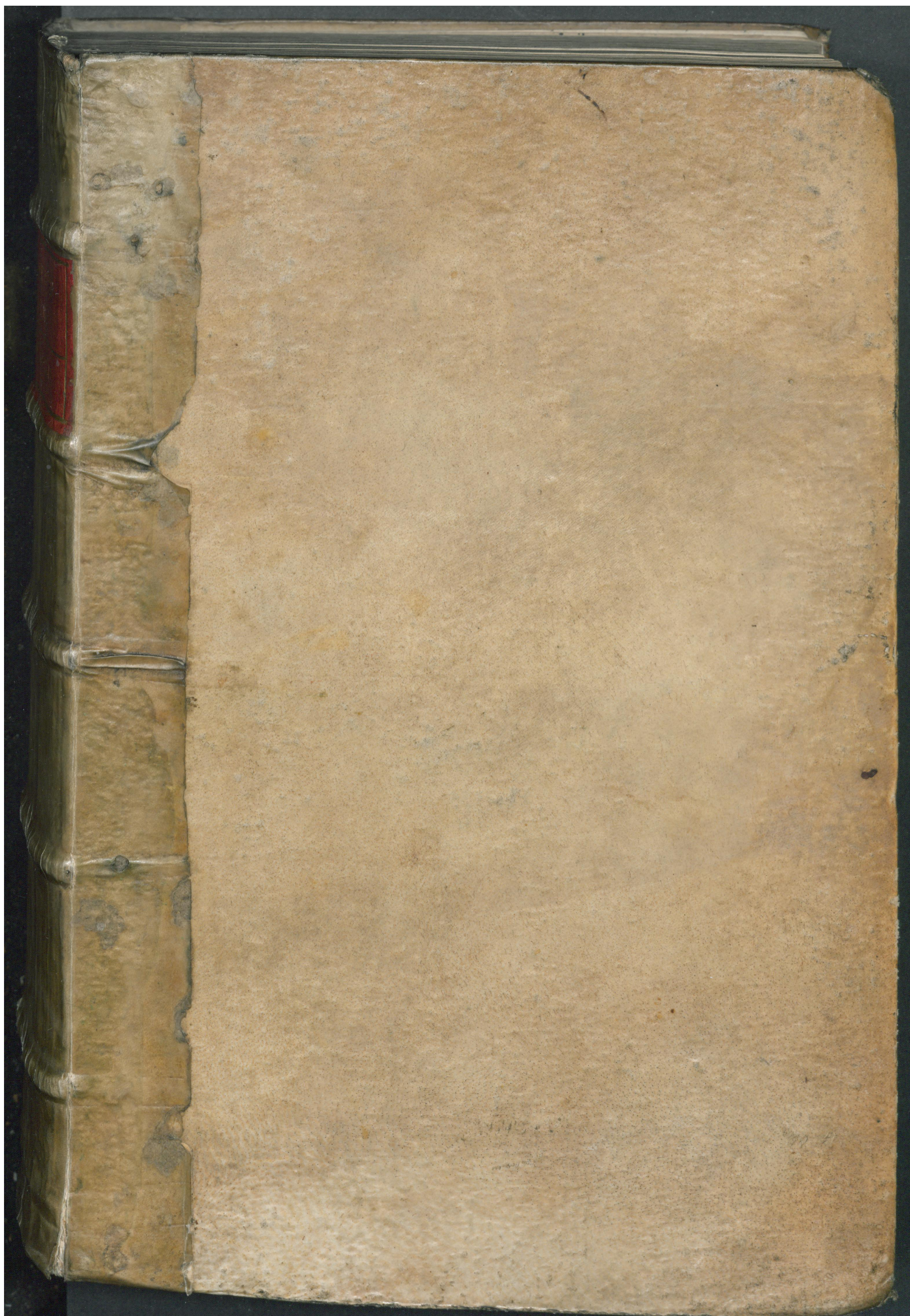
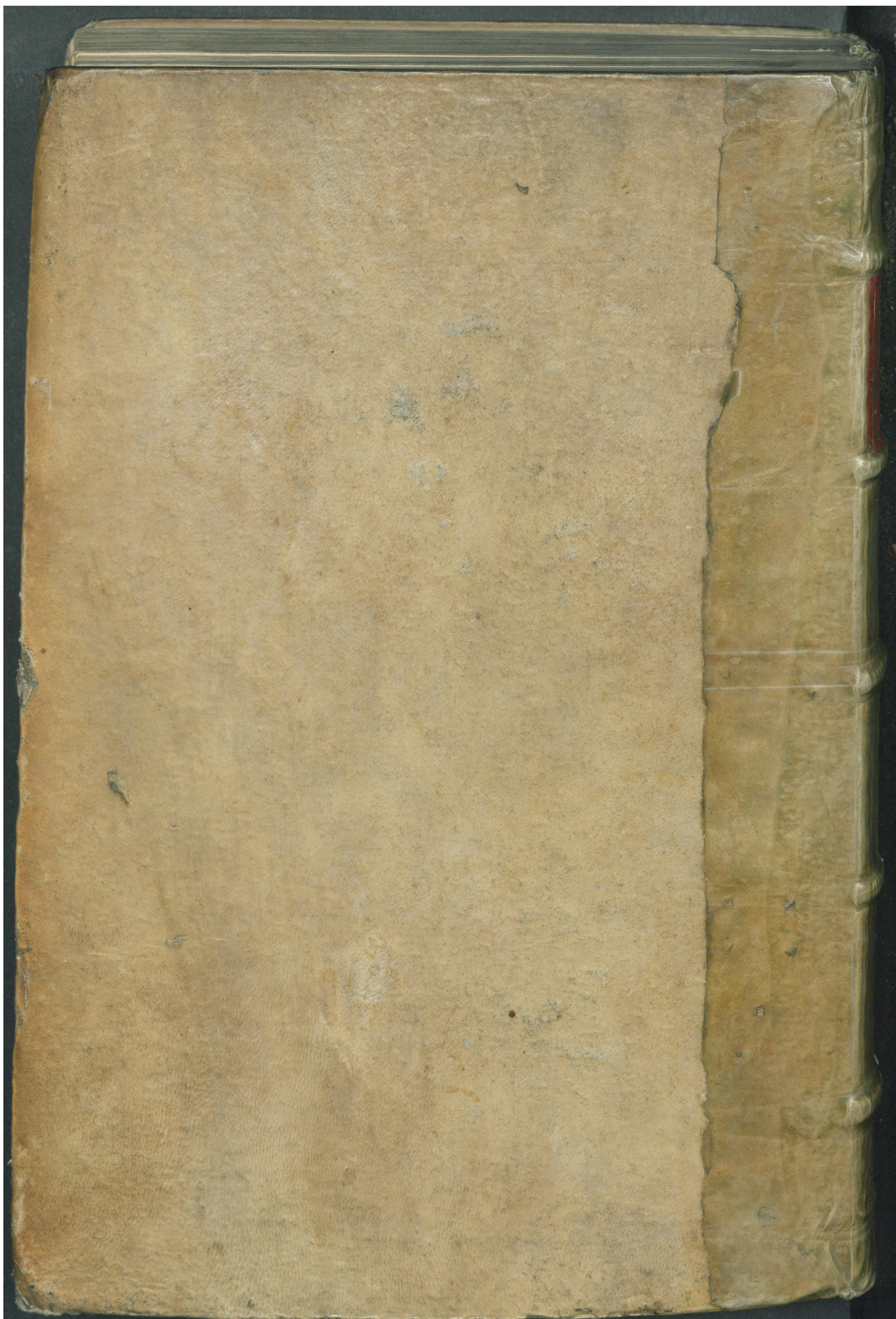
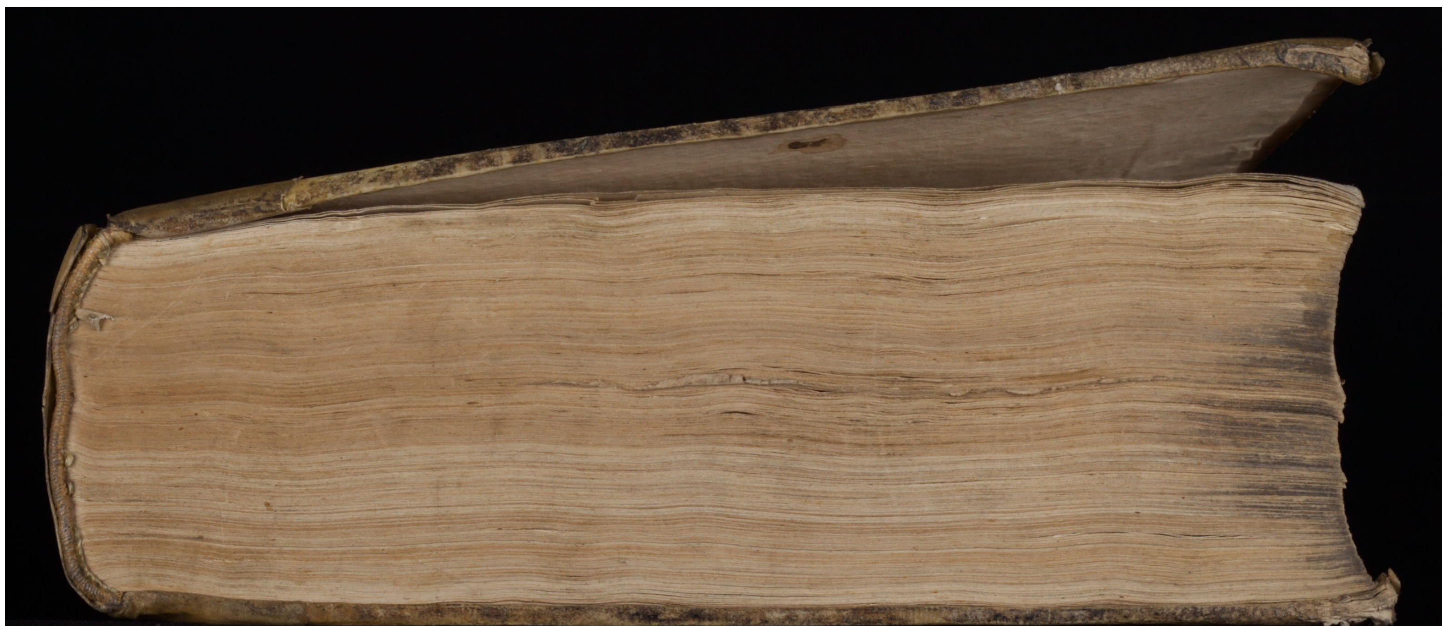

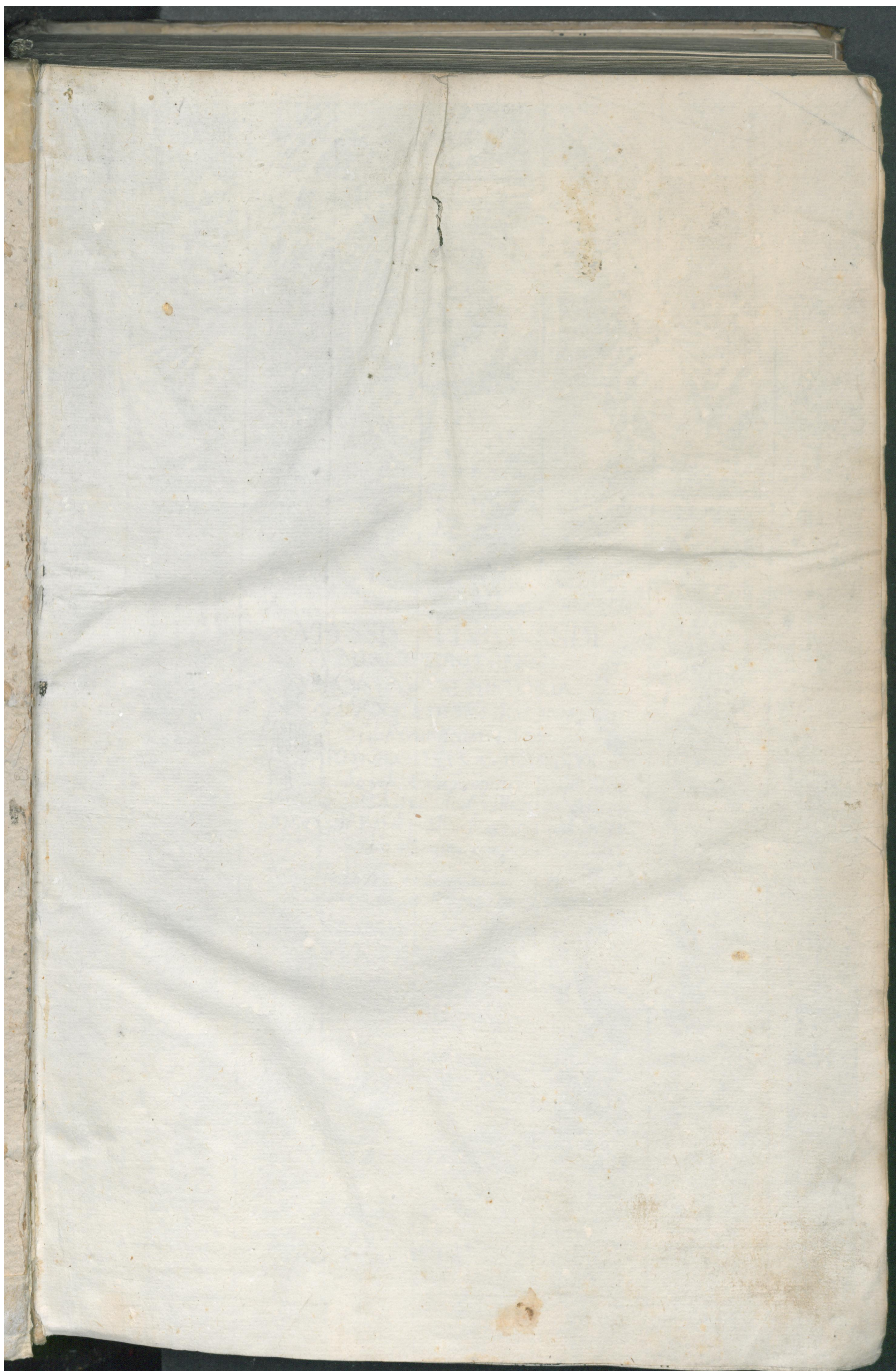

ALDROVANDI
T. XII.
DE MONSTRIS

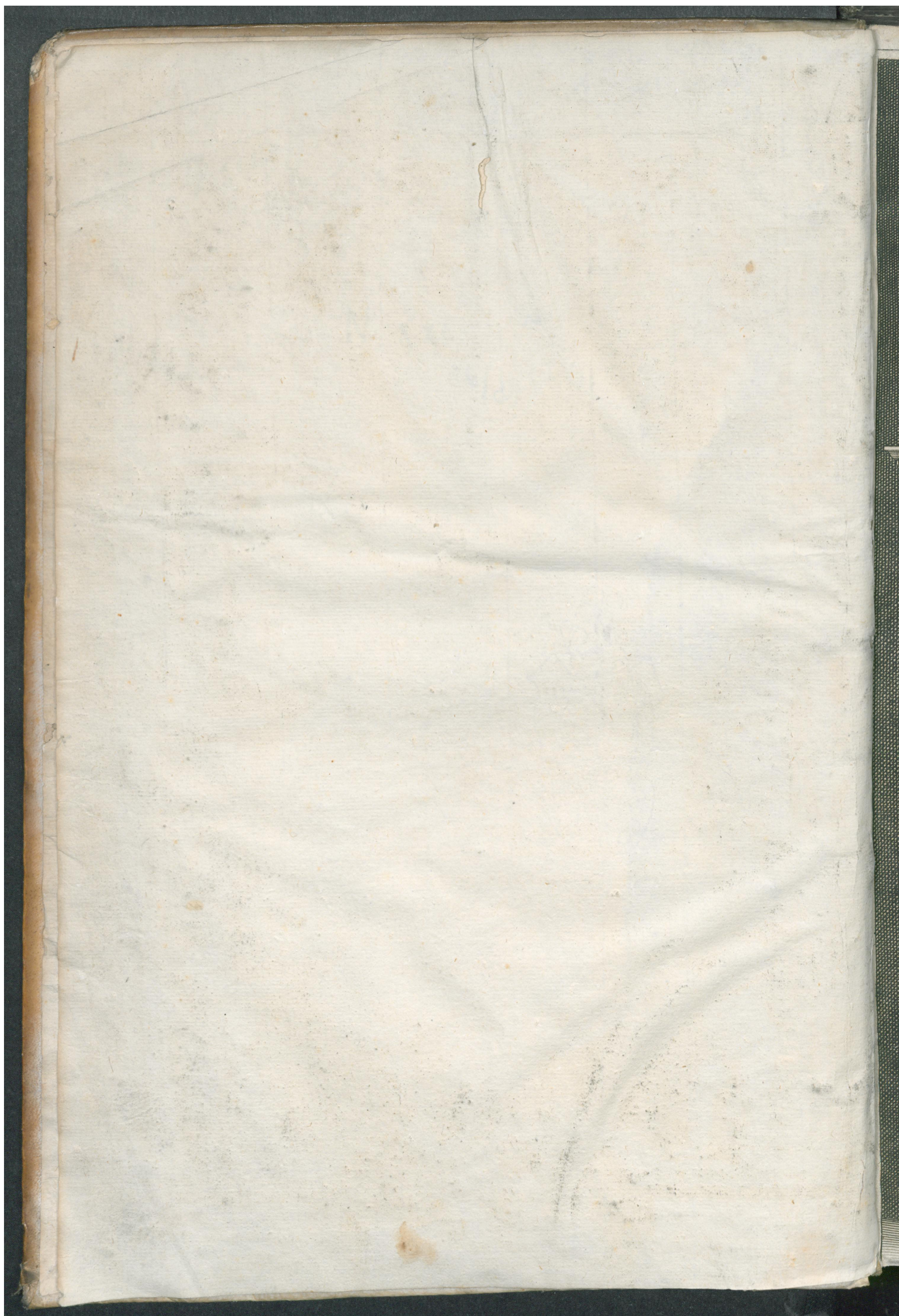

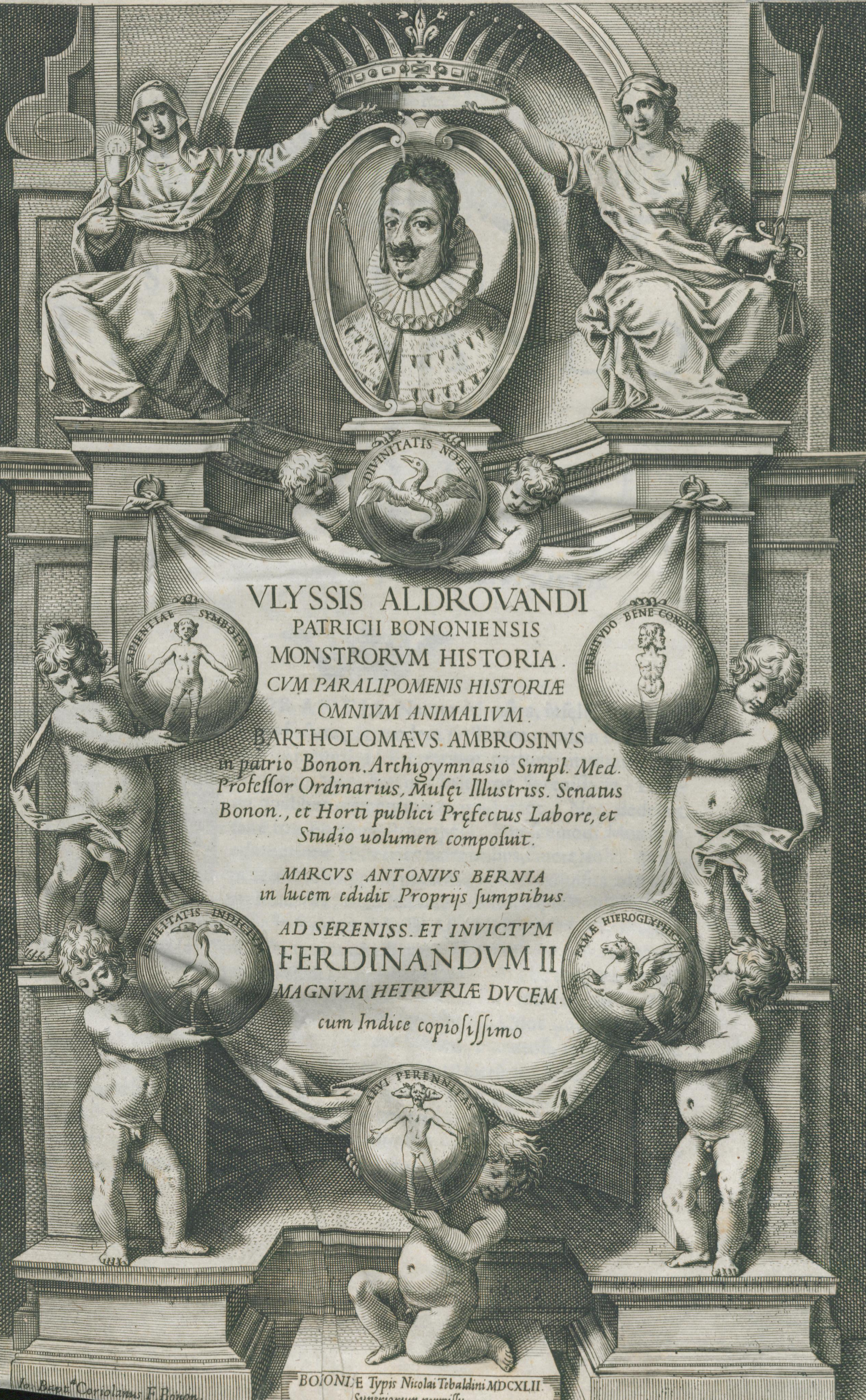

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS
MONSTRORVM HISTORIA.
CVM PARALIPOMENIS HISTORIÆ OMNIVM ANIMALIVM.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
in patrio Bonon. Archigymnasio Simpl. Med. Professor Ordinarius, Musęi Illustriss. Senatus Bonon., et Horti publici Pręfectus Labore, et Studio uolumen composuit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA in lucem edidit Proprijs sumptibus.

AD SERENISS. ET INVICTVM
FERDINANDVM II
MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM.

cum Indice copiosissimo

BONONIÆ Typis Nicolai Tebaldini MDCXLII.
Superiorum permissu.

SERENISSIMO FERDINANDO II. MAGNO DVCI HETRVRIÆ.

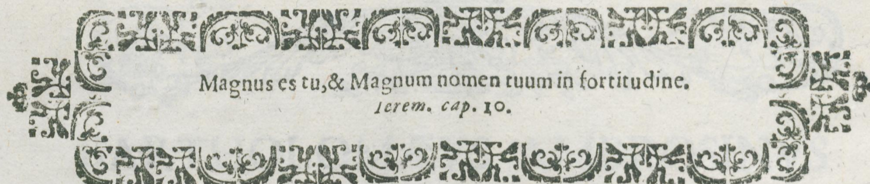
MARCVS ANTONIVS BERNIA FELICITATEM.

ABORANTIS Naturæ Monstra, infelici hucusquè vtero luctata, & tandem posthuma quadam vi fœcundissimi ingenij ad litterarium partum maturata, immortalem tuam lucem (Princeps Serenissime) Lucina qualibet clementiorem implorant. Nec dedecet sanè tuæ Fortunæ Principem, huiuscemodi Monstris admiratione obstetrice nascentibus, fauere: soles quippè ferocioris ingenij portenta vndiq; exquisita ad maiestatis argumentum caueis innutrire, & ad liberale comitatis spectaculum theatris exhibere: adeovt in ipsis ferarum stabulis, Africa, iam penè ferocitatem dedocta, mitiori sub Sole, tibi mitior ancilletur. Hęc verò Monstra, quæ tibi prælo gementi Natura enititur, non Africa sola concepit; neque enim ad solos Africæ fontes degeneri amore peccant Animantia: sed quælibet tellus phlegræa molitur monstra, si Cęlum habeat inimicum. Quot portentis salaci quadam fœcunditate scateat Mare, ex vno Proteo, numeroso scilicet Monstro, liceat coniectare. Aer quoquè, & si purior enitescat, sæpè Maris, terrarumquè halitu obnubitur, & ex aerea Iunone suos creat Centauros. Ipse olim defœcatus Ignis, ex quo nobiscum enutriri cępit, suosquè inter cineres stabulari, ad innumera propemodùm Monstra versatur; vt meritò doleant Mortales, nullis vnquàm aquis perniciosum Promethei ignem expiari po-

tuisse. Vniuersa igitur Monstra, quæ elementorum vitium, & cæcus causarum error produxit, noster Aldrouandus, Bononiensis Athenæi æternum decus, hoc vno volumine, studio feliciter pertinaci, concepit: quam fortasse laudem nemo hucusquè omninò attigit. Et debuit sanè Vlysses, Laertiadi solertia non impar, virtute maior, tot Monstra primus euadere. Verum eruditissimus Auctor, lucem illam, quam ipsi inuidit mors, senio quidèm matura, sed votis omnium acerbissima, suo operi impertiri non potuit. Vixit tamèn ergà Patricium Ciuem, ac primarium Magistrum superstes apud Patriam Amor, qui ad sepulchri lucernam elucubrare non destitit, quousquè Bartholomęi Ambrosini Doctoris egregij studio, rudem fœtum accuratiùs digesserit, & ad posthumum partum properauerit. Nascitur tandèm Famæ maturum opus, post ipsum sui Auctoris funus: vndè nō immeritò immortalitatem sibi auspicari posse videtur; cum inter sepulchri latebras clarissima habeat incunabula. At omnia inauspicata prætendunt nata non sine prodigio Monstra. Esto: sed malum omē auertimus opportunè, cum ea faustitatis miraculo consecramus. Tuo videlicet nomine (Princeps sapientiss.) nomine inquam tuo, quod Amplissimæ Familiæ fastis inscriptum, cum omnes auitæ gloriæ characteres, seu integerrimæ Religioni, seu bellicæ virtuti, seu Pacis studijs positos secum referat, nigram quamlibet mali ominis notam potest insita felicitate obliterare. Scitè igitur huius operis diuturnitati consului, quando illud auspicatissimi tui Nominis immortalitati dicaui. Vnum superest (SERENISS. FERDINANDE) vt quemadmodùm cœteri exorbitantis Naturæ deliria libentiùs obseruant, quam tritos semper ijsdem rotis sulcos, tu quoquè Monstra, hoc volumine quodam veluti compendio complicata, humaniùs accipias; sicuti insolitum munus non solitę obseruantię indicio offerre posse gratulamur. Atq; hinc poteris tuę Hetruriæ noua monstra exhibere, quæ si olim aruspicinam excogitauit, vt victimarum exta examinaret, & ex latentibus portentis penitiora fatorum arcana portenderet, perspicaci numquam ingenio hebescere potuit, quìn tandem transmissa per tubum acutissima acie syderea etiàm Monstra felicissimè lancinaret, fidelissimè exploraret. Et diuinare iuuat quid ex hac monstrosa fœtura, tua Aruspica de te poterit diuinare. Te Alcide non deteriorem fore fortitudine, meliorem fortuna; cum tibi nascantur Monstra, quę potentiam non reformidant quidèm, at ex ea sibi amabile patrocinium pollicentur. Te futurum, hoc bellaci seculo, litterarum Assertorem; quando ipsa Monstra, inter characteres procusa, magno rei litterarię vertas emolumento. Et sanè fortiori numquam præsidio Pacis studia obfirmanda fuere, vt hac nostra ferrea ætate, qua ferro Pax vndiquè oppugnatur: nec illud opportuniùs aliundè expectandum, vt à Medicea Familia, apud quam profugæ sępius nostro ex orbe musę, ex sententia crediderim Anaxagorę, alios orbes inuenere, quò profugerent: nec à quopiam alio faciliùs obtinendum, quàm abs te (Princeps Sapientissime) Tu interim nascentia hæc Monstra, tuo nomine inscripta, serenissime frontis omine dignare; hinc etenim fas erit gratulari, me nihil vnquam Monstris auspicatiùs habuisse. Et iam, vt reor, voti apud te reus, votum aliud apud Deum immortalem repono: ut ea semper felicitate floreas, quę tuarum Virtutum merita deceat. Nec tibi meliora optare possum, illa siquidem maior esse nequit, cùm hęc maxima feceris. Vale.

SERENISSIMVM, ET INVICTVM
FERDINANDVM II.
MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM

In dedicatione Operis Monstrorum.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
hoc Tetrasticho veneratur.

Vid TIBI MONSTRORVM monstrat
genus omne dicatum?

Monstrat, quòd MAGNVS DVX fera
MONSTRA domat.

MAGNVS Alexander furialia MONSTRA subegit;

Quæ MAGNVS potuit, MAGNVS & ipse potes.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
Benigno Lectori S.

Effluxit penè ſecundum luſtrum, Lector inclyte, quo Illuſtriſs. Reipublicæ Bonon. Senatus firma virtutis tutela, cui ſemper cordi eſt illud aureum aſſertum, Σοφία ἐϛὶν εὐπρεπεϛέρα φιλίας, *nullo meo merito, ſed mera ſua humanitate, me ad publici cuſtodiam Muſæi eligere dignatus, honeſtũ ſtipendium laboribus meis opitulaturus conſtituit, memor illius diſtichi*

Eſt lab or ingratus, quem debita præmia fallunt;
Quid graue non fiet, ſpe ſine, ſi leue ſit?

Magnum quidem temporis ſpatium eſt, ſi meta humanæ vitæ conſideretur, exiguũ profectò, ſi tot, & tanta opera ex Muſæo promẽda, & à cunctis ſtudioſis deſiderata perpendantur: cum tamen multa, meo labore, & ſtudio, quæ in Muſæo, veluti in tenebris iacebant ſepulta, vt oculos, & animum paſcas, quotidie in lucem prodeant. Solent igitur, qui publicandorum operum nauant operam, in prima voluminis facie, quamdam diffuſi ſermonis ſpeciem præmonſtrare, illamq; tanquam totius libri medullam Lectori prægustandam offerre. Verùm in præſentia id præſtare mea non intereſt; dum ordinis ratio totum patefaciat. Tibi tantummodò polliceor hiſtoriam hanc vtiliſſimam, & cunctis gratiſſimam fore; cum eam præſertim, vt aliquã negligentiæ notam euitarem, Paralipomenis hiſtoriæ cunctorum animantium locupletauerim. Itaque lege lubens hoc opus, cum eius te accendere amore non ſit opus, cuius deſiderio te conflagrare manifeſtum eſt. Fruaris, inquam, hoc libro oportet, cuius vtilitas cum voluptate certat: nam ſi te gratum ſenſero, alia, atque alia, Deo dante, poſthac moliar: cum adhuc Foſſilium, & Plantarum icones in publico Muſæo diligenter cuſtoditæ, in claſſes digerendæ, & hiſtorijs decorandæ ſuperſint. Interea diſſimulare nolo futurum fortaſſis, vt menda non pauca deprehendantur, quæ vt mitius damnentur, te etiam, atque etiam rogo: quandoquidem, ob incuriam & inſcitiam Typographorum, euitari quodammodo minimè poſſunt. Vale. Et temetipſum hoc diſticho ſolare.

Quod docet iſtud Opus Monſtrorum, perlege Lector,
Inuenies paſſim, quę nouitate placent.

V.D.Octauianus Finatius Cler.Reg. S.Pauli,ac in Metrop.Eccl. Sac. Pœnit. pro Eminentiss.& Reuerendiss.D.D. Principe Card. Columna Archiepisc.

Imprimatur

D.Hieronymus Bendandus Casinensis, S.T. Doct.public.& Consultor S.Off. pro Reuerendiss.P.Inquisit.Bonon.

Summa Priuilegij S.Cæsareæ Maiestatis.

PRiuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautum est, ne quis aliquam Historiarum Vlyssis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de animalibus, & per consequens, etiam de Monstris, in toto, vel in parte absque voluntate, & proprio Authoris, aut eius hæredum consensu, intra decennium, à die quo absolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recusam vendat, sub pœna quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorũ, & decem marcharũm auri puri, prout latiùs patet id dyplomate Cæsareo dato in arce regia Pragæ, die prima Aprilis, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis proprium
Io. Barnitius.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS, MONSTRORVM HISTORIA.

ORDINIS RATIO.

VNCTORVM inuulgatis animantium moribus, & naturis, physica miracula nomine monstrorum vulgò nuncupata, in aspectum publicum modò producenda succedunt; quę aliquando contingere, explorata fatetur veritas, & potissimùm quando, non iuxta consuetam naturæ normam, peregrina quædam, vel toti generatorum corpori, vel eiusdē partibus (siuè de homine, siuè de brutis, siuè de plantis verba fiant) figura, vel character imprimitur. Non enim hæc authorum sunt delitia, vel somnia, qui fucata persuasione, arbitrio suo, mōstra delireare velint: quandoquidem de his quotidiana nos certiores facit autopsia. Idcirco pro comperto affirmandum est, quòd humana curiositas vastissimam generatorum solitudinem peruagans, interdùm in aliquid naturales excedens leges, & nouitatem pariens incidat: vnde tunc inquieto sciendi appetitu exagitata, ob illud ignotum, graui admiratione necessario detinetur. Nos igitur in præsentia ad hanc obliterandam admirationem, ad exterminandam sciendi appetitionem, & deniq. ad recreādam nouitatum famem, abdita naturę atria innumeris decorata iconibus pandere decreuimus. Sed cum rectum sui, & obliqui index, & examen esse perhibeatur, operæ pretium esse videtur, si prima fronte perfectam hominis constitutionem paucis complectamur verbis; non solum vt deinceps errata naturæ euidentiora legentibus innotescant; verùm etiam ne humanis prærogatiuis hæ nostræ historiæ careant. Deus enim in ipso corporis humani creationis initio, immortalis vitæ spiraculum, nempe animam insuflauit, qua tanquam rationali Duce regeretur, superna meditaretur, & sensibus dominaretur. Deniquè in rebus etiam inanimis, admiranda aliquando eueniunt, suarum naturam causarum non referentia, veluti varia aquilarum, seu aliorum animantium, vel equitum simulacra in aere apparentia monstra cœlestia à nonnullis appellata; quorum etiam mentionem perpulchris exornatam imaginibus, hisce historiarum monumentis mandare statutum est.

Monstra attinent ad animalia, & plantas.

Sciendi appetitus mirabilis.

Monstra inanimatorū.

Monstra cœlestia quæ.

DE HOMINE Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Primus hominis ſignificatus.

NOMEN hominis ſimpliciter prolatum hominem ex humano corpore, & rationali anima integratum deſignat, ideo, in hoc intellectu, vir non vulgariter eruditus, nec non in tenebris inſcitiæ verſans, immò infans, & adultus comprehenditur. Amplius hominem interdum appellamus, qui perfectum corporis incrementum eſt aſſecutus: vnde ab hoc ſignificatu puer, & adoleſcens excluditur. Præterea, nomine hominis, vir quandoquè ſumma præſtans eruditione denotatur; quare hæc vox ineruditum, & infantem explodere videtur. Cæterùm cum hæc vox (homo) apud Latinos ſit promiſcui generis, non ſolum hominem maſculum, verùm etiam fœminam nempè mulierem ſignificabit. Hic autem ſenſus ſacris Biblijs eſt admodum familiaris, vbi hæc vox (homo) ſingulari prolata numero, vt plurimum grato animo, ſed numero multitudinis, oppoſito modo accipitur; & quamuis apud Mattheum legatur, homo inimicus, nempe Diabolus ſuperſeminauit zizaniam, nihilominus id ratione epitheti additi factum fuiſſe aſſeueramus.

Homo promiſcui generis

cap. 15.

Botanici herbam quandam paſſim Balſaminam fœminam nuncupatam, hominem indigitant, quia caules plantæ adeò craſſeſcant, vt homūcionem perbellè ęmuletur. Pictores quoq. & Cœlatores delineatum, vel ſculptum hominis ſimulacrum, hominem nominant; Apud Platonem, ex Ficino, homo nonniſi vis animæ in ratione, & ſenſu poſita, à veteribus Theologis anima nuncupata, exprimitur. Hinc nonnulli non immeritò hominem interiorem animam, & corpus hominem exteriorem nominarūt. Dialectici in ſuis propoſitionibus hominem pro ſpecie ſpecialiſſima collocant ideoq. apud ipſos propoſitio indefinita, cuius minor extremitas ſit vox (homo) ad vniuerſalem reducitur propoſitionem; ſicquè intelligendus eſt Apoſtolus ſcribens ad Corynthios; quando inquit. *Probet autem ſe ipſum homo*, licet aliquando prædicta vox Indiuiduum ſcilicet aliquem particularem deſignare poſſit: hunc enim intellectum legimus in ſacris litteris, *Homo non erat, qui operaretur terram*. Tandem ſi huic vocabulo (homo) aliquid addatur, adhuc varias ſortitur ſignificationes: ſiquidem homo alicuius dicitur, qui alterius obſequio addictus eſt. Quamobrem in ſacris paginis, homo Dei, interprete Oleaſtro, Propheta exponitur; quoniam Prophetæ diuino miniſterio eſſent mancipati. At Diuus Auguſtinus corpus appellauit hominem mundanum. Ficinus verò, per hominem igneum, Dæmonem intellexit. Paulo ſcaligero hominis magni nomine, mundus intelligitur, quia viciſſim, mundi parui nomine, homo deſignetur.

Homo herba quæ ſit.

Homo interior, & exterior.

Lib. 1. c. 11.

Geneſi c. 5.

Lib. 3. Reg. c. 13.

Li. 8. de Ciu. Dei c. 4.

Homo mundanus.

Homo igne^9

Homo mag.

Homo paruus.

Deniquè Chymiſtæ cucurbitam cum ſuo alembico, nempe vas Philoſophorum, hominem altum, vel hominem galeatum nominant. Quamuis apud ipſos metalla quoq. dicantur homines quapropter in ipſorum libris, homines interdum in Dæmones, & Dæmones in Deum transſmutari perhibentur; quando ſcilicet homines, nimirum metalla imperfecta in Dęmones, nempe in argentum, & tandem in aurum ab ipſis vocatum Deum transformantur. Pariter apud Græcos ἀνὴρ, quemadmodum vir apud latinos, varijs modis vſurpatur; interdum ſimpliciter pro ἄνθρωπος accipitur; quandoquè hæc vox maſculum, nec non euiratum, ad differentiam Eunuchi, item hominem in virili ætate conſtitutum, identidem virum ſtrenuum, & fortem, immò etiam maritum ſignificat.

Homo altus chymiſtarū.

Hominis nomina Græca

SY-

SYNONYMA, ET ETYMVM.

NTIQVI omnes vno ore confirmarunt hoc vocabulum (homo) sine aspiratione nulla ratione esse proferendum: propterea Diuus Augustinus hoc meditatus dicebat; Mirandum esse quomodo filij hominum pacta litterarum, & syllabarum à maioribus accepta diligenter obseruent, deinde pacta æterna salutis perpetuæ negligant. Vnde Isidorus hominem fortè ab humo deriuauit; cum legatur in Genesi, hominem de humo, nempe de limo terræ ab opifice omnipotenti fuisse creatum. Huic sententiæ assentitur Varro, dum inquit, humo humorem siue terram caliginosam signari, quæ mollis, & tractabilis est, ideoq. facillimè rotam figuli sequitur; vt homines, nominis etymo, ad nutum, & imperium summi Dei, circumducendos esse intelligant. quamuis alij velint hominis etymologiam ab humo minime esse deducendam; quia hæc omnibus animantibus est cōmunis. Placuit igitur aliquib. hoc etymum à verbo Græco ὁμόνοια scilicet concordia esse desumendum: cum homines; inter cętera animantia, concordiæ, & consortij vinculo maximopere connectantur. Nisi velimus cum Goropio asserere, in prima lingua hominem vocatum fuisse Hoomoet, quę vox animum altissimum homini inesse indicat.

Li. 1. cōfes. cap. 18.

Homo vnde dictus.

Lib. 7. Hermath.

Aliter homo vocatur etiam vir, vel à vi, vel à virtute, tum animi, tum corporis; qua mirandum in modum pollet.

Apud Hebreos multa sortitur nomina, in primis appellatur Adam, terra, Gheber, ortis, Methim, mortalis, Enos, obliuiosus, & fragilis, & tandē, Isc, vir, in qua dictione est Iod littera, & nota diuinitatis, qua, iuxta sententiam Burgonij, ab homine masculo Deus inuestigari potest, quæ littera in nomine mulieris Issah non inuenitur: hac de re mulieri sacramentorum administratio inhibetur. Itaquè Isc exponitur vir, nimirum virtute præstans à verbo Isch fortem denotante. Immò Græci ab hoc vocabulo verbum ἰσχύω, idest viribus polleo deriuarunt. Addit Goropius hominem nuncupari etiam Mensch, quæ vox liberi arbitrij hominem esse indicat; cum, Mensich, ducens se ipsum exponatur.

Hominis nomina hebraica.

Lib. 14. hierogly.

Apud Græcos legitur ἄνθρωπος, vel à verbo ἀναθρέω attentè considero, & contemplor; quia solus homo inter animantia, quod videt, attentè intuetur, & meditatur. Vel ex mente Etymologi, παρὰ τὸ ἄνω ἀθρεῖν; quia homo ad alias comparatus animantes sursum aspiciat. De hoc non inconcinnè canebat Ouidius.

Hominis nomina Gręca.

Pronaquè cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumquè videre
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Lib. 1. Met.

Hoc enim factum est, vt Deum cognosceret, non autem, vt, vrna terebrata, aquā ferret; quòd hominis Deum neq. timentis nequè cognoscentis symbolum esse perhibetur. Idcirco tunc possemus sic canere.

Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
Erexisse caput?

Aliter Græcis dicitur ἀνὴρ à verbo ἄνω, vel ἀνύω perficio; cum homo animal sit perfectissimum. Quamobrem vocitatur etiam μικροκόσμος quasi paruus mundus, quoniam, teste Galeno, tantum artificium in constructione hominis, & aliorum animalium, quantum in mundi opificio obseruatur: idcirco Aristoteles, & Auerroes hominem, & cæteras animantes minorem mundum indigitarunt. His addamus, cerebro hominis, in quo ratio, & mens residet, repręsentari Cœlum Empyreum, vbi diuina residet maiestas: deinde à capitis parte imaginatiuam, & cogitatiuam continente, sphęras, & intelligentias, & à sensitiua Dei ministros referri, & indicari. His addimus, quòd tot faciei ianuæ per quas rerum species sensus admittūt, septem planetas æmulantur. Nam, si Cœli oculos Solem, & Lunam vocamus, oculi pariter humani Solem, & Lunam repræsentant. Os, in quo venustas vultus consistit, Venerem refert, Iouem, & Mercurium Nasus; cum is pro Iouis sceptro, & pro Mercurij caduceo sumi possit. Saturnum tandem, & Martem aures, ob siccitatem, præ se ferunt.

Homo paruus Mūdus

Homo æmulatur vniuersa quę in mundo sūt.

Næui deniquè, & cæteræ naturales maculæ per faciẽ diſperſæ cæterarum Stellarum octauæ ſpheræ gerunt ſimilitudinem.

Immò partes humanæ, per quas excrementa truduntur, illas æmulantur tenebras, ad quas mali Angeli, & improbi homines tanquam mundi fæces deſtinantur. Amplius homo, ex D. Auguſtino, eſt cum lapidibus, vegetat cum plantis, ſentit cum brutis, & intelligit cum Angelis. Inſuper, authore Georgio Veneto, dum homo diuinam interpretatur mentem, munere Angeli fungitur, dum cunctis dominatur, quibus præſidere ei conceſſum eſt, tunc Archangeli prærogatiuam participat, dum vires omnium ſubditorum complectens, eas vi quadam cœlica attrahit, tunc muniũ hoc Principatib. Cœleſtibus acceptum refert; quando virtute quadam aduerſus veritatis hoſtes corroboratur, hanc facultatem à Poteſtatibus, auxilium ad familiarem ſubigendum hoſtem; à Dominationibus, opem ad proprium, & debitum perueniendi finem à Thronis, lumen concipiendarum ſupercœleſtium imaginum, à Cherubinis; & tandem ſingularem, erga diuina, amorem à Seraphinis conſequitur. Iuſtis igitur de cauſis à D. Ioanne homo mundus fuit nuncupatus: quando dixit. *Mundus eum non cognouit*. Italice dicitur homo Gallicè Homme, Hiſpanicè, El varon, Germanice Ein Mentſch.

Lib. Armon.

Homo varijs munijs fungitur.

Cap. I.

A

Homo fœmina Latinis vocatur mulier, quaſi mollier à mollitie, vt voluit Varro; Plerumquè hoc nomine intelligitur, quæ amplius non eſt Virgo: Cicero enim obiurgantibus nonnullis, quia ſexagenarius Popiliam Virginem duxiſſet, reſpondiſſe fertur, cras mulier erit, nihilominus, vt placuit Caio Iuris, Conſulto mulieris appellatione, Virgo etiam, nempe viri potens, & nubilis intelligitur. Vlpianus quoquè hoc vocabulum in vtroq. ſignificatu, tam pro virgine, quàm pro nupta vſurpauit.

Mulieris ſynonima.

L. queritur. ff. de Edil. edict.

B

Apud Hebreos mulier vocatur Iſſah quaſi virago, quia de coſta viri ſcilicet Adami formata fuerit, vel quia viro opem eſſet allatura, aut quoniam animum, in familia regenda, minime mollem, ſed virilem exercere deberet, aut deniquè quia ratione prolis viro fuerit tradita. Alio nomine dicitur Necheuah à verbo Nachah excauauit, quoniàm in mulieris vtero tanquàm in loco concauo proles ad debitum vſquè tempus deliteſcat: quamuis hoc nomen fœminis etiam aliarum animantium competat. Cæterùm vocabula Naſcim, & Eſcieth ſignificant quidem mulierem, ſed vt plurimum pro vxore, & coniuge vſurpantur.

Nomina hebraica mulieris.

C

Græcis mulier appellatur γυνὴ, quaſi γονὴ pariens; cum Euæ primæ parenti cæteras mulieres repræſentanti dictum fuerit. *In dolore paries filios*. Itali mulierem vocant Donna, quaſi Danno, cum damnum non vulgare humanæ proli attulerit; hinc poeta quidam huc reſpiciens canebat.

Mulieris græca nomina.

Eſt mulier tanquam generalis regula; quare?
In multis fallit regula, ſic mulier.

Etenim in ipſo ſtatim creationis initio, pernicioſo detrimento, & funeſta pernicie mundum affecit. Non eſt igitur mirum ſi quidam cecinerit ad rem.

Amiſit coſtam cauſa mulieris Adamus,
Vxoris cauſa perdidit ipſam animam.

Gallis mulier dicitur Femme, Hiſpanis Mugier Germanis Ein Meip Oder fraum

D

DIFFERENTIÆ.

SATIS iam de ſynonimis ſcriptum, pergamus modò ad differentias: nam variam hominum indolem meditantes, in duplex hominum genus incidemus, quorum alterum indoctum eſt, & agreſte, quod ſemper antefert vtilitatem honeſtati; alterum logica naturali valdè imbutum, quòd rebus omnibus dignitatem anteponit: huic generi laus, honor, gloria, fides, omniſq. virtus illi autem alteri quæſtus emolumentum, & voluptas virtuti maximè inimica præponitur. Si diligenter ponderemus morum varietatẽ, tunc omnium animalium naturas, & vires homines ſubire obſeruabimus: quandoquidem horum alij ſunt truculenti, vt tigres, alij rapaces, vt lupi, alij immanes, vt ſerpentes, alij fortes, vt leones, alij timidi, vt lepores, alij inuidi, vt canes, alij ſordidi,

Hominum duplex genus.

di, vt sues, alij natant, vt pisces, alij virulenti, vt viperæ, alij placidi, vt agni. Quamuis ex nonnullorum sententia, id ratione Climatis, vel horæ natalis contingere soleat; quoniam Indi quidam sunt māsueti, Parthi, & Scythæ feroces, & feri, & potissimum Tartari. Nascentes in momento terremotus, timidi semper sunt & imbecilles. Nati verò tempore interlunij, iuxta mentem Aristotelis, vel non viuunt, vel admodum debiles esse solent. Cardanus verò hos atra bile laborare obseruauit. Si specimen acris, vegetiq. ingenij meditemur; proculdubio mares validiori constare mente, fœminas autem imbecilliori comperiemus. Id eleganter nos docuit Ouidius his versibus.

Differentia ratione Climatum.

Differentię ratione ingenij.

E

Vrimur igne pari, sed sum tibi viribus impar,
Fortius ingenium suspicor esse viris.

Epist. 18.

Immò viri ipsi inter se ratione ingenij valdè discrepantes esse videntur. Horatius id significabat his verbis.

-----------Non omnes eadem mirantur, amantquè
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.

lib. 2. Epist.

Persius quoque idem videtur attestari quando cecinit.

Mille hominum species, & rerum discolor vsus;
Velle suum cuiq. est, nec voto viuitur vno.

Satyr. 3.

F

Rectius id expressit Propertius quando dixit.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus vtilis armis;
Naturæ sequitur semina quisq. suę.

Lib. 3 Eleg.

Sed magis admirandum est quòd in vno & eodem homine diuersitas obseruatur ingenij id declarauit optime Ouidius quando scripsit.

Quod licet, ingratum est, quod non licet, acrius vrit,
Quod sequitur fugio, quod fugit ipse sequor.

Li. 2. Amor.

Hoc intactum non reliquit Catullus his versibus.

Odi, & amo, quare id faciam, fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrutior.

Idem possumus attestari de aliqua cibi, potusquè specie, qua nonnulli interdum summopere delectantur, cum ab eadem alij valdè abhorreant, aduertendum autem est huiuscemodi proprietatibus indiuidualibus nullo modo varias posse constitui species; cum hoc munus formis tantummodo substātialibus assignetur; quare, doctrina hac Philosophis demandata, ad perfectionem huius historiæ de varijs solum hominum figuris verba facere nostra intererit. Hæ autem hominum figuræ partim ab ore, naribus, oculis, auribus, labijs, situ capitis, pedibus, pilis, & pelle desumentur, hinc postea de hominibus Syluestribus, Satyris, Centauris, & similibus diserendi occasio sese offeret. Partim à magnitudine & sexu hinc natura Gigantum, Pygmeorum, & Hermaphroditorum examinanda succedet.

G

Differentię huius ratione figurę.

Quocirca varium apud Indos hominum genus, figura, deformatione, statura diuersum, quod sæpius in historijs Plinij vanum esse censuimus, iam fidem aliquam impetrauit, & posteaquam huius generis monstra iam nouus orbis ostendit. Fides tamen sit penès authores, quos in multis fide dignos inuenimus. Scribunt igitur, circa fontem Gangis homines astomos, nimirum absq. ore, & excrementorum exitu versari, toto corpore hirtos, qui halitu tantùm, scilicet odore naribus attracto viuūt; cui opinioni Plinius adstipulari videtur, dum meminit gentis lingua carentis, & loco sermonis nutibus, & motibus vtentis. Immò Ioannes Mandauilla nominat Insulā Defracan, quam homines parui tanquam Pygmei colunt, & odore tantùm pomorū Syluestrium victitant; ideoq. in partem remotam iter faciētes non solum pomorum, sed herbarum etiam odoriferarum halitu, tanquam commeatu, vtuntur. Præterea addit Solinus, aliquibus Æthiopum concreta esse ora, modico tantùm foramine, quo per calamos auenæ ad nutriendum corpus, liquorem hauriunt. Hoc hominum genus solebat deridere Strabo: nihilominus Diuus Augustinus hanc gentem memorat; prӕterquamquòd apertissimis etiam verbis id confirmat Isidorus. Quamobrem in gratiam lectoris huius gentis figuras in Musæo inuentas adiecimus.

H

Homines astomi vbi viuant.

Cap. 171.

Cap. 32.

Lib. 15.

Lib. 16. de ciuit. Dei cap. 8.

Num verò ἄστομοι populi, item Βραχύστομοι prӕdictas colāt regiones, non facilè, vt

HOMO

ἄσομος.

HOMO

Βραχύστομος.

credat quis adduci poterit. Nos tamen, vt veritatem fateamur non Astomos, sed illos tantummodò parui orificij concedimus. Namq. obseruatores, & illarum regionum exploratores, tam paruum os habitantium meditantes, tanquam nullum orificium fortè scripserunt.

Praeterea ad radices excelsorum Scythiae montium quidam habitare dicuntur, qui non solum caluitiem habent naturalem, verùm etiam ingenti mento, & adeò simis naribus sunt praediti, vt illis prorsus carere videantur. De his fortè sermonem habuit Licosthenes, quando meminit gentis loco nasi, exigua foramina habentis.

Homines simi vbi.

lib.6.cap.3.

De labijs Plinius author est partem Orientis intimam coli à populis superiori labro priuatis. At Licosthenes in Chronicis, Nigritas describens, eos procerae staturae esse statuit, cum labio inferiori ad pectus vsq. pendulo, vltra mēsuram vlnae, cuius pars interior, ob caliditatem climatis, facilem nancisceretur putredinem, nisi sale illi mederentur. Cadamustus postea, & Isidorus conspiranter cum alijs id testificantur. Nigritae igitur sic describuntur.

A

Nigritarū descriptio.

Hi populi sunt nigerrimi, procerae staturae, habentes labrum inferius ad pectus vsq. promissum, cuius interna pars rubore ita saturato est referta, vt aliqua exulceratione vexari videatur, ideoq. eorum dentes omnes nostris maiores conspiciuntur, immo duos habent reliquis eminentiores. Id totum sequenti icone ostenditur.

Ad aures si conuertatur sermo Vessalius anatomicus insignis narrat se, temporibus suis, obseruasse duos viros Patauij, quibus aures erant mobiles. Verùm incessit nostro animo admiratio non mediocris de populis Fanesijs, siue Satmolis, vt Pomponius Mela, & Strabo recitant, quorum aures ita crescunt, vt more vestium, incedentibus, & more strati, iacentibus famulentur. Quapropter Pigafeta scriptis mandauit Incolas Gilon Insulae iuxta Moluccas sitae auribus à natura esse donatos ad humeros vsq. propendentibus: immò huic finitimam memorat insulam, cuius habitatores auribus tam magnis muniuntur, vt in altera iacentes, altera totum corpus tegant. Quamobrem, teste Eusebio Iesuita, nauigationes Hollandorum, & Anglorum, fidem faciunt homines inueniri Turanuchos dictos (aurem significat hoc nomen, quemadmodum similia spectacula in vetusto orbe ab auribus stupendis nūcuparunt Enotocitos) quibus adeo prolixe sunt aures, vt vsq. ad terram pendeant, & habitare versus Californiam; quemadmodum in sequenti figura conspicitur.

In fabrica humani corporis.

B

Homines auribus longissimis.

Lib.8. hist. nat.cap.1.

C

De oculis quid non superest examinandum? Gellius in primis scriptum reliquit homines esse tam mares, quam foeminas, quorum oculis duplex inest pupilla, qui ingentē irarū motū concipiētes, quos intuētur, interimūt. Hos etiam in Regione Illyrica, & Scytica stabulari author est Plinius. Sed nostram mentem maior inuadit admiratio, dum homines ceruice carentes, & pectus oculis decoratum habentes contemplamur, quorum Plinius, & Solinus meminerunt. Hi per syluas Asiae vagantur, tectis velamento pudendis, & latissimo pileo humeris, ad arcendum solis ardorem, dum piperis non mediocrem colligunt quantitatem, quam exteris vendunt mercatoribus, Blemmias has gentes vocant. Qua in re facile credendum est Diuo Augustino, optime fidei authori, qui haec habet. *Ego iam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam Christi seruis ad Aethiopiam perexi, vt eis Christi Euangelium praedicarem, & vidimus ibi multos homines, & mulieres capita non habentes, sed oculos in pectore fixos, cetera membra habentes nobis aequalia*: Hunc eumdem Diui Augustini locum ad rem citauit Fulgosius. Quare nos in praesentia tantam authoritatem magnificantes non possumus nisi asseuerare hoc hominum genus collo carere; hinc capite thoraci adhaerente, eorum oculi intuentibus in pectore fixi esse videntur. Licosthenes, qui multa vana scripsit, nonnullos memorat populos in quibusdam Arabiae locis versantes tribus oculis insignitos cum mamillis adeò magnis, & tumidis, vt difficillimè tegi possint meminimus etiam legisse in Aethiopia occidentali, homines quatuor oculis deformes habitare, vti in sequenti figura conspicitur; verùm ne noster sermo vnquam à veritate abhorreat, non oculos, sed oculorum simulacra circa tempora à natura in primordio generationis imprimi credimus.

Differentia ratione oculorum.

Sermo. 37.

D

Homines collo carentes.

In Taprobana insula, ex Licosthene, habitant homines nonnulli collo gracili, capite maximo, vnico in fronte oculo, cruribus breuibus, & crassis. Immo ad mentem aliquorum in Scythia versus septentrionem huiusce modi homines malae naturae &

praui,

Nigrita labio inferiori pendulo.

Homo Fanesius auritus.

Æthiops quatuor oculis.

In vita M. Aurel.

Homines Monoculi.

Lib. 7. cap. 37.

praui ingenij Arimaspi dicti versari feruntur, quorum frontis medium vnico insignitur oculo, id liberiùs astruit Mondognetus, dum narrat, Fuluio Torquato Consule, aduersus Volscos, è Mauritania Romam aduectum fuisse hominem Monoculum, qui per Vrbem, miraculi gratia, spectandus circumferebatur. Hos populos Monoculos, seu monophthalmos, vel potius Arimaspos concessit Plinius. Quandoquidem, Arima, Scytharum lingua vnum, spu, verò oculum designat. Nos communi nomine hos Cyclopes vocare poterimus. Hi, ex Gellij sententia, solis Ferarum carnibus vescuntur; quapropter ab aliquibus Agriophagitæ appellantur. Hæc Natio non fuit Aristidi incognita, qui sæpè deridens Philippum Macedonem, sagitta Asteris egregij militis, oculo priuatum, Arimaspis cognatum nuncupabat. Diuus Augustinus hanc nationem, referente Fulgosio, vir inconcussæ fidei non explodit; immo dum esset Antistes Hipponensis, & per inferiores Aethiopię partes itinerans, vt ad frugalem cultum, & ad viam salutis, humanum reuocaret gregem, similes gentes se conspicatum fuisse affirmauit. Idcirco in gratiam lectoris iconem exibemus. Theuetus tamen in nouo orbe huiusmodi gentes nunquam obseruasse in sua fatetur historia.

Lib. 1. de Mirac.

Superioribus huius historię litteris demandatum est populos collo, seu ceruice carentes in hoc terrarum orbe versari. Vicissim in præsentia prodimus in Eripia, vt nonnulli scribunt, vel secundum Lycosthenem, in partibus extremis Siricanæ, vel vt alijs placet, in aliquibus Tartarorum conuallibus stabulari gentem, tam oblongi colli, vt gruinum prorsus æmuletur: deinde in colli summitate facies est ferina, oculis & naribus humanis, nec non rostro, & barbulis instar galli ornata. Id iuuabit magis legere, quàm credere. Nihilominus homines semiferos oblongiore collo, & ferina facie in illis regionibus degere non negamus, quorum fœminæ non ità deformes, vt mares, & rarò admodum videri perhibentur. Hæc Natiò magna vi in hostes, & potissimum aduersus Tartaros fertur. Horum quoq. simulacrum lectori perpendendum exhibetur.

Homines oblongi colli.

Antequam de stupendis naturæ miraculis circa pedes humanos verba fiant; primùm nonnihil de hominibus cauda insignibus agemus: cum, ex Petro Martyre, incolæ regionis Inzignanin retulerint quondam pelago aduectum esse genus hominum cauda longitudinis spithamæ admirandum, non mobili, sed solida, turbinata, & caudis crocodilorum simillima: quapropter sedibus perforatis vtebantur. Immò Paulus Venetus homines in Regno Lambri, cauda vnius palmi longa spectandos memorat. Quæ omnia nugamenta esse non audemus attestari. Scimus quidem in Annalibus Anglorum memoriæ hoc esse proditum, vt Ioannes Maior recitat, illic olim infantes cauda munitos ab vtero matris in lucem prodijsse; hocq. inde originem traxisse affirmant, quando in Diuum Augustinum è Gręcia in Angliam, iussu Gregorij Magni, Euangelicam doctrinam suo eloquio, & mira orationis facultate disseminaturum vulgus iocosè caudas piscium proiecit: vnde Sanctus, diuino prius implorato numine, in pęnam peccati impetrauit, vt illic deinceps fętus humani cauda deturpati nascerentur, vt moniti discerent diuinam doctrinam non aspernari: idcirco hoc neq. influxui cœlesti, neq. tempestati attribuendum erat; pęna enim illis ad tempus fuit inflicta, vt gens incredula tantum virum probatissimæ, & optimæ fidei authorem admiraretur.

Homines caudati vbi.

Lib. 2. de Gest. Scot.

D. Augustini miraculũ in Anglia.

Iam tempus est, vt figura vel numerus pedũ alias hominum differentias nobis suppeditet. Plinius gentem cum pedibus cubitalis longitudinis in India esse retulit; fœminæ verò pedes habent adeò paruos, vt struthiopedes nuncupentur. Item in quibusdam Tartarorum locis, ex Vincentio in speculo historico, homines vnico brachio, nec non vno solùm crure, & pede vagantur, quorum hominum duo, munus Sagittarij obeunt, dum arcu ab altero apprehenso, alter sagittam vibrat; deinde in illis mirà pernicitas obseruatur; siquidem tanta velocitate manu, & pede currunt, vt equos anteuertant, & quando brachium defatigauerint, tunc pede tantùm saliendo incedunt. Verùm Solinus alios huius generis monoscellos vocatos (exponitur μονοσκελὴς vnicum crus habens) Indiam peruagari, & perniciter salire pronunciauit; Immò tam vastum scripsit habere pedem, vt eiusdem ad Solem eleuati vmbra facilimè se protegant; quare sciopodes etiam dicuntur (nam σκιὰ vmbra, & πὼς pes

lib. 7. cap. 2.

lib. 32. cap. 16.

In Polyst. cap. 53.

Monoscelli qui.

expri-

CYCLOPS SIVE

Μονόφθαλμος.

Homo, ore & collo Gruis.

exprimitur) horum hominum simulacra in foro Chartaginensi iuxta portum effigiata fuisse Diuus Augustinus testatur. Præterea Plinius, & Solinus diuulgarunt, in conualle magna montis Imaui, vel potius Timai, esse regionem vocatã Abarimon, quam homines plantis post crura auersis mirandæ velocitatis, & assiduè cum Feris versantes colunt. Hi in alio Solo, quàm in proprio minimè spirare dicuntur. Quapropter ad finitimos Principes deferri haudquaquam possũt; quorum figura est hęc.

Lib.16. de Ciuit. Dei cap.8.
Lib 7.nat. hist. cap.2

Homo pedibus auersis.

Cap.171.

In summ. ind. Occid.

Demum pili, & pellis postremam nobis ministrant differentiam; nam Ioannes Mādauilla quandam describit insulam cuius incolæ; præter palmas, & faciem pilis frequentibus redundant, & Pigafeta delineauit homines insulæ Buthuā pilosos, feroces, & antropophagos. Deinde, vt missos faciamus homines syluestres à Plinio, & Solino memoratos, in præsentia, quos Petrus Martyr recenset, meditabimur. Is igitur posteritati scriptum reliquit homines syluestres in Prouincia Guacaiarina stabulari, qui cryptas inelegantes, & depressas habitant fructibus syluestribus victitant, & nunquam cum cæteris insulæ incolis consuetudinem ineunt: immo comprehensi, & benigne tractati nunquam cicures fieri potuerunt; quare neq. imperium neq. leges noscere creduntur. Item in Hybernia insula Anglorum regi subiecta infiniti ferè homines syluestres sunt, qui nullam vnquam consuetudinem inire cum habitantibus secus mare voluerunt. Portionem pellis hominis syluestris Sarmata quidam ad Excellentissimum Vlyssem Aldrouandum detulit, quæ adhuc in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruatur, retulitq. hanc in annulo gestari ad conuulsiones, cum maxima patientis vtilitate.

A

Homines syluestres vbi sint.

Hoc syluestre genus hominum Bononiæ primùm visum est, cum Illustrissima Soranij Marchionissa Bononiam se conferēs ab Illustrissimo viro Mario Casalio honorificentissimè fuit suscepta: secum enim deducebat puellam octo annorum pilosam filiam illius syluestris hominis ætatis annorum quadraginta in insulis Canarijs orti, qui non solum hanc filiam, sed aliam natu maiorem annorum duodecim, & filium annorum viginnti genuit; horumq. omnium icones exibentur.

B

Pater annorum quadraginta, & filius annorum viginti toto corpore pilosi.

Puel-

Puella pilosa annorum duodecim.

Erat facies puellæ vnà cum fronte piloſa, præter nares, & labia circa os. Pili frontis lõgiores, & hiſpidiores erant in comparatione ad illos, qui genas tegebant, cum hi tactu eſſent molliores reliqua pars corporis, & potiſſimũ dorſi hiſpida erat, & flauis ſcatens pilis ad lumborum vſq. principium. Gula pectus manus, & brachia pilis erant nudata Cęteræ corporis partes aſperæ, & cutim auium nondum plumeſcentium æmulabantur. Neq. quis hoc neceſſarium ſibi perſuadere debet, vt totũ corpus generis ſylueſtrium hominum pilis ſcatere debeat; ſiquidem (teſte Euſebio Ieſuita) viſi sũt ſylueſtres homines tam in Orientali, quàm in Occidentali Plaga, ſiuè in Regione America egredientes ex materna aluo candidi, nitidi, & leues veluti noſtrates infantes. Sin tractu temporis poſtea pili in aliqua corporis parte valdè excreſcant, non tamen dicendum eſt totos hirſutos eſſe debere.

Deſcriptio puellæ piloſæ.

Puella piloſa annorum octo alterius ſoror.

A genere hominum syluestrium nō sunt segregandi Cinnamij populi, qui ornatu prolixæ barbæ, & pilorum totius corporis in conspectum veniunt admirandi. Hi à finitimis Barbaris homines syluestres proprio vocabulo indigitantur. Quandoquidem ad vitæ tutelam, numerosum canum gregem nutriunt, quoniam ab æstiuo ad hyemale solstitium, innumeri boues indici eorum patriam assiduè ingrediuntur. Huius rei causa adhuc incerta est, num huiusmodi boues alias feras vitantes, vel impulsu hominum acti, vel inopia pabuli ad Cinnaminos confugiant. Itaq. hi populi, examinatis viribus, quæ insultui talium boum sufferendo non erant pares futuræ, multitudinem canum alentes se tuentur, quibus boues etiam permultos venando capiunt, quorum alios recentes quidem edunt, & alios etiam sale conditos ad futurū vsum recondunt. Deinde infinita alterius generis animantia canibus comprehensa edunt. Harum gentium icones nimirum, tam maris, quàm fęminæ exhibemus.

Pupili Cinnamij hirsuti.

Canes ad tutelam alti.

Mas Cinnaminiæ gentis.

Fæ-

Fœmina Cinnaminiæ gentis.

Huc referenda eſſent cętera hominum ſylueſtrium genera à Licoſthene enumerata, veluti illæ fęminæ craſſiſſimę iu Oceano Orientali repertæ, collum pręter naturam oblongum habentes, brachia cruribus coniuncta, tibias aſininas, & pedes alterius formæ. Mares fœminis ſimiles deſcribit, ſed multò minores. Item hoc in loco recensēdę eſſent mulieres compertæ in Deſertis Libyę cum mamillis vſq. ad genua promiſſis vſu loquendi carentes, ſed vehementer vociferantes. Aliæ inſuper in alpibus libycis degentes, quibus inſunt crura bouina, facies, & pedes humani, cauda vulpina, mammæ caprinæ, & dorſum inſtar cameli tumidum; ſed quoniam Licoſthenes monſtra potius vocum, quam rerum, & prodigioſa figmenta aliquando recitauit: idcirco hæc omnia conſultò miſſa facimus, & ad inuulgandam eorum hominum hirſutorum iconem, noſmet conuertemus, quibus natura inſitum eſt, vt ſerpendo gradiantur: ideoq. ἑρπυστάνθρωποι Græcis, & manugradi Latinis nuncupari poſſent, quorum effigies eſt hæc.

Homines coſentes Deſerta Libya.

E

Homo villoſus manugradus.

Præ-

Lib. 31. cap. 11.

Glacies inſtar tutelarium armorum.

Prædictis addi poſſunt Cynomulgi, ſiuè Cynocephali pariter hirſuti, quorum capita, & ora belluas magis, quam homines eſſe demonſtrant. Hi ſecundum Licoſthenem, corpus humanum habent eleganter formatum, excepto capite rictum caninum œmulante, nec non Æthiopiam Aquilonarem colunt. Inſuper apud Vincentium in ſpeculo hiſtorico, hæc natio regiones Tartarorum abſq. metu peruagatur: nam, hyeme aſperrima, in aquis ſe mergit, deinde illicò in puluere volutatur, donec puluis admixtus aquæ congeletur, idq. pluries repetitur, donec craſſities glatiei, armorum, & ſagittarum ictibus reluctari poſſit. Quo facto aduerſus Tartaros hæc natio magno impetu fertur, nam tunc ſagittæ ab Aduerſarijs in eos vibratæ retrò redeunt, pariterq. alijs armis nullo modo lædi poſſunt. Quocirca Cynocephali illeſi inſul-

Cynocephali effiges.

tum

tum in Tartaros facientes mordicus vulnerando multos interimunt: Item Marcus Polus hanc Nationem rictus caninos habentem in inſula Angaman verſari & ab ijſdem aduenas coerceri, & deuorari aſſeuerauit. Verùm hæc cenſemus eſſe vana & veritatem multis eſſe dehoneſtatam nugamentis. Sunt quidem Cynocephali Simiorum aſtutiſſimorum Nationes, qui humanam mentem ferè ſimulant, & de quibus in hiſtoria quadrupedum digitatorum fuſiùs actum fuit. Non negamus poſtea fuiſſe, & eſſe poſſe homines rictus caninos imitantes, ſed hi inter monſtra recenſendi eſſe videntur. Non pigebit tamen in gratiam lectoris figuram Cynocephali putati oſtendere.

Lib.3. relat. ind.

Cynocephali qui ſint.

In ſerie hominum ſylueſtrium à multis meritò collocantur Satyri, Tritones, Nymphæ, Nereides, & Syrenes; propterea operæ pretium erit hoc in loco ſigillatim de

Satyri figura.

cunctis

Lib.5.c.8. cunctis sermonem habere. Circa Satyros ita vocatos à nomine σαθὴ membrum
Lib.7.c.2. virile significante, quia semper in libidinem sint proni, primùm Antiquitatis opinionem in medium proferemus. Plinius multis in locis testatur, in montibus Indorum Subsolanis regionem esse Cartadulorum nominatam, vbi Satyri nempè homines cornuti, villosi, & pernicissimi viuunt, humana effigie, pedibus caprinis, nihil habentes moris humani, & gaudentes syluarum latebris: ideoq. propter velocitatem, nisi fortè ęgri vel senes, comprehendi nequeunt. Addit Pomponius Mela hos homines esse semiferos, qui, præter figuram nihil humani possident, & alibi promulgauit vltra Atlantem Mauritaniæ montem noctu persepè visa lumina, & crepitus cymbalorum, & fistularum cãtus auditos, nec diè repertum quemquam: idcirco pro constãti habitum, hos esse Faunos & Satyros. Vnde Antiquitas huiusçemodi monstra pro

Satyri vbi visi.

Satyri figura altera cum tuba.

semi-

Satyri altera species.

ſemideis, vel pro Dijs ſyluestribus coluit; deinde Satyros, faunos, & ſyluanos Deos ſyluarum, & nemorum, Panos agrorum vocitauit. Poetæ tamen hæc nomina ſæpiſſimè confundunt; de his Ouidius ſic cecinit.

Semidei qui habiti.

ib. 1. met.

Sunt mihi ſemidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani.

Quapropter iustis de cauſis poſſumus aſſeuerare, priſcis temporibus Diabolum omnibus modis ſtuduiſſe hominem deducere, in varias ſe transfigurantem effigies, ſed nostro ſæculo posteaquàm Deus Omnipotens immenſam pietatem nobis eſt largitus, mittens filium ſuum vnigenitum, vt ſanguine ſuo humanum genus redimeret, tunc omnes maligni ſpiritus euanuerunt. Nos tamen iuuat in præſentia duas Satyrorum icones publicare, quarũ altera cum tuba, altera, ſine tuba fuit delineata. A

Cæterum maior nos premit difficultas, quandoquidem Conſtantino regnante, vt referunt Hiſtorici, homo villoſus ex Satyrorum genere perductus fuit Alexandriã, eiuſq. cadauer ſale conditum Antiochiam miſſum, vt à Cæſare videretur. Præterea Albertus Magnus, & ipſe promulgauit in ſyluis Saxoniæ verſus Datiam, paulò ante illa tempora, conprehenſa fuiſſe monſtra piloſa humanam referentia formam: horum fœmina canum morſibus, & venatorum telis ſaucia interijt, mas verò cicur factus bipes incedere didicit; quamobrem hæc animantia ad familiam Satyrorum reducenda eſſe iure optimo cenſuit, quoniam ſalaciſſima libidine in dies vrebantur. His addamus quòd Diuus Antonius in Eremo monſtrum huius generis Deſertum peruagans aliquando obſeruauit. Immò Iſaias Propheta quando piloſos Babyloniam habitaturos nominauit, docti expoſitores hos eſſe Satyros voluerunt. Quapropter ad ſuperandam hanc difficultatem, aliam Satyri ſpeciem eleganter delineatam lectori offeremus, vt illa diligenter examinata, videat num doctrinæ Ptolomei ſit conformis, qui inſulas Satyrorum Indiæ adiacentes tres eſſe pronunciauit, & incolas caudis eſſe prædıtos quales Satyris pictores attribuunt; hinc huiuſcemodi inſulæ Satyrides fuerunt appellatæ. Num verò hæc animalia ad genus humanum, vel brutorum referenda ſint, id optime nos docuit D. Auguſtinus, dum ſcripſit inueſtigandum eſſe an aliquod veſtigium rationis in his inueniatur, quia tunc genus humanum hæc animalia complecteretur, ſinſecus in genere brutorum sũt collocanda. B

His ſic conſtitutis iam ad Nereides, ſeu Nymphas, & Satyros marinos nimirum Tritones animum appellemus. In primis aliqui ſapientes viri in hanc venerunt ſententiam Satyros marinos, ſeu Tritones, ſiue homines marinos nullibi reperiri. Sed ſolum viſos homines natandi peritiſſimos, veluti Ichthyophagos, qui pro eſca piſcibus tantummodo vtuntur. Siquidem olim natandi peritia ita probabatur, & magni fiebat, vt factus ſit prouerbio locus in hominem ignauum. *Neque natare neque litteras didicit*. Ex altera parte homines vel Satyros marinos in pelago degere, authores eruditi liberè aſtruunt. Tradit primùm Alexander ab Alexandro Tritonem repertum in littore, qui identidem mulieres accedentes coercebat, ſed tandem per inſidias captus, & cibaria oblata reſpuens interijt. Inſuper Ludouicus Viues ſcriptum reliquit hominem marinum apud Batauos deprehenſum, qui mutus per bienniũ fuit detentus, ſed iam incipiebat loqui, quando bis peſtilentia ictus ad mare fuit remiſſus. In Luſitania quoq. marinus homo eſt viſus, qui concham inflans reſonabat. Et Aelianus Satyros marinos in piſcem deſinẽtes circa Taprobanam verſantes memorat. In volumine rerum Romanarum legitur, quòd Menas Aegypti Præfectus Mauritio Imperatori hæc ſcripſit. Cum ego multis aſſociatus viris, Oriente Sole, per locum Aegypti Delta, nominatum, deambularem, animalia humanæ formæ apparuerunt in flumine, membris ſuperioribus vſq. ad lumbos nudatis, reliquis partibus aqua coopertis, quorum alterum mas, & barbatum, alterum verò imberbe, & fæmina videbatur: hæc apud Pareum eleganter delineata ſub nomine monſtrorum Niliacorum conſpici poſſunt: Gillius quoq. narrat, dum verſaretur Venetijs, ſe à Dalmatis quibuſdam ſpectatæ fidei viris intellexiſſe, ſecus oppidum Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum, quandoq. apparuiſſe marinum hominem, qui cunctis ſpectantibus ſummum terrorem incutiebat, & ab alijs, qui circa mare rubrum per longum temporis ſpatium verſati ſunt, illic marinos homines ſæpè capi ſolere, ex quorum duriſſimis pellibus calcei tam robuſti fabrefiunt, vt ad quindecim annos durent. Preter-

Satyri marini qui. C

Lib. 3. Gen. dier. cap. 8.

lib. 2. de ver. fid. Chriſt.

D

Monſtra Niliac. quæ.

Homines marini.

Monstrum Marinum humana facie.

terquamquòd Pausanias in Bæoticis, Tritonem describit in templo Bacchi seruatū Tanagre, & Plinius quoq. horum meminit: non igitur quod de Tritonibus, & Nereidibus, iam vsque à Priscis temporibus in hominū sermonem venit, vanum esse constat, & potissimùm cum anno vigesimo tertio supra sesquimillesimum repertum dicatur Romæ marinum monstrum in maiore ripa hominiforme vsq. ad vmbelicum, deinceps piscis, cauda bifida, & repanda in speciem semilunæ, veluti Apollonius Tritones descripsit, cuius figuram hic damus. Huius similem imaginem recenset Gesnerus, eamq. à pictore, qui viuum viderat monstrum, accepisse prodit, frons huius cornibus aspera, auribus prominentibus, brachijs ferè humanis, cętera piscis. Captum est in mari Illyrico, dum ab aquis in litus, pusionem illic versantem abrepturum emersisset; nam coniectis in id à piscatoribus obseruantibus saxis, monstrum læsum paulò post in litus, vnde aufugerat, reuersum exspirauit. In maiorem assertorum confirmationem Rondeletius, & Bellonius scribunt captum fuisse in Noruegia apud Diezunt appellatos populos, iuxta oppidum Den Elepoch, monstrum marinum monachi effigie, cuius delineamenta superior ostendit figura. Tres tamendies vixisse aiunt, & nullam vocem edidisse preterquàm suspiria quædam sūmum referentia merorem. Hinc veritati consonum esse nouimus, quod à veteranis piscatoribus intelleximus, nimirum cum mare vicinum est ad patiendas tempestates, se ex alto humanos gemitus exaudiuisse. His tanquam coronidem addamus, quod de pisce episcopo recitauit Rondeletius; scilicet anno millesimo quingentesimo trigesimo primo propè Poloniam comprehensum in mari monstrum mitram, & reliqua episcopi indumenta referens, regiq. Poloniæ oblatum. Quamobrem de his monstris Boussuetus eleganter sic cecinit.

Li.4.Argon.

E

Monstrum marinum saxis necatum.

In li.de nat. Aquat.

Monstrum effigie Monachi.

F

In lib. de nat. Aquat. cap.5.

In epigr. de nat. Aquat.

Si tales partus edunt vada cærula Nerei,
Non est quod tellus efferat ipsa suos.
Frons hominem præfert, in piscem desinit aluus,
Quid tam dic sodes dissimile esse potest?

Denuò id elegantius sic exprimit.

Si talem fœtum mare glaucum protulit vnquam,
Semihominemq. ferum semiferumq. hominem,
Et veniunt miranda nimis portenta subinde,
Quid mirum Tellus si quoq. plura ferat?

G

Itaq. Tritones denominantur vel à voce Τριτὼ apud Aeolos significante τὴν κεφαλὴν, quoniam capite tantùm humanam referant formam: vel potius à nomine τρίαινα Tridentem idest instrumentum piscatorum indicante quo maiores pisces figuntur: vnde tridens postea veluti insigne Neptuno maris, & piscatorum numini à Poetis assignatur.

Historia monstrorum marinorum ad cognitionem Nereidum Nympharum, & Sirenum aditum nobis patefecit: ideoq. de his nonnihil in præsentia necessario dicēdum esse censuimus; quandoquidem veluti monstra marina mascula indigitantur Tritones, vt superius fuit exaratum, pariter mōstra fęminea Nereides à Nereo Oceani Numine putato, Nymphæ, quasi Lymphę (Prisci enim aquam non Lympham, sed nympham vocabant, hinc Nympheum lauacrū, & Nymphea plantā aquis gaudens) & Sirenes tandem denominantur, quia aqua currendo musicos quosdam sonos efficiat, quales à Syrenibus edi credebantur. Itaq nationem Nereidum Nympharum, & Syrenum esse, historia nuper allata nobis persuadet. Præterquamquòd Galliarum legatus nunciauit Cæsari Augusto, ea forma, qua pinguntur Nereides, inuētas fuisse. Et Franciscus Massarius Venetus in commentarijs ad nonum librum Plinij, eas in nauigationibus fuisse visas recitat. Immò recenter in Phrisia captū est monstrum marinum virgo ore, & pube tenus, infernè piscis. Isaias prædixit Syrenes futuras vbi antea fuerant delubra voluptatum. Chaldeus intelligit. Dracones veluti etiam in historia Serpentum significauimus. Diuus Hieronymus exponit Dęmones, vel Dracones magnos, & crista insignes. At scholiastes Græcus Isaię voluit Sirenes vocari, quæ inter volatilia emittunt vocem querulam, quare ab hoc authore colligendum est Syrenes inter volatilia, non autem aquatilia collocandas esse. Pariter Latinus interpres his alas addere videtur: propterea hoc animal non

Nereides. Nymphæ, & Syrenes, quę.

H

Quedā volatilia Sirenes nuncupata.

erit forte absimile illis in nouo orbe repertis, de quibus Petrus Martyr fusius egit, dum scripsit esse regionem nomine Camaram, vbi memoria viuentium est proditũ, maximam ventorum,& turbinum vim fuisse exortam, quæ obuias quascunq. arbores euellebat,atq. eadem violentia deportatas esse in regionem duas volucres decantatis Harpyis simillimas vultu virgineo,& tantæ molis, vt nullius arboris ramus posset accedentes sustinere,quæ viatorem vnguibus deprælensum ad excelsa montium culmina vorandum deferebant. Itaq. ex his quodammodo intelligendum est Sirenas inferiori parte aues esse,& in superiori,forma humana præditas. Conspirant in hoc multi Authores,& Poetæ dum illis assignant corpus virgineum vmbelico tenus,& deinceps gallinaceos pedes. Amplius certamen Sirenum cum Musis, quod Pausanias in Bæoticis explicauit,aliquam naturam auis in Sirenibus indicare videtur,dum pronunciauit ab euulsis earum pennis serta sibi musas in æternum monumentum contexisse. His igitur sic se habentibus, peccatum Pictorum est Sirenas aquatiles pingi. Sed mille fabulis historia Sirenum veluti Gryphum,& Harpyarum corrupta est. Demùm ad calcem differentiæ hominum syluestrium,& semiferorum, Centauri anticam partem humanam,& posticam equinam habentes à nonnullis reponuntur, quorum originem alij aliter tradunt. Seruius in Commentarijs ad sextum Æneidos,Centaurum Ixionis,Nubisq. filium esse scribit: namquè amata Iuno, cum de stupro ab Ixione interpellaretur, ex mente Iouis, nubem in sui formam amanti obtulit,vnde sic natus Centaurus esse perhibetur. Pindarus autem Centaurum quidem ex Ixione,& nube genitum concedit,sed hunc Centaurum hominem fuisse indicat sic nominatum, quia se cum equabus Magnesijs, sub monte Pelio,comiscuisset,& sobolem vtriq. parenti similem fuisse editam. Huic opinioni videtur fauere Plinius, qui libro septimo naturalis historiæ hæc habet. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Tessalia natum eodem die interijsse,& nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus.* Hæcq. opinio magis stabilitur,quoniã post dispersionem gentium è diluuio, lasciuiente per omne nefas libidine, licentia cupiditatum aliqua generauit monstra. Idcirco Plutarchus videtur existimasse, Centauros,Minotauros,& similia monstra ex promiscuis hominum,& brutorum congressibus produci posse. Præterea in mirabilibus Phlegontis Traliani memoratur Hippocentaurus, qui carnibus vescebatur,& captus,mutato aere,interijt. Apud Authores leguntur etiam Onocentauri partem anticam humanam,& posticam asininam repræsentantes;nã septuaginta interpretes apud Isaiam,onocentauros Babyloniam desertam habitaturos referunt:licèt vulgaris interpres exponat vlulas. Ad stabiliendam opinionem, addimus D. Antonio Paulum primum Eremitam per Desertum queritanti Centaurum venisse obuium, veluti Diuus Hieronymus in vita Diui Pauli primi eremitæ exarauit. Præterquamquòd Licosthenes diuulgauit, in regionibus magni quondam Tamberlani repertos esse Centauros talis formæ, vt superior pars humanã referret,cum duobus brachijs instar bufonis,& cætera equũ. Deinde idem author exhibet aliam iconem,quam hic damus,vt lector diligenter meditetur, num tale animal in rerum natura esse possit.

Sirenes in parte inferiori aues. *Centauri qui.* *Centauri origo.* *In lib. inscripto, an brutis ratio insit.* *Hippocentaurus.* *Onocentaurus.* *Cẽtauri vbi*

Hactenus partem affirmatiuam in campum adduximus nunc pars negatiua examinanda est. Primitus ijdem poetę qui multis in locis Centauros approbarunt, tandem nugamenta esse attestati sunt. Ouidius enim libro quarto Tristium sic canit.

Elegia.7.

Quod precor esse liquet: credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis.

Et paulo post.

Quadrupedesq. homines cum pectore pectora iunctos,
Tergiminumq. virum tergiminumq. canem.

Item Lucretius Centauros commentitia prædicat monstra his versibus.

Lib.4.

Sed neq. Centauri fuerunt,nec tempore in vllo
Esse queunt, duplici natura,& corpore bino.

Lib.2. Physic.

Idem videtur placuisse Virgilio quando in foribus inferorum Centauros collocauit,quasi quæ contra naturam creantur, citò pereant. His addenda est doctrina Aristote lis, quæ talia non admittit. Scribit enim; quemadmodum non inuenitur

planta

Icon Centauri ex Licosthene.

planta ex olea, & vite conflata, quæ vinum, & oleum producat: pariter animal ex homine, & tauro integratum non inuenitur. Hæc sententia alio eiusdē Philosophi asserto roboratur: siquidem in historijs animalium docuit animātia diuersi generis congredientia non generare, nisi ferendi vteri tempora eadem fuerint, & magnitudines corporum non valdè discrepauerint. Galenus quoq. validis argumentis absurdam Centaurorum procreationem esse demonstrat; substantiam enim hominis, & equi permisceri minimè posse arbitratur. Eamdem fouet sententiam Iustinianus

Lib. 8. cap. 28.

Li. 3. de vsu part. cap. 1.

HIPPOPOS.

in

in suis institutionibus quando inquit. *Si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, fuerit stipulatus, veluti Titium mortuum, quem viuere credebat, aut Hippocentaurum, qui esse non potest; inutilis erit stipulatio*. Hanc amplectitur opinionem Marcus Tulius Cicero, in Tusculanis quæstionibus, dum Centauros nunquam fuisse liberius astruit.

Sub tit. de inutil. stipul.

Quando igitur narratum fuit Centauros in Thessalia habitasse, & tales à Lapythis fuisse creditos; sciendum est ex seruio in commentarijs ad Virgilium rem sic se habere, quoniam primùm in Pelethronio Thessaliæ oppido equorum domandorum

Lib. I.

Centauri alia species.

reper-

repertus est vsus: etenim cum quidam Rex Thessalus suis satellitibus imperasset, vt ad boues agitatos œstro reuocandos se conferrent, illicò ad id præstandum cucurrerunt, sed cursus illis cum nō sufficeret, ascenderunt equos, quorum mira velocitate boues secuti, & assecuti, eos stimulis ad tecta reuocarunt. Propterea satellites visi vel quando tanta ferebantur velocitate, vel quando eorum equi capitibus inclinatis circa flumen Peneon potarent, locum fabulæ dederunt, vt Centauri esse crederentur. Dicti enim fuerunt Centauri ἀπὸ τοῦ κεντεῖν τοὺς ταύρους, quia stimulis boues agitauerint, & quamuis Diuo Antonio per solitudinem vaganti Centaurus obuius venisse perhibeatur; nihilominus ex doctrina D. Hieronymi in eiusdem Vita colligimus, hunc fuisse cacodæmonem, qui simili forma sanctum ludificare voluit, & potissimum cum D. Chrysostomus ad caput tertium epistolæ ad Colossenses, Hippocentauros fictitia fuisse monstra tradiderit.

Centauri Etymologia.

A

Si centauri à parte posteriori equina essent denominandi, proculdubio homines versantes in insulis, tridui nauigatione distantibus à litore Scytharum, propriè Centauri essent appellandi, quia pedibus equinis præditi, ideoq. Hippopodes nuncupati esse feruntur, quemadmodum in superiori figura apparet.

Quamuis alij scripserint eos cruribus asininis esse refertos, & onoscelos nuncupatos; quoniam ὀνόσκελος crura habens asinina exponitur. Hinc ὀνόσκελοι Dæmonum genus ab asininis cruribus dictum, vt voluit Rhodiginus: Neq. à serie Centaurorum, vt nostra fert opinio, segregandi essent animantes, vno tantùm crure equino, altero humano integrati (si tamen dantur) de quibus Licosthenes hæc recitat. A Lusitanis nauigantibus in medio itinere ad Calecuthum, vbi potissimum Cynosura videri non potest, reperti sunt in quadam insula, homines duobus brachijs, & manibus in dextro latere muniti, auribus asininis, faciè humana, copiosis circa pudenda pilis, dextro crure equino, altero humano, vt superior ostendit figura. Hi instar Ceruorum currunt, crudeles, & amentes sunt; eorum fęminæ similes, auribus tamen minoribus, & bis singulis annis parere perhibentur; nisi ab omni veritatis tramite recedentia Licosthenes scriptis mandauerit; quemadmodum arbitramur.

Lib. 2. lect. antiq. cap. 6
In Append. Chronic.

B

Penultima differentia à magnitudine, & paruitate staturæ humanæ nobis se se offert, quæ Gigantes, & Pygmeos complectitur; quod animaduertens quidam poeta sic canebat.

Monstra, Gigas, Nanusq. duo contraria formis,
Vir, Gigas, immanis, Nanus inanis homo.

C

Cum igitur nonnulli in animo hanc opinionem immotam habeant, Gigantes nunquam fuisse, apud nos hanc esse falsam decretum est; Itaq. quamuis multi Veterum arbitrati sint neminem crescēdo posse longitudinem septem pedum excedere quia hanc Herculis altitudinem fuisse attestantur: nihilominus quemdam nomine Gabbarum ex Arabia aduectum ad altitudinem nouem pedum, & totidem vnciarum excreuisse Plinius retulit. Id confirmatur à Solino scribente Æthiopes Syrbotas crescere ad pedes duodecim, & alibi quosdam Indiæ populos adeo grandes, vt facillimè elephantos ascendant, Onisicritus in locis Indiæ, vbi vmbræ non sunt, staturam hominum quinum cubitorum, & duorum palmorum esse statuit. Cęterùm Olaus Magnus tales homines in partibus etiam Aquilonaribus collocat, & præcipuè in Regno Helsingorum, qui Regi suecorum parent; memorat Gigantem fuisse altitudine nouem cubitorum, quem duodecim Athletæ contubernales proceræ staturæ comitabantur. Immò viuentium memoria prædictis fuisse similes in Prouincijs Suetiæ, & Gothię narrat, tanta fortitudine firmatos, vt equum, vel bouem ad plura Stadia facilè baiularent, & obuium equitem armatum mira agilitate in terram deijcerent, quapropter Virgilius ad rem de Turno canens sic inquit.

In Polyhist. cap. 32.
Capp. 5.
Li. 5. cap. 2.

D

Lib. 12. Aeneid.

Saxum antiquum ingens campo qui fortè iacebat
Limes agro positus, litem vt discerneret aruis,
Vix illum lecti bis sex ceruice subirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum valida torquebat in hostem.

Quo circa ex motione immanis saxi magitudinem, & robur huius viri arguimus. Quid dicendum erit de Mauritio Imperatore, qui ex Plinio pro annulo, dextroche rio.

rio vxoris nempe brachiali ornamento vtebatur? immò auget admirationem quādo diuulgat, quòd, indictis apud Augustam comitijs, Maximiliano Cæsari vir prodigiosæ vastitatis fuit oblatus, qui vnica vice ouem siue assam, siue elixam, fame tamen inexpleta, deuorabat. Pigafeta vir integerrimæ fidei Gigantem apud Cannibales Armeniæ conspicatus est. Et Hollandi mare sulcantes Magelanicum, in insulam ab hominibus staturæ nouem pedum habitatam inciderunt. Item Americus Vesputius, qui incognitas orbis regiones penetrauit, insulam Gigātum hodie quoq; sic appellatam inuenit, sed magis recens est, quod narrat Melchior Nugnez Iesuita suis litteris, quibus res Sinarum complexus est. Tradit enim in vrbe regia Paquin nuncupata, custodes portarum esse Gigantes proceritatis, nempe quindecim pedū, & Rex Sinarum quingentos huius generis homines, amplo eis persoluto stipendio ad suam tutelam conducit.

Statura Mauritij Imperatoris

Gigantes in Regno Sinarum.

E

Hic damus icones Gigantum nouem vel decem pedum, habitantium in quadam regione Americę, qui Patagones nuncupantur, & varijs coloribus ex herbis quibusdam expressis facies suas pingunt: sic enim in tabula Americæ à Cornelio Iudæo delineantur: Horum fortè meminit Ioannes Laurentius Anania, quando hęc retulit. *Populi Patagones Gigantea statura vndecim palmos alti fuerunt inuenti à Fernando Magaliane Lusitano: hi in animantibus Mulis similibus, in varia loca equitant, & ex horum pellibus quasdam vestes inconcinnas parant, & arcubus delectantur. Denique horum Iuniores coloribus primùm crines, deinceps totum corpus inficiunt, vt coram alijs eleganti forma conspicui euadant.*

Patagones.

Tract. 4. Cosmograph.

Gigantes Americæ.

Neque

Neque recenſebimus mulieres ſelenitides quæ contra naturam aliarum, oua pariunt; vnde naſcentes homines ad Giganteam excreſcunt ſtaturam, vt, referente Lycoſthene, Rauiſius Textor aſtruit.

Icon mulieris Selenetidis.

Cap. 6. *Numer. cap. 15.* Nam memoria Gigantum ſacra non caret pagina, nam legitur in Geneſi. *Gigantes erant ſuper terram in diebus illis*. Item alibi hæc habentur. *Vidimus monſtra quadam filiorum Enach de genere Giganteo, quibus comparati quaſi locuſta videbamur*. Præterea nonne Goliath Gigas fuit, quem Dauid funda in terram deijciens interfecit? Inſuper Rabba, ſeu Rabbath filiorum Amon vrbs ſic appellata fuit ob magnitudinem, & tandem Philadelphia regia, & metropolis terræ Amonitarum, in qua olim habitauerunt Gigantes, quos filij Lot interemerunt. Vrbs hæc erat ſedes Regis Amonitarum; vnde poſtea dicta Amonitis. Hanc expugnauit Og Rex Baſſan gigas; vbi monſtrabatur eius lectus ferreus longitudinis nouem, & latitudinis quatuor cubitorum. Demum Dauid ipſam deſtruxit, & populum trucidauit. Poſtmodùm à Philadelpho Aegypti Rege vrbs & tota regio ſubiugata, & Philadelphia vocitata eſt, quod nomen adhuc retinet. Habuit temporibus Chriſtianorum metropolitanũ Antiſtitem, cui duodecim epiſcopi parebant.

Lectus Gigantis qualis.

Ad hanc ſtabiliendam opinionem, oſſa humana molis immenſæ varijs temporibus inuenta, homines Giganteæ ſtaturæ olim vixiſſe teſtificantur. Narrat enim Sigiſbertus in littore Vticenſi penès Africam, dentem Giganteum tam ingentem fuiſſe inuentum, vt conciſus ad figuram noſtrorum proculdubio dentes centum produxiſſet. Petrus Simon eſt author, in expeditione Aluarez ad nouas terras, inuentos eſſe Gigantes, & ex eodem, cum villa quędam Societatis Ieſu ædificaretur, quatuor à Mexico Leucis, oſſa Gigantum inter cæmenta reperta fuiſſe, & dentem molarem magnitudinis humanæ manus in pugnum contractæ ęqualem; quem magnitudinem, dentes hic picti arguunt numero 3. & 4.

In Chronicis.

D

Dentes

Dentes Gigantei.

Lib. 1. cap. 6. Præter dentes, Rex Galliarum Carolus ſeptimus authore Fulgoſio, in parte montoſa Galliæ Narbonenſis iuxta Valentiam obſeruauit cadauer cuius dimenſio pedes triginta implebat. Immò cadauer Orionis cubitorum ſex ſupra quadraginta in Cretæ quodam abrupto monte repertum fuiſſe prodit Textor. *In offic. tom. 2.* Amplius corpus Palantis anno Domini milleſimo trigeſimo nono (teſte Vincentio) Romę inuentum eſt, cuius altitudo muros Vrbis æquabat. *In lib. 25. ſpec. hiſt. cap. 34.* Præter hæc, ex eodem authore Diuus Maclouius Epiſcopus Britanus, qui propagandæ chriſtianæ fidei gratia, inſulas petijt fortunatas, Gigantis corpus tumulatum conſpicatus, & admiratus, iuſſit ſupra leges naturę ad vitam reuocari, qui gigas poſtea Sanctum multa alterius ſęculi edocuit, & Sacro Baptiſmatis fonte luſtratus diutinam vitam traduxit. *Lib. 21. cap. 97.* *Gigas ad vitã reuocatus.* Narrant quoq. apud Paulum Tertium Pontificem Maximũ oſſa quædam humana monſtroſæ magnitudinis fuiſſe, & hodie Venetijs, in templo Cruciferorum aſſeruatur os fæmoris Diui Chriſtophori, licet aliqua ex parte comminutum, tantæ magnitudinis, vt eorum, quæ de huius viri proceritate leguntur, fides viſu aſtrui poſſit. *Os femoris Sancti Christophori vbi.* Quid plura? Hic Bononiæ in Eccleſia parochiali Sancti Laurentij Porteſterij ſepultum eſt Gigantis cadauer. Nam Carolus quintus Imperator, cum Bononiam à Summo Põtifice Clemente ſeptimo diadema Imperij accepturus perueniſſet, ſeruum à pedibus habuit viſendæ magnitudinis; proceritatem tamen ſeptem pedum non excedebat. Hic lethali febre exanimatus in prędicto templo fuit tumulatus cum epitaphio huius tenoris, quod hominis ſtaturam nomen cognomen, & patriam indicat. A

HVNC SEPTEM PEDVM LONGITVDINIS GIGANTEM
ANTONIVM POPVLIER
NON FABVLA SED FLANDRIA DEDIT
NON ADVERSVS SYDERA SED ADVERSVS CAROLI QVINTI
HOSTES MILITEM
NON FVLMINE, SED FEBRE PERCVLSVM
NON SVB MONTIBVS SED HIC SEPVLTVM
ANNO DOMINICÆ SALVTIS MD. XXX. B

Quod hactenus de procera hominum ſtatura fuit exaratum, de mulieribus etiam proceris intelligendum eſt. *Mulieres Giganteæ.* Quandoquidem Author libri de natura rerum memorat mulierem inſignis ſtaturæ in occiduis regionibus repertam. Legimus quoq. anterioribus ſeculis, ſub Iuſtino Thrace, mulierem quandam è Cilicia fuiſſe aducta m immenſæ molis; nam ſupra quoſcumq. proceros homines integrum cubitum eminebat. C Meminit tandem Diuus Auguſtinus mulieris Giganteæ, quæ maxima omnium admiratione Romæ viſa fuit, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur. *Lib. 15. de ciuit. Dei cap. 23.*

Hominum proceritati ſuccedit ſtaturæ breuitas, quæ differẽtia Pygmæos, & Nanos, nempe homunciones, & Pumiliones complectitur. Quare huc reſpiciens Mantuanus canebat:

Inter Pygmeos non pudet eſſe breuem.

Pygmei qui Πυγμαῖοι dicuntur homines πύγμην menſuram æquantes: πυγμὴ enim menſura eſt continens ſpatium à cubito vſq. ad digitos clauſos. Item Nani vocantur humili corpore homines, & pumiliones: ſiquidem νανὸς deducitur παρὰ τὸ νὴ priuatiua, & ἄνω augeo, cum huiuſcemodi homunciones non augeantur, neq. creſcant. Cæterùm de vita Pygmeorum, veluti & Gigãtum, inter probatos authores ſententijs variatur. D *Lib. 8. de hi. Anim. cap. 12.* Ariſtoteles in primis Pygmeos concedit, cuius teſtificatio ad aliquam fidem comparandam deberet ſufficere: cum ſummus rerum naturalium fuerit indagator. *Lib. 4. hiſt. nat. cap. 11.* Plinius Pygmeos in Thracia verſari pronunciat: conſtat etiam in hac regione plurimos eſſe Grues, quæ Strimoniæ à Strimone Thraciæ fluuio denominantur, quibus cum Pygmei certamen inire dicuntur. *Lib. 3. cap. 4.* Pomponius Mella Arabiam interiorem olim Pygmeos coluiſſe prodit. Immò Philoſtratus, cum multa hominu m monſtra ex Apollonio fabuloſa eſſe tradiderit, Pygmeos tamen excipit, quorum nationem minimè vanam eſſe ſcribit. *Lib. 2. de Gente Septentr.* Olaus Magnus Pygmeos eſſe aſtruit. Inter recentiores Iouius Pygmeorum fidem facit, dum in legatione Moſcouitica vltra Iaponem Pygmeos collocat. Nunc quoq. in Tartaria plurimos Nanos eſſe Luſitani diuulgarunt. Gemma Friſius narrat Cymbam Pygmeorum viſam in Septentrione vi tempeſtatum appulſam ad regnum Noruegiæ. Odoricus de rebus indicis, Pygmeos

trium cubitorum à se conspectos refert, qui anno quinto generant,& octauo senescunt. Pusillum quoq. genus hominum in quadam insula Orientis,quæ tota est aurifodina, inuenitur, quos veros esse Pygmeos, Argensola liberè asseuerat. Neq. diuersitas locorum ab hisce pumilionibus habitatorum vanitatem historiæ parere debet: quandoquidem hac eadem ducti ratione nationem Gigantum fabulosam fuisse arguere possemus.

Præterquamquòd omni ferè ætate, huiusmodi homunciones visi sunt. Marcus Antonius Sisyphum pumilionem intra bipedalem mensuram, ingenioq. viuacem habuisse fertur. Deinde Canopas,authore Plinio,fuit in delicijs Iuliæ neptis Augusti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Insuper Augustus Lucium adolescẽtulum honesto loco natum bipedali statura minorem spectaculis exhibuit. Nicephorus meminit cuiusdam in Aegypto nati infra incredibilem staturæ breuitatem,& talem sua ætate conspexisse fatetur; hunc mulier pusila enixa est, & filius tam paruus, vt perdici similis videretur,prudentiaq. ei qualis magno viro inerat,vitã autem ad annum vigesimum quintum non perduxit. Præteritis nuper annis, teste Eusebio Iesuita, homuncio optimè constitutus membris, in Hispania visus est, septenis iam barbatus erat, decennis omne suum robur habuit,& filium genuit. Quid plura?sex tantum ab hinc annis conspicati sumus Bononiæ nanum triginta tantummodo vncias altum Illustrissimi D.Ducis Caroli de Creqy,cuius iconem ad viuum delineatam in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruamus cum hac inscriptione. MICHAEL MAGNANVS ANNOS NATVS VNVM, ET QVADRAGINTA IN OPPIDO BARONIS DE SESSONAGIO SITO IN DELPHINATV PROPE GRATIANOPOLIM, NANVS ILLVSTRISSIMI, ET EXCCELLETISSIMI D. CAROLI DE CREQY PARIS MARESCALCHI FRANCIÆ, PROREGIS DELPHINATVS, ET LVDOVICI XIII. FRANCIÆ, ET NAVARRÆ REGIS CHRISTIANISSIMI AD SANCTISSIMVM VRBANVM OCTAVVM ORATORIS OBEDIENTIÆ ANNO M. DC. XXXIV.

Pygmeum quis habuerit.

Lib. 12. cap. 37.

In hist. nat.

Huic duos non absimilis staturæ simillimos, & eleganti membrorum constitutione formatos Illustrissimus eques Ferdinandus Cospius domi alit.

Ex altera parte authores non proletarij Pygmeos negarunt. Primum Albertus Magnus hos quidem concedit, sed genus bestiarum hominiformium esse arbitratur,quæ opinio doctrinæ Aristotelicæ conformis esse videtur: nam quando Philosophus Pygmeos concesit, palam tamen homines esse non asseuerauit. Hac ratione fortè munitus Suessanus,Pygmeos homines non esse fasus est,quia perfectum rationis vsum non participent; idq. magis astruit, quoniam religione careant: cum tamen,iuxta Platonis mentem,religio soli,& omni homini propriè conueniat. Neq. officit Pygmeos ab Ezechiele fuisse memoratos: quandoquidem nonnulli in hanc venerunt sententiam,ab ipso,per Pygmeos, immanes viros intellectos fuisse, quia cubito,& non pede mensurarentur. Diuus Hieronymus Pygmeos pugillatores interpretatur: cum Græcis πυγμὴ lucta significetur. Aut, ex aliorum sententia homines in excelsa turri versantes Pygmei appellati fuerunt; quoniam eminus conspecti magnitudinem non vltra cubitum participare videbantur; quæ sententia minime improbanda est. Scaliger,inter cęteros authores,Pygmeos negat hac solùm ductus ratione,quia hac ætate non viuant; quod argumentum nullius videtur esse valoris; cum iam abunde probatum sit Gigantes fuisse,qui modò non reperiuntur. Meliorem amplexus est Cardanus opinionem,qui inter genera simiorum Pygmeos collocauit: cui adstipulatur Marcus Polus in historia indica, quando scriptum reliquit insulam Basman nuncupatam à multitudine Simiorum occupari: quapropter venatores illarum regionum plurimos coercent,& depilatos, intactis tamen barbæ, & pudendorum vilis,in capsulis ligneis exficcatos, & caphura conditos mercatoribus vendunt; qui postmodum hos circumferentes tanquam Pygmeos ostentant. Qui plura de Pygmæis videre cupit, confugiat ad librum vigesimum Ornithologiæ vbi de pugna Gruum cum Pygmæis agitur.

Opinio Alberti de Pygmeis.

Cap. 27.

In commẽt. ad Ezechielem.

Lib. 3. relat. Indicarum.

Ad calcem huius Rubricæ collocatur differentia ex vtroq. sexu composita quæ Androgynos,siuè Hermaphroditos complectitur. Etenim ἀνδρογύνη, siuè ἀνδρογύνος

Hermaphrodit. historia.

Nanus Illuſtriſsimi D. Ducis Caroli de Creqy.

νος Latine exponi potest marifęmina, nempe vir, & fęmina vtrumq. participans sexum, quamuis aliquando Græcis ἀνδρόγυνοι vocentur illi, quibus virilia sunt excisa, & interdum ita nuncupantur etiam homines debiles, & inualidi. Item Androgynos dicitur ἑρμαφρόδιτος, quasi mixtum genus è Mercurio, & Venere, pariter vocatur διφυής anceps, seu duplicis naturæ; amplius ἀρσενόθηλυς promiscui generis. Hoc vocabulo tales vocat Pollux quasi concubinos, vt voluit Dalechampius. Quamobrē Plato prodidit in initio tria hominum genera fuisse, nimirum marem, fęminam, & tertium quoddam genus ex vtrisq. compositum, quod Androgynum vocabant, hoc defecit, & nomen tantùm infame relictum est. Hieronymus tamen Montuus se nouisse Hermaphroditum fatetur, qui viro nuptus fęmineæ naturæ credebatur, filiosq. pariter, & filias peperit; nihilominus ancillas comprimere, & in his generare solebat. Clarissimus vir Columbus, ad comparandam incredulis Hermaphroditorum fidem, recitat se obseruasse Androgynum, qui, præter vuluam, virili etiam membro erat refertus: ideoq. in cadauere dissecando diligenter vasa seminaria inuestigauit, nunquid vllus inter hæc esset consensus, & vasa præparantia, à vasis aliarum fæminarum præparantibus minimè discrepare reperit; ibi tantummodo vnum discrimen notatu dignum erat, quòd natura, hæc vasa ex binis quaterna fabrefecerat, quorū duo maiora ad concauum vteri, & reliqua ad radicem penis descendebant. Vterus, & ceruix eiusdem, necnon testes à matrice, & testibus aliarum fęminarum non dissentiebant. His sic constitutis, Hermaphroditorum quatuor ab Authoribus solent assignari differentiæ. Prima est Hermaphroditus mas, qui sexum virilem perfectum, & validum participat, in perineo tamen rimam minime peruiam, ad formam vuluæ efformatam habet: cum tamen ab illa quidquam lotij, aut seminalis materiæ non prodeat. Secunda species vocatur Hermafroditus fęmina, quando, præter vuluam naturaliter constitutam, lotio, semine, & mensibus manantem, circa os pectinis emergit quædam carnea substantia ad similitudinem imperfecti penis scroto, & testibus carentis. Tertia species est eorum, qui expressam vtriusq. sexus referunt imaginem sæpiùs aduerso sibi situ respondentem, sed tamen ad generationem, & seminis profusionē inefficacē, immò alterutra tantū ad mictionē cōfert. Quarta, & postrema differentia est eorum, qui non solum vtroq. sexu potiuntur, sed etiam possident genitalia, quæ omnibus conditionibus ad perfectam generationem necessarijs gaudent. Immò, vt voluit Philosophus, dextram mammam virilem, & sinistram fęmineam possident. Hi sunt populi Africæ, & supra Nasamones, atq. illis finitimos Maclias viuere Plinius, & alij authores non vulgares tradiderunt; quorum icon hic conspicitur.

In Annotation. ad Plinium.

Lib. 1. Theor. cap. 6.

Lib. 13. Anat.

Hermaphroditi Anatomia:

Hermaphroditorum quatuor differentiæ.

Hi inter nonnullos Barbaros sunt frequentes. In Virginia multò plures, & Indis exosi: propterea his iumentorum loco vtuntur, quia ad baiulanda onera, propter virium robur, sunt idonei. In primis annonam Regum ad prælia proficiscentium deferunt, defunctos ad tumulum baiulant, & pestilenti, seu contagioso correptos affectu, ad destinata loca ferunt, & ijs medentur.

Officia hermaphroditorum.

Antequam vlterius progrediamur non sunt omittenda signa ab Authoribus assignata, quibus Androgyni validi, vel inualidi in vno, vel altero sexu sint dignoscendi. Primitùs si vulua omnibus suis dimensionibus sit exacta, & mensibus scateat; deinde si adsit mollities faciei, & totiùs corporis, necnon timiditas, tunc Androgynus in fęmineo sexu potentior iudicandus est. Verùm quando perineum pilis est obsitum, & penis conuenientis est magnitudinis, & semine scatens, tunc Androgynus virilem potentiam possidet. At quando vtriusq. genitalis in figura, mole, & efficacia ęqualis erit conformatio; tunc Androgynum in vtroq. sexu potentem debemus constituere. Quamuis ex sententia Aristotelis, qui vtroq. sexu sunt referti, semper alteram potentiam ratam, alteram irritam habeant. Modò multi quærunt an Androgyni in matrimonium sint collocandi; ideo ad hanc dirimendam dubitationem, respondendum est, ratione prolis, ratione sacramenti; & ratione imbecillitatis carnis, illis matrimonium minime negandum esse, dummodo facultas vtroq. sexu vtendi non concedatur, sed tantùm illo, ratione cuius magis validi sint. Ita enim de Hermaphroditis in matrimonium collocandis iuris prudentes statuerunt. At si vtriusq. sexus potentia sit æqualis, tunc iureiurando coguntur ad electionem sexus, quo imposterum vti velint. Sed si tractu temporis contingat, vt Hermaphroditus

Hermaphroditorū discrimen ratione vigoris.

Hermaphroditorum matrimonium.

ANDROGYNOS.

ditûs fęmina masculescat, & iuxta alterum sexum operari velit, vxoremq. poscat, tunc illi neganda est, quia semper promissis iuramento firmatis standum est. Præterquamquod Clarissimus Pareus addit, quòd Hermaphroditi in sexu electo, iniuncta capitali pęna, semper manere, & viuere debent.

GENERATIO, & CONGRESSVS.

VM Deus optimus maximus cunctarum sit causa causarum, consentaneum est, vt homines eorum originem illi acceptam referant. Cum ipse, inuitis Philosophis, vt sacræ manifestant paginæ, non solum vniuersum terrarum orbem ex nihilo creauerit, verùm etiam hominem ex limo formauerit. Vnde Isaias huc respiciens dicebat. *Conculcate ipsos tanquam lutum*. Summus igitur mundi opifex cum sexto die hominem creauerit, deinde ex costa Adami dormientis fæminam deprompsit, vt omnium hominum ortus ad vnam vnius hominis scaturiginem reduceretur. Nam deinceps Deus homines per coniugium progigni voluit, vt perpetua neceßitudine coniuncti, patres filios, & filij parres mutua se beneuolentia complecterentur. Hinc postea poetæ, & potißimùm Ouidius, sumpta fabulandi occasione cecinerũt, quòd in terrarum orbe constituto, deerat tantum homo, qui terram poßideret & coleret. Quare Prometheus Iapeti filius ex terra imbre madefacta, hominem Deo quã maximè similẽ formauit, qui non instar aliorum animalium pronus incederet sed erectus perpetuò cœlum suspiceret his versibus.

Hominis creatio.

Lib. 1. Met.

Quam satus Iapeto mixtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum;
Pronaq. cum spectent animalia cętera terram
Os homini sublime dedit &c.

Quod Ouidius de Iapeto, Hesiodus postmodum de Pandora cecinisse videtur, & alia infinita huius generis nugamenta apud Poetas leguntur. Veteres Philosophi de origine hominis varia monimentis mandarunt: Nam horum quidam humanum genus ab æterno fuisse, alij genitum, & corruptibile esse statuerunt. Prima opinio explodenda est, quoniam si præter parentes, nulla alia causa humanæ originis esset cognoscenda, proculdubio Philosophia primam omnium causam frustra meditaretur. Insuper Auicennas ausus est astruere post immensas terrarum inundationes, ex tabidis cadaueribus, & influxu cœlesti; absq. vllo semine, non solum humanum genus, verùm quoq cætera animantia producta fuisse. Verùm adduci non poßumus, vt credamus, tam nobile animal ex putri materia erui potuiße, circa cuius creationem totus Deus fuit occupatus: quocirca tantum & pulcherrimũ opus, quod diuino labore fuit dignum, sponte prodirè non potuit; præterquamquòd nec etiam Philosophia id reprobat, quæ spontaneum ortum brutis non aßignat, ergo neq. homini, animali nobilißimo talem originem poterit attribuere, & quamuis aliquando visi sint homines marini ignotæ originis, qui ex aquis prodierant; nihilominus hos ex luxuria maris, aut ex ludibrio Dæmonum dimanaße videntur: cum verus homo mentis compos, quæ est quædã diuinitatis particula ex vili origine prosilire minimè poßit.

Veterum opinio.

In opere de Diluuijs.

Homines marini.

Dubitant postea alij an humanus fætus aliunde, præterquàm ab humana vulua prodirè poßit: quandoquidem Plutarchus ab asina filiam humana facie cruribus asininis Onoscelin dictam fuiße editam, & alibi ab equa similem partum exiuiße pronunciauit. Iterum Plutarchus in symposio, pueri vagientis cruribus equinis ab equa editi meminit. Immò quidam refert apud Belgas, infantem è vacca fuiße genitum; hoc tamen adhuc est parùm exploratum. Sed vehementer verum, atq. indubitatum est verum hominèm, & mente insignitum nonnisi à muliebri vulua exilire poße. Verumtamen si virtus Maris sola est, quæ fætum fabricat, & fęmina tantummodò est officina, fortaßis iuxta Philosophos, post nefandum congreßum, homo in brutorum vtero foueri poterit: Sed hoc nunquam contigiße decet Theologos aßeuerare. Ideo si fætus bestiarum quandoq. nescioquid humani habuerint, inanes potius mentis fuiße credendum est.

Lib. 2. Paradox.

Puella onoscelis quę.

Demùm

Demùm quærunt aliqui an ex semine non humano verus homo generari possit: nempe num post detestabilem congressum mulieris, & Feræ perfectus homo prodeat. Hanc enim sententiam fouere videntur Olaus Magnus, & alij Authores, qui promulgant Reges Danorum Vrsum progenitorem habuisse, & alij Historici attestantur in Pegu eam Nationem à cane dimanasse, qui cum puella naufraga rem habuerat. In Hispania fama est familiam inter Galletios, quam Marinorum vocant, à Tritone cum adolescentula concumbente ortum traxisse. Pariter Antonius de turre cremata scriptum reliquit, nostris ferè temporibus, è simio quodam mulierem in quamdam insulam delatam aliquot liberos sustulisse. Hæc tamen liberè non sunt credenda propter rationes in Rubrica differentiarum allatas. Neq. tamen putandum est hæc esse vltra naturæ vires, si mulieris semen aliqua potitur efficacia.

Olai Magni opinio circa ortũ humanum.

A

Cum igitur homo post congressum mulieris, & viri prodeat; nostra intererit modum conceptionis examinare. Sed antequam id fiat de tempore, & ætate humani congressus differendum est. Circa primum tradit Plinius pauca esse animantia, quæ grauida, præter mulierem, permixtionem appetant. Ideo cęteris animantibus statuta sunt congressus tempora, quia tantummodo quibusdam anni temporibus copulantur. Homo tamen omni tempore, & omni hora permiscetur; quare homines tanquam intemperantes, in venereos actus procliues semper feruntur. Exemplum dedit Mesalina Claudij Cęsaris vxor, quæ æstro venereo stimulata, & lupanar ingresa quamdam meretricem vigesimo quinto concubitu superauit. Ideo possumus merito canere vulgatum carmen.

Lib. 7. c. 11.

Tempus humani congressus.

B

Delassata viros nunquam satiata recessit.

Vnde Seneca, in quadam declamatione, naturam quodammodo arguere videbatur, quæ concubitus brutorum, quàm hominum melius formauerit. Hinc obseruantes animantia rationalia in mollitiem, & prodigum luxum propensa, possumus cum Baruch asserere. *Bestiæ sunt meliores illis*. Circa secundum. Aetas maris ad copulam accommodata innotescit mutationè vocis, testium magnitudinè, & potissimum ortu pilorum pubis. Aetas verò mulieris ad congressum idonea manifestatur, quando vbera exurgunt, menses erumpunt, & vox in grauiorem degenerat. Nihilominus Schenchius in obseruationibus memorat pueros septem, nouem, & decem annorum, qui congredientes generarunt, & puellas octo annorum, quæ vtero gestantes pepererunt. Et quamuis homo mas vsq. ad annum septuagesimum, & fęmina vsq. ad quinquagesimum generare possit: veruntamen Schenchius meminit mulieris sexagenariæ, quæ ex sene septuagenario concepit, necnon virorum, qui ad octuagesimum sextum annum, & vsq. ad centesimnm congredientes pepererunt.

Cap. 6.

Aetas ad cõgressum apta tam maris quàm fæminæ.

Li. 4. Obser. cap. 125.

Lib. cit. Obser. 121. & 124.

C

Itaq. vt reuertamur, vnde digressi sumus, circa conceptionem obseruandum est, quòd mixtis ambobus seminibus, maris scilicet, & fęminæ in vtero, illicò quadam tenui tunica ex calore vteri producta concluduntur, & instar oui, tenuissima pellicula inclusi copulantur. Iam post conceptionem generato loculo, munimenta fętus nimirum tunicæ producuntur: nam ex seminis extrema superficie tenuis membrana progignitur, quæ propter humiditatem latius extenditur, hæc post partum in fasciculum conclusa, & chorion appellata reijcitur. Verùm ex huius superflua humiditate resultant aliæ duæ tunicæ, quæ à superfluis fætum tutantur; harum altera vocatur allantoides admodum sinuosa, in quam vrinam, & sudor fætus profluit, vbi ad tempus vsq. partus detinentur; cum infans non per vreteres, sed per quosdam meatus vmbelicales vrinam excernat. Tertia tunica valdè mollis, & Amnæa dicta totum ambit fœum, vt à lædentibus defendi possit. Harum autem tunicarum differentias cum mixtura vtriusq. genituræ præsens ostendit figura.

Membranarum fætus generatio.

D

Figura

Figura ostendens tunicas cum mistura geniturae.

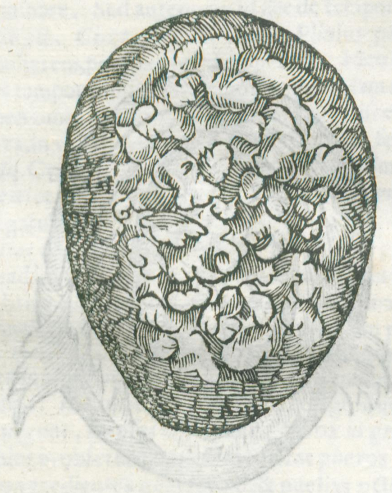

Cum igitur ambo semina coaguli ad formam mista, & conclusa sint, vt superius fuit relatum, à primo die vsquè ad septimum plurimæ, & subtilissimæ fibræ emergunt, in quibus hepar cum suis organis præcipuis, naturali virtute, producitur; siquidem in concreto semine tres paruæ, & albæ bullæ lacti concreto non dissimiles loco iecoris, cordis, & cerebri enascuntur. Mox etiam vena per vmbilicum directa sanguinem ad alendum idoneum attrahit; quare necessariò bifurca vena generatur, quemadmodum, in sequentibus figuris cospicitur.

Generatio partiũ præcipuarum.

Figure

Figuræ monſtrantes ortus trium ampullarum.

Cordis, & Cerebri generatio.

In altero enim eius venæ ramo sanguis colligitur, ex quo primùm hepar generatur. Vndè liquidò constat hepar nil aliud esse nisi concretum sanguinem. In altero ramo generantur texturæ illæ venarum cum dilatatione aliarum venarum; hinc venæ omnes ad vnum truncum in superiori iecoris parte nempè ad venam cauam referuntur.

Deinde cor cum suis venis, ope virtutis vitalis, hoc modo producitur: nam venæ calidissimum, & subtilissimum sanguinem attrahunt, ex quo cor naturaliter carnosum, & crassum in primordio generatur: vbi etiã arteria aorta obseruatur, quę omnes alias arterias spiritùm vitalem per totũ corpus diffundentes progignit. Quoniã verò ex vtraq. concauitate cordis venæ erumpunt, & pulmoni inseruntur, ex his pulmo quoq. procreatur. Vena enim ex dextra cordis concauitate procedens sanguinem producit subtillissimum, qui, dispersis hinc inde fibris, in substantiã pulmonis facile transmutatur. Sed ex magna vena cordis, & hepatis, nimirum caua, & aorta non modo totum pectus, sed successiue etiam crura cum brachijs generantur.

Cordis generatio.

Cæterùm intra prædicti temporis spatiũ, præcipua pars humanæ structuræ, nempe cerebrum in tertia pellicula huius massæ procreatur: siquidem animali spiritu repletur: qui magnam humoris genitalis partem cõtrahit in quãdam cauitatem, vbi cerebrum figuratur, & operculo quodã circumquaq. tegitur, quod siccatum in cranium reducitur; quemadmodũ in duabus propositis figuris intueri licet.

Cerebri generatio.

Verum ſicuti venæ ab hepate, & arteriæ à corde, ita nerui molliores à cerebro originem trahunt, qui præcipua ſenſuum organa eſſe perhibentur, deinde ex cerebro medulla etiam ſpinæ dorſi dependet; indeq. omnes alij nerui proprium ſumunt initium, qui ſenſum, atq. motum toti corpori communicant. Hæc igitur omnia ſanguine nutriuntur menſtruo per venas vmbilici ad vterum directas attracto.

Fœtus quot diebus formatur.

Itaq. ſex primis diebus poſt conceptionem materia ſeminalis in vtero contenta ſimilitudinem lactis præ ſe fert, ſubſequentibus alijs nouem diebus in ſanguinem transmutatur, & alijs duodecim conſolidatur; reliquis verò decem, & octo vſq. ad quadrageſimum quintum, omnia membra perfectiſsimam formam adipiſcuntur, vt deinceps fætus tantummodo augeatur iuxta Aegilij carmen.

Sex in lacte dies, ter ſunt in ſanguine terni,
Bis ſeni carnem, ter ſeni membra figurant.

Hoc etiam aliter ſic exprimitur.

Iniectum ſemen ſex primis certe diebus
Eſt quaſi lac, reliquiſq. nouem fit ſanguis, & inde.
Conſolidat duodena dies, biſnonaq. demum
Effigiat &c.

Hæc omnia lector in ſequenti figura contemplari poterit, quæ primordium generationis fætus oſtendit. Hæc autem figura alia icone melius exprimitur.

Primordij fætus generatio.

Deline-

Delineatio conceptus.

A. Fundus vteri.
B. Ceruix vteri aperta.
C. Orificium vteri.
D. Venæ & arteriæ, quæ in superficiè concaua vteri formant cotyledonas.
E. Tunica allantoides.
F. Parenchima fœtus.
G. Vasa varicosa.

Hoc opus membris omnibus eleganter constructum, & integratum natura cute obducit, deinde operi obsoluto Deus naturæ, & rerum omnium author animam infundit, quemadmodum Diuus Augustinus attestatus est. Idcirco ex sententia huius viri, si quis mulierem vtero gestantem ita percutiat, vt abortiat, pœnam morte luat dummodo infans perfectam membrorum formationem, & distinctionem adeptus fuerit; insecus ære luere debet. Fœtus enim ad mentem Galeni, quemadmodum fructus in arbore, ita ligatur in matrice. Immò sicuti fructus flori succedens tenerrimus est, & leui de causa ruit, adultus verò magis firmatus arbori adhæresçit, & perfectam adeptus maturitatem spôte cadit: ita infans cum primum ex semine educitur tenellis vinculis vtero alligatur; ideoq. ob quamlibet leuem causam mulier abortire potest, sed paulò post magis firmatus, magis etiam adhæret, & aduentante partionis tempore tanquam perfectè maturus sponte in lucem egreditur.

Fœtus assimilatur fructui.

Determinatum autem infantis situm in vtero perfectè scire, atq. cognoscere est difficillimum; quandoquidem clarissimus Pareus variam in viuis, & mortuis mulieribus fœtus sedem obseruauit. Quandoq. enim infantem cum pedibus sursum elatis, interdum deorsum porrectis conspicatus est. Immò fatetur se vidisse fætum, dissecta matre statim postquam expirauit, in longum exporrectum, facie sursum conuersa, & manibus veluti ad supplicandum iunctis. Vtplurimum tamen fœtus orbiculari figura gaudere solet, nimirum capite in genua reclinato, geminis manibus sub genis, & calcibus ad nates iunctis, vt in sequenti figura ostenditur.

Varij situs infantis in vtero.

Situs infantis in vtero.

PARTVS.

Tēpus partus quale.

ICI non poteſt quàm acerbiſſimè ferant mulieres in comparatione ad cæteras animantes, cruciamenta partus, quibus in paritudine vexantur: immo nonnullæ à primordio conceptionis vſq. ad maturitatem fętus aduerſa valetudine laborant. Si tempus partus perquiratur, id cæteris animantibus eſt determinatum; homini vero nequaquam: cum infantes nati ſeptimo, octauo & decimo menſe vixerint. Et quamuis aliqui authores monimentis mandauerint fœtus ante ſeptimum menſem in lucem editos, & octauo menſe natos non eſſe vitales, & exeuntes menſe ſeptimo eſſe admodum imbecilles: nihilominus memorat Schenchius in obſeruationibus infantes quinto, ſexto, ſeptimo, octauo, nono, decimo, & vndecimo menſe natos, & fuiſſe vitales. Conſtat etiam apud Diuum Bernardum in Vita Sancti Malachiæ, nobilem mulierem ſexto decimo menſe, aqua luſtrali pota, peperiſſe. Immo Schenchius prodidit fuiſſe olim vxorem Ducis Baruch Vandalæ, quæ cõcepit, & biennio prægnans, tandem puerum gradientem, & loquentem peperit. Inſuper ex eodem authore, fuit mulier, quæ quadriennio vtero geſtauit abſq. moleſtia; immo cum ante conceptionem innumeris vexaretur affectibus, vtero geſtans à cunctis liberata eſt.

Lib. 4. obſer. 152. 153. 154. & ſeq.

Li. cit. obſer. 159.

li. cit. obſer. 160.

Vt plurimum tamen menſis paritudinis nonus eſſe perhibetur. Idcirco Auicennas tempus partus ponderans tandem protulit fętum formatum duplicato tempore

lib. 9. de an.

moueri

moueri, & deinceps duplicato motus tempore fœtum in lucem prodire. Nam ſi exempli gratia, die trigeſimo infans fuerit formatus, hoc tempore duplicato, dies ſexaginta reſultant, quibus triginta additis, nonaginta conſtituuntur, qui dies menſes tres conſtituunt, & tunc fœtus moueri incipit. At duplicato motus tempore, quod diebus ſexaginta conſtat, ſeorſum à tempore formationis, tunc dies viginti ſupra centum numerantur, ex quibus quatuor menſes emergunt. His præcedenti tempori additis fœtus in lucem prodibit. Hinc colligendum eſt fœtum trigeſimo die formatum, ſeptimo menſe naturaliter ab vtero egredi poſſe. Sicq. poterimus etiam pronunciare partum decimi, & vndecimi menſis naturalem eſſe poſſe. Aſtrologi moram fœtus in vtero ſcrutantur iuxta opinionem Ptolemei in Centiloquio; vbi ſcribit quod locus lunæ in natiuitate eſt locus caſus ſpermatis, & locus lunæ in hora, qua ſemen cecidit, eſt gradus aſcendentis in hora natiuitatis.

Mora partus in vtero.

E *Propoſit. 51.*

Itaq. pariendi tempus diuerſum homini à cæteris animantibus datum eſſe probauimus. Præterquamquòd Cteſias promulgauit quaſdam Indorum mulieres ſemel tantùm in vita parere, natoſq. confeſtim caneſcere. Neq. mirandum eſſe arbitramur, cum legerimus apud authores non proletarios, quaſdam nationes in iuuentute caneſcere, & aduentante ſenio nigreſcere. Quoad numerum fœtus, homo verſatur in ancipiti: nam licèt plerumq. ſit vniparum, interdum quoq. multiparum eſt animal: cum mulieres in Aegypto ſæpiſſimè geminos pariant. Immò hic Bononiæ nouimus mulieres, quæ tres viuos fœtus enixæ ſunt, qui poſtea ſacri fontis aqua luſtrati diu non ſuperuixerunt. Et nobis retulerunt ſpectatæ fidei obſtetrices vnico partu quaternos fuiſſe editos. His adſtipulatur Paulus Iuris Conſultus in Pandectis Iuſtiniani, vbi diuulgat ab honeſta matre familias quatuor puellas fuiſſe vnica paritione editas, & mulierem Peloponeſiam quinquies quaternos enixam eſſe fœtus. Ariſtoteles quoq. non recedit ab hac veritate in hiſtoria animantium, dum memorat viginti fœtus, quos mulier quatuor vicibus in lucem emiſerat. Hoc non debet quiſquam admirari; ſiquidem hic Bononiæ, dum hæc ſcriberemus, anno ſcilicet quadrageſimo ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, menſe Nouembris, Vxor cuiuſdam fabrilignarij quatuor fœmellas enixa eſt. Item Fauſta mulier è plebe Oſtię duos mares & totidem fęminas vnico partu edidit; ſi vera Textor recolit. Amplius multæ fuerunt, quæ quinos dederunt fœtus. Gellius enim quinq. infantium à muliere græca ſemel editorum meminit, vnde Ariſtoteles mulieri grauidæ quinos tantùm fœtus concedere videtur, quocirca ex eodē Gellio, ancilla quædam Augusti Imperatoris, cum quinq. natos vnica vice pepererit, eiuſdē Imperatoris iuſſu, in via Laurentiana vnà cum prole, & epitaphio id ſignificante, honorifice tumulata fuit. Ex Pareo memoratur nobilis familia Maldemera dicta, & Domini Maldemeræ vxor primo, quo nupſit anno gemellos peperit, ſecundo ternos, tertio quaternos, quarto quinos, quinto ſenos fętus, & hoc partu perijt, & ex his ſenis vnus ſuperſtes Maldemeræ Dominus adhuc viuere dicitur. Albertus Magnus ſcribit fuiſſe quandam mulierem Germanam, quę ſexaginta filios peperit, ſingulo enim partu quinq. enitebatur: cum horum nullus ad ętatem dimidij anni peruenerit. Plinius multò plures recenſet fœtus, dum ex Trogo refert ſeptenos in vtero ab Aegyptia muliere fuiſſe conceptos. Neq. hoc diſcrepat ab eo, quod legimus in Annalibus, quorum titulus eſt de initijs Regnorum, vbi quædam meretrix in Germagnia, regnante Agamundo Hunnorum rege, ſeptenam prolem vnico partu dedit, licèt hos fœtus in lacum proiectos peremerit, præter vnum, quem Agamundus illac venandi gratia tranſiens, in aquis palpitantem obſeruans extrahi, & ali iuſſit; qui poſtmodum adultus, Agamundo defuncto, & ſedente Benedicto Primo Summo Pontifice, à Longobardis in Imperium electus fuit. Amplius ex Schenchio, Comitiſſa quędam Querfrutenſis vnico partu nouem infantes reddidiſſe fertur, qui omnes, procul dubio interempti eſſent, niſi pater aduentans eos ſeruaſſet. Quid plura? vndecim etiam quędam mulier concepit; nam Franciſcus Picus Mirandula (referente Pareo) narrat Doroteam italam gemino partu viginti filios edidiſſe, primo quidem nouem, altero autem vndecim: idcirco geſtans vtero, longa, & lata faſcia circa humeros nodata, aluùm ad genua procumbentem fulcire cogebatur, cuius effigies eſt hęc.

Numerus fœtuum humanorum.

F *Lib. 5. tit. 4.*

Lib. 7. hiſt. cap. 4.

Lib. 10. cap. 12. noc. Attic.

G *Mulier quinq. fœtus enixa.*

Lib. 7. nat. hiſt. cap. 3.

H *Li. 4 Obſer 162.*

Nouem, & vndecim fętus.

Icon mulieris sobole multiplici grauidæ.

Si progrediamur vlterius, apud Plinium inueniemus, extare in Medicorum monumentis duodecim mulieris abortiones vnico partu visas. Hanc historiam Schenchius alia recentiori stabilire videtur, dum recitat vxorem Isiberti Comitis de Altorf vnica paritione tres liberos esse enixam, ideoque à marito impudicitiæ crimine taxatã, quia ex vnius viri concubitu tres natos concipi posse, minime credendũ esse opinabatur. Verùm eadem denuò grauida anno vertente, & marito absente, duodenos mares effudit. Quare, vndecim ob diuulgatum læsæ pudicitiæ timorem, obstetrici in proximo flumine mergendos commisit. Interea pater obstetrici obuius velatam cistã intuens, de materia contenta interrogat, cui obstetrix deformes E catulos in fluuium proijciendos respondit. At ille curiositate ductus, detracto velamine, vndecim filios obseruauit, cui postea obstetrix, venia prius impetrata totum negotium aperuit. Itaque Comes, re apud vxorem dissimulata, omnes educari præcepit, quos omnes post sexẽnium viuos in arcem adduci iussit; ibique coram omnibus amicis, imprudentia vxoris detecta, ei benignè pepercit. At Albucasis magis numerosam prolem recenset, dum in muliere abortiente quindecim fœtus formatos obseruauit. Immo Auicennas addit aliam mulierem viginti duos abortus eiecisse. In Cracouiensi regione quædam honesta matrona nomine Margherita vxor Comitis Virboslai sex fœtus supra triginta vnica paritione viuos dedit, vt in historia Poloniæ legitur. His addatur relatum ab Alberto Magno, de quadam muliere, ex qua septuaginta abortus formati exierunt. Prædictis tandem tanquam coronidem F annectemus, quod recitat Fulgosius vir spectatæ fidei de Margherita Hollandiæ Comite, qua parte Rhenum illabitur Oceanum, quę vnico partu trecentos sexaginta sex filios enixa est viuos, itaut baptismi characterem susceperint.

Lib. 7. hist. nat. cap. 11.
lib. 4. obser. 162.
Duodecim fœtus mulieris.
li. 2. Chirur.
Fœtus triginta sex mulieris.
lib. 7. c. 13.
lib. 2. de anima. cap. 5.

Idem repetit Andreas Eburensis, & ambobus adstipulantur Annales Hollandię. Res igitur sic se habet in historia Batauiæ. Hæc mulier nobilis probro insectabatur egenam gemellos enixam, & vtrinque ab vberibus lactantem, & stipem flagitantem, quia ex vno marito binam nasci prolem pernegabat: tunc misella pudicitiæ intemeratæ Deum citans testem, imprecatur illi sobolem, quæ numerum anni dierum adæquet, si pudicitiæ suæ constaret honos; Precum efficaciam partu incredibili cõprobasse euenti fides dicitur. Propterea ad testandam sempiternam huius rei memoriam extat adhuc tabula his litteris exarata. *Illustris Domini Florentij Comitis Hollandiæ filia, cuius mater fuit Mathildis, filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quo-* G *que habuit Guglielmum Alemaniæ Regem: hęc præfata Domina Margherita anno Salutis millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, ætatis suę anno quadragesimo secundo, ipso die Parasceues, hora nona ante meridiem peperit infantes viuos promiscui sexus, numero trecentos sexaginta quinque, qui postquam per venerabilem Episcopum Dominum Guidonẽ Suffraganeum prę sentibus nonnullis proceribus, & magnatibus in pelui quadam baptismi Sacramentum percepissent, & masculis Ioannes, fœmellis verò nomen Helisabeth impositum fuisset, ipsorum omnium simul cum matris animę ad Deum ęternaliter victurę redierunt, corpora autem sub hoc saxo requiescunt,* sed fides penès Authores maneat.

Trecenti sexaginta fœtus.
Cap. 20.

Iam cum de tempore partus, & de numero filiorum satis superque dictum sit, reliquum est, vt de ratione ortus differamus Quando igitur fœtus est maturus, & perfectus, prægnantes doloribus corripiuntur propter infantis impetum, qui rotatur, & H deorsum, exeundi gratia, tendit. Ruptis enim ex impetu tunicis, & recluso matricis orificio humores fluere incipiunt, & fœtus versùs os vteri capite voluitur, & hæc est vera, legitima, & naturalis forma partus, quando caput primitus ad orificiũ ducitur, manibus super coxas plicatis, veluti apparet in his figuris, quarum prima situm naturalem infantis perfecti in vtero monstrat, antequam ad exitum properet: secunda verò formam fœtus ad exitum naturaliter festinantis.

Naturalis forma partus.

Situs naturalis maturi fœtus.

Partus naturalis.

Partus non naturalis manibus ad latera demissis.

Partus non naturalis manibus supra caput porrectis.

Partus verò non naturalis vocabitur, quãdo prædictis conditionibus carebit: nam sæpissimè accidit, vt infans præmissis pedibus, & manibus ad fœmora deorsum deductis ad partum veniat, & hæc erit prima forma non naturalis partus. Secunda contingit quãdo fœtus pedibus accedit ad exitum, manibus tamen non ad latera, seu fęmora, sed supra caput porrectis: quemadm odũ appositæ figuræ exprimunt.

In prima forma diligens obstetrix omnes conatus huc inflectere debet, vt brachium vtrumque infantis adeò apprehendat, ne illa reducere possit; itaut hoc modo ad partum necessariò veniat. Partum verò in alia forma descriptum sedula obstetrix nullo modo excipere debet, nisi infans fuerit admodum gracilis, & orificium vteri valde diductum, vt facilis sit exitus sinè vllo matris, & pueri detrimento. Aliter tutius erit fœtum in matricem repellere, vt ad legitimam, & naturalem partus formam conuertatur.

Infans gracilis quid pręstet.

Tertia forma partus non naturalis erit, quando infans quærens exitum, vnum tantùm porrigit pedem, manibus quidem ad fęmora demiſſis, ſed altero pede ad latus inflexo.

Mulierum clinicarũ officium.

Quarta forma contingit quando infans per tranſuerſum apparet, dorſo verſus orificiũ matricis inclinato, veluti icones appoſitę patefaciunt. Idcirco ſagaces obſtetrices, & mulieres clinicæ parturienti aſſiſtentes debent ita aſſiduo labore cõtendere, inclinando matrẽ, vel ſupra lectum, vel alia ratione, vt pes exiẽs intromittatur; quo facto, mater tãdiù debet ſeſe in lecto volutare, donec infans aliquantulùm conuerſus deprehendatur, quæ volutatio in omni partu debet fieri, in quo fœtus modo inconcinno apparuerit. In quarta forma parturiens non erit vllo modo ſtimulanda ad expellendum fœtum: propterea quòd fieri vllo modo nequit, vt prædicta ratione fœtus exeat, quare obſtetrix manu oleo linita, infãtis dorſum debet impellere, & ſubmouere, ita vt ad exitum caput dirigere poſſit.

Tertia forma partus non naturalis.

Quarta forma partus non naturalis.

Quinta

Quinta Icon partus non naturalis.

Quinta forma erit quando infans pedibus, brachijſque inflexis progreditur ad exitum, tunc enim, fætu ſurſum impulſo, patiens decumbat tandiù, donec ad commodiorem formam reducatur, vel perita obſtetrix oleo liliorum alborum manu perunctа, vtrumque pedem in vnum coniungat, & manus ad latera, ſi fieri poteſt, deducat, & hac tutiſſima ratione illum ad exitũ dirigat.

Oleum liliũ alborum.

In ſexta forma infans vtroque genu ad vteri orificium procedit, manibus ad latera porrectis. Tunc autem obſtetrix, dextra inſerta manu, vtrumque genu ſurſum pellat, donec pedes prorumpere incipiant, nam tunc altera manu, brachijs ad fęmora retentis, fœtum ad exitum ſolicitare debet. At ſi hæc ratio tuta non videbitur matre in lecto reclinata, motione frequenti laborandum eſt, vt infans commodiorem formam acquirat, id totum in ſequentibus apparet figuris.

Sexta Icon partus non naturalis.

Forma

Forma ſeptima valde periculoſa eſt, quando infans ambabus manibus ori matricis ſe ſe offert. Tūc enim obſtetrix diligens omnem curam adhibeat, vt quāprimùm infantem in vterū reuocet, deinde manu ita operetur, vt fœtus totus in vterum recidat, & ne denuò eadem ratione infans ad orificium relabatur; inſerta manu, ad latera deducat brachia, itaut ad formam naturalem partus reducatur.

Verùm ſi hæc iuxta mentem non ſuccedant, parturiens ad lectum reducenda eſt, vt poſt aliquam quietē, obſtetrix rurſum prædictā poſſit moliri operationem, quæ ſi fuerit inanis, neq. infans aliam mutet formam, tunc vtero deorſum cōpreſſo, mulierum adſtantiū ope, obſtetrix matrice perunctā brachia fœtus, quoad fieri poteſt, in vnū iungat, & hoc modo prorumpentem partū excipiat.

Partus periculoſus qualis.

Octauo accidit interdū, vt infans natibus ortui appropinquet, & quoniam fieri nulla ratione poteſt, vt infans hoc modo naſcatur ſine euidenti matris, & infantis diſcrimine: propterea obſtetrix nates infantis, ita ſubleuabit, vt caput ad exitum vertat; ſed id diligēter præſtandum erit, ne in deteriorem formam partus prolabatur. Hæc in ſequentibus monſtrantur figuris.

Partus ſeptimus non naturalis.

Partus octauus non naturalis.

Nono

Nonus partus non naturalis. Decimus partus non naturalis.

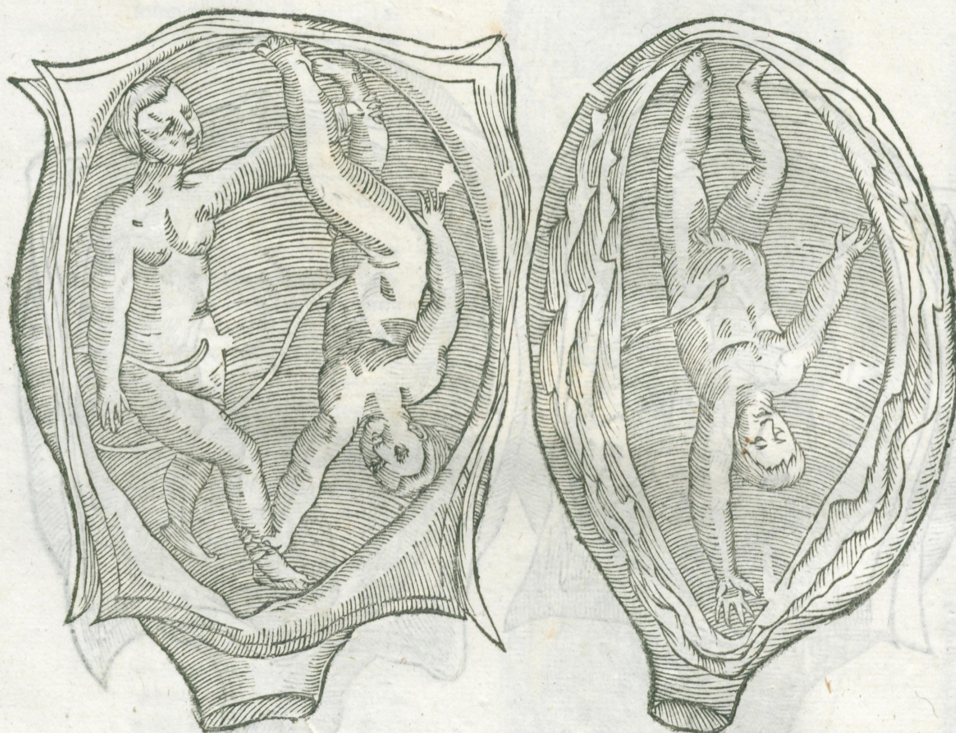
Nono contingere solet, vt fœtus in pectus aliquādo procidat, pedibus, manibusq; auersis, & retrò coniunctis, quę forma omniū periculosissima habetur. Ideò sedula obstetrix, manibus perunctis, & manu inserta, brachia infantis inuestiget, illaq. prę-hendat, & teneat, & omnes adhibeat uires, vt primò ad exitum caput reuocetur, de-inde manus infantis submoueat, & ad latera dirigat. Verùm si hæc operatio non va-leat: satiùs erit matrem ad lectum conducere, vt interea à fœtu forma commodior eligatur.

Partus periculosissimus.

Decima forma non naturalis erit, quando fœtus pedibus, manibusq. iunctis exitū sollicitabit. Nam tunc obstetrix pro virili parte, totoque molimine conari debet, vt summotis aliquantisper pedibus, atquè manibus confestim caput apprehendat, vt quoad fieri potest, ad facilem exitum fœtus inclinet. Id in præsentibus figuris ex-plicatur.

Vnde.

Partus non naturalis geminorum. Partus manu ad exitum porrecta.

Vndecimo loco memoranda eſt figura partus non naturalis, vbi *infans* alteram manum orificio vteri porrigit, altera manu ad latus demiſſa, & pedibus ſurſum ex porrectis. Hunc fœtum obſtetrix non debet excipere, ſed parturientem ad cubile ducere, vbi natibus altius locatis, & capite in loco humili poſito, venter leniter ſtringendus eſt, vt infans denuò in vterum relabatur. Immo etiam obſtetrix, niſi infans ſponte in vterum recidat, inſerta manu, humeros pueri debet reprimere, vt in vterum reuerſus legitimam, & naturalem exitus formam acquirat.

Mater ad cubile quando ducenda.

Duodecimo loco recenſetur quædam forma partus ex naturali, & non naturali compoſita, & eſt quando geminorum alter capite, alter autem pedibus ad exitũ veniunt. Tũc obſtetrix fœtũ naturaliter locatum excipere debet, alterum poſtea paulatim ſummoueat, vt ad naturalam formam pedetentim diſponatur: ſin ſecus, manibus ſtatim apprehenſis exitus erit ſolicitandus, antequam partes ob geminum partum & inflatione, & inflãmatione corripiantur. Hæc autem forma erit tota præter naturam, quãdo gemini ad exitum ſe ſe offerent, veluti in præſenti figura delineantur.

Forma partus compoſita ex naturali, & non naturali.

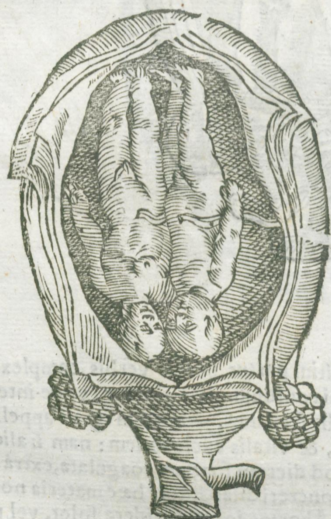
Tertia

Figura decima tertia non naturalis.

Tertia decima figura erit, quãdo infans ceruice inflexa, pronis ad partum humeris, capite retrorso, & pedibus, atq; manibus surrectis ad lucem properat. Hic partus non solet esse admodum difficilis, quia motis aliquantisper humeris ab Obstetrice, caput ad exitum comparere solet, cum orificio vteri sit valde proximum.

Partus non difficilis qualis.

Quarta decima forma partus non naturalis hæc erit. Quandoquidem id, quod accidere solet in partu simplici, id etiam in gemino obseruari poterit, nã quem admodum simplex partus vnam tantum legitimam, & naturalem formam, plures verò formas non naturales sortitur: pariter geminus partus ab ijsdem cõditionibus non recedit. Quapropter quando geminus partus in forma naturali ad exitum properabit, obstetrix inuigilabit, vt alterum orificio proximiorem diligenter excipiat, & alterum, priori egrediente, non dimittat, ne denuò in vterum lapsus, formam nõ naturalem adipiscatur. Quare, altero in lucẽ edito, alterum illico excipere debet: siquidem hic secundus partus minus periculosus, & facilior erit, quoniam prior infans posteriori viam planam, & leuem strauit. Figuræ præsentes id explanant.

Partus naturalis geminorum.

Partus gemellorũ periculoſus qualis.

Quinto decimo loco collocatur figura partus geminorũ non naturalis, quæ accidit, quando pedes vtriuſq; infantis ori matricis vno, & eodem tempore appropinquant, qui partus admodum periculoſus eſſe ſolet, niſi ſedula prudentis obſtetricis opera corrigatur. Nam, perunćto matricis ore, vt lenior fœtui ſternatur via, debet toto contendere conatu, vt inſerta manu, brachia alterius infantis apprehendat, & firmiter tenens ad fæmora deducat, caputque ad orificiũ ſolicitet, quo nato, ſtatim totis neruis ad laborabit, vt eamdem operam in alterius ortu præſtet. At ſi fælicis pattus bona ſpes non expećtetur, parturiens ad lectum erit ducenda obſeruando, num poſt aliquam quietem, partus meliorem formam nanciſcatur: id ſequens figura monſtrabit.

Partus non naturalis geminorum.

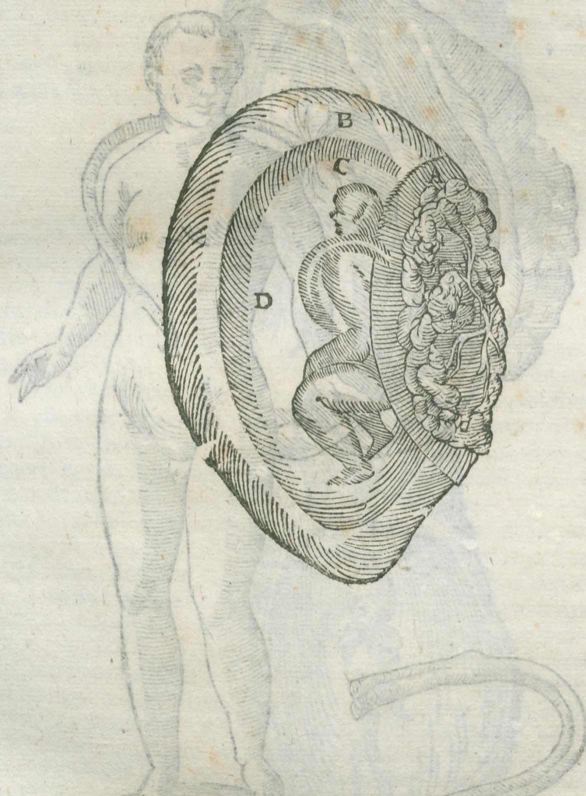
Hactenus naturam maturi, & tempeſtiui partus paucis verbis complexi ſumus. Nunc ad calcem huius Rubricæ, rationi conſonum eſſe videtur, vt de intempeſtiuo etiam partu, nimirum de abortu verba faciamus. Abortum igitur appellare debemus præproperam fœtus iam formati, & vitalis excluſionem: nam ſi aliquando contingat, vt ſemina in vtero per aliquod dierum ſpatium coagulata, extra vterum necnon aliquando portiones ſanguinis concreti dilabantur, hæc materia non abortus, ſed effluxiones erunt appellandæ. Abortus igitur accidere ſolet, vel propter affećtiones infantis, vel vteri (loquendo tamen de cauſis internis) ſiquidem ratione infantis, interdum cotyledones ſunt debiles, hinc fit, vt acetabula citò rumpantur, & ſuccedat abortus: quandoq; membranæ fœtum inuoluentes adeò ſunt tenues, & imbecillæ, vt facile ante tempus ſcindantur, hinc humores difluunt, & fœtus deficit. Ratione matricis contingit abortio, ſi mulier infirmæ ſit naturæ, & ſi matrix aliquibus affećtionibus ſit obnoxia. Reliquas cauſas Medici in ſuis monumentis ſigillatim recenſent. Vt autem id totum legentibus patefiat, nonnullas figuras abortionis exhibemus. Prima figura veram abortus formam oſtendit, in qua fœtus Parenchimati affixus obſeruatur. Secunda monſtrat abortum cum ſuis membranis, & vaſis vmbilicalibus, tertia demum eſt abortus trimeſtris pollicis longitudine, quem Clariſſimus Varolus inſignis Anatomicus nobiliſſimo, & doćtiſſimo viro Vlyſſi Aldrouando dono dedit.

Abortus quando dicatur.

Cauſæ abortus.

Abor-

Abortus Parenchimati affixus.

B. Chorion cum Parenchimate.

C. & D. Amnios membrana tenuissima fœtum immediatè inuoluens.

Hoc loco aduertendum est duas tantùm esse tunicas fætum inuoluentes, veluti doctissimus Pareus animaduertit; quicquid Prisci authores de tribus tunicis; Chorio, Allantoide,& Amnio scripserint: siquidem fœtus in Chorio tantùm, & Amnio inuolutus conspicitur. Veteres autem scriptores, ex obseruatione in Brutis facta tertiam tunicam, nempe Allantoidem addiderunt.

Abortus cum membranis, & vasis vmbilicalibus.

Abor.

Abortus trimestris.

V O X.

NFANTIS nulla vox auditur antequam ab vtero prodeat, verùm ſtatim atq; emerſit, vagire incipit: hinc verbum Βαβάζω apud Græcos fortaſſis ab imitatione vagientis pueri formatum. Sed quando puer inarticulatè loqui incipit, id à Græcis per verbum Βαμβαίνω exponitur: hinc fortè nomen (Bambino) deductum, quo Bononienſes puſionem balbutientem exprimunt. Siquidem Infantes tantummodo anniculi fari incipiunt: quamuis vox poſtea anno tertiodecimo roboretur, eademq; ſenio adueniente, fiat exilior. Et licet nonnulli arbitrentur vocem propriè homini conuenire, quia vox ſit aer ſpiritu verberatus, vnde verba quaſi verbera, quæ non niſi ab ore humano prodeunt. Nihilominus vox ſignificat id omne, quod ſonat, & alijs etiam animantibus competit: deducitur enim ἀπὸ τοῦ Βοάω ideſt clamo. Idcircò cætera animantia vocem quidem emittunt, ſed nullum, præter hominem, loqui poteſt. Neq; officit in medium proferre multas aues, veluti Picam, & Pſitacum humanam edentes vocem, cum de Pſitaco canatur.

Bābini etymologia.

Quale animal loquatur.

Pſitacus humanas depromit voce loquelas.

Et de Pica legatur.

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis auem.

Quandoquidem prædictæ animantes talem vocem proferunt, qualem docentur, neq; earum vox poteſt eſſe intentio eorum, quæ ſunt in mente; cum hæc animalia ratiocinio careant. Etenim vox humana articulata eſt, & loquela nuncupatur ad exprimendas varias humani animi intentiones: quare ſolebat dicere Cicero, tot eſſe mutationes vocis, quot animi. Hinc (teſte Eraſmo) nullum eſt animal, cui tam varia ſit vox, quàm homo. Et quamuis tot voces, & loquelæ, quot Nationes eſſe perhibeantur, cunctarum tamen Nationum intentiones in vnum confluunt.

Qua vox ſit articulata.

Varietatem igitur vocum humanarum, & ſermonis inde originem traxiſſe arbitramur, quoniam poſt vniuerſalem inundationem, Arcâ in Montibus Armeniæ quieuit. Tunc Noe cum ſuis in terram egreſſus, humanum genus, breui temporis ſpatio, Numine propitio, reparauit. Deinde vt totus terrarum orbis rurſum coleretur, Filios, Nepotes, & Pronepotes, ad varias terræ plagas veluti in tot Colonias diſtribuit. Primitus in Aegyptum miſit Eſennium, in Lybiam, & Cirerem, Tritamen, & in reliquam Africam Iapetum Priſcum. Aſiæ orientali præfecit Gangem, Arabię fælici Sabum cognomento Turiferum, Arabiæ deſertæ Arabum, & Petreæ Petreium. In Damaſco Canajam collocauit. In Europa Regem conſtituit Turiſconem à Tanai ad Rhenum flumen. Iunctiq; ſunt illi omnes filij Iſtri, & Meſę cum fratribus ſuis ab Adula monte ad Meſembriam vſq, ponticam; ſub quibus Tyrus, Arcadius, Emacius tenuerunt Italiam. Comerus Gallus Samotes poſſedit Celtas, & Iubal Celtiberos. Fuit igitur breuis illa, & immatura filiorum à Progenitoribus alienatio, quorum viuendi ritum, & mores nondum ſatis imbiberant, & hæc fuit potiſſima cauſa omnis diuerſitatis. Quandoquidem Chamus, ob ludibrium, quo patrem habuit, cum vxore, & liberis in illam Arabiæ partem profugere coactus eſt, quæ poſtmodum ab ipſo nomen eſt ſortita: propterea nullum poſteris ritum ſacrorum tradidit, cum nullum à Patre accepiſſet. Hinc factum eſt, vt tractu temporis, in errores inextricabiles inciderent, & hac ratione vox, loquela, ſeu lingua variata eſt, immò cognitio veri Dei, & omnis cultus perijt.

Varietatis ſermonū origo.

Filiorum à Patribus alienatio immatura qd præſtiterit.

A B C D

SYMETRIA.

Ominis proportionem,& ſymetriam eſſe mirabilem inde colligimus, quoniam ad hanc Architecti cuncta Templorum, Domorum, & Nauigiorum ædificia referunt. immò arcam Noe ad humani corporis dimenſionem fabricatam fuiſſe perhibent. Siquidem cum humanum corpus longitudinis ſit trecentorum minutorum, latitudinis quin- E quaginta, & altitudinis triginta; pariter arca ad longitudinem trecentorum cubitorum, latitudinem quinquaginta, & altitudinem triginta fuit conſtructa. Præterea trimeſtris puer, ex Plinio, dicitur habere dimidiam menſuram ſtaturæ, quam viuens, tractu temporis, adipiſci debet. Immò natura corpus humanum ita compoſuit, vt eius partes inter ſe maximam haberent proportionem. Quamobrem inchoando à capite, lacunula illa, quæ in labio ſuperiori obſeruatur totius faciei minima quidem, ſed æqualis eſt dimenſio; ſiquidem multiplicata perfectam, & certam regulam in hoc oſtendit. Hæc enim duplicata, ſpatium, quod à naſo ad labium abſoluitur, complere ſolet. Quadruplicata plurimarum aliarum partium menſuram conſtituit; nempe longitudinem oris, & oculorum ſpatium, quod inter vtrumq; iacet, atq, etiam quod ab inferno labio ad terminum menti extenditur. Naſi verò, & aurium lon- F gitudo, & illius maximus ambitus, necnon ſpatium à naſo ad confiniũ capillorum, & deorſum ad mentum, pari menſura conſtant, & proportione ſeſquialtera ad prædictas quatuor particulas ſe ſe habent, nimirum ſex menſuras minimas adæquant Oris, auriumq; ambitus; pariter ſpatium ab extremo vnius oculi ad alterum productum, duplicata proportione, proximè nominatas partes reſpicit, & duodecim minimas menſuras explet. Sed vniuerſæ faciei longitudo, frontiſq; circuitus, oris ambitum ſeſquialtera proportione ſuperat, & octodecim minimas menſuras complectitur.

Arca Noe dimenſio.

Naſi Symetria.

Longitudo faciei.

Spatium capillorum ab extrema fronte ad primam colli vertebram, pariter ſpatium à mento ad verticem capitis productum, longitudinem faciei ſeſquialtera proportione repræſentat, & viginti quatuor menſuras minimas compræhendit. Inſuper manus tanquam totius corporis munus, faciei etiam menſura eſt. Tantam enim fa- G ciei naturalis longitudinem eſſe arbitrari debemus, quanta à carpo ad extremitatem digiti medij continetur, ita ſpatium idem à cauitate naſi ad ſuturam coronalem pertinet, qua regula Chirurgi vtuntur, vt eamdem ſuturam, pro inuſtione ſincipiti imprimenda, rimentur; quæ ratio in pauciſſimis hominibus fallit. Immò non ſolùm faciei partes omnes certa proportione metimur, verum quoq; ipſę manus partes inter ſe, & cum reliquis partibus dimenſionem non habent fallacem.

Menſura à manu deſũpta.

Sutura coronalis qua via inueſtigetur.

Primitùs longitudo Indicis ab extremo vngue ad tertium articulum (loquendo de exteriori parte) iuſtam totius manus dimidiatam magnitudinem indicat, & ſemper inuenitur æqualis reliquo ſpatio, quod ad carpum vſq: tendit. Intrinſecus verò id totum digitus medius docet, quem ſi ab extremitate ad radicem vſq, trans monticulum metiti fuerimus, tantum ſpatij inueniemus, quantum inde ad carpum re- H liqua manus continet. Vngues quoq: ſingulorum digitorum tantam poſſident longitudinem, quantum ſpatium eſt à radice vnguis ad primum articulum. Item ambitus digiti craſſioris certa menſura longitudini eiuſdem reſpondet.

Digiti, & vngues.

Denique è manu tanquam ex tabula facies vniuerſa facilè conſtituitur: nam tanta eſt longitudo faciei, & ambitus frontis, quanta eſt longitudo manus. Spatium, quod à radice capillorum per frontem ad orbiculum naſi extenditur, medio digito, reliquum verò ad menti extremitarem, reliqua manu exactè menſuratur. Altitudinem inſuper frontis repræſentat pars palmæ vicina, quæ prima, & maxima Indicis eſt. At ſecundam, ſimulque iunctam tertiam in extremitatem vnguis deſinentem ab illo ſpatio, quod à ſupercilio ad naſi orbiculum deſumit, nũquam diſcrepare obſeruabimus. Prima quidem, & maior pars digiti medij æqualis penitùs illi ſpatio reperitur, quod à naſo ad extremum mentum porrigitur. Secunda verò mentum metitur. Cęterum pars maior annularis digiti illud ſpatium iuſta menſura adæquat,

Facies manu menſuratur.

quat, quod à mento ad inferius vſque labrum ſe ſe inſinuat. Amplius tertia pars digiti medij vngui copulata totam ſuperioris labri lacunam æquè menſurat. Pariter in digito medio tanta primi internodij eſt longitudo, quanta oris, ſi labri arcus filo commenſuretur: quinimo ab eadem parte altitudo frontis etiam oſtenditur. Palma manus, & ipſa ſecundum longitudinem, & latitudinem, malam metiri ſolet; atq; hac ratione manu tanquam perfecta menſura, ad explorandas vultus diſpoſitiones vti poſſumus, vt deinde ipſam faciem, ad diſtinguendas ſine errore reliquas totius corporis partes, iuxta proportionem à natura aſſignatam, adhibeamus.

Palma manus quid metiatur.

Quare ſi vniuerſum corpus ad ſymetriam ſit reuocandum, vulgatam corporis longitudinem nouena totius faciei longitudine conſtare ſtatuemus; dummodo noſtræ Regionis homines ſpectemus. Non negamus enim inueniri poſſe homines, qui maiori porrectam, aut minori contractam menſura, corporis Naturam habeant; cum nonnulli longitudine corporis ſpatium vultus decies expleant; immò nonnullorum proceritas octies ſolùm, nonnunquam, ſed rarò ſepties tantùm faciem contineat. Grandiores autem homines faciem decies repetitam toto corpore reddunt.

Longitudo corporis qualis.

A

Itaq; in præſentia neceſſarium eſſe duximus, huius vtriuſq; magnitudinis meminiſſe, nempe illius, quæ noueno vultus ſpatio abſoluitur, & plurimis conuenit, necnon illius, quæ hanc magnitudinem excedit, & perpaucis competit. In facie igitur rectè à natura conſtituta, tria æqualia ſpatia obſeruantur. Primum ſpatium eſt inter confinia capillorum, & principium naſi. Secundum totum naſum occupat, tertium à naſo ad menti extremitatem porrigitur. Itaq; prima menſura eſt ipſe vultus, ſecunda ſpatium à gula ad pectoris extremitatem, vbi cartilago enſiformis obſeruatur, tertia ab hoc loco ad vmbilicum, quarta hinc ad principium coxarum, quinta, & ſexta inde ad genua, ſeptima, & octaua inde ad talos peruenit. Nona ex tribus diuerſis partibus conſtat, quæ quidem partes inter ſe, & cum tribus illis in facie deſcriptis exactè conueniunt. Harum prima eſt ille arcus, qui à confinio capillorum ad verticem vſq; capitis extenditur. Secunda eſt gula, quæ ab extremo mento ad pectoris, vſq; furculam peruenit. Tertia eſt illa, quæ à talo ad plantam vſq; pedis deſcendit.

Communis lõgitudo corporis.

B

Nona pars ex tribus cõſtat.

Itaq; mater natura in prima hominis formatione perfectam, æquilaterã, & quadratam figuram affectaſſe videtur: namq; centrum in inguine cõſtituit, & hominem æquè latum, & longum effinxit. Quandoquidem illæ nouem partes, quibus longitudo totius corporis diſtinguitur, ſimiliter in brachijs extenſis cum thorace obſeruantur. Nam ſiuè ab humeris forinſecus per cubitum ad primam iuncturam digitorum, ſiuè ab axillis intrinſecus ad palmæ, & digitorum confinium deſcendamus, iuſta ratione, ter vultus longitudinem explebimus. At ſpatium digitorum, vtriuſq; manus ſemel faciem continebit: namq; duo brachia, & manus ſimul ſua longitudine ſepties faciem reddunt. Et latitudo corporis ab humero ad humerum tanta eſt, quanta facies ipſa bis ſumpta. Atq; hac ratione extenſa brachia conſtituunt illud ſpatium, quod natura à vertice capitis ad plantam pedis delineauit. Hactenus de homine, qui vt plurimum nouem faciei menſuris deſcribitur. Modò nonnihil dicendum eſt de homine, qui prædictam excedens menſuram, nouæ ſubijcitur. Siquidem huius prima menſura à vertice capitis ad extremitatem narium deducitur, ſecunda à naribus ad principium pectoris, tertia hinc ad extremum thoracem peruenit, quarta vmbilicũ pertingit, quinta ad inguen extenditur, vbi centrum humani corporis collocari ſolet. Reliquæ autem quinq; partes per fœmora, & crura deinceps iuſtis ſpatijs deſcribuntur.

Centrũ hominis vbi ſit.

C

Spatium digitorum vtriuſq; manus faciem ſemel continent.

Noua hominis mẽſura.

D

His ſic conſtitutis nunc intelligendum eſt, quòd quemadmodum vultum in tres partes æquales diſtinximus, pariter etiam reliquum corpus tres æquales inter ſe diuiſiones admittit, nimirum illam medij corporis, necnon fœmoris, & tandem tertiam à fine coxarum ad pedes vſq; Iterumq; hæc triplex diuiſio in medio, etiã corpore narranda eſt, nempe ſpatium à pube ad vmbilicum, deinde hinc ad mamillas, poſtea inde ad colli principium; præterea ſpatium in mamillis concluſum, frontis circumferentiam adæquat, ſed frons in longitudinem triplicata dorſi exactam dimenſionem præbet; velutietiam ſpatium vultus nouies, vel decies ſumptum totius corporis proceritatem metitur; Aſſimiliter frontis altitudo nouies, vel decies ac-

Spatium inter mamillas quid denotet.

cepta

cepta dorsi longitudinem absoluit. Item supercilij semicirculus duplicatus rotunditatem spatularum refert, & qualis circulus oculum ambit, talis peripheriam axillarum describit. His addamus, quod non solùm facies, quemadmodum superiùs demonstratum fuit, sed illud etiam spatium, quod à cubito ad extremitatem medij digiti percurrit, totius corporis certa, & iusta mẽsura esse potest. Id autem consultò omittimus, ne limites breuitatis excedamus, & lectorem ad Albertum Durerum, & alios Authores hanc materiam pertractantes relegamus.

Axillarum peripheria à quo designetur.

E

ÆTAS.

ETAS quasi Aeuitas nuncupata ab Aeuo, quod à Censorino velut quid immensum sine origine, & sine definitur, olim iustioribus de causis quàm hodiè, hoc nomen promerebatur: siquidem ab Adamo, & Eua annos vitæ noningentos cum triginta impletos fuisse legimus. Immo Matusalem filius Enoch vitam annorum sexaginta nouem supra noningentos, & Lamech Matusalem filius septuaginta supra sexcentos, necnon Noe quinq; supra noningentos vixerunt, sed maiori admiratione dignum videtur, apud Athenas fuisse insulam, quam Athenienses muris dum munirent, fodiendo, sepulcrum inuenerunt cum cadauere, & epitaphio, ex quo defunctum mille quinquies peractis annis vitam duxisse intellexerunt. Quamuis postea multi eruditi viri computationem annorum, apud Aegyptios quatuor tantùm mensium fuisse decreuerint. Vtcunq; tamen sit, humana vita semper breuis vocari poterit: iuxta pulcherrimum Distichon in hominis vitam prolatum.

Annos multos Patres nostri vixerunt.

F

Est tua vita breuis, spes in te nulla salutis,
Hospes abi, quid stas? non tua regna colis.

Scriptum tamen inuenitur apud Aristotelem, nullum animal homine diuturniorem traducere vitam, præter Elephantum, & quamuis publica opinione receptum sit, cornicibus vitam esse longissimam iuxta vulgatum carmen.

Elephanti ætas.

Viuere Cornices centum dicuntur in annos.

Nihilominus, per annos centum, multi anni, in comparatione ad ætatẽ aliarum auium intelligendi sunt. Præterea sunt, qui credant hominem vltra spatium annorum centum viuere minime posse; cum Varro tradiderit cor hominis anniculi duas pendere drachmas, quod postea, singulis annis, vsq; ad annum quinquagesimum pondus duarum drachmarum adipiscitur; ita vt tunc temporis drachmas centũ pendat: deinceps verò vsq; ad centesimum annum singulis annis binis decrescere drachmis vsq; ad defectum perhibetur. Quare vltra hoc spatium hominem haud quaquam viuere posse statuunt. Sed hoc parùm adhuc est exploratum. Alij ex Pollione, centum annis viginti addunt, asseruntq; vltra hunc terminum cuiq; viuere non fuisse concessum, & suam stabiliunt sententiam vita Mosys, qui centum, & viginti quinq; annorum vitam traduxit, deinde moriens de breui vita cum conquereretur; responsum accepisse referunt, neminem vltra hos vitæ limites esse victurum. Id autem magis probandum est, cum habeamus in sacris paginis Deum vitæ hominis metam centum viginti annorum præfixisse. Item Psalmographus humanæ vitę septuaginta annos, & reliquum tempus doloris, & laboris statuit. Quicquid scripserit Plinius de Cyrnijs Indorum populis ad annos centum, & quadraginta viuentibus, & de gente Aetolia, quæ ducentos annos vitæ explet. Homines quoq; longeuæ ætatis in regionibus Aquilonaribus Europæ degunt. Siquidem memorat Olaus Magnus Dauidem Episcopum Scotum, qui annos septuaginta vltra centum vixit. Item memorat Textor quemdam nomine Marin antica corporis partæ humana, & postica equina, qui primus equum conscendisse dicitur, & annum vigesimum tertium supra centesimum attigit.

G

Cor hominũ crescit, & decrescit.

Anni Mosys quot fuerunt.

Gen. cap. 6.

H

Psalmo 89.

Lib. 7. cap. 2 & cap. 48.

Lib. 4. sept. cap. 4.

Itaq; ex prædictis colligendum est ætatem esse transitum temporis in vita, quam Galenus, & Auicennas in quadruplicem, nempe in pueritiam, adolescentiam, ætatem consistentiæ, & senectutem distribuerunt. Hæc autem diuisio ætatum iuxta quasdam insignes naturæ operationes esset facienda, sed quoniam hæ in omnibus indi-

indiuiduis, eodem tempore, & ſtatutis annis, ex maiori, vel minori temperamenti robore, non celebrantur: idcirco neceſſarium erit iuxta quemdam annorum numerum has ætates conſtituere. Pueritiam igitur à primordio ortus ad annum vſq; decimum quartum extendunt, quam ætatem in infantiam ſeptem annorum, & veram pueritiam ad annum decimumquartum peruenientem ſubdiuidunt. Secundam ætatem ab anno decimo quarto ad annum trigeſimum quartum adoloſcentiã nuncupant. Verùm hæc tres patitur diuiſiones. Prima attingens annum vigeſimum primum vera nominatur adoleſcentia, altera perueniens ad annum vigeſimũ octauum pubertas, & tertia demum iuuentus.

Aetatũ numerus.

Tertium membrum primæ diuiſionis, ætas conſiſtentiæ ſiuè virilitas nominabatur, quæ à perfecta iuuenta inchoans annum quadrageſimum nonum attingit. Illa tandem, quæ ab anno quadrageſimo nono per reliquum vitæ tempus protrahitur ſenectus vocatur, quæ poſtea primum, & ſecundum ſenium complectitur. Primum in ſexageſimum tertium annum terminat, ſecundum in annum octuageſimum primum extenditur. Hinc colligendum eſt hominem per diuerſas ætates quaſi per tot ſcalæ gradus ad finem vitæ properare: idcircò quicunq; annus in quẽ prædictæ ætates terminant, poterit nuncupari κλιμακτηρικός, quoniam Græcis κλίμαξ ſcala, & κλιμακτὴρ ſcalæ gradus exponitur. Erit igitur conſtituenda ætas, tanquam ſcala ſuis integrata gradibus, & primus gradus erit infantia ita dicta quia homo in illa ætate fari nequeat, & quoniam hæc ætas in annum ſeptimum terminat; idcirco id erit primus annus climactericus, ſuccedit ſecundus gradus, nempe pueritia à puritate nominata terminans in annum decimum quartum ſecundum climactericum. Sequitur adoleſcentia ad generandum adulta, ſecundùm aliquos, tertium annum climactericum attingens: vel ſecundum alios ad annum vigeſimum octauum protrahitur nomine pubertatis à pube, ſeu pudendis, quæ tunc lanugine veſtiri incipiunt. Reliqua ætas ad annum trigeſimum quintum pariter climactericum iuuentus à iuuando appellatur, tunc enim homo in ſummo incremento eſt collocatus deinceps ſpatium ætatis perueniens ad annum quadrageſimum nonum pariter climactericum, dicitur virilitas, quia maior vis in illa ætate, quàm in alijs conſiſtat. Huic additur ſenectus quam ſextæ ætatis terminus (loquendo tamen de prima, & viridi ſenectute) hæc tamen tangit annum climactericum ſexageſimum tertium; nam quod ſupereſt vitæ ſpatium, nuncupatur decrepitas, quoniam homo in illa conſtitutus ætate ne crepitum quidem edere poſſit, & in vltimum annum climactericum, nempe octuageſimum primum terminat. Quanquam verus climactericus annus ſexageſimus tertius vitæ conſtituatur. Quemadmodum numerus climactericus eſt, ad quem per gradus, & veluti quaſdam ſcalas paulatim aſcẽdimus, qualis eſt numerus octuageſimus primus, qui ex nouem nouenarijs reſultat. Cæterùm ad finem aduertendum eſt, quòd illi diutius viuere dicuntur, qui malitia animum minus imbuunt: propterea quod breuioris ætatis ſunt plerumq; illi, quorum ingenitus calor callidum producit ingenium. Sicuti vice verſa longæuiores ſunt, qui ſimpliciori ſunt mente, nam hi quoq; membra validiora, & corpus robuſtius poſſident.

Senium duplex.

Anni climacterici qui, et quot ſint.

Singularũ ætatum etymã.

Numerus Climactericus qualis.

TEMPERAMENTVM.

CVM homo moderatam temperiem obtinuiſſe perhibeatur, iuſtis de cauſis ab Authoribus reliquorum omnium animantium menſura, & canon eſſe dicitur; & potiſſimum cum ſcripſerit Galenus hominẽ non ſolum animalium, & ſtirpium, ſed etiam reliquorum omnium maximè eſſe temperatum. Verùm non poſſumus exactam hominis temperaturam intelligere, & aſſequi, quoniam optimè docuit Galenus hominem in varijs ætatibus conſtitutum, varijs etiam gaudere temperamentis. Quandoquidem prima ætas calida dicitur, & humida, ſecunda ad caliditatem, & ſiccitatem vergit, tertia recedit à caliditate, & maiorem ſiccitatem adipiſcitur; poſtrema tandẽ omnium frigidiſſima habetur. Rurſùm addamus, ex mente Galeni, quòd exactam non poſſumus

Lib. 2. de Tẽp. cap. 1.

Lib. 8. de decret. Hipp. & Plat. c. 7. Lib. 1. de Aliment. fac. cap. 1.

ſumus humanæ naturæ aſſequi temperaturam, propter varia hominum inſtituta, & victus rationes, quæ omnia natiuum corporis habitum immutant. Neq; omittenda ſunt diuerſa Cæli climata, quæ non ſolum humanas temperies, ſed etiam mores, & animi propenſiones variant. Siquidem homines in meridiana plaga verſantes criſpis ſunt capillis, corpore breui, gracilioribus cruribus, & leui referti animo. Viciſſim Aquilonarem colentes regionem, corpore ſunt amplo, prolixis capillis, colore albo, cruribus craſſis, carne laxa, conſequenterq; ſtoliditate non carent. Alpini, cæteriq; montium Accolæ rudis ſunt aſpectus, & macilenti, guttura plerumq; habent ſtrumoſa, immò non ſolum diuturniorem degunt vitam, verum quoq; ſunt robuſtiores illis, qui in planitie verſantur.

Vt igitur, niſi perfecta, ſaltem rudis aliqua humanæ temperaturæ cognitio habeatur, duo prænoſcenda Medici proponunt. Primò quemdam temperamentorum numerum aſſignant, deinde humorum naturam diligenter explorant, ex cuius perfecta cognitione humanas temperaturas elicere profitentur. Quoad primum, temperamenta in nouenario numero conſtituunt, & horum quatuor appellant ſimplicia, iuxta quatuor ſimplices elementorum qualitates, & quatuor compoſita, iuxta quatuor rationales qualitatum elementarium combinationes. Verùm quia horum temperamentorum exceſſum noſci minimè poſſe aſſeuerant, niſi temperies temperata aliorum norma perfectè intelligatur: idcirco ab ipſis ea duplex, nempe ad pondus, & ad iuſtitiam conſtituitur, deinde omiſſa conſultò temperie ad pondus ab æquali portione elementorum emergente, tanquam imaginaria, vnam tantũmodo temperaturam æqualem ad iuſtitiam eſſe ſtatuunt, quæ in ſymetria quadam elementorum ad perfectas operationes obeundas conſiſtit. Ideoq; illum hominem vocant temperatum ad iuſtitiam, qui ad omnes functiones perficiendas eſt paratus, atq; idoneus, illũq; intemperatum appellant, qui à prædicto recedens temperamento ad vnum ex octo intemperatis vergit.

Temperamentorũ numerus.

Tẽperatura ad iuſtitiã.

Præterea circa naturam humorum, Medici obſeruant cuncta eſculenta, & potulenta per ſpatium ſex, vel ſeptem horarum in humano ventriculo morari, quia ibi, prædicto tempore, perfecta digeſtio celebratur. Vnde quidam reſpiciens alimentorum coctionem in ſomno potiſſimum perficiendam canebat.

Septem horas dormiſſe ſatis, iuueniq;, ſeniq;

Siquidem alimenta in humano ſtomacho, tanquam in olla apud ignem caloris naturalis locata alterantur, & in ſubſtantiam valdè ſimilem cremori ptiſanæ chilum nuncupatam tranſmutantur. Poſtmodum materia hæc per inteſtina tenuia venarum copia referta deſcendens ab ijſdem ſugitur, vt tandem per venam portam iecur ingrediatur, vbi denuò alterata à facultate hepatis in ſanguinem mutatur, qui poſtea per venam cauam, & ramos ab ea deſcendentes exiens à iecore, cæteris partibus humani corporis, nutritionis gratia, diſtribuitur. Inſuper animaduertunt Medici prædictam materiam in iecore quidem alterari, ſed non totam in ſyncerũ ſanguinem, ſed maiorem ſolùm partem conuerti; & propterea portio coctionem effugiens, & alba remanens, pituita, portio calidior, bilis, & demùm craſſior, melancholia nuncupatur. Hi igitur quatuor humores, ex ſententia Galeni, elementa animalium ſanguine præditorum nominantur: immò, vt retulit Hippocrates, prædicti humores omni tempore, & omni ætate, humanas venas implere ſolent. Itaq; Medici ſanguinem naturæ aereæ, & bilem igneæ conſtituunt, pituitam verò aquæ, & melancholiam terræ aſſimilant. Quamuis Auguſtinus Donius, in libro de natura hominis, prædictam ſimilitudinem admittere non videatur, dum potius ſanguinẽ igni, & pituitam aeri conferat, quam dubitationem Lector, apud citatum Authorem meditari poterit.

Chilus aſſimilatur cremori ptiſanæ

Humorum numerus.

Lib. 2. de Element.

In lib. de nat. humana.

His ita conſtitutis, & notatis, Medici hominum temperaturam plerumq; ab humore prædominante eliciunt. Quocirca prædominium ſanguinis manifeſtabitur, quando homo erit carnoſus, hilaris, optimo habitu, acri ingenio, & rubicundo colore præditus: huic enim Medici temperaturam calidam, & humidam aſſignant. Bilis verò dominium ex leuitate mentis, aſtutia, agilitate, actionum cæleritate, & deniq; ex colore inter flauitiem, & rubedinem medio cognoſcunt; ideoq; talem hominem, ad calidam, & ſiccam temperiem referunt. At pituitam in corpore ſuperantem ex ſegni-

Dominium humorũ quo modo cognoſcatur.

segnitie, ingenij stupiditate, obliuione, & albo colore coniectant, huiusq; hominis temperamentum frigidum, & humidum constituunt. Tandem, humore melancholico dominante, hominem timidum, memorem, vafrum, colore plumbeo refertum, ad speculandum, & ad magna perpetranda facinora idoneum, necnon frigidum, & siccum declarant.

Modò si lubeat temperaturas singularum partium humani corporis examinare; adire Galenum necesse est, qui in primis, cutem inter alias corporis partes temperatissimam, immò illam, quæ tegit volam manus, hac præcipua gaudere prærogatiua decreuit. Reliquarum postea partium aliæ calidæ, & humidæ, vt omnes partes carnosæ constituuntur, aliæ frigiditate, & humiditate gaudent, vt cerebrum, spinalis medula, & pinguedo, aliæ, veluti ossa, cartilagines, nerui, ligamenta, membranæ, venæ, arteriæ, tendones, & pili, frigida, & sicca temperatura potiuntur. Aliæ deniq; vt cor, & spiritus caliditatem, & siccitatem participant.

Partiũ temperatura. A

NATVRA.

AB homine duo corpora, alterum mortale, & alterum immortale naturaliter possideri vnanimes Platonici diuulgarunt; quoniam per corpus immortale, partem animæ rationalem, & corpus quodammodo spirituale, & æternum intellexerunt, & per mortale corpus id, quod videtur, & sentitur ex quatuor compositum elementis, consequenterq; corruptioni obnoxium. Idcirco, ratione primi, homines natura impelluntur, vt plurimis, & præcipuè docendo prosint; consequenterq; soli homines, ex mente Ciceronis, ad discendum, & docendum propensi sunt. Cum nullum animal, præter hominem, mente, & intellectu exornetur; & huius rationem attulit oraculum in Reuelationibus S. Brigidæ, vbi legitur. *Omnia quæcumq; creata sunt, ad vtilitatem hominis sunt, aut ad necessitatem eius, & sustentationem, aut ad informationem, & correctionem, aut ad consolationem, & humiliationem. Si ergo bruta haberent intellectum, sicuti homo, essent vtiq; homini in tribulationem. & potius nocerent, quàm prodessent, ideo vt omnia subiecta sint homini, propter quem omnia facta sunt, & omnia ipsum timeant, ipse verò neminem, nisi Deum suum: propterea brutis non est datus rationalis intellectus.*

B

Lib. 1. de finibus.

Ratio intellectus hominum.

Præterea homini soli risum, & fletum à natura inditum esse credendum est; & quamuis Authores referant cuculum, & quandam auem flauam apud Indos ridere, & canes paulò ante obitum Cæsaris luxisse; & Virgilius in arenam educat equum Palantis lacrymas effundentem: idemq; Homerus de equis Achilis repetat: vnde postea Isidorus his ductus authoritatibus, homini, & equo lacrymas naturaliter cõpetere asseuerauerit: immò Aelianus asinis Mauritanis lacrymas tribuit, & Xiphilinus Elephanto lugubrem vocem assignauit: Attamen aduertendum est num prædictæ proprietates affectui rationali copulentur, quæ iuxta hunc sensum, in solo homine obseruantur. Amplius volunt ex mente Aristotelis, naturam homini aurium immobilitatem congenuisse: cum tamen Procopius Cæsariensis tradat Iustinianum ab Aduersarijs vocatum fuisse Asinum, non propter stupiditatem, sed quia ritu asinino, aures moueret. Addit etiam Vessalius se Patauij duos nouisse viros, qui aures motitabant; immo Laurentius prodit se in quibusdam obseruasse aures mobiles; idq; ope exiguorum musculorum fieri asseuerauit. Quod cum admodum rarò contingat, non possumus doctrinam Aristotelis exterminare.

C

Lib. 1. de Hist. Anim. cap. 11.

Lib. 2. de fabrica humani corporis.

Lib. 11. Anat. c. 12.

D

Addit Galenus, quòd commodè sedere in ischij s, siuè coxendicibus, natura soli homini indidit. Quare postea à cranio humano, mus araneus, gallus gallinaceus, & Hyæna summopere abhoreant, suis locis videndum est. Vnã solùm hic admiranda est hominis, & Delphini naturalis sympathia: cum Historici scripserint Arionem inter marinas vndas latrones vitantem à Delphino ad portum salutis fuisse deductũ. Addũt quoq; Hesiodi cadauer in mare proiectum à Delphinis in litus iuxta Locridem fuisse delatum: quamobrem Georgius Camerarius hac naturali proprietate, & sympathia ductus delineauit pusionem supra Delphini dorsum cum hoc titulo.

Lib. 3. de vsu part. c. 1.

HVMA-

HVMANO FLAGRANT DELPHINES AMORE. Deinde subscripsit pulcherimum octastichon huius tenoris.

Sic premis amplexu dorsi tua gaudia Delphin,
Temnis, & aequoreas pulcher Ephebe minas.
En quanta è patrio piscem migrare profundo,
Quanta fides puerum fidere iussit aquis?
Sic audax elementa venus confundit, & amens
Debita natura vincula nescit amor.
Heu mea, quàm subito plorando exhausta cremabit
Pectora, qui gelidas aliger vrit aquas?

In Emblem. amatorijs.

E

Amplius sexus muliebris duo praecipua à natura sibi comparauit. Primùm, authore Socrate, vt ad omnes disciplinas, & virtutes sit docilis, si diligenter instruatur. Deinde naturalem quamdam sibi vindicauit inconstantiam, & leuitatem; iuxta illud distichon.

Penna leuis, leuis est pumex, leuis aura, sed ipsa
Faemina leuius quid leuitate vides?

Idq; magis attestari possumus, cum videamus mulieres qualibet in re sibi applausum, manifestum leuitatis signum, quaerere: quapropter maximus consensus inter mulierem, & pauonem est collocandus: cum, & ipsa mulier pauonino ambitu identidem se circumspectet. Non demirabimur ergo historiam mulieris Leucadicae ita adamatae à Pauone, quem aluerat, vt ipsa defuncta, ipse quoq; abstinentia cibi commori voluerit.

Mulierum leuitas.

F

Caeterùm non modò natura specifica, sed etiam indiuidualis (vt ita loquamur) particularibus hominibus mirificas dotes ingenerat: itaut quãdoq; ab ipsa magnam potestatem, immo maiorem, quàm ab ipsa spetie hauriant. Idcirco Albertus id occultae cuidam proprietati, vel influxui caelesti assignauit; cum indiuidua mirabilem patiendi, & operandi energiam, non specificam, sed propriam, & peculiarem possideant. Narrat idem Albertus fuisse gemellos, alteri quorum latus erat, cuius tactu portae omnes patebant, alterius reseratae repentè claudebantur. Nòuimus, & nos homines, qui mures, vel feles, vel alia animantia adeò perhorrescebant, vt eorum aspectu in animi deliquium inciderent. Solinus tradit plenilunium per quamdam antipathiam mulieribus praegnantibus nocere: veluti res salsae foetui obesse solent; siquidem mulier grauida rebus iustò salsioribus delectata, foetum sine vnguibus in lucem plerumq; edere solet. Pariter alijs, vel sanandi strumas, vel diuersa curandi vlcera ita impressa est caelitus facultas, vt quod Chirurgi manus diu fatigauit, nec vllo medicamine liberari potuerit, solo saliuae tactu sanetur. Et sic deinceps alias indiuiduorum dotes poterimus admirari, & meditari, quae à specifica proprietate haudquaquam dimanant.

Proprietates indiuiduales.

G

CIBVS.

GALENVS verba faciens de alimentorum facultatibus, cuicumq; animantium generi quemdam familiarem cibum à totius substantiae proprietate assignauit; ideoq; quemadmodum equis, & asinis palea, foenum, & hordeum, necnon leonibus carnes animantium crudae competunt; sic etiam hominibus carnes coctas, & panes ex seminibus triticeis paratos conuenire asseuerauit. Non immerito igitur homines Graecè ἀρτόφαγοι quasi paniuori nominari poterunt: licèt rectius appellari possint ὀψοφάγοι; cum nullum animal, quàm homo obsonijs, & coquinalibus delicijs magis inhiet. Hinc postmodum varia panum, & placentarum genera ab hominibus excogitata sunt, vt Coliphium apud Plautum, Artolaganum, Artoptesia, Maza, panis rigidus quali vtuntur Nautae, Pythiriae nempe panes viliores, & furfuracei, immò Nasti panes additis vuis passis parabantur. Praeterquamquòd homines in instructa epularum magnificentia, carnibus auium, piscium, & quadrupedum vtuntur. Nonne habemus ex Tiraquello patinam Vitelij, scarorum iocinoribus, Phasianorum, & Pauonum

Lib. 2. cap. 6

H

Homines paniuori.

Patina Vitelij qualis.

uonum cerebellis, Phenicopterum linguis, & lactibus murænarũ fuiſſe exornatam. Homines verò vt plurimum veſcuntur carne bubula, ſuilla, verucina, hedina, aliquando leporina, ceruina, muris alpini, ſciuri, capreæ, gliris, ouis, capræ, echini, cuniculi, caſtoris, lutræ, taxi, teſtudinum, ranarum, necnon promuſcide, & labijs Elephanti. Indi clunes Tygrium comedunt; quidam populi Aethiopiæ carnibus pantherarum, & leonum veſcerentur. Afri in eleganti conuiuio lacertis viridibus, & ſimijs vtuntur. Boruſſi olim Scythiæ populi Hippophagi vocabantur, quia carnibus equorum veſcerentur. Inſubres Italiæ, lupos, feles, vulpes, pardales, & pullos aſinorum comedunt. Immò, & carnes aſinorum vetulorum, & camelorum, ex Galeno, aliquando in lautitijs fuerunt habitæ. Nomades, ex Plinio, lacte Cynocephalorum viuunt, & Incolæ occidentalis Indiæ ſerpentes, viperas, & bufones comedunt. A

Qui bufonibus viuant.

Præterea homines ex omnibus terræ naſcentibus, & potiſſimum oleribus edulia ſumunt; propterea in caritate annonæ Menſis ſolæ herbæ inferuntur. Ad rem prodit Bugatus hiſtoriographus; Anno Domini trigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ducenteſimum, Incolas agri Patauini, ob inſignem victus inopiam, tanquã belluas herba in campis naſcente victitaſſe. Cæterùm hoc demirari non debemus, cũ po-

Lib. 3. hiſt.

Populi Carpophagi

puli

puli quidam, quorum hic figuram damus ſolis fructibus, ſeminibus, & herbis viuant, qui propterea carpophagi, & ſpermatophagi appellãtur. Aeſtiuo enim tẽpore fructus ex arboribus facillimè colligunt; reliquo tempore herbas in opacis naſcentes locis pro victu decerpunt. Hi cum filijs, & vxoribus nudi ad campeſtria accedũt quamcunq; aſcendentes arborem; nam tanta aſſuetudine pulſi de arbore in arborem veluti tot aues proſiliunt, & licèt pedibus labantur, mira manuum agilitate confeſtim à caſu ſe ſe vindicant. Et ſi interdum fortè deciderint, ob magnam corporis leuitatem paruam incurrunt noxam. Hi, ex Licoſthene, baculis muniti pro Lotis inuicem præliantur, & victis dominantur; verùm, vt ipſe refert, fame plerumq; pereunt, nam incurrentes cæcitatem, priuantur eo ſenſu, quo victum quæritabant.

Cæterùm non modò ſimplicia alimenta, ſed potius compoſita humano ſtomacho gratificari videntur; cum in Veterum monumentis multa huius generis probentur. In primis Caricam genus cibi Lydij ex multis lautitijs, & ſanguine parabant, Coccentum edulium, ex melle, & papauere conficiebant, Botellum genus farciminis ex carne ſuilla, necnon lucanicam ex eadem materia paratam commendabant. Vnde Martialis de hoc ſic canebat.

Filia Picenæ venio lucanica porcę.
Pultibus hinc niueis grata corona datur.

Edulia varia.

Minutal ex marino piſce, liquamine, oleo, vino, porris, & coriandro laudabant. Deinde libum laganum, pulmentum, pulpamentum, buccellatum, & muſtaceum extollebant. Neq; illis erant incognita artocreata ex pane, & carne, forte Nuperis (Paſticij) nuncupata. Tomacula parabant edulia ex porcino iecore minutim inciſo, cum ouis, caſeo, pipere, aniſo, zinzibere, deinde ſuillo omento tecta, quæ recentioribus fortè (Tomaſelle) nuncupantur. Vt omittamus ozima edulia ab odore ozimi fortaſſis denominata, cibaria ex lacte, & melle, necnon ex vuis paſſis, & amygdalis parata, & deniq; tot tragemata, & bellaria, quæ in tertia menſa apponebantur, & nunc etiam apponuntur. Qui verò hodiernos epularum apparatus, & menſas inſigni magnificentiã inſtructiſſimas ſcire deſiderant, adeant Bruyerũ Campeggium, Bartholomæum Scappium, & alios nuperos authores, qui de elegantibus conuiuijs, & miris epularum lautitijs diligenter pertractarunt.

Artocreata qualia.

PARTES HOMINIS EXTERNÆ.

CAPVT à capiendo, vel intelligendo dictum, eſt illa pars, quæ collo ſuſtentatur; hanc partem Priſci tanquam principaliorem ad reuerentiam nudabant, quo corporis geſtu, idem de animo indicabant, Græci verò per hanc partem iurabant. Pars capitis anterior ſinciput, poſterior verò occiput, ſiuè occipitium nominatur. Os capitis, vnde câpilli emergunt, calua, os verò nudum caluaria appellatur. Verùm pars dextra, & ſiniſtra capitis dicuntur tempora, quia ex his anni, & ætates hominum dignoſcuntur. Capillus quaſi capitis pilus multa ſortitur nomina, aliquando dicitur cirrus, cum multi capilli ſimul iuncti in modum caudæ pendent: propterea quædã oſtreorum ſpecies capillatæ, cirres nuncupantur. Alioquin cincinni ſunt multi capilli intorti, quos Martialis annulos vocare ſolebat.

Capitis partes quot ſint

Succedit frons quaſi propter oculos forata, hæc mentem hominis denotare traditur, dum in mœrore corrugatur, & in lætitia dilatatur, ad latera, temporibus, circa partem ſuperiorem radice capillorum, & circa inferiorem ſupercilijs terminatur. Supercilia quaſi cilijs ſuperpoſita mobilia ſunt: ſiquidem his homo annuens, & negans, partem animi indicat. Hic aduertendum eſt ex Nonio, homines prominentioribus ſupercilijs inſigniti Silones dici à Silone, qui hirſutis ſupercilijs fuiſſe tradebatur. Illud autem interſtitium inter ſupercilia, quia hoc ſpatium glabrum eſſe conſueuit, glabella vocitatur. Hinc naſus ſumit initium, & nares ſunt partes naſi latiores ad dextram, atq; ſiniſtram mobiles, quaſi à nando denominatæ, qui autem ſine naribus, vel ipſis compreſſis naſcuntur, ſecundùm Plinium, Simones nominantur. Naſus poſtea ſagacem ſapientiam repræſentat, ſumpta ab animalibus metaphora,

Silones qui ſint.

Simones qui ſint.

phora, quoniam canes, & vultures olfactu eſcam inueſtigant. Oculi ab occulendo dicti, quia ſub cilijs, & genis latibulentur, pupulam ſiue pupillam habent, qua homo intuetur. Cilium fortaſſis à cilleo moueo, genæ ſuperioris eſt extremitas. Gena verò eſt quicquid intra barbam, & cilium cadit, & pilis tanquam vallis munitur, & à palpitando palpebra vocatur. Sed genarum concauitates, in quas lacrymæ dilabuntur, ob quamdam ſimilitudinem, ſinus appellantur.

Genis ſuccedunt malæ, quas homini tantummodo Plinius attribuit; hæ à malo fructu, veluti genę à genu ob curuaturam denominantur: nã mala in vultu eſt pars rotundior, & eminentior. Deinde à mala nomen diminutiuum, nempè maxilla deducitur, non quia parua ſit mala, ſed quoniam infra malam locata ſit. Buccæ ſunt faciei partes, quæ inflari, & barba veſtiri poſſunt. A bucca oritur buccula armaturæ genus buccas tegens: etenim buccula, cuius maſculinum eſt bucculus aliam ſortitur ſignificationẽ; denotat enim paruos boues, quia ab ipſis palearia tanquàm bucculæ pendeant. Amplius à bucca bucceam, & buccellam deriuant indicantem eſcæ quantitatem, quæ ore capi poteſt: hinc etiam bucculenti, & buccones vocantur illi, qui tumidioribus buccis ſunt referti.

Buccula, & Bucculus, quid denotent.

A

Aures, ſecundùm nonnullos, ab haurienda voce, vel potius ab audiendo nuncupatæ, ideo aures, quaſi audes dictæ. Ab his homo dicitur auritus, quod non ſolùm ad exquiſitum ſenſum, ſed etiam ad magnitudinem aurium refertur. Qui nihil, ſurdi, qui verò parùm audiunt, ſurdaſtri indigitantur. Cæterùm, ex Plinio, herbæ ſine nomine ſurdæ dicuntur, quoniam earum nomina non audiantur: hinc poſtea (ab ſurdum) dimanauit, quia nunquam ſimile auditum fuerit. Tandem ab auribus languidis, & flaccidis, cognomentum familiæ flaccorum originem duxit. Priſci quoq; aurem attingebant, quando atteſtabantur, vellendo aurem teſtis ad memoriam: teſtis tamen primus aurem vellendam offerrebat, cum nemini aurem teſtis nolentis tangere liceret.

Herbæ ſurdæ quæ dicantur.

B

Præterea in ſuperiori labro quædam obſeruatur vallecula, quam Lactantius lacunam appellauit. Labia, ſiue labra ſunt partes os conſtringentes, & dilatantes, à quibus cognomen labeonum (teſte Plinio) deductum eſt. Labrum poſtea eſt nomen æquiuocum, quia ſecundùm Plinium vas etiam deſignat. Os tandem eſt buccarum foramen, nihilominus multi Authores, & potiſſimum Poetæ hoc nomine ad humanam faciem indicandam vtuntur. Oris diminutiuum eſt oſculum, nempe os paruum; quamuis aliquando baſium etiam denotet, cum baſium nonniſi ore in oſculum contracto celebrari poſſit. Aliud inſuper oris diminutiuum eſt oſcillum. Ex radice inferioris labri mentum trahit originem, quod licèt Plinius homini tantummodo attribuat, Plautus tamen aliquibus brutis aſſignare videtur. Inoleuit autem conſuetudo apud Græcos, authore Plinio, vt ſupplicantes mentum attingerent. Modò illa pars faciei, quæ in ridente homine lineis quibuſdam, nimirum gelaſinis terminatur, rictus appellatur, qui plurimas paſſionum notas præ ſe ferre ſolet. At faciei humanæ pars tota, quæ in lætitijs effunditur, & in mœroribus coarctatur, multas indicans animi perturbationes, à volendo, vultus cognominatur, & vultum in genere neutro apud Lucretium legitur, & in nullo animante, præter hominẽ, eſſe poteſt. Ex vultu poſtea plures ſannæ, nempe irriſionis ſpecies emergunt, ideo Antiquitas homines diſtortionibus vultus aliquem ludificantes, ſanniones indigitauit.

Os oſculũ, et oſcillum.

C

Vultus Etymologia.

Sanniones qui.

Ceruix vocatur pars poſterior capitis, veluti pars anterior gula, iugulus, aut iugulum: nam ex hac vtraq; parte integratur collum dictum à colendo, vt voluit Sipontinus, quia torquibus, & varijs ornamentis colatur. Collo adhæret truncus: per truncum enim pars corporis humani ſine brachijs, & fœmoribus intelligenda eſt, quæ Græcis thorax nuncupatur; quamuis Medici, nomine thoracis, partem cor, & pulmones continentem intelligant. Truncus in partem poſteriorem, & anteriorem diſtribuitur; hæc initium ſumit à iugulo, vbi quædam lacuna obſeruatur cædi obnoxia: propterea iugulare, nempe gladio occidere dicimus. A iugolo quoq; pectus inchoat perueniens ad ſtomachum, & duobus lateribus concluditur. Medium pectus exornant mammæ, vbera ſignificantes; alioquin mamma apud nonnullos eſt nutrix; immò mammæ Priſcis dicebantur etiam Tatæ, licèt Tata nutricem quoq; denotet. Mamma deinde format diminutiuum mamillam, pupillam etiam dictam; quamuis, pro-

D

Thoracis limites.

Mamma, mamilla, & pupilla.

propriè loquendo, papilla sit illud tuberculum mammarum, quod infantes ad lac sugendum ore capiunt. Insuper Antiquis mamma rumen etiam appellabatur: vnde Plinius de Romulo, & Remo verba faciens scribebat: *Inuenta est lupa prabens infantibus rumen.* Rumen tamen, siue frumen vocatur pars colli interior eminentiæ gutturis respondens. Quarè, secundùm Seruium, fruges à frumine denominantur; deinde à Rumine verbum formatur (rumino) nempe cibum denuò ad rumen, scilicet ad guttur reuoco.

Lib. 15. nat. hist.

Rumē quid.

Humeri, ex Sipontino, ab humo nuncupati, quia tanquam humus oneribus ferendis sint idonei; vocantur etiam Armi, quoniam delata arma ab his pendeāt: hinc deducuntur armillę fœminea brachiorum ornamenta, quia Antiquitas humeros cum brachijs armos indigitabat. Sub humeris continentur alæ, quæ in hominibus pilis vestiuntur, cuius nominis diminutiuum est axilla. Præterea humana latera iuxta dextras, & sinistras costas terminantur. Ilia tam per secundam, quàm per tertiam declinationem inflexa, inter coxas, & pubem sita sunt: hic autem situs ad ilia potius interiora spectat, quandoquidem exteriora latius patent. Venter in parte superiori habet pectus in inferiori pubem, & hincinde suos limites in latera terminat, in huius medio obseruatur vmbilicus ab vmbone clypei medietate nuncupatus, sub vmbilico autem pubes est, & pecten. Si respiciamus posteriorem thoracis partem, primò incidemus in scapulas, inter quas vallecula quædam obseruatur, quam Latini Interscapilium nuncupant. Deinceps verò tota posterior pars thoracis referens vallis similitudinem, dorsum, & tergum cognominant; in cuius extremitate est culus inter nates, siue clunes, quasi culeus, nempe vagina; quamuis appelletur etiam anus, quasi rotundus, & podex quasi pedex, à pedo, quia per hanc partem ventris crepitus emittantur. Deniq; inter hanc partem, & cincturam cadunt lumbi.

Ala, & Axilla, quæ partes.

Interscapiliū quæ pars sit.

Varia nomina podicis.

Modò si rursùm ad scapulas reuertamur, & ab his paulatim recedamus, inueniemus partem ab humero ad cubitum descendentem ab aliquibus armum nūcupatam; siquidem Prisci (vt paulò ante fuit exaratum) humeros cum brachijs armos vocitabant. Verùm pars à cubito ad manus articulationem dicitur Lacertus: quapropter Hercules, cum huius partis maximam fortitudinem præ se ferret, Lacertosus nominabatur. Curuaturam postea brachij cubitum indigitant.

Cur Hercules lacertosus diceretur.

Lacerto adhæret manus, quasi totius corporis munus, quæ in quinq; digitos distribuitur (hi sic dicuntur quia decem, vel quia decenter iuncti) nempe in pollicem ita dictum, quia magna vi polleat, Græcis dicitur ἀντιχεὶρ, quoniam pari robore cum reliqua manu contendat, & quasi alterius manus vicem subeat. Immo veteres Græci huc respicientes pollicem cognominabant hallum, quia solus in reliquorum omnium digitorum dorsa insiliret, nomine deducto ab ἅλλομαι, quod significat salire. In digitum salutarem, vel secundùm Nuperos, Indicem, aut quia nos nō salutamus, nisi re indicata, aut quoniam hoc digito comprimitur os ad silentium, quod præceptum salutare esse perhibetur: hunc eumdem alij vocant Medicum, fortè quia Chirurgi hoc sæpissimè vtantur in profunditatibus vulnerum, vel vlcerum explorandis. In digitum medium, quem aliqui vocitant infamem, & impudicū; tùm quia per eum probri insectatio exprimatur: tùm ob longitudinem, quia tutela aliorum indigeat. Sunt qui hunc dicant lichanon παρά το λείχειν, nimirum à lambendo, quia in explorandis cuiuscumq; rei saporibus adhibeatur, & lingatur. In digitum annularem, siue pronubum dictum, cum hic in coniugijs annulo circumdetur, vel etiam medicinalem nuncupatum, quoniam ad hunc immediatè arteria à corde penetrare credatur, & propterea in affectibus cordis curandis, medicamina huic digito applicanda esse perhibent. Et tandem in digitum minimum ob paruitatem, vel auricularem dictum, quia hoc homines, ad aures tergendas vtantur. Sunt qui pollicem vocāt Principem, Indicem, Mercatorem, Medium, Stultum, Annularem, Studentem, & Auricularem amatorem: quoniam tales personæ annulis prædictos ornarent digitos. Vnde versus.

Digitorum omnium varia nomina.

Princeps, Mercator, Stultusq; Studens, & Amator.

Itaq; manus extensa instar palmæ arboris vocatur palma, compressa dicitur pugnus, concauitas manus nuncupatur vola; hinc inuolare, abscondere, & furari significat. Vngues postremò summitatem digitorum operiunt, ex quibus nonnulli mores hominum comprehendere nituntur.

Reliquum eſt, vt ad cæteras inferiores partes ſigillatim nominandas deſcendamus: Ab inferiori parte trunci inter coxas, virilia, nimirum teſtes, & priapus pendent (alioquin in fæminis obſeruatur vulua quaſi valua, quia per hanc tamquam per portam fœtus exeat) Hæc pars vocatur etiam membrum ob excellentiam, cum hoc ſolum, inter cætera membra, generare poſſit. Idcircò Antiqui curam hortorum Priapo aſſignarunt, cum horti agris ſemper ſint fœcundiores. Vocatur inſuper mentula ab eminendo, Muto, Verpa ab inuerſa pellicula, idcirco Iudæi quia circumciſi, Verpi cognominantur. Vocatur etiam natura, quia magna naſcendi virtus ei inſit. Item Neruus, Vena, & Inguen apud Iuuenalem; quamuis hoc nomen ad vtrumq; ſexum pertineat. Rurſus penis, quia deorſum inſtar caudæ bruti pendeat. Aliquibus nominatur Pſoleon, ſed hoc nomen originem trahit à Græco ψωλυ præputium ſignificante. Alijs dicitur Colis, quaſi Caulis, quæ vox fuſtem, vel haſtam indicat, hinc poſtea colei nominantur teſtes. Tandem Veretrum cognominatur, fortè à Verendis, cum hæ partes non niſi verecundia nominentur. Ab huius membri radice membrana, ſcrotum, vel hernia nuncupata dependet, teſtes, vel teſticulos continens ita nuncupatos, quia teſtimonium virilitatis exhibent: vnde quidam, de his, canendi occaſionem arripiens, ſic ſcripſit.

Pudendorũ varia nomina.

A

Teſtes cur ita dicti.

An quia teſtamur ſexum, ſic dicimur? an quod
Nequitiæ teſtes adſumus ambo tuæ?

Coxæ hincinde, vel fœmora dicta à ferendo dependent, quamuis inter fœmur, & fœmen ſecundùm nonnullos aliquod cadat diſcrimen; nam priori vocabulo partem coxæ exteriorem, poſteriori verò, partem interiorem, & molliorem ſignificãt. Termini coxarum ſunt genua à genis dicta, quia genua infantis in vtero à genis tangantur. Horum partes ſuperiores poplites vocantur. A genibus inchoant crura à κρέω, pulſo, nominata, & in talum terminata, quorum anteriores partes tibiæ, poſteriores ſuræ appellantur. Pars à flexione pedis ad finem calcanei dicitur petaſus, & perna; ideoq; tumores à frigore in illa parte excitati perniones à Medicis appellantur. At Imperiti quidam hanc partem ſuis cum reliquis appendicibus, pernam, & petaſonem cognominarunt. Hæ autem partes, quæ petaſi nomine comprehenduntur, in brutis ſuffragines, quaſi ſubtus factæ nominantur. Poſtremò loco pes recenſetur multis integratis partibus, nimirum calce, ſiue calcaneo, talo, vola, & digitis. Planta enim pedis calcaneum, volam, & digitos comprehendit. His tanquam coronidem addamus diſcrimen inter membra, & artus cadens: nam membra truncos denotant, artus verò ab arctando dicti nodum, & colligationem membrorum ſignificant.

B

Suræ quæ partes.

Differentia inter membra, & artus.

C

ANATOMICA.

PARTIBVS externis diligenter ponderatis, operæpretium eſſe duximus internas quoq; ſigillatim explorare. Hoc autem vt exactè aſſequamur, corpus in partes diuidere neceſſe eſt: quapropter nonnulli corpus humanum in caput, ventrem, & membra diſtribuerunt: quamuis Plato in Timeo caput non membrum, ſed totum appellauerit, innuens hominem contemplationis gratia fuiſſe natum: ideoq; cætera membra fuiſſe fabricata, vt capiti famularentur. Ariſtoteles corpus humanum in caput, collum, thoracem, duplex brachium, & duo crura diuiſit. Anatomici recentiores hoc corpus, exceptis brachijs, & cruribus, in tres ventres ſegregarunt. Primum ventrem, caput, ſecundum, thoracem, & tertium, ventrem infimum cognominarunt. Primus venter, ad mentem Galeni, in gratiam cerebri, ſecundus in gratiam cordis, & tertius in gratiam hepatis fuit conſtructus. Caput totum oſſeum à natura fuit fabricatum ad tutelam cerebri; cum hoc membrum eſſet præcipuum, & principium motus voluntarij. Venter inferior totus eſt carneus, non ſolum, vt magnam cibi copiam continere, & in mulierum conceptu extendi, verum quoq; vt ad fæces explodendas eſſet aptior, medius venter, nempe thorax partim ex oſſibus, partim ex carne fuit contextus, non modò vt in aere attrahendo melius dilatari poſſit, verum

D

Lib. 1. de hiſt. Anim. cap. 7.

Tres vẽtres in corpore humano.

quoq;

quoq; ne musculi, si totus esset carneus, concidentes cor, & pulmonem comprimerent.

Primitus inchoando à capite, omnes sensus capiente, iuxta sententiam Galeni, & Auicennæ, capitis partes, capillos, cutem, carnem, pericranium, cranium, panniculum durum, & tenuem, nempe duram, & piam meningem, cerebrum, eiusdem tres ventriculos, rete mirabile, & os basilare esse statuemus. Cranium ad mentem Galeni ex septem ossibus per suturas copulatis constat: non enim vnum os continuum natura fabricauit, vt melius per suturas excrementa truderentur. Contingit tamen quandoq; humana crania absq; suturis videri: nam Hesiodus in strage Platæensi caput Persæ, absq; suturarum compage repertum fuisse narrat. Immò Cælius Rhodiginus capita Aethiopum nullis laxa suturis memorat. Aristoteles quoq; cranium humanum absq; vlla sutura conspectum esse fatetur. Ablato cranio, duæ membranæ scilicet dura, & tenuis apparent, quibus eleuatis, tanta cerebri quantitas obseruatur, quanta nunquam in animali eiusdem magnitudinis conspici potest. Cerebrum igitur duas habet partes, anteriorem, & posteriorem: pars anterior in duas partes segregatur per quandam intersecantem membranam, quæ à figura, falx messoria ab Anatomicis cognominatur. Sub cerebro tres sunt ventriculi, in quibus spiritus animales procreantur, vbi etiam quædam substantia effigiem vermis æmulans obseruatur. Iuxta partem anteriorem cerebri eleuati, conspicari licet carunculas capitibus mammarum simillimas, quæ ideo processus mamillares nūcupantur, per quos sensus odoratus perficitur. Item apparent duo magni nerui vocati optici, nempe visorij, qui à cerebro orientes ad oculos perueniunt. Deinde si cerebrum magis eleuetur, secundum par neruorum subtilium apparet, qui in gratiam voluntarij motus ad oculos penetrant nā tertiū par neruorum ad membra facieise extendit. Quartum par vnà cum portione tertij paris ad medium ventrem descendit. Ex his postea nerui recurrentes proprij vocis, originem sumunt. Quintum par ad os petrosum in radice auris situm se confert. Sextum par neruorum subtilium ad palatum, ratione sensus, extenditur; & septimum par linguæ famulatur.

Fen. 1. lib. 3 cap. 1. — *Lib. 11. de vsu part. c. 20.* — *Lib. 9.* — *Lib 13. lect. antiq. c. 28.* — *Li. 3. de hist Anim. ca. 7.* — *Processus mammillares. vbi.* — *Neruorū paria quot.*

Ablato prorsus cerebro, conspiciuntur duo panniculi inferiores, os basilare, quod cæterorum ossium durissimū, basis, & fundamentum cerebri, & capitis dicitur; hoc diuiditur in ossa petrosa narium, duo ossa lateralia, & ossa oculorum. In oculo postea musculos, septem tunicas, & tres humores, scilicet aqueum, cristallinum, & vitreum rimari licet. Auris autem in vtroq; capitis latere locata est, vt sonus hinc inde perciperetur, pars exterior cartilaginosa ad tutelam fuit fabrefacta. Cauernam auris tegit panniculus subtilis ex vilis neruorum auditionis contextus, qui vocatur tympanum. Paulò inferius dentes se se offerunt considerandi ita nuncupati, quoniam Græci eos vocant ὀδόντας. Horum numerus solet esse varius, cum plures in viris, & pauciores in fœminis conspiciantur; immò in aliquibus viris quandoq; triginta, cum in alijs viginti octo tantùm obseruentur. Cuncti dentes non sunt eiusdem figuræ, nam anteriores ad incidendum apti, nominantur incisores, & subsequentes canini ad figuram dentium canum formati, quorum duo dextram partem, & duo sinistram muniunt; reliqui molares appellantur, quia cibaria ab anterioribus incisa, & fracta moliant.

Tympanum quale. — *Dentiū numerus.*

Iam ad vētrem medium, nimirum ad thoracem descendemus, qui diaphragmate, superiori, & inferiori furcula continetur: hæc pars nonnullis vocatur pectus, quasi factum ex compactis costis, vel quasi pecten, cum hæc ossa figuram pectinis æmulentur. Ossa hanc partem integrantia sunt vigintiquatuor costæ, septem ossa sterni, & additis duabus furculis, clauibus nuncupatis, ossa tria supra triginta resultant. Obiter notandum est numerum costarum quandoq; variari: siquidem Schenchius meminit mulieris, quæ vigintiquinq; costis erat munita. Et Iacobus Carpus in publica anatome anni millesimi quingentesimi vigesimi quinti costam veram duplicem conspicatus est, vbi potissimum ossibus pectoris iungebatur. Inter duodecim costas vndena continentur interstitia ab vtraq; parte, in quibus sunt duo, & viginti musculi intercostales, Græcis μεσοπλεύριοι dicti, præter quos, & diaphragma, duo in parte superiori, & duo in inferiori obseruantur, item tres musculi colli, septem in dorso, & octo in ventre inferiori, itaut ad numerum quaternarium supra quadraginta ascendant.

Thoracis ossa quot. — *In Isagoge Anat.*

Intra

Membranæ pectoris quot sint.

In obseru.

Cor pilosum

In lib. de dissect. Arter.

Intra pectus tres sunt membranæ, quarum prima est pleura costas interiores vestiens, secunda est mediastinus, non solum concauitatem pectoris, sed etiam pulmones in duas partes segregans, tertia est diaphragma, quæ potius musculi, quàm membranæ naturam participat. Inter pulmones cor figuræ pyramidalis intra capsulam, vel pericardium situm est. Hoc in aliquibus pilosum repertum perhibetur, veluti Dodoneus narrat de Iacobo latrone è patibulo suspenso, qui veluti iam mortuus, cum tamen adhuc viueret, depositus, atq; curatus conualuit, sed quia erat homo prauæ mentis, & mali ingenij ad ea denuò scelera deuolutus, pariterq; captus, & suspensus fuit; quare hominis nequitiam admirati, cadauere eius inciso inuenerunt cor ob eximiam caliditatem vndiq; refertum pilis. Hoc idem obseruatum est in corde Aristomenis Græci, qui solus integras acies præliando in fugam vertisse perhibetur. In corde igitur pinguedinem, duas auriculas extrinsecus, sed intrinsecus duos ventriculos Galenus obseruauit. Quamuis Aristoteles tertij ventriculi cordis meminerit; cum tamen hic tertius sit pars dextri ventriculi, quæ ad læuam declinat. In dextro ventriculo duo apparent orificia vnum venæ cauæ sanguinem deferentis, alterum venæ arterialis ad pulmonem sanguinem transmittentis: quapropter nisi sanguis ad sinistrum cordis ventriculum remitteretur, proculdubio orificium venæ arterialis orificio venæ cauæ esset latius; & totus sanguis cor ingrediens ad pulmonem transferri posset. Præterea in sinistro cordis ventriculo orificium venæ aortæ (hanc Patauij totam osseam Clarissimus Faloppius in dissectione cuiusdam cadaueris conspicatus, & admiratus est) obseruatur latius orificio venalis arteriæ, per quam aer recipitur: hinc Anatomici percipiunt cor à dextro ventriculo aliquid recipere, cum orificium, quo emittitur, maius sit, quo recipitur.

A

B

Pulmo ex quibus constet.

Succedit considerandus pulmo, qui ex carne fungosa, membrana, neruo, & vasis integratur. Vasa sunt aspera arteria, quam Cardanus osseam in quodam de patibulo suspenso, & non mortuo esse retulit, arteria venalis à sinistro cordis ventriculo, & vena arterialis à dextro dimanantes. Canna pulmonis, seu aspera arteria in quatuor ramos, iuxta quatuor pulmonis pinnulas, distribuitur: licèt Schenchius in cadauere Caroli Noni Sabaudiæ reguli, quinq; lobos pulmonum obseruauerit. Iuxta caput asperæ arteriæ, caro glandulosa, humectationis gratia, à natura fuit fabricata, ne ratione siccitatis, vox raucesceret. Occasione partium respirationi, & voci famulantium, labia veniunt ponderanda, quæ ex neruis, carne, cute, & membrana sunt composita, quoniam versus omnem differentiam motus mouenda erant.

Labia ex quibus integrata.

C

Postmodum in fine palati quædam caruncula ad formam vuæ, ideoq; vuea nuncupata, conspicitur. Supra caput asperæ arteriæ cartilago epiglottis dicta à natura locata est, ne quid cibi in cannam pulmonis cadere posset. Lingua quoq; ibi obseruatur, ad cuius radicem situm est os figuram litteræ græce Α' repræsentans; hæc duos recipit neruos, alterum mollem in linguæ superficie extensum, alterum intra eiusdem substantiam disseminatum, vt altero læso, alter illæsus proprio fungeretur munere.

Lingua.

A thorace ad infimum ventrem fit transitus, qui constat ex partibus continentibus, & contentis. Continētes sunt partes exteriores, & potissimū abdomen integratū ex cuticula, cute, pinguedine, mēbrana carnosa, musculis rectis, musculis lateralibus, ascendentibus, & descendētibus, necnon ex peritoneo: hæc membrana Græcis appellatur περιτόνεον, quasi circumcirca tensum; inciso igitur abdomine, & eleuato peritoneo, aspectui sese offert omentum, quod partem anteriorem stomachi, & intestina tegit. Ablato omento intestina duplicis generis, nempe gracilia, & crassa conspiciuntur. Gracilia in numero ternario sunt constituta, quorum primum à longitudine duodecim digitorum, duodenum vocatur, alterum ieiunum, quia semper inane inueniatur, & tertium ileon, aut quoniam passionem iliacam patiatur, aut quoniam situm iliorum occupet. Crassa intestina pariter tria sunt, nempe cæcum vno tantùm orificio præditum, quod in homine valdè paruum est, & potius alicuius ligamenti, quàm intestini vicem gerit. Secundum est colon, quoniam multa cola, idest multas cellulas habeat, postremum à figura rectum nuncupatur.

Partes ventris inferioris.

D

Intestina quot sint.

Mesenterium verò est illa mēbrana venarum copia scatens, & cuncta intestinà simul iungens; ideoq; Græcis μεσεντέριον dicta, quia sit ἐν μέσῳ τῶν ἐντέρων, idest in

medio

medio intestinorum. His visis, consideratur stomachus, idest ventriculus, quasi paruus venter locatus inter hepar, & lienem formam rotundam, vel potius cucurbitinam habens, cuius pars superior ad sinistram, & inferior ad dextram vergit: cum hæc figura quantitatis materiæ esset magis capax. Præterea stomachus duo habet orificia: superius inferiori latius, vocatur os stomachi, & æsophago continuatur, inferius dicitur pyloron, nempe ianitor. Alligatur os stomachi dorso inter duodecimum, & tertiumdecimum spondylum, vbi postrema finit costa; quare in affectibus oris ventriculi satius esset partem posteriorem, & non anteriorem inungere.

Lienis forma qua.

E Hepar, siue iecur in dextro locatum hyppocondrio vocatur officina sanguinis, in cuius parte concaua reducuntur ad vnam omnes venæ, quæ meant ad intestina. Schenchius tamen hepar quandoq; in parte sinistra, & lien in dextra obseruauit. Immò meminit vnius qui duplici iecore fuit insignitus. Sed maiori afficit nos admiratione, quod narrat de homine ambobus visceribus carente: siquidem Anno Domini sexagesimo quarto supra sesquimillesimum die vndecima Octobris, in cadauere dissecto Matthiæ mercatoris Antuerpiensis natione Germani, ne vestigium quidem hepatis, & lienis repertum est, substantia autem omnium intestinorũ erat carnosa, & vena caua ab intestinis ortum trahebat: quare in hoc homine viuente intestina, vtriusq; visceris munium obibant. Vt redeamus, vnde digressi sumus; iuxta concauitatẽ iecoris cystis fellis, aut vesica fellea conspicitur, quæ vesica ad mentem Galeni, superuacaneum bilis humorem recipit, qui postea per duodenũ intestinum descendens paulatim expurgatur. Splen sinistrum occupat hyppocondrium, estq; figuræ quadrangularis, cum stomacho rotundo adhæreat: huius visceris officium est fæcem sanguinis, & humorem melancholicum attrahere. Sed mirandum est, quod notauit Schenchius, in aliquibus duos, & tres lienes fuisse repertos, & quandoq; nullum, quod contigit nostra ætate Bononiæ in muliere, quæ sponte se submerserat, & in aperto cadauere, hepar tantummodo conspectum est, cuius altera pars nigra, & quadrangularis instar splenis erat, quæ pars proculdubio alterius visceris vicem subibat.

Lib. 3. obser. obser. 8.
Lib. 3. obse obser. 7.
Lib. 4. de vsu part. c. 4.
F
Lib. 3. obser 84.
Mulier liene carens.

Ablatis interaneis, & visceribus, in dextra, & sinistra parte, renes vnà cum ramis venarum à vena caua orientibus apparent, quorum vnus ad dextrum, alter ad sinistrum renem permeat. Hic admirari oportet situm renum inæqualem, cum horum vnus altior sit altero: idcirco scribebat Galenus venam cauam ab hepate orientem, adhucq; sublimè versus dorsum flecti, & dextrum renem petere, consequenterq; paulò inferiùs ad sinistrum renem penetrare. Hæ autem sunt illæ venæ, quæ emulgentes appellantur, quoniam aqueam attrahentes substantiam per renes ad vesicam detrudant. A renibus vreteres in vesicam inseruntur, per quos humor aqueus à sanguine segregatus, nempe vrina expurgatur. Hi meatus tanto artificio vesicam ingrediuntur, ne lotium semel ingressum per eamdem viam egredi possit, vt Galenus horũ vasorum artificiũ contemplatus prouidentiam, & eximiam quandã Creatoris Sapientiam fuerit admiratus. Vesica deinde neruosa obseruatur cum collo carnoso, & musculoso, vt opportunè lotium retineretur, & expelleretur. Hic obiter notandum est in hominibus aliquando duas vrinæ vesicas repertas esse: nam meminit Schenchius mulieris annorum triginta, cuius cadauer apertũ duas vesicas repræsentauit, alteram in naturali sede locatam, alteram verò ex dextro latere colli matricis prognatam naturali vesica duplo maiorem, lotioq; plenam; cũ tamen in illa nullus meatus admittens, & emitens vrinam consspiceretur.

G
Lib. 14. de vsu part. c. 7.
Lib. 5. de vsu part. cap. 13.
Lib. 3 obser 232.
H

Succedunt vasa generationi destinata, quæ Galenus eadem tam in viris, quàm in mulieribus esse pronunciauit. Illius verba sunt hæc: quæcunq; particulæ sunt generationi dicatæ, hæ quoq; omnes in mulieribus inueniuntur, in hoc autem tantummodo discrepant, quòd in mulieribus tales partes intus occultantur, in viris autem forinsecus apparent. Sunt igitur in viris virga, testes, & vasa spermatica. Virga continuata est collo vesicæ multis nexa ligamentis, quæ ab osse pubis originem sumunt. Sed vasa spermatica duplicis generis esse feruntur, quia alia præparant, alia semen deferunt. Præparantia sunt, quæ à testibus discedunt, & circa eorum partem superiorem inuoluuntur, substantiam verò testium nequaquam ingrediuntur. Alia sunt, quæ magis penetrant ad meatum vsq; virgæ, & semen iam genitum eiaculantur.

Lib. 14. de vsu part. c. 6.
Partes genitales virorũ

At in muliere partes genitales ſunt triplices, nimirum vaſa ſpermatica, teſtes, & vterus; hæc vaſa ſunt ſex, ſcilicet quatuor præparantia, nempe duæ venæ, & totidem arteriæ, quarum illæ iuxta dextram partem à trunco venæ cauæ infra renes deſcendentis oriuntur, & iuxta partem ſiniſtram ab emulgente, ſed ambæ arteriæ à trunco Aortæ deſcendunt, quæ vaſa præparantia, antequam vtrumq; attingant teſtem, in duas partes diſtribuuntur, quarum vna materiam ſeminis ad teſtes, & altera proprium alimentum ad corpus vteri defert, necnõ magna ex parte nutrimentum fœtus; immò ſanguinem menſtruum, & cum eo identidem magnam humorum colluuiem. Alia duo vaſa vocantur deferentia, quæ à teſtibus orta ad cornua vteri extenduntur, ſemenq; perfectè elaboratum in cauitatem vteri ducunt.

Vaſa genitalia mulieris.

A

Vterus cum orificio exteriori, & vaſis adhærentibus.

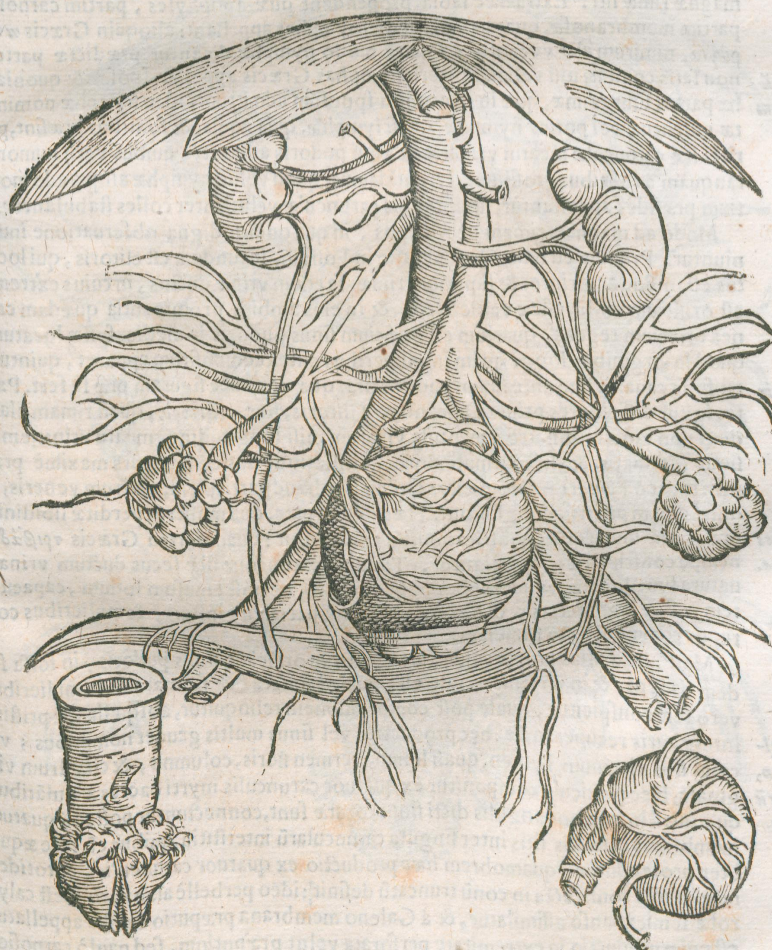
Vterus

Vterus igitur inter rectum intestinum, & vesicam situs partibus simplicibus, & compositis integratur. Simplices sunt tunicæ, venæ, arteriæ, nerui, & ligamenta; recipit enim matrix neruos à lumbis, & osse sacro, in quos ramusculi quidam sexti paris inseruntur: hinc fit, vt tantus sit consensus vteri cum stomacho, cerebro, alijsq; partibus superioribus.

Hic obseruandum est vterum humanum rarissimè bicornem instar matricis brutorum inueniri; præterea interna cauitas nullis cellulis distinguitur, vt multi perperam crediderunt. Verùm quoniam interanea mulieris, & viri nihil pariunt discriminis nisi in partibus generationi dicatis, ideò placuit iconem matricis cum orificio E exteriori, annexis poris vreteribus, & tota eiusdem structura spectandã exhibere.

Cæterùm in figura subsequenti, eundem vterum resecto pudoris sinu, cũ occulto eiusdem orificio ostendimus, vbi conceptus formatur, & semen ad determinatum paritionis tempus concluditur. In hac eadem icone vesica etiam à collo recisa observetur: sed id exactius explicare non conamur, cum id passim in monimentis Anatomicorum demonstretur.

Vterus orificium internum ostendens.

Verùm.

Verùm vt partes vteri compoſitæ magis innoteſcant, hic paulò accuratius de illis diſſeremus. Hæ igitur ſunt quatuor, quarum prima omninò eſt externa, pluribus, & diuerſis partibus conſtans; quapropter nomine pluralitatis donatur, & pudenda muliebria appellantur; propriè tamen hæc pars externa vocatur vulua, quaſi vallis, aut valua; quamuis totus vterus in ſuas quatuor partes diuiduus appelletur vulua, quia per rimam ampliſſimam in duas partes ſcilicet dextram, & ſiniſtram diuidatur, quæ minimo negotio tanquam valuæ ædium recluduntur, & clauduntur: hanc partem Galenus multis in locis Cunnum nuncupauit forſan à cunneo, vel fiſſura, quam hæc pars repræſentat. Altera pars vocatur ſinus pudoris, tertia collum verum matricis, quarta corpus vteri. Prædictarum partium aliæ ſunt adeò externæ, vt omnium oculis ſubijciantur, aliæ vero ita internæ, vt nonniſi diſſectione pateant. Deinde harum partium plures virginibus, & mulieribus corruptis ſunt communes, paucæ vero propriæ.

Pudenda muliebria quæ.

In lib. de diſſect. vuluæ.

A

Itaq; primo loco de partibus vtriq; mulieri communes agemus, & inchoando ab his, quæ magis patent, hæ ſunt pubes, duo labia pudendi, rima in eorum medio conſiſtens, & in ea productio nympharum. Pubes dicitur illa pars exterior, quæ pilis ſuo tempore veſtitur; labra ſunt tanquam duo molles monticuli compoſiti ex ſubſtantia quadam cutanea, carnoſa, glandulоſa, ſpongioſa, & adipoſa, ad latera magnæ rimæ ſiti. Extra hæc labia propendent duæ apophyſes, partim carnoſæ, partim membranoſæ, quas paſſim Medici nymphas appellant: alioquin Græcis πτερύγια, nimirum alæ vocantur. Quare modò nymphæ dicantur prædictæ partes, non ſatis conſtat; niſi velimus dicere nymphas Græcis appellari ſpõſas, & quoniam hæ partes ſunt primæ, quæ in concubitu ſponſum admittunt, ideo nymphæ nominatæ videntur, vel potius nymphæ, quaſi lymphæ, quia aquis, & fontibus præſint, pariter hæ carunculæ meatui vrinario, & ſinui pudoris adſtant, à quibus varij humores tanquam à fontibus proſiliunt. His addamus, quod veluti nymphæ aliquando montium præſides appellantur, ſimiliter hæ carunculæ veluti inter colles ſtabulantur.

Partes externæ pudẽdorum.

B

Nympharũ muliebrium etymum.

Modò ad magnam rimam accedamus, in qua quinq; digna obſeruatione inueniuntur. Primum eſt huius degeneratio in Foſſam, ſecundum eſt clitoris, qui locatus eſt in fine anteriore, & ſuperiore rimæ, tertium vrinæ ductus, in cuius extremo eſt orificium colli veſicæ valdè breue, & in eius ambitu prominentia quædam carnea orificium tegens, quartum eſt orificium ſinus pudoris in medio foſſæ locatum, quod in virginibus longe quàm in mulieribus aliter compoſitum apparet, quintum eſt foſſa caua, & lata ante ſinum pudoris ſita, quæ nauiculæ figuram præ ſe fert. Partes igitur difficiliores prius explicantur. Clitoris, ſiue κλειτορὶς, quaſi rimam claudens non videtur differre à mentula virorum, niſi longitudine, meatu vrinæ, emiſſione ſpermatis, & defectu muſculorum, titillatione poſtea hæc pars maximè præſtat: idcircò Nuperi Anatomici, vt Columbus hanc particulam, oeſtrum veneris, & dulcedinem amoris indigitarunt. Hæc eſt illa pars, qua mulieres perditæ libidinis, & nefariæ inuicem in confricationibus abutuntur: quamobrem Græcis τριβάδες, nempe confricatrices appellantur. Tandem carunculæ illæ ſecus ductum vrinæ à natura ſunt locatæ, vt aeri eſſent impedimento, ne poſt emiſſum lotium, capacitatem veſicæ ingrederetur, & hæc de quacumq; parte virginibus, & mulieribus corruptis communi dicta ſufficiant.

C

Clitoris quid ſit.

Tribades mulier. quæ.

D

Modò ſi ad alias properemus, incidemus in orificium ſinus pudoris, in foſſa ſedem habens, & in virginibus tale eſt, quale à natura fuit formatum: in mulieribus verò tale conſpicitur, quale poſt compreſſionem relinquitur, abſq; vlla ſpe priſtinę integritatis recuperandæ: hęc productio, vel ſinus multis gaudet nominibus; vocatur flos virginum, hymen, quaſi limen, germen floris, columna, & clauſtrum virginale; hæc particula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas æmulãtibus, quæ quaſi in quatuor angulis dicti ſinus locatæ ſunt, connectuntur poſtea à quatuor membranis carnoſis ſitis inter ſingula caruncularũ interſtitia, quibus cũ fere æqualiter protendũtur: quamobrem hæc productio ex quatuor carunculis, & totidem membranis conſtructa in conũ truncatũ deſinit: ideo perbellè alabaſtro, id eſt calyci roſæ ſemiexpanſo aſſimilatur, & à Galeno membrana præputio ſimilis appellatur; eſt enim productio in extremitate perforata velut præputium, ſed paulò carnoſior,

Flos virginũ Hymen, & clauſtrũ virginale quid.

& mol-

& mollior præputio existit. Verùm notandum est in aliquibus virginibus has carunculas, & membranas prædictam productionem efficientes, modò breuiores, modò longiores, modò tenuiores, modò crassiores esse: quemadmodum, & orificium ex-

Vteri Icon cum fœtu intus sito.

tremitatem huius productionis occupans in quibuſdam anguſtius, & in alijs latius progignitur: hinc maior vel minor in primo congreſſu difficultas oritur. Sanguis igitur in primo concubitu profluens non modò à vaſis, ſed à membranis carneis laceratis, & à carunculis attritis dimanat: hæc autem laceratio vocatur defloratio, quoniam deſtruitur illa productio quæ calycem roſæ æmulabatur.

Defloratio quid ſit.

His intellectis, venit explicanda tertia pars quæ collum vteri dicitur, quod ſubſtantia membranoſa, ſicuti reliquæ eius partes, conſtat, huiuſq; orificium figurã oris catuli recens nati, aut Tineæ piſcis repræſentat, & interius matricis orificium Medicis,& Chirurgis nuncupatur. Hoc quamuis amplæ cauitati ſinus pudoris continuum ſit, nihilominus eſt anguſtiſſimum, excepto eo temporis momento, quo ſemen virile recipit, aut quando fit ſolemnis aliqua euacuatio, qualis eſt menſtruorum, aut vitioſorum humorum expurgatio. Verùm ne ſemen ſemel receptum à matrice facilè dilaberetur, natura quaſdam aſperitates, quales in linguis felium obſeruari ſolent, longitudini totius cauitatis prædicti colli appoſuit, quarũ radices inferne ſitæ ſunt, acies verò ſursùm tendunt, vt facilem ingreſſum, difficilem verò egreſſum haberent. Vnde poſt receptum ſemen à conceptione ad partum vſq; os vteri ita exactè clauſum eſt, vt ne ſpecillum quidem admittat, quemadmodum Galenus optimè atteſtatus eſt. Hoc tamen perpetuo neceſſarium non eſſe quotidiana monſtrat experientia. cum in grauidis magnæ interdum fiant euacuationes ſanguinis, humorũ purgationes, & quandoq; prauæ conceptiones, ſaluo fœtu, expellantur. Sed hæc rara ſunt ſicuti rariores ſuperfætationes.

Colli matricis deſcriptio.

Lib. 15. de vſu par. c. 7

A

B

Quarta pars omnium præſtantiſſima eſt vterus, cuius gratia prædictæ partes tàm ſimplices, quàm compoſitæ à natura fabricatæ fuerunt. Vocatur autem vterus ab vtre, quia, illius inſtar, facilè extendatur, & contrahatur, deinde pyri mediocris formam præ ſe fert, & ſubſtantiam reliquarum partium ſubſtantiæ ſimilem, nempe membranoſam habet. In grauidis poſtea vterus per extenſionem maior redditur, & potiſſimum in augmento fœtus, immò tunc infans curuatur, & figuram ſphæricam aſſumit, caput ad genua vertit, vtrumq; crus attrahit, ambabus manibus ſuper genua locatis, parte antica tergum matricis reſpiciens, & poſticam ventri matris obuertẽs: quicquid multi Anatomici ſcripſerint; Rufus tamen id experientia deprehendit, veluti in ſuperiori figura obſeruatur.

Vterus pars præſtantiſſima.

Tandem vt finem huic Rubricæ imponamus, reſtat vt de oſſibus dorſi, & reliquorum membrorum non nihil dicamus. Dorſum ex pluribus oſſibus compactum eſt, in quibus medulla ſpinalis, ſeu dorſalis reſidet, & diuiditur dorſum in quatuor partes in collum, metaphrenum, lumbos, & os ſacrum, nempe magnum, cum ἱερὸν Græcis ſacrum, & magnum ſignificet; hoc enim os in comparatione ad cæteras dorſi vertebras magnum meritò appellari poteſt. Spondyli igitur ſiuè vertebræ ad os vſq; ſacrum, ex mente Galeni, ſunt quatuor ſupra viginti, quarum vertebrarum ſeptem collum, duodecim thoracem, & quinq; lumbos conſtituunt. Si reſpiciamus brachia, & manus, omiſſis muſculis, chordis, neruis, arterijs, & venis, oſſa ſe ſe offerunt, & primum vocatur os brachij, ſiue adiutorium, ab aliquibus vlna. Hoc os copulatur ſcapulæ, & verſus cubitum alijs duobus iungitur oſſibus focillibus nominatis, quæ ad raſetam vſq; ſiuè carpum perueniunt. Carpus verò ex Galeno octo oſſibus, & metacarpium quatuor integratur.

C

Vertebræ quot ſint.

De oſſibus digitorum, & eorum vſibus, cum fusè Galenus pertractauerit, ad illum lectores relegamus. Si meditemur oſſa inferiora, incidemus in os fœmoris, ſiuè coxæ, ſed vt melius horum oſſium compages intelligatur, reuocandũ eſt in memoriam, quòd in fine ſpondylorum, vbi os ſacrum eſſe dicebatur, huic oſſi alia duo adhærent, & pars anterior dicitur os pubis, ſuperior os iliorum, poſterior os anchæ, cuius concauitas os pyxidis cognominatur; quam cauitatem poſtea caput oſſis coxæ implet, quod altera parte in genu cum quadam rotula copulatur. Indeq; oſſa tibiæ ſequuntur, quæ duo ſunt, Auicennas cannam maiorem, & minorem appellauit, Alij fiſtulas indigitarunt. Hæc oſſa in fine duas habent eminentias, quæ clauiculæ, vel tali nominantur.

Lib. 1. de vſu par. c. 10.

D

Tandem pes hominis non ſolum ad greſſum, ſed etiam ad apprehenſionem à natura fuit fabrefactus: idcirco eamdem cum brutis non habuit conſtructionem: qua-

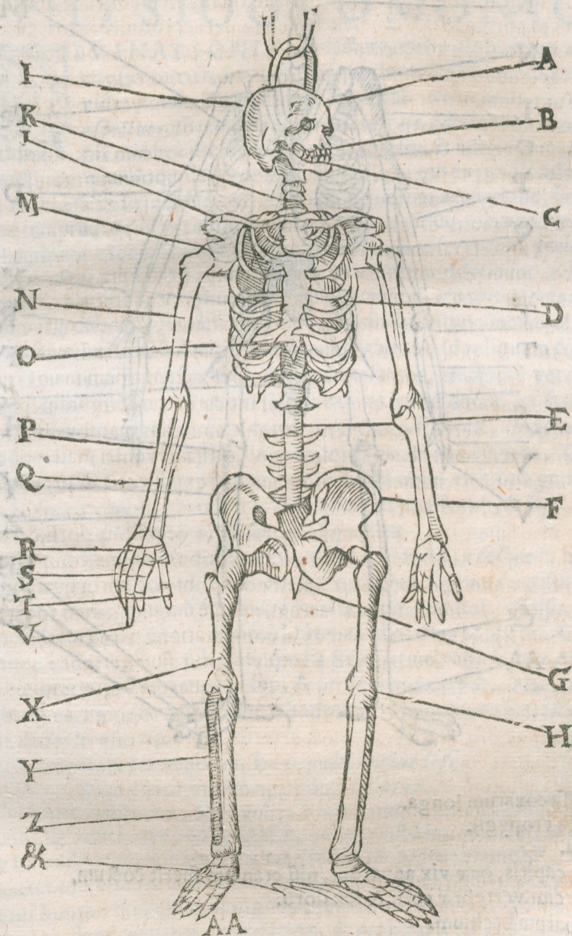
propter

propterea Galenus prodidit partes pedis proportione respondere partibus manus, quoniam digiti, ratione figuræ, numeri, & ordinis inuicem assimilantur: hinc patere numerum ossium, nempe sex esse supra viginti existimamus. Quare autem maior digitus pedis duo tantùm habeat ossa, cum pollex manus tria possideat, ratio est hæc, ex mente Galeni, quoniā os inferius pollicis manus seiunctū est à metacarpio, cū pollex pedis sit illi copulatus. Preterea pollex pedis maior fuit, quā manus, quia flexioni pedū opitulari debebat. Ad maiorē igitur ossium cognitionem, non piguit iconē humani sceleti, necnō auis ante oculos repræsentare, vt lector magnā vtriusq; conuenientiam cōtemplari possit, posteaquā his icones in Musæo inuenimus.

Lib. 3. de vsu part. c. 6.

Pollex pedis duo habet ossa.

Hominis Sceleton.

Explicatio figuræ coaceruationis ossium humanorum cum sceleto auium comparatæ est hæc.

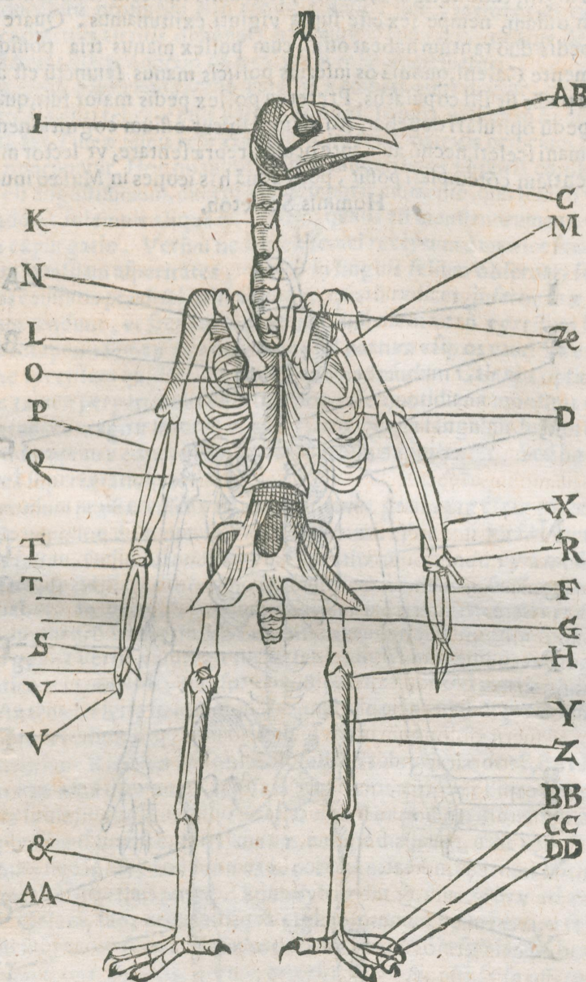
A.B. Rostrum, quod dentium, & labiorum munio fungitur.

M. Ossa quæ Galli vocant Pallerons longa, & angusta scilicet vnum in vnoquoq; latere.

Ꝭ. Os, quod furcula dicitur in nullo est animali præterquàm in aue.

D. Sex costæ thoraci cohærentes in parte anteriori, & sex vertebris in parte posteriori.

Auis Sceleton.

F. Duo oſſa coxarum longa.
G. Officula vropygij.
H. Patella.
I. Suturæ capitis, quæ vix apparent, niſi cranium fuerit coctum.
K. Duodecim vertebræ colli, & ſex dorſi.
L. Oſſa duarum brchium.
N. Oſſa brachiorum, aut ſcapularum.
O. Thorax.
P. Os paruum cubiti, ſiue radius.
Q. Maius os cubiti, ſiue vlna.
R. Carpus.
S. Condyli.
T. Appendix quæ eſt in alis, iuxta proportionem eſt loco pollicis manus:
T. Metacarpium.
V. Extremum Appendicis, quæ eſt veluti digitus.

Plura

V. Plura ossa in extremitate alarum referentia palmam.
X. Maiora ossa fœmorum, vnum in quolibet latere.
Y. Os maius cruris, quod dicitur tibia.
Z. Os minus cruris.
& Os datum auibus loco cruris humano talo respondens.
AA. Digiti pedum, quorum posterior est loco maioris digiti.
BB. Quatuor articuli in digito maiori, seu exteriori.
CC. Tres articuli in hoc digito.
DD. Duo articuli in hoc digito veluti in posteriori.

E

PHYSIOGNOMONICA.

DIVINATIONIS coniectura, quam ab humano aspectu elicere consueuerunt, iuxta sacram paginam, haudquaquam probanda esse videtur; cum legatur apud Ioannem. *Nolite iudicare super faciem, & aspectum, sed rectum iudicium iudicate.* Nihilominus hoc assertũ Ioannis minimè prohibet, quin, ex aspectu, & effigie humana aliquid iudicare possimus: quandoquidem hoc refertur in illos, qui ex prauis affectibus, & non ex re, aut causa iudicium faciunt; sed ex personarum acceptione, hominumq; odio, vel contemptu, à rei veritate declinant; quod vitium maximoperè vitandum est. Itaq; hominum aspectus licèt specie essentiali non discrepent, accidentalis tamen differentia obseruanda est, quoniam hæc pro morum discrimine nobis summoperè famulatur. Quamobrem si breuiter omnes humani corporis partes meditemur, ex illarum varia dispositione, & figura diuersi etiam hominum mores eliciuntur.

Cap. 7.

F

Caput in primis si fuerit magnum in comparatione ad reliquum corpus, homines indicat hebetes; si fuerit paruum, & minutum fatuos, mediocre verò naturale est, & optimos sensus indicat. Quando figura capitis ita est aucta, vt fructum pini æmuletur, tunc homines simili referti capite inuerecundi erunt, & iactatores: sicuti homines breuis, & globosi capitis, insipientes sunt, & immemores. Cum verò caput sit crassum, & in superficie planum, ad homines omni vitiorum genere imbutos attinet. Si fuerit oblongum instar mallei, homines prudentes, & sagaces, si concauum in parte anteriori iracundos, & dolosos significat.

Caput acutum instar pini.

G

Caput capillo tegitur, qui si fuerit crispus in timidis, erectus in hominibus rudibus obseruatur. In horum mediocritate optimum signum consistit.

Capillus durus, qualis Ferarum, virum ferinum denotat. Mollis, & copiosus naturam muliebrem indicat. Idcircò horum mediocritas probatur. Coma nigra conspicitur in vafris, rufa, & subalba, qualis Scytharum, rusticitatem, & ignauiam significat. Leuiter rufa homines dociles, & prosperos exornat. Nam intensè rufa improbatur: cum ferinos mores socios habeat. De hoc colore fortassis verba fecit ille Poeta, quando cecinit.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

H

Si frontem intueamur, hæc vel erit iustò angustior, quæ ad homines stolidos, indociles, & ventri deditos spectabit, vel erit iustò latior, veluti in bobus obseruatur, & hæc ad homines obtusioris intellectus, & pigros attinebit. Frons demissior erit hominis pusillanimi, demissior verò, & rotundior hominis inepti, & inconstantis: sicuti longior hominem benignum, & docilem exornat. Frons quadrata, & rectè formata magnanimitatis, prudentiæ, & probitatis est indicium. Tensa verò, & lucida adulationem significat. Frons nebulosa audacibus, & eleuata liberalibus conuenit. Quando verò iuxta tempora erit inflata, homines superbia tumidos, & ingenio rudes denotabit. Rugosa est hominis cogitabundi. Quando verò erit aspera, & diuersis in locis tumida, hominem malitiosè fatuum, & aurum immodicè sitientem designabit.

Frons quadrata, & rectè formata

Si considerentur variæ oculorum figuræ, colores, & motus; hinc etiam varios hominum mores poterimus haurire: siquidem oculi parui sunt hominis pusillanimi, & oculi magni hominis segnis, & mansueti. Concauitas oculorum homines maleficos, & inuidos ostendit: quemadmodum eorumdem eminentia fatuos. Oculi parùm

Oculi parũ concaui.

concaui ad magnanimos, & valde aperti ad impudentes ſpectant. Oculi oblõgi inſunt illis, qui fucum facere, & impoſtura verborum vti nituntur. Parui, & tremuli amatorum ſunt proprij. Obliqui, homines in iram procliues, & fallaces oſtendunt. Quando verò citò, & variè mouentur, & interdum quieſcunt, hi temerarijs competunt. Oculi velociter moti cum acutie viſus, in fraudulentis, & infidelibus conſpiciuntur. Deniq; oculus quantò maior erit, tantò minor malitia, & maior ſtultitia ſuperabit.

Quando anguli oculorum carne referti naribus adhærebunt, homines omnium colluuione vitiorum contaminatos denotabunt. Colores etiam oculorum apud Phyſionomos aliquid ſolent indicare: ſiquidem oculi ſubſanguinei in homine inuerecundo, & valdè petulante obſeruantur. Color perniger timiditatem prænunciat, ſicuti niger, & flaueſcens animi bonitatem. Si fuerit fuluus, qualem colorem oculi Leonum repreſentant, proculdubio ad magnanimitatem ſpectabit. Si igneus inuerecundos denotabit. Si tandem fuerit lucidus, quemadmodum in oculis gallorum obſeruamus, abſq; dubio talem oculum ad homines in mollitiẽ, & prodigum luxum propenſos referemus.

Oculi Leonũ quales.

Aures à coniectura diuinationis non ſunt remouendæ; nã paruæ, quales ſimiarum ad ſcurrilitatem ſpectant: magnæ hebetudinem ſenſuum indicant; cum tales in aſinis conſpiciantur. Homines flacci, nempe grandes, & flaccidas habentes aures ſtolidi ſunt. Rotundis auribus referti, vt plurimum ſunt indociles. Longis, & anguſtis inſigniti, inuidia non carent. Deniq; quando homines aures capiti valdè adhærentes habent à maleuolentia recedere nequeunt. Demum aures pilis refertæ ad bonum auditum, moderatæ verò, & naturales ad optimum ſenſum reducuntur.

Naſi extremitates craſſæ, homines concupiſcentes, craſſæ verò, & euerſæ pigros, & ſegnes indicant. Si eædem fuerint acutæ, in iram valdè procliues denotant: quemadmodum naſus patens, & apertus idem ſolet ſignificare. Si naſus fuerit rotundus, extremitatibus obtuſis, indicium eſt magnanimitatis, quam naſus aquilinus ſolet etiam oſtendere. Quando naſus eſt rotundus cum extremitatibus gracilibus, tunc ad inconſtantes refertur. Si curuitatem à fronte ductam nanciſcatur, inuerecundiam, & leuitatem generat. Simus naſus ſolutos in luxuriam concomitatur. Deniq; longus, & ad os protenſus, abſq; probitate, & audacia non inuenitur.

Naſus ſimus quid indicet.

Ex labijs gracilibus, & relaxatis, qualia in leonibus obſeruantur, poſſumus magnanimitatem præſagire, ex gracilibus, & duris, qualia apparent in ſue, iracundiam; ex ſuperioribus labijs tantummodo craſſis, qualibus aſinus eſt refertus, fatuitatem. Si tandem aliquem cum ſuperiori labro euerſo, gingiuis detectis intuebimur, qualis canum rictus eſſe ſolet, illum contumelioſum manifeſtare debemus. Item dentes canini longi, & firmi in homine voracitati famulante, & iræ motum facilè concipiente apparent. Craſſos verò, & latos in hominibus cenodoxiæ captatoribus, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcentibus licet intueri. Vocem magnam, & grauem edunt contumelioſi, quæ verò à graui incipit, & in acutum deſinit, ad iracundos ſpectat. Non valdè grauem, & altam emittunt, qui in iram procliuiores ſunt, quàm tigres. Acuta, & mollis obſeruatur in effæminatis. Vocem mollem inſtar ouium, emittunt manſueti. Siquidem acuta, & fortis qualis eſt caprarum ad inſanos attinet.

Dẽtes lati, & craſſi qđ ſignificẽt.

Si faciem meditemur; homines Pigri faciem carnoſam habent, Curioſi macilentam, Timidi magnam, & carnoſam; Illiberales paruam, Maligni, & ſimulatores habent faciem deorſum ſpectantem. Rixoſi planam abſq; tumore. Malemoregerati deformem, & obtortam. Inuerecundi longam. Simplices valde minutam, & rotundam. Audaces longam, & macilentam. Mendaces à fronte ad maxillas latiorem, & tandem Inuidi à maxillis ad mentum anguſtiorem faciem habent. Præterea color faciei rubeſcens obſeruatur in Verecundis, ſed quando genæ nimio rubore ſunt inſperſæ, amatores vini indicant. Obſcæni genas, & naſum rubore hepatico reſperſum habent.

Color faciei varius eſſe ſolet.

Amplius faciem integrat mentum, quod etiam meditari debemus: quandoquidem mentum acutum, vt in cane, homines fideles denotat, paruum, & breue, vt in ſerpente, homines inuidos, & immites. Nam mentum quadratum in hominibus virtutum

tum prope omnium desiderio flagrantibus conspicitur. Mentum longum, & circa partem inferiorem acutum homines versipelles designat, & rotundum effæminatos. Si tandem intueamur carnem sub mento versus gulam cum fouea, hominem perniciosa libidine oppressum præsagiemus. A mento dependet barba, quæ copiosis referta pilis ad melancholicos spectat. Sin fuerit rectè formata optimam hominis temperaturam demonstrat; nam in barba inconcinna, & informi totum oppositum contingit. At mulier barbata à rei venereæ proluuio non poterit abduci. Ideo constat adagio. Mulierem barbatam eminus esse salutandam.

Barba qualis.

E Iam tempus est, vt ad partes inferiores per collum, & pectus descendamus. Nam collum crassum est in homine forti, gracile in debili, & effæminato. Si collum fuerit crassum, & carnosum, vt in tauris, homines ostendit iracundos; moderatum, quale Leonum, magnanimos, longum, & gracile, quale Ceruorum, timidos, & tandem collum perbreue, quale luporum, dolosos demonstrat.

Colli variæ qualitates.

Pariter pectus magnum, & rectè formatum obseruatur in hominibus robustis. Amplum in fortioribus. Si fuerit pilosum, quale auium homines animosos quidem, sed instabiles significat. Pectus absq; pilis timidos, & molles ostendit. Pectus valdè carnosum ignauos, & indociles. Sed interstitium à iugulo ad stomachum maius, quàm ab extremitate thoracis ad vmbilicum, homines prudentes præsagit. Mammæ autem pingues, & deorsum pendentes in hominibus tantùm effæminatis conspiciuntur. Tandem si in parte sinistra pectoris caro appareat crassa, & eleuata cum F næuo, vno, vel pluribus pilis referto. Ptolomeus inde honorem, & diuitias prædicebat. Si in parte posteriori pectoris consideretur metaphrenum, siue interscapilium, hoc vel erit magnum, rectè formatum, & minimè carnosum, & tunc virorum robur indicabit. Vicissim quando erit paruum, & informe, tunc ad homines molles, & fæminas attinebit. Si fuerit curuum cum humeris ad pectus, contaminatos mores ostendit. Si fuerit supinum, quale equorum, dementia in subiecto dominabitur. Similiter humeri magni sunt fortes, parui debiles, & tales sunt fæminarum, & hominis delicati. At humeri eleuati ad insidiosos, & lati ad viros fortes, & acuti ingenij pertinent. Hinc etiam colligendum est costas amplas esse in hominibus validis, & angustas in mollibus, & delicatis. Item tumor circa costas loquacitatem, & stultitiam arguit.

Metaphrenũ siuè interscapiliũ.

G De humeris vlnæ dependent: ideo qui has adeo longas habent, vt manibus genua absq; corporis curuatura tangere possint, sunt viri fortes, sed huiusmodi homines sunt rari: plures sunt qui has habent mutilas, & hi pessimi, & maleuoli esse perhibentur. Adamantius notat esse aliquos, qui comedendo caput potius manibus, quàm manus capiti admoueant, & hos malis imbutos moribus esse iudicat. Digiti manus si quodammodo coalescere videantur, pertinent ad intemperatos, si breues fuerint, & erecti ad temerarios. Pollex intra manum clausus, auaritiæ est indicium. Digiti valdè longi, & delicati stultitiam significant. Magni tandem, & rectè formati optimam corporis constitutionem arguunt. Digitorum vngues lati, albi, & subrufi, in viris robustis, angusti, & oblongi in sæuis hominibus obseruantur. Quando obliqui fuerint more auium, impudentes, & rapaces significant. Vngues exigui ad veteratores, elati, & albi ad delicatos attinent. Ex vngue subtili lucido, & subrubri coloris, acumen ingenij possumus argumentari. Præterea asperitas, & rotunditas H eorumdem homines in luxum procliues, breuitas verò malignos designat. Item vngues punctis albis signati in hominibus decenter natis, & punctis nigris insigniti in Inuidis conspiciuntur.

Humeri quales.

Vngues quales.

Regio ventriculi pinguis indicat fortes, minimè pinguis molles, venter prominens edaces, paruus, & eleganter formatus, ingeniosos, valdè pilosus infra vmbilicum, loquaces demonstrat. Si longum fuerit interstitium ab imò pectore ad vmbilicum, ad homines voracitati seruientes pertinebit. Sin fuerit æquale optimam constitutionem arguet. Item hyppocondria gracilia, & pressa, qualia sunt ranarum, in hominibus timidis obseruantur. Si carne fuerint referta, indociles denotant. Pecten valde pilosum non modò fœcunditatem, sed libidinem etiam immoderatam ostendit: quando est pilis nudum castitatem arguit. Ossa anchæ prominentia fortitudinem, gracilia, vt in fæminis, debilitatem, designant. Coxæ torosæ, sunt fortes, carno-

Ventriculi regio qualis.

Coxarum cõditiones.

carnosæ verò molles, & delicatæ. Item nates acutæ, & osseæ sunt robustæ, carnosæ, & pingues, effæminatæ. Nam exiccatæ, vt in Simijs, ad malemorigeratos spectant. Genua gracilia monstrant timiditatem, curua, in parte anteriori, quibus fæminæ plerumq; sunt refertæ, effæminatos, pinguia timidos, & liberales, macilenta robustos, & audaces significant.

Crura. Succedunt crura, quæ pilis pluribus referta in hominibus luxu perditis conspiciuntur. Hæc crassa, & torosa hominis fortitudinem comitantur. Neruosa verò, & subtilia, vt in auibus, libidinem arguunt. At suræ crassæ ad intemperatos, molles autem ad effæminatos attinent. Quando suræ moderatæ, & rectè formatæ fuerint, ingeniosos homines ostendunt. In fine cruris est talus, qui neruosus, & latus in robustis, carnosus in fœminis, & hominibus delicatis conspicitur. Sin huiusmodi partes fuerint longæ, & carnosæ, amentiam, sicuti calcanea gracilia timiditatē demonstrant. Reliquum est, vt de pedibus nonnihil dicamus; quia absurdum quodammodo videretur phisionomiam pedis sicco pede transire. Pedes igitur magni, & rectè articulati spectant ad robustos, angusti, & parui, quales sunt fœminarum, ad molles, & delicatos. Planta pedis minimè concaua, sed ita plana, vt toto vestigio terram tangat, iuxta doctrinam Aristotelis, homines versutos denotat. Pedes crassi, & carnosi in hominibus fatuis, crassi, & breues in debilibus, graciles, & breues in malignis, valdè prolixi in dolosis, carnosi, & duri in hebetibus, parui, & pulchri in fornicatoribus conspiciuntur. Tandem pedum digiti, & vngues curui, vt apparent in auibus, ad homines inuerecundos, vngues subtiles, & benè colorati ad homines honesto loco natos, & digiti vincti, vt in coturnicibus, ad pauidos referuntur.

Sura.

Talus.

Pedes.

Lib. 1. de hist. Anim.

Pedis digiti.

Color cutis. Amplius à colore, à motu, & à varijs actionibus totius corporis, mores ad physionomiam attinentes elicere possumus: nam color totius valde niger, vt in Aethiope, necnon pallidus spectat ad meticulosos, sicuti peralbus, qualis fæminarum, ad Pusillanimes, fuscus ad Robustos, flauus, vt in Leone, ad Generosos. Rufus vt in Vulpe, ad Versipelles, & Ingeniosos, mellinus ad pigros, & flammeus ad Maniacos.

Insuper homo ceruice inflexibili, pede instabili, naso contumeliam spirante, risu petulante, oculos modò huc, modò illuc dirigens, consensum, & negationem simul proferens, rationem nulla ratione consistentem habens, cum inordinata interrogatione, & responsione minimè congrua, est, inquam, homo, in cuius animum tanquam in cænosam latrinam omnia flagitia confluunt, & talem Gregorius Nazianzenus Iulianum Apostatam delineauit. Homines postea humeris incuruis gradientes, vt Leones, sunt elati animi, qui cruribus, & pedibus conuersis ambulant, sunt molles, tanquam fæminæ; qui corpore, in gressu se contorquent, sunt Adulatores; qui tandem ad dextram inclinant progrediendo, ętatem luxu perditam degunt.

Gressus.

Ad finem sunt nonnulli, qui ex Physionomia capitis, oculorum, staturæ, & similium, Planetam genituræ dispositorem cognōscere profitentur: nam Georgius Venetus hominem formosæ, & mediocris staturæ, cum oculis subnigris ad magnitudinem tendentibus, capillis flauis, cum aliqua caluitie, & dentibus incisorijs iustò longioribus refertum contemplatur; sicq; Iouem huius genituræ dispositorem fuisse attestatur. Deinde virum fidelem, iustum, honestis moribus imbutum, & parētibus obsequentem meditatur; hincq; Iouem in genitura benè dispositum arguit. Postea considerat rubeum hominis colorem, cum oculis varijs ad citrinum tēdentibus, necnon barbam capillos, cæterosq; pilos cum obscuritate densos, & crassos, staturam mediocrem, faciem rotundam, & quibusdam maculis respersam, nares amplas, aspectum horridum, & dentes iustò longiores; tuncq; Martem in genitura dominatorem constituit. Idem Georgius Venetus ponderans hominem longam faciem habentem, cum oculis inæqualibus, iunctis supercilijs, varijs insignitū maculis, dentes turpes, pilos nigros, & raros, Saturnum genituræ dispositorem fuisse existimat. Alia multa huius generis apud prædictum authorem legenda sunt.

Planetarū cognitio in Genituris.

Ad Physionomiam duo alia obseruatione digna essent referenda. Primum esset Metoposcopia, quæ ex contemplatione linearum frontis coniecturam diuinationis facit; quia frons ab aliquibus speculum totius vitæ fuit appellata: quandoquidem in ira, & in alijs animi perturbationibus, varij in frōte motus apparēt: quamobrem iuxta

Metaposcopia quæ.

iusta de causa Cicero frontem animi ianuam nuncupauit. Metoposcopi igitur lineas frontis ætatibus hominum assignatas meditantur, quæ si bene dispositæ, & minimè intercisæ appareant, totum ætatis cursum fælicem, & quietum prænunciant, & totum oppositum prædicunt, quando lineæ frontis obliquæ, rugosæ, & ineleganter locatæ fuerint. Id autem breuitati studentes consultò omittimus. Alterum consideratione dignum esset præsagitio ex vnguibus, sed quoniam clarissimus vir Camillus Baldus nostræ ætatis Philosophus non vulgaris dum adhuc inter viuos esset, librum de hoc præsagio typis mandauit: idcirco hoc ommisso ad vlteriora accedemus.

E

MORES.

CVM variæ, & ferè infinitæ Orbis terrarum sint Nationes, innumeras etiam hominum consuetudines affirmare poterimus: cum vulgò tot mores, quot Nationes esse perhibeantur. Sed augetur difficultas, quoniam mores antiqui in dies obsolescunt, & noui, ob diuersæ gentis commercium, ritus semper introducuntur. In hoc arduo negotio si consulamus Hippocratem, is à natura loci, & habitationis, mores hominum colligere videtur, dum in hominibus campestribus mitiores contemplatur mores, quàm in montium incolis: immò habitantes montem orientalem, & septentrionalem moribus fæmineis imbutos esse existimat; & partem montium oppositam colentes moribus ferinis refertos esse opinatur. Maris, & Regionum finitimarum accolas, mercatores, necnon artis nauigandi, & natandi peritos constituit.

In lib. de Aere, aquis, & locis.

F

Astrologi aliter mores gentium inuestigant, dum morũ diuersitatem varijs astrorum naturis, quibus subiacent Nationes, assignant. Ideò Britannos, Germanos, & habitantes Galliam Narbonensem in potestate Arietis, & Martis cõstituentes, moribus trucibus insignitos esse prædicant. Italiam, Apuliam, et Galliã Cisalpinam subditam Leoni, atq; Soli referunt: idcircò benignos mores in his contemplantur Hetruscos, Cæltas, & Hispanos ad Dominium Sagittarij, & Iouis reducunt: quapropter libertatis, simplicitatis, & mundiciæ amatores esse statuunt. Maritimis locis minoris Asiæ, Cycladibus Insulis, & Cypro Taurum, & Venerem præficiunt, consequenterq; in illis mores voluptuosos obseruant. Græcos, & Cretenses doctrinæ cultores prædicant, quoniam Virgini, & Mercurio subditi sint. Macedones, Thraces, & Illyrici, cum Capricorno, & Saturno subiaceant, à mansuetudine morum alienos esse pronunciant. Parthia, Media, & Persia, ob Iouis, & Veneris dominium eleganti vestitu vtuntur, & delicijs victus indulgent. Assyria, Babylonia, & Mesopotamia, sub potestate Virginis, & Mercurij in mathematicas incumbunt disciplinas. India, Ariana, & Gedrosia Saturno subsunt: quocirca Incolæ non solum informes, sed etiam moribus ferinis sunt imbuti. Iudæi, Cælesyrij, & Idumei ad dominium Scorpionis, Arietis, atq; Martis reducuntur: vnde insidijs, audacia, & impietate sunt noti. Phænices, & Chaldei sub Leone sunt, & Sole, hinc simplicitate, humanitate, & Syderum obseruatione delectantur. Arabia fælix alit homines dexteritate, & liberalitate vitæ vtentes, quia Sagittario, & Ioui subesse dicuntur. Armeni, & Hyrcani cum nobiles habeant mores, ad Geminos, & Mercurium referuntur. Bactriani, & Caspij vnà cum Scythis Libræ, & Veneri obediunt; qua de re musicæ, & delicijs indulgent. Sauromatæ, Oxianæ, vel Oxolæ Aquario, & Saturno obtemperantes, ferocia minimè carent. Phryges, Bithyni, & Colchi ad Cancrum, & Lunam spectant: hinc leues, & effæminati esse feruntur. Syria, Comagenæ, & Cappadocia, cum subsint Scorpioni, & Marti, improbis moribus abundant, & magnos labores patiuntur. Lydia, Cilicia, & Pamphilia ad Pisces, & Iouem pertinent; sic enim ad merces incumbunt, & quoslibet contractus facilè amplectuntur. Cancer, & Luna Numidis, Carthaginensibus, & Afris dominantur, illosq; à Commercijs minimè alienos reddunt. Incolentes Mauritaniam, & Getuliam, Scorpioni, & Marti obsequuntur: propterea moribus bellicosis imbuti, & carniuori sunt. Nasamones, & Garamantes Piscibus, & Ioui sunt subditi; ideoq; moribus liberalibus,

Mores hominum iuxta mentẽ Astrologorum.

Italia.

G

Græcia.

India.

Arabia.

H

Phrygia.

Mauritania.

bus, & conſilijs ſcatent, necnon Iouem Amonem, nempe in ſimulacrum Arietis ſictum venerantur. Marmaricæ, & inferioris Aegypti incolæ Geminis, & Mercurio adſcribuntur: vnde prudentia præſtant, & Magi cognominantur. Qui colunt Thebaida, & Troglodyticam, Libram, & Venerem agnoſcunt; propterea in ſententijs mobiles ſunt. Azani Aquario, & Saturno attribuuntur; ſicq; mores ferinos exercent, & vitam ruſticam degunt. Qui plura huius generis ſcire cupit, Aſtronomos, & præcipuè Ptolemeum petat, qui fuſius de hac materia pertractauit.

Lib. 2. de Iudicijs.

Cæterùm ſi peculiares Priſcorum mores meditemur, prima facie incidemus in eorum volumen, quod nil aliud erat niſi oblonga membrana opiſtographa minutiſſimè perſcripta, quæ intra thecam ligneam torno pereleganter elaboratam, aduerſus pul-

ueris,

ueris, & aeris iniurias inuoluebatur; ideoq; volumen fuit nuncupatum: hanc pariter chartam pergamenam Lector ex theca diligenter extrahendo explicabat. Simile Antiquorum Volumen litteris græcis exaratum in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruatur; huiusq; iconem ex vtraq; parte delineatam exhibemus, cuius loco hodie libris papyraceis vtimur.

Priscis etiam temporibus consuetum erat Dijs, operto capite sacra fieri; vt longè inæquali honore Dij, atq; homines afficerentur; namq; in honore alicui exhibendo, caput aperiebatur, vt omnia honorantis honorato aperta essent. Pariter apud Antiquos, ex Varrone, dextram iungere dextræ, salutationis fuit indicium, qui ritus ad nostra vsq; penetrauit tempora: immò, ex Cornelio Tacito, mos fuit quorumdam Regũ gentis barbaræ apprehendere dextras, quoties in Societatem coirent, pollicibusq; vinctis, & vulneratis, cruorem vicissim inde emanantem lambere. Insuper olim manus sublata, & potissimũ in allocutionibus militaribus consensum, & approbationem indicabat; sed hic ritus primum apud Hebræos fuit obseruatus, quoniam legitur in Leuitico, quòd Aaron tollens manũ populo benè precatus est. Rursus porrectæ in Cœlum manus adorationem significabant, veluti etiam manus auersa ad osculum exposita. Quapropter scribebat Plinius quamdam esse in dextra religionem, quia osculis auersa peteretur. Fuit etiam institutum in Veterum religione, Sacerdotes euiratos perpetuæ Deum matris seruituti addictos esse, vt ostenderent, qui parentum nomen violassent, eo supplicio esse puniendos, ne vnquam parentes fieri possent, sicq; eorum fronti nota ingrati animi erga parentes inusta foret. Id expressit Lucretius hunc in modum.

Salutationis ritus.

Manus sublata quid denotet.

Manuum osculatio.

E F

> *Gallos attribuunt, quia nomen qui violarint*
> *Matris, & ingrati genitoribus inuenti sunt,*
> *Significare volunt indignos esse putandos,*
> *Viuam progeniem qui in oras luminis edant.*

Crediderunt etiam Prisci scelus esse quoddam inexpiabile, tumulos defunctorum violare: quapropter legem posuerunt, locum esse sacrum, vbi humana cadauera conderentur; idcirco dicere solebant, minxisse in patrios cineres, cui omnia sinistrè contingebant.

Cæterùm ad consuetudines magis peculiares cuiuscumq; Nationis accedendum est, nam præcipuas tantummodo memorabimus. Inprimis Aethiopes antiqui Solem orientem adorabant, & occidentem diris imprecationibus insectabantur, defunctos in profluentem proijciebant. At nuperi Aethiopes suum Regem Præteianum, tanquam Sacerdotem venerantur. Aegyptij sacrificantes, alta voce, & populo audiente, secundam valetudinem Regi præsenti precabantur, varia animalia adorabant, & morbos solo vomitu, & ieiunio curabant, domorum ædificia negligebant, sepulcra verò sumptuosa magnificentia extruebant, vt hæc sempiternas defunctorum ædes esse ostenderent. Deinde in cœnis ingenti epularum apparatu instructissimis simulacrum mortis ab aliquo circumlatum ostentabatur his verbis.

G

Aethiopes.

Aegyptij.

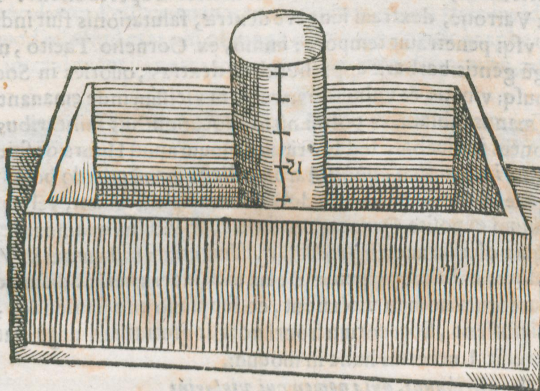
> *Contuere hoc, quid sit, genio tantumq; vacato,*
> *Quàm lubet: huic fies, tu similisq; semel.*

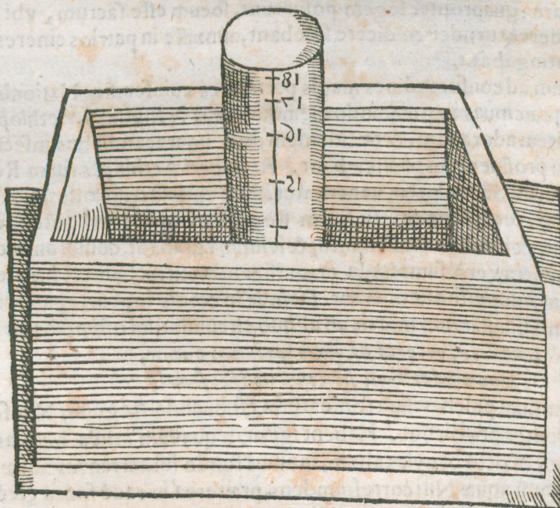
Sed omnium pulcherrima consuetudo est, quando Aegyptij Niloscopio, alluuiem Nili metientes prædicunt. Habent igitur in quadam insula Michias nũcupata fossam decem, & octo orgyias altam, in cuius fundo subterraneus aquæ ductus fluit, ad perpendiculũ aquæ Nili correspondens, præterea in eadẽ fouea erecta est columna inæqualibus octodecim orgyis distincta: quare aquam Nili infoueam per aquæductum deriuatam animaduertunt illi, quibus hæc cura data est, num ad primam, vel alteram columnæ distinctionem perueniat: namq; talem fore Nili inundationem præsagiunt; idq; statim per pueros, vice præconum, in totam regionem emissos diuulgant. Quandoquidem longa edocti experientia obseruarunt aquam ad decimam quintam orgyiam columnæ peruenientem, ob Nili inundationem, annum fore fœcundissimũ, ad duodecimã, mediocrẽ, & ad octauã, annonæ caritatẽ. Sin aqua superans decimã quintã orgyiã, decimã octauã attingat, tunc metuunt, ne tota Aegyptus inundatione abluatur, quæ postea per spatiũ dierũ octuaginta perdurare solet. Verùm vt id manifestius appareat, Niloscopij figura exhibetur.

H

Nili inundatio.

Niloſcopium.

Pœni

Pœni, & cœteri populi Africæ sacrificantes pecudis aurem tanquam primitiam præcidebant, eaq; super ædes proiecta, ceruicem auertebant, deinde Soli, & Lunæ immolabant. In Africa etiã erant populi ῥιζοφάγοι radicibus arundinum victitantes; Item Cyneci Feras timentes, propterea in arboribus fabricabant, insuper ἀκριδόφαγοι locustis vescentes, Cynnaminij syluestriũ copiam canum nutrientes, de quibus in Rubrica differentiarum actum fuit. Lotophagi cadauera parentum in mare abijciunt, & nil curant, ex Cælio, si cadauera igne, terra, vel aqua, absumantur. Psylli Austrum ventum suæ regioni noxium; sumptis armis tanquam viuum aliquem hominem insectabantur. His adduntur ἰχθυοφάγοι piscibus solùm viuentes; necnon Amazones mulieres bellicosæ, quæ mammas inurebant; cũ eas ad præliandum impedimento esse iudicarent.

Populi Rizophagi vbi.

Ichthiophagi.

In Asia sunt populi ὀφιοφάγοι qui serpẽtes comedũt, Nabathei omniũ cõtinentissimi, & in quærendis opibus mira vtentes industria. Panchaia alebat Sacerdotes, quibus sacrum exire locum non erat concessum. In Assyria fuit hæc consuetudo, vt supplices post tergum manus reiectas, & connexas ferrent; reliqui annulũ signatorium habent, & sceptrum eleganter fabricatum in propatulo gestant. Chaldei mundum æternum prædicarunt, & ex syderibus futura prædixerunt. Iudæis Sabbathum erat sacrum, & victima nonnisi annicula, & mascula immolabatur; deinde lege cautum erat, ne hostis insepultus relinqueretur. Medi sagittandi, & equitandi studio delectabantur. Parthi non alia carne, quàm venatu petita vescebantur. Persæ Solem in primis, deinde Lunam, Venerem, Ignem, Terram, Aquam, & Ventos venerabantur, & sacra non in aris, sed in excelso loco, & subdio peragebant; immò, ex Cicerone, defunctos cera circumlinibant, vt diutius seruarentur. Hyrcani non ad alium vsum canes alebant, nisi vt mortuos vorarent.

Iudæorum ritus.

Cadauera cera circum linita.

In India victimas non iugulabãt, sed prȩcluso spiritu necabant, vt quid integrum Deo offerreretur. Alij Indi homines semiuiuos cremabant, quoniam fati diẽ præuenire quid excelsum, & diuinum esse opinabantur. Alij tot pisces in sepulchra proijciebant, quot hostes interfecissent. Apud Indos Coybæ, mendaces capitali iudicio puniebantur. Comanenses Indi tutissimo pacto Medicis vtebantur: nam Medicus primùm diligenter animaduertere debebat, cuius ægrotantis curam admittere vellet; siquidem, ægro sanitati restituto, Medicus liberali, & egregio præmio donabatur; sin obibat, Medicus nulla mercede recepta, occidebatur. Alij nefando pollutos scelere, ad muliebrem conditionem damnabantur, nẽpe ad colum, & ad coquinam, cum deinceps nullus alius vsus, nisi fæmineus illis permitteretur. Mexicano Regi, qui ob paupertatem aliud tributum soluere nõ poterant, singulis annis, sacculos pediculis plenos ad aulam deferebant. Item lex quædam Peruana pro egenis iubebat, claudos, cæcos, mutos, senes, & ægrotos publico censu ali, & ad conuiuia publica adduci; immò alia lege cautum erat, reseratis foribus, mensæ accumbere, vt Conuiuæ à ministris publicis visitari commodius possent. Insuper Andagauillæ populi (referente Eusebio Iesuita) suggestionibus Dæmonũ inducti Pilatum verum Deum apppellantes adorabant, quia Christum Deum Christianorum necare potuerit. Iuxta litora Sinarum, simulacra colossea ex duriori lapide fabrefacta erigebantur tantæ magnitudinis, vt eminus per multa milliaria conspicerentur, & Pagodi Chinenses appellabantur, veluti apparet in hac icone.

Indorũ variũ ritus.

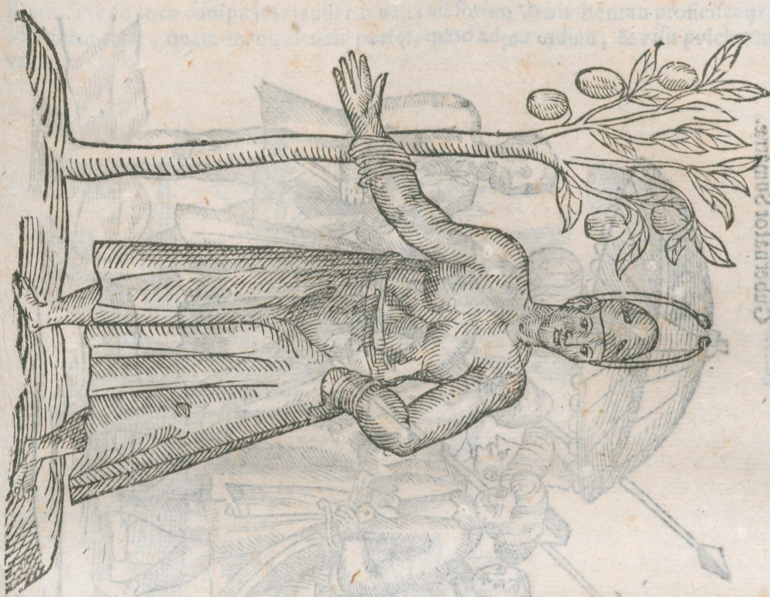
Mixicanus mos obseruandus.

In hist. nat.

Pagodus Chinenſis.

Placuit etiam exhibere ſimulacrum Regis Sinus Magni Antongil, qui nigri eſt coloris, capite duo geſtat cornua more Diaboli, & circa brachia multas armillas æneas. In hac eadem tabella conſpicitur icon viri militaris eiuſdem regionis gerentis haſtam ferro duarum ferè orgyiarum munitam, necnon parmam ligneam glandibus tormenti manuarij minimè reſiſtentem.

Rex sinus Antongil.

Miles sinus Antongil.

In figura subsequenti intueri licet Sumatræ gubernatorem paruos oculos habentem, magnas palpebras, pilos barbæ paucos sub ore, turcico more vestitum, & cidarim capite gestantem. Præterea ibi licet etiam contemplari vestimenta Lusitano-

tanorum in Vrbe Bentam vera piperis patria degentes, qui Batauis in Indiam orientalem nauigantibus primi obuiam venerunt.

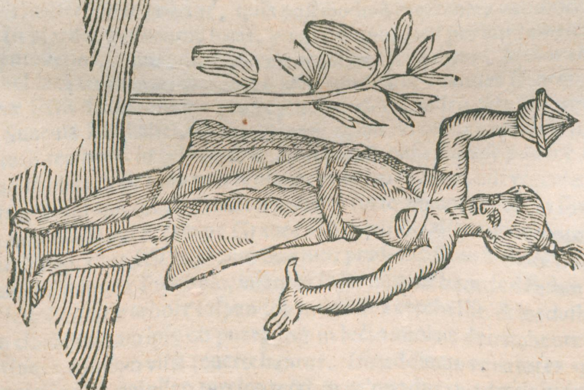

Amplius additur icon, in qua licet prima facie intueri hominem Chinenſem ad Vrbem Bentan accedentem, cum vaſis porcellanicis venalibus, & pluribus alijs, nimirum ſerico cuiuſcumq; coloris eleganter præparato. Gens enim hæc eſt induſtria, & ex China non ſolum prædicta, ſed etiam Moſchum, Zibettum, Ambram, Argentum viuum, Plumbum, Cuprum, Pugiones; & alia arma venalia defert: deinde licet conſpicere virum Iauanum, nempe ex Iaua inſula, linteo goſſypino circumdatum,

datum, qui pugione flammiformi munitus multam præ se fert audaciam. Huiusmodi gens plura vaframenta semper machinatur, & inanibus promissis homines ludificant. Tertio loco conspicitur mulier Iauana ad forum Vrbis Bentan proficiscens, vt orizam emat, quam manu eleuata portat, quod admirandum, & visu pulchrum videtur.

L. 1. genial. dier. cap. 26

Scythæ cranijs humanis, defunctorum ſuorum honoris gratia, inter epulas, pro poculis vtebantur; & illorum Rex, vt ſcribit Alexander ab Alexandro, abſcindebat illius aurem, quem ſummo amore proſequebatur. Tartari Idola quædam ex lana, & ſerico ad formam humanam effigiata ex vtraq; parte tentorij, tanquam pecudum ſuorum cuſtodes appendunt; & ob lignorum inopiam ſtercoribus boum exſiccatis ignem fouent. Turcæ in ſuo Alcorano legem ſcriptam habent, ne quis ſub capitali pœna, de eorum lege diſputare velit, & diem Veneris tanta religione, quanta Iudæi Sabbathum colunt.

Turcarum mores.

In Græcia (ſi de Europeis populis ſermo fiat) tres leges à Cecrope in placationem Neptuni latæ fuerunt in mulieres, à quibus ſuffragijs Mineruæ fuit poſthabitus: nimirum ne mulieres vnquam Senatum ingrederentur, ne vlla earũ maternum nomen ſibi arrogaret, & ne quis illas Athenæas, ſiue Athenienſes, ſed Atticas appellaret. Apud Lacedæmonios ſtatutum fuit, ne puellæ inuptæ velata facie in publicum prodirent, & ne nuptæ, nonniſi faſcijs tecto vultu, domo egrederentur. Deinde Lacedemoniorum quiſquis graui vti debebat oratione, iucundam, breuem, & ſententijs non carentem pronunciabat: itaut deinceps in prouerbium abierit, facilius homines poſſe philoſophari, quàm ſermonem laconicum imitari. Cretenſes in publicis gymnaſijs pyrrhichiam ſaltationem exercebant, quæ flexionibus corporis fiebat, vt plagæ, & tela melius euitarentur. Thraces nonnulli, tempore tonitruum, & fulgurum, ſagittas in Cœlum iaculabantur Deo miniſtrantes, quia nullum præter ſuum, eſſe arbitrabantur; & quoniam ſinguli vxores ducebant plures, defuncto marito, coram Iudice, illa eligebatur, quæ præ cæteris à viuente marito magis diligeretur: hæc enim poſtea mactabatur, & vnà cum coniuge humabatur, alijs vxoribus id pro inſigni calamitate lugentibus. Olim Conſtantinopoli, ex Iſidoro, inualuit hic vſus, vt primo die, quo capiti Imperatoris corona Cæſarea imponebatur, ad eum Cementarius cum tribus marmorum ſpeciebus accederet; his verbis.

Mulieribus nuptis, & nubilibus, quid agẽdũ.

Sermo laconicus.

A

B

Elige ab his ſaxis, ex quo Auguſtiſſime Cęſar,
Ipſe tibi tumulum me fabricare velis.

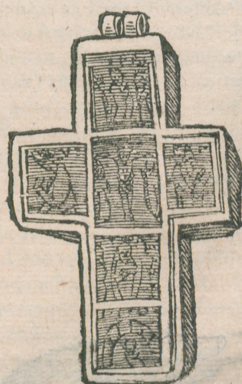
In Ruthenia Vrbs Regia Moſcouia dicitur, in cuius foro lapis eſt quadratæ formæ, quem ſi quis aſcenderit, nec inde vlla vi auelli poſſit, principatum vrbis adipiſcitur: quamobrem de hoc inter ciues ſæpiſſimè pugnatur. Moſchi igitur populi, Italis Moſchouitæ appellati hodie quamdam Crucem ligneam varijs Sanctorum iconibus decoratam collo ſuſpenſam gerunt, cuius veram effigiem ab vtroq; latere delineatam hic exhibemus.

Moſchouitę.

C

Crux

Crux lignea Moſcouitarum.

Lituani olim colebant ignem, immò ex eodem varia captabant auguria, deinde Solem ſpecie mallei ferrei, tanquam Ducem habebant. In Pruſcia,& Liuonia, ſingulæ familiæ focum,& domum ſacram in Syluis habebãt, vbi ſuorum cadauera defunctorum, vnà cum equis, ſellis, & pretioſiori veſtimento comburebant. Poloni ſunt viri prudentes, & multa comitate hoſpites proſequuntur. In Hungaria, quando cauſa erat anceps, nec aliter dirimi poterat, ferro decernebatur; nam actor, & reus coram Iudice præliabantur ille autem victus eſſe dicebatur, qui limites exibat, quibus pugnæ locus circumſcribebatur. Bohemi defunctis parentare vanum eſſe arbitrabantur: Germanorum Magiſtratus nihil, niſi armis inſtructus aut publicè, aut priuatim peragebat. Hodie quodcunq; laboris faſtigium attingere poſſe Germani perhibentur, ideo ad rem quidam canebat.

Hungaria. *Bohemia.*

G

Germani poſſunt cunctos perferre labores,
Verùm vtinam poſſent tam benè ferre ſitim.

Saxones duriori vtebantur cibo, & quod per hebdomadam comedendum erat, die Solis colligebatur; ſuos infantes: non pulte, ſed alimento ſolidiori, ore prius nutricis leuiter attrito cibant, quia poſtmodum creſcentes validiores eſſe creduntur. In plerifq; Franconię locis, Virgines quotquot per anni curriculum, choreas frequentauerint, à iuuenibus, die cinerum congregantur, & cum tibicine ad flumen, vel lacũ trahuntur:quare autẽ id fiat,opinatur Ioannes Bohemus ſic expiari illas,quæ feſtis diebus contra præceptum Eccleſiæ, à leuitate ſua non abſtinuerint.

Franconia.

H

In Suueuia hũc habebant ſacrificandi ritum, vt omnes eiuſdem ſanguinis populi, ſtatuto tempore, in ſyluam ſe conferrent, & cæſo homine publicè celebrarent, & talem habebant huic loco reuerentiam, vt nemo in illum,niſi vinculis ligatus ingrederetur.Gothi quoq;ſiue Getæ, hominem ſorte immolandum in fonte ſubmergebant. Sed Maſſagetæ, nempe Graues Getæ morbo aliquo peremptos canibus obijciebant deuorãdos,ſed in prælio mortuos præſtantiſſimo honore tumulabant.Thalitarum mulieres,ex Procopio, infantes lacte non alebant,ſed fætum mox editũ, & pelle inuolutum de arbore ſuſpendebant;poſtea cerebellis, & medullis Ferarũ identidem cibabant;nam ipſę ob puerperiũ in lecto minime decumbentes,ad conſuetas venationes vnà cum viris reuertebantur. His addimus venatores quoſdam Plagæ Septentrionalis, qui pileo turcico tecti, & calopodijs quadratis induti,cõtis apros, & ſagittis capreolos venantur.

Gethę ſunt Gothi.
Lib.2. de bello Gothorum.

Vena-

Venatores plagæ Septentrionalis.

Bauari hanc legem posuerunt de canibus, vt qui canem venaticum furatus fuerit, ipsum, aut similem redderet, & sex solidis componeret; pastoralem tribus. In Carinthia quoties nouus Princeps regimen Reipublicæ subibat, hæc solemnitas nusquam alibi audita seruabatur. Latissimum pratum marmoreus occupabat lapis, quem die creationis noui Principis, rusticus quidã, cui per suæ stirpis successionem id contingebat hæreditarium, ascendebat, cũ boue fœta nigri coloris ad dextram, & equa ad læuam, frequenti hominum cuiuscunq; generis corona stipatus, ex aduerso futurum Principem Pastoris habitu indutum, & purpuratorum multitudine associatum aduenientem alta voce interrogabat: quis est hic, qui tam superbè E incedit? Respondebat hominum cætus Principem Regionis aduentare: tunc rusticus, iustus ne iudex? salutem patriæ quærens? liberæ conditionis? Christianæ pietatis cultor? clamabatur iterum, est quidem, & erit. Denuò rusticus ille dicebat, quonam iure ab hoc loco me dimouebit? tunc respondebat Oeconomus aulæ Principis, sexaginta denarijs hic locus abs te emitur, iumentaq; hæc erunt tua, manu ad bouem, & equam extensa, vestimenta à Principe exuta habebis. erisq; tum cum tua familia à tributo liber. Quibus dictis, rusticus ille manu malam Principis leuiter percutiens æquum iudicem esse iubebat, & præmio abducto, & Principe lapidem ascendente, loco cedebant.

Carinthiorũ mos in Principe eligẽdo.

In Italia erant variæ hominum consuetudines; nam ex Crinito, Romæ olim neminem sepeliri licebat, nisi de republica optimè meruisset: deinde apud Romanos veluti etiam apud Græcos, in morte alicuius consanguinei, barbam, & capillos F ad grauem exprimendum dolorem tondebant. Hodie Itali Christianam pietatem colunt, & triplici iure Pontificio, Cæsareo, & municipali vtuntur. In Gallatia homines vini sunt amantissimi, & à mercatoribus merum delatum bibunt, sed paulò post somnum, vel insaniam incurrunt. Gallatarum nobiliores adeò longam fouent barbam, vt totum ferè corpus tegat, deinde pellibus luporum, vel canum induti sedentes in solo cænant. Prætermissis moribus priscis Galliæ; nunc digni obseruatione videtur illi nobiles, qui duodecim Pares Franciæ nominantur, quos, referente Ruberto, Carolus Magnus instituit, & secum in militiam ductos Pares cognominauit, quia æquali inter se dignitate decorati Regi adsisterent, neq; cuiuspiam, quam Senatus, nempe Parlamenti, iudicio obtemperarent, & Regi coronando adessent. Hispani quamuis in munditia victus sint elegantes, nihilominus in vno tantum im-G mundi esse videntur, dum lotio vniuersum corpus abluunt, & eodem dentes fricãt, quoniam inde optimam valetudinem resultare opinantur.

Italorum ritus.

Galatarum Nobiles.

Pares Franciæ qui.

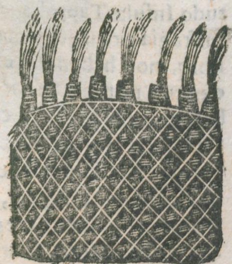
Lusitani varijs vaticinij ritibus vtuntur, in sacrificio extis diligenter inspectis multa coniectant: immò ex interaneis hominum maximè captiuorum plura diuinare profitentur. In Anglia vulgus ferum, & inhospitale est, mitior tamen nobilitas, aperto capite, alteroq; genu flexo hospites salutant. Prædictis addenda est cõsuetudo Insulæ Taprobanę in electione Regis, quoniam non Nobilium, sed cunctorum suffragia præualent: nam spectatum moribus virum, clementem, annis grauem, filiosq; non habentem eligunt. Immò si regnans filium sustulerit, illicò potestate exuitur, ne regnum fiat hæreditarium: deinde quadraginta rectores admittere debet, ne solus in causis capitalibus, iudicare valeat. Quid si addantur nonnulli Floridensium mores. Rex enim huius insulæ in nouis nuptijs multas puellas congre-H gat capillis sub occipite vinctis, & deinceps supra humeros sparsis, sub vmbilico lato vinciuntur cingulo, ex quo ab anteriori parte, quoddam veluti marsupium dependet ad pudenda tegenda, per reliquum deinde cingulum appensæ sunt formulæ ouales ex auro, & argento ad coxendices demissæ, vt strepitum in saltu excitẽt, dum encomia Regis, & Reginæ recitantur. Præterea de auribus perforatis vesiculæ piscium inflatæ rubeo colore tinctæ instar vnionum dependent. Idcircò mirandum est quemadmodum Gentes barbarę tam varijs inuentis sint referti. Hic dabimus iconem Reginæ insulæ Floridæ lectori ponderandam.

Taprobanæ mores.

Floridensiũ mores.

Præte-

Regina Inſulæ Floridæ.

Homo Syluestris.

Icon Regis Quoniambec.

Rex apud Cannibales.

Præterea homines Americæ, Syluestres ab Andrea Teuetho nuncupati, nudi incedunt: non quia ibi deficiat materia, ex qua indumenta facilè parari possint, aut quia nimio Regionis calore premantur; sed quoniam facilius, & melius nudos se exercere referunt. Quapropter si quis subucula gossypina indutus, qua identidem delectantur, hostem eminus intueatur, repentè illam exuens ad certamen se accingit. Tradunt enim, vt inquit Teuethus, vestes illis impedimento esse, ne inimicum superare possint, imò hostibus adiumento esse, vt facilius præhendi valeant. Quocirca iconem hominis syluestris exhibemus capitio plumario tecti: hac enim ratione instructi, & baculo muniti ad bellum proficiscuntur. Etenim in Regionibus Americanis pulcherrimæ auium species peruagantur, quas Incolæ magni estimant; quoniam illas ter, vel quater singulis annis deplumant, & ex his peristromata, & potissimum capitia, pileos, & multa alia opera concinnant. Sunt huiusmodi aues pedibus, capite, & rostro Psitacis quàm simillimæ, & adeò familiares, vt circa tuguria Americanorũ tempus in omne versentur, & quamuis Vesperi ad syluas dormitum progrediantur, nihilominus, cum diluculat, ad Diuersoria Syluestrium reuertuntur. Irridet postea Teuethus illos, qui tales homines syluestres hirsutos prædicarunt; quandoquidem non solum glabri sunt, sed vilos aliqua in parte nascentes vnguibus euellunt, & hodie, referente eodem Teuetho, quibusdam volsellis vtuntur. Postmodum hi populi ratione audaciæ, inter se discrepant, siquidem illi magis bellicosi sunt, qui litora maris incolunt, nam non modò hostibus, sed cæteris etiam adnauigantibus reluctari maximopere conantur, horumq; Rex lingua vernacula Quoniambec nominatur, longus pedes octo, & latus ad proportionem, quem Teuethus se vidisse in historijs narrat. Huius Subditi staturam quoq; giganteam æmulantur, & ritu Cannibalorum humanis carnibus victitant, & cursu quamliber Feram assequuntur. Huius Regis effigies repræsentatur.

Homines syluestres Americę.

Aues Americę quales.

Populi audaces qui.

A

B

Verum quoniam in tabula Americæ habetur icon Tarizich Regis apud Cannibales, qui populi sunt etiam Anthropophagi, decreuimus illius quoq; iconem in medium afferre, vt lector quamdam conuenientiam inter has duas icones meditari possit.

Idolum triceps.

Huic tandem Rubricę finem imponentes, Idolum triceps addimus, quod tanquam Deus in Laponia adoratur. Immò regionis incolæ, animarum immortalitatem non prorsus ignorare perhibentur: In tabula Asiæ hæc figura sic delineatur. Hæc autem de moribus Gentium dicta sufficiant, qui plura, & magis diffusè scripta legere cupit, adeat illos Authores, qui non solum de moribus, sed etiam de varijs Nationum vestimentis verba fecerunt; vel potius canat cum Poeta hoc Distichon.

C

Non mihi tot mores numero comprehendere fas est,
Addit enim cultus proxima quæq; dies.

D

AGNA-

AGNATIO, ET COGNATIO.

CONSANGVINITAS, & affinitas, seu agnatio, & cognatio, quarum prima lineam rectam, & altera transuersalem, seu lateralem respicit, si conferatur ad superiora, parentes, si ad inferiora filios, si deniq; ad latera, fratres, & sorores indicabit. Gradus igitur consanguinitatis in Institutionibus Iustiniani ita recensentur, vt in primo gradu, & superiori Pater, & Mater, in inferiori filius, & filia collocentur, in secundo gradu superiori Auus, & Auia, in inferiori Nepos, & Neptis, in laterali Frater, & Soror reponantur: in tertio superiori Proauus, & Proauia, in inferiori Pronepos, & Proneptis, in laterali Fratris, & Sororis, Filius, & Filia, consequenterq; Patruus, & Amita, Auunculus, & Matertera numerentur: quartus gradus superior comprehendit Abauum, & Abauiam, inferior Abnepotem, & Abneptem, lateralis fratris, & sororis Nepotem, & Neptem, consequenterq; Patruum magnum, Amitã magnam, Item Auunculum magnum, & Materteram magnam, necnon Consobrinos. Quintus gradus superior complectitur Atauum, & Atauiam, inferior Adnepotẽ, & Adneptem, lateralis Fratris, & Sororis Pronepotem, & Proneptem, consequenterq; Propatruum, Proamitam, Item Proauunculum, & Promaterteram, necnon Fratres Patrueles, & Consobrinos. Sextus gradus superior continet Tritauum, & Tritauiam, inferior Trinepotem, & Trineptem, lateralis, Fratris, & Sororis Abnepotem, & Abneptem, consequenterq; Abpatruum, & Abamitam, item Abauunculum, & Abmaterteram, & eos, qui ex fratribus, & sororibus Patruelibus, & Consobrinis procreantur. Hinc colligendum est propinquitatem his gradibus paulatim dirimi, sed postmodum vinculo matrimonij repetitur, & propinquitas quodammodo fugiens reuocatur.

Gradus consanguinitatis.

Sextus gradus.

Qui igitur primò procreantur, filij vocantur, ex filijs Nepotes, ex Nepotibus Pronepotes, ex Pronepotibus Abnepotes, ex Abnepotibus Adnepotes, ex Adnepotibus Trinepotes oriuntur. Initium autem generationis Pater, & Mater sunt. Auus est Patris Pater, Proauus Aui Pater, Abauus Proaui Pater, Atauus Abaui Pater, Tritauus Ataui pater, qui supremum locum in figura arborea Iustiniani occupat. Itaq; pater vocatur secundum Varronem, quia semen patefaciat, & Mater tanquam materia, in qua semen reconditum germinet, & ambo dicuntur parentes, quia filios pariant, & filij quia ex parentibus fiant, qui etiam nuncupantur liberi, vt à seruis distinguantur; nam quemadmodum serui sub potestate Domini, ita filij sub potestate Patris militant, vel liberi vocantur quoniã ex libero nati sint matrimonio: siquidem ex libero, & ancilla nati, seruilis conditionis esse feruntur; cum nascẽtes à deteriori parentum conditione denominationem sumant. Naturales filij appellantur ex concubinis dimanantes; cum illos Natura, non autem honestas coniugij procreauerit; Item dicuntur Nothi, quia secundum mentem aliquorum, ex muliere non nota originem habuerint, sed potius dicamus, quia Græcis νόθοι appellantur, à νο priuatiua, & θεῖος diuinus, cum non secundùm diuinum præceptum nati sint. Item nominantur spurij ἀπό τῦ σπείρειν seminare, cum à Patre nihil, nisi semen habeant. Quamuis nonnulli nothum de Patre Nobili, & Matre ignobili natum. & spurium de Matre nobili, Patre autem ignobili, aut ex vidua, incerto Patre, ortum vocitent. Frater dicitur quasi ferè alter, aut secundũ alios, Fratres vocantur, quia ab eodem fructu dimanent. Germani Fratres dicuntur qui ab eodem germine, nempe ab eadem genetrice, non autem ab eodem patre nascantur. Sorores quasi diuersa sorte ortæ, quoniam, tractu temporis, seorsum à familia segregatæ ad aliam properant. Patrueles filij fratrum nominantur, quia eorum Patres fuerint Fratres; Consobrini quasi Consororini, quia ex duabus Sororibus nati fuerint. Sobrini filij Consobrinorum, Fratrueles filij Matereræ vocantur. Auus vocatur quasi auens nempe prolis propagatione gaudens, vel potius Auius, quia cum senex sit, à via vitæ recedere incipiat. Patruus Frater Patris, quia vicem patris aliquando subeat. Auunculus frater matris ita appellatus, quia tanquam auus tertio loco sit locatus: nam quẽadmodum

Initium generationis, quod.

Etymũ procreantiũ, & procreatorũ

Patrueles qui.

Fratrueles

filius per patrem ad Auum procedit, ita per Matrem ad Auunculum graditur. Amita est soror patris, quasi alia mater, item matertera soror matris, quasi mater altera. Nepos quasi natus post, cum patri post filium nascatur, Patruus magnus, & Amita magna Aui frater, & soror dicuntur. Item Auunculus magnus, & Matertera magna Auiæ frater, & soror sunt. Propatruus, & Proamita Proaui sunt frater, & soror. Item proauunculus, & Promatertera nominantur Proauiæ frater, & soror. Abpatruus, & Abamita Abaui frater, & soror, Abauunculus, & Abmatertera Abauiæ frater, & soror vocantur. Socer, vel Socrus appellatur, qui filiam nubens, aut filium Generum, vel Nurum sibi associauit. Gener autem à generatione denominatur. Vitricum dicimus, qui duxit vxorem filium, vel filiam habentem, & Priuignum quasi prius genitum, cum ex alio patre natus sit. Postremò Agnatos appellamus, qui deficientibus filijs, eorum loco accedunt, & Cognatos qui post Agnatos succedunt, cum affinitatem fæminei sexus participent.

Cognati qui.

HOMINIS PRÆSTANTIA.

CVM summus rerum omnium opifex caractherem Diuinæ virtutis homini impresserit, eo fultus homo cæteris animantibus dominatur: quandoquidem ex terra à iumentis culta non mediocrem demetit frugem, ex bestijs dossuarijs ad onera, magnam percipit vtilitatem, earum carnibus vitam sustentat, pellibus corpus tegit, ex alijs medicamina ad valetudinem recipit: deniq; alia, ratione custodiæ, & alia ratione deliciarum homini non vulgariter prosunt: quare optimo iure possumus diuulgare cum Psalmographo. *Omnia subiecisti sub pedibus eius oues, & boues vniuersas, insuper, & pecora campi, volucres Cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* His additur quod homini inter cætera animalia sermone distincto vti concessum est; cum aliæ animantes, confusa quadam voce, suas affectiones significent. Immò quæ communia cum cæteris animantibus habet homo, si attentè considerentur, propriè sua esse videntur: etenim sensus tum interiores, tum exteriores ita habet affectos, vt non corticem tantùm, vt cæteræ animantes, sed medullam sensibilium prorsus penetret. Deinde humana memoria tanta est ad brutorum memoriam comparata, vt eorum nulla esse videatur.

Psalmo 8.

Memoria humana qualis.

Hinc hominem animal esse nobilissimum, & in confinio vtriusq; naturæ mortalis scilicet, & immortalis collocandum esse statuimus. Siquidem ratione partis mortalis, mortalibus adhæret, & ratione immortalis, ad immortalia euehitur. Prætérquamquòd in homine obseruatur illa naturæ scala, quæ quatuor entium gradibus integratur, & horum primus essentiam, secundus essentiam, & vitam, tertius præter cætera, sensum, quartus præter cætera, intellectum denotat: quapropter Diuus Augustinus non immeritò scribebat hominem cum lapidibus essentiam, cum plantis vitam, cum brutis sensum, & cum Angelis intellectum participare. Cicero quoq; ad rem scriptis mandauit, homines in terra non degere tanquam incolas, sed tanquam rerum cælestium spectatores, quarum spectaculum ad nullum aliud animantium genus attinere potest: cum præterea multæ virtutes, & animi dotes clarissimè in hominibus, & non in brutis refulgeant. Et tandem nullum animal, præter hominem, ex eiusdemmet Ciceronis sententia, aliquam Dei notitiam habet.

Li.2. de nat. Deorum.

Lib.1. de legibus.

Non solum homo ob eminentiã inter cæteras animantes, vt hactenus probatum fuit, animal nobilissimum cognominatur, sed præcipuè, quia homo solus rationis particeps nonnihil diuinitatis possideat. Vnde excellentissimè canebat Manilius.

Lib.4.

An dubium est habitare Deum sub pectore nostro?
In Cælumq; redire animam, Cæloq; venire?

Idcircò homo industria, ingenio, intellectu, & alijs egregijs animi prærogatiuis insignitus diuinæ naturæ quodammodò assimilatur; quamobrẽ in Genesi dixit Deus Omnipotens. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* dummodo homines in sanctis, & diuinis operationibus Deum æmulentur. Alioquin Lucifer è

superis

ſuperis ſedibus fuit præcipitatus, quoniam Altiſſimo ſimilis eſſe voluerit. Id confirmari poteſt hiſtoria notiſſima de Camillo; cui equis albis triũphanti probro datum eſt; cum hac ratione Dijs ſimilis eſſe voluerit, Dij enim tantummodò equis albis vehi ſolebant. Legitur quoq; apud Trimegiſtum, hominem non ſolum eſſe admirandum, quia ad Dei ſimilitudinem ſit fabricatus, & ſit ſui Iuris, ſed etiam quia facultate transmutandi ſe in quaslibet formas, potiatur; cum cætera animalia determinatas formas ſortiantur. Non propterea admirari debemus Platonem, qui in Sophiſta dicebat: mihi nullus hominũ Deus, ſed diuinus aliquis eſſe videtur. Nihilominus homines olim Dij appellabantur, vel ob miraculũ virtutis, vel in adulationẽ potentiæ, vel ob beneficia, quibus humanitatem proſequebantur. Poterimus igitur iuſtis de cauſis hominem Deum in terris, Superorum domeſticum, Inferorum dominum, Dei nuncium, & Animal diuinum indigitare. Hinc Zoroaſter hominem contemplatus exclamauit.

Qui equis albis veherentur.

Animal diuinũ quale.

ὦ ἄνθρωπε τολμηρωτάτης τῆς φύσεος ἄγαλμα

Ideſt.

O homo audacis naturæ forma.

Plato quoq; hominem cognominauit θαῦμα θαυμάτων, nempe miraculum miraculorum.

Modò aduertendum eſt hominem à Deo non ſolùm ratione, verum quoq; manibus, tanquam rerum gerendarum adiumentis donatum fuiſſe: etenim ratione duce, neceſſaria ad vitam inuenit, inuentis iuxta eorum naturam, nomina imponit: ideo non præter rationem canebat Ouidius.

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Deinde litteras, & caractheres effingit, modum menſuræ maris, & terræ inuenit, Aſtrorum ſpatia metitur, temporum viciſſitudines, necnon ſtellarum ortus, & occaſus, & earumdem vires notat, & tandem omne genus artium excogitat. Quare non præter rem Iuuenalis de hominibus ſic loquebatur.

——— atq; ideo venerabile Soli
Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces
Atq; exercendis, capiendiſq; artibus apti.

Satyr. 15.

Itaq; quæ ſolius animæ ſunt munera, intellectu, & mente peraguntur, ſed operationes, quæ ſine corporis miniſterio peragi nequeunt, manibus poſtea ad perfectionem reducuntur. Hinc modò intelligimus hominem non à natura inermem procreatum fuiſſe, vt multi autumant: quandoquidem triplici præſidio cæteris animalibus denegato armatur, nimirum ratione ad inuentionem, ſermone ad auxilium, & manibus ad perfectionem: manus enim iuſſa faciunt; deinde iuſſa rationi obtemperant. Hinc tamen non debemus promulgare hominem propter manus eſſe animal prudentiſſimum, ſed quia omnium animantium homo eſt prudentiſſimus, idcirco manus eſt conſequutus: ſiquidem qui prudentiſsimus eſt plurima adhibere poteſt inſtrumenta, & manus, Ariſtotele authore, inſtrumentum inſtrumentorum nuncupatur. Quapropter viciſſim poſsumus pronunciare rationem eſse artem artium; nam quemadmodum manus reliquis inſtrumentis nobilitate antecellit, pariter ratio cæteras artes præſtantia ſuperat. Quamobrem concludendum eſt, ſi cætera animantia ſuis armis à natura fuerunt donata; homines quoq; armorum omnium loco, manibus fuiſse inſignitos, quibus tanquam organis nobiliſſimis, tempore belli, & pacis, vtuntur.

Animal prudentiſſimũ.

Manus organũ organorũ

Demum ex hominis creatione, illius dignitatem, & excellentiam arguere poſsumus: nam promulgabat Gregorius Niſsenus, non eſse putandum hominem eſse vilem, quia poſtremo loco à Deo creatus fuerit: quandoquidem hæc creatio illum Regem omnium conſtituit, quòd non contigiſset, ſi ante alia fuiſset fabricatus: nam tunc homo creatus eſt, cum Regia prærogatiua erat decorandus. Non igitur præter rationem publicauit Pſalmographus. *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis, gloria, & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.* Quapropter qui hominis nomine gaudet, debet hunc titulum exercitio virtutum conſeruare: cum ſcripſerit Baſilius Seleucienſis; vniuerſam hominis vitam virtutum paleſtram eſse; ideoq; viuere non videtur, qui in hac diuina paleſtra ſe non exerceat.

Li. de opific. homin. c. 2.

Pſalm. 8.

Orat. 1.

Immò ex eodem authore, cum cætera animantia, lege naturæ, faciem ad terram inclinent, conſequenterq; nullum ius in Cœlo habeant, homo ſolus ſuſpiciens, & terram pedibus leuiter attingens, nobilitatem præ ſe fert, nam pauco tempore, in ea verſans, cæleſtem patriam affectat; & hæc ſententia menti Diui Pauli conformis eſse videtur, quando dicebat: noſtra conuerſatio in Cœlis eſt. Homo enim ſolus Deum contemplatur: hinc laudatur Anaxagoras, qui Cœlum videndi gratia, nempe Deum ſe natum eſse aſseuerabat; ſiquidem anima hominis templum Dei eſt; ſcripſit enim ad rem Apoſtolus. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis, & homo eſt Dei ſimulacrum, omnia continens quæ in Deo ſunt. In memoria eſt Pater, in intellectu Filius, & in voluntate Spiritus Diuinus reſidet. Hæc igitur ſunt, quæ clariſsimum ſtemma humano generi addiderunt. Præterquamquod homo etiam Dei numiſma nuncupatur: etenim quando in Euangelio apud Mattheum legitur. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quę ſunt Dei Deo.* Diuus Paſchaſius in Mattheum hæc habet. *Quia totus homo numiſma Dei eſt, ad imaginem Dei creatus, debet ſe reddere Deo, quod minimè præſtare poteſt, niſi prius ſe exuat à cenſu Cęſaris, quatenus deinceps liber eſſe poſsit.* Demùm hominis præſtantia inde elicitur, quia homo maximè Deo ſit proximus: vnde Dionyſius Halicarnaſeus prolem humanam Dijs omnium longè cariſsimam prædicabat. Ad rem igitur in ſacra Pathologia legitur hoc hexaſtichon.

Anaxagoræ ſentẽtia aurea.

Cap. 22.

Lib. 10.

Lib. 15. metam.

Maieſtate Dei concluditur omne, quod vſquam eſt,
Qua ſine nil rerum ſtare, vel eſſe poteſt.
Huic homo ſi rectè famulatur proximus hæret,
Si reſilit, miſero degit in exilio.
Omnia ſic Dominus diſcriminat ordine iuſto,
Quo ſint ſumma bonis, ima parata malis.

A B

HOMINIS MISERIA.

VITAM humanam ærumnis vexatam eſſe, ab ipſo ſtatim ortus primordio colligimus: namq; infantiam innumeris obnoxiam periculis, adoleſcentiam fugacem, & ſenectam præcipitem animaduertimus. Præterea ſi pueritia ad ſenectutem deducatur, quantulum eſt, quod relinquitur? Hanc igitur calamitatem deſcripſit Ouidius hunc in modum.

Editus in lucem iacuit ſine viribus infans,
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua membra ferarum,
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutis aliquo conamine neruis.
Inde valens, veloxq; fuit, ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ
Subruit hæc æui, demoliturq; prioris.
Robora.

C D

Accedunt ſexcentæ aliæ anguſtiæ, & infinitæ ægritudinum ſpecies, quibus in dies humanum genus premitur, quod eleganter expreſsit Virgilius his carminibus.

Li. 3. Georg.

Optima quęq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtiſq; ſenectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Quocirca poſsumus ad rem canere infraſcriptum diſtichon.

Cor, niſi cura, nihil, caro nil, niſi triſte cadauer,
Naſci, ægrotare eſt, viuere ſæpè mori.

Præterea venena, ruinæ, naufragia, terremotus, bella, lapſus, fulmina, & cætera huius generis humanum augent mærorem. Quidam acini granum glutientes, præfocantur,

focantur, alij pilum in lacte potantes strangulantur, neq; defuerunt, quibus stiria gelu concreta à tectis delapsa repentinum attulerit exitium. Quare possumus optima de causa dicere.

Humanum in terris nihil est, quod non sit humandum.
Auolat hinc animus, cętera sorbet humus.

Valeant igitur, qui tot, & tantos moliuntur tumultus, & quorum cupiditatibus hic orbis angustus est, & summoperè probetur sententia Pindari, qui hominem somnij vmbram appellauit: cum vmbra, & somnio nihil inanius inueniatur Idem Pindarus alio in loco huc respiciens prodidit: si quis opes possidens cæteris venustate præcellat, & in certaminibus egregiè se gerens, maximum ostentet robur, debet ad memoriam reuocare membris mortalibus se esse integratum, & terram finem omnium esse aditurum. Propterea Diuo Chrysostomo Homo nihil, homo terra, & homo cinis vocabatur. Id totum infrascriptis versibus eleganter exprimitur.

In Nemeis.

Homil. 1. epist. ad Habręos.

E

Omnia quàm celeri pereunt mortalia lapsu,
Nostraq; quàm subito frigore vita cadit.
Tam citò non perdit varium rosa pulchra colorem:
Tam citò nec liquidis bulla recedit aquis.
Heù breue migrantes fugimus post tempus ad orcum:
Cunctaq; mors sęua pallida falce metit.
Nec quò abeas scitur, scimus quam soluimus oram,
Et grauior nullo sit redeunte dolor.
In vario cursu morimur pueriq; senesq;
Omnibus hoc certum est, certa nec hora tamen.

F

Huc spectat, quod Poetæ de mortalibus fabulantur, nimirum omnes à filis Parcarum pendere, quibus sectis, pendentes decidunt, & moriuntur. Immò fingunt alios à filis candidis, alios à pullis, alios sublimes, alios tandem terræ proximos pendere, omnes tamen pendentes, inexorabili Atropo filum truncante, cadere. Non igitur malè sensit Ouidius quando cecinit.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quę v aluere, ruunt.

Lib. 4. de Ponto.

Id optimè expresit Chrysologus, dicens: homines sumus sub incerto viuentes, & nescimus quid superueniens dies sit paritura. Vnde aliquando tradidit Homerus: homine nihil esse miserius, & auget humanam calamitatem, quòd Principes, & Villici eamdem vitæ sortem incurrunt iuxta illud.

G

Serm. 10.

Introitus vitę par regibus exitus idem.
Inter vtrumq; quid est, quod vetet esse pares.

Itaq; omnes, dum viuunt, in suo statu plurimum patiuntur laboris, & res arduas semper moliuntur: quare non sine causa hunc vitæ curriculum poterimus herculeum laborem appellare.

Qui nescis, quid sit nostrum hoc, quod viuimus audi,
Transitus in mortem, herculeusq; labor.

Si in præsentia aliquantisper cuncta examinentur, confusa, & perturbationibus plena inuenientur. Omissis igitur ægrotantibus, captiuis, exulibus, & mèdicis, quos proculdubio miseros appellare poterimus, se se offerunt senes, & pueri, primi limen mortis attingunt, alij sub metu ferulæ viuunt. Iuuenes fælicitatem putant se esse assecutos, dum ab illis, quos immoderatis prosequuntur affectibus, redamantur: nihilominus illos etiam miseros Ouidius appellat.

H

Amantium infęlicitas.

Quàm miser est omni tempore quisquis amat.

Item qui vitam quietam, & prosperam ducere creduntur, adhuc misel li sunt iuxta hoc distichon.

Nec magis humana quęras in sorte quietem,
Quàm tela in Ventos, quæ modò missa volant.

Siquidem qui diuitijs carent assidua premuntur solicitudine, vt illas acquirant. Sin Principes sint diuitijs affluentes, prolem non habent: præterquamquod diuitiæ litibus, furibus, & multis alijs periculis obnoxiæ sunt. Quare Nazianzenus, cum de hominis vita multa protulisset, tandem exclamauit.

Diuitum miseria.

Nec

Hęc igitur cernens crucior, vita optima cuiquam
Si cenſetur, habet quę mala plura bonis.

Idcirco,ex ſententia Iob,homo breui tempore viuens pluribus repletur miſerijs, vnde contemptis voluptatibus, & animo virtutibus referto,Solem orientem meditans, reſurectionem in memoriam reuocabit, eumdemq; occidentem contemplans, mortis reminiſcetur: iuxta illud.

Sole oriente, tui reditus à morte memento,
Scis memor occaſus, Sole cadente, tui.

Hac enim ratione homo ad omnes virtutes ſe pronum, & paratum reddet. A

HOMINIS VIRTVTES.

IRI omni virtutum laude cumulatiſſimi,& ſuarum virtutum veſtigia vbiq; imprimentes,laboribus animum,& corpus ab initio fatigarunt, & amarorem à primordio deguſtarunt, vt tandem ſuauiſſimum, & gratiſſimum virtutis fructum delibarent: iuxta illud.

Si tibi ſit guſtu radix virtutis amaro,
Ne ſpue,poſt, gratus, plus tibi fructus erit.

Namq; ſi ſit diues ſplendidis virtutum ornamentis decoratus, magis clareſcit; B cum dixerit Aeſchilus.

O' quam faſciculus grauis
Diues inſipiens homo.

Deinde homo humili natus loco, eruditus tamen, tanquam in ſpeculo locatus, ſe alijs tanquàm formam, & virtutum exemplar oſtentat: ideoq: ad rem ſcribebat quidam Poeta.

Lib. 4. de Ponto.

Obſcuris pudeat ne te natalibus ortum
Ducere, fortunam mens ſtudioſa pręit.
Euripidis mater vendebat oluſcula; alumnus
Parthenis quondam finxerat vrceolos,
Romphęas genitor Demoſthenis arte polibat:
Et pictore ſatus de patre Cęſar erat. C
Quem quoq; dixerunt ſapientem oracula Phœbi,
Rerum erat huic certè pauper vterq. parens.
Si ſatis es virtute tua iam clarus, auorum
Conſpicuas quid inops ſors tua curat opes.

Itaq; inter illa, quæ ad perfectionem hominis induſtria parandam aliqua ratione conferunt,ſcientia primas partes ſibi vendicat: quandoquidem cætera perfectibilia ſunt; & ſcientiæ adminiculo, ad perfectum finem reducuntur. In primis homo ſeptem liberales diſciplinas inuenit, & eas docet, nimirum Grammaticã, Rhetoricam, Dialecticam, ſeu Logicam, Arithmeticam, Muſicam, Geometriam,& Aſtronomiam.

Liberales diſciplinę quæ.

Etenim tam acri ingenio præditus eſt homo, vt in Cœlum vſq, penetrare potuerit, Aſtrorum ortus, & occaſus obſeruans, & defectiones luminarium prædicens: quapropter Manilius ſic canere coactus eſt. D

Lib. 1.

Quis dubitat poſt hac, hominem coniungere Cœlo
Eximiam natura dedit linguamq; capaxq;
Ingenium.

Inſuper homo callet Philoſophiam, Medicinam, Iuris prudentiam, Hiſtoricam, Doctrinam rei ruſticæ, Coquinarię, & Nauticæ, immo, & Theologiam, quæ primo loco erat memoranda. Vt omittamus artes, in quibus viri tanta excellentia claruerunt, vt ad miraculum vſq; ſpectandi eſſent. Vnus, inſtar omnium, prodeat Mermecides, tam induſtrius, & diligens artifex, vt currum quadrigũ fabricauerit; qui ſub alis muſcæ contegebatur. Amplius eò peruenit humana induſtria, vt inuenerit modum Feram velociter currentem coercendi. Etenim legitur in Scholijs Paracelſi, quòd homo geſtans ore topacium cum folio abrotani, oculis Feram inſequens, deinde

Mermecidis induſtria.

inde id expuat in sindonem sericeam, & ligatam proijciat ad Ferã, quo experimento, Fera statim pedem figit. Additur in ijsdem scholijs, alio experimento, cantus auium intelligi: dummodo vir in ambas aures nonnihil radicis Mandragoræ collocet, deinde digitum annularem sinistræ manus ferreo annulo cum pice, loco gemmæ, exornet, folium pini ore gestans, & dextra virgam ferream aureo aculeo munitam, quo folium pini pungatur; tunc enim auium voces intelligentur. Rursùm in eodem loco legitur, quòd morbo comitiali oppressus, absq; medicamine, poterit liberari, si quis tribus clauis fodiat terræ locum, quem epilepticus cadens primum attingerit, clauosq; terra obruens, nomen patientis voce exprimat, tunc enim perfectè illius valetudo promittitur; & sexcenta huius generis recensentur, quæ homines à morte vendicare videntur. Quare poterimus iusta de causa canere.

Epilepsiæ remedium.

E

Atropos, & Lachesis, nunc fabula, fabula Clotho,
Namq; sua Parca est nunc fabricator homo.

Cæterùm hic est aduertendum, quòd hæc experimenta Artephij in Scholijs Paracelsi recitata parabolicam sententiam continent, quoniam ad artem chymicam spectant, & diriguntur, ideoq; iuxta litteralem sensum, non sunt exponenda; hac enim ratione, non solum incredibilia, sed etiam tanquam ridicula essent celebranda.

Præterea vir Christicola non modò prædictis virtutibus imbutus esse debet, sed nulla internarum sordium labe respersus, virtutes diuinas sibi comparat. Quocirca ex Diuo Augustino, Deus nil aliud, quàm bonam voluntatem quærit, & ex Salomone, qui probus est à Domino hauriet gratiam. Hæc autem sententia erit consormis huic disticho.

F

In Prouerb. cap. 12.

Qui fugiet vitia, & virtutes discere quæret,
Nil certè inueniet gratius esse Deo.

Primitùs vir enarratis insignitus prærogatiuis summo amore erga Deum, & alios armatur: cum dixerit Christus in Euangelio. In hoc cognoscent omnes, quòd mei discipuli estis, si inuicem vos dilexeritis. Deinde venerandum diuinæ Maiestatis numen metuit; cum Psalmographus, & Salomon tradiderint, initium Sapientiæ esse timorem Domini. Est Iustificus, dum in eius mente inclyta residet iustitia: habemus enim apud Salomonem. Lingua Iusti considerat placita, & os impiorum peruersa. Castitatem amat, vt sententiam Isidori assequatur, qui, perseuerantes in castitate Angelis Dei æquales fieri pronunciat. Silentium diligit, quia prodit Salomon, in multiloquio peccatum non deesse. Fidem amplectitur; cum, ex Isidoro, beatus sit, qui rectè credendo bene viuit, & bene viuendo rectam fidem custodit. Spe munitur: siquidem Apostolus scribens ad Romanos; nos spe saluos factos esse pronunciabat: desperatio enim, ad mentem Isidori, peccatum auget. Charitatem nunquam deserit; cum apud Ioannem legatur: Deus Charitas est, & qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in illo. Hanc tanti fecerunt Prisci, vt Athenieses, non Parricidas, non fures publicæ execrationi, qua singulis annis vti solebant, obnoxios esse voluerunt, sed illos tantùm, qui roganti viam ostendere, vel lumen accendere, vel aquam è puteo dare recusauerint: Vir etiam genuina bonitate præditus à patientia non abhorret: legitur enim apud Lucam: in patientia vestra possidebitis animas vestras. Est humilis iuxta præceptum Christi apud Mattheum: discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

In Prouerb. cap. 1.
In Prouerb. cap. 10.
Loco cit.
Cap. 8.
Cap. 21.
Cap. 11.

G

H

Versatur in angore, & mœrore: nam Christus asseruit: vos tristes eritis, sed tristitia vestra in gaudium vertetur. Ab oratione non recedit; cum dicat Salomon: longè est Dominus ab impijs, & orationes Iustorum exaudiet. In confessione se exercet, iuxta assertum Pauli: ore confessio fit ad salutem. Gaudet pœnitentia; cum Christus apud Mattheum hæc verba protulerit: pœnitentiam agite; appropinquauit enim Regnum Cœlorum. Abstinentia est illi curæ: nam scripsit Diuus Augustinus hæc verba. Si temperatus erit cibus, & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinis non germinabit. Mansuetus est, memor asserti Domini apud Mattheum, vbi legitur: Beati mites, quoniam ipsi terram possidebunt. Misericors est, quoniam ibidem habetur: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Præterquamquod qui alienam intuens necessitatem dolore afficitur, secundùm Gregorium,

Cap. 10.
Cap. 5.

Cap.12. rium, crucem in mente portat. Inſuper ſtipem emendicantibus libentiſſimè opitulatur, cum apud Lucam ſcriptum ſit: facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in Cœlis. Neq; ærumnis vexatus deſperat; cum per has, *Cap.14.* vt ſcribitur in Actis Apoſtolorum, in Regnum Dei introire oporteat. Immò dein- *Cap.24.* ceps perſeuerat, cum ex Mattheo colligantur hæc verba: qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit. Deniq, prudentiam tanquam cæterarum virtutum ducē agno- *In prouerb. cap.5.* ſcit: nam Salomon hominem prudentia affluentem beatum prædicabat. Ideoq rubrica hoc diſticho erit claudenda.

Ille beatus erit, qui ſe virtutibus ornat,
Et qui ſe vitijs inquinat, ille miſer.

A

HOMINIS VITIA.

THRASEA, referente Plinio iuniore, promulgabat; qui vitia odit hominem odit, innuens nullum eſſe hominem, qui vitijs contaminari non poſſit. Nihilominus non poſſumus haud tacere, quæ de eo ſentimus, aut non ſentire illa, quæ de eo dicenda eſſent, in quo ſingula vitia reperiuntur: cum ſcripſerit Menander rem ſuauiſſimam eſſe hominem ab omni vitiorum genere abhorrentem: ſiquidem vitijs fœdatus bel- B *Homo quando fiat brutum.* lua appellatur; cum in eo ſtatu conſtitutus diuinæ cōditionis particeps eſſe nequeat. Induit igitur naturam Lupi ob auaritiam, fit Canis ob detractionē, fraude Vulpem æmulatur, ira Leoni fit ſimilis, tandem inconſtantia in auem, libidine in ſuem, & ignauia in Aſinum tranſmutatur. Quando igitur homo vitiorum monſtrum euadit, crudelitatem incurrit, quam poſtea magis, quàm Feræ, exercet, quod expreſſit Iuuenalis hunc in modum.

Satyra 15.

Sed iam ſerpentum maior concordia, parcit
Cognatis maculis ſimilis Fera.

Et paulò inferius.

Indica Tygris agit rabida cum Tygride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit Vrſis.
Aſt homini ferrum lethale incude nefanda C
Produxiſſe parum eſt.

Lib.3. de orat. Deinde iuſtitiam poſtponit: vnde Cicero dicere aliquando ſolebat: plura iudicant homines aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut ſpe, aut timore, aut errore, aut aliqua alia mentis permotione, quàm veritate.

Interdum in negotijs quibuſdam peragendis, euidenti alicuius detrimento, procraſtinat, quod etiam ſummopere vitandum eſt, vt his verſibus manifeſtum euadit.

Quod te facturum cras dicis, craſtina lux eſt,
Nulli certa ſatis, ſed neq; totum hodie.
Terra, ciniſq; ſumus, quod viuimus vmbra, quod ergo
Cras tibi promittis, hoc peragas hodie.
Nam in cras rem differre nocet, cum tempus abunde eſt. D
Prenſa; vel poterit pænituiſſe moræ.

Plurium quoq; fronti ingratitudinis nota inuritur, quod vitium Chriſtus in Euangelio deteſtatus ſe decem inſanibili lepra curaſſe, & horum tantùm vnum gratias egiſſe conquerebatur. Quare quidam iure merito exclamabat.

Terra homine ingrato peius nil procreat, herbas
Ipſa licet gelidas, atq; venena ferat.

Quid pariat otium. Homo identidem otiatur, ideoq. in vanum ſermonem incidit, qui poſtmodum, ex mente Iſidori, vanæ conſcientiæ index eſt: hac de re curioſitatem incurrit, quam Diuus Hieronymus deteſtans ſcripſit, non conſiderandum eſſe malum, quod alij peragunt, ſed quod bonum facere deceat. Abominando etiam vitio nonnulli detenti, vtilitate amicitias probant: quapropter Ouidius tale vitium explodens ſic canebat.

Turpe

Turpe quidem dictu, sed si modò vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.

Neq; displicebit audire alium in hoc genere sic loquentem.

Nullus amicitiam miseri vult pauperis, aurum
Atq; vnctas mensa quæris amice dapes.
Fuste agitur pauper, circoq; exploditur omni;
Nec iuuat esse bono, vel sapiente sinu.
Auro honor est, vitijsq; lepos, pietate relicta,
Atq; pudicitia, quilibet ambit opes.

E Gança insuper, & temulentia multos opprimit, quam Isidorus vitandam esse asseuerabat, cum ab hac perturbationes mentis, furores, & libidinis stimuli resultent: præterquamquod plures gladio, quàm gula necari est notissimum, ideo sic canitur.

Crapula, & Temulentia quid agant.

Plura cibo, potuq; cadunt, quàm corpora ferro:
Id quàm sit verum, multa pericla docent.
Nam magè nil lędit sensus, animumq; remittit,
Quàm varijs epulę, vinaq; sumpta modis.

Alij fulgore suæ fortunæ insolenter gloriantur; sed animaduertit Diuus Ambrosius Superbiam Angelos in Dæmones transfigurasse. Additur, ex doctrina Christi, Fastuosos, & Arrogantes in humiliori loco esse collocandos. Cæterùm homo inuidia deprauatus magis fugiendus est: nam ex sententia Diui Augustini, Inuidia F omnes virtutes exterminat. Cenodoxiæ captator vestium luxui indulget, cũ scripserit Gregorius: nemo vult esse vestimentis, & cætero corporis cultu nitido, & venusto, vbi ab alijs conspici nequeat. Immò pulchritudo formæ affectata ad vitium refertur: siquidem vir sapiens non corporis, sed animæ decorem contemplatur. Demùm iracundia mitiganda, ignorantia, tanquam vitiorum nutrix vitanda, necnon Auaritia, quam Cyprianus Inferno assimilauit. Homo mendax fraudulentus testis appellatur. Item homo animi labe deprauatus iusiurandum dicit, cùm tamen apud Mattheum legatur: Audiuistis quia dictum est Antiquis, non peierabis. Discordiam amat contra diuinum præceptum, nam Deus non dissensionis, sed pacis est.

Lib. Prouerb cap. 12.

Cap. 5.

Quamuis mulieres à prauitatibus animi enarratis quemadmodum etiam viri possint irretiri; nihilominus ipsæ peculiaribus quibusdam vitijs tentantur. Mulier in primis voluntatem pro ratione habet, vt innuebat Iuuenalis canens.

Satyr. 2.

G *Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas,*
Imperat ergo viro.

Aliquando mulieres iurgijs per noctem, atq; diem scatent, quod optimè expressit Iuuenalis hunc in modum.

Satyr. 6.

Nulla ferè causa est, in qua non fœmina litem
Mouerit.

Præterea nulla mulier casta appellari potest, nisi illa, quæ se ipsam, non quam vir custodit; iuxta illud Ouidij.

Nec custodiri, ni velit, vlla potest.

Damnatur etiam mulier ob intemperantiam, de qua sic loquebatur Propertius.

Vos vbi contempti rupistis fræna pudoris,
Nescitis captæ mentis habere modum.

H Quocirca de labe in labem labuntur, dum mulieres vestimentorum cultum ouantes sibi nimis indulgent, vt choreas frequentantes à cunctis circumspectari possint, iuxta assertum Ouidij canentis.

Mulierum fraudes quæ

Spectatum veniunt, veniant spectentur, & ipsæ,
Ille locus casti damna pudoris habet.

Tandem mulier in crimine deprehensa scelus scelere velare cogitur; vt veritatem assequatur hoc distichon.

Aethere quot volucres insunt, quot litore concha,
Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet.

Quam animi prauitatem aliquando ponderans M. Tulius Cicero, & ipse sic canere coactus est.

Fœmina nulla bona est, sed si bona contigit vlla,

Neſcio, quo fato, res mala facta bona eſt.

Nulla igitur admiratione teneri debemus, ſi Diogenes mulierem ex olea pendentem, & laqueo præfocatam conſpicatus dixerit: vtinam,& cæteræ arbores ſimilem ferrent fructum.

Impoſtura variæ.

Prædictis tanquam coronidem nonnullas addemus fraudulentorum hominũ impoſturas, vt illi, qui cum impijs hominibus negotiantur, à fraudibus ſibi cauere poſſint. Adulterabant, ætate Dioſcoridis, crocum crocomagmate;hodie Impoſtores fibris coctæ carnis bubulæ croco infectis vitiant,necnon filamẽtis in medio Scolymi creſcentibus.Põdus olei augent aquis turbidis,vel decoctione raporum,& Aſphodelli. Sericum grauius reddunt fumo bullientis aquæ, ſed alij augent ſerici pondus, dum illud in folijs viridibus iuglandis aſſeruant. Mellis quantitatem maiorem reddunt farina caſtanearum, vel milij, quæ fraus difficulter detegitur. In Cera miſcent farinam fabaceam tenuiſſimam, quæ in candellis, ſine excrementis, ardet: etenim ſic augetur ceræ pondus, vt vix fraus cognoſcatur. Sebum vitiant cinere tibiarum bouis in fornacibus prius concrematarum, vel addendo ſulphur album:ſiquidem quantitas ſine deformitate ſimilitudinis creſcit.Piper mentiuntur granis iuniperi, vel vtuntur granis viciæ in aqua cum capſico feruefactis :hæc enim grana exſiccata, inſtar piperis, rugas contrahunt, & deguſtata acrem linguæ ſaporem communicant, itaut diligentes etiam Aromatarij decipiantur. Furfuribus in aqua maceratis, & expreſſis pondus panis augetur. Plinius frumento pondus addit, dũ vas aqua, vel aceto plenum in aceruo tritici recondit. Sexcentas huius generis impoſturas; breuitatis ſtudio, omittimus, & infraſcripta carmina recitamus, vt omnium vitia, ad illa euitanda, detegantur.

Piperis impoſtura.

In primis caueant Superum qui arcana tuentur,
Ne hos teneat ficta in relligione pudor.
Ne opprimat, & populos Princeps, ſed fœdera ſeruet
Totus, ad exemplum Principis, orbis agit.
Impius igneſcit miles mauorte rapaci,
Aulicus infidus pre ambitione tumet.
Inuehit incaſſum, qui publica crimina taxat,
Laudat, & auditor verba, nec vllus agit.
Quam coluit ſectam delirus Apoſtata damnat,
Lędit, & aurigam cura rebellis equi.
Blaſphemat luſor, protellat craſtina Iudex,
Quę reus obtulerit munera, Prætor amat.
Sportula iudicium toties recidiua perennat,
Legibus, & naſus certus eſſe ſolet.
Iuris conſultus promittit, & accipit aurum,
Orator mendax, ære Poeta caret.
Scriba notat lites, inter diſtantia, ſulcus
Linquitur, vt medio rana natare queat.
Fertile Cauſidicus ſtudium, Venator inane
Proſequitur, Mimus ſcurilitatis opus.
Accelerat lites Actor, differre Reorum eſt,
Augur ab incerto ſydere falſa canit.
Vana Sophiſtarum ſatiant prę ludia Circos,
Si ſanet Medicus, vel necet, æra petit.
Semper amat lites Chirurgus, vulnera, rixas,
Oderunt Fures lumina, vincla, crucem.
Furatur Pauper, Diues vult ditior eſſe,
Peierat mercis venditor æris amans.
Mercedem ex vno geminam vult ſumere pacto
Proxeneta, fugam quærit ab arce Reus.
Infamis Leno grecatur panibus vnctis,
Miraq; Lictori carnificina placet.

Paſcit

Pascit Herus famulos, tantùmq; durante labore;
Est quoq; priuignis dura Nouerca suis.
Segnis, & assiduo sibi parcit seruulus actu.
Est Meretrix fallax, ingluuiosa, procax.
Nutibus, & toruis oculis fatuantur Amantes.
Exurdat Coniux garrulitate Virum.
Interdicta cupit diuortia sæpè Maritus:
Tædet Vestales abstinuisse thoro.
Defraudat verum, qui vendit aro nata, pondus,
Atq; loco milij sæpè ministrat olus.
Permultos Lanius carnem sic fallit ementes,
Dum statera graui comprimitur digito.
Reddit inæqualem Cererem pistoria tractans,
Lixiuium cum vult addere, pasta tumet.
Pollice sub refluo cubitalis labitur vlna,
Pannus in obscuro venditur atq; loco.
Inuito, sed Mercator blandus tibi merces
Vendit, & Infector tendit in arte dolos.
Et fullo, & sartor, suit hic, fouet ille, sed vrit,
Hic cita puncta trahens festa profesta facit.
Vestibus agninas hyemalibus addere pelles
Pellio promittit, vellera ponit ouis.
Dente trahit sutor crepidos, sandalia, soccos,
Vt fallat visum solea parca tuum.
Excreat in palmas Lignarius, vt requiescat,
Duraq; languidula tigna bipenne dolat.
Deserit instabilis cœptum, mercede recepta;
Pictor opus, si vis, fingat, æra tene.
Quiq; locant operas tardo conuitia Soli
Dicunt, Conductor Sole cadente dolet.
Rara inter crustas ponit cæmenta Redemptor,
Factaq; cæmentis menta, calce carent.
Semianimes intermiscent farcimina muscas
Fartores, sorbent iuscula crassa coqui.
Aurifices mixtum liquefactum ducitis aurum,
Non focus, at furtum garrula lima facit.
Ducite Chymistæ, veloces ducite folles.
Namq. mutat species solus, & æra Deus.
Fercula conuiuij laudat dum cursitat hospes.
Versiculos laudat Bibliopola meos.
Simia turpiculos catulos putat esse decoros,
Non secus egregium quilibet author opus.
Inter delicias gemebunda puerpera pinguet,
Et lac in mammis, atq; colostra negat.
Et quæ conuertit uuluas, dicitq; feraces,
Infantis nasum iudicat esse patris.
Pastillos Nutrix petit, oua, merumq; bibendum,
Nec vetat hæc Venerem perniciosa malam.
Basiat in somnis mulier venefica natos,
Ardua contemnit delitiosus homo.
Sunt cita Tutori, Pupillo tempora longa.
Postulat, & Solem Villicus, imber adest.
Subdola Rusticitas patitur violenta, superbit
Nobilitas, hospes mitis, & inde rapax.
Difficile est iuuenem sapientem, & cernere sanum:
Decrepitum inuidia non caruisse putes.

Incolumis nescit se se superesse beatum.
Vt valeat Cresse traderet æger opes.
Discordant fratres, communio, Particulones,
Cum malè communi bulliat olla foco.
Tempora Damnista assignant, & pignora vendunt.
Lanifici in panno stamina rara trahunt.
Pyratis misera est, & suspiciosa Tyrannis
Vita, Pater durus, vel pia Mater amant.
Ast vbi felis abest, saliunt per scrinia mures;
Sic, Domina, Ancillę, digrediente domo.
In speculo gaudent faciem spectare puellę,
Infanti querulo dulcia prabe, silet.
Semper habent lites Vicini, iurgia Glores.
Et petit infausto Tibicen ęra sono.
Histrioq; alludit plebi, sed puluiger affert.
Mandragoram medio Pharmacopola foro;
Anguibus inuoluit guttur, galliq; cerebrum,
Pungit acu, & modico puluere curat auem.
Qui iumenta locat meritoria, seu veterina,
Dat successorem, qui male semper alit,
Verberat insontes hic post conuitia mutos,
Nec vnquam cessat pungere calcar equum.
Sæuit & in Tauros, sumpto perone, bubulcus,
Nec vetat in vites Argulus ire capras.
Atq; sues vastant segetem, dormiuntq; subulci
Sic ouium custos prata secanda terit.
Et messor pueris post terga relinquit aristas,
Fænisecę falcem, cote madente, parant.
Et qui poma legunt, implent melioribus aluum;
Vua implet qualos semper acerba tuos.
Non se, non alios fęlix cognoscit amicos,
Cogitur infœlix quilibet esse pius.
Et sapiens qui se sapientem credidit, errat,
Dicitur Insipiens, qui putat esse sciens.
Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.
Victurum stadio semper Athleta putat.
Vxorem moriens raperet cum prole Penates,
Si tergum Aeneę posset habere Phrygis.
Hęres pullata gemit subueste, sub imo
Pectore dat risum; Nęnia parua placet,
Et fideicommissa negat, negat ęs alienum,
Et nisi successor dictus, inuncat opes.
Quiq; student, festum leue si celebretur in Vrbe,
Doctorum mergunt pulpita sub paleis,
Nocturnis frangunt, & crebris ostia rixis
Postea non cessant scribere, mitte Pater.
Mitte Pater nummos; ni vis pergamus ad Indos,
Aut citò quæramus relligionis iter.
Promittunt posthac studijs nauare laborem;
Interea cæptum continuatur opus.

AEGRI-

ÆGRITVDINES.

HVMANAM valetudinem non paucis morbis obnoxiam esse inde colligimus, quoniam, omissis venenis, siue per morsum serpentum, siue per aculeum communicatis, vel ore sumptis, quibus cæteræ etiam animantes quandoq; affligantur, homines valetudinem improsperam sæpissimè incurrunt. Morbi igitur vel sunt simplices, vel compositi, & hi præsertim in conformatione, vel respiciunt vitiatam figurã, aut cauitatem, vel superficiem asperam, aut leuem, vel numerum, magnitudinem & situm, vel deniq; morbi à soluta vnitate dependent. Nos in præsentia, vt infinitæ ægritudines pateſiant, inchoando à morbis capitis, particulares partium, & vniuersales totius, deinde vulnera, vlcera, tumores, affectiones mulierum, & puerorum, & tandem cutis recensebimus.

Morborum numerus.

Capitis ægritudines sunt Achores, Phthiriasis, Caluitium, Alopecia, Ophiasis, Leontiasis, Hydrocephalon, Cephalalgia, Cephalea, Hemicrania; qui dolor capitis aliquando fit ex vermibus ibi natis, vel ob Scorpionem ibi genitum, vt contigit cuidam Italo ex frequenti ocymi olfactu, cuius meminit Schenchius in obseruationibus. Immò ex calculo in cerebro cuiusdam ciuis Lipsiensis nato, & ad magnitudinem oui aucto.

Lib. 1. obser 81.

Lapis in capite ortus.

Præterea cerebrum affligatur Siriasi, Phrenesi, Mania, Eratomania, Obliuione, Melancholia, Lycantropia, Enthusiasmo, Lethargo, Catalepsi, Veterno. Et quoniam nerui à Cerebro originem ducunt, hic memoratur Conuulsio, consequẽterq; Epilepsia, Tortura oris nempe spasmus Cynicus, Ephialtes, Tremor Stupor, immò ad conuulsionem reducitur ille affectus, quo laborauit seruus Periclis, qui dormiẽs in summa repebat tecta, & Theon Stoicus dormiens passim deambulabat. Succedit Apoplexia, & Paralysis: resolutione tamen neruorum laborantem memorat Schenchius è succensa domo se præcipitasse, & deinceps sanatum probè incessisse. Tandem diuturna vigilia homo cruciatur: nam refert Seneca Mœcenatem tribus integris annis absq; somno vixisse, & ob ægritudinem fuisse liberatum. Item tradit Heurnius cum versaretur Ticini intellexisse Nizolium illum Ciceronianum, per decennium, somnum non inuenisse. Montuus quoq; fatetur se nobilem Matronam cognouisse, quæ, spatio annorum triginta quinq; insomnis vixit.

Vir resolutione neruorũ quomodo liberatus.

In lib. de Prouiden.

Oculorum morbi multi sunt in comparatione ad affectus aliarum partium, quoniam partes ad oculum integrandum multæ concurrunt. Prima affectio est oculi diminutio, eiusdem expressio, Strabismus, Lusciositas, Amaurosis, Nyctalops, Epiphora, oculi resolutio, Ophthalmia, Sclerophtalmia, Xerophthalmia, Lucophthalmia, Ectropion affectio Lagophthalmiæ opposita, Trachoma, Palpebrarum inuiscatio, Hordeolum, Chalazion, Encanthis, Trichiasis Pterygium, Phlyctenes, Hippopion, Leucoma, Aegylops, Amblyopia, Vucæ procidentia, Mydriasis, Oculi tabes, Suffusio, Suggilatio, Vertigo, Scotomia, Synchiasis morbus oculi à plaga prodiens, fistula lacrymalis, & lacrymatio, vnde sanguis aliquando effluit. Siquidem Dodoneus narrat se vidisse puellam sextum annum supra decimum agentem, & lacrymas sanguinolentas fundentem, cuius causam suppressioni mensium attribuebat.

Oculorum morbi qui, et quot.

In obseru. med.

Nasus aduersa tenetur valeditudine ob Grauedinem, siue Coryzam, Polypum, Ozenam, Hæmorrhagiam, Fætorem, Sternutamentum, & Trichiasim; & quamuis inter morbos oculorum hæc postrema affectio fuerit connumerata, aduertendũ est hoc nomen pati æquiuocationem; nam palpebræ pilis pungẽtibus vexatæ Trichiasi laborare dicuntur: item quando pili nasum infestant, hunc affectum Medici Trichiasim vocant, insuper lingua Trichiasi laborat, & tandem per Trichiasim, capillamenta quædam per lotium quandoq; exeuntia intelliguntur. Aures vexat Otalgia, Tinnitus. Auditus diminutio, Surditas, & Vlcus.

Nasi, & auriũ morbi.

Os deniq; ægra valetudine opprimitur, quando ei accidunt fætor, Alcola, Scissura

labiorum, Batrachos, Tonſillarum inflammatio, & Columellæ, eiuſdemq; laxatio, Loquela impedita, Tumor, & Trichiaſis linguæ, qua poſtrema affectione Schenchius putauit laborare homines de genere eorum, qui corde piloſo ſunt referti. His adduntur gingiuarum apoſtemata, & Scorbutus morbus familiaris Germanis ad mare Balticum, gingiuis putreſcentibus, & ore fætente. Neq; omittitur Odontalgia, Nigredo, & Pallor dentium, Dentitio difficilis, & Eruptio dentis in palato, cuius Plinius meminit. Euſtachius quoq; memorauit Mulierem romanam cum dente propè foramen palati nato; Item alteram degentem in Monaſterio Sanctiſſimæ Trinitatis Eugubij, in cuius palato, anno ætatis decimo, dens apparuit.

Lib. 1. obſer. 385.

Lib. 11. cap. 37.

In lib. de dent.

Dens natus in palato.

A

Collum, & Thoracem afficiunt Catarrhus, Angina, Diſpnea, Aſthma, Aphonia, Peripneumonia, Hydrothorax, Pleuritis, Phthiſis, Empiema, Cardialgia, aliquando nata ob calculos in corde genitos; vt obſeruauit Schenchius, Syncope, Lactis copia, vel inopia, Mammarum Apoſtemata, Axillarum fætor, & Tuſſis moleſta, quam Schenchius ex animalculis muſcis ſimilibus in aſpera arteria, & pulmonibus genitis procreatam aliquando obſeruauit.

Morbi ventris infimi.

Præterea homo imbecillitate valetudinis occupatur, quando partes ventris infimi, quæ plures ſunt, afficiuntur, & præcipuè ſi vigeant Apepſia, Diſpepſia, Dolor ſtomachi, Ructatio, Inflatio, Singultus, Nauſea, Vomitus, Bulimos, Pica, Sitis immoderata, Tormina, Verminatio, Paſſio colica, Iliaca, & Cæliaca, Lienteria, Diarhea, Dyſenteria, Cordapſus morbus læthalis, cum fæces euomuntur: nihilominus Schenchius memorat nonnullos, qui ſuppoſitoria, & clyſteres, ſine vitæ diſcrimine, per os reiecerunt. Nos quoq; nouimus Iuuenẽ Bononienſem adhuc incolumem, duobus ab hinc annis febre tertiana duplici laborantem, qui ſumptos clyſteres paulò poſt euomebat. Prædictis additur Hydrops, ſiue ſit Aſcites, ſiue Tympanites, ſiue Anaſarca. Aſcite quidam correptus, ex Schenchio, diu decubuit, cuius vxor longitudinem morbi, & graues ſumptus ægrè ferens, patientem veneno de medio tollere decreuit: ideoq; puluerem bufonis in olla cremati propinauit, ſed ægrotus, copioſa vrina reddita, melius ſe habuit: at illa, vt patientis ærumnoſam vitam tandem morte terminaret, denuò copioſiorem exhibuit puluerem; ſed æger maiorem lotij quantitatem reddens, præter expectationem vxoris, conualuit. Quandoquidem Bufo apertus, & regioni renum applicatus gaudet hac prærogatiua, vt aquam Hydropicorum per vias vrinæ pellat.

B

Lib. 3. obſer. 143.

Bufonis cremati virtus

C

Si per ſeriem morborum cæterarum partium progrediamur, ſuccedet Nephritis, Lienis obſtructio, Scirus; Item Iecoris imbecillitas, Icterus, Cachexia, Scirus, affectio illa hepatica, qua laborans, apud Plutarchum, mures domeſticos accuratè obſeruat, & inſectatur. Additur lumborum debilitas, quam Feſtus lumbaginẽ appellauit. Neq; omittuntur hæmorrhoides, ani apoſtemata, Rhagades, Condylomata, & Imperforationes. Dodoneus enim recitat hiſtoram cuiuſdam puellæ clauſo ani meatu natæ, quæ excrementa ex pudendis detrudebat. Item ex Beniuenio, multi ano clauſo nati memorantur, quemadmodum etiam hodie, qui ſubinde arte corriguntur: ſed aduertendum eſt, ex ſententia Dodonei, aliquando infantes naſci imperforatos, quorum in ano caro altius creſcit, qui naturæ error nullo artificio emendari poteſt, ſed quando ſola membrana foramẽ tegitur; hac ſcalpro acutiore præciſa, infans ſanatus viuit.

In ſympoſ. lib. 8.

Imperforatio.

D

Sequuntur morbi genitalium, & veſicæ, nimirum virilitas adempta, pudendi diſtortio, Præputij phimoſis, Satyriaſis, Gonorrhæa cum Priapiſmo, & ſinè, Pollutio nocturna, Veſicæ inflammatio, Lithiaſis, Inuoluntaria lotij excretio, Vrinæ ardor, Dyſuria, Iſcuria, Stranguria. Sed mirabile circa hunc affectum narrat Dodoneus de puero decenni, qui per ſeptem dies vrinam non reddidit, meatibus à pituita occluſis, ſed tandem ex ano illam emiſit, cum tamen inteſtinum ſit ſolidæ ſubſtantiæ, & veſica minimè foraminolenta, ſed natura, quod fieri minimè poteſt, illas vias ad ſalutem patientis dilatauit. Additur deniq, Diabetes, circa quam Schenchius prodit puellam octodecim annorum anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, ſex libras vrinæ ſupra triginta, ſingulis diebus, minxiſſe: cum tamen cibus, & potus ſex librarum pondus non excederet, ideo in ſpatio dierum ſexaginta, quo tempore morbus perſeuerauit, centum ſexaginta libras lotij ſupra bis mille reddi-

In obſeruationibus.

Lib. 3. obſer. 167.

reddidit. Id autem meritò attribuebatur aeri passim in arterijs contento, qui in substantiam aqueam successiuè vertebatur. Modò prætermissis tumoribus scroti, & testium, nempe Hernijs, de quibus suo loco verba fient, ad enumerandos partium extremarum morbos accedemus.

Morbi digitorum.

Affligit digitos manuum, vel pedum Reduuium, Pernio, Podagra, quæ est species Arthritidis, ad hanc enim non solum podagra, sed Chiragra, Homeragra, Cubitagra, Gonagra, & Ischias reducuntur. Ob hanc postremam, quidam Architectus, referente Dodoneo, cum claudicaret, & de turri eminenti præceps ruisset, tantùm abfuit, vt ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportaret, vt deinceps rectè E ambulauerit. Ad finem inter pedum digitos Gemursa olim Italiæ morbus nouus nascebatur, qui secundùm Plinium extinctus est.

Gemursa morbus. *Lib.26.c.1.*

Præterea inter morbos vniuersales totum corpus occupantes Principem locum obtinet febris, nimirum Ephimera, Humoralis, & Hectica, ad quas postea referuntur, Amphimerina, Quotidiana, Tertiana maioris, & minoris famæ, Quartana, Quintana, Sextana, Nonana, Febris mēstrua, Sinocha, Anniuersaria, qua Antipater Sidonius Poeta extinctus est, Leypiria, Maligna, Pestilēs Cōtagiosa, Pestilēs stigmatica, Spuria, Legitima, Sudorifica, scilicet morbus Britānicus Germaniæ familiaris, Græcis posset dici ὑδροπυρετός. Febris purpura sic nominata à colore sāguinis accēsi, & tādē febris à pisce febrio dimanans: referunt enim in Fluuio Natan Insulæ Zeilan versari piscem, qui deprehensus illico febrem accendit, & illo deposito, euanescit: quaF propter ab hoc effectu Scaliger piscem hunc febrium cognominauit. Inter vniuersales affectus morbus gallicus meritò recensetur, qui quamuis primò pudenda afficiat, nihilominus paulo post per vniuersum corpus disseminatus patientes mirandum in modum vexat. Item lues noua Morauiæ, & alij morbi incogniti, de quibus Vuierus in Libro Germanico egit, quem de morbis incognitis inscripsit.

Febriū differentię. *Exerc.218.*

Modò de vnitatis solutione aliquid dicendum est; siquidem primò se se offerunt vulnera cuiuscumq; partis, tàm simplicia, quàm composita à quolibet instrumento siuè ferro, siuè bombarda maiore, & minore inflicta, glandibus plumbeis, & ferro sagittarum intra corpus relictis; vt contigit cuidam rustico, ex obseruationibus Dodonei, qui in seditioso tumultu sagitta circa dorsum vulneratus, sagitta extracta à Chirurgo, & ferro frustra perquisito, intusq, remanente, post biennium, per inferna, ferrum cum omnium admiratione emisit: nāq; ferrum iuxta Diaphragma ingreG diens, & secundūm intestina descendens, paulatim exitum circa podicem sibi parauit. Non desunt postea turpes cicatrices delendæ, & ossa fracta ferruminanda, quod opus Natura optimè molitur, cum nullo modo id Medici præstare possent: Seruatur apud nos officulum tibiæ fortè cuiusdam animalis quadrupedis, quod cum aliquo casu duobus in locis fractum esset, ea fragmenta per longum copulanda, per transuersum à natura fuerunt ferruminata, vt in sequenti figura apparet, vbi os consolidatum parte prona, & supina delineatum est.

Casus rustici sagitta vulnerati.

Officulum à natura ferruminatum prona, & supina parte depictum.

Poſt hæc enumerantur vlcera cuiuſcumq; partis varicoſa, verminoſa, cum oſſe corrupto, cachoetica, ſiuè chironia, herpetica, phagedenica, nomæ, theriomata, ſiue vlcera liuida, ſphacelli, vlcera gallica, caries, cerium, rimæ manuum, & pedum, item rima circa ſpinam in longum producta, adeò exilis, vt viſionem effugiat, quæ non rarò, teſte Schenchio, mortẽ ægrotanti affert. Amplius fiſtulæ cuiuſcũq; generis, ſcabiei omnes ſpecies, pruritus, lichen, ſeu mentagra, lepra, ambuſta, & ſimilia.

Lib.5.obſer. 45.

Ad tumores præter naturam accedentes, obſeruabimus eos eſſe infinitos, nam ſe ſe offerunt phlegmon, eriſipelas, oedema, cancer, inflammatio, carbunculus, bubo gallicus, ſcirrhus, nodi, atheroma, ſteatoma, melliceris, aneuriſma, emphyſema, ſtruma, ganglium, calli, & claui, verrucarum variæ ſpecies, ſycoſis, furunculus, parotis, parulis, crithe, chalazia, plica morbus Sarmatię peculiaris, Ionthi ſiue coſſi, oxonphalon, hernia, ſiue ſit bubonocelle, ſarcocelle, hydrocelle, epiplocelle, enterocelle, cirſocelle, phyſocelle, & compoſitæ herniæ, nec non lupiæ, quæ aliquando ad pondus octo librarum excreſcunt. Quid? hic recenſenda eſt illa eminentia cornu ſimilis, quæ interdum caput humanum deturpat, neq; monſtrum eſt, teſte Scaligero, ſed ægritudo. Immò Lanfrancus recitat in Chirurgia maiore ſe vidiſſe caput hominis ſeptem eminentijs inſigne, quarum altior cornu longitudinis pollicis æmulabatur. Item amatus Luſitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, qui iam adultus, cũ ab alijs pueris cornutus appellaretur, è capite cornu deponendũ curauit. Ideoq; Chirurgus iuſtò audacior illud radicitus reſeccauit, infælici tamen cum ſucceſſu, quoniam breui tempore patiens perijt: cum huiuſmodi cornua ex ſubſtantia medullari cerebri cõſtentur. Pariter anno elapſo trigeſimo nono ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum puer genere ruſticus decennis corniculo longitudine indicis in capite inſignitus acceſſit Noſocomium mortis Bononiæ, vt ope Chirurgica, à tali moleſtia liberaretur, cui Ioannes Baptiſta filius quondam Ioannis Caponij medica, & Aſtrologica ſcientia celeberrimi, ægrotis Noſocomij tunc temporis Aſtans in omni genere ſtudiorum perfectus, mortem de ſectione corniculi nuncians, prudẽter illum dimiſit. Nos quoq; in præſentia exhibemus iconem hominis cornuti in Ducatu Humenæ inuenti, cuius hiſtoria eſt hæc. In Ducatu Humenæ Galliæ, noſtris temporibus, hic homo cum cornu arietino in dextra frontis parte nato, cui nomen erat Frantz Trouilli, membris omnibus optimè conſtitutus, procera ſtatura, & viribus validis præditus, genere ruſticus, inuerſis lupi pellibus indutus, in paruo Comitatu Mezires natus vitam ferè ſemper in ſyluis egit, ſeptennis tamen nullum cornu veſtigium habuiſſe retulit: nam ab illa ætate cornu è capite erumpere cæpit, & forma cornu arietini acutum. Sed eo tempore, quo inuentus eſt, trigeſimum quintũ annum agebat, quemadmodũ ex aſpectu coniectare licuit. Hac igitur ratione repertus fuit. Dominus Lauerdin, venandi gratia, nemus quoddam ſæpè petebat; ſed quandoq; illuc ingreſſus, & ruſticorum cateruam conſpicatus, Prædoneſq; eſſe ſuſpicatus illicò omnes apprehendi iuſſit: tunc autem homo cornutus cæterorũ comes, & ſocius primus aufugiens inter dumeta ſe ſe abdidit. Verùm violentia illinc extractus, & ad Dominum ductus, caput aperire recuſabat, ne tantam deformitatem patefaceret. Pileo tandem a Domini famulis, & miniſtris depoſito, non ſine magna ſpectantium admiratione, cornu obſeruatum fuit in capite glabro, exceptis nonnullis pilis quibus occiput tegebatur. Tunc Dominus Lauerdin ſtatim ad Inuictiſſimum Galliarum Regem, qui non longè aberat, deduci iuſſit, à quo poſtea Lutetiam fuit ductus, vt ab omnibus conſpiceretur. Schenchius quoq; meminit cuiuſdam viri, è cuius dorſo os ad ſimilitudinem cornu emerſit; quare peracta vniuerſali totius corporis euacuatione, & medicamentis exiccantibus applicatis, os ſponte cecidit.

Exerc.299.

Centur.1. cura.51.

Cornu natũ in capitibus humanis.

Hic Homo quomodo inuentus fuerit.

Lib.5.obſer 50.

A B C D

Homo

Homo cornutus in Ducatu Humenæ inuentus.

Iam

Iam properare oportet ad numerandos illos affectus, quibus mulieres tantùm corripiuntur; ſunt autem ſterilitas, nempe muliebris, quæ aliquibus eſt perpetua, quamuis aliæ, mutatis coniugijs, illam deponant, Scythæ hunc morbum effæminatum appellant. Pica eſt abſurda appetentia grauidarum: meminit enim Shenchius mulieris cuiuſdam prægnantis, quæ morſum ceruicis cuiuſdam iuuenis appetebat,& abortum proculdubio feciſſet, niſi, exanimato ferè iuuene, ceruicem eius momordiſſet. Vteri procidentia, Abortus, Mola, Partus difficilis, fœtus mortuus,& ſecundinæ retentæ, Paſſio hyſterica, Matricis inflatio, & tumores præter naturam, eiuſdemq; matricis hydrops, necnon lumbrici, pruritus, dolor, hæmorrhagia, & hemorrhoides colli vteri, Symptoma turpitudinis, quando nympha, ſeu potius Clitoris, inſtar pudendi virilis, erigitur, qui affectus poſtea nymphotomia tollitur, carnis excreſcentiæ inter pudenda muliebria, Imperforatio, qua laborantes mulieres vocantur ἀτρηταὶ, Superfætatio epidemica, quam Braſauolus memorauit. His adduntur profluuium muliebre, menſium ſuppreſſio, eorumdem ſtillicidium, & nimia effuſio; ſed admirandum eſt, quod legitur in hiſtoria nauigationis in Braſiliã, nimirum mulieres Americanas menſtruis purgationibus non laborare; nihilominus mulieres illas eſſe fæcundiſſimas. Obſeruatum tamen eſt, quòd in illa regione, puellæ annum duodecimum natæ ab axilla, vſq; ad genu, dente accutiſſimo cuiuſdam animalis à matribus vulnerantur: vnde facta hac larga ſanguinis effuſione deinceps purgari non poſſe coniectant.

Morbi mulierum.

In Comment. ad Aphoriſ. Hippoc.

A

Amplius puerperę febre lactis laborant ob humorum commotionem, ob morbum pilarem, ob mammarum inflammationem, & ob lactis in grumos conuerſionem; aliquando vbera tanta lactis copia redundant, vt lac ſponte fluat. Hinc non eſt mirum, ſi Andreas Laurentius, aliquando obſeruauerit lac per veſicam,& anum expurgari. Interdum mulieres magnitudine mammarum laborant: nam Scaliger narrat ſe vidiſſe mammas cuiuſdam Virginis tam vaſtas, vt brachiorum latera, & partem ventris ſuperiorem occuparent. Hic caſus fortè non erit valde diſſimilis ab illa puella, quam Albertus Magnus mammis pendentibus, cum pilis in inguine, & ſub axillis ſe conſpicatum fuiſſe promulgat. Mulieres quoq; graui afficiuntur morbo, quando, ob anguſtiam orificij matricis, fœtus egredi nequeat, ni per tomotochiam citra conceptionis, & fæcunditatis iacturam, & citra periculum vtriuſq; vitæ, fœtus educatur. Quidam Orchitomi, ex Schenchio, hoc opus exercere ſolent diligẽter: nam in dextra abdominis parte, tranſuerſo digito infra vmbilicũ, & vltra quatuor digitos ad latus, ſectionem moliuntur, & inde recta procedunt, vſq; ad pudenda, abſq; rectorum muſculorum læſione, deinde vterum incidunt, amplo facto vulnere, vt fætui viuenti, & ſecũdinis aditus facilis paretur: poſtmodum vulnere abdominis, non vteri, quinq; punctis copulato, puerperam priſtinæ ſanitati reſtituunt. In fine horum morborum collocatur morbus virgineus, febris alba vulgo nuncupata, quoniam hæc affectio Virginibus tantummodo fit familiaris; quamobrem Matronæ Brabantinæ febrem hanc albam, ob pallorem faciei, & febrem amatoriam appellare conſueuerunt.

B

Lib. 1. Anat Exerc. 199.

In cõment. ad lib. 2. Phyſic.

Tomotochia quod remedium.

C

Febris amatoria.

Quemadmodum homines ratione ſexus, vt adnotatum eſt, aduerſa, & diuerſa valetudine detinentur: pariter, ratione ætatis, affectibus varijs occupantur. Pueri igitur licet omni morborũ genere premi poſſint; nihilominus vt plurimum afficiuntur morbis, inter quos ſunt morbili, variolæ, ferſuræ, quædam puſtulæ chriſtalliformes nuncupatæ, macies, vmbilici tumor, Herniæ, imperforatio, procidentia ani, intertrigo, & ſecundùm Auicennam, excoriatio, pernio, mutitas, ſiuè loquelæ priuatio: cum ſcripſerit Ariſtoteles ſolum hominem hac affectione poſſe tentari quoniam homo ſolus ſermonis eſt capax. Balbuties, vigiliæ diuturnæ, verminatio, dentitio, ſingultus, incontinentia, vrinæ. His nonnulli addunt Satyriſmum ad mentem Hippocratis in Aphoriſmis: cum tamẽ hoc vocabulum ab aliquo nimis diligente ſcriptore, inſertum ſit: ſiquidem doctiſſimi viri, in expoſitione huius loci, talis vocis non meminerunt.

D

Morbi puerorum.

Lib. 3 Aphoriſ. 27.

Poſtremo loco nominandæ ſunt omnes affectiones cutim humani corporis infeſtantes; quæ quamuis ſuperius partim inter vlcera, & partim inter tumores præter naturam memoratæ ſint; hoc tamen in loco omnes comprehendemus. Sunt igitur

Victi-

Vitiligines, Scabies, Elephantiasis, Vibices, Maculæ, Pruritus, Cicatrices, Rugæ, Vnguium casus, rediuiuium, Vitiata forma,& color, Hydroa tubercula, Exanthemata, Tinea, Sycosis, Canities intempestiua, Pilorum casus, Plica morbus epidemicus Polonis: nam quamuis vt plurimum hæc affectio pilos capitis occupet, attamen vt intelleximus, vexat etiam alia loca, à quibus pili erumpunt. Hic quoq; recensendi sunt affectus nempe impetigo, Mentagra, Ignis sacer, Lichenes, omnes Lepræ species, Atrophia partium, Dracunculus Aegyptijs,& Indis affectus familiaris, Epinyctis, Pustularum omnia genera, & præcipuè Boa, siuè Boua, quando cutis multitudine papularum rubet, non secus, ac si à Boa serpente suisset demorsa. Accedunt affectio furfuracea vniuersam cutim fœdans, Phthiriasis horrenda, quando vniuersa cutis pediculis scatet, item Syrones Medicis græcis incogniti, vt scribit Abenzoar, Arabibus Assoalar nuncupati: sunt enim pediculi per manus serpentes, & excitatis pustulis aqua plenis, altiùs delitescunt, & sunt animalcula tam parua, vt visionem ferè effugiant, & à mulieribus acutæ visionis acu facilè extrahuntur. Neq; omittendi sunt ricini ex sordibus barbæ, & inguinum nascentes, quos Galli Platas, & Itali cum exitu excrementorum careant, Cæcas cognominant. Tandem Albucasis meminit ægritudinis NaKir vocatæ, quę nil aliud est nisi flatus furiosus, qui vniuersum cutis ambitum affatim occupat.

Morbi cutis

Lib. 2. c. 93.

NÆVI.

ORBI cutis nuper enumerati næuos in mentem reuocarunt,& præsertim cum aliqui Authores non proletarij inter vitia cutis illos reposuerint. Scripsit enim quandoq; Plinius, farina fabacea in aceto cocta næuos auferri. Nihilominus tantum abest, vt næui humanum corpus deturpent, vt potius illud commendare videantur. Quapropter Ouidius faciem illam probare minimè dubitauit, in qua nęuum aliquem benigna natura impressit; nam quemadmodum nauis in placido conspecta pelago, non modò illud exornat, verum quoq; tanquam nauigabilis maris signum reputatur: similiter næuus quasi ναῦς non solum venustatem faciei conciliat, verum quoq, marinas humani animi affectiones significat: cum nemini dubium sit næuos ad Physionomiam attinere. Idcirco Melampus Medicus Atheniensis antiquissimus, necnon Abenragel inter Arabes, quid næui in vnaquaq; corporis parte à natura locati significarēt, edocere sunt conati. Quandoquidem næui per vniuersum corpus veluti casu quodam sparsi, certum tamen inter se ordinem, & veluti cognationem quamdam habent.

Li. 12. c. 25.

Naui ad physionomiā spectant.

Etenim næuus in fronte conspectus, alium veluti socium in thorace habet; immò si mediam frontem næuus occupet, vt plurimum alius in medio pectore, vel in dorso inter scapulas reperietur; & quanto næuus à medio frontis recedens ad dextram, vel sinistram partem inclinabit, tantò etiam alter ad alterutrum brachiorum, vel humerorum deflectet; itaut si in extrema fronte iuxta tempora, nimirum in confinio capillorum appareat, alium in humeris repræsentabit. Sæpius enim euenire solet næuos frontis quandoq; ad illos, qui in pectore, & quandoq; ad illos, qui impressi sunt in dorso, referri: cum pars antica, & postica pectoris thoracem constituant.

Si iuxta nasum, & supercilium næuus sit constitutus, alter in parte inferiori pectoris impressus videbitur. Præterea næuus, quem situm in naso occupabit, talem in pene næuus alter obtinebit: pariter si in naso mulieris obseruabitur næuus, in labijs pudendi alius residebit.

Naui nasi habent alias sibi respondentes in pudendis.

Quando hæ naturales verucæ reperientur intra nasi spatium, quo oculi inter se distant: similiter alias inter scrotum, & virgam, iuxta dextræ, vel sinistræ partis situm dabunt. Si næuus aliquis in palpebra supra pupillam reperietur, alius in scroto iuxta testiculum erit. Item si in parte superiori palpebræ fuerit, alter supra testiculum in aduersa scroti parte videbitur. At si fuerit in palpebra inferiori; pariter

næuus

næuus in parte auersa scroti versus clunes conspicietur. Verùm si næuus in genis appareat, in coxis etiam videbitur; adeout quantò ille naso, tantò hic inguini erit propior, & quantò ille mandibulæ versus aurem, tantò hic natibus erit vicinior. Cæterùm si subter oculos, scilicet in cauitate supra eminentiam malarū erit, næuum etiam sub axilla conspicere licebit, altiùs, & humilius, iuxta illum situm, quem alter in facie occupauerit.

Naui genarum.

Næui, qui iuxta aurem siti sunt, & illam ferè tangunt, suos comites in spatio alterutrius brachij ostendunt, quod spatium ab humeris ad cubitum protenditur. Immò si næuus per tres digitos ab aure absit, lateribus clunium næuus alter adhærebit: sin per duos tantùm digitos sit disiunctus, in signata brachij parte, sed versus dorsum reperietur. Næuus superiori imminens labro, & quasi nasum tangens indicat socium esse in illo spatio, quod inter pudenda, & podicem apparet. Contingit tamen aliquando, vt quando næuus à naso tres digitos est remotus, non amplius partem prædictam, sed pubem denotet; licèt vt plurimum hæc prærogatiua næuis in inferiori labro, & mento naris conueniat: immò, & alios in genu designat, quod tantò frequentius accidet, quantò signum erit inferius.

Naui labij superioris.

Verùm næui malis impressi infra tamen labium inferius, suos æmulos in abdomine repræsentant, quandoq; erunt in medio abdominis, dummodo alij in meditulio genarum fuerint. Et si in extremitate menti næuus apparuerit, næuus quoq; in pube iuxta pudenda notabitur. Næui aurem decorantes lacertos respiciunt, & qui auris ansam occupant, alterum carpo, siue manui proximum significant. Quando verò erit næuus in summo auris capreolo, alter cubito proximus obseruabitur, & næuus hærens meatui, seu conchæ auris, alterum in vola manus delitescentem demonstrabit. Sin anterior auris pars næuo gaudeat, alter eodem situ in manu lætabitur.

Naui auriū.

Sed aduertendum est, quòd non solum facies omnium oculis exposita hac gaudet prærogatiua, vt eius næui alios occultos manifestent, verùm quoq; manus, & brachia hac conditione potiuntur: quandoquidem næuus in brachio superiori supra cubitum deprehensus, certò certius alium in crure iuxta genu designabit: & si in brachij auersa parte erit, alter suræ adhærebit. qui vero lacertum occupabunt, suos oppositos in medio crure notabunt. Sin næuus propè manum, vel carpum residebit, alter quoq; supra talum pedis existet.

Næui brachiorum.

Demum si digiti manus erunt næuis insigniti, digiti quoq; pedum, ijs non carebunt. Obseruandum tamen est prædictas regulas, non perpetuò veritatem assequi, cum res naturales ex authoritate Aristotelis, aliquando à veritate descilcant. Qui igitur causas, si non necessarias, sed saltem verisimiles scire desiderabit, nimirum cur næui faciei suos æquales per corpus sparsos, certo quodam ordine, & situ habeant, confugiat ad doctrinam symetriæ superius diligenter exaratam, vbi aliqua ex parte suo desiderio satisfaciet; quandoquidem si proportiones illæ partium faciei, necnon similitudines proportionum admittuntur, quibus inter se partes, & faciei, & vniuersi corporis conueniunt; proculdubio legentibus innotescet ratio, qua næui faciei cum reliquis per reliquum corpus dissem inatis consentiunt: namq; explicatum fuit in symetria, quòd sicuti facies totius corporis, ita partes faciei partium totius corporis figuram quamdam, & typum repræsentant. Cum igitur, vt superius fuit expositum, frons pectus, supercilia, humeros, sinus oculorum axillas, aures brachia, mentum pubem, os in viris anum, & in mulieribus partes etiam verecundas repræsentāt; nulla admiratione teneri debemus, si næui, quibus natura, veluti notis quibusdam, partes illas corporis signauit, affinitatem, & relationem inter se habeant. Dum igitur frōs pectus, & aliæ faciei partes alias corporis partes respiciunt, vt in Rubrica symetriæ explicauimus; næuus quoq; in fronte expressus næuū in pectore; næuus in alijs faciei partibus, næuum pariter in alijs corporis partibus existentem indicabit.

Lib 2. de part. Anim.

Næuorū consimiliū causæ.

ME-

MEDELÆ.

EDICVS Philosophiam callens; necnon Mathematicam, seu Astrologiam pedisequam, immò facultatem Botanicam, Anatomicam, Pharmacopæam, & Chymicam; primitus valetudinem hominis omni industria fouet, & tuetur, dum incommoda aduersæ valetudinis arcet. Deinde omnia molitur, ne homo in ægritudines dilabatur, & si fortè illis oppressus fuerit, conuenientibus, & indicatis præsidijs eas exterminat. Verùm antequam hæc auxilia præscribat. Primò partem affectam ponderat, & diligenter animaduertit quonam morbo, vel per se, vel per consensum laboret: deinde quot modis pars aliqua corporis per consensum afficiatur. Namq; probè callens signa affectionum, necnon omnia symptomata, morborum genera, & causas, id celerrimè præstare potest. Amplius Medicus inter eruditos eminens signa salutaria, & læthalia nouit, & num morbus crisi, vel sine crisi sit terminaturus, prædicit, immò an talis crisis, vel per hæmorrhagiam, vel per abscessum, vel per vomitum, vel per alui deiectionem, vel per lotium, vel per mensium fluxionem, vel per hæmorrhoides, vel per sudorem fieri debeat, optimè cognoscit. Insuper dierum criticorum scientia peritus præcipit quid agendum sit, quando vnico tantùm affectu patiens opprimitur, & quando affectibus complicatis, sæuisq; symptomatibus iactatur.

Signa morborum.

Crises.

Præterea, in morbis profligandis, Medicus triplici instrumento, nimirum diæta, pharmacia, & chirurgia incedit. Ratione diætę, aerem salubrem, ciborum qualitatem, bonitatem, quantitatem, ordinem, & tempus docet; deinde exercitium, & quietem, somnum, & vigiliam, repletionem, & inanitionem instituit, necnon quænam animi affectiones vitandæ sint. Ratione pharmaciæ, diligenter considerat præsidiorum qualitatem, num hæc debeant esse temperata, seu potius calida, frigida, humida, & sicca, iuxta primum, secundum, tertium, vel quartum gradum: an tenuium sint, vel crassarum partium, & an debeant esse acria, adstringentia, aperientia, discutientia, condensantia, emollientia, indurantia, abstergentia, adurentia, attrahentia, alexiteria, pus mouentia, emplastica, deobstruentia, epulotica, exedentia, expurgantia, incrassantia, extrahentia, glutinantia, incidentia, repellentia, sarcotica, roborantia, lotium cientia, menses prouocantia, eorumdem copiam supprimentia, sudorem educentia, calculum frangentia, lac generantia, expectorantia, tussim sedantia, soporifera, dolorem mitigantia, venerea, spermatica digestiua, ambustis medentia, bilem, pituitam, & melancholiam concoquentia, eosdēq; humores deturbantia. Item remediorum dosim, ordinem locum atq; tempus præscribit.

Diæta.

Pharmacia.

Sed dignum est admiratione, quod medicamina, quæ in affectionibus humanis eliminandis adhibentur, ex omnibus in toto terrarum orbe procreatis desumuntur: namq; præsidium à Medico pręscriptum, vel est simplex, vel compositum, & simplex est illud quale à natura procreatur; & hoc est duplex, nempe animatum, vel inanimatum. Animatum est vegetatiuum, & sensitiuum. Vegetatiuum arborem, fruticem, subfruticem, & herbam compræhendit. Sensitiuum, vel est sanguineum, vel exangue, & sanguineum est duplex, rationale, & irrationale. Rationale est homo, ex cuius partibus multa etiam remedia Medicus elicit. Irrationale, vel est aereum, vel terrestre, vel aqueum, vel amphibium. Exangue quadruplex, nempe de genere Mollium, Insectorum, Crustaceorum, & Testaceorum. Postremo Inanimatum, vel generatur in aere, vel in visceribus terræ, & hoc est quadruplex, scilicet metallum, lapis, terra, & succus concretus. Itaq; ex prædictis simplicibus cætera medicamenta concinnantur, quæ etiam, iuxta mentem Galeni, multifaria esse debent. Quando scribit, permagnam humanorum corporum esse differentiam; tum ratione natiui ipsorum temperamenti, tum ratione mutationis ætatum, & vitæ studij; ideoq; quod componitur medicamentum nullo modo cunctis competere potest.

Remedia ex quibus elicantur.

Lib. 3. de Comp. Med. per gen. cap. 3.

Quamobrem Medicus præparat lenientia, syrupos, eclegmata, rob, decoctiones, soluentia, tam in substantia, quàm in infusione necnon in bolo, vel potione exhibenda:

benda; immò componit pilularum omne genus, glandes, siue suppositoria, infusiones, pessos, clysteres, errhina, trochiscos, sternutatoria, rotulas, apophlegmatismata, pulueres catharticos, gargarismata, suffitus, collyria, sacculos, electuaria, embrochas, poma odorata, abluriones, vnguenta, fomenta, cataplasmata, emplastra, epithemata, cerata, caustica, & balnea medicata. Quapropter poterimus canere cum Ouidio,

Medicamēta cōposita.

Mille mali species, mille salutis erunt.

Tandem Chirurgia non est prætermittenda, quæ etiam ad salutem propria instrumenta profert, cum scripserit Ouidius.

Vt corpus redimas ferrum patiaris, & ignem.

Chirurgia.

Chirurgus enim scalpello, cauterio, forcipe, serra, specillo, nouacula, acu, volsella, deligatione, tenacula, splenijs, penicillis, siue turundis, fascijs, fibulis, & instrumentis extendentibus vtitur. Cæterum ad euitandum omne medicamentorum genus, & ad tutelam valetudinis, Galenus præceptum cedro dignum tradit, videlicet eum nunquam ægritudines incursurum, qui cruditates cauerit, commotionem à cibo vehementiorem vitauerit, & se se ante cibum exercitio commiserit.

In lib. de succor. bon. & vit. c. 3.

CASTRATIO.

PVLEIVS castrationem eleganti vocabulo detestationem appellauit, causam insinuans, quare in brutis, & potissimum in equis celebretur; nempè quoniam nimio libidinis calore laborantes hac detestatione mansuefiant. Sed quid hoc meditamur in brutis; cum Iulius Alexandrinus mulieres perniciosæ Veneris ardore vexatas olim castratas fuisse diuulgauerit? In hominibus autem nostra ætate castratura, alijs non conferentibus præsidijs, adhibetur, quando peritoneo dilatato, vel lacerato, intestina in scrotum descendentia herniam generant; vnde homines ad labores, & ad alias functiones obeundas inepti redduntur; præterquamquod hac herniæ specie laborantibus non solum inflammationis, sed etiam læthalis voluuli perpetuum impendet periculum. Quocirca ad euitandum euidens mortis discrimen, & ad reddendos patientes laboribus aptiores, homines euirantur. Quandoquidem iuxta partem dextram, vel sinistram hernia laborantium, alterutrius testis auulsione, inustione, & sutura, peritoneum dilatatum, vel laceratum adeò copulatur, ne impostetum intestina descendere possint. Quod opus Orchitomi potissimum Nursini in Italia diligentissimè exercent.

Lib. 22. cap. 14.

Castrationis humanæ causa.

Olim homines ad Virginum custodiam castrabantur, vt ancillis expeditiores, & ad congrediendum inepti essent. Id vocabulum Eunuchi significat; siquidem ἐυνεχός deducitur ἀπὸ τοῦ τὴν ευνὴν ἔχειν, quoniam cubilium, & gynæcorum curam haberent. Eunuchus etiam vocatur spado, nempe σπάδων à verbo σπάω extraho, quoniam his testiculi euulsi sint. Cæterùm ferunt Turcarum Imperatorem olim vidisse equum castratum equam inire, propterea iussisse, in pueris eunuchandis, penem vna cum testibus detruncari; ideoq; factum est, vt Turcæ hac etiam tempestate in castratura puerorum, virgam cum testiculis auferant.

Mulieres autem castrari posse non est in dubium reuocandum, vt ex authoritate Iulij Alexandrini superius citata intelleximus: quamuis hoc opus maiori prematur difficultate; nullum tamen vitæ discrimen imminet, quādo Orchitomus est peritus. Schenchius enim recitat historiam stupendam de muliere procidentia vteri, & cancrena affecti laborante; namq; citra vitæ periculum, vterus à Chirurgo resectus fuit. Et Vuierus meminit cuiusdam Ioannis ab Essen, qui in Comitatu Marchiæ versans, illuc enim ad castranda iumenta conductus fuerat, propriam ibi eunuchauit filiam, cum illam familiariter cum iuuene quodam versantem animaduertisset. Ex Lonicero etiam, in varia historia, habemus Lydos fuisse primos, qui mulieres castrarunt, cum illis loco Spadonum vti solerent quam postea veritatē Cælius Rhodiginus affirmauit. Cardanus verò tàm mares, quam fæminas, absq; Chirurgico opere cu-

Lib. 3. obser. 303.

Lib. 4. de Præstig. Dē. cap. 2. edit. 6.

re eunuchas fieri protulit, dummodo mares longo vſu viticis, & fœminæ periclymeni vtantur.

DENOMINATA.

E HOMVNCVLVS, homulus, item homululus, & homuncio ſunt nomina paruum hominem denotantia; quamuis apud Chymiſtas homunculus ſignificet illud ſperma, quod tantopere extollitur neq; totum eſt ex Luna; immò ex illo magnam partem ſibi vendicat Chaos nempe mixtio quatuor elementorum, quemadmodum in ſcholijs Paracelſi legitur. Pariter apud Græcos ἀνθρώπιον, ἀνδράριον, ἀνδρίον, ſiue ἀνδρισκὸς vocabula ſunt homulum exprimentia, veluti ἡμιάνθρωπος ſemihominem ſignificat. Variæ etiam ſunt affectiones, quæ ab homine denominationem ſortiuntur. Eſt ἀνθρωπότης humanæ naturæ cõditio, ἀνθρωποπαθὴς affectibus humanis obnoxius; hinc ἀνθρωποπάτεια humana affectio, ἀνδρομανὴς dicitur amore virorum inſaniens. Quapropter apud Gregorium, ἀνδρομανία, nempe amor inſanus mulierum impudicarum legitur. Eſt λυκανθρωπία melancholiæ ſpecies, qua affecti, veluti in lupos conuerſi noctu vagantur, donec diluculet. Verùm ἐξάνθρωπος exponitur homo alie-F nam naturam, nempe ferinam induens. Sed μισανθρωπία odium hominum, ſiue inhumanitatem ſignificat, quæ Luciano ἀπανθρωπία etiam nuncupatur.

Homũculus Chymiſtarũ

Lycanthropia.

Exponitur ἀνδροσινὴς hominibus noxius, & ἀνδροκόβαλος Heſychio, & Suidæ vir improbus, & veterator, & ἀνδρομάχος cum viris pugnans. Eſt ἀνδρολατέω, viros expello, & ἀνδρόβασμος, quaſi ἀνδρός βασμὸς anguſta via, per quam vnus tantùm homo tranſire poteſt

Præterea nonnulla ſunt denominata, quæ ad perniciem hominum ſpectant, vt ἀνθρωπόλεθρος, hominum pernicies, ἀνδροδαίκτος viros perimens; vox eſt compoſita ex ἀνὴρ, & δαίζω. Item ἄνδραγχνος, vel ἀνδραγχος vocatur carnifex ſcilicet hominum ſtrangulator. Eſt ἀνθρωποθύνω homines ſacrifico. Exponitur ἀνθρωποκτενος, ſeu ἀνδροκτόνος, & ἀνδροφόνος apud Heſiodum homicida, eſt item Martis epitheton: G alioquin ἀνδρόφωνος apud Atheneum vocem virilem habens exprimitur. Hinc ἀνδροφονία, ἀνδροκτονία, & ἀνδροκτασία homicidium. Sed ἀνδροληψία erat pigneratio, quæ dabatur contra illos, apud quos homicidium fuerat perpetratum. Erant ἀνδράγρια τὰ ſpolia, quæ ex homine in militia interfecto reportabantur.

Carnifex quomodo Græcis appelletur.

Dicitur apud Scholiaſtem Ariſtophanis ἀνδροκμὴς à viro interfectus: nam ἀνδροκμῆτες ἀγωνίαι apud Euripidem erant certamina, in quibus viri præliabantur. Eſt ἀνδρόκμητος ab homine elaboratus: legitur enim apud Heſychium ἀνδρόκμητος τομβος nempe tumulus ab homine fabrefactus, vel in quo vir mortuus iaceat.

Nonnulla denominata ad eſũ humanæ carnis attinent; vt ἀνθρωποφάγος, ἀνδροφάγος, ἀνδροβορὸς, & ἀνθρωποβόρος hominiuorus, humana carne veſcens, eſt etiã nonnullorum canum epitheton. Hinc ἀνθρωποφάγια, & ἀνδροφαγία, hominum deuoratio, vel eſus carnium humanarum exponitur.

Pertinentia ad eſum.

H Loca à viris denominata ſunt ἀνδρεὼν, ſiuè ἀνδρὼν, pars domus quam viri ſeorſum à mulieribus habitant, & ἀνδροδουος apud Heſychium, & Suidam erat triclinium, vbi fortè viri tantum epulabantur. Item ἄνδρατά, apud Cretenſes, nuncupata fuerunt conuiuia publica, ex mente Ariſtotelis, ad quæ viri ſolummodo conueniebant. Ad hominum copiam ſpectant πολυανθρωπία, ſiuè ſecundum Suidam, ἀνδροπλήθεια, hominum frequentia, & ὀλιγανθροπία eorumdem hominum paucitas. Nam ἀνδρολογέω eſt homines ad militiam colligo, vnde naſcitur ἀνδρολογία virorum ad militiam delectus.

Li.2.Ethic. cap.8.

Si reſpiciamus procreationem, legitur apud Græcos ἀνθρωποποιὸς humanarum formarum fabricator; nam ἀνδριαντοποιὸς, & ἀνδριαντοπλάσης eſt ſtatuarius, & præcipuè qui virorum ſtatuas fingit: hinc ἀνδριάς, ſtatua potiſſimùm viri, & ἀνδριαντισκος parua viri ſtatua. Siquidem ἀνθρωπομορφόω eſt humanam formam tribuo, & ἀνθρωπογονία hominum generatio; hinc ἀνδρογόνος apud Heſiodum, virum generans.

Statuarius.

Cætera ſunt denominata homini maximè conuenientia, vt ἀνδρώδης virilis, ἀνδροπρεπής, & ἀνθρωποπρεπής homini conueniens, ἀνδρεῖος ad virum ſpectans, ἀνδρόφιλος virum amans, & ἀνδρέραστρια, ex Ariſtophane, virorum amatrix, ἀνδρόβουλος virili conſilio vtens, ἀνδρολήμη virili elatione animi præditus, vt exponit Heſychius, ἀνθρωπότυμος hominis animum habens, ſed ἀνθρώπειος, & ἀνδρόμεος, apud Homerum, eſt humanus, ἀνθρωπισμός humanitas, & ἀνθρωπώδης ad naturam humanam proximè accedens: immò ἀνθρωπίσθεις vocatus fuit Chriſtus apud Damaſcenum, cum ἀνθρωπίζομαι à Theologis græcis, homo fio, vertatur.

Xenophonti ἀνδρομήκης dicitur, qui ſtatura virili eſt refertus, & Atheneo ἀνθρωποειδής humana ſpecie inſignitus, & ἀνδρείκελος viro ſimilis. Item ἀνθρωπίζω homines imitor, συνανθρωπέω cum hominibus verſor. Et ὑπεράνθρωπος eſt, qui humanam excedit ſtaturam. Sed ἀνθρωπόγλωττος eſt, qui humana lingua loquitur, & ἀνθρωπόλογος, ſecundùm Ariſtotelem, eſt homo libenter de hominibus verba faciens. Apud Ariſtophanem legitur ἀνδραγαθία, quaſi ἀνδρός ἀγαθοῦ ἔργον, actio digna viro forti, vertitur etiam ſtrenuitas, quemadmodum & ἀνδρεία, quæ vox virilitatem, & ſtrenuitatem, & virilem ætatem ſignificat. hinc ἀνδρίζω aliquid virile ago; item ἀνδρίζομαι virilem ætatem ingredior, & ἀνδροπαις puer aliquid virile præſtans, vel ad ætatem virilem properans.

Virilitas, et ſtrenuitas.

Nonnulla ſunt quæ partes hominis reſpiciunt, vt ἀνθρωπέη, & per contractionem ἀνθρωπῆ ſubintelligendo, δορά, pellis humana, item ἀνδρόπρωρον pro ἀνδροπρόσωπον, apud Sophoclem, eſt humana facies. Heſychio verò ἀνδροσάθης, vel ἀνδροσάθων dicitur vir membroſus, nempè virilia iuſtò grandiora habens: At ἀνδρογύνης, ſiue ἀνδρόγυνος exponitur marifæmina, nimirum homo vtroq; ſexu refertus. Polluci tamen, hoc vocabulo, Eunuchus denotatur, & hæc eadem vox apud Heſychium, imbecillem, effæminatum, & hominem muliebri animo prædictum deſignat, immo hoc idẽ nomen in parabolis Salomonis pro ſocorde vſurpatur. Demùm ἀνδράποδον ſignificat hominis pedem, veluti littera ſonat, quamuis hoc vocabulum quandoq; pro mancipio ſumatur, cum mancipia Dominorum pedes appellari ſoleant, & apud Suidam ἀνδραποδοκάπηλος venditorem mancipiorum ſignificat.

Marifæmina quid ſit.

Ornithanthropos.

Præte-

Præterea multa sunt in terrarum orbe humanam repræsentantia formam, quæ inter hæc denominata recenseri possunt, vt ἀνθρωποδαίμων, Dæmon habens humanam faciem, item ἀνδροδάμας gemma simulacrum quoddam hominis referens, quamuis Plinius etymum huius gemmæ ab effectu deriuet, siquidem hominum impetus domare potest. Quid plura? aliquando visus est Cometes effigiem humanam repræsentans, qui ἀνθρωπόμορφος nuncupatur. Immò in tabula Hieroglyphicorum Aegypti quædam auis fortè imaginaria, humana facie decora conspicitur, vt in superiori icone, quæ ὀρνιθανθρώπος appellari potest.

Androdamas.

E Amplius multæ sunt plantæ ab homine sortientes denominationem, & prima fronte se se offert ἀνδρόσαιμον, quasi viri sanguis, cum flores plantæ digitis contriti sanguineum succum emittant. Antirrhinum sylvestre capitula humanam caluariam referentia profert, idcirco à nonnullis caput defuncti hominis nuncupatur: quapropter, ex Porta, ad Philtra vsurpatur. Apud Dioscoridem portulaca vocatur ἀνδράχνη quasi gluma hominis; nam veluti spicarum inuolucra ad hyemem pro cibo belluarum seruantur: pariter portulacam passim nascentem ruricolæ olim partim elixatam comedebant, & partim siccatam, vel sale, & aceto conditam ad hyemem seruabant. Apud eundem Dioscoridem habetur ἀνδροσάκες fortassis quasi ἀνδροσάκος hominum medela, cum hæc herba multis affectibus præsidio esset. Est alia planta tactu aspera prætereuntium vestibus facilè adhærescens, quæ philanthropos quasi hominum amica nuncupatur; licèt Bauhinus, ex mente Aetij, non

Lib. 4. phys. cap 10.

Li. 4. cap. 1.

Androsaces

F hanc plantam, sed Xanthium, nempe strumariam, & lappam minorem philantropon nominari voluerit: siquidem φιλάνθρωπος amans hominum, & beneuolus exponitur; hinc φιλανθρωπια humanus amor, & ἀφιλάνθρωπος inhumanus dicitur. Insuper ἀνδράχλος vocatur herba quædam viro similis, quasi ἀνδρείκελος facta syncope, & mutata tenui in asperam; hæc autem videtur conuenire cum Mandragora, quæ ob radicis effigiem semihomo à Columella indigitatur sic.

Philanthropos nomē æquiuocum.

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores &c.

Hæc eadem planta Pythagoræ vocatur ἀνθρωπομόρφος. Vt omittamus alias plantas humanam figuram referentes; quemadmodum sunt quædam Satyriorum species, quarum vna flores ad instar hominis procreat; idcirco ἀνθρωπόφορος cognominatur. Item palma Christi inter Satyrij species recensetur, quæ & ipsa radicem instar figuræ manus humanæ producit. Pariter quamdam radicem nobis donatam hic damus pronè, & supinè pictam, cui natura rudimentum humanæ effigiei impressit: quapropter, & ipsa meritò ἀνδρόμορφος indigitari poterit.

G

Satyriorum species.

Quod modò in hac radice, interdum in nonnullis saxis obseruare licet. Tradit enim Olaus Magnus, in litoribus Ostrogothorum, nempè Orientalium Maris BrauiKen nuncupati, vbi etiam Torrens vehementissimus per oppidum Norcopense cognominatum illabitur, varias saxonum figuras, quasi humano artificio perfectè cælatas semper conspici; quarum nonnullæ effigiem humani capitis, aliæ formam pedum, manuum, & digitorum repræsentant: cum tamen à nullis lapidibus corpus humanum integrum referatur. Sed regionis incolæ similibus assueti spectaculis hæc lapidea simulacra nihili pendent.

Lib. 2. Rer. Sep. c. 28.

H Tandem in libris Chymistarum quædam plantæ delineantur, iuxta folia, vel radices, ab effigie hominis non recedentes, quæ Andrographæ, vel Anthropographæ cognominari possent; hæ sunt herba Helilotria, herba Lucia minor, herba Testatoris, herba Scudaria, his enim nominibus à Chymistis decorantur.

Radix Andromorphos.

EPITHETA, DIGNITATES, OFFICIA.

OMINES, qui ſunt viuæ virtutum imagines,& abſoluta veræ laudis exemplaria, proculdubio infinitis decorantur epithetis : primitus vocantur beati,quaſi benè aucti,cum deſiderata poſſideant, θεώγλωσσοι, quoniam Dei lingua loquantur : ſiquidem θεόγλωσσος tanquam bibliorum epitheton à Græcis diuulgatur. Quapropter non erit mirandum, ſi homo, Clementi Alexandrino, cæleſtis planta nuncupetur, & nonnullis Græcis οὐρανόσκοπος, non ſolum quia rectus incedat, & Cœlum ſpectet, ſed etiam quia cœleſtia meditetur. Item homines cognominantur μέροπες, fortè quoniam varijs

varijs vtantur dialectis: cum μέροψ habentem diuersam vocem, necnon, apud Aristotelem, auem significet. Item virtutis gratia homines adeò redduntur venerandi, vt laboriosi, docti, & litterati prædicentur, pariter Græcis ἀργαλέοι, & μογεροὶ, nempe operosi, & laboriosi. Insuper eximio virtutum splendore coruscantes dicuntur hospitales, constantes, patientes, magnanimi, veraces, iusti, casti, religiosi, modesti, verecundi, & χαμαίφρονες, humilis mentis: idcirco Pythagoras hominem πάντων χρημάτων μέτρον scilicet rerum omnium mensuram appellauit.

Lib. 9. de hist. Anim. cap. 13.

Vicissim quoniam homo innumeris premitur calamitatibus, non pauca sortitur epitheta. Latini eum vilem, incautum, nudum, laboriosum, fragilem, imbecillum, pusillum, caducum, infælicem, & ærumnosum indigitant. Græcis, iuxta hunc sensum, homines vocantur χαμαιγενεῖς, quia ex humo prognati, χαμαὶ ἐρχόμενοι de humo progredientes, ἐπιχθόνιοι in terra versantes, σάρκινοι, carnei, ἄθλιοι, miseri, ἀινόμοροι, infortunati, κακοδαίμονες infælices; cum hæc vox κακοδαίμων non solum malum spiritum, sed infœlicem quoq; & miserum designet. Amplius nuncupantur πολύμοχθοι ærumnosi, ὀϊζυροὶ calamitosi, πολύτλητοι multis miserijs complicati, & κηριτρεφεῖς inter miserias alti; Alioquin dicuntur Βροτοὶ, & apud Poetas græcos passim θνητοὶ mortales, veluti etiam apud eosdem Poetas πολύσπερεις per varios terræ tractus sparsi, & διοτρεφεῖς, quasi à Ioue nutriti, ὀψίγονοι, nempe sero geniti. Licet quandoq; Gręcis sic appellentur, qui post alios nascuntur. Tandem θυμοβόροι nominantur, quasi animum vorantes, quia sæpius ægritudinibus animi se macerent. Quandoq; ob dispendium bonę valetudinis corporeæ, indigitantur Apopletici, Asthmatici, Cardiaci, Calculosi, Cæliaci, Epileptici, Dysenterici, Febriculosi, Hydropici, Lienosi, Icterici, Leprosi, Lethargici, Melancholici, Phrenetici, Pleuritici, Cæci, Balbi, Claudi, Podagrici, Strumosi, Verminosi, & infinita huius generis epitheta nanciscuntur iuxta illas affectiones, quibus in dies occupari solent.

Homo ærumnosus.

Epitheta ratione ægritudinum.

Ratione originis alij dicuntur nobiles, alij ignobiles, & iuxta consanguineitatem, filij, nepotes, patres, aui, mariti, soceri, priuigni, quemadmodum in Rubrica affinitatum fuit exaratum. Verùm ratione modi nascendi, quidam vocatur Cæsar à cæso matris vtero, Opiter, quia patre mortuo, & auo viuente nascatur, Posthumus quoniam patre defuncto oriatur, Aggripa, cum ordine inuerso, ab vtero egrediatur Vopiscus, quando alio fœtu interempto in lucem prodit, Cordus, quia serò nascatur. Alij impressum aliquod à natura signum gerentes, varijs donantur epithetis, vt Planci, Plauti, & Ploti à pedibus planis, Scauri à talis eminentibus, Vari, obtortis cruribus in partem anteriorem, Vacij, cruribus obliquis instar vaccarum, Coclites altero lumine priui, Lucini paruis oculis referti, Petauri agiles, Labeones, à labijs prominentibus, Chilones maioribus insigniti labijs; Achili sinè labijs, Buccones ore eminenti, & amplo, Bronci dentibus eminentibus, Nasicæ, ob nasum aduncum Simi, & Simones à naso compresso, Sylones à fronte eminentiori, Galbæ à colore galbulæ auis, Flauij à flauo colore Gibbosi ob curuitatem, Obstipi à breui collo, Neruæ ob neruorum robur, Columellæ à proceritate, & tandem à varijs leguminibus denominati, vt Pisones à pisis, Fabij, à Fabis, Lentuli, à lente, Cicerones à cicere, non quia huiusmodi legumina optime sererent, vt aliqui voluerunt, sed quoniam horum leguminum impressam in corpore imaginem ab vtero matris ferrent.

Epitheta ratione ortus.

Si mentem ad vitia dirigamus, aliquando homines maximam vitiorum labem contrahentes, nominantur gulosi, edaces, vinolenti, abstemij, ociosi, effæminati, incestuosi, adulteri, fures, libidinosi, mendaces, hæretici, prædones, dolosi, scelesti, improbi, inuidi, arrogantes, superbi, ambitiosi, audaces, temerarij, litigiosi, taciturni, loquaces, ingrati, periuri, proditores, perfidi, fascinatores, magi, & adulatores: vnde de postremis canebat quidam.

Epitheta ratione vitiorum.

Plus placeo Regi, quàm cor, quàm pignora falsa
Me noscat quamuis dicere, falsa probat.

Idcircò Græcis in hoc sensu homines appellantur δειλοὶ, nimirum meticulosi, ignaui, & improbi, ἀμαθεῖς indocti, φιλόκοσμοι res mundanas amantes, πολύπλαγκτοι, multis erroribus agitati, κακότεχνοι fraudolenti, αἰολόβυλοι scilicet varij, & in consilijs versuti, κενεαυχέες vana iactantes, μάταιοι vani, κακόθυμοι maleuoli: ideo

Cap. 1. ad Rom.

non est mirum si ab Apostolo vocentur θεοςυγεῖς Deo exosi, interdum etiam ἀφωτιςοι non illuminati: siquidem ἀφότιςος apud Alexandrum Aphrodiseum, Lunæ silentis epitheton esse perhibetur.

Iuxta opum abundantiam, vel defectum, homines sunt pauperes, illiberales, auari, prodigi, fæneratores, vel magnifici, liberales, diuites, fælices, & fortunati, & potissimum πολύκληροι, quibus multa obuenit hæreditas.

Aetas sexus statura.

Ratione ætatum vocantur infantes, pueri, adulti, iuuenes, viri, senes, decrepiti, & aequæui, nimirum coetanei. Ratione sexus, masculi dicuntur, fæminæ, & hermaphroditi. Ratione staturæ, pusilli, & proceri; ratione molis corporeæ: obæsi, & macilenti. Tandem iuxta pulchritudinem, vel deformes, & monstrosi, vel sunt speciosi, & venusti, immò ὀπισθόκομοι, qui capite comato incedunt.

A

Si dignitates hominibus conuenientes meditemur, inueniemus homines iuxta honores Ecclesiasticos, & Sacerdotales, vocari Pontifices, Cardinales, Prælatos, Archiepiscopos, Episcopos, Procpiscopos, Abbates, Præsbyteros, Diaconos, Rectores, Præfectos, Præpositos, Priores, Canonicos, Vicarios, Parochos, & Hierophilaces; Cæterùm ratione honoris profani, nuncupantur Imperatores, Reges, Tyranni, Proceres, Primates, Senatores, Fiscales, Auditores, Dynastæ, Legati, Nuntij, & Legislatores. His adduntur, Monarcha omnium Princeps, Tetrarcha quartam Regni partem occupans, Cosmarchus Mundi Princeps, Decarchus, decē militum Princeps, Philarchus Imperij candidatus, Irenarcha ad tumultus placandos in ciuitate electus, Eparchus prouinciæ præses, Stategus præfectus militum Archipolis Princeps Ciuitatis, Nauarchus nauis, necnon Hecatontarchus centum hominum Princeps.

Dignitates, & honores.

B

Si contemplemur varia munia, quibus funguntur homines. Primùm ratione doctrinæ, & disciplinæ, homines appellabimus Doctores, Discipulos, Præceptores, Pedagogos, Oratores, Iurisperitos, Grammaticos, Rhetores, & Poetas quorum vnus aliquando sic cecinit,

Non maro sic cecinit, docuit cantare Maronem
Mœcenas, doceas me quoq; magna canam.

De Rhetore autem sic canitur.

Laurea debetur linguæ, clariq; triumphi,
Nam, cum vult, bellum sedat, & arma mouet.

Munia varia hominū.

Item dicuntur homines sophistæ, Philosophi, Metaphisici, Theologi, Historiographi, Dialectici, Astrologi, & Geometræ. De Astrologis sic legitur.

C

Quę non sunt, quæ sunt, & quæ ventura trahuntur,
Si videt Astrologus, non homo, sed Deus est.

Geometra sic introducitur canens,

Quæ nunquam tetigi nec tangam, metior astra,
Miraris? centrum, & terra mihi satis est.

Præterea alij agunt in humanum animum, vt Histriones, Musici, Saltatores, Funambuli, Scurræ, Citharedi, & cæteri fidibus Cantatores, Circulatores, & Aulici, de quibus extat distichon huius tenoris.

Inuidię rabies, æstus, dolor anxia cura
Auratis claudunt toxica liminibus.

D

Scurra sic loquitur.

Obsequor, applaudo, sic dulcia massica poto,
Rideat vt Princeps, turpia quęq; decent.

Verùm circulator introducitur loquens hunc in modum.

Non ego te fallo, fallit te mens tua, verba
Vana cupis, vanus quod cupis accipies.

Accedit etiam Musicus eleganter canens.

Pectora dura canens moueo, stant omnia nostro
Munere, cor, sanguis, lumina, mens, anima.

Munia circa corpus.

Sin agant circa corpus, vocantur Medici, Chirurgi, Orchitomi, Odontagogi, Balneatores, Pharmacopolæ, Tonsores, Myropolæ, Obstetrices, Cubicularij, Nutrices, Propolæ, Lanij, Ornithopolæ, Caupones, Coqui, Salarij, Fartores, Famuli, Dispen-

Dispensatores, Ancillæ, Trapezocomi, idest epularum structores, Crustularij, Olearij, & Elæopolæ, Buccellatorum artifices, Riuales, Proci, Meretrices, Lenones, Comites, Iudices, Pincernæ, Saponis Opifices, Vespilones, Necrophori, Satellites, & Carnifices. Famulus sic conqueritur.

Sors mea tristis atrox, duro sub vindice vino,
Non bibo, cum sitio, cum bibo, non sitio.

Cubicularius de suo Domino hæc habet verba.

Si gemit, accurro, matulam si flagitat, adsum.
Si pedit, laudo, si cacat, olfacio.

E Pincerna epulas Principis prægustans sic conqueritur.

Prægustans epulas, virus, vel funera gusto;
Iure cado, mortis sum mihi causa meæ.

Lanius suam mentem paucis sic exponit.

Vita cadit, cibus est noster, qui sustinet illam,
Quisq; potest nostra viuere tutus ope.

Dispensator encomijs Domini se dignum prædicat hunc in modum.

Si Rhombum nummis centum, similibus emi
Bis mullum, Domini me gula lauta probat.

In militia, homines iuxta munia, varia sortiuntur nomina. Primitùs bellicosi cognominantur, & bellicosæ vocatæ fuerunt illę mulieres, quæ intrepidæ dimicarunt, F vt Regina Aegypti Cleopatra, Artemisia Regina Cariæ, & Hippolite Amazonum dominatrix. Præterea dicuntur belli Imperatores, milites ordinarij, signiferi, equestres, pedites, antesignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, torquati, mensores, canditati, bellatores, imbelles, velites, peltati, cataphracti, hastati, scutati, ferentarij eminus dimicantes, sagittarij, chiliarchi, tyrones, rorarij leui quadam pugna prælium ineuntes, gregarij, triarij omnium fortissimi in postrema exercitus parte locati, exautorati, qui veniam abeundi consecuti sunt, dimarchæ duplici pugnæ genere certantes, mucronigeri, culteliferi, sclopigeri, spiculiferi, scorpionarij, qui machinis scorpionibus nuncupatis vibrant, balistarij, funditores, siue fundibalarij lapides funda iacientes, colubrinarij, pyrobolarij glandes ignitas eiaculantes. His addimus athletas, pugiles, & gladiatores. Inter hos tubi- G cen suam virtutem sic commendat.

Munia militaria.

Hinnit equus, cum me sentit, volat acta sagitta,
Lancea, Mars sæuus, voce mea loquitur.

Et gladiator suam mentem sic exponit.

Quid thoraca capis? clypeo pugnemus, & ense,
Cor lorica tibi, cor tibi sit galea.

Quando homines aliorum vicariam obibunt operam quoad animum, dicentur Legati, Causidici, Interpretes, Exploratores, scribæ, proxenetæ, architecti, & secretarij vulgo dicti. Itaq; seruus à manu cum omnibus de rebus Domini silentium agere debeat sic inquit.

Cor Regis video, curas, & crimina, fęlix
Talia si possem dicere, sed tacco.

H Architectus verò hæc verba profert.

Ars mea prima modum dat cunctis artibus, ars est
Maxima, nam causis imperat ingenium.

Sin motus rei de loco ad locum cõsideretur, presto sunt baiuli, aurigæ, geruli, veredarij, nauicularij, lecticarij, tabellarij, aquarij, cistiferi, oenophori, cursores; nam Atas puer, consule Vipsano, septuaginta quinq; millia passuum, magna omnium admiratione, à meridie ad vesperum cucurrit, & tandem accedunt institores, de quibus sic canitur.

Munia ratione motus localis.

Gallus, Arabs, Indus, Thrax, Cælta Sicamber Alanus,
Quas mihi dant merces, ad tua tecta fero.

Si dirigatur animus ad materias, circa quas opifices versantur, homines nuncupantur marmorarij, lapicidæ, cæmentarij, dealbatores, stannarij, aurifabri, argentarij, inauratores, fabriferrarij, vitrarij, fabrilignarij, pelliones, coriarij, membranarum

rum perfectores, numularij, interpolatores, gemmarij, librarij, fericarij, bractearij publicani, fullones, fericum varijs rhombis nētes, caminorum expurgatores, pictores miniarij, & illi artifices, qui telas tum veteres tum nouas graui prælo ſubijcientes poliendo eleganter mangonizant.

Munia ratione formæ operis.

Ratione formæ operis conſiderati, homines dicuntur textores, doliarij, infectores, cartharij, pictores, carbonarij, horologiorum machinalium opifices, cælatores, typographi, pilearij, monetarij, plaſtæ, calcarij, laternarum fabricatores, culcitrarij, figuli, pectinum opifices, pyxidipæi, veteramentarij, ſignifices, macheropæi, nodulorum toreutæ, ſphæriſterici, ſubligaculorum artifices, ephippiarij, laruarum ſculptores, catropopæi, putearij, xiphothecarij, eſſedarij, incerniculorum, & ciſtularum opifices, bibliothecarij, fomitifices, necnon ſulphuratorum, pulueris pyrij, & periſtromatum artifices, immò, & lanifices, quorum materia ſic celebratur.

A

Serica quid poſcis, veſtes ſi vellera præbent?
Illa nitent, fateor, ſed magis iſta decent.

Ratione inſtrumēti opifices.

Deniq; ratione inſtrumenti, quo ad opus vtuntur homines, nominantur toreutæ, molitores, piſtrinarij, piſtores, ſeu furnarii, cribratores, fornacarii, ſartores, & ſutores, acupictores, & ſcoparii. Sunt hic Bononiæ, qui vendemiarum tempore in aliud opus non incumbunt, niſi ad calcanda torculari vinacea. Si verſantur circa rerum cuſtodiam, ſunt coloni, ianitores, milites, excubitores; circa venationem, venatores, piſcatores, & aucupes. Verſantes circa cultum animalium, ſunt bubulci, opiliones, ſubulci, paſtores, apiarii, agaſones, aurigæ, aſinarii, veredarii, domitores, manſuetarii, ſtabularii, & veterinarii, & caprarii. Demum terram colentes, ſunt ruſtici, agricolæ, viridarii, vinitores, olitores, fæniſecæ, aratores, topiarii, paſtinatores, foſſores, & arboratores.

B

PARTES HVMANÆ
Quibus Dijs Sacratæ.

THNICI Numina quædam ſingularum humani corporis partium tutelaria in Cœlis verſari exiſtimarunt. Itaq; nonnulli caput Ioui, oculos Mineruæ, brachia Iunoni, pectus Neptuno, renes Veneri, & pedes Mercurio conſecrarunt. Alij verò opinantes hominem ab vtero prodeuntem, ſpiritum à Sole, corpus à Luna, ſanguinem à Marte, ingenium à Mercurio, deſiderium à Ioue, voluptatem à Venere, deniq; à Saturno honores ſortiri, à prædicta Deorum tutelarium ſeriè receſſerunt. Saturnus tamen ex Iulio Firmitio, aurem dextram, ſplenem, & melancholiam tutatur, Iupiter aurem ſiniſtram, & hepar, Mars hepar cum Ioue, & renes cum Venere, Sol ſpiritus, caput, & dextrum oculum, Venus cum Marte nares, Mercurius os, linguam, & manus orationis humanæ adiutrices, & tandem Luna oculum ſiniſtrum reſpicit.

C

Dominium planetarum.

Conueniunt tamen multi frontem olim Genio fuiſſe conſecratam, & ſupercilia Iunoni dicata, his enim oculi teguntur, quibus fruimur luce, quam à Iunone dimanare credebat Antiquitas; quapropter Iuno Lucina fuit nuncupata. Aurem Deæ memorię, & linguam Mercurio dicarunt: idcirco Aſtrologi ab eodem planeta hanc regi tradiderunt; barbam verò, & capillos Apollini ſacros faciebant: vnde ex Rhodigino, Ephæbi primam capillorum, vel barbæ inciſionem Phæbo offerebant: proptereaquòd ex humecta, & feruida natura, animantium incrementa prodeant. Dextram manum Fidei, & ſecundùm alios Fortitudini ſacrarunt, quoniam dextrā dextrę iungentes pacem inibant, & auxilio indigentes dextram petebant; immò ſupplices eamdem deoſculabantur: hinc poſtea à dextra dexter, nimirum propitius dimanauit. Amplius iuraturi, per dextram, tanquam per fidei ſedem iurabant.

D

Lib. 4. lect. antiq. c. 23.

A manu pendent digiti, quos ſacros Mineruæ eſſe volebant. Stomachum magna pituitæ copia redundantem ad dominium Lunæ referebant, cum hæc humiditatum abundantiam progignere credatur. Vmbilicum Veneri dicatum ſtatuebant; cum

ab illo

ab illo luxuriam dimanare crederent. Quamuis alij sacratum Ioui facerent, quoniam olim Iuppiter in templo Iouis Amonij sub vmbilici specie colebatur. Iecur Veneri dicatum dixerunt: ideoq. hoc viscus ab eodem planeta regi Astrologi diuulgarunt; & Poetæ sedem amoris in iecore collocarunt, immo vulgare distichon idem attestatur.

Cor sapit, & pulmo loquitur, fel commouet iram,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Cæterùm Astronomi non solum iecur, sed renes quoq; & genituram in potestate Veneris constituerunt. Genua tandem Misericordiæ, & pedes Mercurio dedicarunt: quare petentes Misericordiam genua flectere solebant.

E

Verùm Astrologi non planetas modò, sed signa quoq; Zodiaci singulis humani corporis partibus, & membris dominari pronunciant: cum cælestium potestas, accedente quadam nominis similitudine, in determinatis membris operetur. Quamobrem Aries caput sibi vendicare perhibetur; cum magna vis huius animantis in capite resideat. Tauro collum attribuitur, quoniam Taurus virtutem suam in collo exercet. Brachia Geminis assignantur propter similitudinem; nam Gemelli, vt plurimum similes esse consueuerunt. Pectus conuenit Cancro ob formam animalis; nam dorsum Cancri latitudinem pectoris æmulatur. Coxæ, ex Manilio, Libræ competunt; cum tanquam Libræ à trunco dependeant; licèt, secundùm alios, Sagittario attribuantur, & sic deinceps crura Aquarius, genua Capricornus, ilia, & ventrem Virgo, latera Leo, genitalia Scorpio, vmbilicum, lumbos, vertebras, pubem, Libra, & Pisces pedes regere perhibentur.

Signa Zodiaci.

F

Deinde, ex Petro Crinito, ceruicem, & caput Soli, os, & linguam Mercurio, lienem Saturno hepar Ioui, sanguinem Marti, renes, & genituram Veneri, & ventriculum Lunæ Astrologi assignarunt. Quocirca Antiquitas ad exprimendum non solum planetarum, sed signorum quoq; Zodiaci dominium in humana membra, hominem nudum in centro circuli duodecim signis decorati effigiauit, in cuius simulacri lingua pictus erat Mercurius, in regione splenis Saturnus, in regione hepatis Iupiter, in corde Mars, in cerebro Sol, in stomacho Luna, & in genitalibus Venus conspiciebantur.

Lib.12.c.2.

G

PRODIGIA.

RODIGIOSA quæq; insigniora, in quibus partium hominis, siue eiusdem effigiei fit mentio, hoc in loco memoranda esse decreuimus. Primùm, ex Plinio anno mundi trecentesimo sexagesimo octauo supra tria millia, dum Romæ fundamenta ædis capitolini Iouis foderent, humanum caput recenti aspersum sanguine inuenerunt; & de hoc Aruspices interrogati, hunc locum non solũ Romani Imperij, sed totius etiam orbis caput fore responderunt: id etiam Iulius obsequens in historia Prodigiorum recitauit. Bugatus quoq; ante necem Bernabo Viscontis, non modo eius Palatium ardere, sed caput humanum inter flammarum globos, quasi cremandum, per aliquot temporis spatium, visum fuisse recitauit. Quando domus Neronis fulmine tacta fuit, tunc capita imaginum Cæsarum ceciderunt; vnde Prodigiatores familiam Cæsarum in Nerone defuturam præsagierunt.

Lib 28.c.2.

Lib.1.

Lib. 2. hist.

H

Pariter Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, in Vrbe Argelia, tempestatis impetu, in arce deiectum est caput statuæ iconem Ducis Saxoniæ referentis, & eodem anno Henricus Dux Brunsuicensis auitum repetens regnum à Duce Saxoniæ comprehensus, & cæsus fuit. Item Galba Prouinciam Hispaniæ Taraconensem ingrediente, & citra publicam ædem sacrificante, accidit, vt caput cuiusdam pueri ex ministris repente canesceret; quare hoc prodigio moniti Aruspices mutationem rerum futuram prædixerunt. Caput quoq; hominis diademate pontificio coronatum in aere conspectum fuisse refert Nicolaus Orius in epistola quadam ad Bouilum, anno octauo supra sesquimillesimum; cuius prodigii expositio

Caput pusionis canescẽs

apud

apud ipsum legitur. Tandem prodigiosus fuit ille piscis humano capite insignitus, qui anno Domini vigesimo tertio supra millesimum, & sexcentesimum in fluuio Istula Sarmatiæ captus fuit, quemadmodum ex relatione Cracouiæ impressa intelleximus.

Modò de aliis partibus disserendum est; siquidem Vespasiano cœnante, manus humana in triclinium illata, & subter mensam subiecta fuit; hinc Diuinatores rerum potestatem ad Vespasianum aliquando peruenturam præsenserunt. Similiter, anno ante Christum quingentesimo quinquagesimo nono, Rex Balthasar in instructa comessatione, & optimatibus conuiuis, inter elegantes epularũ lautitias humanam manum in superficie parietis scribentem conspicatus est, quod prodigium Regis mortem prædixit, vt in sacris Bibliis apud Danielem legitur. Pedem offendere Antiquitas prodigiosum esse existimauit. Idcircò Caius Gracchus qua die ciuili seditione fuit oppressus, domo egrediens limen pede ita offendit, vt non pauca inde sanguinis portio effluxerit. Item Crassi filius aduersus Parthos præliaturus, ita pedem offendit, vt cadere coactus fuerit, & res malè cessit; quemadmodum Alexander ab Alexandro scriptum reliquit.

Prodigia manus.

Cap. 5.

Prodigium duorum pusionum.

De hu-

De humanis effigiebus prodigiosis, infinita extant monumenta. In primis anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, ex Iobo Fincelio, ante necem Mauritii, in quodam vico Thymigræ, icon viri proceri sanguinem vndequaq; effundentis inter nubes apparuit, quæ paulatim in tenuissimas defluxit auras. Eodem anno in Palatinatu, duo homines cataphracti in aere præliantes visi sunt, qui paulò post euanuerunt, hoc in Meteorologicis Marcus Fryschius enarrauit.

Item Anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum in Ciuitate Babarscha Hungariæ, die sexta Octobris, duorum pusionum monomachia in aere conspecta est, & qui armatura turcica munitus erat multis confossus vulneribus cadere visus est; immò eodem tempore, & loco, arcus cælestis suis variegatus coloribus, & duplici Sole ex vtraq; parte decoratus apparuit; quemadmodum in superiori icone id totum spectandum proponimus.

Prodigium viri Germanum æmulantis.

Amplius anno, quo Veſpaſianus Imperator Hieroſolymam deleuit, non ſolum ſydus gladii figuram repræſentans Vrbi diu impendit, ſed etiam homines armati inter nubes dimicare viſi ſunt, veluti Textor admonuit. Anno quoq; Domini quadrageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, ex Fincelio, in oppido Vittlandiæ, cum dilucularet, ſereno Cælo, vir procerus veſtibus germani Principis indutus in aere conſpectus eſt, ad cuius latus Leo, & Agnus apparuerunt, vir quamdam coronam fruſtra arripere conabatur, ſed tandem gladium vibrare cæpit, cum nubes aduenientes totum ſpectaculum adumbrarunt. Huius ſpectaculi icon ex Lycoſthene delineatur.

Mauritio imperante, effigies hominis ignoti Monachi veſtimento induti circa ſtatuam Imperatoris enſem diu circumtulit, & poſt euanuit: quare referente Textore, Mauritium gladio periturum prædixerunt. Bugatus etiam narrat, in obſidione Brixiæ, multa prodigia apparuiſſe, & potiſſimum Mediolani, in porticu Matthei Viſcontis, humanum ſimulacrum coruſcantibus munitum armis equitare viſum eſt, & poſt biduum denuò apparens, & cum alio ſimili ſimulacro prælians, paulò poſt am-

Prodigium Equitis.

boin

bo in tenuem auram abierunt. Anno Domini quinquagesimo supra sesquimillesimum intra Norimbergã, sereno die, visus est in aere eques, qui altera manu equum & altera canem venaticum ducebat, Sol erat varii coloris, & supra ipsum vas sanguine plenum, quo aspergebatur, conspecta etiam est aquila sinè pedibus, apertis alis, vnà cum Iride veluti antecedens ostendit figura.

Præterea anno Mundi noningentesimo quinquagesimo quarto supra tria millia, Drusus Tiberii frater ab Octauio Augusto aduersus Cæltas fuit missus: ideoq; illi ad flumen Albin vsq: progredienti mulier proceræ, & inusitatæ staturæ facta est obuia his verbis: quò pergis Druse? non potes hæc omnia ex Fatis videre: quocirca Drusus in itinere morbo læthali correptus, & extinctus est. Similiter anno Mundi noningentesimo vigesimo octauo supra tria millia, Brutianis in prælium egrediētibus vir Aethiopici coloris in porta occurrit, & à militibus fuit confossus: verùm paulò

Prodigium mulieris pro-cera.

Crucularum Prodigium.

Lib. 2. gen. dier. c. 31. poſt Caſſius, & Brutus interierunt. Legitur apud Alexandrũ ab Alexandro, quòd Sagunti, eo tempore, quo hæc Ciuitas excidium Annibalis paſſa eſt, infans nuper in lucem editus, denuò in vterum matris fuit reuerſus, quod prodigium teterrimum bellum portendit.

Lib. 9. Item Egnatius in varia hiſtoria recitat, olim Romæ multa admiranda oſtenta fuiſſe conſpecta, ſed inter alia, anno Mundi ſeptingenteſimo quadrageſimo nono ſupra tria millia, Romani puerum ſemeſtrem in foro olitorio triumphum exclamantem audiuerunt. Inſuper anno ab Vrbe condita ſexcenteſimo decimo quarto, & ante Chriſtum centeſimo trigeſimo octauo, multæ ſtatuæ humanam referentes effigiem è Cœlo ceciderunt, & ab Aethna monte maiores flammarum globi, emicuerunt; hinc Diuinatores, teſte Iulio Obſequente, annum quietũ præſagierunt. Rurſùm anno ab Vrbe condita quadrageſimo ſupra ſexcenteſimum, & ante Chriſtum, *Lib. 1. de Prodig.*

Tumoris præter naturam Prodigium.

anno duodecimo supra centesimum, virgo quædam filia Pompei Helni in equo sedens à fulmine cæsa est; cuius linguam inter fæmora per partes posteriores exeuntem obseruarūt: idcirco Prodigiatores, vt refert Iulius Obsequens, virgines eo anno magnum dedecus passuras esse prædixerunt, nec aliter accidit, quandoquidem tres virgines vestales, ob incestum, grauibus suppliciis mactatæ fuerunt. Anno quinto Constantini Imperatoris, in Calabria, & Sicilia, cruculæ quasi oleo designatæ in vestimentis hominum apparuerunt, & eodem anno orta est teterrima pestilentia, quæ non solum Siciliam, & alias maris insulas vexauit, sed etiam per totam Græciam crassata est. Icon Prodigii exhibetur.

Loco cit.

Mulieris spicas vomentis Icon.

Cæterùm mirabilius fuit illud Prodigium, quod accidit in Pago Dullefelt, anno Domini vigesimo quinto supra millesimum, & centesimum: nam puero laborante tumore circa dextrum genu, accidit, vt ab apertione tumoris non sanies, sed grana siliginis, & hordei exierint, & eodem tempore, vt refert Licosthenes, ingens fames regiones adiacentes mirandum in modum cruciauit: Quamuis etiam aliquando contingere possit, vt ex materia in tumoribus putrescente quid simile granis hordei, vel tritici, citrà prodigium, gignatur: superior icon hoc Prodigium ostendit.

Ex eodem Licosthene, anno Mundi octingentesimo sexagesimo octauo supra tria millia, mulier Aretii spicas farris euomuit, & ab eiusdem quoq; naso prodierunt, & eodem tempore Ptolemeus Rex Aegypti Cyrenis moriens Senatum, Populumq; Romanum hæredem constituit, & Icon Prodigii exhibetur. A

Amplius Dinothus in Aduersariis diuulgat, quòd anno octingentesimo vigesimo tertio in Agro Tullensi, puella quædam duodecimum agens annum ab omni cibo per spacium decem mensium abstinuit. Addit Iulius Obsequens, quòd anno ab Vrbe condita sexcentesimo decimo nono puer sine ano natus est, & segetes in arboribus creuerunt in Capitolio, quo Prodigio Romanum exercitum à Numantinis grauia passurum damna prædixerunt. Idem Author scriptum reliquit, quòd anno ab Vrbe condita sexcentesimo septimo natus est puer tribus pedibus, & vna tantùm manu refertus, & multa alia huius generis quę postea inferius in capite de Monstris recitabimus.

Segetes in arboribus nata.

B

MIRACVLA.

QVÆ supra vim naturæ summus rerum omnium opifex, & eius Sancti non solum in partibus humani corporis, sed etiam in toto corpore patrarunt; tam innumerabilia sunt, vt potius dies deficerent, quàm quòd omnia miracula huius generis recensere possemus. Nihilominus horum pauca tantùm exempla recitare decreuimus. De capillis narrat Theodoretus in Philotheo, quòd Iacobo Nisibeno Episcopo in Persidem descendente, puellæ quædam iuxta fontem morantes, verecundia deposita, capite detecto, & sublatis vestimentis, impudentibus oculis sanctum virum intuebantur; vnde vir iustus id ægrè ferens fontem maledictis insecutus est, qui illico exaruit, maledictis quoq; puellas afficiens, confestim impudentem earum iuuentutem præcoci canitie puniuit: siquidem nigredo capillorum in candorem transmutata, earum venustatem imposterum fœdauit. C

Canities pręcox miraculosa.

Lucilla Virgo Nemesii Tribuni Plebis filia luminibus capta, Stephano Pontifice intercedente, visionem recepit, quæ deinde, Volaterano teste, sub Valeriano martyrium subiuit. Item Nautulphus puer naturaliter visu carens, precibus Sancti Enochi, Authore Gregorio Turonensi, visionem est consecutus.

Lib. 4. hist. cap. 14.

Circa linguam narrat Egnatius ex Procopio, Libycos Episcopos ab Arianis lingua fuisse priuatos; nihilominus Constantinopolim petentes, Procopio ipsos audiente, clarè locutos fuisse memorat. Idem accidisse nonnullis Christicolis apud Persas versantibus scribit Nicephorus, qui, tyrannica vi amissis linguis, supra vim naturæ locuti sunt. D

Li. 16. c. 36.

In Prato spirit. cap. 114.

Infantes quoq; viginti dierum, authore Sophronio verba clara protulerunt: nam Daniel Abbas, cum matronæ cuidam sterilitatem, precibus, & oratione adimisset, ideoq; propagata prole, ab Aduersariis adulterii accusabatur; ipse verò ad infantem vigintiquinq; dierum natum accedens interrogauit, quinam eius pater esset, & tũc infans palam loquens verum patrem indicauit. Zoe Nicostrati martyris vxor spatio multorum annorum, ob grauem ægritudinem muta, tandem ope Diui Sebastiani pristinam locutionem consecuta est.

In lib. de Prodig.

De manu tradit Licosthenes, quòd Leone Sexto Pontifice Romano sedente, manus cuiusdam hominis ferro fuit amputata, deinde anno vertente, ei dormienti supra ordinem naturæ fuit restituta, & indicium miraculi fuisse perhibet lineam

coloris

coloris sanguinei, quæ in loco copulationis manus conspiciebatur.

Denique totum hominem supra naturæ vim in varia transmutatum, Authores multi tradiderunt. Eusebius Iesuita meminit casus cuiusdam hominis in Vrbe Parocha degentis; qui per sancta corporalia peierarat, se imprecatum in lapidem conuerti, si falsa asseueraret, & illicò in saxum conuersus est eodem quo erat habitu, & forma, & hactenus omnibus conspicuus perdurat; vt omittamus vxorē Lot, quæ in statuam salis fuit transformata, vt habetur in sacris Biblijs, & alia infinita huius generis quæ apud Surium, & alios Authores leguntur.

Lib. 1. de mirac. nat. Europę.

E

MYTHOLOGICA.

POETAE non solum græci, verùm etiam latini, homines quosdam veluti Briareum, & Gigem centimanos esse finxerunt, immò Homerus, & ipse Solem ἑκατόγχειρα, nempe centimanum indigitauit. Sed interpres Hesiodi per Briareum, tempus vernum intelligendum esse promulgauit, cum hoc anni tempus, magna herbarum, florum, & frondium copia redundet. Pariter, per Gigem centimanum, exposuit hyemem, ob multa, quæ in hoc anni tempus congeruntur. Similiter Solem centimanum non immeritò appellauit Homerus, ob innumerabilia munia, quæ in dies obit. Idem interpres Hæsiodi Cyclopes, nempe homines Monoculos ideò à Poetis fictos fuisse narrat, quia circa fulmina in aere genita versari dicerentur, & quoniam aer in medio situs est, hinc factum esse fabulæ locum est attestatus, vt vnusquisque Cyclopum vno tantum oculo circa medium frontis exornaretur.

F

Sol centimanus cur dictus.

Achillem quoque præter talos, fuisse inuiolabilem sunt fabulati, quia tali manu matris tecti, dum in stygijs mergeretur vndis, ab aqua non fuerunt madefacti; hac de re in illa parte saucium interijsse scripserunt: hac autem fabula insinuare voluerunt hominem licèt fortem, & aduersus infortunia animosum, aliquando lasciuis illecebris ita succumbere, vt inde manifestum sibimet exitium compareт.

Extat quoque ridicula de Prometheo, & hominibus fabula. Prometheus enim, Iouis mandato, homines, & bruta finxisse perhibetur. Iupiter autem bruta hominibus multa plura conspicatus, iussit Prometheo, vt brutis aliquibus destructis, homines formaret. Dum igitur Domini imperium exequeretur, accidit, vt multi homines, humana quidem figura, mente verò ferina inde prodirent. Hæc autem fabula ficta fuit ad indicandos homines, qui inhumana referti crudelitate per terrarum orbem vagantur.

G

Promethei fabula.

His addere possumus ex Abstemio, multas fabulas animaduersione dignas, & primò narrat mulierem quamdam à marito multis affectam verberibus se mortuam simulasse, & cohibito spiritu, humi iacuisse, vt terrorem marito incuteret: quapropter maritus technarum muliebrium non ignarus, talia verba protulisse fertur, nempe bestiam mortuam pelle nudandam esse; ideoque pedem vxoris arripiēs gladio cutim separare nitebatur, cum mulier, simulato animi deliquio, statim surrexit. Fabula docet, quòd homini prudenti muliebres insidiæ frustra tendūtur. Posteaquam in sermonem improbæ fæminarum naturæ incidimus, non erit ab re, ex eodē authore, fabulā exarare de Cacodæmone hominē adeò vexante, vt nullis artibus ad exitum adduci potuerit; tandē quidam se illi vxorem daturum est pollicitus, quo intellecto, Dæmon inquit, noli me iugalibus vinculis irretire, quia iam iam egredior. Fabula monet improba vxore nihil esse miserius.

Technę muliebres.

H

Animum etiam muliebrem ex alia fabula intellexit Abstemius, dum introducitur pater, qui blandis verbis dolorem filiæ, marito animam agente, lenire conabatur, illi promittens alium iuuenem in matrimonium venustiorem, qui prioris desiderium facile sedaret; at mulier doloris impatiens non solum verba patris inuita audiebat, sed intempestiuam quoque alterius mariti mentionem improbabat. Verùm statim atque maritus expirauit, lacrymis adhuc madida patrem interrogauit, num ibi versaretur ille iuuenis, quem sibi in maritum nuper dare promiserat. Ex fabula percipien-

Mulierum simulationes.

dum est, quàm facilè ex animo vxoris amor, & memoria defuncti mariti excidat.

Tandem in confirmationem dolosæ fæminarum naturæ, aliam Abstemij annectemus fabulam. Cum olim nouæ nuptæ, face accensa præeunte, ad mariti ędes duci solerent, vir quidam prudens, qui hamum coniugalem nuper vorauerat interrogatus, quid sibi vellet illa fax accensa, quam sponsa de parentum domo ædes mariti ingressura gestat, illicò respondit, illa fax significat me hodie ignem ab ædibus Soceri ablatum in domum meam inferre: ex fabula colligendum est: quandoq; mulieres quasdam ignis scintillas secum deferre, quæ bona mariti sæpè sæpiùs comburunt. A

SOMNIA.

HOMINES maximè omnium per quietem aliquid videre feruntur: quapropter ex Philosophorum mente, quibus somnum capientibus nunquam aliqua rerum species oborta est, si tempore procedente, accidat, vt somnient, paulò post vel mortem, vel grauem morbum incurrunt; vnde Cardanus, & cæteri Onirocritæ quid vnaquæq; pars humani corporis in quiete visa possit significare, docet. Inchoando igitur à partibus superioribus; caput in somnis conspectum, Principem, honores, mentem, & domus Dominum denotare scripserunt, capillis verò, tegulas, ornamenta, ædium, decorem, & infortunia grauia, cerebro prudentiam, & disciplinam indicari. Per oculos, filios, fratres, parentes, & gemmas intelligunt: propterea quod si quis sibi per quietem tres habere oculos videatur, magnam filiorum spem concipere debet, si breui vxorem ducat, & vicissim si quis somniauerit se vtroq; priuari oculo, filijs, aut fratribus, aut parentibus orbandum fore autumant: filij enim oculis assimilantur, propterea quòd quæ nobis grata sunt, in oculis ferri dicuntur. Fratres quoq; ad oculos comparantur, quoniam oculi germana quadam copulatione, neruo optico, vinciuntur. Similiter parentes ad oculos spectare feruntur, cum sint in causa, vt filij beneficio lucis fruantur. B

Qui nūquā somniarunt quid incurrant.

Caput.

Capilli,

Oculi,

Verùm ex altera parte si alicui aliqua oppresso calamitate per somnium cæcitas accidere videatur, Interpretes somniorum hinc securitatem præsagiunt, quoniam ærumnosus mala minime sit inspecturus. Sed ex Artemidoro, oculum per quietem esse in aure, cæcitatis indicium est, cum aurium beneficio percipiat, quæ oculorum etiam ope comprehendebat; & eò magis hoc nugamentum cōfirmat, quia somniantes in summitate digitorum oculos habere, cæcitatis periculum incurrant, cum cæci, oculorum vice, manibus vtantur. C

Post oculos consideranda se se offerunt cilia, & supercilia; per cilia pedagogos, & puerorum custodes, & per supercilia, dignitates, ornamenta, & mulieres intelligunt. Idcirco supercilium densum, & benè coloratum in quiete visum, libertatis indicium esse dicitur; & ex aduerso, si quis glabrum supercilium somniauerit, inde luctum prædicunt, & causam huius rei ridiculæ afferunt, quoniam prisca consuetudine receptum fuerit, in luctu supercilia vellicare. D

Cilia, & supercilia.

Naso postea tanquam maximè conspicuo, decorem, ornamentum, & sagacitatem designant: quare magnus nasus inter quietem visus insignem sagacitatem portendere dicitur. Immò aliquis morbo oppressus, se absq; naso esse in somnis imaginatus, mortem proximam præsagiat, ratio tamen futilis adducitur, quia scilicet caput humanum, truncis naribus, cranium æmuletur.

Nasus,

Amplius nugigeruli somniorum coniectores auribus famam, doctrinam, & seruitutem attribuunt; vnde somniantes auribus asininis se esse refertos, seruitutē præsagiunt; nisi somnians fuerit Philosophus, tunc enim tale somnium, ob tardiorem motum aurium, bonum prædicit, quia firmam Philosophorum auscultationem esse volunt. Rursus somnianti plures habere aures longam seruitutem minantur, quia aures multa imperia demonstrant. Sin hoc somnium patrifamilias acciderit, amplitudinem

Aures,

tudinem familiæ significat, si opificibus, lucrum præsagit: cū somniantes ob aurium multitudinem, multas etiam voces locantium operas audire perhibeantur. Hæc, vt veritatem fateamur, varias potius humani ingenij argutias ostendunt, quàm quòd firmam doctrinam sapiant.

Si prosequamur per nugatoria, isti gratiam faciei, iniuriam, & odium, ori pudorem dignitatem, & valetudinem, barbæ authoritatem, lucrum, & lætitiam, dentibus familiam, & affines, palato coquum, & vitæ suauitatem, faucibus vitam, & supplicium, mento fundamentum, & causam existimationis, submento vxorem filios, & cætera, quæ custodiuntur, foueæ iuguli mortem, quia ibi animalia iugulentur, necnon muliebria ornamenta, & tandem toti collo robur, ob ceruicem, voluptatem, & decorem domus ascribunt.

Cætere faciei partes.

E

Si descendamus ad thoracem; pectus, secundùm coniectores somniorum, fortitudinem, consilium, & arcana significat, costæ, quia nos tuentur, satellites, & procuratores indicant, dorsum, quia onera subit, designat labores; immò nepotes, quia post nos sunt. Humeri tandem familiares minoris authoritatis, brachia fratres, & cubiti operationes leuiores demonstrant. Per manus, artes, & robur, per palmam manus, labores, & summam inopiam intelligunt, per læuam tamen lucri, & rei agendæ signum prædicunt, cum hæc manus ad tutelam potius sit idonea. Cæterùm, ex horum mente, si quis in causis agendis vir fuerit egregius, & per quietem plures habere manus videret, prospera expectare debet; cum id clientum, amicorum, & pecuniarum copiam portendat. Ex altera parte si somnians vir fuerit improbus, & pluribus manibus in quiete refertus, malum est expectandum, cum vincula per plures manus expediantur. Manus verò in somnio ablatæ, vt voluit Artemidorus, artes ostendunt, & si manus fuerint formosæ, fælicem agendorum successum præsagiunt, & potissimùm, illis qui manibus aliquod opus integrant.

Pectus.

Brachia.

F

Manus.

A manu pendent digiti, qui, apud Onirocritas suos habent significatus; per ipsos enim opera minuta, & fidem indicant. Seorsim tamen pollex robur, & litteras significat, Index fidem, religionem, litteras, & scribendi facultatem, Medius impudentiam, & fædas operationes, Annularis vxorem, filios, & dignitates, minimus pueros, & eorum custodiam, vngues demùm tutelam, & firmitatem ostendunt.

Digiti.

Vmbilicum Onirocritæ parentibus, & patriæ assimilant: nam quemadmodum fœtus per vmbilicum nutritur, pariter à patria, & à parentibus alimētum recipitur; quapropter quæ de vmbilico in somnis apparent, de patria, & parentibus vaticinantur. Venter quoq; opes designare dicitur; nam corpus ex illo veluti homo ex opibus alimentum suscipit. Alioquin, iuxta sententiam Hippocratis, venter mari assimilatur; quandoquidem si quis in somnis mare turbatum videre sibi videatur, illum ventris affectu laborare vel laboraturum coniectabat: nam sicuti fluuii in mare se se exonerant, similiter omnia excrementa ad ventrem confluunt.

G

Venter, & vmbilicus.

De interaneis aliqua sunt enaranda: cum pēr cor, parentes, filios, & vxorem, per pulmonem, verba, & sermonem, per ventriculum, voluptatem, prædia, & annuos redditus, per vesicam fellis, indignationem, iram, & morbos, per lienem, risum; per renes, filios, & robur, per intestina, opes reconditas, per vesicam, mundum muliebrem, & per vterum, filios, & filias intelligant.

Cor, ventriculus, fel, renes, intestina, & vesica.

H

Neq; pudenda postponuntur, quæ, apud ipsos, honorem, voluptatem, opes, & robur denotant: immò seorsim anus curas, & impedimenta, cum per illam partem excrementa trudantur. Vulua turpem voluptatem, nates partes abiectissimæ impudentiam, turpitudinem, necnon seruos, & colonos indicant.

Pudenda.

Amplius coxis, ancillas. & pueros custodes notant, genibus, grauiores operationes, tibijs familiares, & amicos, quorum ope sustentamur, iuris ornamentum, & tutelam, talis, seruos abiectos, & illos, quorum adminiculo maximè nitimur, pedibus totius domus fundamentum, necnon seruos, quia pedes totius corporis pōdus sustinent, quemadmodum serui domi, ruriq; semper operantur, & malè operantes supplicio compedum puniuntur. Calcaneo tandem summum robur notatur, & id præcipuè, cui homo maximopere fidere potest, & deniq; cute, munimentum, & ornamentum, ostenditur.

Coxa.

Pedes.

Hactenus de partibus, nunc de toto aliquid dicendum esse censemus. Scribunt enim,

enim, si mulier liberos, & maritum habens, se in marem transmutari somniauerit, eam breui viduam euasuram, atq; munio maris functuram, sin liberis careat, mares parituram, sin virgo fuerit, futurum, vt quamprimum hymeneum celebret. Ex aduerso si vir, & præcipuè Princeps, vel Dynasta se in mulierē degenerasse per quietem obseruauerit, futurum arbitrantur, vt de sede expulsus dignitatem amittat, quia mulieres imperio virorum subijciuntur. Nazarius narrat quòd homo nudus, & muscis vexatus, neq; illas abigens in somnis visus, hominis ignauiam, & segnitiem denotat, & alius paralysi affectus conamen circa aliquod negotium significat. Alius veluti temulentus vas vino plenum tenens designat somnolentiam. Alius pedibus manibusq; carens, & supra crassum equum sedens, otium ostendit. Alius saxum supra caput ferens, velata facie, & vinctis catena ab ore egrediēte manibus, obliuionem indicat. Alius dextro pede asinino, sinistro capreoli, cum ala aquilina in humeris, tarditatem describit. Alius habens celum fractum, & malleum absq; manubrio, negligentiam designat. Alius super simiam sedens cum claua sine manubrio, imperseuerantiam denotat. Alius habens membra in plures partes diuisa, dissolutionem ostendit, & alia huius generis plurima leguntur apud ipsum loco citato.

Somnio 2. c. 3.

Lib. 1. c. 5.

Valerius Maximus, & ipse tradit duos Arcades vnà iter facientes Megaram peruenisse, quorum alter ad hospitem, alter ad tabernam meritoriam diuertit; illi, qui in hospitis ædibus dormiebat, inter quietem, comes apparuit, vt sibi cauponis insidijs oppresso præstò esset; quare expergefactus de lecto surgens tabernam petere conatur, sed id vanum putans somnium, denuò cubatum, se contulit, at rursus comes saucius in quiete oblatus obsecrabat eum, vt qui vitæ opem ferre neglexerat, saltem neci vltionem non negaret: siquidem cadauer à caupone trucidatum, & stercore tectum in plaustro ad portam vehebatur; iterum à somno excitatus, protinus surgens, & celeri gradu ad portam properans, plaustrum in somnis demonstratum inuenit, & detecto comitis corpore trucidato, cauponem ad capitale iudicium deduxit.

Pariter de quodam Galeni somnio narratur, quòd ipse, cum ægrotum quemdam chronico laborantem morbo, multis adhibitis præsidijs liberare non posset, tandem per quietem est monitus, apertionem venæ inter digitum annullarem, & minimum sitæ, prædicto affectui summo fore præsidio, sequenti die iam per somnum edoctus talem venam secari iussit; vnde facta sanguinis effusione, patiens paulò post conualuit. Alioquin, vt plurimum quando humanum corpus optimè fuerit constitutum, non aliæ in animis dormientium cogitationes, quàm simulacra ex diurnis actionibus, & quotidianis munijs dimanantia versantur: quemadmodum Claudianus his carminibus expressit.

Galeni somnium.

Omnia, quę sensu voluuntur vota diurno,
Omnia nocturno reddit amica quies.

HIEROGLYPHICA.

AB omnibus humani corporis partibus Aegyptios Hieroglyphica desumpsisse liquidò constat: quandoquidem à partibus supernis inchoando, delineatum caput humanum, hieroglyphicum principij appellabant; cum ex medica doctrina, omnes sensus, & nerui à capite oriantur; præterquamquòd vulgus, cuiuscumq; rei principium, caput nuncupare solet. Immò per capitis figuram, diuinitatem indicabant; cum cætera membra à capite regantur: hac de re Aegyptij caput adeò venerabantur, vt ab esu capitum brutorum omninò abstinerent: adeout Platonici caput humanum ad mundani orbis similitudinem fabricatum, & membrum diuinissimum esse tradiderint. Immò per capitis fascia redimiti effigiem, Principatum intelligebant; cum somniorum coniectores, caput redimiculo ornatum in quiete conspectum, dominij signum esse præsagirent. Caput abrasum seruitutem indicabat, & caput comatum tā apud Græcos, quàm apud Latinos, tāquam mollitiei signū deliniabatur. Aliter Aegyptij, icone

Capitis prærogatiua.

icone abrasi capitis, cuncta superflua amouenda esse significabant. Quando verò icon capitis humani partim capillis, & barba ornati, & partim glabri proponebatur, Aegyptijs, ex Valeriano, homo peregrinus intelligebatur; proptereaquod Osyris aduersus Gigantes belligerans, in Italia, vbi erat peregrinus, barbam, & comam nutriuit, sed in patriam reuersus, non modò barbam, sed capillos etiam deposuit. At picturam capitis nudi mulieris nullis decorati ornamentis, quale caput nympharum esse solet, Diodorus musæ hieroglyphicum esse contendit. Alioquin caput muliebre speciei horridæ apud Corynthios, terroris erat imago; qua de re ferunt Domitianum in pectore caput Medusæ delineatum gestasse, vt omnibus timorem incuteret.

Caput muliebre.

E

Hactenus de sola capitis figura. Modò capitis effigies alijs copulata diuersa parit hieroglyphica; ideo Aegyptij caput humanum cum asinino pingebant, vt hominem imperitum ostenderent, & præcipuè illum, qui totum vitæ tempus domi terit, nec peregrè proficiscens aliorum hominum mores contemplatur. Insuper, effigiatis duobus capitibus humanis, custodiam exprimebant, & per figuram trium capitum, Lunam intelligebant, cum hæc in Cœlo, terra, & locis subterraneis dominetur; quamuis alij tempus præteritum præsens, & futurum indicarent, vel triplicem mensis diuisionem intelligerent: cum mensis quilibet in Calendas, Nonas, & Idus, distribuatur, & quando quadriceps, vel quadrifrons Ianus olim pingebatur, quatuor anni tempora demonstrabantur. Demùm per hominem septicipitem, multiscium denotabant; cum, ex mente nonnullorum Astrologorum, in quinto decimo Geminorum gradu, hieroglyphicum septem capitibus decoratum collocetur, quandoquidem, vt ipsi referunt, sub hoc gradu in lucem editus multiscius sit futurus.

Caput triplex.

Homo septiceps.

F

A capite ad oculos descendamus, qui varia hieroglyphica effigiant. In primis figura oculi Deum significabat: namq; si in minori mundo oculi partium omnium venustissimi, & præstantissimi tanquam actionum omnium moderatores habentur; pariter in magno mundo Deus Optimus Maximus cuncta moderatur; præterquamquòd oculus lucem participat, & aliquando tam efficacem, vt etiam inter horrificas noctis intempestæ tenebras cernere valeat; non immerito igitur figura oculi Deo assimilatur, quem perennem lucis perpetuæ fontem, & originem prædicamus. Scripsit quidem Valerianus, quòd oculus in summitate sceptri Regij deliniatus rerum omnium moderatorem denotabat; cum sceptrum dignitatem, & oculus lucem indicaret. Verumtamen Cælius Calcagninus Osyrim tali figura denotari asseuerauit, addens per oculos Hori, in Aegyptijs Hieroglyphicis, Solem, & Lunam demonstrari. Cartarius quoq; per oculum pictum in vertice sceptri, Solē intellexit, cum is totum Cœlum, & subcælestia omnia in dies intueatur: hinc postea nonnulli Solem Iouis oculum indigitarunt.

Oculorum hieroglyphica.

G

In lib. de reb. Aegypti.

In lib. de Icon. Deor.

Præterea oculum patentem Sacerdotes Aegyptij figurabant, vt Iustitiæ seruatorem demonstrarent: quapropter Plato non iniuria Iustitiam quandoq; speculatricem appellauit; & Chrysippus oculos Iustitiæ acres, atq; immotos cōstituit, ne huc, atq; illuc ab honesto deflecti possent. Alij tamen per oculum apertum, vitam, & per eumdem clausum, mortem intellexerunt: quamuis alij ad exprimendum momentaneæ voluptatis authorem, oculum pinxerint: iuxta illud Poetæ.

H

Si nescis tu, oculi sunt in amore duces.

Pierius tamen per effigiem oculorum glabris palpebris, virum luxui deditum expressit, cum vsu rei venereæ, pili interdum cadere soleant. Amplius, ex Valeriano, pictura oculi fauorem, & beneficium denotat: nam quibus fauemus, eos benigne intuemur, præterquamquòd nobis grata pupillis oculorum comparantur. Immò fidelis homo, pictura oculi, ostendebatur, iuxta illud vulgatum: certior aure arbiter est oculus. Quando autem duo oculi supra duo capita effigiabantur, Dei manes exprimebantur; cum, per oculos, diuinitas, & per capita, manes intelligerentur. Oculus tandem apud Aegyptios sermonis erat hieroglyphicum, & quamuis figura linguæ simplicem ostenderet sermonem; nihilominus cultum, & eloquentiam demonstraturi, vnà cum lingua oculum subsanguineum deliniabant.

Lib. 33. Hieroglyph.

Oculus cum lingua quid.

Ex supercilijs, authore Valeriano, hieroglyphicum sublimia contemplantis habetur,

Loco cit.

betur; propterea quod ſupercilia in loco eminentiori ſint locata. Immò Pierius, ex iiſdem, hieroglyphicum ſeueritatis eliciendum eſſe opinatur; cum ſenibus magno ſupercilio refertis peculiaris inſit ſeueritas. Creſcunt enim, ad mentem Ariſtotelis, ingraueſcente ætate, ſupercilia, quoniam compagini quorumdam oſſium ſunt ſuperpoſita, quæ in ætate graui laxantur; hinc copioſius ſupercilijs alimentum ſuppeditatur. Naſus modò, ex ſententia Pierij, ſagacitatis hieroglyphicum cõſtituitur; idcirco Feſtus ſagacem non immeritò naſutum cognominauit, quia cuiuſcumq; rei odorem ſtatim exploret. Idem Author per aurem adapertam, obedientiæ ſignum, & per obturatam, contumaciæ hieroglyphicum declarauit. Et Clemens Alexandrinus per aures, & per oculos ex aliqua pretioſa materia fabrefactos, ad mentem Aegyptiorum ſummum Deum hieroglyphicè indicauit; cum Deus ſolus omnia audiat, & intueatur.

Supercilia. *Naſus.* *Auris.*

Os, eiuſq; partes tanquam hieroglyphicum domus à Valeriano ponuntur: dentes enim ſuperiores incolas domeſticos, & dentes inferiores alienigenas repræſentant; cum mandibula ſuperior immobilis capiti adhæreat, & inferior tantùm moueatur. Deinde linguam à manu comprehenſam figurabant, vt eloquentiam inſinuarent; nam per linguam, ſimplicem ſermonem interpretabantur; cũ aliàs Latini linguam Dinguam à verbo, Dico, nuncuparent, & per figuram manus, pronunciationem oſtendebant; nam ſermo adiutus aliquo artificio in eloquentiam degenerat. Item, lingua in ara picta, ſomnum ſignificabant; cũ peruulgati moris fuerit linguas Mercurio adolere, dum ſomnum conciliare vellent; quandoquidem à Mercurio ſermonem, cuius inſtrumentum eſt lingua, dimanare perhibebant, quæ poſtea, ſomno accedente, quieta tacet.

Os, & dẽtes. *Lingua.*

Addit Pierius, per linguam abſciſſam, ſilentium ſignificari. Exploratum etiam eſt, quòd Sacerdotes Aegyptij leuem guſtum indicare volentes, figuram linguæ inter primores dentes nonnihil exertæ proponebant. Sed abſolutum guſtum oſtenſuri, primores gutturis partes radici linguæ adhærentes effigiabant; cum perfectio guſtus, ad mentem Medicorum in his linguæ partibus celebretur.

Barbam hieroglyphicum virilitatis nonnulli promulgant, quoniam Diogenes eatenus ſe geſtare barbam reſpondebat, quatenus ſe virum eſſe recordaretur.

Barba. *Ceruix.*

Ceruicem tanquàm Superbiæ hieroglyphicum. Valerianus aſſignat; propterea quod apud Pſalmographum, pro edomita ſuperbia, conciſas Impiorum ceruices legimus. Idem Pierius humeros hieroglyph cum fortitudinis prædicat: his enim onera grauia baiulantur. Succedit dorſum fugæ hieroglyphicum: ſiquidẽ fugientes dorſum oſtendunt. Alioquin Priſci, per figuram ſpinæ dorſi, titillationis hieroglyphicum indicabant, cum per hanc partem, à cerebro genituram deſcendere opinarentur. Immò quia renes, & alia vaſa genituræ famulantia lumbis adhærent, Aegyptij lumbos pingentes, Venerem intelligebant.

Pſal. 130.

Præterea aliquæ etiam partes intimæ à hieroglyphicis non excluduntur. Nam cor loro ſuſpenſum, & in pectus pendens pingebant, vt viri veritatis perquàm ſtudioſi ſermonem inſinuarent: illa enim, quæ ore proferuntur, cum his, quæ corde concipiuntur, nempe vero veriora conuenire debent. Quando verò Antiqui exhibebant figuram cordis in craticula igni ſuperpoſita, furorem, & indignationem exponebant: cum Philoſophus accenſionem ſanguinis circa cor, iram eſſe promulgauerit. Pierius tamen putat, per effigiem cordis, vitam explicari, cum vita pendeat ab anima, & anima ſuam ſedem præcipuam in corde habeat: hinc nonnulli cor ventrem animæ cognominarunt.

Cor loro ſuſpenſum. *Lib. 34. hierogl.*

Immò alij ad ſignificandam humanam mentem, picturam cordis probabant; cum in ſacris Biblijs Deus cordium ſcrutator habeatur. Quid plura? ad ſignificandam Aegyptum, corde, & ara ardenti effigiata vtebantur: nam ratione partis meridiei obuerſæ, calidam, & humidam inſtar cordis Aegyptum celebrabant; præterquamquod veluti cor cuſpide ad ſiniſtram partem hominis vergit; ita regiones arcticæ Aegypto ſunt ſiniſtræ, à quibus infinitæ aquarum ſcaturigines effluunt, quæ poſtea vitam, & fertilitatem Aegypto communicant: deinde per aram ardentem, hoſtijs ſupra ignem locatis, incolas exhilarandos eſſe inſinuabant. Sed quod magis mirandum eſt, Aegyptij Sacerdotes Nili inundationem deſignaturi, ſimulacro cordis cum

içone

icone linguæ vtebantur: nam per cordis effigiem Nilum humoris copiam è terræ viſceribus educentem intelligebant; veluti cor in humano corpore, abundantiam ſanguinis, & ſpirituum ad ſe trahit, per linguam verò, confluentem vndequaq; imbrium illuuiem, cum humore ad ipſam irruente perpetuò madeſcat. Addamus ex Nuperorum inuentione, effigio duorum cordium vinculis connexorum, concordiam poſſe notari. Lienem quoq; Priſci ad Fiſcum indicandum pingebant: cum cætera membra, ſplene intumeſcente, tabeſcant.

Cor cū figura linguæ.

Partes genitales & ipſæ à hieroglyphicis non abhorrent: ſiquidem Aegyptij, per pudendi virilis iconem, magnanimitatem ſignificabant, cum talis icon in multis E Veterum monumentis cælata, ad viros ſtrenuos bellicoſos, & magnanimos denotandos inueniatur. At ad demonſtrandam humanæ generationis cauſam, Oſyrim ſuum humana effigie genitalibus obſcænius excitatis depingebant; per Oſyrim intelligentes Solem, qui generationis cuiuſcumq; cauſa eſſe perhibetur. Aliter ſermonem efficacem indicaturi, Mercurium barbatum pudendis excitatis figurabant: nam quemadmodum Mercurius grandæuus facultatem generandi potitur, pariter ſermo efficax deliberare, & perſuadere debet. Ex aduerſo pro ſermone inefficaci ſignificando, idem Mercurius iunior pudendis attractis effigiabatur, nam veluti ætas puerilis nulla vi generandi pollet, ita ſermo ab ore impubis dimanans nullā efficaciam nullamq; perſuadendi vim participat.

Hieroglyphica ex pudendis.

Manuū hieroglyphica.

Iidem Aegyptij Sacerdotes, pro manifeſtanda continentia, genitale viri manu F cohibitum delineabant, ſiquidem eo geſtu, frænum libidinis deſcribere credebant. Tandem, per effigiem pudendi muliebris, hominem ſomniculoſum, & imbellem patefaciebant, cum mulieres timidæ, imbelles, & ad prælium prorſus ineptæ videantur.

Supereſt modò, vt de reliquis partibus externis aliquid dicamus. Manus igitur humana apud Aegyptios Sacerdotes fuit operis hieroglyphicum: manus enim ædificat, cuncta alimenta colligit, condit, ori admouet, & præclara quæq; facinora præſtat; ideo iure optimo organum organorum fuit nuncupata. Sed manibus in ſinum inſertis, ignauiam exprimebant, cum homo ad negocium, non ad otium manibus à natura fuerit inſtructus: quamobrem Anaxagoras hominem, propter manus, omnium animalium ſapientiſſimum appellauit. Amplius hominem bello inutilem manifeſtaturi, manum ſine pollice pingebant: quandoquidem hoc digito ſemoto, G homo ad operationes, & præſertim ad prælium inutilis redditur. Tandem Nuperorum nonnulli pro demonſtranda dialectica, manum digitis in pugnum compreſſis figurarunt: breuitate enim argumentorum dialectica vtitur. Alioquin pro boni, & mali hieroglyphico, dextram, & ſiniſtram manum oſtendunt.

Digiti quoq; manibus adhærentes ſuis non carent hieroglyphicis. Aegyptij enim icone digiti, menſuram denotabant: etenim hanc digitorum filiam eſſe autumabāt, cum metiendi ratio à digitis initium ſumat: quandoquidem latitudine quatuor digitorum palmus conſtituitur, pes ex quatuor palmis integratur, & ſic deinceps pedes paſſum, & paſſus milliaria conſtituunt. Item vario digitorum geſtu, quemcumq; numerum patefaciebant; qua de re lectorem ad Valerianum relegamus. Poſtmodum digitus index ori admotus apud multas Nationes ſilentij fuit hieroglyphicum: H attamen apud Romanos littera S. pro ſilentij nota in triclinijs, & foribus diætarum pingebatur, quo ſigno, conuiuis ſilentium indicabatur, cum inter bibendum, multa licentioſius, quàm oporteat proferantur. Verùm pictura digiti medij erat ſtomachi hieroglyphicum, quia hoc digito tanquam longiori in fauces immiſſo, vomituq; excitato, ſtomachus crapula grauatus exoneratur: inualuit enim conſuetudo apud Aegyptios, omnes corporis affectiones vomitu, & ieiunio ſanari. Alioquin digitus medius extenſus, cæteris digitis in pugnum contractis, dedecoris erat hieroglyphicum, cum hæc effigies ſimulacrum quoddam pudendi virilis præ ſe ferat. idcircò Diogenes hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem cognoſcere quærentibus, non digito indice, ſed medio exporrecto illum indicabat, vt ignominiæ nota illum afficeret.

Digiti.

Lib. 36. hierogl.

Medicina Aegyptiorū.

Digitum annularem Aegyptij Sacerdotes, pro hieroglyphico cordis, conſtituebant, quoniam à corde immediatè ad hanc partem, neruum, vel venam quamdam

pene-

Digitus annularis qualis.

penetrare ſibi perſuadebant: idcirco illum annulo tanquam corona honeſtare conſueuerunt, immò circa aras Deorum verſantes, gratis odoribus illum ſuffiebant. Item eumdem digitum auri dextræ inſertum pro hieroglyphico veniæ à Dijs petitæ effigiabant.

Tandem ad pedum ſignificationem accedentes, conſiderare debemus, quòd Aegyptij ſolſtitium hyemale indicaturi, duos pedes compedibus implicitos fingebant, quia tunc temporis Sol lento gradu incedere videatur. Inſuper ad inſinuandum impoſſibile, duos pedes humanos ſuper aquã gradientes pingebant, vel ſecundùm alios, hominem truncato capite deambulantem: Immò quemadmodum pedes in ſuperficie aquæ locati rem inanem demonſtrant: pariter pedes ſuperficiem terræ tangentes fundamenti hieroglyphicum oſtendunt, vnde ponere pedem, iacere fundamentum dicitur. A

Lib. 35. hierogl.

Cæterùm ex Valeriano, pedes in aqua merſi ad manifeſtandam purificationem pingebantur, & hæc pictura apud Horum, Fullonis erat hieroglyphicum, cuius intereſt omnia veſtimenta à maculis diligenter mundare.

Integrum hominis ſimulacrum.

Hactenus de partibus humanis ad hieroglyphica attinentibus. Modò ponderabimus, illa, in quibus tota hominis effigies deliniabatur. Quamobrem pro Meditatione, homo rodens vngues, pro Conſtantia, homo ſtans oculis ad terram inclinatis, pro Humilitate, homo genuflexus, & pro Contemptu mortis, duo homines nudi præliantes monſtrabantur. Simulacrum Mercurij aſtantis effigiei ſenis erat hieroglyphicum hominis docti, cum Sapiens ſine robore, & robur ſine ſapientia nihil valeat. Prometheus è luto hominem fingens erat ſimulacrum Præceptoris; nam Præceptor homini ſtolido, & rudi peritiam, & doctrinam impertitur. Alioquin multi pro hoc hieroglyphico, deliniabant hominem mingentem, à quo alij poſtea vrinam haurirent. Aliter Sapientis, & Inſipientis hieroglyphicum erat imago duorum hominum nudorum; quandoquidem hi ab ignotis conſiderati, quid diſcriminis inter illos cadat verbis indicabunt. Pro Honeſtate mulier venuſtæ formæ, & pro Labore, effigies Herculis repræſentabatur. Quãuis alij ad Laborẽ ſignificandum, mare pinxerint, quod Pontus, quaſi πονός dicitur, quæ vox apud Græcos laborem ſignificat. At hieroglyphicum hominis vires ſuas metientis, erat figura baiuli ſarcinæ pondus inueſtigantis, antequam illam ſupra humeros attolleret. B

Laboris hieroglyphicũ.

Ex altera parte pro vitiorum, & ſcelerum oſtenſione, effigiem quoq; humanam adhibuerunt: quamobrem in demonſtrando inexpiabili ſcelere, humanum corpus inæqualibus integratum membris, & varijs deturpatum cicatricibus pingebatur. Effigies Proditoris erat homo altera manu lapidem, & altera panem oſtentãs. Imago iniuſti erat homo vrna terebrata aquam ferens: ſic innuebãt Iniuſtum tanquam infamem, & infælicem omnia incaſſum operari, cum omnibus odio eſſet. Pro Ingrato, homo bouem mactans figurabatur: iuxta illud vulgatum. C

Nunc cultris Domini tenue, & miſerabile collum.
Præbet, ab ingrato iam faſtiditus aratro.

Hippocrita.

Pro Hyppocrita, icon Hiſtrionis habebatur, qui in ſcena, quod non eſt, eſſe ſimulat. Pro Iracundo, homo igni ligna ſuppeditans referebatur. Nam homo frontem ſibi feriens, Indignationis erat hieroglyphicum. Ad exprimendum curioſum, vtebantur figura baiuli ſarcinam velatam geſtantis, namq; Aegyptius cuidam ſiſcitanti reſpondit: velatum eſt, neſcies. Hieroglyphicum improbi litigatoris fuit icon Marſiæ, qui cum Apolline contendere auſus eſt. Pro impudente, pingebatur Cupido fulmen perfringens: ſiquidem Alcibiades omnium impudentiſſimus hoc ſymbolum in clypeo geſtaſſe ferebatur. Ad oſtendendum Ignauum, & in bello fugiẽtem pingebant matrem filio vuluam oſtendentem, quaſi præ timore eò eſſet ingreſſurus, vnde emerſerat. Pro Loquace, & Stulto, homo magnis refertus auribus figurabatur, cum ex doctrina phyſiognomonica, aurium magnitudo Loquacitatis, & ſtultitiæ indicium eſſe perhiberetur. Voluptatem ſignificaturi, Virginem vmbelico tenus venuſtam, & deinceps piſciformem effigiabant; cum finis voluptatum ſemper ſordeſcat. Hominis etiam effæminati hieroglyphicum fuit pictura hominis vnico tantùm digito caput ſcalpentis, id autem vnico tantùm digito præſtare videtur, ne comam ſtudioſè cõptã perturbet. Quare pro cynedo, adoleſcens comatus pingebatur. D

Ignaui hieroglyphicũ.

His

His expoſitis de vitiorum hieroglyphicis, ad reliqua modò properandum eſt: namq; in exprimendo tempore, Saturnus filios vorans exhibebatur: cum tempus rerum edax eſſe feratur. Obſeruabatur etiam, apud Aegyptios, homo vorans horas, vt hominem horas computantem ſignificarent; quandoquidem, per ſingulas horas, alia, atq; alia alimenta humano generi ſuppeditantur. Verum Perpetuitatis hieroglyphicum erat pictura hominis dextra nouam Lunam attollentis. Pater familias exprimebatur figura hominis in antica, & poſtica parte oculati. Spurij pictura erat puſio lapillos in populum iaciens; cum aliquis ei dicere poſſet; caue ne patrem tuum lædas. Vxoris hieroglyphicum erat Venus teſtudinem calcans, nam mulierum, & E ſilere, & domum cuſtodire intereſt. Icon hominis dextram dextræ iungentis hominem in bello ſuperatum monſtrabat. Militis mercenarij hieroglyphicum fuit pictura lanii pecudes iugulantis: etenim miles, ſpe lucri, homines iugulat; iuxta illud vulgatum carmen.

Spurij hieroglyphicū.

Nulla fides, pietaſq; viris, qui caſtra ſequuntur.

Sed inter alia admirandum fuit Iudicis hieroglyphicum, in quo Apollo altera manu Gratias ducebat, altera verò arcum, & ſagittas geſtabat. Mercurius autem cum gallo depictus mercatorem indicabat, nam Mercurius, Hermes, quaſi curans merces, fuit nuncupatus, addebatur figura galli, qui homines excitando vigiles reddit. Deinde effigies Narciſſi adoleſcentis, calamitatem, & mulier ſupra pilam ſedens, fortunæ inſtabilitatem denotabat.

F Quando pingebatur iuuenis ſupra caput vexillum geſtans, erat hieroglyphicum intellectus, qui ſemper aliquid molitur. Item homo dextra tenens pateram, & ſiniſtra ſpicam, & papauer ſignificabat bonum euentum. Siquidem facilem ſibi conciliant ſomnum, qui fructibus ſuorum prædiorum vtuntur. Immò Valerianus ſcribit figuram hominis poplitem ſupra genu ponentis deſignare impedimētum: cum hoc geſtu, referente Plinio, Antiquitas & partum detineri, & omnem actum impediri exiſtimauerit. Moderamen rerum omnium ſignificabatur figura mulieris habentis menſuram cubiti & frænum; cum olim, apud Romanos, Dea Nemeſis cum fræno, & hac menſura pingeretur, quaſi nihil abſq; fræno, & menſura agendum eſſet. Tandem homo inter duas mulieres effigiatus, quarum vna illum ad ſe rapiat, altera eminus eum ad ſe reuocet, Vtilitatem, & Honeſtatem deſignabat. Ad finem pro hieroglyphico Italię, adhibent iconem mulieris coronatæ ſupra orbem ſedentis G cum ſceptro in dextra, & cornucopiæ in læua, & hæc de hieroglyphicis dicta ſint.

Boni euētus hieroglyphicum.

Italiæ hieroglyphicum.

PROBLEMATA.

VLTÆ propoſitiones interrogationem annexam habentes de homine circumferuntur. Sed in præſentia potiores ad ætatem, partes, congreſſum, doctrinam, & morbos attinentes examinandæ ſe ſe offerunt.

H Circa partes primò inueſtigant, cur capilli, & barba ægrotantium, & ſenum magis, quàm ſanorum, & iuuenum augeantur. Aliqui doctè reſpondent ægrotantes, & ſenes excrementitijs ſuperfluitatibus magis, quam ſanos, & iuuenes redundare: vnde calor naturalis in illis infirmior, minùs illas conſumere, & diſſipare poteſt. Deinde quærunt cur natura homini paruum os, & cæteris animantibus peramplum fuerit impertita. Communis reſponſio eſt hominem pro eſu, reſpiratione, & ſermone os à natura ſibi comparaſſe, cum cætera animalia non ſolum pro eſu, & reſpiratione, ſed etiam pro vitæ tutela, ore vtantur.

Inquirunt etiam cur homo ſolus manus, & non cætera animantia ſint aſſecuta. Reſpondent bruta carentia intellectu, manu non indigere; proptereaquod manus organum organorum nuncupatur, quoniam humani intellectus mandata exequitur. Oritur etiam quæſtio de latitudine humani pectoris, cum bruta acuto pectore ſint referta.

Cur bruta manibus careant.

Lib.13. de vſu par. cap 11.

referta. Sed huius problematis reſponſio à Galeno elicitur, qui ſcriptis mandauit homines, ob actionem manuum, amplo pectore indiguiſſe, alioquin alia pectoris forma actionibus manuum impedimento fuiſſet: ideo reliqua animantia, quæ partes tam anticas, quàm poſticas tantummodò ad motum progreſſiuũ ſunt ſortita, pectus etiam acutum ad faciliorem motum ſunt adepta. Tandem mirantur quidam, cur homo in comparatione ad alias animantes permagnis pedibus refertus ſit, & non animaduertunt hoc inde factum eſſe, quoniam ſolus homo rectus incedens ad ſuſtentandam molem corpoream, duobus pedibus magnis indigebat.

A

Circa ætatem, quæritur, cur hominis, in mutatione ætatis, mala temperatura in bonam, & viciſſim bona in malam quandoq; transmutatur. Reſponſio eſt quia calor naturalis regens adoleſcentiam interdum eſt adeò imbecillus, vt ſuperflua diſſipare nequeat, & quandoq; eſt ita validus, vt non ſolum materias excrementitias, ſed etiam humidum radicale, ante ſtatutum tempus, diſſipet, & abſumat. Præterea quidam indagant, cur puſiones facilius, quàm adulti memoriæ mandent. Ratio pendet à mollitie corporis, cum facilius, & melius in ſubſtantia molli, quàm in ſicca aliquid imprimatur. Rurſus quærunt, quare pueri auribus tale quid apprehendant, vt affines, & conſanguineos oſculentur. Huic problemati præſtò eſt Clemens Alexandrinus dicens ſenſum dilectionis per auditum generari. Ideoq; poſthac non erit admirandus amor illius iuuenis,

Memoria cur in pueris ſit acris.

Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ.

B

Scrutantur quoq; nonnulli cur pueri facilius, & ſæpius, quàm conſtituti in alijs ætatibus, ſoluantur in riſum. Reſpondent, quia Venus puſionum Dea tutelaris, lætitiam, & iocos amat; ideoq; priſcis temporibus conſuetũ fuit, vt pueri pubeſcentes ad fanum Veneris ducerentur, vbi nuces pueritiæ relinquebant. Nihilominus potior reſponſio eſſe poteſt pueros copia ſpirituum redundare, quibus facile Democritum agere poſſunt. Demum ſciſcitantur, cur pueri à Platone prohibiti fuerint audire tragica, necnon comica, nimium riſum concitantia. Hoc problema ſoluit Ficinus inquiens pueros eſſe remouendos ab illis, quæ ipſos molles reddere poſſunt: ſiquidem æqualiter molles euadunt, qui quotidie lacrymari compelluntur, atq; illi, qui in nimium riſum ſoluuntur.

Problemata puſionum.

Lib.3. de repub. Platon.

De iuuenibus indagatur, cur aliquo timore repentino correpti canitiem intempeſtiuam incurrant. Reſpondent, in timore ſpiritus, & ſanguinem ad partes intimas confluere, vnde partes extimæ quamdam intemperiem frigidam concipientes, imperfectam concoctionem celebrant, propterea pili alborem contrahunt. Ad finem perconctantur quare ſenes frigidiori cerebro præditi, & cibarijs ſatiati parũ dormiant cum vulgò dicatur,

C

Nam ſatur irriguo gaudet turgeſcere ſomno.

Credendum eſt hoc naſci ab imperfecta ſenum coctione, quam in ſtomacho celebrant: hinc vapores inconcocti ad cerebrnm eleuantur: cum tamen ſomnus naturalis à vaporibus perfectè coctis producatur. Item de ſenibus quærendum eſt, cur emendationem non recipiant, & tamen iuuenes facilè corriguntur. Sciendum eſt ſenes, tractu temporis, ob corpus exiccatum, duritiem quamdam contraxiſſe, cuius oppoſitum in iuuenibus obſeruatur, cum talem duritiem nondum ſint aſſecuti.

Senum natura.

D

De humano congreſſu quæri ſolet, cur homines vtriuſq; ſexus, omni tempore, ad permixtionem ſint parati, cum cæteris animalibus Natura determinatum coeundi tempus ſtatuerit. Reſponſio eſt, ex brutorum genitalibus viroſum quemdam odorem, ſtatuto tempore, per aerem diffundi, qui nares marium, conſequenterq; cerebrum feriens, imaginationem, & deſiderium permixtionis in illis accendit. Verùm cum venerei ſenſus non ſolum homini ad prolem propagandam, ſed etiam ad miſerias humanæ vitæ leniendas conceſſi ſint: ideo homines omni tempore ad congreſſum prompti ſunt; præterquamquòd decor quidam in venuſto mulieris aſpectu obſeruatur, qui in brutis minimè conſpicitur.

Problemata attinentia ad Congreſſum.

Hinc aliud emergit problema, cur, inter animantes, ſolus homo maſculam venerem ſectetur. Quidam reſpondent fæmineum genus non omni ex parte ſatisfacere, cum vir, ob ſalacitatem, à rei venereæ proluuio nunquam ſit alienus. Sed quidam reſpondere ſatius eſſe putant, bruta, vt exaratum fuit ſuperius, ſolo odore ad Venerem

nerem

nerem excitari, cum homo aspectu tantùm ad amorem accendatur: vnde adagio dici solet. Faciem à muliere vendi? sed quia identidem aliqui adolescentes, & insigni vultu, & formæ dotibus puellas antecellunt: ideo homines his quandoq; hallucinantur: quamuis alij scribant Venerem masculam esse quoddam insaniæ genus, quo homines, veluti etiam alijs affectionibus interdum corripiuntur.

Ab hoc in aliud problema descendemus. nimirum cur homines magis hyeme, & mulieres magis æstate in venerem sint procliues. Sciendum est mulieres in comparatione ad mares esse frigidiores; quare hyeme iustò frigefactæ non ita facilè in luxuriam soluuntur: cum Venus calore, & non frigore delectetur. Viri autem cum sint calidiores, bruma etiam ad congressum sunt promptiores; alioquin æstate à nimio calore dissoluti imbecilliores redduntur. Demùm indagant, cur mulieres pallidæ rubicundis, & macilentæ obesis sint salaciores.

Problemata Mulierum.

Hocq; inde oriri promulgant, quoniam illæ mulieres in mollitiem, & prodigum luxum sunt magis propensæ, quæ maiori, & acriori scatent calore, veluti pallidæ, macilentæ, & quæ colore subfusco sunt refertę; quare salacitate quadam imbutæ humectationem expostulant; obesæ verò, & rubicundæ, cum humore copiosiori, consequenterq; semine diluto affluant, non ita libidine exardescunt.

Circa scientiam quærunt, cur homines docti, & virtutibus insigniti, in comparatione ad alios sint pauciores. Quidam volunt hoc inde nasci, quoniam multa in discendo se se offerunt impedimenta, & potissimum ægritudines, quæ sæpè studiosos de medio tollunt; vel quia homines ad studia idonei necessitate coacti in artes mechanicas incumbunt. Huius rei nos monet Protageras, qui fuit insignis Philosophus, nihilominus adolescens, victus gratia, ligna à syluis ad vrbem ferebat venalia, hic, referente Gellio, cognitus à Democrito, in vrbem ductus, & ab eo eruditus, summus, & talis euasit Philosophus, quem postea Plato magnifecit. Quamuis alij velint hoc inde dimanare, quoniam nostra ætas Mecænatibus careat: idcirco scribebat ille,

Lib.5.cap.3

Sint Mecænates, non deerunt, crede, Marones.

Neq; explodenda est eorum responsio, qui volunt minorem esse numerum virtute præditorum, quia virtus est habitus electione, non autem vi comparatus, & virtus consistit in medio, cuius medij extremitates à vitiis occupantur: cum autem extrema virtutis sint vitia, hæc erunt plura, cum virtus vnica tantùm prædicetur: hinc fit quòd aliquis pluribus modis mala operari poterit, cum vnico tantùm modo bonas operationes moliri possit. Sciscitantur quoq; cur homines ingenio, & mente pollentes, operationibus minimè accommodentur. Ratio est, quoniam acri referti ingenio assidue contemplantur, omnesq; animæ vires ad meditationem dirigunt, & vicissim, qui operibus sunt dediti, cunctas vires etiam intellectiuæ partis ad sensitiuas functiones trahunt. Demùm inquirunt, cur homines mulieribus, fæliciori, & fæcundiori ingenio nati sint. Communis respõsio est humiditate mulieris acrimoniam ingenij frangi, quominus mulier possit illud exercere: nisi velimus cum quodam viro docto canere.

Problemata spectantia ad scientiã.

Cur minor vxorum est, Marium prudentia maior?
Eua fuit costę filia, non capitis.

Reliquum est, vt problemata ad affectiones humanas spectantia examinemus. In primis inuestigant, cur mulier grauida in comparatione ad fæminas brutorum, maiores alterationes patiatur. Respondent, quoniam in otio excrementitiæ superfluitates augentur, ex quibus postea variæ ægritudines oriuntur: mulier autem grauida valde otiatur, cum fæminæ brutorum etiam prægnantes se se exerceant. Deinde percontantur, quare homines podagra laborantes sint valdè proni in venerem. Nonnulli respondent id à consuetudine nasci, cum podagram Veneris, & Bacchi filiam esse statuant; vel quia hoc oppressi morbo supra dorsum cubare cogantur: quapropter, ob hunc decubitum, ad partes genitales copiosior materia fluit: nisi velimus, & forsan melius asserere Podagricos humore quodam acri, & tenui redundare, qui homines in Venerem pronos reddere solet. Quærunt etiam cur podagrici nullo præsidio liberari possint. Possumus respondere causam materialem huius affectus esse materiæ calidæ, & frigidæ mixtionem, hinc complicatæ indicationes curatiuæ

Problemata ægritudinũ.

Cur podagra curationem nõ admittat

ratiuæ emergunt, quibus ſatisfacere difficillimum eſſe Medici iure meritò arbitrantur: niſi velimus aſſeuerare partes podagra vexatas eſſe articulos natura frigidos, qui materiam fluxam, neq; prorſus expellere, neq; pœnitus cõſumere, & coquere poſſunt, ſicq; in dies facti imbecilliores ad cauſam morbificam trudendam ineptiores redduntur.

Additur aliud problema, cur homo ſolus, inter cætera animalia, Phthiſim incurrat. Reſponſio nonnullorum eſt, id pendere ex delicata hominis temperatura, vnde pulmo à cauſis etiam leuibus facilè læditur. Quamuis alij cauſam phthiſis in varietatem ciborum referant, ex quibus materia acris, & ſalſa ad generationem prædicti affectus idonea reſultat: vel potius dicamus hunc affectum homini potiſſimùm contingere, ob rectitudinem corporis, nam materia à capite deſcendens facile in pectus dilabitur, quam ægritudinem cæteræ animantes, cum pronæ ſint, non incurrunt. Inſuper quæritur, cur homines lithiaſi laborantes, ſi nauigauerint, liberẽtur. Reſpondetur, quod nauigantes ſæpius per vomitum expurgantur, atq; ita cauſam materialem huius affectionis auferunt: aut dicendũ eſt aere marino, corporis temperaturam immutari, atq; ita cauſam efficientem deleri.

Lithiaſis remedium.

Item inquirunt, quare multi ſomniantes de lecto ſurgant, ambulent, ædium culmina petant, & multa peragant, à quibus vigilantes abhorrerent. Ratio eſt, quoniam hi ſanguine turgido, & ſubtili abundant, cuius feruidis ſpiritibus partes inſtrumentariæ ad actiones impelluntur: ideoq; cum talis ſanguis feratur in ſublime, hinc fit etiam, vt eius vi, per quietem ad tales actiones incitentur. ſunt enim huiuſmodi homines raro, & laxo corporis contextu, molis exiguæ, ſed magna ſpirituum agilitate, & animo feruido præditi. Inueſtigant etiam cur homo ingenti oppreſſus calore, ſudorem potius à capite, & à facie, quàm ab alijs partibus emittat. Potior reſponſio eſt: meatus illarum partium eſſe latiores, quod inde cognoſcitur, quoniam copia pilorum redundant. Rurſus quæritur cur homo motu ſternutationis excitatus, plerumq; ſternutamentis pluribus vexetur. Dicendum eſt hoc à copia materiæ dimanare, quæ vnico ſternutamento diſſipari non poteſt.

Sudoris cauſa.

Quærunt curioſi an homo gibbus, aliqua parte mutilus, valetudinarius, & monſtroſus, in reſurrectione vniuerſali, his vitijs corporeis aſſociatus ſit reſuſcitaturus. Notandũ eſt homines, ſublato omni corporis vitio, nouiſſimo die eſſe reſurecturos; iuxta illud Prudentij.

Problema de reſurrectione.

Qui reparat corpus, non reddet debile quicquam,
Nam ſi debilitas redit, inſtauratio non eſt.
Quod caſus rapuit, quod morbus, quod dolor hauſit,
Quod truncauit edax ſenium, populante veterno,
Omne reuertenti reparata in membra redibit,
Tanta enim eſt immenſi opificis potentia.

Prӕterquamquòd hӕc eſt ſententia Diui Auguſtini, qui diuulgauit, die nouiſsimo, reſurrectura eſſe monſtra omnia membris in decoram, & cœlo dignam formam reſtitutis. Inſuper inquiritur, cur homines, vel propter laborem, vel propter iter feſſi ſedentes, ad maiorem percipiendam quietem, femur alterum altero onerant. Reſpondent aliqui, quoniam partes compreſſæ minorem laſſitudinem ſentiunt; ſed potior reſponſio eſſe videtur, ſi dixerimus laſſitudinem ex ſpirituum diſsipatione oriri, dum igitur partes comprimuntur, ſpirituum diſſolutio prohibetur, conſequenterq; maior quies percipitur.

Quærendum eſt etiam, cur aliqui homines res proximas perperam, & remotas diſtinctè cernant, & viciſſim alij ſint, qui res vicinas optimè, & remotas nequaquam conſpiciant. Reſpondendum eſt hoc inde prodire, quoniam ſpiritus viſorius ab oculo prodiens aliquando craſſus eſt, & rem vicinam non perfectè intuetur, remotam verò cognoſcit, dum in via attenuatus ſubtilior redditur. Ex altera parte ſi ſpiritus fuerit ſubtilis, & paucus vicina optimè cernit, cum diſtantia non intueatur, ſiquidem in via diſſoluitur, & euaneſcit. Tandem inueſtigandum eſt, cur aliqui homines abſq; cibo diu viuere poſſint: nam Abaſis Hyperboreus, ex Textore, per vniuerſum terrarum orbem, ſagittam circumtulit nihil omnino comedens: item Albertus Magnus ſcriptum reliquit fuiſſe mulierem in Colonia Agrippina, quæ ſine edulijs

Problemata de oculis.

Qui diu abſq; cibo vixerint.

lijs spatium triginta dierum transegit. Huius causa refertur in melancholiam quoniam Scotus ille celebris, qui diu sine cibis viuebat, erat melancholicus: immò Albertus diuulgat se nouisse quemdam melancholicum, qui dies ferè quadraginta à cibo abstinuit, cum aquæ potum alternis tantùm diebus sumeret; sed aduertendum est non omnem melancholicum humorem diuturnæ inediæ esse causam, sed illum tantùm, qui in loco opportuno, nempe in ventriculo, hepate, & venis meseraicis locatus lentorem, & crassitiem participat.

Reliquum est vt varia, tam ad viros, quàm ad mulieres attinentia problemata E ponderemus. Primitùs nonnulli inuestigant, quare homines nascantur, cũ tamen ad interitum properantes breui temporis spatio in hoc terrarum orbe morentur. Responsio est Lactantij Firmiani, qui voluit hoc ideo esse factũ, vt homines Deum Optimum Maximum rerum omnium opificem, atq; moderatorem agnoscerent, atq; venerarentur. Hinc aliud emergit problema, an homines syluestres, & qui assiduè cum Feris versantur, & rationis, & salutis, consequenterq; damnationis æternæ sint capaces.

Problemata hominum.

Hanc quæstionem dissoluit Diuus Augustinus, dum inquit: quando in hominibus Ferinis, & etiam monstrificis aliquod rationis, vel mentis vestigium dignoscitur, tunc procul dubio inter homines connumerandi sunt, etiamsi syluestris sint naturæ, quia, tractu temporis, vt ipse refert, & dociles, & Diuinis rebus habiles fieri possunt. Præterea quæritur cur homines humana cadauera, & sepulcra perhorrescant: F ratio affertur, quia nemo suimet destructionem amat, præterquamquod simile malum sibimetipsis euenturum præsentiunt. Inuestigatur etiam cur homines fœtore lædantur, sed grato, & iucundo odore delectentur. Responsio est, quia spiritus humanum corpus regentes suauibus odoribus recreantur, & vicissim tetro odore dissipantur, & diminuuntur.

Li.16.de Ciuit.Dei c.8.

Item indagant cur homines magis caro, quàm aliud cibi genus nutriat. Respondere possumus, quoniam simile nutritur simili; ideoq; caro citius, quàm aliud edulij genus carnem generat. Quæritur cur homines audientes sonum stridulum, nempe ferri lima politi, quodam horrore afficiantur. Sciendum est, quòd acutus sonus cum celeritate motus aeri imprimitur, consequenterq; aures ingrediens, intima percurrit veluti pungens, quapropter horrorem parit. Inuestigatur etiam, cur homines G ascendendo maximè laborent, cum alioquin facilè descendant, & per æquam planitiem, absq; vllo incommodo, gradiantur. An quia homo constat ex quatuor elementis, quorum duo leuia, & duo grauia sunt, quæ simul mixta mediam quandã naturam contrahunt; idcirco homo gradiens neq; leuis, neq; grauis est, sed in ascensu corpora grauia suo pondere premunt, quare tunc homo maximopere laborat. Quærendum est etiam, cur homines æstiuo tempore radios solares vitent, & cętera animalia nequaquam.

Sonus stridulus qualis

Possumus respondere, quòd homo est præstantior in sensu tactus, consequenterq; contrarias qualitates magis sentit, an quia bruta multa sint naturæ siccæ, quapropter ad illam conseruandam calore Solis delectantur.

Siscitantur aliqui, cur hominum alij vnum genus cibi, & potus, alij verò aliud appetant. Hoc accidere potest, quia in ventriculo aliquis contineatur humor, qui ve- H luti mordicans cogat homines contrariũ desiderare, aut quia id à diuersa hominum temperatura oriatur, quæ rerum odia, & desideria excitat. Item inquirunt cur homines militiam sectantes diuturniorem, & salubriorem vitam ducant. Respondent hoc inde prodire, quia Venus in bello locum non habeat, quæ spiritus dissipando breuiorem vitam reddat; aut potius dicamus exercitio omnia absumi excrementa, quæ varias ægritudines parere solent. Percontantur, cur aliqui homines ad magna perpetranda facinora fiant apti, & tormenta facilè patiantur. Responsio est, quod atra bilis aliquando supremam cerebri arcem occupat, & mentem de statu eijcit; vnde hic humor ad flagitia homines impellit, illosq; ad audaciam cogit, & ad cruciatus tollerandos mirum in modum iuuat.

Quęstio de cibo, & potu

Sequũtur modò problemata magis curiosa, nimirum, cur nostra ætate Gigantes non oriantur; cum olim vixisse ex superius enarratis liquidò constet. Plinius hoc exustioni attribuit: inquit enim de proceritate hominis loquens, minores prope-

Li.7.cap.16

modum in dies fieri obseruamus homines, & raros parentibus proceriores, consumente seminum vbertatem exustione. Hinc multi Authores Plinium secuti, id totum senectuti Mundi assignant, ex qua postmodum exustio dimanat, indeq; siccitas, consequenterq; seminum vbertas, & virtus caloris innati absumitur, quamobrem decrementi potius causa, quàm auctionis subsultat. Pariter de Nanis quærunt, cur maiorem penem habeant. An quia, vt scripsit Aristoteles, quemadmodum homo non habens caudam, illa materia in nates conuersa sit, similiter materia, quæ auctioni staturæ Nani non est famulata, in penem transmutata sit. Hinc etiam colligimus responsionem alterius problematis, nimirum, cur homines aliqua parte mutilati, sint salaciores; cum alimentum, quod membrum deficiens alere deberet, in venis maneat, semenq; augeat, ex cuius copia salacitas generatur. Iterum inuestigant, cur homo ad focum accedens, vt calefiat, primò volas manus igni admoueat. Respondendum est, vt partes intimæ facilius, & citius calorem concipiant, illas partes igni admouendas esse, per quas calor facile penetrare possit, sed volæ manuum multis scatent arterijs, partesq; sunt valdè sensitiuæ, per quas calor ad intima statim penetrat; ideo huiusmodi partes primùm igni admouentur.

Quæstio de Gigantibus, & Nanis.

A

Sequitur problema alterius generis, nimirum, quare homo suspensus facie ad Solem conuertatur, multi astruunt id contingere, quoniam facies, propter obliquitatem, quocumq; aspicere videtur, sed communis opinio est, id à calore Solis dimanare, qui humidum ad se trahens, melius per faciem, quam per aliam partem id præstat. Item de homine occiso quæritur, cur accedens interfector, sanguis à vulneribus denuò fluat, quod in plerisq; cadaueribus obseruatum fuisse multi memorant. Aliqui Authores scribunt hoc ex Percussoris, & Percussi spiritibus prodire, quod absurdum esse existimamus; posteaquàm ex sãguine refrigerato nulli spiritus egredi possunt.

Problemata alia.

B

Pomponatius opinatur hunc sanguinis fluxum inde prouenire, quia occisi anima interfectori indignetur; sed anima a corpore segregata nullam potest iram concipere, cum corpore careat, in quo iracundiæ officina residet: idcirco Maggius in Miscellaneis, huius effectus causam non inueniens ad miracula confugiendum esse arbitratur. Nos igitur, vt nostra fert opinio, dicendum esse putamus id omnibus non cõtingere, cũ Percussore etiam præsente sanguis à vulnere non emanauerit, & si aliquando contigerit, id per accidens factum esse existimamus, quatenus venæ patientis ichore, & sanguine aquoso redundauerint.

Pomponatij opinio.

C

De mulieribus tandem multa proponuntur, primò, cur mulieris cadauer pronum, & cadauer viri supinum aquis supernatet. Respondent mammas, & vterum in muliere esse partes apertas, quæ aqua facilè implentur, consequenterq; pars anterior posteriore grauior fiet; vicissim in viro partes anteriores sunt clausæ, hinc aere ingenito tumidæ leuiores redduntur. Item indagatur, cur mulieres vertice melius, & facilius pondus aliquod, & viri humeris ferant. Primò respondetur hoc in omnibus veritatem non assequi: nouimus enim multos viros, qui æque benè, ac mulieres vertice sarcinas gestant, nihilominus nonnulli hanc esse causam autumant, quia calua viri multis compacta suturis ponderibus impositis facile laxatur, hinc dolores emergunt, & secus accidere mulieribus asserunt, quæ caluam solidiorẽ habent. Iterum inquirunt, cur mulieres in comparatione ad viros, ingentes irarum motus concipiant. Ratio est, quoniam mulieres, & potissimum iuniores copia humorum excrementis inquinatorum affluunt; vnde quando ob iram efferuescunt, fumus per totum corpus disseminatur, qui postea iram grauiorem nutrit. Denuò sciscitantur, cur mulieres viris sint magis loquaces. Huius causam attribuũt nimiæ humiditati muliebris cerebri, in quo veluti facile varia rerum simulacra imprimuntur, ita etiam facile è memoria labuntur: qua de re statim atq; aliquid in tali cerebro apprehenditur, ne tollatur ab obliuione, ad phantasiam, & deinceps ad linguam mittitur: quapropter mulieribus arcana minimè committenda sunt.

Problemata ad mulieres attinentia.

D

Mulierũ loquacitas vnde.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI non vulgariter eruditi, in deliniandis Phrenoschematibus, non solum partibus humanis, sed etiam integra hominis effigie, tam maris, quàm fœminæ vsi sunt, quorum omnium exempla quædam afferremus. Circa partes, Perciuallus meminit cuiusdam, qui pinxit manum humanam pollice erecto, cum Dicto Italico. VEDREM GIACCIAR IL FOCO ARDER LA NEVE. quod proculdubio conuenit cum illo carmine Ouidij huius tenoris.

E

Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.

Animaduertendum est igitur digitum pollicem ita vocari, quia magna vi polleat: ideoq; ad mentem Plinij, hic digitus altera manus solet appellari: immò ex eodem Plinio, premere pollicem, est alicui fauere. Hinc colligendum est authorem phrenoschematis fortè insinuare, quòd volenti nihil sit difficile. Rursus idem author designauit duas manus in tenebris se iungentes, cum Dicto. ET IN TENEBRIS. Cum liquidò constet manum esse symbolum fidei, author innuere volebat, vbicũq; & semper fidem seruandam esse.

Fidei symbolum.

F

De figuris humanis maribus non desunt exempla. Siquidem Lucas Contilis scriptor Italicus repræsentat Mercurium in figura trigona, ad cuius pedes littera ℞ notatur, cum Dicto. GRATVM FATI DONVM. Refert. hæc effigies, vt coniectamus, Mercurium Trimegistum, Regem, & Sapientem Sacerdotem Aegypti in figura trigona collocatum, quia benigni influxus duodecim domorum cælestium in trigono, vel sextili beneficorum planetarum Iouis, Veneris, & Mercurii, cum fælici Solis participatione constituuntur. Quamobrem conijcere possumus hãc fuisse Authoris natiuitatem, namq; illa littera ℞ Mercurium retrogradũ significat. Idem Author exhibet figuram Mercurij, qui dextra caduceum tenet, & sinistra vase aqua pleno radices lauri irrigat cum Dicto græco ἐρατὸν ὄμβρον γαῖα. Author enim Phrenoschematis gratam Mercurij pluuiam propriȩ imprecabatur terræ, cum is scientijs præsit, & Author non solum scientias, sed etiam lauream consequi desiderabat. Ex Russelio habemus figuram hominis stantis, cum Dicto. EXCELSAE FIRMITVDINI. quo Author denotat animum suum, ab ineunte ætate, ad virtutum splendorem direxisse, à quo nunquam recedere velle insinuat.

Mercurius laurum irrigans.

G

Iterum, ex Russelio, habetur pictura iuuenis capite orbem sustinentis cũ Dicto. MAIVS OPVS. quo significatur, quòd cum opus alicui famulandi, vel aliquem commendandi suscipitur, videtur maius opere Atlantis, qui humeris totũ terrarum Orbem sustinere ferebatur. Denuò, ex Russelio habetur figura Promethei, cum face ad sydera ascendentis, & Dicto. ALTIORA. notissimum est cunctis Prometheum, homine iam formato, ope Mineruæ, ignem à sphera Solis esse furatum, vt tali dono humanum genus afficeret: quare Author Phrenoschematis vocandus est prudentissimus, qui non solum Prometheum imitari, sed etiam superare velle profitetur. Insuper apud Russelium conspicitur icon Peregrini, cum Dicto. ET CAETERA. Vnde eliciendum est hominem soli virtuti natum, & per eius vias inuias itinerantem, nunquam vitæ propriæ consulere posse. Dictum videtur hoc insinuare, namq; intellecta desiderij mente, quisq; cætera inde colligere potest. Ex Iouio deliniatur homo syluestris, cum Dicto. MITEM ANIMVM AGRESTI SVB TEGMINE SERVO. quandoquidem Author phrenoschematis cum seueri, & rigidi esset aspectus, nihilominus miti mente, & placidis moribus erat imbutus.

Promethei figura cum face.

H

Non desunt etiam phrenoschemata icone mulieris exornata. Nam Lucas Contilis exhibet figuram Mineruæ, cum Dicto. HAVD SIMPLEX VIRTVTIS OPVS. Quo docemur, nullam actionem absq; sapientia perfectam esse posse. Idem Author figurat Palladem nudam ducentem circulum æquinoctialem, hac enim ratione, cum Aristotele, vigor vniuersi à sapientia dimanare perhibetur. Titulus

est,

Icones mulierum in phrenoſchematibus.

eſt. SEMPER NON SEMPER. cum Sapientia ſemper influat, & ignorantia non ſemper impediat. Item ingenioſum fuit phrenoſchema Patauinæ Ciuitati attributum, in quo Minerua armata habens clypeum non gorgoneo capite, ſed leonino inſignitum conſpicitur, cum Dicto græco. μηκέτι γοργοίην κεφαλήν. quaſi non amplius gorgoneo capite ſcutum Palladis exornetur; ſiquidem icone Leonis Inſigni gentilitio Venetorum, maxima reuerentia erga Rēpublicam Venetam demonſtratur, qua omnes, qui ſunt in aliena poteſtate, ſuos Principes naturales proſequi deberēt. Perciuallus meminit cuiuſdam, qui figurauit mulierem formoſiſſimā, & gratioſiſſimam, nempe Pandoram, cum Dicto. CVI MINERVA CEDIT. Finxerunt olim Poetæ Pandoram, iuſſu Iouis à Vulcano fuiſſe fabricatam, quā poſtea ſinguli Dij proprio exornarunt munere, nam Minerua ſapientiam, Venus venuſtatem, Apollo muſicam, & Mercurius eloquentiam illi communicarunt, vnde nomen ſortita eſt.

Pandoræ ſimulacrum.

A

Contilis effigiauit mulierem, nempe Veritatem cum ſceptro in dextra, & ſpeculo in ſiniſtra, vndiq; radijs coruſcantē, cum Dicto. HAC PRAEVIA. Sic enim recta mens manifeſtatur, quandoquidem, veritate duce, viæ inuiæ, & inacceſſæ vitantur. Idem Author exhibet ſimulacrum fidei, nempe mulieris ſedentis ſupra quadratum lapidem, & dextra lilia tenentis, cum Dicto. VTRIQ; ſic enim inſinuat Author ſe tanquam virum nobilem, & tanquam chriſticolam fidelem futurum. Ruſſelius quoq; pinxit Iuſtitiam, cum Dicto. CVIQ; SVVM. Hoc Inſigne attribuitur prudentiſſimo Principi, qui concordiam populi ex adminiſtratione Iuſtitiæ prodire ſignificabat. Iterum Ruſſelius picturam mulieris Patientiam exprimentis exhibuit, cū Dicto græco. ὄυτως ἄπαντα. quod latinè ſonat. SIC OMNIA. nam quidam Princeps author phrenoſchematis inſinuare volebat, tollerantia, & conſtantia, cuncta regenda eſſe. Perciuallus memorat quoddam Phrenoſchema, in quo conſpicitur ſimulacrum mulieris noctem repræſentantis, cum Dicto. MATRESSA DE MOIN DESIR. Vnde animaduertendum eſt noctem ſumi pro vmbra terræ oppoſitam diei, quaſi vires Solis demat, & apud Poetas, nox tanquam filia terræ, & Mater Parcarum, & Eumenidum prædicatur, in qua ſilentium dominatur, & quandoq; ſilentium pro arcano, & taciturnitate vſurpatur, quam Amantes appetere ſolent; idcirco canebat Ouidius.

B

Patientiæ ſimulacrum.

Præcipuè Cytherea iubet ſua ſacra taceri,
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.

Inſuper Ruſſelius exhibuit figuram mulieris fortunam referentis, cum Dicto. AVDACES IVVO. dummodo hoc intelligatur de audacia in rebus optima ratione gubernandis. Meminit etiam Perciuallus cuiuſdam ingenioſi viri, qui iconem mulieris amatæ effigiauit, cum Dicto. SENSVS SENSVM PARIT. Pro cuius intellectu, notandum eſt, quòd illa vox (ſenſus) in maſculino genere prolata, propriè ſenſus exteriores ſignificat, ſed prolata in genere neutro, ſententiam, animum, & ſenſum interiorem indicat. Tandem Camillus de Camillis ſcriptor italicus delineauit iconem nymphæ, cuius dextra cornucopiæ ſtringit, & ſiniſtra aquam vrna effundit, cum Dicto. ABVNDANTIVS. Huius expoſitionem cunctis notam eſſe exiſtimamus.

C

Icon Fortunæ.

Aliquando Authores in phrenoſchematibus duas icones humanas figurarunt. Ruſſelius effigiauit hominem genuflexum tangētem librum ſupra genua cuiuſdam Regis locatum cum Dicto. SANGVINE POTIOR, hoc ſimulacro fides repræſentatur: deindè quamuis vinculum conſanguineitatis ſit arctiſſimum, nihilominus, hoc Dicto, fidem magis pendendam eſſe ſignificauit. Item pinxit iconem mortis hominem genuflexum gladio ferientis, cum Dicto. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim oſtendit homines omni crudelitatis genere inquinatos nullis vnquam obſequijs flecti poſſe. Perciuallus quoq: pinxit binos homines, nempe duo mancipia currum trahentia, cum Dicto italico. VIEN GIOVE INCATENATO AVANTI IL CARRO. Pro cuius intellectu, legendus eſt Seneca, qui mutuo amore catenam quandam repræſentari prodidit.

D

Fidei ſimulacrum.

Apud Lucam Contilem licet intueri iconem mulieris, quæ, pedibus apprehēſum infantem in fluuio mergit, cum Dicto. HVMANA PRVDENTIA MINVS. Hæc pictura refert. Tetidem, quæ filium ſuum Achillem in palude ſtygia merſit, vt il-

lum

lum gladijs impenetrabilem redderet, nec tamen præsensit talorum vulnere tandem esse periturum: quapropter author sic argumentari videtur: si Tetis Dea non fuit ita cauta in administrando præsidio, vt filium Achillem ab impendentibus vulneribus tutaretur, multò minus homines id præstare poterunt. Tandem Iouius, sine Dicto, exhibet figuram mulieris eleganti, & regio ornatæ vestitu, cum icone pueri aulici, scopulis, vestimenta regia emundantis, & hoc esse phrenoschema cuiusdam Principis asseuerabat, qui Italiam eius nutu regi credebat, nec tamen animaduertebat vestium quisquilias ad se trahi.

Tetis, & Achilles.

E

APOPHTEGMATA.

VIRORVM probitate, & eruditione conspicuorum varij animi sensus, ad virtutes, vitia, & miseriam humanæ vitæ attinentes hoc in loco exarandi sunt. Quoad virtutes; habemus apud Ioannem hæc verba. *Pilatus dicebat ad Iesum, mihi non loqueris? nescis me potestatem habere te crucifigendi, & absoluendi? tunc respondit Iesus, non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi hoc tibi datum esset supernè.* Hinc potestatem F humanam nisi superne concessam nihili pendendam esse elicimus. Diuus Augustinus, ex Possidonio, interrogatus, quarè cum sorore sua nolet habitare. Respondit, mulieres, quæ cum sorore mea viuunt, non sunt meæ sorores. Item Bion Abbas ad sororem ab Antonio missus, illius domicilium clausis oculis ingressus est, deinde confestim recessit; illa verò inclamante, & inuitante, dixit, fuit æquum, & quod optaueras, vidisti me. Vxore Tribuni desiderio videndi Ioannis Anachoretæ flagrante, Tribunus virum iustum inuitabat, vt retulit Marulus.

Cap. 10.

In vita D. Aug. c. 26.

Lib. 4.

At ille respondebat, nequaquam id fecero, sed per quietem me illi appariturum spondeo; namq; aspectus mulieris magnum animæ periculum inferre potest: vnde, ex Surio habemus, quòd Sabæ Monacho cum altero iter facienti obuia facta est venusta iuuencula, quæ cum præterijsset, Sabas sui comitis ingenium explorans dixit; qualis tibi visa est, illa mihi certè lusca, comes negauit, quoniam accuratius G illam erat intuitus. Tunc Sabas dixit; nunquam legisti, nec capiaris nutibus illius.

In vita Sabæ.

Salomon quoq; aliquando pronunciauit mulierem probam, & modestam viri coronam nuncupari. Scipio Africanus, ex Plutarcho, dicere solebat equos ferociores tradendos esse domitoribus, vt deinceps facilius pertractari possent: ita homines rerum prosperitate effrænati in gyrum rationis ducendos esse, vt, visa rerum humanarum imbecillitate, & fortunæ vanitate, moderatiores reddantur. Musonius, ex Stobeo, describens hominem, dicere solebat: Homo solus omnium in terra degentium est Imago Dei, & similes ei virtutes habet: siquidem in Deo nil præstantius excogitari potest, quàm Prudentia, Iustitia, Fortitudo, & Temperantia. Erasmus insinuabat hominibus senescentibus ita viuendum esse, vt adolescentibus H rectam viuendi normam exhiberent, cum optima via ad senectutem sit eruditio. Olim enim senescentes magnis cumulabant honoribus propterea in Senatum nonnisi senes ingrediebantur, quod innuebat Ouidius hunc in modum.

In Prouerb. 12.

Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Lib. 5. Fast.

Hinc quidam profectus in Lacedemonem, cum vidisset honorem, quo senes prosequebantur, hæc verba protulisse dicitur: in sola Sparta senescere expedit. Philonis vxor in cœtu plurium fæminarum interrogata, cur sola, inter tot mulieres, aureo ornato non vteretur. Scitè respondit: satis vxori magnus ornatus viri sui. Demùm cum Cyprij aduersus Astyagem Medorum regem infæliciter pugnassent, mulieres Cypriæ fugientibus in vrbem obuiam iuerunt, & nudatis ventribus dixerūt: quò fugitis ignaui? an nescitis vos huc iterum intrare non posse, vnde semel, naturæ lege, egressi estis? hinc colligendum est viros aliquando à fæminis animari.

Viri à fæminis animantur.

Non

Non deſunt apophtegmata vitia hominum taxantia: quamobrem Ariſtonymus vitam hominis theatro aſſimilabat, vbi peſſimi homines ferè ſemper primatum obtinent. Et Archytas ſolebat dicere; quemadmodum ſumma etiam diligentia adhibita, piſcis abſq; ſpinis inueniri nequit; ſimiliter neq; hominem inueniri poſſe aſſeuerabat, qui aliquid doloſum non haberet admixtum. Vnde Eraſmus iure optimo pronunciabat homines ad voluptatem proniores eſſe, quàm ad virtutem. Et ex eodem, homo expers Philoſophiæ ad omnem vitæ functionem eſt inutilis: quare hominem vaſi comparabat, quod ſi ſit integrum necne, cognoſcitur, dum liquor infunditur: ſic homo, quando imperium illi committitur. Item Diogenes, ex Laertio, homines, qui in coquos, ſcorta, & adulatores proprias effundebant facultates, aſſimilabat arboribus per præcipitia naſcentibus, quarum fructus nõ homines ſed Vultures, & Corui comedunt: ſignificabat enim eos nequaquam eſſe homines, qui voluptatibus, & gulæ famulantur. Idem Diogenes quandoq; intuens adoleſcentem cultu, geſtuq; parùm virilem, hæc protulit verba: non te pudet reijcere quod tibi natura conceſſit? ſiquidem illa te virum fecit, tu autem temetipſum in fœminam fingis.

Arbores per præcipitia naſcentes quibus aſſimilentur.

Pariter idem Diogenes lucernam accenſam, etiam meridie geſtans, hominem quęritare dicebatur, quoniam publicos ciuitatis mores homine vix dignos eſſe exiſtimabat: quocirca idem rediens ex olympijs interrogatus, vidiſſet ne ibi multam turbam, reſpondit turbam plurimam, ſed homines perpaucos. Immò quandoq; idem Diogenes ſtans in foro hominum frequentia circumdatus clamabat: adeſte homines: ideo circumſtantes indignati dicebant; en adſumus; tunc Diogenes baculo illos abigens magis vociferabatur dicens; iubeo adeſſe homines non ſterquilinia, inſinuans nomen hominis minimè competere illis, qui iuxta rationem nequaquam viuunt.

Diogenes hominẽ quæritans.

Stilpone quoq, ex Laertio, in hominum frequentia conſpecto, quidam dixit: iſti homines te belluam admirantur; at Stilpon reſpondit nequaquam, ſed vt verũ hominem, quia ſolent beſtiæ peregrinæ in ſpectaculum deduci, & vulgares homines nemo miratur, ſicq; obiter interpellatorem tanquam non verum hominem taxauit. Anacharſis, ex Stobeo, interrogatus quid hominibus eſſet infeſtum, reſpondit, ipſi ſibi ipſis. Cato maior Lentulo, qui ſputum in eius faciem proiecerat, ſtatim abſterſa facie, dixit: affirmabo cunctis, Lentule, falli eos, qui te negant os habere; ſicq; argutè tantam impudentiam notauit.

Canutus Rex Angliæ aſſentatorem, qui omnia ad Regis nutum conuerti affirmabat, ſic repreſſit: Suam ſedem in littore maris locari iuſſit, quam cum aſcendiſſet, dixit mari: tu es meæ ditionis, & terra, in qua ſedeo, mea eſt; impero igitur tibi, ne in terram meam aſcendas, neq; veſtes Domini tui madefacias: interim mare, de more, vndis pedes Regis ſine reuerentia humefecit: tunc Rex reſiliens dixit: ſciant omnes orbem habitantes vanam eſſe Regum potentiam, neq; Regis nomine quempiam dignum, præter illum, cuius nutui Cœlum, Terra, & Mare obtemperant; neq; deinceps coronam ſibi impoſuit. Cyrrus, ex Plutarcho, dicebat eos homines, qui ſibi prodeſſe nollent, cogi oportere, vt alijs famularentur: ſignificabat enim natos ſeruili animo, ſibiq; inutiles imperio adigendos, vt aliorum commodis inſeruiant.

Canuti Regis Angliæ aſſertũ aureum.

De vitijs quoq; mulierum, & præcipuè improbarum nonnulla ſuperſunt apophtegmata recitanda. Idcirco Secundus philoſophus aliquando interrogatus, quid eſſet mulier improba: reſpondit, viri naufragium, domus tempeſtas, quietis impedimentum, vitæ captiuitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, ſumptuoſum bellum, ſollicitudo confidens, leæna cõplectens, exornata ſcylla, animal malitioſum, malum neceſſarium. Vnde Theophilus Imperator vxorem ducturus multas puellas lectæ venuſtatis vndiq; accerſiuit: cum igitur Iſaciam Virginem dotibus formæ præſtantiorem intueretur, hæc verba protuliſſe fertur: à muliere emanarunt mala. At illa honeſto reſperſa rubore reſpondit à muliere res etiam meliores prodire. Verùm Diogenes aliquando conſpicatus mulieres garrulas colloquentes, hanc promulgauit ſententiam. Aſpis à vipera venenum mutuatur. Hinc Democritus quandoq; interrogatus, cur magnæ cum eſſet ſtaturæ, paruam duxiſſet vxorem ſic reſpondiſſe

Vitia mulierũ taxãtur.

Aſpis à vipera venenũ adagium.

spondisse fertur: ego in malo eligendo, quod minimum erat elegi. Et Protagoras interrogatus, quare inimico filiam nupsisset, dixit, quia nihil illi dare poteram deterius. Idem Philosophus anum eleganter ornatam intuitus exclamauit: si viris, falleris, si sepulcro, ornata es. Et ex Aristipo, mulier pigmentis faciem venustans, animum deformem indicat.

Solon aliquando rogatus, an vxor esset ducenda, respondit: si turpem duxeris, habebis pœnam, si venustam, habebis communem. Socrates autem, ex Laertio, dicere solebat mulierem decoræ, & egregiæ formæ esse templum supra cloacam ædificatum.

E Hinc transeundum est ad apophtegmata miseriam humanam respicientia. Quocirca Aristoteles, ex Stobeo, interrogatus, quid esset homo, respondit imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ lusus, inconstantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina, reliquum verò pituita, & bilis. Hinc Philippus ex Rhodigino, posteaquàm apud Cheroneam, Atheniensium opes profligauit, tanta superbia agitari cæpit, vt infortunijs se minime obnoxium esse existimauerit: ideo resipiscens, & ex tanta fælicitate aliquod malum sibimet impendere præsagiens, id munus iniunxit vni ex pueris aulicis, vt quotidie, statim atq; diluculаret, in domicilium ingressus exclamaret: memineris ò Rex, te non Deum, sed hominem esse multis ærumnis, & miserijs expositum; quapropter Democritus interrogatus, quid de hominum sorte sentiret: miseram hominum fortunam esse asseruit; cum bona quærentibus vix contingant, & mala non quæsita præter omnem expectationem, accedant.

Miseria humana qualis.

F Hinc Aeneas Syluius audiens disputantes de miseria humanæ vitæ, pronunciauit vitam nostram comediam esse, cuius postremus actus in morte agitur. Bias quoq; solebat diuulgare hominem ita vitam metiri debere, quasi multum, & modicũ temporis victurus sit; siquidem Antiphon vitam hominis carceri vnius diei assimilabat. Qua de re Xerses cum vidisset vniuersum Helespontum nauibus suis constratum, & omnia litora, necnon planitiem Abydenorum numeroso refertam exercitu lacrymas fudit: de hoc autem interrogatus protulit se lacrymasse, cogitans, quàm breuis esset hominum vita, quoniam tam numerosæ multitudinis post annum centesimum nemo esset superuicturus.

Vita humana est comedia.

Item Socrates rogatus, quomodo vita sine molestijs esset peragenda, negauit id vllo modo fieri posse: cum non liceat Ciuitates habitantibus, & cum hominibus G versantibus, absq; ærumnis ætatem ducere. Quamobrem Silenus ex Plutarcho, à Mida captus, & interrogatus, quid homini esset optimum, respondit, optimum esse nunquam nasci, vel natum quamprimum aboleri Solon quoq; quid esset homo, interrogatus; hæc protulisse fertur. putredo est in ortu, bellua in omni vita, esca vermium in morte. Quare Franciscus Borgia, vt retulit Ribadinera, febre valde afflictatus solebat exclamare, nihil esse in humanis perpetuum: vnde postea Iustus Lypsius suo epitaphio quod Louanij visitur, hoc inseruit.

In Vita Borgia.

Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et scenæ imago & verbo, vt absoluam, nihil.

Alexander etiam, ex Plutarcho, cum Deus vbiq; ob res fæliciter gestas appellaretur, ex duobus, nempe ex somno, & congressu, se mortalem esse intelligebat: H quandoquidem somnus gelidæ mortis imaginẽ refert, & coitus ad epilepsiæ species refertur. Immo idem Alexander, cum in obsidione cuiusdam vrbis sagitta ictus esset, institutum deserere, & chirurgum accersere coactus, dixit omnes me Iouis filium pronunciant, cum hoc vulnus me mortalem esse moneat. Iure igitur merito Ferdinandus Imperator hominem Cœlo, terra, mari, arboribus, brutisq, animantibus longè inferiorem esse attestabatur: cum hæc omnia tempestatem præsentiant; homo tamen mala sua neq; præuidere, neq; eis prouidere potest.

Dictũ Alexandri.

Amplius Diogenes, ex Laertio, aliquando in vita humana contemplans vrbium Gubernatores, Philosophos, & Legislatores, tunc omnium animantium hominem præstantissimum prædicabat, sed vicissim meditans somniorum Interpretes, necnon gloriæ, & diuitijs famulantes, homine nihil sibi videri stultius exclamauit, insinuãs ingenium hominis ad res optimas accommodatum probandum, & ad vitia pronum improbandum esse. Quamobrem Phauorinus, ex Stobeo, homines partim ridiculos,

Homo ridiculus, odiosus, & miserabilis.

los, partim odiosos, & partim miserabiles esse prodidit, ridiculos quia per audaciam maiora affectant, odiosos, qui ea consequuntur, miserabiles, qui spe frustrantur. Hinc Socrates existimabat Deum semper ridere vana hominum studia, quibus peractis, perpetuò se victuros esse opinantur. Tandem Crantor, ex Laertio, promulgauit quicquid alicui hominum accidit, id vnicuiq; euenire posse.

ADAGIA.

A

VLTA sunt prouerbia, quæ partim ex humanis partibus, partim ab humanis proprietatibus originem sumunt, de quibus sigillatim in præsentia sermonem habere decreuimus. Primùm igitur respiciendo partes, & potissimum caput, singularia inueniemus. *Caput scabere*; est adagium consimile illi. *Vngues arrodere*: etenim hi omnes sunt gestus hominis cogitabundi: quapropter Horatius huc respiciens canebat.

Lib. I. Satyr 10.

——— *in versu faciendo*
Sapè caput scaberet, viuos, & arroderet vngues.

Profertur aliud prouerbium. *Capite admoto*. quo admonemur, qua ratione obiurgandus sit amicus: namq; primùm id fiet placidis, & non asperis verbis, deinde clanculum, remotis arbitris, nempe admoto propius capite. *Caput vacuum cerebro*. est prouerbium in eos prolatum, qui corporis venustate præcellunt, deinde ingenio carent. *Capite gestare*. Relatum est à Platone, & prolatum in eos, quos amore prosequimur. Translatum fortè à matribus, vel nutricibus, quæ infantes amatos, & in cunis locatos capite interdum gestant. *Tertium caput*. adagium est desumptum à baiulis, qui non solum humeris, & ceruice, sed etiam capite interdum onera ferunt. Hoc torqueri potest in homines varijs distractos negocijs. *Capiti ocream, & tibiæ galeam adaptare*. Hoc protulit Lucianus de illis, qui omnia præposterè agunt. *Nec caput nec pedes*. dicitur de negocio ita implicato, vt ratio non inueniatur, quæ illud explicare possit: quare ab Antiquis tale negocium, nec caput, nec pedes habere dicebatur. *A capite vsq; ad calcem*. hoc pronunciatur, quando rem totam complecti volumus: veluti si aliter diceremus. *A capite ad pedes*. *Ab ingressu vsq; ad coronidem*. *A vertice ad imos talos*. *Ab vnguiculo vsq; ad capillum*. *A pedibus vsq; ad caput*. *A capillo vsq; ad imum calcaneum*.

Lib. 10. de Repub.

In Rhetore.

B

C

Caput sine lingua. prolatum est in illos, qui præsentes disputationibus, & consultationibus, aliorum sententiæ semper annuunt: quare hoc poterit etiam promulgari de pedaria sententia: siquidem pedarij Senatores olim vocabantur, qui in Senatu sedentes sententiam non rogabantur, sed tantummodo in aliorum sententiam pedibus discedebant. *Capitis & inguinis nescit discrimen*. Effertur de illis, quibus differentia honesti, & turpis est ignota, quoniam caput inter membra honesta, & inguen inter inhonesta recensetur. Vnde Iuuenalis de muliere temulenta sic canebat.

——— *quid enim Venus ebria curat?*
Inguinis, & capitis, quæ sint discrimina nescit.

D

Lib. 10. Dypnosoph.

Capita quatuor habens. est adagium narratum ab Athæneo de hominibus ebrijs, quibus omnia geminata esse videntur.

Præterea capilli etiam adagijs ansam dederunt. Dicitur enim. *Capillus etiam vnus*. subintelligendo vmbram suam habet: ad significandum commodũ quantumuis pusillum iuuare, & quodlibet etiam exiguum nocere. *Capillus seruilis*. effertur de homine vili, & prauis moribus imbuto; ductum est adagium à seruis manumittendis, quorum capilli olim radebantur. *Capillis trahere*. dicuntur illi, qui vi propelluntur. Pallas enim, apud Homerum, capillis Achillem à pugna reuocasse perhibetur. Non absimile est aliud. *Crines capere*, quo vsus est Plautus, vt ostenderet oblatam occasionem esse arripiendam, & arreptam retinendam: sumptum videtur adagium ab hominum consuetudine, qui crinibus aliquando retinentur. *Homo pilo dignus*.

In Mustel.

dignus. pro homine vilissimo vsurpatur: quandoquidem pilo, seu capillo nihil vilius inueniri potest. *Comam tondere.* vsurpatur pro ludificare: siquidem stupidorum, & non sentientium coma in ludibrium tondi solet. Immò hodie etiam vulgò dici solet. *Ne me tondeas.* nimirum, ne me irrideas. *Caluum hominem vellis*, pronunciatur de illo, qui operam inanem molitur. *Homo caluus comatus.* effertur in illum, qui veris bonis dissipatis, adscititijs se iactat, aut in virum indoctum, qui pro sua doctrina alienam edit.

Frontis adagia sunt hæc. *Prima fronte.* nimirum prima facie, vel primo aspectu. *Frons occipitio prior.* Antiquitas hoc adagio significabat satius esse, & rectius tra-E ctare negotium, quando præsens est, cuius est negotium: namq; illud verbũ (prior) quasi potior, & melior exponitur: siquidem cunctis erat notum frontem esse partem priorem, & occipitium posteriorem. *A fronte simul, & occipitio.* dicitur de illis, qui indicant admirabilem rerum omnium cognitionem, quæ constat scientia præsentium, memoria præteritorum, & prouidentia futurorum. *Ex fronte perspicere.* profertur in illos, qui veluti nutibus negotium apprehendunt. Desumptum est adagium à Physiognonomis, qui ex lineamentis faciei ingenium hominis cognoscere profitentur. *Fronte sua.* hoc promulgatur de illo, qui liberè, & apertè, non autem coactè, & occultè aliquid proponit. *Frontem perfricare.* dicitur de illis, quibus nullus inest pudor: etenim frons ab Antiquis pudori erat consecrata: quare frontis perfricatæ esse dicebantur: qui pudore, veluti à fronte absterso, omnem modestiam de-F ponebant. Tandem *frontem exporrigere, & frontem corrugare.* Sunt duo adagia sibi inuicem opposita: siquidem frons explicatur in gaudio, & corrugatur in mæstitia. Non immeritò igitur Plinius scribebat frontem humanam tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, & seueritatis indicem esse.

Prouerbia frontis.

Lib.6.c.17.

Iam ad oculos transeamus. *Oculus vicini inuidus.* pronunciatur de vicinis maleuolis. Quamobrem Ouidius huc fortè respiciens canebat.

Oculorum prouerbia.

> *Fertilior seges est alienis semper in aruis,*
> *Vicinumq; pecus grandius vber habet.*

Oculus mulieris. Adagium est prolatum de re perniciosa: propterea quod aliquando Virgilius canebat.

> ——— ——— ——— *vritq; videndo.*
> *Femina.*

G Immò aliàs explicatum fuit amorem per oculorum fenestras introire: qua de re Ouidius meritò cecinit.

> *Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.*

Oculos in occipitio gerit diuulgatur de homine versipelli, quem fallere est difficillimum: idcirco Persius talem hominem Ianum appellauit. Commendabat igitur Homerus Principem oculatum πρόσσω, καὶ ὀπίσσω nimirum ante, & retro: hoc adagium ad nostram vsq; ætatem penetrauit: quandoquidem hodiernum vulgus hominem vafrum oculos in tergo gestare tradit. *Oculis magis habenda fides quàm auribus.* Siquidem quæ cernuntur certiora sunt ijs, quæ audiuntur. Ad rem igitur Horatius canebat.

> *Segniùs irritant animos demissa per aurem,*
> *Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.*

In arte poetica.

H Quare possumus veritatem illius sententiæ affirmare, scilicet potior est testis oculatus vnus, quàm auriti decem. *Oculis fixis intueri.* hoc publicatur quando aliquid attentius, & accuratius contemplamur. Sumptum videtur adagium ab Amantibus, qui oculis nunquam dimotis rem amatam conspicantur. *Oculis puluerem offundere.* diuulgatur, quando quis studio rem obseruat, & aduersario iudicium eripit. Prouerbium ortum esse videtur à militia, vbi excitato in hostes puluere, victoria reportatur. Hodie hoc effertur de emptore, qui rem alioquin caram vili pretio emit, quasi in oculos venditoris puluerem effunderit, ne rem pretiosam intueretur. *Oculis, & manibus.* hoc vsurpatur, quando aliquid omnibus modis compertum est: quandoquidem sunt aliqui homines ita refractarij, vt etiamsi videant, nisi manibus contrectent, non credunt. *In oculum vtrumuis dormire.* hoc prouerbium est consimile illi. *In vtramq; dormire aurem.* de ijs potissimum effertur, qui absq; molestijs

P viuunt

Lib. 2. Rhetor.

viuunt. *In oculis pudor.* Refertur ab Aristotele cum nos pudeat eorum, quæ videntur: ſiquidem aſpectus, vel generat, vel renouat pudorem: idcirco pueri, quando eos alicuius pudet, oculos tegunt, & Socrates apud Platonem de amore dicturus, ob verecundiam, oculos tegit: vnde Poetæ hac moti ratione Cupidinem cæcum finxerunt, quia ſit improbiſſimus. Huc ſpectat illud Ciceronis aſſertum, nimirum epiſtolam non erubeſcere, cum oculis careat. Pariter homines oculis carentes à verecundia alienos eſſe obſeruamus: hinc tandem Ouidius noctem tanquam cæcam pudore vacare aſſeuerauit. *Oculus dexter mihi ſalit.* Id pronunciamus, quando aliquod optatum videre ſperamus. Sumptum videtur à ſuperſtitione quadam mulierum, quæ ex pruritu alicuius membri diuinare volunt quid futurum ſit: idcirco noſtra etiam ætate, aiunt, per iocum, ſibi dextram tinniſſe aurē, ſignificantes factam de ſe cum laude fuiſſe mentionem.

A

Lib. 8. c. 9.

Idq; Plinius atteſtatur dicens quandoq; creditum fuiſſe, vt qui abſens laudaretur, dextra auris ei tinniret, & qui vituperaretur, ſiniſtra. *Ad oculos magis, quàm ad veſicam pertinet.* hoc protulit Varro de re magis ad voluptatem, quàm ad lucrū attinente: nam hoc in loco veſica pro lucro vſurpatur: cum olim Priſci veſicis porcinis, & bubulis pro loculis, & receptaculis pecuniarum vterentur. *Oculi Atrei.* proferuntur de ſeueritate, quandoquidem Atreus in tragedia, oculis toruis, & truculentis introducebatur.

A cæcitate, & vitijs oculorum aliqua dimanant prouerbia; vt *Homo exoculatus pro cæco.* profertur, quando in vno verbo emendando, alterum eadem vi pollens adhibetur. *Oculum excludere.* dicitur, ſi res ex ſententia ſuccedat, quæ ſuccedere nequaquàm poteſt; ideo ſenex ille apud Plautum dicebat: excludite oculum, ſi dedero. *Hominis cæci præſcriptio.* diuulgatur de re abſurda, nimirum quādo qui præſcribit non intelligit quid dicat. *Homo cæcus auribus, & mente.* de homine valde ſtupido pronunciatur. Sic refertur à Stobeo τὶ τυφλῷ, καὶ κατόπτρῳ, nimirum quid cæco cum ſpeculo? veluti ſi dicatur, quorſum opus eſt libris indocto? *Oculis clauſis agere.* ſpectat propriè ad illos, qui ante operationes nihil præmeditantur. *Oculus lippus non fert Solis radios.* Attinere poteſt ad homines craſſæ mineruæ, qui myſteria alicuius facultatis apprehendere nequeunt.

B

In Pſeudolo

Succedunt ſupercilia, à quibus duo in conſuetudinem prouerbij venerunt: ſiquidem dicitur, *Supercilium attollere, & ſupercilium ponere.* Primùm profertur in arrogantes, & ſuperbos, quos etiā ſuperciliosos appellamus; immò ipſum ſupercilium aliquando pro faſtu vſurpatur; pariter ſupercilium ponitur, quando ſuperbia retunditur: cum in ſupercilijs pars animi reluceat, dum ijs annuimus, & renuimus. *Supercilium cenſorium.* hoc Seneca prodidit de eximia grauitate, & tetrica ſeueritate: cum Romæ Cenſorum Magiſtratus eſſet quinquennalis, penès quos talis erat authoritas, vt eis Senatores loco mouere, equos ab equitibus adimere, & plebeios infamia taxare liceret.

Prouerbia ſuperciliorū

C

Naſus quoq; adagia ſuppeditat. Dicimus enim. *Naſo ſuſpendere.* Quando aliquis fraudulenter irridetur; ideò homines naſuti nūcupantur, qui alios verſutè ludificant. *Naris emunctæ.* hoc pronunciatur de homine acris iudicij.

Oris Adagia

Sub naſo os latibulatur, quod ſuis non caret adagijs: ideo dicimus. *In os præmanſum inſerere.* quando aliquis docendo, rem diligentiſſimè explanat: ſumpta metaphora à nutricibus, quæ cibum præmanſum in os infantium adhūc edentulorū inferunt. *Os ſublinire.* promulgatur, quando verba dantur, & aliquis ludificatur. Nonius Marcellus adagium oriri putat à quodam genere antiqui luſus, in quo dormientiū ora pingebantur. *Os non habere.* Spectat ad impudentem, quoniam os verecundiā denotat. *Os expuens.* ad illos attinet, qui aliquid amoliuntur; ſcripſit enim Valerianus in id expui ſolere, quod abhorremus. *Os duodecim ſalientum.* Vocatur homo, qui magnifico valeat eloquio. ſumpta metaphora ab Athenienſi quodā fonte, qui copiam aquæ per duodecim ſcatebras effundebat.

D

De lingua multa peruulgantur, quæ in præſentia ſunt enumeranda. *Lingua bellare.* dicuntur illi, qui mirandum in modum tantummodò minantur hoſti, quando res tuta eſt: idcircò Heſychius tales γλωσσάσπιδας cognominat, quoniam pro armis lingua vtantur. *Lingua amicus.* nuncupatur ille, qui verbotenus beneficium præſtat: ſiquidem

siquidem cum ex animo non diligat, beneuolentiam tantùm sermone præ se fert. *Linguam senis mutare*: diuulgatur in illos, qui intempestiuè operantur, etenim est notum quamcumq; linguam à pueris facilè apprehendi, quod adulti difficulter assequuntur. *Est in lingua ebrij, quod in mente sobrij.* hoc à Plutarcho, loco prouerbij, vsurpatur: sobrius enim, vel pudore, vel timore non pronunciat, quod ebrius, absterſa à vino verecundia, facile publicat. *Lingua non redarguta.* refertur ad illos, qui rationibus superati non cedunt, sed semper magis refractarij euadunt. *In lingua clauis.* hoc palam recitatur, quando fida silentij spes promittitur: quandoquidem lingua veluti claue obserata esse videtur, quotiescumq; arcana non reuelat: quare canebat ille.

E

Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Quicquid in linguam venerit. celebratur de illis, qui multa temerè, & arroganter loquuntur; cum quicquid in animum venerit, pronunciant. *Lingua prolapsa verum dicit.* Etenim verum esse creditur, quod aliquis imprudenter publicauerit, quoniam illud suspitione fictionis carere videtur: quare Cicero inter illa, quæ fidem faciunt, imprudentiam, temulentiam, pueritiam, & insaniam recensuit; vnde hodiernum vulgus solet diceret; pueros, & stultos vaticinari. *Lingua quò vadis?* hoc recitatur à Suida hunc in modum γλῶσσα ποῖ πορεύῃ, πόλιν ὀρθοίσουσα καὶ πολιν ἀνατρέψουσα: nempe lingua quò vadis, erectum ciuitatem, & eamdem denuò subuersura: voluit enim insinuare linguam plurimum vtilitatis, & plurimum perniciei afferre posse. Quamobrem Bias, referente Plutarcho, ad Amatidem Aegyptiorum tyrannum iubentem, vt quid in carnibus victimæ optimum, & pessimum repertum indicaret, linguam resectam misit, significans huius præcipuū vsum esse quotiescumq; aliquis prodesse, & obesse vellet. *Alijs lingua, alijs dentes.* cõsueuerunt hoc proferre de loquacibus, & edacibus; veluti non rarò contingit in conuiuiis, dum, aliis garrientibus, alii taciti epulas deuorant. *Lingua iurauit.* hoc palam recitatur, quando quis fidem promissi non præstat, vel quando non ex animo pollicetur. Tandem habemus à Diogene οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, nimirū lingua non impetam. Hesychius citat Aeschylum, ἐπιγλωττεῖσθαι, scilicet conuitijs lingua incessere, & propriè ad maleominantes attinet.

In Topicis.

F

In lib. de loquacitate.

Sequuntur dentium, & labiorum adagia. *Dentem dente rodere.* diuulgatur in illum, qui carpit, & mordet aliquem pari mordacitate præditum: *Dentibus vescentiū edentulus inuidet.* quoniam quod nobis non contingit, alijs inuidere non debemus. *Dente Theonino rodi.* dicuntur qui conuitijs lacerantur: depromptum est adagiū à Theone poeta rabiosæ loquacitatis, & maledicentiæ: vnde Ausonius aliquando poetam quemdam indoctum, & mordacem coactus fuit Theonem cognominare.

G

Dentiū prouerbia.

Labrum mordere: prouerbium est desumptum à gestu indignantium. quamobrem Aristophanes quandoq; dicebat: comedit labia præ iracundia. *Labijs primoribus degustare.* Significat quidpiam leuiter attingere, deductum est adagium ab illis, qui leuiter cibum, vel potum libantes nihil in stomachum ingerunt. *Labra non palatum rigat.* hoc referri potest ad illos, qui exiguum largientes munus, præsenti necessitati non satisfaciunt: vel torqueri potest in illos, qui montes aureos cum polliceantur, nihil tamen vnquam donant. Hoc sumptum esse fertur ab Homero, quando verba facit de Andromache necem mariti Hectoris lugente, cui ad pellendum ab animo mærorem, quoddam poculum oblatum fuit.

Labia.

L. 12. Iliad.

H

Iam prouerbia aurium exploranda se se offerunt. *Ad aures Deorum peruenit.* Recitatur de aliquo facinore patrato. *Auribus Deorum seruandum.* hoc de re digna, atq; insigni pronunciatur. *Tacta aure.* pro rei memoria, de qua is, cuius auris tangitur, futurus est testis: priscus enim fuit ritus vellicandi aurem illius, qui in iudicium ducebatur: siquidem eum tanquam testem meminisse volebant. *Aurem cultura accommodare.* hoc ad obedientiam spectare videtur: cum cecinerit Horatius hunc in modum.

Aurium adagia.

Nemo adeo ferus, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem accommodet aurem.

Auribus ceram obdis, spectat ad illos, qui monita non sequuntur, aut iusta, vel iniusta audire nolunt. Prouerbium hoc originem traxisse dicitur ab Vlysse, apud Home-

Homerum, qui aduersus dolosos Syrenarum cantus, suas & sociorum aures obturauit. *Auribus summis insidet.* recitatur hoc, quando aliquid perfunctoriè auscultamus, aut quando aliquod relatum vix credimus. *In aurem dicere.* nimirum aliquid clanculum alicui communicare. Ortum est adagium ab illis, qui penes aurē aliquid insusurrant. *Ne ad aures quidem scalpendas otium est.* pronunciatur, quando ne minimum quidem temporis ad aliquid agendum superest. *Auribus purgatis.* nimirum attentè, & diligenter aliquid auscultare: quamobrem Plautus aliquando sic est locutus.

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Helluonis conditio.

Ad ambas vsq; aures. diuulgatur de illis, qui profundum ventrem semper esitando ingurgitant. Sumptum videtur adagium ab helluonibus, quorum os edulijs plenum ad vtramq; vsq; aurem dilatatur. *Auricula infima mollior.* hoc spectat ad hominem minimè seuerum: translata metaphora ab illa auris parte, qua in toto corpore nil mollius inueniri potest. *In aure oleum ferre.* torquetur in illos, qui alicuius sermonem fastidiunt, arrepta metaphora ab vrinatoribus, qui oleum in aures instillare solent, ne aqua intro fluere possit. *Auris Batava.* hoc pertinet ad seueritatem: quandoquidem Domitius Calderinus batauam exponit seueram: erant enim Batavi Germaniæ populi, qui domestica seditione pulsi extremas Galliæ oras cultoribus vacuas occuparunt, & potissimùm illam insulam, quam hodie Hollandiam nuncupant. *Regum multę aures, atq; oculi.* quandoquidem Principes cuncta, quæ in ciuitate fiunt, & dicuntur, per exploratores vident, & intelligunt. *Homini surdo fabulam narrare;* nil aliud est nisi oleum, & operam perdere: iuxta illud Ouidianum.

In comment ad Martial.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phębus aures?

Hoc non absimile est alteri à Suida relato: παρὰ κωφῳ ἀποπορδεῖν. scilicet apud surdum pedere. *Homo surdior turdo.* adagium est torquendum in illos, qui assiduè blaterantes non audiunt quid vicissim ab alijs dicatur; siquidem turdo aui loquacissimæ surditas assignatur.

Barbę, & facies adagia.

Supersunt adhuc barba, & facies, ex quibus hæc eliciuntur. *Barbam vellere* spectat ad summum contemptum, & ludibrium: iuxta illud Iuuenalis.

Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam.

Barbam à genis puerorum vellere hoc tradit Lucianus de illis, qui inanem subeunt laborem: quandoquidem nullum barbæ genus à malis pusionum euelli potest. *Ante barbam docet senes.* tunc publicatur, quando imberbis natu maiorem instruit. *Barba tenus sapientes.* sic nuncupabantur, qui præter barbam, & pallium, nihil Philosophi præ se ferebant. Quare Bagoas, in Eunucho, inquit, si philosophum ex barba metiri oporteat, hirci proculdubio primas tenebunt. *Barba Pronomi.* hoc de re inconcinna pronunciatur: cum Pronomus fuerit tibicen prolixæ barbæ, quæ in tibicine superflua esse videtur. *Ex facie bonum virum pre se fert.* Hoc pertinet ad hominem, ex cuius aspectu animi dotes coniectamus. *Facies tua computat annos.* attinet ad homines, quorum rugæ faciei senectutem indicant. Relatum fuit à Iuuenali, & prolatum in quamdam mulierem, quæ cum esset onusta annis, adhuc puellam agebat.

Pronomus quis esset.

Modò per pectus, humeros, & cubitum, ad manum descendemus. Itaq; *corpus sine pectore* est prouerbium pronunciatum in homines imprudentes, quoniā sapientia, & prudentia in pectore, & corde residere dicitur; ideo prudentes cordati appellantur. *Pulmo prius venisset.* spectat ad homines tardos, & lentos in operationibus. siquidem pulmo residens in pectore continuò quidem mouetur, nihilominus de sua sede nunquam mouetur. *Humeris sustinere* in illos profertur, qui summa industria alicuius salutem conseruant: quapropter qui Rempublicā quasi collapsuram sustinent, vulgò Atlantes appellantur. *Cubito emungere.* iactatur in homines sordidæ conditionis, ducto prouerbio à salsamentarijs, quibus inoleuit consuetudo mucum narium cubito abstergere, cum manus muria imbutas habeant.

Pectoris adagia.

Manus cum sit organum organorum infinita præbet adagia, nihilominus potiora tantùm in medium afferemus. *Manu plena.* exponitur copiosè, adagio sumpto ab illis, qui non parcè, sed manu plena aliquid largiuntur. Huic oppositum est. *Manum in sinu habere.* hoc prodidit Theocritus de tenacibus, & pigris ad largiendum.

Manu longa, & manu breui tradere. manu longa dare dicuntur, qui promissis agunt, & spem tantummodò ostendunt. Vicissim manu breui tradere perhibentur, qui statim porrigunt, quod pollicentur. *Manum peteris, & pedem porrigis.* hoc adagio vsus est Diuus Hieronymus in Rufinum, & torqueri potest in homines auersi ingenij, qui aliud rogati, aliud respondent. *Manum non verterem.* exponitur: nihil mea refert; cum nihil facilius sit, quam manum vertere. hoc est consimile illi. *Digitũ non porrigerem.* hodie vulgò dicimus: de sede me non mouerem. *Hoc non est in manu nostra.* tunc pronunciatur, quando significamus aliquod negotium non esse nostri iuris. *Manu ignauus, mente præsens.* dicitur de homine consilijs præstante, sed manu E minimè strenuo. Recitatur ab Ephestione grammatico, vt significaret prudentiam, & ingenium sine adminiculo manuum frustra operari; & vicissim robur expers ingenij, & prudentiæ, nihil valere; verùm si hæc iungantur, hominem reddũt inuictum: quapropter huc alludebat elogiũ Mithridatis Pontici, quòd sic se habebat. CONSILIIS DVX, MANV MILES: *Pugno tenere.* spectat ad id, quod sentitur: hoc vsus est Plato, quando afferebat eorum opinionem, qui existimabant quidquã non esse in rerum natura, præter res corporeas, & sensibus expositas, & secundas intentiones, tanquam inanes explodebant, cum tamen certiora sint, quæ ratione colliguntur, quàm illa, quæ manibus contrectantur: iudicium enim sensuum non rarò fallacia implicatur. *Inter manum, & mentum.* spectat ad breuitatem spatij; cum inter manum tenentem poculum, & mentum, minimum spatium intercedat: nihilominus F inter spatium tam breue multa possunt contingere: itaq; erit consonum illi: inter os, & offam multa cadunt. *Manus manum scabit.* hoc oritur à mutuo officio, quod homines vicissim præstare solent, vel potius à versiculo Epicharmi comici, quod sic se habet.

Prouerbia manuum.

Elogiũ Mithridatis. In Theeteto

ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει, δός τι καὶ λαβοις τι.

Idest,

Manus fricat manum, da quidpiam, & aliquid accipies.

Monet neminem inueniri, qui velit beneficium in quempiam collocare, à quo non speret aliquam commoditatem ad se redituram: cum officium officio inuitetur, & beneficium beneficio prouocetur. namq; mutua est commoditas, quãdo manus manum lauat: ideo circumfertur apud Græcos hoc distichon.

Beneficium mutuum.

ανὴρ γαρ ανδρα, καὶ πόλις σωζει πόλιν,
G χεὶρ χεῖρα νίπτει, δακτυλός τε δακτυλον.

Idest

Vir enim virum, & vrbs seruat vrbem,
Manus manum abluit, digitusq; digitum.

Manum addere. legitur apud Plautum, & nil significat, nisi ludificare; translatũ est adagium ab illis, qui manu auri addita, aliquem irrident. *Manum summam addere.* dicitur de perfectione alicuius operis. hoc translatũ est ab artifice, qui primò quoddam rude operis simulacrum fingit, & hæc vocatur prima manus, quando verò id expolitur summa diligentia, appellatur summa manus. Apud Græcos veteres legitur τὴν χεῖρα ἐπιβαλλειν, nempe manum admouere, quotiescumq; negotium opera nostra indiget. Vicissim apud Pythagoram legitur μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, nimirum non cuicumq; dextram esse porrigendam: quo admonemur quemlibet in ami- H citiam, vel familiaritatem non esse admittendum. *Manum admouere.* simpliciter dicebatur, qui se se insinuabant in opus alicuius egregiæ rei: translatũ fuit adagium à sacrificijs, in quibus aliquando accidebat, vt alijs rem diuinam faciẽtibus, alius adueniens, admota manu victimæ, ipsæ quoq; sacrificij particeps fieret. *Manum admouenti fortuna est imploranda.* monet adagium fidendum quidem esse diuinæ opi, sed postea adhibendam esse industriam. Suidas originem huius adagij in quemdam apologum refert: nam cum rusticus quidam sequens boues plaustrum trahentes vidisset currum in foueam cecidisse, otiosus Herculis auxilium implorabat; interim audita est vox dicens: admoue manum rotæ, stimula boues, & Deum inuoca. *In manibus lex.* hoc profertur, quando non iuxta leges, sed vires agitur, fortè hoc desumptum est à Plauto, quando quidam seruus minabatur se manu litem acturum. *Manibus ambabus haurire.* consueuerunt dicere de ijs, qui summo conatu aliquid agunt.

In Persa.

Fortuna implor anda quid.

Manibus pedibusq; hoc pronunciatur quando extremi conatus significantur. *Multa manus onus leuius reddunt.* significat mutuum auxilium, vel difficilia etiam facile confici posse, si plures negotium aggrediantur. Legitur enim apud Hesiodum πλείων, καὶ πλεόνων μελέτη. nimirum plus potest, & plurium industria. *Manibu. cōpressis.* iactatur in otiosos, qui sedentes manus comprimere solent. *Manibus illotis.* pronuntiatur de irreuerentia, ducto prouerbio à puritate sacrificiorum; siquidem Hesiodus vetabat, ne quis illotis manibus vinum Ioui libaret. *Manum sub pallio habere.* Torquetur in illos, qui otiosè viuunt. *Manu serendum, non sacco.* Hoc monet modum in rebus seruandum esse, adagio desumpto ab agricolis serentibus, qui non sacco, sed manu rara semina spargunt. *Manus complicatas amicis non esse tradendas.* hoc habetur ex Diogene: volebat enim significare benignitatem comitati esse copulandam. *Da lapidi volam.* conuenit illis, qui sectantur, quæ non possunt assequi, vel minantur illis, quibus nocere nequeunt. Prouerbium ductum est à pueris, qui obseruantes auem volitantem percussuri inclinant se, vt sumant lapidem, interim auis nihil incommodi passa auolat. *Manu altera fert aquam, altera ignē.* torqueri potest in illos, qui extrinsecus blandiuntur, & intrinsecus nocent. vel in homines bilingues modò laudantes, modò vituperantes: huic adagio est finitimum illud. altera manu fert lapidem altera panem ostentat: *Manum cum minerua moue.* Monet hoc adagium, ne quis fiducia diuinæ opis fretus propriam postponat industriā. Hoc non absimile est alteri adagio. Stimula boues, & Deum inuoca. *Manus Regum longæ.* hoc recitatur ab Ouidio in epistolis quando inquit,

An nescis longas regibus esse manus?

Adagia in otiosos. — *Industria propria non est postponenda.*

A — B

Vulgò etiam circumfertur hoc assertum, nimirum à Principibus cauendum esse, quoniam illis prælonga sunt brachia, dum per suos satellites, quibus loco brachiorum vtuntur, absentes etiam affligere possunt. *Manus Briarei inijcere.* hoc diuulgatur de manu furaci, & violenta: siquidem Briareus fuit immanis gigas, & sæuus pyrata, cui centum brachia, & manus fuisse perhibent. Quapropter hodie etiam quando significatur aliquid aspiciendum, & non tangendum esse, dicitur. Esto Argus, non Briareus. *De manu eximere manubrium.* est prouerbium Plauti, quando facultas agendi extorquetur de manibus alicuius hominis iam aliquod speraturi. *Manum ferulę subduximus.* nempe nos quoq; litteras didicimus: namq; veteres pedagogi manus discipulorum ferula cędebant. *Manu macilentà pinguem pedem.* hoc adagio tanquam ænigmate quodam Hæsiodus paupertatem explicauit: quandoquidem mendici sunt illi, qui manu macilenta tangunt pinguem pedem, quoniam eorum manus fame gracilescunt, & pedes frigore intumescunt. *Manum prudens in flāmam mitto.* hoc pronunciatur, quando homo sciens periculis se exponit; sumpto adagio ab historia Mutij sceuolæ, vt apud Ciceronem legitur. *Manus dare.* dicuntur illi, qui se victos esse profitentur. *Manus in Aetolis habet.* hoc prouerbium est Aristophanis de homine auido, qui muneribus facilè corrumpitur: quandoquidem Aetoli erant Populi denominati ab αἰτεῖν ὅλον, quoniam totum flagitarent: hinc Homerus in Odyssea hominem mendicum iure optimo ex Aetolia oriundum finxit.

Quid manus macilēta, & per pinguis significet.

C

Hactenus de manu, iam ad prouerbia digitorum properandum est. *Vnico digito scalpit caput.* hoc iam explicatum est superius in adagijs capitis. *Digito cœlū tangere.* competit illis, qui ad prosperitatum fastigium peruenerunt. Quare Lysimachus, cum ouans ad Thraciam peruenisset, occupatis regni finibus, talia verba tulisse fertur. Byzantij ad me veniunt, posteaquam lancea cœlum attingo. *Digitus dies.* recitatur enim ab Alcæo apud Atheneum δάκτυλος ἡμέρα. hoc adagium spatium vitæ humanæ exiguum, & quasi digitale esse significat. *Digitum ori imponere.* Indicat in sermone non vlterius esse progrediendum. *Digitum quò proferat.* hoc vsus est Cicero pro Cecinna, quasi voluerit dicere, digitum quò proferat non habet, indicans nihil illi esse, quod dicat, vel agat. Sumpto adagio à gestu Rhetorum; qui gestus à Quintiliano varius esse traditur, sed simplicissimus est proferre digitum. *Ne crepitu quidem digiti dignum.* pro intellectu huius adagij, notandum est, quòd Aristobolus, apud Atheneum, refert sepulcro Sardanapali impositam fuisse statuam digitis dextræ manus ita compositis, veluti si crepitum edere vellent, ad indicandum res hominum esse deridendas, neq; digitorum crepitu esse dignas; immò hic digitorum

Digitorum prouerbia. — *Rhetorum gestus qui.* — *Lib 2.*

D

gestus ad nostra vsq; tempora penetrauit de illis rebus potissimum, quas nihili facimus. *Ad digiti crepitum.* hoc spectat ad illos qui aliquid arrogantius significare volunt: siquidem hic gestus Dominorum fuisse perhibetur, qui seruis aliquod humile ministerium imperabant. *Vno digitulo.* dicitur ad significandum, nos vel nullo negotio posse vincere. *Tolle digitum.* pronunciabatur de illo, qui in pugna se victum profitebatur. hoc videtur cognatum illi; dare herbam, vel dare manus, de quo paulò ante facta est mentio. *Premere pollicem, & conuertere pollicem.* pronunciabatur de fauore; quoniam Prisci, pollice fauorem indicabant, & qui fauebant, pollicem premebant, & qui minus, pollicem conuertebant; idcircò Iuuenalis sic canebat.

Dare herbā quid significet.

E

——— ——— ——— conuerso pollice vulgi

Quemlibet occidunt populariter.

Digitum medium ostendere. profertur de supremo contemptu, & infamia: siquidem hic digitus à Martiali impudicus, & à Persio infamis appellabatur. *Digitis metiri.* hoc attinet ad illos, qui rem accuratiùs contemplantur quàm oporteat; & adagium videtur sumptum à Poetis, qui pedes carminum digitis numerare, & metiri solent. *Digiti computatorum.* appellari possunt illi, qui varijs fortunæ casibus sunt obnoxij: nam quemadmodum digiti Arithmeticorum nunc Myriades, nunc vnum tantùm numerum significant, pariter amici Principum modò omnia, modò nihil præstare possunt. *Digitis extremis attingere.* idest leuiter, alio modo dicimus summis labijs, & tunc vsurpatur quando quis tantummodo verbis, non autem animo aliquid simulat, vel facit.

Digiti Cōputatorum qui

F

Superest, vt ad partes inferiores descendamus: de ventre hæc habentur. *In ventrem insilire.* diuulgatur in illum, qui omnem curam ad cibum, & potū dirigit. Celebratur aliud à Plutarcho. γαςὴρ ὀυκ᾽ ἔχει ὦτα nimirum venter auribus caret. hoc significat, quòd vbi de pastu agitur, honestæ rationes non admittuntur: quare hodie etiam dicimus.

Ieiunus venter non audit verba libenter.

Ventre pleno melior consultatio. quoniam vbi fames interpellat, homo non potest deliberare, etenim consultatio moram, & animi tranquillitatem expostulat. *Venter pinguis non gignit sensum tenuem.* refertur à Galeno contra Trasybulum, quo significatur in homine obeso acumen mentis non residere. Quapropter, apud Lacedæmonios, infame esse perhibebatur, si quis fuisset vehementer obesus, nam inde stupiditatem ingenij coniectabant.

Adagia ventris.

G

Partes adhuc reliquæ sua exhibent prouerbia. *Vt Podex lotionem vincit.* recitatur apud interpretem Aristophanis de illis, qui in aliquod malum se se adigunt: quandoquidem podex etiamsi lauetur, rursus se inquinat: immò poterit etiā prouerbium torqueri in illos, qui inanem operam suscipiunt. Legitur apud Diogenianum κρόνε πυγή: nimirum *Saturni podex:* vnde Hesychius monet hoc prouerbium vsurpandum esse de carne ob vetustatem stupida: Saturnus enim erat Deus antiquissimus, & Prisci quicquid putre intellecturi, Saturnium appellabant. *Ne genu quidem flexo.* idest ne tantillum quidem; sumpto prouerbio ab ijs, qui quietem captare volunt, nam primum genua flectunt. *Genu sura propius.* hoc recitatur ab Aristotele, & adagium originem duxisse ferunt ex euentu in prælio, vbi quidam conspicatus fratrem, & consobrinum de vita periclitantes cum vtriq; opem ferre non posset, solum fratrem tutatus est, deinde pronunciauit hanc sententiam, quæ abijt in prouerbium. Hodie quoq; in eodem intellectu dicimus: magis tangit cutem subucula quàm thorax. *Nisi fractis cruribus.* torquetur in eos, qui ad aliquod agendum negotium nonnisi magna violentia impelluntur. Ductum fuit prouerbium ab illis, qui antiquitùs, ob scelera, crucifigebantur, siquidem eis mors nonnisi fractis cruribus accelerabatur.

Prouerbia aliarum partium.

Li.9.Moral.

H

Tandem ad pedes accedemus, qui multis adagiis occasionem dederunt. Circumfertur enim apud Græcos περὶ πόδα. idest *iuxta pedem.* pronunciatur de re optimè accommodata; sumpta metaphora à calceamentis ad pedum mensuram probè accommodatis. Suidas ex Aristophane recitat adagium hoc carmine.

Pedum adagia.

δεξίον εἰς ὑπόδημα ἀριςερὸν εἰς ποδονίπτρον.

Idest.

Dextrum in calceolo, læuum verò in podonipiro.

Scri-

Scribit Suidas hoc adagium ſolere proferri in illos, qui optimè ſe accommodant ad condictionem rei præſentis, iuxta locũ, tempus, & negotia: quapropter pedem dextrum in calceo, & ſiniſtrum in pelui habere dicuntur. *Omni pedi eumdem calceum accommodare.* Torquendum eſt adagium in medicos imperitos, qui nulla habita morborum ratione, omnibus ægrotis eadem præſidia præſcribunt. *Ne ſupra pedem calceus.* docet prouerbium negotia viribus æqualia eſſe ſuſcipienda, quia nemo debet ſe gerere, niſi quatenus ſua conditio expoſtulat. *Pedem in calceamento habet.* dicitur de illo, qui nouit laudes ſibi competentes: nam quemadmodum calceus cuilibet pedi non conuenit, ita etiam quælibet laus quemlibet hominem non decet. *Pede tacito.* Vſurpatur pro clanculum: idcirco Cornelius Gallus in homines bella excitantes ſic canebat.

Medicorum aliquorũ imperitia.

A

Quis furor eſt atram bellis acceſsere mortem,
Imminet, & tacito clam venit illa pede.

Pedem vbi ponat non habet. Proferendum eſt in illos, qui nihil bonorum ſtabilium poſſident. *Pede tuo te metire.* monet adagium, ne quis extra conditionem ſuam exeat, quare ad rem canebat Martialis.

Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt.

Omni pede ſtandum. effertur de ſumma virtute, & videtur ſumptum ab illis, qui in acie conſtanter partes ſuas tuentur, & locum minimè deſerunt. *Pedis cauum oſtendere.* huius meminit Heſychius, quando dixit: κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι. vſurpatur pro fuga, quoniam qui pedibus ſibi conſulunt, cauitatem pedum oſtendunt. *In pedes retrocedit.* Spectat ad illum, qui metu, locum potentiori cedit. poterit etiam attinere ad illos, qui intentionem mutant. Legitur apud Platonem ἀκρωποδί. ideſt ſummo pede. Attinet ad illum, qui ſuperficie tenus aliquid nouit. Viciſſim. *Pleno gradu.* ſpectat ad illos, qui magno ſtudio aliquid aggreſſi ſunt. *Pedibus in ſententiam diſcedere.* refertur ad comprobationem alienæ ſententiæ. Translatum eſt adagium à veteri conſuetudine ferentium ſuffragia, vbi erat multa turba: id explicat Liuius hunc in modum. *Vbi ſententiam meam vobis peregero, tunc quibus eadem placebit, in dextram partem taciti tranſibitis.* & paulò poſt. *quibus hæc ſalutaria videntur, in dextram partem pedibus tranſite.* & hæc ratio ferendorum ſuffragiorum, diſceſſio pedibus facta dicebatur. *Pedem ponere in alieno choro.* attinet ad illos, qui alienis negotiis ſe ſe immiſcent. Sumptum eſt prouerbium à choreis, ad quas ſi quis ignotus accedat à corona circumſtantium exſibilatur. *Pedem alterum in cymba Charontis habere.* competit homini in extrema ſenectute conſtituti; immo Plautus huiuſmodi ſenem acherontium appellauit. *Quantum pedibus potes.* dicitur de omni affectu, atq; conatu. *Pedibus ingredior, natare non didici.* Competit illis, qui maiorum rerum imperiti, in friuolis tantùm negotiis ſe ſe exercent. *Duobus pedibus fugere.* pertinet ad celeritatem peragendi negotii; deductum fertur adagium à nauibus vento ſecũdo currentibus, quaſi dicatur duobus clauis, quia gubernaculum nauis pedem appellant. *Ante pedes.* promulgatur de illo, quod eſt obuium, vel quod eſt præſens, vel imminens. *Pedes habet extra lutum.* Sumptum eſt prouerbium à viatoribus, & trahitur ad illũ, qui aliquod periculum euitauit. *In pedes decidit animus.* hoc effertur quotieſcumq; vehementer expaueſcimus. *Ad pedes ad caput.* hoc recitatur à Theocrito de rerum copia.

In Lachete.

B

Li. 3. prima Dec.

C

Duobus pedibus fugere quid.

D

Demùm aliquid de vnguibus, de ſanguine, & de cute dicemus. *Ab vnguibus incipere.* conuenit illis, qui à leuiſſimis rebus inchoant. *Vngue notare.* dicitur de eo, quod parùm placet, eò quod ſoleat vngui ſignũ apponi. *Vnguem latum à loco diſcedere.* hoc ſignificat tantillum de loco ſe mouere. Recitatur à Stobeo αἷμα, καὶ ψυχή, ſcilicet ſanguis, & anima. pronunciatur de re admodum grata. *Intra tuam pellem te contine.* admonetur vnuſquiſq; ne oblitus ſuæ ſortis, maiora præſtare conetur, quàm ſua facultas expoſtulet. hoc videtur conſimile adagio ſuperius exarato. *Pede tuo te metire.* natum volunt adagium à Ductoribus, qui olim in pellibus dormitabant. Martialis igitur inuehens in quemdam ſutorem, qui diues cum eſſet factus, ad priſtinam redactus eſt inopiam, ſic cecinit.

Vnguis, ſanguis, & cutis

Luſiſti, inquit, ſatis eſt: ſed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Iam exarata ſunt prouerbia, quæ partes humani corporis reſpiciebant,nūc ponderanda ſunt illa, quæ ab ætatibus, à dignitatibus, & ab alijs prærogatiuis, & accidentibus hominis deſumuntur. ratione ætatis. Primò dicitur. *Aliam ætatem alia decent.* quo oſtenditur non decere ſenem, quod iuuenem aliquando decuit. Aetate prudentiores reddimur, quo demonſtratur, homines vſu rerum fieri ſapientiores, & prudentiam augere iuxta vulgatum carmen.

Prouerbia ætatum.

Tempus edax rerum, ſolam ſapientiam auget.

Si peculiares meditabimur ætates, alia reſultabunt adagia. Dicitur enim. *Puſioni aptare cothurnos Herculis.* id profertur de re incongrua, dum minimis maxima applicantur. *Puer ſeptennis cum ſit, nondum dentes edidit.* quadrare poteſt in illos, qui natu grandiores adhuc circa nugamenta verſantur. Legitur hoc apud Baſilium τῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. ideſt *hoc & puero notum*. hoc videtur ſimile alteri prouerbio καὶ τῳ τυφλῳ δῆλον nempe, & cæco perſpicuum. hoc ſolet pronuntiari de re cunctis notiſſima. *Vt pueri laudant pauonem.* hoc prodidit Iuuenalis in auaros, qui verſus tantummodo commendant, & nihil interim poetis largiuntur. *Ne puero gladium.* ſubintelligendo, commiſeris: admonet adagium poteſtatem non eſſe concedendam puſionibus, imperitis, vel ſtultis, ne in ſuam, vel aliorum perniciem ea abutantur. *Viri iureiurando, pueri talis fallendi.* docet iocoſa ad pueros, & ſeria ad viros pertinere. Legitur apud Suidam. παῖς κρύσαλλον ideſt. *puer glaciem.* proferebatur in illos, qui cū aliquid retinere non poſſent, nolebant tamen illud amittere. Sumptum videtur hoc à Sophocle, qui amorem comparabat pueris glaciē manu arripientibus, quæ nec facile poterat retineri, nec abijci liqueſcens: idcirco amor quoq; ob adiunctam voluntatem, excuti non poteſt, & ob copulatas voluptatibus moleſtias retineri nequit. *Pueros odi ſapientia præcoci.* inualuit opinio apud vulgum, quæ ad noſtram vſq; penetrauit ætatem, vt credant pueros maturiùs ſapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros: ideoq; Plinius narrat Catonem Cenſorinum veluti ex oraculo prodijſſe: quapropter tradidit iuuentam ſenilem præmaturæ mortis fuiſſe ſignum. Legitur apud Græcos νεάζειν. ideſt. *Iuuenari* nempe iuuenum more inconſideranter agere. *Iuuenta viribus pollet.* hoc pronunciatur de tali ætate, quæ florida, & valida eſt. *Opera iuuenum, conſilia virorum, vota, ſeu preces ſenum.* Docet in aliqua opera iuuenes eſſe adhibendos, cum illa ætas viribus polleat, vt paulò ante exaratum fuit: viri autem mediæ ætatis in conſilium eſſe vocandos, quia in his rerum vſu aucta eſt prudentia, & ſenes tanquam religioſos à Dijs optima precari ſolere. Boethus tamen poeta aliter expreſſit adagium hoc verſu.

Adagia ex pueritia

Pueri ſapiētia præcoci.

ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, πορδαὶ δὲ γερόντων

Ideſt.

Facta iuuenum, conſilia verò virorum, crepitus verò ſenum.

Poſteaquam incidimus in ſenectutem, hoc in loco prouerbia ſenectutē reſpicientia ponderabimus. Dicitur enim. *Senex doctor.* de illo profertur, qui ſerò, & intempeſtiuè aliquod opus aggreditur: ſiquidem veluti iuuentus eſt docilis, ita ſenecta intractabilis, & obliuioſa. *Maturè fias ſenex, ſi diù vellis eſſe ſenex.* Monet, vt, integra adhuc ætate, labores iuueniles deſerantur, & valetudinis cura habeatur, quando per diuturnam ſenectam progrediendum eſt. *Inter pueros ſenex.* quadrat in illos ſic eruditos, vt inter plebeios ſcioli videri poſſint, & inter eruditos indocti. *Senum prudentia.* hoc recitatur prouerbium, quia ſenes vſu plurimarum rerum ſunt periti, & quia meminerunt multorum ſuperioribus ſeculis actorum. Habetur apud Sophoclem ὀργὴ γέροντος, ideſt. *Ira ſenis.* Volebat enim ſignificare iram leuem, quæ facile deleri poteſt, cum in hac ætate feruor ſanguinis langueſcat. *Tripuer ſenex.* ſpectat ad ſenem decrepitum, qui repueraſcere videtur. Huic ſimile eſt aliud. *Bis pueri ſenes.* quadrabit in illos, qui, cū ætate grauiori opprimantur, nihilominus in puerilia quædam ſtudia incumbunt. Legitur pariter apud Græcos. ἀνδρὸς γέροντος, ἀσαφὶς τὸ κρανίον, ideſt. *viri ſenis vua paſſa caluaria.* docet adagium ſenile corpus eſſe inualidum, & flaccidum, nempe exhauſto ſucco, veluti accidit in vua paſſa. *Anno ſenior fio.* competit homini, qui tædio, & moleſtia afficiatur. *Seneſco ſemper multa diſcens.* ſignificat, vſu vitæ, & experientia multarum rerum, prudentiam generari quamobrem Seneca in epiſtola quadam ad Lucillum ſcribebat; tandiù diſcendum eſſe,

Adagia ad ſenectutem attinentia.

Iracundia Senū qualis

eſſe, quamdiù neſcias: cum diſcipulus prioris poſterior dies eſſe dicatur. Pariter apud Græcos legitur. *ϛυπεῖον γερόντιον*. ieſt. *Stupa ſenetio.* hoc adagium videtur originem trahere à ſtupa, quæ à lino excutitur; ſicca enim, & inutilis eſt, quemadmodum homo in extrema ſenectute conſtitutus. *Senem vel nolentem vinum ſaltare compellit.* docemur nihil eſſe tam ineptum, neq; tam alienum, ad quod ebrietas hominem non incitet. *In ſenem ne aliquod collocaueris beneficium*: hoc recitatur ab Ariſtotele: quamuis vulgò etiam dicatur neq; ſenem, neq; puerum aliquo beneficio eſſe afficiendum: proptereaquòd alter non refert gratias, alter non meminit.

Quid ſtupa cum ſene.

L.2.Rhetor.

Seni maxilla baculus. nam ætate graues copioſiori egent alimento, vt reſtauretur, quod in dies deperditur. Quocirca interdum dici ſolet: ſenes ingredi dentibus; cum reliqui homines pedibus gradiantur. *Senem erigere.* ſubintelligendo difficillimum; proptereaquòd ſenex à iuuentute vitijs imbutus difficulter corrigitur. *Sexagenarios viros de ponte deijcere.* hoc ſpectat ad illos, qui cum ætate ſint graues tãquam deliri ab omni publica functione relegantur. Multi volunt inde natum eſſe prouerbium, quia olim ſexagenarij ferendorum ſuffragiorum ius non haberent. Quamuis alij voluerint, quòd olim iuuentus Romana, vt ſola ſuffragia ferret, ſenes inualidos de ponte præcipitauerit, quoniam ſuffragium per pontem ferebatur; hinc ſenes depontani vocabantur tanquam à negotijs publicis depoſiti. *Seni iuuenculam ſemper ſubijce.* monet adagium, vt vir prouectioris ætatis puellam potius ducat, quàm anũ, ne, frigore frigori addito, langueſcat venus, & ſteriles ſint nuptiæ: quanquam hoc adagium ad alia multa trahi poſſit, & præcipuè, quando ſignificare volumus aliquid eſſe temperandum. *Omnia ſecunda ſaltat ſenex.* profertur quotieſcumq; res prius in periculum deducta, præter omnium expectationem, ex ſententia ſuccedit. Seruius explicat originem adagij, & inquit dum ludi celebrarentur, ad Deum matrem placandam, neq; vllis ſacrificijs placari poſset, quidam ſenex in ludis circenſibus ſaltauit, & hanc fuiſse cauſam placationis retulit, vnde poſtea prouerbium dimanauit.

Senex depõtanus qui.

A

B

Si reſpiciamus dominium, oriuntur varia prouerbia, vt. *Homo herus ſeruo monoſyllabus.* Quandoquidem Heris, & potentioribus opus eſt breuiſſimo tantùm verbo, nimirum vt annuant, vel renuant. *Cum Principe non pugnandum.* docet difficillimum eſse à priuato homine Principem ſuperari: iuxta illud.

Ardua res homini mortali vincere Numen.

C

Virum Reſpublica docet. ſignificat neminem ad res gerendas eſſe idoneũ, niſi qui longo vſu fuerit exercitatus. *Virum indicat Magiſtratus.* hoc recitauit Ariſtoteles innuens hominum mores in vita priuata vix ſatis conſpici poſſe; verùm in dominio apparet quali ſint ingenio, qui dominantur. Quamobrem Plutarchus, & ipſe ſolebat dicere, quòd Magiſtratus virum, & Magiſtratum vir oſtendit. *Senator ſine prouocatione, Legatus ſine mandatis.* hoc memorat Cicero, & torqueri poteſt in illos, qui cum nihil authoritatis habeant, primi tamen in omni loco eſſe volunt: namq; ex ſententia Iuriſconſultorum, nemo ignorat prouocationes ad Senatum fieri ſolitas; deinde nemo legatus eſſe poteſt, qui legitimis Principis ſui mandatis non ſit munitus, antequam alio ſe conferat. *Rex ſum.* hoc prouerbio vſus eſt Plautus, quando inquit: Rex ſum, ſi illum hominem hodie ad me traxero, quaſi voluerit dicere, ſummã fælicitatẽ aſſequar: quandoquidẽ Antiquitas ſummã proſperitatẽ ſignificãs, dicebat: Deus ſũ. *Quilibet Rex domi ſuæ.* promulgatur, quando ſignificamus quæ volumus liberè in ædibus noſtris præſtare. *Aut Rex, aut aſinus.* idem eſt ac ſi dicatur: aut victor, aut victus. *Rex tragicus.* pronunciatur de homine ſuperbo, & faſtuoſo, qui nulla vi, & nulla authoritate polleat, aliter poteſt appellari rex chartaceus, ſumpta metaphora à comedijs, vel tragediis, in quibus imperium eius, qui ſubit perſonam Regis, eatenus durat, quatenus fabula peragatur: idcirco Dionyſius aliquando quemdam Regẽ, qui ſubiens regnum paulò poſt à vita deceſſit, Regem tragicum appellauit: *Homo homini Deus.* pronunciatur de illo, qui ſubitum, & inſperatum affert auxilium. Veteres enim nil aliud eſſe Deum exiſtimabant, quàm hominibus prodeſſe: idcirco inuentores legum, vini, & ſimilium, pro Dijs habiti, & culti fuerunt. Huic adagio oppoſitum eſt illud: homo homini lupus; cuius in hiſtoria lupi meminimus; hæc duo adagia tali diſticho explicantur,

Li.5.moral.

Li.3.de leg.

In Penulo.

D

Rex tragicus qualis.

Homo homini Deus.

Est homo qui locuples inopi nil donat amico,
Qui rapit, hic lupus est, qui dabit, iste Deus.

Homo honorans se ipsum honorat: quandoquidem ex sententia Aristotelis, honor non penes honoratum, sed penes honorantem esse perhibetur.

Ratione sapientiæ, vel prudentiæ varia emergunt adagia. *Homo sapiens sua bona secum fert.* siquidem eruditio, & virtus non in diuitijs, sed intra nos consistunt. Videtur adagium sumptum ab apophtegmate quodam Biantis, qui aliquando interrogatus, cur ex incendio patriæ, nihil rerum suarum secum deferret, respondit: omnia bona mea mecum porto. *Homo sapiens non eget.* Hoc videtur confirmare superius adagium, namq; vera bona hominum sunt scientiæ, & virtutes; itaq; sapienti facile est ditescere, si velit. *Homini sapienti ratio pro necessitate.* recitatur à Plinio iuniori, vt significaret sapientem neq; metu, neq; necessitate ductum, sed consilio omnia peragere. *Omnia sapienti facilia.* quandoquidem nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile fiat, vel nihil est tam ærumnosum, quod sapiens æquo animo non ferat. *Nemo mortalium omnibus horis sapit.* hoc insinuat neminem esse, qui aliqua in parte vitæ non desipiat, atq; peccet. Legitur apud Aristophanem: ἄνθρωπος θαλῆς. idest. *Homo Thales.* fuit autem Thales vnus è septem Græciæ sapientibus: idcirco adagium profertur, Ironia, in stultum, qui sapiens ab omnibus haberi cupit. *Pauciloquus sed eruditus.* hoc spectat ad hominem, qui pauca quidem, sed tamen auditu digna profert.

Adagia spectantia ad scientiam.

Ratione amentiæ hæc diuulgantur. *Homo stultus factum cognoscit.* hoc attinet ad illos, qui post euentum fiunt prudentes: quapropter à Tito Liuio euentus magister stultorum appellatur. *Homo stultus stulta loquitur.* etenim in nullo speculo melius apparet figura corporis, quàm in speculo orationis; idcirco ex sermone homines cognoscuntur. *Homo longus amens.* Vulgus diuulgat proceris mentem deesse, & pusillis multum animi adesse. *Homo stultior melitide.* Melitis enim fuit vnus ex illis fatuis, quos Homerus nobilitauit: hic post Troiæ euersionem Priamo opitulaturus venisse dicitur.

Magister stultorum quis.

Amicitia quoq; suppeditat adagia. Videlicet. *Homo verbo tenus amicus.* competit illi, qui sermone beneuolentiam simulat, sed in mente aliud cogitat. *Homo amicus vsq; ad aras.* Monet adagium, vt commodis amicorum famulemur, sed ne recedamus à recto tramite, nimirum ne, propter amicum, Numinum reuerentiam violemus: namq; Prisci iurantes, manu, aras tangebant. *Homini nihil amicitius opportuno amico.* denotat adagium officium opportunè adhibitum esse gratissimum, & vicissim officium intempestiuum molestum. *Vbi sunt homines amici, ibi opes.* Quandoquidem amici pecunia sunt potiores, & ad præsidium vitæ magis amici, citra pecuniam, quàm opes absq, amicis valent. In huius confirmationem additur. *Nullus homo sibi nascitur.* hoc recitatur à Cicerone, dum inquit nos non nobis natos esse, quoniam ortus nostri partem vendicat patria, partem parentes, & partem amici. *Viri infortunati procul amici.* hoc prouerbium taxat mores vulgarium amicorum, qui, ritu hirundinum, pro ratione temporis, aduolant, & deuolant, vel more formicarum, quæ horrea vacua non adeunt, iuxta illud Ouidij.

Prouerbia Amicitiæ.

L. I. de offic.

Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam.

quare Cicero aliquando scripsit, quòd fidelis beneuolentia aliquo periculo percipi potest. Alioquin dicendum est amicos, qui petant, passim versari, & qui dent, perpaucos esse.

Lib. 9. epist. fam.

Ratione commoditatis, & opum diuersa habentur adagia. *Homo pecuniosus damnari non potest.* Hoc protulit Cicero in Verrem quando scripsit percrebuisse sermone omnium non solum apud Romanos, verùm etiam apud exteras nationes, in iudicijs illorum temporum, pecuniosum etiam nocentissimum damnari non posse. Huc spectat illud recitatum à Salustio in bello Saguntino Romæ esse venalia omnia. *Homo generosus ex crumena.* nominatur ille, qui obscuro loco natus, propter opulentiam, inter nobiles collocatur, quoniam opes nobilitatem parere dicuntur. *Homo absens hæres non erit.* spectat ad illos, qui, propter absentiam, aliquam amittūt vtilitatem, & tractum est prouerbium ab illis, qui affinitate quadam legitimam alterius successionem expectant, sed absentes eadem priuantur. *Hominum alij seminant*

Adagia commoditatis.

nant alij metunt. hoc promulgatur, quando alij laborauerunt, & postea alij emolumentum percipiunt. *Homo quisq; suam rem meminit.* hoc adagio, mos communis hominum taxatur, qui in alieno negotio dormitare, & in proprio vigilare solent.

Adagia egestatis.

Si dirigatur animus ad egestatem, non deerunt adagia. Vt, *Homini esurienti necesse est furari.* hoc competit illis, qui extrema ducti necessitate quodlibet præstāt. *Hominis mendici pera non impletur.* Adagium significat mendicitatem esse inexplebilem, sed torqueri potest ad improbos, qui ab amicis semper aliquid flagitant, vel etiam ad diuites auaros, qui opibus nunquam satiantur. iuxta illud Ouidij.

Et cum possideant plurima, plura petunt.

Homini egenti verecundia inutilis. monet adagium pudorem, vrgente necessitate, esse abijciendum. *Homini mendico ne parentes quidem amici.* quandoquidem opes conciliant amicos; cum egestas nec illos habeat amicos, quos natura coniunxit. *Homo paxillo nudior.* spectat ad hominem extremæ necessitatis: cum à paxillis cortices etiam detrahi possint. Huic non absimile est aliud. *Homo nudus tanquam ex matre.* recitatur de extrema paupertate: etenim nudissimi nascimur, quod non item cæteris animantibus accidit. *Ab homine nudo vestimenta detrahere.* significat inde sperare emolumentum, vnde extrahi non potest. *Homo egenus in turba versetur.* quandoquidem ibi fit quæstus, vbi est hominum frequentia. Demùm habetur apud Græcos ἄνθρωπος πτωχομαθὴς, nempe homo propter quæstum sciens. Hoc competit Grammaticis, & alijs egenis, qui litteras non ob aliam causam, nisi ventris causa discunt.

Adagia spectantia ad probitatem.

Ratione prærogatiuarum ad probitatem spectantium, nonnulla emergunt adagia. Primitùs dici solet. *Viri boni lacrymabiles.* de illis, qui precibus flectuntur, & ad misericordiam commouentur; veluti inexorabiles, & adamantini appellantur, qui nullis verbis ad misericordiam incitantur. *In discrimine apparet qui vir.* id pronunciatur in re periculosa, & difficili, quæ nonnisi virum virtute præditum, & strenuum expostulat. *Homo magis promus, quàm condus.* profertur in aliquem liberalem, qui res aquisitas facilè distribuit, sumpta metaphora à dispensatore rei familiaris, cuius interest ex peno quædam promere, & in eumdem quædam condere. *Homo quadratus* competit illi, qui in aduersis, & secundis rebus non mutatur: similitudo sumpta est à figura quadrangula, quæ in quamcumq; partem peruoluta semper sui est similis. *Omnium horarum homo.* dicitur de illo, qui rebus serijs, & iocosis facile accommodatur. *Homo Melaniore castior.* Appellatur ille, qui à mulierum consuetudine abhorret. Tradunt enim Melaniorem quemdam ob mulierum odium in Solitudinem se contulisse. *Homo nouus.* proferebatur olim de homine ab incerta Regione veniente: immò qui nullis maiorum imaginibus illustres, ope tantùm virtutis, nobilitatem sibi comparabant, noui homines, tanquàm subitò apparentes, & filij Cœli appellabantur. *Viro frater adsit.* hoc pronunciatur de fido auxilio, & recitatur à Platone: etenim in rebus periculosis vix vnquam frater fratri deesse solet. *Hominem velocem tardus assequitur.* iactatur in illum, qui cum vires habeat imbecillas arte tamen, & ingenio potentiorem superat. Originem huius prouerbij referunt in fabulam Vulcani in Odyssea recitatam, qui cum esset claudus, & Venerem vxorem suspectam haberet, nec tales illi essent vires, quibus Adulterū deprehenderet, ad artes confugit, & vxoris lectum catenulis inuisibilibus circumuinxit, deinde Martem, & Venerem congredientes his vinculis irretiuit, & Deos omnes deprehensi adulterij testes conuocauit: iuxta illud Ouidij.

Melanior quis fuerit.

Lib. 2. de Repub.

Mars quoq; deprehensus fabrili a vincula sensit,
Notior in Cœlo fabula nulla fuit.

Prouerbia pulchritudinis.

Pulchritudo quoq; adagia proponit ponderanda. Vt. *Homo formosus sine pulchritudine.* spectat ad illos, qui smegmatibus, & fucis exoticam formam sibi comparare conantur. *Homo in ostio formosus.* profertur in illos, qui gratiosi habentur. Adagium videtur desumptum a consuetudine Veterum, qui nomina formosorū, & amasiarum, in arborum corticibus, & foliis, & in parietibus scribebant: immo prouerbium poterit spectare ad illos, qui per adulationem laudantur. *Candidorum virorum nulla vtilitas.* attinet ad viros molles, & effæminatos, qui in negotiis gerendis inutiles esse perhibentur.

Si con-

Si contemptum, & fragilitatem hominum contemplemur alia se se offerunt adagia, quæ sunt. *Homo trium litterarum* pronunciatur, per ironiam, in aliquem, qui se ingenuum, & generosum esse putat. Origo prouerbii refertur in Veterum consuetudinem, qui viri ingenui prænomen, nomen, & cognomen tribus litteris in suis Insignibus notabant: nimirum pro Marco Tulio Cicerone. M. T. C. scribebant. *Homo trioboli.* hoc recitatur a Plauto de homine nullius pretii, quasi tribus obulis digno. Huic non dissimile est aliud. *Homo tressis*, quasi nullius valoris, & tribus assibus æstimandus. Antiquitas enim genus quoddam nummuli ærei assem appellabant. *Homo nec vno dignus.* hoc spectat ad hominem vilissimum, sumpta metaphora à iactu talorum, in quibus numerus vnitatis est infimus. Huic simile est aliud. *Vir obulo dignus.* proferebatur par iocum de illo, qui in aliquo virorum numero recenseri volebat. Natum adagium est à consuetudine Reipublicæ Atheniensis, quæ adscriptis in numero virorum, singulis diebus, obulum ex publico ærario dabat, & hi probati vocabantur, qui verò nondum erant probati, neq; adscripti, nondum obulo digni iudicabantur. *Homo miserior monomachis.* dicebatur olim de infælici: siquidem in monomachia, aut alter, aut vterq; perit. Legitur apud Græcos πομφὸ λυξ ὁ ἄνθρωπος. idest. *Homo bulla.* pronunciatur de fragilitate vitæ humanæ, sumptum fortè est adagium à Luciano, qui vitam hominum bullis in aqua natis comparabat, quæ temporis momento apparentes, statim euanescunt. Huic valdè simile est aliud ἄνθρωπος κέραμος, idest. *Homo fictilis.* nimirum mollis, imbecillis, & fragilis; ductum est adagium à vasis testaceis, quæ ob leuem etiam ictum franguntur.

In Penulo.

Homo bulla

Vitia, quibus homines sæpè inquinantur, adagijs locum dederunt. *Homines Ambrones.* dicebantur, qui rapto, & malis artibus viuebant: nam Ambrones, referente Festo Pompeio, fuerunt Galliarum populi, quos mare inundans finibus suis expulit, qua de re per alienum errantes solum rapinis viuere coacti sunt. *Virum improbum mus etiam mordeat.* significat quocumq; modo vindictam viris improbis non deesse. *Homo semper contradicens.* hoc profertur in stupidum, & imperitum, qui in disputationibus se nunquam victum esse fatetur. Hoc videtur relatum à Galeno in illo libro, quo refellit Iulianum quemdam aphorismos Hippocratis calumniantem. *Aliud homini, aliud humanitati satis.* recitatum fuit à Varrone, & petit illos, qui in loquendo consuetudinem potius, quàm rectas rationes sequuntur. Aduertendum autem est, quod humanitas hoc in loco pro curiositate sumitur. Legitur apud Græcos ἀνὴρ ἐλάφειος, idest, *Vir ceruinus*, ferit homines timidos, qui magis fugæ, quàm viribus fidunt: sic enim Ceruos imitantur, qui venatoribus non reluctantur, sed pedibus sibi salutem quærunt. *Hominibus pigris semper est festum.* prouerbium ortum est à Tarentinis, qui propter otium, & delitias, plures dies festos in spatio annuo celebrabant. Conuenit hoc prouerbium cum alio. *Ignauis semper feriæ.* quandoquidem Ethnici à profanis negotijs, feriarum tempore, abstinebant: immo aliquot feriati dies agricolis concedebantur, vt lusu lassitudinem reficerent.

Prouerbia à vitijs petita

Homo statua taciturnior. hoc ferit hominem tacitum, & melancholicum, namq; statua refert effigiem alicuius hominis sapientis; nihilominus sermonem non edit. Huic oppositum habemus adagium apud Græcos. ἄνθρωπος βομβύλιος, idest, *Homo bombylius*: petit hominem loquacem; quoniam bombylios est genus apis à strepitu ita nuncupatum, & ad mellificium inutile. *Homo temulentus, & sopitus non est excitandus.* monet adagium non esse tentandos crabrones, & non esse refricandum illud odium, cui tempus obliuionem superinduxit. *Nec Deus, nec homo.* hoc recitatur à Pindaro, fortè de homine astuto, quem nec Deus, nec homo fallere possit. Huic simile est aliud apud Græcos vulgatum ἄνθρωπος χηναλώπηξ. petit hominem garrulum more anserum, & vafrum more vulpium, nam illud vocabulum, ex ansere, & vulpe compositum est. *Homo Euripus.* promulgatur de homine inconstante: namq; Euripus est pars maris inter Aulidem Beotiæ portum, & insulam Eubæam, vt refert Strabò, quæ septies die, atq; nocte rapidissima conuersione reciprocat. *Viro Lydo negotium non erat, sed foras profectus sibi parauit.* hoc pariter attinere potest ad hominem inconstantem, & inquietum: diciturq; natum adagium à Cresso Lydorum Rege, qui antea fælix cum esset, Cyrrum in se prouocauit, à quo tandem superatus in infinitas calamitates incidit. *Hominum mores Regioni respondent.* sumptum videtur ada-

In Pythijs hymno tertio.

Lib. 9

Regio quid præstet. adagium ex apophtegmate à Plutarcho memorato, nimirum triticum in nonnullis agris, vitio Soli, in Lolium degenerare. pariter pro qualitate regionis hominum ingenia varia sunt; etenim in Regione molli homines etiam molles, & effæminati nascuntur. *Sardanapalus.* abijt in prouerbium ob insignem mollitiem: idcirco Aristophanes de homine valde effæminato dixit. τίς ὁ σαρδανάπαλος ὅτοσί, nimirum quis hic Sardanapalus. Fuit enim hic homo vsq; adeo effæminatus, vt inter eunuchos, & puellas versari esset solitus; conuenit cum prædicto. *Homo cera tractabilior*, sed quamuis hoc videatur spectare ad hominem mollem, nihilominus homini etiam docili competere potest. *Homo Scytha.* petit hominem immanem, & sæuum ob barbariem gentis scythicæ: quemadmodum hodiernum vulgus talem hominem Turcam appellat. Huic simillimum est hoc. *Homo Tenedius.* recitatur à Plutarcho, & spectat ad hominem seueri, & formidabilis aspectus. Suidas refert originem adagij in Regem quemdam Tenedi, qui legem tulerat, vt à tergo Iudicis quispiam securim tenens astaret, vt qui mendacium coram Iudice diceret, protinus cæderetur: hinc etiam abiit in prouerbium securis Tenedia. *In Collect. Adag.* A

Ratione motus alia subsultant adagia. Dicimus enim. *Hominem currentem incitare.* quando aliquis frustra laborat, iuxta illud.

Vanum est currenti subdere calcar equo.

Vel potest etiam diuulgari hoc adagium, quando hortamur aliquem ad id, ad quod sua sponte tendit. *Hominem fugientem sonus lyræ non remoratur.* Adagium significat, in rebus periculosis leuiora negligi, non enim verisimile est, quòd cantor hominem à prælio fugientem retardare possit. *Homo fugiens denuo pugnabit:* Monet adagium, animum non esse abijciendum propter metum: quandoquidem victi denuò vincere possunt. Ortum volunt adagium à Demosthene, qui, abiecto clypeo, fugit ab illo prælio, quo Philippus Macedonum Rex apud Cheroneam Athenienses superauit; & hac de causa cognominatus fuit ῥιψάσπις, idest clypeũ abijciẽs, ideoq; ab inimicis reprehensus hoc versiculo eos elusisse dicitur. B *Adagia, ex motu.*

ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται.

Idest.

Vir fugiens, & denuò pugnabit.

Homo præsens abest. pronunciatur in illum, qui in colloquio non animaduertit, quæ dicuntur, mente alijs in rebus occupata. *Aliud stans, aliud sedens.* subintelligendo, loquitur homo. hoc prouerbio poterimus taxare hominis inconstantiam, quando in pauco temporis interuallo sententiam mutat. C

Variæ hominum operationes varijs occasionem adagijs dederunt. Primitùs dicitur. *Homo nunc palliatus, nunc togatus.* & profertur de homine inconstante. Etenim pallium erat indumentum Græcorum, & toga Romanorum: *Qualis vir, talis oratio.* Tunc pronunciandum est, quandò ex stylo sermonis cuiuscumq; ingenium examinamus. *Homo victus flet, & victor interijt.* diuulgatur quando vtraq; pars exercitus magno suo damno discedit. Poterit etiam torqueri adagium ad reum, & actorem in litigijs. Legitur apud Aristophanem. βίος νυμφίε, idest vita sponsi. Vsurpatur hoc prouerbium pro vita molli, & delicata; siquidem olim sponsi sertis coronati ad nuptias accedere solebant. *Homini ne fidas nisi cum quo prius modium salis absumpseris.* Adagium denotat ingenium hominis nonnisi per diuturnum conuictum, & longàm familiaritatem cognosci posse. *Homines agones.* ad eos spectat, qui cunctabundi deliberant, & nunquam aliquod opus aggrediuntur. Originem traxit adagium ab illis, qui olim Romæ victimas feriebant; quandoquidem Agones dicebantur, nam, iuxta consuetudinem, priusquàm victimam ferirent ad populum conuersi, hanc vocem proferebant, (Agon) nimirum ago ne? rogabant enim populum, num adhuc victimã cædere deberent: vnde Ouidius in Fastis huius moris sic meminit. *Adagia ex varijs hominum operib.* D *Agones qui fuerint.*

Semper agat ne, rogat, nec nisi iussus agit.

Homo iciens ictus est. spectat ad illum, qui sibimetipsi malum comparat. Origo adagij refertur in Herculem, qui in Olympia statuam ad radios Lunæ conspicatus, & latronem esse ratus, lapidem in eam contorsit, qui magno impetu à statua resiliens Herculem vulnerauit. *Hominis dormientis rete trahit.* competere videtur illis, quibus, citra laborem, optata contingunt: ortum fortè prouerbium à piscatoribus dor-

dormientibus tunc enim piſces retibus inuoluti facilè comprehenduntur.

Numerus hominum multa adagia nobis ſuppeditat, in primis dici ſolet. Vnus homo multorum inſtar de homine virtutibus inſignito. *Vnus vir nullus vir*. quandoquidem nullum inſigne negotium peragi poterit ab vno viro omni ope deſtituto. *Ad viros triarios res redacta eſt.* pronunciatur, quando nullus ſupereſt ſpei locus. Triarij enim erant milites tertio loco in acie collocati, vt extremis ſubſidio eſſent. *Septem hominum conuiuium, nouem conuitium.* Adagiũ denotat paucos ad conuiuium eſſe inuitandos, alioquin contumelijs, & tumultu erit plenum. *A ſexaginta viris venio.* pronunciabatur adagium de rebus ridiculis: namq; Athenienſes ſummopere delectabantur illis, qui verbis, vel operationibus riſum mouerent: idcirco in hunc finem, in quodam loco ciuitatis ſexaginta homines identidem congregabantur: quapropter ſi quis aliquid riſu dignum proferret, à ſexaginta viris venire dicebatur. *Centum viri vnum pauperem ſpoliare non poſſunt.* quandoquidem, ex ſententia Chryſoſtomi, maxima paupertas propugnatione deffenditur, cum omni metu careat, & vbiq; intrepidè nullos fures metuens diuagetur: iuxta illud.

Prouerbia, ex numero hominum.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Quot homines tot ſententiæ. hoc eſt valde ſimile ſententiæ Terentij, quando dixit. ſuus cuiq; mos eſt.

Mors quoq; & ægritudo adagijs locum fecerunt: propterea dicimus. *Hominem mortuum alloqui.* de re vana, & inani. *Hominem mortuum vnguento perungere.* non ſolum promulgari poteſt de re inani, ſed etiam de ſumptibus ſuperfluis, & etiam attinere poteſt ad illum, qui ſerò aliquid adhibet. *Homines mortui non mordent.* competit illis, qui nullo modo lædere poſſunt. Originem prouerbij recitat Plutarchus, ex apophtegmate Theodori Chij, qui interrogatus vtrum Pompeius ab Aegypto eſſet repellendus, an admittendus, aſſeruit receptum interimendum eſſe, dicens νεκρὸς οὐ δάκνειν, ſcilicet mortuos non mordere. *Homini ęgroto dum anima eſt ſpes eſt.* aliter dicitur, *dum ſpirat ſperat*. Monet adagium in calamitatibus, & in negotiis, etiam extremis non prorſus eſſe deſperandum.

In Vita Pompei.

Poſtremò loco ponderanda ſunt adagia quæ à mulieribus dimanarunt. *Mulier pudica ne ſola ſit vſquam.* hoc relatum fuit ab Homero de Penelope, quam duæ ancillæ ſemper concomitabantur. *Mulierem ornat ſilentium.* Etenim mulier natura ſua loquax eſt, ſed honeſta dicitur, quando ſilet, & præcipuè apud viros, quando de rebus ſeriis agitur. *Parit puella, etiamſi male adſit viro.* hoc adagium profertur quotieſcumq; negotium facilè ex ſententia ſuccedit, etiamſi negligenter fuerit pertractatum: quandoquidem puella ob floridam ætatem facilè concipere ſolet. *vxorem quare ęqualem.* alii legunt. *Tuę ſortis vxorem ducito.* Hoc torquetur in illos, qui cum ſint infimi ſubſellii, & dignitates, & grauia ciuitatis officia affectãt: ductum eſt prouerbium ab illis, qui cum ſint plebei, vxores tamen ex potentioribus ducunt; ideo non affines, ſed dominos ſibi parant. *Mulier imperator, & mulier miles.* tunc pronunciatur, quando hominibus ignauis negotium cõmittitur. *Mulier ne tollat gladium.* hoc non recedit à prædicto prouerbio. Monet enim non eſſe ſuſcipiendum negotium ab illis, qui illud perficere nequeunt. Aut non oſtendat ſpem, qui illã præſtare non poteſt, aut non prouocet hoſtem, qui prouocatum non poteſt profligare. Huic non abſimile videtur aliud. *Mulieris animus.* hoc à multis profertur in ſtultos, ſed magis pertinet ad homines imbelles, & inconſtantes, iuxta illud Terentii.

Prouerbia ſpectantia ad mulieres

Mulier miles.

Noui ingenium

Nolunt, vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro.

Muliere nihil peſtilentius. hoc refertur de improbitate, & recitatur ab Homero hunc in modum.

ὡς ὲκ αἰνότερον, καὶ κύντερον ἄλλα γυναικὸς

Ideſt.

Vſq; adeo nihil improbius, mulierẽq; peius.

In confirmationem præcedentis additur ſubſequens adagium. *Nec mulieri, nec gremio credendum.* Feſtus Pompeius hoc adagium verum eſſe probat, quia mulier natura ſua leuis ſit animi, & plerumq; accidat, vt contenta in gremio, propter ob-

liuionem, ipſa ſurgente, procidant. Immò hæc Feſti ſententia magis ſtabilitur alio adagio, quod ſic ſe habet. *Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.* Monet adagium mulieres aſtutas eſſe, quæ etiam mortuas ſolent ſeipſas fingere. notum enim eſt illud de Nouerca, quæ ſepulta quoq; priuignum interfecit, nimirum lapſa in pueri caput pyramide. Quare poſſumus meritò pronuntiare aliud adagium. *Mulierum exitia.* ſpectat ad illos, qui miſerabiliter pereunt, cum mulieres omnium ferè calamitatum authores eſſe perhibeantur. *Mulier Herculis ſedem non intrat.* profertur in illos, qui immeritò aliquod munus ſubeunt. Originem traxit prouerbium à religione Priſcorum, qui fæminas ab Herculis templo excludebant. *Mulier Theſſala.* hoc torquetur in mulieres veneficas, & peritas malarum artium; quandoquidem gens Theſſala veneficiorum nota erat inſignita. *Anus ſaltat.* dicitur de illo, qui indecenter aliquid agit. Huic ſimillimum eſt aliud. *Anus bacchatur.* de illo pronunciatur, qui, propter ætatem, indecorè laſciuit, cum licentia bacchanalium iuuenibus tantùmodo permittatur. *Anus velut equus profundam habebit foſſam.* Competit illis, qui tanquam inutiles pænitùs exploduntur. Quandoquidem equi ſeneſcentes in altos terrarum ſpecus præcipitantur; item mulier olim amata, cum deflornit, ab omnibus faſtiditur.

Nouerca mortua priuignum necauit.

Anus ſaltat

A

METAMORPHOSES.

B

CVM transfigurationum ad genus humanum ſpectantium nonnullas ſummus rerum opifex ſupra naturæ ordinem môſtrauerit, alias natura dederit, & demùm alias Poetæ finxerint. Nos in præſentia fabuloſas primò exarabimus, vt, his intellectis, ſeriæ, & veræ metamorphoſes magis eluceſcant. Simulatas igitur tranſmutationes ab Orbis primordio ad Iulij Cæſaris interitum, Ouidius libris quindecim complexus eſt. Itaq; primo libro, expoſita Mundi, & hominum origine, necnon Saturno ab Imperio pulſo, recitat Iouem imperantem, & moleſto animo tollerantem iniuriã Gigantum, qui montibus ſupra montes collocatis, ipſum à patria cœleſti expellere ſtatuerunt, eos tandem fulmine profligaſſe. Pariter narrat à Ioue dolenter ferente crimen commiſſum à Lycaone tyranno Arcadiæ. qui aduenas honorifico exceptos hoſpitio, crudeliter cædebat, in Lupum tranſmutatum fuiſſe; ideoq; ſic canit Ouidius.

Fabuloſæ Metamorphoſes.

C

——— nactuſq; ſilentia ruris,
Exululat, fruſtraq; loqui conatus ab ipſo
Colligit os rabiem &c.

His non contentus Iuppiter, vt genus humanum ingenti metu conſternaret, tantam aquarum copiam vndiq; congregauit, vt altiſſimis montibus diluuio inundantibus, omnes homines ſubmerſi perierint, præter Deucalionem Promethei filium, & Pyrrham coniugem, qui eximia inſignes pietate ab aquis, diuino permittẽte Numine, incolumes euaſerunt; quoniam poſt diluuiem, iuſſu Iouis, lapidibus poſt terga proiectis, humanum genus repararunt; itaq; lapides à Deucalione iacti, in mares, & à Pyrrha in fæminas vertebantur; ſic igitur canit.

D

Diluuium vniuerſale.

Inq; breui ſpatio, Superorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus, faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata eſt fæmina iactu.

Quare inter fæminas illius ætatis Daphne virgo Penei fluminis Theſſaliæ filia venuſtate refulgebat, quæ ab Apolline conſpecta, tandem adamata fuit; verùm cum neq; precibus, neq; promiſſis adduci potuerit, vt Phæbeæ voluntati morem gereret, à patre implorata ope, in Laurum transfigurata eſt; hinc colligenda eſt ratio, propter quam Phæbo Laurus ſacrata ſit. Hanc introducit Ouidius ſic loquentem.

Daphnes tranſmutatio in laurũ.

Fer, pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis.

Et

Et paulò inferiùs.

Vix prece finita, torpor grauis occupat artus;
Mollia cinguntur tenui precordia libro,
In frondem crines, in ramos brachia crescunt.

Interea ad leuandam animi ægritudinem Penei infælicem filiæ exitum plorantis, cæteri accesserunt fluuii, præter Inachum, qui & ipse de Io filia amissa conquerebatur: hæc enim tam præclaris formæ dotibus erat insignita, vt illius amore Iuppiter accensus fuerit; ideoq; eam compressam, ne id ad aures Iunonis perueniret, in vaccam transfigurauit. Hoc sic explicatur ab Ouidio.

Io in vaccã.

E

Coniugis aduentum præsenserat, inq; iuuencam
Inachidos vultus mutauerat ille, iuuenca
Bos quoq; formosa est &c.

Iuno autem pulchram hanc iuuencam dono acceptam Argo pastori centum oculis prædito custodiendam tradidit. Sed Iuppiter Mercurio iussit, vt Argum interimeret, quem postea peremptum Iuno in Pauonem conuertit, & centum oculis caudam Pauonis venustauit, vt legitur apud Poetam.

Argo in Pauonem.

Arge iaces, quodq; in tot lumina lumen habebas
Extinctum est, centumq; oculos nox occupat vna;
Excipit hos, volucrisq; suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

F

Pan quoq; Arcadiæ Deus syringam nympham Naiadum pulcherrimam deperibat, quæ eius fugiens congressum, sororum auxilio, in arundinem conuersa est; ex qua suam fistulam Pan Deus composuit: idcirco quidam eruditus huc alludens sic cecinit.

Syringa in Arundinem

Basia, quæ Pani nimis importuna negauit
Arcadico Syrinx tibia facta fuit.

Hac fistula nonnulli referunt vsum fuisse Mercurium, vt eius suaui sono Argum in somnum compelleret, vt deinde ipsum interficere posset, de transmutatione Syringæ sic loquitur Ouidius.

Vt se mutarent liquidas orasse sorores:
Panaq; cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nymphæ, calamos tenuisse palustres.

G

Itaq; Argo in pauonem transfigurato, Io furijs agitata totum peruagans orbem, tandem in Aegyptum peruenit, vbi placata Iunonis ira, & deposita bouis figura, pristinam formam impetrauit, & Isidis Deæ nomen sortita est.

Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores,
Fitq; quod ante fuit &c.

Ex hac natus est Epaphus, qui creuit valde similis Phaetonti, Apollinis, & Clymenes filio: quare Phaeton difficili animo hoc ferens, cum ob similitudinẽ Epaphus se Apollinis filium esse iactaret, ad patris ædes accedens, vt melius sui generis nobilitatem ostentaret, currum Solis ducendum impetrauit à quatuor tractum equis, quorum nomina sunt Pyrous, Eous, Aethon, & Phlegon. cum igitur Phæton currum ascendisset, equi metu ignoti aurigæ consternati, ad imam mundi partem tenderunt, sicq; totus terrarum orbis ardere videbatur: tunc Iuppiter humanis motus precibus Phaetontem ob audaciam puerilem in Padum deiecit: hinc Heliades nymphæ Phætontis sorores fratris. casum lugentes, & cadauer in fluuio quærjtantes, Deorum misericordiæ, in Populos arbores, & earum lacrymæ in guttas electri transmutatæ sunt de hac transmutatione Ouidius sic canit.

H

Heliades in Populos.

——— complectitur inguina cortex
Perq; gradus, vterumq; pectus, humerosq; manusq;
Ambit &c.

L. 2. Metam.

Huic transmutationi interfuit Cygnus Sthenelei filius Liguriæ Rex, materno sanguine, & summa beneuolentia Phaetonti coniunctus, qui circa ripam Padi casum infælicem amici, & consanguinei indolescens, tandem in volucrem sui nominis euolauit, quæ auis ab igne abhorrens, circa paludes, & stagna flebilem cantilenam emittens versatur.

Cygni transmutatio in auem.

Fit noua Cygnus auis, nec se Cœloq; Iouiq;
Credit, vt iniustè missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosq; lacus, ignemq; perosus.

Verùm Iuppiter terrarum orbem Phætontis insania conflagratum inuisens, dum per Arcadiam vagaretur, incidit in amorem Calistos filiæ Lycaonis, quam cũ nullis precibus consequi potuisset, ad vaframenta confugiens, tandem ea potitus est: quandoquidem Dianæ formam induit, & puellæ occurrens, cum ea concubuit.

Iuppiter in Dianam.

Protinus induitur faciem, vultumq; Dianæ.

Iuno autem id intelligens, Calisto in Vrsam transfigurauit, quam deinde Iuppiter vnà cum Arcade filio inter sydera septentrionalia collocauit. A

Mens antiqua manet, facta quoq; mansit in Vrsa;
Assiduoq; suos gemitu testata dolores.

Calisto in Vrsam, & Arcas filius Arctophilacem.

Calisto igitur in Vrsam mutata, & Arcade eius filio in Vrsæ custodem conuerso, quem Græci Arctophilacem appellant: Iuno in proprio curru à pauonibus tracto in Cœlum deuecta est; dum Coruus Coronida filiam Coronei Regis Phocidos amicam Apollinis in adulterio deprehẽdens, crimen ad Phæbum delaturus aduolabat, quem garrula cornix, nempe ipsa Coronis hisce verbis insequebatur. Respice Corue quemadmodum ego sim auis, & huius causam calamitatis audias. Cum Minerua Ericthonium Vulcani filium in terram cadentem sustulisset, & illum Cecropis filiabus nimirum Pandroso, Herse, & Aglauro, inclusum cista custodiendum tradidisset, atq; monuisset, ne illum cuiquam monstrarent; Aglauros curiosa cistam detexit, & puerum mihi vnà cum serpente iacentem ostendit. Ego autem imprudens confestim hoc Mineruæ communicaui, illa autem iratum motus in me conuertens, à cætu aliarum Virginum ad litora me relegauit; vbi Neptunus me eminus conspectam adamauit; immò vim mihi erat illaturus, nisi Minerua me statim in cornicem transfigurasset. B

Coronis in Cornicem.

——— tendebam brachia Cœlo.
Brachia cœperunt leuibus nigrescere pennis
Reijcere ex humeris vestem conabar, at illa
Pluma erat, inq; cutem radices fixerat immas.

Deinde prosequitur Coronis inquiens, hoc crimen venia potius, quàm culpa dignum fuisse: cũ maior fuerit error Nyctemenes filiæ Nyctei, quæ perdito agitata luxu, patris congressum non abhorruit, quo scelere Superi excandescentes illam transfigurarunt in Noctuam, quæ cæteris auibus inuisa nefandum scelus nocturno tempore occultat. Id sic à Poeta exponitur. C

Nyctemenes in noctuam.

Non audita tibi est patrium temerasse cubile
Nyctimenen? auis illa quidem, sed conscia culpę
Conspectum, lucemq; fugit, tenebrisq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur ęthere toto.

Postmodum Coruus rationibus cornicis minimè commotus, iam cæptum peragens iter retulit Phębo se coronida cum iuuene cubantem obseruasse; quibus verbis Apollo indignatus, sagitta puellam fætum Apollinis filium in vtero gestantem confixit. Sed paulò post cum Apollinem facti pœnituisset, candidas Corui loquacis pennas in nigras mutauit: immò, aperta mulieris matrice, infantem eductũ, & Aesculapium vocatum, ad Chironem Centaurum misit educandum, & erudiendum, & potissimum, vt ab eo artem medicam perdisceret. Habebat autem Chiron Ocyroen ex Caricta filiam, quæ interdum furore quodam percita, futura prædicere consueuerat: hæc igitur Aesculapium in arte medica profecturum, defunctos pristinæ vitę restituturum, & tandem Aui fulmine interiturum præsagiuit. Sed posthæc vaticinia, Ocyroe formam equæ adepta est, vt canit Poeta. D

Ocyroe in equam.

Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parùm, confusaq; verba fuerunt;
Mox nec verba quidem, nec equę sonus ille videtur,
Sed simulantis equam, paruoq; in tempore certos
Edidit hinnitus &c.

Posthæc Phæbus pastor factus cum Admeti Regis Thessaliæ armenta pasceret,

Mer-

Mercurius, vt illum ludificaret, boues, quos custodiebat procul errantes furatus, in quadam sylua occuluit: sed ne Battus quidam equarum custos totum obseruans, furtum manifestaret, Mercurius pulcherrimam illi iuuencam dono dedit, deinde vt fidei Batti periculum faceret, statim aliam induens formam ad eumdem accedens, magnum præmium illi promittens, si quo in loco versarentur illæ boues, indicaret. Battus lucri cupiditate ductus eas libentissime ostendit, quo dolo Mercurius stimulatus, eum in lapidem indicem commutauit. vt canit Ouidius.

Battus in lapidē Indicē.

——— periuraq; pectora vertit.
In durum silicem, qui nunc quoq; dicitur index.

E Rursus hinc discedens Mercurius, & per aerem volitans, inter Virgines Atheniensium, quæ sacra Mineruæ celebrabant, Hersen Cecropis filiā eleganti forma conspicuam concupiuit; quare Aglauron illius sororem rogauit, vt sibi in hoc amore præstò esset, quæ pacta argenti mercede, suam illi operam pollicita est. Minerua autem, ob auaritiam puellæ, ingentem iræ motum concipiens, in illam concitauit inuidiam; sicq; hac in dies cruciata, cum Mercurio opem non tulisset, ab eodem in saxum fuit conuersa.

Aglaurus in Saxum.

——— saxum enim colla tenebant
Oraq; durauerant, signumq; exangue sedebat,
Hac lapis albus erat, sua mens infecerat illum.

Inde etiam Mercurius discedens, patris iussu, in Phæniciam profectus est, vt illius Regionis armenta ad litus compelleret. Interea Iuppiter suscepta Tauri forma F inter cæteros boues diuagari cæpit, cuius dorsum ascendens Europa Agenoris Regis filia, eam in Cretam transtulit, quia huius nimio amore Iuppiter tenebatur. hāc metamorphosim sic exponit Poeta.

Iuppiter in Taurum.

Non bene conuentunt, nec in vna sede morantur
Maiestas & Amor, sceptri grauitate relicta
Ille pater, rectorq; Deum, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem
Induitur faciem tauri, mixtusq; iuuencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.

Exponitur in tertio libro transmutationum, quomodo Agenor, cum filiam Europam amisisset, illius fratri Cadmo imperauit, vt eam diligentissimè perquireret, neq; G domum, nisi ipsa inuenta, reuerteretur. Verùm Agenor adiens oraculum responsum habuit, vt vestigia vaccæ primùm sibi occurrentis sectaretur, & vbi consisteret, ibi quoq; vrbem Bæotiam conderet. Cadmus igitur Numini obsequens, dum Vrbem designaret, socios ad hauriendam à proximiore fonte aquam misit, quibus non reuertentibus, Cadmus quid mali suspicatus, eò profectus est, & omnes ab ingenti Dracone interemptos inuenit, tuncq; illum interfecit, & dentes bestiæ, imperante Minerua, seminauit, ex quibus armatorum turma est genita, qui domestico inter se certamine dissidentes, omnes, præter quinq; socios, interierunt: deinde metamorphosis sic legitur.

Li.3. Metā.

Primaq; de sulcis acies comparuit hasta,
Tegmina mox equitum picto nutantia cono,
H *Mox humeri, pectusq; oneratáq; brachia telis*
Existunt, crescitq; seges clypeata virorum.

In vrbe ædificata multi nepotes ex Cadmo geniti creuerūt, quorū vnus Acteon Aristei filius maximum illi attulit mœrorem; dum his venando fessus, ad fontē cum peruenisset, in quo Diana cum comitibus nuda abluebatur, illicò à Dea in Ceruum conuersus est, deinde à proprijs canibus dilaniatus: id sic à Poeta exprimitur.

Dat sparso capiti viuacis cornua Cerui,
Dat spatium collo, summasq; acuminat aures.

Verùm rectius alibi de Acteone sic canitur.

Acteon in Ceruum.

Inscius Acteon vidit sine veste Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille suis.

Iuno incredibilem à casu Acteònis percepit voluptatem, quoniam Agenoris familiam graui semper odio prosecuta est, non solum quia Iuppiter cum Europa, sed etiam

etiam quia cum Semelè Cadmi filia concumbere solitus esset. Idcirco Iuno decreuit induere formam Beroes nutricis Semeles, vt persuaderet mulieri, ne Iouem alio apparatu in thalamum reciperet suum, nisi ea ratione, qua Iunonem adire consueuerat. Quapropter deinceps Iuppiter, vt amicæ morem gereret, tonitru & fulminibus armatus tecta illius ingressus est, sed tanto fulgore domo accensa, Semele subito conflagrauit incendio. Iuppiter ergo vt filium in vtero Semeles conceptum ab impendente mortis periculo liberaret, ex matrice exceptum, & suo fæmori insutum, vsq; ad perfectam partus maturitatem seruauit, & nymphis postea nutriendum tradidit. De hac igitur transmutatione Iunonis in Beroem sic habet Ouidius.

Iuno in Beroem.

A

Tunc simulauit anum, posuitq. ad tempora canos,
Sulcauitq. cutem rugis, & curua trementi
Membra tulit gressu, vocem quoq. fecit anilem,
Ipsaq. erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.

Præterea referunt Iunonem, & Iouem, ioci gratia, inter se contendisse, nũ vir, an fæmina maiorem in congressu voluptatem perciperet, atq; huius controuersiæ Tiresiam Heueri filium iudicem constituerunt, cum hic vtrumq; sexum expertus fuisset: namq; olim in sylua serpentes cõgredientes baculo percutiens in fæminam fuit commutatus, in quo sexu septem annos traduxit, & rursum eosdẽ angues feriens pristinam viri formam acquisiuit.

Tiresias vtrũq; sexum expertus.

B

——— placuit, quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ, Venus huic erat vtraq; nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia sylua
Corpora serpentum baculi violauerat ictu,
Deq; viro factus, mirabile, fæmina septem
Egerat autumnos, octauo rursus eosdem
Vidit, & est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, vt authoris sortem in contraria mutet,
Nunc quoq; vos feriam, percussis anguibus ijsdem
Forma prior redijt.

Tiresias igitur Iouis sententiam probans Iunonem condemnauit, quæ indignata Tiresiam excæcauit: Iuppiter verò illi scientiam futura prædicendi communicauit. Illius autem vaticinium prima adijt Lyriope nympha Oceani, & Tethyos filia scire cupiens an Narcissus, quem ex Cephiso genuerat, diuturnam esset ætatem victurus: cui Tiresias prospera omnia est pollicitus, dummodo Narcissus suam pulchritudinem non nosceret. Referunt enim Narcissum fuisse adolescentem pulchritudine conspicuum, cuius consuetudinem nymphæ non paucæ affectabant, & præsertim Echo Iunionis filia, quæ iuuenis amore flagrans, & frustra fugientem persequens extabuit, & in vocem mutata est, quæ hodie etiam Echo appellatur.

C

Echo Iunonis filia.

Adducitq; cutem macies, & in aere succus
Corporis omnis abit, vox tantum, atq; ossa supersunt,
Vox manet, ossa ferunt lapidis traxisse figuram.

Alias etiam Nymphas ludificauerat Narcissus, quem vt Nemesis vindictæ Dea vlcisceretur, cum venatione fessum ad fontem compulit, in cuius aquam intuens, & sui ipsius amore captus, maximoq; confectus mærore interijt, ex cuius corpore postea flos eiusdem nominis emersit.

D

Hic puer, & studio venandi lassus, & æstu,
Procubuit, faciemq; loci, fontemq; secutus,
Dumq; sitim sedare cupit, sitis altera creuit,
Dum bibit, & visæ correptus imagine formæ,
Spem sine corpore amat, corpus putat esse, quod vmbra est.

Et paulò inferius.

Narcissi Metamorphosis

Nusquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, folijs medium cingentibus albis.

Propter Narcissi mortem, Tiresias vates multò magis veridicus habebatur. Solus autem Pentheus Echionis, & Agaues filius vaticinia Tiresiæ aspernabatur: immò

quia à vate intellexit Bacchi aduentum, & illius sacrificia ipsimet detrimento esse futura, imperauit suis, ne Bacchi præceptis obtéperarent, sed ipsum arctè vinctum in carcerem ducerent. Bacchus autem vt ipsum deluderet in Acetem Liberi comitem transfiguratus est, vt Poeta canit,

——— & Bacchus vbi esset
Quærenti Domino; Bacchum vidisse negarunt.
Hunc dixere tamen comitem, famulumq; sacrorum
Cepimus, & tradunt manibus post terga ligatis.

Talis igitur fuit Bacchi potestas, vt captus à nautis thyrenis, ob eximiam formæ pulchritudinem nauigio impositus, graui percitus ira; armenta in Feras, & serpentes transformauerit. Thyreni igitur timore consternati in mare præcipites se dederũt, & in Delphinos mutati natarunt; vt in his versibus canitur.

Thyreni in Delphinos.

In spatium resilire manus breue vidit, & illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoq; repandus in vndas
Corpore desiliit, falcata nouissima cauda est,
Qualia dimidia sinuantur cornua Lunæ.

Pentheus tandem, iuxta vaticinium, Bacchi contemptor properans in montem Cytherona, vbi sacrificia Bacchi celebrabantur, repentè mutatus in aprum dilaniatus est.

Pantheus in aprum.

Ille aper in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper, ruit omnis in vnum
Turba furens.

Poeta in quarto libro aperte, & dilucidè exprimit, quomodo, præter Pentheum, Alcithoe Minei filia non solùm Bacchum flocci faciebat, verum etiam tempore sacrificiorum, vnà cum sororibus lanificio operam dabat. Dum igitur istæ mulieres operi essent intentæ, fabellas vicissim referre decreuerunt, quarum narratione laborem suum aliqua ex parte leuarent. Itaq; illarum vna assurgens dubitauit, an priùs mentio habenda esset de Babylonia, quæ in piscem fuerat mutata, an de eius filia Semiramide, quæ in columbã fuerat transfigurata; an de Naiade nympha, quæ cantionibus, & herbis, pusiones quosdam in pisces conuertit, & tandem ipsa quoq; formam piscis induit. An in campum esset afferrenda ratio, cur fructus mori arboris olim albi, temporis tractu, nigredinem nacti fuerint; quod ex sanguine Pyrami, & Thisbes contigisse memorant. Hanc igitur fabulam non amplius auditam exararunt: de prædictis Poeta sic loquitur,

L.4. Metam

——— de te Babylonia narret
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna palestini credunt coluisse figura.
An magis, vt sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in montibus egerit annos,
Nais an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis
Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces,
Donec idem passa est; an quæ poma alba ferebat
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor;
Hæc placet, hæc quoniã vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.
Pyramus, & Thysbe iuuenum pulcherrimus alter
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis.

Exposita hac fabula, iam Leucothoe Alcithoes soror ad aliam narrandam se accingebat. Verùm antequam exponeret, quemadmodum filia Orchami Regis Acheмeniæ, & Eurinomes in arborem thuris fuerit conuersa, Martis, & Veneris adulterium expressit: siquidem cum Sol Martem cum Venere congredientem Vulcano indicasset. Vulcanus, rete artificiosè fabricato, Martem & Venerem simul vinciens in omnium Deorum conspectum attulit. Quamobrem Venus indignata operam dedit, vt sol amore Leucothoes accenderetur, qui postea, vt facilius ea potiretur, se

Vulcani artificium.

in

in Eurinomen illius matrem conuertit.

Dum ibi quadrupedes cęlestia pabula carpunt,
Moxq; vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurinomes faciem genitricis.

Cum autem Clycie, quæ & ipsa Phaebum deperibat, inuidia quadam stimulata, Orchamo Leucothoes patri nunciauerit filiam à Sole stupratam fuisse; tunc pater ingenti commotus ira eam adhuc viuam tumulauit: vnde Sol infælicis amicæ misertus eam in thuris arborem transfigurauit, quæ metamorphosis sic exprimitur.

Leucothoe in arborem thuris.

Virgaq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulumq; cacumine rupit.

A

Ipsa autem Clycie nympha molesto ferens animo Leucothoen sibi in amore prælatam fuisse, cum Solem maxima beneuolentia prosequeretur, ingenti affecta mærore, nouem dies absq; alimento traduxit; sed tandem Deorum benignitate in herbam Heliotropium mutata fuit, quæ planta adhuc pristini amoris memor, inclinato cacumine Solem ab ortu ad occasum concomitatur.

Clycie nympha in heliotropium.

——— *illa suum quamuis radice tenetur*
Vertitur ad Solem, mutataq; seruat amorem.

Expedita hac fabula, Alcithoe iussa est, vt & ipsa aliquod fabulosum in medium afferret: quæ hilari exordiens animo, non referam, inquit, veluti Daphnis Mercurij filius, & pastor Idæus ab vxore Thalia, ob pellicis cuiusdam metum, in lapidẽ versus fuerit, neq; verba faciam, de Scythone, qui modò in virum, modò in fæminam cesserat, omittam quoq; Celmi, Adamantis, & Curetum casus, qui ex imbribus procreati esse feruntur, neq; sermonem habebo de Croco adolescente, & Smilace virgine, qui florum formam adepti sunt.

B

Vulgares taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idai, quem nympha pellicis ira
Contulit in saxum.
Nec loquar vt quondam naturæ iure nouato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fæmina Scython.
Te quoq; nunc Adamas quondam fidissime paruo
Celme Ioui, largoq; satos Curetas ab imbre
Et Crocon in paruos versum cum Smilace flores.

Referam, inquit, quemadmodum Hermaphroditus Mercurij, & Veneris filius à nymphis Naiadibus olim in monte Ida educatus, proprijs sedibus relictis, ad quemdam Cariæ fontem peruenit, vbi fortè Salmacis nympha habitabat. Hunc igitur nudum in fontem ingressum Nympha conspicata, ita immoderato cum affectu prosecuta est, vt adolescentem complexa ab illo separari nequaquam potuerit, sed ambo vnum corpus, vtroq; integratum sexu deinceps repræsentarunt: hoc autem sic exponitur.

Hermaphroditus, & Salmacis nympha in vnũ corpus.

C

——— *illa premit, demissaq; corpore toto*
Sicut inhærebat, pugnes licèt improbe, dixit,
Non tamen effugies, ita Dij iubeatis, & istum
Nulla dies à me, nec me deducat ab isto.
Vota suos habuere Deos; nam mixta duorum
Corpora iunguntur, facies q; inditur illis
Vna &c.

D

De hac transmutatione Ausonius elegans habet epigramma quod silentio inuoluendum non esse putauimus, hoc autem sic se habet.

Salmacis optato concreta est nympha marito
Fælix virgo, sibi si scit inesse virum;
Et tu formosę Iuuenis permiste puellę
Bis fęlix, vnum si licet esse duos.

His expositis fabulis, & sororibus Thebanis conticentibus, repentè numine Bacchi, & sono tibiarum hæ perterrefactæ, nocteq; ingruẽte, in vespertilionũ figuram abierunt; vt in his versibus legitur.

Dum veniunt tenebræ, paruos membrana per artus
Porrigitur.
Conataq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntq; leui stridore querelas;
Tectaq; non syluas habitant, lucemq; perosæ
Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.

Sorores Thebanæ in vespertiliones.

Iam, explanatis exemplis, fama Bacchi facta, erat celeberrima. Sed inter cæteros Ino Bacchi nutrix, & matertera, vxorq; Achamantis potestatem Bacchi latè patere diuulgabant: qua de causa graue Iunonis odium incurrit, quæ ad Infernos E descedens recessus, vnam furiarum in Achamantem solicitauit; vnde hic furore correptus Clearchum proprium filium interemit. Sed Ino furorem mariti fugiens cum altero filio Melicerta in mare se præcipitauit, qui postea à Neptuno in marinos Deos, nempe Melicerta in Palemonem, & Ino in Leucothoen mutati fuerunt: idq; à Neptuno precibus Veneris factum fuisse perhibetur; cum ipsa quoq: ex spuma maris se originem traxisse narrauerit.

At Venus immeritæ nepti; miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum
Magna quidem posco, sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso;
Et Dijs adde tuis, aliqua & mihi gratia ponto est
F *Si tamen in medio quondam concreta profundo*
Spuma fui, gratumq: manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis
Quod mortale fuit, Maiestatemq, verendam
Imposuit, nomenq; simul, faciemq; nouauit.
Leucotheaq; Deum cum matre Palemona dixit.

Venus orta ex spuma Maris.

Thebanæ verò Iunonis comites partim in saxa, partim in aues abierunt; quocirca Cadmus has ponderans calamitates, ex thebanis sedibus in Regionem Illyricam vnà cum Hermione vxore profugit, vbi tandem à Dijs in serpentem fuit transformatus: vxor igitur Cadmi sic ab Ouidio introducitur.

Cadme mane, teq; infelix his exue monstris
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt humeriq;, manusq:?
G *Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non*
Me quoq. calestes in eumdem vertitis anguem?
Et subito duo sunt, iunctoq; volumine serpunt
Donec in oppositi nemoris subiere latebras.

Cadmus, & vxor in serpentes.

Ex prole Cadmi adhuc Acrisius apud Argiuos regnabat, qui non modò Bacchũ, sed alia quoq; numina aspernabatur. In primis nepotem suum Perseum ex Ioue, & Danae natum minimè credebat. hæc autẽ incredulitas non mediocre detrimentum illi attulisse fertur. Fortè igitur Perseus ad accipiendum Medusæ caput à Polydecte missus fuerat, cuius capitis aspectu, homines in saxa vertebantur. Iamq; Perseus, Minerua opem ferente, caput Medusæ retulerat, ipsoq; per Africam iter habente, ex guttis sanguineis à capite in terram cadentibus serpentes sunt procreati, & ex H vtero Medusæ equus alatus, nimirum Pegasus exiuit.

Cumq; super Libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus exceptas varias animauit in angues.

Iam Perseus ad Atlantem Iapeti filium peruenerat, qui Atlas, cum olim à Themide Deorum antistite responsum acceperit, ne quemquam ex Iouis prole, hospitio honestaret, si vellet hortum, in quo poma creuerant aurea, custodiri; Perseo longo itinere defatigato hospitium negauit. At Perseus detectum Gorgonis caput illi obiecit, quo conspecto, Atlas illicò in montem eiusdem nominis mutatus est, qui ob altitudinem Cœlum sustinere perhibetur. Sic enim Perseus introducitur loquens.

Atlas in montem sui nominis.

——— *at quoniam parui tibi gratia nostra est,*
Accipe munus, ait, lęuaq; à parte Medusæ,

Ipse

Ipse retro versus squallentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas, nam barba, comaq;
In syluas abeunt, iuga sunt humeriq; manusq;
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.

His peractis, Perseus per Aethiopiam iter faciens ad eam peruenit sedem, vbi Andromeda Cephei, & Cassiopes filia, ob matris superbiam, monstro marino exposita conspiciebatur. Quandoquidem, Cassiope inter Nereides se pulcherrimam iactante, Neptunus precibus nympharum motus marinum monstrum ad Aethiopiam vastandam incitauit. Qua de re consultus Iuppiter Hammon, qua ratione Nereidum numina placari possent, respondit id fieri non posse, nisi aliquis ex Cepheo, & Cassiope genitus bestiæ marinæ dilacerandus obijceretur. Cum igitur Andromedam scopulo alligatam, & à Fera deuorandam Perseus conspexisset, dotibus formæ irretitus, eam se liberaturum pollicitus est, ea tamen conditione, vt sibi in matrimonium locaretur. Cepheo annuente, monstrum superatur, & puella Perseo in matrimonium datur. Cum igitur ad Regiam Cephei peruenisset, narrauit qua ratione capilli capitis Medusæ in angues fuerint transmutati: nimirum cum ipsa crinibus aureis insignita, & formæ spectabilis, & à Neptuno desiderata, illius permixtionem effugere non potuerit, ideo cum ipso in templo Mineruæ concubuit. Quamobrem, violata loci religione, Minerua in iracundiam præceps ducta, crines illius aureos in tot fædos serpentes transfigurauit.

Andromeda scopulo alligata.

——— neue hoc impunè fuisset
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

In quinto libro Poeta narrat, quòd Andromeda Perseo in matrimonium data, lautum paratur conuiuium. interea Phineus Cephei frater, cui olim Andromedam maritari promisserant, ex tempore hominibus armatis stipatus accedens puellam eripere Perseo conabatur. Sed ex altera parte Perseus minimè perterrefactus multos interemit, & cæteros, detecto Medusæ capite in montes transformauit.

Multi in montes trãsformati.

——— bis centum restabant corpora pugnę,
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, viso.

Demum Perseus hinc versus patriam discedens, Pretum, à quo Acrisius auus à regno fuerat pulsus, mõstrato Medusæ capite, in lapidem mutauit, & auo (quamuis immeritò, quia ipse cum Danae matre in arca clausus in mare proiectus fuit) regnum restituit; de hac metamorphosi sic habetur.

Pretus in lapidem.

——— oraq; Regis
Ore Meduseo silicem sine sanguine fecit.

Hactenus Minerua ad tot, tantaq; præstanda facinora, Perseum adminiculauit: sed eodem tempore Pallas ad montem Beotiæ Helicona peruenit, & à Musis intellexit Pegasum equum alatum, cuius paulò ante meminimus, vnà cum Chrysaore ex sanguine capitis Medusæ natum fuisse, qui accedens ad Heliconē montem, vngula humum pulsans patefecit scaturiginem fontis, qui ἱπποκρήνη nuncupatur. Post hæc vna ex Musis narrauit Palladi, quemadmodū ipsæ Musæ olim in aues fuerunt transmutatæ. Etenim dum ad montem Parnasum properarent, oborta in itinere tempestate, ad ędes Pyrenei inuitantis diuerterunt, qui Virginum pulchritudine captus, in quodam thalamo claudi iussit, vt illis vim inferre posset. Musæ autem in aues conuersæ aufugerunt.

——— claudit sua tecta Pyreneus
Vimq; parat, quam nos sumptis effugimus alis.

Musæ in aues.

Interea dum hæc à Musa narrarentur, nouem picæ inter ramos arboris garriētes & humana ferè verba proferentes à Minerua conspectæ sunt. Vt autem ab admiratione Palladem Musa remoueret, id totum explicauit dicens; Pierum ex Euipe vxore filias sustulisse, quarum venustate, tanta animo matris acreuit insolentia, vt Musarum pulchritudinem illis comparare, easq; ad certamē prouocare ausa esset. Quapropter vna ex Pieridibus suauem cantilenam edere cæpit, narrans veluti Tiphœus, & reliqui Gigantes magno superos timore oppresserint (idq; referebatur, vt Deorum facta viilpenderentur) immò addidit, quemadmodum Superi ingenti perculsi metu in Aegyptum fugerint, vbi postea Iuppiter in Arietem, Apollo in Coruum,

Coruum, Bacchus in Caprum, Diana in felem, Iuno in Vaccam, Venus in piscem, & Mercurius in Ibin transfigurati sunt.

Iuppiter in arietem. *Apollo in coruum.* *Bacchus in caprum.* *Diana in felem.* *Iuno in vaccam.* *Venus in piscem.* *Mercurius in Ibin.*

Duxq; gregis, dixit, fit Iuppiter, vnde recuruis
Nunc quoq; formatis Lybis est cum cornibus Ammon.
Delius in coruo, proles Semeleia capro,
Fele soror Phebi, niuea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cylleneus Ibidis alis.

His conuitijs in Deos à Pieridibus prolatis: ex altera parte Musæ suos ederunt cantus, & inter has Calliope prima, cui totius certaminis prouincia demandata fuerat, non Deorum vituperia, sed Cereris encomia, & potissimum Proserpinæ raptum canendo elegantissimè descripsit. Primoq; narrauit, veluti Pluto infernæ regionis Deus, dum per loca spatiaretur herbosa, visam Proserpinam Cereris filiam, eius amore ita conflagrauit, vt illam proprio impositam currui ad tartarea regna deduxerit: quamuis Cyane nympha raptui incassum reluctari conaretur: quocirca ingenti afflictata dolore formam fontis adepta est.

Cyane in fontem.

At Cyane raptamq; Deam contemptaq; fontis
Iura sui mærens inconsolabile vulnus.
Mente gerit tacita, lacrymisq; absumitur omnis;
Et quarum fuerat magnum modo Numen, in illas
Extenuatur aquas.

Ceres autem amissam filiam per cunctas totius orbis regiones inuestigans, tãdem fessa, & siti oppressa, quamdam rogauit vetulam, vt sibi modicum aquæ ad leuandam sitim traderet; sed illa mustum farina mixtum ei propinauit, quod Ceres bibẽs à quodam puero irridebatur: hinc Dea ira accensa huiusmodi materiam in pusionem impudentissimum expuens, eum in stellionem varijs conspersum maculis mutauit: de qua transformatione sic legitur.

Puer in stellionem.

Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est,
Mirantem, flentemq; & tangere monstra pauentem
Fugit anum, latebrasq; petit, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

Tandem Ceres, cum, lustratis Regionibus cunctis, nullibi filiam inuenerit, denuò in Siciliam reuersa est, vbi ab Aretusa fontis Siciliæ nympha Proserpinam à Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres confestim recuperandæ filiæ gratia ad Iouem profecta, facultatem ad infernas pergendi partes impetrauit, ea tamen conditione, vt nullum cibum, nisi post reditum, degustaret. Progressa igitur & regressa Ceres ab Ascalapho Acherõtis ex Orphne nympha filio coram Ioue accusata fuit, quia granum mali punici in itinere degustauerit: vnde hic statim in bubonem auem mala semper prædicentem conuersus est.

Ascalaphus in bubonem.

Ingemuit Regina Erebi, testemq; profanum.
Fecit auem, sparsumq; caput phlegetontide lympha
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Fœda fit volucris, venturi nuncia luctus
Ignauus bubo dirum mortalibus omen.

Iupiter igitur æquam exercens iustitiam sanxit, vt Proserpina, ob inobedientiam, partem anni apud virum, partem apud matrem consumeret. Interim Syrenes Proserpinæ comites tanto amore eam prosequebantur, vt precibus alas à Dijs impetrauerint, vt facilius per terram, atq; mare ipsam inquirerent: ideoq; mutatæ in aues, facieq; & voce humana insignitæ iuxta mare siculum habitant, vbi tam suaues edũt cantillenas, vt nautas illac transeuntes submergant. Harum prima Parthenope, altera Leucosia, & tertia Ligia fuit appellata.

Sirenes in aues.

Pluma, pedesq; auium, cum virginis ora geratis.
An quia cum legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis,
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam,

R Posse

Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq; Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.

Immò Arethusa suam quoq; transformationem recitauit; etenim hæc nympha Dianæ comes in fluminis Alphei amorem incidit; cumq; is fugientem Arethusam persequeretur, nympha, auxilio Dianæ implorato, statim in fontem cessit.

Aretusa in fontem.

———— cur sit Arethusa sacer fons?
Conticuere vndæ, quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphei veteres narrauit amores.

A

His dictis, Ceres Athenas aduolauit, & currum ab alatis Draconibus tractum Triptolemo donauit, vt homines agriculturam doceret. Is cum in Scythiam peruenisset, à Rege Lynco honorifico exceptus fuit hospitio, sed ope Cereris à grauibus Lynci insidijs euasit. Quapropter Dea indignata Regem hunc in Lyncem transformauit.

Rex lyncus in lyncem.

Barbarus inuidit, tantiq; vt muneris author
Ipse sit, hospitio recipit, somnoq; grauatum,
Aggreditur, ferro conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit &c.

Prædicta igitur omnia à Calliope, eleganti carmine fuerunt recitata; hincq; Musæ, Nympharum iudicio, in hoc canendi certamine, palmā retulerunt. Pierides autem id molesto ferentes animo contabescentes in picas fuerunt conuersæ, quas inter ramos arboris obstrepentes paulò ante Minerua obseruauerat.

B

Pierides in picas.

Plangere dumq; volunt, per brachia mota leuatę
Aere pendebant, nemorum conuitia picæ;
Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaq; garrulitas, studiumq; inane loquendi.

In sexto libro poeta exponit Palladem, audito Musarum, & Pieridum certamine considerasse, qua pæna & ipsa affectura esset Arachnem Lydam Idmonis filiā, quæ in lanificio se Minerua peritiorem esse prædicabat. Propterea Pallas anilē induens formam, & ad Arachnem accedens, illi persuadebat, ne imposterum Mineruā prouocare auderet. Sed puella, præceptis vetulæ contemptis, multò magis se iactabat: hinc Pallas rursus in diuinam rediens formam, puellam impudentia taxauit.

C

Pallas anum simulat, crinesq; in tempora canos.
Addit, & infirmos baculo dum sustinet artus.

Immò Pallas non solum impudentem, & ineptam appellauit Arachnē, sed etiam prodidit faciendum esse periculum, num in tali opere ab ipsa posset superari. Quibus dictis, Pallas prima telam suam texens in ea designauit; quemadmodū ipsa cum Neptuno, de nomine Athenis imponendo certauerit, & veluti Neptunus ex saxo equum, & Minerua ex terra oliuam eduxerit. Præterea texendo pinxit Rhodopem Strimonis fluuij filiam, & Hemum illius maritum Deos se iactantes, in montes fuisse transmutatos; quibus addidit transformationem mulieris pygmeæ in gruem, quæ Iunone pulchriorem se prædicare ausa erat; item mutationem Antigones filiæ Laomedontis in Ciconiam, quæ cum Iunone contendere non dubitauit. Itidem delineauit transfigurationem filiarum Cyrnes Regis Assyriorum in lapides graduum templi Iunonis, necnon mutationem Cynaræ in saxum, quod prædictos templi gradus tanquam tot corpora filiarum amplectebatur; his versibus sic exponitur.

Mulier pygmea in gruē

D

Cynara in saxum.

Cecropia Pallas scopulum mauortis in arce
Pingit, & antiquam de terrę nomine litem.
Bis sex cęlestes medio Ioue sedibus altis
Augusta grauitate sedent; sua quemq; deorum
Inscribit facies: Iouis est regalis imago.
Stare Deum Pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit &c,
Threiciam Rhodopen habet angulus vnum, & Hemum
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam.

Altera

Altera pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno iussit certamine victam
Esse Gruem.
Pinxit, & Antigonem ausam contendere quondam,
Cum magni consorte Iouis, quam regia Iuno
In volucrem vertit, sumptis & candida pennis
Ipsa sibi plaudit crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cynaram habet angulus orbum,
Isq; gradus templi natarum membra suarum
E *Amplectens.*

Ex altera parte Arachne intexuit suæ telæ mutationem Iouis in Taurum, ob Europam Agenoris filiam, in Aquilam ob Asterien, in Cygnum propter Lædam Testij filiam, in Satyrum ob Antronam Nyctei filiam, in Amphitrionē, ob Alcmenam Electrionis filiam, in aurum ob Danaen, in ignem propter Aeginam Asopi filiam, in pastorem ob Memnosynen, & deniq; in serpentem propter Proserpinam. Quamuis alius Poeta quatuor tantùm Iouis transfigurationum meminerit hoc disticho.

Iupiter in varia trāsformatus.

Factus ob Europam, Danaen, Nycteida, Ledam,
Bos, Aurum, Satyrus, Iupiter albus Olor.

Sed hoc obiter dictum sit. Insuper Arachne suo textili simulacra amorum Neptuni addidit, qui in amnem Enipeum cōuersus est, vt Iphimeniam amplecteretur, in Taurum, vt Aeolia Aeoli filia potiretur, in arietem, vt Basaltida comprimeret, F in equum, vt Cererem, & Medusam consequeretur, in Delphinum, vt cum Melātho puella cubaret. Præterea eidem telæ intexuit amores Phæbi, ostendens illum in accipitrem, aliquandò in Leonem, & interdum in pastorē, ob Issen Macharei filiam mutatum fuisse. Neq; omisit icones amorum Bacchi qui in vuam transfiguratus Erigonem decepit. Ad calcem telæ delineauit simulacrum Saturni qui induens formam equi cum Phylira Oceani filia concubuit, ex qua postmodum Chironem Centaurum suscepit: carmina sunt hæc.

Neptuni transformationes.

Bacchi, & Saturni metamorphoses

Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam,
Fecit, & Asterien aquila luctante teneri.
Fecit olorimis Ledam recubare sub alis.
G *Addidit vt Satyri celatus imagine pulchram*
Iupiter impleuit gemino Nycteida fœtu;
Amphitrion fuerit, cum te Tirynthia cepit,
Aureus vt Danaen, Asopida luserit ignis,
Mnemosinen pastor, variusq; Deolida serpens.
Te quoq; mutatum toruo Neptune iuuenco
Virgine in Aeolia posuit, tu visus Enipeus
Gignis, & Aloida, aries Basaltida fallis.
Et te flaua comas frugum mitissima mater
Sensit equum, te sensit equum crinita colubris
Mater equiuolucris, sensit delphina Melantho,
Visitur hic etiam agrestis imagine Phœbus,
H *Vtq; modò accipitris pennas, modò terga Leonis*
Gesserit, vt pastor Machareida luserit Issen.
Liber, vt Erigonen falsa deceperit vua:
Vt Saturnus equo geminum chirona creauit.

Posteaquam Arachne simulacra textilis Mineruæ miro fabricata artificio obseruauerit, atq; suum opus illi minimè esse comparandum, id acerbissimè ferens, laqueo vitam finiuit. Tunc Mineruahanc puellam in araneam conuertit.

Arachne in araneam.

—— —— pendentem Pallas miserata leuauit,
Defluxere comæ, cum queis, & naris, & aures,
Fitq; caput minimum, toto quoq; corpore parua est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit

Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Verùm Niobe Tantali filia caſum Arachnes minimè perpendens, cum ex Amphione marito ſeptem filios, & totidem filias ſuſcepiſſet, ſacrificia Latonæ nō ſolùm flocci faciebat, verum quoq; ſe illi in honoribus præferendam eſſe opinabatur: quamobrem Latona hac temeritate ſtimulata filios ab Apollline, & Diana ſagittis transfigi iuſſit; hac de re pater nimio afflictatus mærore ſe ipſum peremit, & Niobe formam ſaxi adepta eſt.

Niobe in ſaxum.

Nec flecti ceruix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt, intra quoq; viſcera ſaxum eſt.

Amplius Latona per Lyciam iter habens, & ardenti vexata ſiti ad ſtagnum accedens, & ab agricolis Lyciis impedita, eos confeſtim in ranas transformauit.

——— Dea tollenſq; ad ſydera palmas,
Aeternùm ſtagno, dixit, viuatis, in iſto.
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua malè dicere tentant.
Vox quoq; iam rauca eſt, inflataq; colla tumeſcunt
Ipſaq; dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur.
Spina viret, venter, pars maxima corporis albet
Limoſoq; nouæ ſaliunt in gurgite ranę.

Ruſtici Lycij in ranas.

Hęc ſtupenda Deorū miracula Thebani celebrabāt; immò inter illos nō abſuit, qui Apollinis vindictā de Satyro reticeret; quandoquidem Marſyas ſatyrus tibiarū cantu Apollinem prouocans, & tandem ab eo ſuperatus, cute priuatus fuit, & ſanguis à toto corpore dimanans mutatus eſt in fluuium, qui per Phrygiam decurrens Marſyas à nomine Satyri nuncupatur.

Marſya nomen habet Phrygiæ liquidiſſimus amnis.

Sāguis Marſię in flumē.

His calamitatibus interfuiſſe Pelopem referunt, qui Tantali Arcadiæ tyrāni fuit filius, & ab eodem patre coctus, & Diis diſcumbentibus inter lautas epulas appoſitus, à cuius eſu omnes, præter Cererem, abſtinuerunt: immò collectis membris animam ab Inferis, ope Mercurii, euocatam reſtituerunt, & quoniam ſiniſter humerus deerat, ei eburneum addiderunt, & Tantalum patrem ad tartareas ſedes præcipitarunt: vbi inter eſculenta, & potulenta, aſſidua fame, atq; ſiti cruciatur. Ita res ſe ſe habebant, cum Principes multarum Regionum, vt publicis intereſſent ſpectaculis, Thebas proficiſcebantur. Athenienſes tantùm aberant, quia eorum ciuitas à populis finitimis oppugnabatur. Ideo Pandion Athenienſium Rex à Tereo Martis filio, & Thracum rege opem ad bellum impetrauit, & illi filiam ſuam Prognen in matrimonium dedit. Hæc igitur immariti regia verſans incredibili videndæ ſororis Philomelæ cupidine capta maritum Tereum rogauit, vt profectus Athenas ſororem in Thraciam duceret. Tereus vt coniugi morem gereret, Athenas peruenit, & amorem Philomelæ incurrit: quare illi in Thraciam ductæ vim intulit, & ne cuipiam hoc ſcelus manifeſtaretur, lingua amputata, eam in ſtabulis clauſit, deinde ſororem coniugi in itinere periiſſe affirmauit. Interim Philomela ne tantum ſcelus occultum maneret, veſtem Terei ſceleribus deſignatam ſorori miſit. Quapropter Progne, hoc intellecto, furore quaſi percita recluſis ſtabulis ſororem in Regiam deduxit, & filium Ityn interfectum patri deuorandum appoſuit. Id animaduertens Tereus, coniugem, & Philomelam perſequens in cauſa fuit, vt omnes, Deorum miſericordia, auium pennas induerent. Itaq; Progne in Hirundinem, Philomela in Luſciniā, Tereus in Vpupam, Itys in Phaſianum conuerſi ſunt.

Progne in hirundinē.
Philomela in luſciniā.
Tereus in vpupam.
Itys in Phaſianum.

Tunc ſequitur nudo genitus Pandione ferro
Corpora Cecropidum pennis pendere putares.
Pendebant pennis, quarum petit altera ſyluas,
Altera tecta ſubit, neq; adhuc de pectore cędis
Exceſſere notæ, ſignataq; ſanguine pluma eſt,
Ille dolore ſuo, pęnæq; cupidine velox.
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ.

De Philomela autem, Author Philomelæ ſic canit.

Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quae
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Pandione mortuo, Ericthens ope Palladis regnum Atheniense occupauit, vbi quatuor filias habuit, sed duarum venustiorum alteram Procrin Cæphalo maritauit, alteram Orithyam Boreas Thraciæ ventus raptam in Thraciam detulit; ex qua Zetem, & Calaim filios suscepit, qui postea cum aliis Argonautis ad vellus aureum asportandum profecti sunt.

In libro septimo Ouidius memorat Mingas Thessaliæ populos, necnon filios Orithiæ nauigantes, tandem ad Phineum in summa calamitate versantē peruenisse. E Namq; cum proprios filios Orythum, & Carabin excæcasset, ipse quoq; eadem pæna affectus fuit, immò Harpias fædissimas aues illi rapientes escas habebat, quas postea Zetes, & Calais, vt Phineo gratificarentur in fugam verterunt. Deinde hi cum peruenissent Colchon aureum vellus postulabant, sed responsum habuerunt, tauros naribus, & ore ignem spirantes prius esse domandos, & hominum armatorum impetus ex dentibus seminandis nascentium reprimendum, necnon Draconē velleris aurei custodem sopiendum, cum his profectus erat Iason Aesonis filius, qui perueniens ad Regiam à Medea Regis filia fuit adamatus: quapropter illius ope, superatis omnibus difficultatibus, vellus aureum reportans, vnà cū Medea Corinthum reuersus est; vbi Aesonem patrem, auxilio pariter Medeæ vxoris magicæ artis peritæ, ad ætatem quadraginta annorum reuocauit. Hoc miraculum animaduertens Bacchus, eam rogauit, vt nutrices suas pristinæ iuuentuti restitueret, quod Medea F non solum hoc libenter præstitit, sed etiam Baccho perpetuam donauit adolescentiam. Interea filiæ Peliæ inimicæ Iasonis cum Medea familiariter versabantur, & his obseruatis miraculis, illam obsecrarunt, vt senium Peliæ patris exterminaret. Illa autem vt Iasonis inimici vltionem sumeret, suasit mulieribus, vt proprium patrem interfectum decoquerent, quo facto, Medea currum Draconibus tractum conscendit, & ad Othryn Thessaliæ montem euolauit, vbi quondam, tempore diluuij Deucalionis, Cerambus, Nympharum implorata ope, in auem fuit commutatus.

Hominēs ex fungis nati.

Nutrices Bacchi annosæ in iuuenes.

——— euentu veteris loca nota Cerambi,
Hic ope Nympharum sublatus in aera pennis

Carābus in auem.

Deinde nemus Idæum petijt, vbi Mæram in canem conuersam vidit.

G *Et quos Mæra nouo latratu terruit agros.*

Ab hac regione Medea ad vrbem Eurypili accessit, vbi Coæ matronæ venustiores Venere se iactantes, in cornutas boues abierunt.

Mæra in canem.

Eurypyliq; vrbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt.

Hinc Cæam quoq; vrbem penetrauit, in qua Alcidamas columbam ex filia procreatam conspicatus est.

Qua pater Alcidamas placidam de corpore nata
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Immò Medea alia lustrauit loca, vbi Philirus quidam puerum Cygnū deperibat, sed is cum taurum petitum non obtinuerit, ex alto loco se præcipitem dedit, & oloris formam induit.

H *Desiliit saxo, cuncti cecidisse putabant,*
Factus olor niueis pendebat in aere pennis.

Tunc Hyriæ mater casum filii in dies deplorans tandem in stagnum sui nominis fuit mutata.

Hyria in stagnum.

At genitrix Hyriæ seruatum nescia flendo
Periit, & stagnum proprio de nomine fecit.

Amplius ad vrbem Aetoliæ appellatam Pleuron profecta est; vbi Combe Ophij filia, ob interitum filiorum dolore vexata, in auem euolauit.

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis;
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Combe in auem.

Inde etiam Calauream adiuit, vbi Lathoum regem cum vxore in volucres transmutatos fuisse referunt.

Inde Calaurea Lathoidos aſpicit arua,
In volucrem verſi cum coniuge conſcia Regis.

Poſt caſum prædictorum, Medea obſeruauit Cephiſon fata nepotis lugentem, & ab Apolline in Phocen transformatum.

Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidum Phocen ab Apolline verſum.

Tandem petijt vrbem Ephyren, vbi primum è fungis humana corpora genita fuiſſe tradunt.

Homines ex fungis nati.

—— hic quo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.

Huc cum peruenisset Medea conquerebatur ſe, ob Creuſam Creontis Regis Corynthiorum filiam, à Iaſone fuiſſe contemptam: ideoq; regia accenſa, filijſq; coram patre dilaniatis, Athenas Draconibus alatis fuit delata, vbi Polyphemonis neptem in volucrem mutatam obſeruauit.

Innexumq; nouis neptem Polyphemonis alis.

Medeam huc accedentem Aegeus non ſolùm honorifico hoſpicio, ſed etiã molli lecto excepit, ex qua Medum filium ſuſcepit. Interim Theſeus Aegei filius dudum à patria abſens Athenas reuerſus eſt, quem pater, ob diuturnum tempus, nõ agnoſcebat. Verùm huius aduentum Medea, & ſibi, & filio timens perſuaſit Aegeo, vt aconitum Theſeo tanquam hoſti propinaret. Sed cum ille à parte tandem fuiſſet cognitus, Medea nubibus tecta vnà cum Medo in Aſiam profugit. Interea Aegeus, ob aduentum filij, magna perfuſus lætitia celebrari ſacrificia iuſſit, in quibus encomia Theſei commemorarentur, nempe veluti interemerit taurum marathonium, & Scyronem, qui poſtea ob inſignem crudelitatem in ſcopulum fuit mutatus.

Aconitum venenum.

Terra negat ſedem; ſedem negat oſſibus vnda,
Quæ iactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos, ſcopulis nomen Scyronis inhæret.

Aegeus perfectum gaudium non potuit attingere, nam Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athenienſibus indixit, variaſq; gentes hincinde congregauit, inter quas colentes Sithon inſulam recenſentur; quam inſulam Arne puella auri pulchritudine capta hoſtibus Athenas oppugnantibus prodidit, quare in volucrem monedulam fuit transfigurata.

Arne in monedulam.

—— quamq; impia prodidit Arne
Sithonis accepto, quod auara popoſcerat, auro,
Mutata eſt in auem, quę nunc quoq; diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.

Poſthæc Minoi auxilium aduerſus Athenienſes petenti Aeacus negauit. Interea nauis Athenienſium, in qua Cephalus erat legatus ad Aeacum peruenit, vt ab illo aduerſus Cretenſes opem impetraret: tunc Cephalo liberaliter excepto Aeacus auxilium pollicitus, regionis calamitatem narrauit, nimirum quòd vagante peſtilentia cuncti homines interierunt. Ipſe autem Aeacus cum eſſet Iouis filius à ſummo patre impetrauit, vt formicæ regionis in tot homines verterentur, qui Myrmidones appellati fuerunt.

Formicę in homines.

Vota Ioui ſoluo, populiſq; recentibus vrbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonaſq; voco, nec origine nomina fraudo.

His dictis ab Aeaco, Cephalus Regiam aſcendit, vbi à Phoco Aeaci filio honorificè exceptus interrogatur de eleganti iaculo, quod manu geſtabat, cui reſpondit illud ſibi donatum ab vxore Procride Erecthei Athenienſium Regis filia, vnà cum cane, qui poſtea vulpem inſequens vnà cum ipſa in lapidem transformatus eſt.

In libro octauo recitat, quemadmodum Cephalus cum copia militum Athenas reuerſus eſt. Sed Minos interea propter necem filij Androgei Megaram, in qua Niſus regnabat, obſidere cæpit, vt, illa expugnata, facilius victoriam conſequeretur. In hac obſidione Scylla Niſi filia Moenia vrbis aſcendere ſæpè ſolebat, vt Minoem bellicis rebus operam dantem intueretur; quare illius amorem incurrit, & cũ nulla potiundi facultas daretur, illa crinem aureum Niſi patris, patriæ fata continentem

furtim

furtim abscissum Minoi misit; quo accepto, Minos proditionem amans, sed proditricem odio habens, victoriam reportauit. Tunc Scylla ab illo neglecta in Cirin auem, siue alaudam, & Nisus pater in volucrem eiusdem nominis euolarunt. Nisus autem Græcis dicitur haliætos.

Pater, & filia in Nisū, & Alaudā.

Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modò factus auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt hærentem rostro laceraret adunco:
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora visa est,
Pluma fuit, plumis in auem mutata vocatur
Cirris, & à tonso est, hoc nomen adepta capillo.

E

Minos iam de Atheniensibus triumphans, illis imposuit, vt nono quoq; anno quatuordecim virorum nobilium filios ad labyrinthum Cretæ à Dedalo fabricatum Minotauro Pasiphes, & Tauri filio deuorandos mitterent. Quapropter cum Theseo Aegei filio tertia sors contigisset; ille in Cretam profectus, ope Ariadne Minois filiæ, Minotauro interfecto, à labyrintho incolumis exiuit. Quamuis postea tanti immemor beneficij, Ariadnam vnà cum Phedra sorore illinc abductam in insula quadam reliquerit. Interea Dedalus in carcere à Minoe detentus, vt illinc vnà cum filio aufugeret, alas ex pennis, & cera parauit. Sed Icarus præceptis patris minimè obtemperans altius volans, & cera alarum liquefacta, in insulam decidit, quæ à nomine pueri Icarea dicta est. Dedalus, mortuo filio, ad Cocalum Siciliæ regem

F

peruenit, vbi perdice aue summopere delectabatur: nam hæc olim fuit iuuenis perdix appellatus, qui cum Dedalo erudiendus fuisset traditus, ob inuidiam acris ingenij, de muro fuit præcipitatus, & à Minerua in perdicem auem commutatus.

Iuuenis in perdicem.

Sed vigor ingenij quondam velocis in alas,
Inq; pedes abijt, nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoq; cacumine nidos.
Propèq; humum volitat, ponitq; in sepibus oua,
Antiquiq; memor metuit sublimia casus.

Theseus, Minotauro interfecto, maximam sibi famam, & gloriam conciliauit: quamobrem ciues Calidonij ad necandum aprum suas deuastantem regiones illius

G

opem implorarunt. Nam cum Oeneus Dijs omnibus, præterquam Dianæ sacrificasset; Dea indignata in Calidoniam regionem deuastandam, ingentem aprum immisit. Hunc Meleager, Græciæ Principibus conuocatis, pluries interficere conatus est, sed prima omnium Atalanta aprum confodit, cuius fortitudinem Meleager admiratus exuuias apri interfecti illi concessit, quas posteà fratres Altheæ Meleagri matris eripere conantes perempti fuerunt. Sed Althea fratrum mortem intelligens, stipitem à Parcis conditum Meleagri vitam continentem Vulcano tradidit, quo consumpto, Meleager interijt, cuius sorores lugentes in aues mutatæ, hodie quoq; Meleagrides nuncupantur.

Sorores Meleagri in aues.

——— natis in corpore pennis
Alleuat, & longas per brachia porrigit alas,
Corneaq; ora facit, versasq; per aera mittit.

H

Postea Theseus Athenas reuertens ab Acheloo fluuio inuitatus intellexit quasdam insulas Echinadas olim fuisse nymphas Naiades, quæ Acheloum vilipendebāt; immò etiam percepit originem alterius insulæ ab Echinadibus non procul distantis: hæc enim fuit Perimeles Hippodamantis filia, cui Achelous vim intulit, quare puellam à patre in pelagus præcipitatam Neptunus in hanc insulam mutauit.

Naiades hę fuerant, quæ cum bis quinq; iuuencos
Mactassent, rurisq; Deos ad sacra vocassent.
Immemores nostri festas duxere choreas.

Et paulò inferius.

Vt tamen ipse vides procul, en procul vna recessit
Insula grata mihi, Perimelen nauita dicit.

Hæc narranti Acheloo Theseus, illiusq; socii interfuerunt, sed inter illos quidam

Ixionis filius Deorum potestatem dandi, & adimendi formas negabat. Vicissim Lelex alius Thesei socius, Iouis, & Mercurij exemplo, vim diuinam audientibus insinuabat Iupiter enim, & Mercurius humana facie in Phrygia à Philemone, & Baucide vxore honorificè excepti quodcumq; à Dijs postulandum impetrabile concesserunt. Cæteri Oppidani hospitium Dijs negantes tali pœna fuerunt affecti, vt eorum oppidum in lacum abierit. Sed Philemonis, & Baucidis domus in templum est mutata, & ipsi extremam consecuti ætatem in arbores, nimirum alter in Quercum, & altera in Tiliam cesserunt.

Qui in Tiliã, & quercum fuerint mutati.

Ante gradus templi cum starent fortè, locíq;
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis
Baucida conspexit senior frondere Philemon.

A

Neq; id reuocandum erat in dubium, cum etiam Protheo Oceani, & Tethyos filio Dij permiserint, vt in varias formas, & ipsi conuerterentur; quemadmodum etiam Metra Erisicthonis filia id, permittentibus Dijs, præstare poterat.

In nono libro Poeta diuulgat veluti prædicta exempla ab Acheloo recitabantur, vt vis diuina humanis imprimeretur mentibus; cum & ipse Achelous olim varias induere formas consueuerat, & potissimum quando pater Deianiræ Oenei filiæ virginum Aetolarum venustissimæ, eam in matrimonium illi dare decreuerat, qui in lucta victoriam reportasset. Itaq; Achelous cum Hercule in certamen descendens varias figuras repræsentabat Herculem ludificans, sed postremò induit formã Tauri, quando Hercules ex illius fronte cornu ademit, quare Achelous superatus totus in fluuium liquefactus est.

B

Achelous in flumen.

—— vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit vndis.

Hoc cornu postea Naiades illius filiæ omni genere florum, & fructuum refertum cornucopiæ appellarunt. Ideo Hercules victor Deianira potitus, post necem Eurynomi pusionis, cum vxore in patriam reuertebatur. Sed perueniens ad flumen Euenum, vxorem Nesso centauro trans fluuium deferendam commisit, qui mulieri vim inferre volens ab Hercule sagitta sanguine hydræ infecta interfectus est. Verùm Nessus moriens vestem sanguine inquinatam Deianiræ donauit, affirmans tantam illi vesti inesse virtutem, vt quotiescumq; eam indueret Hercules, omnes mulieres, præter Deianiram, odio esset habiturus. Cum igitur ad aures Deianiræ peruenisset Herculem Ioles Euryti filiæ ingenti conflagrare amore, hanc vestem ab Hercule perferendam curauit, qua indutus illicò furore agitatus Licham famulum ex monte Cæneo in mare Euboicum præcipitauit, quem postea Tethys in scopulum transfigurauit.

C

Famulus Herculis in scopulum.

In rigidos versum silices prior edidit ætas
Nunc quoq; in Euboico scopulus breuis eminet alto
Gurgite, & humanę seruat vestigia formę.

Tandem Hercules se in constructo rogo composuit, & deposita humana figura, à Ioue inter cælestes coetus collocatus est. Sed Alcmena mater Herculis facinora filii diuulgabat, & sua infortunia Iolæ puellæ aliquando narrabat: namq; Herculem in vtero gestans, ob partus difficultatem, Lucinam Deam inuocauit, sed illa Iunonis iussu, non ad iuuandum, sed ad partum impediendum, figura vetulæ, ante fores matris Herculis, manibus complectens genua sedebat: At Galanthis ancilla quid mali suspicata, accedens Deianiram iam partu solutam vetulæ nunciauit, quod Lucina credens surrexit, & confestim Deianira Herculem peperit: Lucina igitur hoc Galanthidis stratagemate delusa eam mutauit in mustelam, quam mutationem sic exprimit Poeta.

D

Galanthis in mustelã.

Numine decepto, risisse Galanthida fama est,
Ridentem, pensamq. ipsis Dea sęua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inq; pedes mutauit brachia primos:
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amisere suum, forma est diuersa priori:
Quę quia mendaci parientem iuuerat ore,

Ore parit, nostrasq; domus velut ante frequentat.

His ab Alcmena narratis, Iole quoq; sororis casum silentio inuoluere noluit. Quandoquidem Dryope Ioles soror ab Apolline amata, cum ex Loto arbore ramum decerpsisset, in quam arborem olim Lotos nympha violentiam Priapi fugiens conuersa est, quia sacras frondes violauerat, Dryope in truncum est transfigurata.

Dryope in truncum.

Lotos in hanc nymphę fugiens obscęna Priapi
Contulerat versos seruato nomine vultus
Nesciierat soror hoc, quę cum perterrita retrò
Ires, & oratis vellet discedere nymphis
Hęserunt radice pedes &c.

E

Dum hæc narrabantur, Iolaus Herculis, & Hebes filius à matre ad iuuentutem fuit reuocatus; quod priuilegium Hebe nemini concessum asseuerabat; nisi Themis iustitiæ, & religionis Dea testificata esset filios Callirhoes ex infantia confestim ad iuuentutem fuisse delatos, vt patris per insidias necati mortem vlciscerentur. Superos ob tot miracula indignatos Iupiter oratione placauit, ex cuius verbis Poeta in mentionem Mileti incidit, vt facilius mutationem Byblidos in fõtem describeret. Etenim ex Mileto Cretensi, qui in Asia vrbem sui nominis ædificauit, Byblis, & Cannus orti sunt. Cum autem puella fratrem impudico amore prosequeretur Cannus talem detestatus impudicitiam à patria profugit. Illa autem fratrem insequens in Cariam peruenit, vbi illius lachrymæ in scaturiginem fontis conuersæ sunt.

F

Lacryma in fontem.

Sic lacrymis consumpta suis phebeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet Domina, nigraq; sub Ilice manat.

Huius fama miraculi in Cretam quamprimum peruenisset, nisi aliud magis admirandum in illa Regione contigisset. Etenim Ligidus quidam plebeius homo Telethusam vxorem duxit, cui grauidæ imperauit, vt pariẽs fæminam perimeret, & marem tantummodo educaret. Quamobrem Telethusæ, propter sæua mariti mandata, mæstitia afflictatæ Dea Isis per quietem apparens, illi persuasit, vt fæminã pariens educaret, promittens, se, data occasione, illi præstò futuram: quocirca Telethusa fæminam enixa, marem esse marito insinuauit, & infanti nomen aui, nempe Iphin imposuit. Puellæ autem tertium decimum annum agenti pater Ianthen Telestis filiam in matrimonium dedit: quare Telethusa vnà cum filia templum Isidis petiit, cuius ope, Iphis in virum conuersa est.

G

Puella Iphis in virũ

Mater adit templum, sequitur comes Iphis euntem,
Quàm solita est maiorę gradu, nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipse est.
Vultus, & incomptis breuior mensura capillis,
Plusq; vigoris adest, habuit quam fœmina, nam quę
Fœmina nuper erat, puer est &c.

In libro decimo habemus primò à Poeta matrimonium Orphei, & Eurydices; hic enim Apollinis, & Calliopes filius, vel secundum aliorum mentem, filius Oeagri fluuij, & Polymniæ musæ, nymphã nomine Eurydicem omine infausto vxorem duxit: siquidem hæc per latissima, & lætissima spatians prata serpentis ictu in herba latibulantis interempta est. Orpheus igitur hoc adeò acerbè tulit, vt ad infernas sedes, recuperandæ vxoris gratia, descenderit, vbi suauissimo citharæ concentu à Plutone impetrauit, vt ea conditione ad supernas auras vxorem reduceret, ne prius nisi ibi eam intueretur: hac autem conditione non seruata, Euridices denuò ad inferos rapta fuit. Quamobrem Orpheus omni spe vxoris recuperandæ destitutus, deinceps graui odio cunctas mulieres prosecutus est, & nefando Veneris masculæ contagio est correptus. Huic tandem canenti in colle quodam ob suauem cytharæ concentum multa animalia, & arbores accesserunt, inter quas erat Pinus Cybeli sacra, in quam arborem Atys, ipsius Deæ sacerdos fuit transfiguratus.

H

Atys in Pinum.

Et succincta comas, hirsutaq; vertice Pinus
Grata Deum matri; siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; indaruit illo.

Inter

Inter has arbores aderat etiam Cupreſſus olim Cypariſſus adoleſcens venuſtiſſimus, qui, cum Ceruum ſumma altum diligẽtia imprudens interemiſſet, de hoc conceptum dolorem gladio finire cupiens ab Apolline in Cupreſſum fuit transformatus.

Adfuit huic turbæ metas imitata Cupreſſus
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui Citharam neruis, & neruis temperat arcum.

Cypariſſus in cupreſſũ. Tunc Orpheus amorem, quo Superi olim puſiones proſequebantur, narrare cœpit. Primumq; veluti Iupiter tanto amoris contagio erga Ganimedem Troris Dardanorum regis filium correptus fuerit, vt illum in Aquilam verſus ad Cœlum rapiens, pincernam diuinum conſtituerit.

Rex ſuperum Phrygij quondam Ganimedis amore
Arſit, & inuentum eſt aliquid, quod Iupiter eſſe
Quam quod erat, mallet, nulla tamen alite verti
Dignatur, niſi quę portat ſua fulmina terrę.

Hyacinthus quoq; Amiclæ filius in cæleſtes ſedes ab Apolline fuiſſet delatus, niſi pondere diſci perijſſet: ideo Phaebus, vt illi gratificaretur, cadauer in florem eiuſdem nominis mutauit.

Hyacinthus in florem.

Ecce cruor, qui fuſus humi ſignauerat herbas,
Deſinit eſſe cruor, tyrioq; nitentior oſtro
Flos oritur, formamq; capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phaebo eſt (is enim fuit author honoris)
Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum, funeſtaq; littera ducta eſt.

Proſequebatur Orpheus multis inſinuans rationibus venuſtos puſiones, & Dijs gratos, & ciuitatibus ornamento fuiſſe, & viciſſim mulieres Dijs inuiſas, & ciuitatibus dedecus attuliſſe. Idq; exemplo Propætidum patefiebat, quæ Venerem Deam eſſe negantes non ſolum ciuibus ſuis inuiſæ, verum etiam à Venere in lapides mutatæ fuerunt.

Sunt tamen obſcenæ Venerem Propætides auſæ
Eſſe negare Deam &c.

Itaq; harum flagitijs mulierum Pygmaleon perterritus ſummam caſtitatem amplexus erat. Is cum eſſet cælator egregius eburneum virginis ſimulacrum tam eleganter ſculpſit, vt eius incredibili amore flagranti Venus ſtatuam in viuam mulierem conuerſam conceſſerit.

——— ſimulacra ſuę petit ille puellæ
Tentatum molleſcit ebur, poſitoq; rigore
Subſedit digitis.
Dum ſtupet, & dubiè gaudet, falliq; veretur
Corpus erat, ſaliunt tentatę pollice venę.

Myrrha in arborem ſui nominis. Ex hac muliere Pigmaleon ſuſcepit filios, nimirum Paphum, & Cingiam, qui poſtremus inſigni fælicitate eſſet potitus, niſi Myrrham genuiſſet, quæ nefando patris amore vexata, ope nutricis, cum illo inſcio concubuit, quod cum pater intellexiſſet, apprehenſo gladio filiam vſq; in Arabiam proſecutus eſt, vbi miſeratione Deorum in arborem myrrham ſtillantem mutata eſt.

——— merſitq; ſuos cortice vultus,
Quæ quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen, & tepidę manant ex arbore guttæ.

Cum autem Myrrha eſſet grauida, ex illa arbore poſtea natus eſt Adonis, qui tam eleganti forma, & venuſtis corporis dotibus fuit inſignitus, vt illius amore Venus conflagrans, puero venationibus intento perſuadebat, vt ſibi à Feris mirandum in modum caueret, quod vt melius menti illius imprimeret, exemplo Atalantæ, & Hippomenis vtebatur. Quandoquidem Hippomenes, ope Veneris, Atalanta Schænei Regis filia, quæ à nemine curſu ſuperari poterat, pomorum aureorum aſtutia potitus eſt. Is poſtea accepti beneficij immemor nullas Veneri gratias retulit. Quare

Venus

Venus indignata oestrum libidinis immisit, quo agitatus, in templo etiam matri Deum sacro, cum Atalanta congressus est. Hinc Dea tanto contaminata flagitio Hippomenen in Leonem, & Atalantam in Leænam transfigurauit.

Qui in Leones cõuersi.

Pæna leuis visa est, ergo modò leuia fuluæ
Colla iubę velant digiti curuantur in vngues,
Ex humeris armi fiunt, in pectore totum
Pondus habet, summę cauda verrantur arenę,
Iram vultus habet; pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant syluas, alijsq́ timendi
E *Dente premunt domito cybeleia fręna Leones.*

Cum igitur, his exemplis, ad vitandas Feras Venus Adonin hortaretur; nihilominus puer ab apro diu ab ipso exagitato interfectus fuit. Itaq; Venus pusionis sanguinem in florem purpurei coloris commutauit, quemadmodũ Proserpina Mynthen nympham Plutonis pellicem in mentham herbam transfigurare valuit. Conuersio igitur sanguinis Adonis in florem Anemonem nuncupatum sic describitur.

Adonis in florem.

——— *flos de sanguine concolor ortus*
Qualem, quę lento celant sub cortice granum
Punica ferre solent; breuis est tamen vsus in illo,
Namq; malè hęrentem, & nimia lęuitate caducum
Excutiunt ijdem, qui perflant omnia venti.

Nympha in mentham.

De mutatione nymphæ pellicis Plutonis sic canit Poeta,
F *Fæmineos artus in olentes vertere menthas.*

In libri vndecimi prima facie infælix Orphei exitus exaratur, qui vt paulò ante relatum fuit, mulieres Threijcias aspernans in graue earum odium incidit. Quare dum Bacchi sacrificia celebrarentur, mulieres Orpheum inter Feras, & arbores superum amores canentem conspicatæ, in illum magno impetu irruentes dilaniarunt, eiusq; caput à corpore ademptum, & lyram in Hebrum fluuium proiecerunt. Itaq; Bacchus acerbo ferens animo sanguine Orphei sua sacrificia fuisse violata, illas mulieres in varias arbores commutauit.

Mulieres in arbores.

Non impunè tamen scelus hoc sinit esse Lieus,
Amissoq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in syluis matres Aedonidas omnes,
G *Quę videre nefas, torta radice ligauit.*

Postmodum Bacchus ex Thracia ad Tmolum Ciliciæ montem comitantibus Satyris profectus est. Aberat autem Silenus, qui olim captus, in carceribus Midæ regis Phrygiæ custodiebatur. Verùm Rex aduentum Bacchi intelligens, Silenũ illi sponte obtulit: quapropter ob tantam munificentiam à Deo impetrauit, vt quodcumq; postulatum consequeretur. Sed quia Rex erat auri sitientissimus petijt, vt quodcumq; ab ipso tactum in auream materiam conuerteretur. Vnde Midam pro esculentis, & potulentis aurum tangentem petitionis pænituit, ideoq; Bacchum rogauit, vt concessum benefitium irritum, faceret. Monitus igitur à Baccho se se in Pactolo flumine abluit, &, vi aurea flumini communicata, huius amnis arenæ aureæ esse feruntur. Deinceps Midas aurum, & opes detestans in syluas se recepit, vbi Pana pastorum Deum venerabatur. Cum autem hic Deus sono fistulæ dele-H ctaretur, aliquando Apollinem prouocare ausus est, sed cum omnes certaminis victorem constituerint Apollinem, Midas solus victoriam ad Pana referendam esse existimauit. Hinc Apollo ob maximam Midæ stoliditatem, eius aures in asininas transmutauit.

Mida aures quales.

——— *nec Dellius aures*
Humanam stolidas patitur retinere figuram,
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet,
Instabilesq; illas facit, & dat posse moueri,
Catera sunt hominis; partem damnatur in vnam,
Induiturq; aures lentè gradientis aselli.

Itaq; Midas asininas adeptus aures tanta industria illas celabat, vt nemini nisi soli tonsori notæ essent, qui, cum id cuiquam communicare non auderet, summissa

voce

voce id terræ significabat, ex cuius verbis arundines natæ feruntur, quæ vento agitatæ Midæ dedecus insusurrant. Apollo vnà cum Neptuno hinc discedens ad Laomedontem mænia troiana ædificantem se contulit, promittens se, pacta mercede, tales muros quamprimum perfecturum. At, opere perfecto, Laomedon nihil se pollicitum esse iurauit: qua de re Neptunus diluuio troianos agros deuastauit, & effecit, vt Hesione Laomedontis filia monstro marino deuoranda exponeretur, quam postea Hercules, spe possidendi equos à Laomedonte promissos, filiam liberauit. Sed hic quoq; ob mercedem negatam, ira agitatus Troiam expugnauit, & Hesionem Telamoni concessit, cuius Telamonis frater Peleus solus inter mortales Deam vxorem habuit. Quandoquidem is Dea Tethide in varias formas se transformante, consilio Prothei, funibus vincta potitus est, ex qua Achillem virum fortissimum suscepit. Peleus autem in maximum incidit infortunium, dum Phocum patrem peremit, quo scelere commisso, ad Ceycem Trachine Regem accessit, qui & ipse in maximo mœrore versabatur, cum illius frater Dedalcon Chionem filiā venustam habuerit, quæ ab Apolline in anum conuerso compressa Philemonem citharæ studiosissimum genuit, pariterq; cum Mercurio cubans per quietem, Autolycum furem peperit. Propterea hæc quandoq: cum Diana se venustiorem esse gloriaretur, lingua sagittis transfixa, perijt, cuius interitum Dedalion tam ægrè tulit, vt ex mõte Parnasi in pelagus se proiecerit, quem confestim Apollo, prius quam attingeret vndas, in accipitrem transformauit.

A

Dedalion in accipitrem.

Forsitan hanc volucrem, rapto quæ viuit & omnes
Terret aues, semper pennas habuisse putatis.
Vir fuit, & tanta est animi constantia, quantum
Acer erat, belloq; ferox, ad vimq; paratus
Nomine Dædalion.

B

Hæc dum narrarentur à Ceyce, pastor armentorum Pelei, Domino nunciauit boues omnes à lupo quodam rabioso fuisse interfectas, qui tandem in saxum fuit transfiguratus. Non tamen diu in his regionibus Peleus est moratus, sed ad Acastum Thessaliæ Regem se contulit. Interim Ceyx, cuius paulò ante meminimus, ob casum fratris mæstus ad consulendum Apollinis Oraculum profecturus, Halcyoni vxori se spatio bimestris rediturum est pollicitus. Cum autem in mari Aegeo oborta tempestate, vnà cum socijs submersus fuisset: Halcyone statuto tempore transacto, nec marito reuertente, ope Iunonis, à Morpheo somni filio mortis mariti certior reddita est. Quamobrem ad litus accedens, & cadauer mariti in æquore conspicata, in Halcyonem auem mutata illùc aduolauit. Ceyx verò tanquam vxoris aduentum sentiens in volucrem eiusdem generis conuersus est.

C

Qui in aues Halcyonias.

Insilit huc, mirumq; fuit potuisse, volabat
Percutiensq; leuem modo natis aerea pennis.
Vt verò tetigit mutum, & sine sanguine corpus,
Sensit hoc, & tandem Superis miserantibus ambo
Alite mutantur, fatis obnoxius ijsdem
Tunc quoq; mansit amor.

Hac de causa huiusmodi aues in litoribus semper nidificant; quemadmodum, & illa auicula, quæ mergus nuncupatur; namq; hæc olim fuit Aesachus Priami, & Alycothoes nymphæ filius, qui dum Hesperien nympham persequeretur, hæc serpentis ictu fugiens vitam finiuit; hinc Aesachus tanto dolore est affectus, vt è scopulo in pelagus se præcipitem dederit, sed nondum vndas attingentem Tethys in auem mergum conuertit, qui adhuc vndis summopere delectatur.

D

Aesachus in mergum.

—— corpus super æquora mittit
Pluma leuat casus, fuit Aesachus, inq; profundum
Pronus abit, lethiq; viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem, longa internodia crurum,
Longa manet ceruix, caput est à corpore longè,
Aequor amat, nomenq; manet, quia mergitur illi.

In libro duodecimo, primùm exponitur mæstitia Priami, & filiorum lugentium Aesachum; solus Paris aberat, qui, rapta Helena, bello troiano ansam dedit: etenim

Græci

Græci raptum vxoris Menelai Regis acerbè ferentes, bellum Troianis indixerunt,& mille naues armis munitas miserunt, quas tempestas ad Aulidem Bæotiæ vrbem iactauit, vbi Græci, cum Iouis sacra celebrarent, obseruarunt serpentem in Platano aræ proxima primùm octo pullos in nido, & deinceps matrem circumuolitantem deuorasse: Hinc Calchas augur decimo anno Troiam capiendam esse præsagiuit. Serpens autem ille paulò post ad perpetuum rei monumentũ, in lapidẽ mutatus fuit. Eodem tempore Agamemnon aduersus Troianos bellaturus, Ceruam Dianæ imprudens interemit: idcirco Dea indignata mare ventis perturbauit, indeq; Græci discedere non potuerunt; immò inter illos orta est pestilentia. Quapropter Calchas E monuit, vt sanguine Agamemnonis diuinam iram placarent. Itaq; Iphigenia Agamemnonis filia ad arã immolanda ducta fuit, quam postea Diana surripiens, Ceruam supposuit. Cum igitur de aduentu Græcorum ad expugnandum Ilium fama per terrarum orbem esset diuulgata, & iam ad prælium descendissent, Protesilaus Hiphicli filius primus omnium ab Hectore fuit interfectus, & ab Achille Cygnus filius Neptuni, qui ob duritiem cutis, cum cædi non potuerit, eliso gutture suffocatus à patre in Cygnum volucrem conuersus est.

——— corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem, cuius modò nomen habebat.

Cygnus in auem sui nominis.

Superati Cygni duritiem omnes Græci discumbentes memorabant, cui quẽdam Cæneum fuisse similem protulit Nestor, inquiens Cænin fuisse puellam venustissimam, quæ à Neptuno compressa ab eo impetrauit, vt in virum Cæneum mutaretur, F deinde vt nullo vnquam telo perfoderetur. Cæterum cum ad conuiuium Pirithoi Ixionis filij Hippodamiam vxorem ducentis vnà cum cæteris Centauris, & Lapithis venisset, magnaq; inter illos oborta pugna, Cęneus à nemine armis lędi potuit, ideo, multitudine arborum in illum congesta, fuit præfocatus, & à Neptuno in Cenim auem transfiguratus.

Maximè vir quondam, sed auis nunc vnica, Cęneu.

Cenis in auẽ

Dùm hæc à Nestore narrarentur, Periclimeni fratris mentio facta est, qui à Neptuno in varias se conuertendi figuras facultatem obtinuerat. Quapropter cũ Hercule dimicare ausus, & forma Aquilæ illum eludens sagitta herculea vulneratus est. Neptunus igitur acerbissimè ferens Cygnum filium, ab Achille fuisse interfectum, obtinuit ab Apolline, vt sagitta Paridis talus Achillis transfigeretur. Idcirco, G Achille perempto, inter Aiacem, & Vlyssem de armis Achillis contentio orta est, & Agamemnon quæstionis iudex fuit constitutus.

In libro decimo tertio colligimus à Poeta Agamemnonem iudicem controuersię ne alterum offenderet, sententiam ferre noluisse, & iudicium alijs Græciæ Principibus concessisse, qui postea facundo Vlyssis eloquio ducti, pro illo sententiam dixerunt, consequenterq; arma Achillis illi possidenda tradiderunt. Ex altera parte Aiax ingenti mœrore affectus, hunc dolorem gladio finiuit. Verùm ex sanguine in terram fluente flos hyacintho similis pullulauit.

——— rubefactaq; sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
H *Littera communis medijs, pueroq; viroq;*
Inscripta est folijs, hæc nominis, illa querelæ.

Aiax in florem.

Vlysses igitur, victoria relata, in Lemnum missus fuit, vt inde Philoctetem Herculis sagittas habentem abduceret Hic reuersus, Troia deleta, & classe Græcorum in Thraciam transfretante, Polixenam Priami, & Hecubæ filiam proprijs manibus immolauit; cuius corporis abluendi gratia, ad litus Hecuba cum esset profecta, ibi cadauer Polydori filij à Polymestore Thraciæ Rege necati conspexit. Nam Priamus Polydorum filium cæteris natu minorem, ob incertum belli troiani euentum, ad Polymestorem misit; sed ille honorificè puerum susceptum, & necatum in mare proiecit. At Hecuba tanti sceleris impatiens Polymestorem vnà cum alijs mulieribus excæcauit: vnde illam fugientem, & à Thracibus saxis associatam in canẽ fuisse transmutatam referunt.

Hecuba in canem.

Clade ſui Thracum gens irritata Tyranni
Troada telorum, lapidumq; inceſſere iactu
Capit, at hac miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur, rictuq; ad verba parato
Latrauit, conata loqui.

Hac inſigni calamitate Deorum omnium animus exagitatus fuit,præterquàm Auroræ, quæ grauiori doloris cauſa torquebatur: namq; Memnon Tithoni, & ipſius Auroræ filius, cum in bello troiano ab Achille fuiſſet peremptus, à Ioue obtinuit, vt fauillæ Rogi,ſocijq; omnes in aues memnonidas transformarentur, quæ quot annis ad ſepulcrum Memnonis inter ſe dimicantes confluunt. A

memnonides aues.

Atq; animum ex igni, leuitas ſua prębuit alas,
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis, pariter ſonuere ſorores
Innumerę.

Præterea lacrymæ auroræ matris in frigidum rorem ſtillarũt. Deleta Troia, Aeneas cum Anchiſe patre, & Aſcanio filio profugus Delphos peruenit, vbi ab Anio Sacerdote Apollinis, liberali, & honorifico hoſpitio fuit ſuſceptus. Immò narrauit Anius qua ratione filias omnes amiſerit: etenim illæ, benefitio Bacchi, quicquid tangebant, in vinum, oleum, & ſegetem vertebant;hoc autem intelligens Agamemnon, vt, earum opera,exercitum facilius alere poſſet,eas abducere conabatur,ſed Bacchus fugientes in columbas transfigurauit. B

——— *in niueas abiere columbas.*

Anius poſtea Aeneæ illinc diſcedenti cratera ab Alcone Lydio cælatum dono dedit,in quo ſimulacra filiarum Orionis conſpiciebantur, quæ pro Thebano populo ſponte ſemetipſas præbuerunt imolandas, ex quarum rogo iuuenes duo, Stephani nimirum coronæ cognominati dimanarunt.

Stephani qui fuerint.

Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, iuuenes, quos fama coronas
Nominat.

Inde Troiani in Cretam peruenerunt, mox Ambraciã adierunt, hinc in Aoniam profecti ſunt, vbi filij Regis Moloſſi in aues mutati fuerunt.

——— *vbi nati Rege Moloſſo*
Impia ſubiectis fugiere incendia pennis. C

Filia Moloſſi regis in aues.

Tandem Troiani Siciliam inuiſerunt, vbi Galathea Nerei, & Doridis filia Scyllæ, & cæteris nymphis propriam calamitatem communicabat. Hanc Acis ex Simethide nympha, & fauno ortus deperibat: idcirco ambos colludentes animaduertẽs Cyclops eiuſdem amore nymphæ flagrans ſcopulum in illos proiecit: quare Galathea illico ſub vndis ſe occultauit, Acis autẽ ſaxo obrutus in amnem ſui nominis ſe transfosmauit.

Fecimus vt vires aſſumeret Acis auitas
Puniceus de more cruor manabat, & intra
Temporis exiguum rubor euaneſcere capit,
Fitq; color primò turbati fluminis imbre,
Oſq; cauum ſaxi ſonat exultantibus vndis. D

Acis in flunium.

Galatheæ inter vndas hæc narrantis aſpectum Glaucus Deus procul adamauit, dumq; illam blãdis verbis alloqueretur, vndis caput occuluit. Tunc Glaucus ex ſcopulo eminenti ſe Deum eſſe prædicabat. Fuit quidem olim piſcator, qui dum eſtaret herbas, in quibus piſces iacuerant, in mare proſilijt, & à Dijs in marinũ Deum fuit mutatus.

Glaucus quis.

Terra vale dixi, corpuſq; ſub equore merſi
Dŷ maris exceptum ſocio dignantur honore.

Quocirca Glaucus cum ſe contemni à Scylla animaduertiſſet, ad Circem profectus eſt, vt eius ope, vel magicis cantionibus amica potiretur.

In libro decimo quarto Glaucus ad Circem Solis filiam verbis, & herbis præpotentem peruenit, quæ facilem inter ſe, & nympham amorem conciliaret. Tunc autem Circe Glauci amore accenſa, cum apud ſe detinere conabatur, ſed cum contemptum

temptam ab illo esse animaduerteret, omnem furorem in scyllam conuertit, verbisq; magicis effecit, vt Scylla maniaco affectu quodam vexata se in mare siculum præcipitaret, & in saxum fuit mutata, quod adhuc à nautis vitatur.

Ni prius in scopulum, qui nunc quoq; saxeus extat
Transformat foriè, scopulum quoq; nauita vitat.

Scylla in scopulum.

Hunc igitur scopulum cum euitasset Aeneas, ad insulas Pithecusas accessit, quæ à Simiarum multitudine cognominantur. Namq; Iupiter periuria Cecropum exosus, illos in simias transfigurauit, qua de causa insulæ, quas coluerant, Pithecusæ cognominantur.

E

Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cecropum exosus, gentisq; admissa dolosæ
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem
Dissimiles homini possent, similesq; videri.

Hinc postea Aeneas ad sybillam Glauci filiam penetrauit, à qua in Elysios campos ductus, progeniem suorum venturam cognouit, necnon à Sybilla intellexit, veluti ipsa ab Apolline impetrauit, vt tot annos viueret, quot arenas in manu stringeret. Postmodum Aeneas iter in Italiam faciens, Machareum Ithacensem Vlyssis comitem offendit, qui innumeros suorum sociorum casus recensuit: namq; cum socij Vlyssis domum Circes petijssent, varias belluas olim homines sunt conspicati. Immò ipse Machareus poculis Circes in quadrupedem fuit mutatus: sed demũ Vlysses, implorata Mercurij ope, socios omnes recuperauit.

Cecropes in Simias.

F

——— *accipimus sacra data pocula dextra,*
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit virga summos Dea dira capillos,
Et pudet, & referam, setis horrescere cœpi,
Nec tam posse queri, pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu.

Quamobrem Machareus exemplorum peritissimus validis rationibus Aeneæ persuasit, ne litus à Circe habitatum attingeret: quandoquidem Picus etiam Rex ab eadem Circe, sola tactus virga in picum auem euolauit.

Ter iuuenem baculo tetigit tria carmina dixit;
Ille fugit, sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seq; nouam subito latijs accedere syluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum clamydis pennę traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat aurum
Pluma fuit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

G

Picus Rex in auem.

Præterea, & socij Picum regem inquirentes, in varias effigies mutati sunt.

——— *Regemq; reposcunt*
Vimq; ferunt, sæuisq; parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosq; veneni,
Cuius ab attractu variarum monstra ferarum
In Iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.

H

Vxor postea Regis Pici, Canens cognominata, ob amissum maritum, ingenti agitata dolore apud fluuium Tyberim extabuit, qui locus Canens ab illius nomine appellatus est.

Tabuit, inq; leues paulatim euanuit auras;
Fama tamen signata loco est, quem rite Canentem
Nomine de nymphę veteres dixere coloni.

Itaq; Aeneas à Machareo monitus domicilia Circes vitans in Italiam profectus est; vbi cum Rutulis prælians pro Rege Latino opem ab Euandro impetrauit. Turnus autem Dux Rutulorum Venulum misit ad Diomedem Legatum, vt ab illo aduersus latinum, & Aeneam auxilium obtineret, quod Diomedes minimè concessit asseuerans Venerem pro Aenea pugnare, & huius Deę tantum esse Numen, vt eam cuncti

cuncti mettere debeant: quandoquidem & ipſi Diomedis ſocij cum, inuita Venere, ad bellum eſſent profecti, in aues cygnis ſimiles abierunt, quas Authores aues Diomedeas, & vulgus Artenas nuncupant.

Socij Diomedis in aues.

Vox pariter, vociſq; via eſt tenuata, comaq;
In plumas abeunt, plumis quoq; colla teguntur,
Pectoraq; & tergum, maiores brachia pennas
Accipiunt, cubitiq; leues curuantur in alas
Magna pedes &c.
Si volucrum quę ſit dubiarum forma requiris,
Vt non cycnorum, ſic albis proxima cycnis.

A

Hanc igitur Diomedes attulit excuſationem, ne pro Turno aduerſus Aeneam milites cogeret. Quapropter Venulus, accepto reſponſo, agros Apuliæ reliquit: quamuis illum Pan Mercurij filius, necnon nymphæ inuitarent, quas cum paſtor quidam Apulus oratione inconcinna offendiſſet, in arborem oleaſtrum fuit transfiguratus.

Paſtor in Oleaſtrum.

Improbat has paſtor, ſaltuq; imitatus agreſti
Addidit obſcænis conuicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor:
Arbor enim eſt, ſuccoq; licet cognoſcere mores
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet, aſperitas, verborum ceſſit in illas.

B

Tandem, deſperato Diomedis præſidio, Turnus proprijs ſiſus copijs Troianos profligare nitebatur, iamq; in eorum claſſem immiſerat ignem; quando Deorum mater (quoniam naues Teucrorum in Ida monte Phrygiæ, vbi potiſſimum ipſa colebatur, fuerant fabrefactæ) à Ioue impetrauit vt omnes in nymphas verterentur: Deniq; Turno ab Aenea perempto, Ardea vrbs, quam ille habitabat, accenſa eſt, ex qua volucris eiuſdem nominis cum vrbe euolauit. Itaq; Aeneas cum ad extremam ætatem peruenìſſet, poſt tot, & tanta facinora, precibus Veneris, in Deum indigitem fuit conuerſus. Aeneæ ſucceſſit Aſcanius, cui Syluius, Latinus, Epitus, Capys, Capetus, Tyberinus, à quo Tybris denominatus eſt, deinde Agrota, Auentinus, à quo mons Auentinus fuit cognominatus, & demum ſucceſſit Palatinus, quo regnante, Vertumnus Deus in varias mutari formas erat ſolitus, & Pomonã Deam peramabat; cumq; illa nunquam potiri potuiſſet, tandem conuerſus in anum multa narrabat, quibus muliebris animus flecti ſolet. Sed cum Pomona à priſtina opinione nullo modo remoueri poſſet, tandem Anaxeritis Cypriæ exemplum ante mentis oculos repræſentauit, quæ, nimia crudelitate, in cauſa fuit, vt Iphis adoleſcens illam diligens, laqueo vitam finiret, quæ poſtea à Venere in ſaxum fuit commutata.

Ardea auis vnde dicta.

C

Iphis in ſaxum.

——— *calidusq; e corpore ſanguis*
Inducto pallore fugit, conataq; retro
Ferre pedes, hæſit, conata auertere vultus
Hoc quoq; non potuit paulatimq; occupat artus,
Quod fuit in duro iampridem corpore ſaxum.

His auditis, Pomonæ rigidus animus flecti cœpit: propterea Vertumnus priſtinam induens formam illam complexus eſt. Iam poſt Palatinum Albæ Regem Aemulius, & Numitor fratres ſucceſſere: deinde ex filia Numitoris compreſſa à Marte Romulus, & Remus orti ſunt, qui grandiores facti Amuliũ interfecerunt, & regnum auo Numitori à fratre ablatum reſtituerunt. Immò ipſi vrbem Romam ædificarũt, quam cum Romulus à virgine Tarpeia auri pulchritudine capta proditam liberaſset, & bellum aduerſus Titum Tatium, pro raptu virginum ſuſceptum confeciſſet, omnibus lege compoſitis, in Cœlũ fuit ſuſceptus, & Quirinus Deus nuncupatus; quem cum Herſilia coniux tanquã amiſſum ploraret, Iuno illam immortalem conſtituit, & Dea Ora Quirini à Romanis fuit nuncupata, quorum templa à Romano populo, in colle Quirinali ædificata fuerunt.

D

In libro decimo quinto habemus Numam Pompilium Romuli ſucceſſorem, qui vt Pythagoram præceptorem audiret Crotonem ſe conferre conſueuerat, quã ciuitatem Mycilus quidam filius Alemonis condidit Crotonem appellatam à nomine

Croto-

Crotonis qui illo in loco sepultus fuerat. Itaq; eò Pythagoras Samius tyrannidem patriæ odio habens se receperat; vbi inter alia præcepta docebat, nefas esse vesci animalibus, quoniam animas mortalium ex corporibus in corpora migrare asseuerabat. Quamobrem temporibus aureæ ætatis, homines ab esu animalium abstinebāt. Præterea diuulgabat omnia commutari, nempè cursus temporum, ætates hominum, & elementa, quam transmutationem elementorum in se inuicem nostri etiam Philosophi promulgant. Insuper Ouidius multa exarat, quæ in eadem natura permanere minimè videntur: siquidem in Africa lacus est Iouis Hammonis, qui die gelidus, noctu verò feruens esse perhibetur. Lignum in aqua fontis Athamantiæ mersum accenditur. Flumen est apud Cicones, cuius aqua potantem in lapidem vertit. Crathis, & Sybaris Calabriæ fluuij capillos aureos reddunt. Salmacis Cariæ fons homines effœminatos efficit. In Aethiopia lacus est, cuius aqua homines, vel in dementiam, vel in soporem ducuntur. Clitorius fons Arcadiæ, postquam Melāpus medicus in eum proiecit herbas, quibus filias Preti Argiuorum Regis ab insania liberauit, bibentes abstemios reddit. Vicissim Lyncestius Thraciæ Fluuius potantes ebrios facit. In Arcadia aquæ fluunt, quæ noctu potæ obsunt, interdiu verò prosunt. In vrbe Pallene hyperborea, homines in paludem Tritonaciam se mergentes in volucres vertebantur.

Pythagoræ dogmata.

Mirabilia quædam.

> *Esse viros fama est in hyperborea Pallene,*
> *Qui soleant leuibus velari corpora plumis,*
> *Cum Tritoniacam nouies subiere paludem.*

Demum Pythagoras tractu temporis cuncta mutari asseuerauit: idq; magnis ciuitatibus, & imperijs contigisse non est ignotum: siquidem Troia, Spartæ, Mycenæ, Thebæ, & Athenæ olim in fælici statu constitutæ, in nihil redactæ sunt. Vicissim Roma ex humili in immensum creuit imperium, quod Helenus Priami filius quondam Aeneæ est vaticinatus. Talis enim est rerum omnium vicissitudo. Id cum Numa Pompilius à Pythagora diligenter percepisset, Romam reuersus, & regni sceptrum suscipiens, populum Romanum ad pium Deorum cultum dirigebat. Is tandem senio confectus vitam morte finiuit. Quare Aegeria nympha illius coniux mœrore afflictata in syluam Aricinam se contulit, vbi Hippolytus Thesei filius eā consolari conabatur propriam ei narrans infælicitatem. Etenim Phædra Pasiphes filia, & Thesei vxor Hippolytum priuignum turpiter deperibat: quare is apud patrem accusatus, quòd nouercæ vim inferre voluisset, in exilium actus est, & dum per litora quadrigis veheretur à Phocis fuit interfectus, sed precibus Dianæ, & præsidijs Aesculapij pristinæ vitæ fuit restitutus, & in nemus Aricinū ductus, vbi quicquid mortalis habebat deponens Deus Virbius creatus est.

Hippolyti casus.

> *Nec nisi Apollineæ valido medicamine prolis*
> *Reddita vita foret.*

Et paulò inferius.

> ——— *quiq; fuisti*
> *Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto*
> *Hoc nemus inde colo.*

Verùm hæc Hippolyti verba consolatione referta apud Aegeriam nihil ponderis habuerunt: quandoquidem illa tandiu fleuit, donec assiduæ lacrymæ in fontem cesserint. Hac de re non minus obstupuit Virbius, quàm Tyrrhenus ille agricola, cui aranti gleba in Tagen puerum vaticinandi peritum transfigurari visa est.

> *Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator*
> *Fatalem glebam medijs aspexit in aruis*
> *Sponte sua primum, nulloq; agitante moueri,*
> *Sumere mox hominis, terræq; amittere formam,*
> *Oraq; venturis aperire recentia fatis.*

Puer vaticinandi peritus.

His fabulis expositis, Poeta ad res romanas exarandas accessit, vt Iulij Cæsaris metamorphosim, & eius præclara gesta facilius diuulgare posset. Itaq; Romani graui pestilentia oppressi, monitu oraculi, Aesculapium figuram serpentis referentem Romam duxerunt, cui postmodum in insula tyberina sumptuosum templum ædificarunt. Hic autem Romæ fuit Deus aduena; cum Iulius Cæsar in vrbe propria Deus

fuerit constitutus, qui varijs muneribus functus, deinde in senatu necatus, à Venere, & cæteris Dijs susceptus, inter sydera fuit collocatus.

Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda, suiq;
Cesaris eripuit membris, nec in aera solui
Passa recentem animam, cęlestibus intulit astris.

Cum hactenus in exarandis hominum transformationibus congerronem egerimus; iam nostra intererit veras, & naturales, necnon etiam supra ordinem naturæ patratas metamorphoses promulgare. Plinius in primis recitat se inuenisse in Annalibus ad P. Licinium Crassum, & C. Cassium Longinum Consules spectantibus, puerum Cassini ex virgine marem factum, & iussu Aruspicum in Insulam desertam delatum fuisse. Item Licinius Mutianus, referente Plinio, tradit se nouisse Argis Aescontem olim Aescuse nomine vocatum, qui nupsit, sed barba erumpente, virilitatem adeptus, vxorem duxit. Idem Plinius memorat L. Cossicium ciuem Trisdritanum, qui nuptiarum die in marem transformatus est. Accedit Liuius, qui meminit Consulatus C. Fabij Maximi, & M. Claudij Marcelli, quo tempore, quidam Spoleti vir ex muliere factus est. Aetate Constantini Imperatoris, vt refert Diuus Augustinus, puella quædam in parte Campaniæ, in masculum mutata est, qui postmodum Romam ductus fuit. Idem accidisse temporibus Alexandri prodit Volaterranus. Immò Empedocles Agrigentinus sectæ pythagoricæ, authore Philostrato, se puellam, & puerum fuisse testatus est. Apud Lusitanos in oppido Esqueria nuncupato nouem leucis ab vrbe Cinymbrica distante, puella quædam nobilis, teste Amato Lusitano, cum ætatem nubilem attigisset, penem intus latitantem emisit. Ex Gaietana etiam muliere, vt Iouianus Pontanus scripsit, quæ viro piscatori nupsit, repente virilia eruperunt: ideoq; cum eam puderet suæ conditionis, quoniam à cũctis irridebatur, ad monasterium se contulit, & tandem defuncta in Templo Mariæ ad Mineruam tumulata est. Pariter, ex Fulgosio, Neapoli regnante Ferdinando primo, Ludouicus Gnarra ciuis Salernitanus quinq; filias ex vxore suscepit, quarum duæ natu maiores, altera nomine Francisca, & altera Carola anno quartodecimo mares euaserunt, & nominibus mutatis, Franciscus, & Carolus nuncupati sunt.

Lib. 7. c. 4. — In lib. de coniug. vet. & nou. leg. — L. 24. comẽ. Rom. — Li. 1. de Emped. — Centur. 1. — Li. 1. de reb. Cælest. — Lib. 1. cap. 6

Hæ igitur vehementer veræ, atq; indubitatæ sunt metamorphoses: siquidem in primordio generationis, horum hominum virilia intra cutem procreantur, cũ extrinsecus fissura tantùm cutis muliebria æmulans pudenda conspiciatur: sed tractu temporis, vel propter casum, vel propter saltũ, dilatata fissura, virilia iam perfectè constructa exiliunt, & qui prius fæmina videbatur, in marem confestim degenerat. Nouimus nostræ ætatis chirurgos, qui aliquando tactu virilia intus latibulari præsenserunt, deinde fissura cutis, per quam infans mingebat, ferro aperta, penis vnà cum testibus erupit. Nostram confirmat opinionem Albertus Magnus historia cuiusdam sua ætate nati, virilia intra pellem continentis; cum tamen inter fæmora duæ eminentiæ faciem vuluæ repræsentarent, sed facta per Chirurgum incisione testes cum virga prosilierunt. Hanc sententiam stabilire potest Ambrosius Pareus, cui versanti in Vitriaco Francico comitatu Caroli Noni Regis, quidam Germanus Maria nominatus fuit ostensus, cum olim fæmina, Maria vocaretur. Is ad annum vsq; decimum quintum pro virgine habitus, dum porcos suæ curæ destinatos in Messem irruentes acrius persequeretur, magno saltu fossam transiuit: quapropter rupta cute, virilia hactenus abdita emerserunt: quare plorans domum se contulit narrans matri in dando vehementi saltu, intestina prosilijsse. Hinc mater vnà cum aduocato chirurgo degenerasse in virum obseruauit, quapropter re ad Eminentiss. Cardinalem Lenancurium Episcopum delata, conuocata concione, nomen & habitũ viri mutarunt. Non dissimilem casum anni sexagesimi supra sesquimillesimum idem Author recitat, de quodam ad annum vsq: decimum quartũ fæmina putato, cuius Ludibundi cum alijs ancillis virilia hactenus implicita eruperunt. Hoc cum parentes intellexissent, facultate ecclesiastica interueniente, nomine mutato, Ioannem pro Ioanna deinceps appellarunt. Similiter Montuus vir celeberrimus refert se intellexisse à Serenissima Eleonora Caroli Quinti Imperatoris germana, quamdam ancillam in marem mutatam fuisse. Sed prudenter addit, quod in his sexus non mutatur, sed detegitur.

Lib. 18. de Anim. cap. 3 — Lib. 2. Chirurgiæ ca. 5. — Loco cit. — Li. 1. Theor. cap. 6.

Ex

Ex altera parte diligenter perpendendum est, num pueri, vel viri fœminarũ metamorphosim induerint, itaut sexus virilis tractu temporis euanescens muliebrem ostenderit, & præcipuè cum Ausonius pueri Beneuentani in virginem transformati meminerit his versibus, in quibus fœminas in viros mutatas non solum in humano, sed etiam in brutorum genere, ad calcem verò cuiusdam Ephebi in puellam transfigurati meminit: versus autem sunt huius tenoris.

Vallebonę res nota, & vix credenda poetis,
Sed quæ de vera promitur historia.
E *Fœmineam in speciem conuertit masculos ales,*
Pauaq; de pauo constitit ante oculos.
Cuncti admirantur monstrum, sed mollior agna.
Astitit in tenerum de grege versa marem
Quid stolidi ad speciem notæ nouitatis habetis?
An vos Nasonis carmina non legitis?
Canea conuertis proles Saturnia Consus,
Ambiguoq; fuit corpore Tiresias,
Vidit fœmineum fons Salmacis Hermaphroditum,
Vidit nubentem Plinius Androgynum.
Non satis antiquum, quod Campana in Beneuento
Vnus Epheborum virgo repente fuit.
F *Nolo tamen veteris documenta arcessere famę.*
Ecce ego sum factus fęmina de puero.

Præterea legendi sunt Galeotus de doctrina promiscua, Cardanus de varietate rerum, Vuerius de Præstigio Dæmonum, Gemma in Cosmocritica, Marcellus Donatus in historia mirabilium, & multi alij, qui in hoc genere quicquid dixerint, fallacem verborum gannitum esse arbitramur: cum nequaquam fieri possit, vt virilia nisi amputata euanescant, neq; vi alicuius morbi ita contrahantur, vt sexum muliebrem referant. Nisi velimus in campum afferre historias eorum, qui sexum virilem, vel muliebrem simularunt, ex quibus fortè inualuit opinio apud vulgus mulieres aliquando masculescere, & denuò ad pristinam naturam reuerti. Legitur enim apud Lipomanum de Pelagia, quæ omnia immensi valoris, & quæstu meretricio conquisita per Episcopum pauperibus distribuẽda reliquit, & virili habitu inter Monachos vixit, donec per mortem sexus fuit detectus. Similiter Eugenia Philippi Consulis filia, vt Christi mandatis rectius obtẽperare posset, Eugenius credita munus etiam Abbatis obijt. Item Euphrosine, ex Metaphraste, in Alexandrina vrbe, contemptis nuptijs, sub nomine Smaragdi inter Monachos latens, annos octo supra triginta vitam religiosissimam duxit. Ideo si hæ mulieres habitu virili deposito, ad pristinam vitam reuersæ essent, vulgus ex maribus in fœminas degenerasse asseuerasset. Quod verò de Ioanne Octauo Anglo Pontifice Romano fœmina credito diuulgatur, inconditum deliramentum esse arbitramur, quia nullus Authorum, qui illius monumenta annalibus mandarunt, hoc nunquam scripsisse legitur.

Tom. 2. (margin, G) *Mulieres quæ mares.*

Verum quidem est, quod interdum ludificatione dæmoniaca homines in bestias transfigurari videntur: quandoquidem habetur, in Vitis Patrum, puella quædã, quæ omnibus sub effigie equina, & Beato Machario, nonnisi humana forma apparebat, quoniam apud sanctum, & iustum virum diabolica illusio cessabat. Item homo quidam formam asini spatio triennii induit, maleficæ mulieri famulans, donec maleficentia detecta, & restituto in pristinam formam homine, mulier vltimo supplitio affecta fuit. Scribit enim Diuus Augustinus perniciosa mulierum arte, & Dæmonum facultate, homines in lupos, & iumenta verti, rursusq; in pristinam effigiem reuerti posse; dummodo non putemus ferinam mentem in illis fieri, sed rationalem seruari, quoniam Dæmones naturas non creant, sed tantummodo id præstare valent, vt, quod non est, esse videatur. Quapropter Copas apud Plinium retulit Demarchum quemdam in sacrificio Arcadum, delibatis extis, in lupum fuisse conuersum; & decennio tandem transacto, pristinæ formæ restitutum. Idq; magis de authoritate Dæmonum credendum est, cum rebus naturalibus similia procreentur: siquidẽ herba quadam prunis imposita, teste Diuo Thoma, trabes suffumigatæ intuentibus tot serpentes apparent.

(margin, H) *In lib. de Spiritu, & Anima cap. 26.*

Huic

Huic addere possumus lucernam adipe leporino plenam, quæ in cætu mulierum ardens constringit omnes, vt, nudato corpore, saltent, donec lumen extinguatur: Pariter si lucernarum ellychnia atramento sepiæ, & modico æruginis æris infuccata ardeant, homines circumstantes partim nigri, partim ærei videbuntur. Apud Massagetas crescunt arbores, teste Homero, quarum fructus in flammam proiecti, proximiores igni reddunt stolidos, qui confestim à sedibus resilientes in choreas, & saltationes incumbunt. Cum igitur rerum naturalium peritissimi sint Dæmones, nulli dubium est, quòd multas huius generis metamorphoses ostendere possunt.

Cap. 4. Tandem metamorphoses supra ordinem naturæ patratæ sunt ponderandę. O missa igitur Regis Nabucdonosoris transmutatione, quæ in sacris paginis apud Danielem legitur, se se offert illa Tetidatis Armeniorum Regis, qui Pipsimem, & Gaianam virgines nefandis insectans modis, vt earum pudicitiam læderet, & demum martyrio affecit, paulò post, Deo permittente, in Porcum transformatus est. Item in finibus Britanniæ regnabat quidam tyrannus nomine Ceretius, qui ad reuocandam à diuina lege Christi fidelium mentem omni genere prestigiorum, versutiarum, & tandem vltimo supplitio vtebatur. Quamobrem Sanctus Patritius, audita Tyranni crudelitate (Eusebio Iesuita authore) illum epistolis monitorijs ad frugalē vitam, & ad viam salutis reuocare conabatur. At ille, spreto omni admonitionum genere, cruentas Christicolarum cædes quotidie magis atq; magis dilatabat: vnde Sanctus Patritius ad Deum sic orasse fertur. Domine Deus sicuti vis, & potes, hominem hunc vulpinum, omniq; scelerum genere inquinatum, & monstrosum, modo etiam monstroso à facie terræ eijcias: tunc Deus Clementissimus vocem serui exaudiens, tyrannum in foro stantem multitudine suorum stipatum in vulpem transformauit, quæ confestim ab hominum conspectu fugiens, nunquam amplius comparuit.

Lib. 2. hist. de mirac. nat.

MIRABILIA HVMANAE NATVRAE.

NFINITA ferè dictu, & auditu mirabilia circa humanum corpus hoc in loco essent recensenda; sed potiora tantùm in gratiam lectoris meditabimur. Primùm capilli se se offerunt considerandi, qui in aliquibus vnica nocte canuerunt. Etenim, authore Schenchio, fuit iuuenis nobilis in aula Cæsaris versans, qui virginis, quam deperibat, pudicitiam expugnauit; cum tamen ibi hoc supplitio capitali esset vetitum. Quocirca in carcerem ductus, postridie plectendus capite, ea nocte, concepta mortis formidine, ita immutatus est, vt sequenti die coram Tribunali constitutus à nemine eorum, quibus cum familiariter versabatur, neq; etiam ab ipso Cæsare dignosceretur. Color ex florido erat luridus, facies cadauerosa, barba illuuie deformata, & totum deniq; caput canitie tectum: idcirco Cæsar illum intuens suppositítium esse suspicatus est; immò explorare iussit an illa canities esset adulterina, & barba aliquo liquore oblinita: & cum nullam esse imposturam animaduertisset, horrido iuuenis aspectu obstupefactus de vindicta in miserationem animum deflexit. Verùm magis admirari debemus pusiones, qui cani nascuntur, & progressu ætatis nigrescunt. Constat enim ex Solino, populos Albanos ita cognominatos, quia albis capillis nascãtur. Ratio autem naturalis esse potest, quoniam crines in vitæ primordio phlegmate nutriantur, quod tractu temporis in sanguinem vertitur: propterea capillus primùm albus, dum sanguine postea nutritur pedetentim nigrescit. Vicissim tradit Rhasis se nouisse quemdam, qui hausta calchanti drachma, vnica nocte, omnes capillos albos amisit; hoc remedii genus omni quaq: non est probandum, cum Galenus calchanthi vsum in medicaminibus internis improbauerit.

Lib. 1. obser obser. 1.

In polyhist. cap. 19.

In Obser. Præterea ex Dodoneo habemus Monastriam graui onustam ætate, quæ post ca-

sum

casum crinium alborum, capillos nigros emisit, rugas faciei deposuit, & mammæ denuò ita tumefactæ sunt, vt honestam hanc mulierem huius nouitatis puderet. Fuerūt etiam homines ex Cardano, qui capillos, capite immoto, ad frontem traducebant, denuoq; reducebant: cum tamen notum sit tali virtute capillos non pollere, nisi id in robur, & laxitatem cutis referatur.

Insuper non defuerunt mulieres barba admirabiles: cum, teste Vuolfio, in Gynecio Alberti Bauariæ Ducis mulier barba nigra, & promissa insignis versaretur, & in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspicitur icon mulieris Germanę, quæ olim Bononia transiens barbam duos palmos longam gestabat. *Li. 8. de variet. c. 43.*

E Si ad oculos animū dirigamus, adhuc multa admiratione digna inueniemus. Nam Plinius memorans nonnullos insigni oculorum acie refertos, in arenam ducit quemdam Lynceum, qui in bello punico, à Promontorio Siciliæ Lylibeo classem à portu Carthaginensi exeuntem videbat: immò in hoc interuallo centum, & vigintiquinq; mille passuum, numerum omnium nauium recensebat. Item Callicratis acutissimam admiratur visionem, qui formicas ex ebure ita tenues fabricabat, vt cæteris partes earum essent inconspicuæ. Pariter, ex Plinio, habemus nonnullos in Illyria habitasse, qui ira perciti diutius aliquem intuentes fascinabant. Idem præstare dicuntur mulieres in Scythia Bythiæ nuncupatæ, quæ duplici oculorum pupilla sunt refertæ; immò apud Solinum omnes duplicem pupillam habentes veneno non carere perhibentur. Item scribit Cornelius Gemma se quemdam nouisse, qui noctu, externo lumine non adhibito, litteras legebat. Immò Suetonius in Vita Tiberij Cæsaris author est, ipsum noctu absq; lumine cuncta clarè prospexisse. Posteaquam de visione fit sermo non sunt omittendæ admirabiles quorumdam proprietates; nam Scaliger meminit cuiusdam sibi noti, qui ad simplicem Crescionis, siuè sysimbrij aquatici aspectum tali horrore corripiebatur, vt illicò inde fugere cogeretur. Et Marcellus Donatus nouit Mantuæ virum nobilem Hippolytum Lanzonum Hericij terrestris aspectum adeò formidantem, vt, ipso viso, syncope statim corriperetur. De his postea qui feles, & mures perhorrescunt, suo loco explicatum est. Abenzoar quoq; de se ipso scriptum reliquit, se vulnus etiam simplex aspicientem animi deliquium incurisse, sed hæc proprietas in alijs quamplurimis etiam obseruatur. *Lib. 7. ca. 2.* *Lib. 1. Cosmocrit. c. 7.* F *Exerc. 274.* *In lib. de med. hist. c. 4.*

De cæcitate legimus, quòd Diodorus Stoicus luminibus cassus Geometriā docebat, præcipiens discipulis, vbi, vnde, & quò linea quælibet esset ducenda. Dydimus quoq; Alexandrinus Præsul Cæsariensis ab ineunte pueritia cæcus Dialecticam, & Geometriam didicit, necnon Commentaria in Psalmos, authore Volaterrano, scripta reliquit. Nostra ætate, nimirum quatuor ab hinc annis, Ioannes Gambasius Volaterranus insignis statuarius Florentia Romam profectus est. Hic circa annum ætatis vigesimum, vtroq; captus est oculo: quocirca per decennium in hac arte nihil erat operatus, sed deinceps subijt eum cogitatio ingenij, denuò artis statuarię vires experiendi, & contrectata diligēter manibus statua marmorea, quæ Cosmum primum Hetruriæ Magnum Ducem referebat, aliam ex argilla adeò similem expressit, vt omnes rei nouitate stupidos reddiderit. Quare iussu Ferdinandi Magni Ducis Hetruriæ, Romam petijt, & expressam Vrbani Octaui Pontificis Maximi ex argilla effigiem quam simillimam eidem obtulit, deinde multas etiam nonnullorum formas effinxit. Hodie Lanius cæcus Bononiæ versatur, qui solo tactu belluas mactandas quanti sint ponderis æstimat, libellas stateræ numerat, monetas noscit, equitat, & alia multa ad munus Lanii attinentia fæliciter obit. Postremo Dodoneus meminit senis nonagenarii cæcutientis, qui, vulnere supra frontem accepto, tantum abfuit vt perierit, vt potius sanato vulnere, cum omnium admiratione visionem recuperauerit. Memoriæ etiam proditum est Vespasianum Imperatorem cæco homini visum restituisse, saliua oculorum membranis inspersa, quod vt à Principe victore cæcus exoraret, per quietem à Serapi fuerat admonitus. Verùm veluti hoc est dubium, illud sanè est certissimum, & omnibus notum Reges Galliæ, & Angliæ sola saliua strumis cruce signatis, laborantes ab hoc morbo liberare; siquidem Polydorus Virgilius Edoardi Regis Angliæ id præstantis meminit. G *Statuarius cæcus.* H *In obser.* *Lib. 8. hist. Angl.*

Quod de acutie visus explicatum est admirandum, de subtilitate etiam auditus est intelligendum: siquidem ex Plinio, prælium quo Sybaris deleta est, ipso die

auditum

auditum fuit Olympiæ, quo peractum, per interualla maris, & terræ longiſſima; veluti etiam Oroſius recitat, quando de bello Xerſis verba facit.

Demum quoad auditum Hippocrates meminit cuiuſdam Aicanoris, qui timore ſoni tibiæ noctu ad conuiuia inuitatus non progrediebatur, interdiu verò tali ſono nihil commouebatur. Scaliger quoq; admirandam, & iocoſam proprietatem cuiuſdam memorat, qui audito phormingis, ſeu citharæ ſono, illicò vrinam reddere cogebatur.

Lib.5.morb. pop.
Exerc.344.

Iam promulganda ſunt admirabilia ad linguam,& dentes attinentia. Atys Creſſi filius, vt refert Textor, adhuc ſemeſtris animaduertens paterno iugulo gladium imminere, in cunabulis locutus eſt. Similiter, ex eodem authore, Eyles Athleta Samius, cum ſortitionem inter ſocios non bona fieri fide obſeruaſſet, magnam concipiens iram locutus eſt, cum antea ſemper mutus fuiſſet. Vice verſa,ex eodem Textore, vxor Nauſimenis athenienſis filios, in inceſtu deprehendens, horrore nefandi ſceleris attonita vocem amiſit. Tandem Plinius linguæ quorumdam hominum ineſſe venenum protulit: idcirco ſcripſit Iſidorus in Africa verſari quaſdam familias, quarũ verbis probata intereant, arbores areſcant, & infantes pereant. Noſtro etiam ſeculo, quidam miles per Cataloniam vagabatur, qui laudum præconio, aliquid perſequens, pænitùs exterminabat. Circa dentes, obſeruantur nonnulli cum dentibus nati, & alij, qui loco dentium os continuum habuerunt, vt quidam filius Pruſiæ Regis Bithynorum. At Timarchus Meſtoris Cyprij filius gemino dentium ordine vtrinq; munitus fuit, veluti etiam Direpſima Mithridatis filia. Cum Ion Chius, apud Cælium, triplicem ordinem dentium Herculi attribuat: neq; hoc admirãdum eſt, quoniã Columbus noſtri æui anatomicus celeberrimus meminit pueri triplicem dentium ordinem gerentis.

T.o.2. offic.
Lib.7.cap.2
In lib.Anat cap.10.

Circa olfactum admiratione detinemur: cum Amatus Luſitanus ſcriptis mandauerit ſua ætate vixiſſe monachum ex ordine Prædicatorum nobilem Venetum ex Barbarigorum familia, qui odore roſæ in animi deliquium incidebat. Immò Venerius olim Venetorum Dux odore roſæ ferè exanimabatur. Marcellus Donatus nouit ſtrenuum militem, qui rutæ odorem nullo modo perferre poterat, ſed ſtatim fugæ ſe committebat. Fuerunt etiam nonnulli, qui ſolo medicamenti olfactu magis purgati ſunt, quàm ſi medicamen hauſiſſent. Tandem ad olfactum referenda ſunt eorum excrementa non iniucundum odorem ſpirantia: nam Quintus Curtius de Geſtis Alexandri Magni hiſtoriam conſcribens tradit ex ſudore Alexandri Magni ſuauiſſimum odorem dimanaſſe.

Centur.2. curat.36.
In l.de med. hiſt.cap.4.

Circa guſtum nonnulla ſunt attingenda: nam Luſitanus ſcribit fuiſſe nonnullos, qui ab eſu piſcium maxime abhorrebant,quibus ſi caro piſcium alijs cibarijs admixta oblata fuiſſet, ſtatim animi anguſtias cum vomitu, & alui deiectione incurrebant. Braſauolus nouit Iuliam Taraconenſem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, quæ carnes guſtare non poterat,& ſi incautè illas libaſſet,vehementi syncope detinebatur. Conciliator Aponenſis, referente Mattheo Gradẽſi, lac ita abominabatur, vt neq; illud edentes ſine nauſea intueri poſſet. Item Marcellus Donatus nouit Mantuæ nobilem virum, qui illud Ouatartici genus ſcilicet edulium paratum ex ouis ſturionis vulgo cauiaro nuncupatum non modo libare, ſed nec etiam intueri poſſet. Quemadmodum de alio ouatartico vulgo Botarga nuncupato in alijs accidiſse obſeruauit. Id quod hactenus de eſculentis diximus, de potulentis etiam aſserendum eſse putamus: ſiquidem Pontanus ſcribit ſuis temporibus fuiſse quemdam, qui toto vitæ curſu à vino abſtinuit: immo imperante Ladislao Neapolitano Rege, cum primoribus labiis vinum libaſset, maxima noxa affectus eſt. Viciſſim Andron, Argiuus nunquam ferè ſiti vexatus fuit: quandoquidem per aridam iter faciens Lybiam potionis nunquam indiguit.

In lib. de reb.caleſt.

Admirabilia quoq; aliarum partium ſilentio non ſunt inuoluenda. Nam Plinius ex Crate Pergameno, adhuc in Helleſponto quoſdam homines Ophiogenos nuncupatos verſari prodidit, qui, ſolo tactu, Serpentum ictus ſanabant;veluti in Hiſtoria Serpentum fuit explicatum. Immo, ex eodem Plinio, pollex dextri pedis Pyrrhi Epirotarum Regis, ſolo tactu lienoſos liberabat: quare cum eius cadauer in rogo cremaretur, cæteris partibus combuſtis,ſolus ille digitus incombuſtus remanſit

Lib.7.cap.2

Item

Item Inuictissimus quicumq; Galliarum Rex, solo manuum tactu ægritudinem gutturis, nempe strumas attenuat, atq; sanat; vt paulo ante fuit explicatum.

Memorat Schenchius honestum quemdam ciuem Vratislauiensem, ex cuius vena secta non solum sanguis, sed etiam manauit lac, quod pridie assumpserat. Item ex Dodoneo, Syrus quidam, coniuge defuncta, infantem filium sic aluisse perhibetur; illum proprijs vberibus sæpè admouebat. & lacte, propter continuum suctum, inde manante nutritus est. Neq; hoc in doctrina Aristotelis videbitur mirabile, cum is lac assiduo suctu in mammas disluere posse tradiderit. Verùm magis admirari debemus ossa absq; medulla; nam Lycdamnus Syracusanus, ex Solino, vir fortissimus non solum caruit medulla ossium, immo neq; sitiuit, neq, vnquam sudorem emisit, & primus in certamine olympico Pancratij præmium reportauit. Tandem de cute Habitantium Britãniam minorem admirandum narratur; cum infantes quadam nobilitatis nota insigniti nascantur, nonnihil albedinis in partibus posticis habentes; quare hoc signo carentes ex adulterio nati esse creduntur.

Lib.3.obser. 63.

E

Solinus inter mirabilia naturæ humanæ, risum infantis ante diem quadragesimum recenset. Sed Zoroastes ea hora risit, qua natus est; cum Crassus Zoroastis auus nũquam risisse visus sit, qui postea in bello Parthico fuit extinctus. Itaq; ad mentem Solini, risus præcox pro fælici omine fuit habitus; cũ Zoroastes bonarũ artium fuerit peritissimus, quemadmodum vice versa tardus, vel nullus risus ad malum omen refertur. Veluti igitur vixerunt homines, qui nunquam riserunt, vt Anaxagoras, Clazomenius, Cato, & M Crassus, sic etiam fuerunt, qui nunquam ructarunt, vt Põponius Poeta, & qui nunquam spuerunt, vt Antonia Drusi; & tandem qui risum nunquam cohibere potuerunt vt Zenophantus.

Risus admirandus.

F

De ingenio, & memoria hominum quidam prædicant admiranda. In primis multæ mulieres in Musarum studijs exercitatæ fuerunt memorabiles, vt Aspasia, Sappho, Elpis Boethij vxor, Cornelia Graccorum mater, quæ testimonio Ciceronis, epistolas eruditissimas, & oratoria scaturigine respersas scripserunt. Sed, his omissis, ad memoriam memorandam accedemus: nam Petrarcha in historia rerum memorandarum, meminit Clementis Sexti Pontificis Maximi, qui quicquid vel semel legerit, obliuisci, etiamsi vellet, non potuerit, & talem memoriam à magno capitis ictu est adeptus, antequam summæ dignitatis culmen attingeret: siquidem contingere aliquando potest, vt ex ictu capitis, sanguine manante, memoria reddita sit præstantior, & illustrior. Habemus etiam ex Eusebio Cæsariensi mirabilem memoriam Valentis Aeliæ ciuitatis Diaconi, qui cuncta Dei verba scripta callebat. Idem traditur de Ioanne Palestino cæco, qui de sacris Biblijs interrogatus, statim omnia tanquam ex quodam litterarum penu proferebat. Vixit etiam puer, referente Maiolo, Anno Domini vigesimo octauo supra millesimum, & centesimum in vrbe Suessoniensi, qui omnem veteris testamenti historiam rithmicè referebat, & augetur admiratio, quoniam erat pecudum custos: sed hoc non aliunde, nisi infusa diuinitus Beatæ Mariæ semper Virginis gratia, didicisse asseuerabat. Præterea ex Plinio, Cyrus nomina omnium sui exercitus recensebat. Rex Mithridates viginti duabus Nationibus imperans totidem linguis iurà dicebat, & singulas sine interprete intelligebat. Seneca, & ipse in principio declamationum tanta memoria pollere testabatur, vt ducentos versus recitatos, mente retineret, & ordine retrogrado proferret, immò duo etiam milia nomina eo, quo prolata erant, ordine, repeteret. Nouimus, & nos iuuenem ingenij dotibus illustrem, qui centum theses publicè disputandas proposuerat, & centum argumenta ad theses expugnandas prolata ad vnguem ordine retrogrado replicabat. Itaq; memoria pars est animi valdè delicata, & fragilis, quam senectus facilè depopulatur: item hæc propter casum, ictum, vel grauem morbum amittitur. Narrat enim Plinius fuisse quemdam, qui læso capite ab ictu lapidis, omnium litterarum oblitus est, similiter alium, qui ab alto delapsus tecto, parentes & omnes consanguineos obliuioni mandauit; & deniq; alium, cuius ægritudo grauis memoriam proprii nominis aboleuit.

G

Lib.8. hist. cap.21.

In Colloq.

H

Memoria mirabilis.

Cæterùm contemplantibus faustum hominis euentum primò occurrit Telephus Herculis filius, iussu aui, in syluis expositus, & à Cerua nutritus. Deinde Semiramis fæmina illustris, quæ infans penè prius periclitata est, quàm in lucem edita, quo-

quoniam iacuit infans iuxta Syriæ ſtagnum defectu alimēti mox interitura, niſi aues ei alimoniam miniſtraſſent; hinc à paſtoribus Regis ſublata, & alta, tandem adulta Regi maritata, quæ regnum non modò obtinuit, ſed etiam auxit. Pyrrhus Aeacide filius regia domo excidit, & prementibus à tergo hoſtium telis ægrè ſeruatus, ſed Glauciæ commendatus, tandem adultus in regnum fuit reſtitutus. Cyrus ſtatim atq; in lucem prodijt Feris expoſitus caſu magis, quàm conſilio matris nutritus, & ſeruatus eſt. Romulus tandem, & Remus in Tyberi periclitantes à flumine ad ripam depoſiti proculdubio perituri, niſi vagitu lupam non rapientem, ſed nutrientem attraxiſſent.

Dies Natal. fauſtus. A Addere poſſumus diem natalem quorumdam fauſtum, & memorabilem, ſit igitur exemplum Caroli Quinti inſtar omnium, qui vigeſima quarta die Februarij natus, eadem die Galliarum Regem ſuperatum, penes Ticinum, captiuum duxit, & deniq; eadem die à Clemente Septimo Pontifice Maximo Bononiæ diadema auguſtale ſuſcepit. Viciſſim Antipater Sydonius diem natalem ſemper infauſtum habuit, quia febre anniuerſaria eadem die laborauit, qua tandem eadem die natali conſumptus eſt.

Inſuper robur virium admirationem immenſam nobis affert: ſiquidem Dauid puer corporis robore, & animi magnitudine longè alijs præſtabat, dum, ex ſacris paginis, curſu Leonem, & Vrſum anteuertebat. Apud Plinium facta fortia Milonis leguntur, qui currendo bouem baiulabat, & pugno ipſum interficiebat. Tritanus gladiator hominem armatum ſolo digito ſuperabat, & ſuperatum digito ad caſtra ſui Imperatoris deferebat. Ruſticus etiam Alemanus quæcumq; grauia onera attollebat, & tale robur ex panis eſu in margine cuiuſdā fontis inuenti ſe adeptum eſse prædicabat. Cleomenes Aſtypaleus magnitudinis enormis multa facinora vi potius corporis, quam animi præſtitiſse traditur. Is tandem ingreſsus ludum litterarium, & fracta columna domicilium ſuſtinente, cōfeſtim ingentem puerorum numerum oppreſſit: qua de re ad extremum requiſitus ſupplitium, ſepulcrum intrauit, & operculum ſuperimpoſitum, contra vim reuellentium aliquandiù tenuit, ſed tandem, illo fracto, nuſquam apparuit. Item narrat Maiolus ſe vidiſse hominem Aſiaticum coram Marchione Piſcariæ, arreptam pilam marmoreā ambitus trium pedum in altum proijcere, & ſæpiſſimè ex alto relabentem vlnis recipere, deinde celerrimo iactu illam tanquam pilam luſoriam ante, & retro excipere.

Lib. 1. Reg. B

Robur viriū admirandū.

Prædicatur etiam admiranda fortitudo Rodamantis Mantuani ex Gonzaga gente, qui ferreos equorum compedes manibus torquebat, & funem craſſitie brachij torquens, & retorquens diſcindebat. Deniq; Olaus Magnus homines Suetiæ, & Gothiæ maſcula virtute conſpicuos admiratur, qui equum, aut bouem attollentes ferunt, & pondus librarum mille ad multa milliaria baiulant. Demum Vberti de Cruce Mediolanenſis fortia facta in hiſtoriis celebrantur: hic enim Anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo, equum currentem immobilem reddebat, & iumentum tritico onuſtum humeris ferebat. De robore Herculis multa à Poetis tradita tanquam fabuloſa omittimus, & conſultò etiam Sanſonis fortitudinem in capillitio conſiſtentem ſilentio inuoluimus, cum hæc ex ſacris paginis ſit notiſſima. C

Inter viros vtraq; fortitudine præſtantes collocandi ſunt illi, qui cruciatus, tranquillo animo, ſuſtinuerunt, veluti Leæna meretrix, quæ torta Harmodium, & Ariſtogitontem tyrannicidas non indicauit. Aequo etiam animo Anaxarchus cruciamenta tulit, qui tortus linguam ſibi amputauit, ne reuelaret illos, qui de tyrannicidio pertractarunt. D

Lib. Iudic. cap. 13. 14. 15.

Iam ad ſimilitudines vultus admirabiles properandum eſt; cum aliquando: ſpecies facierum humanarum tam ſimiles inueniantur, vt ab inuicem intuitu diſtingui nequeant. Narrat enim Solinus Anthioco Regi Syriæ Artemonem quemdā plebeium ita fuiſſe ſimilem, vt Laodice Regis vxor, huius aſpectu, maritum defunctum tandiu diſſimulauerit, donec iuxta voluntatem Rex alter electus fuerit. Viues D. Auguſtini Scholiaſtes tradit filios gemellos natos fuiſse Mechliniæ, vultu, & geſtis adeò ſimiles, vt in his dignoſcendis, non ſolum extranei, ſed etiam ipſi parentes alterum pro altero vocantes errarent. His fortè non diſſimiles fuerunt gemelli, quos in Germania Albertus Magnus ſe vidiſse promulgat, tantæ conformationis, vt

Lib. 21. ca. 8

In Lib. de Anim. cap. 5

vt nullo modo ab inuicem distinguerentur, immò ijdem gestus, eædem animi affectiones, vox, & loquela eadem admirationem augebant, & præcipuè cum vterq; eamdem incurreret ægritudinem, & eodem tempore liberaretur. Ad rem legitur apud Fulgosium, quòd Mendardus Episcopus Nouiodunensis, & Ghildardus Episcopus Rhothomagensis fratres fuerunt vnico partu nati, eadẽ die in Episcopali sede locati, eadẽ die defuncti, simulq; Sanctorum cætui adscripti: propterea de his legitur apud Maiolum hexastichon huius tenoris. *Lib. 1.*

Vna dies peperit, mitras dedit altera, mortem
Altera, & in sanctos lectus vterq; fuit.
Fælices fratres, quorum communis origo,
Vita, corona, obitus, gloria, festa dies.
Quin communis erat mens, & cor: dicite sed vos
Corde vno possint corpora bina regi.

E

Ex altera parte Plinius tot facierum dissimilitudines in natura humana admiratur: cum in tot millibus hominum, duos vultus vnius, & eiusdem conformationis obseruare minimè potuerit; immò huius rei causam non immeritò imaginationi assignat, quæ in generatione hominis valdè operatur; quod in brutis non accidit, cum ratione careant. Itaq; homo libero præditus arbitrio animum valde celerem, & mobilem habet, hinc fieri nequaquam potest, vt duo homines eamdem conformationem sortiantur. *Li.6. cap.1. & cap.12.*

F De agilitate, & leuitate humani corporis admirabilia prædicantur. Nam Maiolus in arenam ēecit hominem à Canarijs insulis oriundum, qui vestigio sinistri pedis insistens, per interuallum octo passuum, volentibus cum saxo petere se se exponebat, & modò caput inclinans, modò erigens, nunc totum corpus subtrahẽs, nũc crura permutans, venientem ictum agillime vitabat. Sed Philetus Cous elegiographus, ex Textore, fuit corporis adeò leuis, & tenuis, vt illi necesse fuerit plũbum plantis pedum alligatum gestare, ne aliquo ventorum flatu raperetur. Verùm Plinius memorat multos, qui ob leuitatem, & agilitatem corporis in cursu valuerunt, vt Philippides, qui ab Athenis ad Lacedemonem ducentum, & quadraginta stadia cucurrit. Item fuit alius, qui à meridie ad vesperum septuaginta quinq; millia passuum peregit. Nuperi Authores in historia noui Orbis referunt tabellarios Mexicanos non minori currere celeritate, quàm equi soleant, & fuisse nonnullos, qui leucas G septuaginta quatriduo transuolarunt. Vt omittamus funambulos, qui in dies mira corporis agilitate multa admiratione digna præstant. His addantur, qui in aquis fuerunt agillimi: etenim Pontanus, & Alexander ab Alexandro tradunt sua ætate fuisse hominem Cataniæ vrbis Siciliæ piscem Calanum nuncupatum, qui toto ferè vitæ suæ curriculo in aquis degebat, & magna etiam in mari vigente tempestate nullo periculo fluctus tranabat; alterum eiusdem naturæ memorat Petrus Messia piscem Nicolam vocatum, qui nisi in aquis degisset interitum timebat. *In Colloq.* *Pri.par.syl. var. lect. c. 21.*

Circa inediam, & esum, mirabilia quoq; narrantur. Pontanus scribit fuisse hominem, qui nullo vnquam tempore vinum, aut aquam bibit. Scimus quidẽ ex Strabone Aethiopes nunquam cruciari siti, quotiescumq; loto herba vtantur. Memorãt quemdam Venetijs versantem, qui continuis sex diebus supra quadraginta ieiunus H fuit, sed temperatura corporis admodum frigida erat præditus. Philinus quidam ad mentem Textoris, dum vixit, nullo cibo, & potu, sed solo lacte vsus est: quemadmodum alij solam vrinam adhibuerunt. Quandoquidem Anno Domini quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, referente Schenchio, Franciscus Pelusius Lugdunensis sexagenarius dum puteum altum ad quadraginta pedes foderet, terra desuper irruente ad profunditatem triginta quinq; pedũ, fossor viuus oppressus est, ibiq; septem dies, & noctes absq; cibo vixit, solo propriæ vrinæ potu stomachum recreans, tandem refossa terra, vt tumularetur, viuus repertus est. Testatur quidem Plinius homines spatio vndecim dierum, inediam pati posse, quamuis homo diuina ope fultus diuturnum ieiunium seruare valeat. Tandem notandum est, veluti vixerunt nonnulli, qui inediam tulerunt, pariter fuerunt, qui res minime ediles vorarũt. Nouimus hic Bononiæ, anno Domini millesimo sexcẽtesimo vigesimo sexto, quemdam baiulum, qui volens, vel mercede incitatus, vrceos, vitra, clauos, coria, ligna, *Lib.2.de reb cælest.* *Lib.3. obser 41.* *Lib.11.cap. 54.*

anguillas, aues implumes, & mures viuos deuorabat, & abſq; vitæ diſcrimine, omnia per anum egerebat.

De affectibus humanis res admiratione dignæ notandæ eſſent, ſed, breuitatis ſtudio, nonnullæ, & potiores exarabuntur. In muliere Senonenſi fætum perfectè formatum obſeruauit Schenchius, quem ſpatio viginti octo annorum in vtero geſtatum in duritiem lapideam conuerſum, & poſt obitum matris exemptũ multi conſpexerunt. Pariter anno Domini nonageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, in muliere trigeſimum quintum annum agente vterus totus lapideus ponderis ſeptem librarum viſus eſt, vnà cum veſica lapidea, & peritoneo duriſſimo. Ex eodem Schenchio intelleximus fuiſſe mulierem, quæ ſpatio annorum treſdecim, ſceleton fætus mortui ab omnibus tactu perceptum in vtero geſtauit. A

Lib.4. obſer 185. Immò ex eodem Authore mulier fuit in caſtro Pomponij, anno quadrageſimo ſupra ſeſquimilleſimum, quæ ſceleton fætus mortui vtero gerens denuò concepit, & accedentibus doloribus, & vitæ periculo, per ſectionem ſceleto exempto, & vtero conſolidato, conceptus viuus in lucem prodijt, illæſa fertilitate, nam quater poſt hanc curationem peperit. *L.2. de Abd. rerum cauſ. cap.9.* Puella nata eſt, referente Fernelio, vinculis articulorum adeo laxis, vt quocumq; artus facilè verteret. Sed maiorem affert admirationem, quod recitat Hollerius de muliere quadam Lutetiana, cuius corpus molle flexibile, & abſq; ſolidis oſſibus erat. *In lib. Anat* Totum oppoſitum tradit Columbus de quodam homine in Xenodochio incurabilium Romæ obſeruato, qui nullam partem, præter linguam, oculos, abdomen, & thoracem, mouebat, quia eius ſceleton à capite vſq; ad pedes vnicum os referebat. B

Circa vrinæ affectiones, multi vermes per vrinam fuiſſe redditos memorant, ſed rarum eſt, quod Argenterius de Dracone alato, quem per vias lotij exeuntem obſeruauit. *Lib.3. obſer. 312.* Auget admirationem Schenchius, qui viuum ſcorpionem cum vrina eiectum conſpicatus eſt; hinc colligendum eſt in humanis corporibus quãdoq; animantia præter vermes generari; olim enim in Hungaria accidit, vt in multorum hominum aluo ſerpentes naturalibus ſimiles generarentur; hac de re multa hominum millia perierunt. Libet hoc in loco icones nonnullorum animalium exhibere, quæ ex putredine in humanis corporibus genita fuerunt, partim per vomitum, partim per vterum, & partim per vrinam excluſa.

Lib.4. de gē. Anim. c.4. Antequam mirabilia humanorum affectuum abſoluamus animaduertendum eſt multos olim natos, & adhuc naſci imperforatos, quos Ariſtoteles vocauit ἐστιτόμενες, & Sueſſanus in Commentarijs hanc affectionem marmoream appellauit. Verùm quod magis admirandum eſt aliquos hac ægritudine percullos vixiſſe; nam *Lib.1. de morb. puer. cap.9.* Schenchius meminit puellæ filiæ hæbrei cuiuſdam Teutonici nuncupati, qui fæces per vuluam excernebat, quam Mercurialis vidiſſe fatetur, rurſus idem Schenchius meminit pueri lapicidæ filij, qui natus imperforatus, ſtercus per lotium trudebat, ſed quoniam Chirurgus quidam audax anum gladio reſerare voluit, ſanguine copioſè fluente interijt, & diſſecto cadauere, rectum inteſtinum in veſicam ſe ſe inſinuare inuenerunt. C

1. Monstrum serpentinum ab humano vtero exclusum.

2. Vermis serpentiformis vomitione eiectus.

3. Monstrum anguineum ex aluo virginali natum.

4. Illuuies scarabeum imitans per vrinam reddita.

5. Millepedis rudimentum vrina excretum.

Lib.4. de gener.anim. Præterquamquod Albertus Magnus, & Suessanus se tales homines imperforatos vidisse referunt; & Aristoteles memorat vaccam fuisse Perinti olim Thraciæ oppidi, quæ non solum imperforata vixit, verum quoq; quoties anus Chirurgi ope aperiebatur, toties denuò claudebatur. Bestia autem viuebat ex mente Aristotelis, quia natura siccas fæces extenuans per vesicam trudebat. Mercurialis quoq; in *Lib.2.cap.4* suo opere de excrementis, nostra ætate quemdam vixisse Romæ memorat, qui toto ferè vitæ suæ curriculo fæces alui per os expurgauit. Pariter Schenchius narrat, *Lib.3, obser. 351.* quòd Constantiæ circa annum trigesimum supra sesquimillesimum, quidã Andreas officio Mendicorum Consul; spatio viginti annorum omnia excrementa sicca euomuit, per aluum nihil reddens, erat interea mediocriter sanus, & suo munere vsq; ad senium functus est. Similiter Schenchius recenset puellam annorum viginti, quæ Coloniæ, tertio quoq; die, alui excrementa, per os egerere solebat, sicq; per triennium continuauit clysteribus, & medicamentis purgantibus incassum adhibitis, decumbebat autem perpetuò, quia crura omnino contracta habebat, interim satis benè colorata, & admodum ingeniosa erat. Præterea idem Author aliorum huius generis meminit obseruatione sexagesima octaua libri tertij ad quam Lectorem relegamus.

His addamus, iuxta sententiam Textoris, homines Locris, & Crodonæ nũquam pestilentia vexatos fuisse.

Circa hominum connubia, infinita stupore digna essent exaranda, nihilominus in præsentia tantùm obseuabimus fuisse mulierem, quæ duo, & viginti coniugia experta est: quemadmodum vicissim ætate Damasci Pontificis Maximi, vixit homo, qui non iterum, atq; tertiò denupsit, sed viginti vxorum defunctarum vir fuit. Quo circa nemo posthac Martialem irridebit, qui de septem vxoribus Phaleri cecinit hunc in modum.

To. 2. offic. Lib.7.c.52.

Septima iam Phaleros tibi conditur vxor in agro,
Plus nulli, Phaleros, quàm tibi reddit ager.

Postremò inter mirabilia collocandi sunt illi homines, qui mortui reuixisse feruntur. Etenim Pamphilus Phareus, referente Textore, cæsus in acie decem diebus iacuit, & inde sublatus, rogoq; impositus reuixit. Auiola Consularis, ex Plinio, in rogo locatus spiritũ resumpsit, sed cũ violẽtia flammarũ adiuuari nõ potuerit, viuus concrematus est. Idem memorat Corfidium, qui ad foueam delatus, sepelientem domum reportauit; necnon mulierem septem dies exanimem, quæ in vitam redijt. Apud eumdem authorem fit mentio cuiusdam, qui in Sicilia, iussu Pompei, decollatus, cum per integrum diem in litore iacuisset, vitam iterauit, & postquam Pompeio mandata Deorum Inferorum narrauerit, iterum expirauit. Prædictis tãquam coronidem addamus nonnullos homines dolore, alios gaudio, alios amore, atq; metu perijsse. Quandoquidem Plinius meminit viri, qui, sibi denegato consulatu, dolore vitam terminauit. Chilon Philosophus, audita filij victoria apud Olympiam, præ gaudio expirauit.

Item Dionysius tyrannus, & Sophocles ambo, audito tragicæ victoriæ nuncio, lætitia diffusis spiritibus, exanimati sunt. Similirer quædam mulier, cum filium, in bello Canensi, lethali vulnere perculsum intellexisset, multò post illum intuens incolumem, gaudio ingenti acta animam emisit. Pyramum postea, & Thysbem summus amor ad mortem impulit. Sed rectius miles quidam peregrinus, cum loca omnia, in quibus Christus fuerat versatus, summa pietate visitasset, tandem ad montem Oliueti perueniens, cum Christum amplius sequi nequiret, summo amore, & ingenti perfusus gaudio interijt: dissecto autem cadauere tria hæc verba in corde erant exarata. AMOR MEVS IESVS. De metu quid dicamus in præsentia non suppetit.

HISTORICA.

MVLTA ad humanum genus spectantia, quæ magnam admirationem non patiuntur, ad Rubricam Historicorum referenda esse duximus. Primitùs nonnulla visum respicientia exarabimus. Democritus, authore Tertuliano, cum mulieres absq; concupiscentia conspicari non posset, semetipsum excæcauit. Stesichorus Poeta, ex Polliciano, cum Helenæ opprobriũ carminibus diuulgasset, excæcatus est; sed vbi palinodiam cecinit, visionem recuperasse perhibetur. Nemini dubium est Homerum Poetam fuisse cæcum, ita vocatum, vt nonnulli autumant, quia ad iter faciendum humeris alienis indigeret: sed cæcitatem vnde contraxerit, non satis constat. Alij fuerunt huius opinionis, cæcitatem Homeri ex morbo chronico fuisse productam, alij ex senectute. Ouidius tamen in Ibin retulit Homerum aculeis apum in cæcitatem incidisse. Belissarius quoq; teste Procopio, Præfectus copiarum Iustiniani Imperatoris, deletis Vandalis, acto de Persis triumpho, & Italia à Barbaris non semel liberata, ob fælices euentus, in suspitionem Imperatoris venit; ideoq; fuit excæcatus; Tugurium igitur in publica via sibi strauit, vbi victum à prætereuntibus his verbis mendicabat: viator da obulum Belissario, quem virtus extulit, & inuidia excæcauit.

Poeta cæci qui.

De varijs affectibus hominum multa in historijs leguntur: etenim Plinius scribit Ptolemeum Philadelphum Aegypti Regem vomica laborasse, sed pectore vulnerato (cum in acie mortem inquireret) medicinam inuenit; namq; sanie abstersa, & euacuata, liberatus est. Item Seruius Clodius Eques Romanus aliquando podagra laborauit, cuius dolore non mediocri vexatus veneno pedes illiniuit, & referente Suetonio, protinus sensu illarum partium priuatus est. Accon vetula, vt prodidit Cælius, quadam veluti dementia capta, apud speculum, cum propria imagine, tanquam cum viua muliere confabulabatur. In fatuitatem non minorem incidit Claudius Princeps, qui Domitium Hermen adoptauit, cum, teste Sabellico, Britanicum legitimo matrimonio natum haberet. His addenda est stultitia Cippij, qui stertere, & dormire simulabat; vt eius vxor facilius mæcharetur: hinc natum esse videtur illud adagium apud Ciceronem. *Non omnibus dormio*. Et sexcenta huius generis afferri possent, quæ, breuitati studentes omittimus. Sed posteaquam in somnum incidimus, de hoc nonnulla pariter, & de vigilia monumentis digna recensebimus. Meminit Plinius cuiusdam pusionis, qui itinere fessus, quamdam ingressus speluncam, ibi per spatium septem, & quinquaginta annorum dormiuit, & tandem expergefactus, mutatam rerum faciem admiratus est. Vicissim C. Mecænas postremum vitę triennium absq; vllo somno transegit: neq; mirum est; cum referant Nizolium illum ciceronianum decennium insomne traxisse; & post grauem morbum conualescentem, pristinum somnum recuperasse.

Fatuitatis genus.

Lib. 7. c. 52.

De parricidiis, fratricidiis, & aliis mortis generibus, non iniucunda auditu referenda essent; verùm nonnulla pauca tantummodo recitabimus. Ozias prophetam Amos patrem vecte percussit, quia spreto Hieroboam Regis mandato Verbũ Domini prædicauerit. Vlysem Troia redeuntem Thelogonus filius tanquam ignotum vita priuauit. Nicomedes Prussiam patrem Bythiniæ Regem libidine dominandi stimulatus interfecit. Nero Aggrippinam matrem nimis curiosè facta sua inquirentem variis modis, & potissimum veneno perdere conatus, tandem occidi iussit. Orestes quoq; in vltionem Agamemnonis patris Clytemnestram matrem peremit. Mithridates, referente Cælio, tanta impietate fuit refertus, vt matrem, fratrem, tres filios, & totidem filias necauerit. Ioannes Maria Ioannis Galeatii filius olim Dux Mediolani Catherinam matrem facta sua acerbius obiurgantem in turri conclusam mori coegit.

Parricidia varia.

Vicissim non defuerunt patres, qui propriis filiis mortem intulerunt. Herodes Rex Iudeæ, teste Macrobio, præter cædem Innocentium, tres etiam ex propriis liberis vitali spiritu priuauit. Hippomenes Atheniensum Princeps filiam in adulte-

rio deprehensam hoc modo puniuit, illam cum equo ferociori concludens neutrutri cibum præbuit; vnde equus fame in rabiem actus puellam deuorauit: hinc ortum est illud prouerbium. *Homo magis impius Hippomene.* Hercules etiam, ad mentem Criniti, epilepsia correptus, & dementatus filios interemit. Manlius Torquatus, vt recitat Liuius, filium securi percussit, quoniam in Samnites contra edictum præliatus esset.

Homo magis impius Hippomene.

Pariter Cassius signifer, ex Plutarcho, Romanis contra Latinos pugnantibus, Crassum Brutum filium necauit, quoniam portas hostibus recludere voluisset. Tandem Diodorus iuxta sententiam Cælii, cum multos suscepisset filios, omnes præter vnum iugulauit, vt ille superuiuens ditior, & potentior euaderet. Præterea si vellemus fratrum, & sororum interemptores recensere, necnon mulieres, quæ maritos, & vicissim viros, qui vxores interemerunt, proculdubio nobis tempus deficeret.

A

Iam properandum est ad illos diuulgandos, qui spontaneam sibi necem intulerunt. Lactantius Firmianus prima facie recenset Cleanthem Philosophum, qui cognita animarum immortalitate, voluntariam mortem petijt. Menander tradit, referente Textore, Publium Terentium amissis centum, & octo fabulis, quas è græcis latinas reddiderat, se submersisse. Ex eodem authore collegimus, Empedoclem Poetam Siculum, nouo mortis genere immortalitatem affectantem, in ardentes montis Aethnæ cauernas se præcipitasse. Item Labienus Poeta conspicatus libros suos, ob nimiam increpandi libertatem, publico decreto flammis commissos, suis superuiuere monumentis noluit, & iugum spontaneæ mortis subiuit. Hipponax Poeta Iambographus acerbo ferens animo se à Bubalo pictore deformi facie expressum, ad propellendam iniuriam, carminibus tam contumeliosè pictorem prosecutus est, vt eum laqueo vitam terminare coegerit. Hinc dimanauit illud adagium. *Hipponacteum preconium*; quod pro nota infami vsurpatur: hoc prouerbio in epistolis familiaribus Cicero quandoq; vsus est. Similiter Archilochus poeta Parius à Neobole filia Lycambis iam sibi in matrimonium promissa repudiatus, ignominiosis iambis Lycambem ita insectatus est, vt eum cum filia ad furcam impullerit: vnde Horatius de ira huius Poetæ sic cecinit.

Qui sibi necem intulerunt.

B

Hipponacteũ preconium.

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Sardanapalus Rex Asyriorum olim vir tam mollis, & effæminatus, cum res suas profligari, & nullam spem iam superesse intueretur, pyram in Regia struxit, eòq; supellectile delata, flammarum incendio sponte se commisit, hacq; tantum ratione, mortem minime formidans, virum se esse manifestauit. Hoc genus mortis Ouidius memorat in Ibin.

C

Inq; pyram tecum carissima corpora mittas,
Quem finem vitæ Sardanapalus habet.

Sardanapali mors.

Themistocles Atheniensis Nicoclis filius inuidia ciuium relegatus, ad Artaxersem confugit, à quo dum aduersus patriam præliari cogeretur, hausto sanguine murino interijt. Item Nero Domitij, & Agrippinæ filius cænosa omnium flagitiorum latrina, cum hostis patriæ à Senatu fuerit iudicatus; ne quid suis meritis dignum pateretur, Vrbem egressus, proprio gladio semetipsum transfixit: hunc interitum sic memorat Ausonius.

D

Matricida Nero proprij vim pertulit ensis.

Neronis mors.

Portia Catonis filia, teste Plutarcho, intellecta Bruti mariti morte, ferrum ad mortem sibi inferendam quæsiuit, quo occultato, carbones hausit, sicq; inaudito necis genere, spiritum emisit. Item Cleopatra, Antonio marito defuncto, cum intellexisset se ab Augusto in triumphum viuam seruari, brachium aspidi mordendum porrigens ab hac vita decessit. Sed quid in his diuagamur? dum legimus apud Iosephum Hebreum, quòd Herodes Rex Iudeæ Antipatri filius, post Innocentes trucidatos, & tres proprios filios interremptos, scilicet Alexandrum, Aristobolum, & Antipatrum, ad intercipiendũ sacrum Beatæ semper Virginis partum, scatentibus per vniuersum corpus vermibus, mortem sibimet intulit. Similiter Iudas cum vili pretio Christũ Iudæis venalẽ exposuisset, sceleris ponderans grauitatem, & venia desperata, ad laqueum properauit. His succedit Pontius Pilatus patria Lugdunensis,

Herodis mors.

nensis, referente Gregorio Turonensi, qui nefaria in Christum lata sententia, manu propria interitum sibi parauit.

Pilati mors

Varia obitus genera, quibus viri insignes fuerunt extincti, sunt innumera. Q. Catulus Luctatius Orator, teste Valerio Maximo, qui fuit collega Marij in Consulatu, & vnà de Cymbris triumphum egerat; iussu Marij in domicilio quodam clausus, vapore candentium carbonum extinctus est. Item Zoe Nicostrati martyris vxor à Beato Stephano ad cultum Christi deducta, crinibus suspensa, & fumo suffocata interijt. Felicula virgo, cum nullis pollicitationibus à Christiana Religione reuocari posset, iussu Flacci Comitis, in latrinam præcipitata obijt. Pariter Diuus Bartholomeus Apostolus Regis Syriæ filius, mandato Astiagis, detracta à toto corporis ambitu pelle, in Cœlum euolauit. Alij insignes viri fuerunt sagittis confossi, decollati, fulmine icti, combusti, fame extincti, veneno profligati, lapidibus obruti, iugulati, & aqua submersi: nam Galeatius Mantuanus, ex Pontano, cum Ticini hybernaret, puella, quam deperibat, per iocum imperante se in flumen deiecit. Tandem homines egregij ab equis cæsi, lapsu equorum mortui, à Serpentibus perempti, ab apris trucidati, à Leonibus dilaniati, à canibus lacerati, & demùm morsu aliarum Ferarum interfecti, in historijs prædictorum animalium memorati sunt, ad quas lectorem relegamus.

MYSTICA DE PARTIBVS HOMINIS.

ODO omnes humani corporis partes nimirum à vertice vsq; ad calcaneum diligenter ponderandæ sunt, quatenus sub illis aliquid arcani latibulatur. Primitùs capilli in sacris Biblijs animæ cogitationes designant: nam quemadmodum capillis totum caput exornatur, similiter anima cogitationibus decoratur: propterea Diuus Gregorius, per capillos supra cerebrum insensibiliter crescentes, curas vitæ præsentis exprimebat, quæ interdum animæ impedimento esse solent, ne ad diuinas cogitationes se conferat. Ideo Christus in lectione Euangelica capillos capitis nostri numeratos esse pronunciauit; quoniam Deum cordis humani, & cogitationum scrutatorem esse significabat.

Capilli.

Capilli postea mulieris, ex sententia Diui Augustini, denotant superflua, quæ ab hominibus possidentur. Quocirca Monastæ, & alij, qui se se Deo in religiosã seruitutem dicant, caput abradunt, minima tantum portione capillorum relicta, vt minimam rerum mundanarum curam habere ostendant. Demùm per capillos Dei, D. Augustinus Sanctos Angelos, & omnes iustos interpratatur, de quibus dicitur. Capilli capitis eius quasi lana alba. Vel vt in Apocalypsi, albo capite apparuisse dicitur. Idem Augustinus in epistola ad Galatas, per id, antiquitatem veritatis significat.

In lib. de contemptu Mundi.

In lib. de Essent. Diuina.

Caput iuxta Goropij sententiam, in prima lingua dicebatur Heet, quæ vox imperiũ manifestat: namq; capiti totius corporis dominium destinatur. Aliter in prima lingua Hoet appellabatur, addita littera T. quæ facultatem alligandi possidet: caput enim nos Deo Omnipotenti alligat. Alioquin in prima lingua caput vocabatur etiã Huet, quo vocabulo custodia designatur; cum caput sua prouidentia totũ hominem tueatur. Itaq; cum caput tot, & tantis gaudeat prærogatiuis, non est mirandum si Deo attribuatur, vt apud Danielem legitur, vbi essentia diuinitatis designatur, cui omnia subiiciuntur, quapropter in Apocalypsi Seraphin Dei caput velare dicuntur, vt indicentur alta Dei mysteria, quæ ad eius diuinitatem, & potentiam spectant. Psalmographus quoq; caput obumbratum nominauit, quo diuinitas tempore Passionis Christi latens exprimitur. At caput plenum rore, & guttis noctium, vt scribitur in Canticis, amorem Dei humanis criminibus in Ecclesia refrigeratum ostendit.

in Hermath

Capitis Mystica.

Cap. 7.

Psalm. 139

Cant. cap. 5.

Quan-

Geneſ.c.28. Quando verò legimus in Geneſi caput Iacob ſuper lapidē poſitum, chriſticolarum principatum Chriſto innitentem intelligere debemus: quemadmodum per caput, & caudam apud Iſaiam, Chriſtus, qui eſt principium, & finis, intelligendus eſt. Item per caput Ioannis Baptiſtæ amputatum, Chriſtus à Iudæis, & à lege ablatus deſignatur. Caput Chriſti vngitur apud Mattheum, vt homo diſcat præclaris operibus Deum ſibi deuincire; & quando apud eumdem Euangeliſtam, ſertum ſpinis contextum capiti Chriſti imponitur, Deus humanis peccatis, tanquam tot ſpinis offendi traditur. In Leuitico caput Sacerdotis non radebatur, vt myſtica eſſet doctrina, ſapientiam à Sacerdotibus minime ſeparandam eſſe, vt vitia laicorum reprehendere poſſent. Pariter in eodem libro caput leproſi nudum amiſſionem galeæ ſalutis, vel Chriſtum ab anima ſeparatum indicare poteſt. In Prouerbijs autem, capiti gratiam addi; Gloſſa ordinaria doctrinam noui teſtamenti cum ſpe Regni cœleſtis dari exponit. Tandem caput tectum, in hiſtoria Regum, triſtitiam diuulgare poteſt; etenim qui triſtes erant, caput operire ſolebant.

Cap.9. *Cap.26.27.* *Leuit.c.11. & 21.* *Lib.2. Reg. cap.15.*

Si mentem ad frontem conuertamus. Habemus in Exodo, laminam aureā Dei nomine ſignatam fronti Sacerdotis imponi ſolere, quæ internam cordis cogitationem indicat, vel confeſſionem oris, & operis, qua fideles referti eſſe debent, vt Gloſſa ordinaria explicat. Legimus etiam in ſacris Paginis, quòd frons Goliath percuſſa fuit, cuius myſticus ſenſus eſſe perhibetur, eos percuti, & perire, qui ſigno crucis haudquaquam muniuntur, quoniam frons mentem deſignare poteſt, vt Lauretus in Sylua Allegoriarum aſtruit.

Cap.28. *Lib.1. Reg. cap.17.*

Succedit oculus, qui in prima lingua, referente Goropio, nominabatur Oog, ab Hog, ideſt altum: ideoq; ſenſus myſticus eſt, nos debere eſſe memores, oculos à ſummo opifice nobis eſſe datos, vt ſuperna perpetuò contemplemur. Sed aduertendum eſt, quod oculi in doctrina myſtica, tàm bonum, quàm prauum ſenſum ſortiri poſſunt. Ratione primi, Deus per oculum intelligitur: nam veluti oculus in minori mundo, nempe in homine, cum regit: pariter Deus in maiori mundo cūcta regit, cuncta videt, & cuncta moderatur, Vel dicamus, ſicuti oculus eſt receptaculum lucis; ita Deus non modò lucis ſcatebra, ſed etiam ipſa lux nuncupatur; iuxta illud Ioannis. *Lux erat in Mundo.*

Lib.14.hierogl.

Myſtica oculorum.

Immò oculi ſponſi in Canticis, piſcinæ Chesbon aſſimilati ſignificant perfectam viſionem, & cognitionem rerum omnium, etiam antequam fiant, quæ eſt in Chriſto Eccleſiæ capite, in quo capite per ſponſum ſignato, rerum omnium ideæ reperiuntur: idcirco oculi ſponſi non iniuria ad aquas piſcinæ tanquam ad rationes ideales comparantur; vocatur enim piſcina Chesbon, ideſt cognitionis; cum ideæ ſint rationes excogitatæ rerum producendarum, quæ omnes in Verbo erant, vt Diuus Auguſtinus interpræratur. Niſi velimus aſseuerare, per oculum Dei, gratiam, & fauorem ſignificari. namq; Deus aliquem aſpiciens illi ſuam gratiam protinus impertitur. Alioquin in rebus mundanis, oculus voluptuoſos effectus ſignificat; cum homines per oculos amore illaquentur. Quid ſi præcepta Domini oculis deſignentur? Legitur enim apud Pſalmographum. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.*

Pſalm.18.

Pariter in Apocalypſi. Oculi dicuntur veluti flamma ignis, & Dei præcepta ſignificant. Et quando in Pſalmo trigeſimo tertio, oculi Domini ſuper Iuſtos leguntur, tunc ad mentem Baſilij, oculi Domini ſunt Angelicæ virtutes, quæ homines tutari perhibentur. Aliter quando legitur in Pſalmo decimo ſexto: cuſtodi me vt pupillam oculi, tunc pupilla ſenſus ſpirituales indicare dicitur.

In Cōment. ad Pſalmos.

Amplius in myſticis, benignitas, & miſericordia ad oculos refertur, ita legitur in Deuteronomio. Parcat ei oculus tuus, & ibi oculus pro miſericordia ſumitur. Item oculi Domini in Pſalmo trigeſimo ſecundo, eius miſericordiam, & benignitatem oſtendunt. Et in Geneſi oculus Ioſeph Chriſti benignitatem præſagit: immo in eodem loco; oculos leuans Iſaac, Chriſtum reſpicientem ad ſalutem humani generis inſinuabat. Quandoquidem quando legitur apud Iſaiam. Parauit Dominus brachium ſuum in oculis omnium gentium; tunc id aſseritur, quoniam ſalus per Chriſtum acquirenda omnibus fuit propoſita. Oculi etiam in Eccleſia dicuntur eſſe,

Deut.c.13. *Geneſ.c.43.*

esse, nimirum viri eruditi, & ad percipienda mysteria idonei. Aliter oculi, qui passim leguntur in sacris paginis, vim animæ intelligentem significare solent.

Præter hæc, nomine oculorum, varia etiam manifestantur. Primò præsentia oculis declaratur, dum legitur apud Iob. Nec abstuli mala ab oculis meis: siquidē res præsentes in oculis esse dicuntur, & tunc ab oculis auferuntur, quando à præsentia remouentur. Iuxta vulgatum carmen.

Cap. 3.

Qui procul est oculis, procul est à limine cordis.

Quapropter idem significatur ab Isaia quando scripsit. Et oculo ad oculum videbunt, nempe facie ad faciem respicient, qua ratione Beati Deum contemplabuntur. Vicissim consolationem ab oculis abscondi, vt habetur apud Oseam. Diuus Hieronymus consolationem non admittendam exponit. Pariter idem D. Hieronymus oculos auertere à Sabathis apud Ezechielem, interpræatur non cogitare requiem Dei, quæ est in notitia scripturarum. Item quando in Deuteronomio, munera excæcant oculos sapientum, tunc per oculos iudicium manifestatur.

Isaia c. 52. *Osea ca. 13.* *Deuter. cap. 16.*

E

In altero intellectu, oculi quandoq; vsurpantur; nam, ex Hieremia, iudicium naturale boni, & mali oculi significant, quos oculos multi habent, sed non vident, dum male operantur: hinc oculus corporis appellatur mens, qua operamur, & oculus simplex rectam intentionem ostendit; & veluti oculus nequam apud Mattheum, prauam intentionem exprimit. Propterea in Numeris, cadere apertis oculis, iuxta sententiam Laureti, nil aliud est, nisi scienter peccare. Vnde apud Psalmographum. Oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, exponuntur aliqui ad crimina perpetranda parati, & oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ, dicuntur esse, quando anima, voluptuosis obsequijs famulatur: quamuis alij interpretentur oculos seruorum in manibus Dominorum suorum, quando famuli à Dominis fauorem expectāt, & pænam formidant.

Hierē. c. 4. *Matth. c. 6.* *Numer. c 24* *Psalm. 122*

F

Hi igitur erunt oculi eruendi, de quibus Christus in Euangelio verba fecit; neq; oculi carnei intelligendi sunt, quemadmodum nonnulli Hæretici impiè, & ineptè exponunt; hincq; arrepta calumniandi ansa, ad exasperandam Christiani iugi suauitatem, præcepta Christi seuera appellarunt. Verùm isti, ex mente Chrysostomi, Cypriani, & aliorum, valdè stupidi sunt, & mysticum Euangelicæ lectionis sensum penetrare nequeunt: quandoquidem id intelligendum est non de oculis, sed de amicis illis arcendis, & remouendis, quorum consuetudo animæ nostræ perniciem affert, vel qui prauo exemplo nos offendunt, vel iniquis adhortationibus à recto salutis tramite nos abducere conantur.

G

Insuper multi sunt gestus, & affectus oculorum vitia denotantes. Oculis annuere apud Psalmographum, Diuus Augustinus declarat Hypocritam, qui vultu non ostendit, quod in pectore residet. Alibi Saul rectis oculis Dauid non intuebatur; quare per hos oculos, multi insidias manifestant. Item oculi caligantes cæcitatem Iudæorum monstrant. Immo oculi clausi apud Isaiam, Hæbreos Christum non agnoscentes indicabant. Rursus oculi terribiles apud Iob, sæuitiam Iudæorū erga Christum demonstrabant. Similiter apud eumdem Iob. Oculus videns testimonium reddebat mihi. Lauretus in Sylua Allegoriarum designat populum Hebreum, cui per Prophetas Christus prænunciatus fuerat, & præsentia aduentus id testificabatur. Tandem oculi cæci à natiuitate, quibus apud Ioannem Christus lucem restituit, cæcam Hæreticorum mentem significant, quam Christus aduentu suo illustrauit. Demùm oculi quasi hominis in cornu bestiæ, vt legitur apud Danielē, Diuus Hieronymus per hæc verba, Antichristum hominem, & non Dæmonem futurum esse asseuerat. Item apud Ezechielem oculus dexter tenebrescens obscurabitur, est scientia illa, quam Antichristus sibi falso arrogauit. Ad finem quando palpebræ Deo attribuuntur, per has Diuus Hieronymus incomprensibilia Dei Omnipotentis iudicia interpretatur.

Psalm. 34. *Lib. 1. reg. cap. 18.* *Isaia c. 24.* *Iob. c. 16.* *Cap. 29.* *Ioan. cap. 9.* *Daniel. c. 7.* *Ezechiel cap. 11.*

H

Auris iuxta mentem Goropij, in prima lingua vocabatur Oor, idest origo, cuius mysticus sensus esse potest, nihil nobis audiendum esse, quod ad primam originem non referatur. Itaq; Psalmographus aures Deo assignat, vt nobis insinuet vim Dei, qua sic omnia percipit, vt nihil eum lateat. Et alibi quando scribit aures Domini in preces eorum, tunc Diuus Basilius exponit Angelos preces nostras Deo Omnipotenti

Lib. 14. hierogl. *Psalm. 114.* *Psalm. 33.*

tenti

Pſalm. 30. tenti offerentes. Et tandem quando idem Pſalmographus habet. Inclina ad me
L. 15. caleſt Hierarch. aurem tuam: hoc exaudire ſignificat. Inſuper aures in Angelis Dionyſius inquit denotare non modò vim participandi, ſed etiam ſcientiam, qua ſe diuinitatis participes eſſe intelligunt.
Matth. c. 10 Aure audire, vt legitur apud Mattheum, indicat doctrinam
Hierē. c. 13 ſecretam apprehendere. Vel audire in abſcondito, vt extat apud Hieremiā. Origenes ſpiritualem intellectum interpretatur. Rurſus auris in ſacris paginis clemen-
Luc. cap. 8. tiam deſignat, interdum etiam intellectum, vt eſt apud Lucam, vbi legitur. Qui ha-
Iſa. c. 33. bet aures audiendi audiat. Auris obturata apud Iſaiam, occaſionem peccati ablatam eſſe diuulgat. Pariter auris ab iniquitate reuulſa, iuxta mentem Gregorij, intelle-
Iob cap. 36. ctum cognitionis apertum demonſtrat. At aurem reuelare, vt legitur apud Iob, nil aliud eſt niſi auditum cordis per ærumnas, & verbera dilatare. Aures apertas ha-
Iſa. c. 47. bere, & non audire apud Iſaiam. Diuus Hieronymus has aures Iudeis aſſignat, qui litteram legis callebant, & Chriſto myſticum ſenſum exponenti fidem præſtare nolebant.

Tandem, per aurem, in doctrina myſtica, omnes Theologi obedientiam intelligunt, quam vnuſquiſq; ſummo Deo præſtare debet, memor Adami, qui, ſpreta obedientia, Paradiſo priuatus fuit. Hanc igitur indicauit Moiſes, quando ſanguine ſecundi arietis immolati, extremitatem auris dextræ non ſolum Aaronis, ſed etiā eius filiorum liniuit. Quapropter in Pſalmo trigeſimo nono legitur. Aures perficiſti mi-
Cap. 15. hi, alij legunt, perforaſti: ſiquidem in Deuteronomio iuxta legem moſaicam, ſerui, completo ſeruitutis tempore, poterant aut libertatem amplecti, aut ſemetipſos in Domini poteſtatem tradere. Hoc ſi eligebatur, in ſignum ſpontaneæ ſeruitutis, ab hero auris ſerui ſubula perforabatur.

Idem intelligendum eſt de homine Chriſti fidele ſub lege gratiæ aurem Deo offerente, vt illam diuinorum præceptorum capacem efficiat. Prætérquamquòd Lyranus aurem perforatam, obſequium, & obedientiam exponit. Prædictis addamus, quod auris dextra in ſacris paginis, intentionem ſupernæ viſionis, & auris ſiniſtra intentionem piæ operationis ſignificat.

Naſus quoq; in ſacris paginis Deo aſſignatur, & denotatur inueſtigatio, qua Deus
Nariū Myſtica. corda hominum odoratur. Ideo legitur quod Noe ſacrificante, Dominus Deus odorem ſuauitatis olfecit, quoniam ſacrificium à probo, & iuſto viro oblatum, Deo ſummopere placet. Immò animæ etiam nares attribuuntur virtutem interiorem ſignificantes, qua diuina percipiuntur. Alioquin in Canticis, naſus ſicut turris Li-
Cap. 7. bani fortè, & viuidum iudicium demonſtrat.

Ioa. cap. 41. Per nares, à quibus fumus apud Iob egreditur, nares Diaboli inſidiam ſemper exhalantes exprimuntur, quibus occultè cordis noſtri cogitationes olfacere cona-
Pſalm. 113. tur. Demùm quando legitur apud Pſalmographum. Nares habent, & non odorabunt, exponuntur illi, qui inſtrumento ſpiritualis odoramenti ſunt referti, nihilominus illo non vtuntur.

Genæ, quæ multis in locis ſacræ paginæ leguntur exponi poſſunt genæ Eccleſię, nimirum Sacerdotes, & concionatores Eccleſiam exornantes, qui in conſpectu Populorum eminentes, tanquam in facie Eccleſiæ manifeſti conſpiciuntur.

Genæ verò ſponſæ in Canticis, affectus animæ interiores oſtendere poſſunt.
Cant. cap. 1. Quando autem in loco præcitato, genæ turturis nominantur, indicant virgines, cæteroſq; pudicitiæ operam nauantes. Ibidem quoq; Genæ ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentarijs, ſunt genæ myſticæ ſponſi, nempe martyres Chriſti, qui pro fide ſanguinem effundere non dubitarunt: quare hi tanquam rubentes genæ di-
Iſaia c. 50. cuntur, dum pulchritudo fidei Chriſtianæ per hos diffunditur, & publicatur. Demùm quando apud Iſaiam legitur genas meas dedi vellentibus: id, quoad litteram, de Paſſione Chriſti intelligendum eſt.

Circa faciem. Inter quatuor Euangeliſtas legitur hominis facies, quæ Mattheum denotare poteſt, quoniam Euangelij exordium ab humana generatione inchoauerit: quamuis hæc humana facies, iuxta mentem Diui Auguſtini, Diuum Marcum ſignificet qui Chriſtum hominem demonſtrat. Item quando in ſacris litteris legitur, quòd Deus in faciem hominis, ſpiraculum vitæ inſpirauit: intelligendum eſt, Deum omnes ſenſus capiti hominis communicaſſe: facies enim illo in loco tanquam pars dignior,

dignior, & posteriorem sequentem trahens accipitur, vt Diuus Augustinus in libro de spiritu, & anima optimè, & eleganter explicauit.

Iam accedendum est ad os, quod in sacris paginis Deo attribuitur, & vis generatiua, & spiratiua appellatur, & potissimum in Canticis, vbi os sponsæ virtus Dei mentem illustrans exponitur. Immò os Dei ipse Christus, & lex oris Dei, lex Christi esse perhibetur. Quamuis interdum os Dei dicantur Prophetæ, per quos voluntatem suam nobis patefacit. Verùm quando in Psalmo trigesimo tertio fit mentio oris Dei, tunc ostenditur voluntas, mens, & cogitatio, quæ diuina preconia dissem-inat. Os apertum post Hierosolymam deuastatam apud Ezechielem, significat Euangelium Christi, deleta Hierosolyma, toti terrarum orbi fuisse communicatum. Deniq; os, vnde ignis egreditur, vt legitur in Apocalypsi, os Ecclesiæ, nimirũ orationem significat. Apud Psalmographũ hęc habentur verba, non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto. Hilarius in Commentarijs ad Psalmos inquit indicari his verbis, quòd mysteria Ecclesiæ clanculum à Deo fabricata patefiunt, & diuulgantur. Pariter in historia Regum habetur: ex ore vetere recedere; sicq; traduntur verba otiosa ad hominem veterem spectantia esse prætermittenda. Et quando puer ab Eliseo ad vitam reuocatus septies oscitauit, mysticus sensus est, animam institutione septem munerum spiritualium firmandam, & muniendam esse.

Oris mystica.

Ezechiel. cap.33.

Lib. 1. Reg. cap.2.

Os habent, & non loquentur, vt est in Psalmo centesimo decimo tertio, hoc ad illos attinet, qui virtutem confessionis nouerunt, & quomodo confiteri debeant, nihilominus non confitentur. In Psalmo autem vigesimo primo. Aperuerunt super me os suum; hoc nihil aliud est, nisi os Iudæorum aduersus Christum in Passione reclusum: siquidem locutum est vanitatem, vt Psalmographus alibi expressit. Os verò peccatoris, & dolosi apertum est super me, vt constat in Psalmo centesimo octauo; hoc ad os Iudæ proditoris pertinet. Quandoquidem os loquens ingentia apud Danielem, spectat ad Antichristum, qui ore diabolico refertus erit. Quamuis omnes impij, & fraudulenti tali ore sint referti. De his etiam legitur in Psalmo quadragesimo nono os tuum abundauit malitia. Demum os veste contectum, vt extat in Leuitico, ad improbos, & Hæreticos attinet, quibus prohibenda est prædicatio, ne venenato sermone auditores inficiant.

Psalm.143.

Daniel c. 7.

Leuit.c.13.

Dentes lacte candidiores leguntur in Genesi, qui iudicium nouissimæ diei candidum rectum, & iustum fore significant. Vel isti dentes candidi Ecclesiæ applicari possunt, cuius dentes Apostoli, & Concionatores esse feruntur, quoniã præmansum Dei Verbum auribus fidelium insinuant, & homines à criminibus, dente monitionis præcidendo, remouent. Dentes sicuti greges dicuntur in Canticis, qui monastas in Ecclesia indicare possunt, qui rebus mundanis exuti, fortes in doctrina, & rectis operibus tanquam dentes in gengiuis persistunt. Alioquin per dentes peccantium, vt legitur in Psalmo tertio, Principes criminosorũ intelligendi sunt, quorum authoritate homines à societate iustorum præciduntur, & segregantur. Ideo dentes eorum Deus conteret, vt constat in Psalmo quinquagesimo septimo, dum homines improbi, & hæretici proprijs verbis confunduntur. Ad finem dens putridus nominatus in Prouerbijs comparatur homini, qui spem quamlibet in homine fragili collocat.

Cap.49.

Cap.4.

Prou. c. 25.

Lingua est membrum humanum non solum pro formanda voce, sed etiam pro dignoscendis saporibus præstantissimum, & assignatur Deo in Psalmo quadragesimo quarto. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Hæc autem lingua Dei ostendit vim generatiuam patris verbum producẽtis; diciturq; calamus scribæ, quoniam verbum permanens protulit; vel etiam indicat spiritum diuinũ, per quem Deus humano generi arcana sua manifestat. Lingua autem erudita apud Isaiam, lingua Christi, & Concionatorum exponitur.

Cap.50.

Alioquin lingua adhærens faucibus in Psalmo vigesimo primo, Christũ in Passione taciturnũ, vel Apostolos pariter in Passione silentes significat. Quamuis alij linguam adhærentem faucibus Christi, Ecclesiam minimè recedentem à præceptis eius exprimant. Aliter lingua sponsæ in Canticis sub qua mel, & lac continetur, mysticam animæ, aut Ecclesiæ linguam demonstrat, quæ licèt in conuersione peccantium verba aspera effundat: nihilominus sub ea quædam latibulatur dulcedo,

Cant.c.4

pro-

propter quam nullo afficiuntur mærore, sed benignitate quadam recreantur. At lingua hominum, & Angelorum, vt legitur libro primo ad Corynthios, pro perfecta cognitione, & expositione mysteriorum vsurpari videtur. Rursus in Actis Apostolorum spiritus diuinus linguis varijs apparuisse perhibetur, quoniam linguæ segregatæ in Ecclesia erant copulandæ.

Cap. 13. *Cap. 2* *Iob cap. 5.*

Legimus apud Iob linguas flagello abscondi, & Diuus Gregorius in morali doctrina, mentem, verbis cōtumeliosis auditis, minime vexari interpretatur. Et quando in Psalmo quinquagesimo primo dicitur; tota die in iustitiam cogitauit lingua sua. Tunc lingua pro corde accipitur: quemadmodum in Psalmo centesimo vigesimo quinto, vbi scribitur. Linguam exultatione repleri. Præterea apud Isaiam lingua arescere siti dicitur, quibus verbis monstrātur Ethnici, qui inter dogmata Philosophorum veritatem doctrinæ Euangelicæ veluti aquam viuam degustarūt. Apud eumdem Isaiam, linguam mutorum apertam Diuus Hieronymus Ethnicos vnum Deum confitentes exponit. Ibidem linguam balborum velociter loquentem interpretantur linguam Ethnicorum, qui in aduentu Christi fidem catholicam amplexi ad celebrandas Dei Omnipotentis laudes confugerunt.

Lib. 6 moral cap. 19. *Isaia c. 41.* *Cap. 35.* *Cap. 32.* A

Ex altera parte lingua in sacris litteris multa mala significat. Nam legimus apud Iob, cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua. Ille igitur occultat malum sub lingua, quando illud non confitetur; quapropter Hypocrita illud præstat, quando malitiam in mente latibulantem velamine blandi sermonis tegit. Malum igitur in lingua, & non sub lingua esset, si Hypocrita loquendo prauitatem suam manifestaret. In Apocalypsi habemus linguas, quas dentibus damnati præcidunt, quæ malas cordis cogitationes designant. In Psalmo quinquagesimo sexto. Lingua eorum gladius acutus, linguam Iudæorum indicat, qui in Passione Christi hanc vocem. *Crucifige, Crucifige* pronunciarunt. At lingua dolosa in Psalmo centesimo decimo nono linguam Dæmonum exprimit, qui ad lethalia crimina varijs tentamentis homines hortantur; immo indicat etiam linguam Hæreticorum, & aliorum improborum, qui clanculum homines ad scelera trahunt. Agere dolum in lingua, vt legitur in Psalmo decimo quarto, nil aliud est, nisi verbis pijs & diuinis nefaria, & obscæna permiscere. Quando autem Isaias scribit, quòd Dominus desolabit linguam maris Aegypti. Tunc lingua blasphemiam, & Idolatriam Aegyptiorum ostendit. Deniq; apud Hieremiam, hæc habentur verba. Venite percutiamus eum lingua. Multi interpretes eruditi hæc verba ad accusationem referunt.

Cap. 20. B *Cap. 16.* *Cap. 11.* *Hierē. c. 18.* C

Iam properandum est ad pectus. Quandoquidem pectus Christi in sacris paginis arcanum Diuinæ Sapientiæ, & communicationem sensuum spiritualium significat. Verùm pectus Aaron, vt legitur in Exodo designare potest Apostolos, qui pectus Christi æmulantur. Pectus verò in Angelis summam virtutem, & vim saluandi exprimit. Pectus argenteum statuæ apud Danielem eloquentiam, & doctrinam sine charitate ostendit. Deniq; fascia pectoralis apud Hieremiam, doctrinam Euangelicam manifestat.

Exod. c. 28. *Daniel c. 2.*

Cor Deo attribuitur, & intelligitur arcanum illud diuinæ sapientiæ, ex quo Verbum, idest filium suum absq; initio genuit; ideoq; per Prophetam sic loquitur Eructauit cor meum verbum bonum, innuens filium Iesum Christum altæ sapientiæ mysterio genitum, vt Eucherius notauit. Aliquando, per cor Dei, sacra pagina intelligitur, in qua Deus Omnipotens cor suum explicat. Immò ille iuxta cor Dei operari perhibetur, qui mandatis, & præceptis diuinis obtemperat. Alioquin cor in Angelis est symbolum vitę diuinam speciem repræsentantis. Cor aliud immutat Deus, vt legitur in historia Regum, quando septiformem diuini spiritus gratiā impertitus est: siquidem Apostoli antea formidantes, post aduentum diuini spiritus, aduersus hostium impetum maximam fortitudinem sunt adepti; quemadmodum in Actis Apostolorum legitur.

Psalm. 44. D *Lib. 1. Reg. cap. 10.*

Cor liquefactum, vt cera in Psalmo vigesimo primo, sacra pagina olim implicita, nunc explicita exponitur, vel est Ecclesia ante Christi Passionem dura, quæ in diuina passione tamquam cera liquefieri visa est.

Cor dilatatum in psalmo centesimo decimo octauo indicat hominem sapientia, & cha-

& charitate hilarem. Cor turbatum in Psalmo centesimo quadragesimo secundo significat hominem ærumnis, & tentamentis vexatum, quibus omnino resistendum est.

Isaias c. 6.

Ad cor altum accedere in Psalmo sexagesimo tertio, Diuus Augustinus arcana summi Dei cognoscere explicat. Cor excæcatum apud Isaiam, cor Iudæorum in aduentu Christi tenebricosa vertigine oppressum significat. Cor contritum in Psalmo quinquagesimo designat hominem semetipsum, & res mundanas aspernantem, qui in solum rerum diuinarum studium incumbit. Cor mundum in eodem Psalmo hominem sublimia tantùm meditantem ostendit. Item in Psalmo centesimo trigesimo septimo, cor Deo attribuere, nil aliud est, nisi omnes cogitationes, & cunctas operationes ad summum Deum tamquam ad supremam metam dirigere: quapropter in quotidiano Missæ sacrifitio à Sacerdote hæc verba in præfatione recitantur. *Sursum corda.* vt omnes intelligant humanas cogitationes esse omittendas, & mentem ad cæleste domicilium dirigendam esse.

Cor induratum, & ingrauatum in Exodo ostendit hominem criminibus adeò obrutum, vt nullis perculsus calamitatibus resipiscat. Huic affine est cor lapideũ apud Ezechielem. Aliqui non ineptè exponunt primam originis labem, cum dicat Propheta. Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, nempe baptismum, siuè propensionem ad Dei legem in baptismo per diuinum spiritum infundēdam; ita exponit Galatinus. Cor sponsi in Canticis ostendit illum, qui sapientiam, & mysteria quotidie meditatur. Cor inuenire, vt in histotia Regum, significat peccatum abominari. Vicissim in Psalmo quadragesimo nono: à corde relinqui, indicat animum ad crimina procliuem. Cor hominis datum bestiæ apud Danielem, denotat cor carneum illi concessum, qui iumentis insipientibus comparatur. Cor Regis perire dicitur apud Hieremiam, quando Principes, & Ecclesiæ Doctores à fide recedunt. In corde iniquitatem aspicere, vt constat in Psalmo sexagesimo quinto, D. Augustinus crimina amplecti interpretatur. Tandem cor, quia in intimis thoracis penetralibus latitat, ideo in sacris paginis pro re abdita sumitur. Immò pro sepulcro interdum vsurpatur, quod in visceribus terræ fabricatur, sicuti cor in pectore conditur: quapropter Christus in Euangelio sepulcrum cor terræ appellauit dicens: filius hominis erit in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

Cap. 7. 8. & 9.
Ezech. c. 36
Cant. c. 5.
L. 2. Reg. c. 6
Daniel c. 7.
Hierē. c. 4.

Brachia succedunt ponderanda: quare brachia Dei patris filium, & diuinum spiritum significant, iuxta assertum Isaiæ, brachia mea populos iudicabunt: ita Diuus Augustinus in libro de essentia Diuinitatis exponit. Igitur non sine ratione multi Theologi brachium Domini filium interpræantur: cum Isaias proferat hæc verba. *Brachium Domini cui reuelatum est? labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Alioquin hoc brachium tanquam potentia, & iustitia Dei diuulgatur: etenim legitur in Psalmo vigesimo. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, qua ventura est.* Item brachium excelsum in Psalmo cētesimo trigesimo quinto, designat Christum, vel eius virtutem, quæ in Passione sacrosanctam humani generis redemptionē operata est.

Isaias c. 51.

At brachium legens spicas apud Isaiam demonstrat Apostolos, & concionatores, qui aliquos ex Iudæis ad bonam frugem, & ad viam salutis traxerunt. Per brachium extensum apud Hieremiā, multi intelligunt illa prodigia, & miracula, quę summus opifex populum ab Aegypto reuocans patrauit. Quamuis alij interpræentur virtutem nominis diuini, quod nomen Moyses in plures ramos extendit, quando legem tulit. Lex enim nil aliud erat, quàm nomen Dei in nomina, & cognomina sua extensum, vt multi Theologi asseuerant.

Isaias c. 17
Hierē. c. 32.

Quando Psalmographus scribit brachium hominis delinquentis conteri. Origenes intelligit brachium debilitatum; cum ad nullum opus misericordiæ, & beneficentiæ se extendat. Brachium autem à Deo proiectum apud Malachiam, Lauretus in Sylua allegoriarum, praua opera à Deo neglecta, & reiecta esse exprimit. Isaias aliquando hæc verba pronunciauit. Vir carnem brachij sui comedet. Multi exponunt hoc esse symbolum hominis rem alienam inuadentis, aut denotare ingrati ani-

Malach. c 2
Isaias c. 9.

mi vitium; cum brachium totis viribus corpori famuletur, & cibum etiam ori porrigat, deinde ab homine tanti beneficij immemore deuoratur. Parauit Dominus brachium sanctum suum, ex sententia Isaiæ, in oculis omnium gentium: id paulò ante fuit explicatum, quando de mystica oculorum doctrina verba fiebant. Brachium arefactum apud Zachariam, Diuus Hieronymus potentiam Antichristi profligatam, & dissipatam intelligit. Tandem brachia sempiterna, quæ habentur in Deuteronomio, iuxta Glossam interlinearem, significant Christi Domini vindictam, qua iniquos damnat, & iustos liberat. Posteaquam ad brachia spectat cubitus, non erit absurdum in medium afferre assertum Ezechielis de illis, qui assumunt ceruicalia sub omni cubito; sic enim homines otiosi, & nimis delicati designantur.

Isaias c. 52
Zach. c. 11.
Deut. c. 33.

A

Manus multos sensus mysticos sortitur. In primis pro authoritate, & potentia sumitur; & in hoc significatu recitantur à Psalmographo hæc verba. exaltetur manus tua. Pariter Hieremias de summa Dei potestate sermonem habens dixit. Sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea Domus Israel: etenim sacra pagina vbiq; clamat, in manu Dei sunt omnes fines terræ, nimirum in potestate Dei. Aliter Theologi per dextram suscipientem, diuinam opem intelligunt; cum antiqua consuetudine receptum sit, ad præstandum auxilium, dextram porrigere, in qua magis; quàm in sinistra virtus, & aptitudo ad operandum residet. Propterea in Psalmo sexagesimo tertio ad rem legitur. Tenuisti manum dextram meam, idest, instar optimi assertoris, manum meã appræhendisti, & me de seruitute babylonica eduxisti. Quamuis alij hunc locum aliter exponant: namq; per dextram manũ à Deo apprehensam, intelligunt meliora opera, quæ grato, & benigno animo à Deo suscipiuntur. Neq; hoc à ratione alienum esse videtur; propterea quod alibi, per manus, operationes intelliguntur: vnde in Psalmo septuagesimo octauo legitur. Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo. Manus igitur hoc in loco rectas denotant operationes, quæ noctu, nimirùm occultè, & tantummodo coram Deo fiunt. Idq; magis stabilitur, quoniam manus in Leuitico offerrentes hostiam Domino, opera à Theologis exponuntur. Alioquin manus sacrificio admotæ in eodem loco mysteria theologica indicant; cum nobis sufficiat illa leuiter tantùm attingere. cum sublimia contemplans comparetur illi, qui, vt calescat, manus solum igni admouet, neq; illas vlterius porrigit, ne comburantur: pariter qui speculando diuina penetralia ingredi cupit, blasphemiam incurrit, dum cœlestium arcanorum intellectum assequi nequit. Huius rei symbolum fuit populus Israeliticus, qui in montem Domini non ascendebat, sed iuxta montis radices, constituta corona, desidebat.

Mystica manuum.

B

C

Pariter manus in hac doctrina mystica Deo assignantur: vt in Exodo manus valida manum Dei demonstrat; hæc autem manus dicitur Christus filius, per quem pater omnia operatur. Item apud Isaiam, manus mea hæc omnia fecit, Eucherius per hãc manum, filium intelligit, Alioquin manus Dei, secundùm alios, sunt filius, & diuinus spiritus.

Exod. c. 3.

Cæterùm manus Dei in Psalmo centesimo decimo octauo vocãtur Angeli, vel Apostoli, vel Concionatores, per quos tanquam per ministros Deus agit. Amplius dextra, & læua in Deo considerantur. A dextra, per filium Dei, lex gratiæ, & misericordiæ dimanat: hac de re filius semper in dextra Dei esse dicitur; namq; ab hac manu liberalitas, benignitas, & omnia grata, & iucunda proueniunt; ideoq; in Psalmo centesimo decimo Christus iuxta patris dextram sedere videtur: hinc Theologi, per sessionem, requiem, & delectationem diuini imperij, & patri, & filio propriam, & honore æqualem intelligunt. Itaq; per dextram Dei, immensam eius benignitatẽ, & vicissim per læuam, flagella seuera, quibus puniuntur criminosi, interpretari debemus. Manus in Angelis virtutem agentem indicant; quemadmodũ in Genesi legitur, quando Lot apprehensus fuit.

Mystica manuum.

D

Cap. 19.

Modo accedendum est ad mysticum eorum sensum, quæ in manu Domini esse feruntur. Primò apud Isaiam, calyx in manu Domini esse dicitur, quando actu punitionem exercet; item ventilabrum in manu Christi apud Mattheum, arbitrium iudicialis potestatis designare potest. Pariter septem stellæ in manu Christi, vt extat in primo capite Apocalypsis, populos in eius dominio collocatos præsagiunt. Manus

Moysis

Moysis eleuatæ in Exodo, preces, & orationes operationibus copulatas ostendunt; vel ostendunt manus Christi, qui in Cruce sacrosanctam humani generis redẽptionem operatus est. Lapis autem absq; manuaria ope abscissus apud Danielem, fuit symbolum ortus Christi, qui in vtero Mariæ semper Virginis, absq, humano opere formatus fuit. Insuper apud eumdem Prophetam, manus in pariete scribens Christum iudicem, & condemnatorem exprimit. Item manus Abrahæ ad gladiũ extensa, vt legitur in Genesi, executionem Zeli Dei patris in filium propter humanum genus significat.

Exod.c.17.

Dan.c.2.

Genes.c.22.

E Manus hominis sub pennis animalium, vt constat apud Ezechielem, vitã actiuam à contemplatiua dependentem manifestant. Deniq; manuum ablutio in sacris paginis puritatem, & innocentiam patefacit. Hoc ex Deuteronomio colligitur; vbi, inuento hominis cadauere, & ignorato cædis authore, seniores ciuitatis ad locũ pollutum accedentes in deserta valle manus abluendo sacrificabant, vt hac ratione, & ipsi, & omnis populus absoluerentur. Similiter Psalmographus fatetur se altare Domini circumdaturum, si prius cum innocentibus manus abluerit Item Pilatus, quando crimen nefariæ in Christum latæ sententiæ delere voluit, innocentiam suam testificaturus coram populo manus lauit. Nam priscis temporibus hoc consuetũ erat, vt qui volebant manifestare se alicuius sceleris esse immunes, neq; vllum patratis facinoribus assensum præstitisse, in multorum hominum cætu, manus abluerent: quandoquidem ex illa manuum munditia, pariter, & animi candorem ostentare opinabantur.

Ezechiel.c. 1.

Deut.c.21.

F Ex altera parte manus in opposito etiam sensu sumuntur, & flagella identidem significant: in quo intellectu legitur illud apud Sophoniam. *Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Israel, & disperdam de loco hoc reliquias Balis.* inquapropter Beatus Iob de calamitatibus, & ærumnis suis verba faciens inquit. *Manus Domini tetigit me.* Immò alibi in sacris litteris, vbi legitur. Firmasti super me manum tuam: hoc de flagello, & punitione intelligendum est. Quando Palestini, in historia Regum, arcam Domini in templum Dagonis idoli duxerũt, die adueniente, Dagon truncatis manibus in terram prolapsus est: quapropter eruditi interpretes, per manus truncatas, præsagiunt, cum doctrina Christi ad Ethnicos peruenisset, Idolorum manus abscindi, nempe præstigia, quibus mortalium oculi ludificabantur, dissipari, & deinceps Dæmonum potestatem aboleri. Manus habent,

Per manus aliquando flagella intelliguntur.

Lib.1.

G & non palpant in Psalmo centesimo decimo tertio dicuntur illi, qui rectas operationes norunt, neq; tamen earum fructum semel percipere nituntur. Manus Moysis leprosa in sinu locata, vt legitur in Exodo, opera Iudæorum occultata, & tanquam inutilia ostendere potest: quamuis, secundùm alios, hæc Moysis manus symbolum Christi in sinu patris esse possit, vbi natura Diuinitatis refulgebat, sed quia aliquo modo à sinu per susceptionem carnis discesserat, inter iniquos fuit reputatus, at denuo per resurrectionem, sinum patris adiuit.

Exod.c.4.

Manus Ioseph super oculos patris in Genesi, insinuare possunt Regẽ Ieroboam ab eo descendentem, qui manum supra oculos Israel locasse perhibetur, quando populum ad idolatriam impulit. Manus violenta apud Iob fuit symbolum potestatis Ethnicorum aduersus Christum. Item manus impij apud eumdem, exponuntur

Genes.c.46.

Iob.c.5.

H Iudæi Dæmonum ministri, qui Christum ad cruciamenta traxerunt. Tandem manus Pilati ablutæ apud Mattheum, opera gentium per Christum mundari præsagiunt.

Cap.25.

Digiti in numero multitudinis Prophetas monstrare possunt, per quos Diuinus spiritus, afflatu suo, libros legis conscripsit. Quare huc respiciens Psalmographus, iuxta nonnullorum mentem, dicebat. Videbo Cœlos tuos *opera digitorum tuorum.* Per Cœlos multi Prophetarum incitationem interpræta ntur, qua ducti tot admiranda de diuinis, atq; humanis rebus oracula disseminarunt. Digitus ergo plerũq; pro diuino spiritu in sacris litteris accipitur- Dicebat enim Christus in Euangelio. *Si in digito Dei eijcio Dæmonia, profectò veniet in vos regnum Dei.* Diuus Gregorius hunc digitum exponit diuinum spiritum; nec præter rationem, quandoquidem vbi Diuus Marcus scribit: in digito Dei. Alius Euangelista legit: in spiritu Dei. Deniq, qui appendit tribus digitis molẽ terræ apud Salomonẽ; hoc Sanctiss. Trinitatis

Digitus quid.

Deut. c. 21. symbolum esse potest.

Vnguibus muniuntur digiti. Quare vngues mulieris præcidendæ in Deuteronomio, sunt symbolum scientiæ Ethnicorum, quæ prorsus resecanda est. Et vnguis adamantinus, in quo peccatum Iudæ apud Ieremiam scriptum esse perhibetur, difficultatem huius delendi criminis patefacit. Cum igitur vnguis sit finis corporis, & adamas sit adeo durus, vt ferro secari nequeat: hinc fit vt nomine vnguis adamantini, æternus finis designetur. *Hierē. c. 17*

Iam descendamus ad ventrem, qui in sacris litteris tanquam rationis, & mentis receptaculum collocatur. Nam quando apud Ieremiam legitur: ventrem meū doleo; tunc non venter corporeus, sed spiritualis intelligitur. Idq; magis explicatur in lectione Euangelica, vbi Christus inquit: qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. At venter veluti aceruus tritici in Canticis, venter Mariæ semper Virginis intelligitur, qui Christum granum frumenti, & panem viuum nobis peperit: quapropter, apud Isaiam, Deus Christum à ventre vocauit. Venter autem sponsi pariter in Canticis, humanam Christi naturam denotare potest. Amplius venter significare potest sinagogam, de qua Paulus egressus ad fidem Christi confugit; quemadmodum in epistola ad Galatas legitur. Similiter de hoc vētre egressus dicitur Christus, quando, relictis Iudæis incredulis, ad Ethnicos transitū fecit; veluti Ioseph, relicto in manibus adulteræ pallio, aufugit. *Cant. c. 7.* *Isaia c. 5.* A

In Psalmo quadragesimo tertio legitur: cōglutinatus est in terra venter noster. Diuus Augustinus hominem rebus mundanis nimis adhærentem intelligit. At venter impletus in Psalmo decimo sexto, ingluuiem & crapulam significat: namq; Terentius aliquando dixit: pugnos in ventrem ingere. Donatus hunc locum sic exponit: pugnos ingere in parasitos, qui insatiabilem ventrem semper esitando distendunt. Apud Isaiam, Israel ex ventre transgressor vocatur, nimirum eo tempore, quo de terra Aegypti egressus est, quoniam à Deo quasi in ventre gestabatur. Demum venter statuæ æneus apud Danielem, doctrinam respicientem cænodoxiā significat. B *Isaia c. 48.*

Vmbilici mystica. Cæterùm quia ventrem exornat vmbilicus; sciendum est vmbilicum in sacris paginis ad concupiscentiam referri: quandoquidem Ezechiel de Hierosolyma profanata hæc protulit: *in qua die nata es non est excisus vmbilicus tuus*. nimirū anima ab origine minime separata est; cum adhuc molliciei, & concupiscentiæ adhæreat.

Antequam ad alias partes descendamus, nonnihil de vtero publicandum est. Siquidem vterus Deo quoq; attribuitur. Habemus enim in Psalmo centesimo nono hæc verba. *Ex vtero ante luciferum genui te.* Hic vterus Dei patris indicat abditam substantiæ, vel eius essentiæ originem, ex qua, ineffabili modo ante omnia creata, filium sibi consubstantialem, & coæternum genuit. Quamuis alij, per vterum Dei, iudicia Dei incomprehensibilia exponant, quæ inuestigare nemini concessum est. Item vterus, in quo Deus apud Isaiam, Iudæos gestasse dicitur, denotat iugē misericordiā, qua criminosos amplexus est; immò indicat Dei gratiam, in qua tāquam in vtero Iudæi fouebantur. Sed quoniam, in aduentu Domini frigore perfidiæ veluti constricti feruorem fidei, & charitatis amiserunt; ideoq; ex recondito gratiæ sinu expulsi, quasi glacies, vt extat apud Iob, de vtero Creatoris egressi sunt. Rursus apud Iob legitur: nudus egressus sū de vtero matris meę, & nudus reuertar illuc. C *Vteri mystica.* *Iob cap. 38.* *Iob c. 1.* D

Per hæc verba describitur ille, qui tentamentis vexatus cognoscit se in fide per primam gratiam absq; vllis meritis genitum, sed post tentamenta, gnarus infirmitatis suæ, metuensq; ne virtutibus priuetur, magna animi demissione fultus ad gratiam redit, & quicquid virtutis possidet, ad diuinam opem refert. Vterus tandē matris in Psalmo centesimo trigesimo octauo prauam mundi consuetudinem significat, ex qua emergit ille, qui diuino auxilio ad bonam frugem reducitur.

Sequuntur fæmora, genua, crura, & nates. Quoad fæmora, hæc, iuxta mentem Georgij Veneti, olim Solem generationis parentem designabant: propterea in sacris paginis legitur, quòd Abraham missurus seruum ad inuestigandam vxorē pro filio Isaac, ex cuius prole Christus erat nasciturus, supra fæmora iurare ei iussit. Rursus fæmur Iacob, post pugnam cum Angelo peractam, claudicans denotabat fontem, vnde filij Israel emerserunt, qui sæpius in lege claudicarunt. Genuo minimè

me flectere dicuntur, qui fortitudine insigni sunt referti: quare hoc habetur in historia Regum. *Dereliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal.* Hoc igitur idolum, cum esset peccati symbolum, homines genua non flectentes in fide firmatos esse indicabat. Verùm genua flectentes ante Ioseph, vt constat in Genesi, genua mentis ante Christum flectenda præsagiunt.

Lib. 3.

Crura sponsi in canticis ostendunt Apostolos, per quos sponsus, nempe Christus totum terrarum orbem circuiuit, dum ipsi diuino sermone sacrosanctam Christi fidem inter populos disseminarunt: vt exponit Diuus Gregorius. Item crura Christi, iuxta priscam consuetudinem non fuerunt fracta: quandoquidem hæc Christi crura, vt animaduerit Robertus Abbas, misericordiæ, & veritatis erant symbolum quæ duæ marmoreæ columnæ à nemine debilitari, neq; frangi possunt. Tandem crura detecta, vt extat apud Isaiam, turpitudinem criminum patefactam denotant, vt Diuus Gregorius in morali doctrina explicauit. His addantur nates, quæ in sacris paginis partem ad crimina procliuem ostendunt. Item nates apud Isaiam detectę ignominiam significant.

Cant. c. 5. *Isaias c. 47.* *Li. 6. moral. cap. 11.*

Iam peruenimus ad pedes, qui à doctrina mystica non arcentur. Pes enim in prima lingua, ex Goropio, dicebatur Voet, quæ vox nutrire significat, & Diuino spiritui attribuitur, qui igneo suo calore, quod Pater plantauit, & filius sanauit, fouet, atq; nutrit. Pedes autem in Deo diuinam naturam, & stabilitatem æternitatis demonstrant; sub quibus pedibus in Psalmo decimo septimo caligo esse perhibetur, quoniam modus susceptæ à Deo carnis abditus, & incognitus fuit. Ostendunt etiam pedes firmitatem virtutis Dei, quia scribebat Isaias. Cœlum mihi sedes est, Terra autem scabellum pedum meorum.

Pedes insuper doctrina mystica Angelis assignat, qui mobilitatem, seu potius celeritatem æterni cursus ad diuina properantis patefacere possunt: quocirca in Exodo, quando legitur: tetigit pedes meos. Aliqui id de Angelis intelligunt. Pedes animæ, præcipuæ potentiæ, scilicet intellectus, & voluntas esse feruntur, quibus ad bona, vel mala properat: idcirco pedes ligati apud Mattheum, potentiæ impeditæ designantur. Quamuis pedes vincti apud Platonem, vt Ficinus interpretatur, ostendant iussos non duci, neq; progredi, sed violentia quadam raptari. Hoc respexit Psalmographus dicens: pes meus stetit in directo, alludens ad intellectũ, & cogitationem; nam sicuti pedes nos quocumq; ducunt, ita cogitationes ad bonũ, vel malum peragendum nos trahunt.

Exod. c. 4. *Cap. 22.* *Lib. 10. de Repub.* *Psalm. 25.*

Pedes Christi designant illius humanitatem, quam etiam ostentant pedes agni, vt in Exodo habetur. Immo pedes Christi, qui currunt ad pacem conciliandam, sunt infimi in Ecclesia, Apostoli, Concionatores, necnon animo demisso præditi, qui in operibus misericordiæ in dies se exercent. Pedes demum Christi loti, & liniti à peccatrice apud Lucam, misericordiam, & iudicium demonstrare possunt: vel etiam, iuxta sententiam Clementis Alexandrini, Apostolos prophetica prænotione delibutos significant, qui suaue diuini spiritus vnguentum participarunt. Pedes quoq; Sanctorum, quos seruat Dominus in historia Regum, fortitudinem, & animi demissionem manifestant: quandoquidem fortitudine in rebus aduersis, & animi demissione in prosperis incolumes seruamur.

Exod. c. 12. *Luc. c. 7.* *L. 2. pedag. cap. 8.*

Modò quid pedes calceati, vel discalceati præsagiant, considerandum est. Etenim iussit Dominus Apostolis ad doctrinam Euangelicam disseminandam profecturis, vt se calceamentis exuerent, quoniam fœlicissimæ vitæ perpetuitatem annunciaturi, omni mortalitatis nota carere debent: siquidem calceus nonnihil mortalitatis possidet; cum ex pellibus mortuorum animalium concinnetur. Hinc Sacerdotes Aegyptij, referente Pierio Valeriano, ad hoc euitandum, calceos ex papyro paratos induebant. Item Moyses ad montem Dei accessurus, pedes suos calceis exuere iussus est, cum intersit illius, qui in loco sancto consistere velit, nihil mortalitatis secum habere. Quamuis per pedes Moysis discalceatos in Exodo, nonnulli extrema tempora interprætentur, quibus à lege demissa est Sinagoga, vt Christus eam doceret, sed paulò inferius in Exodo pedes calceati rectas operationes cum debitis attributis demonstrant; ideoq; à nuditate abhorrere debent, vt opera rectum effectum sortiantur.

L. 1. reg. c. 2. *Exod. c. 3* *Cap. 12.*

Pes dexter,qui in Leuitico illinitur, directionem operationum in bonam frugem significat. Pes intinctus in sanguine, iuxta Psalmum sexagesimum septimum, cuiuscumq; carnem in Passione Christi abluendam designat. Pes scandalizans apud Mattheum, potest ostendere illos, qui, affectione diuino amori præposita, à regno cœlesti excluduntur: propterea talis pes est abscindendus. Pes superbiæ in Psalmo trigesimo quinto patefacere potest illos, qui fulgore suæ fortunæ insolenter gloriantur, vnde recessus à Deo dimanare solet. Demùm pedem in aqua Iordanis ponere apud Iosuem; nil aliud est, nisi occulta diligenter inuestigare plerũq; tamen in sacris litteris, pedes affectus voluptuosi symbolum esse perhibentur: quapropter in Cœna Domini pedes Discipulorum lauantur, vt detersa omni labe animi,ad sacrum Eucharestiæ munus nitidi accederent.

Leuit. c. 8.

Matth. c. 18

Cap. 3.

A

Siquidem pro cogitationibus pedes, etiam vsurpantur, quæ pietatem animi nostri, instar pedum, sustinent, atq; regunt;& in hoc intellectu leguntur illa verba Psalmi septuagesimi secundi. *Mei autem penè moti sunt pedes penè effusi sunt gressus mei.* Alioquin in Psalmo centesimo vigesimo primo. *Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis.* mentis, & fidei stabilitatem significant. Aliter de malefidis in Psalmo decimo septimo dicitur. Claudicauerunt aberrantes à semita.

Item in Psalmo centesimo decimo tertio pedes habent,& non ambulant,vocantur illi,qui perfectam callentes scientiam,nullum tamen in ea progressum faciunt. Deniq; per verba hæc Deuteronomij. *Qui appropinquant pedibus eius doctrinę illius aliquid assequentur.* Hi diuinæ sapientiæ interpretes exponuntur. Denuo pedi lasso in Prouerbijs compararur ille, qui die horrida iudicij, spem in homine collocat. Ad finem quando Psalmographus inquit: imposuisti homines supra capita nostra. Alij legunt imposuisti pedes; vtcumq; sit; Clarissimi viri exponunt:concessisti alijs de nobis triumphum: quandoquidem erat solemnis consuetudo Regum triumphantium corpora captiuorum pedibus conculcare.

B

Prouerb. 25

Supersunt adhuc partes pedis, scilicet digitus, planta,& calcaneus ponderandæ. Pedis digitus in prima lingua, vt notat Goropius nominabatur Zeen, quod vocabulum exponitur ad vnum: quare in doctrina mystica significabit nos ab imis principijs operum nostrorum ad vnum debere spectare. Similiter planta pedis in prima lingua plant appellabatur, si veritatem fassus est Goropius,quæ vox plantare exponitur, & Deo Patri assignatur; cum dixerit Dominus: omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur.

L. 9. Hierogl

C

Item pedis calcaneus in prima lingua dicebatur Hiel,siue Heel,quod vocabulum exponitur, sana, & in integrum restitue, & Filio attribuitur, ad quem salus humani generis accepta refertur. Alioquin calcaneus, in sacris paginis, significat imbecillitatem mentis: idcirco Deus in Genesi dixit serpenti; homo tuum obseruauit caput, & tu illius calcaneum, nimirum imbecillitatem mentis, quæ facile peruertitur. Nisi velimus cum Philone asseuerare calcaneum esse illam partem animæ, quæ terrestri naturæ adhæret, & ad voluptates valde procliuis est. Aliter calcaneus pro termino actionis vsurpatur; ideo Psalmographus in hoc intellectu scribebat:ipsi calcaneum meum obseruabunt.

Calcanei mystica.

Ossa ab hac doctrina non sunt remouenda. Etenim os ex ossibus Adæ, vt habetur in Genesi, significat Ecclesiam, quæ est veluti os Christi; quandoquidem ex osse, vel fortitudine Christi dimanauit. Immo ossa in Psalmo quinquagesimo populum Ecclesiæ ostendere possunt. At in Psalmo vigesimo primo omnia ossa mea dispersa indicant Apostolos, qui in Passione Christi dispersi aufugerunt, vel iuxta Glossam interlinearem, quando post resurrectionem, ad verba euangelica dissemimanda, tanquam oues inter lupos in varias orbis regiones se contulerunt. Nam, per ossa quoq; dispersa apud Ezechielem, Christi fideles in varijs dispersi regionibus intelliguntur, qui tandem ad nouissimum iudicium properabunt: nisi velimus designare Ethnicos; vbiq; sparsos, qui ad fidem Christi identidem confluunt. Verùm ossa dissipata secus Infernum in Psalmo quadragesimo supra centesimum, corpora Martyrum possunt significare, quæ supra vim naturæ à terra eruperunt, & die postrema erumpent: quemadmodum ossa geminantia, vt herba apud Isaiam, gloriosa corpora in resurrectione manifestant. At per ossa humiliata apud Psalmographum multis

Cap. 2.

D

Ossa.

Ezechiel. c. 37.

Isaia c. 66.

multis in locis, virtutes, & animi motus designantur. Vicissim ossa inueterata in Psalmo trigesimo primo, virtutes peccatis diminui, & dissipari ostendunt: vel iuxta sententiam Diui Augustini, vires mentis labefactari denotant. Quemadmodum in Psalmo primo supra centesimum, ossa arescentia virtutes deficientes patefaciũt: vel ossa arescentia, vt cremium in eodem Psalmo, iuxta expositionem Laureti in sylua allegoriarum, animam amittere omnem delectationem boni significant. Pariter in Psalmo trigesimo tertio, custodit Dominus omnia ossa eorum, tunc animæ virtutes roboratæ, vel actiones fortes ex virtutibus dimanantes intelliguntur. Ossa verò mortuorum apud Ezechielem designant illa opera, quæ speciem iusti præ se ferunt.

E

Ezech.c.24

Per ossa medullis irrigata apud Iob, homines improbi notantur, qui publicis muniis cumulantur, necnon dignitatibus, & honoribus irrigantur. Similiter apud eumdem Iob, ossa Behemoth sunt fortiores in vitiis, qui maximam labem in dies contrahunt. Demum ossa filiorum Israel circum aras dispersa apud Ezechielem significant Hæresiarchas, ex mente Diui Hieronymi, qui circa suos errores confunduntur, & propterea à se inuicem segregantur.

Iob c.21.

Cap. 40.

Ezech.c.6.

Postremo loco cutem, vel pellem debemus ponderare, quam in sacris litteris aliqui meretricem interpretantur: quandoquidem legitur in Leuitico; vestem, vel pellem, quam habent, lauabit aqua. Hunc locum Hesychius Hierosolymitanus ad meretricem refert, nec præter rationem; cum olim Romanis meretrices scorta appellarentur à pellibus scorteis, quibus pro stratis vtebantur. Præterquamquòd, cutis nomine, illi potissimum intelliguntur, qui in exteriora tantummodo, & mundana incumbunt. Amplius in Leuitico, lucens candor in cute claritatem Euangelicæ doctrinæ, & sensum spiritualem manifestat: quemadmodum vicissim si cutis non sit tota candida, suspitionem criminum præsagit.

Leuit.c.15.

F

Cap.31.

MYSTICA DE HOMINE.

G

HACTENVS mystica singulas corporis partes respicientia examinauimus, modo nostra interest ad mystica toti homini conuenientia mentem dirigere, vt hæc doctrina perfecta habeatur. Primitus animaduertendum, quòd nomen masculi in diuinis litteris, hominẽ virtutibus perfectum, & fortem significat; cum vicissim mulier sit tantæ imperfectionis, & debilitatis, vt Salomon in sapientia, hæc verba prodiderit; melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Immò iubet Dominus mares, tantummodo prolis Aronis sacrificato vesci, quia non omnium partes sunt de rebus diuinis disputare; cum id deceat illum, qui in cogitationibus nihil fœmineum participat. Legitur ergo in Epistola ad Galatas. *Postquam factum sum vir.* hoc in loco, vir, iuxta sententiam Clementis Alexandrini, significat Christi fidelem; quemadmodũ infans denotat Iudæum: quandoquidem Diuus Paulus sectans legem infans dicebatur, deinde meditans spectantia ad Christum, quem diuinæ litteræ virum vocant, tunc vir euasit.

Cap.4.

H

Posteaquam incidimus in pueros, nonnulla de his mystica ponderanda sunt. Siquidem apud Mattheum hæc verba leguntur: *Nisi efficiamini sicuti paruuli isti.* Clemens Alexandrinus, per hos paruulos, homines cælestia regna affectantes intelligit, qui solum Deum patrem habere debent: veluti pusiones patri suo tantùm blandiuntur, &, noxa leui accepta, ad illum tantummodò confugiunt. Nisi velimus, per paruulos, cunctos homines iustos perfectos, & innocuos intelligere, de quibus scripsit Psalmographus. *Laudate pueri Dominum.* cum spectet præcipuè ad homines scelerum immunes diuina præconia celebrare. Quando verò in historia Regũ, pueri, Eliseo conspecto, clamauerunt. *Ascende Calue.*

Matth.c.18

Lib.1.Pedagogi c.5.

Psalm. 112

Lib.4. Regũ cap.2.

Lauretus in sylua allegoriarum, ascensum Christi ad Caluariæ locum interpretatur. At puella mortua nondum tamen ab ædibus elata, quam Christus ad vitam

reuo-

reuocauit, indicat animam prauæ aſſentientem cogitationi, quæ tamen nondum effectum ſuum ſortita eſt. Hæc igitur anima intus mortua, per Dei gratiam reuiuiſcens ad Dominum reuertitur. Verùm adoleſcens mortuus, quem Dominus extra portam ad vitales auras reuocatum matri ſuæ reſtituit, demonſtrat animam aſſentientem prauis cogitationibus, quæ effectum ſuum ſortitæ ſunt: nihilominus quia eam pænituit, propterea Dominus illam gratiæ matris Eccleſiæ reſtituit. Lazarus verò, qui iam quatriduanus putebat à Domino vitæ redditus manifeſtat animam criminibus committendis aſſuetam, quæ peccatis inuoluta, veluti in illis ſepulta fætet: verumtamen Dominus miſericordiæ parens, hanc quoq; ex ſententia D. Auguſtini, gratiæ reſtituit.

A

Iam accedendum eſt ad nomen viri, atq; hominis, vt quid in myſtica doctrina ſignificet, ponderemus. Vir Dei, qui reprehendit Ieroboam, atq; brachium eius arefecit, & poſtea ſanauit, neq; cum eo inuitante cibum ſumere voluit, & deinde in via deceptus à Propheta comedens interijt, vt habetur in hiſtoria Regum, denotat illos, qui ob magna quædam opera inſolenter gloriantur, & poſtmodum, permittente Deo, magna peccant. Vir iuxta cor Dei in præcitata hiſtoria, eſt homo charitate imbutus, qui Deo ſummopere gratificatur. Alioquin, per virum Dei, multi cætum Apoſtolorum intelligunt. Sicuti vir indutus veſtibus albis eleuans dextram, & ſiniſtram ad Cœlum, quem Daniel conſpicatus eſt, Angelum demonſtrat.

Lib. 3. Reg. c. 13.
Lib. 1. Reg. c. 13.
Daniel c. 18

At vir afferens mille argenteos pro fructu vineæ in Canticis, eſt homo, qui voluptates, & res mundanas pro Chriſto aſpernatur. Vir diues auferens ouem pauperis in Hiſtoria Regum, eſt Chriſtus humanum genus redimens, ipſumq; à diabolicis inſidijs liberans, qui aliter vocatus eſt vir dolorum apud Iſaiam, cum varios cruciatus in paſsione ſubierit. Immò vir etiam voluntatis Dei fuit appellatus; cum in omnibus rebus voluntati diuinæ ſatisfecerit. Item vir rixæ, & diſcordiæ apud Ieremiam vocatus eſt, quoniam poſitus eſt in ſignum, cui contradicetur. Hinc nominatus eſt vir dextræ Dei in Pſalmo ſeptuageſimo nono. Immò in Exodo vir pugnæ Deus Iehoua nomen eius, Chriſtum Dominum cum hoſte humani generis præliaturum & tandem victoriam relaturum ſignificat. Pariter iuxta Zachariam, vir equitãs equum ſanguineum ſtans inter myrtos in conualle, ex mente Galatini, Chriſtũ Dominum inter viros iuſtos morantem oſtendit, ſed equus ſignificat corpus Domini noſtri, quod in ara Crucis ruborem ſanguinis erat adepturus.

Cant. c. 8.
Lib. 2. Reg. c. 12.
Ierem. c. 15.
Exod. c. 15.
Zach. c. 1.

B

Alioquin vir pugnator in Exodo vocatur Dominus Deus, cum nemo eius poteſtati reluctari poſsit. His addatur vir, quem Hieruſalem proijcit apud Ezechielem, quoniam eſt ſymbolum verbi Dei, quod anima peccans aſpernatur. Vir vnus ex acie fugiens, & arcam eſſe captam nuncians, vt legitur in Hiſtoria Regũ, cõcionatorem ex Iudæis ad fidem properantem, nempe Paulum Apoſtolum oſtentat. Item vir pugnans contra fratrem ſuum apud Iſaiam, iuxta mentem Diui Hieronymi, hominem, relictis rebus pretioſis, & carioribus, ad Chriſtum accedentem repræſentat. At vir vnus perſequens mille homines, vt conſtat apud Iſaiam, eruditum doctorem vires Hæreticorum profligantem deſignat. Immo vir, qui non roborabitur in fortitudine ſua, vt extat in Hiſtoria Regum, eſt homo in diuina doctrina fortis, ſine qua omnis fortitudo nihili æſtimatur. Viciſsim vir linguoſus, & iniuſtus iuxta Pſalmum trigeſimum nonum ſupra centeſimum, exponi poteſt Iudas; & vir teſticulis auulſis indicat hominem antea piam ducentem vitam, & tractu temporis, ad nequitias incumbentem: namq; cum teſtes ſint indicia virtutis, pariter vice verſa euitario mollitiem ſignificabit.

C

Ezech. c. 16
Lib. 1. Reg. c. 4.
Iſa. c. 30.
Lib. 1. c. 2.

D

Nomen viri: in numero multitudinis, myſticos ſenſus in ſacris Biblijs nõ paucos ſortitur. Siquidem in Numeris, viri duo portantes botrum in vecte poſſunt ſpectare ad duos latrones cum Chriſto crucifixos, aut deſignare poſſunt populum Iudaicum præcedentem, & terga Chriſto dantem, necnon populum Ethnicorum ſequentem, conſequenterq; faciem Chriſti contemplantem. Vel duplicem Chriſti amorem, nimirum in Patrem, & in homines, ſiue duo teſtamenta, in quibus continetur Chriſtus, manifeſtant.

Numer. cap. 13.

Per viros tres, qui Abrahæ in Geneſi apparuerunt, poſſumus intelligere aduentum Chriſti, quem Moyſes, & Elias comitantur; nempe alter, per legem, aduentum

Geneſ. c. 18.

Domini

Domini prædicans, alter verò circa Mundi finem, aduentum iudicij præueniens. Per viros quinq; qui Iudæis opitulaturi apparuerunt, vt extat in Machabeis, Georgius Ederus quinq; libros Moysis intelligit. Et quinq; viri mulieris Samaritanæ apud Ioannem erant quinq; sensus, quibus illa ante tempus rationis regebatur; nam vir huius mulieris erat spiritus rationalis, qui non erat vir, quoniam ei non obtemperabat; aut vir, qui non erat vir, erat error adulterij, in quo tunc versabatur. Viri duodecim Patriarchæ nuncupati denotant omnes patres duodecim Tribuum, qui in primo statu vsq; ad Christum fuerunt. Immo duodecim Principes, qui in Deserto ceciderunt, cum his, qui ab Aegypto sunt egressi, duodecim Apostolos cum successoribus ostendere possunt. Viri fortes sexaginta, in Canticis, lectum Salomonis stipantes, Diuus Gregorius interpretatur Sãctos, qui verbis, & exemplis sanctam mentem muniunt, in qua Christus Dominus quiescit. Tandem viri mille in monte Bethel Saul associantes, vt legitur in Historia Regum, à Diuo Gregorio exponuntur viri Ecclesiam propugnaturi, qui suo Principi Ecclesiastico adhærent.

Lib. 2. Machab. c. 10.
Io. 4.
E
Cant. c. 3.
Lib. 1. Reg c. 13.

Supersunt adhuc viri in numero multitudinis constituti qui animaduersione indigent; vt viri exercitus in Numeris, qui pugnauerunt, hi dicuntur esse, qui omne vitiorum genus exterminarunt. Viri virtutis, in Machabeis, applicantes se ad ciuitatem Ephron, à Laureto declarantur tot Doctores sensum spiritualẽ penetrantes, vt criminosos à vitijs ad bonam frugem reuocare possint.

Num. c. 31.
Lib. 1. Machab. c. 5.

Viri diuitiarum in psalmo septuagesimo quinto nominantur illi, qui suas nõ possident diuitias; immò ipsi à diuitijs possidentur, propterea somnum suum, nõ autem Christi dormire perhibentur.

F

Viri Iuda, qui cum Dauid, in Historia Regum, ad arcam deducendam progrediebantur, possunt nuncupari populi fideles, qui cum Christo ad Ecclesiæ amplificationem in dies incumbunt: quemadmodum fideles mutuam opem sibi inuicem præstantes, ex Diuo Hieronymo explicantur per viros apprehendentes manus proximi sui apud Zachariam. Vicissim viri Niniuitæ, apud Mattheum, Ethnicos significant.

L. 2. reg. c. 6.
Zach. c. 14.
Matth. c. 12

Viri sanguinum in Psalmo trigesimo octauo supra centesimum vocari possunt Hæretici, qui prauis documentis animas interimunt, vel homines, qui adhuc in voluptuosas, & venereas actiones incumbunt. Tandem viri Anathoth quærentes animam Hieremiæ, Iudæos, sed potissimum Sacerdotes, & Scribas aduersus Christum designant.

G

Modo se se offert nomen hominis, quod suis mysticis sensibus non caret: quandoquidem, hoc nomine, prius multa perfecta, & optima, nempe Christus, Beata Maria semper Virgo, Angeli, mens, & perfecti viri intelliguntur: quamuis deinceps per hoc nomen multa etiam mala declarentur. Quoad primum, homo primus dicitur Adam de terra terrenus, secundus homo est Christus de Cœlo cælestis, vt in Epistola ad Corynthios legitur. Propterea homo, quem Deus in Psalmo sexagesimo quarto assumpsisse perhibetur, humanitatem verbi Dei assumptam significat. Vel talis homo iuxta mentem Laureti in sylua allegoriarum, Ecclesiam, cuius caput est Christus, demonstrat.

Quo circa homo in Genesi, quem Deus in Paradiso collocauit, fuit symbolum Christi, qui in Ecclesia tanquam caput residet. Pariter homo apud Lucã centum oues possidens, exprimitur Christus, qui Angelis, & hominibus dominatur. Idem Christus est homo natus in Sion, quam in Psalmo octuagesimo sexto ipse fundauit. Item in Psalmo centesimo octauo, homo redimens, & pauper, Christus dicitur. Idem est ille homo paratus ad ferendum hircum in desertum, vt habetur in Leuitico. Idem est ille homo, qui in Numeris, de Israel erat surrecturus. Immò Christus est idem homo, cuius inimici, apud Micheam, sunt eius domestici. Amplius Christus erat ille homo, quem apud Ioannem Paraliticus expectabat, vt eum in piscinam mergeret. Insuper homo peregrè profectus apud Mattheum significat Christum ad Cœlum ascendentem, vt Origenes interpretatur. Demum Christus est ille homo Rex, qui posuit rationem cum seruis suis, & homo pater familias, vt apud Mattheum multis in locis legere possumus. Præterea Beata Maria semper Virgo, sæpè homo nominatur: cum Christus filius Hominis dicatur: appellatur autem Christus filius hominis

Genes. c. 2.
H
Luc. c. 15.
Leuit. c. 16.
Num. c. 24.
Mich. c. 6.
Io. c. 5.
Matth. c. 25
Matth. c. 13 & c. 18.

nis, & non homo, quoniam licet ex genere Adam deſcendat, non tamen eſt verus homo, cum non ſit putredo: licet ſit vermis, & non homo, vt habetur apud Iob. His addamus quod homo primus, iuxta ſententiam Antiquiorum Rabinorum, denotat Matrem Redemptoris, quæ quoad materiam vnà cum Adam producta fuit, & ab ea Adam proceſſit: referunt enim Deum amore Meſſiæ, & eius matris mundum creaſſe, & de hoc primo homine intelligunt illud Prouerbium. *Iuſtus primus in lite ſua venit amicus eius, & inueſtigauit, eum.* Hic primus homo, exponente Galatino, qui eſt mater Meſiæ, ob quam ipſe filius hominis dicitur, iuſtus eſt in lite ſua, in qua accuſatur ab Aduerſarijs, quod in labe originis concepta ſit: vnde venit amicus eius, nempe Deus, & hanc litem inueſtigans, ſententiam tulit in Canticis dicens. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Nomen quoq; hominis Angelo quandoq; attribuitur: ſiquidem Angelis humana forma aſſignatur, quia mente vigeant vt homines videndi vim poſſideant, & ad imperandum, & regendum ſint idonei.

Prouerb. cap 18.

A

Cæterùm homo factus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei in myſtica doctrina hominem interiorem denotat, qui in mente diuina extitit antequam Deus de limo terræ hominem exteriorem formaret: ideoq; quando in Numeris nominatur homo, intelligitur homo interior ſua alimenta, & indumenta poſſidens, quæ in homine exteriori requiruntur; eſt autem mens, vel ratio, vel anima: quandoquidem illa, quę ſunt hominis exterioris, ad interiorem referri poſſunt.

Num. c. 30.

Hic igitur erit ille homo, qui apud Mattheum ſinapim in agro ſuo ferens, theſaurum inuenit. Ad hoc confirmandum poſſumus in medium afferre illud Geneſis, vbi, nomine hominis, mens, & ratio deſignatur: verba ſunt hæc. *Non erat homo, qui operaretur terram.* Id exponitur quando mens ideam ſenſus non exercebat. Homo oſtendit etiam prophetam, & ſapientem: quandoquidem apud Iob, terra abſq; homine erant Ethnici ſine Prophetis. Idcirco homo, qui in Pſalmo centeſimo tertio præeſt beſtijs, demonſtrat virum perfectum, qui præſit rudibus. Item homo creatus, qui in Geneſi præſit piſcibus maris, & volatilibus Cœli, hominem iuſtum, & perfectum indicat, qui ſanctimonia, ſapientia, & doctrina alios antecellat.

Matth. c. 13
Geneſ. c. 2.
Iob c. 38.

B

Homo Soli iunctus maſculum procreare dicitur, vt legitur apud Platonem, idq; ſignificat, quod homo lumini diuino copulatus virile, & rectum opus operabitur: ſiquidem Sol ſupremæ lucis ſimulacrum eſſe perhibetur. Vice verſa homo terræ iunctus eſſe dicitur, quando concupiſcentiæ adhęret; quare tunc opus terreſtre, & fæmininum procreat. Hocq; ſtabilitur ſententia, Pythagoræ aſſerentis oportere hominem fieri vnum; quibus verbis, myſticus ſenſus intelligendus eſt de homine Deo adhærente; nam Deus verè vnus eſt, & qui Deo adhæret cum eo vnus ſpiritus efficitur. Quapropter homo à Deo creatus fuit vnus, & non multi, quoniam, ex mente Diui Auguſtini, homo ad concordiam, & myſterium vnitatis fuit propagatus, vt hac ratione Dei imago in homine refulgeret; hinc quemadmodũ ab vno Deo per creationem omnia, ſic ab vno homine per propagationem omnes dimanarent.

C

Lib. 12. de Ciuit. Dom.

Homo ferens amphoram aquæ, vt extat apud Marchum, eſt Moyſes ferens litteram legis; non enim effertur proprio nomine, quia chriſtianum nomen nondum erat notum.

Cap. 14.

Homo habens manum aridam, qui apud Lucam à Chriſto liberatus fuit, deſignat illum, qui nihil boni operatur, ſed poſtea à Chriſto ſanatus rectas operationes moliri incipit. Demum hominis figura inter quatuor animalia circa ſedem Dei in Apocalypſi denotat Diuum Mattheum Euangeliſtam circa humanitatem filij Dei verſantem, veluti etiam expoſuimus quando ſuperius de myſtica facie hominis diſſerebamus.

Luc. c. 6.
Cap. 18.

D

Amplius nomen hominis in numero multitudinis ſuos ſortitur myſticos ſignificatus. Namq; homines multiplicati in Geneſi deſignare poſſunt vires rationales in virtutibus multiplicatas. Item homines Aegypti, & homines Regionis Amorrheorum, qui duobus in locis Exodi leguntur, oſtendunt homines prophanos, qui in res mundanas, & voluptuoſas incumbunt. Tandem homines, & iumenta ſaluabis Domine, vt extat in Pſalmo trigeſimo quinto. Per hæc verba primo debemus intelligere homines perfectos, & iuſtos, deinde homines à ſenſu, & non à ratione ductos, qui etiã ſaluantur, dummodo perfectionem amplexi per viam ſalutis progrediantur.

Geneſ. c. 6.
Exod. c. 8. et c. 34.

Poſtea-

Posteaquam in vitia incidimus, non erit absurdum in calce huius rubricæ, sensus mysticos praui hominis manifestare. Namq; iuxta vitia hominem occupantia, homo vocatur iumentũ, homo serpens, homo vipera, & homo vulpes. Quocirca apud Mattheum homo non habens vestem nuptialem hominem criminosum, consequenterq; omnes vitijs deditos repræsentat. Item omnis homo dicitur mendax in Psalmo centesimo decimo quinto, iuxta tamen conditionem naturalem, cum ad fidem spectantia non attingat; hinc Paulus scribens ad Galatas tradit se loqui secundùm hominem, quando rudia docet.

Matth.c.22 Cap.3. Cap.6.

E Pariter apud Paulum scribentem ad Romanos legitur homo vetus, nempe fidei expers: quemadmodum vicissim homo nouus in eodem loco dicitur, qui per fidẽ ad rectum vitæ tramitem dirigitur. Homo ineptus ad redimendum, vt legitur in Psalmo quadragesimo octauo, exponitur purus homo, qui potius redemptione indiget: propterea non permittitur homo esse in tabernaculo Fœderis, quando Pontifex intrat in Sancta Sanctorum, quia cum ibi possint esse, iam non sunt homines, nimirum mortales, sed facti sunt Dij, vt in Leuitico habetur. Sumitur etiam homo pro puro homine apud Ieremiam, quando hæc verba prodidit. *Maledictus homo qui confidit in homine.* Insuper homo apud Mattheum, qui de Hierusalem in Hierico descendens incidit in latrones, exponitur à Diuo Thoma Adam, qui à Diabolo superatus de statu pacis calamitatem incurrit. Homo autem inimicus, qui apud Mattheũ superseminauit Zizania, indicat Diabolum, qui interdum homo inimicus appellatur.

Cap.17. Matth.c.4. Cap.13. Cap.18.

F Item homo apud eumdem Mattheum, per quem scandalum venit, demonstrat populum Iudaicum, qui non solum Christum negauit, sed etiam alios ad negationem compulit. Idem populus Iudæorum ostenditur ab homine habente immundũ spiritum apud Lucam. Quamuis homo in Exodo appelletur etiam Iudæus ad differentiam Ethnicorum. Homo pacis in Psalmo quadragesimo, exprimitur Iudas, qui osculo pacis Christum prodidit. Rursus homo parans mittere hircum in desertum, vt legitur in Leuitico, qui postea se lauabat, iuxta mentem Laureti in sylua Allegoriarum, exprimit Pilatum, qui Christum in Crucem mittere decreuerat; nihilominus lauit se, vt opera sua munda ostentaret. Deniq; homo, qui in Deuteronomio non suscitat semen patris, indicat sermonem hæreticum, qui oriens ex sacra pagina, filios Christo minime generat.

Luc.c.4. Exod.c.19. Leuit.c.6. Deut.c.25.

G

MORALIA EX PARTIBVS humanis desumpta.

QVEMADMODVM humanum corpus varijs integratum partibus, ijsdem tanquam instrumentis ad varia munia idoneis vtitur: assimiliter Ecclesia Dei varijs hominibus, tanquam partibus constituitur, per quos, tanquam per idonea instrumenta, varias functiones obit. Immo veluti humani corporis partium aliæ sunt animales motum, & sensum toti corpori communicantes, aliæ vocantur spirituales vitam corpori impertientes, & aliæ dicuntur naturales nutrimentum pro toto præparantes: pariter in Ecclesia sunt partes animales, nempe Præsules, qui alios regunt, partes spirituales erunt viri perfecti, & Deo in religiosam seruitutem dicati qui suis precibus vitam gratiæ alijs communicant; tandem partes naturales erunt Euangelij Præcones, qui diuinis præceptis animas hominum nutriunt. Verùm cum in corpore humano partes generationi destinatæ naturalibus partibus adscribantur: item in Ecclesia omnes viri doctrina insignes hoc generationis munus obire feruntur, dũ criminosos, quasi illos generando, gratiæ diuinæ restituunt: ad rem enim scribebat Apostolus ad Corynthios. *Ego per Euangelium vos genui.*

H

Lib.1.c.4.

Cum igitur omnes humani corporis partes doctrinæ morali sint famulaturæ, operæ pretiũ esse duximus à capillis inchoare, & deinceps per cæteras partes ad plantam

tam vſq; pedis deſcendere. Itaq; capilli caput tegendo exornant, & ornando muniunt; qui licèt ſæpè iuxta partem capitis anteriorem, vel ob raritatem cutis, vel ob defectum alimenti defluant; nihilominus pars poſterior capitis, vel ob cutem denſam, vel ob copiam humoris, illis nunquam caret: quare pars anterior iuuentutem, & pars poſterior ſenectutem repræſentat.

Cum igitur iuuentus, vel ob defectum alimenti pietatis, vel ob raram in ſuperos obſeruantiam, rectis operibus careat; ſenectus tamen denſa, & munita precibus, & copioſo pietatis humore affluens in recta opera ſemper incumbit: iuxta illud Pſalmographi. *Senectus mea in miſericordia vberi.* Deinde obſeruandum eſt, quòd capilli à fumoſis exhalationibus producuntur; ideoq; quantò maior erit exhalationum copia, tantò copioſiori crine caput tegetur, quibus deficientibus, caput pilis priuatur: propterea humanus animus à capite, & cogitationes ab exhalationibus referuntur, quæ crines virtutum, & operum generare ſolent. Quamobrē quantò maior erit copia bonorum affectuum, tantò maior erit abundantia virtutum. Viciſſim quando crines virtutum recedunt; tunc animus rectis cogitationibus nudatur. Ad rem igitur legimus apud Mattheum. *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.* Quandoquidem, iuxta ſententiam Ciceronis, ignorare non poteſt Deus, qua quiſq; mente ſit.

Senectus, & iuuentus.

Cap. 10.

Inſuper capillorum canities ex frigiditate humoris alimentalis producitur, quia frigiditas albedinem generat. In ſenectute igitur, ob humoris frigidi abundātiam, crines albeſcunt: quapropter per canitiem, ſenectus intelligenda eſt, in qua frigus diuini timoris dominatur, hinc albedo caſtæ vitæ dimanat, cum ſenes capulares futuram vitam in dies meditentur; vt veritatem aſſequatur illud aſſertum Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Cap. 4.

Poſteaquam de capillis ſermo habetur, hic quoq. nonnihil de pilis, & barba recenſendum eſt. Siquidem pili duri, & aſperi ſunt, quando à dura, & aſpera cute erumpunt: vnde in hac doctrina, pili operibus, & cutis affectui aſſimilantur: quocirca à duro affectu operationes nonniſi duræ, & vice verſa dimanare poterunt. Veluti legitur apud Mattheum. *Bonus homo de bono theſauro ſuo profert bona, malus verò ſimiliter mala.* Pariter barba pilis integrata viri ornamentum eſſe perhibetur, mareſq; à fæminis ſeparat. Per barbam intelligenda eſt prudentia finem conſuetudinis exornans, quæ fæminas à viris, nempe improbos à probis, & criminoſos a virtute præditis diſtinguit.

Cap. 3.

Succedit caput, quod totius corporis fundamētum, & principium eſſe fertur, dum cæteræ partes ab illo ſenſum, & motum hauriunt. Cum igitur caput ſecunda valetudine fruitur, cætera membra rectas functiones obeunt, & viciſſim, capite laborante, cæteræ partes langueſcunt. Per caput, in hac doctrina, mens intelligitur, quæ ſi perfecta, & iuſta ſit, inde nonniſi rectæ operationes prodeunt. Viciſſim quando animus eſt maleficus, nonniſi mala opera generare poteſt. Amplius caput eſt tanquam caminus totius corporis, ad quem fumiferæ alimentorum exhalationes aſcendunt, ſed cum ſit copioſis refertum meatibus, alibilibus retentis, excrementitij vapores per porros euaneſcunt. Caput in hoc loco eſt Princeps, exhalationes ſunt ſubditorum petitiones, & querelæ ad Principem quotidie aſcendentes: quamobrem neceſſe eſt, vt hoc caput ſit foraminibus diſcretionis, & prudentiæ refertum, vt ſuperflua facile exeant, & neceſſaria tantummodo retineantur.

Capitis moralia.

In capite cerebrum clauditur, iuxta opinionem Medicorum, natura frigidum, & poſt cor immediatè generatum; quapropter cordi calidiſſimo opponitur, vt huius feruor alterius frigiditate temperetur. Per cerebrum poſſumus exprimere Beatam Mariam ſemper Virginem, quæ in corpore Eccleſiæ poſt cor, nempe poſt Chriſtum, primùm occupat locum. Itaq; hæc Virgo Miſericordiæ parens huic cordi opponi perhibetur, dum ſuis precibus feruorem ſummi Iuris lenit, atq; temperat. Deinde cerebri frigiditas, & humiditas canitiem, ſicuti viciſſim caliditas, & ſiccitas caluitiem generare ſolet. Canities ſymbolum ſapientiæ eſſe dicitur, iuxta illud Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis.* Caluities verò eleemoſynam denotat, quæ capillos diuitiarum tondet: propterea homo cerebro conſcientiæ, ob Dei timorem, frigido, & ob pietatem humido refertus, citò canitiem ſapientiæ adipiſcitur; iuxta illud Pſalmogra-

Moralia cerebri.

Cap. 4.

mographi. *Initium Sapientiæ est timor Domini*. Item homo vi charitatis calidus, & qui macerescens fit siccus, illicò caluitiem rerum mundanarum acquirit.

Frons, vt in Rubrica Physionomiæ fuit relatum, est illa capitis pars, in qua verecundia, honor, virtus, & animi constantia refulgent, præterea est pars dura, & iniuriæ aeris, patiens. Frons Ecclesiæ ab Apostolis, & martyribus repræsentatur; qui iniuriæ Tyrannorum patientes, Christi fidem pugnacissimè defenderunt. Nasus est ille, qui odores discriminans, & suauibus tantùm oblectatus, à tetris summoperè abhorret, deinde aerem inspirat, & expirat. Nasus animæ est pietas, quæ diuina, & æterna suauitate delectata fœtorem voluptatum aspernatur, deinde spiritum gratiæ attrahens, orationis aerem emittit.

Moralia ad frontem attinentia.

E

Præterea natura sagax duobus oculis caput exornauit, vt alterius deficientis munus alter suppleret. Hæc igitur oculorum duplicatio charitatis conditionem docere potest, quæ, teste Gregorio, inter duos saltem administratur, cum duo viri iusti non voluptatibus, non conuiuijs, sed communi vtilitati se natos esse arbitrantur. Rursus oculi in parte profunda siti remota optimè intuentur, sed oculi prominentes nonnisi proxima videre possunt. Oculi concaui sunt viri perfecti, qui à rebus voluptuosis segregati in profunda animi demissione morantes, remota, nimirū sublimia optimè contemplantur. Sed oculi prominentes sunt homines superbi, qui nihil aliud, nisi proximum præsentis fortunæ nitorem conspicantur, & meditantur. Rursus pupilla oculi cuncta videt, cum se ipsam intueri nequeat. Hæc ideo assimilatur homini, qui aliena vitia melius, quàm propria conspicit, & in alienis negotijs rectius quàm in proprijs se gerit: quocirca ad rem Diuus Bernardus dicebat. *Multi multa sciunt, & se ipsos nesciunt.* quid plura? Natura palpebram duplicauit, vt oculus vtraq; munitus externas iniurias facilè arcere posset. Ita oculus mentis duplici discretionis tegumento claudendus est, nempe illo, quod spiritualia, & altero, quod mundana respicit, ne indiscriminatim aliquod noxium intuendo appetat.

Oculorum moralis doctrina.

F

Natura quoq; aures humanas geminauit, vt caput in medio illarū collocatū vndiq; sonorum differentias apprehenderet. Sic Iudex, & Confessarius in loco publico semper morari debent, vt facile querimonias, & crimina audire possint: iuxta illud Psalmographi. *Auribus percipite, qui iudicatis orbem*. Nisi velimus, per caput inter aures, Christum intelligere, qui semper inter homines residet, vt flagitatores non molestos exaudiat: iuxta assertum Psalmographi. *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum.*

Aures.

G

Dentes humanum os exornantes sunt albi, duri, acuti, ordine quodam digesti, labijs septi, necnon ad formandam vocem, & ad nutritionem corporis necessarij. Dentes Christi, vel Ecclesiæ sunt Euangelij Precones, quibus peccantes mandendo ad se attrahunt: quapropter apud Ioannem dicebat Christus. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis*. Sunt igitur hi castitate albi, seueritate acuti, stabilitate mentis duri, ordine quodam concordiæ digesti, labijs animi demissionis circumdati, & tandem veritate doctrinæ ad nutriendum Ecclesiæ corpus, necnon ad vocem diuini encomij formandam necessarij. Alioquin dentes assimilantur illis, qui alienam famam mordicus lacessunt. Sin dentes fuerint recti, & copulati, vitæ longitudinem, veluti rari, & curui breuitatem præsagiunt. Tales dentes ad Iudices, vel familiares Principis comparari possunt, qui si bonis moribus fuerint coniuncti, & propter iustitiam recti, proculdubio in illa iurisdictione diu versabuntur: sin ob discordiam fuerint rari, & ob iniustitiam curui, tunc in iurisdictione paruum temporis spatium consument. Succedunt molles gingiuæ, quibus dentes altis radicibus nituntur. Hæ mollem benignitatis virtutem repræsentant, quæ in humano ore versari debet, in qua postea dentes, nempe placida verba radicantur; iuxta illud Ecclesiastici. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos*.

Dētes qui. Cap. 3.

H

Gingiua.

Lingua instrumentum gustus, & orationis esse dicitur; quamobrem Euangelij Preco, in mystico Ecclesiæ corpore, linguam Christi refert; siquidem, instar linguę, saporem profanorum à sapore sacrorum, & spiritualium discriminat, & orationem effundens diuina encomia, & gratiarum actiones celebrat. Labia sunt partes molles totum dentium ordinem tegentes; hinc Precones Euangelij labia Ecclesiæ esse feruntur, per quos lingua Dei Patris, nimirum spiritus diuinus ad populum concionem

Cap. 6. Lingua.

Labia.

nem

nem habet. Hi igitur molles, & benigni esse debent, vt duritiem dentium, ideſt ſeueritatem diuinæ iuſtitiæ emolliant, & temperent. Genæ poſtea ſunt partes faciei mollitiem, albedinem, & ruborem participantes, à quibus oſtenditur exterior conſuetudo, in qua moralis pulchritudo refulget. Hæc igitur mollitiem pietatis, ruborem charitatis, & alborem puritatis referre debet. Os ad nutritionem valde neceſſarium eſſe liquidò conſtat: quandoquidem niſi os cibaria præparans ad ſtomachum demandaret, proculdubio membra humana deficerent. Os in Eccleſia Dei eſt theologicæ ſapientiæ Doctor, qui cibum diuinæ doctrinæ diligenter examinatum membris, nempe auditoribus diſtribuit, vt eorum animam reficiat, atq; nutriat. Præterea obſeruandum eſt, os humanum eſſe paruum, cum bruta valdè amplo ore referta ſint: namq; homo rationis particeps ore paruo fuit à natura donatus, quia modicus ſermonis eſſet, & paucam alimenti quantitatem adhiberet: iuxta illud Prouerbiorum. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam. Os autem vaſtum in brutis, nimirum in criminoſis obſeruatur, quia non ſolum ſunt largiloqui, verùm etiā nulla vtuntur temperantia, quæ impetum appetitus moderari poſſit.

Genæ. *Os.* *Cap.21.* A

Ab ore ad guttur faciendus eſt tranſitus, in quo duæ ad pulmones, & ad ſtomachum patent viæ, quarum prima aerem, altera verò cibum ad ventriculum defert. Guttur in morali doctrina ſignificat mentem duabus vijs, nempe affectionibus inſignitam, quarum altera ſpiritualis, altera voluptuoſa dicitur. Spiritualis eſt illa, per quam aer bonorum ad animam attinentium attrahitur, altera, per quam bona voluptuaria appetuntur. Itidem, ſcilicet in gutture aer, & cibus diuerſas ſortiuntur vias, quoniam aer per aſperam arteriam ad cor, cibus autem per oeſophagū ad ventriculum deſcendit: quare, ob viciniam imminet periculum, ne portio cibi viā aeris, maximo patientis incommodo, ingrediatur. Cum igitur in morali doctrina, aer ſummum bonum, & cibus bonum fortuitum ſignificet, quorum primum cor, & alterum ſtomachum, nempe marſupium petit: ſæpè ſæpius impendet diſcrimen, ne bonum fortuitum viam cordis obſtruat: quemadmodum Auaris accidit, quorum diuitiæ à via marſupij aberrantes cor petunt, & ſuffocantes animam impediunt, quominus egenorum calamitates videre, & eorum querimonias audire poſſit. Idcirco quidam Poeta hominem auarum rei inſenſibili comparabat hunc in modum.

Guttur. B *Auarus quid præſtet.*

Arca tumet nummis, ſocios nec paſcit egentes,
Si poſſet, miſeros paſceret, arca loqui.
Arca magis tute es, quàm quæ tibi pondera ſeruat.
Arcæ tu, illa hominis nomine digna fuit.

C

In prædicta parte vox etiam formatur, quæ ſi fuerit ſuauis ærumnoſos exhilarat, amorem conciliat, laborem lenit, mentem à timore ad audaciam, ab ira ad clementiam reuocat. Talis eſt vox diuinæ laudis, & optimæ eruditionis, quæ peccantibus ſpem, & lætitiam affert, pietatem erga Deum excitat, laborem, & mæſtitiam, per pænitentiam lenit, ſicq; penes Deum, & homines præconium laudis ſibi conciliat. Itaq; vox optima, & perfecta editur, quando canales pulmonis erūt lenes, & excrementis inanes; namq; humore aliquo referti grauem, & inæqualem vocem reddunt. Hi canales repræſentant Euangelij Precones, & Theologicæ ſapientiæ Doctores, qui ſi fuerint lenes, & ab excrementis criminum alieni, ſuauem vocem, nempe doctrinam gratam populo effundent: ſin fuerint vitijs infecti ingratam eruditionem audientibus communicabunt: vnde ad rem Gregorius hæc verba proferebat. *Tunc authoritas, amittitur, quando vocem opera non concomittantur.* iuxta illud vulgatum.

Vocis moralis doctrina. D

Tunc ſic cenſura, & tunc ſic exempla parantur;
Cum Doctor, alios quod monet, ipſe facit.

Etenim Maiores prauis exemplis mirandum in modum cæteros offendere ſolent ideo ad rem Scaliger in quodam epigrammate introducit iuuenem Priſcorum Deorum mores imitatum ſic loquentem.

Si vitio mihi quis vertit, quòd ſeruus amoris
Erro, quod omne oculis aucupor alitibus;
Ille Iouem ſciat, ac Ditem, Dominumq; profundi
Serua cupidineo colla dediſſe iugo.

Si ta-

Si tale atq; homini genus est imitabile Diuum,
Post Diuos, quodnam crimen amare meum est?

Itaq; sicuti vox grauis, & rauca harmoniam perturbat, & aures audientiũ lædit; ita Improbi vocem grauem,& raucam edere dicuntur,dum frænum propriæ linguæ minime cohibentes harmoniam honestæ consuetudinis turbant, & hac voce viris probis,& perfectis ingrati esse feruntur. Demum hominis collum,veluti & aliorum animantium fortitudinis symbolum esse solet; nam collo vincto, fortitudo animalis superatur. Per collum intelligenda est loquela, cum vox in collo formari incipiat: E in hac magna animæ vis residet: non enim quis potest vnquam à Diabolo superari, donec opem diuinam implorare, & crimina confiteri possit: iuxta illud Isaiæ. *Consurge Hierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion.* Anhelitus quoq; in hac parte celebratur,dum maior copia aeris attrahitur,quàm emittitur,at ratio inde oritur, quoniam magna aeris portio nutritioni spirituum famulatur: hic aer attractus beneficia à Deo in nos collata significat, quemadmodum aer emissus nostram in Deum seruitutem denotat. Plus ergo aeris recipitur,quàm emittitur,quoniam diuina erga nos benefitia multò plura sunt, quam quæ Deo retribuere possimus. Non immerito igitur Psalmographus scribebat. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* quasi inferre vellet, fieri minime posse, vt Deo ex condigno satisfaciamus.

Collum.

Cap.52.

Iam descendendum est ad pectus,in quo cor pars præcipua à natura primum for- F mata latibulatur. Cor in homine interiore est recta conscientia, quam vnusquisq; virtutibus exornatam primùm fabricare debet. Deinde cum cor fons caloris,& vitæ esse feratur, ipso læso, animal ad interitum properat. Cor rectam in Deũ fidem repræsentare potest, vnde calor charitatis, necnon vita virtutis, & gratiæ dimanat: cum scripserit Abachuch. Iustus ex fide viuit, quæ læsa proculdubio interitum animæ, & corporis progignit. Insuper cor in medio pectoris residens cæteris partibus vitam impertitur. Cor Præsul esse dicitur, qui in medio Ecclesiæ sedens, vitam gratiæ, & sapientiæ cuicumq. communicat. Immò cum cor à cura de nominatum fuerit; mens animæ merito nomine cordis erat appellanda, quoniam propria salus illi curæ esse debeat. Rursus cor varijs gaudet prærogatiuis. Primò iugi motu afficitur, dum constringitur, & dilatatur. Pariter cor humanæ affectionis in aliquo opere recto semper se exercere debet: vel omnes conscientiæ latebras erga G Deum dilatare: iuxta illud Apostoli ad Corynthios. *Os nostrum patet ad vos Corynthij, cor nostrum dilatatum est.* Secundò cor in thorace ita locatum est, vt ad partem sinistram parumper vergat, sicq; naturalis frigiditas huius partis temperatur. Cor est misericordia viri perfecti, quæ semper tendit ad sinistram partem eorũ, qui in egestate, & calamitate versantur; aut vergit ad læuam eorum,qui frigore lethalis criminis opprimuntur, vt feruore spirituali foti ad recta opera excitentur. Tertiò, ex medicorum sententia,quando temperatura cordis nonnihil ad frigidum,& humidum vergit, tunc pulsum producit mollem, & hominem effæminatum, & glabrum reddit. Pari ratione quando affectio gerens vicem cordis pietate fuerit frigida, & voluptatibus humida, tunc pulsum operum mollem, & imbecillum reddet, necnon priuationem pilorum, nempe defectum virtutum procreabit. Quare poterimus pro- H nunciare illud Psalmographi. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & cor meum dereliquit me.*

Cordis moralia.

Cap.2.

Lib.2.cap.6

Reliquum est, vt ponderemus pectus, cuius pars anterior mamillis exornatur, & dorso, necnon lateribus concluditur. Pectus manibus percussum ob internam cauitatem sonum edit; homo igitur peccans, per indignationem aduersus crimina, pectus percutiat, & confessione sonitum edat, deinde rectis operibus manus adhibeat: nam de confitentibus quibusdam legitur apud Lucam. *Percutientes pectora sua reuertebantur.* Mamillæ humanum pectus exornant, cum in ventre brutorum conspiciantur. Mamilla est benefitij symbolum, quod in pectore virorũ perfectorum refulget; namq; horum operationes, ex corde, & gratis prodeunt; cũ benefitia improborum ex ventre, nimirum vtilitatis causa, in cæteros conferantur. Deinde mamilla est pars cordi proxima, & sanguinis in lac transmutandi facultate potitur; vt inde infantes alantur. Mamilla assimilatur misericordiæ viri iusti, hic enim cordi,

Pectoris moralia.

Cap.28.

Mamilla.

nempe Deo est proximus; hic igitur sanguinem diuitiarum in lac eleemosynæ conuertit, quo postea infantes scilicet egeni aluntur. Item mamillæ mulieris vtero gestantis, ex sententia Medicorum, si copioso lacte redundauerint, fætum fore debilem demonstrant. Cum igitur fœtus operationis, & lac loquelæ symbolũ esse possit, non poterimus nisi præsagire fætum operationis fore imbecillum, quando lacte verborum mammæ labiorum abundauerint. Legitur enim hæc sententia in Prouerbijs. *Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.* Duo latera iuxta partem dextram, & sinistram thoracis obseruantur. Hæc duo latera duobus hominibus ad metã proficiscentibus comparantur, qui peruenientes ad limitem si reuerti voluerint, horum dexter sinister, & sinister dexter efficitur. Similiter ad limitem interitus peruenientes eamdem incurrunt sortem, nam qui per latus dextrum prosperitatum graditur, tandem in limite mortis sinistrum latus ærumnarum occupat, & vicissim egeni, qui viam calamitatum cucurrerunt, tandem ad dextrum latus æternæ lętitiæ tendunt. Deniq; dorsum homini hoc beneficium præstat, vt supinus iacere possit, cum bruta hoc beneficio careant. Idcirco inter homines, & bruta, scilicet inter viros perfectos, & improbos hoc cadit discrimen, vt viri iusti supra dorsum iacentes sublimia intueantur, & æterna meditentur; bruta verò, scilicet criminosi, nonnisi terrena aspiciunt, & contemplantur.

Cap. 14.

Dorsum.

Succedunt humeri partes ad baiulandum destinatæ. Humeri animæ sunt virtutes obedientiæ, & constantiæ ad ferendum onus patientiæ, & calamitatis idoneæ; iuxta illud Ecclesiastici. *Subijce humerum tuum, & porta.* Brachium postea ab humeris dependet duobus ossibus integratum, & validum; hoc repræsentari potest Christus à Deo patre dependens, & ex duobus ossibus nimirum ex humanitate, & diuinitate integratus, qui, ob singulare robur, potestati diabolicæ resistere potuit. Cum scriptis mandauerit Psalmographus. *In brachio virtutis tuæ deposuisti aduersarios meos.* Insuper brachia, corpore ægrotante, Chirurgi vulnera ferunt; immo parte sinistra corporis laborante, vena brachij dextri aperitur corpus mysticum est Ecclesia, cuius brachium dextrum vocatur Christus, per quem Pater Omnipotens cuncta operatur; iuxta illud Ecclesiastici. *Glorifica manum, & brachium dextrum.* At brachium sinistrum huius mystici corporis est genus humanum, quod ab initio languescebat, quare, ad illud liberandum, brachium dextrum, nempe Christum vulnerari necesse fuit. Amplius brachia tantam cum capite habent familiaritatem, vt ad illius tutelam, sæpè ferientium ictibus sese opponant. Brachia Christi sunt fideles, qui ad capitis, nimirum ad rectæ in Deum fidei tutelam, idolatris reluctari, & tyrannis se se opponere non dubitant. Tandem brachia, cum sint cordi vicina, solent per pulsum arteriarum, cordis valetudinẽ Medicis obseruantibus manifestare. Cum autem cor sit symbolum mentis, & voluntatis, & brachium operationum; propterea ex operationibus humanis mentem, & humanam voluntatem penetrabimus. Scribebat enim Gregogius. *Per hac, quæ foris apparent, quid intus lateat, aperietur.*

Humeri.

Cap. 6.

Brachia.

Cap. 36.

Circa finem brachiorum sunt manus, quæ ex pluribus constant ossibus, vt quamcumq; actionem obire possint. Manus sunt nostræ operationes ex pluribus ossibus, nempe ex multis virtutibus integratæ, vt cunctis, & præcipuè egenis opitulari possint. Insuper manus sunt quædam instrumenta, quæ ad extensionem, ad constrictionem, ad laborem, ad percussionem, ad pugnam, & ad tutelam idonea esse videntur. Hinc quilibet Princeps manus potest appellari, quæ in liberalitate extẽditur, clauditur, quando in homines indignos beneficia non conferuntur, laborat in rectis operibus, percutit puniendo peccantes, præliatur dum reprehendit, & tandem omnes suæ subiectos potestati tutatur. Ideo de hac manu potest illud Ezechielis pronuntiari. *Manus Domini erat mecũ confortans me.* Vola est pars interior manus glabra, & etiam plana, aliqua tamen concauitate non carens, quæ nunquam, iuxta scrutatores rerum naturalium, aculeo scorpionis læditur. Ecclesia est manus, in qua viri saluti æternæ destinati continentur: iuxta illud Sapientiæ. *Iustorum animæ in manu Dei sunt.* Volam huius manus viri perfecti repræsentant: sunt enim ob veritatem plani, ob animi demissionem concaui, glabri, quia diuitias aspernantur, & tandem ab aculeo diabolici scorpionis tuti; cum Christus apud Lucam dixerit. *Ecce dedi vobis virtutem calcandi serpentes, & scorpiones.*

Manus.

Cap. 3.

Cap. 10.

Post-

Postmodum digiti à manu pendent tribus ossibus integrati, recti, graciles, flexiles, & vnguibus muniti. Manus est Ecclesia, cuius digiti sunt fideles, seu viri in ordinem religiosum Deo dicati; ex tribus autem ossibus constare dicuntur, quia Sanctissimam Trinitatem venerantur: quare Ecclesia poterit diuulgare illud Canticorum. *Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima.* Præterquamquòd tales digiti iustitia sunt recti, ad eleemosynam flexiles, & deniq; vnguibus armati, vt, oblata occasione, aliquam seueritatem in Ecclesia exercere possint. Rursus igitur Ecclesia poterit illud Psalmographi pronunciare. *Benedictus Dominus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.* Amplius digitis hoc inesse proprium animaduertunt, quod ante prandium crassiores, & post cibum graciliores euadant. Viri iusti hanc digitorum naturam imitantur, dum ante cibum diuini beneficij superbia sunt tumidi, sed postmodum magna animi demissione graciliores fiunt.

Digiti.

E

Stomachus accedit ponderandus, qui alimentum quodcumq; recipit, illudq; concoctum, tam purum, quàm excrementis refertum ad partes nutriendas demandat, excrementa tamen per partes inferiores truduntur. Stomachum in doctrina morali vir perfectus æmulatur, qui cibum cuiuscumq; doctrinæ recipit, & ad vires animæ refocillandas mittit, & purum tantummodo retinens, impurum illicò expellit.

Moralia ex stomacho.

Iecur est viscus temperatura calidum, colore rubicundum, & in dextro hyppocondrio collocatum. Per hanc partem principalem, mens hominis intelligẽda est, quæ pietate debet esse calida, memoria sanguinis Christi rubicunda, & in dextra parte sita, dum spem vitæ æternæ meditatur. Prçterquamquòd hepar in homine est magnum, vt validam charitatis affectionem insinuare possit. Demùm hepar in ordine ad cor, locum inferiorem occupat, vt ab illo tanquam à parte principaliori calorem hauriat. Pariter calor, & charitas cordis, scilicet Præsulum, Principum, & Dynastarum frigiditatem hepatis, nempe subditorum temperabit: siquidem si defectu virtutum hi frigescant, calore exempli Maiorum foueri debent: iuxta illud vulgatum.

F

Hepar.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

In hepatis concauitate fel latibulatur, quod sua acrimonia humores incidit, & detergit: idcirco Medici illo in collyrijs vtuntur. Fel hoc in loco amara pænitentia exponitur, quæ humores peccantium incidit, & abstergit: hac de causa viri iusti concionem ad populum habentes felle pænitentiæ Sanctorum in collyrijs concionum, & præceptorum vtuntur, vt hac ratione oculos mentis audientium abstergant.

G

Splen in sinistro locatus hyppocondrio causa risus esse perhibetur, & nihilominus melancholiæ est receptaculum, quæ assiduam mæstitiam generare solet. Splen est symbolum mundanæ prosperitatis, quæ homines in præsenti vita reddit hilares, cum tamen æternæ mæstitiæ causam secum habeat. Id autem magis stabiliri potest, quoniam ex medica obseruatione, quando splen tumefit, & crescit, corpus macrescit, & è contrario quando lien decrescit, corpus pinguescit, & augetur. Pari ratione quando lien voluptatum admodum crescit, tunc humanæ virtutes decrescunt, & ex aduerso mundana fælicitate diminuta, virtutes in homine mirandum in modũ augentur: quare poterimus iure merito diuulgare, quod in Prouerbijs habetur. *Nec paupertatem, nec diuitias dederis mihi Domine, tribue tamen victui meo necessaria.*

Lien.

H

Cap.30.

Sequuntur renes, & vesica. Renes in primis sunt partes pinguedine carentes, nihilominus adipe semper sunt inuolutæ. Huius conditionis debent esse diuites, qui cum in adipe diuitiarum sint sepulti, ab omni tamen affectu earum alieni esse debẽt. Renes vehementi calore sunt referti, vnde superuacaneam attrahentes humiditatem, extra corpus eã pellunt. Renes Ecclesiæ à viris iustis repræsentãtur, qui in corpore Ecclesiæ militantis feruore igneæ charitatis mira operantur. Etenim hi viri à superfluitatibus vitiorum fideles expurgando, eos liberant. Renes insuper venereæ voluptatis sedes esse constituuntur, quoniam ab illis genitura originẽ ducere perhibetur; hinc non est mirum, si perniciosæ libidinis hos esse symbolum statuãt: hac de causa Sacerdotes, in Exodo, à renibus vsq; ad fæmora velamen gestabant, vt re-

Renes.

nes voluptatis esse cooperiendos insinuarent. Legitur enim apud Isaiam. *Non soluetur cingulum renum eius.* Præterea vesica iuxta partem superiorem orificium habet, cum tamen pars inferior illo careat. Ita pars superior humani affectus debet esse perforata, vt res cælestes recipere possit, pars verò inferior orificio careat, ne rebus mundanis aditus pateat. Item vesica vento repleta in magnum tumorem eleuatur, modico tamen inflicto vulnere, adeo detumescit, vt nullum ferè locũ occupet. Vesicam vento plenam Diuites fastu tumescentes æmulantur, qui vento insolentiæ tumidi sunt, sed statim atq; aculeo mortis punguntur, recedente vento pauonini ambitus, confestim euanescunt.

Vesica.

Intestina.

His partibus intestina adhærent in sinu ventris locata, & ad fæces recipiendas destinata, vt illas tandem per infernas partes expellant. Intestina possunt appellari Confessarij, qui medium corporis Ecclesiæ occupantes audiendo piaculares confessiones, totius corporis Ecclesiæ crimina recipiunt, deinde absolutione cõtractas animi sordes eluendo expellunt.

Iam exaratum est, quod ad partes in ventre contentas pertinebat, modò de partibus continentibus aliquid dicendum esse videtur. Ventres igitur, ex sententia Hippocratis, hyeme sunt calidiores, consequenterq; hoc anni tempore maior appetitus generatur, æstate verò ventres sunt minus calidi, & propterea minor appetitus producitur. Ratio huius effectus inde nascitur, quoniam calor naturalis, vrgente bruma, ad partes penitiores confugit, & vicissim, æstate, ad extimas tendẽs partes dissoluitur. Pari ratione, hyeme calamitatum, feruor charitatis internas mentis partes petens, virtutes roborat, sicq; appetitum boni operis excitat; sed æstate fælicitatum, calor charitatis dissipatur, & appetitio recti operis destruitur. In centro partis externæ ventris constituitur vmbilicus, per quem fætus in vtero viuens nutritur, sed statim atq; infans in lucem egressus est, illicò vmbilicus præciditur. Per vmbilicum, venerea voluptas exponitur, quæ in medio humanæ naturæ residet, per quam fætus, nimirum peccans in ventre mundanæ fœlicitatis stabulans sanguinem vitiorum sugit: quapropter quando talis fœtus, nempe criminosus in lucem gratię egreditur; confestim vmbilicus voluptatum recidendus est, ne rursum in sentinam vitiorum relabatur.

Lib. 1. Aphoris.

Vmbilicus.

Prædictis partibus addantur genitalia membra præcipua, quibus auulsis, virtus virilis aufertur, & homo ita mollis, & effæminatus redditur, vt, pilis cadentibus, vocem fęmineam acquirat. Per genitalia virtus rectas producẽs operationes ostenditur, quæ dum radicatur in anima, fętum bonorum operum procreat. Verùm quando genitalia diuinæ gratiæ violentia vitiorum demuntur; tunc homo adeo fit mollis, vt fæmineam naturam adipiscatur, sicq; vox precum, & confessionis peruertitur, pilli virtutum defluunt, & omnis spes moralis corrumpitur. Inter partes genitales recensetur vterus, quæ pars in muliere ad conceptionem, semen recipit. Verùm aliquando accidit, vt ob humorum affluẽtium corruptelam, loco perfecti fœtus, massa carnis, mola à medicis nuncupata generetur: vnde mulier in fine grauiditatis frustum carnis parit. Hoc sępè contingit illis, qui semen Verbi Dei concepisse creduntur, sed tandem inhonestum, & perniciosum opus pariunt. Quocirca hoc erit conforme asserto Isaiæ. *Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas.* Immò hoc non est valdè alienum ab eo, quod legitur apud Mattheum. *Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo, vnde ergo habet zizaniam?*

Genitales partes.

Cap. 4.
Matth. c. 13

Fęmora sunt partes ab inguinibus ad genua protensæ, ob carnis, & neruorum copiam validæ, quæ totum corpus sustentant. Ab his partibus Principes referuntur, pondus regiminis, & præfecturæ sustinentes. Hi fortes ob constantiam, carnosi, & molles ob clementiam, & mobiles ob assiduam diligentiam esse debent. Alioquin, per fęmur, Antiqui prolem significabant, vt in Rubrica mysticorũ declaratum fuit. Idcirco dum ensis in sinistro fœmore, & pugio in dextro gestatur: pariter pugionem Verbi Dei, & ensem diuinæ Iustitiæ debemus fæmoribus, nempe venereis cupiditatibus applicare, vt diuino ducti metu harum partium luxum coerceamus.

Fœmora in genibus terminantur, quæ à genis dicta esse feruntur, quoniã infans in vtero latibulans genua cum genis coniungat. Hinc homo caput inclinans ad genua magis ad lacrymas pronus redditur, quasi memor vterinæ latebræ; in qua per

Femura.

spatium

spatium nouem mensium mutatus est. Genua animi demissionem, & diuinum metum significant: hæc enim sunt genua, quæ mentem ad contemplationẽ terrestrium inclinant: quare homo in genuflexione facilè lacrymas effundere debet. Deus ergo oculos genibus in domicilio vterino copulasse videtur, vt genua, nimirum animi demissionem, & timorem Dei meditaremur. Aliter genua sunt partes, super quibus nutrix gestato infanti blanditur. Genua hoc in loco adminiculum spei, & diuinæ consolationis demonstrant, quibus Deus in præsenti vita fidelibus blanditur, necnon significant blandimentum æterni gaudij, quo Deus imposterum viros iustos amplectitur. Iuxta illud Isaiæ. *Ad vbera portabimini, & super genua blandietur vobis.*

Genua.

E

Cap. vlt.

Crura, ex aliquorum mente, à currendo, vel tibiæ ob concauitatem appellantur; hæ partes sunt fortes, & ad totum sustinendum corpus idoneæ Euangelij Pręcones crura Ecclesiæ repræsentare possunt, non solum quia hùc, atq; illuc currendo doctrinam Christi, cunctis regionibus insinuent, verumetiam, quia, instar tibiarum, diuinam doctrinam modulantur. Præterquamquòd veluti columnæ totum Ecclesiæ corpus sustentant: immò veluti crura ossea medulla humefiunt, similiter hi medulla pietatis, & gratiæ irrigantur. Propterea de his, & de corpore Ecclesiæ poterimus diuulgare illud Canticorum. *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt supra bases aureas.*

Crura.

Cap. 5.

Pes in animali postremum occupat locum: est enim osseus ad imprimendum vestigium, & ad motum localem necessarius. Pedes in morali doctrina finalem perseuerantiam significant, ideo vestigiũ recti operis imprimunt, ossei sũt ob firmitudinem, deinde motui locali animæ famulantur, vt ad cælestem patriam peruenire possit. Iuxta illud aureum Dictum. *Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit.* Per pedes etiam exponuntur affectus: idcirco ad rem scribebat Diuus Augustinus. *Pes meus affectus meus, eo feror, quocunq; feror.* Itaq; pedes affectionis nostræ, vi constantiæ, ossei, vi clementiæ, caui, & plani ob simplicitatem esse debent. Amplius pes dexter velocioris est motus, quàm sinister: quare homo validæ virtutis, primò pedem dextrum, deinde sinistrum mouet. Pes dexter in præsentia rectum, & spiritualem affectum demonstrat; sinister prauam, & voluptuosam affectionem, denotat: ideoq; pes dexter semper erit anteponendus. Iuxta illud Prouerbiorum. *Vias, quæ à dextris sunt, nouit Dominus, peruersæ autem vie, quæ sunt à sinistris.* Tandem notandum est hominem duobus niti pedibus, cum cætera animalia quatuor pedibus gradiantur. Homines vitijs dediti assimilantur brutis, quoniam horum instar proni terrestria assiduè meditantur; homines verò perfecti æterna intuentes, vi contemplationis erecti incedunt. Dicebat enim Psalmographus. *Perfecit pedes meos tanquam Ceruorum, & super excelsa statuens me.* Planta pedis à planitie denominata est, & cum sit dura lædentibus facilè reluctatur; hæc animi voluntatem designat quæ propter animi demissionem plana, & ob impressionem bonorum operum, dura esse debet. Deniq; calcaneus est pars extrema à mole totius corporis compressa, quæ pars semel læsa difficilem admittit curationem, quoniam à fonte caloris valde remota sit. Calcaneus est symbolum senectutis, quam moles vitiorum iuuẽtutis premit; ideoq; si criminibus lædatur, difficilem sanitatem adipiscitur, quia senum vitia, ob pertinatiam, & ob defectum caloris gratiæ, difficillimè corriguntur.

F

Pedes.

Cap. 4.

G

Planta pedis.

Calcaneus.

H

His animaduersis, nonnulla adhuc de venis, sanguine, pinguedine, neruis, ossibus, & cute ponderanda sunt. Quoad primum venæ, aut à veniendo dictæ, aut quasi viæ, per quas sanguis ab hepate ad cæteras corporis partes, nutritionis gratia, veniat; in corpore Ecclesiæ militantis viros pios ostendunt, quia per hos cæteris bona communicantur; alij enim homines per hos, tanquam per venas ab hepate, scilicet à Deo sanguinem boni fortuiti hauriunt. Insuper vena statuto tempore aperta putridum effundens sanguinem sanitatem patienti restituit, & nisi recludatur patiens necem incurrit. Per venam intelligenda est locutio: veluti legitur in Prouerbijs. *Vena vitæ os iusti.* Hæc vena animi valetudinem indicat, quæ si confessione aperiatur, corruptos criminum humores effundens sanitatem patienti impartitur, sin verò per confessionem minimè recludatur, interitum animæ affert, quoniam mors, & vita in manu linguæ. Pariter aliquando in venis humor putridus, & malignus

Vena.

Cap. 6.

lignus continetur, qui alios ob conſuetudinem inficere poteſt. In vena humanæ vitæ ſanguis etiam prauæ affectionis latibulatur, qui putredinem peccati inducit, hinc poſtea familiares verbis; & exemplis offenduntur.

In venis maſſa ſanguinea continetur, quæ à Medicis in quatuor humores, nempe in ſanguinem, bilem, pituitam, & melancholiam diſtribuitur. Quoad ſanguinem, hic in iecore in gratiam nutritionis totius corporis generatur, & in morali doctrina vocatur memoria ſanguinis, & paſſionis Chriſti, quæ in iecore, ſcilicet in affectu ad animam nutriendam continetur. Præterea quando corpus copioſo redundat ſanguine, ſagax natura per aliquam hæmorrhagiam, illum expellens, aduerſam valetudinem arcet. Hic ſanguis voluptuoſam affectionem exprimit; hinc natura ſagax nimirum ratio, per hæmorrhagiam pœnitentiæ, illam euacuare debet. Immò quando aliqua pars corporis læditur, illicò ad illam ſanguis confluit, vt ei opituletur: pari ratione amicus charitate feruens naturam huius ſanguinis ſic imitari debet, vt, quoad fieri poteſt, amico egeno opem ferat. Demùm ſanguis menſtruus venenata qualitate non caret; ſiquidem mulier hoc ſanguinis fluxu affecta aliquem non innocuè intuetur. Qui igitur inhoneſta, & pernicioſa libidine tenetur, prædictæ mulieri comparatur, cum huius aſpectus ſit venenatus, & alios in luxuriã procliues reddat. Itaq; quando prædictus ſanguis ſtatuto tempore euacuatur, corpus in ſecunda valetudine conſeruatur, ſin retineatur in venis, multæ ægritudines procreantur. Talis ſanguis eſt ſymbolum peccati, quod piaculari confeſſione diligenter euacuatum perfectam valetudinem in anima conſeruat, ſin retineatur, multæ vitiorum ægritudines inde dimanant.

Maſſa ſanguinis.

A

B

Bilis eſt humor materiam igneam referens, & hominem celerem, & ad actiones audacem reddit. In hominibus perfectis, nil aliud eſt bilis, niſi zelus iuſtitiæ; ideoq; illos ad rectas operationes incitat. Immo bilis in corpore humano cæteris dominans humoribus, hominem mente leuem, iracundum, & immitem conſtituit. Bilis in hac doctrina lethale crimen repræſentat, quo percitus homo mente leuis, iracundus, & immitis redditur. Pituita eſt humor frigidus, & humidus, qui in venis paulatim naturam ſanguinis adipiſcitur, vt tandem membra nutriat. Pariter in venis, nimirum in Eccleſia, Deus non modò ſanguinem, nempe viros perfectos, ſed quoq; pituitam, nempe viros imperfectos collocauit, vt, deficientibus perfectis, alij perfectionem adipiſcerentur. Niſi velimus per pituitam humorem inconcoctum interpretari Peccantem, cuius affectio inconcocta, nempe imperfecta eſt: idcirco Iſaias dicebat. *Excoxi te, ſed non quaſi argentum.* Tandem melancholia in humano corpore eſt humor niger aſſiduum procreans metum: quare non eſt mirandum ſi Medici tradant Melancholicum abſq; manifeſta cauſa formidare. Hic humor peccati ſymbolum proculdubio nuncupari poteſt, quod ſplendore gratiæ carens, nigredinem participat: ideo qui tali humore inficiuntur, vitijs denigrantur, quorum ſtimulis agitati ſemper formidant.

Bilis.

Pituita.

Cap. 49.

Melãcholia.

C

Ex maſſa humorum caro, & pinguedo generantur. Caro mollis, necnon calida, & humida eſt, quæ oſſa tegit, & inania muſculorum ſpatia replet. Per carnem, intelligenda eſt mens perfecta, quæ humore pietatis, & calore charitatis referta, offibus, nimirum egenis velamentum præbet, deinde vacua muſculorum ſpatia replere dicitur, dum vacuis pauperum loculis ſatisfacit. Amplius caro propter mollitiem impatiens laboris eſſe perhibetur: quare animalia carnoſis pedibus referta, vt homo, diuturnos labores tollerare nequeunt, niſi calceos induant. Pari ratione homines carnoſi, nimirum delitijs inuoluti laborem calamitatum difficulter perferunt: veluti legitur apud Mattheum. *Caro autem infirma.* Quamobrem neceſſe eſt ad calceamenta exemplorum, & doctrinæ Sanctorum confugere. Pinguedo ſub cute genita illam emollit, meatus obſtruit, dum augetur, venas comprimit, & tandem ignis fomes eſt. Pinguedo quoq; voluptatum cutem emollit, & meatus affectuum ita obſtruit, ne diuina gratia ad intimas cordis latebras penetrare poſſit: immo creſcens potentijs animæ dominatur, venas voluntatis comprimit, & demùm ignem auaritiæ nutrit.

Caro.

Cap. 46.

Pinguedo.

D

Deniq; nimia pinguedo impedire ſolet, quominus mulier concipere poſſit; & qui nimio adipe obruuntur, ſi valetudinem incurrant, difficillimè ſanitati reſtituuntur,

Simi-

Similiter qui adipe diuitiarum redundant, vi criminum, ægrotant, & ob auaritiam difficillimè conualescunt, immo fætum recti propositi non facile concipiunt. Quandoquidem pinguedo diuitiarum calorem charitatis extinguit, motũ perfectæ operationis aufert, & vias interni affectus obstruit.

Nerui à cerebro ortum trahentes per totum corpus disseminantur, vt cũctis partibus motum, & sensum impertiantur. Nerui exponuntur virtutes à cerebro nempe à Christo dimanantes, & toti animæ communicantur, vt motum rectæ operationis, & sensum misericordiæ excitent. Nerui insuper quò proximiores sunt cerebrò, eò sunt molliores, ex quò remotiores, eò duriores euadunt. Hi nerui Iudices, vel Legatos à cerebro, nempe à Principe in varias regiones missos designare possunt: siquidem hi quò sunt capiti nimirum Principi proximiores, molliores sunt, dum benignitatem erga populum exercent: metuunt enim, ne propter viciniã, populi querela ad aures Principis perueniat. Sed quando à capite, ob loci longinquitatem, sunt remotiores, maiorem exercentes sæuitiam, duriores euadunt. Demùm nerui iuxta obseruationes medicas, si fuerint præcisi, non regenerantur, neq; glutinantur. Per neruos intelligere possumus Schismaticos (σχίσμα in Ecclesia appellatur, quando Grex in contraria studia scinditur, à verbo σχίζω scindo, nam vnione rupta diffident, qui prius consenserant) qui nunquam ad vnionem fidei, & gratiæ reuertuntur.

Nerui.

Ossa cæteras partes sustentantia, sicca, dura, valida, alba, concaua, medulla irrigata neruis colligata, & carne tecta sunt. Ab ossibus viri perfecti, & Deo cõsecrati repræsentantur, qui cæteras partes, scilicet alios homines in doctrina Christi imbecilles optimis documentis fulciunt. Hi ieiunio sicci, patientia duri, constantia fortes, castitate albi, paupertate concaui, medulla pietatis referti neruis charitatis copulati, & tandem carne tecti esse debent, dum assiduè imbecillitatem humanã contemplantur. Alioquin hæc ossa sicca, insensibilia, medullis humecta, quæ fracta difficillimè glutinantur, ad criminosos comparari possunt, qui contumacia sunt sicci, & insensibiles dicuntur, dum misericordiæ stimulos nõ sentiunt, & medulla voluptuosæ affectionis humefiunt, immo vi criminum fracti, glutine Pœnitentiæ Deo difficillimè copulantur. Ossa quoq; extrinsecus dura, & intus molli referta humore significare possunt Principes, qui extrinsecam duritiem, & seueritatem, internam verò benignitatis mollitiem erga subditos exercere debent. Tandem aliqua etiam reperiuntur ossa medulla carentia, quę inuicem concussa scintillant. Pariter multi homines in hoc orbe versantur, quorum ossa, nimirum interiores affectus medulla pietatis carent, & propterea nonnisi ignem iracundiæ, & sæuitiæ emittunt. Ad finem medulla est quædam substantia alba, pinguis, mollis, quæ multis ægritudinibus remedio esse perhibetur. Hæc est diuina gratia, puritate innocentiæ alba, charitate pinguis, eglutinosa, & pietate mollis, quæ pluribus animi affectibus opitulatur: siquidem hæc à cerebro, nimirum à Deo per neruos affectionũ descendens, animam ab ægritudine ad sanitatem, & ab ærumnis ad lætitiã ducit. Legitur enim apud Iob. *Medullis ossa illius irrigantur.*

Ossa moralis doctrina

In calce huius Rubricæ, nonnihil de chartilagine differendum est, quæ iuxta Galeni sententiam, est simplex animalis particula aliarum quidem omnium durissima, toto autem osse mollior, inter os, & carnem media; ideo facilè absq; fractione flectitur. Chartilago animæ appellatur propensio ad bonum, quæ intra duritiem, & mollitiem collocanda est; non enim incredula esse, neq; temerè omnia credere debet; cum scripserit Ioannes. *Non enim est credendum omni spiritui, sed probate spiritus, si ex Deo sunt.* Item chartilago est particula sensu, & motu carens; immò si amputetur, non regeneratur. Chartilagines Diaboli sunt Peccantes, qui ad omne genus vitiorum flexiles, & proni sunt, deinde sensu misericordiæ, & motu rectæ operationis carent, immò si peccati gladio ab Ecclesia rescindantur, nolunt pænitentiæ glutine denuò ipsi copulari.

Li 7. de vsu part. cap. 5.

Cap 5.

Postremò cutis est pars corporis extima, iniurijs aeris exposita, vt cæteras corporis partes tueatur. Cutis in hac doctrina est animæ tollerantia, quæ iniurijs aeris, scilicet calamitatibus exponitur, & ab ipsa cæterę partes, nimirum interiores animę affectiones defenduntur. Ideo de hac cute patientiæ intelligere possumus

Cutis.

Cap. 37. mus illud aſſertum Ezechielis. *Super extendam in vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, & viuetis.* Deniq; homo inter cæteras animantes tenuiſſima munitur cute; quare cum frigoris, vel caloris noxam facile perſentiat, aduerſus aeris iniurias, veſtimentis induitur. Aſſimiliter homo ita tenui patientiæ cute eſt munitus, vt vel parùm, vel nihil pro ſalute tollerare poſſit, ſi aculeis calamitatum aliquando pungatur: quamobrem illius intereſt veſtibus exemplorum, & doctrinæ Sanctorum ſeſe induere, vt frigori calamitatum, & feruori ærumnarum reſiſtere poſſit, pronuntians illud Iob. *Saccum conſui ſuper cutem meam.* Cap. 16.

A

MORALIA AB HOMINE, Eiuſq; varijs Attributis petita.

HACTENVS de partibus humanis diſſeruimus, modò ad hominem, eiuſq; attributa examinanda accedemus, vt documentis moralibus inde elicitis noſtra hæc hiſtoria perficiatur. Primò aliquod diſcrimen humani ſexus ponderandum eſt: ſiquidem mares in comparatione ad fæminas, ſunt calidiores, corpore robuſtiores, animo audaciores, magis hiſpidi, pluribus referti dentibus, & maiori caloris innati copia redundant; & propterea maiori etiam ciborum quantitate egent. Pari ratione viri iuſti, necnon illi, qui in religioſam ſeruitutem Deo ſunt dicati, in comparatione ad Laicos, mares eſſe perhibentur: quapropter charitate ſunt calidiores, conſtantia validiores, prompta voluntate audaciores, aſſidua animi demiſſione hiſpidiores, deinde plures dentes diſcretionis habent, & quoniam feruore charitatis vtuntur, ideo quotidie circa alimenta plurium meditationum verſantur. Si conſideretur homo quatenus ſponſus, proculdubio hic ſponſam primò blandis verbis, & xenijs ad amorem allicit, deinde nuntijs, & litteris votum ſuum exprimit, ludis, & ſpectaculis ſeſe exponit, in cultu veſtium nouando, ſibi nimis indulget, & tandem eam diligenter circumſpectam ducit coniugem. Nos poſſumus in præſentia nomẽ ſponſi Chriſto, & nomen ſponſæ Eccleſiæ, vel animæ aſſignare: quandoquidem hic ſponſus à mundi primordio hanc ſponſam diligens in matrimonium accipere decreuit; propterea ab initio dona, nimirum cuncta eius offitia ei deſtinauit, & ad exprimendum votum ſuum, Patriarchis, & Prophetis, tanquam nuncijs vſus eſt, ſpectaculis flagellorum, & crucis ſeſe expoſuit, veſtimento humanæ carnis induit & demum eam diligenter circumſpectam blando ſermone allocutus eſt: quemadmodum in Pſalmo quadrageſimo quarto legitur. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui.*

B

Sponſus, & ſponſa.

C

Si contemplemur ſeptem ætates, per quas tanquam per tot gradus homo ad poſtremum vitæ terminum accedit, has quoq; ad moralem doctrinam trahi poſſe comperiemus: propterea quod ſeptem ætates ſunt ſeptem virtutes ſpirituales, per quas Vita gratiæ ad optatum æternæ gloriæ finem progreditur. Prima igitur ætas in hoc genere eſt demiſſio animi, quæ infantiam æmulatur: nam veluti hæc humanam inchoat vitam; pariter illa vitæ moralis principium eſſe fertur. Immo ſi infantia à non fando deducitur; ſic vir demiſſione animi refertus, ob verecundiam, loquendo, limites vrbanitatis non excedit: præterquamquòd ille, qui hanc primam virtutem profitetur, apud Catonem, linguam compeſcere debet; namq; Ouidius ſolebat dicere.

Aetates.

D

Præcipua eſt virtus præſtare ſilentia rebus,
Et contrà grauis eſt culpa ſilenda loqui.

Secunda ætas eſt Charitas, quæ homines Deo, amicis, & inimicis indiſſolubili quodam amoris vinculo conciliare nititur. Tertia eſt Pietas, quæ inſtar adoleſcentiæ, auctionis meritorum eſt procuratrix. Quarta eſt iuuentus, nempe fortitudo, qua

qua homines aduersus tentamenta armantur. Quinta est Honestas vitæ, quæ virilem ætatem æmulans cauet, ne quid indecorè, aut libidinosè fiat, atq; cogitetur. Sexta est Prudentia, quæ tanquam senectus mollitiem carnis destruens sapientiam spiritus illustrat. Septima & postrema ætas spiritualis est Timor Dei, qui decrepitatis æmulus, hominem superbia erectum incuruat, & mentem ad contemplationes mortis pronam reddit.

Modò nonnulla peculiaria de infantibus, & pueris consideranda se se offerunt. In primis ad procreationem infantis materia à matre suppeditata, semen viri, matrix totum recipiens, secundina, nimirum membrana hanc massam inuoluens, & calor naturalis totum formans, & efficiens confluunt: præterea sanguis maternus est necessarius, qui genitum iam infantem nutriat, atq; augeat. Pariter vt aliquis vi pœnitentiæ ad gratiam genitus, filius Dei euadat, multa sunt necessaria, primò matrix, idest locus conueniens, nempe fides Ecclesiæ, quæ recipiat, materia, scilicet recta voluntas, quæ obtemperet, semen viri, nimirum Verbum Dei, & doctrina Euangelici Præconis, quæ hominem disponat, & tandem idoneum reddat. Calor operans est gratia diuini spiritus, quæ totum efficit, secundina est charitas, quæ omnia coniungit, & deniq; sanguis nutriens est memoria sanguinis Christi, quæ cuncta fouet, atq; auget. Præterea in generatione infantis, natura primitùs mēbra principalia, nimirum cor, cerebrum, & hepar producit, deinde ad cæteras partes formandas se accingit. Partes præcipuæ, in doctrina morali, virtutes theologicæ appellantur, cor enim, propter amorem, est symbolum charitatis, Cerebrum, cum sit principium sensus, Fidem designat, Hepar quoniam totum corpus alit, Spem insinuat. Hinc Christi Fideles Naturæ æmuli primùm has virtutes pręcipuas formare, & perficere debent, deinde ad alias à prædictis dimanantes pedetentim acquirendas properare.

Infans.

Partes præcipuæ in moralibus.

Amplius infans in vtero materno non illicò, sed paulatim perficitur, & formatur, præter Christum, cuius corpus intra momentum temporis, formatum animatum, & à Verbo assumptum fuit. Pari ratione homines naturam imitantes paulatim virtutes induere debent, vt deinceps probi, perfecti, & docti euadant. Oppositum tamen contigit Christo, qui illicò scientiarum, & gratiarum omnium cumulo redundauit; veluti exposuit Ioannes capite primo. *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis* Rursus infantes statim post ortum in loco obscuro collocantur, ne lucidus aer visionem eorum lædat: assimiliter infantes, nimirum, qui nuper ad fidem, vel pœnitentiam, vel religionem nati sunt, aeri lucido negotiorum non sunt exponendi, ne splendore prosperitatis mundanæ offendantur; propterea in opaco animi demissionis loco constituendi sunt, donec validiorem discretionis visionem adepti fuerint. Iterum membra infantium ita tenella sunt, vt facile curuaturam incurrerent, nisi nutrices fascijs illa arctarent: ita membra infantium, idest affectiones iuuenum sunt naturæ adeò flexibilis, vt nisi ab erudita nutrice, seu perfecto viro, fascijs optimæ disciplinæ vinciantur, curuaturam prauorum humorum facilè contraherent. Insuper infantes, vt copiosum alimentum concoquant, diuturniori etiam indigent somno: hinc nutrices illos suaui cantilena ad somnum procliues reddere solent. Item infantes, scilicet homines, qui copioso mundanæ prosperitatis alimento vescuntur, diuturno pietatis, & cōtēplationis somno indigent: quapropter nutrices, nimirum Euangelij Præcones, iucundis doctrinæ, & exemplorum cantilenis somnum illis conciliare nituntur.

Quando verò infantes adoleuerunt, pueri nuncupantur, & cum sint adhuc imbecilles ad labores non sunt idonei, ad cadendum faciles, & ad iracundiam proni. Tales vocari possunt Peccantes, qui, puerorum instar, sunt imperiti, ad laborem contemplationum, & rectarum operationum inepti, ad concipiendos irarum motus proni, & ad cadendum faciles, dum quotidie de crimine in aliud crimen prolabuntur. Item pueri à valetudinarijs geniti similes ægritudines tāquam hæreditarias incurrere solent. Pari ratione pueri sunt Subditi, vel Discipuli; namq; si Principes, vel Præceptores fuerint valetudinarij, nimirum varijs infecti vitijs; similiter filij, veluti Subditi, & Discipuli prauis exemplis læsi inquinantur: non immeritò igitur canebat Cato.

Pueritia.

Turpe

Turpe eſt Doctori, cum culpa redarguit ipſum.

Si conuertatur ſermo ad puellas, quæ hoc nomen integritatis ſortiuntur; hæ debent eſſe graciles, flexibiles, & venuſtæ. Puella hoc in loco animam repræſentat, quæ temperantia gaudere debet, in animi demiſſione gracilis, ratione obſequij, flexibilis, & tandem dotibus honeſtatis pulcherrima.

Patris amor in filios.

Ratione conſanguineitatis, parentes, & filij ponderandi ſeſe offerunt. In primis pater immoderato filium amore proſequitur, & eum ab vberum nutrimento remotum quotidianum ſibi conuictorem conſtituit; deinde creſcentem erudiens verberibus corrigit; immò etiam erudiendum ad præceptores mittit, & quò magis ſibi ſimilem obſeruat, tantò maior ſibi in illum amoris cumulus accedit, & iuxta ætatem, dignitates illi impertitur, & hæreditatem augere non ceſſat. Hic pater eſt Deus Omnipotens: iuxta illud Malachiæ. *Pater vnus eſt omnium veſtrum.* Filij ſunt omnes viri iuſti ab ipſo per gratiam geniti, & alti. Dicebat enim Ioannes. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius.* Itaq; hic ſummus Pater tales filios effuſiſſimè diligit, immo ab vberibus delitiarum ſeparatos ad ſacram Gratiæ, vel Euchareſtiæ menſam ducit, curæ præceptorum diuinæ legis commendat, verbis ſacræ paginæ eos erudit, & verberibus calamitatum identidem corrigit. Sic enim veritatem aſſequitur illud Prouerbiorum. *Qui parcit virgæ odit filium.* Immò hic pater quantò magis filium in moribus ſibi ſimilem obſeruat, tantò maiori affectu, & miſericordiæ oculis eum intuetur; deinde iuxta ætatem perfectionis, portionem dignitatis æternæ glorię illi diſtribuit, & iuxta meritorum augmentationem, hęreditatem cœleſtis patriæ amplificat.

Cap. 2. *Io. cap. 1.* *Cap. 13.*

Matris amor in filiũ

Mater quoq; filium in vtero morantem proprio ſanguine, & poſt ortum lacte nutrit. Hęc mater exponi poteſt Euangelii Pręco, qui ſanguine benignę affectionis, & lacte diuinæ doctrinę viros chriſticolas alit. Niſi velimus, per matrem intelligere Chriſtum, qui proprio ſanguine, necnon lacte diuinæ gratiæ, infantes ſuos, nempe viros pios, & catholicos, ſacro pane Euchareſtiæ ſuſtentat. Hoc enim habetur manifeſtum apud Ioannem. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Amplius mater quò magis parituræ appropinquat, eò maiori dolore, ob infantis motum afflictatur.

Cap. 6.

Hæc mater eſt conſcientia, quæ fætum peccati eniti debet, dum igitur tempus confeſſionis piacularis appropinquat, per quam crimina in lucem emittuntur, hæc maiori dolore opprimitur. Immò ſi mater in paritione patitur, & poſt partum, lenito dolore, exhilaratur: ſimiliter homo quando apud Confeſſarium crimina effũdit, pudore vexatus valde mæret; ſed poſteaquam Sacramentum pænitentiæ obiuit, peccatis eductis, exhilaratur, quoniam conſcientia eſt benè actæ vitæ recordatio iucundiſſima. Tandem mater, vel nutrix præcipuis quibuſdam munijs circa infantes fungitur, dum eos famelicos lactat, & nutrit, lapſos erigit, ſtantes conſeruat, fædatos mundat, & demum ad greſſum, & locutionem eos erudit. Hæc mater, vel nutrix Beata ſemper Virgo appellari poteſt, quæ infantes ſuos, nempe illos qui præcipuo quodam cultu eam venerantur, lacte gratiæ nutrit, labentibus in crimina opitulatur, ſtantes, nimirum in diuina gratia conſtitutos conſeruat, inquinatos purgat, & tandem ad greſſum bonorum operum, & ad locutionem diuini ſermonis eos inſtruit.

Conſciẽtia, quid ſit.

Si conſideremus filios; horum alij ſunt primigenæ, alij verò deinceps naſcũtur. Verùm antiqua inoleuit conſuetudo, vt maior hæreditatis gentilitiæ portio primigenis contingeret; niſi forte comiſſa noxa, parentes bonis primogenitorum eos exhæredarent; nam tunc minores natu maioribus præferebatur. Deus igitur ab initio, duos filios, nempe populum Iſraeliticum, & populum Ethnicum habuiſſe perhibetur. Populus Iſraeliticus dicebatur primigenus; veluti legitur in ſacris paginis. *Iſrael, quem coæquaſti primogenito tuo.* Deinde alius filius, nimirum populus Ethnicus poſtremò genitus vocabatur, conſequenterq; non huic, ſed illi maior hæreditatis gratiæ, & gloriæ portio competebat: verùm quia populus primigenus Deo carnem humanam induto aduerſatus eſt, propterea iure primogenitorum priuatus fuit, atq; hæc cæleſtis, & æterna hæreditas in Ethnicum collata fuit. Id autem in ſacris Biblijs, per Rubem, & Ioſeph elegantiſſimè fuit figuratum. Idcirco ad rem pote-

In Eccleſ. c. 36. *Lib. 1. Paralip. c. 5.*

rimus

rimus diuulgare illud Matthei. *Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.* Aut pronunciare aliud, quod apud eumdem Mattheum legitur. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.*

Matth. c. 20

Si contemplemur homines, quatenus imperant, & famulantur; tunc natura Dominorum, & seruorum sese offert ponderanda. Dominus seruos suos non opprimit, immò illos aduersus inimicorum impetum tutatur, illosq; in egestate versari nō permittit. Iudex, vel Princeps naturam Domini ingenui, & iusti imitari debent, dum enarratas prærogatiuas erga subditos exercent, & seruando æquitatem, eorum innocentiam tuentur. Hoc enim erit conforme asserto Psalmographi. *Iustus Dominus, & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Nisi velimus, per Dominum, interpretari Christum, qui optimos seruos alit, & tutatur, prauos verò tam Dæmones, quàm homines punit, atq; deprimit: id innuebat Psalmographus his verbis. *Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem peccatores vsq; ad terram.* Vicissim Dominus perditus famulis minimè opitulatur, immo illis damno est, dum ius petentibus non reddit, & præmia à reis expectat. Hunc Dominum imitatur Tyrannus, qui suæ potestati subiectos diuitijs spoliat, &, omni iure postposito, ita operatur, vt pœnas innocentes pro nocentibus pendant. Hoc ideo non erit absimile illi, quod recitauit Isaias. *Dabo Aegyptum in manu Dominorum crudelium.*

Cap. 19.

Ex altera parte serui si considerentur, hi à seruando dicebantur, quoniam in bello captos Triumphans seruaret, vel vt venderentur, vel vt ab hostibus redimerentur: nisi potius dicamus à seruiendo nuncupatos, quoniam multis seruitijs destinentur. Serui antiquitùs in triplici genere constituebantur. Alij erant vernaculi, qui sub iugo seruitutis nascebantur, alij emptitij, qui rapti vendebantur, alij conductitij, qui sponte, & spe lucri, alicui famulabantur. Pariter, in mundo morali, varia sunt seruorum genera, varijs Dominis spiritualibus famulantia; hos quoq; à seruando nuncupatos asseueramus; quandoquidem Deus eos in vita seruat, vt tãdem ad bonam frugem se recipiant, & semel à vitijs redimantur. Aut illos à seruiendo cognominatos asseremus, quia, aut Deo, aut Dæmoni famulentur. Horum alij nuncupantur vernaculi, vt Ethnici, qui sub iugo seruitutis; idest peccati orti sunt, & in hac eadem naui versantur paruuli, qui labe originis inquinati nascentes, ante ablutionem aquæ sacri fontis decedunt; ideoq; ab huiusmodi seruitute nunquam liberantur. Serui emptitij sunt Christicolæ peccantes, qui aqua sacri fontis loti, & pœnitentia liberi à Diabolo emuntur, dum voluptatibus seruiunt, & vitiorum omnis generis seruitute opprimuntur. Deniq; serui conductitij sunt Christicolæ perfecti, qui non vi, sed sponte, & spe lucri æternæ gloriæ ad voluntariam Dei seruitutem se recipiunt. Hi meritò poterunt pronunciare illud Genesis. *Eme nos in seruitutem, & læti seruiemus Regi.* Famula quoq; iuxta Priscorum consuetudinem, vilibus seruitijs destinatur, illiberali nutritur cibo, vestibus nullius valoris induitur, assiduo seruitutis iugo premitur, immò filium nonnisi seruituti addictum concipere potest, hæc ad libitum nubere non permittitur, tanquam bellua venditur, virgis interdum cæditur, & si, fortuitò, libertati donetur, ob ingrati animi vitium rursus ad pristinam seruiturem reuocatur. Hæc famula anima peccans esse creditur, quam Diabolus libertate conscientiæ priuans, seruituti criminum addicit; siquidem vilioribus peccantium offitijs famulatur, vulgaribus diuitiarum alimentis reficitur, abiectis vestibus prauæ conscientiæ induitur, nefariç consuetudinis seruitute prçmitur; immò si filium boni operis concipit, ipse quoq, seruituti destinatur, quatenus gratia, & virtute meritorum caret. Item hæc à Diabolo sęuis Dominis mundi, & carnis venditur, sicq; consuetudini Christi, & Sanctorum copulari nequit: quamobrem cum illi desit gratissima in Christum eam liberantem voluntas ad soluendas gratias, ipsam ad seruitutem Inferorum reuocat, vbi assiduis flagellis verberatur.

Seruorũ variæ differentiæ.

Cap. 47.

Anima peccans assimilatur famulæ.

Hactenus examinata sunt illa, quæ ad ætatem, sexum, & constitutionem hominis spectabant. Iam tempus est disserendi de illis rebus, quæ si rectè adhibeãtur, hominem in secunda valetudine conseruant, sin secus, eius valetudinem destruunt: hę nonnaturales à Medicis appellantur. In doctrina morali has res quoq: inueniemus: siquidem vita gratiæ aerem puritatis, cibum pietatis, & Eucharistiæ, potum sapientiæ, exercitium diligentię, quietem tranquilitatis conscientiæ, vigiliam meditationis,

nis, & prouidentiæ, somnum contemplationis, & gloriç expostulat. His igitur vita gratiæ custoditur, & conseruatur, ne criminibus inquinata pereat. Cçterũ has res in specie paulò accuratiùs meditari debemus, & inchoando à cibis, hos multiplicis generis esse comperimus. Nam cibi delicati, & tenues paucis scatent excrementis, consequenterq; copiam sanguinis procreant. Alij sunt cibi crassi succi, multisq; redundantes fçcibus, qui paucum sanguinem generant. Pariter cibi spirituales, nempe diuina gratia, & Eucharistiæ sanguinem pietatis, & misericordiæ gignũt, & propterea excrementis vitiorum carent. At cibi mundani, scilicet bona fortuita paucum pietatis sanguinem, immò multa criminum excrementa procreant. Nisi dixerimus cupedias, quæ citò in substantiam aliti transmutantur, stomacho imbecillo competere, cibos verò illiberales, & crassi succi stomacho calidi temperamenti conuenire. In hac doctrina, cibi tenues, & optimi succi sunt viri iusti, de quibus Christus apud Ioannem hæc verba prodidit. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Præterquàmquòd tales cibi facilè conficiuntur, deinde fide, atq; gratia dispositi in corpus Ecclesiæ conuertuntur. Cibi autem illiberales, & crassi succi sunt Diuites, & auaritiæ dediti, qui difficulter concoquuntur, qui aut nunquam, aut serò ad bonam frugem se recipientes in corpus Ecclesiæ conuertuntur. Quocirca primi cibi stomacho tantùm delicato, nimirum gloriæ paradisi competunt; cæteri verò nonnisi stomacho feruenti, scilicet igni inferorum conueniunt. Ad finem veluti cibus moderatus, & salubris virtutem conseruat, deperditas vires instaurat, calorem temperat, sanguinem auget, somnum conciliat, & secundam valetudinẽ tuetur. Ita moderatus cibus scientiæ, vel pœnitentiæ, aut cibus Eucharistiæ, seu charitatis, & amicitiæ multas animæ commoditates affert. Primò deperditas gratiæ vires restaurat, calorem cupiditatum temperat, sanguinem pietatis auget, somnum contemplationis prouocat, & deniq; valetudinem animæ tuetur.

Vita gratiæ qualis.

Cap. 4.

Iam post cibaria ad potionem descendere debemus, quæ in triplici discrimine constituitur. Alia est simplex, vt aqua, quæ minimè nutrit, sed alimentum tantummodo ad partes nutriendas vehit, secunda est vinum, quod non solum alimenti est vehiculum, verum quoq; alijs mixtum edulijs tandem corpus nutrit; tertia est potio medicata, quæ neq; veri potus, neq; cibi naturam participat. Hanc triplicem potionum differentiam doctrina moralis exhibet. Prima vocatur simplex potio, vt Philosophia, & alia huius generis scientia, qua homines simpliciter docti, sed nõ probi, & perfecti efficiuntur. Alia est potio vini, & cibi naturam possidens, vt scientia Theologica, quæ, more potionis, scientiam stillat, & virtutibus hominem nutrit. Tertia potio est veluti Iurisprudentia, quæ neq; cibi, neq; potus locum subire potest, cum neq; hominem in speculatione perfectum, neq; in moralibus rectum reddere possit; vocatur tamen potio medicata, quæ vitia delens, & criminosos puniens, publicæ vtilitati tanquam medicina prodest.

Potionum differentia.

Amplius potio pro vehiculo humani alimenti, aut vinum, aut aqua esse debet. Vinum moderatè sumptum humano corpori infinitas affert commoditates; namq; calorem auget, spiritus recreat, lætitiam, & audaciam excitat, virtutem roborat, iracundiam mitigat, corpus siccum humectat, appetitum prouocat, concoctionem adiuuat, ingenium acuit, obstructiones reserat, excrementa absumit, lippitudinem soluit, facundiam generat, lithiasi medetur, arenulas educit, & deniq; vulnerũ medelæ conuenit. Sin autem homo, in vino hauriendo modum excesserit, proculdubio non merum, sed venenum potabit: iuxta vulgatum distichon.

Vini prærogatiua.

Immodico, sed si tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Per vinum hoc in loco intelligere possumus monumentum sanguinis Christi, aut feruorem pietatis, aut diuinam scientiam, siue pœnitentiam: siquidem hæc omnia sunt tot vina spiritualia, quæ animæ mirandum in modum conferunt: iuxta illud Prouerbiorum. *Inebriamini carissimi, bibite vinum, quod miscui vobis.* Quocirca huiusmodi vinum feruorem charitatis auget, virtutem fortitudinis roborat, gaudium in diuino spiritu, & audaciam aggrediendi bonas operationes excitat, iracundiæ causam temperat, siccitatem impietatis humectat, appetitum boni operis prouocat, intellectum illustrat, obstructionẽ pudoris confessione aperit, superfluas diuitias eleemosy-

Cap. 9.

mosyna absumit, lippitudinem oculorum cordis aufert, eloquentiam diuinæ laudis & orationis perficit, lithiasim contumaciæ sanat, arenulas vitiorum educit, & deniq; vulnera doloris, mœroris, & inuidiæ ad perfectā cicatricem ducit. Præterea quemadmodum à potione putrida, siue sit vinum, siue aqua, summopere cauendum est, quandoquidem venas ingrediens, & sanguinem inficiens multa morborum genera producere potest. Similiter Christicola potionem hæresis, necnon sermonis obscœni vitare debet; cum huiusmodi potus corruptæ doctrinæ non solum animam inficiat, sed etiam multas vitiorum ægritudines generet.

Quæ potiones vitādæ.

E Accedamus modò ad ponderationem somni & vigiliæ namq; somnus mediocris calorem naturalem roborat, corpus humectat, crudos humores digerit, temulentiam tollit, ægritudines dissipat, & victoriam naturæ aduersus morbum prænuntiat. Ita somnus contemplationis calorem charitatis confirmat, mentem pietate humectat, crudos voluptatum humores dissipat, ebrietatem criminum aufert, morbum animę exterminat, & victoriam aduersus crimina publicat. Insuper homo quiete nocturna oppressus extrinsecam gelidæ mortis imaginem ræpræsentat, cum tamen intrinsecè vita fruatur: immò partes exteriores frigescunt, cum tamen intimæ non mediocrem calorem participent. Naturam huius somni referunt illi, qui spe, & pietatate allecti in Domino dormire feruntur: siquidem extrinsecus dicuntur frigidi, dum egestate sunt oppressi, & veluti cunctis rebus destituti, & quasi alicuius defuncti simulacrum ostentant: cum tamen intrinsecè, idest quoad Deum viuant, & quoad conscientiam, pietate, & charitate feruentes sint. Huc igitur respiciens Apostolus scribens ad Corynthios dicebat. *Quasi morientes, & ecce viuimus.* Vicissim, in vigilia, homo suas functiones obit, graditur, videt, audit, gustat, olfacit, tangit, loquitur, & intelligit; quæ actiones, vrgente somno, irritæ sunt. Vigilans hominem iustum propriæ saluti consulentem demonstrat: cum hic nullo criminum somno impeditus spirituales actiones exercere possit: quamobrem pedibus amoris, & affectionis progreditur, oculis contemplationis intuetur, auribus demissionis animi potum percipit, gustu pietatis delectatur, spe odoratur, in alios benefitia conferens tangere dicitur, confessione, & encomijs Dei loquitur, & tandem assidua meditatione totum intelligit.

Vis contemplationis.

F

Lib. 2. cap 6

Alia duo inter res non naturales, nimirum motus, & quies non sunt prætermittenda: siquidem homo ante prandium se exercere debet, vt excrementa in stomacho contenta descendant, & dissipentur, antequam illuc nouus accedens cibus cum excrementis mixtus corrumpatur. Pari ratione ante quam cibus spiritualis doctrinæ, vel Eucharistiæ sumatur, pænitentiæ exercitium præcedere debet, vt vitiorum excrementa absumantur; sic enim locus conscientiæ expurgatur. Ex altera parte quies laboris, & cuiuscumq; motus terminus esse perhibetur; quoniam quicumq; motus natura sua ad quietem tendit: iuxta tritum carmen.

G

Motus, & quies considerantur.

Quod caret alterna requie durabile non est.

Etenim quiete vires refocillantur, & membra fessa recreantur. Per quietem hoc in loco exponere possumus statum contemplationis, & vitam religiosæ consuetudinis, in qua mens ab exterioribus negotijs ad intimas conscientiæ operationes retrahitur; vt pace circumdata Deum solum veram quietem meditetur: iuxta assertum aureum Diui Augustini. *Inquietum est cor meum, bone Iesu, donec quiescat in te.* hæc enim quies statum gratiæ conseruat, vires animæ roborat, & lassitudinem mentis in mundanis negotijs fatigatæ mirandum in modum tollit.

H

MORALIA AB HVMANIS ægritudinibus petita.

CVM res naturales, & non naturales pauculis verbis complexi simus; nunc res præter naturam ita à Medicis appellatas paucis etiam exponemus, quatenus scilicet moribus hominũ accommodari possunt. Namq; sicuti pulsus à Medicis diligenter examinantur, vt cordis affectiones percipi possint: ita Medici morales, nimirum Princeps, vel Dynasta aliquando pulsus subditorum ita diligenter perpẽdere debent, vt cordium dispositiones cognoscant, & malè operantes à tramite obliquo retrahant. Vel nomen moralis Medici confessario assignetur; qui pulsus confitentium magna industria obseruare debet, vt intimas cordis dispositiones intelligere possit. Itaq, in præsentia præcipui affectus corpus humanum profligantes examinandi sunt, scilicet quatenus morali doctrinæ famulantur. Inchoantes igitur à morbis capitis, alopeciã primò contemplabimur, quæ generatur, quando humores acres capillorum radices erodunt. Caput est Princeps, & capilli sunt homines potestati subiecti: ideo quando prauis humoribus, nempe prauis Principum exemplis capilli, idest subditi inficiuntur, tunc statim in luxum diffluunt, & soluuntur. Caluities quoq; casu capillorum producitur, & priuationem virtutum violentia peccati productam designare potest. Immò veluti iuuenis caluitiem incurrens denuò crines acquirere potest; cum senex, aut difficulter, aut nunquam caluitie liberetur. Assimiliter iuuenis ob amissas virtutes caluus, rursum, vi pænitentiæ, his virtutũ capillis exornatur, quod senex difficulter assequitur; cum vitia senum incorrigibilia esse videantur. Habemus enim in Prouerbijs hanc sententiam. *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.*

Medicus moralis quis.

Cap. 26.

Succedit Epilepsia consideranda, morbus capitis præcipuus, ita à Grecis nuncupatus, quia partes superiores comprehendantur, alioquin inter varia nomina, quibus insignitur, morbus sacer cognominatur. Oritur hic affectus, quando humoribus ventriculos cerebri occupantibus, transitus spirituum animalium intercipitur; tuncq; patiens conuulsus cadit, & cum spuma circa os, stridore dentium, & tortura faciei, toto corpore contremiscere videtur. Hæc affectio proculdubio ægritudini superbiæ assimilanda est, quæ re vera sacer morbus nuncupari potest, cum de viris sanctis, & perfectis triumphum egerit. Item Epilepsia vocatur quasi noxa partium superiorum, nec præter rationem, cum supernos Angelos prostrauerit: legitur enim in sacris paginis. *Sedes ducum superborum destruxit Dominus.* Generatur ergo hic affectus superbiæ, quando praui humores inanis gloriolæ ad ventriculos mentis feruntur; nimirum quando homo nobilitatem generis, robur corporis, & copiam diuitiarum contemplatur, vel quando nomine mediocris cuiusdam litterationis sibi mirificè ablanditur; tunc enim omnis motus rectæ operationis impeditur, & anima de statu gratiæ præceps cadit; sicq; tremor desperationis, stridor iræ, & perturbationis, spuma maledictionis, & tortura vultus, nempe turpitudo malæ consuetudinis introducitur.

Epilepsia comparatur superbiæ.

In Ecclesiast. ca. 10.

Paralysis etiam est affectus, qui inter morbos capitis recensetur, & tunc affligit, quando nerui à capite descendentes sensu, atq; motu priuantur. Causa huius ægritudinis ab humoribus obstruentibus, vel à calore absumente, vel à frigore constipante, vel à vulnere continuum soluente dimanare potest. Per Paralysim, intelligendum est peccatum, quod proculdubio sensum discretionis, & motum rectæ operationis aufert; hocq; ab humoribus voluptuosæ delectationis mentem obstruẽtibus, vel à calore auaritiæ, & ambitionis, vel à frigore timoris, & desperationis, vel deniq; à vulnere inuidiæ, & iracundiæ oriri potest.

Phre-

Phrenesis est morbus ad caput spectans, cũ patiens hoc oppressus alienationem mentis incurrat. Quare diligens Medicus huic præstò est abrasione capillorum, & sectione venæ, deinde patientem ligari, & in cubiculo obscuro decumbere præcipit. Phreneticus Peccanti comparatur, qui à ratione alienatus tanquam brutum vitia omnis generis amplectitur. Tunc igitur Medicus spiritualis illicò capillos, idest criminum occasionem auferre debet, & sanguinem peccati cõfessione minuere, necnon criminosum in loco obscuro, scilicet in solitudine collocare, nimirum à negotijs publicis, atq; spectaculis eum remouere, & tandem vinculis diuinorũ præceptorum coercere, vt quamprimum amissam mentis valetudinem adipiscatur. Huic morbo oppositus est lethargus: siquidem Phrenesis à causa calida, & lethargus à causa frigida producitur: quare quis hoc correptus in profundum somnum labitur. Est igitur communis Medicorum sententia, læthale signum esse, dum Phrenesis in lethargum degenerat, & vicissim non esse desperandum, quando oppositum contingit. Lethargici Hypocritis, & Proditoribus assimilantur, qui extrinsecè homines simplices, & veluti dormientes videntur; cum intrinsecè pessimis vitijs redundent. At Phrenetici publicis Peccantibus comparantur, quorum vitia omnibus manifesta sunt. Quamobrem si accidat, vt Phreneticus fiat lethargicus, idest vt Peccans publicus fiat occultus, id pessimum esse existimandum est: quandoquidem vitia hypocritarum velata magis obsunt, cum ab omnibus virtutes esse credantur. Sed si oppositum contingat, vt quis de lethargo ad Phrenesim properet, nempe vt abdita Peccantis crimina manifestentur, id magnam spem salutis pollicetur, cum vitia manifesta non solum minus noceant, sed etiam facilius emendari possint.

Phreneticus comparatur peccanti.

Lethargici quibus sint assimilandi.

Tandem sternutatio est violẽta cerebri concussio à natura excitata ad superfluas humiditates trudendas. Hic autem motus cerebrum exonerat, totum corpus cõcutit, circa nares strepitum producit, & demum magnam spem futuræ salutis affert: hęc affectio comparatur ad contritionem, quæ discussione cerebrum mentis mouet, confessione strepitum generat, mentem satisfactione à superfluitate vitiorum exonerat, sicq; certam salutis spem animæ pollicetur.

Vis sternutationis.

Oculi humani varijs affectionibus vexantur. Primitus patiuntur solutionem continui, inflammationem excitatam à puluere, à vento, fumo, splendore corporis lucidi, à nimio vini potu, à venerea voluptate, & deniq; à cibis acribus. Per oculum explicanda est anima, quæ cuncta intuetur, & intelligit: vel per duos oculos intellectum, & voluntatem repræsentare possumus: etenim hi cordis oculi varias vitiorum ægritudines incurrunt: siquidem inuidia vulnerantur, puluere auaritiæ perturbantur, fumo superbiæ, & vento cænodoxiæ vexantur, aliquando à nimia claritate offẽduntur; dum scilicet oculi mentis diuina mysteria nimis curiosè perscrutantur: iuxta illud Isaiæ. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum.* Immo oculi mentis temulentia prauæ doctrinæ infestantur, venerea voluptate inquinantur, & tandem acredine ciborum iracundiæ petuntur. Scribebat enim Psalmographus. *Turbatus est à furore oculus meus.* Quid si oculus incurrat cæcitatem? nam homo luminibus orbus semper manu, vel baculo prætentans sensim graditur, aut puero ducenti credere debet. Peccans cæcigenæ assimilatur, quia res alienas inuestigare nititur, deinde non est sui iuris, cum Diabolo, & Mundo credens, illis obsequatur. Aurium surditas in iuuentute si fuerit genita, incurabilis redditur. Pariter surditas contumaciæ, quando iuuenibus contigerit, & fuerit antiqua, proculdubio non adminiculo naturæ, neq; medica ope, sed miraculo indiget.

Oculus comparatur animæ.

Cap. 38.

Os fœtore potissimum scatere solet, qui ex multis causis, nimirum, vel ex corruptione gingiuarum, ex vlceribus palati, ex partibus thoracis malè affectis, ex putridis humoribus stomachi, & deniq; à toto corpore interdum dimanat. Os morale est locutio, & fætor oris obscænis verbis repræsentatur, qui ex varijs causis pendere solet, primò à gingiuis mentis hæresi corruptis, deinde ex vlceribus maledictionis, tertiò à partibus thoracis inuidia vexatis, quartò à putri humore voluptuosi stomachi, & deniq; à toto corpore, quando homo est famosus, & famam alienam violat. Ab ore ad guttur veniendum est, quod angina sæpè laborat. Verùm quando in hoc affectu tumor in collo apparet, Medici spem salutis concipiunt, sin secus, desperandum esse asseuerant. Guttur peccantis hoc morbo sæpe occupatur, & tunc ægri-

Os cui assimiletur.

Guttur peccãtis quale.

ægritudo appellatur lethalis, quando crimen in conscientia latibulatur: quemadmodum accidit criminosis peccata confessione non patefacientibus. At Medicus spiritualis, nempe confessarius, magnam spem peccanti pollicetur, quando crimen manifestatum obseruat. Habemus enim in Prouerbijs. *Qui confessus fuerit peccata sua, misericordiam consequetur.*

Cap. 28.

Si dirigatur animus ad ægritudines pulmonis, hic aliquando patitur vlcus excitatum ab humoribus acribus a capite ad thoracem dilabentibus, ideoq; ad aerem excipiendum ineptus redditur. Idem accidit, quando acres diuitiarum humores ad pulmonem nostræ affectionis præcipitantur; talis enim contrahitur labes, ne imposterum aer gratiæ, & pietatis recipiatur. Alioquin anhelitus multifariam læditur, interdum à tumore vias pulmonis obstruente, aliquando ab inflammatione, & deniq; à partium corruptela, hinc postea aer inspiratus inficitur. Anhelitus sermonem ab ore prodeuntem significare potest, qui aliquando à tumore superbiæ, quandoq; ab inflammatioue auaritiæ vexatur: legitur enim apud Ioannem. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Et demum ob partes nimio luxu corruptas; nam sermo inquinatus auditores proculdubio inficit. Dicebat autem Apostolus scribens ad Corynthios. *Corrunpunt bonos mores colloquia praua.*

Anhelitus quid significet.

Cap. 3.

Quando stomachus aduersa valetudine laborat, aut cruditate, aut vomitu, aut singultu, aut eructatione, aut fluxu afficitur. Humana loquela à stomacho repræsentatur, quæ varios affectus morales incurrit. Primò cruditate insolentiæ cruciatur, deinde vomitu iactantiæ, singultu inuidiæ, eructatione maledictionis, & fluxu inhonestæ voluptatis occupatur. Nisi velimus, per vomitum, confessionem piacularem interpretari, quæ stomachum conscientiæ abstergit, concoctionem morum adiuuat, & tandem homines ab ægritudine peccati liberat. Interdum, vitiato ore ventriculi, præceps virium lapsus oritur, quem Medici syncopem vocitant; tuncq; motus, & sensus patientis intercipitur. Syncope hoc in loco est symbolum peccati, qua correptus cum sit homo, vita gratiæ intercipitur, & motus bonorum operum coercetur.

Venter quandoq; nimia repletione distenditur, & hic affectus euacuatione tollitur, interdum inanitione laborat, & tunc repletione sanatur. Per ventrem mens intelligenda est, quæ, ritu ventris, cor intelligentiæ, iecur affectionis, & fel iracundiæ continet. Hæc igitur cum sæpissimè vitijs, & diuitijs repleatur, confessione, ratione vitiorum, & eleemosyna, ratione diuitiarum, euacuanda est: quãdo verò inanitionem virtutum, & scientiarum incurrit, tunc fidei, & scientiæ documentis est replenda. Renes quoq; patiuntur lithiasim, dum viscida, & tenax materia ab immoderato calore in lapillos glutinatur. A renibus affectiones hominum voluntariæ referuntur, quæ viscidis, & glutinosis diuitiarum, & deliciarum humoribus redundant: vnde calor immoderatus concupiscentiæ lapillum contumaciæ generat, & mundanos affectus praua consuetudine glutinat.

Ventris affectiones.

Renum affectus.

Intestina non paucis morbis obnoxia esse Medici pronunciant. Namq; distenduntur, & soluta vnitate dolor generatur, aliquando ita exsiccantur, vt fæces expelli nequeant, interdum tumore præter naturam, necnon profluuio alui, & torminibus afflictantur. Intestina sunt affectiones humanæ mentis, quæ inuidia extenduntur, & auaritia adeò exsiccantur, vt nulla operatio recta inde emergat: interdum tumore superbiæ stimulantur, cupiditate intemperata in fluxum luxuriæ soluuntur, & deniq; torminibus iracundiæ, & sæuitiæ corripiuntur. Habemus enim in Prouerbijs hoc assertum. *Viscera autem Impiorum crudelia.* Alioquin intestina tribus præcipuis alui fluxionibus vexantur. Prima est simplex fluxio diarhea nuncupata, secunda est lienteria, quando cibaria inconcocta deijciuntur, tertia nuncupatur dysenteria, quando sanguis vnà cum abrasione intestinorum educitur. Per has tres fluxionis species, tria profluuia moralia, nempe in loquendo, audiendo, & operando exponere debemus. Profluuium verborum simplicem diarheam repræsentat, cum quidam iuuenes in verbis quidem dissoluti sint, & tamen ab inhonesta consuetudine, & à sanguine lethalis criminis abhorrent. Profluuium auditus æmulatur lienteriam; quandoquidem nonnulli sunt in audiendo ita negligentes, vt ne parum quidem Verbi Dei retineant. Deniq; profluuium operationis refert dysenteriam, quia cum sanguine lethalis

Cap. 12.

Profluuia moralia quæ

thalis criminis, & abrasione virtutum moralium producitur. Intestina tandem verminatione ad desperationem vsq; Medicorum laborare solent; cum variæ vermium species in intestinis generentur. Per vermes crimina sunt intelligenda, quæ intestina conscientiæ sæpissimè corrodunt; horumq; variæ differentiæ obseruantur: quandoquidem vermes auaritiæ à diuitijs, vermes luxuriæ à delicijs, vermes superbię à dignitatibus, vermes inuidiæ ab aliena prosperitate, & vermes intolerantiæ à calamitatibus oriuntur. Immò quemadmodum vermes intestinorum pharmacis truduntur, ne inde patientis interitus prodeat: pariter vermes peccatorum piaculari confessione educendi sunt, vt imminens æternæ mortis periculum euitetur.

Crimina vermibus assimilantur.

E Pedum vitium præcipuum est podagra inuadens illos, qui quotidianis epularum lautitijs delectantur, & corpus nonnisi in venereo actu exercent. Sed aduertendum est, quòd Eunuchi, pueri, & mulieres hac ægritudinis specie minimè vexari feruntur. Podagra pigritiam, & segnitiem corporis nobis exhibet, quæ solet illos occupare, qui cupedijs summopere gaudent, & frequenter in Venerem incumbunt. Pueri autem homines simplices, Eunuchi castos, & mulieres homines pios, & clementes significant: idcirco hi prædicta morbi specie non corripiuntur.

Vitia pedũ.

Iam peruenimus ad cutim, quæ multis morbis obnoxia esse dicitur. Etenim solutione continui, corrugatione, pustulis, serpigine, & scabie afflictatur. Item cutis consuetudinis humanæ varias vitiorum ęgritudines patitur, primò solutionem continui ab ira, & discordia excitatam, deinde corrugationem inuidiæ, pustulas super-
F biæ, serpiginem auaritiæ, & deniq; scabiem libidinis incurrit. Nisi velimus, per pustulas in superficie cutis excitatas, crimen veniale declarare, quod ad intimas cordis partes non penetrat, sed tantùm in superficie consuetudinis obseruatur. His addenda est lepra, quæ à Medicis non solum inter affectus cutis contagiosos, sed etiam inter hæreditarios collocatur. Leprosus peccantem significat, qui consuetudine aliorum criminosorum infici potest; dicebat enim Poeta.

Cutis vitia qualia.

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile.

Quamuis id melius expresserit Psalmographus dicens *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Deinde homo in lepram facile incidit, quando veteres parentes simili morbo semel correpti fuerint: ita homines prauis Maiorum exemplis peccantes euadunt. Item in cute aliquando tumores præter naturam producuntur, qui inde fiunt, vel quia humores noxij sint adeo tenues, vt ad cutim facile fluere
G possint, vel quia meatus patientis sint adeo lati, vt per illos quilibet humor etiam crassus ad extimam cutim penetrare possit. Hic tumor, lethalis criminis symbolum esse potest, quod vel ex latitudine sensus delitiosi, vel ex conscientia nimis lata, idest ad peccandum procliui, vel ex tenui humore inconstantiæ prodire potest. Alia species tumoris hernia vocata in cuti abdominis oritur, quando peritoneum, seu membrana intestina continens ob clamorem, vel luctam nimis extenditur, aut rumpitur. Hic tumor discordiam nobis repræsentat, quæ membranam charitatis scindit, dum clamor contumeliarum, & lucta controuersiæ inter homines vigēt: hæc enim omnia charitatem, & amicitiam dirimere solent.

Tumores præter naturam.

De affectibus peculiaribus hactenus sermo est habitus, nũc ad vniuersales totum corpus hominis vexantes descendere oportet, qui vt plurimum à sanguine in venis
H corrupto oriuntur. Sanguis igitur in venis, vel putredine, vel alieni humoris permixtione vitiatur: ita sanguis affectionis humani cordis, aut putredine peccati, aut nefaria, & perdita aliorum consuetudine inquinatur. Cæterùm quia plerumq; accidit, vt, sanguine fædato, febres emergant, nonnihil de illis dicēdum esse existimauimus. Febris est calor præter naturam à corde per cunctas humani corporis partes disseminatus, & quoniam in humano corpore tres partes, nimirum spiritus, humor, & pars solida reperiuntur, in quibus calor febrilis accendi potest; hinc tres à Medicis febrium differentiæ constituuntur. Prima febris dicitur ephemera, quæ occupat spiritus, secunda putrida humores vexans, & tertia hectica partes solidas afficiens. Febris moralis ad concupiscentiam mentis, feruorem affectuum, & intemperantiam cupiditatum refertur; hæcq; triplex esse perhibetur. Prima vocatur concupiscentia dignitatum, & est superbia, secunda concupiscentia voluptatum, & dicitur luxuria, tertia concupiscentia diuitiarum, & auaritia nuncupatur. Superbia febrem

Febriũ differentiæ.

Concupiscẽtia quot species.

brem ephemeram æmulatur, quia ſpiritus tantummodo, & res inanes veluti cænodoxiam reſpicit. Luxuria febrem putridam refert, quoniam ab humoribus vitiatis, & ab inquinamento carnis prodeat. Auaritia tandem febrem hecticam repræſentat, cum res ſolidas, nempe aurum, & argentum omni voto appetat. Auaro enim nullus ſatis eſt theſaurus; nihilominus is humanæ vitæ ſpolio exutus quolibet mendico pauperior euadit: hoc elegantiſſimè expreſſit Auſonius in illo epigramate, in quo Creſſum Regem olim opulentiſſimum, & Diogenem mendiciſſimum, apud Inferos introducit colloquentes in hæc verba.

Effigiem, Rex Creſſe, tuam ditiſſime Regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus:
Conſtitit, atq; procul ſubito maiore cachino
Concuſſus dixit, quid tibi diuitię
Nunc proſunt, Regum Rex ò ditiſſime, cum ſis
Sicut ego ſolus, me quoq; pauperior?
Nam quæcumq; habui mecum fero, cum nihil ipſe
Ex tantis tecum Creſſe feras opibus.

A

Nonnulli veniale crimen febri ephemeræ aſſimilant, cum non ſit aliud, niſi intemperantia ſpirituum humanæ mentis, ideoq; inſtar prædictæ febris, facilè accedit, atq; recedit. Immò quemadmodum febris ephemera interdum in febrem putridam, & aliquando in febrem hecticam degenerat: pari ratione veniale crimen, niſi pænitentia quamprimum expugnetur, aut in febrem putridam, aut hecticam, nimirum in lethale aliquod crimen conuertitur: iuxta illud Gregorij. *Peccatum, quod per pænitentiam non diluitur, mox ſuo pondere in aliud ruit.*

Crimen veniale aſſimilatur febri ephemera.

B

In calce huius rubricæ nonnulla de veneno dicenda eſſe cenſuimus. Venenum illud eſt, quod ſine præcedente ægritudine hominem necat, & ex triplici familia, nimirum animalium, vegetabilium, & mineralium elicitur. Pariter, in doctrina morali, venenum reperitur, quod tentamentis animã venenat, & prauo conſenſu eam occidit: hoc autem venenum in triplici diſcrimine conſtituitur. Primum venenum eſt morſus animantium venenatorum, nimirum Dæmonum, & hominum improborum, ſcilicet adulatorum, & hæreticorum, quorum verbis anima venenatur: iuxta illud Pſalmographi. *Venenum aſpidum ſub labijs eorum.* Secunda veneni ſpecies ex vegetabilibus elicitur, hæc autem vegetabilia, in doctrina morali, delicias, & voluptates referunt, quibus anima morte opprimitur. Tertium venenum ex mineralibus, nimirum ex diuitijs eruitur, ſiquidem hæ malè adhibitæ animam venenando interficiunt. Cæterùm quando venenum exhibetur, quia iniucundum eſt, dulci liquore permiſceri ſolet. Pariter venenum peccati, quia natura ſua animæ horridum eſt; idcirco Diabolus illi dulcedinem alicuius delectationis permiſcet, vt hac ratione voluntatem decipiat. Quamobrem tutum erit à dulcibus, nimirum à mundi delectationibus obſtinere, ne fortè contingat, vt in ipſis venenum peccati latibuletur. Tandem homo veneno infectus conſuetudine alios inficere poteſt; pariter qui criminibus ſunt venenati, & prauis moribus imbuti, alios ſimili veneno inficere poſſunt dum obſcænis verbis, & prauis exemplis vtuntur.

Venenorum quot ſpecies

C

D

SYMBOLA.

CVNCTAS ſymbolorum differentias, de quibus in præſentia ſit ſermo, vel ex figura humanarum partium, vel ex integro hominis cuiuſcumq; ætatis, & vtriuſq; ſexus ſimulacro depromptas eſſe comperimus. Namq; ratione primi, licet intueri apud Paradinum, figuram humani capitis armati galea ſimulacro corui inſignita, cum titulo INSPERATVM AVXILIVM. Et hoc ſymbolum M. Valerio Coruino aſſignat, qui ſæpè ab Omnipotenti Deo perenni præſidiorum fonte inopinatam opem dimanare ſignificabat. Apud eumdem Authorem, effigies humani capitis, aure ſubula perfo-

In Symbol. her.

perforata, obseruatur, cum titulo. SERVITVS LIBERA. quo docemur Christicolam à legis seruitute liberum, & in gratia constitutum debere aurem summo offerre Deo, vt illa præceptorum capax, & mandatis diuinis obsequiosa reddatur. Ibidem conspicitur icon manus cum pugione, quæ frontem humani capitis percutere nititur, cum inscriptione. VELINARA. Nobis insinuat author scelestos homines ab æterno Iudice vbicumq; puniri; immo id accidisse narrat Galeatio Francisci Sfortiæ filio, qui ab Andrea Lampugnano ante aram peremptus fuit. Præterea Caluariam hominis inter sceptrum, & ligonem effigiatam Gabriel Simeon exhibet cum hoc titulo. MORS SCEPTRA LIGONIBVS AEQVAT. Vt designaret mortem indiscriminatim, tam mendicos, quam diuites de medio tollere. Idcirco Horatius ad rem canebat. *Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* Quamuis alius symbolum non absimile hoc titulo decorauerit. MORS NVLLI PARCIT HONORI. Meminimus vidisse alibi indicem manus delineatum frontem humani capitis picti ostendentem, cum hac inscriptione. FRONS HOMINEM PRAEFERT. Quandoquidem hoc symbolum humanam frontem humanæ indolis indicem esse demonstrat. Quando verò pollex, & index admotus parti infimæ auris pingitur, symbolum memoriæ demonstratur: propterea quod illa pars auris apud Antiquos vellicata memoriam attestabatur. Alioquin apud Portam, auris manu tacta est symbolum litteræ A. veluti tangere barbam significat B. Caput C. dentes D. frontem F. epar E. guttur G. humeros H. ilia I. linguam L. manum M. nasum N. oculos O. Palatum P. quinq; digitos Q. Renes R. supercilia S. tempora T. & deniq; tangere ventrem V. denotatur.

Icō manus.

In lib. de furt. litter. notis.

Si prosequamur in recensendis symbolis à reliqua partium serie desumptis, inueniemus apud Claudium Paradinum, iconem humanæ linguæ, cuius basis caudæ serpentinæ adhæret cum hoc titulo. QVO TENDIS? Volebat enim significare verba incautè non esse proferenda: quamuis huius symboli explicatio in Rubrica Prouerbiorum videnda sit, quando de prouerbijs à lingua petitis verba fiunt. Apud eumdem authorem conspicari possumus brachium ense euaginato armatum, & lilijs decoratum, cum hac græca inscriptione. ἀπλανῶς. Idest sine fraude, additq; fuisse symbolum Ducis Mormorentiani, quo, in significanda vera fidelitate, vtebatur. Alioquin effigies brachiorum humanorum in Zodiaco, ex Georgio Veneto, symbolum Geminorum ostendunt. Sadelerus quoq; duas manus simul copulatas pingit, cũ duab. inscriptionibus, quarũ superior sic se habet. FAELICITAS TEMPORVM. inferior verò est. RERVM CONCORDIA. & hoc symbolum Philippo Secundo Hispaniarum, & Indiarum Regi assignat. Item Paradinus delineauit duas manus catena iunctas cum titulo. NEC FAS EST, NEC POSSE REOR. Vt significaret omnes captiuos non esse reos iudicandos, sed eos tantummodo, qui vitijs sunt inquinati: quandoquidem quamuis, iussu Herodis, Petrus Apostolus duplici catena iunctus custodiretur; nihilominus, catenis cadentibus, angelica ope aufugit. Demũ in veteri schemate Clodouei duæ manus Cœlo supinæ figurantur, quæ alijs duobus fulciuntur, cum titulo. TVTISSIMVS. Hoc videtur desumptum ex victricibus Moisis manibus, quæ hostium cuneos feriebant, dum sublatæ in preces quasi feriebantur.

In lib. de symb. heroic

Brachia.

Manus.

Si descendamus ad alias partes. Inter symbola pythagorica, vnum reperitur huius tenoris. COR NE DEVORES quo docemur, intellectum, & animam in rebus terrenis, & voluptuosis non esse immergendam: cor enim partem rationalem denotat. Verùm Costalius partem oppositam huius symboli declarauit, quando delineauit hominem cor deuorantem, vt homo mundanis curis vexatus demonstraretur. Alibi Pythagoras dicebat. PEDIBVS NVDIS SACRIFICA, ET ADORA. Hoc symbolo cunctis insinuabat partem sensualem hominis contemplantis à criminibus solutam esse debere. Idem solebat dicere. PEDEM DEXTRVM AD CALCEANDVM MOVE, IN PELVIM SINISTRVM. Multi exponunt, hoc symbolo, rectas, & heroicas actiones tanquam dextras esse admittendas, prauas verò tanquam sinistras deponendas.

Peg. 39.

Succedunt modò exaranda symbola integrum hominis simulacrum referentia, quorum nonnulla naturam potius emblematis, quàm symboli sapiunt: nihilominus

quo-

quoniam nonnulli authores hæc nomine ſymbolorum circumferunt: propterea hoc in loco ſimulacrum iuuenis habentia primùm recenſebimus, vt deinceps ad alia pedetentim accedamus. Bocchius pingit iuuenem, qui funem anchoræ per acus foramen tranſmittere conatur, cum titulo. NVNQVAM BEARI POSSE AVARVM DIVITEM. Argumentum ab aureo Euangelij Dicto depromptum eſſe videtur, vbi legitur facilius eſſe Camelum tranſire per foramen acus, quàm diuitem intrare regnum Cœlorum: hæc tamen ſententia de diuite auaro intelligenda eſt. Idem author exhibet effigiem iuuenis ſenem vincientis ſub antro: inſcriptio eſt talis. VNAM VIDENDAM VERITATEM IN OMNIBVS. hæc duo iuuenis, & ſenis ſimulacra Ariſteum, & Protheum repræſentant, qui ambo veritatem, opinionibus exterminatis, hauriendam eſſe denotant: opiniones enim varijs animalibus in antro ſtabulantibus deſignantur. Idem author effigiauit iuuenem proprium caput à collo reciſum manibus ſimulacro Fortunæ offerentem, quæ manu collum tribus capitibus Leonis, Serpentis, & alterius bruti inſignitum iuueni genuflexo applicatura videtur, vt denotetur homo fortunæ ſe credens, nam proprio capite, nempe ingenio caret, & naturam bruti induere videtur: hocq; ſymbolum ſic inſcribitur. BELLVA FIT, CAECAE STATVIT, QVI CREDERE SORTI. Item Matthias Archidux Auſtriæ expreſſit ſimulacrum iuuenis, nimirũ Perſei Andromedam liberantis cum titulo: AMAT VICTORIA CVRAM. nam veluti Perſeus Andromedam virginem formoſam ab immani monſtro eripuit; ſic ipſe Hungariam regionem pulcherrimam à iugo Turcarum erat liberaturus. Pariter Bocchius figurauit iuuenem palo transfixum, & fumo ſuffocatum, cum hoc titulo. A PVBLICA RE EXTERMINANDVM ESSE AMBITIOSVM. Argumentum huius ſymboli ab hiſtoria deductum eſt: nam Alexander Cæſar quandoq; iuſſit iuuenẽ quemdam ambitione ardentem fumo necari. Meminimus vidiſſe in prima facie cuiuſdam libri figuram iuuenis Cœlum intuentis, & titulus erat talis. BEATVS VIR, CVIVS EST DOMINVS SPES EIVS, ET NON RESPEXIT IN VANITATES, ET INSANIAS FALSAS.

Symb.34. *Symb.66.* *Symb.86.*

A B

Poſteaquam peruenimus ad virorum ſimulacra, primùm de illis verba fient, quæ cum rebus inanimatis figurantur. Coſtalius aliquando figurauit hominem in ſolitudine citharam pulſantem, quo ſimulacro Aſpendius citharædus repręſentatur, qui nec etiam ab amicis audiri volebat, ſed ſibi tantùm pſallebat. Hoc igitur ſymbolo referuntur illi amici, qui vtilitate amicitiam metiuntur: ideoq; non veri, & fidi amici, ſed infidi, blandi, & vulgares appellantur. Iuxta illud carmen.

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Iterum idem author delineauit hominem ante vas fabis plenum citharam pulſantem, & inſcriptio ſymboli eſt hæc. DORICA MVSA. Voluit enim nobis inſinuare interdum nonnullos eſſe Iudices, qui munera tantummodo reſpiciunt, & iuxta illa iudicant: fabis enim ſuffragia denotantur. Qui pulſat citharam eſt dorica muſa, nimirum iudicare, quatenus δῶρα, ideſt munera adſunt: alludit enim ad vocabulum δῶρον, quod donum ſignificat: quare addit aliam inſcriptionem in hæc verba. IN IVDICES ΔΟΡΟΦΑΓΟΥΣ. Idem Coſtalius exponit iconem hominis ſono vaſa probantis cum titulo. HOMINIS ORATIO PROBAT, ET NON VESTIS. Voluit enim monere hominem ſermone, & non veſtitu eſſe probandum; propterea ſolebat dicere Diogenes. *Loquere vt te videam*. Idem author figurat virum aqua cuiuſdam fontis faces accedentem, & inſcriptio ſymboli eſt. IN SIBI PRAEFIDENTES. Alludit author ad fontem Dodoneum, in quo faces extinctæ accendebantur, & accenſæ extinguebantur: ſiquidem hic fons diuinæ iuſtitiæ ſymbolum eſſe videtur, quæ nimis fidentes extinguit, & deprimit, extinctos verò nimirũ humiles extollit, & accendit. Apud Gabrielem Simeonem conſpicitur figura hominis gladio ignẽ fodientis, cuius ſcintilla in oculum ſimulacri proſilit; titulus eſt. IGNIS GLADIO NON FODIENDVS. Argumentum ex aſſerto pythagorico deſumptum eſt, & ſymbolum eſt prolatum in litigioſos, qui ſæpè læduntur ab illis, quos irritant. Sigiſmundus Malateſta Princeps Arimini habebat in ſymbolo ſimulacrum Mutij, cum dextra in ignem extenſa, & inſcriptio erat. HIS GRAVIORA. Quippe qui erat paratus; non ſolum manum flammis, inſtar Mutij, ſed totum etiam corpus

Peg.49. *Peg.34.* *Peg.35.* *Peg.23.*

C D

pus pro tutela subditorum exponere. Apud Sadelerum obseruatur figura hominis, dextra bilances, & sinistra cornucopiæ tenentis, cum inscriptione. BONAE SPEI. attribuit hoc symbolum Carolo Nono Valesio Regi Francorum Christianissimo. Item apud Gabrielem Simeonem pingitur figura hominis bilãces gestantis, quarum altera nimio pondere fracta est, cũ titulo. STATERÆ ORDO NON EST TRANSILIENDVS. Author innuebat ab hominibus iniquis nullum mensuræ modum seruari: ideoq; sæpè exitum nocuum, & inopinatum experiuntur; veluti altera lanx nimio pondere pressa rumpitur. Costalius quoq; effigiauit virum bilances manu tenentem, cum inscriptione. NIL VIRTVTE MELIVS, NIL PRÆSTANTIVS. Alludit Author ad Critolaum pecuniam, honores, & virtutes ponderantem: quare Author, hoc symbolo, virtutem diuitijs, & ambitioni præferendam esse ostendit. Quamuis hoc aliquibus nullam symboli naturãm sapere videatur. Idem Author addit aliud symbolum, quod secundùm aliquos nil habet symboli; pingit enim hominem pugno saxum percutientem, cum titulo. STVLTITIÆ EXEMPLVM. Sic enim, non esse contendendum cum pertinaci, ostendere conatur. Verùm Gabriel Simeon delineat hominem litteras cælantem in marmore cum titulo. SCRIBIT IN MARMORE LÆSVS. Significat quemlibet læsum iniuriæ memorem esse, quoniam sunt nonnulli, qui ita propriæ authoritati & opibus fidunt, vt facile quosuis infimæ conditionis contumelijs afficiant, nam temporis tractu id obliuioni tradendum esse existimant, nihilominus falluntur, cum iniuria in marmore scribatur. Sambucus excogitauit simulacrum viri humi sedentis manu librum apertum tenentis, cum ense, falce, & cornucopiæ supra caput, addito titulo. CONSILIVM. Vt innueret omnia consilio peragenda esse. Gabriel Simeon figurauit hominem supra iconem terrarum orbis cum gladio in dextra, & libro in læua. Titulus est. EX VTROQ; CAESAR. Voluit enim significare Iulium Cæsarem ita litteris armatum, & in armis litteratum fuisse, vt totius orbis dominium fuerit consequutus. Bocchius delineauit funabulum ambabus manibus oblongum tenentem baculum cum inscriptione. TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIAE. Hoc enim symbolo monemur virtutem in medio consistere.

Peg. 27.

Peg. 45.

Symb. 12.

Symb. 57.

Gabriel Simeon effigiat hominem cum orbe terrarum in dextra, & scheda in sinistra, & addit hunc titulum. AVT CAESAR AVT NIHIL. Hoc fuit symbolum, seu potius assertum Cæsaris Borgiæ Ducis Valentinensis citra simulacrum, quod postea Gabriel Simeon vsurpauit pro titulo descripti simulacri, vt lectori insinuaret se vel moriturum, vel aliquod celebre facinus patraturum. Siquidem vir armatus in hoc simulacro altera manu tenens figuram terrarum orbis quodammodo Monarchiam Iulij Cæsaris refert, & scheda in altera manu multiplicato charactere eo exarata nihil repræsentat. Hoc symbolum aptè temerario Borgiæ competebat; nihil enim peregit, sed adhuc iuuenis in Regno Nauarræ fuit trucidatus, & epitaphio huius generis tumulatus.

Borgia Cæsar erat factis, & nomine Cæsar,
Aut nihil, aut Cæsar, dixit, vtrumq; fuit.

Meminimus legisse in hoc genere tetrasticon huius tenoris.

Aut nihil, aut Cæsar, vult dici Borgia, quidni
Cum nihil, & Cæsar posset, & esse simul
Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar,
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Philippus II. Hispaniarum Rex pictura expressit orbem terrarum supra Herculis humeros cum epigraphe. VT QVIESCAT ATLAS. posteaquam Carolus Quintus Cæsar, & parens ei regnorum suorum administrationem cessit. Sadelerus quoq; figurat hominem dextra gladium, & læua palmam tenentem cum inscriptione. REQVIES HAEC CERTA LABORVM. Et attribuit symbolum Carolo Barbonio Nauarorum Regi. Item delineat hominem dextra columnas erigentem, & læua hastam stringentem, & symbolum hoc versu decorat MIRA FIDES LAPSAS RELEVAT MANVS VNA COLVMNAS: hoc symbolum Carolo nono Valesio Regi Francorum vigesimo sexto assignat. Gabriel Simeon exhibet iconem hominis genuflexi mortis simulacrum supplicantis, à quo telo peti videtur,

Mortis ſimulacrum. detur, titulus eſt. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim Author naturam improborum, & crudelium explanat, qui nullis precibus flectuntur: ideoq; illos morti aſſimilat, quæ nemini parcit.

Modò ſymbola explicāda ſunt, in quibus ſimulacra hominum cum alijs animantibus delineantur. Ideo Perinus Cardinalis Gonzaga figurauit Herculem claua hydram percutientem, cum titulo. TV NE CEDE MALIS. quippequi æqua animi fortitudine, monſtra inuidiæ erat ſuperaturus; & Coſtalius exhibet iconem hominis equum percutientis, qui pondere ſarcinæ preſſus humi iacet, cum inſcriptione. NE QVID VLTRA VIRES. Innuit enim, in cunctis peragendis, vires eſſe examinandas. Homo quoq; conans baculo percutere ſerpentem cryptam ingredientem, deinde elabentem, fuit ſymbolum ſambuci, vt opportunis remedijs morbo occurrendum eſſe demonſtraretur. Item figura paſtoris oues tondentis habetur apud Coſtalium cum titulo. MODERATIO IN SVBDITOS. voluit enim ſignificare benignitatem Principis erga ſubditos eſſe probandam. Item apud eumdem obſeruatur effigies hominis à defuncto neſcioquid eripientis, cum inſcriptione. MODERATIO IN VECTIGALIBVS. Huius argumentum videtur à prouerbijs deſumptum, vbi de auaris legitur, quòd à mortuis etiam pecuniam exigunt, veluti ſunt Principes in Vectigalibus nimis graues. At Gabriel Simeon depingit hominem conculcantem lapathum, quam herbam Latini rumicem appellant, inſcriptio eſt. VIRESCIT VVLNERE VIRTVS. Significat author hominem virtute præditum ab Inuidis quandoq; vexari; cum tamen virtus ſtudioſi viri, & ingenium in dies magis, atq; magis manifeſtetur: quemadmodum lapathum quò magis teritur, eò magis vireſcit.

Peg.30. *Peg.79.* *Peg.52.* *Lapathum quænam herba.* A B

Peg.54. Conſpicitur apud Coſtalium icon hominis porcum alloquentis ad ſignificandam voluptatem, quàm vnuſquiſq; etiam immanis, & vilis ſequitur. Ibidem obſeruatur homo lupum, apprehenſis auribus, coercens, ad denotandos illos, qui temerè aliquod opus aggrediuntur, à quo poſtea nonniſi maxima cum difficultate ſe expedire poſſunt. Vir poſtea manu geſtans ouum, ex quo pullus erumpit, ſymbolum fuit Sambuci ad certam ſpem exprimendam. Item vir coercens ſerpentem exuuias deponentem, fuit ſymbolum Sambuci, vt opportuna prodeſſe demonſtraret: quandoquidem ſerpens ſpolium deponens captus veneno carere perhibetur. Albertus Auſtriæ Archidux pinxit Serpentem, & Taurum ad pedes Iaſonis manu vellus aureum geſtantis, cum titulo. ASSIDVITATE. Etenim hoc ſymbolo ſpes alicuius conatus heroici monſtrabatur, ad æmulationem Iaſonis, qui cum Argonautis, recuperandi gratia velleris aurei, in Colchidem nauigauit. C

Varia tandem ſymbola huius generis apud Authores conſpiciuntur, nam Sambucus excogitauit ſimulacrum viri armati fulmine muniti, & ab alio viro picti. Sic enim denotatur Apelles Alexandrum pingens, vt Iouis filius eſſe crederetur: cum poſtea Apelles à Liſippo fuerit reprehenſus, nam ipſe eumdem Alexandrum haſta tantùm munitum delineauit. Author igitur hoc ſymbolo nobis adulatorem oſtendit. Coſtalius effigiauit virum toga ornatum, cum ramo viridi in dextra, & ſcheda implicita in ſiniſtra; vt indicaret illos, qui iuris peritos aſpernantur. Apud eumdem conſpicitur figura hominis terram fodientis, vt oſtenderet nihil eſſe, quod nos aſſiduo labore non aſſequamur. Idem author effigiat hominem monoculum in tribunali ſedentem, vt iudicem ſordidè iudicantem demonſtraret, cum vnam ſolā partem, non autem ambas reſpiciat. Figura hominis dentibus nuces frangentis, & panem gladio incidentis, fuit ſymbolum Sambuco attributum, vt oſtenderet prauam conſuetudinem difficillimè auferri poſſe, quoniam nuces duræ ferro potius, quàm dentibus frangendæ, & panis mollis dentibus potius, quàm ferro comminuendus. Apud eumdem, vir proijciens in flumen fruſtum quercus, fuit ſymbolum ſignificans apta eſſe reijcienda: nam quercus ſeu robur in aquis lapideſcit, cum cætera ligna ibi putreſiant. Demùm homo intuens ſpeculum ſine bractea, vnde imago intuentis reddi nequeat, eſt ſymbolum, quo vſus fuit Sambucus, vt ſordidam, & inanem amicitiam eſſe illam exprimeret, in qua mutua gratia, vel beneuolentia non redditur.

Apelles Alexādrū pinxit. *Peg.37.* *Peg.78.* *Iudex monoculus quis.* *Speculū ſine bractea qd.* D

Non deſunt ſymbola, in quibus ſimulacra ſenum, & mulierum obſeruantur. Nonnulli

nulli pingunt senem alatum falce munitum, & horologio arenario, adduntq; hunc titulum. HANC ACIEM SOLA RETVNDIT VIRTVS. Quandoquidem homines eximio virtutum splendore coruscantes vitam perennem ducere perhibentur. Habemus etiam apud Bocchium iconem senis speculum adolescenti porrigentis; inscriptio est talis. EN VIVA E SPECVLO FACIES SPLENDENTER EFFERTVR. SIC SAPIES, POTERISQ. OMNIA, DVM IPSE VELIS. Argumentum symboli depromptum est à Socrate, qui iuuenes in speculo conspiciendos docebat, vt pulchritudinem animi venustate corporis æquarent: sin minus deformitatem corporis venustate animi resarcirent. Apud eumdem licet intueri figuram senis in cathedra sedentis calicem dextra tenentis à venusto iuuene porrectum, cum titulo. PROPINO HOC PVLCHRO CRITIAE. Author voluit denotare Threramynem vnum è triginta tyrannis athenienſibus, cuius Cicero in quæstionibus Tusculanis meminit: hoc igitur symbolo percipiendum est, contemptu mortis, cor metu liberari. Circa simulacrum mulierum, meminimus vidisse in prima libri facie iconem Virginis sybillam referentis hoc disticho exornatam.

Symb. 59.

E

Li. 1. Tusc. quæst.

NE TVRBATA VOLENT RAPIDIS ORACVLA VENTIS,
NVNC FOLIO VATES COMMODIORE SONAT.

Alludit enim author ad libros nostræ ætatis, & ad vaticinia sybillæ, quæ olim in folijs arborum scribebantur. Eleonora de Toledo vxor Cosmi Magni Hetruriæ Ducis delineauit Lucretiam Collatini vxorem, quæ à Tarquinio compressa, ne dedecori esset superstes, necem sibi intulit: titulus est. FAMAM SERVARE MEMENTO. siquidem viri ob plurimas virtutes, & fœminæ propter pudicitiæ famam commendantur. Sadelerus quoq; pingit simulacrum trium virginum, nimirũ Gratiarum cum inscriptione. HAS HABET, & SVPERAT. hoc symbolum Isabellæ Emanuelis Lusitaniæ Regis filiæ, & Caroli Quinti vxori attribuit.

F

Iam properandum est ad illa symbola, in quibus plura hominum simulacra obseruantur. Costalius delineat virum equitantem turba militum stipatum, præcedente, Tortore securi quemdam percutiente, ad ostendendam seueritatem in bello adhibendam. Alludit enim ad Lamacum Ducem, qui læui de causa milites extremo supplicio multabat. Hæc eadem pictura obseruatur in Pegmate sexagesimo, vbi Author Deum cuncta videre, & prouidere demonstrat. Sed vt verum fateamur, multi viri eruditi id nihil symboli habere asseuerant: quemadmodum, & sequens symbolum, in quo pingitur homo sedens, & alloquens adolescentem sambuca psallentem, quo simulacro repræsentat Antigenidem hortantem discipulos, vt verba indoctæ multitudinis aspernarentur. Nihil etiam symboli sapere videtur, quãdo Costalius depingit homines armatos infundentes aurum liquatum in os mortui senis. Voluit enim hac pictura Persas auro os Cressi Lydorum Regis obstruentes repræsentare: etenim Cressus hoc in loco mortem beare, & ditare homines significat.

G

Qua non habent aliquid symboli.

Peg. 41.

Ad significandam inertiam, & otium multa se se offerunt symbola; nã Bocchius delineauit hominem seminudum sedentem, pede sinistro horologium arenarium inuersum calcantem, cui mulier admodum macilenta, & nuda adstat: inscriptio est. IN LENTVM, INERTEM, ET OTIOSVM. hoc igitur symbolo famem hominis inertis comitem esse significauit. Apud eumdem delineatur simulacrum Cupidinis hominem dormientem sagitta vulnerantis; vt Amorem in otio negociosum ostenderet. Propterea prudenter Ouidius monebat iuuenes, & negotiarentur, namq; dum otiantur, à Cupidine se extricare non possunt: sic igitur canebat.

Symb. 26.

H

Nam Venus otia amat, finem qui quæris amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

Homines quoq; in spheristerio ludentes pinguntur in symbolo, quod Sambucus ad iacturam temporis significandam excogitauit.

Symbola ad Iudices, & Magistratus attinentia non sunt omittenda. Namq; apud Bocchium conspicitur homo in tribunali sedens alium alloquens, & manu dextra alteram aurem obturans, cum inscriptione. IMAGO IVSTI IVDICIS. Argumentum huius symboli ex historia depromptum est. Referunt enim Alexandrum

Symbola ad Iudices spectantia.

Magnum tanquam Iudicem in Tribunali ſedentem Actori alteram aurem prębuiſſe, & digito alteram clauſiſſe: idcirco de hoc interrogatus reſpondit vnam aurē actori ſatis eſſe, & alteram Reo ſeruandam. Quare colligendum eſt, quod Iudex iuſtus, nonniſi ambabus auditis partibus ſententiam ferre debeat. Item Coſtalius delineat viros ſedentes habitu Iudicis indutos, in quorum medio conſpicitur icon pueri pampinis coronati. Voluit enim inſinuare Iudices temulentos iuſtā ſentētiam ferre non poſſe: iuxta vulgatum carmen.

Symb.53.

Peg.31.

Non eſt in multo mens bene docta mero.

Peg.80.

Similiter idem Author exhibet picturam hominis in tribunali ſedētis, cui pulchra aſtat Virgo: hoc enim ſimulacro Apius, & Virginia repræſentantur, vt moneret, quòd Iudices amantes rectè iudicare non poſſunt. Pariter idem Author figurat multos homines, cum icone luporum ad pedes. Hoc ſimulacro Neuri populi referuntur, qui olim in lupos conuerti credebantur; ſic enim author oſtendit Prætores, Iudices, & Magiſtratus in Regimine, & Præfectura, more luporum, non debere eſſe rapaces, neq; muneribus delectari. Idcirco viri ferentes munera per ianuam intromiſſi, & alij homines nihil afferrentes per aliam ianuam excluſi, in quodam ſymbolo Sambuci obſeruantur, vt peculiaris noſtræ ætatis auaritia oſtenderetur: iuxta illud Ouidij. A

Auaritia noſtra ætatis.

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Deniq; pictura viri oſtendentis mulieri manum prementem ſpongiam, & effundentem aquam, refertur ad ſymbolum Sambuci, quo Fiſcum in auaritiæ viſcum tranſire non debere oſtentabat. B

Succedunt ſymbola plures hominum icones referentia, quæ ad amicitā, ad pacem, ad opes, & ad mutuam opem ſpectant. Etenim Coſtalius pingit duos homines coronatos mutuis amplexibus iunctos, cum duabus ſtellis eorum capiti impendentibus, quæ Caſtorem, & Pollucem repræſentant, ſicq; ſymbolum fraternæ amicitiæ demonſtratur. Apud eumdem Authorem icones duorum virorum arma inuicem permutantium conſpiciuntur, cum inſcriptione. PAX AVRO REDEMPTA. Hic aduertendum eſt arma in hoc ſimulacro conſpecta alterius aurea, & alterius ferrea eſſe; hæc enim imagines Diomedem, & Glaucum referunt: ſicq; Author pacem pecunijs aliquando recuperandam eſſe docet. Idem effigiat duos homines dextras in pugnum redactas ſibi inuicem offerrentes, ſiniſtras verò ſub pallio occultantes. Immò alios duos pingit homines, qui dextris panem ſibi inuicē offerunt, ſiniſtris verò lapides occultant: vt fucatam amicitiam oſtentaret, nam quidam ſunt, qui verbis amicos ſe præſtant, cogitatione verò inſidias ſtruunt. Idcirco apud Gabrielem Simeonem duæ ſunt hominum icones, quorum alter eſt perſonatus, & ab altero frons laruæ bacillo tangitur cum titulo. AMICO FICTO NVLLA FIT INIVRIA. Vt ſimultates ab Aſſentatoribus deponendas eſſe ſignificaret: homo enim laruatus animi fucati ſymbolum eſſe dicitur, ideoq; larua virga percutitur, vt tandem facies ſimulata deponatur. Alioquin vir terram fodiens, & alius in arca nummos pertractans, fuit ſymbolum à Sambuco propoſitum, ad manifeſtandam benignitatem. Nam quemadmodum terra excauata non imminuitur: pariter pecunia, quam dilargimur, non perit. Canebat enim Ouidius. C

Peg.38.

Peg.50.

Peg.36.

Simulata amicitia.

Benignitatis ſymbolū.

Quas dederis ſolas ſemper habebis opes. D

Gabriel Simeon exhibet picturam viri mendicum humi iacentem ſubleuantis, cum titulo. BIS DAT, QVI TEMPESTIVE DAT. Sic enim oſtenditur immortale beneficium præſtari, quando quis egeno, neceſſitate vrgente, & citra ſpem mercedis, citò opitulatur: canebat enim Auſonius.

Si benè quid facias, facias citò, nam citò factum
Gratum erit, & ingratum gratia tarda facit.

Ad rem videtur ſpectare ſymbolum illud pythagoricum. HOMINI PONDVS SVBLEVANTI SVCCVRRE, SED NON DEPONENTI. Quamuis poſtea id denotet honeſtas operationes eſſe probandas, & rectè agentes eſſe adminiculandos. Namq; per hominem, ratio, & mens intelligitur, per pondus verò, ſenſus, & affectus corporis deſignantur. Quamobrem ſubleuare pondus illi dicuntur, qui rationem à terrenis ad ſublimia erigunt. At ſymbolum, in quo ſunt viri onera, &

Symbolum pythagoricū

opes

opes ex quodam oppido asportantes, & alius vir nudus respiciens conspicitur, Sambucus excogitauit, vt nobis insinuaret, Priuatis obliuioni mandatis, Publica curanda esse.

Sadelerus pingit nauem varijs hominum iconibus onustam in medio fluctuũ, cum inscriptione. IN FLVCTIBVS EMERGENS. Additq; hoc fuisse symbolum Innocentij Noni Bononiensis Pontificis Maximi. Quare si hæc icon nauiculam Apostolorum, & Petri repræsentat, titulus symboli quadrare videtur: nam de illa sic canitur.

Symbolum Innoc. Noni Pont. Max.

Fluctuat, & nunquam mergitur illa ratis.

E Gabriel Simeon pingit hominem veluti naufragum Mercurij habitu indutum, caduceum alteri homini in litore stanti porrigentem, cum titulo. HVC CVRSVS FVIT. Sic enim demonstratur, quòd optimus Princeps aliquem numero suorum familiarum adscribens, cum tanto benefitio sibi deuincit, quantam obligationem naufrago opitulans sibi comparat. Alioquin viri duo præliantes, spectantibus viris togatis, cum icone pueri sortes extrahentis ex duobus vasis, fuit symbolum Sambuci, vt audaces á fortuna iuuari manifestaret. Veluti agricola ligonem abijciens, miles ensem, & mercator pecunias, apud eumdem spectant ad symbolũ, quo ostendit neminem sua sorte contentum esse. Pariter vir cote ferrum acuens, & alij duo viri cadauer humi stratum intuentes pertinent ad symbolum Sambuci, quo sapientiam insipientem patefacit. Nam veluti cos non incidit, sed ita operatur, vt ferrum F incidat: ita sensus non sapiunt, sed sunt in causa, vt homo sapiat. Bocchius figurat senem pelle leonis indutum clauam dextra tenentem, cum arcu, & sagittis, sed exiles catenulæ ab illius lingua dependent quarum altera extremitas auribus innumeræ multitudinis hominum sectantis affixa est, cum inscriptione. CVRA, ET LABORE PERFICI ELOQVENTIAM. Hoc simulacro Hercules eloquẽs designatur; est enim senex quia iuuentus plerumq; eloquentia caret. Catenulæ conuenientiam auriũm cum lingua ostendunt. Demum sagittæ indicant acumina rationum, quibus Orator ad populum alliciendum vtitur. Deniq; viri duo eleuantes manus ad hamos, quos diuina manus de Cœlo mittere videtur; attinent ad symbolum Sambuci, quo significare nititur, quòd Deus neminem inuitum trahit, & neminem cogit.

Herculis eloquẽtis Imago.

G

EMBLEMATA.

QVONIAM emblemata maximam cum symbolis habere affinitatem videntur: idcirco hunc locum in historia illis concedere decreuimus. Cum autem in his simulacra partium humani corporis, necnon pusionum, iuuenum, virorum, senum, & mulierum obseruentur: hæc omnia sigillatim, & concisa breuitate exarabimus. Exemplum partium exhibet Alciatus, quando in sexto decimo emblemate, depingit manum apertam, H cuius vola picturam oculi monstrat, his effigiem pulegij addit: vt vnusquisq; duo præcepta hinc eliciat, primum est sobrietatem esse diligendam, secundum est, leuem credulitatem esse vitandam: etenim pulegium temulentiæ resistit, & manus oculata certam rerum fidem exhibet.

Emblemata cũ iconibus partium.

De iconibus pusionum, habemus apud Reusnerum picturam pueri supra cranium humanum dormientis, cum titulo. VIVE MEMOR LETHI, & addit hexastichon, quod his versibus terminatur.

Lib. I. Emb.

Viue pius, moriere pius, viuesq; beatus
Post mortem; vitæ mors via sancta nouæ est.

Florentius quoq; pingit pueros propter nuces, & lapillos contendentes, cum inscriptione. SEMPER PVERI, & addit tetrastichon huius tenoris.

Rixantur pueri, si quis lapide sue, nuce sue
Auferat, & semper vilia quaq; stupent.

Nos etiam pueri, qui, donec vita superstes,
Propter opes luteas digladiamur humi.

Homines quare pueri dicantur.

Seneca quoq; nos homines non bis pueros, vt vulgus ait, sed semper pueros appellauit. Nam quemadmodum pueri nucum, & lapillorum auaritia præmuntur, dum inter se pro his grauiter præliantur; cum tamen nullius sint valoris, & ratio inde oritur, quia animum infirmum gerunt; similiter homines pro auro, & argento magnum quandoq; bellum suscipiunt, & tamen hæc quoq; sunt vilia, quia statim fluunt, & repentè dilabuntur. Apud Costalium conspicitur pusio nudus cum gladio euaginato quasi percusurus, cum inscriptione. VIX TEMERE ANTE PILOS VENIT SAPIENTIA. vt denotetur periculum quod homines incurrunt, quando à iuuentute Publica curantur: id totum Tetrasticho declaratur.

A

Desine stulte puer dubiam tractare bipennem,
Anne audes molli tingere tela manu?
Quàm male Conscripti tractant arcana senatus,
Qui nondum primas deseruere nuces.

Si à pusionibus ad icones iuuenum fiat transitus, inueniemus apud Alciatum effigiem iuuenis sinistram alatam attollentis, cum dextra pondere depressa: inscriptio est hæc. PAVPERTATEM SVMMIS INGENIIS OBESSE, NE PROVEHANTVR. carmina sunt.

Embl. 120.

Dextra tenet lapidem, manus altera sustinet alas,
Vt me pluma leuat, sic graue mergit onus.
Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

B

Paupertas quid præstet

Hoc emblemate percipimus aliquando esse adolescentes tam acris ingenij, vt in disciplinarum cognitione serium progressum breui tempore facerent, nisi summa facultatum inopia eos coerceret, non immerito igitur canebat Iuuenalis.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Iuuenem etiam alatum de Cœlo cadentem apud Florentium licet intueri, cum inscriptione. ALTVM SAPERE PERICVLOSVM. hoc simulacro Icarus alis munitus repræsentatur, qui nimis alte volans deorsum fuit præcipitatus. Quandoquidem illa res non est inquirenda, quam scire non est datum, nec scitari permissum, nec scrutari religiosum: etenim quod Deus regnum suum, neq; sine arbitris regat, sanctius, & reuerentius est credere, & mirari, quàm rimari. Idcirco ad rem canebat Horatius.

C

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetq; si mortalis vltra
fas trepidet.

Apud Alciatum pingitur figura iuuenis alati è Cœlo cadentis cum inscriptione. IN ASTROLOGOS. hac icone refertur Icarus cereis alis munitus altiora petens, qui, cera liquefacta, ad terram ruit. Ideo in postremo disticho hexastici Alciatus hæc habet.

Embl. 103.

Astrologus caueat quicquam prædicere præceps;
Nam cadet impostor, dum super astra volat.

D

Florentius quoq; iuuenem figurauit à sumitate arboris in terram cadentem, cum titulo. MEDIO TVTISSIMVS IBIS. hoc emblema videtur conforme symbolo Bocchij superius recitato, in quo pingebatur funambulus cum inscriptione. TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIAE. hoc emblemate docemur pedetentim per ædes Fortunæ incedendum esse, ne dum ad culmina prosperitatum peruenire contendimus, vnà cum ramis decidamus. Reusnerus pinxit venustum iuuenem Narcisum, in limpidissima fontis aqua iconem propriam intuentem, cum titulo. NOSCE TEIPSVM. At Florentius delineauit iuuenem sedentem, cum simulacro virtutis in dextra, & simulacro voluptatis in sinistra parte locato, inscriptio est. LVBRICVM IVVENTVTIS. Icon huius emblematis refert Herculem, qui blanditijs voluptatum allectus, & virtutis hortatu sollicitatus, tandem, virtutis

Li. 3. Embl.

Embl. 35.

ope,

ope, ad superos iter sibi strauit. Sic enim monentur iuuenes in triuio vitæ constituti, & magno in periculo versantes, ne à voluptatum blanditijs decepti, & à recto virtutis tramite abducti in vada, & scopulos ferantur: quandoquidem qui in simili ætate non labuntur, tunc sperandum est, vt deinceps cursu inoffenso, candidam metam pertingere possint. Icon etiam iuuenis alteri iuueni arma donantis conspicitur apud Alciatū, quod simulacrū Hectorē, & Aiacē repræsentat. Inscriptio est græca. ΕΧΘΡΩΝ ΔΩΡΑ ΑΔΩΡΑ. quandoquidē ex Sophocle Aiax refert se postquam ab Hectore inimicissimo ensem accepisset, loco muneris, nihil præter damnū à Grecis reportasse: propterea quadrat illa inscriptio emblemati, quæ latinè sic redditur. INIMICORVM DONA NON DONA. nam quælibet dona etiam nullius valoris ab amicis accepta boni sunt consulenda, ab hostibus vero, & inimicis etiā pretiosissima tanquam perniciosa sunt contemnenda, quia non solum vocanda sunt ἄδωρα nimirum non dona, sed κακόδωρα, nempe infælicia. Demùm Florentius delineat iuuenes simulacro fortunæ manum admouentes, cum titulo. NIHIL IGNAVIS VOTIS. namq; prouerbio celebratum est apud Lacedemonios, fortunam admota manu esse inuocandam, & alibi etiam meminimus recitasse in hoc intellectu, boues esse stimulandos, & opem Iouis esse implorandam, alioquin inuocationē esse inanem: non enim votis, & supplicationibus diuina parantur auxilia, sed agendo, vigilando, & rectè consulendo omnia prosperè cedunt, & hæc de emblematibus, in quibus icones iuuenum conspiciuntur.

Inimicorū dona qualia

E

Embl. 167.

Fortunæ prærogatiua

F Iam ponderanda sunt illa, in quibus figuræ hominis adulti pinguntur. Meminimus vidisse picturam hominis poma legentis, cum inscriptione. HOMO POMO SIMILIS. & emblema simili tetrasticho decoratur,

Cruda vt adbuc ramis alieno tempore poma
Ni velluntur, humi putria lapsa iacent.
Præcipiti fato sic, aut rapiuntur acerba,
Aut effœta annis corpora nostra cadunt.

Pariter apud Authores varias hominum icones circa multifaria exercitia versantium intueri licet. Propterea quod Alciatus pinxit hominem pelle caprina indutum, & reticulo piscem sargum coercentem, cum titulo. IN AMATORES MERETRICVM. Argumentum desumptum est à natura sargi piscis, qui à laruato piscatore deceptus capitur: ideoq; hoc embla profertur in illos, qui cæco, & turpi amore decepti in obscænam meretricis personatæ nassam incidunt, rati pulchrum esse, quod pulchrum apparet; neq; recordantur communis asserti. oportere prius noscere, quàm amare, non immerito igitur Ouidius ad rem canebat.

Sargi piscis natura.

G

Quale sit id, quod amas, celeri circumspice mente,
Et tua læsuro subtrahe colla iugo.

Idem Costalius voluit significare, quando pinxit hominem, cuius collum dipsade serpente circumdatur: voluit enim denotare illum, qui amore meritricio detinetur: nam dipsadem meretricis esse symbolum in Historia Serpentum declaratum fuit, inscriptio est. In ΠΑΡΘΕΝΟΠΙΠΑΣ. quæ vox homines virginum nimis auidos spectatores significat. Posteaquam in piscatum incidimus, non inuoluemus silentio hominem apud Camerarium pictum, qui lucium piscem suos fætus vorantem obseruat, cum inscriptione. PROPRIIS NON PARCIT ALVMNIS. id omittere noluimus quoniam Author in disticho, hominem huic animanti comparat, in hæc verba.

H

Lucij piscis natura.

Lucius in proprium, vt, sæuit genus, impleat aluum,
Sic ipse se se conficiunt homines.

Alciatus quoq; delineat hominem anguillas captantem, cum titulo. IN DIVITES PVBLICO MALO. Author nobis insinuat, quòd sicuti anguillæ non capiuntur, nisi aquę sint turbidæ, & cænosæ; ita aliqui sunt homines, qui cuncta turbant, vt rem suam magis augere possint: argumētum emblematis desumptum videtur ex fabula Aesopi de piscatore aquam turbante, vt fugientes pisces incautè in retia laberentur: de qua turbatione aquarum interrogatus piscator respondit, nisi aqua turbaretur se perire fame necesse esset. Quamobrem, vulgato adagio illi dicuntur anguillas captare, qui, priuati commodi gratia, tumultus concitant. Verba

Embl. 88.

Aristophanis id eleganter declarant.

Fecisti, vt ij, qui captas anguillas, facit.
Quieta cum sunt stagna, venatur nihil:
Sed cenum vbi omne illac, & hac subuerterit,
Captura magna est; tu quoq; vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Posteaquam de anguillis fit mentio, habemus picturam hominis anguillam ficulneo folio stringentis apud Alciatum cum hac inscriptione. IN DEPREHENSVM. significat enim fidem humanam fallacijs labentem vi adstringendam esse; quemadmodum aspero ficus folio anguilla lubrica facilè continetur. Argumentum desumptum est à communi adagio. FOLIO FICVLNEO ANGVILLAM. quod prolatum fuit in illos, qui quodcumq; lubricum ita stringunt, vt nullo modo dilabi possit.

Adagium de anguilla.

Præterea cum sermo fiat de humanis iconibus cum animalibus, non erit à ratione alienum delineare hominem sagittis aues petentem, cuius pes à serpente pungitur apud Alciatum cum inscriptione. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Sic enim significatur, quòd qui alios insequitur, sæpè à non sperato opprimitur. Authór nobis insinuat animum non esse ad tam distantia applicandum, quin propinqua etiam meditetur: veluti in historia serpentum explicauimus. Item apud eumdem obseruatur icon hominis domo egredientis, qui prima fronte mustelam offendit, cum inscriptione. BONIS AVSPICIS INCHOANDVM. Antiquitas enim superstitiosa aliquem primo aspectu occurrisse Monacho, vel anui meienti, vel lepori, vel mustelæ, ominosum, & sinistrum esse opinabatur; quoniam magnam vim bonis, & faustis negotij suscipiendi principijs inesse referebat: ideoq; vix bonum habere posse exitum negotia dicebat, quæ infælix initium sortita fuerint: huc spectat illud Sophoclis ex Plutarcho sic latinè redditum.

Embl. 104.

Embl. 126.

Quicumq; rem rectà ratione inceperit,
Bonum illius certè sperabit exitum.

Costalius depingit hominem venerandum in curru à quadrigis tracto, hoc titulo decoratum, HONOR DEBITVS VIRO DOCTO. Siquidem hoc simulacro, ex mente nonnullorum, Plato repræsentatur. Florentius quoq; pinxit virum togatum funibus vincientem fortunam humi stratum, hoc titulo insignitum. SAPIENS SVPRA FORTVNAM. Sic enim docet sapientem à Fortuna minimè regi; quoniam caput Sapientis est liberum, & libertas, ex sententia Ciceronis in Paradoxis, est potestas viuendi, vt velis. Qui igitur viuit, vt vult, recta sequitur, & legibus non propter metum obtemperat, sed quia id maximè salutare, & vtile esse existimat. Soli autem contingit sapienti, vt nihil coactus, & nihil inuitus operetur. Demum Alciatus exhibet picturam hominis Sarmatæ nihil habentis, præter pelles, quibus totum corpus tegitur, inscriptio est OMNIA MEA MECVM PORTO. argumentum videtur desumptum à Iustino historico, qui describens Regionem Scytharum, horum nonnullos domum non habere, sed per solitudines cum vxoribus, & filijs armenta pascentes viuere prodidit: hinc colligendum est nihil possidentem à latronibus tutum esse, iuxta vulgatum carmen.

Platonis simulacrum.
Embl. 2.
Sapientis prærogatiua

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Supersunt aliæ hominum figuræ, quæ ab Authoribus delineantur, vt peccantes, & crimina exprimantur: quapropter Reusnerus exhibet ante oculos iconem hominis in sella supra puteum locati, cum gladio pendente supra caput, & quinq; ensibus hinc inde ipsum ferientibus. Titulus est. HOMINIS PECCANTIS SPECVLVM. Huic simile fuit illud emblema Florentij; vbi conspicitur ensis filo pendens supra caput hominis coronati sedentis, cum tali titulo MISERRIMA TYRANNORVM VITA, neq; ab hoc sensu est alienum illud Reusneri, in quo est pictura hominis, cuius iecur aquila exedit (refert enim Titium) cum inscriptione. OVITA MISERO LONGA. propterea postremum decastichi distichon hoc sensu terminatur.

Embl. 26.
Lib. 1. embl.

Sic inconsumptum Titij, semperq; renascens,
Septus vt pereat, non perit omne iecur.

Verùm

Verùm vt melius criminosorum malitia exprimatur, pinxit Alciatus hominem saxum proijcientem, quod postea canis mordet, cum titulo. ALIVS PECCAT ALIVS PLECTITVR. Quandoquidem sunt plerumq; nonnulli, qui, cum lædentibus nocere nequeant, vt acceptam iniuriam vlciscantur, famulos, vel suorum aduersariorum amicos adoriuntur; simile quid præstare solent pusiones, qui iracundia stimulati virgas frangunt, & adurunt, quibus à parentibus plexi sunt.

Embl. 174.

Si ad crimina peculiaria sermo conuertatur, primò se se offert Auaritia, ad quam exprimendam, effigiatur homo Tantali æmulus in aqua ore tenus demersus, cum ramis fructiferis ad frontem vsq; pendentibus, & tamen fructus carpere, & aquam bibere nequit, titulus erit. DIVES AVARVS. Id totum his carminibus poterit declarari.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Idem voluit exprimere Alciatus, quando delineauit hominem cum cithara à nautis in mare proiectum, quem postea Delphin dorso subleuatum in portum vehit, inscribitur emblema. IN AVAROS. Sic enim conatur demonstrare hominem opum esurientissimum, & lucri auidissimum quauis bestia marina, vel terrena esse immaniorem; argumentum depromptum videtur ab epigrammate quodam græco primo libro Anthologiæ exarato, quod latinè sic redditur.

Embl. 82.

Præcipitem è naui citharæ dum aliquando latrones
In vastum pelagi fortè dedere fretum;
Protinus in medijs Delphin apparuit vndis
Illectus grata dulcisonaq; chely,
Sessoremq; Isthmum deuexit adusq; Corinthi,
Fluctibus, & medijs reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore nasci
Pisces, quam tellus gignat aluma viros.

Comparatio brutorũ ad homines.

Hanc historiam, seu potius fabulam tractat Herodotus, quam postea Ouidius libro secundo fastorum retulit de Arione Citharædo, qui ob excellentiam artis, parta pecuniarum copia, cum patriam Corynthum repeteret in Pyratas incidit, qui nummorum auiditate ducti eum interficere decreuerũt; quod vbi Arion animaduertisset, impetrata ab illis venia, fidibus cecinit, deinde e prora se in profundum deiecit, quem postea Delphin dorso exceptum Corynthum vsq; vexit.

Post auaritiam succedit crimen gulæ, quod Alciatus nititur exprimere pictura hominis ventricosi collo oblongo, cum Laro in sinistra, & Onocratalo in dextra, titulus emblematis est. GVLA. Sic enim putat demonstrare homines voracitati suę deseruientes, qui sedent sagina expleti, & stertunt crapulam exhalantes. Quandoquidem Larus est auis edacissima ex mari, & lacu victum quæritans: quamobrem non immeritò quidam parasitum famelico Laro compararunt. Pariter onocrotalus inexplebili ingluuie est refertus, quam Martialis obseruãs, de quodam helluone ventrem semper distendente sic cecinit.

Embl. 90.

Lari auis natura.

Turpe Rauennatis guttur onocratali.

Lib. 1.

Ad exponendam voluptuosam deliciam Costalius pinxit hominem effæminatum pulchris vestibus indutum, & incedentem. Hoc simulacro repręsentatur homo Sybarita, qui non permittit, vt quisquam vestium plicam tangat, alioquin lites non desunt: hæc enim fuit natura, & mollities talium gentium, quæ ab ædibus quoties in publicum procedebant, tantam in compositione vestium curam ponebant, ne vlla earumdem plica moueretur.

Ad Detractionem publicandam Alciatus expressit hominem flabello muscas pellentem, & altera manu cicadam tenentem, & inscripsit emblema. IN DECTRACTORES. Sic enim conatur repræsentare hominem, quæ impudentes Detractores explodat: concinnauit autem Alciatus hoc emblema, vt nonnulli referũt, quia ægrè tulit se à nonnullis ludimagistris carpi.

Embl. 163.

Ad exprimendam inertiam pingitur apud Alciatum homo stans, sinistra facem accensam

Embl. 80.

censam tenens, & astra meditans cum inscriptione. DESIDIA. siquidem in hoc simulacro, prætextu speculationis, otium ostenditur, quod lumen virtutũ extinguit, & vitijs alimentum ministrat. Propterea alibi idem Author delineauit hominem torquentem funes, quos postea asella comedebat, vt desidiam, & ignauiam vxoris demonstraret, quæ omnes mariti labores absumit. Vnde vt inertia vitetur, Alciatus exhibuit picturam hominis in choenice sedentis cum titulo. DESIDIAM ABIICIENDAM. hac enim ratione homines ad laborem hortatur. Argumentum est desumptum ex paræmia pythagorica, quæ præcipiebat non esse insidendũ choenici, nimirum cibo diurno non esse fidendum, id explicatur hoc tetrasticho.

Choenix quid sit.

A

Quisquis iners abeas; nam in choenice figere sedem
Hoc prohibent Samij dogmata sancta senis.
Surge igitur, duroq; manus assuesce labori,
Det tibi dimensos crastina vt hora cibos.

Deniq; ad manifestandam morositatem Florentius vtitur illo simulacro, quod in symbolis etiam memorauimus, vbi homo ignem fodiens pingebatur inscriptio tamen est differens: hoc enim in loco legitur. MOROSIS CEDENDVM. distichon autem totum declarat hunc in modum.

Embl. 40.

Cedito morosis, nam quò magè concutis ignem,
Tunc magis attollit mota fauilla iubar.

Etenim in adagijs habemus ignem gladio non esse fodiendum, quo monentur homines iracundiam Principum, & Dynastarum conuitijs non esse exagitandã, cum flamma, quò magis mouetur, eò magis inualescat, & vicissim si quiescat, sopitur, & extinguitur.

B

Flammæ natura qualis.

Succedunt modo emblemata simulacris exornata, in quibus homo cum varijs instrumentis, & alijs rebus inanimatis conspicitur. Pingitur apud Florentium homo arborem inserens, cum hoc titutulo. ARS NATVRAM IVVAT. vt significaret, quòd sicuti arbor citra insitionem vt plurimum fructus insipidos producit, ita homo nisi naturam doctrina excolat, tanquam rudis massa in hoc mundi theatro versatur. Apud Camerarium conspicitur homo non inserens, sed cædens corticem arboris ex cuius vulnere balsamum manat, inscriptio est. VVLNERE VVLNERA SANO deinde in disticho comparatur homo stipiti, qua comparatione Author hominis duritiam, & sæuitiam detestatur in hæc verba.

Embl. 29.

Centur. 1.

Dic age cum proprio tua vulnera vulnere sanem,
Stipite cur hominum durior hostis homo es?

C

Posteaquam de arboribus fit mentio, conspicari licet apud Florentium hominem, qui annosam quercum ambabus manibus euellere conatur: inscriptio est. A TENERIS ASSVESCENDVM. argumentum desumptum videtur ab Ouidio in libro primo de remedio amoris, vbi sic canit.

Embl. 46.

Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras,
Quo posita est primùm tempore, virga fuit,
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Hoc emblemate author nititur admonere incumbendum esse in correctionem liberorum, dum adhuc in prima ætate versantur, quia tunc tractanda est cera, quando est mollis, & virga curua est flectenda adhuc tenella in eam formam, quã ei perpetuam esse desideramus. Pictura hominis calceis laneis induti cum fulmine in manu videtur apud Costalium; titulus est. VINDICTA DIVINA. argumentum desumptũ est ab Ethnicis, quorũ Dij pedes habere laneos dicebantur, quoniam lento gradu, & sine strepitu ad vindictam progrederentur; id elegantissime hoc tetrasticho explanatur.

Liberorum correctio quando.

D

Iupiter æthereа, qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita gressu,
Vltrici insequitur crimina nostra pede.

Dij cur dicantur habere pedes laneos.

Conspicitur simulacrum hominis apud Alciatum cum multis libris, & digito indice labia prementis: inscriptio est. SILENTIVM. voluit enim monere hominem tacen-

Embl. 11.

tacentem cognosci minime posse, an prudens, vel amens sit. Emblematis argumentum depromptum est ex libro primo Anthologiæ græcorum epigrammatum, vbi legitur hoc distichon.

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατος ἐςὶ σιωπῶν,
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἰσχρότατον.

Idest.

Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi,
Is morbos animi namq; tacendo tegit.

E Costalius quandoq; pinxit hominem nescioquid in puteo expiscantem, cum inscriptione. VERITAS IN PVTEVM DEMERSA. alludebat enim ad doctrinam Democriti, qui assiduè veritatem inuestigans, eam tandem in puteo latere asseuerabat, vt hominibus persuaderet, veritatem in penetralibus naturæ occultari. Alciatus verò delineauit hominem in aquis proprio clypeo sustentatum, cum titulo. AVXILIVM NVNQVAM DEFICIENS. cum clypeus in bello, & in aquis homini opem tulerit: erit enim typus, & symbolum veri, & fidi amici auxilium semper ferentis. Alciatus huius emblematis argumentum ex græco quodam epigrammate deprompsit, in quo Myrtilus miles scuti sui encomia celebrat in hæc verba.

ἐν ἑνὶ κινδύνοις ἔφυγον δύο μυρτίλος ὅπλῳ
τον μὲν ἀριςεύσας, τὸν δ' ἐπινηξάμενος.
ἀργεςὴς ὅτ ἔδυσε νεὼς τρόπιν ἀσπίδα δ' ἔχον
σωθεὶς κεκριμένην ὕδατι, καὶ πολέμῳ.

F Hæc carmina sic latinè redduntur.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter, atq; natans
Arripui clypeum depressa flumine puppi,
Fluctibus oppressus, belligerisq; viris.

Figuratur apud Alciatum homo mendici habitu, dextra pateram, & sinistra fasciculum spicarum tenens, cum inscriptione. IN SIMVLACRVM SPEI. Etenim hoc emblemate bonum euentum manifestat. Patera in hoc simulacro collocatur; cum Gyraldus scripserit se vidisse picturam spei in numismate aureo Adriani Imperatoris, quæ repræsentabatur à muliere pateram tenente, hoc titulo decorata. SPES P.R. At Costalius delineauit hominem calculos in mensa numerantem, vt G denotaret Assectatores, nempe Aulicos, qui sæpè speratas fœlicitates recensent, & nihilominus spe frustrantur, quoniam spes insomnium vigilantium esse perhibetur. Ad rem Alciatus effigiauit hominem compedibus aureis detentum, cum titulo. IN AVLICOS. propterea infrascriptis versibus id declarat.

Embl. 44.

Spei simulacrum.

Vana palatinos, quos educat Aula, clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

Sic enim aulicos, vel vt alij volunt, maritum vxoris diuitis manifestare voluit, argumento desumpto ex apophtegmate Diogenis, qui solebat dicere Aristipũ Philosophum aulicum aureis compedibus coerceri, ne exire posset, quia splendidiore Principum vita captus philosophicam vitam agere non poterat: quapropter Seneca in hoc intellectu retulit vanum esse, & absurdum compedes suas tanquam aureas H adamare. Costalius pinxit hominem norma Lesbia quadratum saxum metientem, cum titulo. BONVS IVDEX. Etenim hac norma æquitas significatur, cum Prisci hanc normam Lesbiam cæteris prætulerint. Conspicitur apud Florentium pictura hominis sedentis, & folle carbones accendentis, cum inscriptione. IN ALCHYMISTAS. carmina sunt hæc.

Aulici quibus detineãtur.

Embl. 48.

Dum certis incerta sequor, res, prodigus, omnis
Vertitur in fumos, & miseros cineres.

Chymistæ appellantur miseri, quia pollicentur aurum illis, à quibus aurum petũt, deinde in arte chymica nonnulla fingunt nomina, scilicet Leonem viridem, ceruum fugientem, aquilam volantem, stultum saltantem, Draconem caudam suam vorantem, bufonem tumidum, & similia nugamenta, ne ab alijs intelligantur: immo cum ætatem inter experimenta vana consumpserint, bonis omnibus consumptis, nempe in fumum, & cinerem conuersis, annosi, pannosi, esurientes, semper sulphur olentes,

Chymistæ cur dicãtur miseri.

tes, & propter assiduam hydrargiri contrectationem, nil nisi paralysim immedicabilem reportant.

Centur.1. Apud Camerarium conspicitur effigies hominis fæni aceruum intuentis cũ titulo. SIC OMNIS CARO. Id postea explicatur tali disticho.

Quisquis es hunc fæni, qui spectas fortè maniplum
Respice te, fænum es, pone supercilium.

Embl.13. Icon hominis Solem intuentis est apud Florentium, cum inscriptione. IN DEO LÆTANDVM. Sic enim Author nobis persuadere nititur, quòd veluti Sol minimè à Cœlo remotus proprio splendore terrarum orbem lustrat, hominis quoq; animus licèt corpore clausus, Deum meditari potest. Apud Costalium videtur effigies hominis ostendens annulum arctum è digito extractum, cum titulo. LIBERTAS. Quandoquidem annulus arctus libertatis priuationem designat. Apud eumdem effigiatur homo pingens in tabula humanam figuram, quo simulacro repræsentatur Protogenes pictor, qui ferè nunquam penicillos deponebat: idcirco Author à contrario sensu monet aliquando feriandum esse, sicuti canebat Poeta.

Symbolum priuationis libertatis.

Intermissa minus sarcina pondus habet.

Demùm Reusnerus pinxit Mercurium in medio circuli, cum titulo. MVLTA MVLTVM LEGENDA. & sexcenta huius generis apud ipsum videre licet. Modò conuertendus est animus ad emblemata, in quibus figura senum obseruatur. Siquidem Florentius habet picturam senis cyathum abijcientis, & pueri manu concaua aquam è flumine bibentis, cum inscriptione. SAPIENS SVPERVACANEA BONA NEGLIGIT. Hac effigie repræsentatur Diogenes, qui aliquando obseruans pueros manu è fluuio aquam haurientes, vt sedarent sitim, illicò indignabundus cyathum ligneum, quem circumferebat, tanquam superfluum abiecit, quasi significare volens, diuitijs superfluis exclusis, quietem, & tranquillitatem nobiscum habitaturam. Figura senis videtur apud Costalium, qui tanquam pusio litteras à ludimagistro discere videtur, inscriptio est. OMNIVM RERVM SATIETAS, PRÆTERQVAM DISCIPLINÆ. Hæc pictura repræsentat Catonem illum optimum oratorem, summum senatorem, & præstantissimum censorem, qui sexagesimum agens annum litteras græcas discere non erubuit; cum iuuenis negotijs implicitus eas apprehendere non potuisset: vnde colligendum est, doctrinæ studia nunquam intermittenda esse. Neq; alienum ab hoc sensu proponit aliud emblema Costalius, in quo apparet icon senis iacentis in margine fontis ad montis radicem siti, cum titulo. DII LABORIBVS OMNIA VENDVNT. hęc pictura refert Hesiodum vetustissimum poetam, qui, apud Heliconem multo tempore consumpto, poeta repente euasit: vnde colligimus, in acquirendis scientiis, diu laborandum esse: iuxta illud vulgatum.

Embl. 41. *Cato optimus orator senex quid prę stiterit.*

Virtutem posuere Dÿ sudore parandam.

Deniq; apud Florentium figuratur senex detecto, & caluo capite in prato sedens, & testudo ab vnguibus aquilæ supra caluum caput cadens, cum titulo. FVTVRA LATENT. Scribunt enim rerum naturalium scrutatores aquilæ tantùm esse ingenij, vt raptam testudinem in saxum aliquod demittat, vt, fracta testa, carnibus vesci possit: quocirca caluitiem Aeschyli poetæ saxum esse putans, demissa testudine, miserum interfecit; quare improuisus Aeschyli casus imbecillitatis, & fragilitatis humanæ vitæ nos admonet.

Mors Aschili poetę.

Emblemata mulierum effigie exornata non sunt prætermittenda. Nam Florentius exhibet iconem mulieris nempe Dianæ arcu, & sagittis munitæ, & Ceruum sectantis, cum inscriptione. LABOR AMORIS DOMITOR. Finxerunt Poetæ olim Cupidinẽ omnes Deos, atq; Deas, præter Dianam, vinculis amoris constrinxisse: propterea quod Diana, in assiduas incumbens venationes, nullo modo potuit irretiri: vnde significare voluerũt fœdam illam voluptatem indignis modis corpus, & animam polluentem, otio, & mollitie nutritam, laboribus, & vitæ asperitate domari: idcirco ad rem sic canitur.

Embl. 31.

Otia si tollas, perÿt vesana libido,
Quam labor assiduus, duraq; vita domat.

Embl. 12. Iunius quoq; delineat venustam mulierem, nempe Venerem, capite velato in sella

sella pedicis illaqueata sedentem, vt pudorem, & custodiam domus significaret, quæ vxoribus competit. Propterea meminimus vidisse iconem Veneris stantem supra testudinem cum titulo. VXOR CVSTOS ÆDIVM. Prædictis Alciatus addit iconem trium puellarum iactis talis inquirentium, quænam fato esset concessura, cum titulo. SEMPER PRAESTO ESSE INFORTVNIA. Nam quæ viderat, ob iactam sortem, sibi impendere mortem, risu id neglexit, cum tamen, tegula repentè in caput lapsa, vitam finiuerit; hinc veritatem assequitur illud adagium, scilicet mala, vel etiam non quærentibus contingere, cum bona etiam quærentibus vix accedant. Præterea iconem mulieris, cum pauone monstrat Camerarius, & multa E alia huius generis proponunt Authores, quæ apud ipsos sunt legenda, & ponderanda.

Emb l. 129.

Deniq; si consideremus semihomines, seu potiùs statuas humanas in emblematibus expressas; primò conspicari licet apud Alciatum figuram hominis vmbelico tenus, cum partes inferiores serpentinam habeant figuram: hæc icon dextram manum ad Cœlum attollere videtur cum titulo SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. Profertur hoc emblema in illos, qui spiritu cœlesti, & anima rationali referti sunt, nihilominus in terrenis rebus semper versantur, &, neglecta meliore sui conditione, in belluinam naturam degenerantes, & superna nunquam meditantes, humi repunt: de hac figura liber quartus Anthologiæ legendus est. Apud eumdem Alciatum effigiatur homo vmbelico tenus, nam deinceps est lapis quadratus, cum titulo. TERMINVS. Meminimus tamen vidisse alibi hanc picturam alia inscriptione decoratam, nimirum. NVLLI CEDO. Hac icone Deus terminus repræsentatur, qui nec ipsi Ioui cedere voluit: sic enim extrema dies, vel terminus mortis significatur, vltra quem progredi non licet: prætterquamquod terminus stabilitatem, & immobilitatem ostendit. Florentius verò pinxit humanum sceleton regio coronatum diademate, cum sceptro in dextra, & hoc titulo in sinistra. VIVITVR INGENIO. Sic enim patefacit omnia esse inania, præter famam, quam homo viuens adipiscitur, nam deinceps etiam defunctus per ora hominum perpetuò viuit. Ad rem igitur canebat Ouidius.

Embl. 5.

F

Embl. 157.

Embl. 29.

Et vinax scriptis virtus, expersq; sepulcri
Notitiam serę posteritatis habet.

Ad finem Costalius exhibet humanam statuam supra columnam, in cuius faciem G sol radios mittere videtur; cum inscriptione. IN ADVOCATOS. Pro huius intellectu sciendum est, Memnonis statuam in Aethiopia tanto artificio fuisse fabrefactam, vt, quando aurei Solis radij eius os tangebant, quamdam veluti vocem ederet. Hac igitur pictura Author aduocatos auaros describit, qui non loquuntur, nisi auri splendor eorum oculos illustrauerit: non immeritò igitur canebat ille.

Memnonis statua qualis.

Iuris consultus promittit, & accipit aurum.

Iam accedendum est ad emblemata, in quibus plures hominum icones conspiciuntur. Etenim Reusnerus pingit Deucalionem, & Pyrrham genus humanum saxis reparantes, cum inscriptione. MILLE HOMINVM SPECIES. Quamuis alibi idem Author delineauerit Adamum, & Euam secus arborem pomi vetiti, cum titulo. VITA MORS. cum homo in libero versetur arbitrio, vt quam voluerit partem amplectatur: idcircò Alciatus figurauit hominem togatum in cathedra seden- H tem, cuius dextræ Pallas, & sinistræ Venus adhæret, cum tamen ille Venerem alloqui videatur. Sic enim Author ostendit hominem virtutibus deditum, sæpè, studijs omissis, perditum luxum sectari. Quare, ad manifestandos homines huiusmodi vitijs imbutos, Costalius figurauit complures in scaphio comedentes, cum titulo. IN SCAPHIO NE EDITO. Hoc enim fuit symbolum Pythagoræ ad nefarios homines indicandos, quorum conuictus in Scaphio erat. Vitanda igitur sunt vitia, ad quod Alciatus nos hortatur, pictura hominis rostrum porci viris pluribus offerentis, cum titulo. IN DIES MELIORA. Vt significaret, in dies procedendum esse in melius, quoniam porcus pascendo non retrograditur, sed semper progreditur: qua de re aliqua temporis particula effluere non permittatur, quin aliquis fiat progressus, & aliqua virtus acquiratur. Huic non dissimile erat symbolum Caroli Quinti, cum titulo. VLTERIVS. propterea iure merito poterimus canere.

Lib. I. embl.

Embl. 108.

Pythagora symbolum.
Embl. 45.

Embl. 45.

Nulla

Embl. 190. *Nulla dies abeat, quin linea ducta supersit.*

Quidam pinxit cor ardens manu à Cœlo demissum inter duos homines dextras sibi inuicem iungentes, fortè ad manifestandam religionem, quæ amicitia, & concordia stabilitur. Alioquin Alciatus effigiauit virum, & mulierem sub pomifera arbore sedentes, & dextras inuicem copulantes, cum icone canis, titulus est. IN FIDEM VXORIAM. Etenim duo sunt, nimirum fides, & amor, quæ coniugibus maximè competunt: canis autem symbolum fidei, & arbor pomifera symbolum amoris esse perhibetur, quæ olim Veneri sacrata esse dicebatur: refert enim arborem malorum aureorum Hesperidum Veneri dicatam, quarũ beneficio Hippomenes Athalantam superauit. A

Embl. 197. Succedunt illa emblemata, in quibus icones hominum in regali dignitate constitutorum conspiciuntur. Nam Alciatus coram simulacro Regis, hominem viuũ, cum defuncto ligatum repræsentat, vt manifestaret conditionem filiarum, quæ à parentibus in matrimonium, senibus, aut valetudinarijs collocantur: quocirca inscribitur emblema. NVPTA CONTAGIOSO. Conqueritur hic puella de inhumano patre, qui eam viro lue gallica fœdato nuptum dederat; idem videtur manifestare Costalius quando pinxit patrem filium in flumen rapidum præcipitantem, quo simulacro non solum filiæ senibus, & valetudinarijs nuptæ intelliguntur, sed etiam filij vtriusq; sexus qui adhuc impuberes Deo in Religiosam seruitutem dicantur. Namq; hoc facinus videtur valde simillimum illi, quod olim valdè familiare erat Mezẽtio Tyrrhenorum Regi Deorum, & hominum contemptori, qui inaudita quadam ferocitate motus, corpora viua mortuis copulari iubebat, vt sensim fætore confecti perirent. Apud eumdem Alciatũ pingitur homo regia redimitus corona, cum sceptro in dextra, & liene in sinistra, ad pedes figura Hydropici conspicitur cum titulo. B

Embl. 146. OPVLENTIA TYRANNI, PAVPERTAS SVBDITORVM. argumentum à natura splenis videtur depromptum, cum Medici, liene intumescente, cætera membra macilẽta fieri obseruauerint: quocirca Fiscus meritò lieni comparatur, nam eo crescente, cæterorum membrorum, nempe subditorum macies, & inopia oritur. Non est igitur mirandum si Græci quidam tyrannos δημοβόρους, quasi vorantes populum appellauerint: ideoq; magis regium esse dicitur addere, quàm auferre, & Ptolemeus Lagi filius conuenientius esse Regi ditare, quam ditem esse pronunciabat.

Splenis proprietas.

Embl. 147. Non dissimilem sensum habemus in subsequenti emblemate apud Alciatum, vbi pingitur vir coronatus sinistra sceptrum, & dextra tenens spongiam aqua plenam coram pluribus, qui patibulo suspensos intuentur, inscriptio est. QVOD NON CAPIT CHRISTVS, RAPIT FISCVS. spongia hoc in loco significat illos, qui obcæcati per fas, atq; nefas publicis vectigalibus ditantur, & tandem iussu Principis postremo damnantur supplicicio, eorumq; bona male parta Fisco adduntur. Pariter apud eumdem effigiatur vir oculis captus sceptrum tenens in medio cætus hominum sine manibus, cum titulo. IN SENATVM BONI PRINCIPIS. corona virorum in hac pictura est sine manibus, ad veros Iudices indicandos, qui xenia capere non debent. Cæcitas Principis insinuat eum solis auribus, absq; affectu, acta probare debere. Argumentum emblematis desumptum est ab historia Thebanorum, qui statuas magistratuum sine manibus, & statuas Principum clausis oculis formabant, vt naturam Iustitiæ debere esse incorruptam diuulgarent, quæ nec pretio, nec precibus, neq; vllo affectui cedat. Virum quoq; coronatum in cætu mulierum colum, & fusum habentem licet intueri apud Florentium cum titulo. MISERA SERVITVS SERVIRE VOLVPTATI. hoc simulacro Sardanapalus proculdubio repræsentatur, qui tetrasticho exponitur hunc in modum. C D

Qui locupletantur quales sint.

Statuæ Thebanorũ quæ.

Embl. 8.

Imbelli digito dum carpis fila, columq;
Fœmineos inter Sardanapale greges;
Seruus es infamis, quid enim seruilius illo,
Quem premit imperijs fœda libido suis.

In picta Poesi conspicitur icon hominis in throno sedentis quatuor famulis septi, quorum primus flores, alter fructus, tertius vuuas maturas, & quartus vestes porrigit, ad fores autem mendicus astat, cum inscriptione. DIVITIBVS TEMPVS OMNE COMMODVM. Id totum his carminibus explicatur.

Egestas qualis.

Magni-

Magnifica medius sedet altè diues in aula,
Circumstant varij quattuor hunc famuli;
Vnus habet veris flores; fructus gerit alter
Aestatis, cornu diuite suppeditans;
Porrigit in calatho maturas tertius vuas,
Multiplicem vestem deniq; quartus habet.
Assistit foribus mendicus homuncio, panem
In lacera, gestu supplice, veste rogans.
E *Scilicet id signum, quòd agentibus otia tutò*
Commoda tempora sunt omnia diuitibus.
At contrà signum, quòd mendicantibus, omni
Tempore, deficiunt omnia pauperibus.

Cum de coronis paulò ante facta fuerit mentio, non erit à ratione alienum, pictură Alciati exhibere, in qua duo viri sertis ex oliua contextis coronant medium, quem multi alij ramis oliuæ ornati concomitantur. Hoc emblemate docet Alciatus optimum ciuem à patria summis honoribus cumulandum esse; nam, per delineatum simulacrum, repræsentatur Thrasibulus Atheniensis ciuis, qui patriam à sæuitia tyrannidis liberauit, deinde interposita fide publica, de abolendis præteritis iniurijs, legem sanxit: hac de causa coronam ciuicam applausu totius ciuitatis promeruit: hæc lex euangelicæ doctrinæ de iniurijs remittendis conformis esse videtur. *Embl. 134.*

F Costalius etiam pingit virum cum fulgure in dextra, & aquila, in solio Regali, vbi icon mulieris falce munitæ conspicitur: hæc duo simulacra Iouem, & Themidem ostendunt, vt à Deo iusta tantummodò petenda esse intelligamus: siquidem Themis, falce, impia hominum desideria præcidere dicitur. Deus enim immortalis ad hominum cupiditates, & praua desideria nõ est pronus, immo crimen est putare, quòd pręstantissimum numen sitim nefarij desiderij, & sceleratæ cupiditatis explere vellit. Huic simile fuit emblema Florentij, in quo apparet vir coronatus cum sceptro sedens in throno, vbi etiam puella cum ense, & lancibus visitur, cum titulo. IVSTE FIVNT QVAE A DEO. hoc etiam simulacro Iuppiter, & Themis ostenditur, nam Author innuit hoc disticho. *Iusta à Deo petenda.* *Embl. 55.*

Cur Iouis adsestrix Themis est? quòd iusta putanda
Quę diuina Dei mens rata cumq; velit.

G Prisci enim simulacrum Themidis Ioui addebant, vt quicquid à Deo factum, iustè factum esse insinuarent. Quamuis nonnulli Deos nullos esse crediderint, vel de iustitia eorum dubitauerint, cum in hoc terrarum Orbe impios quandoq; honestatos, & iustos depressos obseruauerint. Vndè Claudianus in Rufinum canebat. *Iustitia diuina quæ.*

Sæpè mihi dubiam traxit sententia mentem
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu:
Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
Prescriptosq; maris fines, anniq; meatus,
Et lucis, noctisq; vices, tunc omnia rebar
Consilio firmata Dei.

H Verùm idem poeta paulò post addebat.

Sed cum res Hominum tanta caligine volui
Aspicerem, latosque diu florere nocentes
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio.

Postmodum Poeta ad saniorem quasi reuersus mentem, & difficultatis afferens solutionem, rursus sic cecinit.

Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absoluitq; Deos; iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror, tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

Quandoquidem vltrix necessitas vbiq; & semper Deum cõcomitatur vindex eorum futura, qui à sacra lege discesserunt.

Neq; ab emblematibus cataphractarij arcentur: cum Alciatus delineauerit hominem armatum cum inerme libros tenente colloquentem, qua pictura Diomedes, & Vlysses ostenduntur: quorum alter virium, alter verò ingenij symbolum esse perhibetur: sic enim colligimus, in rebus gerendis, robur corporis, & prudentiam animi esse adhibendam: qua de re Alciatus sic canit.

Embl. 41.

Viribus hic præstat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cum duo coniuncti veniunt, victoria certa est;
Solum mens hominem, dextra ve destituit.

Pariter Alciatus duos homines cataphractos dextras copulantes designauit, cum titulo. CONCORDIA. Argumentum videtur desumptum ex Cornelio Tacito, qui dextras vltrò, citroq; ab exercitibus datas signum concordiæ esse referebat: quapropter non immeritò canitur

Lib. 2. c. 18.

——— id habet Concordia signum
Vt quos iungit amor, iungat, & ipsa manus.

Demùm Alciatus exhibet picturam hominum armis munitorum in carcerem trudentium tubicinem, qui classicum cecinerat, cum titulo. PAREM DELINQVENTIS, ET SVASORIS CVLPAM ESSE. Argumentum depromptum est ex fabula æsopica, vbi tubicinis in bello capti fit mentio, qui cum neminem occidisset insontem se esse pronunciabat: cum tamen iudicatum fuerit ipsum, inter cæteros, mortem magis promereri, nam quamuis præliandi esset expers, alios tamen ad bellandum concitauerat; siquidem, ex mente Iurisconsultorum, qui agunt, & qui assensum præbent, nimirum delinquentes, & hortatores, æquali supplicio afficiendi sūt. Hoc emblema in illos potissimum torquetur, qui verbis, & consilijs Principes ad belligerandum solicitant.

Embl. 173.

Supersunt adhuc nonnulla emblemata, in quibus plures virorū icones varia exercentium obseruantur: namq; Alciatus pingit viros sacrificio in ara parato assistentes, vbi Serpens auiculas in arbore nidulantes vorat, cum titulo. EX ARDVIS NOMEN PERPETVVM. Hac pictura repræsentantur Græci sacrificantes, &, simulacro serpentis auiculas comedentis, decem anni indicantur, quibus Græci Troiam obsiderunt. Posteaquam in sacrificia incidimus non est omittenda pictura Costalij, in qua cernuntur homines Ioui supra aram scillas offerentes: hoc simulacro Author voluit significare Phaselites populos, qui primitias nullius valoris, nempe scillas viles Dijs consecrabant, hoc autem ad illos potest attinere, qui sibimetipsis tantùm diuites esse curant. Rursus apud Alciatum conspiciuntur icones hominum cum tympanis, quorum alterum pulsatur, altero quiescente, cū titulo. VEL POST MORTEM FORMIDOLOSI. Scribunt enim rerum naturalium inuestigatores tympano ex pelle lupi fabrefacto, & pulsato, alterum ex pelle ouina cōstructum obmutescere, quemadmodum in Historia Quadrupedum digitatorum fuit exaratum. Hoc igitur emblemate voluit Author insinuare, esse nonnullos, qui ob morum suauitatem, & virtutum splendorem, post mortem sui memoriam posteris relinquunt, & vicissim esse alios, quorum memoria, ob ferocitatem morum in posteritate non extinguitur. Ferunt enim fuisse apud Turcas Hunniadem quemdam Ducē fortissimum, cuius nomen post mortem etiam adeo terrificum fuisse dicitur, vt nutrices ad cohibendum puerorum vagitum, Hunniadem adesse simularent. Iterum Alciatus figurat homines poma Loti arboris legentes, cum inscriptione. IN OBLIVIONEM PATRIAE. Hac pictura Vlyssis comites repræsentantur, qui in insulam Lotophagorum profecti, & dulcedine huius fructus allecti, nullis precibus adduci potuerūt, vt in Ithacam reuerterentur, quemadmodum apud Homerum legitur. Emblema attinet ad illos, qui, in aliquo amæno degentes Solo, patriam obliuione delent, vel potius spectat ad illos, qui ad fastigium dignitatum peruenientes, & sui, & suorum redduntur immemores. Insuper effigiat Alciatus hominem cæcum baiulantem hominem videntem, sed fractis cruribus, cum titulo. MVTVVM AVXILIVM. Argumentum depromptum videtur ex libro primo epigrammatum græcorum, vbi habetur tetrastichon sic latinè redditum.

Embl. 131. Scylla ad qđ. Embl. 170. Embl. 114. Embl. 160.

Cæcus

Cæcus claudum humeris gestat, pro munere tanto
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coeunt, sed corpus in vnum,
Quodq; deest socio, præstat vterq; suo.

Eiusdem omninò argumenti fuit illud hexastichon Antiphili, quod sic latinè redditur.

Ambo mendici, cæcus, claudusq; fuere;
Alter at alterius sustulit arte malum.
E *Attolens humeris claudum, qui luce carebat,*
Claudi oculis dubiam tentat inire viam.
Coniunxere simul, quod sors vtriq; negarat,
Natura ambobus sic satis vna fuit.

Hinc colligendum est ad subleuandam humanæ vitæ inopiam, hominem homine indigere: nam quemadmodum non omnis tellus fert omnia; ita quoq; quiuis quibuslibet non abundat; propterea vulgatæ circumferuntur paræmiæ. Vnus homo nullus homo. Manus manum fricat. Multæ manus onus reddunt leuius, & aliæ huius generis, quæ in Rubrica Adagiorum fuerunt recitatæ. Item Costalius duorũ hominum picturam exhibet, quorum alter apprehensam equi caudam incassum euellere nititur, cum alter singulos extrahens pilos tandem totam caudam euellat, inscriptio est. EXEMPLVM SAPIENTIS, ET STVLTI. Hinc colligendum est F omnia temporis diuturnitate fieri: vnde optimo iure Ouidius canebat.

Mutuũ auxilium.

Tempore Poenorum compescitur ira leonum.

Tempore cũcta fieri.

Idem author effigiat virum lacrymantem, & virum ridentem, cum inscriptione. IN VITAM HVMANAM. Per hæc simulacra, intelliguntur Democritus, & Heraclitus: siquidem hic quoties domo egrediebatur, humanas ineptias luctu solebat excipere, quia omnia illi deploranda esse videbantur. Ex altera parte Democritus eadem motus causa ridebat, quia humanas actiones tanquam ludicras meditabatur. Immò si hodie reuiuiscerent ampliorem, vel luctus, vel risus materiam incurrerent, cum omnia in dies fiant deteriora. hinc Horatius ansam canendi arripuit.

Damnosa quid non imminuit dies?
G *Aetas parentum peior auis tulit*
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Postremò Alciatus exhibet duas hominum icones, & alterius vestibus figuram cicadarum addit, alterius verò calceis, picturam crescentis lunæ, cum titulo. NOBILES, ET GENEROSI. Quandoquidem Aristoteles inter nobilitatem, & generositatem collocauit discrimen: cum nobile vocetur illud, quod ex bono genere profectum est, generosum verò, quod à sua natura non degenerat. Immò alibi idem Philosophus præclarius esse asseuerauit aliquem generosum, quàm nobilem appellari, quoniam nobilis maiorum tantummodo virtute, & gloria refulget, generosus autem, & suis, & maiorum virtutibus commendatur. Itaq; omnes generosi sunt nobiles, cum tamen non sit necesse huius propositionis conuersionem admittere, cum H omnes nobiles semper non sint generosi: namq; nobiles quidam ob animi demissionem à virtute maiorum degenerant. Apud Athenienses igitur, cicada erat nobilitatis symbolum, & propterea crinibus illas nodabant, vt nobiles, & indigenas se esse cunctis manifestarent, quapropter Athenienses τεττιγοφόροι, nempe cicadiferi cognominati fuerunt. Huius ratio inde orta esse videtur, quia, inter cæteras animantes, cicadæ potissimum indigenæ nominantur, cum in ea regione, in qua nascuntur, pariter viuant, & moriantur. Quamobrem homines iactatores, & gloriosos τεττίγων ἀναμεστὸς, nimirum cicadis tectos iure optimo appellare poterimus. Cæterùm, quia Romani alijs populis nobilitate antecellere visi sunt, figuram lunarem in calceis habuisse retulerunt, vel ad significandam Romani Imperij conditionem, quod statim crescebat, & tractu temporis, instar Lunæ, decrescebat, vel, ex aliorum mente, ad inurendam viris superbis notam instabilitatis rerum humanarum, cuius symbolum Luna esse perhibetur, quæ ab obscuritate in lumen, & rursus in obscuritatem

Embl. 136.

L. 1. de hist. Anim. c. 5.

Lib. 2. de arte dicendi.

Cicada cur esset symbolum nobilitatis.

 tatem

tatem reuertitur. Iuuenalis huius Insignis figura Lunæ notati meminit, quando de Fabio verba facit hunc in modum.

Symbolum nobilitatis.

Fælix, & sapiens, & nobilis, & generosus,
Appositam nigræ Lunam subtexit aluta.

Immo Arcades hoc calceorum genere pictura Lunæ notato vtebantur, vt cūctis propriam antiquitatem insinuarent, quoniam vniuersum mortalium genus olim diluuio extinctum ab Arcadibus rursus originem traxisse existimarunt: quocirca, signo Lunæ, se alijs antiquiores esse indicabant. His addamus tanquam coronidem pulcherimum Florentij emblema ad cænodoxiam spectans, in quo duo viatores aduerso tramite progredientes ad radios Solis pinguntur: quare vmbra alterum comitari, & alterum antecedere videtur, cum inscriptione. IN AMBITIOSOS. Itaq; si rectè has icones contemplemur, harum altera propriam vmbram sequi, altera verò illam fugere videtur: quapropter hexastichon Authoris hoc disticho terminatur, in quo ambitio ad animi demissionem comparatur.

Embl.6.

A

Gloria sic humiles amplectitur, at sibi quisquis
Poscit si nimia hanc ambitione, fugit.

Poterimus ergo gloriam introducere sic loquentem.

Qui sequitur fugio, qui fugit, ipsa sequor.

B

NVMISMATA.

N veteribus memorijs hoc scriptitatum legimus, & in aliquibus nummis etiam obseruauimus, quòd imagines tum partium humani corporis, & interdum integri hominis in monetis Antiquitas impressit. Ideo in prima facie huius Rubricæ de iconibus partium, & deinceps de integro hominis simulacro verba fient. Quando igitur humanum caput in multis numismatibus cusum obseruatur; pro comperto habendum est, illud, ad magnificandam figurati excellentiam, vel quoad doctrinam, vel quoad dominiū, impressum fuisse: siquidem figura capitis Virgilij, vel aliorum Poetarum, excellētiam, Cæsarum verò, & aliorum Principum præstantiam Imperij denotat.

Caput in Monetis.

C

In nummo æneo caput Iulij Cæsaris, cum corona ciuica cusum, clementiā significare perhibetur. In alijs nummis conspicitur caput hominis lauro coronatum, cuius occipitium pharetra, & frontem stella tangit; hinc fortassis Apollo conseruator designatur. Item caput humanum exuuijs capræ tectum, cum fulmine ad iugulum, & arcu ad occiput visitur, cum postea in latere inuerso numismatis icon Pegasi, & sagittæ appareat; quæ simulacra, ex mente Valeriani, velocitatem velocissimam indicabant. Erizus monstrat numisma Antonini cum capite, & pectore muliebri turribus coronato, atq; hac ratione Vrbem Laodicensium indicari asseuerat. Alioquin prædicta capitis figura vnà cum effigie capitis viri, & caducei ad occiput, Mercurius denotatur, illa autem designatur ciuitas, quæ numisma in honorem Principis cudi iussit. Insuper ab Erizo caput viri cornibus arietinis decoratum ostenditur, quo simulacro, Iupiter Amon Coloniæ Cossæ, vulgo Orbetelo nuncupatæ Deus olim tutelaris significatur.

Apollo conseruator.
Lib.23.hierogl.

D

Apud eumdem Erizum est numisma Antonini Eliogabali, in quo venustum hominis caput corona insignitum, addito lauri ramo, cusum est: namq; simili icone Solem significari credebant. Alioquin, ad eumdem indicandum, in nummo argenteo Marci Antonij apparet caput viri radijs coronatum in medio templi quadrati: quamuis in alijs monetis caput viri imberbis, crinibus passis, serpente ab vtraq; aure pendente intueri liceat; vt fortassis Sol oriens significetur. Aliter Valerianus refert se in quibusdam nūmis obseruasse caput humanum radijs coronatum cum dextra manu alata, & passa, vt Oriens designaretur.

Caput lauro coronatum.

Sol oriens quomodo denotaretur.

Quandoq; numismata caput hominis insignibus militaribus affixum repræsentāt, quod in nummo æreo Claudij Cæsaris potissimum conspicitur; vnde, ex sententia

Erizij,

Erizij, victoria manifestatur, quam Romani de Barbaris reportarunt. Alioquin Pierius Valerianus, ad Victoriam patefaciendam, caput muliebre alatum capillis in nodum collectis, in aliquibus monetis, obseruauit. Nam caput muliebre cum cupidine in numismate argenteo Iulij Cæsaris, Venerem demonstrare perhibetur. Aliquando in numismatibus cōspicitur caput mulieris galeatum, quo multi Romam significari asseuerant, vel quia Romani omnia armis superauerint, vel quia à Marte ortum duxerint, aut quia Romam orbis caput prædicauerint, vel quia id prædiuinarent, ex mente Valeriani, quod Christus Petro erat dicturus, nimirum capitis nomen esse assecuturum, dum Romæ sedem Ecclesiæ erat fundaturus; propterea Petrum vocauit quasi petram, dum ad immobile capitolij saxum aspiceret. In alijs monetis conspicari licet capita muliebria vtrinq; singula, capillis nodo simplici collectis, quibus, ex sententia Valeriani, libertatem Antiquitas designabat. Cæterùm in alijs nummis duo capita ab vnica ceruice prodeuntia apparent, cum altera nummi facies figuram nauis referat: quare Aeneas Vicus fuit huius opinionis, hanc monetam fuisse cusam, vt æterni honores Saturno decernerentur, qui Italos sationem, & putationem docuerat. Alioquin, ex aliorum mente per duplex caput, Legislator, & pictura nauis, fluminis commoditas denotatur. Tandem duo capita conspiciuntur in altera parte nummi Tenediorum, cum pars opposita figurā securis repræsentet; sic enim seueritatem indicabant: quandoquidem cum Rex Tenediorum supplitium capitale adulterio indixisset, & proprium filium deprehensum vnà cum adultera securi percusisset; deinceps de seueritate factus est prouerbio locus. *Securis Tenedia.*

Caput muliebre.

Lib. 3. hierogl.

Lib. 40. hierogl.

L. 1. de Nū. cap. 3.

Duo capita.

Securis Tenedia.

Præterea in plerisq; Antiquorum nummis duæ manus iunctæ visuntur, quæ proculdubio fidem indicabant, cum inscriptio id insinuare videatur, nam in aliquibus legitur. FIDES ROMANORVM. in alijs verò, FIDES EXERCITVVM. Quamuis hæc manuum copulatarum figura ad alia etiam significata trahatur. In alijs nummis quandoq; typus manus expansæ cernebatur, quod signum exercitus Imperij Romani præferebat, vt beneficium Concordiæ ostentarent. Sed in monetis Philippi Imperatoris brachium extensum, cum manu aperta apparet, & hoc simulacro Gabriel Simeon libertatem indicari arbitratur. Id melius explicatur nummo T. Claudij Cæsaris, in quo manus dextra pileum tenens, læua exporrecta, videtur, cum inscriptione. LIBERTAS AVGVSTA. Et quamuis pileus per se libertatis symbolum insinuaret, manus tamen aperta significatum auget, ad differentiam manus complicatæ, quæ apud Priscos impedimentum demonstrabat. Alioquin in nummo Gratiani, manus mulieri genuflexæ porrigitur, cum inscriptione. REPARATIO REIPVBLICAE.

Lib. de illustr. epit. antiq.

Hactenus de figuris partium in nummis disseruimus, modò ad integra hominis simulacra in monetis impressa accedemus. Primùm si de icone pusionum sermo habeatur, Aeneas Vicus exhibet nummum Commodi, in quo pueri quatuor ad quatuor anni partes exprimendas visuntur; quamuis alij retulerint, horum puerorum tres nudos, & quartum indutum esse; immo addunt nudorum primum, manibus calathum floribus plenum, ad Ver denotandum, gestare, secundum dextra falcem, ad messem Aestatis indicandam, tenere, tertium sinistra calathum fructibus onustum, ad monstrandum Autumnum, ferre, & quartum tandem indutum humeris bacculum, à quo pendet auis mortua baiulare, vt fortassis hyemem manifestaret. In numismatibus quibusdam conspicitur iuuenis coronatus cum tripode, dextra sagittas, læua citharam stringit, & immanis serpens ad pedes iacet, ibi quoq; cernitur laurus cum coruo, sub qua nouem puellæ sedent, vbi scatebra aquæ perennis est. Erizus his simulacris, Apollinē cū Musis in monte Parnaso apud fontē Castaliū repræsentari arbitratur. Quamuis simulacrū Apollinis in aliis nummis aliter effigietur. Siquidem interdum conspicitur iuuenis stans sinistra lyram tenens, vbi vir nudus arbori est alligatus, de cuius ramis fistula pendet; sic enim Marsiam ab Apolline fuisse superatum demonstrabant. Erizus monstrat iuuenem baiulantem Arietem, & Mercurium esse autumat. Sed aliter figuratur in numismate Hadriani, vbi icon iuuenis altera manu caducæum, altera verò Imperatorem apprehendit, cum inscriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. At in nummo æneo Vitelii icon viri cum virga, & serpente, &

Quatuor anni tēporæ indicantur.

Apollo cum Musis.

Mercurij icō varia.

noctua ad pedes, Aesculapium significat. Aliter vir stans, & adhærens baculo, à Serpente circumdato denotat Aesculapium, vbi conspicitur icon mulieris serpentem pertractantis, quæ Higiam, siue Deam salutis denotabat. Hæ autem imagines iuxta sententiam Erizi, cusæ fuerunt ad denotandum, veram totius Orbis salutem esse illum Principem, cuius imago in altera parte numismatis conspiciebatur.

Posteaquam in virorum icones incidimus, licet conspicari in nummis Domitiani iconem venerandi viri, qui dextram tribus mulieribus extra templum genuflexis porrigere videtur: sic enim arrogantia Domitiani ostenditur, qui ex sententia Erizi, tanquam Deus adorari voluit. Hic obiter notandum est, quod ante dictaturam C. Iulij Cæsaris, in numismatibus, nonnisi Deorum effigies imprimebatur, & præcipuè illorum, quos Antiquitas singulari quodam honore afficiebat. In nummo argenteo Auli Posthumi est cælatura viri, ante aram, manum dextram ad taurum porrigentis: hac ratione Veteres Sacerdotem Dianæ sacrificantem demonstrabant. Quando verò viri tres veste Sacerdotis induti, ad quorum pedes multæ animantes iacent, ante aram visuntur, ex sententia Erizi, Imperatorem sacra fecisse ostēdunt. Alioquin vir indutus vestibus Sacerdotis scropham in templum ducens denotat Consulem, qui de Victoria relata, meritas Dianæ agit gratias; quemadmodū vnusquisq; in numismate æneo Marcelli contemplari potest.

Domitiani arrogantia.

Imperator sacra faciēs quomodo pingeretur.

Non desunt in numismatibus icones virorum armis munitorum, quæ varios sortiuntur significatus: nam iuxta sententiam Erizi vir armatus in nummo dextra adhærens clypeo, & sinistra iaculo humi fixo, Martem Deum significat, & quando in alijs nummis vir clypeo, & iaculo armatus veluti gradiens conspicitur, ex eodē met authore, Mars propugnator denotatur. Alioquin licet intueri in nummo argenteo Caracalæ, virum galea, lorica, ochreis, clypeo, & hasta munitum, qui Martem vltorem ostentat: cum idem simulacrum in nummo æneo Mameæ, & in nummo argenteo Hadriani conspiciatur. Aliter in nummo æneo Vitelij apparet vir armatus galea, lorica, & ochreis, sinistra clauam, & dextra Victoriam alatam tenens, qui Martem victorem, secundùm aliquos, ostendit: quamuis in moneta ænea Antonini Pij, eamdem iconem cum pugione, & tropheo possimus intueri.

Mars varijs modis figurabatur.

Verùm quando numismatum simulacra exhibent virum galea tectū, armatis cruribus, cum sceptro in dextra, & hasta in sinistra, necnon pede dextro testudinē premens; iuxta sententiam Chouli, Honorem manifestat, qui Author tale simulacrum in nummo æneo Vitelij se vidisse fatetur. Etenim vir dextra hastam, & sinistra orbem tenens Imperatorem Mundi Dominum ostendit. Nam quando idem simulacrum secùs pedes habet captiuum nudum manibus vinctis, ad mentem Erizi, Tyrannum ab Imperatore fuisse profligatum intelligere debemus. Et quando idem vir armatus cum hasta in dextra, & sceptro in sinistra, pede sinistro hominē humi stratum premit, & ab vtraq; parte homines cum vasis, è quibus aquæ effluant; tunc Erizus Imperatorem, fusis hostibus, Armeniam, Mesopotamiam, & Parthiam occupasse significat, nam per vasa aquam effundentia, Araxis, & Euphrates flumina intelligenda sunt. Alioquin idem simulacrum in nummis premens virum humi stratū cum vrna, Erizus esse Imperatorem Germaniam debellantem monstrat. Immo idem Author ponderans in numismatibus virum armatum, qui sinistra pilum tenet, & dextra hominem armis, & spolijs onustum coronare videtur, vbi duo captiui secus pedes conspiciuntur, inquit inde coniectandū esse, victoriam de Germania fuisse relatam. Pariter vir stans, sinistra hastam tenens, & dextram mulieri genuflexæ porrigēs, quæ orbem manibus tenere videtur, Italiam ab Imperatore restitutā fuisse indicat; cum Erizus, icone viri, Imperatorem, & icone mulieris, Italiam designet. Insuper vir adhærens hastæ, cum icone mulieris dextra nauis clauum, & sinistra cornucopiæ tenentis, vbi quoq; sit icon alterius mulieris dextra virum coronantis, ex mente Erizi, Fortunam, & Victoriam Imperatoris denotat.

Honoris icō.

Italia restituta quomodo pingeretur.

Fortuna, & Victoria.

Quandò autem vir armatus sinistra premit hastam, & in suggestu plures homines armatos alloquitur, veluti videre licet in nummo æneó Commodi Imperatoris, tūc, vt scripsit Choulus, Fides significatur. Aliter in numismatibus quibusdam aliquando apparēt homines armati, veluti tot milites intentis auribus adstantes, cum inscriptione. ADLOCVTIO. Nam, quid agendum esset, significare volebant; siquidem auscul-

auscultatio est quoddam indicium operis, quod homo aggressurus est. Verùm effigies viri supra spolia, clypeos, & arma sedentis, manu sub genu adhibita, secundùm Erizum, Regem Daciæ ab Imperatore superatum fuisse indicat. Propterea quod imago hominis sagittam iaculantis in nummo Darij Persarum Regis cusa fuit.

Iam ad icones supra equos cælatas accedemus; etenim per virum armatũ in equo sedentem, hasta, & flagello munitum, Erizus Martem designat. Neptunus verò in moneta Tarentina argentea sic figuratur, vt voluit Choulus. Cælabatur vir nudus galeatus equitans, cum panno ab humeris pendente, & à ventis agitato, item cum iaculo in dextra, & duobus in sinistra. Alioquin vir equo adhærens, cum iaculo in sinistra, & icone stellæ capiti impendentis, Castorem Deum manifestat. Erizus tamen hoc simulacro, Prouinciam Parthorum ostendit. Quando verò intuebimur virum supra equũ alatũ, qui telũ in bestiã capite leonis, & draconis integratã iaculatur, Perseum cum Chimera præliantem intelligere poterimus, vt significauit Erizus; quamuis alij dixerint iuuenem in equo alato sedentem esse Belerophontẽ, sed tamẽ hic cũ Perseo coincidit, cũ nomen Belerophontis virũ probũ, & prudentem ostendat. Aliter vir in equo currens, & hasta percutiens leonem, iuxta Erizi sententiam, significat illũ, qui in publico spectaculo cũ Feris dimicauerit. Verùm duo viri equitantes, & brachium dextrum extendentes, quemadmodum in nummo argẽteo Philippi licet conspicari, ex mente Chouli, virtutem significant. Quando autem in numismatibus est vir armatus equitans, quem vir armatus pedester antecedat, & plures armati subsequantur, tunc Erizus expeditionem Imperatoris ad bellum intelligit. Quemadmodum etiam vir equestris currens claua munitus Imperatorẽ ad bellum properare indicat. Sed si equitans hasta alium virum humi stratum percutiat, tunc, vt opinatur Erizus, Imperatorem Sarmatas, & Gothos debellasse pronũciandum est: Et quando equitantem pedester cum tropheis præcedit, & alius cum Insignibus militaribus subsequitur, tunc Erizus victoriam de Parthis relatam diuulgat. Et si accidat, vt in monetis vir pedester Insignia militaria sinistra ferens equitãtem præcedat, tunc dissipatis hostibus, & occupata Prouincia, Imperatoris reditum intelligere debemus. Demum numismata ærea Traiani cum iconibus duarum Prouinciarum sunt rara, & potissimum illa, in quibus eius simulacrum equitans conspicitur.

Icones virorũ equitantium.

Castor De°.

Expeditio imperatoris ad bellum.

Humana simulacra absq; vestimentis aliquando in numismatibus conspiciuntur. Nam numisma argenteum L. Lentuli, & C. Marcelli exhibet figuram viri nudi dextra fulmen, & læua aquilam tenentis cum ara, & stella, vt denotet rem diuinã Ioui peractam, postea quam templum Iouis Capitulini fulminatum fuit. Vir seminudus in eminenti locatus sede manu dextra ad aquilam porrecta, cum curru Solis, & Lunæ cusus fuit in nummo æneo Alexandri, vt Iupiter Olympius significaretur. Etenim Iupiter victor icone hominis seminudi in cathedra sedentis cum hasta in sinistra, & victoria alata in dextra demonstratur, quod simulacrum in nummo æneo Domitiani possumus intueri. Alioquin in numismate æneo Neronis homo pariter seminudus in cathedra locatus cum fulmine in dextra, & hasta in sinistra conspicitur, ad Iouem custodem indicandum. Quamuis, ex aliorum mente, in nummo argenteo Vespasiani, icone viri nudi in sinistra hastam tenentis, & dextra aram ardentem, Iupiter custos demonstretur. Verùm Choulus virum nudum cum hasta in dextra, & fulmine in sinistra in nummo argenteo Gordiani contemplatur, & hac ratione Iouem vltorem significari asseuerat. Quamquam Erizus virum nudum dextra fulmen iaculantem, & auem sinistra tenentem obseruans, Iouem fulminantem denotari autumat.

Simulacra nuda in monetis.

Homo seminudus vbi.

Cæterum in exprimendo Ioue seruatore, authores inter se sententijs dissident. Nam Choulus in nummo argenteo Domitiani monstrat virum nudum dextra fulmen tenentem, & sinistrum brachium attollentem, & hoc simulacrum Ioui seruatori assignat. Idem author exhibet nummum argenteum Antonini Pij, in quo vir nudus tenens in dextra hastam, & in sinistra fulmen obseruatur, & hoc modo Iouem pariter seruatorem exprimit. Sed in nummo æneo, & argenteo Gordiani; nec non in moneta argentea Maximiani, vir quidem nudus apparet panno ad dorsum proiecto

Simulacrũ Iouis seruatoris quale.

cum

cum fulmine in dextra, & haſta in ſiniſtra, ad cuius pedes homuncio apparet; hacq; ratione Iouem ſeruatorem inſinuant, nam per hominem paruum in hoc numiſmate ſculptum, Imperatorem à Ioue ſeruatum intelligunt. Quando verò in nummo argenteo Alexandri Seueri conſpicamur hominem nudum, panno ab humeris pẽdente, dextra fulmen iaculantem, & ſiniſtra aquilam tenentem, Iouem propugnatorem intelligere debemus; ſed ſi aliquando in eodem nummo conſpiciamus virũ nudum dextra haſtam, & ſiniſtra fulmen tenentem, Iouem ſtatorem apprehẽdere debemus. Choulus tamen, ad ſignificandum Iouem ſtatorem, in nummo argenteo Diocletiani, virum nudum panno ab humero ſiniſtro pendente, dextra orbem cum victoria tenentem, & cum aquila obſeruat.

Iupiter propugnator.

Iupiter ſtator.

A

Hactenus de Ioue, modò ad Neptunum ſermo conuertatur: etenim Choulus in nummo argenteo Auguſti, & Veſpaſiani virum nudum tridente armatũ, & orbem pede ſiniſtro prementẽ obſeruat, quod ſimulacrũ fuit cuſum poſteaquàm Dęo Neptuno, poſt reditum à bello nauali, gratiæ habitæ fuerunt. Pariter vir nudus, cum panno ab humeris pendente ventis agitato in cymba à duobus equis tracta in nummo argenteo M. Agrippæ cuſus Neptunum ſignificat. Item in nũmo argenteo Pompei obſeruatur turris in naui, cuius faſtigium vir nudus tridente armatus occupat, quo ſimulacro Neptunus pacificus demonſtratur. Alioquin in eodem nummo, vir pubetenus in duas caudas piſcium deſinens, ambabus manibus clauum nauis ſtringens, Neptunum iratum oſtentat. Demum in nummo argenteo Demetrij, vir nudus tridente quaſi percuſſurus videtur, & hac icone Neptunũ exprimunt; cũ in parte oppoſita numiſmatis conſpiciatur prora nauis, cum victoria alata, quæ dextra coronam, & ſiniſtra palmam geſtat, vt victoria naualis deſignetur.

Neptuni ſimulacrum.

Victoria naualis quomodo pingeretur.

B

Iam properandũ eſt ad alia ſimulacra, quibus alia Priſcorũ Numina ſignificantur. Nam Erizus in nũmis aliquando contemplatur duos homines nudos ſtantes, quorũ alter clauæ adhæret, alter caduceo, cũ talaribus ad pedes, per hunc, Mercurius, & per illum, Hercules eſt intelligendus, quæ duæ icones, ad manifeſtandã ſapientiam, & fortitudinem Imperatoris, in numiſmatibus cuſæ fuerunt. Aliter ſolus vir nudus claua, & leonina pelle munitus in nummis Herculem denotat, quam imaginem Erizus, ad indicandam virtutem Imperatoris, in numiſmate cælatam fuiſſe autumat. Quando autem idem vir nudus dextra attollit clauam, Draconem arbori pomiferæ adhærentem percuſſurus, brachiumq; ſiniſtrum pelle leonina tectum habet, iuxta ſententiam Erizi, indicat Herculem, qui poma aurea ex hortis Heſperidum eripit.

Herculis ſimulacrũ eripiẽtis poma.

C

Si proſequamur meditantes numiſmata, in quibus icones hominum nudæ conſpiciuntur, in nummum aureum Aureliani incidemus, qui exhibet virum nudũ radijs coronatum, panno ab humeris pendente, orbem dextra tenentem cum captiuo ad pedes, quo ſimulacro, ex ſententia multorũ, Solem orientem ſignificabant. In nummo etiam æneo Conſtantini vir nudus conſpicitur, pudendis panno tectis, cornucopiæ eſt in ſiniſtra, & patera in dextra penes aram, & per hanc iconem, Genium Populi Romani intelligebant. At vir ſeminudus ſiniſtra tenens orbem, & dextra tria capita, inſinuabat æternitatẽ; nã per ſimulacrũ triceps, tempus præſens, præteritum, & futurum notabatur, hocq; ſimulacro æternitatem Imperatori precabantur. Aliter vir ſeminudus galeatus, cum haſta in dextra, & cornucopiæ in læua, conſpicitur in nummo æneo M. Aurelij, quæ imago ex mente Chouli, Honorem oſtentabat. Demũ in nũmo M. Herenij cælatus eſt vir nudus ſiniſtro humero ſenẽ baiulans, quo ſimulacro, Choulus pietatem ſignificat. Pariter in nummo argenteo Iulii Cæſaris, vir nudus baiulans ſenem conſpicitur, ſiniſtra verò tenens mulierẽ galea, & haſta munitam, quod ſimulacrum, vt voluit Choulus, Aeneam ferentem Anchiſem, & Palladem ſignificat.

Sol oriens quomodo indicaretur.

D

Pietatis ſimulacrum.

Numiſmata plerumq; icones hominum in curru exhibent; propterea Erizus ſcribit, ſi aliquando contingat, vt in monetis conſpiciatur vir in curru à quatuor elephantis tracto, cum ramo laureo in dextra, & ſceptro aquila decorato in ſiniſtra, tunc Imperatorem, debellata aliqua prouincia, triumphantẽ intelligere debemus. Alioquin, ex mente eiuſdem Authoris, vir dextra tenens ramum, & ſiniſtra quid ſimile clauæ, vbi icon Cameli, & Struthionis ſit, Arabiam àb Imperatore ſuperatam eſſe

Arabia ſuperata icon.

eſſe ſignificat quamuis alij velint, per virum in curru triumphali à quatuor equis tractum, ſemper intelligendum eſſe Imperatorem, qui, ſuperata aliqua Natione, triumphum agat. Quando verò idem vir in curru ſedens à quadrigis tracto, manu ſiniſtra Inſignia militaria geſtat, tunc Erizus Victoriam de Armenis,& Parthis relatam demonſtrat. Aliter ſi virum flagello armatum in curru ſpectemus, hunc Erizus Martem cognominat.

Martis ſimulacrum.

Icones hominum in nummis ſedentes aliquando apparent, & propterea Erizus hominem ſuper Tauro ſedentem, in nummis. Iouem appellat. Figura etiam humana ſedens, manu exporrecta, pollice ſubmiſſo, in moneta M. Catonis Proprætoris cernitur, quæ victoriam conſilio partam ſignificare poteſt. Et quando in nummo effigiatur vir ſedens dextra orbem tenens, qui à muliere alata coronatur, Erizus inſinuat hunc eſſe Imperatorem, qui, ob relatam de Britanis victoriam, coronam promeruit. Immò, vt ſentit idem Erizus, quotieſcumq; in numiſmatibus apparet figura Victoriæ virum coronantis; tunc id factum fuiſſe inſinuat, vt ſingularis honor Imperatori decerneretur, cuius imago in altera nummi parte apparet. Interdum vir ſedens in eminenti chathedra coronatus à Victoria, cum icone mulieris ſpicas porrigentis, exhibetur ab aliquo numiſmate: vnde Erizus elicit indicari Imperatorem, qui propria munificentia populum à penuria liberauit. Idcirco in nummis T. Veſpaſiani Cæſaris cernitur vir tenens dextra iconem mulieris, quæ libello, & cornucopiæ eſt munita, vbi quoq, ſimulacrum nauis cum calatho, & ſpicis apparet, vt oſtendatur Imperator, qui ſumma induſtria annonam procurauit: icon enim mulieris, ad mentem Valeriani, propter ſpicas annonam deſignat.

Victoria cō ſilio parta.

Imp erator ſummæ induſtria annonam procurans quomodo pingeretur.

In nummis Tarentinorum vir ſedens ſupra Delphinum conſpicitur: hinc Tarentum ab Hercu le fuiſse conditum conijciunt: quamuis in alijs monetis, per hoc ſimulacrum, vt voluit Pauſanias, Phalantum Lacedemonem intelligant: immo aliqui, hoc eodem ſimulacro, Telemachum Vlyſſis filium oſtendunt. Cum autem numiſmata exhibent iconem viri ſtantis, & manum mulieri genuflexæ porrigentis, tunc Authores Reſtitutorem Reipublicæ intelligunt; & eò magis adducimur, vt id credamus, cum in nummo ſimulacrum Imperatoris quemdam genuflexum ſubleuantis obſeruauerimus, cum his litteris. RESTITVTORI GALLIÆ. Sin vir ſtans poſt terga habeat multa arma, mulierq; ibi mæſta ſedeat, cum arbore Palmæ, tunc hæc numiſmata, ex ſententia Chouli, poſt Iudeam captam cuſa fuerunt. Quamquam hoc ſimulacrum in varijs numiſmatibus variè cælatum conſpiciatur. Deniq; vir ſtans ſi auem intueatur, ab Erizo Imperator augurium captans exponitur.

Reſtitutoris Reipublicæ pictura.

Iam ad varios manuum geſtus in monetis obſeruatos accedamus. Namq; in nummo Alexandri Auguſti ſimulacrum humanum eſt læua haſtæ innixum, dextrâ porrigens, digitis demiſſis, & pollice pendente, cum his litteris. RESTITVTOR. In nummo, qui inſcribitur. TRAIANVS HADRIANVS. Conſpicitur figura Imperatoris iungentes dextram manum dextræ cuiuſdam Dei ſedentis. Inferior pars monetæ his litteris eſt exarata. ADVENTVS AVG. Sed ſi in nummis appareat figura viri iungentis dextram alterius dextræ, muliere armata præſente, tunc Erizus, hoc ſimulacro, Imperatorem alteri Imperium tradere, Roma aſſentiente, declarat. Alioquin vir genuflexus dextram dextræ Imperatoris copulans, ſecundùm aliquos, denotat Phrygiam Prouinciam Imperatori gratulantem. Aliter viri duo dextras iungentes, ſecundùm Erizum, concordiam duorum Principum ſignificant. Sin horum duorum virorum alter toga, & alter pallio indutus ſit, quæ ſimulacra in nummo C. Egnatij videntur, cum oppoſitum nummi latus Cupidinem alatum exhibeat, tunc, his iconibus, exprimitur Concordia, quæ inter litteras, & arma eſſe debet: etenim Gabriel Simeon, icone hominis togati, pacem, & icone pallio induti, bellum intelligit. Licèt alij, ad deſignandam Concordiam, & Fidem addant iconem columnæ, quod ſimulacrum in nummo quodam Hadriani conſpici ſolet. Simulacrum humanum dextram expanſam porrigens, & læua donarium in ara ponens, in nummo Antonini intueri poſſumus. Idem ſimulacrum in nummo aureo L. Aelij Cæſaris apparet, cum inſcriptione. PIETAS. Et in nummo Gordiani Pij, eſt ſimulacrum humanum paſſas hinc inde manus ad Cœlum tollens, cum inſcriptione. PIETAS AVGVST. Demùm in nummo Iuliæ Piæ cernitur Veneris ſimulacrum, dextra expanſa,

Phrygia Imperatori gratulans.

In lib. de illuſtr. antiq. epitaph.

Venus cur genetrix.

pansa, cum læua hastæ innitatur, inscriptio est. VENVS GENETRIX. Quandoquidem Romani, & potissimum gens Iulia à Venere genus suum trahere asseuerabant, & hæc moneta ad explicandam partus fælicitatem cusa fuisse perhibetur.

Cum infinita ferè numismatum sint genera, modò rariora sunt recensenda ideo notandum est monetas aureas, & argenteas Othonis esse raras, cum tamen monetæ æreæ antiquæ esse non videantur. Item raræ sunt monetæ argenteæ Augusti, & potissimum quæ in altera parte coronam quernam referunt, immò raræ, quæ statuam Augusti equitantem repræsentant. Numismata ærea Vespasiani sunt rara, & potissimum illa, quæ Iudeæ captæ imaginem exhibent. Monetæ æreæ Tiberij raræ sunt tantummodò illæ, quarum alterum latus effigiem templi cælatam habet. Pariter rara sunt numismata ęrea cum effigie Augusti, quorum oppositum latus corona rostrata est insignitum. Sunt quidem raræ monetæ æreæ Caligulæ, sed potissimum illæ, quarum pars opposita simulacro Deæ pietatis est decorata. Numismata ærea Claudij, illa sunt rara quorum inuersum latus gemino cornucopiæ est refertum. Neronis nummi ærei illi sunt rari, quorum pars opposita nauem rostratam exhibet, & rarissimi sunt illi, qui effigiem Popeæ eius vxoris cælatam habent. Galbæ nummi rari sunt ærei, qui statuam Victoriæ exhibent. Seueri monetæ sunt raræ, in quibus duo apparent capita, & rarissimæ in quibus est icon templi.

Numisma ta rara quæ

A

Commodi numismata sunt rara, in quibus est mater Deorũ, rarissima, in quibus quatuor anni tempora, & quatuor pueri conspiciuntur. Reperiuntur quidem plura numismata Antonini, sed rarissima sunt, quæ iconem Italiæ cum Aenea Anchisem baiulante ostendunt. Hadriani rari sunt nummi, in quibus plures figuræ apparent. Rara quoq; sunt numismata L. Veri, quæ plures habent icones, necnon illa, quæ statuam Imperatoris à Roma coronatam repræsentant. M. Aurelij monetæ sunt raræ, quæ pluribus figuris sunt refertæ, immò rariores, quæ simulacrum templi Dianæ Ephesiæ ostendunt. Monetæ Domitiani referentes statuam Imperatoris equitantis sunt rarisimæ. Item nummi Neruæ, cum effigie Romæ renascentis, non reperiuntur.

Rarissima numismata.

B

Caracalæ nummi sunt rari, in quibus simulacrum Herculis conspicitur, immo rarisimi iconem Herculis Hydram necantis referentes. Numismata Getæ cũ tribus figuris equitantibus sunt rara, item numismata Alexandri, in quibus propria effigies cum icone Mameæ Matris conspiciuntur. Pariter numismata Gordiani iunioris cum multis figuris supra pontem sunt rara, immò cũ simulacro Herculis, & Mercurij rariora. Monetæ Philippi cũ propria effigie, & eius filij sunt rarisimæ: quemadmodum nummi Martiæ cum imaginibus Philippum, nempe mariti, & filij rari sunt. Demùm numismata Vitelij, cum rarisima, sint magni æstimantur.

Numisma Getæ, cũ tribus figuris.

C

Deniq; quoad effigies proprias, numismata rara sunt Caligulæ, Neronis, Claudij, Germanici, Drusi, Galbæ, Titi, Neruæ, Paulini, Lucillæ, Crispinæ, Seueri, Getæ, Caracalæ, Iuliæ Piæ, Iuliæ Mameæ, Maximi, Maximini, Papieni, Balbini, Philippi iunioris, Decii iunioris, Treboniani, Volusiani, Valeriani senioris, & Galieni, & hæc de monetis figuram humanam repræsentantibus dicta sufficiant.

SIMVLACRA.

D

CVM fictæ imagines hoc in loco recensendæ, vel aliquam partium, humanarum iconem, vel integram hominis figuram referre debeant primò nonnulla ad partes spectantia litterarum monimentis mandare decreuimus, vt deinceps diuina, & prophana Ethnicorũ simulacra breuiter percurramus. Itaq; iuxta opinionem Ioannis Baptistæ Portæ, pictura capitis deiecti, demisionem animi, veluti capitis supini arrogantiã designat, quando verò ita effigiatur caput, vt in latus sit pronum, tunc languorem significat. Caput humanum capillis serpentinis munitum, referens caput Medusæ olim in sepulcrorum lapidibus figurabatur, vel vt violatoribus tumulorum terror incu-

In lib. de furt. litter. notis.

incuteretur, vt scripsit Iacobonius, vel secundùm alios, vt homines inde perciperent, inani scientiæ, & opum persuasione non esse intumescendũ, neq; luxui indulgendũ, cũ Medusa, ob aureorũ venustatẽ capillorũ, graues pœnas dederit, veluti in Rubrica Metamorphosum explicatum fuit. Item ex eodem Iacobonio, Prisci in saxis tumulorum, duo capita humana effigiabant, virile alterum, & fæmineũ alterum, idq; factum esse scripsit Author, ad sepulcri custodiã, vel ad indicandas laruas, quas sepulcrorum tutelares Antiquitas esse existimauit. Caput quinis frontibus repræsentauit Manassem, qui apud Hæbreos regnauit: quandoquidem posteaquã sustulit Isaiam prophetam, quincuplici facie delineari voluit, vt longe plura se prospicere indicaret, quàm Prophetæ, qui videntes ab hominibus appellabantur. Demum humanum cranium, quod ad pedes imaginis Christi crucifixi pingitur, ex Nauclero id factum esse dicitur, quoniam Adam ibi sepultus esse fertur, vbi Crux Domini Nostri in expiationem humani generis locata fuit.

In Ap. de prisc. Cæs. gent. cap. 10 Cap. 14.

E

Craniũ humanum cur ad pedes Christi crucifixi.

Aliquando Prisci figuram cordis in saxo tumulorum pingebant, vel vt indicarent ex ore defuncti nihil simulati fuisse prolatum, sed ea tantùm edidisse, quæ ex corde, & animi sinceritate prodibant, vel vt cunctis manifestarent consanguineos, & affines ex corde parentasse, vel vt significarent virum tumulatum vitam affinium abstulisse, quæ in corde propriam sedem habere dicitur, vel deniq; vt cunctis pateficeret, ob viri tumulati necem, viuentium cor curis vexatum esse: ita enim Iulius Iacobonius exposuit. Alioquin figura cordis, apud Chymistas, quemadmodum, & nomen cordis aurum significat, vt in Lexico Paracelsi legitur; cum tamen Ioannes Garlandius, pictura cordis, in chymica facultate, ignem designare conetur.

In appẽd. de prisc. Cæs. gent. c. 16.

F

Quandoq; icon digiti in tumulo fuit conspecta: namq; inter Megapolim, & Messeniam, in Regione Maonia nuncupata, digitus lapideus tumulo erat superpositus. Pausanias tamen non alia de causa id factum fuisse testatur, nisi quia Orestes Furijs agitatus vnum propriæ manus digitum abroserit; quocirca tali simulacro rem monumentis mandari voluerunt.

Iam ad integras hominis icones accedendum est, quibus variè figuratis, infinita penè significantur. Aegyptij, referente Cartario, rerum omnium Creatorem sic exprimebant, virum cærulei coloris, cum circulo stellis ornato in dextra, cũ sceptro penna decorato in sinistra, cum ouo excludente puellum in ore pingebant. Siquidem penna difficultas monstratur, sceptro, regia maiestas, ex motu circuli, vita mundi hauritur, per ouum intelligendus est mundus, & per puellum Vulcanus illius caloris symbolum, qui cunctis rebus vitam impertitur. Rursus iuxta mentem eiusdem Cartarij, ad exprimendum Deum rerum omnium authorem, delineabant puerum in ramis Loti arboris sedentem, cum folia, & fructus huius arboris rotunda igneũ Dei imperium designent, cum actio mentis circulari motu absoluatur. Ante Christi Aduentum veritas mysticæ in Deo Trinitatis Ethnicis fuit insinuata: nam Deũ Sabinorum, sanctum Fidium, & semipatrem nuncupatum triplici facie pinxerunt, & illum in vrbem detulerunt, nomine triplicem, & re ipsa vnum attestantes, tantiq; hoc triplex simulacrum fecerunt, vt summam in iusiurandis authoritatem obtinuerit, sub cuius facie trinus vnica potestate Deus intelligebatur. Quamuis alij referant in vetustissimo marmore, apud Romanos, simulacrum Fidij fuisse visum facie imberbi, sed matura ætate, cum hoc titulo. HONOR. hæc imago Veritati vultus virginei manum porrigebat, in medio stabat puer amorem referens: his enim tribus simulacris Fides describebatur, quippe quæ veritate, fide, & amore nitatur.

Icon creatoris rerũ omnium.

G

Trinitas Ethnicis insinuata.

H

VanaEthnicorũ simulacra ab ipsis diuina nũcupata olim varijs hominũ figuris repræsentabãtur; nihilominus cũ ab omni veritatis tramite recedãt, sic canere possumus.

Iupiter, Orta freto, Bacchus, Saturnus, Apollo,
Mercurius, Pallas, Iuno, Diana, Ceres,
Neptunus, Pluto, Ianus, Mars, atq; Cupido,
Numina sunt falsis annumeranda Dijs.

Illorum tamen simulacra parumper ponderare licebit, vt varias hominum figuras contemplemur, quibus Antiquitas, in his significandis, vsa est. Primò, vt Saturni iconem referrent, senem aperto capite, cum falce in dextra, & nescioquid pannis inuolutum in sinistra, pinxerunt; imago tamen quatuor pusionum secus pedes

Saturni simulacrum quale.

des apparet. Delineabatur ſenex, quia primus omnium Deus fuerat, detecto capite, quia in prima ætate veritas omnibus erat manifeſta, falx denotat cuncta tempore reſcindi, & aboleri; deinde ſenex ille deuoraturus illud pannis inuolutum, cuncta tractu temporis conſumi ſignificat; Demum per quatuor pueros quatuor elementa denotantur. Alij repræſentarunt Saturnum pingentes ſenem ſeminudum, cum figura ſerpentis inſtar circuli in dextra, capite panno viridi tecto, quod ſimulacrum lento gradu incedere videbatur: per ſerpentem, annum, per vellus viride Ver, per canitiem ſenectutis niues, & pruinas hyemis, per gradum lentum tardam reuolutionem ſphæræ Saturni intelligebant. Alij, ex mente Cartarij, pinxerunt Saturnum cum ſerpente in capite, cum capite apri in dextra, & capite leonis in ſiniſtra: ſiquidem figura trium capitum, tempus præteritum, præſens, & futurum ſignificabant.

Alia Saturni ſimulacra.

A

Ad Iouem ſi accedamus, hic deſignabatur figura hominis nudi, iuxta partem ſupernam, & veſtibus tecti, iuxta partem infernam, habentis in ſiniſtra ſceptrum, & in dextra aquilam. Quandoquidem ex Cartario pars ſuperior ſimulacri nuda Deum ſupernis intelligentijs ſe manifeſtare indicabat; pars verò inferior induta, Deum ab hominibus in terra verſantibus minime videri poſſe denotabat. Alioquin vir ſedens in tribunali in dextra fulmen, & in ſiniſtra haſtam tenens Iouem cuſtodem referebat: quamuis Cartarius hoc ſimulacrum alio modo pictum, nempe virum ſupra duos tauros ſedentem exhibuerit: cum vir nudus ſtans haſta, & fulgure munitus Iouem ſtatorem oſtendat: immo ambabus manibus tenens fulmen Iouem ſcelerum vltorem deſignat. Ideo huc reſpiciens Poeta, quandoq; cecinit.

Iouis ſimulacra.

B

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

Aliter ſimulacro viri nudi, cum fulmine in dextra, & pelle caprina in ſiniſtra, Iupiter iuxta merita puniens oſtenditur, quia in pelle illa omnes humanæ actiones deſcribi dicebantur.

Quando verò, ſimulacro Iouis, Palladis ortus ſignificatur, tunc Cartarius pingit virum ſtantem, & ſecuri aperientem caput viri ſeminudi ſedentis ſupra florulentum collem, cum aquila, ex cuius vulnere virgo armata exit, namq; per virum ſtantem, Vulcanum, per ſedentem Iouem, & per virginem à vulnere capitis exilientem Mineruam intellexit. Interdum pictura hominis bilancem auream manutenentis, & modò hanc, modò illam declinantis Iupiter ſignificabatur, qui, iuxta ſententiam Cartarij, vel bonum, vel malum, vt lubet, alicui impertitur. Alioquin vir in dextra, & mulier in ſiniſtra, qui dextras puſioni medium occupanti præbent, ex eodẽ Cartario, Iupiter Fidius exprimitur; namq; vir honorem, mulier veritatem, & puer ſeruatam fidem oſtentant, cuius ſimulacri paulò ante meminimus.

Mineruæ origo qualis

C

Cæterùm notandum eſt Iouem, apud varias Nationes, varijs etiam modis fuiſſe deſignatum. Cartarius apud Eleos, pro exprimendo Ioue, exhibet virum ex auro, & ebure fabricatum in ſede Regia locatum ſertis ex oliua redimitum, cum Victoria in dextra, & ſceptro in ſiniſtra, cuius faſtigium aquila occupat, palla ſimulacri eſt aurea, varijs animalium, & florum figuris intertexta. Alioquin apud Leontinos, ad exprimendum Iouem, vir cum aquila in ſiniſtra, & iaculo in dextra pingebatur. Immo Cartarius Iouem, apud Arcades, pictura iuuenis nudi, cum patera in ſiniſtra, & thyrſo in dextra, cuius ſummitatem occupat aquila, pampinis coronati oſtendit. In Creta olim ſimulacrum humanum abſq; auribus viſebatur, & illud Iouis fuiſſe ferebatur, quo monebant eum, qui cæteris iura eſt daturus, vt neminem vnquam priuatim auſcultaret, ſed omnibus publicè conſulere deberet. Inſuper Cartarius, apud Lacedemones, ſimulacrum viri quatuor auribus referti, pro Ioue demonſtrat: hac enim ratione Principis prudentiam inſinuabant, qui quicquid de eo loquuntur populi, patienter audire debet. Quamuis alij hoc ſimulacrum tribus oculis inſignitum repræſentauerint, vt naturam cuiuſcumq; Principis manifeſtarent, quæ talis eſſe debet, vt omnia intueatur. Sed rectius, & ſatius eſt aſſerere, iuxta mentem Cartarij, hoc ſimulacrum Iouis tribus oculis fuiſſe figuratum, vt cunctis tria regna Cœli, Terræ, & Maris innoteſcant. Deniq; apud alios pictura hominis cum aue in dextra, & fulmine in læua varijs coronati floribus Iouem quoq; demonſtrat.

Iupiter apud Eleos quomodo pictus.

D

Iupiter quatuor aurib.

Iupiter tribus oculis.

Non

Non desunt simulacra Apollinem referentia: nam Antiquitas aliquando pinxit virum venusta facie, capillis aureis, pallio ex purpura, & auro intexto ornatum cum clypeo in dextra, & face in sinistra, & hoc modo Apollinem ostentauit. Alioquin apud Achæos, pro Apolline, vir nudus, pedibus tamen indutis, horum altero caluariam bouis premens pingebatur. Immo apud Lacedemonios, pro Apolline humanum simulacrum quatuor manibus, & totidem auribus insignitum ostentabatur, qua icone, sapientia significabatur, cuius Apollo symbolum esse dicitur, quam nemo nisi multarum rerum auscultatione, & multis operibus sibi comparare potest. Item apud alios Apollo galeatus, & triginta cubitos altus, cum arcu, & hasta effigiabatur: quamuis Cartarius hæc potius ad prærogatiuas Martis spectare existimet.

Apollinis varia icones.

E

Licèt icon viri tenentis arcum, & sagitta lacertam percussurus, Apollinem, nempe Solem demonstret, quoniam, vt voluit Cartarius, Sol radijs suis terrã exsiccando, talia animalcula ex putredine generari non permittit. Quemadmodum etiam effigies viri pede murem prementis, Apollinem, nimirum Solem significat: namq; Sol radijs suis putredini terræ resistens, murium generationem prohibet. Quando autem vir altera parte capitis abrasa, & dextra capillata, pingebatur, tunc simulacrum Solis intelligebatur, nã per capillos, pars anni dies habens longiores denotabatur, & per partem capitis abrasam, ex mente Cartarij, dies breuiores, & hyemales manifestabantur. Quamuis Valerianus, pictura viri cum pudendo erecto, & calatho supra caput, Osyridem, nimirum Solem exprimat: etenim, effigie pudendi erecti, generationem à Sole fieri, & figura calathi beneficium educationis indicat. Aliter, ex Cartario, vir nudus duplici refertus cornu, & sagitta aliquem veluti percussurus, Iouem, vel potius Solem radios in terram diffundentem significat. Tandem vir nudus supra quadratum lapidem facie caput leonis referens, cum cornu bouino in vtraq; manu indicat Solem, quem Persæ Mithram vocatum venerabantur.

Apollo, vel Sol.

F

Osyris, & Sol.

Posteaquàm Apollinem Iouis, & Latonæ filium eodemq; partu cum Diana, siue Luna genitum Antiqui retulerint, & propterea illam Phæbem, nimirum Phæbi sororem appellauerint; iure optimo post iconismum Phæbi, nimirum Solis, ad iconismum Phæbes ponderandum descendemus. Cartarius enim figura hominis nudi, capite accipitris vnà cum Priscis Lunam designat à Sole lumen recipientem, cum accipiter Solis symbolum esse diceretur. Alioquin idem author, effigie hominis nudi, capite Arietis, eamdem Lunam demonstrat, quoniam hæc Soli in signo Arietis copulata maiorem humiditatem influat. At, iuxta mentem interpretis Hesiodi, simulacro hominis tricipitis, Phæbe ostendiur, quæ in Cœlo Luna, in terris Diana, & in partibus infernis Proserpina nuncupatur. Aliter hac imagine tempus præsens, præteritum, & futurum denotatur, & apud Latinos triplex mensis diuisio in Calendas, Nonas, & Idus exponitur. Alij hac eadem icone, demonstrant Gerionem, alij hanc figuram Hispaniæ symbolum esse asseuerant, vel quia, vt notat Valerianus, Geriones ex Hispania ortum duxerint, vel quia Hispania tripartita esse videatur. Alioquin figura hominis tricipitis pluribus oculis, & manibus referti exponitur ille, qui in peragendis negotijs multorum consilio, & opera vtitur.

Phebe est Luna.

G

Phebe cur triceps.

Qui Mercurij iconismum videre desiderant, ad Cartarium confugiant, qui exhibet venustum caput tectum galero, quem duæ serpentum figuræ circumdant. Quamuis idem author pro Mercurio pingat iuuenem nudũ galero duobus alis munito tectum, cuius partes inferiores in quadratum lapidem desinunt: namq; illa quadrata figura, Veteres Mercurium Grammaticæ, Musicæ, Geometriæ, & Palestræ inuentorẽ fuisse insinuabant, cum vulgare Mercurij simulacrum à figura iuuenis cum caduceo, & talaribus ad pedes repræsentetur.

H

Iconismus Mercurij.

Vir cataphractus hasta, & flagello munitus, aliquando equestris, & interdum in curru ab equis tracto Martem Deũ significat. Verùm aduertendum est, quòd pictura famæ alas excutiens simulacrum Martis præcedit, & identidem hic Martis currus à quatuor equis ignem spirantibus trahi fingitur.

Martis simulacrum.

Ab icone Martis ad effigiem Cupidinis transeamus, cum hic Martis, & Veneris filius esse crederetur. Eustathius quandoq; expressit Cupidinem, delineans pusionem nudum pedibus alatis supra auratum currum, cum face accensa in dextra, & arcu in sinistra, vtrinq; nudi ensis figuram locat, & circa simulacrum innumeræ gentes

Cupidinis pictura.

cuiuſcumq; ſexus, conditionis, & ætatis delineantur, ſed inter has gentes mulier alba, & mulier nigra conſpiciuntur: hæc Cupidinis imago contra viros arma, contra mulieres facem, aduerſus Feras arcum, & alas propter aues geſtat, & demũ nudus pingitur, vt aquas ſubire poſſit; illæ verò mulieres, quarum altera alba, & altera nigra pingitur, diem, atq; noctem ſignificant. Hodie tamen Pictores ad Cupidinem exprimendum, nudum puſionem luminibus caſſum ſagittis, & arcu munitum effigiant, & ipſum Deum amoris cognominant. Cæterùm quidam Poeta meritò dubitat, cur Amor cæcus vocetur, atq; pingatur, cum tamen admodum ſit oculatus: præterquamquod oculos in amore duces eſſe alias declarauimus, propterea his carminibus ſuam profert ſententiam: ſcilicet hoc inde naſci, quia Cupido alios cæcos efficiat.

Cęcus an ille fuit, cęcum qui finxit Amorem?
Cęcus Amor non eſt, lynceus ille nimis.
Nam vigiles ſunt illi oculi, pętiq; truceſq;
Quos collimatos ad ſcelus omne parat.
Hic blandè illicijs nunc vtitur, hicq; tribunal
Imperij primum deligit eſſe ſui.
Excubat vnus in his, & ab his ſua ſpicula torquet;
Siue homines tentet, ſiue ferire Deos.
His oculos, pectus malè cauti figit amantis;
Mox miſer, accepto vulnere, cęcus abit.
Sic, quia ſorte facit cęcos ſua caſtra ſequentes,
Caſſus ob id duplici lumine fertur Amor.

Alia Cupidinis ſimulacra.

Non defuerunt prætereà, qui, iuxta opinionem Cartarij, Cupidinem nudum alatum cum duplici claue pinxerunt, vt ipſum duplicis Cæli portæ cuſtodem conſtituerent, quarum alteram animæ in corpus deſcendenti, & alteram animæ à corpore in Cœlum aſcendenti patere, hancq; Deorum, illam verò hominum portam eſſe Antiqui pronunciarunt. Meminimus etiam vidiſſe, pro icone Cupidinis, puerũ nudum alatum, qui, arcu depoſito, lyram contrectabat. Aliter Cartarius ad ſignificandum Cupidinem, & Anterotem, exprimit duos pueros nudos alatos pharetra munitos, & inter ſe ita dimicantes, vt alter ab altero palmæ ramum eripere velle videatur: quandoquidem vbi amor reciprocus verſatur, proculdubio hinc inde certatur, vt alter alterum in amando vincat. Aliter ex eodemmet Cartario, icon Cupidinis læthei, nimirum obliuione amorem delentis, exprimitur figura pueri alati nudi, & pharetra armati, qui facem accenſam in fluuio extinguere conatur.

Cupido lætheus qui.

Modò tempus accedit effigiandi Bacchum, qui icone puſionis nudi ſupra ſaxum ſedentis, & ambabus manibus botrum vuæ tenentis repræſentatur. Aliter, ex Cartario, vir prolixa barba, cum longa veſte, in antro vitibus circumdato iacens, & manu poculum porrigens pro Baccho pingitur. In Inſigni Ciuitatis Heracliæ, cuius Bacchus erat Deus tutelaris, ſic pingebatur, vir cum patera in dextra, & racemis vuę in ſiniſtra. Quamuis alii ad repræſentandum Bacchum vſi ſint ſimulacro viri nudi, cum botro in dextra, & pelle tygridis in ſiniſtra. Apud alios, pro Baccho, vir imberbis hedera coronatus viſus eſt. Demùm Priſcorum nonnulli Bacchum vuis coronatum cum ferula in dextra, & capitibus papauerum in ſiniſtra effigiarunt: ſic enim figura papaueris, poſt potum, conciliari ſomnum innuebant, & ſimulacro ferulæ, bibaces pænas promereri ſignificabant, quæ ſententia exprimitur hoc diſticho.

Bacchi Icones variæ.

Scilicet, vt vino plenus det corpora ſomno,
Poſtridiè pænas ſe meruiſſe ſciat.

Neptunus olim ſic pingebatur.

Inter hæc ſimulacra Neptunus connumeratur, pingebatur enim, ex Cartario, vir capillis cæruleis cum tridente, & buccina ſtans in marina concha tracta à duobus equis, iuxta partem poſticam, in piſces deſinentibus. Veteres Neptuno tridentem aſſignarunt, propter tria maria, vel ad indicanda tria aquarum diſcrimina, nimirum maris, fontis, & lacus, quibus omnibus hic Deus præeſſe ferebatur. Alioquin apud eumdem Authorem, pictura viri nudi, cum tribus corigijs in dextra, & panno ab humeris pendente, Neptunum quoq; ſignificat. Alij in exprimenda Neptuni effigie, virum nudum altero pede proram nauis prementem, cum Delphino in dextra, & tri-

& tridente in sinistra pinxerunt. Quando autem idem simulacrum conspicitur in concha marina à quatuor equis marinis tracta, cum venusta muliere, & pusióne supra Delphinum sedente, tunc Cartarius Neptunum cum Amphitrite, & puero Palemone esse autumat: quemadmodum si conspiciatur vir nudus corona regia redimitus, qui dextra tridentem, & sinistra stiuam premat, tunc denotatur commoditas aquæ, qua humanum genus iuuatur, non admodum absimilis vtilitati, quam humanum genus ex terra percipit.

Neptunus cũ Amphitrite, & Palemone.

Ex altera parte, si vir pictus capillis apio palustri similibus insignitus, squamis tectus, oculis viridibus refertus, & circa ventrem pinnulas instar delphini habeat, & E deniq; iuxta partes inferiores in piscem degeneret, iuxta sententiam Cartarij, Tritonem, designat. Veluti etiam pictura hominis cana, & prolixa barba referti cum capillis passis ad humeros, cilijs hispidis, simulq; copulatis, & pectore viridanti muscho tecto, & cætera piscis Glaucum Deum marinum denotat. Verùm quando obseruatur pictura senis, cum annosa muliere in curru per mare à duobus cætis tracto, quem Tritones præcedunt, & plurimæ nymphæ cum grege piscium sub vno custode concomitantur, tunc per virum, Neptunum, per mulierem, Tethidem, per nymphas, flumina in mare se exonerantia, & per currum, Oceanum terram circumdare intelligere debemus: siquidem rotæ currus rotunditatem terræ demonstrant, iuxta Ouidij assertum.

Glaucus Deus marinus.

Tera pilę similis nullo fulcimine nixa,
F *Aere subiecto tam graue pendet onus.*

Aesculapius Apollinis filius sic figurabatur. Iuuenis pallio indutus, cum fructu pinus in dextra, & baculo & serpente in sinistra fingebatur. Alioquin iuuenis sinistra limbum vestis tenens cum varijs fructibus, qui dextra duos gallos gestat, vt voluit Cartarius Deum Aesculapium ostendit. Alij, pro simulacro Aesculapij, virum barbatum cum galero in capite, pallio tectum, habentem in dextra iconem puellæ alatæ, in sinistra baculum serpente circumdatum, cum gallina, & noctua secùs pedes figurarunt: quandoquidem, imagine puellæ, valetudinem, gallina, victum ægroto conuenientem, noctua, dolores noctu grauiores, barba prolixa, medicum senem significabant. Fingebant quoq; nonnulli Aesculapium barbigerum fuisse natum. Alij autem ex imberbi statim fuisse factum, vt facile Medicis persuaderent momento horæ faciem morbi mutari posse, ideoq; occasionem non esse dimittendam, cum G Hippocrates in prima aphorismorum fronte occasionem præcipitem esse prædicauerit.

Icon Aesculapij.

Aliæ Icones Aesculapij.

Si Dei Panos simulacrum quis intelligere desiderat, scire oportet vrbem Panos olim in Aegypto fuisse, vbi imago huius Dei, erectis pudendis visebatur, qui flagellum in Lunam ad dextram simulacri sitam attollebat: addebant Lunam huic simulacro, quia cuncta humano vsui necessaria à Luna suppeditari existimabant. Alioquin communis pictura huius simulacri est imago viri cornuti pinea corona redimiti, auriculis caprinis, facie ignea, barba ad pectus vsq; promissa, pelle Pardi maculosa tecti, cum pedo in sinistra, & fistula ex septem cannis compacta in dextra, sed partes inferiores caprinam figuram referunt: hac enim ratione Antiquitas vniuersum significabat, non solum quia Pan apud Græcos omne denotat, sed etiam quia cornua H huius simulacri radios Solis, & Lunæ indicant, facies rubicunda ignẽ elementarem, barba prolixa aerem, & pellis maculosa octauam sphæram stellis ornatã demonstrat, Sed pedum propter obliquitatem, annum, fistula ex septẽ tabulis integrata, septem planetarum orbes significat, & tandem pedes caprini terram arboribus, fruticibus, & herbis hispidam manifestant.

Panos varia simulacra.

Cum prædicto simulacro Priapus maximam videtur habere affinitatem. Nam quamuis Cartarius, ad exprimendum Priapum, pingat pusionem crassum, & deformem, cum pudendo erecto, tam amplo vt totum pusionis corpus adæquare videatur: nihilominus, apud Aegyptios, fuit simulacrum humana effigie; Priapi nomine, quod læua penem arectum contrectabat, & dextra sceptrum disco, & pennis decoratum gestabat: sic enim virtutem Solis demonstrare posse opinabantur: namq; per genitale erectum, abdita in terræ visceribus semina, & herbas, virtute Solis tandem erumpere demonstrabant: etenim ad rem canebat Ouidius.

Priapi simulacra.

Herbaq; quæ latuit cerealibus obruta sulcis
Exerit è tepido molle cacumen humo.

Per sceptrum, imperium Solis in Cœlo, & in Terra demonstratur, discus indicat orbem, & tandem pennæ velocitatem manifestant; cum Sol quotidie spatio horarum viginti quatuor totum Cœlum circumdet. Non est igitur mirandum si Antiquitas simulacrum pudendi virilis in hortis locauerint, & Priapum appellauerint. Quamquàm postea hanc consuetudinem receptam fuisse scripserit Varro, quia hortos ad tutelam Veneris referrent, quæ totius generationis Dea esse perhibebatur. Hoc simulacrum, nimirum, membri virilis, in sacris Cereris Eleusinæ adhibebatur multis fascijs inuolutum; & antequam detegeretur, multis ceremonijs vtebantur: in primis diu ante fores sacelli morabantur, & multa alia circa silentium, & vestes peragebant, quæ Apuleius sigillatim recenset; sed quod magis ignominiosum erat, Principes, Philosophi, & ipsi romanarum rerum Domini, leuitate quadam ducti, ad fædum hoc simulacrum detectum conspiciendum accedebant.

Tutela Hortorũ qualis.

Antiquitas iconem Iani duobus capitibus insignibat; vt indicaret prudentiam ad illum spectantem, qui præterita scire, & futura præuidere profitetur. Quamuis alij scripserint Ianum hac figura formatum fuisse, vt initium, & finis anni significaretur; cum Ianus in medio collocatus vtrumq; intueatur. Alij Ianum quadricipitem figurarunt, vel quia rerum omnium principia, fines, introitus, & exitus illi essent cònsecrata, vel vt quatuor anni tempora indicarentur. Quamquam alij quadricipitem figuram Iano assignauerint, vt quatuor eius filias significarent, quæ dolore interitus patris actæ, laqueo vitam terminarunt: quandoquidem nonnulli rustici vino à Iano inuento donati, & facti temulenti, illudq; venenum esse rati, Ianum lapidarunt.

Iani Imago

Ianus quadriceps cur.

Canopus Deus, qui nauis Menelai fuit rector sic pingitur à Cartario, nimirũ vir crassus, & penè rotundus, collo obliquo, & tibijs breuissimis. Quamuis Goropius in Hieroglyphicis, pro Canopo Deo, describat puerum velato capite auribus magnis extantibus, & brachijs ita decussatim figuratis sub veste, vt manus dextra in sinistro latere, & sinistra in dextro conspiciatur, reliquum postea corpus basi quadrangula terminatur, in qua litteræ heiroglyphicè exaratæ sunt, dextra manus A. cũ funiculo tenere, & sinistra falcem gestare videtur. Quare pusio in illa ætate est constitutus, in qua pueri alphabetum discere solent.

Canopi Dei Imago.

Harpocratem pingebant Priscorum nonnulli puerum digito ori apposito, vt humanæ menti insinuarent nihil esse magis necessarium hominum saluti, quàm habere aliquem indicem, qui rationes omnes vitæ rudibus puerorum animis imprimeret, & quoniam hoc digito silentium indicatur: quapropter, hoc simulacro, sapiẽtes admonebant, sapientiam longa taciturnitate discendam esse. Quamuis Goropius alibi pro Deo Harpocrate, pinxerit pusionem sedentem supra basim circularem, dextra os prementem, & sinistra facem accensam tenentem, dextro brachio guttur galli gallinacei prementem, & sinistro humero pharetram sagittis plenam gestantem; deinde fastigium capitis huius simulacri aure asini exornatur, & frons icone Lunę decoratur. Apud Aegyptios, hoc Harpocratis simulacrum fuit notissimum, nimirum digito indice labijs impresso, vt silentium de Dijs immortalibus habendum esse manifestarent.

Lib. 5. hierogl.

Harpocratis varia simulacra.

Apud Romanos, quædam effigies obsignato ore, sub nomine Angerones, conspiciebatur: sic enim silentio prætereundum esse significabant: hoc simulacrum in sacello Volupiæ erat locatum, & ita appellatum, quia angores, & animi solicitudines expellere crederetur. Alioquin, pro silenij simulacro, Cartarius iuuenẽ imberbem, & nudum indice manus dextræ ori applicato delineat. Quamuis alij, ex eodem met authore, iuuenem astomum pelle lupi tectum cum galero in capite pinxerint; deinde toti simulacro infinitos oculos, & aures addiderũt: siquidem per tot oculos, & aures, significabant multa audienda, & videnda esse, sed silentio inuoluenda, quoniam simulacrum sine ore fingebatur; galerus quoq; simulacri libertatem tacendi, sed non loquendi denotabat, pelle etiam lupi silentium indicabatur, cum, viso lupo, vox adimatur.

Silentij simulacrum quale.

Iam peruenimus ad simulacrum Herculis, quod vt plurimum pictura viri nudi stantis,

stantis, cũ tropheo in sinistra, & claua in dextra mõstrabatur. Quãuis alij designantes virum nudũ cũ claua, & pelle leonis in sinistra, & ramo lauri in dextra, Herculem se ostendisse existimauerint. Alij pro Hercule, virũ nudum, cum tribus pilis in dextra, & claua in sinistra figurarunt. Alij virum nudum cum claua, & pelle leonis in sinistra, & dextra duos tauros stimulantem finxerunt. Quando autem conspicitur figura hominis robusti, qui iuuenem poculum porrigentem pugno percutit, tunc significatur Hercules, qui Ciathum iuuenem necauit, cum indecenter Pincernæ munus obierit. Pariter quando conspicitur icon viri magni, & robusti scyphum manu gestantis, ex Cartario, Hercules potator intelligitur, cum huiusmodi vas potorium ab Apolline dono acceperit. At quando apparet vir magnus claua, & pharetra armatus, Hercules pro Thebanis aduersus Mineos præliaturus ostenditur.

Herculis variæ pictura.

E

Cæterùm si contingat intueri iconismum, in quo sint infrascriptæ figuræ, nimirum vir pelle leonis indutus cum claua in sinistra, qui dextra ad se tripodem trahere conatur, quem ex altera parte iuuenis imberbis eripere nititur; deinde sint icones mulierum quarum prima arcu, & pharetra munitur, altera matrona esse videtur, tertia est galeata, & loricata, cum hasta, & clypeo Gorgonis capite insignito. Mulier armata Palladem, alia pharetra, & arcu munita Dianam, & matrona Latonam significat. Vir pelle leonina indutus tripodem trahens denotat Herculem à templo Apollinis tripodem auferentem, cum oraculum sibi fauens ad libitum audire non potuerit. Aliter apud Gallos olim simulacrum hominis senis fuisse referunt, quem ratione spolij leonis, & clauæ Herculem esse intellexerunt: hoc tamen simulacrum faciem in humeros conuersam ad numerosam hominum multitudinem illud concomitantem habere videbatur, sed omnium aures catenæ singulæ aureæ connectebãt, quæ mox veluti in fasciculum collectæ perforatæ simulacri linguæ inserebantur; siquidẽ, hoc simulacro, eloquentiæ vim exprimere conabantur. Demùm per virum robustum à terra subleuantem, & collidentem gigantem, intelligendus est Hercules, qui Antheum terræ filium compressione necauit.

Hercules tripodem de tẽplo Apollinis eripiens.

F

Si pingatur, vir claudus, turpis, nigra facie, plerumq; nudus, vel seminudus, pileo cæruleo tectus, interdum cum malleo, & incude, à Cartario Vulcanus Deus significatur. Vir ex omni specie metallorum, & lignorum conflatus, & ita magnus, vt, extensis manibus, vtrumq; templi latus attingat, à Cartario pro Deo Serapi apud Alexandrinos Aegypti exprimitur. Alioquin apud eumdem Authorem, vir canino capite, cum caduceo in sinistra, & ramo palmæ viridis in dextra, Deum Anubim denotat; cum, capite canino, sagacitas Mercurij denotetur, quem Deus Anubis repræsentat. Verùm si cernatur iconismus senis curui, pallidi, aperto ore, & baculo terram percutientis, Deum Momum, ex Cartario, manifestat. Sed quando pingitur iuuenis floribus coronatus, rubicundæ faciei, cum hasta in sinistra, & face ardenti in dextra, cithara de manibus quasi cadente, per rimas ostij thalami introspiciens Comum Deum repræsentat.

Vulcani Dei Imago quæ.

G

Momus Deus.

Comus Deus

Alioquin iuuenis nudus capillis circa frontem longis, caluo occipitio, cum nouacula in manu, & talaribus ad pedes supra rotundum lapidem locatus Cerum Deum ostendit, qui à Latinis occasio nuncupatur; quapropter Poeta canebat.

Cerus Deus qui.

Fronte capillata post hæc occasio calua.

H

Si pictura Dei Genij desideratur, confugiendum est ad gentes Eleorum, qui, ad exprimendum Deum Sosipolim, siuè Genium, pingebant puerum indutum veste variorum colorum, & stellis ornata, manu cornucopiæ porrigentem. Alioquin Cartarius, pictura iuuenis, cum funiculo in sinistra, & patera in dextra, quæ supra altare floribus ornato effunditur, Genium bonum manifestat, & vicissim figura hominis fusci, aspectu horribilis, & pelle lupina induti, Genium malum significat.

Geniorum Icones.

Inter simulacra Ethnicorum, duo iuuenes armis induti cum pilo in dextra visebantur, & Deos penetralia domus custodientes indicabant. Post Penates succedebant Lares, qui exprimebantur icone duorum iuuenũ pellibus caninis indutorum, cum figura canis ad pedes: namq; aliter etiam, iuxta mentem Cartarij, pingebantur, nempe duo iuuenes induti pannis sub axilla dextra pendentibus, & supra sinistrum humerum nodatis.

Penates.

Lares.

Si meditemur icones mulierum, primò se se offert mulier armata cum lancea in

dextra, & noctua in sinistra, quæ Palladem, vel Mineruam repræsentat iuxta illud.

Nocte vigent sensus, hinc est sacrata Minerua
Noctua, quę triplici lumine nocte videt.

Minerua. Ante sacellum Mineruæ in Capitolio locatum, tria simulacra genibus flexis olim visebantur, quæ à nonnullis Nixidia appellabantur, quia nixibus, & doloribus parturientium præstò esse crederentur. Consultò omittentes iconem Veneris, quæ figura mulieris venustæ cum columbis, & simulacrum Iunonis, quod icone mulieris cum pauonibus exprimebantur, accedemus ad ponderandam imaginem venerandę mulieris cum cingulo in manu, quam Prisci Viriplacam indigitabant, quia coniuges agresti odio inter se dissidentes conciliare dicebatur; immò maritus, & vxor statim, conceptis inter se odijs, ad simulacrum Viriplacæ confugiebant. A

Viriplaca qualis Dea. Insuper tres icones nudæ puellarum mutuò se amplectentium, sub nomine Aglaiæ, Euphrosines, & Thaliæ, simulacrum trium Gratiarum repræsentabant. His addebant tres fæminarum effigies, quas Prisci Deas fatales, nimirum Parcas cognominarunt, quia nemini mortalium parcerent; de his sic canitur.

Parcæ tres.
Sustinet ipsa colum Clotho, trahit altera stamen,
Perrumpit vitę tertia fila soror.

Hinc paulatim ad tartareas peruenimus sedes, vbi vir coloris fusci ebeno coronatus in tribunali sedens, cum tricipite cane ad pedes conspici dicebatur, quo simulacro, Cartarius Plutonem exprimit. Aliter simulacrum Plutonis pingebatur cum virga, vel claua in manu, aliquando cum muliere in alio tribunali sedente cum claue in dextra. Vir significat Plutonem partium infernarum regem, mulier denotat Proserpinam, clauis custodiam animarum significat, canis triceps terrorem animabus incutere dicebatur, ne ab Inferis egrederentur, aut potius indicat terram, quæ carnes tumulatorum deuorare videtur; quemadmodũ canis ille triceps animas exitum quærentes deuorare credebatur. Alioquin, ex sententia Valeriani, figura duorum humanorum capitum in tumulis expressa, cum his litteris D. M. Deos Manes manifestabant in quorum tutela defuncti esse perhibebantur. B

Plutonis Iconismus.

Manes.

Apud Inferos etiam pingebant senem horrido aspectu, oculis flammeis, barba longa, & implicita, vestibus indutum laceris, & Charontem cognominabant, vbi quoq; icon viri in aqua oretenus mersi cum arboribus fructiferis circa ripas Tantalum indicat. Non desunt alia simulacra explananda, nam significaturi Orpheum figurabant virum veste philosophica indutum, citharam pulsantem, cum multitudine variorum animalium, necnon arborum, quæ ad ipsum audiendum properare videntur. Quamuis Costalius huiusmodi simulacro vsus fuerit, ad vim eloquentiæ demonstrandam, quam Euripides Reginam, & Ennius Flexanimam cognominauit. C

Tantalus.

Gigantum simulacra ab Antiquis patefiebant iconibus virorum magnæ staturę, capillis per humeros difusis, barba ad pectus vsq; promissa, & cruribus serpentinis. Inter hos homines vastæ molis Tiphonem admirabantur pennis tectum, ore magno, & flammas spirante, capite sydera tangente, altera manu ad orientem, & altera ad occidentem porrecta. At icon iuuenis manu premens genitale Tiphonis significat Horum, qui Tiphonem superauit, quamuis eum non occiderit, cum transfiguratus in Crocodilum abierit. Demùm si conspiciantur figuræ Nympharum, quarum aliæ galeam, aliæ talaria iuueni porrigant, Perseum ad necem Medusæ se præparantem demonstrant. D

Gigantum pictura.

His addamus tanquam coronidem quoddam simulacrum Aegyptiorum, quod, effigie hominis, & Feræ figurabatur, & sphinx nuncupatum in vestibulis templorum locabatur: etenim hoc tanquam sacrum symbolum combinationis duarum virtutum, nimirum Prudentiæ, & Fortitudinis venerabantur; namq; per imaginem Feræ, robur, & per iconem hominis prudentiam intelligebant, quibus copulatis, vnũquodq; inexpugnabile esse arbitrabantur. Clemens quoq; Alexandrinus scriptis mandauit, quòd in æde sacra, quæ vocabatur Pylon in vrbe Diospoli, visebatur puellus, senex, accipiter, piscis, & crocodilus, cũ hac inscriptione, O QVI NASCIMINI, ET INTERITIS, DEVS ODIO HABET IMPVDENTIAM. Siquidem per puellum,

L. 5. Strom.

lum, ortum, per senē, interitum, per accipitrem, Deum, per piscem, odium, & per crocodilum impudentiam intelligebant.

Iam ad simulacra inanimatorum ponderanda accedemus, in quibus tamen humanæ effigies conspiciuntur. Namq; Cartarius, in figurando Mundo, vtitur icone viri pedibus obliquis multicolore vestimento induti, & capite magnam pilam sustinentis. Pila enim Mundi rotunditatem, pedes repandi nullam loci mutationem, & vestis multicolor variam stellarum naturam significant. Quid plura? ad exprimendos etiam ventos, Prisci figura humana vsi sunt. Nam simulacrum Boreæ erat vir malis tumidis, capillis niue tectis, caudis serpentinis, & alis cruribus annexis. Ventus huic oppositus nimirum Notus, siuè Auster, iuxta sententiam Cartarij ostendebatur figura viri alati facie obscura, & fronte nebulosa, capillis, & barba madidis: siquidem Ouidius de hoc vento verba faciens, pluuiam illi attribuebat.

Iconismus Mundi.

E

Ventorū simulacra.

——— contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab Austro.

L. 1. metam.

Si ventum ab orientali plaga venientem describere voluissent, pingebant virum nigri coloris alatum cum icone Solis ignei supra caput: sic enim Eurum ventum designabant: siquidem Sol oriens ignei coloris, Eurum sequenti die flaturum indicat. Verùm delineantes iuuenem molli facie, nudum, & alatum, floribusq; coronatum, Zephirum ventum intelligebant: etenim hic ventus Ver, & annum aperiens ab Antiquitate maritus Deæ Floræ constituebatur.

F

Mensium simulacra non sunt prætermittenda quæ, iuxta opinionē Eustathij philosophi, variè figurantur: nam quamuis homo bifrons Ianuarium mensem designet, quia hic Mensis præcedentis anni finem principio sequentis copulet; nihilominus Eustathius pingit iuuenem indutum, sinistram attollentem, & dextra canibus blandientem, quasi illos ad venationem incitaturum, cum, Mense Ianuario, homines ad Ferarum venatum incumbant. Pro Februario significando, senē pellibus indutum, pedibus nudis, penès loculentum caminum figurat. Vt Martius exprimatur ab eodem authore, miles cataphractus, hasta, & clypeo munitus pingitur: alludit enim ad nomen Mensis, qui ideo Martius nuncupatus est, quia Marti esset consecratus, vel quia milites, postquam hyemauerint, rursus hoc Mense ad prælium se accingant.

Mensium simulacra.
Ianuarius.
Februarius
Martius.

G

Aprilis exprimitur icone Pastoris cum capra, & hædis nuper natis; sic enim alludit ad talem Mensem, quo animalia passim multiplicantur. Sed si iuuenis venustæ faciei, crinibus per humeros difusis, & coronatus rosis in prato florulento depingatur, tunc Maium Mensem, ad mentem Eustathij, significabit. Alioquin homo rusticis indutus vestibus, brachijs, & pedibus nudis, corona ex lini floribus redimitus, & cum falce designatus Iunium denotabit, quo tempore, linum, & fænum perfectam maturitatem adipiscuntur. Sed homo pileo tectus totus ferè nudus in campis triticum metens significat Iulium, quo tempore, Messores in spicilegium incumbunt. Aliter homo nudus cum poculo in dextra, & sinistra pannis pudenda tegens ante balneum, Augustum demonstrat, cum hoc tempore homines vino, & balneis vtantur.

Aprilis.
Maius.
Iunius.
Iulius.
Augustus.

H

September autem declaratur figura hominis crinibus per humeros sparsis, & pedibus nudis, qui dextra vitem premat, & sinistra racemos demat. Quando autem icon iuuenis cum caueis auium, & pedicis in prato conspicitur, October intelligitur, cum hoc tempore homines aucupio delectentur. Siquidem homo indutus, pileo tectus cum bobus, & aratro Nouembrem significat. Et quando talis figura cum calatho seminibus pleno conspicitur Decembrem indicabit.

September.
October.
Nouember,
December.

Alij, ad singulum Mensem exprimendum, iuxta agricolarum mentem, figuris quidem humanis vtuntur, addentes figuram illius instrumenti, quod ruricolæ, singulis mensibus, adhibent. Alij, & fortè rectius, vt vnumquemq; Mensem repræsentarent, pinxerunt iuuenem manu ostendentem illud signum Zodiaci, in quod, singulo Mense, Sol ingredi solet, quemadmodum exprimitur his versibus.

Martius, atq; Aries producent tempora Veris,
Aprilis secum torui fert cornua Tauri,

Floribus

Floribus adducit Geminorum ſydera Maius,
Solſtitium æſtiuum Cancri fert Iunius axe,
Quinctilem menſem Leo feruidus igne perurit,
Auguſto meſſes ſecum trahit aurea Virgo,
Aequat September noctes examine Libra,
Scorpius Octobrem pugnax iubet ire minacem,
Exerit Arcitenens medio ſua ſigna Nouembri,
Solſtitiumq; afferſ hyemis Capricorne Decembri,
In medio Iani madidi ſtat ſydus Aquari,
Procedunt duplices in februa tempora piſces.

A

Ripa autem in ſua Iconologia quando ſingulos menſes repræſentat,ſemper figuris iuuenum vtitur, nec præter rationem, cum tempus in horas, dies, menſes, & annos diſtribuatur: namq;iure optimo horæ conſtituendæ erunt in ætate puerili,dies in adoleſcentia, menſes in iuuentute, anni in virilitate, & tandem tempus in ſenectute erit reponendum. Huius temporis diuiſio ſic ſe habet.

Abſoluit curſum duodenis menſibus annus,
Quatuor hebdomadas menſis complectitur vnus
Hebdomada eſt ſeptem rurſus diſtincta diebus,
Quæq; dies conſtat viginti quatuor horis;
Nec tamen integris numeratus partibus annus.
Ter centum cum ſexaginta quinq; diebus
Perficitur, ſi ſex tamen addas inſuper horas,
Integer inde dies quarto fit quolibet anno,
Hinc biſſextilis tum deniq; naſcitur annus.

B

Cum igitur hæc diuiſio germanam aſſequatur veritatem, nulla debemus teneri admiratione, ſi Doctiſſimus Ripa in figurandis menſibus, tot elegantes iuuenes pinxerit.

Fluuiorum ſimulacra. *Tyberis.* Cæterùm ſi aliquando incidamus in ſimulacrum ſenis nudi humi ſtrati, paſſis capillis, barba promiſſa, cum cornibus, & magnæ vrnæ adhærentis, ex qua copioſa ſcaturiat aqua, iconem alicuius fluminis eſſe pronunciabimus:propterea quod Cartarius, quando exprimit Tyberim, pingit ſenem frondibus, & fructibus coronatum, humi iacentem cum arundine in manu: ſic enim fertiles campos à Tyberi irrigatos demonſtrat; cum agricolæ illarum regionum lætamine non vtantur, immo illius quodcumq; genus in amnem proijciunt. *Padus.* Pariter figura ſenis nudi, cornuti, & humi iacentis brachio adhærentis vrnę aquam fundentis deſignat Padum fluuium,cornibus enim,ripæ fluuiorum obliquæ ſignificantur, vel, vt alij volunt, ad denotandum aquarum murmur, quod mugitui boum aſſimilari ſolet.

C

Nilus. Tandem ſenex ſedens ſupra Crocodilum, vel Hippopotamum, brachijs adhærens vrnæ aquam emittentis, vbi circa ſimulacrum ſexdecim puſiones diuagari videntur, Nilum Fluuium denotat,& per effigies ſexdecim puſionum,augmentũ Fluuij ſexdecim cubitos excedere non debere ſignificant.

His intellectis de fluuijs, ad alia, & varia examinanda ſimulacra properabimus. *Matrimonium.* Etenim Cartarius pingens virum cum iugo, & compedibus, matrimonium ſignificat. *Aeternitas.* Figura viri Elephantem equitantis,æternitatem demonſtrat: quapropter Antiquitas Imperatorem in curru ab Elephantis tracto pingebat, vt ipſum Deorum numero adſcriptum eſſe cunctis inſinuarent. *Seculi fœlicitas.* Quando autem duos puſiones in lecto colludentes figurabant, fælicitatẽ ſeculi exprimere credebant. Pictura iuuenis eleganti veſte ornati cum patera in dextra, & ſpica,necnon papauere in ſiniſtra,ex Cartarij mente, bonum euentum ſignificabat: quemadmodum figura iuuenis cæci, & alati pedibus ſupra rotam firmatis fauorem denotabat. *Fauor.*

D

Honor. Item puſio purpura indutus laureo ſerto coronatus àCupidine ad Deam virtutem ductus, ſimulacrum Honoris inſinuat. Quies verò deſignabatur ſimulacro hominis, qui pedem ſupra pedem poneret: quocirca huiuſmodi ſimulacrum in lapide tumulorum cælatur,ad requiem ſignificandam: quamuis nonnulli arbitrentur. Tali ſimulacro interdum otium, & aliquando meditationem demõſtrari. *Pietas.* Demùm quando icon mulieris duorum virorum iungere dextras videtur, ſimulacrum pietatis eſſe iudicabimus.

Ad

Ad finem, pro simulacro Furoris, Cartarius depingit virum aspectu horridum, facie sanguinolenta supra galeas, clypeos, & enses sedentem, manibusq; post terga reuinctis. Idem author, ad significandum Terrorem, ab Antiquis Mineruæ socium nuncupatum, quia in quocumq; bello semper adsit, figurauit, ad mentem Priscorum, puerum minacem varia facie, quam ad libitum mutat, & pluribus manibus insignitum. Quamuis alij, pro Terrore, puerum capite leonino pingendum esse existimauerint; alij autem puerum facie, & habitu muliebri, sed aspectu horribilem finxerunt.

Terroris icon.

E His tanquam coronidem addendum est Fortunæ simulacrum: erat enim icon fœminæ oculis captæ, nudæ, pennigeræ, dimidium barbæ habentis, & pedibus supra globum consistentis, cum cornu aureo in sinistra, & sceptro in dextra: cuncta autem in hoc simulacro contenta his elegantissimis versibus exponuntur.

Fortunæ icō elegans.

Visa tibi pictor Fortuna est fœmina: visa est.
Cur? quia fœmineo lubrica more fluit.
An Dea, dic sodes? Dea nota vtcumq; per orbem,
Cur globulo insistit? labilis instar aquæ est.
Cur oculis captam pinxisti? non videt illa,
Vel quibus aspirat, vel quibus ipsa nocet.
Cur pars vna vacat, pars plena est altera barba?
Eius quòd subsit sexus vterq; pedi.
F *Cur nudam? quod quicquid habet pueroq; seniq;*
Inconsulta etiam donet adusq; cutem.
Et cur pennigeram? vehitur quicumq; fauore
Illius, ex humili scandit ad astra loco.
Fundamenta pedes standi at cur dempseris? hacq;
Quæ ferat haud vlla sint stabilita basi.
Cur cornu læua auricomum, cur dextera sceptrum
Gestat? opes illud signat, id imperium.
Sit tibi mens quiduis pingendi libera; nam cum
Fortunam appellas, esse Chimera potest.

Qui plura in hoc genere scire desiderat, iconologiam Ripæ viri in litteris summi adeat, vbi simulacra Mundi, Elementorum, Fluminum, Ventorum, quatuor anni G temporum, quatuor mundi partium, & plagarum, immò anni, mensium, dierum, horarum, ætatum, temperamentorum, dignitatum, triumphorum, scientiarum, facultatum, artium omnium, necnon musarum, item virtutum, & vitiorum, quinq; corporis sensuum, variarum animi affectionum, & tandem ortus vitæ, & interitus, summa cum voluptate intuebitur.

SIMVLACRA COELESTIA.

H
VPERSVNT modò ponderandæ illæ icones, quæ inter sydera, iuxta mentem Astronomorum, humanam figuram repræsentare videntur, & quoniam constellationes humanam effigiem referentes, inter alias cælestes brutorum, & inanimatorum icones, permixtæ, & implicitæ apparent; quapropter ex omnibus enumeratis, nostræ historiæ famulantes eliciendæ erunt. Hic igitur est stellarum ordo, in quo Vrsæ duplices auersis caudis inuicem sibi aduersantur, inter quas obliquus Draco dilabitur: sub vnius pede est Serpentarius, cuius Serpentarij pedes frontem scorpionis tangũt: à latere stat Arctophilax, & sub pedibus eius Virgo cum spica in manibus apparet. Retrò eius vestigia iacet Leo, & medio æstiuo solstitio Cancer, & Gemini. Agitatoris genua caput Geminorum tangunt, & pedes eius cornibus Tauri iunguntur. Hædi maiori Vrsæ sunt proximi, quæ à dextris, iuxta coronam, serpentem in manibus serpentarij habet, necnõ Herculẽ, qui sinistro pede Draconis septẽtrionalis vecticem

Constellationũ series, & ordo.

ticem calcat, & alterum brachium Libræ, & alterum Coronæ porrigere videtur. Et ad minorem Vrsam vltimus pes Cephei tendit, qui Cygnum manu dextra apprehendit, super cuius alas equus extendit pedem & super equum Aquarius extollitur, iuxta quem Capricornus est. Sub Aquarij pedibus Piscis magnus austrinus apparet. Ante Cepheum est Cassiopea, & post tergum Herculis Perseus pedem extendit,& super Persei caput Cassiopea properare videtur. Inter Cygnum, & Genuflexum constituitur Lyra, in quorum medio, iuxta Orientem, Delphinus conspicitur, sub cuius cauda est aquila, & hæc de ordine aquilonari Constellationum.

Pars australis Cæli. Iuxta ordinem australem, sub aculeo Scorpionis ara est constituta, & sub eius corpore pars anterior Centauri videtur. Immò pes sagittarij ex alia parte sub circulo australi cernitur, & propè Centaurum cauda Hydræ, & Coruus locantur. Iuxta genua Virginis Vrna est posita, nimirum iuxta sinistram partem Orionis, sub cuius pedibus Padus, siue Eridanus fluere videtur, vbi quoq; Lepus resplendet,& retrò pedes canis refulget,post cuius caudam nauis est cōstituta. Ad Tauri pedem manus orionis extenditur. Anticanis siue Procyon est super caput Arietis. Et non longè à pedibus Andromedæ Deltoton est collocatum, & tandem sub Ariete, & Piscibus Cætus coruscat. Verùm quoniam Ausonius nonnullis versibus has omnes constellationes complexus est,non piguit illos recensere,vt inde facilius figuras humanas ex stellis repræsentatas eliciamus.

Manilij versus.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & Anguis,
Post has Arctophilax, pariterq; Corona, Genuq;
Prolapsus, Lyra, Auis, Cepheus, ac Cassiopea,
Auriga, & Perseus, Deltoton, & Andromedæ astrum,
Pegasus, & Delphin, Telum, Aquila, Anguitenensq;
Signifer inde subest bis sex, & syderacomplent,
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraq; Scorpius, Arcitenens, Capricornus, & Vrnam
Qui tenet, & Pisces. Hi sunt in partibus Austri
Orion, Procyon, Lepus, ardens Sirius, Argo,
Hydrus, Chiron, Thuribulum quoq; Piscis, & ingens
Hunc sequitur Pistrix simul Eridaniq; fluenta
Acarnar, Coruusq; Lupus, Crateraq; Corona.

Arctophylax. Arcturus. Inter figuras enumeratas, quarta, nempe Bootes, siue Bubulcus, & iuxta Græcos. Arctophylax, nimirum custos Vrsæ humana esse videtur. Hunc referūt fuisse filiū Helices, quę olim puella Calisto nomine filia Lycaonis in Vrsā mutata esse fertur: viginti duabus stellis hoc sydus integratur, inter cuius fęmora Arcturus celebris apud Poetas stella rutilat, quoniam autē hæc constellatio est tardi motus, itaut neq; oriri, neq; occidere videatur; idcirco de hac sic canitur.

Vrsæ tarda sequens vestigia, nomina sumpsi,
Arctum qui seruat dicitur Arctophylax.

Geniculator Quinta constellatio humana vocatur Hercules, Engonasin, Geniculator, Saltator, & ab Ausonio Genuprolapsus dicitur, qui dextra manu clauam quasi pugnaturus stringit, & stellis viginti octo constituitur.

Cepheus. Nona figura Septentrionalis humana est: repræsentat enim Cepheum olim Regem Aethiopum maritum Cassiopeæ filiæ Andromedæ, quam expositam Cæto marino deuorandam Perseus liberauit, & vxorem duxit stellis duodecim insignitur, & sic loquens introducitur.

Astra colo, dedit hoc timidi mihi bellua Ponti;
Aspice me nitidum sors mala læta fuit.

Cassiopea. Cassiopea sedet in via lactea stellis tredecim spectabilis, quæ est decima constellatio borealis, hæc autem sic loquitur.

Obliquo licet ores, tamen torquemur ab axe
Sydereo, facies non nocet atq; nocet.

Perseus. Succedit vndecima constellatio, quæ repræsentat Perseum Andromedæ liberatorem, qui dextra manu macheram, & sinistra caput Gorgonis, seu Medusæ,& iuxta nuperos Astrologos, caput Algol gestat, stellas sex supra viginti, & tres informes

formes complectitur, sicq; fari videtur.

Non genus, aut sanguis, sed me super athera virtus
Sustulit, hac homines, hac facit esse Deos.

Pro duodecima constellatione humanæ effigiei Andromeda catenis vincta conspicitur, quæ ex stellis tribus supra viginti integratur. *Adromeda.*

Quarta decima figura Septentrionalis est humana, quam esse Bellerophontē nonnulli referunt: sed, iuxta mentem Pausaniæ, est castus Hippolytus filius Thesei. Verum plerique authores in hanc descendunt sententiam ab hoc cælesti sydere Eniochum Atheniensem artis aurigandi inuentorem repræsentari, quem postea alij Erichthonium, alij Vectorem, alij Agitatorem nuncupant: quapropter sic introducitur loquens. *Auriga.*

E

Ars nocet, ars prodest, amisi fulmine vitam
Hac, petij radios hac ego sydereos.

Vigesimam cōstellationem borealem, Ophiucum, Anguitenētem, Anguigerū, vel Serpentarium appellant, quia hæc imago serpentem tenere videatur, & ab hac Aesculapium medicum celeberimum referri asseuerant, & vigintiquatuor stellis ornatum esse pronunciant. Orion est prima constellatio austrina octo stellis supra triginta integrata, in huius humero dextro magna stella bellatrix nuncupata conspicitur, huic similis in pede sinistro refulget. Romanis veteribus hoc sydus Iugula cognominabatur: quamobrem seruulus apud Plautum immobilitatē Cœli admiratus, dixit neq; iugula, neq; Vesperuginem, nimirum Hesperum, neq; Virgilias occidere. Referunt igitur Orionem in Bæotia fuisse Principem ab Atlante astronomiā edoctum: ideoq; ob huius facultatis excellentiam, post obitum, domicilia cælestia promeruisse pronunciarunt: idcirco Orion hunc in modum canere dicitur. *Anguitenēs quis fuerit.* *Orion.*

F

Inuidia flammis me perdere terra putauit,
Aeternum at reddens, me tulit ad Superos.

Succedunt ponderandi Gemini, quibus tertium Zodiaci signum figuratur. Delineatur autem duplex humana effigies, quia Sole hoc signum ingrediente, cuncta terræ nascentia vegetant, & augentur. Prisci Castorem, & Pollucem vnico partu editos, & inter sydera collocatos esse prædicant: De his igitur sic canitur. *Gemini.* *Castor, & Pollux.*

Sum frater, frater iunctus mihi creditur vnus,
Est vnus, nostrum claudit vterq; duos.
Vnus amor, mens vna simul, duo pectora seruant,
Qui dubitat, fratrem non amat ille suum.

G

Si contemplemur cætera Zodiaci signa, duo adhuc humanam referentia formam inueniemus: nam sextum Zodiaci locum occupat Virgo, quæ olim filia Icari, & soror Penelopes fuisse perhibetur, quæ, ob necem patris à rusticis ebrijs perēpti, tam graui affecta est mærore, vt semetipsam suspenderit: ideoq; à Dijs in hoc cæleste signum fuit transfigurata. Referunt igitur Astrologi, quòd quemadmodum Virgo est fæmina sterilis, pariter Sole hoc signum peruagante, terra sterilitatem nanciscitur, cum nullum fructum deinceps producat; de hoc signo sic canitur. *Virgo.*

Erigone, Fortuna, Ceres, vel filia Phœbi
Nuncupor, hæc lucis nomina dant tenebræ.

H

Postremò, in loco vndecimo Zodiaci Aquarius reponitur figuram humanam referens, quoniam hunc Ganimedem fuisse asseuerant, qui raptus à Ioue inter sydera fuit collocatus, sed nomen Aquarij sibi vendicauit, quia vrnam aqua plenam effundere videatur; id autem hoc disticho exponitur. *Aquarius.*

Errant, qui dicunt me Cecropa, sum puer, axes
Raptus ad æthereos ecce Iouis patera.

Astrologi tamen huic signo nomen Aquarij ab effectu assignarunt: quandoquidem Sol hoc signum illustrans pluuiæ copiam progignere soleat. Non defuerunt tamen Authores, qui effigiantes humana simulacra, singulorum Zodiaci signorum facies repræsentare conati sunt. Etenim Ioannes Angelus in Astrolabio plano figurans caput hominis in homine, primum signum Zodiaci designauit, & figura viri cum ense euaginato in dextra, primam faciem arietis indicauit: quemadmodum vir stans, & toga indutus secundam faciem eiusdem signi significat: sicq; in alijs facie- *Etymum Aquarij.*

bus

bus huius signi manifestandis humanum conspicitur simulacrum. Quando autē apud eumdem authorem, cernitur imago viri stiuam aratri prementis, cum tabella abecedaria, qua prima facies Tauri significatur, & sic deinceps de alijs faciebus huius signi videndum est. Verùm si conspiciatur vir stans, cum manu dextra porrecta, & sinistra cingulo adhęrente, prima facies Geminorum ostenditur; sicq; in reliquis faciebus huius signi exprimendis humanum simulacrum vario gestu accommodatum obseruatur. Immo vir vtraq; manu mutilus decimum septimum gradum huius signi ostendit; propterea quod, iuxta sententiam Astrologorum, qui, hac facie ascendente, nascitur, inutilis, ignauus, & segnis esse perhibetur.

Signorũ Zodiaci facies

Sequitur Cancer quod signum, ex mente Georgij Veneti, figurato humano pectore, manifestatur: attamen Ioannes Angelus in Astrolabio plano, figura viri, & mulieris, manibus iunctis, primum Cancri gradum significabat, & sic deinceps, in alijs gradibus huius signi exprimendis, humano simulacro vtitur. Idem author, icone viri Leonem equitantis, primam Leonis faciem demonstrat, & effigie rustici triticum ferentis primum gradum Virginis patefacit. Præterea pingit virum togatum sedentem, & multos libros apertos intuentem, vt primam faciem Libræ denotaret. Item figurans duos viros præliantes, primam faciem Scorpij monstrauit, & simulacro viri stantis cum gladio in sinistra, primam partem Sagittarij intellexit. Immò pictura viri pallio tecti, in actu gradiendi constituti, cum crumena in sinistra, primam faciem Capricorni docuit. Et quando pinxit virum cum aue in vtraq; manu, primam Aquarij partem patefecit: demum, effigie viri geruli baculo bifurco adhærentis, primam Piscium faciem ostendit: quamuis ex sententia Georgij Veneti, figura pedum humanorum, hoc postremum Zodiaci signum repræsentetur.

Cancer signũ caleste. *Leo.* *Virgo.* *Libra.* *Scorpius.* *Sagittarius.* *Capricorn.* *Aquarius.* *Pisces.*

STATVÆ.

PRISCI bifariam solicitati statuas insigni opificio fabricatas erexerunt. Primò in æternum illius monumentum, quem singulari afficiendum honore existimabant: immò, iuxta Valeriani mentem, statuæ, quæ olim maiores esse alijs visebantur, illorum Heroum memoriam testabantur, quos viuentes immodici honoris titulo cuncti prosequebantur. Deinde aliæ statuæ olim cælabantur, vt, ratione numeri, ratione loci, & ratione varij manuum, & digitorum gestus, intuentibus aliquid indicarent. De his igitur prima facie differendum esse censuimus. Itaq; Græci non solum, vt honoribus Demetrium Phalereum cumularent, statuas sexaginta supra trecentum erexerunt, sed etiam vt annum significarent, qui tunc temporis, teste Plinio, prædictum dierum numerum non excedebat. Alioquin ad eumdem annum significandum, authore Valeriano, vna tantummodo statua incidebatur cum dextra exporrecta, in qua digitus medius, annularis, & minimus versus volam inflexi erant, reliquis digitis extantibus, cum sinistra ita accommodata, vt vnguis pollicis ab indice premeretur, & digitus medius versus palmam curuaretur. Hæc quidem statua Ianum anni Deum repræsentabat, sed varijs digitorum gestibus tercentum, & sexaginta quinq; dies anni manifestabantur: nam digiti dextræ manus statuæ tercentum, & digiti sinistræ sexaginta quinq; indicabant.

Cur statuarũ varietas. *Statuarum cur varij gestus.*

Ratione loci, Veteres multas statuas venustam mulierem nimirum Venerem repræsentantes in quibusdam antris erexerunt, quibus singularem hominum verecundiam, in Venere exercenda, patefaciebant, cum cæteræ animantes palam congrediantur, & homines clanculum, & potissimum noctu liberis operam dare consueuerint. Quamobrem Pausanias cuiusdam sacelli Veneri nigræ dicati apud Maliastas meminit.

Statuæ in antris. *Lib. 8.*

Antequam descendamus ad illas statuas quæ vario manuum, & digitorum gestu multa significare dicebantur, de Capite, atq; oculis nonnulla publicare decreuimus. Nam Manasses Rex Iudæorum, vt legitur in sacris Biblijs, cum Isaiam Prophetam inte-

intermisisset, statuam quinq; capitibus decoratam sibi erigi iussit: hac enim ratione cunctis insinuare profitebatur se plus vidisse, quàm Prophetas, qui videntes à cũctis appellabantur. Pariter statua Iani duplici capite cælabatur, vt tempus præteritum, & futurum demonstraretur. Item Iouis statuam tribus oculis insignem in subdiali ara fuisse Pausanias tradit, ad quam Priamus, capta Troia, confugisse perhibetur, quæ postea à Sthenelco Capanei filio Argos fuit translata. Hac igitur statua tripli-ci lumine sculpta, triplicem Iouis prouidentiam ostendebant, qua, cælestia, terrestria, & inferna regere ferebatur. Aliquando Prisci statuas Principum cælarunt oculos auersos habentes, vt Iustitiam à donis alienam esse debere significarent, cum Principes munera subditorum aspernari debeant.

Statua Iani

Statua oculis auersis.

E

Si gestus manuum statuarum ponderetur: statua M. Aurelij ex ære fabricata equo insidens ante ædes lateranas dextram porrigit resupinam aliquantulum inclinatam, digitis disiunctis, pollice deorsum verso, qui gestus in statuis Pacificatores indicare solebat. Item statua T. Liuij Patauini supra fores Prætorij Patriæ cum digito indice ori admoto conspicitur, quo gestu fortè significatur, quod hic author scribendo tam multa complexus est, vt alijs scriptoribus silentium insinuare videatur. Tharsi quoq; olim visa est statua Sardanapali, manibus ita cælatis, vt se se complodere videretur, qui gestus lætitiæ signum esse dicebatur.

Statua T. Liuij.

Statua Sardanapali.

Modò de statuis absq; manibus fabricatis nonnihil dicendum est. Quandoquidem apud Veteres, statua Iani erat quidem biceps, sed manibus, atq; pedibus carebat: hac enim cælatura, vim Dei in pedibus, atq; manibus non consistere indicabãt; cum Deus rerum omnium opifex, solo nutu, totum terrarum orbem perterrefacere possit. Immò apud Athenienses, statuæ Mercurij sinè manibus visebantur: quamobrem Mercurius Cyllenius fuit nuncupatus: Græci enim homines sine manibus κύλλως cognominant: siquidem hac ratione sermonem sine gestu vi pollere significabant. Verùm cum apud Aristotelem duplex sermo habeatur, nimirum primæ, & secundæ intentionis, proculdubio sermo per hanc statuam Mercurij significatus ad primam intentionem referendus est, quasi sit sermo mente tantum conceptus: cum sermo secundæ intentionis instrumentis postea nimirum voce, & manibus indigeat, vt auditoribus aliquid persuadere possit. Insuper Mycerinus Rex Aegyptiorum viginti statuas ancillarum circa cadauer filiæ manibus truncis erexit, vt ostenderet pænam, qua eius vxor famulas viuentes affecit, quia adulterij tam nefarij ministræ fuerunt, dum operatæ fuerant, vt pater complexu filiæ abuteretur. Amplius Thebis omnes Iudicum statuæ sine manibus cælabantur, quia fortè indicabant munera à Iudicibus non esse sumenda. Immò apud has statuas alia sine oculis repræsentans Principem cernebatur, vt Principem nullo affectu animi solicitandum esse demonstraret; cum æquitatem tantummodo intueri debeat.

F

Statuæ sine manibus.

Statua viginti Ancillarum.

G

Statua absq oculis.

Si meditemur varios gestus digitorum, qui in manibus statuarum obseruantur; hi erunt penè innumeri; nihilominus in præsentia potiores tantùm notabimus. Meminit Valerianus cuiusdam statuæ ornatu barbarico, gestu saltatorio cælatæ, cum digitis supra caput, veluti aliquid argutum crepitantibus, qua effæminata & perdita mollities denotabatur. Præterea in aliquibus statuis manus dextra tenens fasces obseruabatur, cum sinistra ita accommodata, vt digitus minimus quasi in circulum conuersus medium volæ tangeret, quo gestu, vnitas notabatur: sic enim demõstrare volebant illum, cuius erat statua, semel tantùm dignitatem consulatus obiuisse. Et quando in statua, digitus minimus, & annularis manus sinistræ inflexi erant, vt paulò ante fuit exaratum, bis significabant: immò si talis gestus digitorum erat in dextra ducenties ostendebat. Deinde si digitus minimus, annularis, & medius sinistræ manus simul inflexi fuissent, ternarium numerum indicabant, sed talis gestus in dextra manu trecenties insinuabat. Verùm digitus medius, & annularis ad palmã curui, cæteris extantibus, in sinistra quatuor, & in dextra quadringenties manifestabant. Sed digitus medius tantummodo inflexus sinistræ manus, reliquis exporrectis, quinq; & in dextra quingenties denotabat. Digitus annularis sinistræ solus curuatus, cæteris extensis, sex, & in dextra sexcenties ostendebat. Digitus minimus sinistræ ita inflexus, vt infimum volæ tuberculum tangeret, septem, & in dextra septingenties significabat. Annularis, & minimus sinistræ manus in postremam vo-

Statuarũ varij gestus.

H

Varij numeri ex gestu digitorum.

læ partem flexi, octo, & in dextra octingenties aperiebant. Digitus minimus annularis, & medius læuæ ita curui ad extremam partem volæ, vt illam tegerent, nouem, ſed in dextra nouingenties recludebant.

Quando digitus index læuæ ita curuabatur, vt extremitatem vnguis in primam ſuffraginem pollicis figeret, decem, & iuxta dextrã manũ, mille indicabat. Et quando index ſiniſtræ ita accommodatus erat, vt retulimus, & minimus digitus ita inflexus, quemadmodum ſi vnitatem ſignificaret, vndecim demonſtrabat, cum tamen in dextra decem ſupra centum denotentur. Deinde digito indice ita accommodato, vt dictum fuit, & minimus cum annulari ſint ita inflexi, vt duo ſignificent, duodecim deſignant, qui geſtus in dextra manu, viginti ſupra centum denotat. Rurſus indice ita diſpoſito, vt deſcriptum fuit, & minimus, annularis, & medius inflectantur ad denotandum numerum ternarium, tredecim monſtrant, quo geſtu, in dextra obſeruato, triginta ſupra centum intelliguntur. Denuò indice figurato, vt ſupra, ſed tamen annularis, & medius curuentur ad denotandum quatuor, quatuordecim, & in dextra, quadraginta ſupra centum intelliguntur. Iterum indice ſic diſpoſito, ſi medius ſit inflexus pro numero quinario, quindecim, & in dextra quinquaginta ſupra centum oſtenduntur. Et ſic deinceps indice eodem modo figurato, & annulari ad ſignificandum ſex inflexo, ſexdecim, in dextra tamen manu ſexaginta ſupra centum ſignantur. Similiter indice, vt ſupra effigiato, & annulari curuo pro nota ſeptenarij, decem, & ſeptem, & in dextra ſeptuaginta ſupra centum ſignificantur.

Alij geſtus manuum.

Verùm ſi digitus index ſiniſtræ ita curuabatur vt eius vnguis radicẽ pollicis tangeret, nonaginta, & in ſiniſtra nouem millia demonſtrabat. Immò curuato vngue indicis ad infimam pollicis ſuffraginem, medio inflexo, & annulari, & minimo porrectis nonaginta quinq; intelligebantur; cui numero ſi addebatur index dextræ manus ad primam ſuffraginem ſui pollicis oppreſſus, ſignficabãtur mille, ex ambabus manibus ita diſpoſitis, mille, & nonaginta quinq; reſultabant, qui numerus apud Antiquitatem taciturnitatis ſymbolum eſſe dicebatur: hocq; inde colligebant, quia niſi puer ſpatio trium annorum loquebatur, qui anni mille, & nonaginta quinq; diebus conſtituuntur, hinc non amplius locuturum præſagiebant.

Numerus ſymbolũ taciturnitatis qualis fuerit.

Quando autem digitus pollex extremitatem vnguis in poſtremam ſuffraginem indicis figebat (loquendo tamen de ſiniſtra manu) viginti ſignificabat: cum tamen id geſtus in dextra manu duo millia denotaret. Sed ſi pollex, & index blando contactu vngues iungebant, in ſiniſtra manu triginta, & in dextra tria millia aperiebãt. Item pollice, & indice blando contactu iunctis, annulari, & minimo ſiniſtræ inflexis, triginta duo notantur. Verùm ſuffragine pollicis ſupra mediam partem indicis locata, itaut crux conſtituatur, in ſiniſtra mànu quadraginta, & in dextra quatuor millia intelliguntur. Rurſus digito pollice ſiniſtrę ad palmam paſſam inflexo, ad inſtar litteræ græcæ Γ. in ſiniſtra quinquaginta, & in dextra quinq; millia notantur. Iterum pollice inclinato; & indice ſupra eius mediam partem locato, in ſiniſtra manu ſexaginta, & in dextra ſex millia manifeſtantur. Rurſum pollice ſiniſtræ ita exporrecto, vt medio indicis adhæreat, ſeptuaginta, ſed in dextra ſeptem millia patefiunt. Demum pollice inter indicem, & medium porrecto, itaut index circumflectatur, in ſiniſtra octuaginta, & in dextra octo millia notantur.

Sequuntur geſtus ad numeros indicandos.

Hactenus de manu, modò de pedibus ſtatuarum aliquid etiam dicendum eſt. Quandoquidem in multis Priſcorum ſtatuis, pes ſiniſter porrectus fuit obſeruatus, quogeſtu, aggreſſionem indicare volebant; ſiquidem talis geſtus ad incedendum magis aptus eſſe videbatur.

Geſtus varij pedũ ſtatuarum.

Cum de ſtatuis geſtu manuum, & pedum aliquid ſignificantibus ſermo habitus ſit, nonnihil etiam diſſerendum eſt de illis, quę cum armis, vexillis, clypeis, & alijs quoq; animantium ſimulacris cælabantur. Sed vnà inſtar omnium ſit illa Hermanſal nuncupata, quam Goropius in ſaxonibus deſcripſit: hæc referebat virum armatum, dextra vexillum militare cum effigie roſæ tenentem, ſiniſtra libram, pectore inermi, Leone in clypeo ſculpto penes hanc erat Vrſus, ſtatua in campo florulento erat erecta, vexillum ex multis faſcijs haſtæ alligatis integrabatur: hac ſtatua indicari aſſeuerabat Goropius, nullam pacem talem eſſe, quin arma in promptu ſemper eſſe debeant: per inerme pectus, animus imperterritus erat intelligendus: per Vrſum ciuibus

Statua Hermanſal.

ciuibus sæuities insinuabatur, qua aduersus hostes referti esse debebant; Leo in clypeo sculptus magnum animũ, & regium denotabat, vexillum multis vittis hastæ alligatis constitutum, ciues vnanimes esse debere significabat: rosa in vexillo ficta ciues ad amicitiam paratos hortabatur: siquidem rosa Veneri sacrata ad amorẽ inuitare ferebatur.

Cum hucusq; de illis statuis verba facta sint, quæ ob variam manuum, & cæterorum membrorum cælaturam aliquid intuentibus significabant; modò breuiter illas complectemur, sed tantùm potiores, quæ in præmium doctrinæ, & virtutis fuerunt erectæ. Sesostris Rex Aegypti bellica virtute strenuus statuam adeptus est. Aristogitoni, & Armodio statuæ ab Atheniensibus fuerunt erectæ. Astylo Crotoniatæ statua fuit locata. Autolycus pancraciastes statuam habuit. M. Portius Cato, Demetrius Phalereus, Eunomius Locrensis, Verius Flaccus grammaticus, M. Claudius Marcellus, Mutius Sceuola, Homerus, Oppianus Poeta, Horatius Coclites, & Pausanias Cleombroti filius, ob virtutes, multis cumulati honoribus, statuas meruerunt. Immò Phryne meretrix, ob venustatem, statuam habuit. Iosephus Iudæus propter libros de captiuitate iudaica conscriptos, statuam Romæ obtinuit. Chelia Virgo Romana quia armata, & equo insidens ad declinandam vim Porsenæ Regis Hetruscorum se contulit, statuam est adepta. Insuper vt Claudio Secundo Romanorum Imperatori, Epicuro Atheniensi Philosopho, Minutio Augurino, Trebio, Numæ, Platoni, Phocioni Atheniensum Principi præstantissimos decernerent honores, insigni cælatura statuas erexerunt. Lucullus à Cheronensibus, Demosthenes ab Atheniensibus statua donatus fuit. Cononi Atheniensium Duci, & Euagoræ statuæ fuerunt positæ. Polydamas fortitudine insignis statua non caruit. Cylon ab Atheniensibus statuam sibi comparauit. Octauianum Oratorem Romani statua decorarunt. Archias Hybleus statuam meruit. Claudianus poeta Alexandrinus in foro Traiani statuam habuit. In monumentum Iunij rustici Philosophi M. Antonius Imperator statuam cælari iussit. Mantuani Virgilium statua honestarunt. Beroso Athenienses statuam posuerunt. In æternam Antonij Musæ Medici memoriam Romana ciuitas statuam Aesculapij statuæ proximam locauit. Caia Tarquinij vxor statuam in templo erectam promeruit, & sic deinceps per infinitas alias statuas huius generis progredi possemus: nam olim Romæ tantus erat statuarum numerus, vt alter populus lapideus esse videretur; sed quoniam, tractu temporis, innumeræ sunt dirutæ, in præsentia illas breuiter enumerabimus, quæ nostra ætate adhuc Romæ visuntur.

Qui statuã ob virtutes promeruerunt.

Virgilius Poeta à quibus statua donatus.

Populus lapideus vbi.

Alexandri Magni statua cum Bucephalo insigne opus Praxitelis ante ædes Cardinalis Ferrerij visitur. Item Alexandri Magni miles vulgò Pasquinus ante ædes Cardinalis Caraphæ Neapolitani. Egregia Apollinis statua est in viridario Magni Ducis Hetruriæ. Marmoream Aesculapij statuam ante ædes Cardinalis Caraphæ, & aliam eiusdem Aesculapij aliter cælatam in viridario Magni Ducis Hetruriæ licet intueri. Adonidis simulacrum marmoreum cum apro in ædibus Episcopi Aquinatis conspicitur. Augusti statua marmorea, necnon alia Armeniæ Regis captiui in Capitolio visuntur. Deinde statua Atrei in nouo Palatio Farnesiorum, statua Amazonis pulcherrima in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, statua Agrippinæ M. Agrippæ filiæ in villa Burghesia, & statua Anchyroes in hortis Cardinalis Carpensis conspiciuntur.

Statuę quæ hodie Romæ visuntur.

Cum antiquitùs Dijs potissimum statuæ decernerentur, non est mirandũ si hodie Romani statuam Bacchi in Viridario Cæsarinorum, & aliam eiusdem in Valle, nec non statuam marmoream Bacchæ nimirum mulieris olim Baccho sacrificãtis in ædibus vallensibus; immò Bellonã marmoream in ædibus Burghesij admirentur. Item mira Cereris statua in Capitolio, alia eiusdem in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, & demùm alia in hortis Cardinalis Ferrariæ conspicitur. Pariter statuam Cupidinis in Musæo Garimberti, aliam Castoris, & Pollucis in ædibus Fabij Bauerij, Co. Iulij Cæsaris simulacrum marmoreum in Capitolio, Colossum celebrem, cui Datia capta subest in hortis Cardinalis Cæsis, statuam Consulis in hortis Cardinalis Ferrariæ, & Cleopatram marmoream in Palatio Beluedere nuncupato Romani conspicantur.

Bacchi statuæ. Cereris. Cupidinis.

Cleopatræ.

Tanti fecerunt Ethnici sua Idola, vt cuicumq; non vnum, sed etiam plura simula-

Fauni. *Flora.* cra marmorea consecrauerint, nam Fauni statua in ædibus Cardinalis Burghesij,& Deæ Floræ in ædibus Farnesiorum,& Ganimedis in viridario Magni Ducis Hetruriæ ab omnibus cernitur. Verùm Herculis statuæ multæ sunt: siquidem Romani æneo Herculis simulacro excellentis artificis manu fabricato in Capitolio gaudēt, deinde Herculem marmoreum cum pomis in hortis Cardinalis Carpensis, aliam eiusdem statuam in hortis Cardinalis Ferrariæ, vbi est alia statua incognita, Herculem cum Leone colluctantem, in viridario Magni Ducis Hetruriæ, Herculē marmoreum in Musæo Garimberti, immo in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, necnon in Palatio nouo Farnesiorum, & demùm Herculem adhuc puerum cum anguibus in ædibus Albertonij cernunt. *Herculis varia statuę.*

Prædictis addantur Laocoontis elegantissima statua in viridario Pontificio, Lędę simulacrum in villa Burghesia, vbi est etiam Memnosinæ Mineruæ statua in Capitolio, vbi etiam Marcus Aurelius, Antonius Augustus lapideus conspicitur. Nili statuæ multæ ab Antiquis fuerunt fabricatæ, quarum vna in horto Vaticano, altera in hortis Cardinalis Cæsis est locata. Naturæ, vel Terræ statua est in Musæo Garimberti, & quædam nymphæ statua in horto Carpensi. Statua Pastoris, & Psiches villam Iulii Tertii Pontificis Maximi exornat, quemadmodum Pomona lapidea villam Burghesiam, & Parthorū Rex captiuus ædes Farnesianas, necnon alter Parthorum Rex captiuus ex nigro lapide fabrefactus ædes Cæsianas decorat. *Statua fluuiorum.* *Pomona.*

Statua Regionis Sinarum.

Romam

Romam in lapide porphirite cælatam, capite tamen, brachiis, & pedibus æneis villa Iulii Tertii Pontificis Maximi admiratur. In eadem villa locata est statua Deæ incognitæ, necnõ statua Spei. In ædibus Capranicæ, Sabinæ statua marmorea conspicitur, vbi quoq; est Semele marmorea. Sabinæ alia statua exornat ædes Farnesianas, immò alia ædes Episcopi Aquinatis, & alia hortos Cardinalis Carpensis, & Silenus villam Burghesiam. Sybilla cum libris sybillinis hortos Magni Ducis Hetruriæ, Satyrus puerum docens ædes Cæsianas venustat. Tandem statua ænea miro artificio elaborata in Capitolio; statua incognita in villa Margheritæ de Austria, & alia statua incognita in ædibus Hieronymi de Cupis, propè templum S. Mariæ de Anima, conspiciuntur.

Semele.

Sybillę statua.

E

Tyberis Fluuij statua in horto Vaticano cernitur: immò antiquã Tygridis Fluuij marmoream statuam in Capitolio nuperi statuarii Tyberi fluuio accommodarunt. Thalia marmorea, & Tyro Herculis vxor in horto Carpensi locantur. Vestalis Dea in marmore nigro cælata, manibus tamen, & pedibus ex marmore candido fabrefactis villam Iulij Tertij Pontificis Maximi exornat, ibidemq; simulacrum Veneris marmoreum refulget. Postremò statuam Zeti, & Amphionis, qui Dircem cornibus Tauri crinibus alligatam in fontem præcipitarunt, propter lapidis magnitudinem, & singulare artificium, in Palatio Farnesiorum cuncti admirantur: hanc historiam Apollodorus de Origine Deorum conscripsit. Prædictis tanquam coronidem addamus statuas colosseas Regionis Sinarum: etenim Incolæ ex lapide tam eminentes fabricant, & suis idolis consecratas in loco aperto, & conspicuo erigunt, vt per multa milliaria à viatoribus conspici possint; quarum icon subijcitur.

Dea vestalis.

Statua Zeti, & Amphionis.

F

INSIGNIA GENTILITIA.

CVM simulacris, & statuis gentilitia stemmata quamdam affinitatem habere videntur: propterea quod in his interdum partes humani corporis figurantur, & aliquando integra hominis simulacra vario modo dilineata cognomentis familiarum plerumq; conformia imprimuntur. Siquidem multæ sunt Bononiensium ciuium stirpes, quarũ stemmata effigies humani capitis decorat, cum in aliquibus caput pusionis, in aliis caput iuuenis cincinnati, in aliis caput vittatum, in aliis caput humanum inter priores Leonis pedes, & in aliis caput muliebre inter ramos arboris figuratum conspiciatur. Immò, capitis puellæ icone, Illustrissimum Bolognetorum stemma venustatur, in qua familia hodie Celeberrimi Doctores, & Senatores refulgent. Aliæ cognationes figuris duorum capitum caluorum, aliæ duobus capitibus circa verticem tonsis, pro insigni gentilitio, delectantur. Pariter aliæ ab iconibus duorum capitum Aethiopis non abhorrent. His addantur effigies triplicis vittati capitis, triplicis capitis Aethiopis, necnon triplicis capitis cum pileo turcico, quod postremum stemma stirpi de Turcis competit.

G

Capitis humani figura in stẽmate.

Bolognetorũ mentio.

Si manus ponderentur, comperiemus ciuium stirpem, quæ vnam manum, quæ duas, quæ tres, & quæ pingendo quatuor, sibi proprium stemma comparet. Cæterùm aliquando picturam manus cum arbore, cum rosis, vel cum vexillo, vel cum racemo vuæ, vel cum ramo oliuæ, vel cum figura crucis delineatas in stemmatibus conspiciemus. Attamen in gentilitio Insigni gentis Albanorum manus librum apertum sustinens figuratur, in qua familia hodie Doctores medicæ institutionis, & Iuris prudentiæ floruerunt, & adhuc florent: immò inter hos splendescit Dominicus Albanus Causidicus Excellentissimus, Iuris vtriusq; scientissimus, & de omnibus disciplinis, quâm optimè meritus.

H

Effigies manuũ in stemmatibus.

Quid? plures sunt ciuium Bononiensium agnationes, quæ humanum brachiũ pro stemmate pictum gerunt; aliquod tamen discrimen in hac brachij pictura obseruatur; dum aliud brachium cum palma, aliud cum arbore, aliud cum lilijs, aliud cum rosis, aliud cum falcula, & aliud cum manipulo auenæ effigiatur. Interdum in his stem-

Figura brachij in stemmatibus.

stemmatibus duo, & tria brachia figurata cernuntur: sed inter has stirpes nobilissima de Designis Familia, icone brachij extensi, & quasi ad consecrationem proni delectatur.

Tandem omissis illis gentibus, quarum stemmata picturam crurum, & pedum repræsentant, breuiter accedemus ad illas, in quarum gentilitio Insigni integra hominis simulacra refulgent. Quandoquidem nonnullæ stirpes icone iuuenis, aliæ senis, aliæ hominis syluestris, aliæ mulieris fortunam referentis delectantur. Aliæ effigie hominis veste teutonica induti, aliæ, pictura Peregrini, clarum stemma proprio generi addunt. Sunt quæ, delineato homine cataphracto, proprium stemma decorāt, & muniunt, veluti familia de Ferris, cui nuper Gaspar Medicus celeberrimus plurimum splendoris, & dignitatis adiecit, & nunc etiam Iulianus filius philosophicæ institutionis Doctor, bonarum litterarum longè peritissimus, & ædium Sanctæ Mariæ Maioris optimis Canonicis instructarum Antistes, hanc familiā illustriorem reddit. Deniq; non desunt ciuium Bononiensium cognationes, quæ in stemmate gentilitio duorum hominum se mutuo complectentium icones pingant, & aliæ duas manus copulatas symbolum Fidei repræsentantes figurant, & sic deinceps sexcenta possemus recensere stemmata, quæ figuras partium hominis, & integram eiusdem picturam exhibent, sed de his hactenus.

Icon hominis in Insignibus.

Familia de Ferris.

A

B

SIGNATVRÆ PARTIVM

Humani corporis in plantis.

OMnes herbæ, arbores, & frutices, necnon horum frondes, & flores sunt tanquam tot libri ab immensa superni opificis benignitate generi humano donati, per quos quicumq; industrius indagator ad veræ medicinæ cognitionem penetrare potest. Siquidem Deus omnipotens cuicumq; plantæ suum proditorem assignauit, vt genuinæ earum virtutes abditæ, per externas signaturas, nimirum per similitudinem formæ, atq; figuræ partibus humani corporis conformem proderentur, & patefierent. Etenim plantæ signaturis, tanquam tot linguis proprias hominibus vires insinuant. Professores igitur botanicę facultatis non modò in varijs herbarum nomenclaturis dignoscendis, & explorandis diligentes esse debent; verum quoq; vtiliora diuinitùs in plantis impressa vestigia rimentur, vt occultas earum prærogatiuas ab externæ faciei inspectione apprehendant.

C

Itaq; inchoando à capite notandum est, quòd Polytricon Apulei, Adiantum, & Tricomanes nonnullis cincinnorum inuolucris humanos capillos exprimunt: quare hæ plantæ crines densos, crispos, & pulchros reddunt. Thapsia tenui fronde humana æmulatur capillamenta; propterea, authore Auicenna, in crine restituendo, alopecia vexatis, nulli medicamento cedit. Vt omittamus oblongum muscum arboribus adhærentem, & herbas in palustribus nascentes, quæ, quoad formam, capillares sunt, & propterea earum decoctiones in casu capillorum commendantur.

Capillorum signaturę.

D

Nux, siuè iuglans integram capitis signaturam possidet: hæc enim herbaceo, & exteriori inuolucro, pericranium, cortice duriori, cranium, pellicula nucleū vestiente, piam cerebri meningem, & tandem, nucleo, cerebri figuram affabrè repræsentat. Quid mirum igitur, si herbacei corticis decoctione, capilli denigrantur, & ab eodem sal extractus vulneribus pericranii medeatur, & demùm si nuclei venenum profligantes, cerebro conferant, & extrinsecus applicati idem roborent? Nux indica sua magnitudine humanum caput quasi adæquat, & eius oleum in vitijs capitis vtiliter adhibetur. Scylla quoq; capitis figuræ consimilis, in epilepsia, & alijs affectibus huius generis suas prærogatiuas exercet. Folliculus floris Poeoniæ conclusus non modò capitis, sed eius futurarum typum exhibet; ideo in ægritudinibus cerebri

Capitis signaturæ.

Nux Indica

Scylla.

Pæonia.

rebri flores, semina, & radices huius plantæ præscribuntur. Betonica, & stæchas in orbe glomerato capitis æmulo flores, & semina producunt: quare à medicinis caput respicientibus meritò non excluduntur. Papauer capitatum, mala cydonia, cucurbitæ, & melones sunt fructus ad instar capitis formati, quapropter capitis doloribus miram vtilitatem afferunt; vt omittamus alias huius generis, & præcipuè Antirrhinum syluestre, quod flore, & semine caluariam humanam refert.

Betonica.

Papauer.

Antirrhinũ syluestre.

Caltha, Anthemis, Buphthalmus, Abrotonum fæmina, Aconitum Pardalianches, Helenium, Aster Atticus, Argemone, Anemone, & Hieracium, quo accipiter oculorum hebetudinem discutit, suis floribus, iconem oculi exprimunt, idcirco oculorum affectibus non modico sunt adiumento. Semperuiuum maius, alijs Zoophthalmon, & Romanis oculus Iouis nuncupatur, folijs in plantæ ambitu oculorum simulacra ostendit, & Dioscorides hac planta in oculorum inflãmationibus vtitur. Grana herbæ Paris pupillæ habent signaturam, ex his arte chymica oleũ elicitur, quod à Chymistis anima oculorum nominatur, estq; aduersus oculorum affectus efficacissimum. Immò flos Potentillæ pupillam in oculo repræsentat, & huius aqua chymicis organis sublimata in oculis vexatis est admodum singularis. Consultò omittemus Euphragiam, quam omnes Botanici à signatura, & ab effectu ophthalmicam indigitarunt.

E

Signaturæ oculorum.

Herba Paris

Potentilla.

Nasus pereleganter à folio menthæ aquaticæ refertur; huius ergo Extractũ amissionem odoratus restituit. Aures à folijs Asari exprimuntur; ideo conserua ex floribus huius plantæ parata auditui confert. Signatura gingiuarum à sedo minori muris adherente ostenditur; & succus ab hac herba expressus in scorbuto, & alijs gingiuarum vitijs commendatur.

Nasus.
Aures.
F
Gingiuæ.

Acini malorum punicorum dentes ostendunt; sic gingiuas læsas emẽdant, & dentes firmant. Viola dentaria, & aliæ species dentariæ radicem miro naturæ artificio compactam proferunt, nam quadam serie squammarum dentes æmulantur. Siliqua Hyosciami figuram dentis maxillaris habet, & huius oleum, vel radicis, aut seminis decoctio parata in aceto, in odontalgia præstantissimum remedium præbent. Demùm nuclei pinei dentes incisorios, & radices Pseudohermodactyli caninos mentiuntur; qua de re folia Pini in aceto feruefacta dolores dentium mulcent. Radices Vuulariæ, Ceruicariæ, & Scrophulariæ effigiem glandum gutturis referunt; ideò strumosis non sunt infrugiferæ.

Signatura dentium.

G

Pulmonaria saxis, & arboribus adhærens, & Pulmonaria altera maculis albicantibus insignita, quæ substantiam pulmonum exprimere videtur, in ægritudine pulmonum non improbantur. Anacardi fructus figura, & colore cordi sunt similes, sicq; labentes sensus reuocant. Radices Anthoræ, & Nardi montanæ duo ostẽdunt corcula, fructus Citri cor æmulantur, Melissæ folia, & Trifolij acetosi, cordis effigiem habent, ideoq; horum omnium eximiæ dotes, in roborando corde, celebrantur. Solanum vesicarium repens in vesicis semina nigra profert, sed nigredo seminũ albam humani cordis effigiem exhibet: quamobrem multi hęc semina ad cor valere retulerunt. Immò mulieres Siculæ hanc plantam, natura duce, Concordiam appellant, quoniam maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Consultò omittamus mala persica, & alios fructus huius generis, qui affabrè cor mentiri videntur.

Pulmonis, et cordis signaturæ.

Solanũ vesicarium.

Concordia herba quæ.

H

Manuum simulacra in folijs Ficus, & Ricini, necnon in radice Palmæ Christi intueri licet, propterea Mesue his plantis humores ad articulos fluentes vim purgandi attribuebat. Imaginem digitorum referunt radices Hermodactyli, in quibus vnguium etiam rudimenta conspiciuntur, & hæ radices, ex sentẽtia Serapionis, chiragræ opitulantur. Gramen quoq; in parietibus nascens in quinos surculos tanquam in quinq; digitos cacumen distribuit, Ischemon nonnulli appellant, & vtilitatẽ immensam digiti, & vngues ex hac planta accipiunt.

Signatura manuũ, & digitorum.

Figuram intestinorum in calamo aromatico, & cassia fistula obseruamus, veluti formam vmbilici in Cotyledone, seu vmbilico Veneris cõspicamur: idcircò Dioscorides hanc plantam ad amatoria valere prodidit; cum nonnulli vmbilicum lucem luxuriæ appellent.

Lienis formam in Scolopendra, seu Cetrach, necnon in Lingua ceruina, seu Phyllitide conspicari poterimus, quæ plantæ lienosis plurimum prosunt. Folia Hepaticæ

Signaturę lienis, & hępatis.

ticæ pinnulas hepatis repræſentant, &, in hepate refrigerando, æquale non habent medicamentum. Radix fumariæ bulboſæ, quæ Capnos phragmitis appellatur, Iecoris formam æmulatur; ideo hæc ſcyro hepatis laborantibus, iuxta mentem Actij, non parum vtilitatis eſt allatura, conſulto omittentes Pyra, quæ quodãmodo ſignaturam iecoris præbent, & iecori magno etiam ſunt adiumento.

Signatura renum, & veſicæ.

Signatura Renum in Portulaca obſeruatur; quare hæc herba affectis renibus non mediocriter conducit. Verùm Alkakengi, ſeu Halicacabum, item ſolanum veſicarium repens, ſtaphilodendron, & Colutea veſicaria, producunt veſicas humanæ veſicæ æmulas; quamobrem affectibus veſicæ laborantes ex his plantis ampliſſimum fructum conſequuntur.

Signatura vteri.

Vteri figura in radice Ariſtolochiæ rotundæ obſeruatur, ideo hæc radix puerperis mirum in modum opitulatur. Cyclamini radix, & Leontopetali figuram vteri referunt, quocirca Theophraſtus, & Dioſcorides has radices ad amatoria trahebant. Macis nucem myriſticam amplectitur, veluti matrix fœtum inuoluit; hinc macis, & nux myriſtica ſunt affectibus vterinis remedium ſalutare. Nymphæa habet ſignaturam ſecundinæ, & viridis cortex interior Betulæ, necnon ſabina figuram matricis venis ſanguineis inſignitæ referunt, ideo tartarum in his partibus concretum diſſoluunt, veluti medicamina ex nymphæa parata ſecundinam expellunt. Silentio Piſa inuoluuntur, quæ & ipſa vteri ſignaturam habere feruntur.

Pudendorũ ſignatura.

Arone integrum generationis inſtrumentum demonſtratur, à Fabis perfecta pudendorum, & colis glandis anatomia exprimitur: hinc harum farina affectis pudendis adhibetur. Fructus Pini figuram glandis penis exhibet, & in Venere ſtimulanda eſt ex vſu. Cicorium, erecto piſtillo, penem exprimit; ideo ex huius decoctione intrinſecus, & extrinſecus adhibita, in affectu pudendorum incredibilis vtilitas recipitur. Pręrermiſſis cicere, & lupino, à quibus etiam mentulæ figura repræſentatur.

Vtriuſq; ſexus ſignatura.

Omnes ſpecies Orchidum manifeſtam teſtium ſignaturam habent, quæ in ſopita Venere primum locum occupant. Immò Tragorchis, ſeu illa Satyrij ſpecies, quæ redolet hircum, inter cæteras, homines ad Venerem magis pronos reddit, cum hircus omnium animalium ſit luxurioſiſſimus. Radix Dracunculi maioris, inſtar teſticuli, bulboſa, Venerem prouocare dicitur. Item Porrum ſimile ſcroto Venerem excitare traditur. Immò Phallus humanam mentulam referens ab Hadriano Iunio in vſum venereum trahitur. Demùm vuarum acini vtriuſq; ſexus ſignaturam præbent; hinc Priſci optimo iure Venerem ſine Baccho frigere retulerunt.

Signatura pororum cutis.

Multæ ſunt plantæ, quæ radicibus hæmorrhoidales venas æmulantur, vt Chelidonium minus, filipendula, & multæ Ranunculorum ſpecies, quæ omnes hemorrhoidibus fructum non paruum afferent. Præterea aliarum venarum ſignaturam Lapathum ſanguineum poſsidet. His addatur Plantago quæ neruorum figuram exprimit; quemadmodũ Equiſetum, & filix fęmina ſpinam dorſi ęmulantur, cum decoctio ex his in aqua, & vino parata prædictæ parti magno ſit adminiculo. Folia Hypericonis cum ſint perforata porrorum cutis ſignaturam exhibent, quare in pellendo ſudore, & auferenda obſtructione commendantur. Geranium habet ſignaturam oſſis tibiæ; idcirco huius puluis in fractis oſſibus non parùm habet momenti. Deniq; tanquam coronidem addamus plantas integram hominis figuram referentes, cuius rudimentum in radicibus Mandragoræ, & Bryoniæ conſpicitur, pręterquamquòd in nemoroſis locis quędam ſatyrij ſpecies creſcit florem humanę effigiei producens; hac de re nonnulli Botanici hoc ſatyrium Anthropophoron appellarunt.

VSVS

VSVS IN CIBIS.

MVLTI hoc admodum demirari non desinent, quòd humanæ carnes humano esui famulentur: nihilominus Gaspar Balbus meminit nonnullorum regnum Dacim incolentium, qui lingua vernacula Batachi nuncupantur: apud hos publica consuetudine receptum est, vt viciniam incolentes non tenui apparatu excipiantur, quando consanguinei senio confecti, & mactati deuorandi sunt. Immo Rex Regionis omnes reos morti addictos Batachis donat: quemadmodum olim Romani capitali pæna dignos ad Bestias condemnabant: itaq; Batachi ad Reos accedentes præsentibus omnibus aulicis, capite, & pedibus truncatis, carnem incisam sale, & pipere conditã crudam, vorant: cum in Regno Dacim magna piperis quantitas gignatur. Rursus idem author memorat insulam Carnalcubar cognominatam, quam feri homines colunt, & humanis carnibus vescuntur; sed aduertendum est, quòd hi se inuicem non comedunt, sed homines alterius insulę deuorandos venantur: alioquin piscibus plerumq; victitant.

In I tiner. India oriẽt.

Batachi qui

Loco cit.

In horum confirmationẽ recitat Petrus martyr Cãnibales humanis quidem carnibus, sed præcipuè carnibus pusionum vesci: quapropter pueros comprehensos eunuchant, deinde, ob castraturam, pinguefactos in insigni epularum apparatu coquunt: quare in captiuis pusionibus eumdem præstant ritum, quẽ nos in gallis gallinaceis, suibus, & arietibus seruamus, vt tales bestię ad esum pinguiores euadant. Adultos autem homines ad ipsorum manus peruenientes, confestim perimunt, & eorum intestina adhuc recentia cum extremitatibus epulantur, cętera autem membra sale condita, tanquam tot pernæ suillę, ad tempus seruantur. Cæterùm mulieres cõprehensas non comedunt, quia apud ipsos obscænum, & nefas est, muliebri carne vesci; cum hæ tanquam gallinæ oues, & iuuencæ ad sobolem procreandam alantur, idcirco cui mirum non videbitur, si Petrus martyr referat in coquinis Cannibalorũ carnes humanas ad instructam epularum magnificentiam, cum carnibus Psitacorum, & Anserum elixari, & asari. Hodie igitur grauem deponemus admirationem si intellexerimus apud nos fuisse aliquem, qui inscius humanam carnem comederit: hæc enim ad mentem Galeni gustui grata, & carnibus suillis similis esse perhibetur. Audiamus igitur Galenum sic loquentem: *Carnes Suum humanis sunt similes; comperti sunt hospites, & coqui complures, qui humanas carnes pro suillis venderent: tametsi, qui eas edissent nullum omnino discrimen percepere. Quin & ipse narrantes audiui viros fide dignos, se se in Diuersorio publico ius est tasse delicatũ, cũ carnibus suauissimis: cęterùm, cum iam penè saturi essent, inuenisse digiti partem anteriorem, quæ videlicet ad vnguem est: quo perculsi, & metuentes eos, qui agebant in diuersorio, ne scilicet se quoq; vorarent, ceu ei rei assueti, protinus illinc exiere, & vomitu redditis, quæ ederant, ita iter denuò ingressi sunt.*

Decad. I. lib. I.

Canibalorũ mores.

Lib. 10. de simp. med. fac.

Digiti portio.

VSVS IN MEDICINA.

VLlam in humano corpore esse partem, nullumq; progigni excrementũ arbitramur, ex quibus, pro ægrotis, medicus nõ modicam frugem demetere possit: quandoquidem si respiciamus caput, habemus apud Sextiũ philosophum, quòd capilli primùm à pusionũ capite tonsi ad podagrã seruantur: siquidem circumligati fluxionis impetum coercere dicũtur. Capilli verò adultorum morsibus canis ex aceto medentur, & combusti vulnera capitis ex oleo, & vino sanant. At si in testa concrementur, oculorum scabiem, & pruriginem emendant. Sin fuerint capilli mulieris, & adurantur, horum nidore serpentes fugantur, sed rectius eodem odore mulieres vteri strangulatu, & procidentia laborantes adiuuantur.

Capillorum virtus.

Cranium humanum combustum in multis affectibus adhibetur: ideo huius cinis iuuat, quia humorem, & causam morbi exsiccãdo absumit: namq; ossa combusta formã substantiæ amittunt, & non nisi elementares qualitates supersunt, & quamuis ossa humana ęgrotis in aliquo liquore propinanda exhibere abominandum esse videatur, nihilominus non desunt authores, qui illa prędcribunt. In primis Vuecherius abradit os caluarię hominis circa comissuram sincipitis, & huius drachmam, cum iure, aut vino patientibus passionem colicam, aut internum aliquod apostema propinat. Pariter, ex mente Vuecherij, pilulæ epileptice componuntur, quę rasuram humani cranij recipiunt. Item cranij humani puluerẽ cum mistura puluerum caput calefacientium, & exsiccantium reponit. Crollius verò cranium inter medicamenta podagrica recenset: immo idem Author oleum ex ossibus hominis morte violenta perempti paratum, balsamum podagricum appellat. Insuper oleum ex caluaria vel cranio humano chymicis organis sublimatum, epilepticis pręcipuam affert vtilitatem. Conficitur etiam apud Quercetanũ Extractum cranij humani, quod tanquam thesaurum pretiosissimum aduersus epilepsiam prædicat, immò ex cranio sal extrahit, quem antiepilepticum appellat; vt omittamus aquam, & magisterium cranij, quæ omnia apud nos etiam parantur. Antequam à cranio discedamus, necesse est meminisse cuiusdam vnguenti armarii nuncupati, quod olim Paracelsus tanquam expertum Maximiliano Cęsari dono dedit, quo ferrum, quod sauciauit, aut lignum sanguine vulnerati madidum, si linibatur, patiens etiam absens sanabatur. Hoc igitur vnguentum, pręter humanũ adipem, mumiam, sanguinem humanum, oleum lini, terebenthinam, & bolum, vsneam quoq; seu muscum in humana caluaria aeri exposita natum recipiebat.

Ossa humana. *L.5. de secr.* *Li.2. Antid. spec.* *Balsamum podagricum* *Lib.1. pharmac. c.25.* *Vnguentum armarium quale.*

A cranio ad dentes accedemus: quandoquidem primus dens pueri, qui ceciderit, maximam pręrogatiuam habere perhibetur, si, antequam terram attingat, in dextrocherio includatur, nam mulieres hoc munitę doloribus vterinis minimè corripi creduntur. Antequam ad virtutes aliarum partium ponderandas properemus, nonnihil de cęteris ossibus paucis verbis complectemur. Haubertus, iuxta mentem Galeni, ossa humana in cinerem redigit, & ad podagram conseruis capitalibus permiscet. Crollius autem rectius operatur, dum ossa humana in fornace vitraria prius cremata pulueri cuidam admiscet, quem postea dysentericis non vulgariter prodesse asseuerat. Chirurgi nostræ ætatis in vlceribus disepuloticis polline ossium humanorum propter sympathiam vtuntur, & præcipuè in ossibus detectis, vt, carie ablata, citius carne cooperiantur. Animaduertunt tamen in vlceribus tibiæ, puluerem tibiæ, in vlceribus pectoris, puluerem costarum, & sic deinceps esse adhibendum. Euonimus ex humanis ossibus chymica arte oleũ parat, quod in sedãdis articulorum doloribus maximopere iuuat. Prędictis addit Vuecherius portionẽ ossis brachij, cũ sumitate alæ anseris gestatam laboranti quartana febre non mediocriter conducere.

Puluis dysentericus. *Lib. de secr.* *Li.1. Antid spec.*

Vmbilicus humanus suis non caret virtutibus; nam portio illius à puero nascente præ-

Virtus vmbilici humani.

Præcisa in annulo argenteo gestatur, vt carnem contangat: siquidem Cardanus hoc præsidio patienti dolorem colicum sanitatem pollicetur.

Pinguedo humana antequam ad vsum medicum trahatur, prius, ritu pinguedinis aliorum animantium, præparanda est, deinde in officinis medicorum est seruanda, nam ad neruos roborandos, propter aduersam valetudinem debilitatos, incredibili quadam sympathia commendatur. Præterea hic adeps pretiosum vnguentum Vuecherij ingreditur, ex cuius vsu laborantes pleuritide, & podagra amplissimum fructum sunt consecuti.

Li.2.Antid spec.

E Succedunt humani sanguinis virtutes examinandæ. In primis laborantes elephantiasi ex hoc multum adiumenti percipiunt: idcirco quando Reges Aegyptij hoc morbo vexabantur, eorum solia in balneis humano sanguine madefiebant. Item Orpheus, & Archelaus humanum sanguinem non infrugiferum præsidium in angina existimant: dummodo pars affecta sæpè laniatur. Epileptici virtute humani sanguinis à paroxismo liberantur; immò non amplius illum incurrent, si tres guttæ sanguinis ex interscapilio patientis scarificatione eliciantur, & vnà cum ouo corui in fine paroxismi ægroto exhibeantur. Alioquin alij ad liberandum à paroxismo epilepticum, pollices pedum incidunt, & sanguine inde manante faciem patientis inspergunt. Vuecherius in hoc casu sanguine humano labia patientis humectat, & statim paroxismum arcere profitetur. Quamuis alij, vt prorsus morbum comitialem exterminent, sanguinem humanum ægrotantibus propinant.

Sanguis in epilepsia.

Li.1.Antid. spec.

F Clarissimus Faloppius humanum sanguinem septies arte chymica distillat, donec omnis aqua euanuerit, deinde hac materia in resolutione neruorum vtitur. Euonimus ex humano sanguine, ouis, & carnibus quintam extrahit naturam, quam Chymistæ quintam essentiam appellant. Item, ex mente Alberti Magni, vitreis organis aquam ex sanguine humano sublimant, quam in omni genere ægritudinum, tam internarum, quàm externarum, magnificant. Aliter aquam humani sanguinis Crollius inter medicamenta ophthalmica recenset. Alij hanc aquam, in concinnando emplastro ad herniam, vsurpant: quamuis Galenus, pro humano sanguine, suillum substituat. Nostra ætate in officinis Medicorum, pro hernia, ceratum de pelle arietina paratur, quod porci onem sanguinis humani recipit.

In Basil. chym.

L.3.de Alim

G Oleum quoq; humani sanguinis in officinis Chymistarum fabricatur, sed Gordonius ex sanguine hominis rubicundi, & agentis annum vigesimum quintum miro artificio sublimat oleum, quod viuum appellat, quia plurimas ægritudines pellat, & homines in secunda valetudine seruet. Cæterum de simplici distillatione humani sanguinis, legendus est Brusuicensis in libro germanico distillationum. Tandem Vuecherius meminit salis ex humano sanguine parati, qui dolores sedare perhibetur. Præterea addatur Elixir vitæ à Chymistis paratum, quod sanguinem humanum recipit, deinde in febribus mali moris, & in virium imbecillitate adhibetur. Quid plura? Sanguis ipse humanus hæmorrhagiæ sanguinis medetur; si sanguis à naribus fluens supra ferrum ignitum exsiccetur, deinde puluis per calamum in nares insufletur.

L.2. Antid. spec.

H His notatis de virtute partium, modò ad vim totius ponderandam accedendum est. Sunt quædam gentes, vt populi Psilli, & Marsi, qui toto corpore prodesse possunt, nam tactu percussos à Serpentibus liberant, vt in Historia Serpentum explicauimus. Item ex mente Cornelij Agrippæ, masculus septimus absq; fæmella intermedia natus, tactu, sanandi strumas vim possidet.

Remedium strumarum

Medici nostræ ætatis in varijs morbis profligandis, humano corpore exsiccato vtuntur, & Mumiam Antiquorum esse opinantur. Quandoquidem Mumia est vox arabica, quæ apud Rhasim, & Auicennam, Pissasphaltum significat. Isaac tamen scriptis mandauit Mumiam esse vocem persicam denotantem quoddam liquamen in illis sepulcris inuentum, in quibus cadauera hominum aromatibus condita multos annos seruata fuerunt. Hæc mumia nonnullis Cerops nuncupatur, fortassis, iuxta sententiam Renodei, quia ceræ consistentiam habeat: reperiebatur autem in sepulcris Regum, & Heroum Aegyptiorum, qui quamdam futuræ resurrectionis cognitionem habentes, vt corpus humanum diutissimè incorruptum seruarent, myrrha, cinnamomo, aloe, gummi Cedri, alijsq; pluribus aromatis cōdiebāt. Verùm multos

Mumia quæ vox.

post

Conditura cadauerum Aegyptiorũ. post annos omnibus bello vastatis, & Sepulcris funditus euersis, in quibusdam liquorem instar mellis densum, & odoratum inuenerunt, quem Medici Aegyptii eximiis pollere virtutibus arbitrati, in multis affectibus adhibitum, tanquam mirabilem comprobarunt: quamobrem facti audaciores hanc cadauerum conditurам in tumulis aliorum Magnatũ quæsiuerunt, quibus exhaustis, tandem ad tumulos etiam hominum infimæ sortis accesserunt, in quibus liquamen multò deterius compertum est: hoc tamen sumptum mumiam appellabant, & in varijs morbis adhibebant. Hinc colligendum est non esse veram, & legitimam Aegyptiorum mumiam carnem exsiccatam illorum cadauerum, quæ in arena Arabiæ desertæ inuẽta in diuersas regiones pro medicinis transmittuntur. *Vera mumia nõ habetur.* Quamobrem ex dictis veram mumiam in nostris officinis minime seruari attestabimur. Et quamuis hodie nonnulli componant balsamum, vt humana cadauera à corruptione intacta seruent: nihilominus hoc balsamum à conditura Priscorum maximè discrepat.

Lib. 4. Mag. nat. Hodie, ex mente Portæ, cadauer aperto latere exenteratur, & caluaria dissecta, cerebrum eximitur, abiectis etiam pupillis, spinali medulla, & testibus, & spatio quatuor horarum, ex pedibus suspenditur, mox aceto destillato, & aqua ardenti lauatur; postmodum exsiccatum calce viua, alumine, & sale aspergitur, & biduo supra fumum myrthi, lauri, rosmarini, & cupressi suspensum seruatur. Tandem condimentum ex calce viua, alumine combusto, sale, aloe, myrrha, ligno aloes, oleo nardino, & cineribus rosmarini viridis, æris combusti, & cupressi, tartari, necnon ex croco, seminibus colochintidis, puluere antimonii, mosco, & ambra paratur, & hoc condimento per triduum corpus in loco aperto confricatur, & hæc de hodierna conditura sufficiant. *Conditura Nuperorum* B

Sin Antiquorum liquamen, ad cadauera condienda, adhibitum intelligere desideramus, confugiendum est ad Herodotum, & Diodorum Siculum, qui de hac materia verba fecerunt. Itaq; ex horum mente, tres homines hoc munus absoluebant. Primus circa ilia cadaueris humi strati locum incisionis designabat, deinde accedebat qui lapide ęthiopico locum aperiens, illicò ꝯfugiebat, ob metum circumstantium, qui interdum talem operarium lapidibus insectari solebant. Tertiò Pollinctores, eductis per locum apertum interaneis, præter cor, & renes, vino odorifero cadauer lauabant, & lotum vnguentis ex cedro, & aliis simplicibus pretiosis, spatio triginta dierum, linibant, deinceps myrrha, & cinnamomo inspergebant, vt odoriferum redderetur, tuncq; cadauer ita paratum, & conditum consanguineis tradebatur, pilis superciliorum, & palpebrarum ita accommodatis, vt tanquam homo dormiens repræsentaretur, & hic est primus modus, qui ad mentẽ Herodoti, in cadaueribus condiendis, ab Antiquitate seruabatur. *Primus modus cõdiẽdi cadauera apud Antiquos.* C *Secundus modus.* Secundus modus erat, dum corporibus minimè dissectis, per clysterem ex vnguine cedrino paratum, & in aluum iniectum, intestina educebant, deinde diebus septuaginta, corpus saliebant. *Tertius modus.* Tertius modus in egenis seruabatur, dum eorum ventrem lotionibus abstergebant, deinde spatio dierum septuaginta, sale corpus arefactum reponebant. Iudæi, teste Strabone, in condiendis cadaueribus, asphalto, siue bitumine vtebantur, verum melior conditura erat apud Aegyptios, de qua paulo ante verba fecimus. *Lib. 16.* Hodie tamen ad condimentum cadaueris, puluerem myrrhaceum nuncupatum adhibẽt, qui quodammodo vires conditurae Aegyptiorum æmulari videtur. Huius pulueris multiplex apud Authores descriptio legitur, propterea libet in præsentia vnam addere. D Sumunt copiam salis, alumen cum myrrha, & aloe fusum, absynthium, cinnamomum, caryophillos, piper, cuminum, siler montanum, & omnia in crassiorem puluerem redigunt, cum modici aceti inspersione, hoc puluere aluum cadaueris implẽt, & cera circumlitum feretro plumbeo includunt. Cum igitur ex dictis vera Antiquorum mumia, vel Aegyptiorum conditura haberi nequeat, Crollius tincturam mumiæ hoc modo parat. *In Basil. chym.* Sumit cadauer hominis rufi ætatis annorum vigintiquatuor suspensi, puluere myrrhæ, & aloes aspergit, deinde aliquot dies, spiritu vini macerat, & frusta in aere suspensa exsiccat, & tandem spiritu vini tincturam rubicundissimam extrahit, quam in exterminanda peste, & in expugnandis venenis, mirandũ in modum extollit. *Tinctura mumia.*

Reliquum est, vt virtutes excrementorum hominis examinemus; sed quoniam excremen-

excrementorum hominis alia vtilia,& alia inutilia in scholis Medicorum esse perhibentur; primùm de vtilibus, nimirum de lacte, & spermate verba fient. Itaq; lac humanum inter alia lactis genera in variis morbis propter sympathiā maximopere commendatur. Igitur lac humanum stomachi rosionibus conducit, pulmonum incommodis confert, affectibus oculorum ab ictu benignum, & salutare est præsidium, & tandem qui lacte matris, & filiæ perlinitus fuerit, oculorum metu tota vita liberari perhibetur. In vitijs aurium lac cum modico oleo præscribitur, & cum succo cicutæ vel cum modico opii podagricis vtilitatem affert. Postremò si quis potu hyosciami dementiam, incurrat, à copia humani lactis haurienda abhorrere non debet. Præterea spermati humano nonnulli vim delendi impetigines, sedandi dolorem podagræ, & dealbandi cicatrices assignat.

Virtutes humani lactis

Vis spermatis.

E

Si dirigamus animum ad excrementa humani corporis inutilia ita à Medicis appellata, nempè ad saliuam, sudorem, fæces, & vrinam, hæc admodum vtilia in vsu medico comperiemus. Primitùs saliua hominis potissimum ieiuni in exterminando multiplici affectu miris gaudet prærogatiuis: nam omne pustularum genus abstergit, lichenas, mentagram, & impetiginem delet, ad rem igitur canebat Quintus Serenus hunc in modum.

Virtutes saliuæ.

Si verò vitium est, quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poteris cohibere saliua.

Insuper vulnus à crabronibus, scarabeis, & araneis inflictum, humana saliua emendatur. quandoquidem, ex mente Auicennæ, hæc saliua scorpiones interimit, immo Scolopendras marinas, & alias bestias venenatas conficit, idq; præstare saliua dicitur ob quamdam qualitatem venenatam, quam partim à sordibus dentium, partim à vitiosis humoribus contrahit, nam ad os, & fauces assidui quidam fumi ascendentes sputum praua quadam qualitate inficiunt: hinc fit, quòd sputum quandoq; saporem amarum, quandoq; acidum, & quandoq; subdulcem participet. Amplius saliua humana vi digerendi, & concoquendi potitur; idcircò rustici mandunt triticum, vt cum saliua misceatur, hacq; ratione paratum, instar emplastri furunculis imponunt, eosq; celerimè digerunt, alioquin triticum in aqua maceratum concoctionem non ita celerem moliretur: optima igitur de causa nutrices panem mandunt, deinde instar emplastri, membris puerorum sugillatis applicant, quia ob virtutem saliuæ breui temporis spatio discutitur sugillatio. Demum saliuam mulieris ieiunæ, & præcipuè, si pridie à cibo, atq; vino se abstinuerit, ad oculos cruentatos valere nonnulli asseuerant.

F

Triticum cum saliua quod remedium.

G

Sordes aurium hominis ab vsu medico non sunt arcendæ, cum ex his laborantes hemicrania, perculsi humano morsu, & icti à scorpionibus, & serpentibus incredibilem vtilitatem sint recepturi. Quid plura? sudor etiam humanus inter medicamenta locum habet: siquidem olim in palestris sudor puluere mixtus, & in balneis strigmenta colligebantur, non solum, secundùm Plinium, ad linienda vlcera, & ambusta, sed etiam, secundùm Galenum, ad tumores præter naturam discutiendos, & ad dissoluēdum lac in mammis concrescens: immò quando huiusmodi Athletarum sordes sudoribus mixtæ erant sicciores, oleo rosaceo molliores reddebantur: audiamus igitur Galenum sic loquentem. *Porrò sudor etiam in palestris exercentium miscetur sordibus, conferetq; vt tumores præter naturam per halitum digerat; nam illæ plus repercutiunt, minus autem digerunt: at post adiunctum exercentium sudorem, acquirunt multum facultatis digerentis; ergo in phlegmonas vberum solę hæ sordes impositæ efficaciori sunt remedio. Sin sicciores videbuntur, cyprinum addito, & si non adsit cyprinum, rosaceum bonum miscuisse sufficit.*

Sordes humani corporis.

Lib. 10. de symp. med. fac.

H

Vrina humana non est prætermittenda, cum Medici in multis affectibus hāc non infrugiferam inuenerint. Primitùs hæc nitro admixta, & imposita, capitis furfures, & corporis exulcerationes emendat. Sextius philosophus eruum in hac macerat, & hoc medicamine maculas faciei à quacumq; causa ortas delet. Immò addit si vrina humana mulieri puerperæ degustanda præbeatur, secundinam illicò eiicit. Insuper vrinam podagris mederi multi autumant, exemplo fullonum, quos tali morbo vexari negant. Amplius hæc vrina scabiei, & lepræ medetur, cocta cum modico mali punici, & in aures infusa iuxta mentem Sextii philosophi, pus abstergit, & vermes abigit.

Vrinæ humanæ vires.

abigit.

abigit. Deinde idem author eam non solum in morsu viperarum, sed etiam in ictibus aliorum venenatorum animantium commendat.

Cæterùm sunt nonnulli, qui in medico vsu vrinam quidem humanam non abhorrent, sed illam tantummodo probant, quam pusiones, & virgines reddunt: hanc igitur difficulter spirantibus, & potissimum orthopnoicis propinant. Item hac cum melle in vase æreo decocta cicatrices emendant, & albugines oculorum delent. Immò hac cum aqua mellis, vel cum iure ciceris præscripta, Icteritiam tollere profitentur. Galenus de vrina humana hæc habet. *Cæterùm vrina hominum, vt si quid aliud, extergendi vim obtinet: quod cum alij multi satis indicant, tum maximè Fullones, qui sordida vestium ea expurgant atq; extergunt. Hanc eius virtutem cum Medici conspexissent, scabies, & lepras ea detergunt; perfunduntq; vlcera tum multa humiditate, tùm sordibus, & impuritate scatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem perfundentes.* Quæ verba Galeni in medium protulisse libuit, vt quæ hactenus de vrinæ humanæ virtutibus sunt dicta, stabilirentur. Crollius verò non vrina, sed calculo per vrinam eiecto vtitur, dum ex hoc salem artificialem componit, vt lithiasi medeatur.

Vrina pusionum.

Lib. 10. de simp. fac.

Sal pro lithiasi.

Tandem fæces humanæ & ipsæ hominum valetudini conducunt. Quamuis stercus humanum, & propter abominationem, & propter fætorem ab omnibus medicinis arcendum esse videatur; nihilominus non desunt authores, qui intrinsecus, & extrinsecus illud adhibuerint. Sextius philosophus hoc stercus comburit, cuius cinere vlcera cancerosa inspergit. Vuecherius hoc, instar emplastri, anginæ superponit. Immò alij hoc stercus siccatum cum melle, aut vino præscripserunt illis, qui febribus typicis affliċtantur. Vuecherius commendat quidem stercus humanū cum melle attico tanquam præstantissimum in columellæ inflammationibus, sed illud solum probat, quod puer reddiderit, qui biduo lupinis cum optimo pane fuerit nutritus: namq; tertio die redditum excrementum, ad prædictum vsum exsiccari iubet. Verùm hoc nobis non videtur arcanum nemini reuelandum; cum Galenus apertis verbis id exposuerit hunc in modum. *Erat autem stercus pueri siccum cum melle attico ad lauorem tritum. Victitabat autem puer, cuius stercus accepturus erat, vt ipse, qui medicamentum dederat, ostendit, lupinis, illis videlicet, qui ex more edi solent, cum pane benè cocto in clybano, modicum salem, & fermentum habente. Præbebat autem bibendum vinum puero in mediocri tamen quantitate, vt pefectè omnia in stomacho concoquerentur. Itaq; cum primo die eo victu esset vsus, postero tamen die nondum stercus capiebat, sed in eo quoq; die rursum eodem alebat victu, & tertio demū sumebat ad vsum.* Hinc postea Chymiatri edocti, ex humano stercore aquam sublimant, quam Cardanus in bubonibus, & morbis gulæ præstantissimam prædicat. Sed alij hac aqua fistulas sanari, vlcera difficilia curari, cancros, & tineam auferri, cicatrices dealbari, oculorum leucomata aboleri promittunt. Insuper epilepticis hanc propinant, in lithiasi hanc adhibent, & in hydrope hanc præscribunt, & demum tanquam mirabile antidotum, aduersus morsum canis rabidi, & aliorum venenatorum prædicant. Chymicis organis aqua ex humanis fæcibus educta tandem oleum distillat, quod Euonimus in fistulis, atq; cancris fælici cum successu adhibendum esse asseuerat.

Li. 1. Antid. spec.

Li. 4. de secr.

Galen. l. 10. de simp. med fac.

Aqua ad bubones, & fistulas.

In lib. de secr.

Postremò non defuerunt homines, qui humana etiam verba, & cantiones in morbis depellendis maximam vim possidere protulerint; quod minimè credendum esse asseueramus, & præcipuè, cum Quintus Serenus vir alioqui insignis verba faciens de typo febris quotidianæ declinando, cecinerit hunc in modum.

Verba quid polleant.

> *Multaq; præterea verborum monstra silebo.*
> *Nam febrem vario depelli carmine posse*
> *Vana superstitio credit.*

Qui plura de medicamentis ex humano corpore decerptis scire desiderat, quæ ferè sunt infinita, confugiat ad Quercetanum, ad Crolium, ad Milium, ad Renodeum, ad Clauem medicam, & alios authores huius generis, qui varia magisteria ex partibus hominis chymica arte parata descripserunt.

VSVS IN SACRIFICIIS.

DEO cæca fuit Antiquitas, vt prętextu Religionis, & ſuggeſtu Dæmonum ducta ad nefarias etiam hominum cædes præceps rueret; dum Ioui, Saturno, Baccho, & alijs numinibus falſis victimas humanas litabat. Etenim inoleuit nefanda conſuetudo apud Phœnices, vt infantes Magnatum ſorte ducti, & regio induti veſtimento Saturno ſacrificarentur: immo illos morti ſubtrahere nemini licebat: idcirco copioſis ciuiũ lacrymis, & funera, & ſacrificia humectabantur. Quamobrem quando Aſpar fuit imolandus, mater eius nempe vxor Annibalis apud Silium ſic conquerebatur.

Quæ porro hæc pietas delubra aſpergere tabo?
Heû primæ ſcelerum cauſæ mortalibus agris
Naturam neſcire Deum; iuſta ite precari
Thure pio, cædiſq; feros auertite ritus
Mite, & cognatum eſt homini Deus hactenus oro
Sit ſatis ante aras cæſos vidiſſe iuuencos.

L.4. Punic.

Produnt etiam Hiſtoriæ Ariſtomenem Meſſenium Ioui, quem Ithomaten appellabat, trecentos homines, inter quos fuit Theopompus, vnica vice litaſſe. Sed quod magis admirandum eſt, Romani olim toti imperantes orbi, in hæc etiam errata inciderunt: nam, apud ipſos, Saturnus, & Iupiter Latialis humana hoſtia placabatur: immo inter ſacrificandũ Numinis ſimulacrũ humano ſanguine aſpergebatur; donec Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Craſſo Conſulibus, S. C. cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano ſanguine litare nemini impoſterum liceret. Bacchus apud Græcos, in celebritate anniuerſaria, humana victima delectabatur: immo vir immolandus, ſeu immolatus maximam probitatis, & religionis gloriã apud cęteros reportabat. Rurſus in Chio, & Salamine per multas aetates, penetrauit conſuetudo homines Dionyſio ſacrificandi. Huius Dionyſij templum in Arcadia fuit, vbi puellæ penes aram ad necem vſq; flagellabãtur. Mars ab huiuſmodi ſacrificijs non abhorruit; nam quidam ethnici à prælio redeuntes, captiuos per centurias diſtribuebant, & ex ſingulis centurijs vnum iugulatum Marti conſecrabant. Immò ſcripſit Procopius, apud Incolas Thulæ inſulæ, ętate Iuſtiniani Imperatoris, victimam fuiſſe hominem, quem in prælio primum comprehendebant, huncq; Marti mactatum dedicabant.

Victima humana quibus Dijs immolaretur.

Martis ſacrificiũ quale.

Quid? numina etiam fæminea humanis victimis fuiſſe delectata hiſtoriæ referunt. In Aſia Laodicæi Virginem Mineruæ immolabant, quemadmodum Iupiter Lyceus apud Arcades litatione pueri gaudebat. Apud Tauros Scythiæ populos ſolemnis erat conſuetudo, vt aduenas, & præſertim naufragos tanquam tot hoſtias Dianæ ſacrificarent. Quemadmodum Sparthæ penès aram Dianæ Orthiæ puſiones flagellis percuſſos ſacrificabant. Demum olim Larundæ, nimirum Maniæ Larum matri in compitis humana capita dedicabantur: donec Iunius Brutus Conſul hoc ſacrificij genus horrificum, atq; abominandum abhorrens, loco humani capitis, papauerum capita deinceps immolanda eſſe decreuit: quapropter multi hac ratione ducti, plantam papaueris Lacundæ dicatam fuiſſe exiſtimarunt. Poſtremò Thraces Zamolxin, quem maximum Deum putabant, non alia ratione propitium fieri arbitrabantur, quàm ſi homo, penès aram, ictu lancearum concideret.

Aduenæ ſibi ſacrificãt.

Capita papaueris vbi immolata.

Infinitæ Nationes hoc ſacrificii genere vſæ ſunt: nam, iuxta Boriſthenem, homines pro victimis offerebantur, & in ſacrificio humanis oſſibus adolere ſolebant. Licuit etiam Celtis caput hoſtis captiui purgare, & caluariam auro celare; ſiquidem illa tanquam poculum in celebritatibus adhibebatur. Luſitani antiquitùs inteſtina cæſorum hominum diligenter intuebantur, vt inde vaticinia captarent, & abſciſſas captiuorum dextras, tanquam munera Diis litabant. Galatæ, & Maſſagetæ nõ aliter Deos conſuli poſſe putabant, quàm apud aras, iugulato homine, ex cuius caſu,

vel motu membrorum, vel ſanguinis fluxu, futura diuinare profitebantur. Itē Galli olim grauioribus morbis, aut periculis affecti, ad placanda Numina, vel homines immolabant, aut ſe immolaturos vouebant. Cymbri ſontes homines ſudibus affixos proprijs Dijs, tanquam victimas conſecrabant. Albani hominem ſacris initiatum, ſanctitate probum, & impenſè ſaginatum, cum alijs victimis, apud aras adolebant. Leucadij, ad arcendam Deorum iram, hominem de montis cacumine in mare præcipitem dabant. Senones, cæſo homine, ſtatis quibuſdam diebus, infanda ſacrificia celebrabant, & hac ratione omnia delicta expiari credebant. Perſæ, ad habendas Dijs gratias, iuuenes adhuc ſpirantes terra obruebant. Brittannis mos quidam antiquus inoleuit, vt nurus, & coniuges nudæ, & quodam herbarum ſucco dilinitæ in templo ſupplicarent, & ſanguine captiuorum Dijs litarent. Sed quid per antiquos vagamur ritus? legimus in hiſtorijs de inſula Carolina nuper ab Hiſpanis orbem luſtrantibus inuenta; quòd ſtatuæ æneæ ſuorum Numinum intrinſecus cauæ, frequentes ibi viſuntur, in quibus, tempore ſacrificij puſiones incluſos, igne ſubiecto Dijs adolebant: quamobrem demirari non debemus ſi legitur in ſacris litteris. Omnes abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt, Dijs ſuis offerrentes filios, & filias, & igni comburentes. Interpretes igitur, illa ſimulacra, ex ære cyprio, & alijs metallis conflata fuiſſe tradunt. Prædictis tanquam coronidem addamus ritum Mexicanorum, qui in templo, coram Deorum ſimulacris, viros, & fœminas iugulabant: præterea Sacerdotes ſumptis arundinum cuſpidibus, varias corporis partes ſauciabant, & effluentem inde ſanguinem Dijs offerrebant.

Sacrificia olim in Gallia qualia.

Deut. c. 10.

A

B

VSVS IN SPECTACVLIS.

HAEC rubrica cum præcedenti maximam habet conuenientiam: propterea quod, ſi ibi homines ad aras, coram circumſtantibus mactabantur; aſſimiliter hic, homines, coram populo, à Feris dilaniantur. Nam pro veteri conſuetudine, Romani tria ſpectaculorum genera exercere ſolebant. In primo Feræ cum Feris, in altero homines cum hominibus, & in tertio homines cum beſtijs præliabantur. Id confirmat Plinius, quando dixit Elephantes in Circo, Claudij Pulchri ædilitate curruli, aduerſus tauros pugnauerunt; & de ſecundo genere ſic ſcripſit: Nauali prælio in monte Cælio, defoſſo lacu, biremes, triremes, & quatriremes Tyriæ, & Aegyptiæ claſſis, magno pugnantium numero conflixerunt, ad quæ ſpectacula tot vndiq; homines confluxerunt, vt pleriq; aduenæ, inter vias, tabernaculis locatis manerent, & ſæpè, præ turba, plures exanimati fuerunt. De tertio ſpectaculorum genere retulit, Domitij Aenobarbi Aedilitate curruli, Vrſos Numidicos centum, & totidem venatores Aethiopicos in Circo, magna hominum cæde, dimicaſſe. Idcirco Caſſiodorus, qui hæc vidit, & ſcripſit, hoc certaminis genus tanquam horrificum, & infælix deteſtatus eſt: cum inuenirentur homines, tam audaces, qui vnica tantum ſpe decipiendi animalis ſiſi, cum feris contendere vellent, qui niſi Feram effugiſſent, nec ſepulturam interdum inuenire poterant, quoniam cadauer à Feris truculentiſſimè abſumebatur.

Spectacula Romanorū tria erant.

C

Præliū hominum cum beſtijs.

D

Non defuerunt tamen, teſte eodem Caſſiodoro, aliqui auari ſanguinem habentes venalem, qui theatrum ingredientes pertica tantùm muniti, Vrſo, aut Leoni beſtijs in id maceratis obuiam irent, & flexibili adminiculo ligni beſtiam in eos irruentem tranſuolarent, quæ poſtea tanquam pudore quodam ſuperata, victores ſuos vltra impetere negligebat. Alij, pugnæ cum beſtijs committendæ cauſa, ſcuto ex cannis contexto, quo cum redemptoribus erant pacti, armabantur, & in ſpectaculum læti prodibant, vbi Feram è caueis in illos emiſſam, illicò in terram proſtrati, & cannarum inuolucro tecti deterrebant, quæ beſtia eos denuò impetere non audebat: quamobrem, referente Caſſiodoro, non ſecus, quàm ſpinæ ericium in orbem collectum, debilis cannarum munitio hos ſeruabat. Alij labenti vtentes rota, Feras irruentes

Qua ratione Feras euitarent.

ruentes motus celeritate fallebant. Sunt verò hæc spectacula ex his, quæ Cicero ad Marcum Marium scribit hunc in modum: sed quæ potest esse homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transuerberatur? quam sententiam Ciceronis secutus Seneca, & huiusmodi spectacula detestatus, hæc prodidit. Nuper in ludo Bestiariorum vnus è Germanis cum ad matutina spectacula pararetur, secessit ad exonerandum ventrem, nullum enim aliud illi dabatur sine custode secretum, ibi lignum illud, quod ad emundãdum obscæna, adhærens spongiæ positum est, totum in gulam farsit, & ibi præclusis faucibus, spiritum elisit, & infra: Cum aduceheretur nuper quidam inter custodias, ad matutinum spectaculum missus, tanquam somno premente nutaret caput, eò vsq; dimisit, donec radijs insereret, & tandiu in sedili se tenuit, donec ceruicem circumactu rotæ frangeret. Secundo naumachiæ spectaculo vnus è Barbaris lanceã, quam in aduersarios acceperat, totam iugulo suo mersit. Quocirca nostra ætate Principes Christiani populis interdixerunt, ne spectacula huius generis celebrarentur, & horum loco Troiæ lusum, & Belli simulacra instituerunt.

VSVS IN BELLO.

PRINCIPES statimatq; ad martium certamen prouocantur, vel quando alteri bellum inferre volunt, hominum multitudinem congregantes, eos milites conscribunt, qui excellentes pugnas edere possint. Deinde ex his disciplina militari claros, & rei maritimæ peritissimos eligunt, vt alijs imperium classis demandent, alios in præfecturam deligant, & demum alios agmini equitatus præficiant. Hi postea cunctos milites centuriant, excercitũ recensent, & cohortes plenissimas ducunt. Amplius pro copijs tutissimũ locũ eligunt. alijs imperãt, vt vigilias noctis circumeant, & aliquos ad excubias tentandas ponunt: hoc igitur modo, constituta acie, producendo copias prælium prius tentant, postmodum, tota acie, manum cum hoste conserere nituntur. Immo, data occasione, exercitum augent, & auxilia multiplcare conantur, donec hostem, vel fundant, vel intercludant, vel penitùs perdant. Interdum homines ad explorandum alicuius vrbis situm mittunt, inde ad vrbem castra admouentes, & obsidione cingentes illam oppugnant, quandoq; struendo insidias cuniculos aduersus ciuitatem agunt, & præstò sunt illi, qui arces, & portas præsidijs firmatas occupare audent. Non defuerunt etiam mulieres bellicosæ, vt Cleopatra Aegyptia, Artemisia Regina Cariæ, & Amazones, quæ olim intrepidæ certarunt.

Varia militum munia.

Mulieres quæ militauerint.

Amplius, præter belli Imperatores, & ordinarios milites, in prælio sunt homines signiferi, equestres, pedites, antesignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, mensores, velites, peltati, cataphracti, hastati, scutati, ferentarij, nempe eminus dimicantes, sagittarij, chiliarchi, tyrones, rorarij, qui quadam leui pugna prælium ineunt, gregarij, triarij, omnium fortissimi, qui postremam exercitus partem occupant, dimarchæ, nempe duplici genere pugnæ certantes, mucronigeri, culteliferi, sclopigeri, spiculiferi, scorpionarij, qui, machinis scorpionibus nuncupatis, vtuntur, balistarij, fundibalarij, qui funda lapides iaculantur, colubrinarii, pyrobolarii, qui glandes ignitas in aduersarios vibrant. Cæterùm qui scire desiderat ordinem velitum, numerum Hastatorum, prærogatiuas Tribunorum militum, & Centurionum, diuisionem equitum, numerum manipulorum, situm turmarum, & munia præfectorum, adeat Iustum Lipsium, qui in libro de militia romana, hæc omnia diligentissime pertractauit. Placuit tamen vsum hominum in bello apud exteras nationes admiratione dignum tanquam coronidem prædictis annectere. Principes Regionis Cumanæ, pro scuto, hominibus vtebantur, dum quatuor Indi Principem semper præcedentes, ne violaretur, sua corpora iaculis hostium opponebant, & quando eorum quis perculsus cadebat, illicò alius substituebatur.

Nomina militũ ab officijs, quibus funguntur.

Mos Principis Cumanæ

VSVS IN VARIIS.

IN variis variæ hominum partes adhibentur: quandoquidem ſanguis humanus, in vndecimo experimento Artephii, vt in ſcholiis Paracelſi legitur, locum habet, dum ſimulacra virorum, & fæminarum fictilia humano ſanguine liniuntur circa caput, & capita vacua ſeminibus papaueris implentur, quæ ſtatuæ poſtea in terram proiectæ tot hominum, & fæminarum ſimulacra repræſentare feruntur, quot ſemina papauerum in capitibus includebantur; quæ nugamenta non ad ſpectaculum, ſed, ad aliquid ſignificandum, in arte chymica proponuntur. A

Cum ex ſanguine, iuxta Medicorum mentem, pinguedo generetur, ad vſum humanæ pinguedinis accedemus. Referunt igitur teſte Vuecherio, candellam ex humano ſebo paratam, & delatam in locum, vbi theſauri reconditi eſſe perhibentur, ſtrepitu illos detegere, & theſauris proximam extingui: quocirca nonnulli ex ſympathia quadam contingere arbitrantur: cum pinguedo ex ſanguine ortum trahat, & ex ſanguine ſpiritus inſtrumenta animæ dimanent, quæ in homine viuente deſiderio auri, & argenti irretitur. Inſuper dira cupido mentes hominum adeo inuaſit, vt quæ natura mortalium commoditati largita eſt, abutantur: quandoquidem, ex multis horum coaceruatis, lamiæ componunt vnguentum, cui ipſæ plurimum ſuperſtitionis admiſcent, nihilominus naturali virtute deſideratum ab ipſis effectum parere poteſt. Pinguedinem puſionum aeneo vaſe coquunt, addendo apium, aconitum, folia populi, fuliginem, ſanguinem veſpertilionum, ſolanum ſomniferum, mandragoram, lolium, fabam inuerſam, hyoſciamum, papauer, opium, & alia huius generis, quæ profundum ſomnum conciliare ſolent. Idcirco Vuecherius, poſt corpus inunctum prædicto linimento, mirabilia videri narrat: referunt enim tales maleficæ mulieres, ſe intueri, per quietem, theatra cænas, viridaria, formoſos iuuenes, & cætera huius generis, quibus ſummopere delectantur. Neq; id demirari debemus, quoniam ſimplicia vnguen deſcriptum componentia, ſomniorum violentorum cauſæ eſſe feruntur. Præterea aliud vnguentum huius generis Vuecherius in Antidotario deſcripſit. B C

Lib.10. de ſecr. *Theſauri inuentio.* *Puſionum pinguedo.* *Lib.15. de ſecr.* *Li.2. Antid. ſpec.*

Dentes potiſſimum puerorum ab hoc vſu non arcentur: quandoquidem, ex ſententia Sextii philoſophi, dens pueri ſeptennis incluſus in dextrocherio, & delatus à muliere, conceptionem adimere dicitur. Quamuis Albertus dentes puerorum in prima ætate cadentes colligendos eſſe pronunciet, antequam terram contingant, qui argento incluſi, & de collo mulieris ſuſpenſi ſterilitatem procreare feruntur: quamuis hæc omnia inter fabulas aniles recenſenda eſſe exiſtimemus.

Si dirigatur animus ad vſum cæterorũ oſſium, habemus ex Petro Martyre, apud Cannibales in angulis ædium, multa humana oſſa, & præcipuè brachiorum, & tibiarum reperiri, cum illis, ad cuſpides ſagittarum conficiendas, vtantur: cum illæ regiones ferro careant. Braſiliani quoq; ex oſſibus hoſtium in bello cæſorum fiſtulas parant, vt in itinere comitum animos recreent, & in bello, militum mentes ad perdendos hoſtes excitent. D

Li.2. primæ Dec. *Vſus oſsiũ.*

Ex humana vrina, & cupro idoneum auri ferrumen conficitur: præterquamquod aurifices ad aurum detergendum hac vtuntur. Immò lamina argentea ſupra vas vrina plenum locata talem contrahit rubiginem, quæ colorem lapidis lazuli æmulatur, qua pictores pro cæruleo transmarino vti poſſunt. Præterea Chymiſtæ vrinam humanam diſtillatam, ad quædam metalla ſoluenda, adhibent. Vitium ægrotantium præſidium eſt cinis farmentitius, & quercinus, cum aceto circa truncum aſperſus, ſed Vuecherius ſatius, & rectius eſſe putat, ſi vrina humana circa radices vitis fundatur.

Vſus vrinę humanę. *L.9. de ſecr*

Tandem saliua humana ingreditur vnguentum, quod secundum Vuecherium auctionem capillorum coercet. Item saliua humana hydrargyrum facile dissoluitur, ex quo postea Pharmacopæi vnguentum ad pediculos parant. Præterea saliuæ hanc attribuunt prærogatiuam, vt si aliquem pæniteat ictus eminus, vel cominus manu illati, & confestim expuat in volam manus, quæ percussit, tunc dolore percussus leuatur. His addamus quod in Labra Iouis Gnidij fonte, anguillæ manibus vescebantur, & idem contingere cuidam fonti Mesopotamiæ retulerunt.

Li. 3. Antid. spec.

E

DE MONSTRO IN GENERE

Caput II.

ÆQVIVOCA.

F

ESTVS cum omnia naturæ modum excedentia monstra appellauerit, proculdubio multa in genere monstrorũ constituentur; quãdo quidem Natura mirandum in modum in conformandis animaliũ conceptibus, in fingendis plantarum formis, & in rerum inanimatarum figuris, identidem ludit, dum monstrosas, & peregrinas conformationes rebus imprimit. Verùm, ne ambiguitas nominis legentes ludificet, placuit prima facie æquiuocationem explanare. Etenim monstrum quandoq; pro monstratione vsurpatur, quam significationem expressit Virgilius libro tertio Aeneidos, quando inquit. *Monstra Deum refero*. Item Præcentiones citharædorum, quas experientes temperantiam chordarum, etiam iuxta congruam harmoniæ rationem extensatum, edunt, monstra appellantur. Immò si contra vsitatum morem, aliquid in Mundo contingat, monstrum vocatur, & in hoc intellectu locutus est Horatius, quando pluuiæ abundantiam recenset, quæ in diluuio vniuersali iuga montium superauit, sic.

Mostra pro monstratione.

G

Terruit gentes, graue ne rediret
Seculum pyrrhe noua monstra questæ.

Li. 1. Carm. od. 2.

Quamuis alij fuerint huius opinionis, per monstra hoc in loco esse exponenda nuncia pauore plena: propterea Cicero scribens ad Atticum, hæc retulit. *Venerat duabus horis ante Cherippus mera monstra nuncians.* Vbi quidam interpræ tes, per mera monstra, aduersam Quinti valetudinem exponunt: licèt monstra etiam ad res incredibiles, & ad prodigiosa mendacia referantur; idcircò Quintus Serenus monstra nuncupauit illa verba, quæ ad exterminandos morbos à nonnullis proferuntur, his versibus.

Li. 4 ep. 76.

Monstra pro mendaciis.

H

Multaq; præterea verborum monstra silebo,
Nam febrem vario depelli carmine posse
Vana superstitio credit.

Amplius res intellectu difficiles, veluti latebrosa, & cæca quædam aenigmata monstra dicuntur, quem intellectum secutus Seneca libro primo Thebaidos sic ait. *Quis tanta monstra explicabit?* Rursus quando viri, vel mulieris adeo decora, & spectabilis forma cõspicitur, vt nil venustius à natura fingi possit, à vulgo monstrum pulchritudinis appellatur: quare ad rem Franciscus Petrarcha De venustate Lauræ sic canebat.

O delle donne altero, e raro mostro

Quemadmodũ ex aduerso vir deformitatis speculum, monstrum quoq; nominatur. Legitur enim in Vita Aesopi, quod vxor Xanthi tantam noui, mancipij nempe Aesopi deformitatem admirata, increpans maritum dixit. *Vnde mihi hoc monstrum attulisti?*

Monstrum pro pulchritudine, & deformitate.

difficiles

tuliſti? Immo vir ſupra humanum modum viribus pollens, & tanquam ſingulare for- titudinis ſpecimen, monſtrum cognominatur; propterera veteres Herculemin hoc ſenſu monſtrum indigitarunt, cum huius viri fortia facta, in cęteris doman dis monſtris, per totum terrarum orbem celebrentur.

Præterea cum monſtrum dicatur, quod ordinem ſui generis magna omnium ad- miratione, excedit, proculdubio virũ non vulgari ingenij dexteritate conſpicuum, tanquam monſtrum manifeſtabimus. Quare, iuxta hunc intellectum, Diuum Tho- mam Aquinatem, cuius ingenio nil præſtantius fuit, ingenioſum monſtrum me- ritò appellarunt. Ex altera parte hominẽ omniũ, quos terra ſuſtinet, impijſſimum, omniq; ſcelerum genere contaminatum, tanquam monſtrum nominant, & pro ge- nuino huius typo Neronem verum humani generis portentum, & monſtrum oſten- dunt: pariter Cicero in Catilinam, in hoc ſenſu loquens, monſtrum hominis ſe di- cturum eſſe atteſtatur. Petrus etiam Crinitus homines illos tanquã monſtra mon- ſtrat, qui volumina aduerſus rectam religionem, & Chriſtum compoſuerunt; vbi inter alia flagitia, quæcumq; de Chriſto à priſcis vatibus præſagita, de alijs quoq; intelligi potuiſſe tradiderunt, quæ opiniones poſtea à Diuo Auguſtino, Origene, & Cypriano mira facilitate exploduntur.

Monſtrum pro ſingulari ingenio.

Lib.9. de honeſt. diſcip. c. 10

Sed, præter has animi ferinas actiones, homines aliquando vixerunt, qui mon- ſtra merito fuerunt nuncupati, qui corporeas brutorum operationes imitantur. Nar- rat enim Ioannes Langius medicus celeberrimus fuiſſe in Auſtria homines, qui la- tratu, & pernicitate curſus, cum canibus contendebant: immo cum illis in ſylua illæſi aſſidue venabantur. Quid plura? vitium ipſum optimo iure monſtrum vocita- tur: ſiquidem ibi monſtrum nutriri aſſeueramus, vbi aliquod crimem latibulari ſigni- ficamus, ſumpta fortè metaphora à veris mõſtris, quæ, ob pudorem, in locis abditis aluntur. Demum monſtroſum hominem licet appellari illum, cui omnia benè, & proſperè accidunt, iuxta monoſtichon trochaichum.

Vitium dicitur Monſtrum.

Monſtroſa res homo, vnquam cui nihil mali accidit.

At quãdo, ꝑ quietẽ, horrifica aliquibus ſpectra, & deuia ſomnia apparẽt hæc ſomni mõſtra ſũmis rationibus cognominãtur. Et à nomine mõſtri nõ ſunt ſegreganda illa formidabilia ſimulacra, quę Dęmones, ad horrificãdos viros, Deo dicatos, repręſẽtãt. Immò ipſe Diabolus monſtri vocabulo cohoneſtandus eſſe videtur, dum ex varijs cunctorum animantium partibus propriam figuram aliquando integrat: ideo Diuus Hieronymus optima de cauſa Diabolum monſtrum monſtrorum nominauit.

Diabolus dicitur Monſtrum.

Inſuper monſtra ad miracula referri videntur, dum Ouidius, de transfiguratione ſororum Phætontis in populos, verba faciens, huic miraculo Cygnum Stheneleï fi lium interfuiſſe recitat his verbis.

Lib.2. Metam.

Affuit huic monſtro proles Stheneleia Cygnus.

Huic non abſimile miraculum, ſeu monſtrum erit, ſi accidat, vt Nouerca alioquin im- mitis ſęua, & monſtrifera ab authoribus appellata, priuignum ſingulari pietate, & charitate complectatur; quod in quadam ciuitate aduena admiratus obſeruans, id tanquam monſtroſum notauit: quemadmodum etiam ſi contingat, vt pater à filijs prodatur: hac de re Ouidius Scyllæ proditionem monſtrum nuncupauit.

Nouercę amor Monſtrum.

Lib.8. Metam.

Pariter abſurda quæcumq; monſtra dicenda erunt, dummodo naturæ ordinem ſuperent: etenim conuerſio fæminæ in marem, & viciſſim maris in fæminam huc re ferenda eſſe videtur; ſiquidem canit Auſonius hunc in modum.

Cuncti admirantur monſtrum, dum mollior agna
Aſtitit in tenerum de gregè verſa marem.

Abſurdum quoq; & ſimiliter monſtroſum eſt, ſi vir nubat viro: ideo Iuuenalis ta- xans ſanctitudinem ſimulatorum, qui tamen ad improborum genus hominum re- ferendi ſunt, meminit præſertim eorum, qui inuicem, præter naturæ ordinem, ritu mulierum, nupſerunt, & hoc monſtrum valde abſurdum appellauit.

Satyr. 2.

Scilicet horreres, maiorāq; monſtra putares
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum.

Et paulò inferius.

Vicit & hoc monſtrum tunicata fuſcina Gracchis.

Præterea medicina ſuis non caret monſtris: quandoquidem morbus, vel cognitu diffici-

difficilis, vel alicui Regioni peculiaris, apud cæteras Nationes monſtrum nominatur. Vnus inſtar omnium ſit Plica morbus Polonis familiaris, qui nil aliud eſt niſi pilorum glutinatio ita indiſſolubilis, vt pili tenaci glutine iuncti eſſe videantur. Prodit hic affectus à ſubſtantia viſcida, & glutinoſa, qualis autem ſit hæc materia, vbi, & quando generetur, & cur in has partes potius, quam in alias transmittatur; non eſt pręſentis loci explicare. Hoc vnum eſt Bononiæ annis nuper elapſis mulierem Polonam hoc affectu laborantem fuiſſe, ad quam ſpectandam tanquam ad monſtrum multi confluebant.

Plica qualis Morbus.

E Rurſus in medicina monſtrum appellari licet, quando aliquis pernicioſo, maligno, & lethali morbo afflictatus, & à Medicis tanquã deploratus relinquitur, nihilominus, præter omnium expectationem, conualeſcit: quocirca non ſine ratione canebat Ouidius.

Mõſtrum in Medicina

Sępè aliquem ſolers Medicorum cura reliquit;
Nec tamen hic, vena deficiente, perit.

Monſtra quoq; ad humana excrementa referri poſſunt: namq; in hominibus tẽperaturæ melancholicæ tales humores, & ita ab aliorum natura recedentes generantur, vt monſtra prorſus eſſe videantur: quapropter Galenus in Libro de Melancholia ſcriptum reliquit fuiſſe nonnullos melancholicos, qui aliquod noxium ſe deuoraſſe exiſtimarunt, cum quædam abominanda, & monſtroſa euomerent.

Excrementa mõſtroſa

Succedunt commentitia, & imaginaria Poetarum monſtra, quæ aliqua animaduerſione indigent. Retulerunt enim Caſſiopeam Cephei vxorem tanto venuſtatis F fulgore elatam, vt ſe Nereidibus pulchriorem iactauerit; hinc Nymphas indignatas à Neptuno impetraſſe tradiderũt, vt maritimũ monſtrũ Aethiopiã deuaſtaret, neq; Numina Nereidũ placari poſſe, niſi Andromeda Caſſiopeæ filia mõſtroſę belluæ exponeretur. Huius generis fuerunt monſtra, in quæ ſocij Pici Regis à Circe fuerunt transmutati, de quibus canit Ouidius hunc in modum.

Illa nocens ſpargit virus, ſuccoq; veneni
Cuius ab atractu, variarum monſtra Ferarum
In iuuenes veniunt, nulli ſua manſit imago.

Lib. 14. Metam.

Similia monſtra recenſet Homerus memorans Cyclopem in vaſto ſpeleo habitantem, carnibus humanis veſcentem, & lac pro vino potantem his verſibus.

G ἀυτάρ ἐπεί Κύκλωψ μεγάλην ἐμπλησατο νηδὺν
ἀνδρόμεα κρέ' ἔδων, καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων.

Lib. 9. odyſſ.

Ideſt.

Cęterum poſtquam Cyclops magnum impleuerat ventrem
Humanas carnes comedens, & ad hæc merum lac bibens.

Hinc poſtea alij Poetæ Cacum montis Auentini monſtrum igneum ſpirans halitum, & vicina loca deuaſtans finxerunt, cuius ſic meminit Ouidius.

Cacus Auentinæ timor, atq; infamia ſyluæ
Non leue finitimis, hoſpitibuſq; malum.
Dira viro facies, vires pro corpore corpus
Grande; pater monſtri mulciber huius erat.

Lib. 1. Faſt.

H His dictis de Poetarum monſtris, accedemus ad ponderandos homines, qui iuſtã ſtaturæ humanæ menſuram, vel magnitudine, vel paruitate non ſeruantes, inter monſtra recenſentur. Hi ſunt Gigantes vaſtæ molis proportione membrorum, & recta eorumdem conformatione referti, quos olim à terra genitos Poetæ fingebãt: qua de cauſa Horatius ſic canebat.

Monſtroſa ſtatura

Iniecta monſtris terra dolet ſuis,
Maretq; partus fulmine lucidum
Miſſos ad Orcum, &c.

Lib. 3. Car Od. 4.

Similiter Pygmei, Pumiliones, & Nani, ratione exiguæ ſtaturæ, in genere monſtrorum à nonnullis collocantur. Hanc æquiuocationem Gibbi, Claudi, macrocephali, & ſimiles non effugiunt; quamuis rarò non generentur, & quandoque à natura parẽtum non valde recedant. Quemadmodum à natura conſanguineorum non multum declinare videntur plures partus ad effigiem canis, bouis, & aliorum brutorum accedentes; cum tamen prædictorum animantium caput prorſus; non

Pumiliones inter monſtra.

ęmu-

æmulentur, ſed tantummodò prædictorum brutorum quædam referunt rudimenta, & lineamenta, ex quibus poſtea Phyſiognomi varios hominum mores elicere poſſunt, quæ doctrina in Phyſiognomicis Ariſtotelis continetur.

Aliquando in rebus etiam inanimatis, quædam ex cauſis abditis prodeuntia cōtingunt, quæ monſtri æquiuocationem incurrunt: veluti ſpectra hominum in aere digladiantium, & brutorum ſimulacra in nubibus apparentia: quamuis hæc potius portenta, & prodigia, quam monſtra dici debeant. Quamobrem olim Iudæi in ciuitate Hieroſolimæ, cum, ſpatio quadraginta dierum, varias equitum haſtis munitorum, & ſtolis aureis indutorum turmas in aere vidiſſent, & ſonitum clypeorum audiſſent, monſtra in bonum conuerti aſſiduè rogabant: nam Ioſephus hebreus, hæc portenta, ante deletam Hieroſolimam, apparuiſſe tradidit. Similia monſtra, ſeu potius prodigia memorauit Virgilius canens.

Monſtra cæleſtia. A

L.2. Aeneid.

Nec dubijs ea ſigna dedit Tritonia monſtris.

Nomen etiam monſtri ſortiri videntur illa animantia, quæ cum ſint vnius naturæ in ſuo genere, & perfectæ conſtitutionis; nihilominus ex fœmina alterius ſpeciei prodeunt: veluti ſi mulier ranam, aut ſerpentem enitatur; quod olim in Vmbria accidiſſe hiſtoriographi referunt; quapropter Lucanus huc reſpiciens quandoque canebat

—— Matremq; ſuus conterruit infans.

Similiter in paſcuis Nicippi, authore Aeliano, Ouis Leonem peperit, & ex annalibus Colmarenſibus, anno ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum, & duconteſimum, in Turego, Lupa domeſtica duos lupos rufos, & nonnullos canes maculoſos enixa eſt. Hæc autem non monſtra, ſed quaſi monſtra aliqui indigitant, cum ortum tantummodo monſtroſum, non autem ſubſtantiam habeant. His non abſimiles ſunt partus albi ex nigris parentibus prodeuntes, & viciſſim nigri ex genitoribus candidis in lucem venientes, quam opinionem Pareus ſectari videtur. Verum, & hi fœtus quaſi monſtra appellari poſſunt, quoniam nullam intuentibus admirationem niſi in comparatione ad ſuos genitores, afferunt.

In var. hiſ. B

Monſtra quaſi monſtra quæ.

Tandem aduertendum eſt, quod veluti in ſingulis gentibus quædam hominum monſtra oriuntur: aſſimiliter in vniuerſo genere humano quædam ſunt monſtra gētium, vt Monoculi, Cynocephali, & ſimiles, qui in Africa habitare feruntur. Sed neq; tales veri monſtri nomen ſibi vindicant; cum ex ſimilibus parentibus oriantur: poſſunt quidem nobis monſtra appellari, incolis tamen monſtra non dicuntur, cum illis nullam admirationem pariant. Id quod de hominibus huius generis exaratur, de brutis quoq; intelligendum eſſe promulgamus: nam piſces repertos eſſe humana facie Hiſtorici recitant, & Alexander ab Alexandro hominis marini meminit. Fulgoſius quoq; memorat piſcem humana effigie pelle anguillæ tectum. Immò Cardanus, & Bellonius in quodam lacu Pomerianæ, poſt inundationes, & ſæuas maris tempeſtates, piſcem mulierem captum fuiſſe diuulgarunt. De his animantibus ſuperius in primo capite, & in Rubrica differentiarum ſigillatim pertractatum fuit. His addamus, ex hiſtoria indica, anguillas cauda capræ, quæ ab indicis latebris prodeuntes, fluuijs exundantibus, ad mare confluunt: quamuis alij Authores has in mari indico naſci, ibiq; ali prodiderint. Hæc igitur licet rarò conſpiciantur, attamen vera moſtra nuncupari nequeūt, cum à proprio genere non degenerent. Hic igitur in gratiam lectoris iconem animalis Africani admodum deformis exhibemus, rotundo corporis ambitu inſtar teſtudinis, cuius dorſum duæ lineæ flauæ ad angulos rectos ſe ſe interſecantes condecorant, in quarum ſingula extremitate ſinguli oculi, & ſingulæ aures affixæ viſuntur; itaut hoc animal quatuor oculis intueatur, & totidem auribus audiat: vnicum tamen os, & ventrem habet, ſed plures pedes globoſum corpus adeo cingunt, vt in quamcumq; partem ſe vertere poſſit; cauda eſt longa, & in extremitate valde villoſa. Hoc non diſcrepabit valdè ab animali tetracephalo Ramuſij, quod quatuor capita tali ordine diſpoſita habebat, vt quatuor mundi plagas ſpectaret, & quò greſſu, horum vnum capitum ſe dirigebat, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequebatur.

C

Piſcis humana facie

Lib. 3

D

Deſcriptio animalis deformis Africani

Animal Africanum deforme.

Demum inter volatiles animantes, iconem galli indici auriti tridactyli repræſentamus, qui prima facie nobis monſtrum eſſe videtur; & tamen à ſuo genere minime degenerans nullam admirationem incolis Indiarum affert. Mira eſt galli ſpecies, & nulli volucrum generi pulchritudine inferior. Roſtrum reliquorum gallorum eſt diſſimillimum, ſed pſitacorum roſtris reſpondens: eſt enim aduncum in ſuperiori parte, & totum rubrum. Caput totum, pectus, & venter colore roſeo diluto: criſtis inſignitur duabus, primum carnea more noſtrorum gallorum, quæ propè roſtrum eſt; Altera criſta pennis conſtat luteis; oculorũ pupilla eſt nigra iris lutea, cũ cilijs pariter nigris. Aures magnæ, & erectæ aſininis non abſimiles, quas quiſpiam fictitias iudicaret, & tamen minime monſtroſæ ſunt, ſub mento pennæ quædam vi-

Deſcriptio galli indici.

rides

Gallus Indicus auritus tridactylus.

tides dependent, veluti barbæ figuram æmulantes: ex collo superiori, & vropygio, quæ viridia sunt, pennæ cæruleæ albis calamis ornatæ deorsum pendent. Alæ diuersi admodum coloris sunt: nam primæ earum pennæ obscuræ virent, sed ita sunt dispositæ, vt squamulas quodammodo efficere videantur, & harum medium linea alba percurrit, quæ sequuntur intensè admodum virent, sed in extremitate albæ sunt; harum tamen tres inferiores cæruleę sunt, sed circum circa subuirides. Extremæ deniq; remiges luteæ sunt, & omnium costæ albæ: inferior autem alarum pars colore est subcæruleo ad viridem tendens superior verò roseo, & costæ omnes itidem albæ. Cauda est duplex, prior exigua & quinque tantum pennis integrata, ijsq; rubicundis, & admodum breuibus, si secundæ caudæ comparentur. Secunda cauda nouem longissimis pennis constat, quarum alię alijs longiores sunt, & diuersum colorem sortiuntur. Maiores sunt ferrugineæ, pennulis tenuissimis oblongis fuscis hincinde depēdētibus cōstantes, in extremitate ceu oculos ouales rubicundos, & circumcirca cæruleos obtinent. Pedes rubri tribus digitis distincti, vngues cum calcaneo albi:

Caudæ galli Indici descriptio.

Itaq; monstra propriè dicta erunt illa, de quibus primo loco in præsentia differemus, mox de alijs quoq; verba facturi. Hæc sunt animantia aliquid humani habentia suis genitoribus valde dissimilia, & rarò contingentia, veluti homines trimani, fœtus semicanes, & similes animantes inusitatam structuram præ se ferentes.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

MONSTRVM, ex mente Isidori, ita nuncupatur, quia aliquid futurum monstrando, homines moneat: quapropter nonnulli hac ratione ducti monstrum quasi monestrum appellarunt, vel quia monendo, aliquod mysterium diuinæ vltionis pręmonstret, vel quia tanquam aliquod singulare à singulis obseruetur, & propter admirationem digito monstretur, quæ postrema etymologia magis arridere potest; cum prima ab Isidoro allata non prorsus quadret; primò quoniam multa in multis regionibus monstra oriuntur, ex quibus nullum præsagium elici potest. Possumus quidem attestari his aliquando summum Deum posse hominibus futuram calamitatem indicare, nihilo minus plerumq; his monstris propriè dictis non vtitur; cum in sacris paginis nullum monstrum huius generis à Deo procreatum legerimus, & tamen multa alia prodigia patrauit. Pręterquamquod talia monstra in solitudine Africæ nasci authores asseuerant, vbi nulli monendi homines diuagantur. Alioquin monstra ab alijs miracula physica vocitantur, quæ contingunt, quotiescumq; Natura non iuxta consuetam legem in conformationibus fœtuum operatur.

Lib. 11. Orig.

Miracula physica quæ

Alij monstrum appellarunt Ostentum; cum hoc nomen multò plura, quam monstrum amplectatur: siquidem ostentum est, quod, præter naturæ ordinem, nascitur, vt fętus tripes, & vnimanus; deinde omnia illa prodigiosa comprehendit, quę Græci φάσματα nominant. Alioquin ab alijs mōstrum dicitur etiam Portentum, quia, iuxta primam etymologiam, aliquid futurum portendat. A' quibusdā monstrū nomine prodigij circumfertur; cum monstrum sit quasi Porrodigium, quia porrò dicat, & aliquid venturum præsignificet, quam significationem ex auspicijs haurire videntur. Nihilominus hæc nomina sępissimè confunduntur, & alterum pro altero ab Authoribus vsurpatur: quamobrē Cicero libro primo de Diuinatione optimè scribebat monstra, ostenta, portenta, & prodigia appellari, quoniam mōstrent, ostendant, portendant, & prædicent.

Ostenta, portenta, prodigia, & mōstra quę

Si ad Græcos animum conuertamus, pariter in hanc nominum confusionem incidemus. Etenim Aristoteles aliquando τὰ τέρατα ἁμαρτήματα τῆς φύσεως appellauit, nimirum monstra errata naturæ: vbi Theodorus Gaza portenta reddidit, nec fortè præter rationem, cum τέρας scilicet monstrum παρὰ τὸ εἴρω deducatur, nempe à nuncio tamquam monstrum sit signum, quo summus Deus ad aliquod nunciandū

Lib. 4. de Gen. An. c. 4

Synonima græca

vtatur: quãuis Niphus in Commentarijs portenta non eſſe in hoc genere aſtruat. Siquidem, φάσμα, iuxta ſententiam eiuſdem Ariſtotelis, in meteorologicis, propriè monſtris cœleſtibus, nempe portentis, & prodigijs competit: nihilominus hoc etiam vocabulum nonnulli authores pro monſtro vſurparunt. Aliter apud Græcos πέλωρ exponitur quidem monſtrum, ſed potius id, quod ingentem, & immanem, molem præ ſe ferat, quaſi πέλας ὄρυς ὤν τῷ μεγέθει, quoniam ſua magnitudine montem ferè adęquet. Idcirco Apollonius in Argonauticis aliquando, in nominandis Gigantibus, hoc vocabulo vſus eſt: quamuis poſtea idem author alibi, ad indicandum partum monſtroſum, eandem vocem adhibuerit. Alij Græci mõſtra ἀποφώλια indigitarunt, quaſi quod hæc vox ἀποφώλιος rem monſtroſam, & prodigioſam ſignificet, ſed tamen plerumq; aliquid vanum, & irritum denotat: quapropter oua illa auium propriè dicuntur ἀποφώλια, quæ ſterilitate non carent; cum tamen hoc vocabulum partus etiam degeneres comprehendat.

Lib. 1.

Lib. 2. Argon.

Cap. 13.

Monſtrum hebraice, vt habetur in Deuteronomio, vocatur Mopeth à verbo Haphah, nimirum illuxit, vel à verbo Pathah perſuaſit, quoniam monſtra, & portenta homines, quibus ventura prædicunt mala, ad meliorem mentem reuocent. Germanicè E in vuunderging, E in vnnaturlich. Hiſpanicè Milagro, Gallicè monſtre, Italicè moſtro nominatur.

A

DIFFERENTIÆ.

B

ONSTRORVM Differentiæ ita cognitu ſunt difficiles, vt ſybilla interprete indigere videantur. Quandoquidem tot authores in illis exarandis, tot ſententias in medium protulerunt. Ariſtoteles, in hiſtoria generationis animalium, has ad tria præcipua capita, nempe ad abundantiam, & defectum partium, necnon ad præpoſterum, & peruerſum naturæ ordinem in ſitu earumdẽ reduxit. Aueroes in Commentarijs ad eundem locum Ariſtotelis partus monſtriferi quatuor conſtituit ſpecies, dũ harũ alias in numero, alias in quantitate, alias in qualitate, & alias in ſitu diſcrepantes prædicat. Iſidorus primùm conſiderat monſtra magnitudinis, & paruitatis corporeæ, ſicq; Gigantes, & Nanos complectitur, deinde, ratione magnitudinis, & paruitatis membrorum, fætus cum magnis, vel paruis partibus natos non excludit. Tertiò ſuperfluitatem, & defectum partium reſpicit, vt infantes trimanos, vel ſine manibus, & alijs partibus huius generis, comprehendat. Quartò meditatur monſtra ſecundùm partem transformata veluti partum cum capite canis natum, vel transfigurata in alienam naturam, veluti ſerpentem ex muliere ortum. Quintò mutationem ſitus partium, veluti oculum in pectore, & iecur in ſiniſtrò hyppocondiro contemplatur. Sextò præcocem partium creationem, vt infantem cum dentibus, vel barba, vel capillis canis, ab vtero exeuntem admiratur. Septimò in arenam adducit complicationem plurium differentiarum monſtrificarum, quam fætus cum capite leonis, & pedibus vituli repræſentare poteſt. Octauò tandem affert permixtionẽ generis, vel ſexus, quam differentiam hermaphroditi conſtituunt.

Lib. 4. c. 5.

Libr. 11. Orig.

C

Præcox generatio partiũ

D

In commẽt. ad probl. Ariſt.

Clariſſimus Septalius ad triplex genus humana monſtra reducit; cum aliquid fieri extra intentionem, & facultatem naturæ, & à parentibus diſcrepare trifariam contingat. Primò quoad ſubſtantiã facti, & quoad id, quod fit, quod eſt maximum, deinde quoad id, in quo fit, quod eſt longè minus, & tertiò quoad modum, & ordinem faciendi, quod adhuc minus excedit, & minus eſt diſſimile. Ad primum genus illa refert monſtra, quæ ſecundùm totum, vel ſecundùm partes, nempe quoad modum, & ad id, in quo fit, & quantum ad id, quod fit, & ad ſubſtantiã facti, à facultate naturæ, & à ſimilitudine parentum recedunt, & hæc monſtra ſupremum gradum occupãt, quia nunquam rationem finis ſubeunt; veluti quando in humana ſpecie, monſtra figuram bruti, vel in toto, vel in aliqua parte geſtant; quoniam partes bruti non ſolum eo modo, in quo fiunt, facere vellet, ſed nec etiam in

Monſtra trifariam diſcrepant.

humana specie operari vllo modo vellet, quod spectat ad substantiam facti: quocirca dissimilitudinem non solum accidentalem, & indiuidualem, verum quoq; specificam à parentibus habent. Ad secundum genus trahit illa monstra, quæ superfluis integrata membris in lucem exeunt; cum natura, illas quidem partes procreare vellet, sed non tamen in eo, in quo fiunt, nec eo modo; quamobrem duplici ratione à parentibus discrepant. Tertiò, & postremo generi Septalius illa monstra assignat, quæ partibus non rectè dispositis constant: siquidem natura illas quidem vult formare, sed non tamen eo modo, & ordine: hinc neq; quantum ad id, quod fit, neq; quantum ad id, in quo fit, sed solum in modo erratum contingit.

E Ioannes Georgius Schenchius, in opusculo de monstris, iuxta abundantiam, & inopiam materiæ, nec non iuxta malam qualitatem eiusdem, & imaginationem genitorum, varias monstrorum differentias discriminat. Quandoquidem ad luxuriem materiæ, gemellos connatos, bicipites, quadrimanos, tripedes, gigantes, & hermaphroditos reducit; deinde ad eiusdem materię defectum, nanos, acephalos, vnimanos, & apodes refert. Deniq; prauæ qualitati materiæ, & imaginationi parentum cæteras turpes, & absurdas hominum, & aliorum brutorum conformationes assignat.

Differentia ex Schēchio

Vir musarum, charitumq; munificentia ornatissimus Vlysses Aldrouandus in quodam Catologo suorum operum, quatuor monstrorum differentias constituit, in quarum prima monstra ob excessum, & defectionem reponuntur, in secunda F sunt, quæ ex congressu animalium diuersæ speciei prodeunt, in tertia locantur, quorum causæ ad imaginationē referuntur, & deniq; quartam differentiam constituunt illa monstra, quæ à causis non sublunaribus dimanant.

Benedictus Pererius multò plures monstrorum differentias assignare videtur, dum inquit multa esse monstrorum genera, cum monstrum multifariam effici possit, nimirum in sexu, vt si fuerit aut incerti sexus, aut habuerit vtrumq; cuiusmodi est Hermaphroditus, Secundò propter aliquam qualitatem, veluti si habeat nimiam crassitiem, aut tenuitatem, aut aliam quampiam notabilem, & insitatam qualitatem. Tertiò in excessu, aut defectu magnitudinis, veluti si mēbra fuerint iustò maiora, vel minora. Quartò in situ, veluti si partes præter naturalem consuetudinem sint transpositæ. Quintò in figura, veluti si homo sit figura non recta, sed prona, more quadrupedum, vel si homo habeat faciem, aut aliam partem non humanā, G sed ferinam. Sextò in victu, & moribus. Etenim qui humanis carnibus vescuntur, veluti Anthropophagi inter monstra, & portenta Humanæ naturæ recensenda sunt. Septimò in numero, veluti si homo biceps nascatur, vel cum senis digitis, aut sit monoculus, vel vnipes. Cæterum, vt nostra fert opinio, Pererius, in assignandis his differentijs, à cæteris non multum dissentire videtur: nam præcitati Authores, in enumerandis his differentijs, per generica capita progressi sunt; cum ipse ad differentias magis specificas accesserit, ad quas non commodè reduci possunt differentiæ monstrorum ratione temporis, veluti infans cum barba vel dentibus natus, de quo suo loco verba fient.

Lib 7. de princip. nat.

Differentiā à tempore sumptam nō recenset.

Alexander Massarias vir non vulgariter eruditus monstra esse quidem errata naturæ statuit, sed hęc omnia errata, minime recedēs à doctrina Galeni, ad affectus H in mala compositione reducit. Siquidem Galenus, expeditis morborum partium similarium differentijs, alterius generis morbi partium instrumentalium meminit, quod mala constitutio, vel praua membrorum compositio nuncupatur. Harum igitur partium affectiones vel sunt simplices, vel compositæ, his postpositis, ad quatuor affectus simplices partium organicarum accedit, quorum primus est turpis conformatio, vel forma corrupta; secundus est magnitudo vitiata, Tertius numerus partium deprauatus, Quartus demum est situs earumdem partium vitiosus. Forma in primis trifariam deterior redditur, vel propter naturale vitium figuræ in vtero contractum: nam Galenus in Arte medicinali, obseruasse fatetur ventriculum, vesicam, & hepar, ob inatæ conformationis vitium, sua munia perperam obiuisse. Deinde forma partium corrumpitur propter aduentitium, & externum figurę vitiū, quod post natiuitatem contingit, huius exemplum luxatio, & fractura malè curata esse potest, & huc monstra arte parata reduci possunt, Tertio forma turpis redditur,

Li. 4. pract. cap. 7.

In Lib de morb. caus. cap. 7.

Forma trifariam vitiatur

amissis cauitatibs, & meatibus, quos natura alicui parti valde patentes destinauit. Id accidit quando meatus fiunt magis patuli, quando coalescunt, quando constipantur, & à parte proximiori comprimuntur, & demum quando concidunt, contrahuntur, & ab humoribus crassis, & viscidis obstruuntur. Tertiò, & postremò figura à leuitate, & asperitate partium vitiatur, quę natura sua vel leues, vel asperæ esse deberent, & nihilominus oppositam naturam sortiuntur, & huc referenda essent illa monstra, quæ in cuti asperitates, & leuitates quasdam præter naturam possident. Pariter magnitudo partium, vel ante, vel post natiuitatem, vitium auctionis, & diminutionis contrahere potest: item numerus, vitio defectus, & abundantiæ, siue naturali, siue non naturali premitur: nimirum quando quis cum sex digitis, vel cum quatuor tantùm in lucem emergit, & post ortum id contingit veluti si pterigium in oculo crescens visionem obtenebret, aut quando partes mutilantur, vel radicitus auferuntur, idq; monstro artificiali competere potest. Deniq; situs partium labem contrahit, veluti si lien dextrum hyppocondrium occupauerit, & post natiuitatem quando intestina descendentia herniam constituerint: hæc igitur fuit opinio clarissimi Massariæ, quæ vt nostra fert sententia, à veritate minime recedit.

Magnitudo quomodo, & quando lædatur

A

Alij, ratione subiecti, monstrum in hominem, in brutum, & in plantam diuiserunt. Alij hanc diuisionem à materiali principio hauserunt, ratione varię constitutionis, & deformitatis membrorum corporis, quæ vitiantur, dum monstra generantur. Alij considerant fætum in animali degenerantem secundùm se totum, vt legitur apud Iosephum Hebreum, de vacca agnum pariente, vel degenerantem tantummodo secundùm partes, quia sint inutiles, ob defectum motus, vel quia deficiant propter magnitudinem, & paruitatem, vel propter situm, vel propter figuram; quemadmodum paulò ante ad mentem Galeni exaratum est. Demum ratione temporis, Aliqui monstra discriminant, cum alia in vtero materno, & alia extra vterum procreentur: quamobrem Cardanus affert exemplum de quodam infante in syluis exposito, qui vnà cum lacte non solum mores ferinos, sed etiam vultum, vngues, & caudam est adeptus, quod monstrum in Mysnia comprehensum fuit. Habemus quoque in sacris paginis exemplum Regis Nabucdonosoris, qui per septennium in nemoribus degens, crescentibus capillis, & vnguibus, & esu fæni, Feram prorsus æmulabatur, sed hoc supra vim naturæ accidisse credendum est.

L.7 de bell. Iudaic.

B

Lib. 18. de Subtil.

Fortunius Licetus multiformi eruditionis suppelectile instructus, qui hodie Philosophiam in sede eminenti Bononiensis Archigymnasij profitetur, in sua monstrorum historia, magis scientificam diuisionem molitur, dum ratione essentialis monstrorum formæ, nimirum corporis partium compositionis vitiatæ, monstrum in vniforme, & multiforme distribuit. Vniforme vocat illud, quod habet partes repræsentantes membra vnius speciei viuentis, & multiforme appellat, quod integratur ex partibus æmulantibus membra viuentium diuersæ speciei. Postmodum vniforme monstrum diuidit in mutilum, veluti est fœtus sine manibus, & in excedens, quemadmodum est infans biceps, & in monstrum ancipitis naturæ, veluti esset fætus duplici capite refertus, & çarens pedibus. His addit monstrum diforme, vti partum cum membris transpositis, necnon monstrum informe, vti puellum rotũdum, & demum enorme, quod genus monstri à fætu semilapideo repræsentatur.

C

Monstrum vniforme, & multiforme.

Omnes igitur predictæ distinctiones, & differentiæ doctæ sunt, & eruditæ, sed cum nostra intersit in præsentia monstrorum genera multo plura comprehendere, & explicare, prædictas diuisiones ampliabimus; & monstrum iuxta subiectum hominis, bruti, plantæ, & rei inanimatę, in quatuor suprema genera distribuemus. Ratione rei inanimatæ bifariam monstrum consideratur, vel quatenus generatur in aere, & sic meteora extraordinaria comprehendit, de quibus in postremo capite huius operis verba fient. Vel producitur in terris, & est duplex, nimirum naturale & artificiale. Naturale est aliquod simulacrum à natura in saxis delineatum vel cęlatum. Narrat enim Eusebius Iesuita reperiri, in insula Mona, saxum humano fæmori conforme, cui insita virtus est, vt spatio quantolibet asportatum proxima per se nocte reuertatur. Ex eodem authore, in Dominici præsepij Aquilonari latere interiori conspicitur lapis venerandum senem barba oblonga repræsentans, quam effigiem natura ludibunda lineis nigricantibus tanto artificio expressit, vt omnibus

D

Diuisio amplior.

Lib. 2. de mirac. nat. Europę

industriè

industriè depicta videatur. Sunt qui miraculo rem adscribant, & Diui Hieronymi iconem exprimi putent. Referente eodem authore, in loco vbi Sanctus Stephanus lapidibus fuit obrutus, eius imago saxo impressa conspicitur. Immò ex eodẽ, in saxo quodam Cedronis, aut Vallis Iosaphat, expressa videntur signa manuum,& pedum Christi Domini, qui vinctus,& violenter tractus super illam rupem cecidit. Idem narrat, saxum quod Eliæ Prophetæ quondam pro lecto fuit, eiusdem effigiẽ repræsentare. Hæc supra vim naturæ esse concedamus, & alia huius generis ad mentem Olai Magni referamus, qui in Regione Ostrogothorum saxa in quodam flumine esse prodidit quorum aliqua humanas manus, alia pedes, alia brachia, & alia caput referunt: ideo Incolæ huiusmodi spectaculis assueti nulla admiratione detinentur. Quid plura? in quibusdam Torrentibus nostræ Regionis saxa aliquando inueniuntur, quæ ita industriè à natura sunt cælata, vt panes, caseos, pyra, & etiã animalia exprimant. Meminimus vidisse magnum frustum venæ miniariæ in fodinis inuentum, quod Acathem, Chrystallum, Smaragdum, & Ametistum præ se ferebat, id animali monstroso ex partibus diuersæ speciei integrato assimilari poterat. Monstrum similiter artificiale in rebus inanimatis obseruatur, dum cælator ob inscitiam in saxo monstrum sculpit, dum pedem vnius animantis, & aures alterius in cælatura fingit, id præstat etiam Pictor imperitus, qui sæpè animalia, quorum effigiem, & lineamenta ignorat, cum omnium admiratione, monstrifera depingit.

Figura varia in saxis

E

Saxa à natura sculpta

Monstra artificialia in rebus inanimatis.

Si res animatas contemplemur, & primum plantas, in his pariter monstrum naturale, & artificiale procreatur. Naturale est, quãdo herba mõstrifica à natura generatur, artificiosum monstrum est, quando fructum alicuius plantæ crescentem ad formam alicuius vasis reducimus, & cucumeres crescentes vinculorum angustijs ad formam anguium producimus.

F

Monstra artificialia in plantis.

Si consideremus bruta, his etiam monstra naturalia, & artificialia contingunt. Naturalia plerumq; sunt bigenera, quæ ex congressu brutorum diuersæ speciei oriuntur; vnde de mula hoc ænigma legitur.

Dissimilis patri, & matris diuersa figura
Confusi generis generi non apta propago,
Ex alijs nascor, nec quisquam nascitur ex me.

Et cętera huius generis, veluti Canes Indici ab Epirotarum Rege Alexandro Magno dono dati, qui ex Canibus, & Tigribus progeniti esse ferebantur; necnon Thoes, iuxta mentem Oppiani Poetæ, quæ animantes ex Panthera, & Lupo, aut iuxta sententiam Pollucis, ex Vulpe, & Lupo prodibant, quoniam hæc animalia vocem Vulpis æmulabantur. Præterea Aristoteles in Historia Animalium, has procreationes adulterinas in auibus quoq; & piscibus admittebat, Hac de re idem Philosophus in eadem Historia hæc verba protulit. Semper enim aliquid noui Africa afferre dicitur, quoniam diuersa Animalium genera congrediantur, ob aquæ penuriam terræ illius, cum ad loca rigua ibi pauca multa animalia conueniant: vnde, ex mente Aristotelis, animalium bigenerum generationes non improbantur. Nos igitur possumus tantum reijcere illos fætus adulterinos, quos nonnulli, ex animalibus natura, temperamento, & magnitudine discrepantibus prodire affirmant.

G

Lib. 2. c. 5.

Artificiosa quoq; monstra in brutis parantur, quemadmodum si canis recenter nati pedes anteriores amputentur, nam cito vulnere curato, pedibus posterioribus progredi cogitur. Hæc monstra vel fiunt statim post ortum, vel tractu temporis: nouimus enim Circumforaneum, qui insolentis cuiusdam cynocephali pedes anteriores ira percitus truncauit; nihilominus bestia curata conualuit, & semper erecta pedibus posterioribus gradiebatur.

H

Monstra artificialia in brutis.

Si conuertamus animum ad hominem, adhuc in monstra naturalia, & artificialia incidemus, hæcq; artificiosè parata iuxta tempus differunt, siquidem vel fiunt monstra statim ab vtero, vt obseruamus in illis, qui Phasim habitant, caput valde acutum habentibus, nam eorum caput statim post ortum adhuc tenerum, & molle manu obstetricis fastigiatur: cum olim illa gens caput acutum ad gentem generosissimam spectare existimaret, & nulla alia natio tali capite referta esse videtur. Deinde tractu temporis in hominibus etiam adultis, ob partes mutilatas, vel prorsus truncatas monstra contingunt; etenim sæpè milites mutilatis brachijs, & resectis pedi-

Monstrum artificiale in genere humano est duplex.

bus ex bello redeuntes conspiciuntur.

Si monstrum sit naturale ab humano vtero emergens, aduertendum est, quòd discrepabit ab effluxionibus, & à Molis, quæ pariter ab humano vtero prodeunt. Nam Mola, iuxta sententiam Aristotelis, est caro in vtero mulieris concepta, & Aristoteli Galenus multis in locis adstipulatur: sed ambo hi clarissimi viri hanc sententiam ab Hippocrate hauserunt, qui in lib. de Morbis mulierum, & in libro de sterilitate, molam improbum, & vitiosum conceptum appellat, carnemq; esse confirmat. Hinc postea Aetius, & Paulus Aegineta ansam dicendi arripuerunt, molā esse carnem informem in tunicis vteri consistentem, quæ, instar conceptus, in lucē egredit. Vocatur autē mola, quia instar lapidis molaris difficulter moueatur, & à medicis ad morbum in numero reducitur: sed dicitur informis, non quia omni planè forma careat; habet enim mola figuram variam, & maiori ex parte rotundam; ideo Leuinus Lemnius medicus insignis narrat se nouisse mulierem quandam in vtero gestantem, quæ post spatium nouem mensium edidit massam informem rotundam, cui vtrinq; duæ ansæ erant annexæ. Nuncupatur ergo mola informis, quoniam à figura humana sit aliena. Nichilominus in musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis iconem molæ cum rudimentis humanæ formæ inuenimus (cum nomine hoc. Mola anthropo morphos) quam in gratiam lectoris hic dare non piguit; hæc fortè non erit absimilis partui cuiusdam mulieris Augustæ Vindeleciorum, quæ anno trigesimo primo supra sesquimillesimum, caput humanum multis inuolutum membranis enixa est.

L. 4. de Gen. Anim. c. 7. L. 14. de vsu part. cap. 7. & lib. 14. meth. c. 13.

Mola Etymum.

A

B

Mola anthropomorphos.

D

Hic autem est notandum secundum nonnullos, quod molarum aliæ sensu, & motu carent, aliæ aliquot horis sentiunt, & mouentur, aliæ sunt planè informes, aliæ aliquam formam sortiuntur, vt illa mola ansis decorata à Leuino Lemnio memorata, quæ cum palpitatione ab vtero exiuit. Hæ postremæ molæ potius ad monstra, quàm ad molas reducendæ sunt; harum causam si quis inquirat, petat Hippocratē, qui in lib. de morbis mulierū docebat copiosos menses morbosum semen excipiētes ad morborum causas esse referendos. Præterquamquod habemus assertum Auerrois in Comment. ad Aristotelem, qui tradebat molarum potissimam causam esse, quia natura inter semina, ratione qualitatis, & quantitatis, non concordat.

Differentia molarum

L. 4. de gen. An. cap. 7.

Post effluxiones, molas, & abortus, fœtus statuto tempore ab vtero egrediens dissimilis genitoribus erit monstrum naturale, quod erit, vel simplex, vel bicorpor,

& vtrumq; iuxta variam discrepantiam internarum, & externarum partium erit varium: namq; vel differet in vna, vel duobus, vel in maiori numero partium, vt contingit in monstris raræ, & insolentis speciei, de quibus in Rubrica præsagiorū agetur. Vel partes etiam conformes partibus genitorum erunt plures, vel pauciores, vel deturpatæ, vel extra propriam sedem locatæ, vel ratione figuræ curuæ, vt fetus, ritu quadrupedis, gradi cogatur. Aut fœtus in sexu erit vtriq; genitori similis, vt hermaphroditus, aut à genitoribus secundum totum discrepabit; quemadmodum si animal diuersi generis in lucem edatur, quod accidit mulieri canem, aut serpentem parienti. Deniq; partus in ortu parentibus erit similis, sed tractu temporis cum debitam hominis staturam non adæquet, erit Nanus, & si staturam consuetā excedat, fiet Gigas. Cæterùm huiusmodi monstrorum species rarò simplices, & plerumq; complicatæ inueniuntur veluti suo loco obseruabitur.

Monstra naturalia quæ

E

DEFINITIO.

IN examinanda interna monstri natura, & definitione, consulendus est Aristoteles pluribus in locis. Siquidem in historia generationis animalium, monstrum esse statuit oblæsionem rei, præter eius naturam, in his, quæ non semper, sed vt plurimum agunt eodem modo. Idem Arstoteles in physica Auscultatione hæc habet verba. *Fit autem, & in hisce peccatum, quæ per artes conficiuntur: scripsit enim Grammaticus non rectè, & potionem medicus non rectè porrexit. Quare patet, & in hisce fieri posse quæ natura conficiuntur. Quod si aliqua sint in arte, in quibus tam quod rectè fit alicuis efficitur gratia; in ijs autem, quæ peccantur gratia quidem alicuius ars aggreditur facere, sed non assequitur illud, similiter, & in naturalibus erit, & monstra peccata erunt illius, quod alicuius gratia fuit. Et in primis igitur compositionibus, ea, quæ partim ex hominis partibus, partim ex bouis constabant, si non ad aliquem terminum, finemq; poterant peruenire, aliquo sane principio perinde, atq; nunc semine labefactato corruptove fiebant.* Hinc decreuit monstrum esse naturæ vitium, finem destinatum non assequentis, propter aliquod impedimentum quemadmodum in rebus etiam artificiosis contingere solet: nimirū quando artifex conceptum iam in mente finem assequi minime valet. Cum igitur ad mentem Philosophi natura in procreandis monstris quodammodo à proprio genere degeneret, non erit asserendum homines auritos in Oceano septentrionali habitantes, & alios huius generis, de quibus, in primo capite, verba fecimus, inter monstra esse collocandos quoniam in suo ortu à proprio genere non recedunt. Itaque cum definitio, authore Aristotele, ex proximo genere rei definiendæ, & differentijs essentialibus integretur, & monstra admirabili deformitate suam naturam constituant, non præter rationem clarissimus Licetus, in suo monstrorum opere, asseuerabat, monstrum esse subcœleste viuens, enormi membrorū constitutione horrorē cum admiratione intuentibus incutiens, rarò admodum nascens, & secundariò naturæ instituto genitum propter impedimentum in principijs suæ conformationis. Siquidem quando natura perfectissimum opus moliri nequit, imperfectum efficit; propterea statuēdum est monstra ex secundario naturæ instituto, propter aliquod impedimentum prodire. Verùm hoc genus monstri non solùm speciem humanā, sed brutorum, & stirpium complectitur: præterea hac definitione monstra tantummodo propria comprehenduntur; cum quædam res apud vulgum monstrosæ excludantur. Item bruta ex muliere orta non vera monstra nuncupantur, cum nullam admirationem, nisi in comparatione ad genitores, intuentibus afferāt; licèt eorum origo monstrosa fuerit.

Lib. 4. c. 4.

Li. 2. Phys. text. 82.

Definitio adæquata.

Quæ vera monstra non sint.

F G H

Nos autem in præsentia iuxta diuisionem monstrorum superius allatam, possumus sectari opinionem Donati, qui monstrum omne præter naturam appellabat, sicque definitionem adeo dilatare poterimus, vt multò plura comprehēdat, asserentes monstrum esse quodcumque sublunare non iuxta consuetam naturæ normam fabricatū,

quod

quod propterea aspicientes magna afficiat admiratione. Etenim si ad mentem Aristotelis, monstrum est peccatum naturæ, dum finem, aliquo principio corrupto, assequi non potest; hinc proculdubio colligendum est, monstra in omni genere rerum naturalium, præterquam in elementis, contingere posse, cum cunctis pateat, naturam interdum à suo fine deuiare, sed hoc erratum naturæ in rebus inanimatis est obscurius, & magis ignotum, quia minus obseruatum, in animalibus autem, & plantis manifestius, sed postea in animantibus frequentius, propter duplicem rationem; primò quoniam semen animalium mollius, & humidius est, quàm semen plantarum, ideoq; cuilibet alterationi, & corruptioni magis obnoxium, & ad quaslibet affectiones recipiendas magis idoneum esse perhibetur: deinde quoniam generatio animalium multo difficilior est, quam procreatio plantarum, & pluribus indiget, quibus deficientibus, animal monstrificum gigni est necessarium.

Mōstra cōtingunt in omni genere rerum naturalium

A

NATVRA.

SI in præsentia monstrorum mores inuestigentur, hoc ab instituto nostro non esse alienum arbitramur: propterea quod id non in monstris brutorum, sed in monstris humanis tantummodo inquiritur, & eò magis, quoniam monstrificus homo moderatis moribus esse non potest; & præsertim cum Aristoteles de physionomia verba faciens, ad Alexandrum scripserit, quod albedo liuida, vel flaua ad hominem fallacem spectat, & si prædictis effigies monstrifera addatur, tunc homninem, & natura, & mente diminutum prædicat. Idcirco ab homine huius generis, seu aliqua parte mutilo, tanquam ab inimico pertinaci cauendum esse promulgauit. Itaq; homines monstrosi, deformes, & mutilati, iuxta doctrinam Aristotelis, temeritate redundant, cuncta absq; iudicio proferunt, & deniq, verbis suis intempestiuè lasciuire solent. Nec præter rationem, cum vulgatum adagium doceat, pedibus claudicantem, animo quoq; claudicare: hodie dicimus homines turpibus notis à Deo insignitos eminus esse salutandos. Quandoquidem Gibbi, Strumosi, & alijs vitijs corporeis referti cæteros facilè circumueniunt, verba dant, imposturas faciunt, & deniq; ad mouendum aliorum animum, technis, præstigijs, & vaframentis agunt: constat enim quod vitiosum corpus vitiosæ naturæ certissimum sit simulacrum. Id totum stabiliuit Homerus in suo Thersite, quo alter turpior, & Seditiosior inueniri non potuit; de quo distichon græcum sic latine sonat.

B

Vitiosum corpus est vitiosæ naturę.

C

Vt pede, sic animo es claudus, namq; extera membra
Internæ mentis sunt simulacra tuæ.

Quid autem de moribus monstrorum alterius generis dicendum sit in præsentia non suppetit, solummodo memoriæ mandandum est, quòd monstra ijs erunt imbuta moribus, qui à dominio partium pendere possunt.

D

DENOMINATA.

SVNT quædam nomina adiectiua à monstro deducta, vt monstrosus, & monstrosissimus, quæ quodcumq; præter naturam significant: quēadmodum monstrifer, & monstrificus, quæ nomina aliquid monstri referens indicant. Quamuis aliquando per translationem, monstrosus homo pro vitioso, & fabula monstrosa pro turpi vsurpetur. Pariter apud Græcos τερατώδης, τερατικός, & τεράσιος monstrosus dicitur; hinc τερατεία pro narratione monstrosa sumitur. Alioquin τερατοφόρος ad monstriferum refertur, & τερατωπός est aspectu monstrosus, & portentosus. Cum τερατοσκόπος expona-

Monstrosus pro turpi

exponatur ille, qui portenta intuens, aliquid interpraetatur, vel qui ex facie monstrorum, futura praesagit. Aliter τερατολόγος vocatur, qui de monstris sermonem habet, aut qui prodigiosa narrat, aut qui verbis monstrosis vtitur: hinc dimanat τερατολογία, quae monstrosam, & prodigiosam narrationē significat. quamuis etiam hoc vocabulū ad historiam monstrorum trahi possit, in qua de monstris perfecta narratio habetur.

Historia mōstrorum quomo do grecè vocetur.

Caeterum τερατυργός appellatur homo, qui monstrosa, & nunquam visa praestat, veluti est praestigiator; hinc τερατυργία effectus prodigiosi operis appellatur: vnde etiam τερθρευς, quasi τερατευς, nimirum praestigiator, & impostor deducitur. E Deniq; ad rem nostram spectat τερατοτοκος nomem faeminini generis; sic enim appellatur, quae monstra parit; vnde postmodum τεράτοτοκια nimirum partus monstrosus nascitur.

EPITHETA.

VM monstrum, ob rei nouitatem, & insolentiam formae, graui admiratione humanam inuadat mentem, iure optimo mirabile appellarūt. F Deinde informe, turpe, deforme, & enorme dixerunt, quoniam à natura perperam fuerit figuratum: hinc, iuxta deformitatem, quia horrorem aspicientibus incutiat, horrificum, horribile, horrendum, & terrificum cognominarunt, sed iuxta hunc sensum, Homerus vocauit πελώρον δεῖνον scilicet monstrum terribile, & formidabile; veluti in Odyssea ἀινόν horrificū, & horribile. At Theocritus in Idilijs monstrum vocitat ἀμειλίκτον, quoniam mulceri non queat, cum asperum, & rigidum, sit, sed ibi monstrum sumitur in sensu diuerso à nostra significatione, quemadmodum etiam Oppianus in Alieuticis, qui monstrum πολυδηρίτον contentiosum, & controuersum indigitauit. Hoc quidem exploratum, & certum est, quòd monstrum ab enormi alicuius membri magnitudine vel multitudine membrosum dicitur, iuxta carmen Mantuani.

L. 2. Illiad.

G *Vidimus ingentes laruas, membrosaq; monstra*

Caeterum si talis deformitas ad caput attineat, capitosum appellari poterit, iuxta aliud carmen.

Quod genuit proprio capitosum sanguine monstrum.

Monstrum cur membrosum

Itaq; si aliquando contingat, vt Authores monstrum grande, immane, & ingens vocitent, tunc staturam giganteam respiciunt; sed quando monstra exitialia, fatalia, & minacia appellant, tunc monstra tanquam portenta, & prodigia contemplantur, quatenus aliquid praedicere possunt; iuxta assertum Valerij Flacci.

Interea augurijs, monstrisq; minacibus vrbem
Territat.

Verùm quando apud Poetas monstrum rabidum, efferum, infame, trux, ferum, furiale, dirum, pestiferum, & impium legitur; sciendum est, quod tunc sermo habetur H de monstro sumpto in diuerso intellectu ab illo, de quo in praesentia loquimur. Satius esset, iuxta nostrum significatum vti vocabulo, quod adhibet Hesychius, scilicet ὑπερφυής, quae vox quid naturae modum excedens, vel quid admirandum significat, & vtrumquè in monstro obseruatur; qemadmodum in definitione superius allata fuit explanatum.

SIMV-

SIMVLACRA.

FVISSE monstrifica illa Ethnicorum simulacra nonnulli astruunt, quibus ipsi Semones, aut Semihemones, nempe semihomines exprimere conabantur; cum olim hominem Hemonem cognominarent, monstrosi igitur hi fuisse videntur, quia partim ex membris humanis, partim ex membris Ferarum integrarentur. Verum id nequaquam asserendum est, quia Deos minores hos semihomines Antiquitas vocabat, non solum quia circa leues operationes occuparentur, sed etiam quia naturam hominis, & naturam Deorum maiorum participarent. Hoc quidem certum, & exploratum est Fortunam monstrosam, nimirum duplici facie priori hilari, & posteriori mæsta ab Ethnicis fuisse depictam. Quapropter Guntheius poeta libro primo de Gestis Friderici fortunam monstrum biforme his versibus nuncupauit.

Semones qui.

Atq; tibi toties conatum illudere frustra
Fortunam, vulgare paro monstriq; biformis
Ambiguos vultus.

Fortuna dicitur biformis.

Apelles quoq; egregius pictor talem fortunam sic sed sedentē figurare solebat, & de hoc interrogatus respondebat: quia non stat. Posteaquam de simulacro bicipiti verba fiunt, non erit ab re in memoriam reuocare monstrificam iconem duobus insignitam capitibus à Ripa effigiatam, vt Prudentiam demonstraret: cum vir prudentiæ virtute præstantissimus memoriam præteritorum obliuione non deleat, & futura præuidere nitatur. Immò, exeodem authore, Theologia simulacro bicipiti declaratur, cuius altera facies iuuenilis cœlum, & altera senilis terram intuetur. Hæ facies, referente Diuo Augustino ad Volusianum, nobis insinuant Theologiam in assidua meditatione, & amore Dei, & Proximi consistere. Et quoniam hominis bicipitis caput alterum, non nisi altero depresso, attolli potest, hinc coniectandum est quod Theologi intellectus ad tam sublimia non est ferendus, vt humanæ conditionis obliuiscatur, quæ facilè in errata potest incidere. Apud eundem authorem, bicipitis mulieris icon, pedibus aquilinis, & cauda scorpionis, Fraudem publicat: sic enim fallacia multifarijs paranda modis ostenditur.

Prudentiæ Icon qualis

Fraudis icō

In promptuario Numismatum, icon monstriferi capitis obseruatur assignata Mellusinæ Gotfredi matri, quæ in Gallia, regnante Philippo Roberti filio, vixit, idq; inde originem traxisse referunt, quoniam infernæ huius mulieris partes essent monstriferæ: quamuis alij hoc potius monstrificum caput ad decorandum mulieris gentilitium stemma inuentum fuisse arbitrentur. Monstrosum etiam simulacrū hominis cum facie leonis Ripa repræsentauit, vt Terrorem exprimeret, cum propriū sit Leonis primo aspectu graui metu intuentes afficere. Pariter monstrosus homo, capite asinino, apud Ripam cernitur, quo simulacro, Ignorantia manifestatur: nam veluti asinus terram assiduè intuetur, Inscius quoq; & Imperitus nunquam oculos ad Solem virtutis attolit. Idem, in pātefacienda Gastrimargia, monstrosæ mulieris icone vtitur: hæc enim est ventricosa, & collo ita longo prædita, vt collum Gruis æmuletur: siquidem magnitudo ventris ad ganeam spectat, & homines gulæ dediti gruis collum habere desiderant, vt diuturniore ciborum delectatione fruantur. Monstrifer etiam iuuenis cœlum meditās apud Ripam visitur, è cuius capite tanquā à cute orti serpentes inter capillos pendent: sic enim diuinus afflatus exprimitur, quoniam capilli cogitationum symbola inter serpentes mixti indicant, quòd Peccans, honestate postposita, & inter crimina versans, cogitationibus nonnisi abominandis redundare potest. Hinc Diuus Gregorius in Commentarijs ad primum Regum scripsit. *Cogitationes turpes euitare non potest, qui honestatem non habet.*

In 3. part. icon.

Igorantiæ icon.

Si monstrosa simulacra multitudine, & forma aurium admiranda, & conspicienda sunt, confugiendum est ad Ripam, qui iuuenem quadrimanum, & quatuor auribus refertum pingit, vt humana sapientia demonstretur; cum olim Lacedemones non

In 3. part. Icon.

non ſolum contemplationem, ſed etiam vſum, & praxim homini ſapienti neceſſariam eſſe exiſtimauerint; propterea hoc in loco praxis, figura plurium manuum, & aliena conſilia figura plurium aurium exponuntur. Conſpicitur etiam monſtroſus homo leporinis auribus inſignitus, quem Ripa, in figurando Furto, adhibet: etenim fur timidum leporem æmulatur, dum leui cauſa ductus ſemper ſuſpicatur, ne furtū quamprimum detegatur. Idem author, pro Arrogantia, mulierem auribus aſininis pingit, cum aſinus animal ſtolidum ignorantię ſymbolum eſſe perhibeatur: quandoquidem Arrogantia refertus etiam ad munia inhabilis, publica officia affectare non ceſſat: idcirco Diuus Thomas optimis rationibus eum arrogantem eſſe aſſerebat, qui ſibi attribuit, quod non habet,

Sapientiæ ſimulacrū.

Secūda ſec. queſt. 22. art. 1.

E

Inſuper Ripa alio in loco iuuenem pariter auribus aſininis decoratum cum ligone, & ſcopa in manu effigiauit, vt vulgus indoctus, & ignobilis intelligeretur, qui bonum à malo non diſcriminat, & identidem ſententiam mutat. Ab hoc diſſimile eſt aliud ſimulacrum mulieris multis auribus munitæ, quo Curioſitatem oſtendebat; quoniam curioſus multis eget auribus, vt innumeras nouitates apprehēdere valeat. Quocirca Diuus Bernardus curioſum monachum deſcribens dicebat. *Si videris monachum vagari, caput erectum, & aures portare ſuſpenſas, curioſum cognoſces.* Præterea icones humanæ cum alis capiti adhęrentibus multæ apud Ripam conſpiciuntur, dum, in exprimenda Inuentione, in deſcribendo Furore poetico, & in pictura Scientiæ, his vtitur.

Parte 3. icō.

Curioſitatis Icon.

F

Monſtroſa ſimulacra ratione linguæ non ſunt omittenda. Nam Ripa monſtrificam pingit mulierem cum linguis ex omni parte corporis pendentibus, vt mendacium exprimeret; nam variæ hæ linguæ inconſtantiam mendacis demonſtrant, qui in loquendo à veritate recedit, & apparentiam tantùm veritatis in ſingulis rebus deſcribit. Item pingitur mulier cū lingua in ſincipite, vt Perſuaſio intelligatur, cum lingua ſit inſtrumentum perſuaſorium, & apud Aegyptios hieroglyphicum verborum eſſe ferebatur.

Parte 1. icō.

Si monſtrificas manus ſimulacrorum conſideremus; Operatio manifeſta declaratur icone mulieris expanſis palmis, in quarum vtraq; figura oculi conſpicitur: ſiquidem ex Priſcorum mente manus hieroglyphicum operationis erat, deinde oculus qualitatem operationis demonſtrabat, quæ ſemper manifeſta eſſe debet. Quadrimanum, & bicipitem licet intueri hominem apud Ripam, qui cunctis obligationem manifeſtat: homo enim obligatus, & deuinctus duplicem induit perſonam, dum ſibi, & alteri ſatisfacere debeat.

Operationis Icon.

G

Parte 2. Icon.

Si progrediamur circa inferiores partes monſtrificas ſimulacrorū examinandas, incidemus in picturam mulieris pube tenus, cuius crura ad formandum criculum ſupra caput curuantur: ſic enim Aeternitas principio, & fine carens à Ripa demōſtratur. Alioquin apud eumdem, ſimulacrum humanum alibi viſitur, cuius fæmora in caudas ſerpentinas terminantur, vt Fallacia exprimatur: etenim qui fucum facit, ſpecie probitatis velata illecebra, hominem in fraudem ducit, ſiquidem hoc ſimulacrum ſupernas partes habet humanas, cum deinceps in ſerpentes deſinat. Similiter, in deſignanda Hypocriſi, macilenta mulier pedibus Lupinis depingitur: cum ſimulatores extrinſecam agni benignitatem præ ſe ferant, & poſtea mentem moribus rapacis lupi imbutam habeant. Tandem Ripa, vt Mundum repræſentaret, effigie hominis cornuti, pedibus caprinis vſus eſt, de quo monſtroſo ſimulacro in Rubrica Hieroglyphicorum verba fient.

In 1. parte Icon.

Hypocriſis Icon.

H

Par. 2. Icō.

Poſteaquàm in capræ ſermonē incidimus, non erit à re noſtra alienum monſtroſæ chymæræ meminiſſe, quam Heſiodus monſtrum triforme deſcripſit his verbis.

Ante Leo, retroq; Draco, mediumq; capella eſt.

Immò etiam Ouidius in Transmutationibus deſcribens hoc monſtrum ſic canebat.

Quoq; chimæra iugo medijs in partibus hircum,
Pectus, & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.

Lib. 6. metā.

Hinc poſtea pictores his Poetarum figmentis nixi monſtrificum Chymæræ ſimulacrum ex partibus Leonis, Capræ, & Draconis integratum delinearunt. Nos tamen hic damus iconem deprompta ex ſtatua quadam litteris hetruſcis exarata, quæ fortè ad Chymæram repræſentandam hunc in modum fuit cælata.

Icon

Icon Monstrosæ cuiusdam Chimæræ.

Alioquin iuxta veritatem historicam, Chymæra mons Lyciæ igniuomus fuisse perhibetur, in cuius fastigio leones versabantur, mediam montis partem pascuam capræ colebant, & demum circa radices montis serpentes nidulabantur. Hinc factus est fabulæ locus, chymeram fuisse monstrum, cuius pars antica erat leonina, media caprina, & postica serpentina, & quoniam Bellerophontes Glauci filius summa diligentia hunc montem habitabilem reddidit: propterea Prisci hoc immane, & efferum monstrum à Bellerophonte mactatum fuisse monimentis mandarunt.

Lib. 3. Ae-

E Præterea extat quædam Bembi tabula, cuius titulus est. Typus vetustissimæ tabulæ eneæ hieroglyphicis, nimirum sacris Aegyptiorum litteris exaratæ, in qua, ad publicam vtilitatem, monstrificæ animantes expressæ conspiciuntur, quæ non modò monstrosæ, sed etiam, vt nostra fert opinio, fabulosæ esse videntur: cum ibi multa cernantur animalium simulacra, quæ partim ex lineamentis auium, partim ex lineamentis quadrupedum integrantur. Libuit autem isthæc hoc in loco spectanda proponere, vt nihil nostræ monstrorum historiæ deesset. Primitùs hæc tabula quatuor Harpyarum species referre videtur. Quandoquidem ἅρπυαι rapaces quædam Deæ ab Antiquis esse credebantur, deducto nomine à verbo ἁρπάζω rapio. Sed Hesiodus in Theogonia scriptum reliquit Harpyas fuisse Dæmonia ala-

Tabula Bembi.

Harpyæ quæ fuerint.

Harpyæ prima icon.

ta, quæ homines violentia raperent: idcirco ſi quis ex hominum oculis abreptus fuiſſet, ab Harpyis dilaniatus eſſe dicebatur. Alij Thaumantis, & Electræ filias eſſe ſtatuerunt. Alii Terræ, & Ponti filias crediderunt; qua de re Seruius has Pelagi volucres appellauit, nec immeritò cum Priſcorum multi Harpyas Neptuni filias nominauerint; quia olim Oceanum cunctorum ferè prodigiorum patrem conſtituebant. Virgilius tamen de his loquitur hunc in modum.

Lib. 3. Aeneid.

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deum Stygijs ſe ſe extulit vndis
Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris
Proluuies, vncaq; manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Vtcumq; ſit, hæc monſtroſa Poetarum nugamenta eſſe arbitramur. Iam accedemus ad primam tabulæ iconem, quæ refert picturam auis, præter faciem, quæ humana eſt, capite cincinnatis capillamentis decorato, pedibus nigris, & ſquamis quibuſdam partes alarum tegentibus: quapropter ex primo aſpectu hanc imaginē ſirenem, vel potius Harpyam Aegyptiorum fuiſſe coniectandum eſt.

Harpyæ icō qualis

Iam ad ſecundam iconem accedamus, quæ pariter fabuloſam harpyam refert; habet quidem faciem humanam, cum cætera ad auem pertinere videantur.

Tertia refert faciem mulieris cum vaſe apud pedes, ex quo erumpit planta, quæ Palmam repræſentare videtur.

Harpyæ ſecunda icon.

Harpyæ

Harpyæ tertia icon.

Prædictis ex tabula Bembi addenda est quarta Harpyæ icon, humana facie, cæteris partibus ad auem attinentibus, quam vnà cum alijs ornithantrhopon appellare poterimus. Sunt nonnulli, qui Harpyam secundo loco constitutam quadrialam cognominant: vnde coniectamus hoc animal monstrosum, prorsus esse fabulosum; cum animalia quatuor alis integrata, & duobus pedibus nixa in rerum natura non reperiantur: essent enim contra Doctrinam Aristotelis; etenim hæc quatuor alarum prærogatiua nonnisi animantibus exanguibus competit, & tamen Harpyæ inter animalia sanguinea locabantur.

Harpyæ quarta icon.

Prædictis additur Harpya carcinoformis; & hoc animal, ſi in rerum natura verſaretur, omnes in ſui admirationem traheret: ſiquidem tria animantium genera æmularetur, primò refert caput mulieris cum fronte cincinnata. Deinde duas habet chelas, & octo pedes, ſcilicet vtrimq; quatuor, ritu cancrorum, corpore oblongo, cortice reticulato, in cuius medio duæ lineæ percurrunt, inter quas lineolæ ſunt ductæ ſcalæ gradus referentes, cauda Scorpionis æmula, ſicut in figura ſubiecta licet intueri.

Harpya carcinoformis.

Inter monſtrifica Aegypti ſimulacra, animantes corpus Leonis alas, & faciem Aquilæ habentes recenſentur, qui Gryphes nuncupantur: equis vehementer infeſti, ideo non eſt mirum, ſi ab aliquibus Hippogryphes appellentur. Mandauilla tamẽ in ſuo itinerario has beſtias deſcribere videtur tanquam naturales animantes, ex quarum vnguibus pocula parari, & ex pennarum coſtis arcus fabrefieri retulit, ſed fides penẽs authorẽ maneat. Nos in præſentia ex tabula Bẽbi, horum tria ſimulacra inter ſe diſcrepantia, & vt opinamur fabuloſa, proponemus. Prima icon habet caput Aquilæ, alas ingentes, & cætera membra Leonis, dextro pede quoddam inſtar verũ geſtat, & poſterioribus pedibus anguem Aeſculapij calcat: propterea quòd Aegyptij hoc ſimulacro Apollinem indicare ſolebant: hinc veteres Poetæ currum Apollinis à Gryphibus trahi finxerunt, & Phœbum gryphinum cognominarunt: hac de cauſa in numiſmatibus Galieni, Gryphis conſpicitur icon cum titulo. APOLLINI CONS. AVG.

Hippogryphes quę animalia.

Gryphis prima icon.

Succedit alia icon cuiusdam monstrifici animalis in Bembi tabula expressi; quod Hippogryphi figuram quodammodo æmulatur: faciem habet humanam cum appẽdice quadam capillari mentum exornante, & cincinno supra frontem; deinde simulacrum alis auium, & membris cæteris digitati quadrupedis integratur, vt in figura licet conspicari.

Gryphis secunda icon.

Prædicto Grypho non dissimile animal expressum habetur in eadem tabula; vnde duplici natura constare videtur, cum partim effigiem volucris, partim quadrupedis repræsentet. Rostrum quidem habet auis, sed caput auribus, & oculis carens, icone Stellæ, & Lunæ decoratur. Cauda quadrupedis insignitur, cum collo nigro ad pectus vsq; quemadmodum præsens figura ostendit.

Gryphis tertia icon.

Demum ex eadem tabula monstrosam habemus iconem, quam libuit Ornithanthropon indigitare, cum, capite auem, & cæteris membris, hominem repræsentet. Habet præterea alas dorso annexas, & Lunæ figuram supra caput: quapropter Lector id totum in subsequenti figura meditari poterit.

Orni-

Ornithanthropos.

Inſuper tabula Bembi monſtrificam nobis præbet figuram, cum caput quadrupedis humanum corpus integret. Hoc ſimulacrum conſpicitur genuflexum, & cum caput lupinum æmuletur, placuit Lycanthropon nominare.

Lycanthropos.

poſtre-

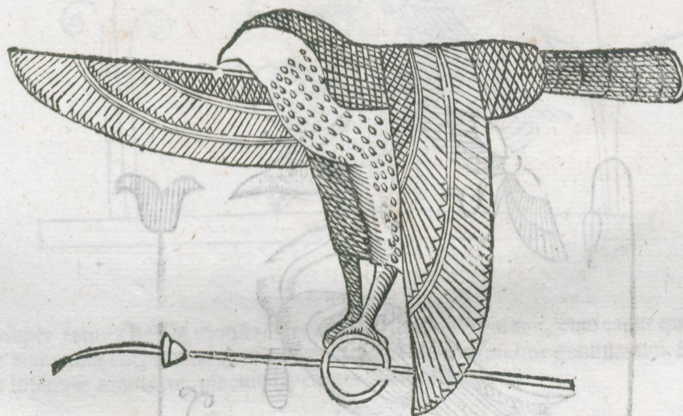
Postremò in hac tabula Torquati Bembi aliæ monstrificæ icones obseruantur quas huic historiæ addere libuit, vt nihil illi desit, quod Lector possit desiderare. Auis quædam ibi conspicitur, quæ figuram anseris refert, & penès caput, circa principium colli, duos oblongos habet cincinnos, circa initium ventris cernitur saculus, seu ingluuies, more Onocrotali, cum figura dimidiatę Lunæ supra caput: quemadmodum icon ostendit.

Auis Anseriformis.

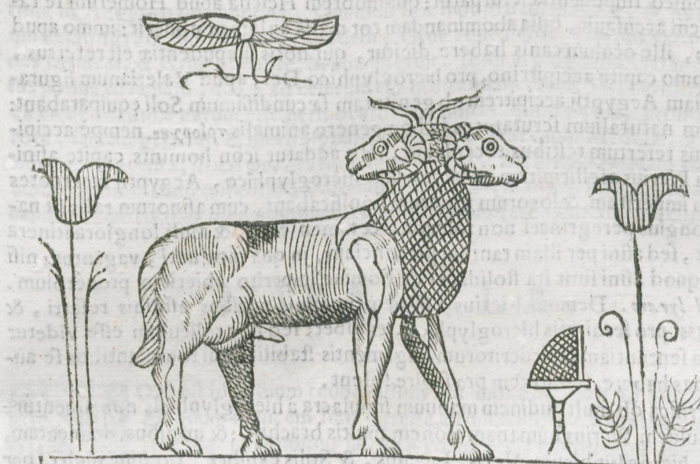
Prætera eadem tabula exhibet iconem cuiusdam auis, alis tam amplis vt magnitudinem totius corporis excedant, quarum vna versus pedes pendebat, pectore albo punctis nigricantibus maculato, rostro admodum paruo, & hoc mirandum est quia proportioni alarum non respondet; præterquamquod nulla oculorum figura in capite auis obseruatur, & pedibus supra quemdam circulum quiescere obseruatur: veluti in proposita pictura cernere licet.

Auis monſtrifera.

Ad finem picturam Arietis bicipitis ſpectandam proponimus, qualis in tabula Bembea obſeruatur. Habet hoc monſtroſum animal in medio duorum capitum duas appendices fortè laneas, quæ flammam ignis referunt, & cauda animalis eſt admodum breuis. Et hæc ſunt illa ſimulacra monſtrifera, quæ in tabula Torquati Bembi ſculpta, atq; expreſſa videntur, cuius typum ex muſæo eiuſdem Bembi ad publicam vtilitatem Aeneas Vicus Parmenſis in lucem edidit, anno Domini quinquageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, & Imperatori Cæſari Ferdinãdo P.I. Perpet. Aug. Ger. P. Pann. Boem. Dal. Croat. Illyr. Regi, & optimo Principi conſecrauit.

Aries Biceps.

HIEROGLYPHICA.

G TACITVS aliquando monimentis mandauit veteres Aegyptios, per figuras animalium, mentis sensus effinxisse, sed satius fuisset, si dixisset, per figuras monstrificas, animi intentionem expressisse; cum in tabula Bembi, cuius in antecedenti Rubrica meminimus, monstrosæ tantummodo animantium effigies conspiciantur. Præterquamquòd obseruamus apud Valerianum (si inchoemus à capite) simulacrum biceps brachijs, & pedibus carens, & hoc hieroglyphicum firmitudinis, & stabilitatis benè consultorum constituit: nam quæ maturo fiunt consilio, stabilitatem adipisci solent; sed simulacrum absq; manibus, & pedibus fuit delineatum, vt diuina virtus exprimeretur, cui his ad operandum non est opus. Deinde simulacrum triceps apud Antiquos visebatur, & hoc tricipitium ex capite Leonis, canis, & lupi constabat: etenim capite leonis, tempus præsens indicabatur, quoniam eius conditio inter præteritum, & futurum sit feruens, capite lupi, tanquam obliuiosi animalis, tem-
H pus præteritum designabatur, & tandem effigie capitis canini, tempus futurum intelligebatur, quia hoc animal homini blandiens spem insinuat, quæ ad tempus futurum semper attinere videtur. Aliud tricipitium intueri licet apud Valerianum, quo Hispaniam tripartitò diuisam significari asseuerat: quamuis Interpres Hesiodi hoc Lunæ hieroglyphicum esse voluerit, cuius dominium in Cœlo, Terra, & locis subterraneis exerceri Antiquitas credebat. Idq; magis possumus stabilire, cum Pierius alibi hoc monstrosum tricipitium ex humana tamen, canina, & equina facie integratum Dianæ assignauerit, quæ apud Priscos eadem cum Luna esse ferebatur. In confirmationem addamus, quod Deo Anubi tricipiti eamdem vim Aegyptij attribuebant, qua Hecatem, siue Dianam, vel Lunã Græci pollere promulgabant.

Lib. 32. Hierogl.

Tricipitiũ.

Lib. 32. Hierogl.

Lib. 5. Hierogl.

Mensis diuisio.

Nisi

Niſi velimus cum alijs, hoc tricipitio, tripartitam menſis diuiſionem in Calendas, Nonas, & Idus intelligere. Prædictis addatur ſimulacrum ſepticeps, quod Valerianus hieroplyphicum multiſcij appellauit: nam Aſtrologi ſimilem iconem in quinto decimo gradu Geminorum figurarunt, inde præſagientes multiſcios fore, qui ſub eo gradu in auras vitales exierint.

Lib. 32. Hierogl.

Hactenus de multitudine capitum, iam ad brutorum capita penicillo humanis truncis inſerta accedamus. Apud Pierium, homo capite canino pingitur, & pro hieroylyphico Impudentiæ vſurpatur: quamobrem Helena apud Homerum ſe tãquam canem accuſauit, quia abominandam tot malis anſam præbuerit: immo apud Pollucem, ille oculum canis habere dicitur, qui notis impudentiæ eſt refertus. Rurſus homo capite accipitrino, pro hieroylyphico Dei, apud Valerianum figuratur, quoniam Aegyptij accipitrem ob genituram fæcundiſſimum Soli æquiparabant: cum rerum naturalium ſcrutatores in hoc genere animalis τρίορχην, nempè accipitrem tribus refertum teſtibus recenſeant. His addatur icon hominis capite aſinino, quem Pierius aſellicipitem vocauit, quo hieroglyphico, Aegyptij ſacerdotes hominem imperitum, & locorum ignarum ſignificabant, cum aſinorum talis ſit natura, vt longius peregrinari non ſoleant, & tamen equi, & muli longiora itinera peragunt, ſed aſini per illam tantum prouinciam, in qua ſunt nati, vagantur: niſi dicamus quod aſini ſunt ita ſtolidi, vt de homine imperito abierit in prouerbium. *Aſinus ad lyram*. Demum Pierius effigiem hominis auribus aſininis referti, & dormientis, pro ſeruitutis hieroglyphico, exhibet; ſed hoc ridiculum eſſe videtur cum ſuam ſententiam Onirocritorum nugamentis ſtabiliat, qui ſomniantibus ſe aures aſininas habere, ſeruitutem præſagire ſolent.

Lib. 5. Hierogl.

A

Lib. 21. Hierogl.

Triorchis quis.

Lib. 33. Hierogl.

B

Monſtrifica ob multitudinem manuum ſimulacra à hieroglyphicis non arceantur: quandoquidem Pierius humanam iconem multis brachijs: & manibus delineatam, tanquam hieroglyphicum Veris, Hyemis, & Solis exhibet. Etenim multi, per Briareum centimanum, tempus vernum intellexerunt, ob copiam herbarum florũ, & frondium, quibus hoc anni tempus redundat. Deinde alij, per Gygem centimanum, Hyemem ſignificarunt, ob multa, quæ ad varios vſus, in hoc tempus congeruntur, Demum Homerus Solem centimanum nuncupauit, ob infinita munia, quæ in ſublunari mundo in dies obit. Additur aliud ſimulacrum hominis quadrimani, & quatuor auribus inſigniti, quo Lacedemonij Apollinem demonſtrantes, hieroglyphicum Sapientiæ, cuius Apollo erat ſymbolum, cunctis inſinuare videbantur, quoniam ille verè ſapiens non appellatur, qui multorum cognitionem, & vſum non habeat. Deniq; Valerianus monſtrificam delineauit iconem humanæ faciei ore patulo, lingua exerta, naſo obliquo, labijs tortuoſis, & oculis toruis, vt hieroglyphicũ Aduerſarij contradicentis exprimeret; cum huiuſmodi monſtro ſum ſimulacrum in decimo Scorpij gradu ab Aſtrologis fingatur.

Lib. 35. Hierogl.

C

Lib. 32. Hierogl.

Accedendum eſt ad ponderandas icones monſtrificas, quæ partes ſuperiores humanas, & inferiores belluinas referunt. Quandoquidem Pierius Leænam facie virginea deſignans, hac ratione mores meretricios affabrè deſcribere exiſtimat, nixus aſſertis cuiuſdam Michaelis Bizantij, qui meretrices quaſdam ex Megara, Sphynges appellatas fuiſſe tradidit; nam tales beſtiæ humano capite manſuetudinẽ quandam præ ſe ferre ſolent, ſed reliquo corpore leonino, rapacitatem, & imperium oſtentant, quas conditiones, & proprietates meretrix in amantes exercet: quamobrem in turpiſſimum dedecus meretrices olim megaricæ ſphynges nuncupari ſolebant, & huic adagio ſordidi Megarenſium mores ab omnibus damnati anſam dederunt. Amplius ex Valeriano habemus virgineam effigiem pube tenus, & deinceps in caudas piſcium, & pedes gallinaceos deſinentem, quo monſtroſo ſimulacro Sirenas, ſimulque perditionem rerum exprimere conatur: tunc enim homines blandis Sirenarum illecebris irretiri dicuntur, quando voluptatum luto hæſitantes fœdiſſimè computreſcunt. Iterum ex eodem Pierio habetur pictura hominis pube tenus, & deinceps caprinam formam induentis, quod monſtrum pro hieroglyphico occultæ diuinitatis publicatur: hac monſtrifera imagine, Sileni ex genere Satyrorum repræſentantur; erant autem Sileni, iuxta mentem Alcibiadis platonici, quædã icones ita concinnatæ, vt facilè complicari, & explicari poſſent: hæ igitur complicatæ

Lib. 1. Hierogl.

D

Meretrix Megarica qua.

Lib. 24. Hierogl.

Diuinitatis occulta Hierogl.

catæ ridiculam,& monstrosam tibicinis effigiem ostentabant, sed explicatæ quoddam venerandum numen præ se ferebant. Iterum Pierius pictura hominis in equinam formam desinentis,hieroglyphicum humanæ vitæ fugacis, & præcipitis exponere nititur,quoniam terminus humanæ vitæ in pernici cursu consistit.

Lib.4. Hierogl.

Prætermisso monstro capripede, quod alibi pro hieroglyphico vniuersæ Mundi machinæ expressum fuit, descendemus ad hieroglyphica, quæ à monstrosis bestijs referuntur. Pierius aliquando Gruem bicipitem tanquam hieroglyphicum feracitatis pingebat, propterea quod, Grue bicipite quondam apparente, eo anno vberrima in Aegypto fuit annona. Quamuis hoc monstro bicipiti ver, & hyemem aliqui demonstrare potuerint: siquidem, Grue adueniente, tempus vernum homines lætificat, & Grue abeunte, hyems ingruit. Ibidem pingitur à Pierio equus alatus potius ad famam, quàm ad celeritatem indicandam: nam tale monstrum, cum ex cæde Medusæ natum esse perhibeatur, significat, quod virtus, profligato terrore, famam generat, & hieroglyphicum terroris erat caput Medusæ, & fama statimatq; est genita, illicò per ora hominum volitat. Ad finem tanquam coronidem addamus monstrum mirabile à Valeriano depictum, nimirum serpentem alatum cũ capite accipitris,quo hieroglyphico, Aegyptij Diuinitatẽ demonstrare conabantur.

L. 17. Hierogl.

Fama qualis

L. 14. Hierogl.

MIRACVLA.

NON est in dubium reuocandum illa monstra, quæ ad aliquid præsagiendum in lucem sunt egressa,ad miraculorum patrationem esse referenda: nihilominus hoc in loco miracula monstrorum manifestiora, deinceps in Rubrica Præsagiorum minus aperta recensere decreuimus. Primum legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quòd in Regione Iaponica iam multi Ethnici christiana sacra susceperunt, quando contigit, vt omnes filij cuiusdam Neophyti perirent: idcirco, rursus impendente vxoris partu, quidam Ethnicorum huius mulieris affinis marito blandis verbis à Dęmone suppeditatis persuasit, vt, arrepta necis filiorum occasione,se se à republica christiana segregaret: quapropter ille verbis consanguinei motus,confestim, euaginato pugione, quamdam crucem transfixit, vt cunctis, hoc peracto, se christianos ritus deserere manifestaret. Sed paulò post eius vxor doloribus partus agitata infantem sine mento, & thorace ita patulo enixa est, vt omnia viscera puelli conspicerentur: quare huius monstrosi partus formidine perculsi omnes affines vnà cum marito ad cultum christanæ fidei reuersi sunt. Non dissimile miraculum accidit in Regione Fori Iulij anno Domini vigesimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, vbi quædam nobilis mulier prolis auida mendicam duos gestantem puellos, & victum ostiatim quæritantem irridebat, quia de filijs interrogata, se eos legitimo matrimonio, marito tunc in Nosocomio ægrotante, peperisse affirmabat. Propterea mendica id egro ferens animo, talem notam fætui mulieris nobilis ab Omnipotenti Deo imprimendam est imprecata, vt sui ipsius violata fama ab omnibus nosceretur. Accidit autem, vt nobilis mulier fæta infantem septicipitem eniteretur, & medium inter alia caput vno tantùm oculo, & auribus caprinis erat refertum. Accidit quoq; Epidauri anno vigesimo supra millesimum, & sexcentesimum, vt mulier grauida duas gallinas alterius vicinæ absentis furaretur; idcirco hæc domum reuersa, & simile latrocinium suspicata, mulierem grauidam adiuit & placidis verbis gallinas non inuentas repetebat. At grauida iurę iurando se à simili crimine alienam esse affirmabat: immò à summo Deo imprecata est se duos Dęmones, parituram, si huius generis latrocinij fuisset conscia: nec secus accidit, nam tempore paritionis monstrifici Dæmones dilaniatis matris visceribus in lucem prodeuntes vna cum matre perierunt.

Parte 4.

Puellus sine naso oritur

Infans septiceps.

Amplius, ex Polydoro Virgilio in historia Anglica, regnante Henrico Secundo, & Thoma Cantuariensi.Pontificis Romani legato in illis regionibus versante

L.13.hist. Angl.

contigit vt ſupra vim naturæ infantes monſtrifici, nimirum cauda inſigniti naſcerẽtur. Quandoquidem cum Thomas Cantuarienſis vir iuſtus veniſſet Strodum, qui vicus ſitus eſt ad Meduciam fluuium Proceſtriam aluentem, tunc loci Accolæ, vt aliqua ignominia Thomam afficerent, caudam eius equi amputare non dubitarunt, vt proprio Regi morem gerent, qui ſæpè pronunciare ſolebat, ſe vnius ſacerdotis pacem in proprio regno conſequi non poſſe, & fidis amicis carere, qui hac moleſtia illum liberarent. Sed poſtea hæc infamiæ nota vna cum illis hominibus, qui peccarunt, deleta eſt.

Hactenus de miraculis ſupra vim naturæ in illis fœtibus patratis, qui monſtroſi, imperante Deo in lucem prodierunt. Reliquum eſt vt de illis infantibus verba faciamus, qui monſtrifici nati, paulò poſt ſupra naturæ ordinem venuſtam corporis formam ſortiti ſunt. At illud miraculum ſit inſtar omnium, quod Cæſarius Heiſterbacenſis narrat accidiſſe Godefrido in ædibus probationis, tyronum præceptori, qui olim dum Paræciam quamdam regeret, puellum monſtroſum, & connata circa latus mole carnea mirandum in modum deturpatum, ſacro fonte intinxit, ſed poſteaquam nomine ſanctiſſimæ Trinitatis inuocato, huiuſmodi ſacro latice monſtriferum infantem tertio abluit, tunc monſtroſa caro ſupra vim naturæ euanuit; vnde parentes, & circumſtantes virtutem Sacramenti Baptiſmatis prædicantes, immenſa gloria infinitam ſummi Opificis potentiam affecerunt.

Lib. 8. de mirac. cap. 42.

PROBLEMATA.

PROPOSITIONIBVS interrogationem annexam habentibus monſtra non carent: ſiquidem prima fronte curioſus ſcire deſiderat cur monſtra à Natura producantur. Huius cauſam aſſignat Ariſtoteles in Phyſicis, dum inquit quod Natura ſemper producere conatur, quod melius, & perfectius eſt, ſed propter materiæ diſpoſitionẽ, vel prauam vteri conformationem, vel ob influxum ſyderum, non intentum operis finẽ aſſequens, quod poteſt tantummodo producit. Hinc ſecundum dimanat problema. An natura in monſtris producendis aliquem finem reſpiciat. Philoſophi affirmatiuè reſpondent: etenim ſi natura nullum finem ſpectaret, proculdubio fœtus eſſet informis, ſed non eſt ſemper informis, ideò iuxta mentem Ariſtotelis natura quando in generatione errat poſtea ſuum finem in proximo genere aſſequitur, dum fœminam loco maris, bipedem loco hominis, aut impedita, quadrupedẽ progignit: hinc colligendum eſt à natura errante piſces rariſſimè, & nunquam arbores generari. Quamuis Atheneus recitet, ex authoritate Hecatij, canem truncum vitis peperiſſe, hunc tamen partum multi fabuloſum prædicant. Et ſi quis ambigeret dicens, quòd natura errans aues potius bipedes, quàm aliud genus quadrupedis producere deberet: Reſpondet Cardanus, quòd natura in aliquod genus intendens, neceſſariò etiam aliquam ſpeciem illius generis fingere conatur: quamobrem cum finem aliquem proprium aſſequi nequeat, proximiorem illi reſpicit, & quid in alio genere fabricare, nõ reluctante materia intendit. Qua de cauſa in materia diuerſarũ partium mõſtrũ multiforme ꝑducit, ſed ex materia admodũ inutili mõſtrũ informe reſultabit.

Lib. 2. Phyſic.

Problema Secundum.

Lib. 2. Dypnos.

Monſtrum multi formæ quale

Rurſus Curioſi ſciſcitantur, cur monſtroſi fœtus in vtero viuant, & in lucem edita facilè pereant. Reſpondet Cardanus genita ab iiſdem cauſis ſeruari, à quibus pendent, & quæ adnata ſunt facilè etiam conuiuere, quoniam congenita eorum vitã participant, quibuſcum fuerunt genita. Cum autem difficilius ſit viuere, quàm conuiuere; hinc fit vt mõſtra in vtero viuant, deinde in vitales egreſſa auras facilè intereãt; quia nata à propria natura remouentur, ſicq; imbecilliora, & inſalubria redduntur, & obeunt. Verùm alia reſponſio in medium afferri poteſt, nimirum monſtra, quãdo generari incipiunt, à generatione perfectorum parùm diſcrepare, ſedquia tractu temporis, dum abſoluuntur, à natura generantium valde recedunt: idcirco monſtra quantò magis augentur, tantò maiorem imbecillitatem acquirunt, quia à naturali

Viuere, & conuiuere quid.

naturali primordio magis degenerant. Monstra autem quæ superuiuunt, à naturali statu minus recedunt. Hinc emergit aliud problema, cur raræ sint monstrorum abortiones, si monstra, vt paulò ante explicatum fuit, in vtero etiam crescentia in dies maiorem debilitatem incurrant. Optimè respondet Cardanus, quoniam abortus vt plurimum sunt rari, monstra quoq; sunt rariora; vnde fit vt monstrorum abortiones sint rarissimæ. Demum inquirere solent, cur mulieres Aegyptiæ frequẽtius, quàm aliæ monstra enitantur. Responsio est Cardani hoc inde euenire, quoniã fæminæ Aegyptiæ vnica paritione plures infantes edere soleant: quocirca, vel ex imbecillitate, vel ex concussione fætuum, à propria natura partus facile degenerãt.

Lib. 12. de rer. Subtil.

E Deinde quæritur, cur quadrupedes non magnæ plerumq; monstra enitantur, cũ tamen homini, & magnis animantibus id rarò contingat. Hoc problema dissoluit Aristoteles asserens hanc esse præcipuam causam, quoniam parua animantia vno & eodem tempore plures concipiunt fœtus, cum tamen grandiora vnum tantummodo concipiant, & pariant. Ibi autem monstra procreari solent, vbi plurima semina inter se confunduntur, & coalescunt, veluti in paruis animalibus plures fœtus concipientibus sæpè sæpiùs contingere solet. Insuper inuestigari solet, in quo genere animantium copiosiora monstra producantur. Multi respondent hoc aquatilibus competere, non solum quia multi sunt arbitrati formas cunctorum animantium in aere, & terra versantium, in aquis quoq; obseruari, sed etiam hoc aquatilibus conuenire putamus propter mollitiem materiæ, & superfluam humiditatem,

Sect. 6. Probl. & lib. 4. de gen. Anim.

F qua generatio, & animantis constitutio facile vitiari, fœdari, & deformari potest. Verùm hæc monstra aquatilia nobis minus innotescunt; cum omnes species similium animalium, ob remotam à nostris sensibus habitationem, facilè ignorentur. Libuit tamen in præsentia nonnullas monstrorum aquatilium icones ante oculos lectoris repræsentare, vt eorum sententia stabiliatur, qui in dies noua monstra in aquis inueniri asseuerant: hinc elicimus, quòd Prisci iure merito monstrosas Harpyas Neptuni filias cognominarunt, cùm Oceanum prodigiorum, & portentorum omnium parentem constituerent. Prima icon erit monstrosi Cyprini, quẽ referunt fuisse captum in flumine Austriæ, quod vocant Dielirs in Ditione Comitis Iulij de Hardegg, propè vrbem Retz, anno Domini quadragesimo quinto supra sesquimillesimum, mense Octobri. Erat autem Cyprinus monstrosus, quia non vt reliqui Cyprini, de quibus in Historia piscium actum fuit, effigiem, sed humanam præ se

Monstra aquatilia minus nota.

Cyprini varietas

G ferebat. Rete solus fuit comprehensus, & ob raritatem, & maximè quia senibus regionis erat ignotus, diu conseruatus, & veluti quoddam miraculum passim fuit circumlatus.

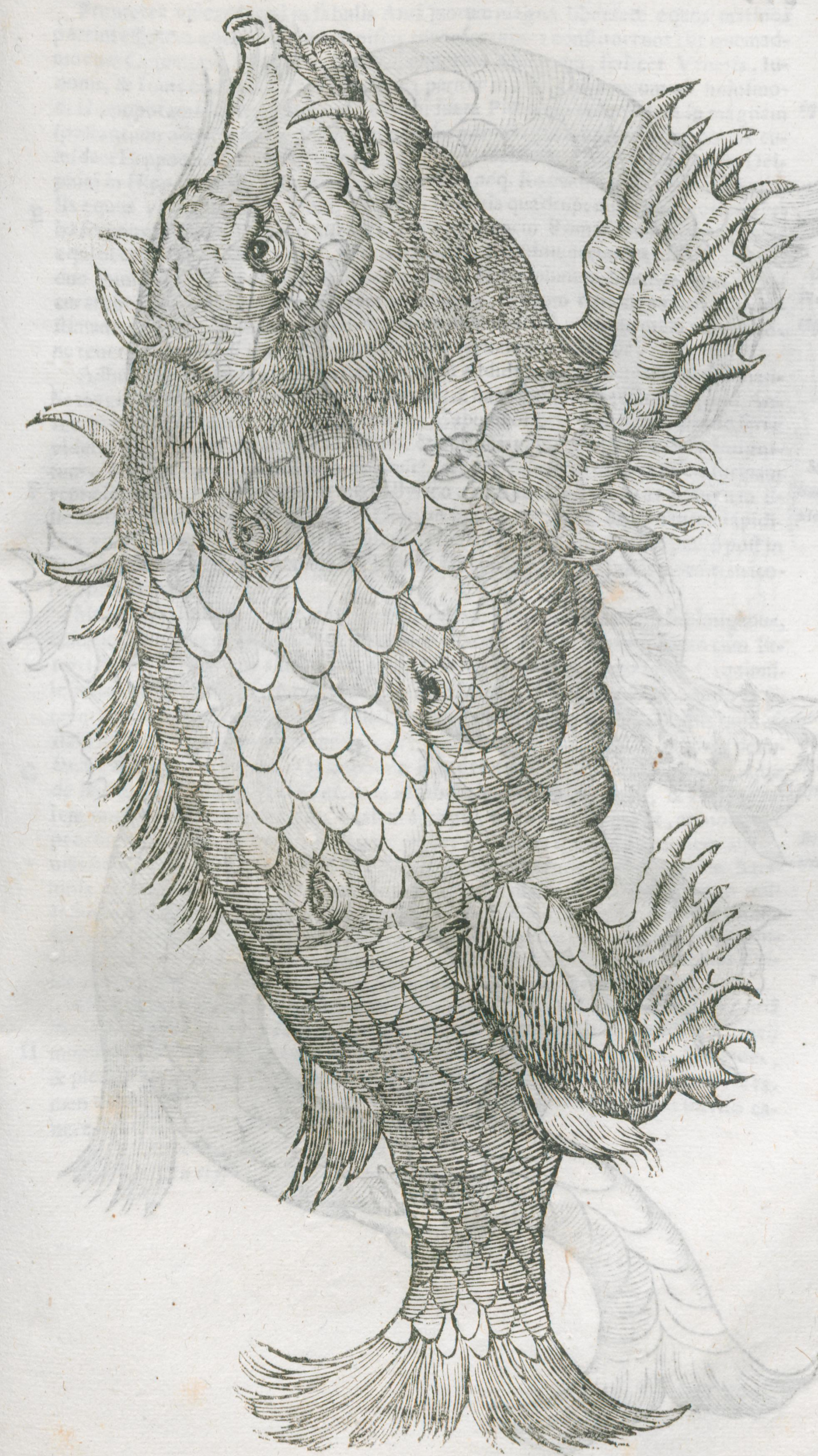
Secundò loco effigiem monstrosi Suis marini damus quem Gesnerus Hyænam cetaceam à similitudine Suis, siue Hyænæ quadrupedum appellauit; hic, referente Olao Magno, anno Domini trigesimo octauo supra sesquimillesimum, propè Thilem insulam septentrionalem fuit comprehensus, capite quidem suillo, sed reliquo corpore squamoso, cum figura veluti adolescentis Lunæ in dorso, & ternis in medio lateris vtriusq; oculis. Animal erat incredibilis ferè magnitudinis, quia longitudinem duorum, & septuaginta pedum, & altitudinem quatuordecim æquabat. Interstitium inter oculos erat septem pedum, & iecur habebat tam vastum, vt quinq; dolia impleuerit.

H Tertiò adduntur monstra Niliaca in confirmationem eorum quæ hactenus dicta fuerunt, quorum icones erant reponendæ pagina 26 huius libri, vbi horum meminimus: nam humana planè ad pubem vsq; effigie, facie ad grauitatem composita, cæsarie flaua, & canis aliquot pilis obsita, stomacho osseo, brachijs distinctis, & dearticulatis, sed deinceps monstrum hoc hominem æmulans in piscem desinebat. Aliud verò erat vultu muliebri, promissis capillis, tumentibus mammis; quemadmodum icon exprimit. Amplius, vt stabiliatur sententia eorum, qui plura in aquis, quàm in terris monstra constituunt, annectemus iconem monstri marini; referente Pareo, capite, crinibus, & pectore equino, reliquo corpore pisciforme. Hoc in mari Oceano comprehensum, & Romam allatum, & summo Pontifici oblatum fuisse Gesnerus tradit.

Duo monstra maris, & fœminæ.

Monſtroſus Cyprinus .

Propterea valeant, qui in fabulis Antiquorum magna libertate equos marinos partim effigiem equinam, partim piscis repræsentantes constituerunt: vt quemadmodum Columbæ, Pauones, & Aquilæ suorum Numinum, scilicet Veneris, Iunonis, & Iouis currus trahere finxerunt: pariter in aquis Neptunum ab huiusmodi Hippopotamis duci voluerunt. Ideoq; iuxta Pictorum voluntatem in magnam spectantium admirationem illam equinam formam erant commenti, quæ potius cuiusdam Hippocampi, quàm Hippopotami esse videbatur. Non enim cauda Delphini in Hippopotamo vnquam fuit obseruata: neq; Romanis alius vnquam fluuialis equus visus est præter illum, de quo in Historia quadrupedum digitatorum verba fecimus. Quocirca multi asseuerarunt ambitionem Romanorum figuræ huius equi occasionem dedisse: nam, vt terræ, marisq; Dominium cunctis manifestarent, duo animalia vtriusq; elementi, scilicet equum, & Delphinum simul iunctos pingi curarunt. Hinc multi talem figuram admirantes, & vnum tantum animal esse existimantes simile monstrum, equum marinum nuncuparunt. Modo nulla admiratione teneri debemus, si icon proposita aliquam veritatem assequitur.

Neptuni equi quales

E

Origo equi Neptuni Antiquorum.

Adhuc prædictam sententiam stabiliemus si addiderimus iconem monstri aquatilis magis terrifici, quod memorat Gesnerus, & hanc imaginem pictori, qui id Antuerpiæ viuum viderat, acceptam refert. Caput monstri quid furiale præ se ferre videtur, nam cornu duplici est refertum, & auribus valdè prominentibus insignitum. Brachia verò humanis non absimilia erant: reliquum corpus piscis formam repræsentabat. Captum fuit in mari Illyrico, cum ab aquis ad litus pusionem illic morantem rapturus accessisset. Quoniam piscatores ipsum obseruantes lapidibus vulnerarunt, sed monstrum fugiens lethali perculsum vulnere, paulò post in litus, à quo discesserat, reuersum expirauit. Itaque lineamenta huius monstri in icone spectanda proponuntur.

Monstrum hoc vbi captum.

F

Monstrum aliud superiore multò mirabilius ad mentem Rondeletij subiungimus, cuius iconem accepit à Gisberto Germano medico, & ipse Amsterodamo cum litteris acceperat, quibus affirmabat, anno Domini trigesimo primo supra sesquimillesimum, in Polonia visum tale marinum monstrum, referens quodammodo rudimenta habitus episcopalis, & ad Poloniæ Regem delatum. Immò signis quibusdam indicare videbatur se ad mare regressum desiderare: vnde illò tandem deductum, in mare se coniecit. Quamobrem Rondeletius se plura omittere dixit, quæ de hoc monstro narranda essent, quia id fabulosum esse arbitratur, & addit se talem monstri iconem exhibere, qualem accepit, quæ postea vera sit, an non, nec prorsus affirmare, nec prorsus negare audet. In asserti confirmationem Bellonius hæc addit verba. Neq; hoc quoq; prætermittendum est, quod in Batauinis annalibus de pisce episcopo scriptum est, quem propè Poloniam anno millesimo quingentesimo trigesimo primo captum fuisse Cornelius Amsterodamus Gilberto Phisico Romæ scripsit, & Regi Poloniæ oblatum, cuius corporis magnitudo, facies, & cultus talis erat omnino, qualem videmus figuram alicuius Episcopi mitra, & reliquis suis ornamentis induti. Hactenus Bellonius.

Monstrum hoc vbi captum.

G

Bellonij opinio.

Cum igitur permulta sint naturæ in terris pro arbitrio ludentis miracula; sic etiã in mari, ob raritatem, & formæ varietatem, propè incredibilia eiusdem artificij monstra obseruantur. Etenim quis non admiratur Tritones, Sirenas, Nereides, & pleraq; alia huius generis monstra, quæ olim fabulosa esse multi putabant, & tamen talia aliquando visa esse superius fuit exaratum. Poterimus igitur meritò canere hoc distichon.

H

Aether non tot alit, nec tellus horrida monstra
In cryptis abdunt quot vada salsa suis.

Præte-

Monſtrum marinum Dæmoniforme.

Monſtrum Marinum rudimenta habitus Epiſcopi referens.

Præterea quæritur, an monstrificus homo veluti bicorpor vna, vel duplici anima sit refertus. Respondet Aristoteles id ex corde eliciendum esse: quandoquidem vnum cor in tali monstro, vnum tantum animal, & duo corda duo animalia repræsentant. Modò difficultas est, qua ratione cognoscendum sit, nùm in simili monstro viuente vnum tantùm cor, vel duo corda contineantur. Niphus in Commentarijs ad Aristotelem scriptis mandauit, olim in Gallia de monstro huius generis diu à Theologis disputatum fuisse, vtrum hoc pro vno, vel pluribus, aqua sacri fontis esset Lustrandum, qui tandem ex differentia sensuum id percipiendum esse decreuerunt. Siquidem Albertus meminit cuiusdam monstri geminum hominē æmulantis, quo duos homines referrti statuerunt, quia altero ira percito, alter ridebat,& altero plorante alter iucunditatem præ se ferebat, & monstrum ad annum vsq; vigesimum, vitam traduxit, immò altero pereunte, alter eatenus superuixit, donec fœtore defuncti affectus è vita decessit. Medici autem in dirimenda hac quæstione, à sententia Aristotelis valde dissentiunt: non enim cor, vt Aristoteles, sed cerebrum tantummodò respiciunt, in quo rationis domicilium, & dignitas humanę formæ residet; & quamuis, à corde, caloris vitalis scatebra dimanet: nihilominus ratiocinatio, & discursus in capite tantummodò celebratur. Præterquamquòd in maiorem sententiæ medicorum stabilitatem, facultas formatrix cuncta delineans, in conceptione primitùs circa cerebrum versatur; cum Anatomici per dissectionem, caput in embryo cæteris partibus grandius obseruauerint: immò perpetua proportione singula membra minora inueniunt, quantò longius à capitis regione distant, donec partus typum perfectæ formationis fuerit assecutus.

lib.4.de Gē. An. cap. 4.

loco citato

Medicorū opinio de Monstris geminis.

Sedes rationis quæ.

Item quæritur, quare monstra iuxta paruitatem, veluti Nani in humano genere procreentur. Respondent id à duabus causis, nimirum à loco, & ab alimento prouenire; siquidem angustia loci, seu receptaculi efficit, vt fœtus minime dilatari possit, deinde paucitas alimenti prohibet, quominus ad perfectam staturam fœtus peruenire valeat. Inuestigant etiam, cur in rerum natura mulier monstrum appelletur. Huic quæstioni Aristoteles in Physicis satisfacit, quando asserit, omne per accidens genitum monstrum nuncupari, sed quia mulier quodammodo per accidēs produci videtur, ergo iure optimo inter monstra erit collocanda: minor propositio huius rationis cunctis innotescit, quoniam Natura rem perfectiorem procreare semper intendit, sicq; proculdubio ad masculum semper generandum dirigetur; ideo aliquando fæminam, ob materiæ dispositionem, producit.

lib. 2. Phys.

Mulier cur monstrum dicatur.

Tandem percunctantur multi, an monstra in lucem egredientia, iuxta nominis etymum aliquid semper præmonstrent, vel præsagiant. Multi Authores fuerunt huius opinionis, ex monstrorum ortu semper aliquid esse præsagiendum: propterea Malanthon hanc sententiam stabilire videtur, natiuitate monstri ante bellum, quod Cæsar aduersus Romanos suscepit. Immò Sorbinus præcitato authori adstipulatur, dum in sua Teratologia, exemplis variorum Monstrorum, passim id confirmat.

lib. 2. Progym. nat.

Ad præsagia monstrorum homines non ita faciles, & proni esse debent: nam Diuus Augustinus hoc mirandum in modum damnat; dum inquit: viderint Coniectores monstrorum, & ostentorum, quàm ex illis sępè fallantur, & noxię vanitatis rebus animos hominum implicēt. Quamuis multa dicendo, aliquid veritatis quandoq; incurrant. Non igitur perperam locutus est Cardanus, quando asseruit, monstrosos partus mala denotare, sicuti vrina cruda in morbis, quæ naturam aliò intentam esse, & à recto tramite aberrare demonstrat. Immò Pareus hoc perpendens, tandem scripsit: quoniam sine modo, sine lege, vel vago, aut nefando concubitu, vel quo tempore, Dei, & Ecclesiæ mandato abstinere decet, miscent se parentes: ideo sępe nefanda, horrenda, & à naturæ communis regula deuia nascuntur: idcirco ad præsagitionem non est confugiendum. Verum quidem est, quod aliqua interdū extraordinaria monstra aliquid præsagire possunt. Nam Martinus Vueinrichius scriptum reliquit in Pago quodam Galliæ infantem olim fuisse natum, in cuius ventre cuspis gladij eminens conspiciebatur, qui postea, facta paulatim suppuratione, extractus est, & bellum ciuile præsignificauit. Quandoquidem huius nulla causa physica reddi poterat. Huius monstri Iconem lector suo loco, nimi-

lib. 21. de Ciuit Dei cap. 8.

lib. 14. de Var. rerum. cap. vlt.

In l. Anat.

In lib. de Mons. c. 49

nimirum in Rubrica præſagiorum intuetur. Quandò igitur monſtra à naturali ſtatu non valdè recedunt, quidquam præſagire non videntur, quoniam apud Aegyptios hæc præſagitio eſſet admodum frequens, vbi frequentiora, quàm in alijs Regionibus monſtra huius generis naſcuntur.

MORALIA.

QVEMADMODVM in humana natura accidit, vt monſtra, nempe homines bicipites aliquando oriantur: pari ratione id in Eccleſia contingit, in qua monſtroſi homines verſantur qui varijs intentionibus, & affectibus muniti, bicipites in eodem tamen Eccleſiæ corpore vniformes nominantur. Veluti quando ſunt multi, qui vnum ratione intentionis ſimulant, ſed tamen iuſtis de cauſis duplices, & bicipites nuncupantur, quatenus pluribus intentionibus, & affectibus famulantes, in multa veluti capita diuiduntur.

Bicipites in moral. doctrina quales.

Præterea ſi aliqua in lucem exeunt monſtra, quorum partes ſupernæ hominē duplicem, & partes infernæ hominem ſimplicem referunt, tunc partes inferiores, quæ ſunt ſimplices, partes ſupernas duplices ſuſtinere, & ſuſtentare debent. Simile monſtrum in Eccleſia aliquando conſpicitur: nos igitur Chriſticolæ cum ſimus plures perſonæ, vnum tamen corpus in Eccleſia ijſdem pedibus, nimirum ijſdem fidei fundamentis ſuſtentamur: quocirca ſi contingat, vt aliquis vulnere læthalis criminis percul ſus pereat, tunc cæteri talem, ob crimina defunctum, magno charitatis feruore ſuſtentare debent: cum ſcripſerit Apoſtolus ad Gallatas. Vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hos in ſpiritu lenitatis, & alter alterius onera portet.

Monſtrum bicorpor.

Cap. 6.

SYMBOLA.

EX monſtrificis etiam animalibus viri eruditi ſchemata ſymbolica componere non dubitarunt Etenim ex Syluestro Petraſancta, iconem monſtrificæ mulieris habemus quæ, Veterum Sirenem referre videtur, cum titulo. COMTEMNIT TVTA PROCELLAS. & hoc ſymbolum Hieronymo Columnæ Paliani Duci, & Copiarum Regis Ferdinandi Præfecto aſſignat, quo cunctis perſuadere nitebatur, ſe tam in ſecundis, quàm aduerſis rebus ſemper tranquillo animo agere, quod Sirena præſtare videtur, dum in turbato, & placido mari, tanquam in proprio domicilio ſemper quieſcit. Apud eundem authorem, aliud mirabile monſtrum conſpicitur, nempe caput equinum humano vultu decoratum, & barba in pectus promiſſa, cum pedibus gruis, & cauda galli gallinacei, additis his characteribus. FAB. adſcribitur hoc ſymbolum Fabiò Cunctatori, qui hac monſtrifica effigie, virtutes perfecti Ducis exprimebat: namq; capite equino, Præfectura, & Principatus in bello, vultu, barba, & pectore hominis, prudentia, pedibus gruis, cunctatio, & vigilantia, & demūm cauda galli gallinacei, victoria ſignificatur. Poſtea quam in equum mōſtroſum incidimus, nō eſt prætermittenda icon equi ala ti pedibus poſterioribus leonem conculcantis, quæ apud prçcitatum authorem ping itur, cum epigraphe. PERENNITAS LAVDIS, hocq; ſchema ſymbolicum Henrici primi Regis Luſitaniæ fuiſſe memorat, qui hac ratione, omnes Africæ nationes quamtumuis barbaras ſe domiturum eſſe demonſtrabat. Verùm ſi in hoc ſymbolo equus alatus effigiatur, in alio etiam citati libri Teſtudo quoq; alata figuratur, cum epigraphe. AMOR ADDIDIT. Hoc ſymbolum Fœlicis Salerni Principis fuiſſe author pronunciat, quo vtebatur, vt Regi amorem, fidem, & ad ſubita obſequia alacritatem, ſine mixtione temeritatis, aut improuidæ celeritatis inſinuaret.

Li. 7. Symb. heroic.

Li. 6. Symb. heroic.

Equus alatus Leonem conculcans.

Teſtudo alata.

EMBLE-

EMBLEMATA.

ON possumus non mirari monstrosas etiam effigies argumentis emblematum famulari. Etenim Alciatus delineauit mulierem pedibus leoninis, & pennis auium tectam, cum epigraphe. SVBMOVENDAM IGNORANTIAM. Huius monstri pictura repræsentatur Sphinx Veterum, quæ ore virgineo pingebatur, & Thebanam Regionem infestare dicebatur, dum hominibus in præcipitium ductis ænigma soluendum proponebat, illudq; non explicantes de saxo eminenti præcipitabat. Aenigma erat tale: quodnam esset animal quadrupes, bipes, & tripes. Id totum expressit Ausonius his versibus.

Embl. 187.

Aenigma Sphyngis.

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia solus
Terruit Aoniam volucris, Leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Quare iure merito Lactantius in primum Thebaidos Sphingem monstrum, Harpyarum instar, fuisse retulit. Diodorus Sphingem inter genera Simiarum recensuit. Albertus Magnus, & Solinus Sphingem simiam nuncuparunt. Sabellicus tamen credit fuisse hominem perniciosum sphingem cognominatum, qui suis vasramentis multos peremerit. Sed his omissis, ad rem nostram tantummodo spectat, quod sphinx triformis pingitur, nimirum, facie puellæ, plumis auium, & pedibus leoninis, ad indicandam ingorantiam, quæ veluti sphinx in eminenti vitæ humanæ monte locata infinitam hominum multitudinem sua feritate opprimit, non alia de causa, nisi quia homines se se non agnoscunt, nempe se homines esse ignorant. Quandoquidem triplex huius monstri forma ad tres præcipuas, & efficientes ignorantiæ causas reducitur. Etenim virginea facies voluptatem ostendit, quæ homines aliquando ita excæcat, vt illos de humana in belluinam naturam facile transformet. Plumæ monstrum tegentes leuitatem, & inconstantiam animi significant, & leonini pedes superbiam, & arrogantiam declarant, quæ falsã de rebus opinionem in scientiam vertit, & tunc homo existimat se scire quod nescit. Tres igitur erunt ignorantiæ causæ. Prima erit voluptas corporea, qua homo irretitus, ab omni vera disciplina penitus abhorret; Secunda est leuitas ingenij, vel temeritas, quæ non videt, quod deceat; tertia est animi elatio: qua de re Plutarchus varijs in locis tradidit olim pro foribus templi Apollinis Delphici, verba litteris aureis fuisse exarata huius tenoris γνῶθι σε αυτόν. idest. NOSCE TE IPSVM. De hoc Ausonius sic cecinit.

Ignorantia est mõstrũ triforme.

Ignorantiæ causæ quot.

Quamquam difficile est se noscere, γνῶθι σε αυτόν,
Quàm properè legimus, tam citò negligimus.

His sic notatis, & explicatis, modò carmina Alciati melius intelligentur quæ sic se habent.

Quod monstrum id? Sphinx est, cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia: tanti
Scilicet est triplex causa, & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas
Sunt, & quos faciunt corda superba rudes.
At quibus est notum, quid Delphica littera possit,
Præcipitis monstri guttura dira secant.
Namq; vir ipse bipesq; tripesq; & quadrupes idem est;
Primaq; prudentis laurea, nosce virum.

Idem Alciatus pinxit aliud monstrum, nempe bouem cum facie, & pectore humanis in vexillo his litteris decoratum. S. P. Q. R. cum titulo. NON VVLGANDA CONSILIA. Author alludit ad Minotaurum, quem Veteres monstrum ex

Embl. 12.

Pasiphe, & Tauro procreatum fuisse finxerunt, quia superiori parte hominem, & inferiori taurum referebat. Hoc monstrum in labyrintho Cretæ inclusum fuisse Poetæ tradunt: sic enim canebat Ouidius.

Minotaurus

Dedalus occlusit conceptum semine matris
Semibouemq; virum, semiuirumq; bouem.

Romani hanc Minotauri iconem, authore Festo in militaribus Insignibus figurabant, vt cunctis manifestarent non minus occulta esse debere Principum consilia, & potissimum de bellicis expeditionibus, quàm olim occultus Minotauri fuerit labyrinthus. Idcirco Dion asserebat, quod Tiberius Cæsar interrogatus, cur sua consilia minime communicaret ijs, quibus tutò fidere poterat, respondisse dicitur aut nulli, aut paucis cognitum esse oportere Principis consilium. Quare Marcellinus ad rem retulit, olim apud Persas neminem consiliorum fuisse conscium, præter optimates taciturnos, & fidos, apud quos silentij Numen colebatur. Alciati igitur carmina sic se habent.

Consilij conscij qui apud Persas.

Limine quod caco, obscura, & caligine monstrum
Gnosiacis clausit Dedalus in latebris,
Depictum Romana phalanx in pralia gestat,
Semiuiroq; nitent signa superba boue.
Nosq; monent, debere Ducum secreta latere
Consilia, auctori cognita techna nocet.

Embl. 5.

Similiter Alciatus effigiat quoddam monstrum, cuius supernę partes hominē, & infernæ serpentem æmulantur, cum epigraphe. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. versus autem sunt huius tenoris.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monstrum
Biforme, quod non est homo, nec est Draco?
Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis,
Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest.
Anguem pedit homo, hominem eructauit, & anguis:
Nec finis hominis est, initium nec est fera.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis;
Sic, & Gigantes Terra mater protulit.
Hęc vafrum species, sed religione carentem
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Hoc monstrum fictitium, quod nec prorsus formam humanam nec penitùs serpentinam refert sed duplici integratum natura potest significare illos, qui anima rationali præditi, terrena tantummodo sapiunt: quocirca humi repentes in naturam belluinam degenerant; nam hoc monstrum neq; in hominem, neq; in principium Feræ desinit: cum homines Epicurei non meditentur finem, propter quem Deus rationem hominibus concesserit: quapropter hi vafri, & religionis expertes vocantur: siquidem res mundanas tantummodo curantes hominum appellatione non sunt digni. Postremò Alciatus delinauit monstrificum caput, nempe bicipitium, cum epigraphe PRVDENTES. Simili pictura olim Antiquitas, in Iano biforme, vel bicipite monstrando, vtebantur, vel quia hic fuerit homo,, qui syluestrem hominum cultum ad ciuilem reduxerit, vel quia pater græcæ, & latinæ gentis fuerit creditus, aut quia Solem, quem eumdem cum Iano esse volebant, figura bicipitij intellexerint, vt illum cælestis aulæ ianitorem significarent, cum Sol oriens Cæli ianuam recludere, & Occidens eamdem claudere diceretur. Hoc igitur mōstrosum Iani caput multi ad solertiam, & prudentiam Principis traxerunt: cum hominis prudentis præterita nosse, & futura multò ante præuidere intersit. Quapropter Romani hac ratione moti Anteuortam, & Postuortam tanquam diuinitatis comites colebāt. Huc spectat illud adagium græcum. πρόσω, καὶ ὀπίσω, nempe à fronte, & à tergo. Hoc significat omnia diligenter perpendēda esse, & præterita cū præsentibus, & futuris conferenda. Carmina Alicati sic se habent:

Homines belluini qui.

Embl. 18.

Ianus cur biceps.

Anteuorta, & Postuorta qui.

Iane bifrons, qui iam transacta, futuraq; calles,
quiq; retro sannas, sicut, & ante vides.
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus anquod?
Circumspectum hominem forma fuisse docet?

PRAE.

PRAESAGIA.

E PLERVMQVE homines arte presaga, ex monstrorum natiuitatibus, varia ventura presignificant: nam si, temporibus Valentiniani, duo monstra in genere magnitudinis, & paruitatis apparuerunt, quorum alterum in Syria quamcumq; eminentem hominum staturam excedebat, & alterum in Aegypto, infra incredibilem humanæ naturæ breuitatem continebatur; proculdubio (attestante Sorbino) futuras Orbis calamitates portenderunt: Siquidem hac antithesi præmonstrabatur non defuturum esse hominem, qui demisso natus loco, & abiectæ conditionis in caput, & vitam magni Imperatoris Valentiniani conspiraret. Is enim adhuc impubes ad Imperij dignitatem euectus, & subdolis Iustinæ matris artibus subornatus, tandē latenter seductus Arianæ impietati fauere cæpit. Præterea non defuerunt multi, qui ex monstrorum natiuitate bellum fore existimarunt: iuxta Iambicum carmen.

Homo statura magnę & parua.

Monstrum omne belli tempore extat crebrius.

F Homines igitur grauibus obstricti sceleribus, Dei quidem odium subeunt, sed postmodum se accusantes veniam consequuntur: sed quando ab institutis christianis pænitùs abhorrent, neq; supplicem vnquam veniam exposcunt, Deum adeo irritant, vt illis identidem bello succenseat, quod monstris primùm prædici solet. Id quidam versus Iambici sic explanant.

Portendit iram quodlibet monstrum Dei.
Vbi monstra sunt, ibi ira non procul Dei est.

His sic se habentibus tradunt Authores ante bella Bruti, & Cassii tale monstrum apparuisse.

I Monstrum cornutum, & alatum instar Cacodęmonis, cuius hic figuram damus, ex muliere quadam fuisse natum autumant Appianus tamen aliter historiam narrat, scilicet Bruto, & Cassio cum copijs ex Abydo in Europam properantibus, anno ante Christum natum quadragesimo primo, prædictum monstrum, seu ostentum G Bruto inter silentia noctis oblatum fuisse, corpore, mammis, & cornibus hirco simile, rictu canino, alis instar Vespertilionum, cauda vaccina, & pedibus auium rapacium. Sedebat autem Brutus in tabernaculo solus de euentu belli vehementer sollicitus, quando ad se quēdam ingredi præsensit, & ad strepitum conuersus delineatam monstri imaginem adstare vidit: quamobrem horrendo commotus aspectu interrogauit, quis esset, & quid præterea sibi vellet: tunc phantasma submurmurans dixit: tuus malus Genius, Brute, in Philippis me videbis & abijt. Deinde Brutus à famulis in tabernaculis versantibus sciscitatus, an aliquem ad se venientē, vel exeuntem vidissent; illi negarunt; quare admiratione plenus dedit se quieti. Postridie, posteaquam diluculauit, Brutus hanc phantasmatis speciem Cassio nar-H rauit, qui id tanquam inane aspernatus, iter in Europam solicitauit; deinde omnia, quæ inter Aenum, & Senium montem interiacent, perpetuo victoriæ cursu armis subegerunt. Interea Norbanus ab hostibus Poeni circumuentus præsidio decessit, & clades aliqua insignis fuisset accepta, nisi Antonius præstò fuisset. Cæterùm si per annorum seriem percurramus, nullum monstrum sine præsagitione natum esse multi Authores, & potissimum Sorbinus pro comperto affirmant.

Monstri descriptio.

Annorum series.

II Infans ore gemino, quatuor oculis, dentibus binis, barba, & duabus breuissimis auriculis natus anno Domini trecentesimo octauo apud Daphnem amænum illud, & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, Constantij Imperatoris temporibus, iuxta Marcellini sententiam, Rempublicam in statum deformem verti præsignificauit: propterea quod seculum huic natiuitati succedens, quàm obscænis moribus fuerit deturpatum, omnes Historiæ vno ore testificantur. Tunc enim mala penè innumerabilia Ecclesiam Christi, sæuientibus vndiq; hominum perditorum insultibus,

Præsagia ex monstro descripto.

I Monstrum alatum, & cornutum instar Cacodæmonis.

II Infans gemino ore oculis quatuor, & barba natus.

mirandum in modum inuaserunt: cum Imperator Constantius fraudulentis Arrianismi imposturis illaqueatus, à vera pietate recesserit. His addantur monstra, quæ Mauritij ętate, nimirũ anno septuagesimo octauo supra quingẽtesimũ, in lucem prodierunt. Nam inter alia, mulier quædam in Thracia venustum sine brachijs infantem peperit, qui ab vmbilico deinceps in piscem desinebat. Cum præterea, & canis capite leonino, & fætus quadrupes gentibus illius seculi admirationem attulerint: vnde quidam Præsagi, his monstris, portentosum, & infelicem Mahumetis aduentum fuisse præmonstratum existimarunt; qui, Mauritio imperante, audaci il-

Infans sine brachijs.

III Partus humanus, & caninus.

lecebra

lecebra, & vanissimis commentis, humanas mentes decipiens, terra, mariq; dominari cæpit: quocirca illa monstra partim terrestria, partim aquatilia fuisse referunt. Insuper fœtus humanus canino capite dies anni Domini noningentesimi decimi quarti, summo mærore, obscurauit: siquidem, authore Sorbino, mores Christicolarum illius ætatis prædicebat, qui assiduè rixantes mutuis morsibus se lacerabant: cum reliquiæ impiarum Hæresum Anthropomorphitarum, & Manicheorum ad illam ætatem penetrauerint.

Puer capite canino.

III Monstrum bicorpor caninam participans naturam, quia ex homine, & cane erat integratum, in Epiro, nempe Albania ortum est anno Domini trigesimo tertio supra millesimum, & ducentesimum; quemadmodum in icone conspicitur, & eo tempore misera montis Albani ciuitas caninis morsibus, & clandestinis proditionibus fuit vexata: nam illi homines (referente Sorbino) multis in rebus perfectionem, & pietatem præ se ferebant, postmodum à tergo Sacrilegi, à blasphemia minime alieni erant, & deniq; canum mordacium ritus æmulabantur. Quamuis circa finem Imperij Lotharingij, fœtus pariter humanus, & caninus à muliere quadam fuerit editus, nimirum corporibus dorso conglutinatis, veluti figura ostendit, & mors Imperatoris secuta est.

Præsagia ex hoc monstro.

Monstrum etiam triceps apud Samnites, nempe in Abrucio, anno Domini quinquagesimo quinto supra millesimum, & ducentesimum, natum, & breui tempore extinctum est. Hinc multi tres Imperij Romani competitores præsagierunt. Rursus vertente anno Domini nonagesimo tertio supra millesimum, & ducentesimum, & imperante Andronico vltimo, puer biceps, & quadrimanus Bizantij ortus est, quò nil aliud, vt notat Sorbinus, nisi subita Imperij Bizantini ruina, & pernicies præostendebatur. Etenim populus, cum olim vero fidei fundamento niteretur, per varias, & fallaces opiniones, magna Christianæ pietatis iactura, vagari cæpit; quod passim Historiæ grçcæ testificantur.

Monstrum triceps.

Pariter puellus quadrimanus, & quadrupes natus circa annum Domini octuagesimum nonum supra millesimum, & trecentesimum, improbos, & inquinatos multorum Christicolarum illius ætatis mores demonstrabat; cuius nimis manifestum præbuit testimonium scisma Benedicti decimi tertij, qui antea Petrus Luna nominabatur: siquidem hæc pessimi res exempli Christianos mores fædauit, & Ecclesiæ magnam noxam attulit. Item puer auribus leporinis natus est anno Domini nonagesimo quinto supra millesimum, & quadringentesimum, quo tempore Fridericus Imperator cum Turcis obijt, & Cracouia, furente incendio, prostrata est. Vnde Sorbinus monimentis mandauit, quòd Summus Deus, his monstris tanquam tot monitis, homines à malis impendẽtibus abducere conabatur, cum paucos post dies in tot lepores degenerandos esse præsentiret.

Puer quadrimanus. quadrupes.

IIII Amplius anno Domini nonagesimo sexto supra millesimum, & quadringentesimum, monstrum in Tyberi fluuio compertum fuit, corpore humano squamoso, capite asinino, cuius manus dextra erat humana, & sinistra figuram pedis elephantini æmulabatur. Pes quoq; dexter vngues aquilinos, & sinister bubulum pedem exprimebat. Venter erat fæmineus, mammis decoratus. Circa partes posteriores simile caput barbatum habebat, & aliud præterea instar Draconis. Hinc Sorbinus occasionem præsagij arripuit, dum scriptis mandauit varia membra hoc monstrum integrantia denunciasse varias hæreses, quæ calamitatem illius temporis constituebant. Huius monstri caput fuit asininum, quod frigiditatem, & pigritiam ostendebat, qua Lutherus, & eius Asseclæ redundarunt: nam frigefacta omni charitate, varia belli semina ex Asseclis saltem erumpentia, Germaniæ, & multis Regnis perniciem attulerunt.

Monstrum in Tyberi inuentum.

V Præterea si per amplum ætatis præteritæ campum spatiemur, adhuc magis horrida obseruabimus monstra. Etenim anno Domini duodecimo supra sesquimillesimum, Rauennæ natum est monstrum cum cornu in capite, pede rapacis auis, genu oculato, loco brachiorum, alis, & sexu vtroq; erat refertum, cætera erant humana, vt in subiecta figura intueri licet. Eo autem tempore in lucem prodijt hoc monstrum, quando Iulius Secundus Pontifex maximus vniuersam Italiam & magnam Christiani Orbis partem in Ludouicum Duodecimum Galliarum Regem

conci-

IIII Monſtrum capite aſinino.

V Monſtrum cornutum, & alatum cum pede rapacis auis.

Preſagitio monſtri. concitauit: vnde poſtea die Reſurectionis Dominicæ, penès Rauennam, maximum bellum conflatum eſt. Alij verò, ex aſpectu huius monſtri, illud tempus varijs, & nefarijs hominum vitijs non carere ſunt vaticinati: nam per cornu monſtri, ſuperbiam, per alas, leuitatem, & inconſtantiam mentis, per defectum brachiorū, nulla recta opera, per pedem rapacis auis, rapinam, vſuram, & auaritiam, per genu oculatum, ſolam hominum ad res mundanas propenſionem, & per vtrumq; ſexum, omnem turpiſſimi luxus ſpeciem expoſuerunt.

VI Monſtrum cornutum, & alatum aliud.

VI Non

VI Non multum diſſimile monſtrum cornutum, & alatum aliud exhibemus: hoc habebat caput facie Satyri, cornu, & auribus deturpatum, brachiorum loco, alas inſtar auis, pedes duos, quorum dexter humano erat ſimilis, cum oculo in genu, & ſiniſter ſquamoſus in caudam piſcis deſinebat. In pectore huius monſtri tres litteræ, nimirum X Y & V expreſſæ cernebantur ſed V ſupra figuram Lunæ veluti adoleſcentis obſeruabatur. Hinc eruditi viri ad præſagia animum conuertentes, flagelli diuini declinandi rationem ex his tribus litteris didicerunt. Nam X Chriſti crucem, & Y Pithagoræ littera virtutem deſignat: ideoq; ſi homines pro arcenda Dei ira, ad Chriſti Crucem, & virtutes confugient, proculdubio virtutibus Cælum Lunæ penetrantes, ad ſedes vſq; empyreas peruenient.

Expoſitio litterarum.

VII. Vitulomonachus Sorbini.

VII Admirari deinceps oportet monſtrum horrificum, quod anno Domini vigeſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, in quadam Germaniæ villa natum eſſe referunt. Quamuis alij, vt Iacobus Rufus,& Ambroſius Pareus in Sceeqner Saxoniæ pago ortum eſſe voluerint: vtcumq; ſit, hoc monſtrum ex muliere in lucem editū, omnibus ferè partibus vitulum æmulabatur, præterquam in vertice, vbi tuberculum carneum rotundum conſpiciebatur, quod affabrè verticem ſacerdotis in orbem tonſum referebat, deinde carnea quædam ſubſtantia à collo in dorſum ita eleganter formata pendebat, vt cucullum monachicum repræſentaret. Non igitur præter rationem Sorbinus hoc monſtrum meditans Vitulomonachum nuncupauit, & nefariam infamis Luteri prædicationem præſagiſſe tradit. Sed magis admirandum eſt, quòd monſtrum hoc crura habebat lacera; quæ fortè indicabant pænam, qua vndiq; maculoſa criminoſi Luteri infamia erat afficienda. Quamobrem Sorbinus infinitam Dei in humanum genus clementiam,& æquam iuſtitiam meditari non ceſſat; poſteaquam hac ignominioſi, & terribilis monſtri natiuitate, probroſi Luteri, & inhoneſtorum Aſſeclarum defectionem à recta fide preſignificauit.

Preſagium Luteri.

A

VIII Aliud magis formidabile monſtrum natum eſt in Belgio ex parentibus non infimæ ſortis, anno Domini quadrageſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, vel iuxta ſententiam Iacobi Rufi, & Cardani, ortum eſt in Cracouia. Hoc cauda erat refertum, loco naſi, promuſcidem geſtabat, oculis rotundis, & alatis auribus aſininis, cum duobus alijs oculis ſupra vmbilicum, pedum, & manuum digiti quatuor accipitrinis vnguibus erant ſimiles, quorum tres, more anſeris, membrana quadā colligabantur. Cubitis,& genibus capita canum adhærebant,in loco mammarum, duo item capita, vel canum,vel ſimiarum eminebant, & tribus tantum horis vixit. Sorbinus igitur hoc monſtrum contemplans in tanta canum, & ſimiarum multitudine perhorreſcere videtur,quibus tot homines caninos corpus eccleſiæ tunc temporis dilaniantes indicari pronunciauit: idcirco grauis Dei vltio erat expectanda,quæ caninos hominum mores puniret, quoniam, illa ætate, veſanis, & vagis tumultibus magna pars Germaniæ redundabat.

B

Huius Monſtri preſagium.

Ad præſagitionem quoq; attinere poſſunt monſtra, quæ à naturali ordine non valde recedunt, veluti illud Lutetiæ Pariſiorum natum anno Domini ſeptuageſimo ſupra ſeſquimilleſimum menſe Iulij, quod repræſentabat duos gemellos natium vnitate, & vnico pariter vmbilico copulatos, conſequenterq; capitibus, brachijs,& pedibus oppoſitis. Hoc monſtrum ex parentibus infimæ ſortis, nimirum ex Petro Germano baiulo, & Matthea Pernella matre prodiuit, deinde Optimatibus, & populo paſſim monſtratum fuit; hinc varij homines varia vaticinia protulerunt. Alij ex hac gemellorum vnitate pacem ſanciendam eſſe præcinuerunt, quam tunc Paciſiatores agitabant. Alij verò ex coniectura huius monſtri ſpem pacis excluſam eſſe demonſtrabant; cum horum gemellorum alter ambulare, & alter ſedere non poſſet. Propterea nonnulla carmina in Pacis interpretes,quibus negocium concordiæ Rex mandauerat, fuerunt concinnata hunc in modum.

C

Præſagium Gemellorū.

Quis dubitat, quin pax tam longo tempore tracto
Mox ſit maiori corruitura malo?
Hoc non Pacifici portendunt omine fauſto;
Claudicat hic pedibus, ſed ſedet ille malè.

D

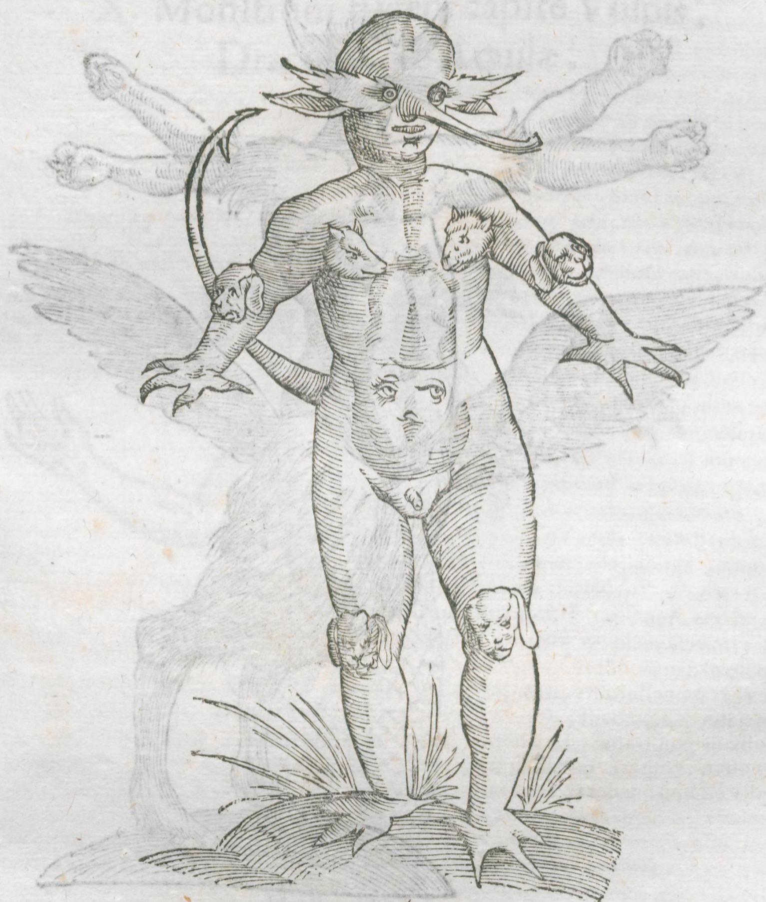
Monſtra quoq; huius generis olim, temporibus Auguſtini, Heronymi, & Pauli Diaconi conſpecta fuiſſe non eſt in dubium reuocandum. Quandoquidem Diuus Auguſtinus monimentis mandauit, quòd ſua ætate, infans ſupernis membris geminus in Oriente natus eſt. Et Paulus Diaconus memorat monſtrum poſt obitum Theodoſij natum, quod duobus capitibus, duplici pectore, & conſequenter quatuor manibus erat integratum, in quo duplex ſenſus obſeruabatur: nam altero dormiente, alterum caput vigilabat; immò in vigilia ſæpè inter ſe rixabantur. Tandem monſtrum eiuſdem ferè ſpeciei Liddæ conſpectum fuiſſe Hieronymus fuit Author: quapropter duo monſtri capita nil, niſi confuſionem imperiorum, & rerum ferè omnium præoſtenderunt: tunc enim ſciſmata in rebus eccleſiaſticis emerſerunt, & nefariæ Donatiſtarum, & Pelagianorum hæreſes ex tartareis locis eruperunt, & infinitæ aliæ calamitates humanum genus affligere cæperunt, quas omnes recenſere

Lib. 16. de ciuit. Dei cap. 8.

Lib. 1. de Imp. Theodoſij.

Præſagia, ex deſcriptis monſtris.

VIII Infans ςεγανόπυς, cum promuſcide, & capitibus animalium.

ſere permoleſtum eſſet. Hoc eodem tempore Gothi, Vandali, & Hunni deuaſtantes paſſim regiones, ſolo illas pænitùs adæquarunt, & Romanum Imperium tunc adeo debilitatum eſt, vt nulla ſpes priſtinæ authoritatis recuperandæ ſupereſſet.

IX Monstrum tetrachiron alatum capite humano aurito.

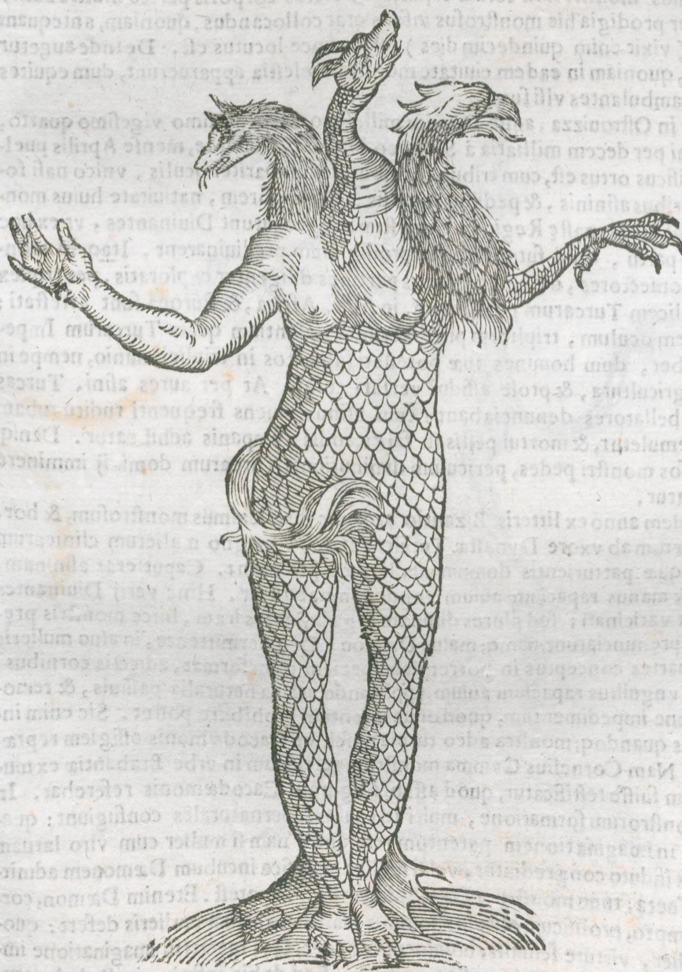

IX His obiter animaduersis, ad seriem annorum reuertentes, incidemus in annum septuagesimum septimum supra sesquimillesimum, quo, circa ripas Danubij, die duodecima mensis Februarij, propè Budam Hungariæ, magno incolarum damno, visum est monstrum alatum tetrachiron, scilicet quatuor manibus refertum, facie humana, auribus asininis prædita: quare partes superiores leues hominem, & inferiores admodum hirsutæ bouem æmulabantur: non iniuria igitur cum Ouidio canentes poterimus hoc monstrum appellare.

Semiuirumq; bouem semibouemq; virum.

Itaq; quatuor manibus lapides non paruos iaculabatur, quibus plures accolas occidebat. Vnde populi perterrefacti, congregata hominum armatorum multitudine, terga hostilis monstri, dato signo inuaserunt, & tandem, magna armatorum clade, monstrum immane strauerunt; ad quod postea in Forum delatum conspiciendum multæ gentes magna admiratione confluebant. Interea quot, & quantis calamitatibus, & assiduis ærumnis illa Regio vexata fuerit Historiæ patefaciunt.

X. Monstrum triceps capite Vulpis, Draconis, & Aquilæ.

X Verum si hoc fuit immane, & exercrabile monstrum, non minus ferum, & terrificum fuit illud, quod in Aegypto circa ripam Nili versabatur tribus capitibus, nimirum Aquilæ, Draconis, & Vulpis refertum, corpore squamoso, instar serpentis, ab vno latere brachium humanum cum manu, & ab altero aquilinum pedem extendebat. Deinde mammas habebat humanas, caudam Leoninam, pedes quatuor omnino diuersos, scilicet leoninum vnum, humanos duos, & quartum anserinum tribus digitis præditum. Hoc monstrum erat amphibiæ naturæ, & homines, reliquasq; animantes deuorabat. Huius iconem in Musæo publico inuentam cunctis spectandam proponimus.

Monstri descriptio.

Amplius inter præsagia proculdubio collocandus est ille infans, qui, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo primo, natus est ex aduenis, in Vrbe Augustarum Aquarum Aquitaniæ, quam Vulgus Baionam appellat, hic, quoad mēbra erat benè constitutus, sed multi oculi totum corpus deturpabant, quoniam fabulosum Poetarum Argum imitabatur, Verùm si caput Argi totum erat oculatum, itaut scripserit Ouidius,

Li. 1. Metã.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.

Oculi huius monstri non solum caput, sed cæteras corporis partes illustrabant. Immò inter prodigia hic monstrosus infans erat collocandus, quoniam, antequam expiraret (vixit enim quindecim dies) clara voce locutus est. Deinde augetur admiratio, quoniam in eadem ciuitate monstra cœlestia apparuerunt, dum equites per aerem ambulantes visi sunt.

Monstrum oculatum.

Insuper in Ostrouizza, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, arce insigni per decem milliaria à Sibinico Dalmatiæ distante, mense Aprilis puellus monstrificus ortus est, cum tribus cornibus, tribus pariter oculis, vnico nasi foramine, auribus asininis, & pedibus inuersis. Quamobrem, natiuitate huius monstri diuulgata, Dynastę Regionis confestim congregarunt Diuinantes, vt ex hoc monstroso partu, quid futurum esset prodigiosum, prędiuinarent. Itaq; hi monstrorum Coniectores, omnibus infantis partibus diligenter exploratis, per triplex cornu, triplicem Turcarum potestatem, in Asia, Africa, & Europa sunt attestati: per triplicem oculum, triplicem prædixerunt vigilantiam quam Turcarum Imperator adhibet, dum homines suæ potestati subiectos in triplici munio, nempe in militia, agricultura, & prole assiduè versari curat. At per aures asini, Turcas egregios bellatores denunciabant; cùm asinus viuens frequenti ruditu tubam bellicam æmuletur, & mortui pellis in fabricandis tympanis adhibeatur. Deniq; per inuersos monstri pedes, periculum diminutionis Turcarum dominij imminere hariolabantur.

Monstri Præsagia

XI Eodem anno ex litteris Bizantio acceptis intelleximus monstrosum, & horrendum fætum ab vxore Dynastæ Turcici exiuisse, magno mulierum clinicarum terrore, quæ parturientis domum auxiliaturæ petierant. Caput erat asininum. Pedes, & manus rapacium auium vngues imitabantur. Hinc varij Diuinantes varia sunt vaticinati; sed plures diuinam erga infideles iram, hisce monstris prę monstrari pręnunciarunt: namq; malus Dæmon, Deo permittente, in aluo mulieris grauidæ partes conceptus in horrendam speciem transformat, adiectis cornibus, cauda, & vnguibus rapacium auium, applicando actiua naturalia passiuis, & remouendo omne impedimentum, quod opus intentum prohibere posset. Sic enim intelligimus quandoq; monstra adeo turpia nasci, vt Cacodæmonis effigiem repræsentent. Nam Cornelius Gemma monstrum terrificum in vrbe Brabantiæ ex muliere natum fuisse testificatur, quod affabrè figuram Cacodæmonis referebat. In horum monstrorum formatione, multi ad causas supernaturales confugiunt: quamuis alij in imaginationem parentum referant; nam si mulier cum viro laruam Dæmonis induto congrediatur, vel si mulier malefica incubum Dæmonem admittare sit assueta; tunc monstrum Dæmoniforme gigni potest. Etenim Dæmon, corpore assumpto, prolificum alicuius hominis semen in vterum mulieris defert: quo circa mulier, virtute seminis, hominem concipit, & vi spectri in imaginatione impressa, Anthropodæmonem postea enititur. Sed de his inferius in Rubrica causarum verba fient.

Monstra dæmoniformia

XII Mon-

XI. Monſtrum capite aſinino, pedibus, manibuſq. vngue auium refertis.

XII Monſtrum quoq; mirabile fuit illud, cuius icon ex Regione Betica Hiſpaniæ miſſa fuit: hanc enim in Muſęo publico inuentam lectori conſpiciendam exhibemus, & nobis perſuademus, quòd natiuitas huius monſtri magnam ſpeculandi anſam Vatibus Hiſpanicis, ſeu Bætiſtis præbuerit. Pariter anno octuageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, apud Sereniſſimum Principem, & Eminentiſſimum Cardinalem Mediceum Canis partibus monſtroſis, & capite ſerpentino conſpiciebatur. An poſtea aliquid monſtra ſemper præmonſtrent, videndum eſt in Rubrica Problematum. Cum Soleant multi ex natiuitate cuiuſcumq; monſtri aliquid per-

XII. Monſtrum ex Regione Betica Hiſpaniæ.

peram

peram præsagire: Nam si infans cum dentibus nascatur, penuriam annonæ vaticinantur. Si puellus sit multipes, aduentum hostium præsignificant. Si duo gemelli fuerint simul iuncti, bella ciuilia prædicunt. Id autem de intestinis discordijs non semper verum esse possumus attestari exemplo pueri cum gladio in ventre, ab vtero matris in lucem editi, quemadmodum in Icone XIII. ostenditur. Tradit igitur Marcus Frytschius in Meteorologicis Ante bellũ Germanicum, quod Carolus Quintus Imperator Duci Saxoniæ, & Fæderatis intulit, natum esse infantem in quodam Francorum pago, in cuius ventre cuspis cultri eminens conspiciebatur, qui

Præsagiendi ratio.

Lib. 5. gen. dier. cap. 25

XIII Puer natus cum cultro in abdomine.

postea

Præsagium.

postea, paulatim suppuratione procurata, tandem extractus est. Exijt in lucem hic puer monstrificus anno Domini quadragessimo sexto supra sesquimillesimum. Hinc Omnes bellum ciuile præsignificarunt, & mutuas ciuiũ cædes prædixerũt, qui ciues tunc inter se præliantes, veluti in proprijs visceribus ferrum occultare perhibentur. Verũ vt veritatem fateamur, hoc ad nimiam hominũ audaciam, & superstitionem attinere videtur. Possumus quidem attestari monstra esse Dei monita, quibus ad emendationem criminum incitamur, vt deletis tandem peccatis, ad bonam frugem reuertamur, & hic sensus inter alios veritati magis est consonus. Olim, vt recitat Alexander ab Alexandro, si insoliti, & monstrosi partus nascebantur, in mare, vel flumen deijci iubebantur, & paulò inferius prodit; quòd apud Athenienses, si monstra nascebantur, quæ expiatione egerent, Agys, idest vestibularijs Dijs, in semitis viarum sacra fiebant; quare Agyleus Apollo eximiè colebatur, vt si benè, & fæliciter casurum esset, prosperos successus darent, & promissa affirmarent, atq; admitterent; sin aliquid mali instaret, aditu inhibito auerterent. Cælius quoq; Calcagninus tradit & ipse hominem trimanum, vel quadrimanum, vel bicipitem natum apud Romanos, mandato Aruspicum, expiationis causa, in mare proijci, vel in solitudinem deferri solitum. Deinde addit, ex Iulio Obsequente, puerum quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, ex ancilla natum, issu Aruspicum concrematum, & cinerem in mare deiectum fuisse.

Lib. 5. gen. dier. cap. 25

In oper. de reb. & sig.

A

B

CAVSAE.

TRIPLICEM causam (loquendo de vniuersalibus) Authores de Monstrorum generatione assignare solent; primam vocant supernaturalem, quando summus Deus in vltionem alicuius commissi criminis, hominem deuenustat: quemadmodum de Nabucdonosore Rege in sacris litteris legitur. Altera causa consistit infra naturam, quãdo malus Dæmon sensus humanos ludificat, vt quibusdam hominibus in bruta per maleficium transfiguratis accidit. Tertia causa ad naturales causas reducitur, quãdo vitium aliquod principia naturalia generationi, & conformationi destinata corrumpit: quocirca Diuus Thomas in Commentarijs ad libros Analiticos Aristotelis, monstrorum procreationem corruptioni alicuius principij attribuebat.

Causa triplex.

C

Sed aduertendum est, vt veritatem fateamur, monstra determinatis causis carere, quoniam monstra non sunt effectus à natura intenti, sed tantum per accidens procreantur. Quamobrem horum causæ potius imaginariæ, quàm legitimæ in cãpum erunt afferendæ. Itaq; dicendum est ad generationem monstri causas intrinsecas, & extrinsecas concurrere; & inter causas extrinsecas Natura Regionis, & constitutio aeris reponuntur; cum frequentiores monstrorum generationes in Africa, & in Aegypto, quàm in alijs regionibus fiant.

Causæ intrinsecæ quæ.

Ad causas intrinsecas virtus formatrix, materia Seminalis, receptaculum fœtus, membrana fætum inuoluens, vel distinguens reducuntur. Nam formatrix facultas ad formandum animal minime idonea monstrum gignit. Materia ob excessum, ob defectum, & ob mixtionem, monstris famulatur. Excessus materiæ in monstris plures partes extra ordinem naturæ habentibus conspicitur; defectus eiusdem materiæ in fœtibus absq; manibus, vel pedibus apparet. Mixtio materiæ idem præstare potest: nam Aristoteles aliquando scribebat in Africa sæpe monstra contingere, dum animalia diuersæ speciei propter inopiam aquarum ad fluuios confluunt ibi enim congrediuntur, & ex permixtione varij seminis monstra emergunt.

D

Lib. 2. de Gen. An c. 5

Ratione angustiæ receptaculi fœtus, monstra nascuntur, dum copia materiæ ad duplicem fœtum procreandum ibi confunditur; hinc oritur fœtus pluribus integratus partibus, quàm oporteat. Defectus etiam membranæ in ouis, quæ duobus vitelis redundant, est in causa generationis monstri, quoniam materia confunditur, & pulli monstrosi inde exilire solent. Ideo Authores hoc diligenter meditati, in propo-

Membrana in ouis quid denot.

proponendis monstrorum causis, inter se sententijs variant: quandoquidem horũ alij mõstrorum causas in prauam Parentum temperaturam referunt, alij ad absurdas imaginationes, alij ad iram diuinam, alij ad constellationes, & præcedentes syderum congressus, alij ad naturam transferentem vim multarum partium in vnum membrum, alij ad potestatem mali Dæmonis, alij deniq; has causas ad congressum animaliũ diuersæ speciei reducunt.

Nos igitur in præsentia monstra tanquam opera Naturæ contemplantes, eorũ originem ex quatuor summis causarum generibus haurire debemus, quæ ex causa materiali, finali efficiente, & formali constituuntur. Monstra materialem causam habere dicuntur, quoniam quicquid vel per se, vel per accidens à natura producitur, proculdubio ex præexistenti aliquo subiecto resultat. Finalem causam habent, quoniam natura nihil frustra operatur, sed omnia ad finem aliquem diriguntur. Habent causam efficientem, quoniam omne productum ab aliquo producente producitur. Habent deniq; causam formalem, quoniam omnia naturæ opera formam consequuntur.

quatuor causarum genera.

E

Itaq; has peculiares monstrorum causas in præsentia expostituri, inter alias prima fronte causam materialẽ examinabimus; cum hæc prima omnium, iuxta vetus etymum, nomen causæ sibi vendicauerit: cum causam à chaos, deducta aspiratione dictam esse voluerint, quoniam confusa illa materia primùm formas rerum omnium induerit. Preterquamquòd omnes Philisophi, & Medici materiæ seminali monstrorum omnium causas assignare videntur; quocirca Democritus frequentiores hominum congressus damnabat, quoniam ex hac seminis abundantia sæpè monstra prodire opinabatur. Empedocles propter copiam, & defectum seminis, aut eiusdem agitationem, partus monstrosos generari retulit.

F

Aristoteles quoq; monstrorum primam causam in materia collocat, dum natura, in partibus construendis à recto tramite recedit, propter excessum, aut defectum materiæ, aut propter translationem eiusdem in aliquam partem, & locum, vbi non erat opus; qua de re duæ partes vitiantur, dum altera defectum, altera excessum patitur. Immò si generentur duæ partes similes, & vna sit superflua, tunc id accidit ob materiam seminalem in vtero existentem, quæ, vel ob motum, vel propter flatum diuiditur: vnde materia generationi digitorum destinata segregatur, & aliò fertur, vbi autem quiescit, ibi pars superflua procreatur & quamuis talis materia perueniat ad caput, non tamen in substantiam capitis transmutatur, sed in digitos, quia materia vim illius membri in se continet, à quo prius recessit. Ideo in dissectione humanorum cadauerum, sæpè plures renes, venæ emulgentes, nec non vasa spermatica, & genitalia duplicata obseruantur; idq, ob intempestiuam venerem contingit, quæ ab hominibus frequentius, quàm à brutis exercetur.

L.4.de Gen. An. c.5.

G

Galenus sententiæ Empedoclis adhærens monstra nasci docet, si semen copiosum, vel paucum, si diuulsum, si motu immoderato immissum fuerit; aut quia additionem, vel diminutionem, aut quia transpositionem, vel inflammationem acquisiuerit. Addit præterea, iuxta nonnullorum Medicorum sententiam, prauam vteri conformationem.

In lib. de hist. philosoph.

Ioannes Grammaticus, in cõmentarijs ad animam, sententiæ Aristotelis adstipulatur. Cardanus causas monstrorum ad facilitatem, & dispositionem materiæ reducit; qua de causa frequentiora monstra in vilioribus, & imperfectis animalibus, quàm in perfectis obseruat: hinc à natura humana, & elephantina rariora monstra produci fatetur. Cum igitur Guntheius Poeta viliores, & imperfectos animantes monstrosos sæpè nasci obseruasset, monstrorum causam fæculentæ rerum naturalium materię assignabat, quæ cum vim perfectæ creationis non possideat, monstriferos partus edit. Sic igitur canit,

Lib. 12. de subtil.

L. 5. Austriad.

H

Quod superest mundumq; ipsum, seriemq; fatigans
Respuitur passim, hinc hominum, pecudumq; repente
Monstriferi partus.

Sed his reiectis tanquam Poetarum nugamentis, ad opinionem Alberti Magni accedemus, qui monstrorum causam in materia collocat, & in modo creationis eius, quod concipitur. Immò addit monstra contingere ob aliquem errorem operationis

L. 18. de An. cap. 6.

nis

nis naturæ, iuxta abundantiam, vel defectum, aut poſitionem, aut figuram mẽbrorum. Alibi idem Author monſtra ad quatuor cauſas refert, nempe ad diminutionem materiæ, ad ſuperfluitatem eiuſdem, ad prauam qualitatum proportionem ratione materiæ, & demum ad malitiam continentis. Amplius addit monſtra trifariam fieri diminuta, vel iuxta diminutionem membrorum tantùm, & non iuxta numerum, deinde iuxta diminutionem, & numerum, tertiò iuxta numerum, & nõ iuxta magnitudinem. Rurſus addit monſtra, quæ fiunt propter diminutionem materiæ ſecundùm quantitatem magnitudinis, vel ſecundùm numerum, vel ſecundùm diminutionem fieri, vel ex diminutione materiæ, vel ex debilitate virtutis formatricis, quæ non poteſt formare niſi partem materiæ, & aliam reijcit, & ſic oppoſitũ dicendum eſt de ſuperfluitate materiæ.

Lib. 2. Phyſic. tract. 2. cap. 3.

In li. Anat.

Ambroſius Pareus de cauſa materiali monſtrorum verba faciens ſcribebat, Philoſophorum, qui de monſtris pertractarunt, hanc eſſe ſententiam, quòd ſi quando animal ſua natura vniparum, cuiuſmodi eſt homo, plus materiæ ſeminalis in congreſſu excreuerit, quàm neceſſe ſit ad vnius animalis generationem, fieri non poſſe, vt ex eo toto vnũ animal gignatur. Itaq; inde gemini, vel plures fœtus naſcuntur. Ex hac cauſa prodeunt Hermaphroditi, ſeu Androgyni, & fœtus multiplices. Vnde ad rem Martinus Cromerus memorat Margharitam nobilem Virboslai Comitis vxorem, quæ vnico partu ſex, & triginta fœtus edidit, & Ioannes Franciſcus Picus Mirandola meminit Dorotheæ Italæ, quæ gemino partu viginti liberos enixa eſt. Sed de his legendum eſt primum caput huius libri, in Rubrica partus. Neq; in hac multiplici ſobole confugiendum eſt ad multiplicitatem cellarum matricis; cum hoc veritati repugnet: nam anatomica inſpectio nullas in vtero cellas obſeruat. Reliquum eſt igitur, vt id in cauſam materialem copioſam referatur.

Li. 9. Hiſt. Polon.

Cellę an ſint in vtero.

In opere de monſtris.

Celſus Mancinus Rauennas vir eruditus huius cauſæ meminit, dum ortum mõſtrorum diminutæ, & copioſæ materiæ attribuit: nam ratione primi fœtus, aut ſtaturam admodum paruam, aut defectum alicuius partis ſortitur: ratione ſecundi, ſtaturam nimis grandem totius, vel partis, aut ſuperfluum in manibus digitum, & ſic deinceps nanciſcitur: immò, adiuuante vi formatrice, infans aliquando cum dentibus, & barba in lucem egreditur. Ad hanc cauſam Albertus Magnus refert illam puellam quæ mammas, inſtar mulieris adultæ, habebat, & menſes, referente eius matre, patiebatur. Item Albertus ad rem narrat ſe obſeruaſſe deforme monſtrum, quod vndecim buccis, & viginti quatuor labijs imperfectis redundabat. Hinc multi cauſam gemellorum eliciunt; quando ſcilicet materia ſeminalis in duas partes æquales diſtribuitur. Sed ſi accidat, vt materia in varias portiones ſegregetur, tunc ſuperflua membra, & non partus perfecti generantur.

Monſtrum multis labris refertũ

Regentes Pariſienſes, qui phyſicas circa doctrinam Ariſtotelis quæſtiones, iuxta mentem Scoti monimentis mandarunt, ad calcem ſecundi libri Phyſicorum, de cauſa materiali monſtrorum verba facientes, Alberti opinionem ſecuti, monſtra quadruplici de cauſa contingere tradiderunt. Primò propter diminutionem materię; & hoc trifariam, vel quia virtus formatrix non poſſit formare, niſi parum materiæ, & aliam partem materiæ reijciat, ex qua proles eſſet procreanda, & ſic ſæpè animalia abſq; brachijs, vel pedibus integris generantur, vel ex diminutione materiæ, & ita deficiunt partes longe à corde diſtantes, ſicuti manus, & pedes, vel membra ita mollia redduntur, vt corpus ſuſtentare nequeant; aut ex vtroq; ſimul, & ita ſæpe contingit defectus in toto corpore, vel in partibus principalioribus que madmodum accidit cuidam puellæ, quæ ſine oculis, & naſo orta eſt. Secundò ex ſuperfluitate materiæ id contingit, & hoc trifariam, vel vitium eſt in ſolo numero, veluti quando homo cum ſex digitis, vel tribus pedibus naſcitur, vel in magnitudine ſola, veluti quando in aliquo animali eſt aliquod membrum non iuxta proportionem alia membra excedens, vel quando membra vnius animantis excedunt membra aliorum in numero, & in magnitudine ſimul.

Cauſa defectus.

Cauſa ſuperfluitatis

Formæ generationis monſtrorum ex cauſa materiali ſunt multifariæ, & prima eſt ſeminum mixtio, & confuſio, de qua Ambroſius Pareus verba faciens, monſtra ex confuſione ſeminum diuerſæ ſpeciei naſci aſſeuerabat. Idcirco Ludouicus Mercatus inſignis Medicus materiam, ad ſimilitudinem comparandam, ex ſimilitudine,

L. 3. de Affect. mulier cap. 7.

& inę-

& inæqualitate ſubſtantię inepta fieri pronunciauit. Hæc autem forma eſt ſecundus modus procreationis monſtrorum ex vitio materiæ, iuxta mentem Vueinrichij: retulit enim, quæ in vtero permiſcentur ſemina, niſi familiaritate quadam fuerint copulata, aut nihil, aut monſtrum procreare.

In lib. de monſt. cap. 14.

Item Regentes Pariſienſes in calce libri ſecundi Phyſicorum ad rem conſcribunt contingere etiam ex diuerſis ſeminibus monſtra generari, quæ partim vnam naturam, & partim alteram participant; veluti quando animantia bigenera naſcuntur: vt mulus ex equo, & aſino, & quando animal ex lupo, & cane proſilit; hoc autem accidere proferunt, quando ſemina diuerſæ ſpeciei animalium in qualitatibus E conueniunt, & rarò id contingere, quando in qualitatibus diſcrepant: quemadmodum rarò vel nunquam monſtra Empedoclis viſa ſunt, quæ partem ſupernam viri, & partem infernam equi repræſentabant. Verùm hi Authores circa hæc monſtra Empedoclis allucinantur, quoniam huiuſmodi monſtra non equi, & hominis, ſed hominis, & bouis figuram referre dicebantur: quemadmodum in textu Ariſtotelis legitur.

Lib. 2 Phyſ. text. 83.

Itaq; ad rem recitat Rhodiginus, apud Sybarin fuiſſe paſtorem nomine Crathim, qui in nimium ſolutus luxum, capellam omnium formoſiſſimam deperibat, & hanc frequenter tanquam amicam inibat; interim Hircus anteſignanus, & Caprarũ ductor hæc animaduertens quadam zelotypia concitatus, & paſtorem quandoq; dormientem conſpicatus, maximo inpetu irruens, dormientis ſincipur alliſit F quare paſtori inſigne monumentum ſtructum eſt; nam de eius nomine fluuio cognomen fuit aſſignatum, & ex illo nefando concubitu natum tradunt infantem qui cruribus matrem, & facie patrem referebat. Neq; hoc mirandum eſt, quia habemus ex prima parte hiſtoriæ Peruanæ, quòd in quibuſdam locis regionis, quædam ſimiæ grandes verſantur, quibuſcum tanquam cum mulieribus Incolæ quidam, ſuggeſtu Dæmonum, permiſcentur; hinc oriri ferunt monſtra capite, & pudendis humanis, manibus verò, & pedibus ſimiæ, reliquo corpore hirſuto, quæ non loquuntur, ſed vlulando Dæmones quodammodo æmulantur.

L. 25. lect. antiq. c. 32.

Partus monſtroſus capella,

Secunda forma ortus monſtrorum ratione materiæ vitiatæ, iuxta ſententiam Ludouici Mercati, ex effuſione ſeminis per vterum mulieris dependet; idq; eleganti, & perſpicuo exemplo plumbi liquefacti explanat, quod ſi inæqualiter fuſum fuerit, inæqualia etiam formantur ſimulacra: propterea, ob hoc vitium, ex ſemine G deformes, & inæquales fætuũ partes reſultant, quando in hominibus caput iuſtò craſſius, & cæteras partes admodum deformes manifeſtè conſpicamur; & hæc forma attinet ad ſeptimum vitium materiæ Vueinrichij, vbi hic author materiam non continuam ſed motu ſegregatam contemplatur; quod aliquando, ob ſitus obliquitatem accidere ſolet. Nam Ambroſius Pareus huc reſpiciebat, quando ſcripſit, monſtra à matris vitioſa, per totum grauiditatis tempus, collocatione producuntur: etenim quæ domi otioſæ ſedent, quæ decuſſatis cruribus, quæ curuo, & prono in genua corpore, telam acu pingunt, vel ſuunt, quæ aliud onus ſubeunt, quæ ventrem faſcijs, vel ſubligaculis, aut veſtibus, arctius comprimunt, fœtus obſtipos, repandos, gibboſos, pedibus, & alijs partibus diſtortos enituntur.

Lib. 3. de Affect. mulier. cap. 7.

loco cit.

Grauidarũ operationes inconcinna.

Huic ſententiæ Vueinrichius adſtipulatur his verbis: conſiderandum eſſe mulieris prægnantis ſitum, quo aliquid in tenera, & molli maſſa peruerti poteſt. Id poH ſtea confirmatur à Leuino Lemnio, dum exemplo mulierum Belgicarum, & potiſſimùm maris accolarum id manifeſtat, quæ in concubitu, cum nimis mobiles, & inquietæ ſint, deturpatos, & ineptos fætus in lucem edunt. Huc referenda eſt anguſtia vteri: vnde Pareus ex loci anguſtia, monſtra quandoq; originem ducere faſſus eſt; quoniam pendentia ex arboribus poma, antequam debitam magnitudinẽ acquiſiuerint, ſi anguſtis vaſculis excipiantur, iuſtis incrementis prohibentur: nam cum ex Philoſophorum ſententia, locus ſit forma locati, neceſſe eſt, vt ea, quæ locis admodum arctis continentur, motionis ſuæ libertate priuentur: qua de re imminuta manca, & mutila euadunt. Ab hac ſententia non receſſit Vueinrichius, qui figuram vteri in auctione fœtus ſe minime dilatantis vaſculis poma tenella excipientibus comparabat, quæ non aliam, niſi vaſorum figuram accipiunt.

lib. 1. de occul. nat. mir. c. 8.

lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.

Tertiam formam ortus monſtrorum ex vitio materiæ pendentem Ludouicus

Merca-

Mercatus proponit, quæ in crassitie, duritie, fluxibilitate, aut corruptione seminis, & sanguinis menstrui consistit: quapropter, quæ inde generantur, longè à parentum natura dissident: hunc modum Vuenrichius pro quinto vitio materiæ publicat, dum virtutem genitalem in crassiori spermate ita obrui fatetur, ne formationi fœtus commodè famulari possit. Hoc autem in sicca testium constitutione contingere solet: sicuti vicissim, semen aqueum incurrit hoc vitium, quod pro sexto vitio materiæ ab Vuenrichio prædicatur: hoc semen improbatur, quoniam cum liquidius sit, in neruos, venas, arterias, & sic deinceps in alias partes solidiores concrescere nequit.

Posteaquam sermo est habitus de recessu à natura parentum: hic obiter obseruandum est monstra hæc à parentum natura trifariam dissidere. Primò dum materia seminis idonea est, non tamen ex toto superatur, nam tunc fiunt ea quibus potest assimiliari, & id est vniuersale, & genericum, cum aliquid in specie, & in indiuiduo simile non possit resultare. Fit igitur animal, cum homo fieri non possit, tendit enim natura ad id, quod melius est, & subsistit in eo, quod potest: itaq; generatur solum sensitiuum, in quo subsistit, vitio materię: nam cum se men illud potentiā habeat ad sensibile, id saltem consequitur, rationale verò non fit, neq; anima talis introducitur propter ineptitudinem materiæ, & fabricationis. Deinde hoc defectu nati à parentibus dissident, cum magis impediatur seminis facultas, itaut neq; animal generari possit, sed tantummodo quid informe inter viuentia, & non viuentia medium, veluti est genus molarum, quas mulieres aliquando enituntur de quibus superius in Rubrica Differentiarum egimus. Demum hoc defectu inepta redditur adeo materia, vt facultas agentis nullo modo ipsam immutare possit: vnde postea prodire dicitur illud, quod toto genere præter naturam Philosophi appellant quemadmodum si in vtero fæminarum calculi generentur.

Fœtus cur dissimiles a parentibus.

Quartam formam ortus monstrorum ratione materiæ affert Ambrosius Pareus pendentē ex vitio hæreditariæ materiæ, & hac ratione ex gibbis gibbosi, & ex strumosis strumosi oriuntur. Hanc sententiam stabiliebat Vuenrichius quando dicebat, quasdam in monstris deformitates, propter hæreditatem, esse obseruandas: cum ex nanis nanos nasci compertum sit; quamuis id euenire non semper necesse sit, neque in omnibus, nam quæuis monstra speciem non multiplicant.

Monstra speciem non Multiplicant.

Quinta forma originem trahit ab aliquo extrinsecus mulieri prægnanti accidente, siue sit casus ab alto, siue contusio, siue vulnus, siue aliud huius generis, quod mulieri vtero gestanti nocumento esse possit. Vueinrichius id manifestat, quando de noxis grauidæ mulieris sermonem habet: immò suam sententiam authoritate Hippocratis confirmat, qui in libro de genitura, puerum in vtero mutilum, aut contusum ex matris grauidæ plaga, aut lapsu, vel aliquo alio violento affectu fieri pronunciabat; & qua parte mater contusionē vel vulnus accepit, ea etiam parte fætum mutilari affirmabat.

Sexta, & postrema forma natiuitatis monstrorum, ratione materiæ, pendet ab imaginatione, quæ vim possidet impediendi materiam seminis, quo minus genitoribus assimilari possit, & hunc etiam modum diligenter examinat Ludouicus Mercatus, quando inquit superesse aliud impedimentum, quo semen operari liberè nequeat, neq; filium parentibus assimilare possit, nimirum imaginationem vehementem, & variam, quæ non solum inter concipiendum, verùm etiam quæ toto formationis tempore concipitur, quoniam hæc formatio seminis eo modo dominatur, quo potentię inferiores superioribus obsequuntur. Quamobrem illa effigies potius per imaginationem vehementem comprehensa, quam patris idolum in fœtu imprimitur, his assentitur Diuus Thomas asserens imaginationem esse vim quamdam in organo corporeo, vnde ad speciem imaginatam mutatur spiritus corporeus, in quo vis formatiua firmatur, quæ operatur in semine: ideo interdum aliqua mutatio fit in prole, propter imaginationem parentis in congressu. Hinc constat quòd ille spiritus ab imaginatiua potentia modo prædicto motus efficacius suas vires exercet, & formationis effigiem delineat, quam ipsa formatrix, quæ ex natura membrorum parentis prodit.

Lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.

Quest. 4. art. 8.

Tanta igitur est vis spiritus opificis plastici, vt ex vehementi imaginatione mirabiles

rabiles formæ producantur: hinc tot stigmata; næui, & characterismi fructuum, vini rubri, & carnium in partu impressi identidem resultant. Quandoquidem si in faciem, vel sinum mulieris vtero gestantis, vel cerasum, vel fragum, vel vinum proijciatur, vel infundatur, & mulier grauida id ægro tulerit animo, tunc rei nota in fœtu impressa videbitur. Pariter, teste Leuino Lemnio, idem accidet, si felis, vel mus, vel mustela, inopinatò mulierem grauidam insilierit; nam confestim nota fætui imprimetur; nisi fortè mulier membrum ab animali contactum illicò manu abstergat, & eamdem manum posticæ corporis parti admoueat. Ad rem narrat Cornelius Gemma casū, qui Louanij accidit grauidæ mulieri partui vicinæ, quam maritus hostili vultu stringens gladium aggressa est: hæc quamuis fuga salutem inuenerit; nihilominus illa pars caluariæ infantis, cui acies gladij imminebat, magnam, & talem continui solutionem contraxit, vt post partum inde tanta sanguinis portio dimanauerit, vt nullo remedio supprimi potuerit; sicq; infans protinus expirauit. Hinc colligant illi, qui negant in fœtu grandiori nullam fieri impressionem, hoc esse absurdissimum.

Vis imaginationis.

Lib. 1. de occult. nat mirac. c. 4.

E

Quando igitur fuerunt mulieres, quæ aliquod animal, veluti canem, aut semicanem pepererunt, & cum canibus se congressas esse fassæ sunt; vt accidit In Hetruria, tempore Pij Tertij Pontificis maximi, cuidam mulieri, quæ canem enixa, cū cane se permiscuisse protulit: hac de re, referente Volaterrano, expiationis gratia ad Summum Pontificem delata fuit, vel vt accidit alteri mulieri in Auenione, quæ pariens canem, canem iniuisse pronunciauit; ideoq; iussu Francisci Galliarū Regis, vna cum cane concremata est. Dicendum est Hæc monstra ex semine canis minime prodire potuisse; cum doctrinæ Aristotelis repugnet, qui in Historia generationis Animalium ouem, aut canem ex homine generari posse negat, cum semina qualitate diffideant, & hęc animalia tempore gestationis vteri non conueniant: quare asserendum erit talia animalia, seu monstra aliquando fieri non ex semine bruti; sed hominis cum talis forma frequenti mulieris cogitatione, & phantasia fætui communicatur: nam etiamsi canis mulierem iniuerit, nihilominus ex illo semine nihil generatur, concepto autem humano semine, vi imaginationis, & cogitationis monstrum producitur, quoniam illa mulier ob illum nefandum congressum se canem parituram semper cogitat. Hac de causa Diuus Hieronymus narrat se liberasse mulierem adulterij suspitione laborantem, dum partum patri minime similem ediderit; cum pictura infanti non absimilis in mulieris domicilio suspensa fuerit.

Congressus nefarius.

F

Lib. 4. de gen. An. c. 3.

In quest. ad Genes.

G

Addit Vuierus, in assertorum confirmationem casum anni septuagesimi quinti supra sesquimillesimum, quo tempore, quidam apud Geldros ira percitus coniugem vtero gestantem hunc in modum est allocutus. Tu infernalem gestas in vtero Dęmonem, quem gladio confodiam: non paulò post mulier filium peperit iuxta partē inferiorem eleganter formatum, sed pars superior lituris rubicundis, & nigris erat fædata, oculis in fronte locatis, ore tetro, auribus longis, instar canis venatici, & duobus in vertice cornibus.

Lib. 4. de Præstig. Dæm. c. 18.

Potest etiam spectrum Dæmoniforme insculpi animo mulieris audiendo, vel legendo, quę de natura, & turpitudine Dæmonis referuntur. Schenchius quoq; meminit cuiusdam, qui, Bachanaliorum tempore, laruam Dæmonis indutus vxorem iniens, se Dæmonium procreare velle asseruit, concepit mulier, & fætum peperit ea forma, quali Dæmones pinguntur. Hinc colligimus, quòd imaginatio matris ascititiam effigiem aliquando infanti imprimit, & nulla ex parte patri similem. Quamobrē mulier quædam, cum extra legitimum thorum, se alteri viro prostituisset, metuens improuisum mariti aduentum, enixa est fætum non adulteri, cuius furtiuo vsus erat concubitu, sed absentis mariti prorsus similem. De hoc extat lepidum epigramma apud Thomam Morum, quod quia huc spectat, adscribere non grauabimur.

Lib. 4. obser.

H

Dissimilitudo fætus vnde.

Quos ante coniux quatuor
Natos Sabina protulit
Multum ecce dissimiles tui
Tuos nec ipse deputas.
Sed quem tibi puellulum

Enixa iam nuperrimè est,
Solum tibi simillimum
Pro quatuor complecteris,
Adulterinos quatuor,
Vocas, repellis, abdicas,
Atq; graues tradunt sophi,
Quodcumq; matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis datur opera,
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoq; inexplicabili
In semen ipsum congeri,
Quibus receptis intimè,
Simulq; concrescentibus
A mente matris insitam
Natus refert imaginem,
Quam tot abesses millibus,
Dum gignit vxor quatuor
Quòd esset admodum tui
Secura, dissimiles parit.
Sed vnus omnium hic puta
Tui refert imaginem;
Quòd mater hunc dum concipit
Solicita de te plurimum
Te tota cogitauerat
Dum pertimescit anxia,
Ne tu Sabinæ incommodus
Velutq; lupus in fabulam
Superuenires interim.

Tanta igitur est virtus imaginationis mulierum grauidarum, vt quid animo conceperint, facilè concepto fætui imprimant. Idq; experientia docuit, quando Carolus Quintus Imperator ex Hispania in Belgium instructissima classe munitus peruenit: nam amplo Procerum apparatu stipatus per illas oras gradiebatur, & mulieres Belgicæ tunc vtero gestantes, ex Hispanorum intuitu, infantes supercilijs, & capillis nigris, & crispis pepererunt. Hocq; non solum mulieribus vulgaribus, sed etiam probitatis, & incorruptæ pudicitiæ matronis accidit. Quid? nuper Nebulo quidam oppidatim spectandum deferebat infantem capite inusitatæ magnitudinis; ideo huius effigiem cum grauida quædam mulier spectasset, puellum capite enormis magnitudinis enixa est. Propterea Soranus Medicinæ author ad rem narrat Dionysium tyrannum, cum ipse esset deformis, & tales filios procreare nollet, vxori in concubitu, formosissimas pusionum icones præposuisse.

Intuitus virorum quid Mulieribus afferat incõmodi.

Itaq; pleni sunt Philosophorum libri imaginationem in conceptu magnam vim possidere, qua de re præcipiunt, vt elegantes, & formosę imagines circa lectum habeantur: quemadmodum icon pulcherrimæ Andromedæ, de qua verba faciens Ambrosius Pareus scribebat Persinam Reginam Aethiopiæ ex marito etiã Aethiope filiam candidam genuisse, cum sæpè iconem Andromedæ in thalamo collocatam itueretur. Neq; intueantur imagines Aethiopum, quod præstitit illa matrona ab Hippocrate memorata, quæ ex marito candido filium nigrum concepit. Id magis confirmat Auicennas, qui hanc vim imaginationis in brutis etiam collocauit, dum narrat gallinam aspectum Milui intuentẽ, & metuentem pullos capite miluino ab ouis exclusisse. Hanc sententiam aliquo exemplo roborare liceat.

Pulchræ icones in thalamis quid præstent.

L. 5. de An.

C D

Ouum Gallinæ serpentis icone effigiatum.

G Hoc enim in loco iconem oui gallinæ collocamus, quod nobis dono dedit Petrus Vuettendellius Alemarianus Batauus Philosophicæ, & Medicæ institutionis Doctor inuentum Pisis die duodecima Februarij anno nonagesimo quarto supra sesquimillesimum, in cuius testa serpentis imago cernebatur: existimauit enim ille vir eruditus gallinam ex imaginatione hoc monstrificum ouum enixam, vel quia serpentem timuisset, vel quia auidius deuorasset, seu deuorare desiderasset. Nec mirum videri debet, quoniam varia in ouis monstrifica identidem cernuntur, & ab illis excluduntur, quemadmodum fuit Gallus ille monstrosus, cauda quodammodo serpentina, cuius iconem sequens exhibet pagina.

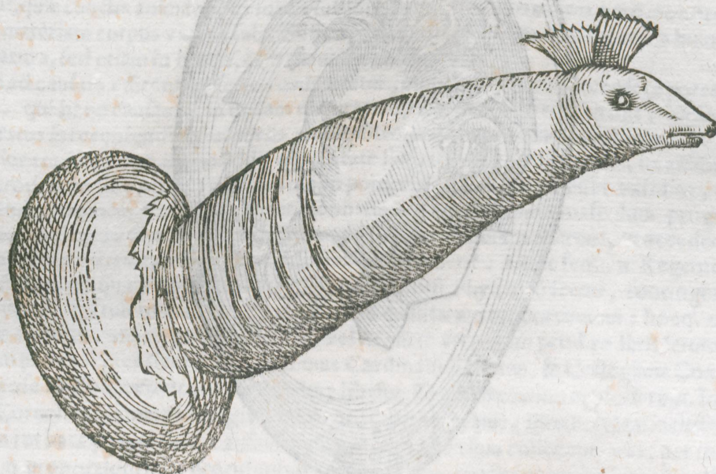
Hic viuus ante aliquot annos in aula serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Francisci Medicei conspiciebatur, aspectus ita horrifici, vt intuentibus metum incuteret. Caput non crista carnea erat refertum nec paleæ erant carneæ, sed vtrǫq; ex plumis H constabant æmulantibus conos militum, quibus galeas exornare solent. Habebat in fronte duas pennas, seu potius pennarum calamos surrectos instar cornuum; itẽ duos alios ab vtraq; parte rostri propè nares, nec non alium in ceruice, color totius coporis erat subfuscus, & radices pennarum erant albæ, propè vropygium, vnde cauda exit, tuberculum habebat rotundum, & subalbidum. Cauda erat carnosa, & subcærulea pilis nuda, obliqua, instar serpentis, in extremitate tamen floccus erat. Tibię veluti ocreis erant indutæ.

Descriptio galli monstrifici.

Pariter ab ouo gallinæ, vel vt alij asserunt ex ouo galli (si tamen galli talia oua edere possint, qua de re in Historia Serpentum actum fuit) iuxta Lucernam nobile oppidum Heluetiorum in villa quadam, cui Emmen nomen est, monstrum figura Genitalis viri est exclusũ, vno testiculo, & capite quasi canino, & cristato insignitum. Hoc accidit, iuxta mentẽ Licosthenis, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo: veluti figura ostendit.

Monstrum figura genitalis viri.

Doctissimus Licetus in Historia monstrorum refert, & ipse gallinam domi quinque digitis refertam aluisse, quæ post multa oua, vnum pusillum edidit sine luteo, in cuius albumine Serpens veluti vermis compertus est, in quem oui vitellum fuisse transformatum optime est suspicatus. Immo clarissimum virum ab Aquapendente testem citat, qui in luteo quoq; oui vermem satis magnum inter comedendum comperit, quibus facile assentimur, cum nobis anno elapso monstratus fuerit vermis formam quodammodo piscis referens, qui in ouo sorbili inuentus fuit. Quid plura? H Monstrum in medio, & intimo ouo compertum narrat Ambrosius Pareus, facie quidem humana, sed capite serpentibus vndiq; horrente, & ex mento tres item serpentes instar barbæ germinabant. Hoc accidit Augustodini, in ædibus Bancheronis Causidici, dum famula multa oua butyro incoquenda frangeret, cuius oui monstrosi albumen à fele voratum mortem ei intulit. Multi narrata monstra ad causas diuinas referentes, ex hoc præsagierunt hæreses, quæ in illa Regione serpebant.

Monstra in ouo sorbili inuenta.

Huic non multum dissimile fuit illud ouum anserinum in Gallia repertum, ex quo fracto humanum caput fuit conspectum, quod loco capillorum, & barbæ, colla anserina cum rostro, & oculis habebat, veluti apposita icon ostendit. Hæc oua monstri fera in memoriam reuocant caput Medusæ fabulosum, nec non Lædam, quæ duo oua anserina peperisse ferebatur, ex quorum altero Castorem, & Pollucem, ex altero autem Helenam, & Clytemnestram emersisse finxerunt.

oua mōstrifica.

Humana effigies monstrosa in ouo anserino.

Humana effigies in ouo, cum serpentibus ex caluaria, & mento germinantibus.

Monstra hæc partim ad imaginationem, partim ad voracitatem animantiũ referri possunt, cum notus sit Anserũ erga homines amor, de quo in Ornithologia verba fecimus, deinde liquidò constat gallinas esse talis conditionis, vt fœda quæq; immo semen, & sanguinem menstruum deuorent, neq; ab esu viuorum serpentum abstineant. Præterea gallinæ serpentibus quoq; succumbunt, quod Excellentissimus Licetus testificatur ex obseruatione famulæ, quæ non semel gallinam ab Aspide cõprimi vidit: nam hæc gallina, cum diluculabat, domo egrediens, & ad radicem annosæ quercus properans, crocitatu maritum serpentem euocabat; eius autem oua non pullos, sed paruos serpentes excluderunt. Pariter Licetus in recensendis causis materialibus proximam, & remotam memorat, hanc communem, & eandem constituit, quæ cunctis animantibus subcælestibus competit. Proximam verò monstrorum materiam corpus viuens subcæleste appellat: cum monstra non solum in humana natura, sed etiam in brutis, & in plantis contingant.

Si ad causam efficientem sermo conuertatur, multos Authores recensere poterimus, qui hanc causam, in malam qualitatum proportionem retulerunt: idcirco Albertus in recensendis quatuor causis monstrorum, hanc prauam qualitatum proportionem memorat; immo addit quòd ætate sua natus est Androgynus, ita affabrè in vtroq; sexu formatus, vt dignosci non potuerit, in quo sexu esset validior, & hoc inde originem traxisse autumat, quoniam qualitates calidæ masculum progeniture, & frigidæ fœminam producturæ, adeo simul copulatæ fuerunt, vt accedente valida formatrice, hermaphroditus facilè resultauerit. Hunc sensum Regentes Parisienses in quæstione peculiari ad secundũ librũ Physicorũ secuti, contingere monstra fieri retulerunt, propter inæqualem qualitatum proportionem; hocq; ex parte agentis, aut ex parte patientis, vel ex parte vtriusque prodire scripserunt. Quam postea sententiam Eminentissimus Cardinalis Toletus, & Collegium Conimbricense in Commentarijs ad secundum librum Physicorum non exploderunt. Immò Cornelius Gemma id magis confirmat, quando inquit, illos rectè ratiocinari, qui in turbata proportione causam monstrorum vniuersam collocant: vbi, per turbatam proportionem, proculdubio mala quatuor qualitatum proportio intelligenda est.

Causa efficiens monstrorum.

Lib. 1. de diuin. nat. charact. c. 6.

Causa quoq; efficiens monstrorum, Agens naturale, aut virtus eiusdem formatrix appellantur; hæc enim cum fuerit valida, multa etiam non segreganda diuidit: hinc aliqui infantes cum sex digitis in manibus vel in pedibus oriuntur. Hæc aliquando erit adeo imbecilla, vt separanda minime disiungat: vnde aliqui fœtus in lucem prodeunt, qui omnes digitos coniunctos habent, etenim vidimus anno elapso egenum aduenam Bononiæ mendicantem, qui manus dextræ digitos continuo vngue copulatos habebat. Item Ludouicus Mercatus huc respiciens scribebat facultatem formatricem, & virtutem naturalẽ Agentis non posse quandoq; materiam fœtuum moderari, vt opus esset; hinc postea iuxta maius, vel minus impedimentum agentis, monstra varia resultant. Quamobrem ratione Agentis, monstra generari non est dubitandum: nemo enim negabit in Agente imbecillitatem caloris naturalis, quæ naturam delineare, & iuxta necessitatem, formare non poterit. Sic enim testatus est Auerroes in Commentarijs ad Aristotelẽ. Præterquamquod Albertus Magnus causam efficientem virtutem formatricem appellauit, dum asseruit monstra ex debilitate virtutis formatiuæ dimanare, quæ cum sit imbecilla, cum totam materiam formare non possit, portionem tantùm delineat, & aliam respuit.

Lib. 3. de morb. mulier. c. 7.

L. 4. de gen. An c. 4.

Alij, pro causa efficiente monstrorum, cœlestes influxus celebrarunt, aduersus eorum opinionem, qui sibi persuadent, corpus nobilissimum, quale est Cœlum, nihil in his inferioribus operari, sed producere tantummodò lumen, & per lumen, calorem: cum tamen Aristoteles in Meteoris asseuerauerit cuncta hæc inferiora à Cœlorum virtute gubernari, & alibi hominem ab homine, & à Sole procreari: vnde fit, quòd multi effectus ex varijs cœlorum motibus, & astrorum aspectibus in his inferioribus producantur, & Cœli non solum lumine, & motu, sed etiam alijs occultis virtutibus agant; quæ virtutes postea influentiæ appellantur. Hæc fuit sententia Diui Thomæ, Alberti Magni, Conciliatoris, Pauli Veneti, Ioannis

Influxus cuius virtutis.

L. 3. Cæli text. 42.

Gram-

Grammatici, & aliorum plurium, præter nonnullos nuperos, qui id absq; vlla ratione negant. Itaq; Albertus Magnus aliquando prodidit esse quædam loca in Cœlo, ad quæ dum luminaria perueniunt, materiam in vtero existentem quodammodo inefficacem reddunt, & impediunt, ne inde humana figura resultare possit.

Manilius ab hac opinione non recedens, his carminibus suam mentem exponit.

——— Permiscet sæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non seminis illi
Partus erit, quid enim nobis commune, Ferisq?
Quis nè in portenti noxam peccaret adulter?
Astra nouant formas, calumq; interserit ora.

Quocirca monstra tunc producuntur, quando determinatæ quædam constellationes in mundum sublunarem influunt: quandoquidem, ætate Alberti, accidit, vt in quadam villa, Vacca vitulum humano capite ederet: qua de re Pagani hoc monstrũ admirati, pastorem quasi tanti sceleris conscium, mox cum Vacca concremandum in iudicium duxerunt. Sed huic misello præstò fuit Albertus, qui facultatis Astronomicæ peritus, non humano aliquo scelere, sed stellarum certæ constitutionis efficacia, id genus monstri procreatum attestans, pastorem ab extremo supplicio liberauit. Amplius alibi Albertus hanc veritatem aperuit, dum retulit constellationem quodam tempore ad sues generandos dominari, & tunc contigit, vt infans suillo capite procrearetur. Hinc fortè accidere potest, quòd interdum humani fætus cum vultu oblongo instar canis vel alterius animalis nascantur. Hinc etiam elicere possumus causam, propter quam in quibusdam lapidibus quædam figuræ æmulantes humanam faciem, vel alterius animantis à natura delineatæ cernuntur: quemadmodum Albertus in libro de Mineralibus exarauit, cum id totum ab influxu cælesti proueniat.

Septalius, in Commentarijs ad problemata Aristotelis, causam monstrorum efficientem duplicem constituit, nempe primariam, & instrumentalem. Principalem ad facultatem formatricem semini inexistentem spectare dixit, alteram vero ad primas qualitates, coadiuuante postea imaginatione. His addit supremam causam nempe Deum optimum maximum, aut vim mali Dæmonis, & ab his malam qualitatum proportionem non arcet, de qua paulò ante sermo est habitus; qui igitur supremam tantum causam intuentur, magis cum Deo, quàm cum Ethnicis sapientibus philosophantes, summo Opifici nihil prorsus fortuitum esse tradunt: cum diuina, mens certo fine, & instrumentis, ceu medijs operans, recta via semper incedat, & natura mutationi, & alterationi obnoxia semper illi obtemperet.

Causæ efficientes mõstrorum ex mente Septalij.

Hæc Natura igitur, licet iuxta seriem mundi inferioris, à consueta lege deflectere videatur, nihilominus est aduertendum, quod vi diuini spiritus rapitur. Ideo hac ratione nixi, monstrosos partus, permittente Deo, sæpè diuina flagella præcedere, seu prædicere promulgant, quemadmodum in Rubrica Præsagiorum explicauimus. Ad rem Dinothus in Aduersarijs scriptum reliquit, quòd eo anno, quo Coriolanus in exilium actus fuit, multis prodigijs Vrbs fuit perterrefacta, dum monstrosi, & vix credendi partus hominum, atq; pecudum in lucem prodierint; moxq; dira lues non solum homines, sed etiam pecudes, maxima clade inuasit. Neq; ab hac sententia valdè recedit Ambrosius Pareus, dum scribit monstra aliqua esse, quibus aliquid diuini inesse videtur, & hæc ex generali monstrorum causa originem non ducunt; sicq; causam monstrorum aliquam peculiarem referre non possunt, quippequæ ab opera supremi Numinis dimanant.

Monstra diuinitùs producta.

Neq; hinc arcenda est vis Dæmonum, quam clarissimus Licetus in causa decima tertia monstrorum collocauit: siquidem in procreatione monstrorum, possunt Dæmones varia animalium semina prolifica in vterum deferre, & turpiter inuicem illa permiscere, nec non varias causas huic generationi necessarias simul copulare; nimirum applicando actiua naturalia passiuis naturalibus, & arcendo quæcumq; hanc actionem, & passionem impedire possunt.

Ad prædictam causam efficientem nonnulli causam instrumentalem referunt, quam Albertus Magnus malitiam continentis appellauit. Id postea à Regentibus Parisiensibus in quæstionibus ad secundum librum Physicorum explanatum fuit, his

L.2.Phys. tract.2.c.3.

his verbis. Est autem continens pellis quædam fœtum inuoluens, quæ secundina appellatur; vnde hac disrupta, fœtus cum duobus capitibus, & vno tantùm corpore, vel Gemelli in dorso connexi nascuntur.

Causa efficiens.

Hanc deniq; causam efficientem monstrorum Licetus in suo opere de monstris speculationum copia exuberante diligenter, & eleganter explicat, dum hanc, in remotam, & proximam distribuit, & remotam adhuc subdiuidit, nimirum in omniū primam, quæ est Sūmus rerum Opifex, qui cum Agentibus naturalibus, ad omnes effectus producendos concurrit: Secundam verò causam remotam appellat Cœlum, quod perenni suo motu, & lumine inferiora regit. Deinde efficientem proximam instrumentalem calorem materni visceris vocat, secundariam verò, & proximam, vterum indigitat. Cœterùm primariam monstrorum causam efficientem adhuc distribuit in principium, quod agit, quod à Philosophis adæquatum nuncupatur, & est portio illa semimis, ex qua fœcunditas prodit: amplius hanc distribuit in principium, quo agens adæquatum agit, & est vis, & anima seminis illi à parentibus cōmunicata, quatenus est facultas constitutiua fabricæ corporis viuentis, non absolute, sed impedita, ne finem intentum perfectè assequi possit. Hinc elicimus Efficiens proprium monstrorum esse virtutem formatricem partium corporis viuentis.

Anima seminis qua.

Si ad finalem causam nosmet conuertamus, hanc in doctrina Aristotelis non inueniemus: quandoquidem, cum monstra sint puræ priuationes, à Natura non intenduntur, neq; intelliguntur: hac igitur ratione monstra finali causa carebunt. Diuus tamen Augustinus, theologicè loquendo, causam hanc finalem monstrorum assignare nititur, dum hæc habet. Deus enim Creator est omnium, qui vbi, & quādo creari quid oporteat, vel oportuerit, ipse nouit, sciens vniuersitatis pulchritudinem, quarum partium vel similitudine, vel diuersitate contexat. Sed qui totum inspicere non potest, hoc tanquam deformitate partis offenditur, quoniam cui competat, & quomodo referatur, protinus ignorat. Ideo ex his Diui Augustini verbis, hanc monstrorum finalem causam esse decorem, & pulchritudinem vniuersi haurire possumus. Ab hac sententia non multùm recedit Ambrosius Pareus, qui id ponderans dicebat monstrorum plures esse causas, sed primam esse Dei gloriam, quatenus scilicet, his restitutis, quæ fiunt præter naturam, eius immensa potentia cunctis innotescat: sic enim in Euangelio legitur de cœco nato, cui Christus supra vim naturæ visionem restituit: nam Discipuli inuestigantes causam, propter quam ille homo cæcus esset natus, num quia ille, vel eius parentes peccauerint; respondit Dominus, id propter crimina illi non contigisse, sed tantùm, vt Dei gloria per illū manifestaretur. Deinde addit Pareus in hunc finem quandoq; creata fuisse monstra, vt Deus hominum scelera, vel vlcisceretur, vel impendentis vltionis signa præmonstraret: etenim dum homines sine modo, absq; lege, & nefando, & vago congressu permiscentur, hinc nefaria, & horrifica, necnon à naturæ norma recedentia monstra quandoq; nascuntur. Immò Abulensis prædictis addit contingere interdum tales defectus ex voluntate Dei, ad euitanda mala eius, qui huiusmodi defectum patitur, qui alioquin prauus fieret, si integro corpore fuisset constitutus. Sed animaduertendum est hanc esse causam particularem, quæ ad omnia monstra, attinere non potest.

L. 6. de Ciuit. Dei c. 8.

Causa finalis qualis.

In Matth. c. 19. q. 88.

Vucinrichius, & ipse huc respiciens duas causas memoratas, nempe Dei gloriam, & eiusdem erga mortales iracundiam pro causa finali monstrorum ostendere conatur; & addit tertiam causam, quæ est libera voluntas potentiæ diuinæ, dum nullo modo legibus naturę adstringitur, cum aliquando neque Cœlo pepercerit. Verum Licetus breuiter ab hac causa se expedit, hanc duplicem constituens, nimirum communem, & propriam, & communem in perpetuitate specierum constituit; cum indiuidua perennare non possint, & hic finis omni animantium generi competit. Præterea proprium finem declarat; si tamen prius intellexerimus monstra esse errata Naturæ in operatione impeditæ, ne finem intentum assequi possit; ideo cum non possit, quod vellet, præstat tamen, quod valet, & producit animatum in constitutione partium sibi simile. His sic constitutis, causa finalis monstrorum erit portio, seu pars finis perfectorum animantium; cum Natura integrum finem perfectorū animantium assequi nequeat.

In lib. de mōstr. c. 59.

Causa finalis.

Demum

Demum tanquam coronidem, ex eodem Authore, causam formalem monstrorum duplicem annectemus, quarum prima cunctis animantibus est communis, propria verò, & specifica monstrorum forma nulla alia erit, nisi praua corporis constitutio, seu deformis monstrorum fabricatio, & vitiata partium conformatio. Hæc autem sententia est conformis doctinæ Aristotelis, qui monstra ad peccata naturæ referebat, quæ sententia est verissima, & quasi ex Apollinis oraculo profecta videtur: vnde modò obseruamus Vueinrichium à germana veritate non recessisse, quando traddit, quod malum, & vitiatum est, formam propriè habere non videtur, cum sit formæ priuatio, aut potius deprauatio. Monstra tamen habent quidem formas sed alienas quæ postea in eorum differentijs manifestantur. Hac de causa nec etiam finem in monstris assignare poterimus, quoniam, cum omnes species in natura suas formas habeant, eas si in ortu non assequuntur, finem non attigisse perhibentur.

Causa formalis.

A

His sic exaratis, notandum est causas monstrorum hactenus explicatas esse simul adeo implicatas, vt vna absq; alijs intelligi nequeat quapropter maximis premuntur difficultatibus eorum opiniones, qui monstra ad vnam tantummodo causam reducere conantur, & in primis materiam tanquam monstrorum veram productricem prædicant. Quandoquidem hi à doctrina Aristotelis valdè declinant: nam Philosophus hoc tanquam axioma philosophicum diuulgauit, materiam passiuum, & formam actiuum principium esse, & in libro secundo de ortu, & interitu, proprium esse materiæ pati, & formæ operari retulit, & libro tertio Physicorum, res ob materiam, & non propter formam pati pronunciauit, & tandem libro nono Metaphysicorum, materiam ad passionem, & ad mutationem, non autem ad agendum, & mutandum aliquid idoneam promulgabat. Præterquamquod idem Philosophus libro secundo Physicorum, monstrum tanquam peccatum naturæ operantis propter finem publicabat: idcirco nisi intentum finem consequatur, tunc error non materiæ, sed agenti attribuitur. Tandem Aristoteles in Historia generationis animaliũ nobis persuadebat monstrum esse effectum mutilum naturæ operantis. Præ terea si nascatur homo monstrificus cum tribus orificijs in vultu, id à materia non dimanabit, sed à formatrice valida: quapropter effectus monstrorum non materiæ tantùm erit attribuendus. Reliquum erit igitur vt asseueremus prædictas causas simul multifariam copulari, vt imperfecti monstrorum effectus producantur.

Causæ monstrorum implicatę.

B

L.4. de gen. An. c.4.

C

DVBITATIONES.

VM monstrorum historia apud plurimos non sit extra ansam dubitandi locata; operæ prætium esse duximus potiores tantùm difficultates in campum afferre, vt aliqua saltem ex parte legentibus satisfaciamus. Prima igitur fronte proponitur discutiendum, an monstra per accidens an verò per se à natura producta fuerint. Cum autem hinc inde ad id probandum variæ, & validæ rationes assignentur, nonnullas præcipuas in medium afferemus, vt ex illarum solutione veritas quæstionis pateſiat.

D

Itaq; qui monstra à natura per accidens generari arbitrantur, his rationibus fulciuntur. Primò Natura, seu Agens semper quid sibi simile procreare nititur, sed quoniam monstra Agenti, vel Naturæ minime sunt similia hinc à Natura per accidens fuisse generata inferunt. Deinde nullum casu productum iuxta mentem Agẽtis procreatur, sed monstra sunt huius conditionis, ergo iuxta intentionem Naturæ non generantur. Tertiò Naturæ intentio, & desiderium operandi errare nequaquam potest, ergo necessarium erit, vt sempre quid bonum procreet, sed monstra inter res bonas non recensentur, ideo extra intentionem Naturæ in lucem prodeunt. Amplius Natura tantummodo indiuidua ad conseruandam, & propagandam speciem gignit; immo si vnico tantùm indiuiduo id præstare posset, proculdubio generationem tot indiuiduorum non procuraret: at Monstra pro specie propaganda non oriuntur: quapropter poterimus asseuerantius dicere, Monstra esse

Prima dubitatio.

Rationes plures.

Naturæ

Naturæ errata, & extra eiusdem intentionem genita, quemadmodum Aristoteles in Physicis testificatur.

L.2.Phys. text.82.

Ex altera parte qui oppositam tutantur opinionem, prædicta argumenta discutiunt, & ratione primi, negant quòd Agens naturale quid simile sibi procreare intendat: nam canis congrediens, cum careat ratione, proculdubio prolem non respicit, sed tantummodo delectationis causa, ad permixtionem accedit, immò remoto omni voluptatis sensu, à coitu prorsus abhorreret: propterea hoc Agens hãc delectationem ab vniuersali Natura communicatam respicit, vt hoc modo deinceps E quid simile ad speciem seruandam producat. Deinde ad tollendam secundam rationem, Monstra per accidens generari negant; quoniam monstra ad decorem, & pulchritudinem vniuersi spectare credunt: quamobrem Natura dum Mundum cunctis ornatum rebus conseruare nititur, ei necesse est, vt monstra intendat. Pro abolenda tertia ratione, monstra inter res bonas connumerãt, cum anima, quæ est quid bonum, non careant. Monstra igitur mala ab aliquibus nuncupantur in comparatione ad res perfectas: nihilominus, & ipsa quamuis praua, & imperfecta, vnà cum rebus perfectis ad conseruationem pulchritudinis Vniuersi concurrunt. Atq; ita soluitur etiam vltima dubitatio; etenim dum conseruantur species animantium, conseruantur quoq; monstra ad illas species attinentia. Et quia huic sententiæ auctoritas Aristotelis reluctabatur, qui Monstra Naturæ errata appellauit: idcirco respondent Naturam vt plurimum perfectè in generationibus operari, & aliquando etiam F imperfectè, quando monstra producit: vnde hæc secunda Naturæ operatio in comparatione ad primam, actio per accidens & erratum nuncupatur, quia rarò id prçstat, non tamen quia id extra Naturæ intentionem fuerit.

Solutiones

L. 2.Phys. text. 82.

His sic constitutis, alias fabricant rationes pro maiori huius sententiæ confirmatione, & prima est hæc. Omne Agens semper agit propter aliquem finem, ergo Natura propter determinatum finem semper operabitur; sicq; producens monstra, iuxta suam intentionem aget. Neq; officit, quòd Natura raros monstrorum partus moliatur, atq; ita sint extra Naturæ intentionem, quoniam quæ rarò fiunt, ad defectum, & peccatum Naturæ non sunt redigenda. Insuper si monstrum esset præter Naturæ intentionem, proculdubio Natura opus Monstri iam cæptum non perficeret, sed totum oppositum obseruamus, quia Monstrum in vtero inchoatum perficit, & in lucem producit, ergo asserendum est, monstra intentioni Naturæ, & G Agentis respondere. Addunt nullum animal per accidens, & extra Naturæ intentionem generari, sed monstrum est animal, ergo Monstrum per se à Natura producetur. Tandem si Natura respicit præcipua ad vnam speciem spectantia, proculdubio reliqua hanc speciem consequentia respiciet; sed homo monstrificus vel cũ capite magno, vel cum sex digitis in manu ad eandem speciem, ad quam homo non monstrosus, refertur: ideo Natura in generatione, hominem monstrosum, & non monstrosum respiciet.

Aliæ rationes.

His igitur rationibus nituntur illi, qui monstra non errata Naturæ, sed procreata ad ornamentum Vniuersi esse pronunciant, atq; ita fauent authoritati Diui Augustini superius allatæ, qui scripsit conuenientiam, qua pulchra sunt omnia, non tantùm prodire ex æqualitate parium, sed etiam disparium congruenti, & ordinata H gradatione: hinc postea necessitatem multorum imperfectorum in Vniuerso absque Naturæ errato eliciunt, & prædicant, vt propriam sententiam saluare possint. Demum pro coronide addunt, si causæ propinquæ, remotæ, & remotissimæ, vt Deus, & corpora cælestia ad monstrorum procreationẽ concurrunt, non poterit quis vllo modo asserere, hanc generationem esse accidentalem, quoniam omnes prædictæ causæ simul copulatæ nunquam præter intentionem aliquid operantur.

Lib. 19. de ciuit. Dei cap. 13.

Quocirca hæc opinio, cum rem minime attingat, his rationibus est refellenda. Primitùs, quæ rarò accidunt, & ad species permanentes non spectant, sicuti monstra, non est asserendum hæc ad mundi decorem attinere, quoniam pulchritudo vniuersi in rebus tantummodo perfectis, & permanentibus consistit. Præterea mõstrum quatenus monstrum non nisi defectum, & priuationem indicat, iuxta sententiam Philosophi libro secundo Physicorum exaratam: ideo monstrum nullam potest perfectionem præstare, consequenterq; ad perfectionem vniuersi non pertinebit.

Solutiones rationum.

Insu-

Insuper si monstra ornamento vniuersi conferrent, vt plurimum generarentur, quoniam hic tantus Mundi decòr frequentibus effectibus sustentatur, sed monstrum rarò accidit; qua de re ab hoc mundi ornamento segregatur. Tandem pro hac Vniuersi pulchritudine monstra in lucem non exeunt, quoniam in Mundi initio procreata essent, quod nullibi legitur.

L. 2. Physicorum.

Reliquum erit igitur, vt dicamus monstra esse extra intentionem naturæ, & per accidens, quam doctrinam docuit Aristoteles libro secundo Physicorum textu sexagesimo quarto, vbi legitur. *Est autem, & hoc alterius, huius quidem exterius est causa, illius verò interius.* Quæ verba Simplicius, Ioannes Grammaticus, & Auerroes exponentes retulerunt, monstra non esse casu simpliciter, sed magis casu, quoniam huiusmodi casu rei factæ causa est extra, nempe indefinita, & extrinsecus occurrens; illius verò, nimirum monstri causa intra, idest materia, quæ est eius interna, & definita causa. Verùm satius erit cum Diuo Thoma interprætari illud verbum (extra) non secundum esse, sed secundum intentionem. His ideo sic explicatis prudens lector nixus omnia in oppositum allata argumenta dissoluet, & doctrinam Aristotelis tutabitur, in qua monstra esse errata Naturæ intelleximus, & hæc pro præsenti quæstione sufficiant.

A

Secunda dubitatio.

Secundò dubitatur, an monstra ab initio Mundi ortum habuerint. Pro affirmatiua parte non desunt opiniones clarissimorum virorum, qui rationes non improbandas afferunt. Inprimis Benedictus Pererius monstra in mundi primordio fuisse multis astruit rationibus, dum adulterinas animalium species vt muli, & similium, illo etiam tempore admittit. Sic enim clarè effatur: omne quod concurrit ad generationem harum specierum, est naturale, hinc ipsæ quoq; à Natura intenduntur, & generantur: propterea vna cum his naturalibus animalium speciebus, in principio Mundi originem habuerunt. Confirmatur antecedens huius argumenti, quoniam materia, ex qua oriuntur, est naturalis: præterquamquod locus, tempus, agentia, nimirum mas, & fæmina sunt naturalia.

B

Vniuersum quid appelletur.

Deinde quod Deus, tempore creationis fabricauit, vniuersum appellatur, quoniam cuncta desiderata, & desideranda complectitur, sed prædictæ species adulterinæ tunc desiderari poterant; idcirco à summo rerum Opifice diebus creationis, productæ fuerunt; idq; magis stabilitur, quia si animalia huius generis non fuissent creata, Vniuersum integram perfectionem non fuisset adeptum. Amplius credendum est summum Deum humanæ commoditati necessaria non prætermisisse, sed huiusmodi species adulterinæ homini maximo futuræ erant emolumento, ergo in mũdi primordio non fuisse creatas non est asserendum. Prædictis additur authoritas sacræ paginæ, in qua legitur, nihil esse nouum sub Sole: quapropter prædictas species non de recenti productas, sed olim in ipso Mundi initio creatas fuisse pronunciandum est.

C

Ecclesiast. cap. 1.

L. 7. met. text. 28.

Hæc autem opinio vndequaq; non admittitur: quandoquidem prædictę species quid monstrifici præ se ferunt, & Aristoteles libro secundo de generatione animalium, species similes, partus nouos nuncupauit, & in Metaphisicis, mulum quid prętter Naturam esse fassus est. Etenim quamuis Asinus, & equa iungantur, vt quid simile in specie producant, nihilomiuus id non contingit, ob impedimentũ, quod à varietate seminum suppeditatur. Hinc accidit, vt Natura intentionem non assequatur, sed quid tantùm præter Naturam in lucem edat. His dictis tollitur prima positio, & secundæ etiam solutio insinuatur, & pro confirmatione notandum est, quod huiusmodi animalia sunt monstrifera, & quatenus talia ad prefectionem vniuersi spectare non possunt, vt superius fuit explanatum.

D

Solutio dubiorum.

Insuper cuncta animantia ab omnipotenti Opifice, in mundi primordio creata, & ab eodem benedicta fuerunt, quæ benedictio fæcunditatem respicit: sic enim Liranus, Abulensis, Pererius, & multi alij Doctores interpætantur. Sed inter hos, Diuus Chrysostomus hæc habet; *Et benedixit illa Deus, & dixit, crescite, & multiplicamini. Nam quia animatę creaturæ erant animalia, & volebat illa esse perpetua; ideo benedixit illa Deus, & dixit, crescite, & multiplicamini. Verbum enim illud in præsentem vsq; diem illa conseruat, & tantùm tempus præteriјt, neq; vnum horum genus imminutum est; nam benedictio Dei, & verbum quod dixerat, vt subsisterent, & durarent,*

Homil. 4. in Genes.

rent, illis contulit. Huic sententiæ adstipulatur Procopius in Genesim, quando inquit. Verùm illa animalia nequaquam, vt homines, spirituali beantur benedictione, sed eorum benedictio ad sobolem procreandam pertinet, quæ generis fit successione: at species animalium adulterinæ, & monstrosæ fęcunditate carent, quia sunt steriles, ergo illa benedictio has non respiciebat, cum illis temporibus non essent procreatæ. Siquidem quamuis intelligamus mulum quandoq; generare, hoc rarò admodum euenit, prætrerquamquòd si aliquid generatur, non mulus, sed Ginnus ab Aristotele appellatur. Præterea licèt in Syria, iuxta mentem Aristotelis, muli, congressu, suam speciem propagent: attamen notandum est ex eodemmet Philosopho, illam mulorum speciem à specie nostratium discrepare: quandoquidem nostri muli cum illis exteriorem tantummodo quamdam similitudinem habent.

Ginnus quod animal.

Neq; officit asserere, illa benedictione, animalia non solum quoad fæcunditatē, sed etiam quoad conseruationem fuisse donata, posteaquam hæ species adulterinę à mundi primordio ad hæc vsq; tempora peruenerunt. Nam hæc obiectio supponit illud, quod adhuc nobis non est manifestum, nimirum species adulterinas semper conseruari posse, deinde supponit conseruationem harum specierum alio modo, quàm prole propagari, quod postea doctrinæ philosophicæ reluctatur, & quamuis in sacris litteris habeamus nihil esse nouum sub Sole, ideoq; has species in mundi initio fuisse. Respondendum est, fuisse quidem in suis causis, non autem formaliter: & hoc decretum apud Theologos est manifestissimum: immò stabilitur à Diuo Thoma hunc in modum. Animalia etiam quædam secundùm nouam speciem aliquando oriuntur, ex comixtione animalium diuersorum secundùm speciem, sicuti quando ex asino, & equa generatur mulus, & hæc etiam præcesserunt causaliter in operibus sex dierum. Hinc colligere oportet, quòd animalia nata ex permixtione diuersarum specierum non fuisse à Deo creata secundùm se, sed tantùm secundùm alias species, ex quibus postea generantur, & quodammodo componuntur. Quapropter in mundi primordio monstra minime fuisse asserendum est.

Obiectio. Solutio. In prim. q. 73. art. 1.

Altera ratio eorum, qui monstra in mundi principio constituerunt fundatur potissimum in doctrina Platonis, qui in Symposiacis, triplicem memorat hominem, nempe masculū, fæminam, & Androgynum, qui in Exordio Mundi vixerunt. Androgynus autem, cum sexum vtrumq; participet, inter monstra est collocandus: hanc sententiam Empedocles sequi visus est, dum bouigenas, & viriporcos in mūdi primordio memorat: quemadmodum Aristoteles in Physicis retulit. Cæterùm, vt veritatem fateamur, hanc Platonis opinionem, vnà cum viris doctis, tanquam ridiculā explodimus, & eò magis, quoniam hunc Andregynum non vnicum constituit indiuiduum, sed duplici facie, quatuor manibus, & vtroq; sexu refertum prædicat: vnde ex his verbis, duo perfecta indiuidua simul fuisse copulata intelligimus: immò hoc esse nugamentum apprehendimus, quoniam hi Cœlum affectantes Ioui bellum indixisse feruntur; qua de re Iuppiter indignatus, illos in masculum, & fæminam segregauit. Præterea hanc fuisse fabulam nobis persuadent verba Marsilij Ficini, qui in expositione huius loci Platonis asserit, quòd hæc Aristophanes, & alia permulta narrat monstra, & portentis similia, sub quibus, quasi velaminibus quibusdam diuina mysteria latibulari putandum est. Mos enim fuit veterum Theologorum sacra ipsorum arcana, ne à prophanis polluerentur, figurarum vmbraculis tegere.

Secunda Ratio.

L. 2. Phys. text. 83.

Solutio dubij Platonici

Tandem non defuerunt, qui, ad fouendā oppositam opinionem, nimirum monstra in principio Mundi fuisse, adduxerunt in campum Adamum Hębreorum Androgynum, quia crediderunt Adamum marem, & fæminam fuisse creatum, deinde in virum, & fæminam diuisum. Sed hanc sententiam esse explodendam colligimus ex dictis Gulielmi Hameri in Genesim, dum interpræatur illa verba. *Masculum, & Fęminam creauit eos*. Nunc tertium hominum sexum, ceu neutrum quoddam genus, verum ne, an falsum dicam incertum habeo, certè constat Androgynos tanquam delirantis Naturæ portenta omnibus esse odio, & credibile non putarem integram aliquam gentem ijs propudijs constare posse, quodq; quò propensius credam, facit scripturæ huius veritas, quæ homines in duos sexus diuisos refert, ne vterq; in vno homine sexus prodigiosam, atq; exectabilem libidinis suspitionem faceret. Huc

Dubitatio

Solutio.

Nomen neutrum nullū in lingua hebraica. accedit ſacræ hæbreæ linguæ natura, quę nullum nomen neutrum nouit, ſed omnia vel maſculina ſunt, vel fæminina, nimirum conſona huic loco. *Maſculum, & fœminam creauit eos.* Nam quod nos legimus ſeraphim in genere neutro, praua id conſuetudine irrepſit, propterea notandum eſt Adamum Hæbreorum mariſæminā non fuiſſe admittendum, quemadmodum Stheucus, & Alij ſunt opinati. Nam Adamus Androgynus ſi fuiſſet, nomine neutro eſſet nominandus, quo lingua hębraica caret. Præterquamquod Liranus, & multi alij viri eruditi validiſſimis rationibus hanc opinionem explodunt, ad quas Lectorem releg amus.

Poſtremò aliqui ambigunt, an ex vtero muliebri, fœtus non humanus emergere poſſit: deinde, ſi fieri poteſt vt ibi gignatur, quærunt præcipuam cauſam à qua prodire poſſit. Quoad primum multæ Hiſtoriæ atteſtantur monſtrum non humanū in vtero mulieris fuiſſe generatum, quas in Rubrica Præſagiorum recitauimus. A *L. non ſunt liberi ff. de ſtatu hom.* Præterea huic ſententię fauent multi Doctores, & primùm Paulus Iuris Conſultus qui monſtroſos mulieris fœtus trifariam diſtinguebat, nempe in eos, qui prorſus ab humana effigie recedebant, deinde in illos, qui aliquibus partibus ſuperfluis redundabant, & tandem in illos, qui aliquibus partibus carebant, & primos ad humanum genus minime referendos eſſe fatebatur. *L. quod dicitur ff. de liberis, & Poſthum.* Inſuper alij Iuris periti viri fuerunt huius opinionis, nonnullos fœtus monſtriferos, & ab hominis ſimilitudine pænitùs diſcrepantes, vnda ſacri fontis non eſse luſtrandos: immo Excellentiſſimus Baldus Iuris Conſultus hos ſtatim perimendos eſse decreuit. Quapropter ex aſsertis percipimus non ſemper quid ſimile in ſpecie, ex vtero mulieris, ſed interdum quid B diſſimile prodire. *L. 5. de mundo c. 4.* Item Hieronymus Anglarenſis retulit; quòd olim Imperatores huc reſpicientes, partum ad nullum monſtrum inclinantem, pro homine habendum eſse ſtatuerunt, ſed quid vagamur, cum Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, ſimilem *L. 4. de gen. An. cap. 10* partum publicauerit? eius verba ſunt hæc. *Eędem cauſæ ſunt, & vt alij parentibus ſimiles generentur, alij diſſimiles, & alij patri, & alij matri, tum corpore toto, tum verò partibus ſingulis, & parentibus magis, quàm maioribus ſuis, & ijs potius, quam quibuslibet, & mares potius patri, fœminę matri, alij nullo conſanguineo ſimiles, ſed tantùm homini ſimiles, alij ne homini quidem, ſed iam monſtro.* Ex hac igitur Philoſophi doctrina vehementer verum, & indubitatum eſt, quandoq; partum homini minime ſimilem, ab vtero mulieris exire. Præterquamquòd quotidiano poteſt confirmari experimento, cū naſcantur interdum fœtus, qui ob deformitatē ablutione ſacri fōtis indigni iudicantur, & plura exempla videat Lector in Rubrica Præſagiorum, C in qua ſeries ſimilium monſtrorum recenſetur. Datur ergo monſtrum non humanū ex congreſsu hominis, & mulieris natum.

Quantum attinet ad ſecundam quæſtionem, nempe qua ratione ſimilia monſtra in vterò humano procreari poſſint. Sciendum eſt varias fuiſse Authorum opiniones: nam horum aliqui cibis, aeri, & alijs rebus non naturalibus ita nuncupatis à medicis, hanc generationem attribuerunt; inter quos recenſetur Vueinrichius, qui ſcri- *In lib. de monſtr. c. 14* ptis mandauit locum, naturam aeris, & aquarum, quæ bibuntur, ortui monſtrorum conferre. Deinde addit ex ſententia Ludouici Viues, quædam loca eſse Neapoli Italiæ, & in Flandria Belgica, in quibus frequentiſſima fiunt monſtra, & multiformes ex vtero humano belluæ, vel ſolæ, vel cum infantibus egrediuntur: qua de re idem Author, ex frequenti vſu aliquorum animalium in cibis, ſimilia animalia in D vtero mulieris generari poſse arbitratur; ſuamq; roborat ſententiam exemplo mulierum Salernitanarum, quæ ex frequentiori eſu ranarum, pariter ranas eniuntur. *Salernit. mulier. natura.* Cæterùm hæc ratio improbatur; namq; ſi à cibarijs hoc pendere poſset, multò frequentiores eſsent partuum nouitates: præterquamquòd cibi hoc non poſsunt pręſtare, cum varias partiantur mutationes, iuxta cibati temperaturam; immò in penuria annonæ egeni quacumq; re etiam ſordida veſcuntur, nihilominus filios ſibi ſimiles procreant; & ſi aliquando accidat, vt mulier ranam, vel bufonem pariat, aduertendum eſt, id ex corruptione ſeminis, non autem ab alimento dimanare: quēadmodum in hiſtoria Quadrupedum digitatorum ouiparorum explicauimus.

Alij Authores hanc partus non humani generationem influxibus cęleſtibus aſſignarunt Cælo enim tantam vim attribuerunt, vt deſtructa particularium cauſarum virtute ſic effectum ſuū produci voluerint; hac ſententia motus Seneca, in Hippolyto mon-

monstra à Fato originem ducere, promulgabat & Domitius Vlpianus causam monstrorum Fatum esse publicabat. Hoc autem vndequaque nonadmittitur; quandoquidem cæteræ causæ præter cælestes in producendis effectibus, essent superfluæ: cum frustra fiat per plura, quod potest fieri per pauciora, vt Aristoteles testificatur. Ergo non Cœlum tantummodo ad hanc generationem concurret.

L. quæret aliquis, ff. de verb. sign

Alij causam horum monstrorum, vehementi parentum imaginationi assignarunt: idcirco à Ludouico Viue hæc narrantur: Pleni sunt Physicorum libri, visa per conceptum, magnam in partu virtutem possidere: vnde præcipitur coniugibus, vt elegantes habeant circa genitalem Lectum imagines. Vrbs est in Brabantia Buscumducis, E in qua, vt in alijs eiusdem terræ, statuto die, quo ferunt magnum Vrbis templum dedicatum, publicè supplicatur, ludiq; varijs Diuis exhibentur. Sunt qui tunc personas Diuorum induant, sunt qui Dæmonum; ex his vnus vxorem suam in lectum coniecisse dicitur, & se ex ea Dæmonem gignere velle dicens, concepit mulier, & infans editus est ea forma, quali Dæmones pinguntur. Hæc Margharita Augusta Maximiliani filia narrauit Ioanni Lamusæ homini prudentia incredibili, qui tunc erat ibi Legatus à Ferdinando Rege: hactenus Viues.

Lib. 12. de ciuit. Dei cap. 25.

Imaginationis virtus.

Refert postea Pareus anno Domini decimo septimo supra sesquimillesimum in Posci regis Paraëtia ranam viuam palmæ manus mulierculæ febricitantis fuisse alligatam, quæ noctu cum marito concumbens, & grauida facta edidit postea fœtum facie ranæ. Narratur etiam quod Vuintēbergæ ciuis fuit facie cadauerosa, qui referebat, F cum in vtero gestaretur, ex conspectu cadaueris matrem fuisse perterritam, & ex eo fœtum illi assimilatum fuisse. Addamus, quod quędam mulier cum maritum in pectore vulneratum ex improuiso conspexisset, qua parte vulnus fuit, ea fœtus etiam postea editus rimam in pectore manifestam habuit. Meminimus etiam legisse quòd pudica matrona subito occursu, & aspectu Gliris ita fuerit perterrefacta, vt fœtus in vtero existens in formam bestiolæ degenerauerit.

Gliris subitus occursus.

Non defuerunt tamen aliqui, qui ad expugnandam vim imaginationis in generatione monstrorum, authoritatibus Aristotelis, Hippocratis, Galeni, D. Hieronymi, Diui Augustini, & Diui Thomæ reluctari ausi sunt, & ad stabiliendam propriam opinionem ratiocinati sunt hunc in modum. Mira varietas in colore, in figura, & in sapore fructuum plantarum obseruatur, & nihilominus imaginatio in plantis non viget, ergo hæc generationi minime conferet. Deinde varias paren-G tum imaginationes in congressu tanquam superfluas publicant, cum semen absque forma in vterum effundatur. Præterea imaginationem negant in generatione: cum fœtus ab anima neq; patris, neq; matris producatur, sed à quodam tertio in semine existente. Insuper asserunt, quòd in congressu tale oritur oblectamentū, vt vires animæ à quodam veluti deliquio adeo impediantur, ne aliquem imaginationi locum præstare possint. Tandē ab vtero humano aliquando egressum esse canē diuulgant, cum tamen nullo modo sit credendum, tale producendi canis desideriū, in humana mente fuisse excitatum.

Rationes aduersus vim phantasiæ.

Ad destruendam primam rationem, asseueramus talem potentiam imaginationi non esse concedendam, vt ipsa tanquam generationis adæquatum principium esse possit, quoniam plantæ sensu carentes, sobolem non propagarent; & quamuis in H fructibus plantarum varietas obseruetur, cum imaginatione careant; sciendum est hoc ab alimento ab anima vegetante suppeditato, vel ab aere, vel à situ, vel ab alijs causis huius generis prodire posse. Idcirco non semper facultas imaginatiua in generatione animalium varietatem partium fœtus progignit: cum hæc ab alijs etiā causis dimanare possit. Et quamuis vis imaginationis manifesta sit in sacra pagina de illis virgis Iacob, quarum intuitu pecudes agnos partim albos, & partim nigros enixæ sunt. Nihilominus id etiam aquarum potui Aristoteles attribuebat, quando scriptum reliquit, aquarum diuersarum vsu, nonnulla suos colores immutare; cum alibi candida, & alibi nigra reddantur: sunt enim aquæ multis in locis, quas cum oues biberint, & mox inierint, nigros generant agnos: id in terra Assirith de agri Chalcidici Thraciæ præstat amnis, quem à nimia frigiditate Psycrum vocant. Immò in Atandria quoq; duo sunt fluuij quorum alter candorem, alter nigredinem pecudibus potantibus impertitur, & sic deinceps per multa alia loca fluuij decurrunt,

Solutiones Rationum.

Lib. 3. hist. An c. 13.

Aquarum variarum vires.

runt his prerogatiuis referri, quos in præcitato loco Philosophus memorat.

Postmodum ad profligandam secundam rationem, asseueramus falsum supponi, nimirum vim imaginationis in primordio tantùm generationis fætus operari: cum tamen experientia oppositum doceat: etenim hæc imaginationis virtus, toto gestationis vteri tempore, viget, & operatur, dum appetitus grauidarum ab imaginatiua pendens, in imprimendis fœtui varijs figuris, toto grauiditatis tempore perduret: præterquamquod imaginatio, nonnisi operante sensu ad generationem fœtuum concurrit. His iactis fundamentis, ruit tertium argumentum ab aduersarijs propositum: quandoquidem vim, & animam seminis non solum vegetatiuam esse concedimus, sed spiritus imaginatiuæ illi quoq; copulatos esse asserimus. Quando autem parentes in congressu ob summum oblectamentum, ab omni imaginationis genere alieni esse dicebantur, aduertendum est, hoc doctrinæ Aristotelis repugnare, qui & ipse in coitu magnam delectationem collocabat; nihilominus in problematibus, hominem vt plurimum animo varium in permixtione esse testificabatur. Pereunt etiam alia argumenta: cum superius docuerimus imaginationem non esse causam adæquatam varietatis partium fœtus, neq; eam tanquam huius conditionis in generationibus esse collocandam. Deniq: iuxta doctrinam Aristotelis, partum similem brutis, nimirum canẽ ex muliere prodeuntem similem perfecto cani non concedimus.

Lect. 3. Problema. Probl. 12.

A

Prædictis addatur vis Dæmonum, de qua superius in Rubrica causarum verba fecimus. Præterquamquòd summus rerum Opifex supra ordinem Naturæ hæc, & multa alia patrare potest.

B

DE ERRATIS NATVRÆ IN FORMATVRA CAPITIS.

Caput Tertium.

C

SVMMA assensione semper probauimus modum, quem Schenchius, in recensendis Naturæ defectibus, circa quoscumq; fœtus seruauit, dum inchoando à capite, omnes partes diligenter examinat, & propterea in præsenti ab hoc ordine non recedemus. Itaq; Natura aliquando impedita à recto generationis tramite deficiens, generato fœtui in, vtero, vel nullum addit caput, & aliquando plura in vno subiecto format, quasi tot Ianos, vel Geryones denuo in Mundum introducere vellit. Interdum vnum tantùm caput alicui partui impertitur, sed ita dissimile subiecto, vt instar differentiæ proprijssimæ Dialecticorum aliud prorsus constituat: cum totum caput ad speciem alterius animalis attineat, quandoq; verò Natura si caput fœtus non reddit aliud, ita tamen format alteratum, & varijs scissuris, & maculis fœdatum, vel dentibus in ipso primordio generationis refertum, vel auribus alterius animalis insignitum, vt intuentibus admirationem non mediocrem afferat.

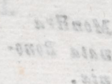
Ordinis Ratio.

Capitum varietas.

D

Quoad primum, Crescias Gnidius in Persicis retulit Roxanem Cambysis vxorem peperisse puellum capite carentem. Quo animaduerso, Magi prædiuinarunt hunc partum loco prodigij esse habendum, quia ob defectum capitis, nemo post Cambysem esset regnaturus. Pariter anno vigesimo quinto supra sesquimillesimum, referente Licosthene, Vuittenbergæ, puer absq; capite in lucem exiuit. Amplius anno post Christum natum quinquagesimo quarto supra sesquimillesimum, infans sine capite ab vtero humano est egressus, figura oculorum in pectore expressa: quemadmodum Iobus Fincellius in opere de miraculis nostri temporis exarauit. Item anno sexagesimo secundo supra sesquimillesimum, prima die Nouembris, Villæ Francæ in Vasconia nata est puella sine capite, cuius iconem hic damus communica-

Monstrum Acephalon.

municatum Pareo ab Excellentisſimo Fontano Agenenſi ,qui ſe monſtrum vidiſſe affirmabat. Circa regionē colli tuber eminebat, & aures ſupra ſcapulas conſpiciebantur, in dorſo, oculi, & roſtrum inſtar promuſcidis apparebāt, quæ omnia ſimul collata, oculorum, naſi, & quodammodo faciei rudimentum repræſentabant. Cætera muliebre corpus affabrè compactum, niſi quòd vmbilicus paulò longius propendebat. Hæc omnia oſtendit figura huius monſtri iuxta vtramq; partem delineata.

Deſcriptio monſtri.

Hoc nullam admirationem nobis incutere debet: quandoquidem ſimiles natiuitatum caſus hic Bononiæ fuerunt obſeruati: nam anno Domini trigeſimo primo ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, penès portam viæ maioris in viculo *Torlione* nuncupato, quædam mulier enixa eſt maſculum omnibus ſuis membris integratum, mox fæmellam ſine capite, brachijs, & cruribus,& in regione colli paruum veluti orificium apparebat.

A

Rurſus anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimū, ex muliere olim fęcunda, quæ poſtea per ſpatium quindecim annorum non conceperat, tandem concipiens peperit puellum ſatis grandem ſine capite, & vbi collum reſidere ſolet, os cum dentibus viſebatur, & in parte oppoſita membrana æmulans meninges cerebri cernebatur, hunc fœtum Obſtetrix aliquo motu præditum, & ab vtero exceptum nobis monſtrauit.

Monſtra nata Bononiæ.

Rurſus anno vigeſimo quarto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum menſe Auguſti, in territorio Bononienſi natum eſt monſtrum fæmina, cuius collum oculos naſum, & os referebat, & in ſummitate colli mollior caro inſtar pyramidis eminebat, deinde lingua, laringe, æſophago,& pulmonibus carebat, quorum loco, quædam carunculæ coſtis vtrinque adhęrebant; cum cęteræ partes rectè eſſent conſtitutæ.

B

Quando autem Huldericus in hiſtoria ſuæ nauigationis monimentis mandauit, quòd in Regno Guianæ ſito inter lacum Caſſiſe, & ſtagnum Parime, genus hominum acephalon viuat, oculis, & cæteris faciei partibus in pectore collocatis, non facile adducimur, vt id credamus, quoniam hoc potius fabulæ, quàm veritati eſt conſonum. Quamquam Plinius Secundus, qui vixit tempore Veſpaſiani Imperatoris, in Hiſtoria naturali ſcribat, ad montem Milo Occidentē verſus in Aſia, hominum genus ſine capite viuere, nihilominus, pro hac difficultate Lector ad Rubricam differentiarum primi capitis huius Hiſtoriæ confugiat.

C

L.2. de gen. An.c.3.

Modò ſi inquiratur monſtri Acephali cauſa, hæc non erit petenda à parentibus mutilis; quoniam Ariſtoteles non ſemper neceſſarium eſſe aſſeuerabat,quod ex parentibus mutilis, fœtus etiam manci procreentur: quandoquidem vbi deficit ſpirituoſa pars ſeminis paterni, pro conſtituenda parte determinata, interdum à materno ſemine poteſt adiuuari. Præterquamquòd non eſt credendum monſtrum Acephalon à genitoribus ſine capite procreatum fuiſſe. Vtplurimum tamen Authores conueniunt monſtrum mutilum ex inopia materiæ prodire; dummodo magna portio membri non deficiat. His addenda eſt imbecillitas virtutis operantis: quamuis poſtea aliquando neq; ob defectum materiæ, neq; ob imbecillitatem agentis, ſed ob anguſtiā loci id contingat. Immò quandoq; his omnibus cauſis remotis, tale generatur monſtrum, quia portio materiæ membri alicuius fōrmæ deſtinata, vel inepta vel corrupta eſt; & tunc nulla membri illius effigies in partu apparet; ſed hæc cauſa ad pręedictum monſtrum referenda eſſe non videtur, quoniam rudimenta faciei in pectore conſpiciuntur.

Inopia materiæ.

D

Dicet ergo aliquis à parentibus perfectis mutilum quandoq; fœtum generari, quia infans in vtero violētia alicuius morbi partem amittat. Neq; hoc eſt probandū, cum caput ſit pars principalis, qua corrupta, vel ablata, fœtus in vtero vitam amittit. Neq; in generatione huius monſtri confugere oportet ad imaginatiuam, quoniam vis imaginatricis quantumuis valida portionem materiæ in vtero exiſtentis demere non poteſt. Qua mobrem aſſerendum erit, quod diſſipata materia, ob aliquā cauſam, capitis generationi deſtinata, & ad pectus tranſmiſſa, cum materia ſeminalis ſemper vim retineat generandæ illius partis, cui primò erat deſtinata: hinc fit, vt in pectore faciei rudimenta appareant.

Cauſa vera

CAPI-

CAPITVM MVLTIPLICATIO IN FÆTV HVMANO.

ERVM quemadmodum Natura in capite formando quandoquè deficit: pariter in eodem figurando, interdum est superflua non solum capita duo, tria, & plura in proprio situ multiplicando, verum quoq; caput humanum, præter consuetum, in ventre etiam producit, vt suo loco obseruabitur. Siquidem, ex Iulio Obsequente, puella biceps nata est C. Lelio, & L. Domitio Consulibus.

Orosius vero narrat, quòd, impendente bello Macedonico, in agro Veienti C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, puellus biceps natus est. Pariter Romę mulier abortiens bicipitem fœtum enixa est, qui, iussu Aruspicum, in Tyberim fuit proiectus. Immò Rabi Moyses testificatus est, mulieres Siculas quodam anno fœtus deformes, & potissimùm bicipites peperisse. *Aphoris. 25*

I. Puellæ bicipitis effigies habetur apud Ambrosium Pareum, quæ omnium membrorum venustate erat elegans, pręter duo capita, quæ eodem bibendi, edendi, dormiẽdi, & loquẽdi desiderio tenebãtur: Hoc mõstrũ ostiatim victũ quæritabat, sed tandem Bauaria iussu Dynastarum, excessit; quoniam timuerunt, ne mulieres grauidæ, frequenti huius monstri conspectu, similem fœtibus deformitatem imprimerent. I.

Non dissimilis monstri meminit Cardanus, quod mense Ianuarij anni quadragesimi quarti supra sesquimillesimum, Mediolani natum est. Erat quidem biceps, & reliqua omnia vnum tantùm corpus referebant; cum cadauer à Chirurgis fuisset dissectum, œsophagus cum ventriculo inuentus est geminatus, in fundo tamen coibant, vbi erat pylorus vnus, ex quo postea gemina intestina oriebantur, quæ tandem in vnum intestinum rectum coibant. Cor erat bifidum, quia litteram græcam Y repræsentabat; iecur crassum, & longum sine pinnulis cernebatur. Spina dorsi erat duplicata, cum distantia vnius digiti inter vtramq;. Renes erant gemini, sed vterus vnicus, & vnica vesica. Manifestum est igitur in his contingere, quòd in fructibus; duas enim tentauit Natura creare puellas, in ipso exortu principalium membrorum collisa atq; contrita sunt omnia præter caput: omnia igitur præcipua membra, pręter cerebrum; in vnum coiuerunt, quæ autem posterius creata sunt, velut vterus brachia, & extrema ab vno tantùm principio, & tanquam in vno fœtu fuerunt absoluta. Natum est monstrum viuum, sed paulò post obijt, ob incuriam Obstetricis, quæ vnum collum torsit. *Lib. 14. de rer. var. c. 77.* *Fructus fœtui comparantur.*

II. Monstrum biceps hermaphroditicum, & III. Monstrum biceps hermaphroditicum aliud non est multùm dissimile monstro superius delineato, quorum icones Vir Doctissimus Aldrouandus incidi curauit, & Nos inuentas in Musæo publico lectori spectandas proponere non piguit. Verùm si annorum seriem percurramus, monstra huius generis multò plura memorare poterimus. Etenim anno Domini centesimo nonagesimo tertio, vt legitur in Annalibus Dominicanorum Colmarensium, mulier, in Selecistar, puerum bicipitem peperit. Immò anno decimo octauo supra millesimum, & centesimum, Namuti natum est monstrum biceps, duplici sexu, sed cæteris membris simplex. Item in Chronicis Tritemij habetur, quòd anno trigesimo sexto supra millesimũ, & ducentesimum, in villa Gebrab puellus masculus biceps ab vtero humano exiens, auram vitalem sex menses, & totidem dies hausit. Cæterùm anno actuagesimo septimo supra millesimum, & quadringẽtesimum, Patauij infans biceps in lucem prodijt, in quo, præter Naturæ luxuriem nihil fędum aspectu obseruabatur. II. III. *Bicipites nati varijs temporibus*

IIII. Eodem anno infans similiter biceps, obscęno membro, Venetijs natus esse perhibetur, quemadmodum in figura apposita licet intueri. Sed anno octuagesimo IIII.

gesimo

I. Icon puellæ bicipitis.

II. Monſtrum hermaphroditicum biceps.

Monſtrum hermaphroditicum biceps aliud.

IIII. Infans biceps obscæno membro.

gesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, vt annotauit Cornelius Gemma in Ditione Vuerdenberga, monstrum biceps fęminei sexus natum est, sed cum vnico pectore, & ventre, duos pedes, & quatuor brachia habebat. Huic similis infans biceps anno decimo quarto supra sesquimillesimum, in pago Gossauu, propè Groningam ortus est. Immò Cælius memorat monstrum eiusdem anni mése Martio nati, dum inquit. In vico patrij soli, cui Sarzano nomen est, monstrum biceps erat magnitudinis inusitatæ, cum esset quadrimestre, quod multa admiratione digna præ se ferebat: omnia enim membra cum proceritate erant perfectè proportionata, facies vtraq; similitudinis ferè indiscretæ, in capitibus crines aliquantò longiores, & nigricantes, inter vtrumq; caput tertia surgebat manus, quæ aures longitudine non superabat, nec omnino integra visebatur. Reliquum corpus rectè compactum, & citra vllam maculæ fœditatem conspiciebatur. Itaque monstrum postridie ab ortu Rhodigium fuit allatum, & quoniam erat admiratione dignum, ad Ducem Hispanum, qui in colliminio vicem Regis exhibebat, deferri placuit. Et quoniam putredinis timor impendebat, monstrum fuit exenteratum, & tunc cor simplex cum duplici hepate, & gemino liene inuentum fuit. Hoc igitur monstrum Cælius libris suis inserere voluit, quia tanquam prodigium fuit habitum; cum intestinis discordijs tunc temporis Italia conflagraret.

L. 24. lect. Antiq; c. 3.

Pręsagium quale ex hoc monstro.

A

Cæterùm anno trigesimo sexto supra sesquimillesimum in agro Tigurino, infans vnico corpore, & duobus capitibus ortus est; eodem anno Louanij, fœtus pariter biceps, referente Cornelio Gemma, ex humano vtero emersit. Anno autem trigesimo octauo supra sesquimillesimum, puer quidem biceps natus est, sed ad perfectam viri staturam excreuit; etenim Iacobus Rufus fatetur hunc vidisse trigesimum annum excedentem. Hic capite, & humeris erat geminus, sed capita auersa instar Iani bifrontis habebat, & miram similitudinem barbis, & oculis repræsentabat. Idem erat cibi appetitus, & vox simillima. Hoc videtur non valdè discrepare ab illo bicipite monstro, quod in Bauaria, ex sententia Parei, conspectum fuit.

B

L. 3. de concep. hum. c. 3.

Item, authore Licosthene, Assia conspicata est puellum bicipitem natum Ianuario mense anni quadragesimi supra sesquimillesimum, capitibus in dorsum reflexis, quorum facies obuersæ, minaci quodam vultu inuicem se se intuebantur. Pariter anno quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, in Hassia Germaniæ, Vuitzenhausæ; Ianuario mense exiuit in lucem masculus biceps, collo duplici, & reliquo corpore optimè constituto. Eodem anno vt recitat Rufus, in Anglia, non procul ab Oxonia, fœtus biceps natus est, reliquo corpore non bene compacto, nam illi quatuor brachia, & tres pedes male formati erant. Verùm anno subsequẽti, Schenchio authore, in Pago Misniæ Ziehest nuncupato, non procul à Pirnah, partus biceps in reliquis membris perfectè absolutus à muliere non ignobili egressus est.

C

V.

V. Non est omittendum, quod accidit Genuæ apud Allobroges, anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum; fuit enim monstrum, quale in subiecta icone delineatur, natum ex muliere Galla inibi habitante, quod copiæ materiæ seminalis indicium fuit. Non erat perfectè biceps, sed duo capita à lateribus inflata, à Natura ita copulata fuerunt, vt duæ facies apparerent: sic enim fuit bifrons, qualem Antiquitas Ianum pingere solebat: intestina ex dorso pendebant, & iecur ex vulua fæminæ exibat; nam monstrum, iuxta partem dextram, mas, & iuxta lęuam erat fæmina. Crura, quæ seorsim in icone cernuntur, sic à parturiente matre euulsa fuerunt. Etenim Gaspar Masserius pictor, qui vna cum multis alijs ibidem aderat, penicillo diligenter cuncta delineauit.

Monstrum instar Iani

D

Huius monstri generationem Phantasię attribuere non poterimus: nam sicuti imaginatio, vt superius fuit explicatum, non potest materiam generationi dicatam imminuere, pari ratione eamdem materiam non poterit augere. Cæterùm, cum possit ad libitum formam accidentalem partibus imprimere, poterit fortè vnà cum formatrice virtute partium, adminiculo tamen spirituum, bifrontem fœtum constituere.

Causa.

Eodem anno die vigesima septima septembris, in pago freyuuecrk, non longè ab oppido Adorfio Vortlandiæ biceps infans editus est ab vxore fabri ferrarij,

qui

V. Monstrum bifrons.

qui inter fæmora, vbi proditur ſexus, vmbilicum habebat, ſed præter duo capita, quatuor manibus, & quatuor pedibus refertus erat.

VI. Ambroſius Pareus alium infantem duplici capite pingit, quemadmodum in figura cernitur, ſed dextro carebat brachio; & huius fit mentio hoc in loco, vt annorum ſeriem continuemus, cum in mundum exiuerit anno Domini ſeptuageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum. Anno autem nonageſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, die ſexta Octobris, vt recitat Schenchius, in Ditione monaſterij Vuolmerſtall, vxor cuiuſdam cauponis puellam bicipitem peperit, quam mortuam Valent. Vuager viuis coloribus delineauit.

VI

Cæterùm anno nonageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, vigeſima nona die mẽſis Maij, in vico Luſtnau Ducatus Vuirtenbergẽſis, diſtante nõprocul Tubinga, à parentibus plebeis, nimirum patre Iacobo Hang Vinitore, & matre Agneta partus monſtroſus editus eſt in lucem. Nam vxor Vinitoris poſt ſexdecim ſeptimanas à conceptione, puerperij dolores perpeſſa, fœtum mortuum abſq; ſuæ vitæ periculo enixa eſt. Immaturus hic fœtus vtriuſq; ſexus genitalia habebat, geminis capitibus, & binis collis conſtabat, quorum vtrumq; caput binas aures, oculos binos os vnicum, & naſum obtinebat. Erat hoc monſtrum intuentibus formidandum, & horribile. Capita à cranijs defunctorum hominum non multùm diſtabant, quorum ſingulæ frontes intermedio non aliter diuiſæ apparebant, ac ſi eſſent diſciſſæ. Crura bina, vnà, cum paruulis manibus, & pedibus macris, in anguſtum contractis, erant, vt ſolent in huiuſmodi abortibus conſpici. Fuit hoc monſtrum Tubingæ à Medicis celebris illius Academiæ, lege anatomica diligenter examinatum. Inuentum fuit cor duplex, pulmo item, & iecur duplex, in ventre inferiori, ſtomachus erat ſimplex, & inteſtina non gemina ſe ſe obtulerunt: hactenus Schenchius.

Abortus biceps.

Monſtri Anatome.

VII.

VII. Prædictis addendum eſt monſtrum humanum biceps cum cauda, iuxta partem anticam, & poſticam depictum, quòd anno Domini nonageſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, die vigeſima ſexta Octobris, in oppido inter Augeriam, & Tortonam ſito, ex congreſſu conſobrini, & conſobrinæ natum fuiſſe perhibetur, quando autem fuit à Pictore delineatum iamdiu erat mortuum, & oleo ſpicæ cõditum, Huius monſtri longitudo erat ſpithama cum dimidia, & latitudo ventris palmum cum pollice æquabat. Capita erant duo magnitudine pomi, capillis flauis referta; duo ei pedes, & quatuor brachia inerant, quorum duo ritu humano, proprium locum occupabant, alia autem duo, iuxta dorſum, ex medio vtriuſq; capitis ortum trahebant. Sed in hoc monſtro, præcæteris, vnum erat admiratione dignum, quia ſupra podicem, ſpatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine palmi, quæ excrementorum exitum tegebat; veluti in quadrupedibus caudatis obſeruatur. Hæc cauda iuxta initium erat latitudinis digiti auricularis, & deinceps in acutum deſinens. Monſtrum, cum nulla forma genitalis virilis, & ſcroti appareret, fœminei ſexus eſſe fuit creditum. Hanc iconem Marius Galaſſus Neapolitanus ſummus rerum naturalium indagator doctiſſimo viro Vlyſſi Aldrouando olim communicauit.

Deſcriptio monſtri.

Anno ſubſequenti, nimirum nonageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, vt recitat Schenchius, in vico Zeitern, per ſpatium mille paſſuum à Bruxelle diſtante, Epiſcopatus Spirenſis, menſe Augusti, vxor Prætoris bicipitem, & admirandum partum eſt enixa. Hæc, abſoluto geſtationis vteri curſu, rure domum veniens grauibus partus doloribus vexata in terram cadens, extemplo epilepſia correpta eſt, & nocte aduentãte, fætum edidit; cumq; aſſiduo nouem horarum ſpacio paroxiſmo comitialis morbi detineretur, tandem eadem nocte animam efflauit. Infans autem fuit horrendi aſpectus: nam illa duo capita, ſimiarum facies æmulabantur. Reliqua pars corporis puello bene conſtituto erat ſimilis, præter brachia, quæ aliqua ex parte manca videbantur. Pedes formam potius pedum ſimiarum, quam hominis referebant, & deniq; circa clunes rudimentum caudæ vulpinæ cernebatur.

Aliud monſtrum biceps.

VIII.

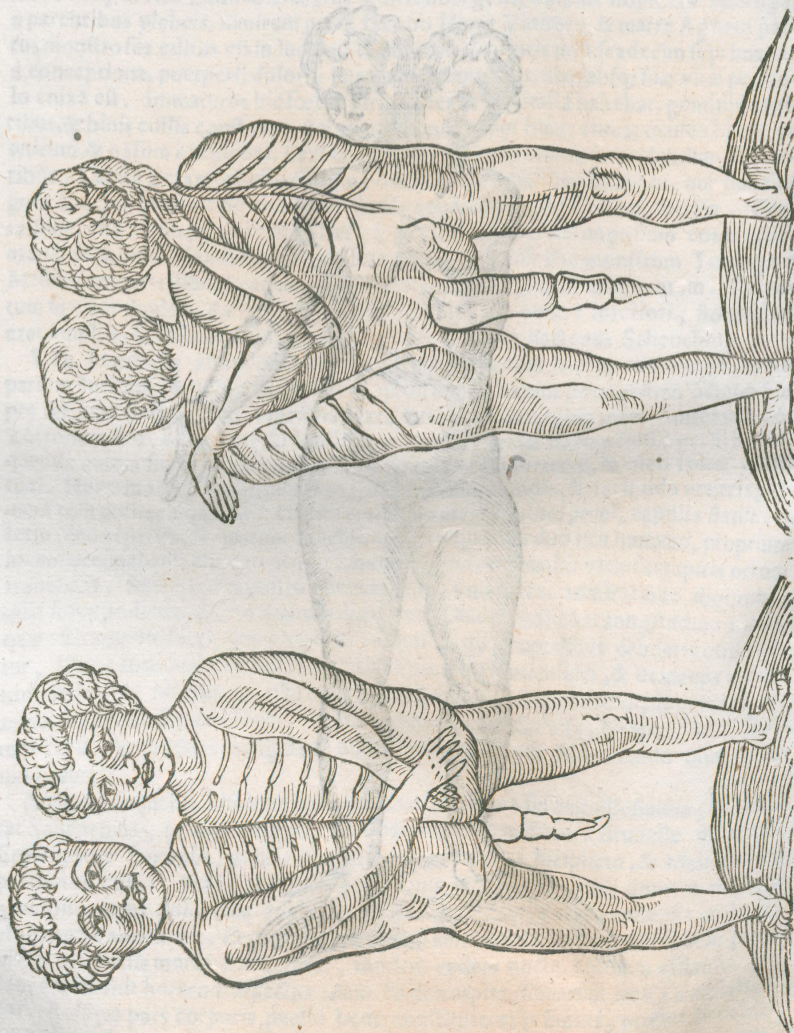
VIII. Hactenus de monſtro bicipite cuius capita in proprio loco cernuntur. Modò de monſtro bicipite magis horrifico, & admirando nonnulla dicenda ſe ſe offerunt. Quandoquidem eo tempore, quo Franciſcus primus Galliarum Rex cum

Helue-

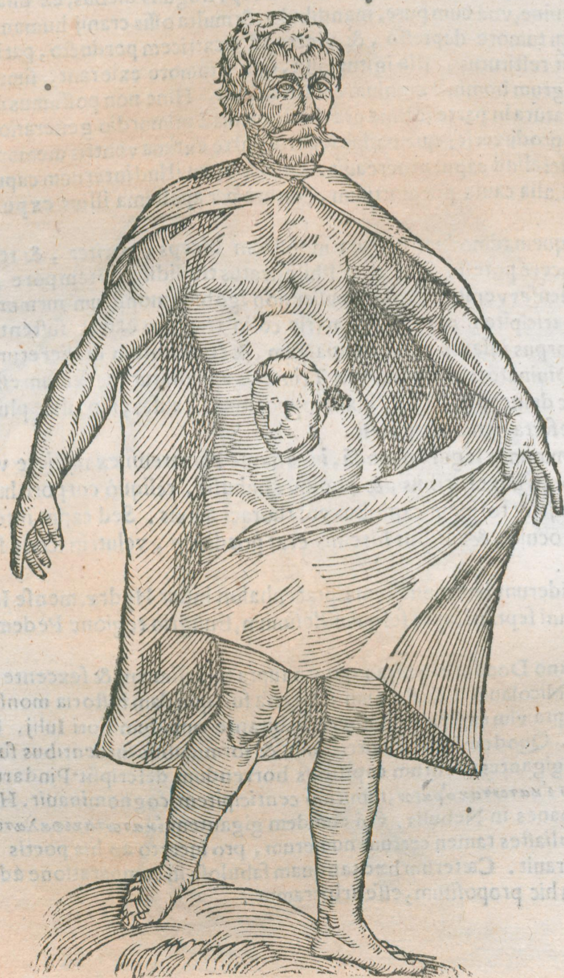
VI. Infans biceps vnico brachio.

VII. Monſtrum biceps caudatum pronè, & ſupinè pictum.

VIII. Monstrum biceps cum altero capite in ventre.

Heluetijs fœdus iniuit, iuxta ſententiam Parei, natus eſt infans, anno decimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, membris optimè conſtitutus, in cuius ventre aliud caput humanum prominebat, quod more alterius nutriebatur. Creuit infans ad virilem vſq; aetatem, quemadmodum in icone conſpicitur. Tunc enim peregrinans magnam ſtipem à curioſis colligebat.

Caſus qui Parmæ contigit.

Natura huius monſtri nobis explanauit caſum, qui nuper Parmæ accidit. Etenim retulit nobis admodum Reuerendus Pater Liberatus Magata Capucinus ſe intellexiſſe à celeberrimo Medico Taliaferro iuuenem ætatis annorum ſexdecim circiter incidiſſe in tumorem circa mendoſas coſtas, qui ſuppuratorijs medicaminibus adiutus, tandē ſuppurationē indicabat, quādo ab Excellentiſſimo Chirurgo Taliaferro apertus copiam ſaniei effudit, & deinceps ſingulis diebus, ex dilatato apoſtematis foramine, vnà cum pure, mandibulæ, & multa oſſis cranij humani fruſta exierunt. Itaq; tumore depreſſo, & vlcere ad cicatricem perducto, patiens priſtinæ ſanitati fuit reſtitutus. Illa igitur oſſa, quæ à tumore exierant, ſimul diligenter iuncta integrum hominis cranium conſtituebant. Hinc non poſſumus niſi coniectare, quod Natura in parte intima prædicti iuuenis à primordio generationis mōſtroſum caput produxerit: quemadmodum in parte extima ventris memorati, & delineati monſtri aliud caput procreauit. Quamobrem illud internum caput vel à contuſione, vel alia cauſa præmortuum, Natura per apoſtema illius expulſionem procurauit.

Cranium humanum ab apoſtemate egreſſum.

A

Itaque quemadmodum Natura monſtrum biceps, pariter, & triceps quandoq; producere poteſt. Siquidem Philoſtratus tradidit, eo tempore, quo Apollonius Syracuſas venit, quædam mulier non igobilis monſtrum memorandum, nēpe puellum tricipitem peperit, dum tria colla tria item capita ſuſtentabant: cum reliquum corpus infantis rectè compactum, & conſtitutum cerneretur. Vnde poſtea multi Diuinatores, Siciliā, quæ Trinacris appellatur, perituram eſſe præſagierunt. Et ſic deinceps Natura, iuxta opportunas cauſas, monſtra pluribus etiam capitibus referta generare poteſt.

B

IX.

L.3. de Vita Apoll. c.4.

Monſtrum triceps vbi.

IX. Meminimus legiſſe quondā, in regione Nouarenſi ex muliere vetula egreſſum eſſe monſtrùm cruribus, & pedibus bubulis, reliquò corpore humano, cum ſeptem bracijs, & totidem capitibus vni thoraci affixis. Sed caput inter alios medium vnico oculo, & auribus hircinis erat præditum, veluti in icone ſpectandum proponitur.

C

Alij prodiderunt hoc monſtrum Eptacephalon inſtar Hydræ, menſe Ianuario anni octuageſimi ſeptimi ſupra ſeſquimilleſimum, Euſigi in regione Pedemontana natum eſſe.

Pariter anno Domini vigeſimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, Bononiæ apud Nicolaum Tebaldinum impreſſa fuit quædam hiſtoria monſtri ſepticipitis nati ſupra vim naturæ ex muliere habitante oppidum Fori Iulij. Perdonone appellatum. Quod monſtrum horrificum, & formidabile intuentibus fuit, qualem Typhonem gigantem centum capitibus horrendum deſcripſit Pindarus, & propterea illum ἑκατοντακάρανον, nimirum centicipitem cognominauit. Huic aſſentitur Ariſtophanes in Nebulis, vbi eumdem gigantem ἑκατοντακεφαλατυφῶ indigitauit. Scholiaſtes tamen certum numerum, pro incerto ab his poetis vſurpatum fuiſſe aſſeuerauit. Cæterum hæc tanquam fabuloſa in comparatione ad monſtrum ſepticipitem hic propoſitum, eſſe arbitramur.

Monſtrum ſepticeps, vbi.

D

IX. Monſtrum ſepticeps.

CAPITVM MVLTIPLICATIO IN FOETIBVS BRVTORVM.

VLIVS Cæſar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Ariſtoteli adſcriptos, nonnulla recenſet monſtra, inter quę meminit canis bicipitis. Immò Rhaſis canem tricipitem olim vidiſſe teſtificatur. Quamobrem Priſci Poetæ, viſo fortè ſimili monſtro canino, ſtygium canem tricipitem finxerunt, quem poſtea Cerberum, quaſi κρεοβόρον, ſcilicet carnes vorantem appellarunt, de quo veteres Poetæ canebant. A

Canis Inferorum qualis.

Hic tribus Infernum cuſtodit faucibus antrum
Cui tres ſunt linguæ tergeminumque caput.

Et quamuis Heſiodus in Theogonia, quinquaginta ei capita attribuerit, & Horatius belluam centicipitem appellauerit: nihilominus ſciendum eſt id à viris doctis ſcriptum fuiſſe, propter innumera capita ſerpentum, qui pro uilis non modo à tribus capitibus, ſed etiam à toto corpore pendere ferebantur. Immò monſtrũ hoc ex alio monſtro, nimirum ex Typhone, & Echidna progenitum fuiſſe promulgabant. Sed hæc obiter dicta ſufficiant. B

Lib. 2. Car.

I

I Modò ad ſeria noſmet conuertentes, incidemus in Porcum bicipitem, qui Ceræ natus eſſe perhibetur anno Mundi ſeptingnteſimo ſexageſimo ſupra tria millia, eiuſdem formæ, qualis in ſubiecta icone conſpicitur.

Sed quod de Sue hic diuulgatur, de alijs etiam brutis pronunciari poteſt. Namque; ex Licoſthene, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, Ouis Sueſſę, Agnum dicephalon peperit.

II

II. Immo ſubſequenti anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo nono ſupra tria millia, Licoſthenes prodit, ex Liuio, quod Aſculi, agnus biceps cum quinq; pedibus in lucem exiuit, referens illam formam, quam in icone propoſita damus. Cæterùm nos in præſentia natiuitatem horum monſtrorum ſtabilire poſſumus caſu recentiori, qui Bononiæ accidit, anno ſexto ſupra ſeſquimilleſimum: etenim quędam Ouis Illuſtriſſimi Thomæ Coſpij agnum enixa eſt nigerrimum duobus capitibus, & caudis refertum; immò quinq; etiam pedes habebat, ſed quintus dorſo ad hærebat. Idq; manifeſtatur ex relatione, quam Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus nobis communicauit. Imò Excellentiſſimus Ioannes Antonius Godius ſeruat Domi Exuuias agni bicipitis cum duobus tantùm pedibus nati. C

Agnus biceps Bononiæ natus.

Sed quid vagamur per gregem agnorum bicipitum, cum agni tribus etiam capitibur referti in mundum exierint. Ambroſius Pareus narrat, quòd anno Domini ſeptuageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, in pago Blandio tribus milliaribus à Meloduno diſtante, natus eſt agnus triceps, & medium caput alijs craſſius erat, & balante uno, reliqua pariter balabant capita. Hoc monſtrum vidiſſe affirmauit Ioannes Bellangerius Chirurgus Melodunenſis, & delineandum, necnon cęlandũ curauit. D

III

III Sed recentior caſus eſt, quem narrat Iobus Fincelius de agno, ore trigemino nato Halberſtadij die decima octaua februarij, anno quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum; caput huius beſtiæ erat rotundum aemulans tricipitium, ore triplici, gemino naſo, auribus in dorſum pendulis, inſtar aurium canis. ſed maiori admiratione dignum erat, quòd in tertio ore magnus oculus, & lingua prolixa cernebatur, quem oculum Pictor non rectè expreſſit. Vnum diem tantùm vixiſſe, & magno clamore perhibetur.

Agnus ore triplici

mõſtra vaccina

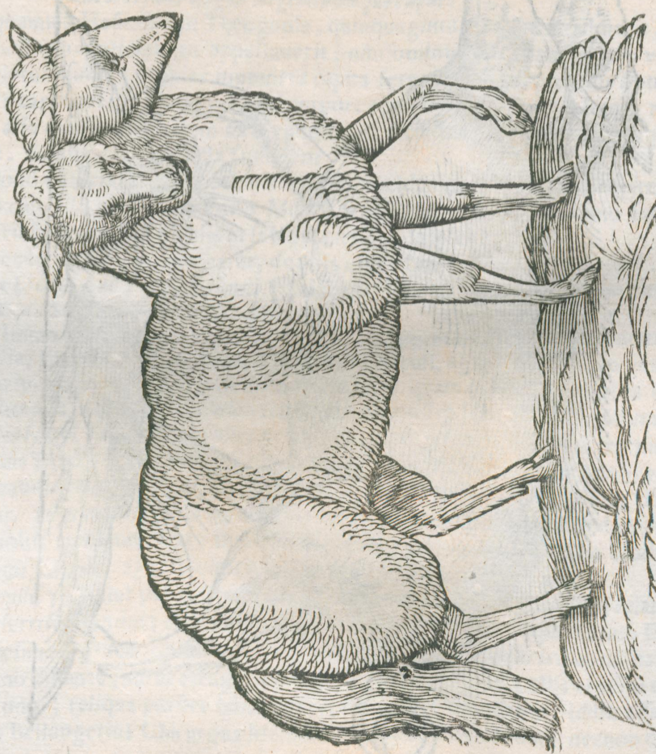
At multò plures fœtus bicipites Vaccæ ediderunt. quandoquidem conſtat, in agro Patauino, natum eſſe vitulum duobus capitibus, vnico tantum corpore, poſterioribus, & anterioribus cruribus duplicatis. Hoc mõſtrum quidam ad quæſtum circumferebat, & multi, referente Schenchio, id conſpicatum fuiſſe affirmarunt.

ſed

I. Sus biceps.

II. Agnus biceps.

III. Agnus ore trigemino.

ſed rectius præſtare exiſtimamus, ſi in multitudine monſtrorum huius generis, per annorum ſeriem progredientes, illa ſigillatim enumeremus.

IIII. IIII. Itaq; anno Domini vigeſimo ſupra centeſimum in Gallia bouem bicipitem conſpectum referunt, eo modo, quo in ſubiecta icone repræſentatur. Pariter anno Domini ſeptuageſimo tertio ſupra quingenteſimum, quo tempore Romani bellum in Perſas commouerunt, plurima prodigia romanas clades portendentia, viſa ſunt, & ſimiliter, belli initio, Vitulus eſt natus, cuius ceruix duo capita ſuſtentabat. Iterum ex Licoſthene, in oppido Turganiæ anno Domini trigeſimo tertio ſu-

IIII. Bos biceps.

V. Vitulus biceps capitibus in occipitio copulatis.

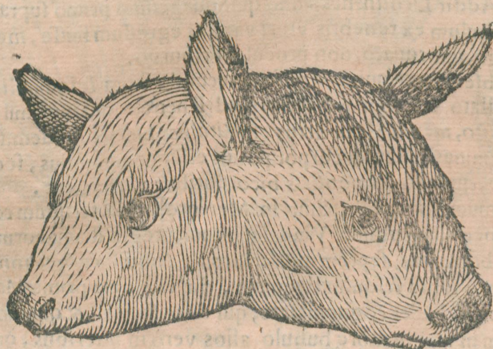
pra millesimum, & quadringentesimum, Vacca bicipitem Vitulum enixa est; hocq monstrum, spectaculi gratia, spatio plurium dierum, portis oppidi fuit affixum.

Rursus, ex eodem Authore, anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, Vitulus prodigiosus, nempe duobus capitibus præditus Cracouiæ natus est. Hanc historiam poterimus stabilire simili monstro apud nos nato: quandoquidem anno sexto supra sesquimillesimum, quædam Vacca Domini Francisi Buccaferrei vitulum bicipitem enixa est, & monstri duo capita in occipite iungebantur, iuxta relationem nobis ab Excellentissimo Montalbano perhumaniter communicatam.

VI. Vitulus biceps quatuor oculis.

VII. Capitis vitulini geminati duplex effigies.

V.

V. Non abſimile monſtrum natum intelleximus Mediolani anno qua drage ſimo ſupra ſeſquimilleſimum: fuit enim Vitulus habens duo capita perfecta, & vnũ quodque ſua lingua, dentibus, naribus, oculis, & auribus refertum erat. Sed capita in occipite erant copulata, vt figura propoſita demonſtrat. Horum capitum alterum rotundius, ad maſculum, & alterum oblongius ad fęminam referri videbatur. Fœtus ab occiſa matre fuit exemptus, quia diutius partum protrahenti, periculum vitæ iminebat. Vixit monſtrum ſpatio dimidiæ horę, in caupona, cuius inſigne erat Cancer. Quid poſtea contigerit poſt ortum huius monſtri, id Cardanus ſigillatim recenſet, ad quem Lectores relegamus.

L.14. de rer. var. cap.75

Anno autem ſubſequenti, nempe quadrageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, in oppido Sardiniæ inſulæ, Lagara nominato, Vacca partum bicipitem edidit ea ipſa nocte, qua Carolus Quintus Romanorum Imperator in Mauritaniam erat profecturus. Addit Licoſthenes, anno quinquageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, bicipitem vitulum ex tenebris vteri vaccini egreſſum fuiſſe, menſe Decembri in pago, Longo, nuncupato, non procul à Friburgo.

A

Anno ſubſequenti quinquageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, in oppido Bona appellato Germaniæ inferioris ad Rhenum quatuor milliaribus à Colonia Aggripina ſito, menſe Maio, ortus eſt Vitulus biceps quidem, ſed cum alijs etiam partibus geminatis; itaut bicorpor potius eſſet nominandus, ſed de hoc poſtea ſuo loco agetur, quando de monſtris bicorporibus verba fient.

Vitulus bicorpor.

VI.

VI. Demum Marcus Friſchius in Meteorologicis ſcriptum reliquit, quòd, dum comitia Imperialia Auguſtæ Vindeleciorum, à regia Romanorum maieſtate Ferdinando celebrarentur, ſeptem milliaribus ab Auguſta vrbe, anno Domini quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, die vigeſima prima Maij, natus eſt vitulus in quodam pago Lader cognominato, qui duas facies, & quatuor oculos habebat, duos quidem in fronte more bubulo, alios verò in lateribus, quæmadmodum icon hoc in loco collocata docet. Reliquum poſtea corpus, abſoluto, & perfectè conſtituto vitulo erat ſimile. Diu non vixit: nam ſtatim atq; auras vitales hauſit, illicò ab illis quaſi abhorrens expirauit.

B

VII.

VII. Recentioribus caſibus poterimus caſus monſtrorum veteres roborare: proptereaquòd hic exhibemus iconem geminati capitis vituli ad viuum expreſſam, qui paucis ab hinc annis Morenzani prope Venetias ortus eſt, duplici rictu, quatuor oculis, & ternis auribus; cum harum vna in medio vtriuſq; capitis à Natura fuiſſet producta, ſed aliæ duæ aures in fronte amborum capitum erant generatæ; ſicuti lector meditans iconem apprehendere poterit,

Monſtri vitulini varietas.

C

Amplius aliam iconem bicipitis vituli ſpectandam proponimus, cuius capita duplici quidem rictu, ſed quatuor oculis, & binis tantùm auribus erant referta, quemadmodum in altera effigie demonſtratur: ſimilem vitulum ſex abhinc annis Arimini natum fuiſſe à viris fide dignis intelleximus. Prædictis addamus, quòd nobis narrauit Polonus; nimirum in Polonia natum eſſe vitulum ſepticipitem, qui duabus tantùm horis vixit, & ex ſingulo capite ſingulam linguam exeruiſse retulit.

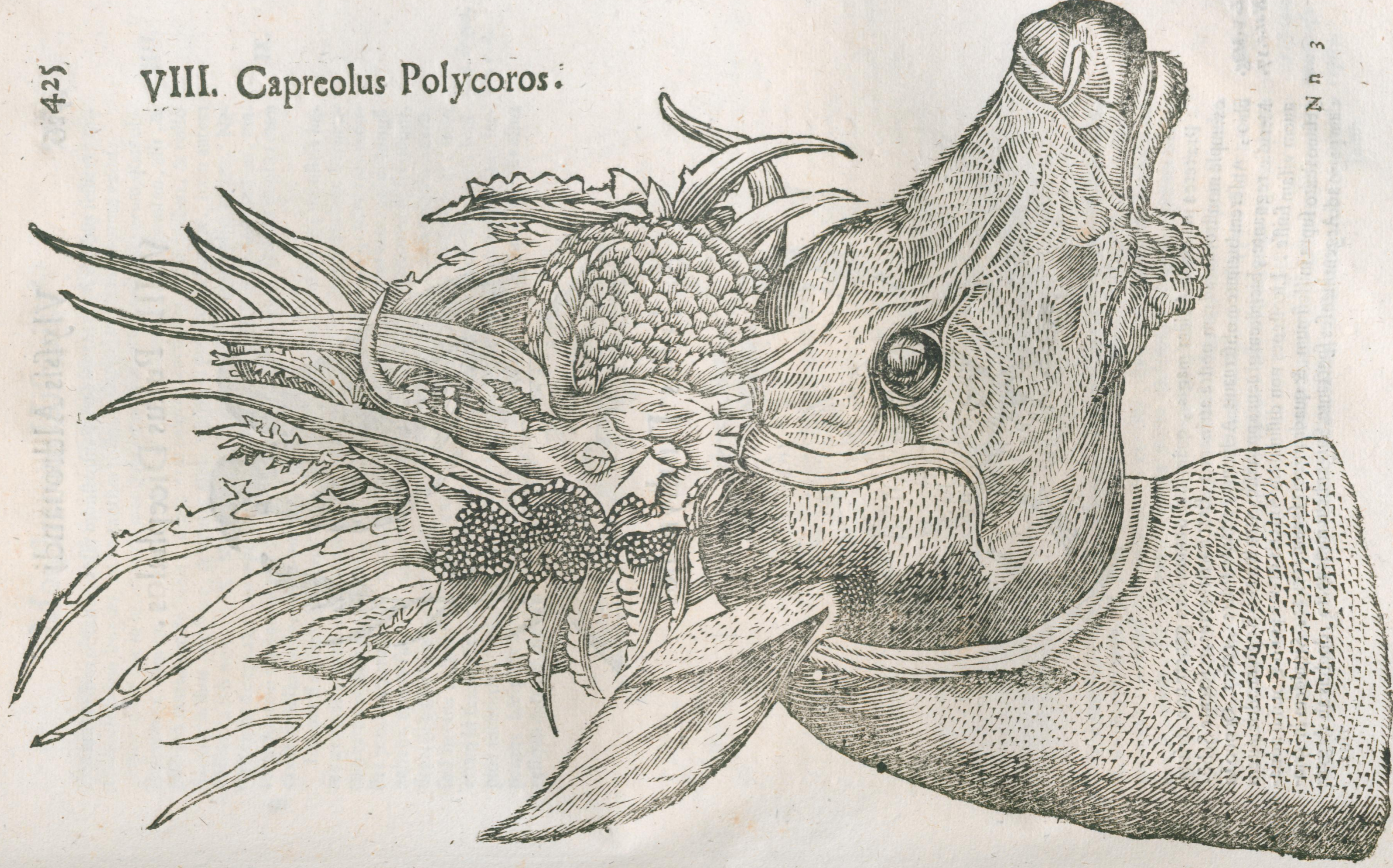
Imo capita animaliũ biſulcorũ, cornuũ varietate, diminutione, geminatione, & qualibet alia ratione mirabilia, & monſtroſa Euadunt. Nam Ludouicus Bertheme publicauit in ſuis nauigationibus ad Inſulam Zeilam, referente Dalechampio in Annotationibus ad Plinium, vaccas vnico cornu inſignes conſpectas fuiſse, & Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarienſis narrat, ex Olao Magno, Veruecem compertum eſse octo cornibus inſignitum, additque id magis fuiſſe dignum admiratione, quoniam Albertus Magnus Arietem quatuor inſignitum cornibus admirabatur: cum tamen in Italia arietes quadricornes ſint frequentiſſimi. Verùm prę cæteris magis mirabile fuit caput valde monſtroſum capreoli, cuius icon aliquando miſsa fuit à Sereniſſimo Bauariæ Duce, in quo decem, & ſeptem cornua partim ramoſa, partim non ramoſa numerantur, quæ monſtrifica eſse arbitrati ſumus; hac de re iconem huius capitis ſpectandam ob cornuum varietatem, & pulchritudinem proponere decreuimus vt patet in icone VIII. Hic Capreolus πολύκερως videtur appellandus quamuis ob pulchra, & elegantia cornua καλλίκερως etiam poſſet nuncupari.

D

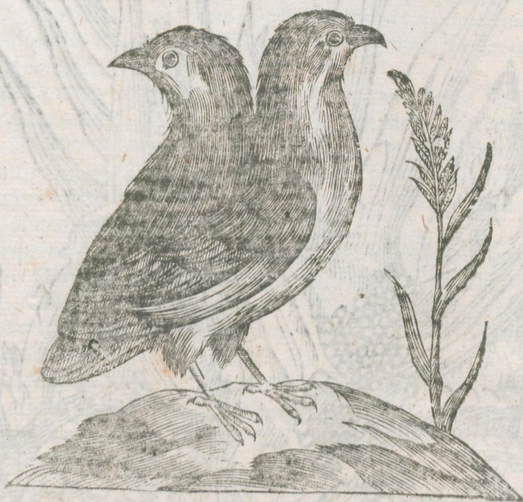
VIII.

Præ-

VIII. Capreolus Polycoros.

VIIII. Pullus Dicephalos.

X. Pullus Dirrhynchos.

Præterea in familia Auium magis, quàm in alio animalium genere non desunt exempla monſtrorum ad rem noſtrã attinentia. Etenim Albertus, referente Schẽchio, Anſerem bicipitem obſeruauit Aelianus, citante Porta, refert, Ocneo in Meridie regnante, bicipitem gruem apparuiſſe, atq; ſub alio Rege, quadricipitem auem viſam fuiſſe. Licoſtenes non diſſimilem Anſeris ortum anno Domini nonageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum recitat. Siquidem in quodam pago ad Argentinenſes ſpectante, Suigenhein nuncupato, duobus ab Argentina

L. 2. Mag. Nat. c. 17.

tina milliaribus distante, anser monstrosus in ouo inuentus est duobus scilicet capitibus, totidem linguis, vnico tantùm collo, & duplici excrementorum exitu.

Nos igitur hoc in loco exhibemus duas icones pullorum gallinaceorum, quos obseruauimus: nam qui ponitur sub numero VIII. natus est capite gemino, alis, & pedibus tantummodo binis, dorso erat coloris leucophęi, temporibus, & collo flauescentibus, pectore, & ventre albis, tibijs, & pedibus castaneis. Icon autem collocata sub numero IX. Monstrat pullicenum monstrificum duplici rostro. Natura enim dicephalon, nempe bicipitem fortassis formare voluit, sed tandem, materia duorum capitum in vnum conglobata, pullum διῤῥυγχον, scilicet duplici dumtaxat rostello integratum formauit.

VIII.

IX.

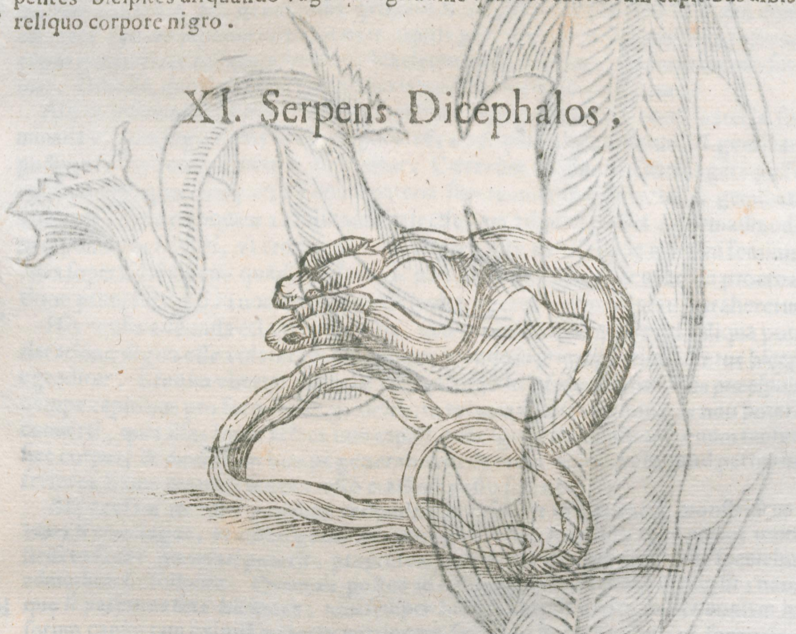
E

Insuper si ad familiam serpentum mentem dirigamus, illam quoq; monstris huius generis non carere inueniemus; & quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit; quoniam angues matricem, seu formam vteri valdè longã habent, & oua subinde, nempe vnum post alterum, & non aceruatim descendunt, sicuti in gallinis contingere solet: quamobrẽ geminũ fœtum in ouis anguium rarũ, sed in ouis gallinarum frequentem licet intueri: nihilominus hinc non fit, quin etiam in familia serpentum id accidat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Aelianus diuulgauit, iuxta fluuium nomine Arcadem, serpentes bicipites aliquando vagari longitudine quatuor cubitorum capitibus albis reliquo corpore nigro.

L. 4. de gen. an. c. 4.

F

XI. Serpens Dicephalos.

H In montibus etiam Pyreneis serpentem quondam tricipitem interfectum fuisse Arnoldus pronunciat. Hinc colligunt nonnulli monstrum illud, Hydræ Lerneæ septicipitis in rerum natura aliquando extitisse, quod fabulosum esse suo loco demonstrauimus. Item Ioannes Baptista Porta obseruauit Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumq; caput mouebat, & trisulcas exerebat linguas.

XI. Quocirca nulla debemus coerceri admiratione; nam hodie serpens etiam biceps diligentissime exiccatus ad Illustrissimum Comitem Philippum Aldrouandũ Bononiæ senatorem delatus fuit, qui in publico Musæo seruatur eo modo, quo in hac icone monstratur.

XI.

Cæterùm familiam Aquatilium si diligenter examinare, & eorum latebras rimari nobis liceret, proculdubio multò plura monstra, quàm in cœteris animantium fami-

Piscium monstrosa capita.

XII. Piſcis biceps.

familijs obſeruaremus. Verùm quoniam horum penetralia perſcrutari non poſſumus; hinc fit, quòd minor horum monſtrorum numerus oſtenditur.

XII. Nihilominus hoc in loco iconem piſcis bicipitis ſpectandam damus, qui captus fuit in Nilo Aegypti fluuio, non procul ab oppido Latislana cognominato. Hic piſcis magnitudinem ferè Crocodili adæquabat, coloris erat leucophæi albicantibus maculis inſigniti. Habebat quidem duo capita, vt in icone demonſtratur, & propterea Dicephalos, ſeu biceps appellari poterat: nihilominus quia duo piſcium corpora vna dumtaxat cauda referta, quodammodo æmulabatur; qua de re hic piſcis inter monſtra bicorpora potius, quàm inter Dicephala eſſet collocandus.

XII.

E Monſtri bicipitis cauſas peculiares ſi inueſtigemus, antequam vlterius progrediamur; aduertendum eſt has potiſſimum à copia materiæ ſeminis dimanare. Namque hæc materia deſtinata conſtitutioni alicuius membri, exempli gratia, capitis, ſi in duas partes diſtribuatur, vi facultatis formatricis, duo capita in vno ſubiecto reſultabunt, quæ materiæ copia vni tantùm capiti deſtinata, parua admodum capita procreabit. Sin duobus fuerit deſtinata, duo capita, ratione magnitudinis, ſubiecto conformia reſultabunt.

Cauſę monſtrorum bicipitum.

Hæc autem materia ſpermatica eſt illa, quæ ex ſuperfluo alimento nutritionis capitis parentum remanet, propterea cum ſit abundans, interdum à facultate in duas partes diſcriminatur, & fœtus bicipites procreantur. Quamuis eiuſdem materiæ defectus poſſit eſſe in cauſa monſtri bicipitis, & id accidere ſolet, quando materia in matrice contenta pro generandis gemellis non ſufficit, & pro ſimplici fœtu vber eſt: tunc Natura primùm incumbens in capitis procreationem, ob materiæ copiam, caput geminat, & reliquum corpus, deficiente materia, ſimplex tantummodo format. Hinc fit, quòd multa huius generis monſtra fuerunt obſeruata.

F

Materiæ copia.

Alij monſtrum huius generis ſuperfœtationi attribuunt, dum noua materia ſeminalis vterum ingrediens priori applicatur, itaut pars aliqua fœtus ibi geminari poſſit, vbi hæc noua materia deponitur. Cæterùm rariſſimè id contingere poſſe exiſtimamus, quoniam pars ex noua materia ſuperueniente generata, & geminata vnà cum prima nunquam abſolutam perfectionem adipiſci poſſet: quemadmodũ neq; poſſumus adduci, vt credamus id pendere poſſe ex effuſione materni ſeminis, citra ſuperfœtationem: quãdoquidem vis paterni ſeminis, iam occupata in procreatione primi fœtus, ſi in nouum aduentens ſemen ageret à primo opere retraheretur.

Superfœtatio.

G His cauſis addenda eſt vteri anguſtia, quæ proculdubio in hoc caſu aliqua ponderatione digna eſſe videtur, & potiſſimum quando in prima paritione fœtus biceps egreditur. Etenim vbertas materiæ in loco anguſto, formatis partibus præcipuis, nempe capitibus pro formandis gemellis, in reliquas partes geminatas non poterit conuerti, quia illas locus arctus non capiet: tunc igitur ex duplicatis vnum tantum fiet corpus, & monſtrum biceps generabitur. Verum quidem eſt; quòd partes inferiores huius monſtri ſemper iuſtò craſſiores eſſe ſolent.

Loci anguſtia

Alij cauſam monſtri partibus redundantis referunt in parentes monſtrificos. Nam ſi contingat, vt ambo genitores monſtroſo vitio ſcateant; tunc proles monſtrifera facilè generari poterit: propterea quod Natura in perpetuandis ſpeciebus admodum ſit ſollicita. Quamuis poſtea id ſemper ſequi neceſſarium non ſit: namque ſi parentes ſint bicipites, non ſemper biceps ab ipſis dimanabit; quoniam ipſorum capita tam exiguã materiæ portionem ſpermati impertientur, vt formationi vnius tantùm capitis non autem geminati famulari poſſit. Neque bicipitio copia alimenti cauſam ſuppeditare poteſt: quandoquidem fœtus in vtero iam genitus poterit quidem copioſum alimentum in nutritionem conuertens membra ante ſtatutum tempus augere, ſed non poterit partes geminare, id ſæpè obſeruatur in puellis, quorum capita ad enormem creuerunt magnitudinem, ſcilicet nutrimento magna vi attractricis ad caput rapto, vel ab alijs partibus inferioribus aſſiduè ſuppeditato.

Parentes monſtroſi

H

Neque ad animi affectiones Genitorum cauſa bicipitij referenda eſt, vt nonnulli aſſeuerarũt: propterea quòd Genitorum cogitationes, & imaginationes in ſubſtantia ſpirituum tantummodò reſident; ideoq; monſtrum ſuperfluitate partium admirandum conſtituere nequaquam poterunt. Reliquum erit igitur, vt cauſæ

Animi affectiones.

primo

primo loco allatæ apprehendendæ sint, & quando in bicipitio postea aliæ monstrificæ differentiæ obseruantur, tunc ad alias causas proprias, & physicas confugiendum est. Vt accidit in vitulo bicipite duos oculos in lateribus habente: tunc enim dicendum est, quòd materia oculis formandis destinata aliò transmissa semper retinens vim membri, cui destinata fuerat, in loco etiam inepto formam illius membri induit, à quo iam discesserat.

CAPITIS ALIENI PROCREATIO IN FOETV HVMANO.

A

MBROSIVS Pareus monimentis mandauit vxorem cuiusdam Michaelis, qui operam calchographo locabat, peperisse monstrum, cuius facies caput auis implumis referebat, sed fœtus erat mortuus, quia ante tempus paritionis, illum in lucem ediderat. Verùm nobis hoc admirationem parere non debet: siquidem Eminentissimus Cardinalis Petrus Damianus Archiepiscopus Rauennas scriptum reliquit Robertum Galliarum Regem cum muliere affine matrimonium contraxisse; ex qua postmodum filium monstrificum, nempe collo, & capite anserino suscepit. Vnde, hoc animaduerso, omnes ferè Galliarum Episcopi vnanimes sacra Regi, & vxori interdixerunt. His igitur angustijs Rex oppressus ad sanum rediens consilium, incestu relicto, legitimum connubium amplexus est.

B

Humanus fœtus capite auis.

Hactenus capita aliena ex genere valde remoto in fœtu humano obseruauimus. Modò si ad genus propinquius accedamus, exempla, & casus non deerunt. Primitùs Aristoteles puellum capite arietis natum memorat, & Ambrosius Pareus puellam capite leonino ortam refert. Licosthenes in Chronicis scripsit, anno ante Christum sexto supra ducentesimum, Sinuessæ, natum esse puerum capite elephantino. Hoc etiam recitatur à Polydoro Virgilio, in sua historia sed nuper ex relatione virorum fide dignorum, in Hungaria hic casus accidit vbi, anno Domini sexagesimo quinto supra sesquimillesimum, mulier puellum capite Elephantis, reliquo corpore bene constituto, enixa est: veluti in icone I. intueri licet.

L.4. de gen. An. cap. 4.

C

I.

Sed vlterius progredientes, & per gregem quadrupedum digitatorum vagantes incidemus in caput caninum à Natura fœtui humano agglutinatum. Siquidē anno Domini decimo quarto supra noningentesimum, vt legitur in Fasciculo temporum, mulier edidit partum, corpore quidem humano, sed capite canino.

L.31.c.26.

Pariter Vincentius in speculo naturali, narrat ætate sua, monstrosum hominem, scilicet canino capite, ad Ludouicum Galliarum Regem fuisse delatum. Prætérquamquòd meminimus legisse, quòd vxor Cornelij Gallicani, Romæ, infantem capite Anubis, nimirum capite canino edidit. Erat autem Anubis Aegyptiorum Deus, qui capite canino pingebatur, & hac pictura Mercurium intelligebant, quia cane nihil sagacius inueniatur: huius meminit Virgilius.

D

Omnigenumq; Deum monstra, & latrator Anubis.

L.8. Aeneid

Cum igitur Poeta Anubim latratorem appellet, proculdubio capite canino fuisse delineatum intelligimus. Non igitur mirum est si hoc in loco proponitur spectanda figura II. infantis capite canino, qui, *iuxta mentem Licosthenis historiographi*, ortus est anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, Basilææ Rauracorum, corpore quidem satis benè compacto, sed capite belluino, & vixit monstrū circiter horam dimidiam. Qui viderunt monstrum, retulerunt fœtum hoc monstroso capite, caput canis, vel cati, vel simiæ repræsentare. Nobis autem hæc effigies cynocephalum præ se ferre videtur.

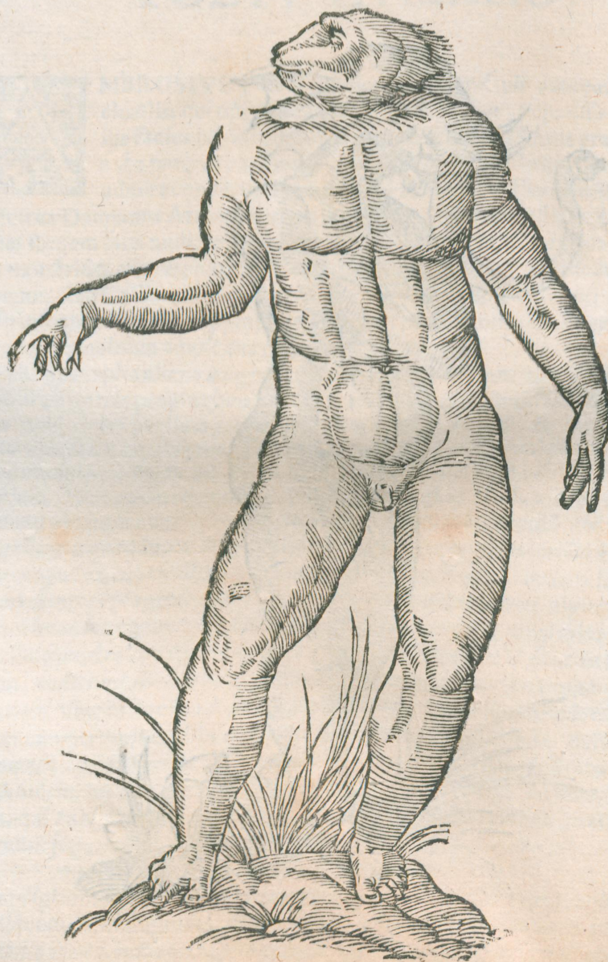
II.

CAPI-

I. Puer capite elephantino.

II. Infans capite canino.

CAPITIS ALIENI PROCREATIO IN FOETIBVS BRVTORVM.

E IN exaranda, & examinanda hac Rubrica, opere pretium esse duximus omne genus quadrupedum, nempe Solipedum, Bisulcorum, & Digitatorum perpendere, quoniam in his omnibus monstra huius generis inueniemus. Quoad Solipedes recitat Plutarchus in Symposio, sibi monstratum fuisse partum equæ, qui excepto capite, formam equinam æmulabatur; cum caput humanam faciem repræsentaret. Sed recentius monstrum equinum illud erit, quod anno Domini quinquagesimo quarto supra millesimum, & ducentesimum, iuxta mentem Licosthenis, ortũ est in agro Veronensi, eo tempore, quo ad montem Altinum, collatis Florentinorum, & Pisanorum copijs acerrimè decertatum est. Tunc enim ex equa natus est pullus humano capite, ad cuius murmur, aut vagitum accurrens quidam ruris accola, nouo attonitus spectaculo, statim euaginato gladio caput monstri amputauit: F qua de re Pastor ad iudicium ductus, de origine monstrifici partus, & de causa necis interrogatus, horrore, & abominatione rei, se id fecisse testificatus est. Hic monstrosus equus ostenditur in Icone I.

I.

Schenchius autem in suo opere de monstris, duas separatas monstrosi huius equi recitat historias, alteram, iuxta mentem Ambrosij Parei, & alteram ex sententia Licosthenis, sed ambas ad vnum finem tendere opinamur. Mussatus quoq; Patauinus historicus meminit equini pulli monstrosa facie, in territorio Veronensi nati, quem cum vir agrestis, in cuius tugurio erat editus, conspexisset, protinus monstrum necauit, & caput in acie pali ad prætereuntium spectaculum affixit. Hoc quoque monstrum à monstro iam descripto non discrepare existimamus: quamuis diuerso tempore hæc fuerint memorata.

L. 7. de Ges. Ital.

G Modò ad familiam Bisulcorum progredientibus primus omnium Aristoteles fit obuius, qui in Historia Animalium scriptis mandauit ortum esse puerum capite Arietis, & vitulum capite pueri. Et Albertus Magnus memorat vaccam, quæ in villa quadam vitulum vultu hominis enixa est. Immò in Pago Cleisdorf non procul à Pamberga, Fincelio authore, vacca peperit monstrum, quatuor pedibus vitulinis, cum barba ad mentum, auribus pariter humanis, & modicis capillis. Deinde incidemus in Vitulum repertum in agro oppidi Bitterfeld, anno Domini quadragesimo septimo supra sesquimillesimum, oculis, naribus, & auribus humanis, vertice tonso, rictu, pectore, & cruribus anterioribus vitulinis, posterioribus humanis, & breuioribus, sed vtrisq; partim in vngulas vitulinas, partim in digitos humanos desinentibus, qui sub vngulis erant, & separatim propendebant. Hoc monstrũ Gaspar Peucerus in Terratoscopia descripsit: quemadmodum in subiecta icone H II. apparet.

L. 4. de gen. An. cap. 4.

II.

Licosthenes quoq; id accidisse anno memorato in sua historia recenset. Sed adhuc recentior huius generis monstri est illa natiuitas, quam recitat Fincellius accidisse in villa Pomerianæ Rossauu, propè Passelumalck, anno Domini quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, de Vitulo capite glabro, & rotundo instar Simiæ, cum mento hirsuto, & lingua prominente.

Aliud monstrum.

In hac familia oues fuerunt, quæ agnos alieno capite pepererunt; vnde Titus Liuius recitat, quòd frusione, anno Mundi septingentesimo sexagesimo sexto, supra tria millia agnus suillo capite natus est. Item, ex Iulio Obsequente, anno Mundi octingentesimo sexagesimo primo supra tria millia, C. Mario, & Q. Luctatio Consulibus, in Lucanis duo agni nati sunt pedibus quidem equinis, sed horum alter caput Simiæ referebat.

Decad. 4. Lib. 1.

I. Pullus equinus humana facie.

II. Vitulus capite ferè humano.

III. Capra humana facie.

Pariter damus ſub numero III. iconem Capræ vultu humano, quam natam tradit Cælius Rhodiginus anno Domini quadrageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum apud Sybarim, ex congreſſu Paſtoris cum capella, quem poſtea Ductor caprarius Zelotypia motus dormientem cornibus interfecit.

L. 21. lect. antiq. c. 22.

III.

Sues in hoc genere Biſulcorum reponendæ ſunt, quæ varijs temporibus, fœtus alieno prorſus capite ediderunt. Namq; anno Domini decimo ſupra milleſimum, referente Licoſthene hiſtoriographo, Porca ſuem facie humana peperit. Tunc autem per Angliam, atq; Hyberniam magni motus belli ſunt excitati. Legendus eſt Polydorus Virgilius in hiſtoria Angliæ, vbi memorat, quòd, regnante Henrico primo, quando creatus fuit primus epiſcopus Elyenſis, multa prodigia viſa ſunt, & inter alia, ſus enixa eſt fœtum humana facia inſignem.

E

L. 11.

Item anno Domini decimo octauo ſupra milleſimum, ex eodem Licoſthene, Sus fœta porcellum humano capite refertum peperit, & eo anno teterrima peſtilentia graſſata eſt.

Rurſus ex eodem authore, anno Domini centeſimo nono ſupra milleſimum, in Parochia Legienſi Porca enixa eſt partum cum vultu humano: veluti in ſubiecta icone IIII. videre licet, quo tempore Philippus Rex Francorum, & Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus ex hac vita deceſſerunt. Demùm, iuxta hiſtoriā eiuſdem Licoſthenis, anno Domini centeſimo decimo octauo ſupra milleſimum, in Gallia, ex fæta ſue Porcellus humano capite ortus eſt.

IIII.

Alius fœtus in Gallia.

F

Cæterùm Ambroſius Pareus, in ſua monſtrorum hiſtoria, meminit Suis iuxta ſententiam Licoſthenis, nati in quodam Eburonum pago, anno Domini centeſimo decimo ſupra milleſimum, qui erat capite, pedibus, tam anticis, quam poſticis humanis ſicuti figura V. demonſtrat; quamuis poſtea hanc hiſtoriam apud Licoſthenem non inuenerimus.

V.

Denuo Ambroſius Pareus recentiorem narrat caſum huiuſmodi animalis, qui accidit anno Domini ſexageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, Bruxelæ, vbi Sus ſex peperit Nefrendes, quorum primus erat monſtrificus, nam capite, & anterioribus pedibus, & ommoplatis, hominem repręſentabat, & reliquo toto corpore ſuē: immò genitalia ſuis fęminæ habebat, & aliorum nefrendum more, vbera ſugebat, ſed, die ſecunda poſt ortum, à Plebe monſtri concitata horrore, vnà cum matre hic fætus confoſſus eſt. Huius autem icon eſt VI.

G

VI.

Recentior eſt hiſtoria ſuis humano capite in Cypro nati, authore Schenchio, anno Domini ſexageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, die duodecima Decembris. Monſtrum autem fuit tale, quale ab icone VII. oſtenditur. Erat totum corpus veri porci nudum, & ſine pilis, capite effigiem humanam referebat, ex cuius fronte criſta imitans criſtam galli indici oriebatur, quæ partem oculorū, & partem naſi tegebat. Aures humanis erant ſimiles. Monſtrum ex Porca, vnà cum quatuor alijs porcellis matri ſimilibus ortum eſſe retulerunt.

VII.

Criſta Galli indici.

Ad quadrupedes digitatos ſi conuertatur ſermo, nobis fiet obuius monſtrifer partus Leonis capite humano, quemadmodum figura VIII. oſtendit. Hic fœtus, teſte Licoſthene Cronologico, natus eſt in agro Conſtantienſi, ex muliere, anno Domini centeſimo nonageſimo ſupra milleſimum, quo tempore Rodulphus Imperator regnabat.

VIII.

H

Immò noſtra ætate, inquit Cornelius Gemma, natus eſt canis capitè accipitrino, vt icon IX. Exprimit, qui ſpectandus populo à quodā circūferebatur, & hoc monſtrum ex terrore natum eſſe aſſeuerabat: propterea idem Cornelius Gemma admiratur tantam vim ineſſe imaginationi, in procreandis monſtris, vt eiuſdem phātaſiæ virtus incredibilis brutis etiam animantibus contingat, veluti, in prædicto cane obſeruatur. His animaduerſis de quadrupedibus, Nonnulli ad ſerpentes ſe conuertunt, & referunt infantem quandoq; natum capite ſerpentis, & viciſſim ſerpentem capite hominis. Sed hoc ex libro de natura rerum collegerunt, vbi memoratur quidam ſerpens facie virginea, quoniam, Beda authore, Diabolus induit formam ſerpentis cum facie humana, vt primos parentes in Paradiſo terreſtri deciperet.

IX.

Infans capite ſerpentis.

Antequam ad vitiatam capitis figuram, & conformationem accedamus, cauſas

IIII. Fœtus suinus humano vultu.

V. Sus capite, & pedibus humanis.

VI. Porcus parte antica humana.

VII. Sus facie humana cum criſta.

VIII. Leo humano capite.

IX. Canis capite auis.

procreationis variorum capitum in fœtibus inueſtigabimus. Siquidem inter has primum locum occupat debilitas generantis, quæ imbecillitas, cum latitudinem habeat, varios etiam gradus ſortiri poteſt. Ideoq; genitor debilis, cum virtute conformatrice infirma materiei tantum dominante, hominem maſculum quidem procreabit, ſed in figura non prorſus ſimilem. Cæterùm aucto vtriuſq; nimirum virtutis, & indiuidui languore quoad ſexũ, tunc non fœtus ſibi ſimilis in forma, neq; mas, ſed fæmina diſſimilis reſultabit. Verùm ſi cum virtute ſexus imbecilliori, vis indiuidui ſit valida, fæmina procreabitur in extremitatibus corporis diſſimilis. Tandem ex imbecilli virtute ſeminis emerget fœtus non homini ſed animali ſimilis vel ſecundùm partem, vel ſecundũ totum.

Imbecillitas virtutis

A

Hinc optimè colligunt viri eruditi, quòd ex mulieribus, virtute maris langueſcente, partus monſtroſi prodeunt, quæ vitioſitas varia eſt iuxta maiorem, vel minorem debilitatem. Et hic error vel vitium obſeruatur modò in capite, modò in alijs partibus, quatenus illa portiò ſeminis ægrotat, quæ conſtitutioni capitis vel alterius partis erat dicata. Quando autem hic languor vltimum gradum attinget, tunc animal non procreabitur, ſed mola, aut ſemen purum infæcundum effundetur.

Deinde quando virtus ſeminis alienam naturam induit; tunc fœtus monſtrifici referentes ſpeciem alicuius animalis diuerſi à natura Generantium in lucem egrediuntur: quapropter ex congreſſu legitimo aliquod brutum gignetur. At ſi portio tãtùm ſeminis alienam naturam ſortiatur, tunc, vel ſolum caput, vel alia pars fœtus, bruti caput vel aliam partem repræſentabit, & id, quod de Homine aſſeueramus, de alijs quoq; animantibus intelligendum eſt.

Alia cauſa

B

Hinc liquidò conſtat, cur interdum fœtus humanus cum capite ſimiæ, vel canis naſcatur, & quãdoq; canis cum capite leporino oriatur. Hæc eſt doctrina Ariſtotelis, qui in Problematibus docebat, ex ſemine corrupto in matrice monſtra produci. Per ſemen autem corruptum non intelligebat putrefactum, ſed quod alienã induit naturam ob languorem virtutis: idcirco vitalis ſeminis animal ſimile non generatur. Quamuis poſtea ex ſemine etiam in matrice putrefacto, animalia quidem ſed potius imperfecta, veluti vermes, ſerpentes informes, & ranæ generantur. Itaq; ſemen in vtero degenerat veluti triticum ab Agricolis in terram proiectum, quòd interdum magno ruricolarum damno in lolium degenerare ſolet.

Sect. 4. Probl. prob. 13. & 14.

Rurſus principium materiale fœtus, fœtuum monſtrificorum ſuperius deſcriptorum in cauſa eſſe poteſt. Etenim Ariſtoteles id malæ diſpoſitioni materiæ fœtuum aſſignat: cum actus actiuorum non perficiantur niſi in patiente optimè diſpoſito, & cuncta, quę recipiuntur, ſemper per modum recipientium recipiuntur. Quapropter Agens minimè languidum, neq; à propria natura degenerans, dum materiam perfectè diſpoſitam amplectitur; tunc effectum ſimillimum, nimirum iuxta conditiones naturæ genericæ, ſpecificæ, & indiuidualis formatum producit. At viciſſim ſi idẽ agens in materiam minime idoneam incidat, & minus aptam ad dotes indiuiduales excipiendas; tunc quid ſimile in eſſentia ſpecifica, non autem in indiuiduali procreat.

L. 4. de gen An c. 3.

C

Quando autem materia maiori ineptitudine erit referta, ſine vlla propenſione ad recipiendas naturæ ſpecificæ conditiones alienam induet formam, & tunc animal integrum diuerſæ ſpeciei reſultabit. Sin portio tantùm huius materiæ prædictis carebit prærogatiuis; tunc emerget monſtrum habens partem, verbi gratia caput alienum à propria ſpecie, dummodo illa materię portio capiti fuerit deſtinata.

Materia diſpoſitio quid agat.

D

Cum verò multæ portiones materiæ ab his prærogatiuis erunt alienæ, tunc etiã multæ partes fœtus formam membrorum diuerſæ ſpeciei animantium ſortientur Ad finem ex materia omni aptitudine deſtituta, & fruſta carnis, & molæ in vtero progignentur, vt ſuo loco fuit explanatum.

Iterum ex doctrina Ariſtotelis, hoc vitium monſtrificum virtuti nutrienti erit attribuendum: hæc enim, cum in aſſimilando alimento partibus, proprium munus obire nequeat, tunc forma humana partium proculdubio vitiatur. Namq; ſi pari ratione ratiocinemur, dicemus, quemadmodum virtus formatrix conceptus debilitate oppreſſa, humanam effigiem in aliqua parte materiæ imprimere nequit, & tunc aliena figura ibi gignitur; ita virtus nutriens, & alimentum aſſimilans, dum langue-

Virtus nutriẽs quid operetur.

languescit, proprio munere fungi nequit: qua de re monstrosæ partes redduntur.

Insuper si virtus nutriens in causa monstri esse potest; materia quoq; alimentalis ab ijsdem vitijs non erit remouenda: quandoquidem praua dispositio huius materiæ alimentalis, absq; vitio virtutis alentis, tam in vtero, quàm extra vterum, formam monstrificam alicui parti imprimere poterit: cum omnis forma, vt paulò ante fuit exaratum, per modum recipientis recipiatur. Idcirco quando pars alimenti alicui membro agglutinata carebit dispositione ad recipiendam alicuius partis figuram, tunc pars monstrifica tum extra, tum intra vterum reddetur:

E Huc referenda est imaginatio: etenim veluti sæpè contingit, vt fructus, quos mulier prægnans vehementius appetit, in fœtibus postea impressi conspiciantur: pari ratione mulier vtero gerens, si pedes vituli, aut agnini capitis edendi desiderio vehementi teneatur, huius appetitus signa fœtui imprimuntur, & propterea infantes aliquando cum pede vitulino, & interdum cum capite agnino nascuntur.

Vis imaginationis qualis.

Id accidisse Bononiæ tribus ab hinc annis ex obstetrice fide digna intelleximus: nam vxor quædam Pharmacopœi grauida cum sæpius agnos deglubitos, & aeri expositos in aedibus vicinis per fenestram obseruasset, & desiderasset, tandem puellum agnino capite magno cum affinium mærore peperit, sed diutius non uixit. Idem asseuerandum erit, si mulieres grauidæ varias Ferarum species obseruauerint. Verùm hæc monstrosa phantasia magis matri, quàm patri atrribuenda est: siquidem mulieres non modò in congressu, sed etiam post concubitum, scilicet toto gestationis vteri tempore, aliquod spectrum in mente abditum seruare possunt, quoniam F fœminæ vehementioribus imaginationibus semper adhærere solent. Superioribus etiam annis, matrona sicula, referente Liceto, astacum in manu Piscatoris è mari recenter captum conspicata, tandem tempore paritionis, quemdam astacum marino prorsus similem vnà cum fœtu enixa est:

Mulieres vehementius imaginantur.

Neq; à causis huius generis monstrifici Genitores arcendi sunt: namq; si ambo varijs membris à natura humana alienis integrati fuerint, ex amborum congressu monstrifici quoq; partus exire poterunt: cum natura semper studeat aliquid in essentia sibi simile procreare. Immò hanc esse rationem præcipuam perhibent, propter quam in Plaga Africana, plurima huius generis monstra progignantur.

Parentes Monstrosi.

Rursus ab his monstrorum causis nefaria venus non est remouenda: quandoquidem cum Historiographi, & doctrina Aristotelis patefaciant mulieres quandoque G brutis sucubuisse, & homines cum brutis se permiscuisse; nulla admiratione coerceri debemus, si aliquando ex mulieribus infantes capitibus brutorum insignes egressi fuerint, & si quandoq; ex brutis fœtus humano capite, vel alijs membris humanis referti emerserint. Siquidem Aristoteles id planè declarauit in libris de generatione Animalium, quando scripsit, ex hoc nefario congressu monstra identidem oriri posse; cum animalium congredientium natura, magnitudo, & tempus grauiditatis inter se non valdè discrepauerint. Nam si postea secus contigerit, raro, aut nunquam monstrificam sobolem oriri asseuerandum est. Quapropter Plinius, Aelianus, Maiolus, Lemnius, & Cornelius Gemma monimentis mandarunt ex congressu hominum cum Feris fœtus aliquando dimanasse.

L.1.c.5.

Venus nefaria.

Nec aliquis sibi persuadere debet ex animalibus diuersæ speciei tertiam speciem H semper prodire posse; quoniam res ex dominio seminis iudicanda est. Quandoquidem si alterius parentis semen superauerit, propriæ speciei fœtum in essentia similem cum accidentibus alterius producet. Verùm si congrua proportione semina copulentur, tertia species monstrifera resultabit; dummodo naturæ Genitorum Verbi gratia hominis, & bouis inter se non valdè discrepent. Sin discrimen naturæ non fuerit aliqua consideratione dignum, quale inter equum, & asinum, vel inter canem, & lupum cadit: tunc proles non admodum monstrosa ab hisce Genitoribus prodibit; & hanc sobolem Aristoteles quoque admittebat, quando tempora grauiditatis conueniebant.

Species tertia qualis.

L. 2. de gne. An. c. 5.

His igitur sic intellectis, & expositis, ad aures etiam Aristotelis, de origine partus ex permixtione hominum cum Feris, qui aliquando solam naturam matris, quandoq; patris, & interdum vtriusq; refert; poterimus ad rem sic ratiocinari: quãdo fœtus perfectus ex abominando congressu humano, & belluino generatur, hoc

inde fit quia semen maris fœmineum perfectè superat, & hac ratione puellus ex vacca natus esse perhibetur: quando autem fœtus similitudinem matris contrahit; hoc fit, quoniam semen hominis agentis est imbecillum, ratione cuius materia non rectè superata illi effigiem propriam imprimere nequit, & tunc partus Feræ, & non homini similis euadit.

Congressus Humanus, & belluinus

Demum si in congressu hominis, & bruti, semen belluinum fuerit validius in partibus procreandis superioribus, & semen humanum tantummodo validum in generandis partibus inferioribus, tunc in lucem prodeunt monstra, quæ capite asinino, canino, & vitulino sunt referta. Quamuis possemus etiam affirmare in vtero belluæ, & in vtero mulieris, tam per congressum hominis, quàm per congressum ferarum, recepta vtriusq; semina, ob angustiam loci permisceri: vnde postea, ex hac materia coalescente, fera humano capite, & homo capite belluino oriri potest, veluti in propositis iconibus lector intueri potest. A

Demùm pro coronide harum causarum asseueramus vim Dæmonis non esse prætermittendam, qui ludificando intuentium sensus, hominem capite leonino repræsentare potest. Immò interdum genuino sublato partu, & aliundè monstrum delatum mulieri parienti clanculum supponere valet. Amplius Dæmon, permittente Deo, potest omnes monstri naturales causas in vterum afferre, aut virtutem spermatis adeò debilitare, ne fœtus inde Genitoribus similis procreetur.

Vis Dæmonum.

Aut aliquando potest hanc materiam spermaticam ita labefactare, vt membra tantummodo alicuius animalis imperfecti in vtero formentur. Neq; à recto tramite recederemus, si dixerimus prolificum animantium speciei discrepantis semen in vterum à Dæmone deferri posse, vt monstrifici fœtus cum capite simiæ, vel cum capite vituli inde oriri possint. B

Nisi velimus asserere, quòd virtute Dæmonis, fœtus alicuius bruti fætui humano copulari potest. Præterquamquòd Dæmon ægra valetudine fœtum afficiens, ipsum in formam belluinam fædare potest. Et deniq; aliquod horribile spectrum phantasiæ Genitorum communicare potest, vt partus aliquo capite belluino insignis in auras vitales statuto tempore egrediatur.

FOEDA CAPITIS CONSTITVTIO. C

HACTENVS de capite geminato, & de capite alieno, tam in fœtibus humanis, quàm in belluinis dictum est. Modò de capitibus aliqua nota insigni spectabilibus neq; prorsus à propria specie recedentibus est disserendum. Primitùs si capillos ponderemus, meminimus vidisse annis elapsis exteram mulierem capite adeò capillorum ferace, vt crines explicati ad terram vsq, peruenirent: ideoq; ad quæstum peregrinabatur, dum populis crines explicando, magna cum admiratione se spectandam præbebat.

Mulier capillis longissimis.

Id quoq; in brutis admirandum conspicati sumus; nam tribus ab hinc annis perijt equus Illustrissimi Domini Comitis Philippi Aldrouandi Bononiæ senatoris, qui colli iubas vsq; in terram promissas gerebat, quibus gradiendo humum verrebat, & fortassis ob longiores crines hic equus *Bella Donna* nominabatur. D

Amplius puer cum barba natus est anno Domini trecentesimo octauo in Antiochia, aetate Constantij Imperatoris, de quo monstro in Rubrica Præsagiorum egimus. Mulieris quoq; Germanæ icon seruatur in Musæo Illustrissimi senatus Bononiensis, quæ annis elapsis propter admirandam barbam, quam gerebat ad ventrem vsq; promissam, cunctis spectanda circumducebatur.

Mulier barbata.

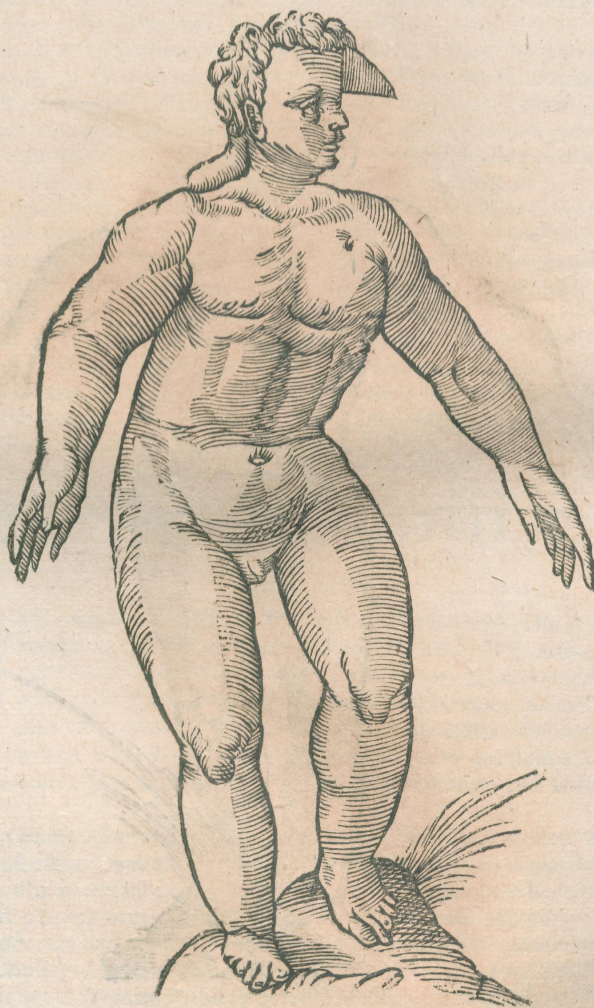
Insuper nati sunt infantes admirandi cum dentibus, vt puer ille barbatus, cuius paulo ante meminimus, anno Domini trecentesimo octauo: Deinde Titus Liuius puellam cum dentibus Oximi natam esse prodidit. Item, ex Marcello Donato, anno septuagesimo secundo supra sesquimillesimum, quædam filia Sartoris, cum

tribus

I. Infans capite thersitico.

II. Infans vultu obſcæno.

tribus dentibus ab aluo materna egreſſa eſt. Noſtra quoq; aetate puellum omnibus membris perfectè conſtitutum, & iuſtò grandiorem, cum quatuor dentibus natum obſeruauimus. Verum maiorem admirationem nobis debent afferre illi, qui loco dentium os continuum habuerunt: Cardanus enim inter memorabilia recenſet mulierem nobilem in Gynecio Principis Lucemburgenſis verſantem, quæ os duplex loco dentium, habebat.

Puelli cum dentibus nati.

Cæterùm hæc nullius momenti eſſe videntur in comparatione ad illa, quæ deinceps de fœtuum capitibus vitioſis, & fædatis dicenda ſe ſe offerunt. Nam quandoque nonnulli capite therſitico ſunt nati, qui intuentibus formidinem, & admirationem ſimul attulerunt.

E

Therſites fuit quidam homo græcus, vt, ſcripſit Homerus, quo alterum deformiorem quis imaginari non poterat: hac de re in præſentia caput deforme, & varijs notis inquinatum, therſiticum nuncupamus: veluti in figura I Lector conſpicari poteſt. Siquidem anno poſt partum Virginis quinquageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, natus eſt Stetini infans, vt retulit Licoſthenes, qui varijs corporis agitationibus, & clamoribus ſacerdoti cum ſacro Baptiſmatis fonte luſtraturo quodammodo reluctari videbatur, ſed ſacerdos fuſis ad Deum precibus, cumdem puellum ſacro latice intinxit.

I.

Habebat puer in vertice maſſam carnis figuram teſtudinis ruſæ æmulantem, & verſus ceruicem caudam carnoſam oblongam, inſtar caudæ muris, capite erat therſitico; & oculis prominentibus.

Therſiticũ caput.

F

Hic etiam memorandus eſt ille puer natus Venetijs anno octuageſimo ſeptimo ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, qui membrum genitale vertici adnatum habuit: ideo propter obſcænitatem parentes non audebant eum in propatulo deferre. Sed admirabilior fuit puer nuper ortus in agro Mutinenſi, cum teſtibus, & ſcroto vrina pleno occipiti adnatis: quocirca Orchitomus ad hanc deformitatem auferendam accerſitus, ſtatim magna dexteritate hanc prominentiam truncauit, & adhibitis conuenientibus præſidijs, ſalutem pueri perfectam expectabat, ſed illicò, ſupreſſa vrina, infans interijt: vnde intellexit has partes ſuperfluas occipiti adnatas, magnum cum alijs partibus genitalibus, & cum veſica conſenſum habuiſſe.

II. Iconem addimus puelli obſcæno vultu, qui anno quinquageſimo ſupra ſeſquimilleſimum, referente Licoſthene, natus eſt Friburgæ cum maſſa carnis dura, & prominenti circa frontem, & occiput, quæ totum caput huius fœtus alioquin bene conſtituti, deturpabat. Non abſimilis fuit puer monſtroſus quoad maſſam carnis in fronte, inſtar cornu natam, cuius deſcriptionem clariſſimus vir Ioannes Auguſtinus Cuchius medicæ paleſtræ miles exercitatiſſimus, & veritatis perquam ſtudioſus nobis humaniter communicauit. Hic puer natus eſt Bononiæ in via Sancti Felicis anno trigeſimo ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, menſe Aprilis, cum menſe ſubſequenti peſtis poſtea graſſari cæperit: hic igitur infans omnes partes corporis aptè formatas, & conſtitutas habebat præter caput, cuius medium frontis cornu ex carne compactum quodammodo occupabat. Orbita oculorum vna tantùm cum magno oculo in facie ſine naſo conſpiciebatur. Oris foramen rotundum, & adeo anguſtum fuit, vt vbera nutricis apprehendere non poſſet, ſed nutritionis gratia, lac per fiſtulam paruo orificio aptatam inſtillabatur.

II.

G

Monſtrum Bononiæ natum.

H

Olim quoq; in Germania, nimirum anno duodecimo ſupra ſeſquimilleſimum, in villa Elceſſelbach cognominata, ex coniuge ruſtici natus eſt infans oris foramine anguſtiſſimo; deinde tota facies maſſam carnis æmulabatur, in cuius medio ſimulacrum pugionis ex eadem carne formatum reſidebat, ſub hac maſſa carnis oculi magni, & diſſimiles erant locati: quapropter ratione huius deformitatis, aqua ſacri fontis non fuit luſtratus, ſed viuus ſepultus.

Monſtrum viuum ſepultum.

Ab horum capitum obſcænitate non eſt remouendum illud monſtrum natum Firmi ciuitatis Italiæ anno vigeſimo quarto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum; fuit enim puella perfectis membris integrata, præter caput, quod aſpectu erat horrificum, cum fronte rugoſa, ſub qua Orbitæ quædam abſq; oculis cernebantur, & loco naſi, fruſtum carnis pyriforme mediam faciem occupabat, ſub hac maſſa carnis, pellis rubra figuræ quadrangularis erat, quæ vtrinq; oculos veluti gallinæ repræſentabat.

III. Puella naribus, & oculis carens.

IIII. Puella alia oculis, & naribus carens.

V. Monſtrum tribus oculis , & quatuor manibus .

VI Puella oculis bubulis.

ſeruabat oculus vnus obſcurus in occipite,& alius clarus,& humanus ſupra ſuturã coronalẽ viſebatur ſed ſine palpebris,& cilijs, quorũ vicem capilli capitis gerebant.

L. 11. c. 32. Cæterùm ſi noſmet conuertamus ad illa monſtra, quæ abſq; oculis orta eſſe feruntur. Plinius, in primis, narrat quondam in Aegypto nutritum fuiſſe hominem ſine oculis in parte capitis antica, ſed verum quidem eſt, quòd oculi in parte capitis poſtica viſebantur. Idq; à natura præ imbecillitate factum fuiſſe videtur: quandoquidem languore oppreſſa ſemina oculorum in partem capitis anticam tranſmittere nequiuit: cum ex anatomica inſpectione liquidò conſtet principium neruorum opticorum in occipite reſidere.

III. Sed infantem fœminam oculis prorſus, & naribus carentem memorat Cornelius Gemma, cuius icon eſt III. A

IIII. Pariter, ex Licoſthene hiſtoriographo, in Haſſia puer membris rectè conſtitutis natus eſt, ſed monſtroſus erat in capite, quia oculis naribus, & auribus carebat; quapropter in facie os tantummodo conſpiciebatur. Rurſus Arimini, anno ante natum Chriſtum nonageſimo primo ſupra centeſimum, puellus ſine oculis, & naſo ad auras vitales ægreſſus eſt. Item die decima Maij anni decimi quarti ſupra ſeſquimilleſimum, delata fuit puella ignoti cuiuſdam ciuis Bononienſis, ad Diui Petri templum, vt Baptiſmi Sacramento renaſceretur, quæ, & naſo, & eius foraminibus caruit. Deniq; Rufus addit iconem alterius puellæ, quæ abſq; oculis, & naribus orta eſt, vt in icone IIII. manifeſtatur.

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit explicatum, in oculis formandis aliquãdo eſt manca: viciſim in iiſdem procreandis, quandoq; eſt ſuperflua. Etenim habemus apud Marcellinum, quòd anno Domini trecenteſimo octauo natus eſt Antiochiæ puer quatuor oculis inſignitus, & pariter Romæ anno centeſimo vigeſimo tertio, puer quatuor oculis refertus ab ancilla emerſit. Immo Amatus Luſitanus id confirmat monſtro Anconæ nato. Ibi enim mulier tertio grauiditatis menſe edidit corpuſculum quatuor oculis ſpectabile, cum labijs adeo deformibus, vt cunctis aſpicientibus eſſet admirationi: Immò Ianuario menſe anni decimi quarti ſupra ſeſquimilleſimum, coniux Dominici de Malatendis Communis (quarto) nuncupati peperit puellam, cum duobus orificijs in facie, & quatuor oculis, & Eminetiſſimus Cardinalis de Graſſis tunc Bononię Epiſcopus cæleſti lauacro illam expiauit, & Mariam appellauit, ſed vitam ad quartum tantummodo diem protraxit. B

Oculorum multiplicatio.

Hic igitur damus monſtrum tribus oculis refertum, quod, ob materiæ malè diſpoſitæ impedimentum, inſtar ortus aliorum monſtrorum, natum eſſe opinamur. Quamuis alij referant, ex Licoſthene in Appendice Chronologica, hæc monſtra tribus oculis, & quatuor manibus, ore, & naribus magnis, auribus amplis, & rotundis, in quibuſdam Arabiæ locis verſari; vbi mares tanquam fœminæ mammas tam grãdes habere perhibentur, vt illas difficulter tegere poſſint. Pelles belluinas induunt, ſine calceis incedunt, & pedes abſq; digitis habere feruntur; & huiuſmodi homines monſtroſi Sterlochi nuncupari aſſeuerant. Ore magno ſunt referti, quia voraces ſunt, nam carnibus ſemicoctis veſcuntur. De his, & ſimilibus legenda eſt Rubrica differentiarum capitis primi huius libri, vbi hæc figura V. erat collocanda. C

Monſtra quatuor oculis referta.

V.

VI. Sin Natura in formandis fœtibus duos tantùm oculos procreet, aliquando ita deformat, vt potius oculos belluinos, quàm humanos æmulentur, veluti in icone VI. obſeruatur. Hæc enim fuit puella monſtrifica nata Argentinæ nobilis Alſatiæ Metropolis, lato ore, naribus aquilinis, oculis bouillis, & prominentibus, anno Domini quadrageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum. Tunc enim, teſte Licoſthene, Carolus Quintus Imperator per Hiſpanos Africam occupauit. D

Sin proſequamur in recenſendis narium obſcænitatibus, incidemus in quamdã effigiem monſtroſam, & bifrontem quæ circumfertur. Hæc in vtraq; parte faciei, loco naſi, membrum virile gerit, cum teſtibus loco menti, & in fine prodigioſi naſi oculi gemini conſpiciuntur; incertus fuit huius monſtri ſexus, ſed tradunt fuiſſe natum, antequam Rex Galliæ, ſuperiori ſeculo, cum copijs in Italiam ſe contuliſſet.

Non diſſimilis obſcænitas nuper obſeruata fuit Parmæ, in partu monſtroſo coniugis

VII. Infans ſciſsis naribus.

VIII. Infans auribus leporinis.

gis cuiusdam olitoris, nato mense Septembris anni octuagesimi quarti supra sesquimillesimum. Hic puer vixit duas horas, naso carebat, sed in fronte duos testes cum portione carnis mentulam æmulante gerebat: deinde vtraq; infantis manus sex digitis erat referta, & pars anterior sexum maris, & posterior sexum fæminæ repræsentabat.

Caput mentulatum.

Prætereà in tertia parte Historiæ Indiæ Lusitanicę legimus rarò in illis regionibus fœtus aliqua deformitatis nota impressos in lucem prodire: nihilominus aliquandò, per spatium milliaris à Piratininga, orta est puella monstrifica, quæ nasum extensum vsq; ad mentum gerebat, & os sub mento cernebatur. Sed pater viuam filiam tumulauit, quo genere mortis eos punire solent, quos adulterij suspitione inquinatos esse arbitrantur.

Adulterij pęna apud Indos.

E

Hactenus de obscænis, & nimis prominentibus naribus dictum sit. Iam de monstrosis fœtibus, qui apertis naribus nati sunt, differendum est: siquidem, ex mente Licosthenis, anno quinquagesimo sexto supra sesqui millesimum circa solemnitatē Paschalem Basileæ puer natus est, naribus ita patulis, vt inde spectatores infantis cerebrum facile intueri possent quemadmodum icon VII. ostendit.

VII.

Modò de auribus nonnulla sunt referenda: cum inuenti sint infantes sine auribus nati, veluti accidit Basileæ, secundùm Licosthenem, vbi fœtus masculus auribus carens anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, mense Septembris natus est; & loco aurium duæ exiguę rimæ apparebant, ita tamen clausæ, vt puer nihil audire posset, vixit infans valetudinarius vsq; ad mensem sextilem, quo tempore grauibus vexatus doloribus interijt.

F

Prætereà nati sunt interdum fœtus humani cum auribus bruti: & fætus huius generis clarissimus Columbus in libro Anotomiæ se obseruasse fatetur. Deinde Konigisbergæ, anno supra millesimum quingentesimo nonagesimo tertio, ortus est infans masculus aure leporina, cum portione carnis instar pilei, vt Schenchius annotauit. Item Eusigij in terra noua iuxta ripas Danubij, monstrum humana facie, & auribus asininis visum est.

Rursus in suburbana villa Cracouiæ, mense Nouembris anni nonagesimi quarti supra millesimum, & quadringentesimum, mulier, vt recitat Licosthenes, fœtum auribus leporinis insignem peperit, cuius monstri genuinam effigiem icon VIII. patefacit.

VIII.

G

Nascuntur insuper fœtus humani capite cornibus deturpato: nam Amatus Lusitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, & dum puer crescebat, cornu quoq; creuit, idq; deponendum ex capite puer à patre flagitabat, quoniam cœteri pueri illum cornutum appellabant, reliquum huius historiæ Lector videat in Rubrica Aegritudinum primi capitis huius libri.

Centur. 1. cur. 17.

Deinde olim in Chero Regione Pedemontana, scilicet anno septuagesimo septimo supra sesquimillesimum mense Ianuarij, puer monstrificus, nimirum capite quinq; cornibus insignito ortus est, & ab eius occipite massa quædam carnis depēdebat, de qua suo loco verba fient. Item in oppido Rathstadio in alpibus Noricis sito, quas incolæ Taurum appellant, editus est infans cornutus, veluti fiugura IX. ostendit, anno Domini quinquagesimo primo supra sesquimillesimum.

IX.

H

In villa Marchiæ Dammenuualde, propè Vuirstock, coniux agricolæ cuiusdam monstrosum partum, nempe cornutum edidit, quem Fincelius, referente Licosthene, descripsit hunc in modum. Fuit infans toto corpore spadicei coloris, capite cornibus oblongioribus prædito, oculis crassis absq; naso, ore admodum patulo, in cuius medio lingua alba, & quadrangula cernebatur, & caput sine collo scapulis ad hærebat, deinde totum corpus erat inflatum, & rugosum, brachio lumbis adhærente, pedes erant longi, & graciles, & tandem ab vmbilico species intestini crassi ad pedes dependebat: quemadmodum lector in icone X. meditari poterit.

X.

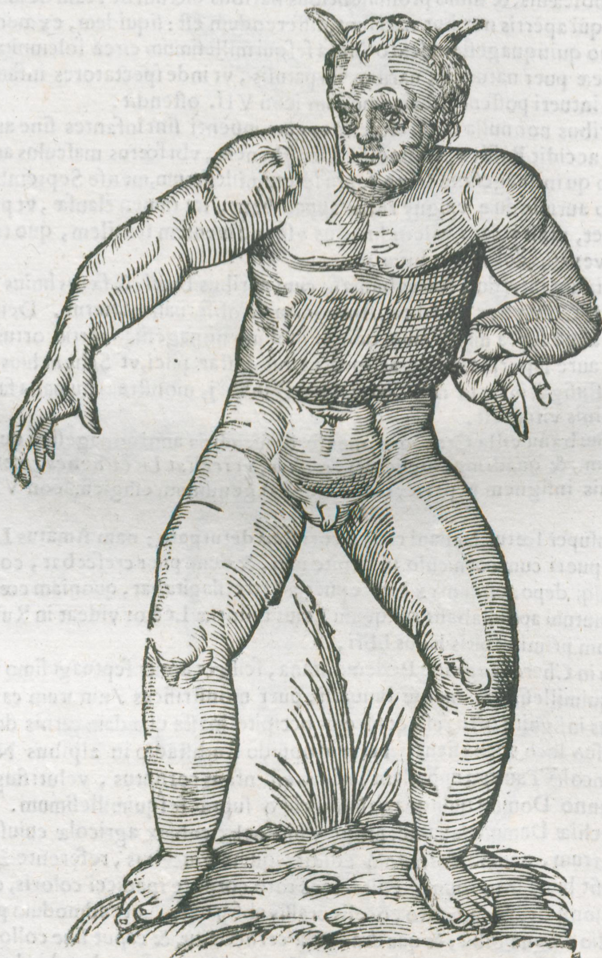
Placuit in prædictorum confirmationem aliud monstrum humanum addere cornibus arietinis præditum, quod ex Gallia in Italiam fuit delatum: carebat fronte, & collo, & maxilla inferior sterno annectebatur; eius caput erat auritum, & cornutum, sed cornua figuram cornuum arietis referebant, veluti icon XI. manifestat.

Monstrum cornutum.

XI.

Antequam ad alias partes fœtuum monstrosas descendamus, de labijs nonihil

IX. Puer cornutus.

X. Infans cornutus ore patulo.

XI. Monſtrum humanum cornibus arietinis.

dicendum eſt, cum illa quoq; ſuam deformitatẽ interdum ſortiantur. Aliqui enim homines identidem conſpiciuntur labro ita curto præditi, vt dentes tegere nequeant; immo Trincauela narrat ſe obſeruaſſe aliquos ſciſſis labijs natos, qui non parum in ſermone deficiebant. Bononiæ quoq; nati ſunt nonnulli labris diſciſſis, qui adulti cum eos deformitatis puderet, Chirurgi opera labiorum apertorum copulationem, & ſanitatem inuenerunt: Chirurgus enim ferro ablata ſuperficie carnis fiſſuræ labiorum, & vulnere conſuto, labra fiſſa agglutinauit.

L. 5. c. 11.

Interdum nati ſunt infantes cum deformibus carunculis circa labia, quæ totam faciem fœtus deturpabant; & quamuis multi caſus huius generis, qui Bononiæ acciderunt, recenſeri poſsent: nihilominus vnus inſtar omnium ſit memoratus à Ioanne Georgio Schenchio, de puero nato Hagenoæ Alſatiæ, anno ſupra milleſimum ſexcenteſimo octauo, menſe ſeptembris, hic toto corpore abſolutus, & vndequaq; perfectus erat fœtus, niſi quòd circa ſuperius labium, & naſi interſtitium, monſtroſa caro, veluti quædam proboſcis erat adnata, & referebat figuram oris ouini, exerta lingua tanquam balantis, & hæc monſtroſa caro ſpatium naſi non excedebat, reliquo ſuperiori labro ad vtrumq; latus fiſso: quapropter puellus eiulans, diducto ore, & hiantibus alis ſuperioris labri, admirandum vultum ſpectantibus exhibebat. Præterea naſus huic carunculæ prorſus connatus, imperuius, & depreſsus fuit; ideoque ad aerem attrahendum, nulla via illi patebat: quemadmodum etiam ad hauriendum alimentum; hæc monſtrifica caro non mediocri erat impedimento.

Caſus puelli labij monſtriferi.

Itaq; Schenchius cauſam huius fœdi labij à matre ſciſcitatus (erat enim Ioannes Georgius Schenchius medicus Hagenoenſis) deprehendit matrem multis iã annis auerſatam capita illa ouina, quæ in macellis, exerta lingua, publicè venalia exponuntur, & huius faſtidij occaſio fuit; cum caput, prominente lingua, hominis ſceleſti publicè decollati conſpicata fuerit. Quocirca memoria localis idearum omnium retentrix, analogia facta, illam effigiem capitis decollati hominis ad ouina capita balantia domi frequentius exertis linguis conſpicienda retulit; hanc poſtmodum imaginem mater vi phantaſiæ, fœtui facilè imprimere potuit: ſiquidem quando prægnans fuit, capita ouina, quamuis iam odio habuiſſet, emit, & comedit. Puer igitur hac fœditate maculatus, Ioannes Iacobus cognominatus diu vixit. Hoc in loco cauſam huius monſtrifici partus recenſere voluimus, tum quia ex manifeſta vi imaginationis prodit, tum quia illam Schenchius deſcriptioni monſtri copulauit.

Cauſa monſtroſi vultus.

Inter monſtroſa capita in vtero deprauata, reponenda ſunt illa, quæ collocarent, vt conſpici poteſt in icone nona, decima, & vndecima. Sed libuit ad maiorẽ huius rei explanationem, proponere effigiem ſpectandam illius infantis, qui ſine collo natus eſt Baſileæ, iuxta relationem Licoſthenis, menſe Auguſti, anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſeptimo. Cæteris enim membris optimè formatis, ſola facies erat monſtroſa: inprimis non erat ſupra collum eminens, quoniã illo carebat, oculi enormis magnitudinis quaſi in fronte locati viſebantur.

Partus collo carentes.

Præterquãquòd pars ſuperior capitis huic fœtui deerat. In occipite habebat foramen, quale, ad excitandum fonticulum, Chirurgi, candente ferro, parare ſolent. Ex hoc igitur ſanguis paulatim dimanabat: hac de re infans ortum cum interitu commutauit. Hoc monſtrum in figura XII. exhibetur.

XII.

Iterum libuit proponere ſpectandam in Muſæo publico inuentam picturam mõſtrifici puelli effigiem Bacchi æmulantis. Fuit enim embryon, nempe immaturus partus quinq; menſium, collo, & fronte carens, latiſſima facie: quocirca non eſt admirandum, ſi ab eruditiſſimo viro Vlyſſe Aldrouando βυςόμος fuerit cognominatus; cum rictum bouillum repræſentaret. Hoc igitur monſtrum, iuxta partem anteriorem, poſteriorem, & lateralem, delineatum in figura XIII, XIIII, & XV. exhibetur.

Monſtrum figura Bacci.

XIII.
XIIII.
XV.

Sin Natura in fœtu collum format, aliquando illud in vtero torſione ita deprauat, vt nullo modo caput infantis erigi poſſit. Hoc monſtratur illius puſionis effigie nati anno ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſecundo, in Bilſen Bohemiæ oppido, vt Licoſthenes memoriæ mandauit.

Monſtrum ratione colli.

Etenim hic toruitate colli, imaginem Chriſti crucifixi referebat: nam caput ad

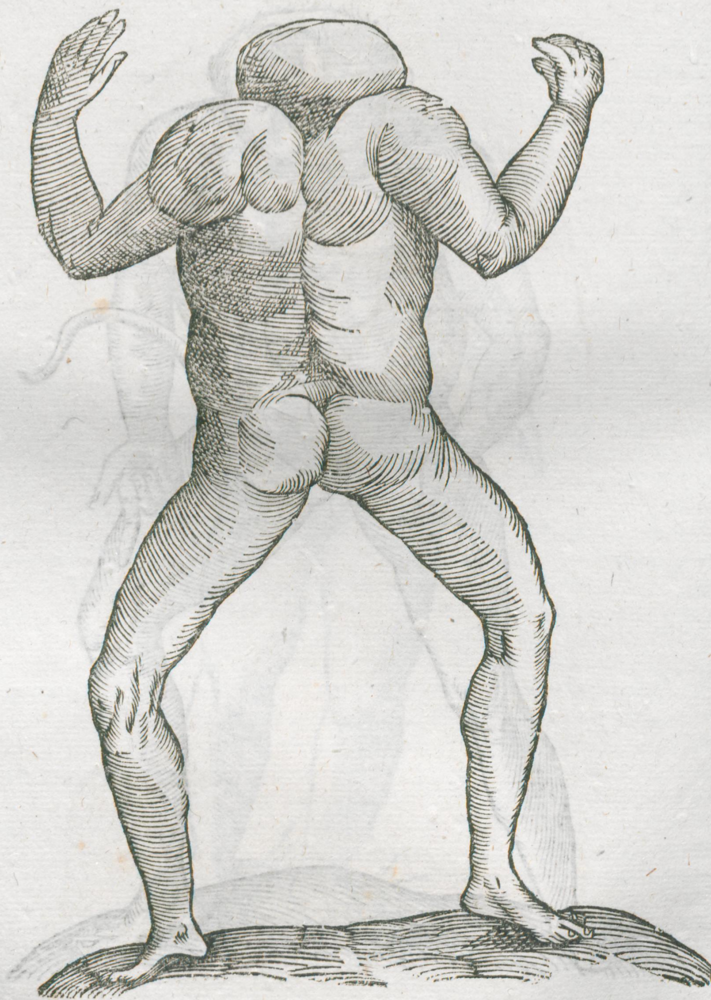
XII. Infans ſine collo.

XIII. Fœtus ſine collo Bracchi æmulus, ſecundùm partem anteriorem figuratus.

XIIII. Idem fœtus ſine collo, ſecundùm dorſum pictus.

XV. Idem fœtus secundùm latus effigiatus.

XVI. Infans collo torto.

latus ita inflexum habebat, vt eius ori cibaria difficulter inferri possent. Crura quoq; decussatim locata gerebat: veluti in icone XVI. videntur, quæ etiamsi disiungebantur, nihilominus sponte ad pristinam figuram reuertebantur. Hoc monstrum Viennæ Austriæ aliquandiu vixit.

XVI.

Tandem Natura, in deprauandis capitibus, illa interdum non prorsus deformat, itaut caput alienum, scilicet bruti constituat, veluti paulo ante manifestauimus, sed ea modicè tantùm deturpat, vt aliquod rudimentum rictus bellulni repræsentent. Ideo nascuntur homines propria facie, speciem Canis, Simiæ, Aquilæ, & similium animantium referentes. Nimirum capite humano ad effigiem bruti inclinante. Quamobrem ex sententia Parei, mulier aliquando fœtum rictu Leonis peperit, & nuper Perusiæ, nimirum anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo sexto, mense Martij, prodijt in lucem puellus membris rectè constitutis formatus, præter faciem, qua, propter hirtam frontem, effigies Bubonis repræsentabatatur, lingua ab ore exerta, cuius aspectus horrorem, & admirationem afferrebat.

E

Puer facie bubonis.

Fuerunt quoq; puelli, qui aspectu ranæ in lucē prodierunt, & vnus instar omnium sit infans à Pareo delineatus, natus anno Domini supra sesquimillesimum decimo septimo, ex parentibus infimæ sortis, nimirum ex Amadeo Perneo, & Maddalena Sarbucata, in Breia sylua Parœcia Bosci Regis, via ad fontem Bellæ aquæ. Mater huius monstrosi partus iam febre vexata, consilio mulieris cuiusdam clinicæ, ranam viuam palmæ manus alligari iussit, tandiu ibi detinendam, donec expiraret; eo habitu in viri congressum veniens fætum huius formæ concepit, quæ in icone XVII. conspicitur. Vnde Ioannes Bellangerius Machinariæ Regiæ Chirurgus, qui hunc puellum monstrosum coram custodibus iustitiæ Harmoij oppidi contemplatus est, applicationē ranæ manui matris fuisse in causa deformitatis fœtus existimauit.

F

XVII.

Addimus prædictis effigiem mulieris inuentam in publico Musæo, quæ, quoad faciem, simiam referebat; veluti icon XVIII. demonstrat.

XVIII.

Sunt insuper nonnulli fœtus, qui varijs gestibus oculorum, & oris, faciem deturpant: veluti illi, qui nati sunt ore immani hiatu aperto, instar horrendè vociferantium. Quandoquidem anno supra millesimum quingentesimo septuagesimo octauo, in Agro Mechelburgensi Greuesmulem, authore Schenchio, vxor Sartoris enixa est infantem masculum, corpore integro bene constituto, præter caput, cuius genuina facies tegumento quodam carneo tegebatur, quo ad superiora tracto, facies, & caput pileum oblongum turcicum æmulabatur, & os immani hiatu apertum cernebatur, quem gestum horrendè clamantes edere solent; fætus carebat lingua, & interior oris regio, non alio, quàm sanguine plena apparebat. Oculi erant patentes, sed nulla pupilla referti; nares simum canis nasum imitabantur, collum habebat molle, & inusitatæ longitudinis: itaut, collo recto constituto, caput necessariò, antrorsum, aut retrorsum, aut ad vtrumq; latus dilaberetur. Animaduertit etiam Schenchius aliud admirandum in hoc fœtu, quòd dextra expansa, & sinistra clausa fuerit, quasi in pugnum contracta, quæ etiamsi violentia fuerit reclusa: attamen digiti sponte in pugnum denuo coibant.

G

Monstrum immani hiatu oris.

Nos etiam in publico Musæo, iconem fœtus fœminei sexus inuenimus, ore valde hiante, naribus, & oculis ferè in fronte sitis, & capillamenta veluti in conum erecta conspiciuntur, vt figura XIX. ostendit.

H

XIX.

Quod hactenus de capitibus hominum deprauatis, relatum est, de belluinis quoque intelligendum esse opinamur: quandoquidem in brutorum capitibus interdum tanta deformitas obseruatur, vt hæc à propria specie quasi aliena esse videantur. Primitus, omisso quadricorni Ceruo, quem Nicocreon habuisse perhibetur, horridiora capita recensebimus: quoniam anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Ragio ad ostium Viadri, iuxta relationem Licosthenis, pullus equi monstroso, & horrifico capite natus est. Hic oculorū loco maculas subrubras habebat, & aures pendulas instar aurium sagacis canis, quarum partes infimæ cuti coaluerunt, deinde ore erat horrendo, labijs ita inflatis vt vbera sugere non posset. Rursus collū erat tortū, sinuosū, & coloribus distinctis tāquā tot torquibus variatū, cū iuba impexa, & magnū hinnitū instar adulti equi edebat, cute erat aspera, & veste villosa, & tādē loco caudæ quedā crista erigebat.

Capitis brutorum deformatio.

Item

XVII. Puellus facie ranæ.

XVIII. Fœmina facie Simiæ.

XIX. Fœtus fœmina ore valde hiante.

XX. Agnus capite monſtrifico.

XXI, Canis monſtroſo capite.

Item tradit Schenchius, ex mente Parei, agnum monstrifico capite natū esse, anno supra sesquimillesimum septuagesimo tertio, in Suburbio Sezenæ vrbis, qui locus campus benedictus cognominatur, in ædibus Ioannis Poleti salis mensotis. Hæc bestia in lucem edita mox interijt, nec vitæ, nisi quodam exiguo motu signa dedit: hoc monstrificum caput in figura XX. ostenditur. Tempore Dionis, vt recitat Plutarchus, porci nati sunt, cætera perfecti, sed auribus carentes, quod inter prodigia recensendū esse existimarunt.

XX.

Placuit insuper ad maiorem assertorum roborationem, canis iconem monstroso capite, & monoculo, spectandam proponere, quam in publico Musæo inuenimus cælatam, cum cynomorpho planta, nempe croco Dioscoridis, secundùm Lobelium: veluti in figura XXI. repræsentatur.

E

XXI.

Antequam ad Capitulum brachiorum, & manuum monstrificarum accedamus exarandum, primùm causæ monstrosi capitis examinandæ se se offerunt. Quoad fœtus cum dentibus natos, notandum est id à virtute formatrice partium humani corporis prouenire, quæ, siue sit spiritus exiens à semine, vt voluit Aristoteles, siue quid incognitum, vt opinatus est Galenus in libro de formatione fœtus, siue quid diuinum ab ideis, vel ab anima mundi pendens, vt Plotinus interpres Platonis asseuerauit, siue Intelligentia, quam Auicennas datricem formarum nuncupauit, in vtero matris dentes generat, aut eorum producendorum virtutem adipiscitur.

L. 2. de Gen. An. c. 3.
L. 6. de An.

Hac de re in nonnullis hominibus dentes aliquando serius, aliquando ante tēpus determinatum emergunt: idcirco dentitionis tempus omnibus non est definitum: cum in postrema etiam ætate dentes molares nascantur. Narrat enim Vessalius insignis Anatomicus, molarem dentem sibi natum esse, anno ætatis suæ vigesimo sexto. Item Alexander Benedictus in ore octuagenariæ mulieris Victoriæ Fabriensis nuncupatæ dentes renatos esse recitat. Quamobrem illa vis formatrix quandoq; citò, nempe in vtero, aliquando serius, nempe extra vterum, suam operationem molitur.

F

L. 1. de fabric. hum. corp. c. 11.
Lib. 7. de morb. partic.

Quoad fœtus cum barba natos debemus memoriæ mandare causam pilorum esse siccam fuliginem cum humiditate crassa, & viscida mixtam, qua materia fœtus quandoq; redundantes cum valida facultate expultrice, præcocem pilorum, & barbæ generationem incurrunt. Interdum hæc causa in semen maris refertur, quoad illam partem, quæ ad caput spectat: namq; semen paternum originem ducens à capite patris viribus fuit integris in conformatione capitis masculini fœtus, sed in reliquis postea partibus conformandis à pristino vigore deficit, quando reliquum opus, partium scilicet inferiorum spirituosæ parti seminis materni formandū relinquit. Hinc non est mirandum, si mulier capite virili, & barba insignis, reliquis partibus muliebribus conspecta fuerit.

Causa barba præcocis.

G

Aliquando huius effectus causa ad parentum imaginationem reducitur, ob aliquod spectrum alicuius speciei Genitorum phantasiæ impressum: namq; hoc spiritibus, & virtuti formatrici communicato, facile fœtus tenellus notam huius imaginis contrahit. Neq; id nos in admirationem trahere debet: quandoquidem si Parentum imaginatio potest in humano conceptu notas fructuum, & brutorum producere cum tamen hæc ab humana Natura maximè discrepent, multò magis formam monstrificæ figuræ eiusdem speciei procreare poterit.

Vis imaginationis.

H

Demùm refertur hic effectus ad naturam, & formam consimilium Genitorum: etenim si quis parentum monstrifica effigie refertus fuerit, proculdubio prolem sibi similem procreare poterit; cum Natura semper omnes edat conatus, vt effectum sibi similem progignat. Id nuper accidit Parmæ in serenissima aula Farnesiana, in illa puella hirsutæ faciei, quæ nupta, & compressa, aliquos fœtus tota facie hirsutos edidit. Idem de muliere Germana barbata asserendum erit. Quamuis id necessario non semper contingat; quoniam si paternum semen maiori præditum fuerit vigore; superato matris semine, fœtus proculdubio inde genitus, & perfectus, & sine monstrosa fœditate nascetur. At viciſſim, semine matris dominante, nonnisi partus monstrosus in eadem specie prodire poterit.

Gens pilosa vbi.

Quando autem monstra sine oculis se se offerunt, non possumus nisi hunc effectū ad imbecillitatem virtutis formatricis reducere, quæ cum sola munere formandi,

Causa fetus sine oculis.

Partes fungatur, nimirum cum hæc sola figuras vnicuiq; parti assignet; hæc inquã, ob inopiam caloris, vel spirituum intemperiem, vel ob aliam causam labefactata, parti formandæ congruam, & naturalem figuram imprimere nequit: hinc aliqui fœtus sine oculis interdum prodeunt. Idq; magis asseuerare possumus, quoniam Aristoteles scribebat talem inesse substantiæ seminis calorem, qualis vnicuiq; corporis parti accommodatur, cuius abundantia, vel defectu læsi fœtus sæpè oriri solent. Quapropter in fœtibus nonnullis oculorum forma in sincipite cernitur, ob facultatis languorem, quæ ad locum destinatum materiam oculorum transmittere nequiuit.

L. 2. de gen. An. cap 4.

Deinde ponderare debemus mollitiem materiæ fœtuum: nam fieri potest, vt leui de causa membrum aliquod fœtus lædatur, & potissimum vehementiori motu; ideoq; monstrosam figuram partus adipiscitur absq; vllo matris crimine. Verum quidem est, quòd interdum monstrosi fœtus culpa in matrem transfertur, quando grauida choreis, saltationibus, & alijs inordinatis motibus delectatur: etenim propter angustiam vteri, vehementior motus occasionem monstrosi partus præbet: sic enim puellum scissis naribus progenitum fuisse opinamur.

A

Causa pueri scissis naribus.

Præterea, quando caput humani fœtus auribus leporinis, vel alterius bruti refertum se se offert, nonnulli statim ad permixtionem seminum, & ad nefariam Venerem tanquam propriam causam confugiunt. Alij hoc vitium in monstrosos parentes referunt, Alij ex aliquo vitio, seu morbo causam huius effectus eliciunt: cum facies hominis interdum vi morbi in faciem Satyri vertatur, vt contingit in Satyriasi, & Elephantiasi, de quibus affectibus Medici passim verba faciunt. Alij fæditatem huius vultus vitio alimenti, vel altrici facultati ægrotanti acceptam referunt, Alij in materiale principium fœtuum crimen transferunt; quandoquidem peruersa materiæ dispositio, vel iuxta sententiam Auerrois, materiæ inobedientia, multorum huius generis monstrorum causa esse potest.

B

Praua materiæ dispositio.

Alij non omittunt degenerationem seminis in alienam naturam, quia tunc multæ brutorum partes in fœtibus humanis producuntur. Demùm alij præcipuam causam horum monstrorum imbecillitatem agentis seu generantis appellant. Cęterùm in nostro casu imaginationem multas vires habuisse arbitramur; namq; vtriusque parentis phantasia monstroso fœtui causam præbere potest: sed mulier potissimum hac redundat, non solum propter longum gestationis vteri cursum, sed etiã quia in muliere imaginatio intentissime operatur.

Imaginationis vis.

C

Præterquamquòd absq; vlla parentum animaduersione per quietem horrifica somnia repræsentantur: vnde spectra aliquando enormia cum varijs brutorum partibus phantasiæ se se offerunt. Se qui plura de his scire desiderat, confugiat ad causas vniuersales in Rubrica causarum exaratas. Sic enim ortus est puer vultu ranæ figura deformato, & hac ratione natum putamus puerum cum illa carnis massa circa occiput testudinem æmulante; cum ex parentum, & potissimum ex vehementi matris imaginatione occasio vel monstrorum, vel aliquorum animantium vt testudinis formatrici facultati varias diuersorum animalium partes formandi suppeditetur. Idem quoq; brutis contingere superius fuit explanatum, dum Cornelius Gemma diuulgabat ex cane grauida ob terrorem, catulum Accipitris capite ortum fuisse.

Imaginatio in brutis.

D

Deinde facies fœtus à multitudine oculorum deturpatur ob copiam materiæ his partibus formandis destinatæ, & ob validam formatricis facultatis virtutem: nisi velimus asseuerare hunc effectum robori facultatis separatricis esse attribuendum, dum materiam oculis formandis dicatam in quatuor partes distribuit: hinc postea fit, vt quatuor ocelli à formatrice fabricati faciem fœtuum fædent.

Tandem infantes sine collo nati, quamuis à multis causis originem trahere potuerint: nihilominus hunc nostrum fœtum monstrosum à copia materiæ, & ab angustia vteri prouenisse arbitrati sumus; nam fœtus membris carnosis erat constitutus, & figuram Bacchi quodammodo imitabatur. Vber igitur fuit materia, quæ præ angustia vteri iuxta longitudinem dilatari, & augeri non potuit: quapropter caput monstri scapulis annexum coaluit. Hæc autem matricis angustia potuit esse naturalis, vel aduentitia propter vteri affectiones, & præcipuè ob tumores præter naturam,

Vteri angustia quid præstet.

qui

qui siue sint in matrice, siue oriantur in partibus circumiacentibus, semper vterum fœminarum angustare possunt.

DE PRAVA CONFORMATIONE BRACHIORVM, & MANVVM.

E

CAP. IIII.

CVM Natura multis illaqueata impedimentis, in formandis brachijs, & manibus, errata quandoq; committat; hoc in loco illa exarare decreuimus. Primitùs varios fœtus sine brachijs natos proponemus: deinde partus cum brachijs mutilis, & transpositis: tertiò cum brachijs multiplicatis ponderabimus; vt tandem manus quoque monstrificas recenseamus.

Quoad primam differentiam, Schenchius in obseruationibus multas exarauit historias eorum, qui sine brachijs in lucem prodierunt. Dion in Vita Augusti, referente Cælio Rhodigino, inter munera ab Indis Augusto missa recensuit Tygres Romæ nunquam antea visos, & adolescentulum sine brachijs, qui pedibus tantùm functionem, manuum obibat, dum arcum intendens sagittas iaculabatur. Rursum Georgius Pictorius fatetur se nouisse Hispanum sine brachijs natum, & pedibus admodum celerem: etenim nebat, & acu expeditius pingebat, quàm mulier citissima ambabus manibus. Immò arma bellica ita affabrè pertractabat, vt nullus milles maiorí agilitate illis vti posset. *Lib.5.obser.* F *L.4.lect. antiq.c.12.* *L.4.Serm. conuin.*

Iterùm Gyraldus nouit hominem sine brachijs natum, qui adultus, loco manuū, pedibus mira dexteritate in accipiendo, reijciendo, secando, & ludendo vtebatur. Præterquamquòd Vueinrichius tradidit, anno duodecimo supra millesimum, tempore Henrici Secundi, Gemellos in Saxonia esse natos, qui loco brachiorum, alis anserinis erant referti. Monstrum quoq; illud Rauennæ est natum sine brachijs anno supra sesquimillesimum duodecimo, quorum loco, alas habuisse Authores memorant. *L.2.Itiner.* G *L.de Mons.*

Pariter Iacobus Ruffus meminit puellæ sine brachijs natæ Priuerni, anno mūdi octingentesimo tertio supra tria millia, quæ, præter brachia, reliqua corporis parte optimè erat constituta, vt in figura I. vnusquisq; potest intueri. Quæ historia à Licosthene quoq; recitata fuit. I.

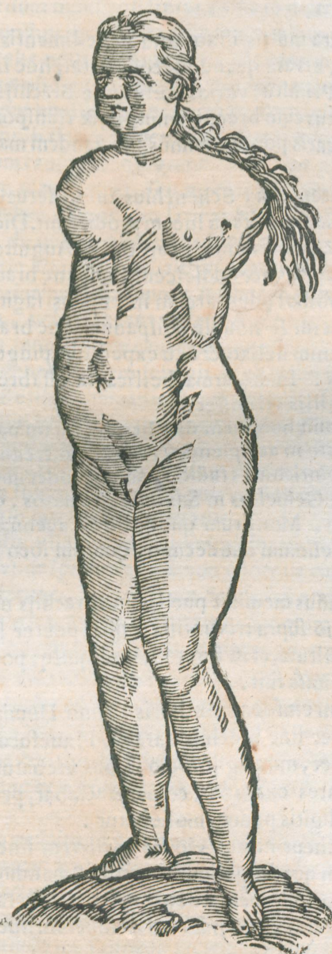
Sed iuxta relationem eiusdem Authoris, anno Domini supra sesqui millesimum vigesimo octauo, mulier sine brachijs nata est Francfordiæ ad Mœnum, quæ adulta, licèt manibus careret, mira agilitate pebibus vtebatur: nam arrepto pedibus calamo litteras elegantes exarabat, colum tractabat, pecunias numerabat, & subtilissima quęq; opera digitis pedum moliebatur. H

Item Nicolaus Rocheus narrat vidisse mulierem sine brachijs, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo, in castro Amandino Allifero, quę pedibus, vice manuum, cyathum apprehendebat, & more belligerantium, arreptis baculis, tympanum pulsabat. Pareus quoq; Lutetiæ mulierem sine brachijs multa operantē obseruasse memorat. *In l.de cur. morb.c.32.*

Amplius anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo octauo, mense Aprilis, Misenæ, iuxta sententiam Licosthenis, ortus est infans, loco oris, exiguū habens foramen, sed magis admirandum est, quod brachijs carebat, & vnico tantùm crure nitebatur, vt figura II. demonstrat. Immò Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni scriptis mandauit, se quandoq; conspicatum fuisse virum valdè diminutum, qui brachijs, & pedibus carebat. II. *Vir carent brachijs.*

Rursus in Agro Piceno, vt Cornelius Gemma diuulgauit, infans quidem sine bra-

I. Puella ſine brachijs.

II. Infans ſine brachijs,& vnico crure.

III. Infans sine brachijs, & pedibus.

brachijs in lucem prodjit, sed pedibus etiam carebat; & Licosthenes, anno Mūdi septingentesimo septuagesimo secundo supra tria millia id accidisse publicauit; vt in figura III. cernitur.

III.

Prædictis additur alius partus sine brachijs, in Thracia natus, anno Domini sexcentesimo primo. Vbi mulier enixa est fœtum monstrificum, & quasi Naturæ piaculum: cum neq; manus, neq; brachia haberet; deinde ratione reliquæ constitutionis corporis, effigie, & forma iusta carebat: etenim oculorum, ciliorum, & superciliorum erat expers; & ad coxendices cauda instar piscis illi adnata dependebat. Hoc autem opus Naturæ valdè monstrificum, Mauritius Imperator conspicatus interfici iussit, gladiumq; statim est exosculatus. Mater autem, quæ monstrū ediderat, cum sua culpa id procreatum esse non arbitraretur, crimine fuit absoluta: Figura IIII. hoc monstrum manifestat.

Monstrum necatum iussu Imperatoris.

E

IIII.

Cardanus quoq; monimentis mandauit se vidisse quemdam ambobus brachijs carentem, qui dextro pede hastam vibrabat, vestem suebat, edebat, scribebat, & in acum filum emittebat; neq; multos testes defuisse asseuerat, cum res publicè ageretur. Item Iulius Cæsar Scaliger eumdem hominem, nomine Antonium, brachijs carentem, qui se Neapoli ortum prædicabat, in Allobrogum prouincia obseruasse testificatur, qui omnibus miraculo fuit: etenim, præter enarratas à Cardano operationes, vt inquit Scaliger, clauum in asserem pænitùs malleo adigebat, deinde mira celeritate, conuersis mallei auriculis illum extrahebat.

L. 17. de Subtil.

Exercit. 334.

F

Hominem huius generis monstrosi visum fuisse anno vigesimo octauo supra sesquimillesimum Licosthenes recensuit. Pareus autem hominem quadragenariū conspicatum esse Lutetiæ affirmat, quadrato corpore, brachijs carentem, vt icon V. monstrat; qui omnia munia, quæ manibus perfici solent, fæliciter obibat: quandoquidem trunco humeri, capite, & collo adiutus securim in oppositum palum vibrabat maiori ictu, quàm quilibet alius manu id præstaret. Flagellum Aurigæ tanta vi distringebat, vt magnum strepitum, aere percusso, ederet. Præterea pedibus edebat, bibebat, talis, & aleis colludebat: sed tandem latro, & sicarius deprehensus, & comprehensus, lata vltimi supplicij sententia, strangulatus, & rotæ affixus fuit.

L. 24. c. 6.

V.

Cæterùm Ioannes Schenchius senior, siue eumdem, siue alium eiusdem ætatis, & constitutionis corporis, brachiis carentem, qui se Heluetium prædicabat, vidit Hagenœ, vbi, præter alia à Pareo narrata, ramum fagi crassitudinis brachii, mento, & humeris apprehenso, & euaginato gladio, vnico ictu dissecabat, & simili modo arreptam bipennem in designatum locū in tabula parieti adhærente exactè impingebat.

G

Ioannes Georgius Schenchius meminit alterius vtroq; brachio carentis, qui conspectus fuit Halæ Sueuorum, anno octuagesimo sexto supra sesquimillesimum, qui Thomas Schuueicken appellabatur, & quæ alii manibus ingeniosissima opera, eadem ille pedibus incredibili solertia perficiebat. Immo Schenchius fatetur se vidisse scripturam pedibus ab hoc homine exaratam tam eleganter delineatā, emblematibusq; variis circa margines exornatam, vt proculdubio peritissimos, qui in ciuitatibus munus publicum scribendi exercent, posset superare. Propterea epigramma in dexteritatem huius viri conscriptum apud Schenchium est huius tenoris.

Operationes hominis sine manibus

H

Quod digitis alij præstant, hoc præstat id ipsum
Schuueickerus mira dexteritate pedum.
Is pede depingit decoratos syrmate versus,
Ille cibum pedibus, carpit, & omne facit.
Hoc opus esse Dei mirandum nemo negabit,
Qui modò pectus habet quod ratione valet.

De hoc viro sine brachiis nato multa possent afferri testimonia, sed instar omnium sit doctissimus Camerarius, qui de illo hæc verba prodidit. Mira est prouidentia, & solicitudo Naturæ, quam rerum omnium Opifex ei tanquam optimæ matri assignat. Quandoquidē ea, mēbris animantiū distortis, vel mutilatis, aut debilitatis, vel etiā penitùs deficiētibus, plerūq; aliis mēbris præter suū officiū, cui sūt destinata, tale robur, & dexteritatē, ex cōtinua cōsuetudine suppeditat, vt mirū sit dictu. Nā cū essemus Comburgi, apud nobilē, & præstantissimū virū Erasmum Neinstetterum.

IIII. fœtus ſine brachijs cum cauda piſcis.

V. Homo quadragenarius brachijs carens.

Thomas Schuueiker.

terum. Is enim cum nulla erga nos benignitatis prætermisisset officia, iussit accersiri ex vicinis salinis Sueuicis Thomam Schuueikerum tunc annum trigesimum primum agentem, & ex honestis parentibus natum; qui, licèt mater sua absq; brachijs, eũ peperisset; nihilominus omnia manuũ munia, pedũ subsidio exequebatur.

Nam cum in editiorem locum, qui altitudinem æquabat tabulę, in quo esculenta erant apposita, conscendisset, apprehenso pedibus cultro, scindebat panem, & alios cibos, & pedibus tanquam manibus poculum ori porrigebat. Absoluto prãdio, pedibus pingebat, cunctis videntibus tam elegantes litteras latinas, & germanicas vt earum exempla, quasi rem admirandam nobis cum sumeremus. Deinde gladiolo parabat calamos ad scribendum aptissimos, quos postea nobis donabat. A

operationes Thomę sine brachijs.

Cum esset in his rebus occupatus, diligenter inspeximus formam pedum, quorũ digiti erant ita oblongi, & ad res apprehendendas idonei, vt procul intuentibus manus viderentur. Hoc spectaculum sanè iucundum, & nobis gratum fuit. Iussus etiam fuerat paulò ante Cæsareæ Maiestati, nempe Maximiliano Secundo, cum Halam vrbem ad comitia spirensia transiret, & Electoribus Palatinatus, atq; Saxoniæ, Ludouico, & Augusto se exhibere, quorum Maiestas, & Cælsitudo, hanc admirandam Naturæ compensationem, non absq; munificentia, & cum admiratione spectauit. Vnde postea Ioannes Postius Medicus, & Poeta eximius operationes huius viri sine manibus coram maiestate Cęsarea peractas hoc elegantissimo epigrammate illustrauit.

Mira fides pedibus dextrè facit omnia Schuueiker B
Cui Natura parens brachia nulla dedit.
Namq; bibit pedibus, pedibus sua fercula sumit,
Voluit & his libros, pręparat his calamos.
Quin, & litterulas pede tam benè pingere nouit,
Artificis superet grammata ducta manu.
Maximus hęc Cæsar stupuit quondam Aemilianus,
Donaq; scribenti largus honesta dedit:
Omnia namq; potest vigilans industria, quodq;
Natura ipsa negat, perficit ingenium.

Præterea non piget addere aliud epigramma à Schenchio propositum, & conscriptum de eodem Thoma Schuueikero brachijs carente.

Thomas Schuueikerus mirandę sortis homullus, C
Quem ditem pietas, ingeniumq; facit.
Has sine brachiolis vitales Luminis auras.
Aspexit Sueui sub vada lenta Nigri.
Ne Natura tamen litem pateretur acerbam,
Robur ei tribuit fortibus in pedibus.
Quod dextris alij tractant, peraguntq; sinistris,
Ille ministerio perficit omne pedum.
Nam bibit, & scribit pedibus, comeditq; facitq;
Cingula, mireris, si videas hominem.
Optimus est calamus crena scriptoribus vnca
Quem mira adstanti pręparat arte tibi: D
Hunc stupuit Cæsar Maxemilianus, eiq;
Scribenti quondam largiter ara dedit.
Mirati Comites, admiratiq; Barones,
Mirandi nobis proposuere modum.
Membro alij accedit si quid decesserit vni
Hęc hoc exemplo est maxima nacta fidem.
Quid non continuus Natura perficit vsus?
Vidi hominem bene sit, quippe meretur, ei.

Homo sine brachijs Bononia visus

Nostra etiam ætate, scilicet annis elapsis, nimirum anno supra millesimum, & sexcẽtesimum vigesimo octauo iuuenis brachijs carens Bononiam peruenit, qui corã populo operationes hactenus enarratas pedibus optimè peragebat, & pręter illas tormentum manuarium explodebat.

BRA-

BRACHIA MVTILATA, ET TRANSPOSITA.

E HACTENVS verba fecimus de illis, qui sine brachijs nati sunt. Modò examinandi sunt illi partus monstrifici, vnico brachio, vel horum altero mutilato, vel transposito orti sunt. Quandoquidem Orosius historicus scriptum reliquit, quòd, impendente bello Macedonico, nimirum C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, Sinuessæ puerum vnico brachio esse natum. Iulius tamen Obsequens, puellum vnico brachio ex ancilla, C. Valerio, & M. Herenio Consulibus, prodijsse attestatur. Nos tamen in præsentia damus iconem fœtus vnico brachio, & etiam imperfecto nati: siquidem digiti pauci, & malè erant formati: hæc figura in publico Musæo inuenta exhibetur sub numero. I.

Lib. 5.

I.

Iacobus Rufus in suo opere de conceptu humano, retulit quondam Amiterni duos infantes natos esse, quorum alter omnibus corporis partibus rectè constitutus erat, F pręter pedes, qui erant tres: tertius enim cum tibia ex poplite sinistro originem ducebat. Alter verò puellus tribus quidem pedibus erat refertus, sed dextro postea brachio carebat. Huius secundi fœtus vnico brachio nati, anno Mundi octingentesimo decimo nono supra tria millia, Amiterni, Licosthenes meminit, & in figura II. ostenditur.

II.

Sin vlterius progrediamur, incidemus in monstrificum hominem, qui brachiorum alterum integrum, alterum verò mutilatum habebat. Hic natus est anno supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo septimo, in pago Dirlistorff die sexta decembris, corpore bene constituto, sed brachium sinistrum vsq; ad cubitum tantummodò erat conformatum, in cuius extremitate carnosus tumor instar paruæ nucis eminebat. Alterum brachium erat quidem integrum, sed manus in tres tantùm digitos & penè copulatos erat diuisa. Hic puer fuit educatus, & cibum atq. potum G non modò monstrosis manibus capiebat, sed etiam pecuniam numerabat, rationes subducebat, easdéq; elegantissimis characteribus libro assignabat. Deinde cætera munia exercebat, quæ ab alijs hominibus vtraq: manu perfecta fieri solent. Vixit, referente Licosthene, vsq: ad annum supra sesquimillesimum quinquagesimum septimum, quo tempore iam annum sexagesimum ætatis suæ superabat; eratq; illius formæ qualis in icone III. spectandus proponitur.

Homo brachio mutilato.

III.

Viuit etiam hodie Bononiæ adolescens annorum sexdecim Thomas Bug anellus app ellatus, cuius brachium dextrum in cubito terminatur, vbi rudimenta quędã digitorum, & vnguium apparent. Pariter, dum hæc scriberemus, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, die vigesima octaua Iunij vxor cuiusdam fabri lignarii puellum integris partibus, præter sinistrum brachium, enixa est, quod H in cubitum desinebat, vbi rudimenta confusa digitorum, & vnguium conspiciuntur.

Cæterùm si conuertatur animus ad monstrificos partus brachia transposita habentes, proculdubio multos in medium afferre possemus; sed horum vnum, aut alterum exemplum sufficiet. Primum memorat Cælius Rhodiginus natum in vico patrii soli; erat quidem partus quadrimestris, sed magnitudinis insolitæ. Corpusculum erat integrè formatum biceps cum duobus brachiis suo loco collocatis, sed tertium brachium inter vtrumq; caput ex humeris surgebat.

L. 24. lect. antiq. cap. 3

Alius infans monstrosus natus est Stetini, in suburbio, anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, vt annotauit Licosthenes, ex Fincelio. Hic fœtus, præter alia monstrosa, brachium sinistrum habebat transpositum, q uia locum auris occupabat. Deinde cognosci non potuit, num fætus vel mas, vel fæmina, vel Androgynus esset. Insuper brachia, & crura infantis osse continuo rigebant sine iuncturis, cubitis, & poplitibus. Manus, & pedes erant penduli tanquam fracti: hic

IIII.

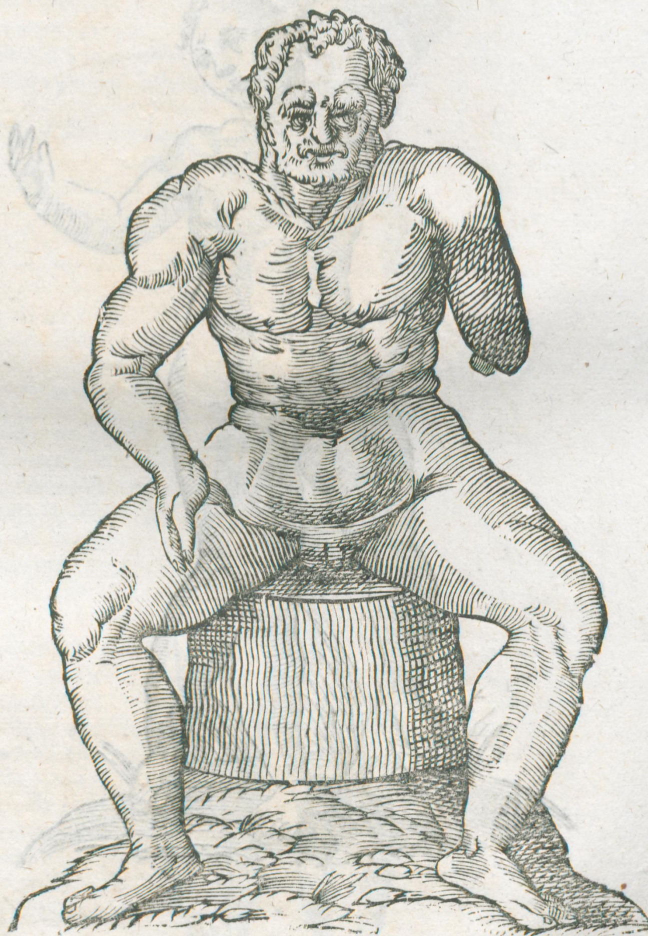
I. Fœtus vnico brachio.

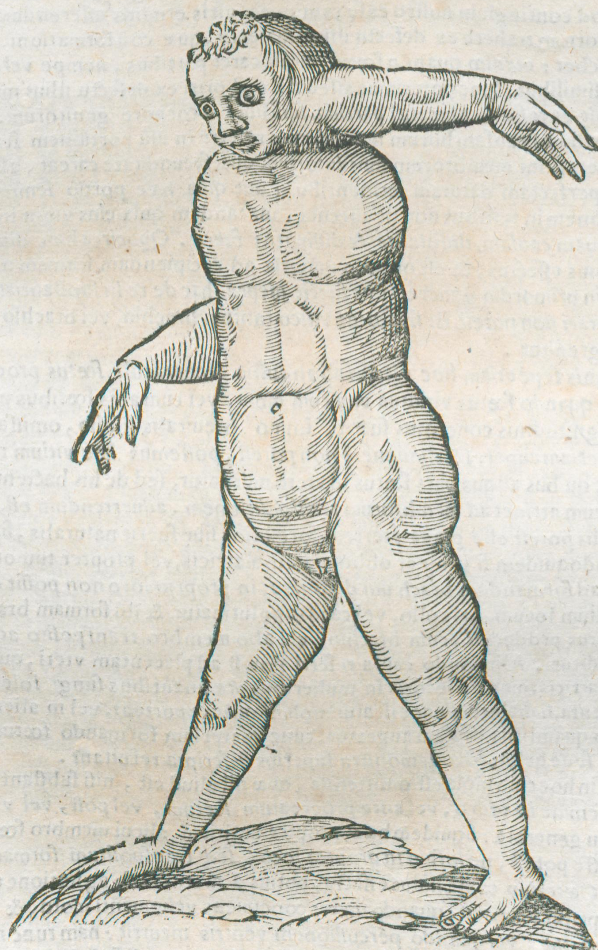
II. Puer vnico brachio, & tribus pedibus.

III. Monstrum altero brachiorum mutilato.

IIII. Infans brachio tranſpoſito.

partus mortuus in lucem egreſſus eſt, quamuis in aluo materna viueret, cuius figura in numero IIII. collocatur.

L.2. de Gen. An. c. 3.

In inquirendis horum monſtrorum cauſis, non erit confugiendum ad monſtrificos genitores: quandoquidem, iuxta Ariſtotelis doctrinam, ex parentibus læſis, atque mutilis, filij interdum mutilati, & interdum minimè læſi oriuntur. Namq; vbi deficit vigor paterni ſeminis in conformatione alicuius partis, interdum virtus ſpirituoſa ſeminis materni ita operatur, vt in procreatione illius membri, defectum paterni ſeminis ſuppleat. Verùm, in hoc caſu, omnes Authores in hanc veniunt ſententiam, monſtra mutilata ex inopia materiæ originem trahere. Verum quidem eſt, quòd, in hac aſſignanda cauſa, hac diſtinctione poſſumus incedere, nimirum dicendo partus monſtrificos, vel magnis partibus corporis, veluti brachijs eſſe mutilatos, vel paruis tantummodo partibus carere. Quoniam ſi magnæ partes, vt brachia deſint, quod contingit in noſtro caſu; tunc cum viris eruditis aſſerendum erit, talia monſtra ortum trahere ex defectu illius materiæ, quæ conformationi illius partis competebat: etenim quando fœtus paruis caret partibus, nempe vel oculo, vel aure, & ſimilibus, tunc poterimus aſſeuerare id oriri ex defectu illius materiæ, quæ dimanauit ex reſiduo alimenti partium ſimilium in corpore genitorum.

Materiæ defectus quid operetur.

A

Niſi velimus cauſam horum monſtrorum referre in illã portionem ſeminis dicatam generationi membrorum mutilatorum, quæ fęcunditate careat, alijs partibus ſeminis perfectam naturam retinentibus: aut quia hæc portio ſeminis vltimam perfectionem in teſtibus non ſit aſſecuta; aut tandem quia eius vigor in vtero propter aliquam cauſam, diſſolutus, & diſſipatus fuerit. Quocirca hinc dimanauit alia ratio huius effectus, & eſt quando materia ad recipiendam formam membri deficientis, in primordio generationis fuerit inepta: hac de re in ſubſtantiam viuentem tranſmutari non poteſt. Et ſic fœtus vnico tantum brachio, vel brachio mutilato in lucem egreditur.

Materia inepta ad formam.

B

Quamuis ſepè etiam hoc vitium ab anguſtia receptaculi fœtus prodeat, & potiſſimùm quando fœtus vitiatus vnà cum mola, vel cum alijs fœtibus perfectis, & iuſtæ magnitudinis conceptus fuerit. Immò, breuitatis ſtudio, omiſſa phantaſia, quæ materiam augere, & diminuere non poteſt, poſſemus hoc vitium reducere ad morbos, quibus aliqua pars fœtus in vtero mutilatur, ſed de his hactenus.

Morbi vis

Quantum attinet ad membrorum tranſpoſitionem, aduertendum eſt, quòd cauſa principalis poteſt eſſe praua vteri conformatio, ſiue fuerit naturalis, ſiue aduentitia: quandoquidem ſi propter obliquitatem matricis, vel propter tumorem eiuſdẽ, materia ad formandum brachium deſtinata, in proprio loco non poſſit dilatari, delata in alium locum, vel collo, vel capiti agglutinatur, & ibi formam brachij induit. Hinc fœtus productus, cum brachio, vel alio membro tranſpoſito ad vitales auras egreditur. Aliquando cauſa referri poteſt ad placentam vteri, quæ adhærens fundo matricis, munere iecoris in mulieribus prægnantibus fungi ſolet. Hæc igitur placenta, ſi maiorem nanciſcatur molem, quàm oporteat, vel in alieno ſitu à naturali ob quamlibet cauſam augeatur, tunc materiam formando fœtui dicatam à naturali ſede pellit: ideoq; monſtra ſuperius deſcripta reſultant.

Cauſa trãſpoſitionis partium.

C

Neq; in hoc caſu mola eſt omittenda, quæ nil aliud eſt, niſi ſubſtantia carnis ex vitiato ſemine in vtero, vel ante procreatum fœtum, vel poſt, vel vnà cum ipſo conceptu generata: ſiquidem hæc, propter duritiem, alicui membro fœtus impedimento eſſe poteſt, ne ipſum in proprio loco, ſed tranſpoſitum formam propriam induat. Cæterùm cauſa huius effectus potius à motu, & ab agitatione materiæ ſeminalis pendere poteſt; quando mater concipiens vehementi motu, & vaga agitatione vexatur, vel quando percuſſionem ventris incurrit: nam tunc illa materia, quæ ad fœtus formationem ſpectat, diuellitur, & à naturali ſede in alienam tranſponitur; hacq; ratione brachium, quod ex humeris pendere debet, à collo interdum originem ducit.

Mola eſt cauſa monſtrorum.

D

Non negamus quidem, in producendo hoc effectu, imbecillitatem facultatis operari; quæ facultas illa eſt, quæ confuſæ, & rudis materiæ in vtero exiſtentis partes ſegregat, & ad ſedem deſtinatam tranſmittit; quando igitur talis facultas, ob languorem, ſuo munio non fungitur, & virtus formatrix magno vigore potitur;

Imbecillitas facultatis.

tunc

tunc magnum impendet periculum, ne membra absq; vllo ordine in fœtibus progignantur.

Præterquamquòd Natura in conformatione partium fœtus à visciditate, & lentore materiæ interdum impeditur, ne vnicuique membro suam sedem distribuat: etenim materia tenax difficulter diuiditur, & tunc vis formatrix valida, in materiam licet in propria sede minime locatam operatur: quandoquidem agens naturale circa materiam dispositam semper versatur, vt illã debita forma induat; etiamsi illa materia à loco destinato fuerit remota.

E

BRACHIA MONSTRORVM MVLTIPLICATA.

NATVRAM aliquando in fœtibus brachia multiplicare obseruatum est in monstris varijs ætatibus in lucem editis. Primùm reuocandus est ad memoriam ille fœtus antea descriptus, in Agro Tigurino natus, anno Domini supra sesquimillesimum trigesimo sexto, vt Conradus Licosthenes historiographus recitauit. Erat enim refertus tribus brachijs, & totidem pedibus; quamuis postea duo haberet capita, fuitq; valdè similis illi, qui apud Heluetios in Pago Gossouu, ante sexennium in lucem prodijt.

F

Monstrum tribus brachijs natũ.

Immo Iulius Obsequens monimentis mandauit, P. Crasso, & M. Iuuentio Consulibus, fœtum tribus brachijs refertum ab vtero muliebri emersisse. Iacobus etiã Rufus in opusculo de conceptione, & generatione hominis, meminit pueri tribus brachijs, & totidem pedibus præditi, qui, vt historia Romana recenset, Venafri ortus est, cuius fœtus effigies in figura I. monstratur.

I.

Quid? aliquando pusiones quatuor brachijs fuisse conspectos historiæ memorant. Etenim collegimus ex Licosthene, quòd anno ante natum Christum supra centesimum sexagesimo secundo, Theatri Sedicini infantem quatuor brachijs, & totidẽ pedibus visum fuisse. Quamuis alij, vt Ioannes Georgius Schenchius legant hunc puerum Theani esse ortum, M. Marcello, & P. Sulpitio Consulibus. Item, ex relatione Iulij Obsequentis, anno ante Christum natum sexagesimo supra centesimum, T. Gracho Consule, partum quatuor brachijs insignitum Antiquitas conspicata, & admirata fuit. Rursus anno ante natiuitatem Christi centesimo trigesimo tertiò, puer ex ancilla quatuor brachiis, & totidem pedibus, referente Licostene, ortus est.

G

Monstra quatuor brachijs nata.

Monstrum ex ancilla natum.

Iterum anno Domini supra millesimum, & trecentesimum octuagesimo nono, in Italia, authore Licosthene, infans quatuor brachiis, & totidem pedibus visus est, qui cælesti lauacro asperfus, illicò expirauit. Hic puer monstrificus fortè conuenit cum illo, qui in Italia natus esse perhibetur, eo tempore, quo Veneti, & Genuenses fœdus inierunt. Alioquin anno supra millesimum, & quadringentesimum decimo tertio, uisa fuit puella sed biceps quaternis brachiis, & totidem pedibus prædita, quæ in Boioaria Aquilonari inter Danubium, & Alemanum fluuios auras vitales hausit.

H

Propè Esselinguam Neccari, anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo octauo, ex historia Licosthenis, monstrosus infans fuit conspectus cum quatuor brachiis, & totidem pedibus. Immò subsequenti anno, vt annotauit Iouianus Pontanus, nimirum anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo nono, die nona Ianuarii, mulier in Germania infantem masculum quaternis brachiis, & totidem pedibus refertum enixa est. Huic alium similem narrat vidisse Iacobus Rufus Chirurgus Heluetius genitalibus maris, & fœminæ refertum eius figuræ, quæ in icone II. delineatur.

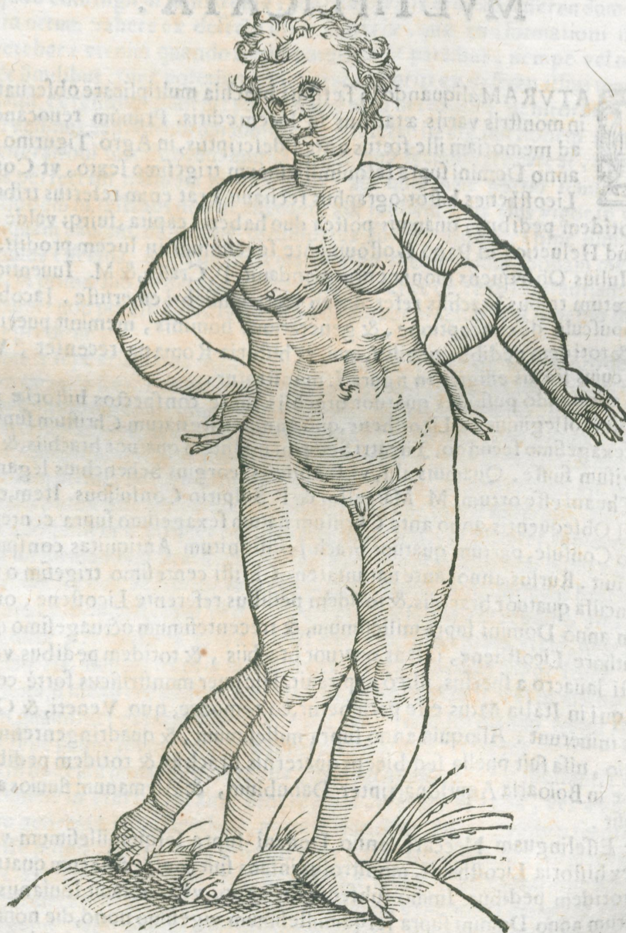
Monstrum brachijs quadruplicatis.

II.

Pariter, ex Iacobo Rufo, in Anglia, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo non procul ab Oxonia, puellus biceps, quatuor brachiis, & vnico ventre natus est. Denuo die vigesima septima Decembris anni supra sesquimillesimum

lesimum

I. Puer tribus brachijs, & totidem pedibus natus.

II. Fætus quaternis brachijs, & pedibus.

leſimum quinquageſimi quinti, in pago Freyuuecrk non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ, puer, quatuor brachiis,& totidem pedibus, ſed capite duplici fuit obſeruatus, qui ab aluo vxoris fabriferrarii exiuit: quamuis Licoſthenes tradiderit ſexum huius fætus fuiſſe ignotum, quoniam ſedem genitalium vmbilicus tantùm occupabat.

Manus quatuor cũ ſex digiti.
III.

Intelleximus etiam à viris fide dignis, nuper in Agro Ferrarienſi, nempe anno ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo nono, die vigeſima quarta Iulii, veſpertino ingruente crepuſculo, monſtrum quatuor brachiis inſignitum in lucem prodiiſſe, cuius ſingulæ manus ſex digitis erant refertæ. Nos in præſentia exhibemus Lectori ſpectandum monſtrum hermaphroditicum quatuor brachiis,& pedibus integratũ, cuius icon in publico Muſæo inuenta eſt III. A

Circa multiplicationem brachiorum, Authores inter ſe ſententiis variant; quandoquidem Conradus Licoſthenes, in ſua hiſtoria duobus in locis de brachiis multiplicatis verba facit, & ſemper vbiq; hæc plura brachia Nationibus quibuſdam aſſignare videtur, quaſi nobis inſinuare velit, homines tot brachiis refertos inter monſtra non eſſe recenſendos.

Homines multis brachÿs in India.
IIII.

Horum meminit Primitùs, quando recitat. A' Luſitanis nauigantibus, in medio itinere ad Calecuthum, vbi Cynoſura videri non poteſt, reperti ſunt in quadam inſula homines duobus brachiis, & totidem manibus in dextro latere muniti, auribus aſininis, & facie humana, qui more ceruorum currunt. Alibi verò, ex aliorum pariter relatione, ſcriptis mandauit hæc verba In Geſtis Alexandri Magni Macedonum Regis legimus, in India homines verſari ſex brachiis, & totidem manibus refertos, qui toto vitæ curriculo nullam valetudinem aduerſam incurrunt; quorum effigies in icone IIII conſpicitur: ſi tamen Licoſthenes, in his ſcribendis à recto veritatis tramite non receſſerit, quod in dubitationem vertitur Quandoquidem ſi Natura in conformandis fœtibus errans, interdum ſepticipites generauit, vt ſuperius fuit demonſtratum, cur aliquando pueros etiam ſex brachiis refertos,& hexachiros producere non potuerit? qui poſtea, Alexandri Magni aetate, obiter in aliqua regione remota conſpecti, tanquam variæ hominum ſpecies fuerint crediti; ſed de his legenda eſt Rubrica differentiarum capitis primi huius hiſtoriæ, vbi hæc figura V. erat collocanda. B

Cauſa monſtri multis brachÿs præditi.

Si vili partus monſtrifici ex vberiori ſeminis copia cauſam ſortiri feruntur, proculdubiò monſtra multis brachijs referta ad prædictos partus reducenda ſunt. Propterea quòd Philoſophorum, qui de monſtris ſcripſerunt, ſententia eſt, ſi quando animal ſua natura vniparum, vt homo, plus materiæ ſeminalis in congreſſu excreuerit, quàm neceſſe ſit ad vnius animalis procreationem, fieri non poſſe, vt ex ea tota materia vnum tantummodo animal generetur: propterea inde, vel gemini, vel plures fœtus reſultant. Hinc fit, vt poſtea huiuſmodi partus portenta, & monſtra eſſe ferantur; quoniam, prætèr conſuetam naturæ legem, procreantur. Quamobrẽ partus ſuperfluis partibus integrati, quarum exempla in ſuperioribus figuris habentur, eamdem eſſe cauſam, quæ Geminorum, & multiparæ generationis, aſſeueramus. C

Partus monſtroſi in Italia.

Monſtra ſunt breuis vita.

Etenim ex copioſioris ſeminis effuſione, quàm pro natura partus requiritur, multiplicationem partium fieri liquidò conſtat. Sic narrat Diuus Auguſtinnus, ſua ætate natum in Oriente puellum, cuius partes ſuperiores erant duplicatæ, cum tamen inferiores partes tantummodo ſimplices eſſent: nam quatuor brachia, & quatuor aures habuiſſe perhibetur, qui tamen aliquandiù vixit. Pariter Cælius Rhodiginus diuulgat viſos fuiſſe olim in Italia duos partus monſtrificos huius generis, nimirum qui partes multiplicatas habebant, quorum alter maſculini, alter fœminini ſexus erat; ſed mas citò interijt, cum tamen fęmina, præter omnium expectationẽ, ad annum vigeſimum quintum vitam produxerit, & tamen hoc conditionibus monſtrorum aduerſatur, quoniam hæc ferè ſemper breuioris vitæ eſſe dicuntur: ſiqui dẽ dum inuita Natura oriuntur, pariter etiam viuunt. Ex his igitur breuiter expoſitis, vnuſquiſq; cauſam monſtrorum multis brachijs præditorum elicere poterit, quę in excedenti vbertate materiæ conſiſtit. D

VITIA-

III. Monstrum hermaphroditicum quatuor brachijs, & totidem cruribus.

IIII. Homo ſex brachijs refertus.

VITIATA MANVVM, ET DIGITORVM CONFORMATIO.

E CVI hoc mirum videri non debet, si non pluribus complectamur monstrosas manus, quàm brachia: quandoquidem hæ partes adeo simul copulatæ sunt, vt Authores alteram pro altera identidem nominẽt. Namq; certò certiùs est quòd Historiographi describentes fœtum sine brachio, ipsum sine manu natum esse pronunciarunt, & vicissim monstrum sola manu mutilum brachio carere retulerunt. Etenim Licosthenes in Chronicis, posteritati mandauit, quòd anno Mundi septingentesimo septuagesimo quarto supra tria millia, in Piceno, puellus truncis manibus ortus est, & Hali Rodoham in commentarijs ad artem Medicinalem Galeni, hominem viuum sine manibus se conspicatum fuisse testificatur: quamuis postea vnà cum manibus etiam brachio caruerit.

Monstrum sine manibus.

Pariter Aretij, anno Mundi septingentesimo nonagesimo secundo supra tria millia, puer vnimanus visus est, si veritas in Historijs inuenitur. Item Romæ, anno F Mundi octingentesimo septuagesimo secundo supra tria millia, ancilla puerum altera manu mutilum edidit. Et Iulius Obsequens meminit puellæ sine manu natæ Priuini.

Schenchius autem in Obseruationibus describit puellam manibus truncatam, non à natiuitate, sed quia vi morbi deciderant, non secus ac si ferro amputatæ fuissent, trunco tamen illæso; hac de re in vijs eleæmosynam quæritabat. Iacobus autem Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis, infantem manibus mutilatis à natiuitate se obseruasse testatur; cum tamen reliqua corporis forma iusta, & perfecta esset, & rationem monstrosi partus imperfectio semini attribuit. Huius effigies in cone I. exprimitur.

Lib.5.cap.6

I.

Puellam pariter trunca manu, cum quodam tumore, vnde manus prodire debe- G bat, Leuinus Lemnius se obseruasse fatetur. Hanc igitur contrectandam Parentes illi libentissime exhibuerunt: ideo Leuinius contactu deprehendit in tumore illo articulos, qui Naturæ munere erant erupturi, conuolutos, atq; in se se retortos, itaut nullum digitorum rudimentum præ se ferrent. Quandoquidem omnes partes manus, quibus illa explicari, & complicari solet, in primordio generationis delituerunt. Tunc igitur, hoc animaduerso, erratum, & vitium naturæ inde contractũ pronunciauit; quia illa facultas formatrix, quæ procreationi fœtuum famulatur, aliquo impedimento prohibita fuit quominus articulos perficere, & illos in spatiosam, & decentem manum formare, & extendere potuerit.

L.4. de Occult.nat. mirac.c.7.

Nam mater huius puellæ lienis duritie laborabat, & quoniam fẽmellæ in materna aluo morantes in latus sinistrum declinant, vbi lien residet: hinc coniectauit Le- H uinus, quòd illa vitiata manus, ex affectione, seu tumore huius visceris, cui manus monstrosa tanquam scopulo adhærebat, informem, & indecoram figuram consequta fuerit.

Causa prædicti vitij.

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit relatum, impedita suas non obit functiones in formandis manibus fætuũ, vicissim ab alia causa sollicitata digitos manuũ, & pedum in aliquo fœtu ita multiplicat, vt infans quandoq; duplicatas manus in vtroq; brachio, & geminatos pedes in vtroq; crure gestare videatur.

Manuum multiplicatio.

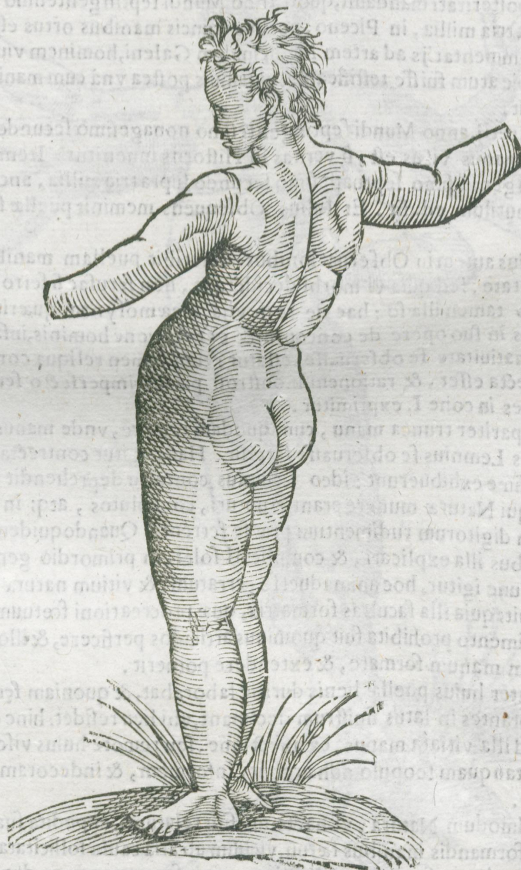
Huic non dissimilem puellum describit Iacobus Ruffus, in opere de conceptu, & generatione hominis, qui geminatis manibus, atq; pedum digitis, cæteris membris rectè constitutis, in lucem prodijt: quemadmodum icon II. exprimit.

Lib.5.

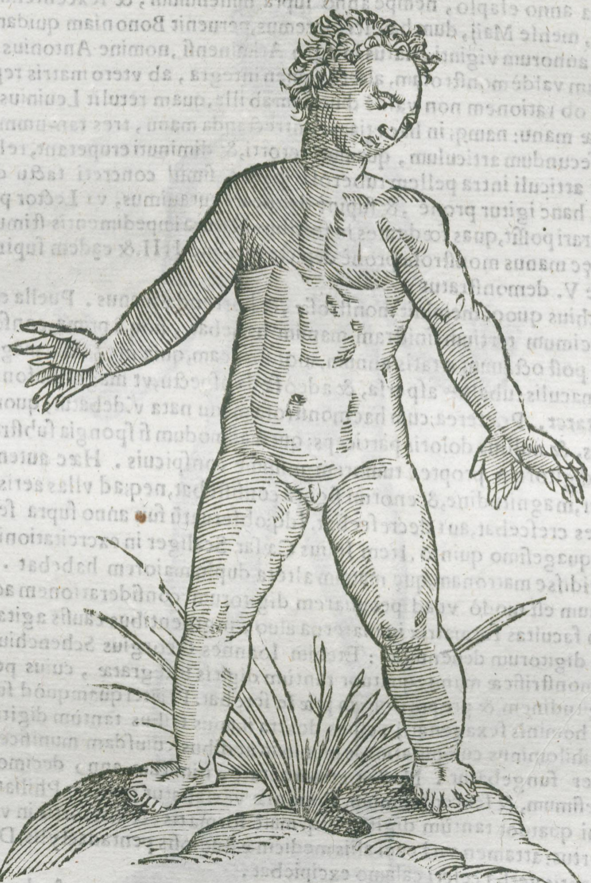
II.

Amplius, ex Iulio obsequente, puer quadrimanus memoratur, natus anno Mundi octingentesimo trigesimo supra tria millia. Et nuper Terracinæ quadrimanum fœtum multi conspexerunt, & admirati sunt.

I. Infans manibus mutilatis.

II. Infans geminatis digitis.

Inſuper Natura in conformandis fætuum manibus, alijs impedimentis vexata, & alijs cauſis ſollicitata, manus quidem, & pedes æquo, & conuenienti digitorum numero integratas generat, ſed poſtea manus diſtortas, & alio modo deprauatas producit. Id accidiſse Bononiæ anno Domini ſupra milleſimum, & quadringenteſimum quadrageſimo ſexto, die vltima Decembris, per Hiſtorias conſtat: nam hora noctis octaua natus eſt infans imperforatus, cum dentibus, & labijs fiſſis, ſed manibus, & pedibus contortis: effigiem autem monſtri diſtortis manibus, & pedibus Ambroſius Pareus exhibet, qualis in icone III. conſpicitur.

Manus diſtorta.

III.

Diſtortio manuum in memoriã reuocauit manum deprauatam hamatam, & mõſtrificam in materna aluo conformatam, occaſione gammarorum, cuius hiſtoria legenda eſt apud Schenchium libro quinto obſeruationum recognitarum.

A

Præterea anno elapſo, nempe anno ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum quadrageſimo, menſe Maij, dum hæc ſcriberemus, peruenit Bononiam quidam mendicus ætatis annorum viginti, natus in agro Ariminenſi, nomine Antonius, qui manum alteram valdè monſtroſam, altera tamen integra, ab vtero matris reportauit; & fortaſſis ob rationem non valdè diuerſam ab illa, quam retulit Leuinius in tuberoſa puellæ manu: namq; in hac etiam contrectanda manu, tres tantummodo digiti vſq; ad ſecundum articulum, quamuis retorti, & diminuti eruperant, reliqui verò digitorum articuli intra pellem tuberoſæ manus ſimùl concreti tactu deprehendebantur, hanc igitur pronè, & ſupinè delineari curauimus, vt Lector perpendere, & admirari poſſit, quas fœditates in fœtibus Natura impedimentis ſtimulata procreet. Hęc manus monſtroſa pronè depicta in icone IIII. & eadem ſupinè effigiata in icone V. demonſtratur.

Cauſa manus vitiata

B

IIII.
V.

Schenchius quoq; meminit monſtroſæ, & horrendæ manus. Puella enim agens annum decimum tertium ſiniſtram manum habebat, non à prima conformatione vteri, ſed poſt octauum ætatis annum, monſtrificam, quia in tantam magnitudinem aucta eſt maculis ſubalbis aſperſa, & adeò fæda aſpectu, vt magni Bufonis effigiem repræſentaret. Præterea cum hac monſtroſa manu nata videbatur, quoniam tactu erat mollis, & nullius doloris particeps; quemadmodum ſi ſpongia ſubſtrata fuiſset, articulis digitorum propter tumorem minime conſpicuis. Hæc autem manus in eadẽ ſẽper, magnitudine, & enormi figura conſiſtebat, neq; ad vllas aeris, vel Lunæ mutationes creſcebat, aut decreſcebat. Idq; obſeruatũ fuit anno ſupra ſeſquimilleſimũ quinquageſimo quinto. Item Iulius Cæſar Scaliger in exercitationibus diuulgauit ſe vidiſse matronam, quę manum altera duplo maiorem habebat.

L. 5. obſer. obſer. 25.

Exercit. 199.

C

Reliquum eſt modò vt ad peculiarem digitorum conſiderationem accedamus. Siquidem facultas formatrix in materna aluo, ingruentibus cauſis agitata, manus paucitate digitorum deuenuſtat: Etenim Ioannes Georgius Schenchius monſtrat iconem monſtrificæ manus quatuor tantùm digitis integratæ, cuius pollex inuſitatã longitudinem, & proportionem præ ſe ferebat. Præterquamquòd ſuperius meminimus hominis ſexagenarij, cuius dextra manus tribus tantùm digitis erat integrata; nihilominus computationis munio in aedibus cuiuſdam munificentiſſimi viri diligenter fungebatur. Noſtra etiam aetate, nimirum anno decimo quarto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, Bononiæ verſabatur quidam Philiater Tridentinus, qui quatuor tantùm digitis, iiſq; malè formatis, & contortis in vtraq; manu erat refertus: attamen vnà cum aliis medicinæ ſtudioſis pentadactylis, Doctoris publicè legentis verba celeri calamo excipiebat.

Mala digitorum conformatio.

D

Monſtroſum puerum, & digitis diminutum annorum nouem Ambroſius Pareus obſeruauit Lutetiæ, anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo tertio, qui natus erat Parpauillæ pago, ſex à Guiſio oppido milliaribus, ex Petro Renando, & matre Margherita genitus. Huic duo tantùm digiti in ſiniſtra manu erant, brachio tamen non inuenuſtè formato vſq; ad cubitum; & inde vſq; ad duos digitos valde deuenuſtato.

L. 24. c. 5.

Deinde cruribus carebat, & à nate ſiniſtra figura pedis imperfecta quatuor tantùm digitis diſtincta proferebatur, & ex medio dextræ natis duo digiti erumpebant, quorum vnus genitali virili erat admodum ſimilis. Effigies huius puſionis apparet in figura VI.

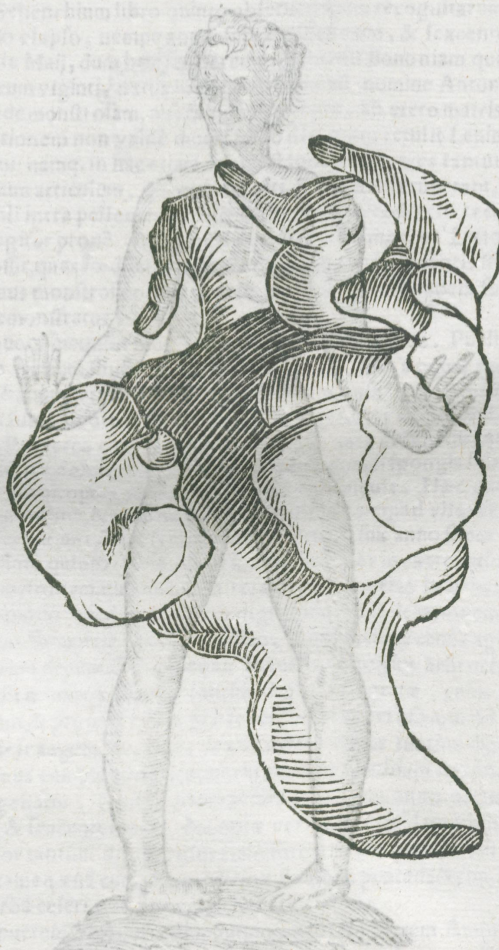
VI.

Cæterùm

III. Fœtus diſtortis manibus, & pedibus.

IIII. Manus monſtroſa pronè picta.

V. Eadem manus monstrosa supinè picta.

VI. Puſio digitis diminutis.

Cæterũ veluti Natura fœtũ quãdoq; digitis diminutis cõstituit; assimiliter interdũ superfluos procreat. Quandoquidem in manibus, & pedibus obseruantur aliquando παραφύσεις, nimirum agnationes, quando superfluus adnascitur in manu, vel pede digitus, ratione vbertatis materiæ. Visus est enim interdum homo senis digitis in vtraq; manu, & sextus inter annularem, & auricularem erat locatus, mobilis tamen, & ad vsum, sed manus erat insignis latitudinis. Quamquam Paulus Aegineta huiusmodi digitos superfluos quandoq; totos carnosos, nec nõ malè formatos, & aliquando immobiles esse scripserit. Hanc sententiam confirmare videtur Hali Rodohã in Commentarijs ad artẽ medicinalem Galeni, dum multoties sextum digitum additum vidisse retulit.

Digiti superflui.

E

Hæc etiam fuit doctrina Plinij, & Petri Criniti, qui sex digitos in manibus filiarum M. Coriacii fuisse tradiderunt: hac de causa illas sedigitas appellabant. Pariter Volcacium virum in Poetica celeberimum propter eamdem causam sedigitum nuncuparunt, cum eius manibus Natura sextum digitum addiderit.

L. 11. c. 43.

Schenchius quoq; meminit honestæ matronæ senis in vtraq; manu, & pede digitis, quæ postea filiam totidem digitis refertam peperit. Accidit etiam vt, dum prælia in Geth committerentur, ibi obseruaretur homo senis digitis longissimis in vtraq; manu: vt author est Schenchius.

L. obser. 32.

Et Licosthenes anno supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto conspicatus est agricolam Basileę Rauracorum, cum sex digitis in vtraq; manu iustæ magnitudinis, & idoneæ proportionis; Id alia obseruatione confirmat Valeriola, qui adolescentem annorum quindecim Arelatæ cognouit, anno supra sesquimillesimum sexagesimo primo, mense Iulio, qui vtramq; manum sex digitis decoratam, & vtrũque pedem septem digitis integratum gerebat.

L. 4. Obser. 2.

F

Demùm addit Schenchius se nouisse iuuenem, qui indicem manus sinistræ in tres acies distinctum habebat, quæ tres digitulos affabrè repræsentabant. Vidimus, & nos Bononiæ quemdam infimæ sortis hominem cum sexto digito inter annularem, & minimum, sed mobilem, & ad omnes vsus idoneum, quoniam manus insigni latitudine erant refertæ.

Itaq; Natura non modò in diminutione, & auctione digitorum errat, verumetiam manus alia de causa ita deuenustat, vt potius bruti, quàm hominis esse videantur. Id manifestum fuit in illo fœtu nato in Germania, prope Laufferburgum oppidum in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen situm, anno Domini septuagesimo quarto supra millesimum, & ducentesimum, qui, iuxta sententiam Licosthenis, manus, & pedes anseris habuit: veluti in icone VII. conspicitur. Sed nuper in Agro Regiensi, nempe anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo octauo, monstrum huiusmodi manibus, & pedibus natum nobis viri fidedigni retulerunt.

G

Manus more anseris procreatæ.

VII.

Descriptorum in hac Rubrica monstrorum causas inquirentes ordine retrogrado incedemus, dùm primò monstri postremi causas assignabimus, & deinceps aliorum quóque meditabimur. Cum igitur monstrosus puer vltimo loco delineatus, manus, & pedes alterius speciei animantis habeat, illum ex diuersis speciebus animalium integratum constituemus: ideoq; ad horum monstrorum causas confugiendum erit. Harum prima est languor virtutis generantis; dum enim in vna vel pluribus seminis portionibus hæc languescit, non potest inde determinata particula prodire. Nisi velimus asserere vim seminis aliquando in alienam naturã degenerare, & quando degenerat, tunc partes monstrosi partus, veluti in manibus, vel pedibus monstriferæ nascuntur: sicq; forma, pedum figuram pedum anseris vel vituli referunt.

Causę monstrorum peculiares.

H

Deinde principium materiale fœtus inter has causas est recensendum: quandoquidem, cum non sit optimè dispositum ad recipiendam manuum, vel pedum formam, tunc induit figuram alterius speciei animalium, & tunc inde pedes anserini, aut asinini facilè resultant.

Insuper prætermisso vitio virtutis alentis, & alimenti, necnon morbo, quæ omnia possunt partes fætuum in alienam naturam transfigurare; accedemus ad imaginationem, quæ in parentibus, & potissimum in matre vtero gerente ita operatur, vt nota rei ab ipsa desideratæ in partu imprimatur, Quare si auidè appetat pedes vituli,

Imaginationis uis.

VII. Infans manibus, & pedibus anserinis.

tuli,aut anſeris fieri poteſt, vt facilè partus pedibus vitulinis, vel anſerinis refertus in lucem prodeat.

Quamuis non ignoremus id ad parentes monſtroſos, & aliquando ad nefariam venerem referendum. Nihilominus hac in re phantaſia primas tenere videtur; quoniam nouimus honeſtam mulierem vtero gerentem, quæ ab eſu oui anſeris timuit, ne aliqua pars anſeris in fœtu imprimeretur, & digiti manuum fœtus membrana quadam, inſtar pedum anſeris, diſtincti in lucem prodierunt, quæ poſtea, Chirurgi ope diligenter ablata fuit. Item prætermittimus aliam cauſam nempe vim Cacodæmonis, qui varijs rationibus infantes in vtero exiſtentes deprauare poteſt.

Vis Cacodę monis.

E Inſuper miſſam facimus cauſam monſtrorum, quę multitudine, & diminutione manuum, & digitorum deturpantur: ſiquidem hæc monſtra ex vberiore, & deficiente materia originem trahere iam manifeſtatum eſt. Deſcendemus igitur ad illos partus, qui diſtortione membrorum fædati in lucem egrediuntur etenim hæc monſtra vt plurimùm ex praua collocandi corporis conſuetudine ortum deprauatum contrahunt.

Eſt id in mulierum grauidarum genere calamitoſum, dum hoc vitium non modò matris, ſed etiam prolis in vtero concluſæ corpus diſtorquet, & peruertit. Etenim mota quolibet modo muliere, omnia etiam, quæ in illius vtero ſunt moueri neceſſe eſt. Præterea illæ mulieres, quæ ſubligaculis, faſcijs, aut arctis veſtibus corpus comprimunt, ſobolem quoq; repandam, diſtortam, gibbam, pedibus, manibusq; F obliquis enituntur: quemadmodum in icone ſuperius delineata licet intueri.

Cauſæ diſtortionis membrorũ.

His addendus eſt ictus, & lapſus ab alto, quæ occaſiones, & ſimiles iniuriæ ad grauidam mulierem attinentes, neceſſariò etiam ad prolem ſpectabunt, & penetrabunt. Quamobrem oſſa tenella fœtus interdum franguntur, intorquentur, luxantur, aut alia quauis enormi fœditate deprauantur. Prętérquamquòd huiuſmodi violento caſuum incurſu, & concuſſo vehementius toto corpore, rupta, & aperta vena, hæmorrhagia emergit: hac de re fœtui alimentum ſubducitur. Hinc poſtea minuta, tenuis & planè monſtroſa proles reſultare ſolet.

Caſus ab alto quid præſtet in fętu.

G

DE PRAVA VENTRIS, & GENITALIVM CONSTITVTIONE.

CAP. V.

VPEREST, vt ad deprauatas alui, & genitalium partes ponderandas accedamus. Scribit Heſiodus in Melpomene Herculē quódā inueniſse in antro virginē ancipitis naturæ, quoniā partes infra vmbilicū in effigiē Serpētis deſinebāt; veluti in Hiſtoria ſerpentū fuit recitatū. Deinde in Thracia paulò ante Mauritij Romanorũ Regis obitũ, H horrēdũ mulier mõſtrũ edidit, quod vmbilico tenus rùdimētũ humanæ formæ præſe ferebat, ſed partes alui in piſcē terminabātur, quod, Mauritij iuſſu, fuit interfectũ, & mater, quia nihil ad hoc monſtrum contuliſſet, culpa fuit abſoluta; vt in capite antecedenti, iuxta ſententiam Licoſthenis, enucleauimus.

Huc reuocanda eſt memoria illius mõſtri in capite bicipitum commemorati; quod natum eſt anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo octauo, menſe octobris, inter Augeram, & Tortonam, quod circa nates ſpatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine ferè quinq; digitorum, quæ foramen podicis tegebat, vt in quadrupedibus caudatis obſeruatur. Genuæ quoq; anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quinto, ex muliere Galla inibi habitante natum eſt monſtrum bifrons inſtar Iani, de quo ſuperius egimus, ſed pręter hanc deformitatem, ex eius dorſo inteſtina prodibant, & circa partem inferiorem ventris, hepar pendebat ex vulua

Monſtrum humanum caudatum.

I. Infans aperto ventre.

prolapsum: nam hoc monstrum vtrumq; sexum participabat, & iuxta partem dextram mas, & iuxta læuam fæmina erat.

Huic non multum dissimile fuit monstrum à Lichostene delineatum, quod natũ est in Ploa Vortlandię oppido, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo septimo. Erat enim infans ventre carens, & intestina, aperto corpore ex thorace dependebant, & vmbilicus in sinistra tibia apparebat. Præterquamquòd pedes versus caput inclinabant, & caput erat acuminatum instar Cidaris, quemadmodũ in figura I. depingitur.

I. *Puer aluo aperta.*

E Alium huius generis casum memorat Licosthenes, qui accidit anno Mundi octingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, & ante partum Virginis centesimo quarto, Nursiæ, vbi gemini ex muliere ingenua nati sunt, scilicet puella integris omnibus membris, nec non puer aperta aluo, vt conspicerentur intestina, & in parte posteriori solidus, qui emissa voce expirauit.

Aliam quoq; ventris deformationem Ioannes Georgius Schenchius Hagenoẽsium Poliater obseruauit Hagenoæ Alsatiæ, anno sexto supra millesimum, & sexcentesimum, in cadauere infantis, qui nonnullos etiam dies superuixerat. Is à prima in vtero conformatione, vmbilico tenus, foramen rotundum atq; patulum ad intima ventris viscera, aperta via, penetrans, quasi pugione confossum miro spectaculo obtinuit: quapropter alimenta, & excrementa per hoc vulnus naturale statim effluebant.

F Deinde cadauere aperto, cæteris partibus integris, corpus vesica destitutum, & ano imperforato fuit inuentum. Quamobrem monstriferi corporis causam inuestiganti relatum fuit prægnantem fæminam, persecutione mariti, per districtũ gladium territam fuisse, & se se, ad euitandum mariti iracundi impetum, in angulum domus contulisse; quæ imaginatio matris erga fœtum, eidem facilè notam ensis in ventrem adacti imprimere potuit: immo hæc corporis contractio, & compressio in angulo ædium defectui vesicæ, & imperforationi occasionem præbuit.

Vis phantasię.

Neq; volumus prætermittere hominem annorum triginta Burgundum ventre male conformato delineatum in icone II. qui peregrè proficiscens, dum Bononia transiret, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, Martio mense, perhumaniter hospitio fuit exceptus in ædibus Xenodochij Diuo Franisco dicati, vbi innumeri ferè peregrini, singulis annis, hac transeuntes diuersantur. Etenim PerIllustris Dominus Vincentius Tanarius Patritius Bononiensis in Musarum studio nulli secundus, & rerum naturalium diligens inuestigator, qui tunc ex officio has ædes hospitales reuisebat, animaduersa ventris huius hominis fæditate, Excellentissimos, & Eruditissimos viros Ioannem Augustinum Cucchium, Pompeũ Bolognetum Ioannem Antonium Godium, Andream Marianum, Bartholomeum Massarium, Hyacinthum Ambrosinum fratrem meum, Franciscum Gallettum ad hoc curiosum, & monstrosum spectaculum accersiuit. Quare hi omnes Philosophicæ, & Medicæ facultatis Doctores, præsentibus multis philiatris, ventre diligenter inspecto, & contrectato, obseruarunt illi omnia inesse, quæ explanantur per patentes litteras Doctorum institutionis Mædicæ Vniuersitatis Aquensis datas Aquis, in Aula Regia Vniuersitatis, Calendis Iulij, anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo nono; itaut illis aliquid addere superfluum esse existimarunt, præter nonnulla condylomata, ex imò ventre pendentia, quapropter illas in præsentia recitare non piguit sunt autem huius tenoris.

II.

G

Doctores qui interfuerunt.

H

Nos Percelebris Vniuersitatis Aquensis Doctores Medici, & Professores Regij, singulis, ad quos hæ nostræ peruenerint inscriptiones, fidem facimus nobis obuium Stephanum Veauuois Diacæseos Bituricensis, accurrata mentis, & oculorum acie, lubenter in schola medica lustrasse, cuius ventris, & obscænarum maximè partium monstrosa planè extat conformatio: siquidem, præterquamquòd nullis est interstincta vmbilici rugis totius abdominis protensa moles in extrema imi ventris parte non deligati, sed velut cicatrice obducti vmbilici vestigium cernitur tanquam ossi pubis adhærens, è regione vesicæ, & ventri infixa conspicitur caro fungosa exquisitioris tamen sensus, saturatæ rubedinis cæcis spiraculis peruia, per quæ continuò, & sensim sine sensu stillat indefinenter vrina; quæ num à promi-

Littera patentes Doctorum Aquensium.

II. Homo ventre male conformato.

minente, & extra abdomen detrusa carnosiore ceruice vesicæ, aut eiusdem musculi ianitoris vicem gerente oriatur, vel formatricis errore, & seminalis materiæ agitatione ex inuersis, & in orbem flexis cauis illis mentulam efficientibus corporibus, & ad glandem mox coeuntibus promanet, aut solidus existat adnatus fungus, stabilire est difficillimum. Verùm desuper carni huic irriguæ grandioris nucis magnitudinem vix excedenti succedit altera subter locata neutiquam perforata speciem glandis referẽs, quæ digitis pressa indolet, nec spiritibus impletur, nec distenditur, nec rubet, sed flaccida, corrupta, & pallida visitur, Præputium vinculo alligatum subtus demititur: ad latera versus inguina non foras obducti, neque penduli, sed intro, & satis profundè latentes vtrinque tractantur testes orbicularis, & paulò oblongioris figuræ, vagina, & inuolucro sola linea discreta in scroti locum contecti. Ex quibus nostram inde mentem promimus prædictum Stephanum: licèt ab ortu ad annum vsque decimum octauum, ex ipsius relatione, fœminei sexus fuerit creditus, verum tamen re vera existere, quoniam viriles intus, & extra licèt maligna conformatione præditas sortiatur partes. Hactenus Medici Aquenses.

Constructio pudendorũ.

E

Deinde hic homo, præter hanc ventris fœditatem, quæstus gratia, ob curiositatem, se imperforatum esse simulabat, & hanc solidam ani conformationem multi credebant, quia foramen podicis non in loco consueto, sed in perinæo versus sedem genitalium occultabatur.

F

Ventrem quoque monstrosum, & admirandum in Brutis quandoque licet obseruare. Nuper Germania, referente Licosthene, ventrem capræ cornutum vidit: siquidem per illam regionem, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto, à circulatore quodam circumducebatur, quæstus gratia, capra tribus cornibus referta, quorum duo caput animalis decorabant; tertium verò ex ventre prominebat,

Capra cum cornu in ventre.

Neque hoc cornu caprinum in ventre natum mirari debemus; propterea quòd cornu tertium in collo Bouis natum obseruauimus. Etenim, præter duo in fronte conspicua cornua cæteris communia, tertium in Bouis octennis medio collo enatum cernebatur, dodrantis longitudine, radice crassa sesquipalmum, in latus dextrum nonnihil propendens mobile, non altius, quàm in cutem infixum, carni tantummodo, & membranis quibusdam annexum, infima sui portione tenellum, adhuc nondum in duritiem concreta substantia, quæ recens in materiam cornu aggesta erat. Verùm superior cornu pars dura, & solidæ consistentiæ, & planè corneæ erat, & eiusdem, cuius cornu, substantiæ, & coloris. Tandem in mucronem sed obtusum, & nonnihil quasi hamatum, seu vncum desinebat. Hanc picturam Doctissimus Antonius Gigas communicabat, qui Epidauri bestiam natam esse asseuerabat veluti in icone apparet.

G

Bos cum tertio cornu in ceruice.

MALIGNA GENITALIVM MARIS, ET FOEMINÆ CONSTITVTIO.

E QVEMADMODVM Natura in cæteris partibus conformandis, iuxta occasionem, quandoq; liberalis, & quandoq; auara est; pariter in procreatione genitalium, eadem ratione interdum vti videtur, dum in maribus mentulam nullam gignit, aut illam geminat. Nam Thobias Cneulinus in Obseruationibus ad Schenchium missis, meminit infantis sine genitali membro nati, cuius loco erat foramen, per quod vrina reddebatur, sed postea scrotum cum ambobus testibus rectè conformatum habebat. Et Haly Rhodoam in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni recitat se vidisse fœtum sine priapo, & sine testibus, quorum loco foramen exiguum à natura fuerat genitum, per quod lotium sensim stillabat.

Puer sine mentula natus.

Vicissim Natura interdum hæc genitalia multiplicat: siquidem Iacobus Vuecherius in Obseruationibus ad Schenchium missis tradit se vidisse Bononiæ in publicis dissectionibus cadauer viri duplici pene referti. & Cardanus infantem rectè constitutum memorat in Britannia natum, cuius genitalia genitalibus erant inserta. F Immo Vessallius in Opere de fabrica humani corporis diuulgat se nouisse Patauij nobilem adolescentem Iuris studiosum, cui in apice glandis duo patentes erant meatus, quorum alter semini, alter verò vrinæ erat paratus. Et vicissim aliqui imperforata glande nati sunt.

Lib. 14. de rer. var. c. 77.

L. 5. c. 14.

Id quod hactenus de mentula declarauimus, de testibus etiam intelligendum esse censemus: etenim Eusebius scriptum reliquit, quod Dorotheus Præsul Antiochenus græcæ, & hebraicæ litteraturæ consultissimus, Eunuchus, nempe sine testibus natus est. Sunt enim Eunuchi qui sine testibus ab aluo materna prodeunt, & Eunuchi quoq; nominantur, qui ante pubertatem testiculis priuantur: licèt tales, ad aliquorum mentem, spadones potius nuncupentur, à verbo græco σπαῶ, vello, quia ijs post ortum testes sint euulsi. G De his quidam Poeta sic canebat.

Testibus exsectis perijt mihi mascula virtus.
Me tamen esse virum mentula testis erit.

Alij verò inter hos euiratos duplex discrimen constituunt, spadones vocitant, qui vno tantùm teste carent, Eunuchos autē ambobus priuatos indigitant. Vtcūquè sit, nulli dubium est, quòd infantes nati vnico tantum teste visi sunt. Cælius Rhodiginus Sillam, & Cottam fuisse viros vnico tantùm teste memorandos diuulgat. Et Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni monimētis mandauit sua ætate vixisse puellum vnico tantùm testiculo prædítum.

Spadones, & Eunuchi.

Lib. 4. lect. ant. cap. 7.

Quod de humano fœtu hactenus asseuerauimus, de brutis quoq; intelligendum esse arbitramur: quandoquidem Trincauella in suis operibus retulit se obseruasse canem vnico tantùm teste natum. Item Cardanus Canem sine vtroq; teste H natum conspicatus est, sed cum bestiam in venerem pronam obseruauerit, tunc testiculos intrinsecè, quamuis non extrinsecè tactu percepit.

Lib. 11. de cur. morb. cap. 25.

Ex altera parte Natura aliquando testes in animalibus multiplicat: propterea quod Rhodiginus periucundam Agatochlis Siciliæ Tyranni historiam publicauit, qui τρίορχεις vocabatur, vel quia, vt multi putabant, tribus testibus esset refertus, vel quia similis esset Triorchi aui ex genere accipitrum, quam Buteonem Ornithologus appellat, quod animal rapacissimum, & in libidinem promptissimum esse perhibetur. Præterea Montuus in Anasceue morborum, & Fernelius in Pathologia, homines tribus testibus præditos memorarunt. Item Scholiographus Hollerij scripsit sibi contigisse videre tertium testiculum in puero Typographi filio. Nos quoq; Bononiæ, annis elapsis, in iuuene Pedemontano Philiatro tres quidem testes obseruauimus, sed tertius duplo minor contrectatione percipiebatur.

L. 1. c. 8.

L. 1. c. 62.

Præ-

Præterea non deſunt qui aſſerant quibuſdam familijs hoc eſſe peculiare, vt tertium habeant teſticulum: nam Bergomi familia Perilluſtris eſt, de qua emerſit Bartholomeus Coleonus fortitudine, & fide apud Venetos clariſſimus, & inſignis, cuius equeſtris ſtatua Venetijs conſpicitur in area Sanctorum Ioannis, & Pauli. Multi igitur ex hac familia tres habuiſſe teſtes perhibentur, & huius rei manifeſtum præſtat teſtimonium ſtemma gentilitium familiæ, quod icone trium nigrorum teſtium inſignitur. Hinc ortum eſt prouerbium Italis vſitatiſſimum. *Coglioni da Bergamo*. Quod non de homine ſtupido, & obſcæno, ſed de re inuſitata, & inaudita paſſim profertur.

Familiæ tribus teſtibus referta.

Ab hac quoq; praua cõſtitutione genitalia mulierum non ſunt excludenda. Namque fœminas naſci atretas, ſcilicet imperforatas, ex multis Schenchij obſeruationibus manifeſtum eſt. Præterquamquod Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, animalia quædam integris partibus monſtroſa appellat, tantummodo quia meatus quoſdam occluſos habent. Tradit igitur oriri fœminas à prima conformatione, ore matricis concreto: quemadmodum aliquando mares, glande imperforata, naſcuntur. Hæc enim praua genitalium conformatio peritas etiam obſtetrices decipit: ſiquidẽ narrat Pineus, quòd Lutetiæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo ſeptimo, in vico Sancti Dyoniſij, mulier quædam noctu infantem enixa eſt, qui feſtinanter ob languorem virium, aqua ſacri Fontis fuit luſtratus, & nomine Ioannæ vocatus, quia fœmina credebatur; ſed paucos poſt dies non ſine magna omnium admiratione mas fuit obſeruatus, & cauſa erroris fuit mala partium genitalium conformatio; etenim penis erat breuior, & in ſuprema parte rimæ abditus, more clitoris, inter duo labia, & nymphas pudendi fœminei: cum duo latera ſcroti tanquam labia pudendi mulieris eminerent; & hac illecebra malignæ harum partium conformationis Obſtetrices ſæpè falluntur.

A

L.4 de Gen. An. c. 4.

Mas creditus fœmina cur.

B

Quapropter eorum opinionem explodere debemus, qui fæmellas in maſculos, tractu temporis transmutari poſſe arbitrati ſunt; cum nulla ſit ratio vel argumentũ, quibus id planè, & præſertim in hominibus probari poſſit. Sunt enim vtriuſque ſexus partes genitales adeò inter ſe diſſimiles, vt diſſimilius quicquam reperiri nequeat. Præterquam quòd genitales mulierum partes ſunt in imo ventris ſitu reconditæ, & renum regioni per vaſa, & ligamenta membranacea alligatæ, quæ abſque magna relaxatione deſcendere non poſſunt. Quocirca partes genitales mulierum in viriles tranſmutari nequeunt.

Cur nõ fiat mutatio fœminę in marem.

C

His igitur intellectis, ob malam conformationem harum partium, puellæ aliquãdo creditæ in viros verti dicantur, dum ſexus virilis detegitur, non autem quia genitales mulierum partes in viriles mutentur: quemadmodum ſuperius in primo capite huius Hiſtoriæ, & in Rubrica tranſmutationum enucleauimus. Huius rei manifeſtum habemus caſum, qui Cataloniæ contigit, ſicuti viri fide digni narrarunt. In quodam igitur Caſtro illius regionis verſabatur puella decem, & octo annos nata, quæ cum alijs colludens ingenti genitalium dolore correpta eſt, quaſi mox eſſet peritura: idcirco Medicus fuit accerſitus, qui diligenter obſcænas partes examinans, aliquid durum ſub pelle pudendi latere obſeruauit; ſicq; nouacula pellẽ dilatauit, & illicò membrum virile cum ſcroto exiuit; nam illius foramen ita erat accomodatum foramini membri fæminei putati, vt inde lotium commodè egrederetur: vnde ſanato vulnere, vxorem duxit, cum qua plurimos annos vixit.

Caſus Cataloniæ.

D

Prauam huius partis conſtitutionem animaduertit etiam Columbus, dum recitat fuiſſe fæminam, cuius vulua à figura aliarum non diſcrepabat, & portio colli matricis prominebat: cum tamen in abdomine, neq; matrix neq; vaſa ſpermatica neq; teſtes reperirentur. Ideoq; non eſt mirandum, ſi in congreſſu ſemper conquereretur.

L. 15. Anat.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Natura in mulieribus etiam pudenda interdum geminat. Nam ex Iulio Obſequente, Schenchio referente, puella biceps geminata vulua nata eſt, ſed mortua C. Lelio, & L. Domitio Conſulibus. Pariter teſte eodem Obſequente, memoratur mulier duplici vulua prædita, quæ C. Claudio, & M. Perpenna Conſulibus orta eſſe perhibetur.

L.4. Obſer.

Deformitates poſtea in pudẽdis mulierum genitæ poſt natiuitatem infinitæ poſſunt recenſeri: propterea quòd Schenchius meminit multarum mulierum, immò virginum,

L.4. Obſer. 86.

ginum, ex quarum inguinibus, aut alis vuluæ tumores carnosi instar strumarum, ponderis librarum viginti ad genua vsq; excrescentes pendebant; substantia autē horum tumorum vberibus vaccarum similis esse videbatur. Ibidem Schenchius recenset mulierem, ex cuius pudendo vena longitudinis, & crassitiei pollicaris pendebat; quamuis clarissimus Mercurialis hanc historiam de mentula muliebri exposuerit. Ibidem Schenchius memorat quamdam matronam, cuius clitoris ad longitudinem, & crassitiem colli anserini excreuit.

Non dissimilis casus nuper accidit Bononiæ. Nam vir quidam cum vxore, quam E per decēnium iniuerat, diuortium facere nitebatur: proptereaquod ad congressum non amplius idoneam esse significabat. Quamobrem pro diremenda coniugum controuersia, duo Medici precibus permoti pudendo huius mulieris conspecto, fidem fecerunt nequè acus cuspidem per genitalium rimam penetrare posse. Interea Excellentissimus Ioannes Augustinus Cuchius in medica facultate nulli secundus eligitur, vt vnà cum Quæsitore fori Archiepiscopalis mulierē visitet, qui primo aspectu forame n pudendi valdè obstructum obseruauit, quia Clitoris adeò excreuerat, vt totam rimam clauderet: nihilominus, ipso eleuato, rimam inuenit ita patulam, vt quicquid crassitudinis etiam brachialis admittere posset.

F

ANDROGYNORVM VARIETAS.

CVM in antecedenti Rubrica obseruatum fuerit aliquando à Natura in maribus mentulam, & in fæminis vuluam geminari. Modò perpendendi sunt illi fœtus, qui vtriusq; sexus genitalia participant. Hi secundùm Pollucem, Concubini, & secundùm alios Androgyni, seu Hermaphroditi nuncupantur. Iuxta hoc distichon.

In quo Mercurij facies, Venerisq; videtur;
Nec vir, nec virgo est, Hermaphroditus homo est.

Cæterùm hos infantes non solùm Androgynos, & Hermaphroditos, sed etiam G διρυεῖς, & ἀνδροθήλυας, & ἀρσενοθήλυας, appellant. Hos admittere videtur Aristoteles, quando in Historia Animalium scribit: quibus contingit gemina habere genitalia, alterum maris, & alterum fæminæ, ijs semper alterum ratum, & alterū irritum redditur. Item Plinius monimentis mandauit, interdum gigni fœtus, quos Hermaphroditos vocitant: hi olim in prodigijs, nunc in delicijs habentur.

Lib. 4. de Gen. An. c. 4.

Postmodum nonnulli varia Androgynorum discrimina constituunt, iuxta varium Naturæ lusum. In maribus quandoq; obseruarunt exiguum muliebre pudendum in perinæo, & itidem in scroto, absq; vllo excrementi profluuio. Pariter supra radicem colis figuram vuluæ animaduerterunt. In fœminis variatio fuit obseruata, quando penis supra genitalis fastigium in clitori prominet, & quando penis ad inguina, vel in perinæo profertur, Sed hæc varietas, vt verum fateamur, est multiplex; itaut quicquam certi terminari non possit, tum ob copiosum numerum An- H drogynorum, qui nati sunt, tum etiam quia Authores recensendo Androgynos variæ ætatis, non explicant verum situm genitalium partium vtriusq; sexus.

Ex Iulio Obsequente habemus, quòd M. Messalla, & C. Liuio Consulibus, Androgynus duodecim ferè annos natus, iussu Aruspicum, fuit necatus. Teste eodem Obsequente, L. Metello, & Q. Maximo Consulibus, Androgynus Lunæ natus est, & mandato Aruspicum in mare delatus. Pariter, ex Licosthene, anno ante partum Virginis centesimo trigesimo secundo, in agro Ferentino, Androgynus natus, in flumen fuit deiectus. Item in agro Romano Androgynus octo annos natus fuit inuentus, & ad mare delatus L. Cecilio, & L. Aurelio Consulibus, si veritatem Iulius Obsequens assecutus est. Immo Romę interdum Androgyni nati ad mare delati fuerunt. Rursus anno ante partum Virginis decimo quarto supra centesimum, iuxta mentem Licosthenis Androgynus Saturniæ annorum decem inuentus,

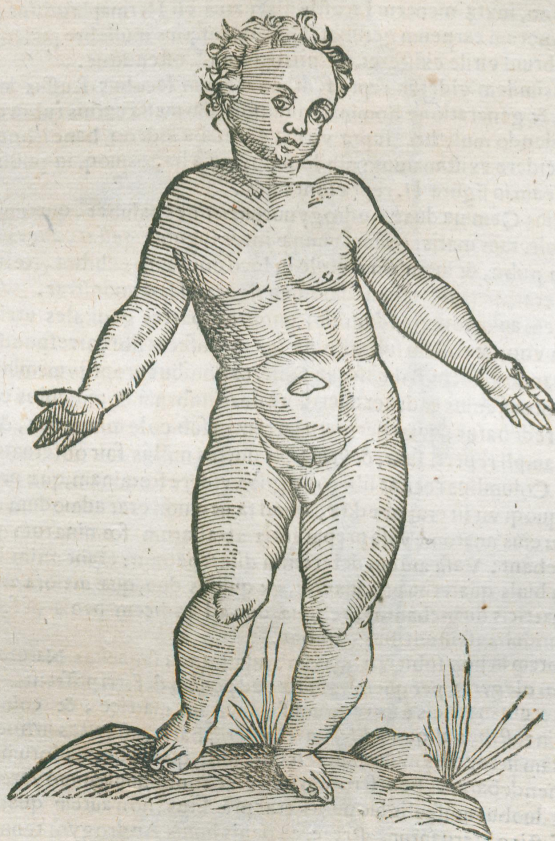
Androgyni ab Antiquis necabantur

tus,

I. Hermaphroditus cum tumore circa vmbilicum.

II. Androgynus Ruffi.

tus, & in Mari demersus fuit. Ex eodem, Androgynus Vrbini natus anno ante partum Virginis nonagesimo tertio, in mari suffocatus fuit.

Itaq; fœtuum ambigui sexus longam seriem qui videre desiderat, adeat Iuliũ Obsequentem, & Licosthenem, qui innumeros ferè recensere videntur: cum tamẽ verum situm genitalium non exprimant. Demùm Haly Rodoham in Commentarijs ad artem Medicinalem Galeni fatetur, & ipse, se aliquando obiter vidisse hominem, qui veretrum cum testibus, & vuluam mulieris habebat. Similiter in Annalibus Gallicis legitur, quòd anno salutis supra millesimum, & quadringentesimum septuagesimo octauo, regnante Ludouico XI. apud Aruernos, Monachus quidam Hermaphroditus viuebat in Cœnobio Issoriensi, qui tractu temporis grauidus est factus, & maxima diligentia seruatus donec peperit. Insuper anno salutis supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, penès Heildebergam, in Pago Agri Palatini, Rorbachio nuncupato, gemelli nati sunt dorso cohęrentes, & ambos Hermaphroditos fuisse Licosthenes attestatur.

Lib. 10.

A

Tiguri Heluetiorum, Calendis Ianuarij, anno salutis supra sexquimillesimum decimo nono, iuxta mentem Licosthenis, natus est Hermaphroditus, qui circa vmbilicum tumorem carneum gerebat, & paulò inferius muliebre pudendum; cum suo loco membrum virile existeret, veluti in figura I. ostenditur.

I.

Non dissimilem videtur repræsentare iconem Iacobus Ruffus in suo opere de conceptu, & generatione hominis, nimirum cum massa carnis rubra circa vmbilicũ & cum pudendo muliebri supra virilia genitalia: ideoq; hanc iconem cum pręcedenti coincidere existimamus: nihilominus quia hanc quoq; in publico Musæo inuenimus, eam in figura II. repræsentamus.

B

II.

Cornelius Gemma duas Androgynorum icones exhibet, quarum prima vtrumque genitale, tam maris, quàm fæminæ inter inguina gestat, altera verò genitale mulieris in pube, & membrum virile in loco consueto exhibet, fœtus tamen circa thoracem erat apertus, quemadmodum figura III. demonstrat.

III.

Hic autem animaduertendum est, quod hæ partes genitales vtriusq; sexus extrinsecæ in vno, & eodem subiecto, partes intrinsecas sibi correspondentes rarò habent. Quandoquidem Bahuinus in Obseruationibus proprijs meminit puellę octodecim annorum, cuius cadauer apertũ virile membrum, & testiculos exhibuit, puella autem credebatur, quia per paruam rimam sub cole mingebat, & dissecto cole duo nerui ampli reperti sunt, & vrinarius ductus nullus fuit obseruatus.

C

Pariter Columbus recitat sibi contigisse videre fœminam, quæ præter vuluam, membro quoq; virili erat prædita, quod tamen non erat admodum crassum, quamobrem in eius anatome vasa preparantia ab aliarum fœminarum preparantibus non differebant. Vasa autem deferentia discrepabant: erant enim bipartita, quia Natura ex binis quaterna produxerat, ex quibus duo, quæ maiora erant, ad concauitatem matricis dirigebantur, reliqua duo ad radicem penis descendebant, qui postea glandulis assistentibus carebat.

Lib. 15. *Anat.*

Erat autem in hoc subiecto maximè admiranda sagacitas Naturæ, quæ locum satis tutum elegerat, per quem vasa hæc ad penem deferri possent. Vterus autem, nec non ceruix matricis à cæterarum fæminarum matrice, & colo nihil discrepabant: sed in testibus aliquod discrimen obseruabatur; cũ testes in hoc subiecto crassiores, quàm in reliquis mulieribus essent, sed, quoad situm illorum, nulla differẽtia deprehendebatur. Peni scrotum non erat continuum; immò vero scroto prorsus carebat, & duobus musculis hic penis erat præditus, non autem quatuor, qui in maribus perfectis obseruantur. Pręterea penis huius Androgyni tenui pelle tegebatur, ibi nullum aderat præputium, sed visebantur duo spongiosa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur ab illis ortæ, quæ ad vesicam tendebant. Hinc eliciendũ est, vt superius fuit explanatum, vasa genitalia intrinseca in Hermaphroditis, genitalibus extrinsecis aut rarò, aut nunquam respondere.

D

Genitalium partium consideratio.

Fatetur insuper Columbus loco citato duos Hermaphroditos viuentes conspicatum fuisse, scilicet marem, & fęminam (Hermaphroditi enim mares, & fęminę vocantur, iuxta vigorem sexus: namq; si in virilibus genitalibus magis polleant, mares, sin secus fæminę nuncupantur) Hermaphroditus igitur mas, quem Columbus summa

III. Hermaphroditus Gemmæ.

ma diligentia inſpexit, penem cum ſcroto, & teſtibus habebat, ſub quibus, nempe in perinæo erat rima in morem vuluæ effigiata, ſed non penetrabat. At Hermaphroditus fæmina fuit mulier ex genere illarum Aethiopum, quas Vulgus Italicus Cingaras vocat. Hæc enim neq; agere, neq; pati commodè poterat, quia penis longitudinem, & craſſitiem minimi digiti non excedebat, deinde rima vuluæ erat ita anguſta, vt apicem minimi digiti admittere non poſſet. Signa autem dignoſcendi vim Hermaphroditorum, quibus tutò poſſimus diuulgare, vtrum ad ſexū fæmineum, vel maſculinum ſint referendi, explicata fuerunt in Rubrica Differentiarum primi capitis huius Hiſtoriæ.

A

In Brutis quoq; hæc fęditas, ſeu ambiguitas ſexus aliquando obſeruatur. Siquidem Plinius equas huius generis conſpectas aetate Neronis memorat. Cum Nero equas vtriuſq; ſexus participes carpento ſuo ſubiecerit, quæ in Treuerico Galliæ agro repertæ fuerunt: Textor quoq; recitat, quòd, Xerxe in Græciam exercitum parante, Mula peperit mulum vtroq; genitali ſcilicet maris, & fęminæ refertum. Amplius equum hermaphroditum Cardanus Antuerpiæ obſeruauit, qui vnū habebat teſtem loco proprio, cum mammis tumidis inſtar equæ, habebat deinde vuluam in proprio ſitu, ſed ex ipſa penis prominebat. Immò tanquam maſculus erecto capite, & craſſiore corpore equabus adhinnibat.

L. 7. nat. Hiſt. cap. 3. Tom. 2. Offic.

His ſic expoſitis ad cauſas accedemus. Authores igitur verſantes circa cauſas monſtroſi ventris, id vt plurimum ex terrore atq; metu à matre vtero gerente concepto prodire obſeruarunt. Scripſit enim Rufus fieri aliquo caſu, vt, ex ſubita formidine ſemen circa hæc membra aliquid vitij contrahat. Fatetur enim ipſe ſe vidiſſe infantem, cuius ſexus non conſtabat, quia teſticuli ſine genitali membro prominebant, & infra teſticulos rima conſpiciebatur, per quam vrina fluebat. Itaque mater fatebatur ſe ex quodam viſo ita fuiſſe perterrefactam, vt hinc infanti hoc contractum eſſe coniectaret. Quamuis etiam ab agitatione ſeminis ob quamuis cauſam ſimiles monſtroſi ventres prodire poſſint.

L. 5. c. 3.

B

Antequam de Hermaphroditorum cauſis verba faciamus, breuiter ponderandum, num hi inter differentias monſtrorum recenſendi ſint, cum nonnulli alienam amplectentes ſententiam ſic ratiocinentur. Illa nuncupantur monſtra quæ rarò contingunt, ſed Hermaphroditi frequenter naſcuntur, ergo in numero monſtrorum non ſunt collocandi. Præterea roborant hanc opinionem, quoniam Androgyni nullum Naturæ vitium præ ſe ferre videntur: ſiquidem cum virtus vtriuſq; ſeminis, ſcilicet paterni, & materni ita viget in fœtu fabricando, vt infans vtrumq; ſexum perfectè aſſequatur, tunc id ad erratum Naturæ non erit referendum, quoniam Natura tunc ſibi ſimile in vtroq; ſexu producit: quapropter iuxta hanc ſententiam, omnes Hermaphroditi in ſerie monſtrorum non collocantur, ſed illi tantùm, quorum ſexus ob exilitatem, eſt imperfectus, aut illi, quorum ſexus eſt tranſpoſitus.

Hermaphroditi an inter monſtra recenſendi.

C

Huic opinioni non eſſe adhærendum cenſemus; primò quoniam Hermaphroditi frequenter naſci videntur in comparatione ad cætera monſtra, non autem ſimpliciter. Deinde nullos aut admodum paucos fœtus monſtrificos cum vtroq; ſexu perfectos fuiſſe arbitramur. Præterquamquòd, ſi naſcerentur, inter monſtra eſſent reponendi: cum Natura in generationibus animalium ſemper marem, & non fæminam producere intendat, & quando ab hoc gradu perfecto deficit, fæminam procreat. Demum manifeſtam habemus doctrinam Ariſtotelis, qui Hermaphroditos monſtrificos nuncupauit, & horum alterum ſexum ratum, & alterum irritum eſſe ſcripſit.

D

Ariſtotelis opinio.

Itaq; ſi ad horum cauſas mentem dirigamus, prima facie incidemus in ſententiā Aſtrologorum, qui cauſam huius effectus in ſydera referunt, & præcipuè quando ſynodus Veneris, & Mercurij in ſignis bicorporeis celebratur; cui ſententię Paulus Aegineta adſtipulare videtur. Sueſſanus huius effectus aliam cauſam amplectitur, dum ſcripſit, poſt menſium fluxum à primo congreſſus die ad quintum, maſculos procreari, deinde ad octauum fæmellas, & ad duodecimum hermaphroditos. Verùm huic ſententię nec ratio, nec experientia ſuffragatur: quandoquidem maſculus, vel fæmella, nullo dierum diſcrimine obſeruato, ex ſemine maris, vel fæminę prædominante generatur. Deinde ſi Androgyni, poſt duodecimum diem fluxionis

L. 6. c. 69.

xionis

xionis mensiũ, producerẽtur, horum copiosius numerus inueniretur. Quamobrem horum natiuitas æquali seminis Parentum vigori attribuenda est: veluti Boscius in Concordia Philosophorum, & Medicorum de humano conceptu optimè pronunciauit: Etenim iuxta communem, & veram sententiam, hi fœtus monstrosi à materiæ seminalis vbertate, causam suæ generationis, & conformationis contrahere perhibentur. Effusa enim æquali portione materiæ seminalis ab vtroq; genitore; tunc facultas formatrix, quæ simile aliquid sibi semper fingere conatur, æqualibus viribus in vtramq; materiam incumbit; hinc postea non est mirum, si in vno, & eodem fœtu vterq; sexus detegatur.

Vera causa ortus Androgynorum.

E

DE VITIATA PEDVM CONFORMATIONE.

CAP. VI.

F

QVOD in formatura brachiorum, & manuum superius obseruauimus; modò etiam in constitutione crurum, & pedum ponderandum est. Propterea quòd Natura, in his quoq, membris conformandis impedita, vel pedes nullos, & diminutos gignit, vel eos geminat, vel quauis alia ratione deturpat. Quoad primum referunt Historiæ, quòd Mauritij aetate, qui anno post partum Virginis supra quingentesimum septuagesimo octauo imperabat, natus est infans sine pedibus, cum inferior pars huius fœtus in caudam piscis desineret, cuius icon capite quarto huius Historiæ inquirenda est. Haly Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni, hominem viuum sine pedibus se conspicatum fuisse fatetur, & Schenchius in Obseruationibus puellæ sine pedibus meminit, qui violentia morbi deciderant, trunco tamen illæso, quæ postea in vijs publicis mendicabat. Pariter in agro Piceno, vt romana tradit Historia, natus est infans, qui, à genitalibus, cum cruribus, atq; pedibus careret, in conum quasi pyramidis desinebat. Erat autem, virilis sexus, cæteris partibus integrè formatis. Tandem Rufus in opere de conceptu, & generatione hominis, infantes defectu membrorum mutilos, & pedibus carentes se conspexisse testificatur.

Infantes sine pedibus nati

G

Cæterùm si per seriem annorum incedamus, inveniemus, in Villa Nepritez non procul ab oppido Vuutezersi ad Moldã sito, vt refet Licosthenes, infantem sine pedibus natum, anno supra sesquimillesimum trigesimo septimo, quemadmodum in icone I. ostenditur.

I.

Huic non valdè dissimilem fœtum diuulgat se vidisse Nicolaus Rocheus, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo primo, die octaua Februarij, in Castro Diui Amandi Alliferi, in solo Borbonico, ex notissima muliere natum, qui à capite ad vmbilicum vsq; imaginem hominis referebat, & deinceps loco crurum, & pedum, cauda ritu Sirenum substituebatur, & monstrum per horã à partu vixisse perhibetur.

H

Insuper anno Salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, Vuidensbachi, quod distat per spatium milliaris à Schleasinga, authore, Licosthene, monstrũ natum est ex muliere habens imaginem infantis, sed absq; cruribus, & pedibus, quorum loco demissa cuspis producebatur; immo ex lateribus quoq; cuspides quædam paruę prominebant; veluti in icone II. conspicicitur

II.

Huic addamus non multùm dissimile monstrum, & horrificum, quod vxor figuli peperit anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto. Hoc à vertice ad hyppocondria figuram humanam repræsentabat, ore tamen prominente, & facie torua. Ab vmbilico autem, relicta hominis figura, in formam pyramidalem termina-

I. Infans ſine pedibus.

II. Infans loco pedum cuspidatus.

minabatur, referens in cuspide similitudinem caudæ suis inflexæ. Præterea circa spinam dorsi vmbilici effigies alia conspiciebatur, & nullum prorsus sexum exhibebat.

Infans alius pyramidalis.

Neq; omittenda est iuuenis Galla annum circiter decimum octauum agens, partibus inferioribus, nimirum fæmoribus, cruribus, & pedibus carens, quam Bononia vidit, & admirata est, anno Salutis supra sesquimillesimum nonagesimo quarto. Hæc nata est in vrbe Bison territorijs Auenionensis, nomine Catherina Mazzina appellata, venustæ formæ, & altitudinis trium dodrantum, palmo amplius, sed coxis, cruribus, consequenterq; pedibus carens. Brachia erant perfectè constituta, pectore, & trunco longiora. Pars corporis inferior quodammodo bifida apparebat, imum lyræ æmulans. A

Hæc ad rem loquebatur, canebat, cytharam pulsabat, tripudiabat manibus, more Hispanico, Mauritano, Italico, & Gallico. Pariter ad concentum lyræ gestus imperfecti corporis ita componebat, vt qui illam eminus vidissent, pedibus saltare proculdubio protulissent. Namq; quoad animi dotes, ei nihil deerat, quod alijs hominibus à Natura concessum est.

Præterea vtroq; sexu erat prædita, magis tamen ad fæminam accedebat, quia in eo sexu magis vigebat, & propterea magis fæmina, quam vir dicebatur. Credimus omninò hoc monstrum esse idem, quod Romæ monstrabatur anno supra sesquimillesimum octuagesimo quinto Tunc enim monstrifica iuuenis annum agebat octauum. Quandoquidem ad nos delatum fuit per litteras, tunc temporis Romæ circumferri spectandam puellam octennem, cui ab origine, crura, tibiæ, & pedes deerant, cæteris membris rectè constitutis, vt figura III. demonstrat. B

Monstrum Romę, & Bononiæ visum idem. III.

Aliquando autem Natura varijs impedimentis agitata fætum in vtero fabricabit cum fœmoribus, & cruribus integris, præter pedes, qui nulli in partu conspicientur. Hanc enim infantis conformationem Iacobus Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis proponit; dum testificatur se interdum conspicatum fuisse infantem iusta alioquin, & perfecta totius corporis formatura sed solis pedibus carentem. Deinde hoc fœtus vitium imperfecto semini assignandum esse arbitratur. Effigies autem huius monstri in figura IIII. ostenditur.

Monstra sine pedibus. IIII.

Præterea non est in dubium reuocandum, quòd, sicuti Natura interdum varijs oppressa impedimentis, nec crura, nec pedes in fœtibus procreat; pariter aliquando ab alijs causis stimulata, fœtum cum vnico tantùm crure, & pede gignit: vt accidit Mysenæ, anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo octauo, mense Aprilis, authore Licosthene, vbi natus est infans vnico tantùm crure, & pede præditus, cuius iconem lector inueniet in capite quarto huius Historiæ. C

* * * *
* * *

BRV-

III. Iuuenis Galla fæmoribus, cruribus, & pedibus carens.

IIII. Infans ἄπυς Iacobi Ruffi.

BRVTORVM DIVERSI GENERIS.

Α'ΠΟΔΙΑ.

E ATVRA in fabricandis humanis fœtibus ſi aliquando varios committit errores aliqua tamen ratione impedita, ne intentum finem aſſequi valeat, vt in Rubrica antecedenti, de humanorum fœtuum pedibus obſeruatum fuit; non eſt tamen credendum hoc in fœtibus belluarum contingere minime poſſe: quandoquidem varijs exemplis, & caſibus oſtendemus Naturam pari ratione in pedibus Brutorum conformandis errata committere: cum ἀποδια, nempe pedum defectus in Brutis etiã animantibus locum habeat. Etenim Albertus meminit Hirci cum pedibus tantummodo anterioribus nati, quapropter poſterioribus carens, gradiebatur quidem, ſed partem poſteriorem per terram trahebat.

Apodia brutorum.

Licoſthenes quoq; Hiſtoriographus memorat vitulum ex vacca natum pedibus anterioribus carentem, qui natus eſt anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo F ſexto, Ianuario menſe, in Pago quodam epiſcopatus Diligenſis, qui vernacula lingua Obenhauuſen appellatur. Hic vitulus quamuis anterioribus cruribus careret, nihilominus, vt refert Author, corpore erecto, tanta velocitate currebat vt alios vitulos in curſu facilè ſuperaret.

Non diſſimilem vituli iconem damus numero. I. qui nuper abſq; pedibus anterioribus ortus eſt in agro Bononienſi, cuius occaſione inuolucra bouili fœtus, & eius ſitum in vtero obſeruauimus, die decima tertia Ianuarij anni ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimi ſecundi.

I.

Fætus igitur bubulus duabus membranis inuoluitur, quarum altera interna, & altera externa dicitur. Hæ autem inter ſe craſcitie diſcrepant, nam interna eſt valde tenuis, cum à peritoneo fœtus originem ducat, quod vaſa vmbilicalia fœtus tegit, immo à corpore egreſſum, & tandem expanſum foetum inuoluit, & pluribus re- G dundat cotyledonibus, qui nil aliud ſunt, quàm portiones quædam carneæ ſubſtantiam, & quaſi figuram renum aemulantes. His carnibus vaſa ſeminalia, ad hærent delata per hanc tunicam, & diſperſa tanquam fibræ venæ portæ per meſenterium.

Anatomia bubuli fœtus.

Altera tunica craſſior eſt, ortum ducẽs à membrana carnoſa, quæ prædictis omnibus portionibus carneis adnaſcitur, portionem quamdam ſui in vnamquamq; cauitatem ipſarum carnium imittens: ſunt enim hæ carnes extrinſecus veluti aſperæ ſinum quemdam oblongum habentes, quo tunicam externam reſpiciunt, in quas membrana externa portiones quaſdam ſui immittit, quibus tenaciſſimè inſeritur, & cohæret.

De ſitu quadrupedum in vtero verba fecit Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, dum ſcripſit ſitum eorum in vtero eſſe extenſum, quod tamen in bubulo fœtu falsũ eſſe comperimus. Quandoquidem in matrice ita geſtatur, vt ſpinam dorſi flexam, H & gibboſam habeat, genibus flexis, & cruribus anterioribus decuſſatis, quando tamen fœtus bubulus eſt perfectus, nam quem hic damus imperfectus erat. Caput quodammodo tibiæ ſiniſtri pedis incumbit. Dexter verò pes verſus ventrem ſurſum eſt reuolutus, In poſtica parte crura omninò ſunt reflexa inſtar canis humi iacentis, & dormientis, & ſub ventrem antrorſum reuoluta. Cauda inter crura retracta eſt, Vngulæ tenellæ, & niuis inſtar candidæ. Vaſa vmbilicalia, quæ ab Anatomicis duabus arterijs, & vna vena conſtare dicuntur, in ſimili fœtu duæ venæ coſpiciuntur extrinſecus, quæ intus in vnum principium deſinunt.

Lib. 7. c. 8.

Situs vituli in vtero.

Inter fœtum, & primam fætus tunicam maxima copia humoris continetur pituitoſi viſcidi, & lenti, itaut digitis adhærens vix abſtergi poſſit. Eſt autem hic humor materia vrinæ, & aqua ſanguinis, fœtum nutrientis, qui ex veſica per vrachum in hanc capacitatem deſcendit. Hæc enim humiditas de induſtria ibi à Natura de-

tinetur,

I. Vitulus bipes.

II. Canis bipes cum Cynomazo.

III. Canis leporinus bipes cum Cynocephalea.

tinetur, vt in illa embryon innatans ad perfectum paritionis tempus commodius in vtero retineri possit: nam aqueus ille humor fœtus pondus quodammodo eleuat, & sustinet, quo effuso, necessarium est, vt fœtus subsideat, & in corpus vteri decũbens grauitate ponderis premat, consequenterq; exitum stimulet.

Hic autem nonnulli dubitant quommodo hic humor vrinæ naturam sapiens facilè possit contineri, cum sua acrimonia tenellam fœtus cutem lædere possit. Sed aduertendum est, quod hæc materia minimè acris est neq; biliosa, sed tantummodo crassa, pituitosa, & lenta instar muci, quæ quamlibet acrimoniam retundere potest. Et hæc obiter dicta sufficiant de inuolucris, & de situ fœtus bubuli.

Dubitatio circa humorem fœtus.

E In maiorem cofirmationem monstrosi pedum defectus, proponuntur spectandæ icones monstrificorum animantium, quæ ad nostras manus peruenerunt, & sunt præsertim icones canum bipedum, qui absq; pedibus anterioribus nati sunt. Prima figura erit canis ex genere sagacium albo, castaneoq; colore distincti qui à primordio ortus, prioribus carens cruribus, tractu temporis, posterioribus tantùm nixus incedebat, & hic delineatur in icone II. cum cynomazo herba, nimirum cum chamæleone nigro.

II.

Altera canis bipedis icon est canis leporini, vt in figura III. conspicitur, vbi cum cynocephalea, nimirum cum osyride Lobellij pingitur. Erat hic canis coloris albi natus in Gallia, nimirum Lugduni.

III.

In genere felium id accidisse intelleximus ex Clarissimo Liceto, qui retulit, Pa-F tauij, in Collegio Rauennate felem inter multos catulos, vnum enixam fuisse bipedem quoniam cruribus anterioribus carebat, & foramen oris propè gulam habebat, auribus quadratis, sed breui temporis spatio interijsse tradit, quoniam, cum prioribus careret pedibus, ad hauriendum lactis alimentum repere non poterat.

Felis bipes.

Hactenus de quadrupedibus bipedibus natis sermonem habuimus. Modò notandum est, quòd aliquandò animantes sua natura quadrupedes, tripedes nascuntur, cum Natura impedita in vtero quartum pedem fœtui addere non potuerit. Itaq; Licosthenes Historiographus monimentis mandauit, quòd anno Mundi septingentesimo octuagesimo quarto supra tria millia, & ante partum Vriginis Deiparæ centesimo septuagesimo octauo, mulus tripes Renate ortus est, vt in icone IIII. apparet. Amplius, ex eodem Authore, anno Mundi septingentesimo nona-G gesimo quarto supra tria millia, Calatiæ Asinus tripes natus esse perhibetur.

IIII.

Cęterùm id nostra ætate accidit in Cane, albo, & rufo colore prædito, quem delineatum spectandum exhibemus, cum cynocardamo, nimirum cum Nasturtio Lobellij, quemadmodum figura V. ostendit.

V.

Accidit tamen aliquando, vt animal quadrupes cum quatuor tibijs nascatur, sed vna illarum manca. Etenim pullus equinus, ex Iobo Finzelio, in opere de miraculis nostri temporis, referente Licosthene, natus est in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Rugio ad ostium Viadri, anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimò quarto. Hic pullus fuit horrendo capite, auribus pendulis instar aurium canis sagacis, ore monstroso, & labijs ita inflexis, vt vbera apprehendere non posset. Collum erat tortum, & sinuosum, iuba impexa, cute aspera, & villosa, necnon cauda instar cristæ erecta.

Animal quadrupes mancum.

H Tandem hic pullus rectus stabat, inhitu terribilis, licèt vnà ex tibijs anterioribus esset manca, carebat enim pede, cum alter pes anterior humanum pedem æmularetur, pedibus tamen posterioribus equinis, vt in figura VI. appareret. Triduum vixisse Fincelius retulit, qui postea extinctus in triuio fuit tumulatus.

VI.

IIII. Mulus tripes.

V. Canis tripes cum Cynocardamo .

VI. Pullus equinus mancus.

MVLTIPLICATIO PEDVM IN FOETIBVS HVMANIS.

E

VM pedum multiplicatio in fœtu humano, homines quadrupedes efficere poſſit, animaduertendum eſt quòd homo quadrupes æquiuocationem incurrere poteſt. ideoque noſtra intererit prima fronte hanc ambiguitatem patefacere, vt deinceps lectio clarior euadat. In primis homo quadrupes appellatur puer gradi incipiens, qui imbecillis cruribus nondum ſuſtentatus, manibus, & pedibus more quadrupedum incedit. Deinde Iconographi, vt cunctis inſinuarent mutuum, & concordem matrimonij amorem, virum, & vxorem, vno tantùm corpore, & quatuor pedibus pinxerunt: vnde quidam Poeta huc alludens canebat hunc in modum.

Hominis quadrupedis æquiuocatio.

Efficiunt hominem vir, & vxor amabilis vnum;
Sic homo fit quadrupes, qui fuit antè bipes.

Demùm ex faſciculo temporum collegimus, quòd ætate Mauritij Imperatoris, natus eſt puer quadrupes, non quòd quatuor pedes, & duas manus haberet, ſed quadrupes nuncupabatur, quoniam manus formam pedum æmulabantur, prætérquamquòd more quadrupedum gradiebatur. Item, Conrado Geſnero authore, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, inuentum eſt monſtrum toto corpore humano, vnguibus aquilinis, in ſaltu Hanesbergio Miſniæ barbatum ſubflauum, & pilis criſtam referentibus, & pronè ritu quadrupedum proficiſcebatur. Qua de re quis aſſerere poterat hūc fuiſſe infantē expoſitū, nullo docēte factū quadrupedem, nec loqui didiciſſe, conſequenterq; creuiſſe, & in illis ſyluoſis locis, fructibus agreſtibus, & Ferarum indulgentia nutritum fuiſſe.

F

Pariter Alberti Magni temporibus duo homines nimirum mas, & fœmina in nemoribus Germaniæ, more Quadrupedum incedentes reperti eſſe perhibentur. Cęterùm cui hoc mirum non videatur, cum anno elapſo Bononiam peruenerit homo mendiciſſimus; qui tanquam quadrupes gradiens eleemoſynam quæritabat, & huius inceſſus praua coxendicum conformatio in cauſa erat, quia nullo modo ſe ſe erigere poterat.

Homo mendicus ritu quadrupedis gradiēs.

G

Cum hactenus tres fœtuum humanorum quadrupedum intellectus expreſſi ſint, aduertendum eſt in nullo horum ſenſuum noſtram ſententiam eſſe collocandam: quandoquidem, dum de pedum in humano fœtu multiplicatione agimus, fœtum in vtero formatum cum brachijs, & cruribus, ſed ijs poſtea geminatis, vel alia ratione multiplicatis intelligimus. Nam Iulius Obſequens narrat Quod olim, P. Africano, & Lelio Conſulibus Amiterni natus eſt puer tribus pedibus, & vnico tantum brachio, cuius iconem Lector in capite quarto huius Hiſtoriæ inueniet.

Verus ſenſus.

Præterea, iuxta ſententiam eiuſdem Iulij Obſequentis, Apio Claudio, & P. Metello Conſulibus, Amiterni infans tribus pedibus ortus eſt, reliquis partibus totius corporis rectè conſtitutis, vt in hac figura I. conſpicari licet.

I.

H

Pariter, ex relatione Iacobi Rufi, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, in Anglia, non procul ab Oxonia, puella biceps nata eſt quatuor brachijs, & manibus, ventre vno, & ſede vna integrata, ſed in vna parte duo erant pedes, & in altera vnus tantùm pes porrectus conſpiciebatur, itaut tribus tantummodo pedibus referta eſſet.

Puella tripes.

Inſuper puſiones natos cum quatuor pedibus plures in campum afferre poſſemus: propterea quòd Licoſthenes exhibet ſpectandam infantis figuram nati anno ante partum Virginis centeſimo ſexageſimo ſecundo, Therni ſedicini, qui quatuor pedes, & totidem brachia habuit. Idem Licoſthenes, anno ante Chriſtum natum centeſimo ſexageſimo, meminit infantis cum quatuor pedibus Cære nati. Et ex eodem, anno ante partum Virginis centeſimo trigeſimo tertio, puella quatuor pedibus prædita viſa eſt.

Infantes quatuor pedibus nati.

I. Puer tripes.

II. Infans quadrupes Ruffi.

Cæterùm anno Salutis milleſimo quadringenteſimo decimo tertio, in Boiuaria Aquilonari inter duo flumina, nempe inter Danubium, & Alemanum, nata eſt puella cum quatuor pedibus, & totidem brachijs. Amplius anno Salutis ſupra ſeſquimilleſimum vigeſimo nono, in Germania, Iouianus Pontanus tradit, referente Pareo, die nona Ianuarij infantem quaternis pedibus, & totidem brachijs conſpectum fuiſſe.

Anno quoq; ſupra ſeſquimilleſimum trigeſimo ſexto, in Agro Tigurino, ex Licoſthene, natus eſt infans biceps quatuor pedibus. Biceps pariter, ex eodem Authore, natus eſt ex vxore fabriferrarij die vigeſima ſeptima Decembris anni ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimi quinti, in Pago quodam non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ quatuor pedibus, & totidem manibus, abſq; nota ſexum prodente, cuius loco vmbilicus erat procreatus. Demùm Terracinæ quadrupedes orti eſſe feruntur. Nos autem hoc in loco iconem fœtus quadrupedis nati Romę exhibemus; vti Iacobus Rufus retulit; cæteris partibus corporis rectè conſtitutis: vt apparet in figura II.

A

Infantes quatuor pedibus.

II.

Quadrupes autem ille puer natus Mauritij ætate quem Licoſthenes in Hiſtoria memorauit, quatuor pedes non habuit, ſed quadrupes fuit nuncupatus, quoniam, more quadrupedum, proficiſceretur ob malignam partium poſteriorum conformationem. Qui plura huius generis exempla videre cupit, adeat quartum caput huius Hiſtoriæ, vbi de multiplicatione brachiorum in fœtibus verba fiunt.

B

MVLTIPLICATIO PEDVM IN BELLVIS QVADRVPEDIBVS.

Emonſtrificis, ſeu geminatis pedibus Brutorum dicturi, primò de Equo tanquam animali nobiliſſimo diſſeremus. Pedes igitur horum animantium quatuor eſſe debent, cum inter quadrupeda ſecundum Latinos, & inter τετράποδα ſecundũ Græcos collocentur. Cæterũ, ſi hæc animalia pauciores, vel plures pedes ſortiantur, id in genere monſtrorum reponendum, & Naturæ erratum appellandum erit. Et quamuis duo equorum genera apud veteres, & nuperos quoſdam Authores, nempe domeſticũ, & ferum reperiantur; nullibi tamen legimus, vt aliqui perperam voluerunt, feros à domeſticis multitudine pedum diſcrepare.

C

Duplex genus Equorũ

Eraſmus Stella doctrinam Plinij ſecutus, hodie in Bruſſia equos ſylueſtres verſari diuulgauit neq; à Græcis, neq; à Latinis deſcriptos equis domeſticis pænitus ſimiles, non multitudine pedum, ſed ſolo dorſo ab illis diſſentientes: cum equi feri dorſa ad inſidendum inepta habeant, & nunquam cicures reddi poſſint.

Itaq; ſi pedes in equis multiplicarentur, proculdubio tales animantes in curſu perniciſſimos appellare poſſemus: nam equus ſua natura in curſu eſt adeò velox, vt in epigrammate Archiæ equus omnium velociſſimus ἀιετὸς ἵππων, quaſi Aquila legatur; cum ſit hæc auis omniũ velociſſima Immò Oppianus verba faciens de equis Iberis tantæ celeritatis eos eſſe prodidit, vt Aquilæ tantummodò cum illis, aut Circi Accipitres nuncupati certare poſſint. Rurſum Homerus curſum perniciſſimum equorum Erichthonij filij Dardani expreſſurus, ex vento Aquilone conceptos eſſe finxit, qui ventus à vehementiſſimo Aquilæ volatu nomen ſibi comparauit. Finxit etiam à Podarge equarum celerima Balium, & Xanthum equos Achillis præſtantiſſimos, dum hæc per florulenta prata paſceretur, ex Zephiro vento fuiſſe conceptos. Præterquamquòd Podarge quoq; à velocitate pedum nuncupata eſt. Immo Varinus Podargem Harpyam eſſe diuulgauit, ex qua poſtea equi illi procreati fuiſſe feruntur, οἱ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, nimirum qui æquali cum ventis pernicitate volabant. Pariter apud Silium Italicum eodem modo Pelorum equum ex Zephiro conceptum eſſe legimus.

D

Velocitas curſus equorum.

His

I. Equus quinq; pedibus .

II. Equus octo pedibus.

His de pernicitate equorum expositis, aduertendum est, quòd si Natura quatuor, equinis pedibus alios addat, dum in procreandis beluinis fœtibus impedita errat, tantùm abest vt velociores reddantur, vt potius in cursu admodum tardi euaderēt, quoniam, vt nostra fert opinio, quintus vel sextus pes illis additus esset impedimento, quominùs pernicitatem assequi possent.

Pernicitas equorum qualis.

Equum quinq; pedibus natum referunt Historiæ, & in primis anno Mundi octingentesimo vigesimo nono supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis centesimo trigesimo quarto, natus est Romæ equus quinq; cruribus fultus in Esquilijs, Esquiliæ enim est mons, & vicus Romæ ita nuncupatus, quoniam ibi arx, & excubiæ Regis Tulli essent, qui illum montem Vrbi addidit. Præterea alius equus huius conditionis anno Salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto Berne Heluetiorum conspectus est: nam quintus pes vnà cum crure posticis potius, quàm anticis pedibus erat additus vt in icone I. conspicitur.

Equi quinque pedibus nati.

E

I.

Verùm per veteres historias vagari non debemus, cum nostra ætate, equa octo pedibus prædita Romæ fuerit conspicua anno nostræ Salutis supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo quarto.

Etenim quædam dossuaria equa calcem in Vrbem ferebat, quæ equam octo pedibus conformatam enixa est: hanc diligenter ali, ad prolem seruari, & ei admissarium statuto tempore admoueri iussit Eminentissimus Cardinalis Franciscus Barberinus Musarum, & Charitum munificentia ornatissimus Princeps, & diligentissimus rerum naturalium indagator, qui dum opulentam doctrinæ suppellectilem in pretiosum penum, ad præsentis, & posteræ ætatis beneficium, condit, ab Vrbano VIII. Patruo Pontifice Summo, & in litteris multis modis Maximo neutiquam degenerat.

F

Hæc equa tandem grauida pullum elegantem octo pariter pedibus refertum peperit, vt ostenditur in icone II. quam Clarissimus vir Honorius Beatus in medica facultate præstantissimus perhumaniter nobis impertitus est, vt raris huius Historiæ monstris inserere possemus. Quamuis postmodū equa perierit, & pullus ob incuriam custodum, vt intelleximus, ex lapsu Tecti syluestris oppressus, & extinctus sit

II.

Ad familiam bubulam, mentē, & sermonem nostrum si conuertamus, illam quoq; monstris huius generis carere non inueniemus. Habemus enim ex Conrado Licosthene, quòd anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo primo, Basilææ Rauracorum, Bos quinq; pedibus visus est, qui à Circulatore quodam, quęstus gratia, circumducebatur: nam quintum crus vnà cum pede ab humero dextro pendebat veluti apparet in icone I.

familia bubula

G

I.

Aelianus pariter in Historia Animalium fatetur se vidisse bouem quinq; pedibus præditum, necnon vitulum, ex cuius humeris pes quintus ad gressum prorsus inutilis dependebat. Neq; hoc alicui mirum videri debet; propterea quod annis elapsis versabatur Bononiæ circumforaneus, qui vaccam octo pedibus integratam, lucri causa, circumducebat spectandam, quam tandem magno Hetruriæ Duci vendidit.

Lib. 12. cap. 3.

Vacca octo pedibus.

Amplius anno Salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, authore Licosthene, in vico Thuringiæ, natus est vitulus sextipes, namq; vnum anterioribus, & alterum posterioribus pedibus in vtero Natura addiderat, præterquamquòd hoc monstrum massam carnis iuxta latus dextrum gestabat.

H

Deinde anno Salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, die tertia Martij natum est monstrum referens vitulum cum sex pedibus, gemino capite quorum alterum Orientem, alterum occidentem spectare videbatur, & tres pedes huic, & tres alteri capiti inhęrebant, si veritatem Licosthenes assecutus est Nos in pręsentia damus iconem Vituli hexapodis, nempe sex pedibus nati, quorum pedum duo ad gradiendum omninò inutiles à tergo pendebant, veluti pingitur in figura II. cum Origano Heracleotico.

Vitulus sex pedibus natus

II.

Alium vitulum septem pedibus natum vidimus referentem quodammodo monstrum bicorpor; quamuis vnum tantùm caput haberet, tergoris tamen aliqualis apparebat diuisio, & ex parte qualibet sua pendebat cauda. Posteriores pedes habebat quatuor, anteriores binos, nam septimus à fine ceruicis ortum ducebat, vt

pictura

I. Bos quinq; pedibus natus.

II. Vitulus hexapus facie agnina cum Origano Heracleotico.

III. Vitulus ſeptem pedibus natus cum Trifolio luteo minimo.

pictura. III. ostendit. Hunc Vitulum monstrificum quidam Circulator, quæstus gratia, circumferebat, anno nostræ Salutis supra sesquimillesimum septuagesimo octauo, & in Agro Vicentino natum esse attestabatur: quare delineari curauimus, vna cum Trifolio minimo luteo Herbariorum.

Non valde dissimilis Vitulus refertus septem pedibus natus est Callisii in Polonia, anno Domini sexagesimo nono supra millesimum & ducentesimum, intra diē octauam Natalis Domini; sed quoniam præter multiplicatos pedes gemini natū quoque habebat caput, ita, vt monstrum bicorpor referret, de hoc monstro seorsim in proprio Capite agetur.

E Dum hæc scriberemus, natus est in Agro Bononiēsi, scilicet anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo primo, vitulus octipes sine collo, quorum pedum quatuor partem posticam animalis quodammodo geminatam fulcibant, cum duabus caudis, duo partem anticam sustinebant, & reliqui duo à ceruicce enascebantur. Huius vituli exuuiæ seruantur in ædibus Clarissimi viri Ioannis Antonij Godij Chirurgi, & Anatomici celeberimi. Nos quoq; in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis duo vitulorum spolia seruamus, quorum alter Pentapus, alter autem hexapus erat.

Hinc ad gregem Ouium examinandum si descendamus, inueniemus apud Licosthenem, quòd, ex Liuio, anno Mundi septingentesimo sexagesimo nono supra tria millia, & ante partum Virginis, centesimo nonagesimo quarto, Agnus quinque F pedibus refertus natus est Asculi, sed præter pedum fęditatem, erat etiam biceps. Alium bicipitem Agnum, sed octo pedibus, & geminata cauda natum memorat Aelianus, sed quia intellexit hoc monstrum humana voce fuisse locutum ideo fabulosum esse existimauit.

Agnus quinque pedibus natus.

Nos hoc in loco lectori Agnum octipedem spectandum proponimus, paucis ab hinc annis in Agro Patauino natum, cuius iconem Dominus Franciscus Riccius Patauinus nobis publicandam dono dedit. Hic Agnus erat totus niger, dorso duplici simul coniuncto, binis caudis, auribus tribus, pedibus octo, quorum tamen duo ex principio dorsi enascebantur: quemadmodum in figura IIII. exprimitur vnà cum Plantagine minore Dodonei.

IIII.

Item in Pago quodam Sugenhein nuncupato, qui ad Argentinensem Episcopatum spectat, duabus ab Argentina milliaribus, anno Salutis supra millesimum, G & quadringentesimum nonagesimo sexto, Porcus sex pedibus iuxta mentem Licosthenis, natus esse perhibetur.

Porcus sex pedibus.

Viri quoq; fide digni nuper nobis retulerunt Canem sex pedibus Arimini fuisse natum. Id autem à veritate recedere non opinamur, cum nuper Bononiæ Canis octipes ex genere sagacium in lucem prodierit, nam partem posticam animalis sex pedes, & partem anticam duo tantum muniebant. Hunc canem monstrosum vnà cum malo canino Lobelii, nempe cum mandragora pingi curauimus: vt in icone V. conspicitur.

Canis octipes.

V.

Modò omittimus, quòd, ex Licosthene, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, in ædibus Ludouici Dheithæi, quędam domestica felis inter alios fœtus, enixa est catellum viuum octo pedibus refertum, & monocephalon H sed bicorporem vtriusq; sexus, de quo postea inferius, nimirum in Capite de monstris bicorporibus verba fient.

Præterea dum Historiam Quadrupedum Digitatorum scriberemus, natus est Bononiæ Catus octipes vtriusq; sexus cum duobus capitibus, & caudis, tergore verò simul connexis; non multò post exiuit in lucem felis fæmina hexapus colore partim albo, partim atrocinereo, nam quatuor pedes partem posticam, & duo tantum partem anticam felis fulciebant. Huius monstrificæ felis effigiem, vna cum Aelurogano, nempe Buglossa expressam in icone VI. damus.

Felis octipes Bononiæ natus.

VI.

In feris quoq; animantibus monstra huius generis aliquando obseruata fuerunt. Legimus enim apud Conradum Licosthenem, quòd anno nostrę salutis supra sesquimillesimum trigesimo tertio, Episcopizellæ Turganiæ oppidi apud Heluerios, dum Lepus grauidus exenteraretur, inuentus est in ventre lepusculus vnico corpore, & capite, quatuor tamen auribus, & octo pedibus, quorum quatuor proprium

Animantes syluestres monstrifica

IIII. Agnus octipes.

V. Canis octipes cum Malo canino.

VI. Felis fæmina hexapus cum Ælurogano.

VII. Lepuſculus octipes.

VIII. Capreolus hexapus cum Barbicapra.

situm occupabāt, & reliqui quatuor in dorso eminebant, quasi alium lepusculum repræsentantes. Cum igitur hic monstrosus lepusculus ibi à multis fuisset visus, & obseruatus, Tigurum postea tanquam res admirabilis fuit transmissus; icon huius lepusculi est VII.

VII.

Versatur inter genera Bisulcorum quoddam Caprarū genus, quas Plinius Capreas, & alij Authores Latini Capreolos cognominant. Quamuis postea Aristoteles has Dorcades vocitauerit; quam vocem deinde Martialis latinè vsurpauit, de his animalibus loquens, quæ ob elegantes maculas in delicijs puellarum Romanarum habebantur, dum canit,

E

Delicium paruo donabis Dorcada nato,
Iactatis solet hanc mittere turba togis.

Oppianus hoc animal plerumquè δόρκον apellat; licet quandoque has capreas Iorces, quasi Dorcos ratione carminis nuncupauerit hunc in modum

τὰς δ' ἄρα κικλήσκουσιν ἐνὶ ξυλόχοισιν ἴορκας

Etenim hoc in loco Oppianus Capreolos describit habentes corpus ceruinum, & pellem vndiq; maculosam, non aliter, atq; Pantheræ; & propterea hoc animal est valdè elegans, neq; mirum est, si olim, referente Martiali, in delicijs fuerit. Virgilius quoq; Capreolum maculis distinctum describit Ecloga secunda; vbi Corydon Alexidi puero duos capreolos promittit hunc in modum.

Capreolorū color

Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo
Bina die siccant ouis vbera, quos tibi seruo

F

Seruius tamen, in expositione huius loci, Capreolos albis maculis respersos ad huc lactentes interprætatur, nam tractu temporis postea hunc colorem mutari asserit, & maculæ minoris gratiæ esse incipiunt. Hæc igitur libenter exposuimus ad maiorem iconis proponendæ intelligentiam. Itaq; in genere harum bestiarum aliquando inuentus fuit Capreolus senis pedibus, albicantibus maculis eleganter à Natura variatus, instar Lyncis. Vnde colligendum est hoc animal lactens fuisse; erat autem hexapus bestia cum quatuor posteriores pedes, & duos anteriores haberet. Exprimitur enim hoc animal in icone. VIII. vna cum Barbicapra, quam Herbarij Reginam prati appellant.

VIII.

Hexapus animans qualis

G

MVLTIPLICATIO PEDVM IN FOETIBVS AVIVM.

SI in multiparis animantibus, vt alio in loco fuit enucleatum, numerosa procreantur monstra, necnon in Ouibus, & Capris Aegyptiis, quia nostratibus sunt fæcundiores; ideoq; eorum materia seminalis suapte natura ad monstrificam paritionem est propensa, & disposita, multò magis in genere cunctarum auium id euidentius patefiet, ob numerosam prolem, nam sępè sæpius aues cum multis pedibus producuntur, quoniam frequenter congrediuntur, & sæpè concipiunt: hac de causa conceptus cohærent, cum propinqui sint, & albumina in ouis interdum continuantur, neq; vlla interiacēte membrana segregantur; hinc pulli mōstrifici prodeunt, multis pedibus, multis alis, & capitibus integrati. Hoc assertum primò in genere Gallinaceo, deinde in genere Anserum, Anatum, Columbarum, & aliarum auium manifestare poterimus.

Natura ouium Aegypti

H

Cæterùm in gallinacea familia, magis, quàm in alio animalium genere copiosiora monstra resultant: quaproter horum aliquot icones monstrosas, quarum multas nos obseruauimus, hoc in loco lectoribus spectandas dare decreuimus; tum, ne quid huic historiæ Monstrorum desit, tum etiam vt legentes varia Naturæ miracula meditari possint.

Miracula naturę qualia

Primitùs anno mundi Octingentesimo trigesimo octauo supra tria millia, & ante

partum

I. Gallus quinquepes.

partum Virginis centesimo vigesimo quinto, iuxta sententiam Licosthenis, gallus gallinaceus quinq; pedibus Cære fuit obseruatus, veluti in icone I. depingitur.

I.

Polydorus Virgilius in Historia Anglica scriptis mandauit, regnante Henrico primo, inter alia prodigia, quæ apparuerunt, gallum gallinaceum quadrupedem ortum esse. Id quoq; retulit Licosthenes contigisse anno Salutis supra millesimum decimo. Deinde addit quòd anno Domini supra millesimum quinquagesimo quinto, circa finem imperij Henrici Tertij Romanorum imperatoris, Gallina procreauit pullum quatuor pedibus præditum, vt figura II ostendit.

L.9.c.3.

Pullicenus quadrupes.

II.

Mon-

II. Pullus quadrupes.

Mõſtriferas, & quadrupedes beſtias huius generis multas noſtra etiam aetate obſeruauimus: nam damus in icone III. Gallum quadrupedem, qui pronè erat ad ventrem vſq; caſtanei coloris, ſupinè ad vropygium vſq; coloris lutei intercurrentibus pennis caſtaneis.

Alæ albæ, remigibus viridibus. A'tergore prope caudam pennæ caſtaneæ admodum longæ pendebant. Cauda erat viridis, & nigra, criſta duplex minime crenata. Pedes erant quatuor, quorum anteriores erant lutei, & perfecti, quales huiuſmodi beſtiis competunt, poſteriores imperfecti, & pallidi veluti pinguntur in icone III. vna cum Aegylope.

III. Gallus quadrupes cum Aegylope.

Kar-

IIII. Gallina quadrupes cum Siligine ſpica mutica.

V. Gallus tripes in Brutijs natus.

Rurſus obſeruata fuit Gallina quatuor habens pedes vnicolor, nimirum toto corpore colore quodammodo ferrugineo. Pedes erant lutei, & praue à Natura conformati, nempe eo modo, qui in icone IIII. conſpicitur.

IIII. Deinceps multæ inueniuntur beſtiæ huius generis, quæ pedibus malè conformatis, ſed potiſſimum tripedes natæ ſunt. Siquidem Licoſthenes meminit galli tripedis, vnà cum multis alijs pullis nati in Brutijs, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimò octauo ſupra tria millia, & ante partum Deiparæ centeſimo nonageſimo

V. quarto veluti in icone V. oſtenditur.

Amplius

VI. Gallus tripes cum Gramine Alopecuroide minore.

VII. Gallina tripes cum hordeo.

VIII. Pullus tripes.

Amplius Conradus Licoſthenes memorat ſe vidiſſe Baſileæ, in Cinarum ſuburbio apud fabrum, anno Salutis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, pullum Gallinæ ternis pedibus refertum, & in curſu tantæ pernicitatis, vt cæteris anteuerteret. Nos damus ſuperiori ſimilē Gallum tribus pariter pedibus instructum, quem Vulgus Gallo groteſco vocitat: hic erat à collo ad anum vſq; coloris atri, ſed maculis candidis conſperſus, toto autem dorſo ad vropygium vſq; ferruginei coloris. Alarum maxima pars item ferruginea, ſuo tamen principio, & qua ventrē ſpectant, ſubfuſci coloris, ſed albicantibus maculis conſperſi, oblongis pennis. Remiges pennæ omnes albæ, Cauda ſemiuiridis, & ſemiatra. Oculos macula rubra ambiebat, veluti in icone VI. Lector intueri poteſt, vbi pingitur etiam Gramen Alopecuroides minus.

Pullus tripes miræ pernicitatis.

Gallo groteſco.

VI.

IX. Sceleton Pullaſtri tripedis, cuius tertius pes quinq; digitis erat refertus.

His addimus ex nostris Obseruationibus gallinam tripedem, quæ tertium pedem propè anũ nascentem habebat. Hæc gallina toto ferè corpore flaua erat. Alæ eius, & dorsum fuscis vbiq; maculis conspergebatur. fuscæ item pennæ quædam à collo dependebant super alarum principia. Tota deniq; cauda fusca, cœtera lutea. Hæc in icone VII. exprimitur cum hordeo.

Gallina mõstrosa obseruata

VII.

Contigit quoq; nobis videre annis elapsis pullum ab ouo recenter exclusum tribus refertum pedibus, & tertium pedem habebat veluti ex vropygio natum: quapropter ad mõstrificam varietatẽ delineari curauimus, & pictum in icone VIII. damus.

VIII.

E Immò non piguit etiam delineatum exhibere sceleton Pullastri mõstrifici, & superiori pullo ferè similis, nisi quòd pes tertius circa podicem natus quinq; digitis erat instructus, vt in icone IX. monstratur.

IX.

Neq; volumus ommittere memoriam Galli tripedis viui dono nobis dati ab erudito, & perhumano viro Francisco Seuerino Philosophicæ, & Medicæ institutionis Doctore, anno Salutis supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo quinto, qui præter duos perfectos pedes omnibus gallis communes, tertiũ veluti à podice enascentem sex digitis integratum habebat: quamobrem cum gallinis permisceri non poterat; cum tertius pes hexadactylos illi ad congressum esset impedimento. Quapropter in æternum Donantis monumentum, hanc belluam viuis coloribus dilineatam in Musæo Illustrisimi senatus Bononiensis seruandam locauimus; vbi etiam sceleton eiusdem galli tripedis appensum (nuper enim perijt) quilibet hoc publicum inuisens Musæum intueri, & admirari poterit.

Gallus tripes donatus à Doctore Seuerino.

F Præterea nolumus etiam prætermittere pulcherrimam monstrifici Caponis iconem à nobis obseruati, qui alicui fortè inter belluas tripedes enumerandus esse non videbitur, cum præter duos perfectos pedes, duos oblongos digitos adiunctos haberet: nihilominus in viuo animali hi duo digiti adiuncti, & dextro cruri adnati tertium quodammodo pedem repræsentabant; quemadmodum in icone X. expressimus, vnà cum Bromo, seu Auena sterili.

Capo monstrosus.

X.

Posteaquam de multiplicatione digitorum in pedibus Brutorum verba fiunt, nõ est omittenda obseruatio pulliceni quinq; digitis in vtroq; pede instructi, quem delineatum in icone XI. damus.

XI.

Hoc possumus confirmare quadam obseruatione Clarissimi Liceti, qui retulit, quòd anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo quarto, Patauij, famula

G deplumans gallinam reperit quinq; digitos in vtroque pede cum suis vnguibus distinctos. Cui lubenter assentimur alia obseruatione Pulliceni tripedis Bononiæ nati, qui vnico tantùm pede nitebatur: cum alij duo pedes essent mutili, quorum alter quinis digitis, alter verò quatuor erat instructus. Præterquamquòd duplicem excrementorum exitum habebat, vt in icone XII. apparet.

Gallina quinq; digitis in vtroq; pede insignita.

XII.

Antequam à familia gallinacea discedamus, nolumus silentio inuoluere gallinam Monstrificam, quæ hodie tanquam res meritò admiranda in aedibus Illustrissimi Fuluij Antonij Marescalchi Bononiæ Senatoris Prudentissimi alitur. Hæc leucophei est coloris ad luteum tendentis sine cauda, & erecta, ritu humano, depositis ad calcem coxendicibus graditur, vt in icone XIII. apparet; quæ hoc in loco recensenda esse videtur, non quia monstrificis pedibus sit referta, sed quia alio modo in-

H cedere non potest, ob prauam partium inferiorum conformationem. Nam Clarissimus vir Ioannes Antonius Godius in administratione anatomica non vulgariter eruditus, partibus huius gallinæ diligenter pertractatis, & examinatis, coxendices iustò longiores, & ossa anonyma malè conformata reperit; quamobrem hæc bestia podice terram verrere, & quodammodo recta incedere cogitur.

XIII.

Fœtat quidem sed plerumq; abortit, vt Illustrissimus Ioannes Franciscus Marescalchus senatoris frater nobis perhumaniter retulit; hocq; inde prouenire arbitramur, propter malignam prædictarum partium constitutionem, necnon sterni longioris obseruati; quia dum hæc bestia inconcinnè identidem mouetur, tunc facile abortionem incurrit.

X. Capus tripes cum Bromo ſterili.

XI. Pullicenus quinq; digitis in vtroq; pede.

XII. Pullus tripes cũ quinq; digitis in tertio pede.

XIII. Gallina monſtroſa Illuſtriſsimi Senatoris Mareſcalchi.

In Anatum quoq; & Anserum genere monstra non dissimilia aliquando inuenta sunt. Nam Iulius Cæsar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Aristoteli adscriptos, meminit Anaticulæ altero crure carentis nullis extantibus alterius vestigijs; & Ioannes Baptista Porta in Magia Naturali prodidit visam esse Anatem paruam quadrupedem lato rostro, & prima parte nigra, extrema flaua, capite nigro, oculis cinereis, nigro circulo collum ambiente, alis, tergo, & cauda nigricantibus, pedibus flauis inter se non procul distantibus, quæ adhuc Torgæ asseruatur. *L.2.cap.17*

Neq; cui mirum videatur, quoniam in grege Anserum, aliquæ identidem nascuntur, membrorum numero, vel conformatione à reliquis discrepantes.

E Etenim anno Salutis supra sesquimillesimum nonagesimo sexto, referente Licosthene, in Pago quodam Sagheua cognominato ad Episcopatum Argentinensem spectante, Anser monstrosa forma inuentus est, nempe quatuor pedibus, & duobus capitibus, cum duplici excrementorum exitu. Albertus quoq; fatetur se vidisse monstrificum Anserem quaternis pedibus, totidem alis, vnico dorso, & duplici collo, sed diu non vixisse tradidit. *Anser monstrosus.*

Nos autem hoc in loco exprimi curauimus Anserem quadrupedem, qui Bononiæ aliquot annos vixit, quem pluries vidimus, & tanquam inusitatum animal pingi curauimus, vt apparet in figura XIIII. vbi est etiam Althea palustris. XIIII.

Cum igitur monstra huius generis in animantibus sæpè congredientibus, & parientibus contingant, familia Columbarum ab huiusmodi monstris non erit aliena.

F Namq; cum temporis, & loci conditio postulat, & victus suppetit, Columbæ quibuscumq; mensibus fætant, quapropter non præter rationem Aelianus scriptis mādauit Columbas omni anni tempore parere, sed hoc ex Aristotelis sententia recitat, qui nostrates Columbas toto anno fætificare docuit, dummodò loci esset commoditas, & cibus abundè suppeteret. *Columbarū natura.*

Sunt enim Columbæ animantes salaces, & quamuis se se mutuo ante congressum exosculentur: nihilominus fæmina quandoq; nimia salacitate stimulata marē sine osculo admittit. Itaq; monstra in genere horum animantium, vel quoad colorem, vel quoad numerum, & malam conformationem partium contingunt.

Opianus quoad colorem monstrosas nimirum tamquam depictas tradit fore Columbas, si cum Veneris desiderio tenentur, & oscula iam maritis miscent, Columbarius vestimenta varietate colorum decorata, præsertim verò purpurea conspi-

G cienda exhibeat his versibus, *Quomodo variæ colūbę nascantur.*

Hæc eadem peragit cum vult, & callidus auceps
Cui volucres curæ sunt, & letalis arundo,
Atq; Columbarum pullos hac arte figurant;
Stragula flammeolis oculis rubrosq; tapetos,
Et vestes ostro perfusas obijcit Auceps,
Sicq; oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos edit rubeo discrimine mistos:

Monstrosam in Columbis pulchritudinem in præsentia non admiramur, sed prauam conformationem partium, & pedum geminationem perscrutamur.

Itaq; prima facie exhibemus spectandam iconem Columbæ quadrupedis captæ

H in Germania anno Salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo, propè Pagum Rikenschouen, non procul à Landauia oppido. Hæc enim non solum quatuor habebat pedes, sed duplicem etiam excrementorum exitum, quæ postea Augustam (tunc enim ibi Comitia Romani Imperij celebrabantur) missa fuit vbi primum à Carolo Cæsare, & Principibus Imperij, & sic deinceps à reliqua hominum multitudine, vt tradit Licosthenes, miraculi loco conspecta fuit, vt cernitur in figura XV. XV.

Altera Columba quadrupes colore tota cinereo ad amethestinum tendente duplici aluo nata est Bononiæ; ideoq; vt discrimen obseruaretur, hanc delineandam cum Cannabe curauimus, & in icone XVI. spectandam proponimus. XVI.

Quoniam Columbarum peregrinarum magna est diuersitas, non solum ratione pedum, sed etiam rostri quantitate, & capitis crista, aduertendum est, inter has, pulchriores esse Cyprias, quarum duplex genus conspicitur, cristatum vnum, alterum

plano

XIIII. Anſer quadrupes cum Althea paluſtri.

XV. Columba quadrupes.

XVI. Columba quadrupes alia cum Cannabe.

plano capite. Inter Columbas cyprias plano capite aliquando nobis contigit conspicari vnam monstrificam, cui color ex amethestino erat candicans. Auis erat quodammodo bicorpor ex vna nimirum aluo par pedum emittens, cum duo reliqui pedes alteri corpori perfectò famularentur. Capitis colori amethistino alius color puniceus erat immixtus. Pedes pallidè rubescebant, & vngues nigricabant. Hæc in icone XVII. obseruatur, vbi pingitur vna cum Araco.

Columbarũ Cypriarum differentia.

XVII.

In reliquo Auium genere cum omnes sint ouiparæ, nõ est in dubium reuocandũ quòd monstrosi partus aliquando contingunt Nam tradit Aelianus, referente Porta in Magia naturali, sub quodam Rege auem quadricipitem visam fuisse. Idem Aelianus ex Apione prodit, Oeneo in meridie regnante, Gruem bicipitem apparuisse & aliquando Accipitrem tripedem obseruatum fuisse. Nos in præsentia monstrificam auem in genere Carduelium spectandam proponimus. Hoc autem genus auium cunctis notissimum esse arbitramur; quandoquidem nulla est regio, ni fallimur, quæ hoc Auicularum genus nõ producat; vnde apud omnes Nationes in caueis passim alitur; hac de re in descriptione auis notissimæ, quæ semper ante oculos versatur, diu nõ elaborabimus, sed iconem Carduelis quadrupedis, quæ ad nostras peruenit manus, considerandam legentibus exhibemus in figura XVIII. vnà cum Carduo tomentoso. Nuper etiam Bononiæ accidit, vt Illustris Matrona ouum pauonis ex incubatione desumptum, & perforatum, curiositate ducta acu dilataret, sed quadrupedem, & bicipitem pullum conspicata, & monstroso pauone territa ouum cum pullo abiecit.

Lib. 2. c. 17.

E

Accipiter tripes.

XVIII.

F

Causas defectus, & geminationis pedum in fœtibus Animantium indagare in præsentia quodammodo vanum esse videtur; posteaquam in Rubrica causarũ abundantiæ, & defectus partium inquiri possunt. Nihilominus in gratiam Lectoris, ne semper illuc confugere debeat, nonnulla tantùm peculiaria attingemus. Primò quoad defectum, Monstrosi Genitores in memoriam reuocandi sunt, qui aliqua parte mutilati quandoq; sed non semper monstrificos partus edunt.

Causæ multiplicationis pedum.

Vt plurimum tamen Authores causas partium mutilatarum non modò ad materiæ defectum, sed etiam ad languorem facultatis formatricis referunt. Etenim, cum pars seminis destinata ad procreationem membrorum deficientium destituatur temperatura, quam Natura partium procreandarum expostulat, tunc fœtus mõstrosi fiunt. Deinde, cum calore nimio vteri virtus illius seminis dissoluatur, quæ formationi alicuius partis erat dicata, tunc fæcunditate priuatur, consequenterq; monstrosæ ex illa portione seminis partes emergunt; cum tamen aliæ seminis portiones, suam vim retineant. Præterquamquòd, ad mentem Aristotelis, inter has causas immodicus calor seminis est connumerandus.

Semen fæcunditate priuatur.

G

Lib. 2. de gen. An. c. 4.

Tandem non sunt postponendi morbi, quibus aliquando fœtus in vtero correpti aliquam partem iam genitam amittunt, & hac ratione mutili redduntur. Immò reuocanda est in mentem angustia loci, propter quam interdum mutilatæ fætuum partes euadunt.

Præterea causas multiplicationis partium Authores plerumq; ad vbertatem materiæ seminalis reducunt. Interea monstrosi genitores non sunt prætermittendi: cum id manifestarium sit in illa octipede equa, quæ nuper Romæ compressa octipedem pariter equam genuit; vt superius in iconibus monstratum fuit, quamuis postea id ex sententia Aristotelis non semper sit necessarium. Verumtamen vber materia cruribus, pedibus, & digitis conformandis dicata in plures portiones diuisa geminationem crurum, pedum, & digitorum producere solet. Licèt interdum materia seminalis copiosa, & ad fœtus geminos producendos destinata, ob angustiam loci, pedes multiplicat, reliquo fœtus corpore simplici: vti lector in Columbis postremo loco propositis conspicari potest, quæ bicorporem fœtum quodammodo repręsentant.

H

Materia copiosa seminalis quid pręstet.

Nisi velimus asserere gemellos fœtus in vtero materno ob vehementem aliquã concussionem quandoq; in vnum monstrum conglutinari; dum partes inferiores geminantur, & superiores vnum tantummodo corpus referunt. Hocq; in fœtibus humanis sæpè contingere arbitramur, quoniam hi fœtus in vtero situm non semper eundem seruant.

XVII. Columba Cypria quadrupes cum Araco

XVIII. Carduelis quadrupes cum Carduo Tomentoso.

Demum inter has causas fœtus excedentis penuria materiæ collocanda est, & quamuis hoc videatur absurdum: attamen hoc à veritate neutiquam est alienum; quandoquidem materia ad producendos duos fœtus, quoad quantitatem, inepta, quia pauca sit, & pro formatione vnius copiosa, tandem vnum tantummodo fœtū, sed monstrosum gignit, dum crura, & pedes multiplicat, deinde partes superiores simplices generat, & sic deinceps illas causas in memoriam reuocare debemus, quę in Rubrica vniuersalium causarum memorauimus.

Inopia materię quid pręstet.

HORRENDA, ET MALIGNA PEDVM IN FOETIBVS ANIMALIVM CONSTITVTIO.

A

ROCREATÆ sunt quandoq; à Natura tales in animantibus pedũ formæ, vt spectatores earum aspectu deterriti fuerint. Consultò omittemus Infantem in Saxonia natum inuersis pedibus, anno supra sesquimillesimum vigesimo quinto, vt Licosthenes diuulgauit, necnõ Homines à Diuo Augustino memoratos, qui apud Hipponem nati esse perhibentur lunatis pedum plantis, cum duobus digitis in vtroque pede. Item silentio inuoluemus pusionem natum anno supra sesquimillesimum sexagesimo quarto in Papauilla pago sex milliaribus distante ab oppido Guisio, qui cruribus carebat, sed à dextra nate duo oblongi digiti nascebantur, & à sinistra pes imperfectus sine crure prodibat, & eius icon in capite quarto huius Historiæ monstratur. Imò relinquimus etiam infantem natum in Imperiali ciuitate Colonia, vt recitat Schenchius, anno salutis nostræ supra millesimum, & quingentesimum nonagesimo septimo, die secunda Maij, qui bene compactus erat, nisi quòd fæmura, pedesq; ab imò ventre ad extremitatem pedis coaluerant, digitis pedis sinistri omnino deficientibus, quorum loco regioni calcis eiusdem pedis sinistri massa quædam carnis adhærebat. Quoniam hi monstrosi partus in comparatione ad illos, de quibus acturi sumus nullius ferè sũnt considerationis.

Lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 8.

B

Pusio cruribus coalitis.

Ad horridiores igitur pedum conformationes recensendas si accedamus, prima fronte incidemus in Textorem, qui narrat vetustissimum quemdam nomine Marin superna corporis parte fuisse humana, & inferiori fuisse equina, quia cruribus equinis natũ esse perhibebatur: quamuis alij tradiderint hunc ideo cruribus equinis esse creditum, quoniam omnium primus equum conscendisse dicebatur; vtcumq; sit procreatio tamen crurum, & pedum Brutorum in fœtibus humanis non est prorsus explodenda. Siquidem Plutarchus ad mentem Aristotelis prodit puellam nomine Onoscelin ex Asina natam cruribus tantummodò fuisse asininis, reliquo corpore humano, ob Aristonymi Ephesii cum eadem Asina congressum. Insuper Peucerus promulgat, imperante Michaele Perpinaceo, fœtum humanum pedibus caprinis in lucem exiuisse. Item ex Cælio Rhodigino habemus, quòd apud Sybarim ex congressu Pastoris, & Capellæ, infans cruribus caprinis emersit.

C

Onoscelis.

L. 4. Chronic.

Præterea anno supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo tertio, puella inupta fœtum humanum cruribus, & pedibus caninis peperit.

Hoc monstrum Cardanus, & Pareus memorant, sed primus omnium Licosthenes in opere Chronologico, vt in icone I. ostenditur. Non valde dissimilem fœtum anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo quinto, tradit Magius in Miscellaneis natum esse Auenione partibus supernis humanis, & infernis caninis: ideoq; Franciscus Galliarum Rex matrem cum fœtu concremari iussit.

I.

D

Fœtus cum matre concrematus.

Item Volaterranus in Commentarijs Vrbanis scriptum reliquit, ætate Pij Tertij Pontificis Maximi, fœtum non valdè discrepantem à prædictis in Hetruria, ex muliere, vt ipse inquit, à Cane compressa, egressum fuisse, & propterea hanc, expiationis gratiâ, ad summum Pontificem fuisse delatam. Interdum etiã nati sunt monstrifici partus pedes alterius animalis habentes. Nam in Germania propè Lanferburgum oppidum, in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen situm, anno salutis supra millesimum, & ducentesimum septuagesimo quarto, puer pedibus anserinis à Conrado Licosthene natus esse perhibetur:

Puer pedibus anserinis.

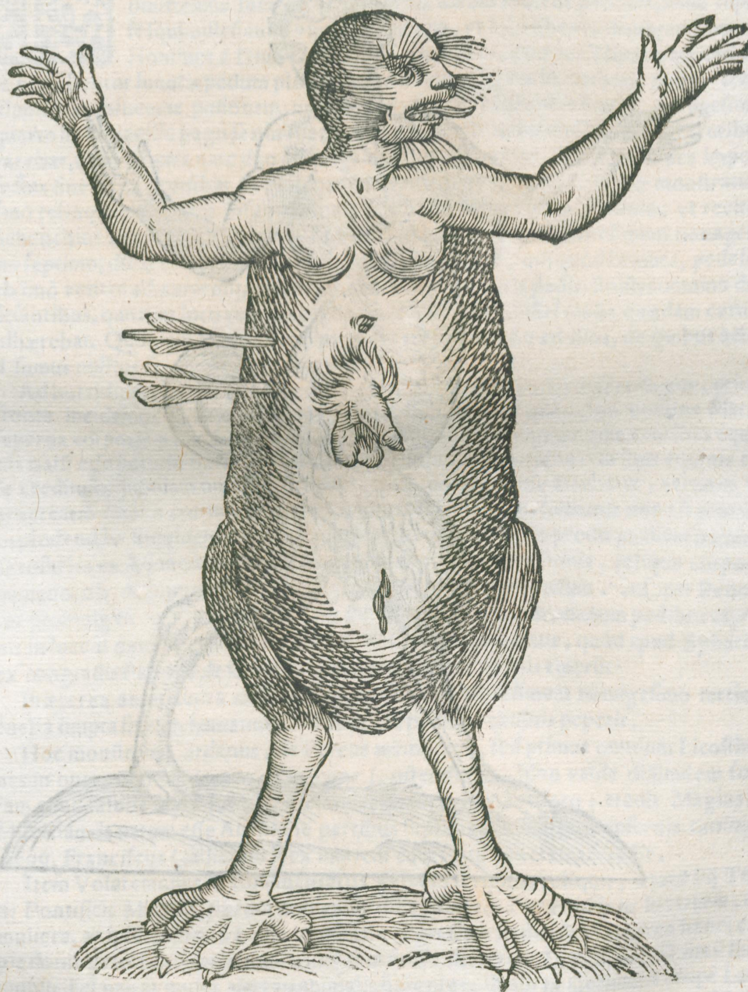
Nos hic damus monstrum hermaphroditicum cruribus, & pedibus aquilinis refertum, cætera humanum, quod fortè quia comprehendi non posset, Sagittis fuit

II.

I. Infans partibus inferioribus caninis.

II. Monſtrum hermaphroditicum pedibus aquilinis.

fuit confossum. Icon est II. talis, qualem in Musæo publico inuenimus. II.

Non defuerunt quoq; bellnini fœtus pedibus interdum humanis, & pedibus quandoq; animantium diuersi generis referti; dum recitat Iacobus Rufus equam in Gallia à Ceruo subactam enixam esse pullum posterioribus cruribus, & pedibus ceruinis, quem postea Ludouicus Galliarum rex à Possessore dono accepit. Pariter idē Author memorat partum equæ à Tauro compressæ in Heluetijs; fuit enim pedibus equinis, reliquo corpore tauro non absimili, Idq; potissimum asseueramus, quoniam Ioannes Baptista Porta in Magia naturali retulit ex Gesnero, ad radicē montis Spelungi in Rhetia visum fuisse equum ex equa, & tauro progenitum.

L.5.de concept. hum. cap.3.

L.1.c.9.

E Solent Authores animal ex tauro, & equa procreatum Hippobouem appellare: quamobrem placuit iconem huius bestiæ pedibus monstrificis genitæ propalam dare, quæ iurè merito cornipes erat appellanda. Siquidem Natura in conformatione pedum huius animantis, quodammodo solipedes, & bisulcos producere voluit, & monstrosam pedum formaturam effecit, vt pingitur in icone III. vnà cum farfara, quam plantam Botanici vngulam cabalinam appellant. III.

Posteaquàm de pedibus horrificis sermo habetur, nolumus silentio inuoluere partum felis horrendis pedibus editum anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto. Publicat enim Licosthenes in opere Chronologico, quod Basileæ aluit domi felem domesticam fæcundissimam, quæ postquàm octauum ætatis annum attigit, plerumq; monstrificos partus edidit, & contra naturam aliarum F matrum catulos editos deuorare cœpit. Itaq; inter alios catulos quos vnico partu in lucem emisit, inuentus est vnus duobus pedibus horrificis refertus, & quasi in spiram reflexis, vt in icone IIII. monstratur. IIII.

Plinius autē verba faciens de equo Cæsaris Dictatoris, qui alium dorso, præter ipsum, non recepisse traditur, pedes anteriores humanis similes habuisse prodidit, quibus verbis Plinius potius monstrosum, quàm ominosum equum descripsit. Tranquillus etiam descriptionem huius equi his verbis exarauit. C. Iulius Cæsar vtebatur insigni equo, pedibus ferè humanis, & in modum digitorum vnguibus fissis, quem natum apud se magna cura aluit, cum Aruspices imperium orbis terræ Domino significare pronunciassent. Hic in figura V. demonstratur. V.

Neq; hoc alicui mirum videatur: quandoquidem anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, mense Iulio, in Patauina Ditione, prope oppidum G montis Ilicis, in Villa, cui nomen est Amoloradiena, referente Clarissimo Liceto, visus est felis, cum humanis cruribus, quæ animal parti posticæ adhærentia trahebat, & monstrum in Vrbē Patauinam delatum, tandem in flumen proiectum fuit. Etenim vxor cuiusdam Bubulci in prædicta villa post partum puelli optimè constituti; hoc monstrum horrificum enixa est.

Felis cruribus posticis humanis.

Hic etiam memorandū est monstrū pedum varietate horrificum, quod anno Christiparæ Virginis supra sesquimillesimum trigesimo primo in Ditione Episcopi Salceburgensis, nimirum in saltu, quem Amesbergium vocāt, comprehensum est.

Erat enim, iuxta sententiam Licosthenis quadrupes, capite ferè humano, barbato, & cristato, pedibus posterioribus aquilinis, & anterioribus ferè leoninis, cauda canina, corpore giluo in flauum declinante, feritatis insolitæ, homines fugiebat, & H latebras quæritabat, sed cum ad cibum capiendum, neq; cogi, neq; allici potuerit, paucos post dies interijt, eius icon est VI. VI.

Causas horum monstrorū multi eruditi viri, vt Pareus ad variam, & promiscuā seminum diuersæ speciei confusionem reducunt, dum monstra semihominis, & semi beluæ nascuntur; & æqualem reddi deformitatem prolis autumant, si belluæ diuersi generis congrediantur. Quapropter mirandum in modum inuehunt in homines, qui nihil Deum, & leges veriti, ita se se abijciunt, vt inter se, & pecudes nihil interesse existimant, dum cum illis permisceri audent. Nihilominus hanc sententiā prorsus amplecti non debemus; cum fieri non possit ad mentem Aristotelis, vt ex permixtione animalium specie, temperatura, & vteri gestatione valde discrepantium proles nascatur: Quare ad alias causas naturales erit confugiendum.

Causæ prædictorum monstrorū.

Itaq; Philosophus in Problematibus scriptum reliquit, ex semine corrupto interdum monstra prodire, sed per semen corruptum non prosus putrefactum intel-

Lect.4.probl.13.& 14

lexit

III. Hippobos pedibus monstrificis.

IIII. Felis monſtroſis pedibus.

V. Equus pedibus anterioribus humanis.

VI. Monſtrum varietate pedum horribile.

lexit, sed tantummodò illud, in quo virtus speciei languescit, vnde postea vel totus fœtus, vel aliquæ eius partes à Genitoribus dissimiles producuntur; nam quando virtus formatrix materiam fœtuum rectè dispositam inuenit, tunc fœtum generanti similem procreat, sinsecus dissimilem producit.

Imaginatio nis virtus.

Modò omittemus causas ab alimento, ab alimentali virtute, à morbis, & à parentibus mōstrosis depromptas, de quibus vberius in Rubrica causarum vniuersalium peractū fuit. Cū vt plurimū horū monstrorū generatio ab imaginatione vehementi prodeat. Nam quemadmodum contingit, vt mulier grauida rei desideratæ imaginem fœtui imprimat, ita quoq; accidere potest, vt mulier humano impleta semine, si cum Cane postmodum permisceatur, ex assidua cogitatione & metu pariendi Canis, partes etiam canis fœtui imprimat. Tunc enim non erit dicendum ex semine Canis partum prodijsse, cum inter semen humanum, & caninum nulla conuenientia obseruetur. Hanc causam in fœtibus brutorum etiam valere superius asseuerauimus: quandoquidem Cornelius Gemma retulit Canem accipitrino capite ex terrore huius auis natum esse. A

Monstra Africæ.

Non negamus tamen ex Animalibus diuersis conuenientis tamen Naturæ, & temperamenti monstra exire posse, quoniam Aristoteles id in monstris Africæ attestatus est; Immò in huiusmodi animantibus monstrificis, quando semen maris (si fuerit homo) in partibus superioribus fœtus vigorem habuerit, tunc partes superiores humanæ resultant, & si semen bruti in formatura partium infernarum, validè fuerit operatum, tunc infernæ monstri partes belluinæ euadent. B

Angustia loci.

Quamuis interdum huiusmodi monstra ex duabus animantium speciebus prodeuntia nasci possint ex duobus seminibus in vtero conclusis, quæ ob angustiam loci ad formandos duos fœtus dilatari nequeant, sed ambo in vnum coalescunt, & monstrum horrendum nascitur, vt in subiectis iconibus lector meditari potest. Dummodo semina aliquā conuenientiam habuerint.

Pariter dubio procul ex loci angustia felis horrendis pedibus videtur emersisse: namq; materia pro formatura pedum constituta, cum non potuerit in illo situ dilatari, producta est in longitudinem, & pedes in spiram, ob loci commoditatem formati sunt. Equus autem humanis pedibus natus esse creditur, quoniam materia vngularum in aluo adhuc tenella in plures partes fuit diuisa, veluti ad digitos humanos conformandos: quamuis Antiquitas id ad omina, & auguria retulerit. C

DE MONSTROSA CVTIS FÆDITATE

CAPVT. VII.

ITIA cutis multos deturpantia fætus aliquando à colore petuntur, nimirum quando ex parentibus albis Aethiopes, & viciſsim quando ex Aethiopibus infantes albi oriuntur. Deinde ad hæc vitia reducuntur fœtus villosi, qui natura sua leues, & glabri esse debent, immo, & Eminentiæ quædam ex carne, & pelle integratæ, quæ aliquādo ex cute hominis, & aliorum animalium dependent, & tandem inter hæc vitia laceratio, & nimia durities cutis fœtus recensetur. D

Fetus albi ex Athiopibus nati.

Quoad colorem cutis aduertendum, est quòd interdum ex Genitoribus nigris infantes albi, & viciſsim ex parentibus candidis fœtus nigri prodeunt. Quandoquidem prodidit Heliodorus Persinam Aethiopię Reginam ex Hiduste maritò pariter Aethiope filiam albo colore insignem suscepisse, quoniam in congressu fixis oculis, & intento animo, oppositam venustæ Andromedæ effigiem intueretur. E' contrario narrat Hippocrates Principem quamdam mulierem, quæ alba erat, ex marito pariter

I. Infans Aethiops, & Virgo villosa.

riter albo sobolem nigram instar Aethiopis peperisse, vt in icone I. demonstratur. Idq; inde originem traxisse perhibet, propterea quòd mulier concumbens oppositam Aethiopis imaginem meditabatur; hac de causa Hippocrates hanc matronam ab adulterij suspicione liberasse dicitur.

Vis phantasia.

Præterquamquòd aliquando contingit in hoc casu ex authoritate Aristotelis, post plura genera parentum, similitudinem reddi; huiusq; rei exemplum in Helide manifestatur, quæ cum Aethiope permixta filiam Aethiop concolorem non peperit, sed multò post ex eiusdem filia infans Aethiopi emersit. Pariter Niceus Poeta Bizantinus ex vtroq; parente candido in auum Aethiopem degenerauit. Hinc colligenda est ratio, cur proles interdum parentibus sit dissimilis; accidit enim sæpè ob allatas rationes, vt nepotes auis, aut proauis, non autem genitoribus assimilentur. Et quamuis huiusmodi partus simpliciter considerati monstrosi esse non videantur: nihilominus ad genitores comparati, quibus non sunt concolores, monstri nomine donandi sunt.

Cur filij auis assimilentur.

A

Interdum accidit etiam vt totus fœtus flauo refertus colore in lucem egrediatur; idq; ab Icteritia prouenire opinamur. Sic etiam Diogenes Laertius monimentis mandauit nudatum Pythagoræ femur aureum apparuisse. Aelianus verò huius rei assertorem constituit Aristotelem his verbis. *Aristoteles dicit, à Crotoniatis Pythagoram Hyperboreum Apollinem cognominari, & hac additille Hicomachides, quod aliquando eadem die, & eadem hora visus sit à multis, & in Metapontio, & in ludis Crotone surgere, vbi Pythagoras etiam femur aureum ostendit*: Huius autem effectus causam ad bilem flauam à Natura in femur demandatam reducere possumus; cum huiusmodi effectus, & affectus Icteritia nuncupatus ab huiusmodi bile pendens, Aurago quoq; ab Authoribus appelletur.

Fœtus lutei coloris.

B

Aurago morbus.

Si conuertamus animum ad cutim villosam, comperiemus homines copia villorũ insignes, & partus longis villis obsitos in lucem prodijsse. Primitus in sacris Biblijs legimus Esau hominem pilosum fuisse. Et maiolus in Colloquijs recitat, ex muliere glabra in oppido agri Pisani, cui nomen est Petrasancta, editam esse Virginem oblongis villis tectam, vt in icone I. conspicitur.

Genes. c. 27.

I.

Authores autem huius effectus causam in imaginem Diui Ioannis Baptistæ cum pelle camelina de more picti referunt; cuius iconem in thalamo pendentem acrius mater intuebatur.

C

Villosus etiam fuit ille partus vngulis instar vrsi armatus, qui, authore Licosthene anno Salutis supra millesimum, & ducentesimum octuagesimo secundo, ex illustri matrona in lucem egressus est, Martino quarto Pontifice Maximo Christianum Orbem moderante, cuius iussu omnes Vrsi imagines in aedibus matronæ illius depictæ, fuerunt deletæ, manifesto argumento receptæ imaginationis ab illis Vrsi effigiebus in conceptu. Hic puer villosus in icone II. ostenditur. Peucerus quoque, referente Licosthene, hunc partum alio casu videtur confirmare, dum prodidit anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo nono partum vrsinis pilis tectum à se visum fuisse.

II.

Præterea Realdus Columbus fatetur se vidisse quemdam Hispanum pilis oblógis obsitum, in omni corporis parte, præterquam in manibus, & in facie. Iulius Cæsar Scaliger meminit & ipse cuiusdam pusionis Hispani pilis candidis tecti, quem ex India aduectum, vel ex parentibus Indicis in Hispania natum referebat. Item Henricus Galliarum Rex, authore Boscio, Lutetiæ Parisiorum, adolescentem nõ minus villosum cane, litteris humanioribus instrui curauit. Nuper etiam in serenissima Parmæ aula villosi homines aliundè aduecti alebantur, quorum icones in primo capite huius Historiæ collocatæ sunt.

L. 13. de re Anat. c. 2.

D

Hominum villosorum varia historia.

Causis villosi partus exaratis addere possumus parentes villosos, cum Natura semper studeat effectus suis causis neutiquam dissimiles procreare: ideoque adhuc Parmæ hirsutam prolem ex illis genitoribus villosis viuere intelleximus. Deinde aliam causam naturalem recensere possumus, nimirum crassitiem, & copiam fuliginum, qua sanguis maternus interdum redundat; siquidem hæc partus pilis obrutos generare potest, quemadmodum etiam homines corde piloso inuenti sunt, cum tamen illa pars præcipua omni pilorum genere prorsus carere soleat. Neq; fulcra hirsutis

Causæ fetus hirsuti.

II. Puer villosus instar Vrsi.

ſutis pannis tecta omittenda ſunt, in quibus proletariæ mulieres vt plurimum cubant, cum pilorum frequens aſpectus tenello partui ſimilem formam imprimere poſſit.

MONSTROSÆ CVTIS APPENDICES

ATVRA ex abundant recremento, virtute formatrice valida, in fœtibus varias carnis, & cutis appendices, galeam, pallium, & capitium repræſentantes, & alias monſtrificas cutis eminentias format, quæ poſtmodum ex carnoſa, & membranacea ſubſtantia integrantur; id autem ortum trahere ex vberi ſeminis recremento colligimus, quoniam mulieres huiuſmodi fœtum effundentes vix vllam ichoris, aut muci copiam emittũt & infantes his membraneis inuoluti ſubſtantijs, dum naſcuntur euidens m ortis, periculum incurrunt, niſi quamprimùm ab huiuſmodi membranis liberentur. Hinc Leuinus Lemnius prodidit infantes interdum monſtroſos in auras vitales egredi, dum vitta quadam membranacea cucullum monachicũ æmulante capite tecto oriuntur: quamobrem, authore Guainerio, hoc fœtus membraneum inuolucrum maritos in adulterij ſuſpicionem aliquando traxit.

Infantes menbraneis ſubſtantijs inuoluti.

Demùm Obſtetrices, & aliæ mulieres clinicæ ex huiuſmodi vittis membraneis fœtuum rubicundis, vt Leuinus refert, bona, & ex nigricantibus mala præſagirè ſolent. Hinc natum eſſe illud gallicum prouerbium perhibent. *Il eſt nay coiffe*. nimirum natus eſt cucullatus, & adagium profertur de illo, cui ex ſententia omnia cadunt. Propterea obſtetrices, apud nonnullas Nationes, has vittas, & galeas fœtuum membranaceas caro pretio vendunt Aduocatis, quibus adiuuari opinantur. Immò olim Antiqui his virtutem admirandam attribuebant, quia M. Antonium huiuſmodi cucullo celebrem prodidit. Itaq; infans huiuſmodi galea indutus, vnà cum eadem à fœtu ſeparata in figura I. oſtenditur.

Inuolucra membranea fœtuum ad quid.

I.

Præterea, annotante Fincellio, vt ſcribit Licoſthenes, anno Chriſtiparæ Virginis ſupra ſeſquimilleſimũ quinquageſimo tertio, Bremopyrgi Marchiæ vrbe natus eſſe perhibetur infans circumflua, laxa, & membranacea mole carnis ita indutus, vt ſago militari germanico tectus eſſe videretur. Nos huiuſmodi formam indumenti pallium appellamus. Huius infantis effigies in figura II. exhibetur.

II.

Inſuper aliæ appendices, & eminentiæ carnis formam aliarum rerum repræſentantes in fœtibus obſeruatæ ſunt innumeræ. Schenchius meminit infantis venuſti, & elegantis, qui ſupra podicem appendicem inſtar farciminis adnatam habebat. Item memorat puſionem natum Coloniæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo ſeptimo, aſpectu pulcherrimum, niſi quòd in ceruice duas continuas appendices carnis, inſtar duorum ouorum, ex vtero matris retulerat.

Aliæ cutis Eminentię.

Similiter apud Subalpinos, referente Ambroſio Pareo, in Quiero oppido duobus milliaribus à Taurino diſtante, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo octauo, die decima ſeptima Ianuarij, honeſta mulier edidit fœtum quinq; cornibus veluti arietinis refertum: præterea infans à ſumma fronte ad occiput, & totum ferè dorſum, oblongam carnis appendicem capitium mulieris aemulantem geſtabat: deinde circa collum alia ſubſtantia carnoſa tanquam collare ſubuculæ voluebatur. Præterquamquòd digiti manuum erant vnci, & poplites à genibus occupabantur: crus cum pede dextro rubeſcebat, cum reliquum corpus colore bætico eſſet refertum. Hic fœtus magno clamore in lucem exiuit, cuius ad Principem ſubalp inorũ delati, vt teſtatur Pareus, varia tum Aulicorum, tum aliorum fuerunt iudicia. Effigies monſtri in icone III. exhibetur.

III.

Præterea Stetini infans in lucem eſt editus anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, qui habuit in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis, & in ceruice caudam carnoſam albeſcentem, ſed inſtar caudæ muris, cuius iconem Lector in tertio capite huius Hiſtoriæ inueſtigabit.

Hoc

I. Infans cucullatus, cum cucullo membranaceo à fœtu ſeparato.

II. Infans pallio carnoſo indutus.

Hoc etiam in loco recenſendus eſt homuncio Indicus cum ſubſtantia carnoſa ad pectus pendente: hic Bononia tranſiens anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo ſecundo, tanquam monſtrificus ad Clariſſimum virum Vlyſſem Aldrouandum ductus fuit. Statura erat ſenum dodrantum, & inter os, & aurem dextram, duplicem carnoſam molem habebat propendentem ad pectus, quarum vna nempe ori proximior erat altera breuior, & auri adhærebat. Item ſimilis caro laxa in humerum deuoluebatur, & villis quibuſdam erat tecta, ſicuti, & aliæ. Sub mento, & circa initium thoracis alia maxima moles carnoſa, & latiſſima enaſcens, & primò humerũ tegens deorſum pendebat per totum ferè ventrem extenſa, deinde à mamilla ad axillam dilatabatur. Craſſitudo molis carnoſæ erat ſemidigiti, manibuſque ſurſum attolli poterat; quia cuti, nonniſi in ſuo exortu, adhærebat. Præterea pars illa corporis, quæ ab huiuſmodi materia carnoſa, & membranacea tegebatur, admodũ calida perſentiebatur: ideoq; credendum erat ventriculi coctionem ab huiuſmodi calore iuuari poſſe. Hic homulus monſtrificus in icone IIII. exhibetur ſpectandus.

Deſcriptio homuncionis Indici cum quadã eminentia carnis.

E

IIII.

Nuper etiam in ciuitate Olyſiponenſi antiqua Regum Luſitaniæ ſede, anno ſalutis poſt milleſimum, & ſexcenteſimum trigeſimo octauo, ex honeſtis parentibus in lucem prodiuit infans armatiſſimus: quandoquidem variæ cutis, & carnis appendices, ratione figuræ, illa arma tutelaria repræſentabant, quibus ſe homines ad bellum profecturi munire ſolent, immo, eadem materia galeatus, & ocreatus erat: quapropter omnes ſpectatores in magnam traxit admirationem.

Puſio armatus ntaus.

F

Amplius varijs temporibus nati ſunt puelli cum appendicibus carnis informibus, quemadmodum obſeruauimus in illo puero Friburgi nato anno quinquageſimo poſt ſeſquimilleſimum, obſcæno vultu, cum mole carnoſa, & dura in fronte, & occipite, cuius icon capite tertio huius Hiſtoriæ inquirenda eſt.

Item anno poſt milleſimum, & ſexcenteſimum octauo Hagenoæ Alſatiæ referẽte Schenchio, infans maſculus optimè conſtitutus ab vtero matris exiuit, præter labium ſuperius, in cuius interſtitio caruncula inſtar proboſcidis erat adnata. Similiter anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo tertio menſe Septembris, emerſit in lucem puer cum portione carnis circa collum, & alia carnoſa mole ſupra caput. Tiguri quoq; Hermaphroditus eſt editus, anno poſt ſeſquimilleſimum decimo nono, qui circa vmbilicum rubram carnis maſſam habebat.

G

Cæterùm animaduertendum eſt, quòd aliquando hæ cutis appendices cum fœtibus etiam belluinis in lucem prodeunt. Siquidem anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo primo, vt annotat Licoſthenes, in vico Turringiæ natus eſt vitulus ſextipes cum maſſa carnis ex lateribus dependente. Neque reuocandum eſt in dubium has omnes fædas cutis appendices ex purgamento, ſeu recremento materiæ ſeminalis generari, quæ poſtea iuxta variam materiæ diſpoſitionem, varias etiam figuras ſortiuntur, vt paulò ante fuit expoſitum.

Appendices carnis in fœtibus brutorum.

* * * * * *

CVTIS

III. Monſtrum capitio carnoſo.

IIII. Homuncio cum substantia carnosa circa pectus.

CVTIS NATVRALIBVS MONSTROSE FÆDATA VVLNERIBVS.

A

VLNERA naturalia vocantur in Teratologia, quæ à Natura fœtibus adhuc in vtero exiſtentibus infliguntur. Quandoquidem, ex Licoſthene habemus, quòd anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, mulier Baſileæ enixa eſt infantem, adeo ſciſſis naribus, vt inde cerebrum facilè conſpici poſſet. Immo Clariſſimus Trincauella non paucos infantes diſciſſis labijs natos ſe vidiſſe fatetur, qui poſtmodum adulti non parum in ſermone deficiebant. Similiter Licoſthenes Baſileæ conſpicatus eſt puellum, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſeptimo, qui natus erat cum foramine in occipite veluti pugione facto, ex quo ſanguis paulatim dimanabat: hac de re fœtus paulò poſt ortum obijt.

Vulnera naturalia quæ.

B

Inſuper Schenchius memorat, quòd anno ſalutis ſexto poſt milleſimum, & ſexcenteſimum, Hagenoæ obſeruatus fuit puer monſtroſus, qui aliquot dies ſuperuixit, cum tamen ſupra vmbilicum foramen patulum, & rotundum ad intimas ventris partes penetrans, quaſi pugione cōfoſſum haberet; quocirca quæ hauriebat, alimēta, atq; etiam excrementa per hoc naturale vulnus confeſtim effluebant.

Puer natus aperto ventre.

Meminit quoq; Licoſthenes puſionis nati Venetijs ore plurifariam ſciſſo, qui ob alia multa fædiora, non fuit propalam conſpectus. Iterum Licoſthenes memorat alium puellum Myſenæ natum diuiſo in fronte cranio, veluti gladio ſeparato. Similiter Genuæ anno Salutis quinquageſimo quinto poſt ſeſquimilleſimum, mulier quædam Galla infantem peperit Hermaphroditum, cuius inteſtina per apertum dorſum tanquam per vulnus exibant: quemadmodum etiam in Ploa Vortlandiæ viſus eſt infans recenter natus, ita aperto ventre, vt omnia viſcera apparerent.

Partus aperto dorſo natus.

C

Hactenus de membris peculiaribus fœtuum vulneratis dictum ſit: ſed maius ſe ſe offert ſpectaculum, quando totus cutis ambitus laceratus apparet in infante ab vtero egrediente. Id contigit in Saxonia, menſe Februarij, anno Chriſtiparæ Virginis quadrageſimo quinto poſt ſeſquimilleſimum; vbi quædam mulier effudit partum aſpectu valde horrificum, corpore quidem integro, & rectè compacto, præter cutem, quæ tota vulnerata, & lacerata eſſe videbatur, excepto capite fœtus oblongo, & quaſi turcico pileo redimito, vt recitatur à Licoſthene, & obſeruatur in icone I.

I.

Iobus etiam Fincelius, referente Licoſthene, beſtiam quamdam, cute admodū ſciſſa, natam eſſe tradit: fuit enim equus, qui in Marchia non procul à Regio monte valde monſtroſus in lucem prodiuit, nempè anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo, quinto; quoniam membranacea ſubſtantia caligas, & thoracem formabat, quib⁹ beſtia induta eſſe videbatur; deinde tota pellis ſciſſa, & lacera erat vt in icone II. apparet: hanc igitur lacerationem naturalem poſſumus appellare, cum Natura illam in aluo materna moliatur.

D

II.

Quoad cauſas ſcripſit Ariſtoteles ſeminali excremento talem ineſſe calorem cuicumq; corporis parti valdè idoneum, qualem vnumquodq; membrum expoſtulat, qui ſi aut deficiat, aut excedat, tunc pars generanda vel deterior vel læſa redditur. Hinc coniectandum eſt aliquando ob inopiam huius caloris facultate formatrice debilitata, membra læſa procreari.

Lib. 2. de Gen. An. cap. 4.

Cauſa.

Parentes etiam monſtroſi horum fœtuum in cauſa eſſe ſolent, dum plagis laborantes congrediuntur, & fœtus ſibi ſimiles procreant. Quamuis huc referēda ſit anguſtia loci, & frequens motio partus, ſeu inordinatus grauidæ mulieris motus, quæ omnia membra infantium tenella mirum in modum lædere poſſunt.

Ab-

I. Infans cute lacerata.

II. Equus cute lacera.

Ab his causis non sunt arcenda mulierum purgamenta, quæ tempore conceptionis fluunt. Quandoquidem si Genitores hoc tempore in prolem incumbant, impendet periculum, ne monstra huius generis procreentur. Hæc enim fuit opinio Clarissimi Parei, & aliorum doctissimorum Virorum, quia, dum sanguis impurus huic massæ permiscetur, fieri non potest, quin aliquis monstrosus partus, & potissimum plagis affectus emergat.

Purgamēta mulierum quid operentur.

Demum Parentum imaginatio siue vigilantium, siue dormientium in tenello partus corpusculo valdè operatur eo potissimum tempore, quo membrorum fabrica construitur. Etenim si mater aliquem multis confossum vulneribus viderit, vel sibi gladij aciem imminentem obseruauerit, fœtum vndiq; lacerum, vel aliquo tantùm in loco confossum parere potest. Insuper generantur plurimi scissis labijs ad formam oris leporini, eoq; affectu, & ore fędo pusiones crescunt, quia ex terroribus, aut subitis leporum aspectibus matres vtero gestantes perturbentur, aut quoniam esum leporis auidius appetant. Equum postea laceratum, & superius monstratum potius ominosum quàm monstrosum fuisse asseueramus.

Imaginationis vis.

MONSTROSA CVTIS DVRITIES.

INTER cutis dehonestamenta asperitas, & durities collocantur, quia pellis, cum sua natura leuis esse debeat, aspredinem, seu duritiem si à natura nanciscatur, proculdubio non naturalem sed monstrosam formam acquirit. Idq; magis admirandum erit, si cutis vnà cum fœtu in vtero lapidescat. Nam quid simile accidisse Agendici Senonum, quæ Celticæ est metropolis, Ioannes Georgius Schenchius recitauit, & similem fœtum ab effectu lithopædion appellauit.

Lithopædion quid sit.

Hic fœtus à matre defuncta exemptus fuit, & eius situs in vtero, erat penè sphericus, facie ad thoracem affixa, sublatis ad nates genibus, ideoq; patulæ, retulæ, & resimæ conspectæ sunt. Ossa capitis tenuia, & firma, nec non instar cornu nitentia, cute capitis multis in locis pilosa, caput in sinistrum brachium ita procumbebat, vt à protuberante humero auris, & os occipitis impellerentur, quia ea in parte cauata cernebantur. Cubitus ad summum humerum reflectebatur, porrecta sola manu, quæ in pugnum erat contracta, & summi digiti ita palmæ adhærebant, vt licèt apparerent inter se distincti, nihilominus in vnum, & idem lapideum corpus concreuerant. Dextrum brachium ad vmbilicum extendebat manum: femur, genu, tibia sinistra dextris incumbebant, quibus tamen erant ita implicita, vt indissolubili nexu colligarentur. Vtrumq; crus in ventrem, & pectus reflectebatur, & certissimam fæminei sexus notam tegebat. Tibia vtraq; ad nates intorquebatur, pedibus, & pedum digitis ita inter se compactis & lapidefactis, vt quis dixisset fuisse opus alicuius cælatoris, qui vel ex ebore, vel ex marmore absolutissimam fœtus iconem expressisset.

Situs infantis lapidei in vtero

Præterea partes internæ, nimirum viscera omnia cor, & cerebrum erant naturaliter constituta, prætérquamquòd nimiam duritiem erant adepta, sed minorem, quàm externa, itaut hodie quoq; hoc corpusculum à putredine, & terredine intactū seruetur.

Historia autem fuit hæc. Mulier Senonensis nomine Columba Chatry, quæ Ludouico homuncioni, quadrato tamen, & benè constituto sartori nupserat. Hæc ante annos viginti octo, quæ nunquam antea vterum gestauerat, licet iampridem nupsisset, certissima habuit inchoati fœtus indicia. Nam quæ statis periodis erumpere solebant purgamenta, statim suppressa sunt. Pica primis mensibus laborauit, tempestiuum fœtus motum, & frequentem persensit, tumorem lumborum, & mammarum incurrit, & tandem lapso gestationis vteri curriculo, graues puerperij dolores sentire cæpit, supressa aliquot dies vrina, quæ tandem magna vi erupit, profuso etiam illo ichore, qui parituram præcedere solet, mammæ conciderunt,

Pica morbus grauidarum.

motus infantis ceſſauit, & dolores facti ſunt mitiores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt Obſtetrices, quæ certiſsimum puerperium expectabant.

Patiens ludibrio huius feturæ oppreſſa, triennium decubuit aſsiduè conquerens de tumore, de duritie, & de torminibus alui; necnon de graui illo pondere, quod ob varium motum, modò in hanc modò in illam partem decumbebat: hac de re hunc tumorem quibuſcumq; medicis, & Chirurgis tractandum exhibebat: ideoque ſe aliquo maleficio laborare aſſerebat.

Tumor durus in vtero

Poſtquàm defuncta fuit, accerſiti fuerunt Medici, & Chirurgi, qui aperto mulieris abdomine, ſcirrhoſum tumorem inuenire putabant, & nouacula ſecando portentoſam, & gypſeam molem inuenit; ſiquidem infans ille in orbem complicatus in lapidem conuerſus erat.

A

Cauſa autem huius lapideſcentis fœtus referri poteſt in intemperiem, & prauã materię diſpoſitionem, quia hic fœtus lapideus non ab alia potuit prodire cauſa quàm ab illa, ex qua in humano corpore lapilli procreantur. Hæc autem cauſa ſolet eſſe duplex, nimirum materia craſſa, & denſa, necnon calor, ſeu frigiditas excedens; quandoquidem calor partes tenuiores diſſoluit, & craſsiores in duram materiam conuertit. Pariter in articulis podagricorum materia dura, & tophacea cõcreſcit, quæ poſtea per abſceſſus egreditur, vel opera chirurgica extrahitur. Ita fœtus in vtero lapideſcens non aliundè traxit originem, quàm ex materia generationi deſtinata, quæ craſſa, viſcida, & terreſtris fuit, in quã vteri intemperies iuſtò calidior agens, & partes tenuiores diſsipans in lapidem condenſauit. Quamuis etiã matricis conſtitutio iuſtò frigidior partes tenuiores poſsit exprimere, & craſsiores, duras, denſas, & lapideas reddere.

Cauſa fetus lapidei

B

DE MONSTRIS CAVDARVM.

CAPVT OCTAVVM.

C

IN procreandis animantium caudis, Natura quandoq; in talia incidit impedimenta, vt cogatur, veluti in fabricandis alijs partibus expoſitum fuit, aut nullam producere, aut illam addere animanti, cui nõ competit, aut cauda alterius ſpeciei animalis alteram ſpeciẽ deturpare, aut caudas deformare, vel denique illas in animalibus multiplicare.

Cunctis notiſsimum eſt homines cauda carere; nihilominus Annales Anglorum recitant quondam in illis Regionibus paruulos cauda inſignes eſſe natos, ſed hoc miraculo adſcribendum eſſe arbitramur: cum ſcribat Ioannes Maior in Hiſtoria Scotorum, quòd Diuus Auguſtinus ad Rocheſtriam tranſiens, à Diuo Gregorio Magno in Angliam fuit miſſus, vt Dei Euangelium diſſeminaret; ſed Vulgus, ad irriſionem, caudas piſcium in virum iuſtum proiecit: vnde deinceps paruuli caudati in pęnam criminis oriebantur; cum tamen hac tempeſtate homines caudati illic non oriantur, cum tantummodò hoc ad tempus ſupra vim Naturæ patratum fuerit vt illa gens incredula Doctori fidem præſtaret. In Hiſpania quoq; teſte Euſebio Ieſuita, alia gens caudata fuit.

L. 2. de geſt Scot.

D

Gens caudata vbi

Verùm hæc omittenda ſunt, quæ à cauſa naturali neutiquam pendent, vt naturales effectus meditemur. Meminimus in capite tertio huius Hiſtoriæ exhibuiſſe iconem fœtus bicipitis caudati. Pręterea in capite pariter ſexto propoſuimus ſpectandam iconem infantis cum cauda piſcis; ideoq; cum Horatio canere poteramus.

Deſinit in piſcem mulier formoſa ſupernè.

Verumtamen hic verſus Poetæ in memorato fœtu veritatem aſſequi non poterit, qoniam partes ſuperiores illius fœtus erant admodum deformes. Schenchius quoq; exhibet iconem puſionis Coloniæ nati, anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo

mo ſeptimo, qui præter multas partes mõſtroſas ſuo loco enarratas, in parte poſteriori ſupra podicem caudam ſuillam geſtabat.

Fœtus cum cauda ſuilla.

In Brutis ſæpius caudas monſtriferas obſeruauimus. Meminit enim Licoſthenes equi in villa Pomeraniæ nati, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, capite horrendo, auribus pendulis, labijs inflexis, collo obliquo, & iuba impexa, cui tandem loco caudæ alta criſta erigebatur. Inſuper Vituli cauda agnina, & viciſſim Agni cauda vitulina nati eſſe perhibentur. Item Gallus cauda quadrupedis in ſecundo capite huius Hiſtoriæ fuit monſtratus. Rurſus in Villa quadam Thyringica ad Vnſtrum ex Licoſthene Bufo caudatus conſpectus eſt. Et vir fide dignus E rerumq; naturalium diligens indagator ranam cauda inſignem aliquando viſam eſſe retulit.

Rana caudata.

Tandem ſerpentes omnes caudis oblongis, & teretibus naturaliter referti ſunt. Hinc tamen non fit, quin aliquando monſtroſa ſerpentis cauda, nempe compreſſa viſa ſit. Meminimus enim vidiſſe iconem ſerpentis (ſi tamen vera eſt) ni fallimur, in Tabula Bembi, qui ſerpens aliorum naturam minimè ſequi videtur, quoniam poſt collum corpus valdè latum habebat, figura ferè ouali, cauda tamen admodum compreſſa, vt in icone I. lector meditari poteſt.

I.

I. Serpens cauda compreſſa.

H Hactenus de praua caudarum conformatione actum ſit: modò de earumdem geminatione, & multiplicatione nonnulla ſunt ponderanda. Etenim, licèt Vituli, Agni, & Canes, duabus caudis referti raro obſeruentur: nihilominus in alio animantium genere, nimirũ in Lacertis caudarum multiplicatio ſæpe conſpicitur. Namq; Lacertas bicaudas, tricaudas, & quadricaudas conſpicati ſumus, quas Vulgus poſteà inſulſiſſimè ludò fauorabiles prædicat. Has autem caudas à nulla alia cauſa prodirè poſſe, niſi ab ouis dilecytis Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali opinabatur. Has lacertas monſtrificas in icone II. ſpectandas Lectori exhibemus. Sed inter alias magis admirabilis fuit lacerta quadricauda, quæ anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſexto nobis dono data fuit: etenim longior cauda tres alios ramuſculos producebat. Quapropter hoc animal monſtrificum ex vbertate materiæ natum eſſe exiſtimauimus, & potiſſimum quoniam cæteræ corporis partes iuſtò erant grandiores.

II.

II. Lacerta bicauda, tricauda, & quadricauda.

III. Lacertus viridis cauda duplici.

IIII. Effigies ſpolij lacerti viridis cauda geminata.

In genere Lacertarum quædam ſpecies recenſetur quæ Lacertus viridis, ſeu Lacerta maior appellatur, quoniam in comparatione ad vulgarem Lacertum duplo, vel triplo maior eſſe videatur. Græcis σαῦρα χλωρα, & Nuperis χλωροσαῦρα propter colorem viridem cognominatur, Bononiæ Liguoro, quaſi Ligur dicitur, fortè quia in Liguria animantes huius generis frequentiores proueniant. Syluaticus poſtea hunc lacertum ophiomachum à ſuperandis, & impugnandis ſerpentibus indigitat, nec præter rationem, quandoquide n hæc beſtia naturali inſtinctu ſerpentes adoritur, & cum illis acerrimè præliatur, cum ruricolæ hunc à Serpentibus ſaucium ſæpè obſeruauerint. Itaq; ex hoc genere animantium vnus cauda monſtroſè biſurca ad noſtras peruenit manus, quem delineatum Lectori exhibemus in icone .III.

Ophiomachus lacertus qualis.

E

Et quoniam hoc animal ob venuſtatem ſummopere placebat, fuit exenteratum, & diligenter exiccatum, quod adhuc in Muſæo publico appenſum ſeruatur. Quocirca huius etiam ſpolij exiccati effigiem in muſæo inuentam ob caudam geminatã proponimus in icone IIII.

III.

IIII.

Circa cauſas diu non eſſe immorandum arbitramur, quoniam hæ cauſæ peculiares ex vniuerſalibus ſuperius explanatis eliciendæ ſunt. Namq; ſi defectum caudę reſpiciamus, ſæpè conſpicabimur canes cauda carentes alios ſæpiùs ſibi ſimiles procreare: quamobrem hæc cauſa coincidet cum illa, in qua de genitoribus monſtroſis diſſerebamus. Niſi velimus hunc effectum ad inopiam materiæ, & ad formatricem labefactatam referre; quæ omnia in cauſa defectus caudæ eſſe poſſunt; licet interdum citra materiæ inopiam, & virtutis operantis languorem huiuſmodi monſtroſi effectus generentur, quia materia ad formam talis partis ſuſcipiendam eſt inepta.

F

Cauſę defectus caudæ.

Si quis autem ſcire cupit cauſas, propter quas aliquando cauda humano fœtui monſtroſè additur, ad cauſas fædarum cutis appendicum confugiendum erit.

Circa geminationem caudarum Ioãnes Baptiſta Porta in Magia naturali, ponderans multiplicationem caudarum in lacertis, fatebatur fieri poſſe, vt hic effectus ex ouis dilecythis dimanaret διλήκυθον Græci vocant vas geminum, ſeu duplicem ampulam: ideoq; volebat inferre interdum duo oua copulari duplicem ampulam referentia, quæ geminatas caudas procreare poſſunt. Quamuis etiam materia cõformationi caudæ deſtinata in duas vel tres partes diuiſa hanc caudarum multiplicationem producere valeat.

Lib.2.c.17.

G

DE FOETIBVS AB VTROQVE GENITORE DEGENERANTIBVS, CAPVT NONVM.

H

QVAMVIS multi fuerint Authores, qui monimentis mandauerint partus Genitoribus diſſimiles non eſſe inter monſtra collocandos; nihilominus facere non poſſumus, quin monſtroſos fætus appellemus illos, qui naturæ Genitorum non ſunt conſimiles noſtraque ratio ex problematibus Ariſtotelis deducitur: vbi Philoſophus inquirens, cur proles humana ex humano prodiens ſemine noſtra appelletur, & viciſſim diſſimilis, licèt ab humano vtero prodeat, noſtra minime nuncupetur. Reſpondet hoc inde oriri, quoniam foetus ex perfecto, & incorrupto emergens ſemine nobis aſſimilatur, conſequenterque ſoboles noſtra poteſt appellari. Quod autem ex corrupto ſemine producitur, diſſimile eſt, conſequenterque ad humanam ſobolem non eſt referendum, ſed prorſus monſtroſum erit iudicandum; verba Ariſtotelis ſunt hæc. *Quod ſi ex rebus noſtris ſolo ſemine natum animans ſit, rectè quod ita proaenerit, prolem id eſſe noſtram putauimus; vbi, vel foris putruit, vel corruptum in vtero eſt, vt qua* mon-

Sect.4.prob. prob.13.

monstra appellamus, prolem id esse nostram haudquaquam dicendum est: cum enim ex corrupto creatur semine, non insuper ex nostro creatur, sed ex alieno; quemadmodũ quod excrementis constiterit, vt quod ex stercore: omnia verò huiusmodi ex corrupto creari semine hinc iudicatur, quod ex non corrupto creari tale Natura statuit, quale illud est, de quo semen genitale prodierit, Exempli gratia si de equo equus, & de homine homo.

Præterea huiusmodi fœtus Genitoribus dissimiles ad Genitores postea comparati non mediocrem spectatoribus pariunt admirationem, qua conditione monstra carere non debent. Quapropter Ouidius (licèt fabulosum sit) Alcidamantem admiraturum introducebat, dum ex corpore filię columbam exeuntem obseruabat his versibus.

Lib. 7. Metam.

At pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Itaq; fœtum non humanum in vtero mulieris procreari *posse est certissimum*: quandoquidem id multæ Historiæ in Rubrica Præsagiorum recitatæ testificantur. Deinde huic sententiæ multi Doctores, & experientia fauent. *Præterquamquòd* Aristoteles in Historia Animalium scriptum reliquit, alios fœtus patri, alios matri, alios consanguineis, alios verò ab ijsdem prorsus dissimiles procreari, qui postremi inter partus monstrificos erunt connumerandi: hinc colligendum erit monstrum nõ humanum ab humana aluo exire posse.

Varia in vtero mulieris generantur.

Præterea Cælius Aurelianus, Marcellus, Pareus, & alij nuperi Authores fide digni retulerunt mulieres fuisse, quæ mures, bubones, talpas, echinos, ranas, lepusculos, feles, astacos, erucas, polypos, hirudines, lacertas, serpentes, porcellos, & elephantes, aliquando cum fœtu, & interdum sine fœtu pepererunt. Etenim anno Mundi octingentesimo septuagesimo quarto supra tria millia, & ante partum Christiparę Virginis octuagesimo nono, inter initia belli Marsici, Alcipe mulier peperit elephantem, & quædam ancilla serpentem, sicuti Licosthenes admonuit.

Nos verò meminimus legisse honestam quamdam matronam fætam subito gliris occursu perterrefactam, loco humani partus, glirem enixam esse. Et Conradus Licosthenes recitat historiam mulieris, quæ in agro Constantiensi leonem peperit, sed hoc animal erat humana facie refertum: hac de re ad hunc locum spectare non videtur, cum hic partus à parentibus prorsus non degeneret. Verùm idem Author alibi meminit nobilis matronæ, quæ in Argoa Heluetiæ leonem valdè similem fœtui leonino enixa est; quem partum contigisse anno salutis post millesimum ducentesimo septuagesimo octauo Stumpfius in Chronicis Heluetiorum recenset: quamuis alij Historici in aliud tempus hunc partum reiciant.

Leo humana facie.

Pariter, ex Ioanne Georgio Schenchio, Margarita Herkelin ciuis Passaulensis, anno salutis post sesquimillesimum nonagesimo, monstrum ab humana natura prorsus dissimile in lucem edidit, quod fuit tetrum animal formam potius Cacodæmonis, quàm alterius belluæ repræsentans, quòd statimatq; ab vtero exiuit, conclaue velocissimo cursu pererrauit: ideoq; mulieres clinicæ, conuocatis in subsidium vicinis, comprehensum interfecerunt;

Monstrum forma cacodæmonis.

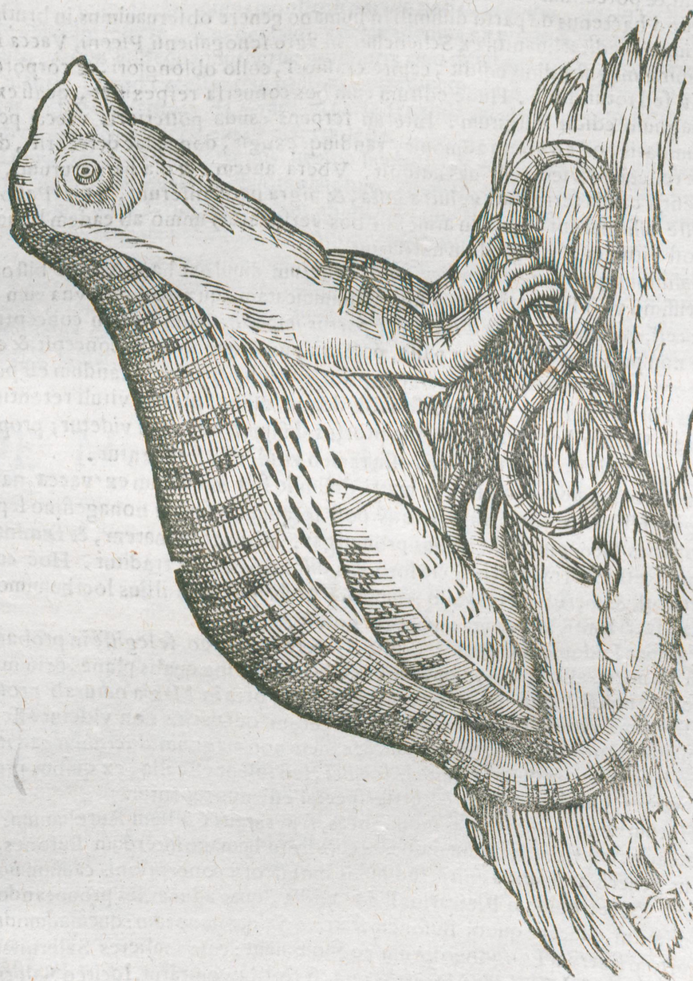
Insuper multæ mulieres canem enixæ perhibentur. Primitùs id accidit Brixiæ, anno Salutis post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo primo, & alia mulier Ticini felem peperit. Rursus anno Domini post millesimum, & quadringentesimum octuagesimo octauo, Maiolo annotante, mulier nupta duos edidit canes, & sequenti die tres alios, non tamen omnes viuos enixa est. Tandem Volaterranus se vidisse testatur diploma pontificium in expiatione mulieris, quæ canem pepererat.

Mulier peperit viperam.

Dinothus quoq; in Aduersarijs tradit, quòd impendente bello Syllano, mulier fœta, pro infante, viperam in auras vitales edidit. Id accidisse refert Licosthenes anno mundi octingentesimo octuagesimo secundo supra tria millia, & ante partum Christiparæ Virginis octuagesimo quinto, & eodem anno in Hetruria Clusii, mater familias viuum serpentem ab vtero exclusit, qui iussu Aruspicum in fluuium deiectus auersa aqua natauit. Quocirca non erit admiratione dignum si Lucanus scripserit serpentem ab aluo muliebri in Vmbria egressum esse. Vnde de hoc monstroso partu Poeta loquens sic cecinit.

Matrem-

Bufo caudatus ab vtero mulieris egressus.

—— Matremq; suus conterruit infans.

Lib. 2. c. 8. Immò magis genitricem perterrefacere debuit Bufo, quem ex muliere natum recitat Vueinrichius, ad mentem Bodini, in opere Dæmonomaniæ, vbi mulier Bufonem enixa dicebatur apud Laodunum, quem admirata obstetrix, & cæteri, qui aderant, horrore quodam correpti sunt: erat enim Bufo alijs dissimilis, quem postea multi in ædes Præfecti delatum conspicati sunt.

Diuulgat etiam Licosthenes, quòd anno salutis post sesquimillesimum quinquagesimo tertio, in villa quadam Thyringica, mulier bufonem caudatum peperit vt in icone conspicitur.

Bufo caudatus ab vtero mulieris egressus. Quamuis ante hoc tempus, nimirum anno salutis nostræ post sesquimillesimum trigesimo primo, ex eodem authore, Augustæ Vindelicorum, mulier serpentem bipedem, & porcellum enixa sit.

Quod hactenus de partu dissimili in humano genere obseruauimus, in brutis quoque licet meditari: namq; ex Schenchio, in agro senogaliensi Piceni, Vacca serpẽtem miræ magnitudinis edidit, capite crassiori, collo oblongiori, & corpore cani simili, sed rotundiore. Hunc editum cum bos conuersa respexisset, quasi exterrita magnum edidit mugitum. Interim serpens cauda posterioris vaccæ pedibus circumdatis, os ad vbera admouit, tandiuq; exugit, donec lac defecerit, deinde *Bos enixa est serpentẽ* boue relicta ad vicinas syluas aufugit. Vbera autem, & illa pars crurum, quam serpentis cauda tetigerat, veluti adusta, & nigra permanserunt. Hoc Pastores se vidisse affirmarunt (quia in armento bos versabatur) immò ab eadem boue paulò post vitulum esse egressum narrarunt.

Bahuinus quoq; in Appendice ad Roussetum diuulgat hanc Vaccæ historiam à Clarissimo viro Fælice Platero sibi communicatam, quæ sceleton vna cum vitulo enixa est; quoniam Vacca difficultate partus impedita, cum fœtum conceptum parere non posset, nihil grauius passa, post tempus aliquod, rursus concepit, & exacto tempore, vitulum viuum, & sceleton prioris vituli peperit. Mirandum est potuisse fœtus corruptionem à vacca perferri, & denuò, ossibus prioris vituli retentis, concipere: Verùm hoc monstrum non prorsus dissimile genitrici videtur; propterea quòd, quamuis non esset vitulus, ossa tamen vituli esse ferebantur.

Sed prorsus admirandum, & matri dissimile fuit monstrum ex vacca natum in Burgies Hispaniæ loco, anno salutis post sesquimillesimum nonagesimo septimo, *Vacca duo fætus.* vt Ioannes Georgius Schenchius promulgat. Vbi vacca marem, & fæminam humanos fœtus suis membris rectè formatis distinctos enixa traditur. Hoc cunctis, & stupori, & metui fuit maximo: quocirca Archiepiscopus illius loci huiusmodi fœtus ad sacri fontis lauacrum admittere noluit.

Insuper Ludouicus Celleius scribit, referente Pareo, se legisse in probato quodam authore, aliquando ex oue natum esse leonem inæqualis planè, & inimicæ cõ- *L. 1. c. 6.* ditionis animal. Tandem Ioannes Baptista Porta in Magia naturali pronunciauit se Romæ vidisse canem ex lupa procreatum, qui partus non videtur esse admodum admirandus; cum inter lupum, & canem non magnum discrimen cadat. Sunt enim hæc animalia diuersæ quidem speciei, sed solent esse illa, ex quibus prodeunt animantes, quæ bigeneres, & tertiæ speciei esse nuncupantur.

Horum monstrorum causas inquirentes, si petamus Cælium Aurelianum: is cum Plateario scriptis mandarunt mulieres cum fœtu humano interdum Bufones, & alia huius generis animantia eniti, sed huius monstrosæ conceptionis causam non assignant. Docet quidem Platearius illa præsidia, quæ ad menses prouocandos commendantur, educere quoq; Bufonem fratrem Salernitanorum: quemadmodum a lij *Animalia cum fœtibus humanis in lucẽ egressa.* Lacertum fratrem Longobardorum cognominant: cum mulieres Salernitanæ sæpius Bufones, & Lõgobardæ lacertos vnà cũ fœtibus enitãtur. Idcirco Salernitanæ in cõceptionis initio succũ apij, & porri bibũt, vt huiusmodi animal interimãt, antequã fœtus humanus viuiscat. Alioquin de præsidijs ad educẽdas, vel necãdas in vtero similes bestias, legenda sunt carmina in fontes spadanos conscripta, quæ sic se habent.

Prouocat illa igitur muliebria menstrua pridem
Suppressa, & nimium sistit vbi illa fluunt.

Ventri-

Ventricolasq; necat vermes, pellitq; per alui
Lubrica, deiectis qua via nota cibis.
Quin, & paulatim putridis de mensibus ortos.
Serpentes vteri proijcit illa sinu.
Monstra lacertarum fedam referentia formam
Longa (Nefas) vnum non minus atra pedem.

Huiusmodi animantes in muliebri vtero generari non est difficile, cum notum sit ex fœminarum purgamentis in terram proiectis, & vlteriorem putredinem acquirentibus, & serpentes, & bufones procreari. Hinc Ioannes Baptista Porta in magia naturali monimentis mandauit posse etiam in vtero similia animalia gigni, quoniam purgamenta retenta ad altiorem putredinis gradum accedunt. Id igitur contingere solet mulieribus impuro sanguine ob prauum victum redundantibus.

Lib.2.cap.4

Nisi velimus causam huius monstrosi partus non in primum, sed in secundum semen emissum referre. siquidem nobis persuademus ex primo Semine in vterum deposito partum vndequaq; integrum resultare; cum deinceps error à secundo semine proueniat, quod excellentem nactum putredinem aliquod absurdum animal procreat. quare Mattheus de Gradi in parte secunda ad Almansorem scripsit quoddam ex matrice mulieris exiuisse, & euolasse.

Varia in vtero mulieris genita

Demum congressus nefandus, nempe humanus, & belluinus ab his causis non est remouendus: nam, quamuis Philosophus hunc admittere aliquo in loco non videatur, nihilominus alibi scriptum reliquit animantes diuersæ speciei tempus grauiditatis aliquo modo aequale habentes, si congrediantur, procreare posse. Præterquãquod Plutarchus philosophus non vulgaris pronunciauit, ex permixtione hominis, & equæ suo tempore venustam infantem natam esse. Præterea dispositio vasorum partum respicientium est consideranda; siquidem vterus vaccinus, quoad locum, hũmani foetus capax esse potest. Alias deinde causas huius generis potest Lector in Rubrica causarum vniuersalium inquirere

DE MONSTROSA ANIMANTIVM STATVRA.

CAPVT DECIMVM.

QVANDO monstrosam animantium staturam hoc in loco memoramus non proceritatem Gigantum, neq; paruitatem Pygmæorum intelligimus, qui fermè ex natione Gigantum, vel Pygmæorum procreantur; cum de his in capite primo huius Historiæ verba fecerimus. Sed staturam cuiuscumq; animalis insolitam, siuè ad paruitatem, siuè ad magnitudinem inclinante sermonem habemus; qui partus ex Genitoribus consuetæ, & vulgaris staturæ orti, & crescentes similem staturam non adæquant, vel illam superant. Similes enim fœtus magnam admirationem spectatoribus pariunt.

Consultò igitur prætermittemus pusiones cum magnis capitibus natos, qui in Rubrica fœditatum capitis sunt collocandi. Scimus enim ex Licosthene, quòd in agro Piceno, anno post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, natus est infans facie magnitudinis insolitæ, & Clarissimus Licetus fatetur se vidisse Patauij, anno Salutis post millesimum, & sexcentesimum vndecimo; puellũ quadrimum maximo capite, nulla ad reliquum corpus proportione.

Fœtus magno capite.

Modò, vt ad rem nostram redeamus, Valentiniani temporibus, duo homines quoad staturam monstrosi fuerunt inuenti, quorum alter in Syria supra omnes viros eminebat, & alter in Aegypto infra paruitatem incredibilem viuebat. Item Carolus Quintus Imperator cum Bononiam à Summo Pontifice Clemente Septimo

diadema Imperij accepturus perueniſſet, ſeruum à pedibus habuit monſtroſæ magnitudinis, vt in capite primo huius libri relatum fuit. Et Ioannes Georgius Schenchius narrat ſe nouiſſe quemdã Antoniũ Francken origine Geldrum annũ nonum ſupra trigeſimum agentem ſtaturæ propemodum monſtrificæ, quia longitudinem ſeptem pedum ſuperabat.

Homines ſtatura gigantea.

Pariter anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo nono, iuxta relationem Licoſthenis, natus eſt puer in agro Tigurino, Ditione kiburgenſi, Parochia Vuiſnangua, Maio menſe, ex parentibus Ioanne, & Barbara coniugibus mediocris, & vulgaris ſtaturæ. Hunc puerum Parochus loci Baptiſmo expiauit, & Henricum appellauit, cuius poſtea incrementum omnibus miraculo fuit: nam cum ſex aetatis annos abſoluiſſet, proceritatem adoleſcentis annorum quindecim ęquabat, necnon craſſitie, & corpulentia ſuperabat, voce magna, genitalibus auctis, & pubertate hiſpida, neq; creſcere deſijt; Annos quinq; natus ingentia onera baiulabat, & aratrum inſtar hominis adulti moderabat. Hunc omnes ciues Tigurini nouerunt, & Geſnerus ſe quinquennem vidiſſe teſtificatur.

Non diſſimilis partus nuper in Agro neapolitano, ex coniugibus vulgaris ſtaturæ olitoribus in lucem prodiuit, qui ſacro Latice intinctus Andreas fuit appellatus, anno Salutis poſt milleſimum, & ſexcenteſimum trigeſimo primo menſe Martio. Hic ſpatio ſeſquianni altitudinem octo palmorum cum proportionata corpulentia ſuperabat, cui duarum nutricum alimentum non ſufficere perhibebant.

Andreas ſtatura gigantea.

Quod hactenus de fœtibus maſculis expoſuimus, de fœmineis quoq; intelligendum eſſe arbitramur. Legimus enim, ſub Iuſtino Thrace, mulierem quamdam è Cilicia fuiſſe aduectam admirandæ ſtaturæ, quia ſupra quoſcumq; homines integrũ cubitum eminebat. Memorat etiam Diuus Auguſtinus mulierem Romæ viſam gigantęę molis, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur.

L.15.de ciuit. Dei cap. 23.

Ex altera parte nonnulli etiam viſuntur monſtroſi ob admirandam ſtaturæ breuitatem: ſiquidem ætate Valentiniani, in Aegypto vir admodum puſillus conſpectus eſt, & Suetonius Tranquillus teſtificatur Octauianum Auguſtum aliquando publicè ſpectandum propoſuiſſe adoleſcentulum nomine Lucium honeſto loco natum bipedali minorem, & librarum ſeptendecim. Canopas, teſte Plinio, fuit in delicijs Iuliæ neptis Auguſti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Præteritis etiam annis, ex Hiſtoria naturali Euſebij Ieſuitæ, homuncio optimè membris conſtitutus in Hiſpania conſpectus fuit, ſeptennis iam erat barbatus, decennis omne ſuum robur habuit, & filium genuit.

Homunciones.

His addendus eſt Nanus Illuſtriſſimi Domini Caroli de Crequy vnum, & quadraginta annos natus, & triginta vncias altus, de quo in primo capite huius voluminis egimus. Huic non abſimiles nanos marem ſcilicet, & fęminam fratres Illuſtriſſimus Ferdinandus Coſpius Patritius Bononienſis, pro ſummo Pontifice Copiarum equeſtrium Præfectus in Comitatu Bononiæ, Eques ſacræ Religionis Sancti Stephani, pectore permagna cruce inſignito, Bayuliuus Ciuitatis Aretij, & Sereniſſimi Ferdinandi viuentis Magni Hetruriæ Ducis reapte cubicularius, & vir prudentiſſimus domi alit, quos ex inopibus parentibus cognomento de Biauatis iuſtæ tamen ſtaturæ hominibus in Communi *Bagnarola* nuncupato Agri Bononienſis terram colentibus natos curat erudiendos, quoniam hos pumiliones ad quamcumq; obeundam functionem idoneos obſeruauit.

Nanus nomine Sebaſtianus iam annum ſextum ſupra viginti natus altitudinem trium dodrantum cum dimidio vix ſuperat. Nana alterius ſoror nomine Angelica iam vigeſimum tertium agit annum, & tamen eius altitudo tres tantum dodrantes, & duas vncias adęquat. Preterea ambo ob elegantem partium proportionem, breui ſtaturæ corporis congruam ſunt admirandi: quapropter vtriuſq, icones lectori ſpectandas proponimus.

Ex al-

Nanus Illuſtriſsimi Equitis Ferdinandi Coſpij.

Nana alterius ſoror.

Ex altera parte in genere etiam Brutorum similis monstrosa statura quoad magnitudinem, & paruitatem contemplari oportet. Meminimus vidisse pumilos canes, & feles, necnon pumiles gallinas, quæ ob crurum breuitatem ventre terram tangunt. Similes animantes Vulgus nanas appellat.

Bruta Nana.

In genere Boum pumiliones interdum sunt conspecti, quorum iconem in Musęo publico inuentam lectori spectandam damus. quamuis aliqui Authores hoc boum dicant esse genus, quod Sessorem tanquam equus admittat.

Bos pumilus.

In causis horum monstrorum indagandis, ad Genitores monstriferos non erit confugiendum, quoniam causas genuinas non inueniemus: namq; si homines procerę staturę à Gigantibus, & viсissim si homines breuis staturę à Pygmęis, & Nanis oriantur, proculdubio hoc monstrificum non erit iudicandum; cum Natura sibi simile semper procreare nitatur. Quamobrem ad validam concoquentis facultatis virtutem vnicuiq; parti dicatam nosmet conuertemus (loquendo tamen de procera animantis mole) hæc enim cum plus alimenti agglutinat, quam par sit; maius partium fit incrementum: hinc postea nutriendæ partes vehementer attrahunt; sicq; animal validius appetit, & vberiorem alimenti quantitatem expostulat.

Causa procera, & humilis statura.

Quod cunctis animantium partibus attribuimus, de aliqua peculiari parte, V.G. de capite nimis aucto affirmandum erit. Etenim dum cæteræ corporis partes debitam sibi nutrimenti quantitatem assimilant, sola pars illa monstrosa nimiam alimonię copiam in se conuertit, dum à cęteris partibus tanquam cucurbitula attrahit illud alimentum, quod deinde ab alijs partibus illuc facilè transmittitur.

Insuper totum oppositum de Pumilionibus erit astruendum, quorum partes parùm attrahunt, consequenterq; parùm assimilant. Præterquamquòd, facultate corpus augente, & ampliante ob aliquam causam Labefactata, & fracta, sola virtus nutriens in partiùm alimoniam incumbit.

Causa breuis statura.

Causæ igitur augmentum corporis frangentes, & partium amplificationem impedientes non solum sunt graues, & maligni affectus, sed etiam venena seu cibaria malignæ qualitatis virus redolentia ante septennium corpus affligtantia, veluti contigit duobus pumilionibus Illustrissimi Cospij, qui ambo in tenera adhuc aetate constituti pullos ob esũ tritici putrefacti mortuos esitarunt, & deinceps tumidi facti per quadriẽnium ægrotarũt:& tandẽ, cibi maligna qualitate expugnata, virtutem corpus augentem amiserunt: quapropter ab ijsdem parentibus ante, & post ipsorum ortum, alij filij in proceritate genitoribus similes egressi sunt.

DE MONSTRIS BICORPORIBVS

CAPVT XI.

ÆQVIVOCA.

VONIAM hoc vocabulum bicorpor multos sortitur intellectus in nostra Historia, varios nominis significatus prima facie explanare operæ prætium esse duximus, antequam ad peculiaria huius generis monstra accederemus. Quandoquidem monstrum bicorpor trifariã hoc in loco intelligimus, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & tertio quatenus media, nimirum ex humanis, & belluinis integrata monstra complectitur, & quandoq; etiam illa, quæ Lucretius corpora bina appellauit his verbis.

——Sed neq; tempore in vllo
Esse queunt, duplici natura, & corpore bino.

At contemplantes monstrum humanum huius generis, duplici discrimine varium inueniemus; quoniam aliud est duplex in superna parte, & simplex in inferiori. Aliud geminatum in partibus infernis, & superna simplici obseruauimus. Interdum visum est corpus omnibus membris optimè constitutum, & perfectum, cui aliud corpusculum imperfectum agglutinatum adhærebat. Quandoq; accidit, vt duo corpora sint perfecta, & absoluta, sed in vtero matris naturali glutine adeo connexa, vt monstrosam fœditatem, nimirum duas facies, & duo corpora referant, de quibus canere possumus cum Lucretio hunc in modum

Monstra geminata in parte superiori.

Et duplices hominum facies, & corpora bina

Hęc

Hæc autem monstra inter se, ratione variæ connexionis, discriminantur. Nãq; alia iuxta partem anteriorem, alia iuxta posteriorem, alia iuxta lateralem conglutinata conspiciuntur, & tandem sunt, quæ secundùm nates, oppositis quodammodo capitibus ad hæreant. Præterea differentiæ, quæ in monstris humanis huius naturæ obseruantur, in belluinis quoq; Lector contemplari poterit.

Monstri bicorporis varia connexio.

E

MONSTRA HVMANA BICORPORA VNICO TANTVM CAPITE COPVLATA.

Vlta huius naturæ monstra olim fuisse visa Authores non proletarij testificantur. In primis Albertus magnus in Commentarijs ad Aristotelem meminit monstri, quod quatuor habuit crura, sed hoc corpus duplicatum à superna parte simplici regebatur. Item Petrus Aponensis in Commentarijs ad Problemata Aristotelis, memorat F monstrum in Italia obseruatum fæminei sexus continuum ad cauitatem vsque ventris, deinceps geminatum. Pariter Valeriola in Locis communibus recenset quoddam monstrum Auenione conspectum, quod à ceruice infra bicorpor circumferebatur.

L. 1. locor. com. cap. 18

Retulit etiam Imperatus natum esse Neapoli monstrum *ex meretrice morbo Indico laborãte*, quod duo corpora vnico tamẽ capite glutinata repræsẽtabat. Caput erat maximum, cuius altera pars effigiem vultus, altera verò vnicam aurem exhibebat, & cadauere dissecto, duo corda cum vnico ventriculo reperta sunt.

Cæterùm, si per annorum seriem vagemur, monstra multo plura huius conditionis admirabimur. Licosthenes in primis exhibet iconem puellæ natæ Bernæ in Italia, nimirum anno salutis post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, vnico capite, & infernis partibus geminatis. At anno Domini post G sesquimillesimum sepuagesimo octauo puer in Germania ortus est vniceps partibus inferioribus duplicatis, cum multis alijs fæditatibus monstrosis, quæ ad hunc locum spectare non videntur.

Varia bicorporum exẽpla.

Amplius anno Christiparæ virginis post sesquimillesimum trigesimo primo, propè Esselingam, infans vniceps quatuor auribus in lucem prodijt; cum alijs partibus infernis geminatis, cuius monstri meminit etiam Pareus ordine aurium minimè geminato. Rursus anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo septimo Louanij infantes gemelli vnico capite conglutinati nati esse perhibentur.

His additur icon monstrosi foetus nati anno salutis post sesquimillesimum sexagesimo nono ex quadam muliere Turonensi, quæ peperit duos gemellos mutuò se complectentes vnico capite insignes, cuius monstri sceleton Ambrosius Pareus H à Renato Cireto se accepisse fatetur; hoc autem monstrum in icone I. exhibetur

I.

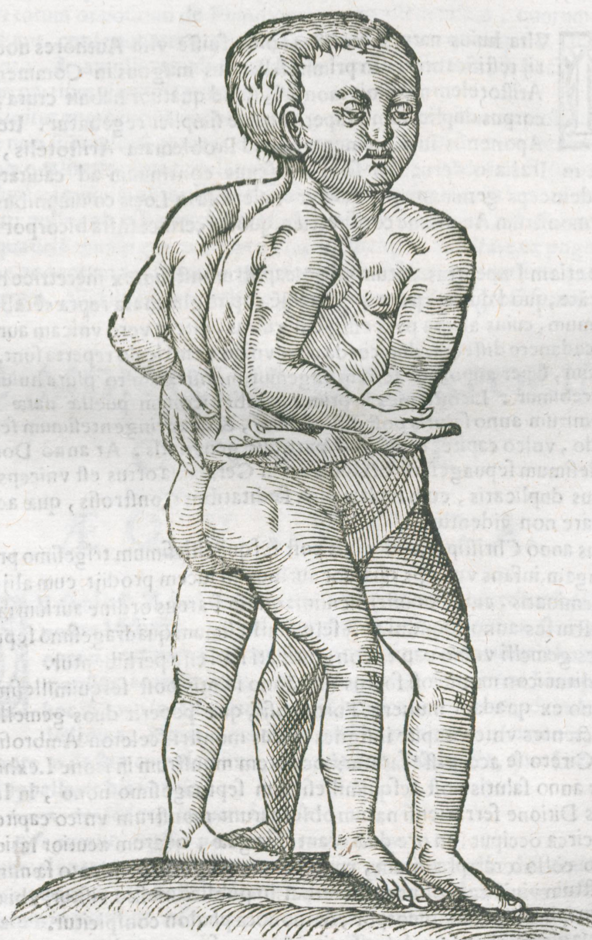
Deinde anno salutis post sesquimillesimum septuagesimo nono, in Insula obscuri Lacus Ditione ferrariensi natum obseruarunt monstrum vnico capite, cum frusto carnis circa occiput, in ore duæ erant Linguæ, quarum acutior latiori insidebat, vnico collo erat præditum, cum reliquo corpore geminato fæminei sexus. Hoc monstrum viuis coloribus delineatum in publico musæo visitur, vbi etiam mõstrum hermaphroditicum bicorpor, & monocæphalon conspicitur.

Monstra in musæo.

Aliud magis monstrosum describere, & repræsentare volumus natum anno nostræ salutis post sesquimillesimum nonagesimo, mense Octobris, ex agricolis coniugibus, in Pago Piceni Diæcesis Asinensis; huius monstri constitutio erat talis. Caput ei erat vnicum magnum, oculis prominentibus instar oculorum Bufonis, naribus sursum repandis, ore patulo, & ad aures vsq; diducto, more ranarum, fibris carnosis instar capillamentorum ex mento pendulis, crispis, & infernè sursum nonnihil

II.

I. Infans geminatus vniceps.

II. Monstrum bicorpor vnico capite valdè monstroso.

nihil contortis: ideoq; appendices carnoſę barbam ſatyrorum quodammodo æmulabantur.

Deſcriptio monſtri bicorporis monocephali.

Ei vnicus thorax, venter, & vmbilicus erat, ſed brachia quaterna, & crura totidem habebat, necnon mammas tumentes. Brachia poſtica erant adeo breuia, vt eorum digiti cubitos brachiorum anteriorum vix attingerent. Cætera membra inferiora cum eſſent duplicata ſibi inuicem per diametrum erant oppoſita: quocirca nates, & podices ad latera monſtri erant locati, diſtincto ſexu fæmineo, itaut fæmina duplex ab hoc monſtro repræſentaretur. Nam partes ab vmbilico inferiores ita à Natura erant optimè conformatæ, vt admirationem intuentibus afferrent. In cadauere diſſecto, viſcera geminata, præter cor, fuerunt inuenta. Monſtrum autem menſe ſeptimo grauiditatis ortum eſt tale, quale in icone II. delineatur.

A

His monſtris ſunt addenda illa, quorum corpus perfectum, aliud corpus imperfectum geſtat cum hæc ſimul proculdubio nata eſſe perhibeantur. Cum igitur in his ſub vno capite duo corpora regantur, ab hac Rubrica minime ſunt ſegreganda; quapropter exhibemus in primis infantem marem, & fæminam bicorporem, in quo alterum corpus ſub brachio alterius quodammodo latibulari videtur, & ex altera parte monſtri tria brachia, & ab altera vnum tantummodo pendent. Veluti in icone III. cernitur. Platerius quoq; in proprijs obſeruationibus memorat humanum monſtrum huius conditionis, ex quo pendebat alius homo omnibus partibus abſolutus, præter caput. Immò quotieſcumq; vir perfectus mingebat ſimiliter imperfectus lotium reddebat, podice tamen clauſo, & nullibi apparente.

III.

Corpus perfectum cũ imperfecto.

B

Ab hoc monſtro non diſcrepabit monſtrifer puellus Illyricus ſex annos natus boni habitus, & optimè conſtitutus, qui anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, vt refert Amatus Luſitanus, Anconam venit, ex cuius vmbilico thoracem verſus aliud infantis corpuſculum pendebat, cum duobus brachijs, & totidem pedibus, abſq; capite. Scrotum habebat abſq; teſtibus repræſentans oblongum præputium, per quod lotium ſtillabat. Immò quando perfectus puer mingebat, repente vrina per hanc viam pueri imperfecti fluebat. Fuit autem tantæ cunctis admirationi, vt per vniuerſam Italiam parentes eius magnam pecuniam collegerint.

Aliud monſtrum ſimile.

Hic puer fortè non fuit valdè abſimilis monſtro bicorpori, & monocephalo, quod Beneuenius deſcripſit dicens. Mulier quædam nomine Alexandra Mediolano Florentiam venit, quæ geminos mares quæſtui ſpectandos dabat, quorum alter erat integer toto corpore, & membris diſtinctis, alter verò ita adhærebat alterius thoraci, vt illuc totum caput inſeruiſſe videretur, reliquo corpore ab alio ſeparato de more infantis mamillam ſugentis.

C

L.4. de mat. med. c. 142.

Marcellus quoq; Virgilius in commentarijs ad Dioſcoridem deſcribit monſtrũ, ex Gallia in Italiam delatum. Erat enim imperfectum corpus ſine capite, & humeris quodammodo è regione ventriculi alterius perfecti puſionis emergens, & ad ſenſus & neceſſitates puelli perfecti mouebatur. Ideo Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali fatetur ſe vidiſſe Neapoli monſtrum, ex cuius pectore alius infans integer exibat, retento ſolum capite in perfectioris hominis ventre. Amplius iuxta fidam relationem, quæ ſeruatur apud clariſſimum virum Ouidium Montalbanum omnibus diſciplinis exornatum, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum decimo quinto, die vndecima Maij peruenit Bononiam adoleſcens Hiſpanus, qui ſub axilla infantem geſtabat omnibus membris abſolutum præter caput, quod intra thoracem iuuenis perfecti occultari videbatur.

L. 2. c. 17.

D

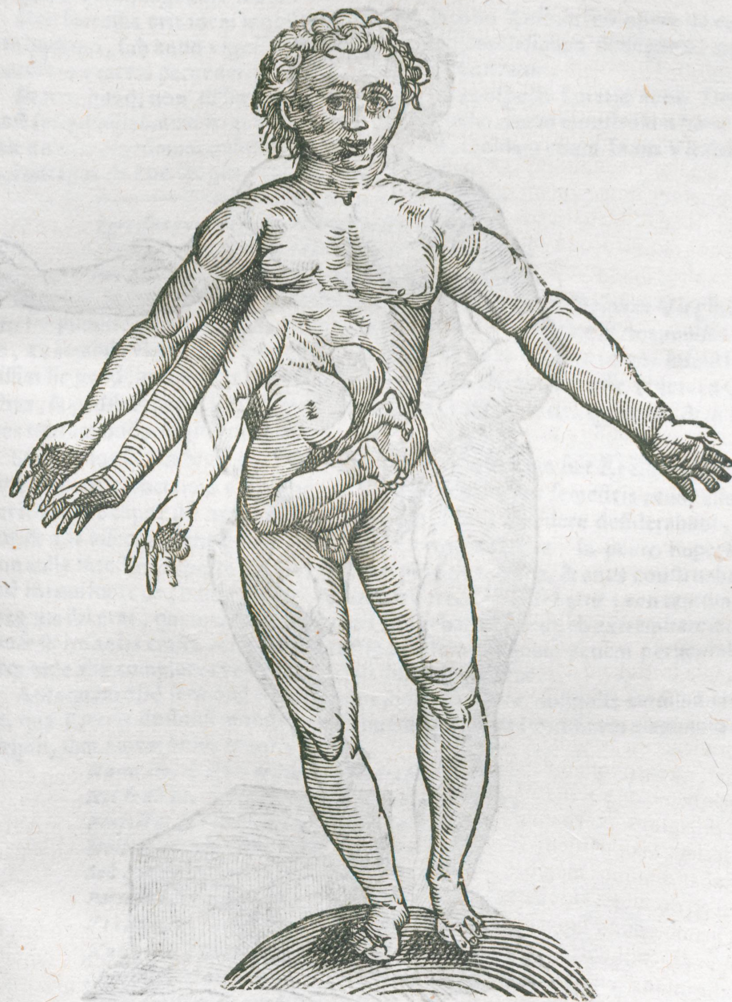
Quamuis anno ſuperiori, nempe poſt ſeſquimilleſimum decimo quarto, iuxta ſententiam Licoſthenis, Colmariæ oppidi imperialis Alſatiæ ad Ilum flumen ſiti, natus ſit infans virilis ſexus, ex cuius pectore aliud corpuſculum infantis omnibus membris abſoluti ad genua vſq; propendebat, ſolo capite in corpore maioris infantis abdito; veluti in icone IIII. oſtenditur.

IIII.

Præterea, ex eodem Licoſthene, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum decimo nono, ex Sabaudia in Heluetiam venit, quidam homo iuſtæ ætatis integra forma, & omnibus membris rectè conſtitutus, ex cuius regione ventriculi aliud hominis corpus ita pendebat, vt caput tantùm, atq; brachia deeſſent, quæ in alterius ventre

recon-

III. Monſtrum bicorpor, & monocephalon vtriuſq; ſexus.

IIII. Monſtrum monocephalon binis corporibus.

recondita eſſe videbantur. Hic homo circumtulit hanc molem, magno hominum vndequaq; confluentium ſpectaculo, & admiratione, per diuerſas regiones, quæſtum faciens.

Similiter anno à partu Virginis Chriſtiparæ poſt ſeſquimilleſimũ vigeſimo quinto, vt diuulgauit Licoſthenes, in quodam pago Hirciniæ ſyluæ non procul a Kneibis, infans monſtroſus natus virilis ſexus, ex cuius corpore circa pectus aliud humanum corpus pendebat, cunctis partibus abſolutum, præter caput, quod in alio corpore tectum eſſe videbatur. Peruenit hoc monſtrum ad virilem ætatem, & huc, E atq; illuc proficiſcens, à curioſis hoc naturæ miraculum obſeruantibus quæſtum colligebat. Ideo Argentinæ in Nundinis circa diem feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quinto fuit viſum. Immò Licoſthenes ſe vidiſſe fatetur hoc monſtrum Baſileæ ſubſequenti anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto.

Monſtrum bicorpor, quod peruenit ad virilem ætatem.

Hoc fortaſſis erit idem monſtrum, quod à Iacobo Rufo, in ſuo opere de conceptu humano, ſub anno vigeſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum diuulgatur; cum ad maturam ætatem peruenerit, vt in icone V. demonſtratur.

V.

Pareus quoq; non diſſimilis monſtri meminit conſpecti Lutetiæ anno Domini poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo. Item Cardanus hominem monſtroſum huius formæ annum vigeſimum quintum natum memorat. Quidam etiam Ianus Vitalis Panormitanus de hoc monſtro cecinit hunc in modum.

F

—— ——Truncum ſub pectore librat inanem
Egreſſus puer, & ſine nomine pectora corpus
Imminet, huic collum caput eſt, & brachia parua
Pro manibus ſunt, terga polum ſpectare videntur.

Langius, & ipſe monimentis mandauit quòd, anno à partu Deiparæ Virginis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, in pago Argentinæ Vrbis, mulier inops, ex ſeminis vbertate, peperit maſculum, ex cuius epigaſtrio moles infanti non diſſimilis pendebat, itaut alter infans collotenus alteri inſertus eſſe videretur, cruribus, & pedibus perfectis, ſed manibus mancis, cum in dextra quatuor, & in læua tres tantummodo digiti conſpicerentur.

Tom. 2. epiſt. epiſt. 8.

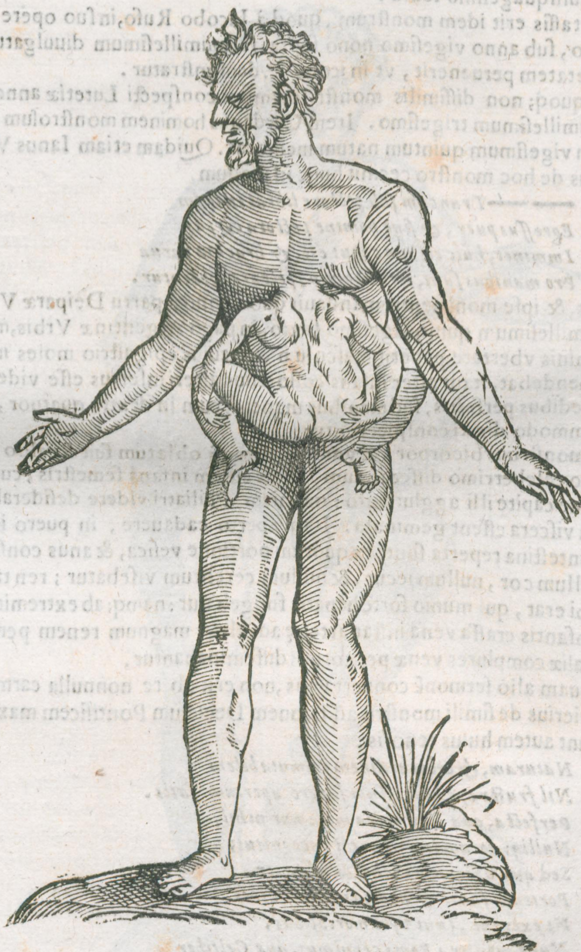
Simile monſtrum bicorpor, & vniceps Patauij oblatum fuit Realdo Columbo G Anatomico celeberrimo diſſecandum. Erat autem infans ſemeſtris, cum alio imperfecto ſine capite illi agglutinato: quoniam Philiatri videre deſiderabant, num cor, & alia viſcera eſſent geminata. Itaq; aperto cadauere, in puero imperfecto nonnulla inteſtina reperta ſunt, ex quorum portione veſica, & anus conſtruebatur, ſed ibi nullum cor, nullum iecur, & nullum cerebrum viſebatur; ren tantùm permagnus ibi erat, qui munio fortè hepatis fungebatur: namq; ab extremitate iecoris perfecti infantis craſſa vena inſtar arteriæ ad illum magnum renem perueniebat, atq; inde aliæ complures venæ per corpus diſſeminabantur.

L. 15. de re Anat.

Antequam aliò ſermonẽ conuertamus, non erit ab re nonnulla carmina recitare, quæ Pierius de ſimili monſtro ad Leonem Decimum Pontificem maximum conſcripſit, ſunt autem huius tenoris.

Naturam, & orbis ordinem immutabilem
H *Nil fruſtra, & incaſſum facere apertum ſatis.*
Perfecta, quæ ſunt opera miramur nihil,
Nulliq; eorumdem vſus eſt incognitus;
Sed quæ videntur inchoata inaniter
Portenta ſunt, & abditas rerum vices
Vt exerant, ſunt vſui mortalibus.
Nunc monſtra Roma cernimus, quæ Celtiber
Nutriuit, orta in Gallico tamen ſolo.
Pueri puellum ex vmbilico ſcilicet,
Pendentem, adacto capite per communia
Viſcera, neq; huius tangere eſt vſquam caput.
Humeri, & lacerti exilitate inutiles
Adeo vſq; ſunt breues, & inſtar pollicis

V. Monſtrum monocephalon bicorpor, quod ad virilem ætatem peruenit.

Exosses, effatiq; flacci, & languidi.
Crura vstulata, poplitesq; caumate
Iam syderati, iamq; ad vsum habiles minus.
Non hac fuerunt irrito Euentu, Leo,
Ostenta visa, sed tuum certè decus
Cœlo extulere, namq; concilium a lterum
In Gallijs ortum, alitum ab Hispano viro
Sine capite esse, sine manu, & firmo gradu
E *Debere Laterano inseri, & inolescere*
Octaua nuper sessio palam tulit.
Hoc est Leonem inducere, hoc est Herculem
Referre, monstra qui subegit omnia.

MONSTRA BELLVINA VNICO CAPITE BICORPORA.

F IN brutis monstra huius generis multò plura, quàm in fœtibus humanis obseruata fuisse comperimus. Nam quæcumq; contra communem Naturæ legem, & ordinem fiunt, in humana generatione, eadē fieri posse in vtero brutorum asseueramus, idq; crebrius, quoniam plurima brutorum sunt multipara, & nisi essent multipara, id illis contingere potest propter copiam seminis, cū minus frequentem congressum exerceant. Propterea boues monstrosos sæpè partus enituntur, quos viuis coloribus exprimi curauit Clarissimus vir Vlysses Aldrouandus, & Hodie quilibet in publico Musęo magna admiratione intueri potest, imò non solum quos ipse obseruare potuit, sed etiam similes partus monstrosos à viris rerum naturalium fidis indagatoribus obseruatos intellexit. Inter hos partus vnum ad rem nostram spectantē comperimus: fuit enim vitulus monocephalos, bicorpor, quinq; auribus præditus, pe- G dibus supernis mutuo corpora complectentibus ijsq; quodammodo ceruinis vt in icone. I. apparet. *Vitulus.* I.

Porcus. Non dissimilis formæ fuit porcus bicorpor vnico præditus capite, natus anno salutis post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, in Suntgoia fertilissima Germaniæ Prouincia, in pago Lanser, vt recitat Licosthenes.

Sus erat vnico capite, quatuor auribus, duobus oculis, totidem linguis, necnō octo pedibus refertus: hæc bestia à capite ad vmbilicum vsq; copulabatur, Posterioribus, seu infernis partib us separatis, vt in icone II. conspicitur. II.

Aliam monstrosi Nefrendis effigiem non piguit hoc in loco delineare, quoniam ad bicorpora monocephala attinet. Natum est hoc monstrum anno Domini post sesquimillesimum septuagesimo secundo, postero à Paschate die, Metis, in Lothar- H ingia, in hospitio, cui Sancti Spiritus imago pro Insigni est, octonis pedibus, quatuor auribus, & vnico capite quasi canino præditum. Partes monstri posteriores, tanquam gemellorum erant distinctæ, sed anteriores copulatæ cum duabus linguis in ore, & quatuor dentibus in superioris, & totidem in inferioris maxillæ lateribus. *Nefrendis monstrosi descriptio.*

Sexus distinctio non satis à Natura fuit expressa, quia, num mas, aut fæmina esset, nemo dignoscere poterat: nam exigua tantùm rima sub cauda vtriusq; corporis erat aperta. Huius monstri effigiem Ambrosius Pareus Burgesio medico metensi celeberrimo acceptam refert; quemadmodum in icone III. ostenditur. III.

Similia monstra in felibus, & canibus nonnunquam contingere solent: cum sint animalia multipara; ideoq; ob copiam seminis, & multitudinem partuum monstra bicorpora enituntur. Meminit Licosthenes catelli monocephali bicorporis nati Basileæ, mense Februario, anno salutis post sesquimillesimum quinquagesimo secundo, in aedibus Ludouici Dehitæi, ex fele domestica, quæ inter alios fœtus nu-

I. Vitulus vniceps bicorpor quinq; auribus præditus.

II. Sus geminus vnico capite.

III. Sus alius bicorpor monocephalos.

merosos enixa est catellum vnicipitem bicorporem, & octipedem vtriusq; sexus, corporibus vnico capite copulatis; itaut duorum se se mutuo osculantium speciem referrent; vnde multi viri ex ortu huius monstri præsagium salutis, & concordię hauserunt.

Nos in præsentia damus iconem felis monocephali, & bicorporis, necnon octipedis, sed à primo iam descripto discrepantis, quia in hoc duo corpora non solum capite, sed etiam sterno glutinantur; veluti in icone IIII. pingitur iuxta vtramque partem vna cum mentastro, quod ab Herbarijs balsamum felium nuncupatur. IIII.

E Immò Lectori spectandam proponimus aliam felis monstrifici iconem, quæ ad nostras peruenit manus. Fuit enim catellus felis domesticæ colore albus, octipes, vniceps iuxta partes supernas, & bicorpor iuxta partes infernas, cum duabus caudis, quemadmodum in icone V. delineatur, vnà cum Valeriana maiore. *Felis monstrosus.* V.

Quod hactenus catellis felium contigisse asseuerauimus, fœtibus etiam canum nonnunquam accidere fatemur: quandoquidem ad nostras manus peruenerunt icones, quæ monstriferos huius generis canes repræsentant. Primitùs exhibemus spectandam effigiem monstrosi canis, nempe monocephali, & bicorporis, sed discrepat à propositis felium monstris, quoniam feles erant octipedes; cum hic canis sit tantummodò hexapus, quia duobus pedibus anticis carebat; sicuti lector potest intueri in icone VI. vbi hoc monstrum iuxta vtramq; partem exprimitur, vnà cum Psyllio, quam plantam Botanici herbam cynomiam, vel cynoidem nuncupant. VI. *Cynomia herba quæ.*

F Pariter aliud monstrum caninum huius generis spectandum proponimus, quod quidem monocephalon est, & bicorpor, necnon capite, sterno, & ventre glutinatur, sed est octipes ad differentiam superioris nuper delineati veluti conspicitur in icone VII. vbi iuxta vtramq; partem ostenditur. VII.

In auium familia sępè huiusmodi monstra monocephala, & bicorpora obseruantur: siquidem ex Licosthene historiographo, anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Colmariæ nobilis Alsatiæ superioris, & Romani Imperij oppidi, in aedibus Thomæ Eberlini, die Iouis ante festum Paschatis (fuit enim dies decima octaua Aprilis) ab ouo exclusus fuit pullus vniceps duplici collo, & binis corporibus simul glutinatis, nempe quatuor pedibus, & totidem alis præditus vt in icone VIII. cernitur. VIII.

G Hinc viri non vulgariter eruditi coniectarunt hoc fuisse præsagium vnitatis, quã Christi fideles semper profiteri debent; cum hoc monstrum in lucem prodierit ea die, qua Christi cœna mystica in eius passionis monumentum celebrabatur; dum cuncti Christi fideles sacramentum communionis obeuntes quodammodo copulantur, & vnum Ecclesiæ corpus sub vno Christo capite constituunt.

Pręterea hunc pullum in illis regionibus prodigiosum, & potissimum ea die cum quatuor alis, & totidem pedibus sub vno capite natum prædicarunt, quoniam quatuor Euangelij Scriptores in cœna mystica describenda vnanimes insinuare voluerit, quæ in Ecclesia fidelium absq; vllo dissensu conseruanda est. Immò quemadmodum hic prodigiosus pullus quatuor nitebatur pedibus, ita Ecclesiam Christi quatuor Euangelistis tanquam firmis nixam fundamentis, vnico capite, nimirum Christo regente nunquam corrui posse. *Mystica significatio.*

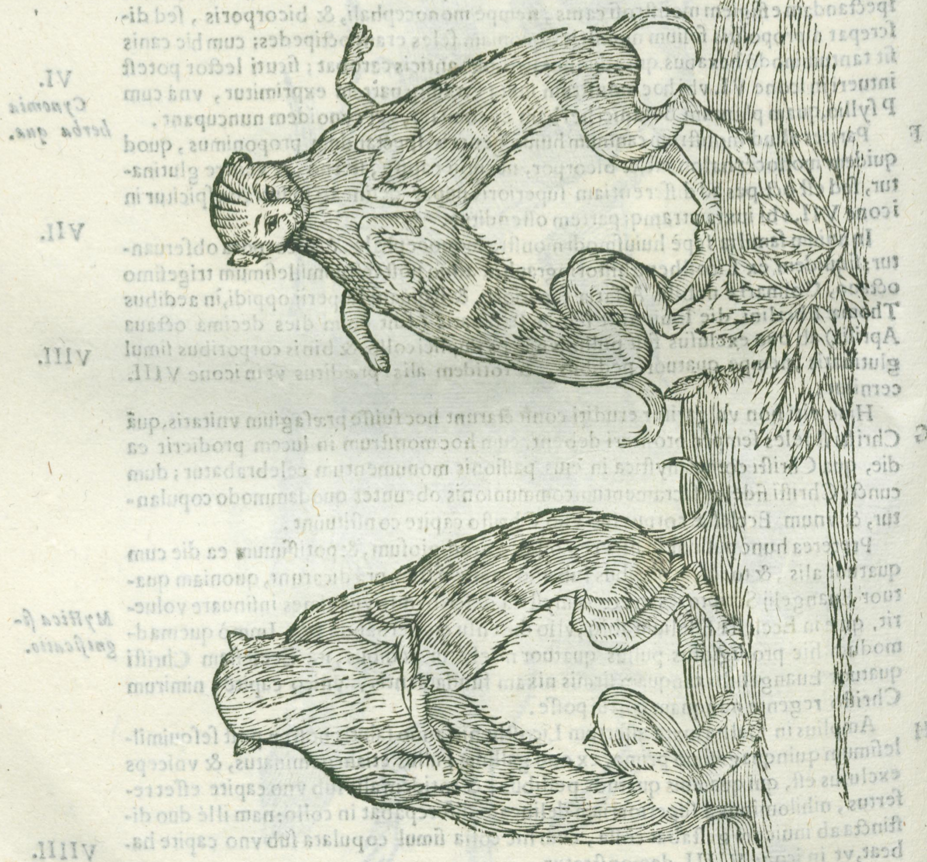
H Amplius in Gallia iuxta assertum Licosthenis, anno salutis nostræ post sesquimillesimum quinquagesimo primo, ex ouo gallinæ pullus etiam geminatus, & vniceps exclusus est, qui quamuis quatuor pedibus, & totidem alis sub vno capite esset refertus, nihilominus à superiori iam delineato discrepabat in collo: nam ille duo distincta ab inuicem gestabat colla, cum hic colla simul copulata sub vno capite habeat, vt in icone VIIII. demonstratur. VIIII.

Pariter in genere Anserum simile monstrum aliquando visum est, & potissimum anno Domini post millesimum, & ducentesimum sexagesimo octauo, si veritatem tetigit Licosthenes.

Namq; hoc tempore pullus anserinus vnico capite, & collo geminato, nec non reliquo corpore ex ouo emersit, vt in icone X. apparet: talem pullum Albertus fatetur se vidisse monocephalō duplici collo quatuor pedibus, & totidem alis refertũ. X. *L. 4. de gen. An. cap 4.*

Optimè igitur docebat communis præceptor Aristoteles, monstra multis membris,

IIII. Felis monocephalos bicorpor prone, & ſupine pictus cum Mentaſtro.

V. Felis bicorpor vniceps alius cum Valeriana maiore.

VI. Canis vniceps bicorpor hexapus, iuxta vtramq; partem pictus cum Pſyllio.

VII. Canis vniceps, & bicorpor alius.

VIII. Pullus geminus vniceps.

VIIII. Pullus geminus vniceps alius.

X. Anſer monocephalos collo geminatò, & corpore.

bris, quàm opus sit, integrata, raro admodum in vtero earum animantium procreari, quæ singulos fœtus pariunt, sed crebrius in illis animantibus gigni, quarum partus est numerosus, & potissimum in genere auium, inter quas gallinæ procreationis monstrosæ sunt feraces, quippe quæ partum habeant numerosum, non solum quia tanquam columbæ sepè fætificent, sed etiam quoniam multos partus intra se semper contineant: hac de re plures fœtus geminatos enituntur: cohærent enim conceptus ob viciniam, & pulli monstrifici instar eorum, qui proponuntur in iconibus spectandi, sæpè ab ouis emergunt. Id autem non in solis pullis contingit, quia fœtus etiam aliorum animantium in vtero coalescunt, & multa eorum membra adhærent, & fæditatem nanciscuntur propterea iure merito poterimus cum Lucretio canere.

Causa — *Lib. 5.*

E

Orba pedum partim, manuum viduata vicissim,
Multa sine ore etiam, sine vultu cæca reperta,
Vintaq; membrorum per totum corpus adhæsu.

MONSTRA HVMANA IN PARTIBVS INFERIORIBVS SIMPLICIA, & In Superioribus Geminata.

F

CVM in antecedenti Rubrica monstra sub vno capite, in parte tamen inferiori geminata in medium prolata fuerint, reliquum modò est, & rationi videtur consonum, vt hoc in loco monstra prædictis opposita recenseantur, nempe illa, quæ partibus supernis duplicatis, in partes infernas simplices desinunt.

In primis Diuus Augustinus monstri huius generis meminit, quod postea à Petro Crinito in opere de honesta disciplina repetitur. Fuit igitur puer vmbilico tenus simplex, partibus superioribus geminatis, nempe cum quatuor brachijs, totidem manibus, & duobus capitibus natus in oppido Emaus, imperante Theodosio Cęsare. Paulus autem Diaconus de Imperatore Cæsare verba faciens scripsit post obitū Theodosij, similem partum vmbilico tenus perfectum, & deinceps in parte superna geminatum ortum esse, quoniam duò capita, duo pectora, & quatuor brachia habebat: immo eorum altero vigilante fœtus alter dormiebat, & vicissim diuersas plerū que operationes moliebantur. Deinde eodem tempore, teste Diuo Hieronymo, aliud monstrum huius generis Lidæ natum esse perhibetur, quod duobus capitibus quatuor brachijs, & duobus pedibus erat integratum.

L. 16. de ciuit. Dei c. 8

G

Item Alberus Magnus in Commentarijs ad Aristotelem meminit cuiusdam mōstri bicorporis quod iuxta inferiores partes erat simplex Et Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem diuulgauit, monstrum in Aegypto ad quartum vsque annū vixisse, quod vmbilico tenus erat geminatum, cum partes infernæ vnum tantùm puellum repræsentarent.

L. 2. physic.

H

Insuper Georgius Buchananus rerum scoticarum scriptor, referente Camerario, natum esse in Scotia monstrum tradidit, quod supra vmbilicum speciem maris referens à communi hominum effigie non discrepabat, sed supra vmbilicum membra omnia erāt geminata. Id Rex Scotiæ educandum, & erudiēdum in varijs idiomatibus, & potissimum in musica curauit, in qua miros fecit progressus: itaut maxima omnium admiratione modulatè caneret.

L. 13. hist. Scot.

Monstrum eruditur.

Deinde in hoc monstro alia duo erant admiranda, primò quoniam hæc capita sæpè inter se rixabantur: deinde quia, partibus inferioribus læsis, vtrumque corpus dolore afficiebatur; sed aliqua partium supernarum Læsa, sensus doloris alteri tantùm corpori contingebat. Neque huius effectus longè petenda est ratio: nam partes monstri supernæ inter se erant distinctæ, cum inferiores vtrique corpori communes cōspicerentur Vnde nerui sensum membris impertientes, cū in cruribus vtri-

I. Fœtus in parte ſuperiori geminatus, & in inferiori ſimplex clunibus cohærens.

que corpori est essent communes, consequenter etiã horum læsio vtrique nocebat, quod de partibus superioribus secus erat dicendum. Hoc monstrum ad annum vigesimum octauum vitam protraxisse dicitur, & decessisse Ioanne Prorege Scotiam administrante.

Monstri obitus.

Sin per latam annorum seriem spatiemur, multò plura huius generis monstra comperiemus: recitatur enim apud Licosthenem, quòd anno salutis nostræ post millesimum quadragesimo quarto in confinio Normaniæ, & Britanniæ Henrico tertio regnante, nata est fæmina cum duobus capitibus, quatuor brachijs, cæterisque partibus geminatis vsque ad vmbilicum; cum partes inferne essēt simplices Vtrumque caput comedebat, sed alui excrementa per vnum tantummodo exitum trudebantur At vna parte monstri præmortua, altera per spatium ferè triennij superuixit, defunctã, baiulans, donec molis pondere, & cadaueris nidore deficeret. Nonnulli Præsagi existimarunt, & monumentis etiã mandarunt, hoc monstro Regionē Angliæ, & Normaniæ significari, quæ licèt inter se fuerint diuisæ sub vno tantùm Dominio erant constitutę; de quo præsagio seu monstri interpretatione legendus est Vincentius in speculo naturali Natiuitatem postea huius monstri Mattheus Palmerius ad annum Christi sexagesimum primum supra millesimum retulit.

Monstrum geminatum in parte superiori.

L. 26. c. 38.

Pariter in Anglia, anno Domini post millesimum, & centesimum duodecimo, ex historia Lichostenis, natus est puer geminus, à clune ad partes supernas ita diuisus vt duo infantes integri viderentur, qui clunibus cohærentes in duos tantùm pedes desinebant. Hoc monstrum sacri fontis aqua lustratum triduo superuixit, fuitque talis formæ, qualis in icone I. exhibetur.

I.

Sed anno salutis post millesimum, & ducentesimum trigesimo quarto, in montosis Bononiæ locis, ex muliere monstrum non absimile ad vitales auras egressum est, cuius pars superior duos infantes, & inferior vnum solum referebat; sed horum fœtuum vnus prima die obijt, & alter sequenti die interijt.

Monstrum geminatum Bononiæ natum.

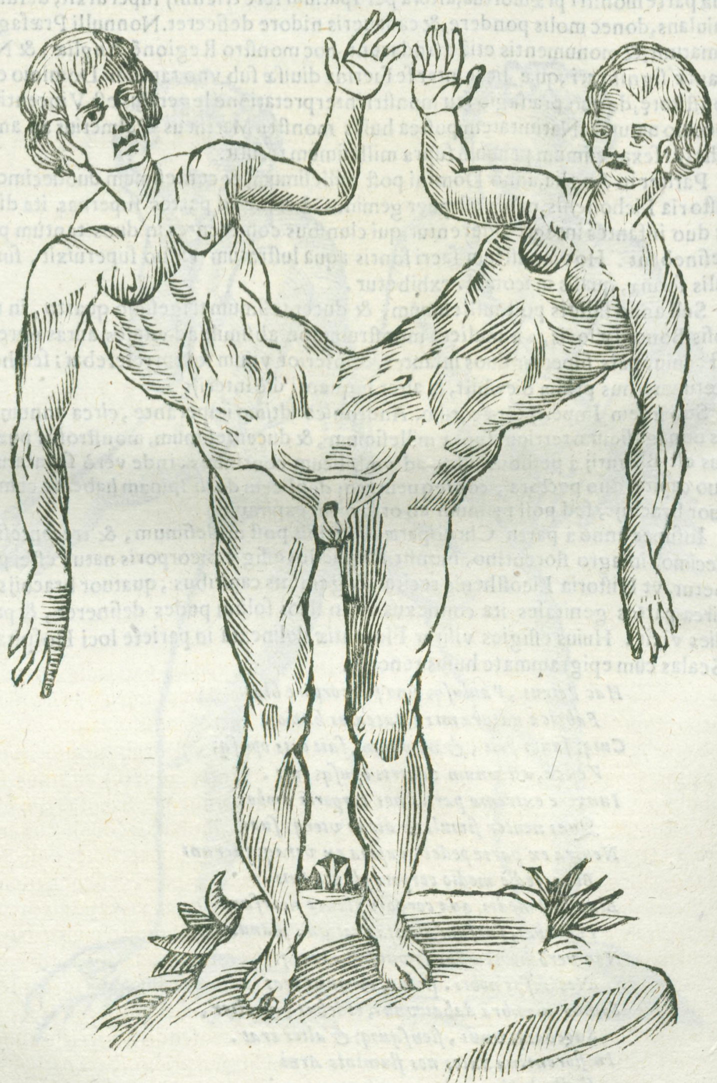
Sub finem Imperij Græcorum, Andronico vltimo imperante, circa annum salutis nonagesimum tertium supra millesimum, & ducentesimum, monstrosus puer natus est Bizantij à pedibus vsq; ad vmbilicum continuus, inde verò separatus, vt duo capita, duo pectora, consequenterq; duplicem dorsi spinam haberet cum quatuor brachijs, sed post primum ab ortu diem expirauit.

Insuper anno à partu Christiparæ Virginis post millesimum, & trecentesimum decimo, in agro florentino, monstrifer puellus effigie bicorporis natus esse perhibetur, vt Historia Licosthenis recitat, & geminis capitibus, quatuor brachijs, sed circa partes genitales ita connexus vt in duos solùm pedes desineret, & paucos dies vixit. Huius effigies visitur Florentiæ delineata in pariete loci Hospitalis ad Scalas cum epigrammate huius tenoris.

Puer geminus Florentia natus.

Hac Petrus, Paulusq; vno sub corpore bini
Fabrica naturæ mira, iacemus humo.
Cuiq; suum fuit, & manuum, fuit oris opusq;
Vesicæ, ast vnum ventris opusq; fuit.
Iunxere extremæ partes nos corporis ambos
Quas neuter simul, & dicat vterq; suas.
Neutra ex parte pedes; capita ex vtraq; fuerunt
Bina, sed è medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio, quæ corpore planta deorsum
Pendebat, sursum quinta erat vna manus.
Non verò nobis vnus somnusq; cibusq;
Nec risus nobis, fletus, & vnus erat
Somno membra dabat vnus, ridebat, & alter,
Sugebatq; vnus, flensquoq; & alter erat.
In florentina natos nos fluminis Arni
Valle dedit patriæ nos pia cura patris,
Inde alti, & sacro pariter de fonte leuati
Viximus ambo decem bis totidemq; dies.
Quid nunc Neptunum, quid nunc Ianumq; bifrontem

II. Monſtrum bicorpor vſq; ad pubem.

Miraris? Stygij terna quid ora canis?
Et quid Geryonis tria corpora? scilicet vnum
Nos corpus, binas nos animasq; lege.

Huius mōstri meminit etiā Franciscus Petrarcha in opere de rebus memorādis.

Neq. hic cessarunt Naturę errata quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quarto, in oppido Germaniæ Rotuil nuncupato ad Syluam Hirciniam sito infans duobus capitibus, quatuor brachijs, & duobus tantùm pedibus natus esse perhibetur, vt Licosthenes astruit. Item anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo octauo, ex eiusdem Historiographi sententia, monstrum antecedenti valde simile fæminei sexus natum est, in Ditione Vuendenbergha capitibus duobus quatuor brachiis, vnico ventre, & pedibus duobus.

Aliud monstrum simile.

Tandem in Pago Rinach non procul à Basilea Rauracorum, anno post sesquimillesimum quadragesimo tertio, vt scribit Licosthenes, mulier geminos edidit virilis sexus concretis corporibus supra vmbilicum, quatuor brachijs, & binis tantummodo pedibus insistentes. Hoc monstrum à Munstero in sua Cosmographia eleganter fuit descriptum.

His addimus iconem monstri bicorporis vsq; ad pubem, viuis coloribus delineati in Musæo publico, quod natum est in Agro Auximi ciuitatis Piceni, fuitq; duplici sacri fontis latice lustratum. Huius alterum caput lac optimè sugebat, alterum nequaquam. Effigies in figura II. repræsentatur.

II.

MONSTRA HVMANA BICORPORA IVXTA LONGITVDINEM IN MATERNA ALVO multifariam conglutinata.

ODO nostra interest ad monstra reaptè bicorpora examinanda accedere, quæ cum sint omnibus partibus externis integrata adeo in matrice connectuntur, vt ab inuicem separari nequeant. Verum quidē est, quòd aliquando in his bicorporibus aliquæ particulæ desunt, & interdum etiam superfluæ obseruantur. Hinc tamen non fit, quin bicorpora appellari possint, cum à maiori partium numero constituantur.

Rufus igitur, & Cornelius Gemma passim horum monstrorum meminerunt, & Volaterranus diuulgat se vidisse Romæ geminos infantes aduersis vultibus simul copulatos, qui ad longum tempus vitam non produxerunt. Visi sunt etiam Louanij, authore Schenchio, Gemelli sterno, & ventre ita glutinati, vt duplici solum capite, quatuor brachijs, & totidem pedibus distinguerentur: quapropter dissecto cadauere, cor vtriq; commune compertum est; cum cæteræ partes essent geminatæ. Idcirco tunc orta est inter eruditos homines controuersia, an vis rationis in corde, aut in cerebro suum domicilium habuerit. Sed hanc litem consultò omittemus, quia meminimus aliàs, ad aures Medicorum, asseruisse, dignitatem humanæ formæ, & domicilium rationis in cerebro, non autem in corde residere; quamuis in corde fons caloris, & præcipuus nodus facultatum naturalium, & animalium occultetur.

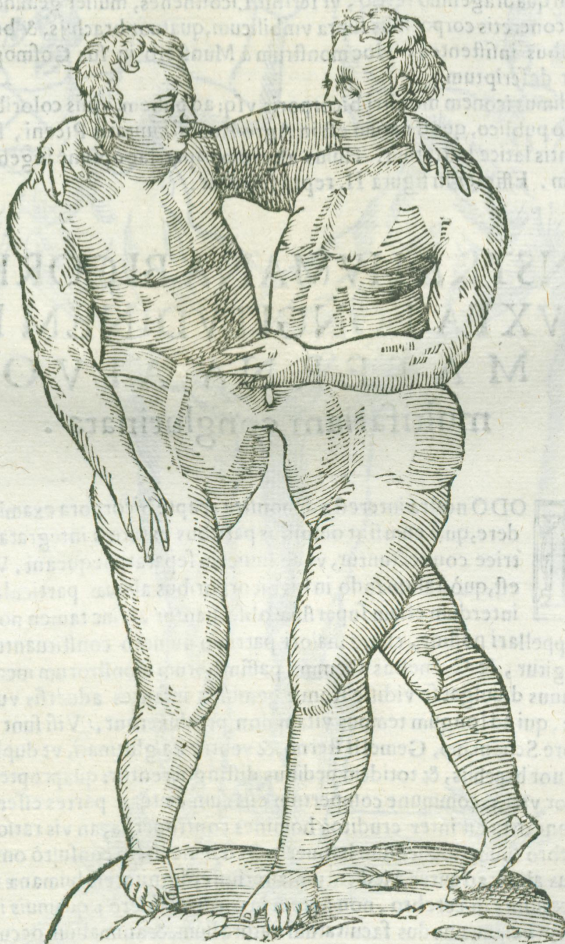
Vis rationis vbi resideat

Connexio Gemellorū varia

Satius igitur esse arbitramur, si de more, in his recensendis ad seriem annorum nosmet conuertamus; sicq; connexionem Gemellorum primò iuxta partem anteriorem, deinde iuxta posteriorē, & deinceps iuxta lateralem manifestabimus. Itaq; anno mundi octingentesimo septuagesimo primo supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis nonagesimo secundo, ex Licosthene, Vrelsinijs Gemellæ simul nexæ, & præmortuæ natæ sunt. Item anno Domini post millesimum sexagesimo

tertio,

I. Gemelli vmbilico coniuncti .

II. Gemelli pectoribus connexi.

tertio, Conſtantiæ ad lacum Acronium, Gemelli vtriuſq; ſexus membris omnibus abſoluti, ſed circa vmbilicum copulati in lucem prodierunt.

Pariter in Pago Vallis ſuperioris Arni Tertanio nuncupato, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & trecenteſimum decimo ſexto monſtrum natum eſt referens duos Gemellos vmbilico copulatos, quorum alter duo crura, alter verò vnum tantummodo habebat, vt in icone I. oſtenditur.

I.

Similiter anno Domini poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo quarto, menſe februarij, Berhendiæ in Ditione Illuſtriſſimi Principis Palatini Electoris, in Villa non procul ab Heyldelberga, nati ſunt Gemini pectoribus conglutinatis, cæteris partibus rectè formatis, & vmbilicus vtriq; erat communis, vt patet in icone II.

A

II.

Inſuper anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo quinto, menſe Septembris, vt Licoſthenes, Cornelius Gemma, & Pareus teſtificantur, propè Vuormaciam, & Benſhaim, mulier quædam monſtrificas enixa eſt puellas fronte connexas, ſe ſe mutuo aſpicientes, quas Moguntiæ vidiſſe, anno poſt ſeſquimilleſimum primo fatetur Munſterus in Coſmographia; nam tunc temporis ad ætatem ſex annorum peruenerant. Hæ ſimul incedere, ſimul dormire, necnon ſurgere cogebantur, immo altera procedente, altera retrocedebat, naſi vtriuſque ſe ſe quaſi contangebant. Oculi ad viſionem in latera tantummodo torquebãtur, quia paululum ſupra oculos frontes tenaciter cohærebant.

Gemellæ copulatæ viuentes, & creſcentes.

Ad decimum vſq; annum vixiſſe feruntur: quandoquidem vna præmortua, altera paulò poſt obijt, vel quia ſuperſtes, ſeparato alterius cadauere, vulnere perierit, vel quia cadaueris putrefactione cerebrum lethaliter affectum fuerit.

B

Occaſionem huius monſtri hanc fuiſſe tradunt Authores, colloquebantur duæ mulieres inuicem, quarum altera geminos in vtero geſtabat fœtus, ſed tertia mulier ſuperueniens de improuiſo capita colloquentium concuſſit. Vnde fœta perterrefacta concuſſionis notam fœtui impreſſit, vt in icone III. oſtenditur.

III.

Amplius anno poſt ſeſquimilleſimum tertio, in pago Goſſou Agri Tigurini apud Heluetios, honeſta mulier duos fœtus vmbilico copulatos peperit, duobus capitibus, quatuor brachijs, & totidem cruribus. Et anno poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo octauo, authore Licoſthene, ſimiles fœtus vmbilico connati conſpecti ſunt.

Item anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo primo, Februario menſe, Friburgi Miſorum, puelli, tota parte anteriori fœtus cohærente, editi ſunt: ſicuti Peucerus in Teratoſcopia exarauit. Immo ſubſequenti anno in Ducatu Vuintenburgenſi, duo partus pectore coniuncti nati ſunt.

Gemelli alio modo copulati.

C

Similiter Heyndelbergæ ad Neccarum flumen, die Pentecoſtes anni poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimi quarti, ex Gaſparo Beſler Fabro patre, & Chaterina matre natus eſt duplex fœtus virilis ſexus ventre conglutinatus, cæteris partibus abſolutis, vixit ſeſquidiem, &, aperto cadauere, Chirurgi vnum tantùm cor inuenerunt.

Cor vnum in gemellis.

Rurſus anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſexto, in oppido Saxoniæ ad Albim, infantes nati ſunt à fæmoribus vſq; ad collum concreti; itaut ſe ſe mutuis amplexibus ſtringere viderentur. Hunc caſum alio antiquiori, necnon recentiori ſtabilire poſſumus. Primus legitur apud Schenchium, nam anno Domini poſt milleſimũ & centeſimum ſexto, Ianuario menſe, in celebri, & imperiali ciuitate Argentina foetus monſtroſus ex plebeis parentibus nempe ex Stephano patre fabro lignario editus eſt, nimirum bicorpor fœminei ſexus, capitibus, collo, pectore, & ventre connatus. Vna apparebat facies binis oculis, quatuor auribus, naſo, & ore non indecenter formata, ſi tamen monſtrum iuxta partem anteriorem ſpectabatur, nempe iuxta partem, in qua ex duobus conglutinatis capitibus facies effigiabatur. Verùm fœtu in faciem procumbente, vbi alterius infantis facies erat formanda, duo capita in modũ vtris copulata viſebantur; nihilque præter duas auriculas in colli faſtigio locatas, exhibebatur ſpectandum.

D

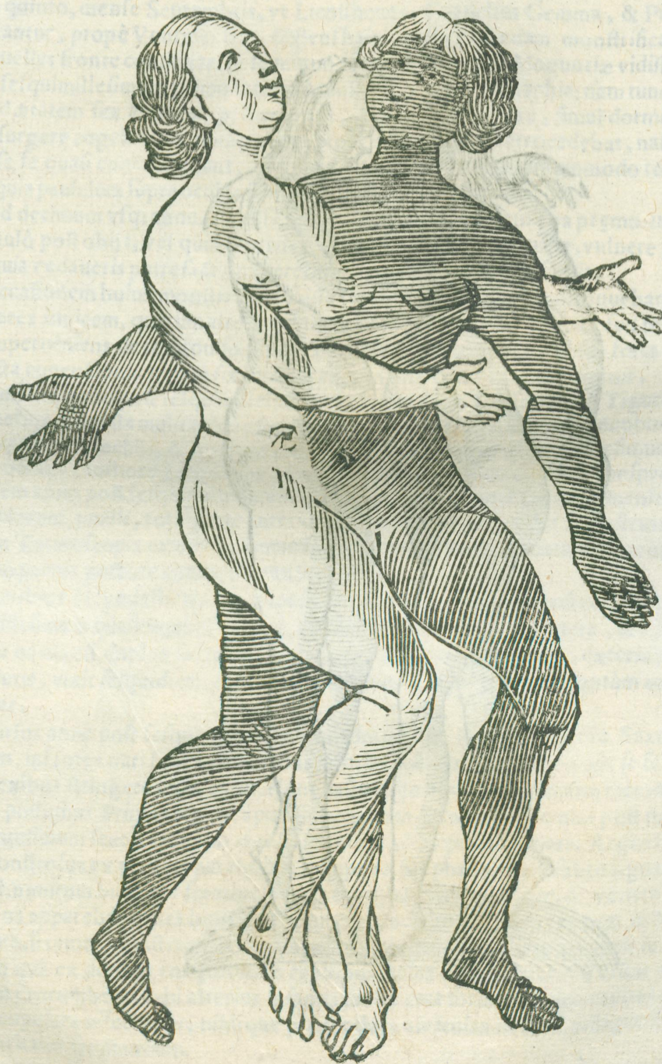
Partus geminus admirandus.

Hæ gemellæ pectore, & ventre cohærentes, ſe ſe inuicẽ complecti videbãtur, nẽpe brachijs & cruribus viciſſim hinc inde decuſſatis, vmbilico vtriuſquè ſubtus propendente. Vixit monſtrum ſeſquihoram, & poſt obitum, cor puſculo aperto, Chirurgi

III. Gemellæ frontibus cohærentes.

IIII. Fœtus bicorpor complicatus Aethiops, & Albus.

gi vnicum cor vnicum pulmonem, vnicum ventriculum cum duplici hepate, & quatuor renibus inuenerunt.

Non valdè absimilis sed recentior monstri natiuitas contigit Regij, mense Nouembris anni post millesimum, & sexcentesimum decimi quinti. Monstrum erat bicorpor vtroque sexu refertum, duo erant Gemelli Aethiops, & albus coniuncti ventre, thorace, & vnico vmbilico, cæteris partibus perfecti, qui quodammodo in mutuis amplexibus esse videbantur. Tres horas tantummodo vixerunt. Icon IIII. complexum, & connexionem ostendit.

Monstrum Regij natū.

IIII.

E Eodem anno Bononiæ, mense Iulij, duæ Gemellæ conglutinatæ natæ mortuę, & apertæ sunt. In primis partes exteriores vtriq; absolutissimæ erant, nec tantillum ab alijs perfectis partibus discrepabant, pectore tantummodo excepto, quod erat vnicum, & vtriq; commune. Nam hac parte inuicem copulabantur. Incipiebat autem coniunctio ab osse sterni, & in vmbilicum desinebat. Magnitudo corporis vtriq; eadem, sed non eadem erat figura.

Puella enim quæ latus dextrum occupabat alteri sese quodammodo inserebatur, itaut pectus alterius, & tergus incuruarentur. Quę corporis constitutio in caussa fuit imbecillitatis virium; mortua enim prodijt cum altera viua egrederetur. Venæ vmbilicalis non vulgaris erat structura; quoniam in ipso exortu erat simplex, & vt in omni fœtu singularis, mox verò, vbi iecur ingrediebatur, in binos ramos diuidebatur, quorum singuli singulis fœtibus nutrimentum allaturi infigebantur.

F Iecur erat quidem geminum, sed alicui haudquaquam diligenter inspicienti vnicum videbatur: nam alterum sub altero veluti occultatum latibulabat. Folliculi fellis erant duo in parte superiori hepatis collocati. Item ventriculi erant duo, qui deinde iuxta pylorum in intestinum ieiunum copulabantur. Renes non coniuncti, sed separati, vtriq; tamen bini. Alter iuxta latus iecoris, & alter sub eodem latitabat. Lien erat vnicus, & in fœtu sinistro tantummodo conspicuus, figuram potius canini lienis, quàm humani referens. Intestinum colon carebat cellulis. Diaphragma duobus in locis erat perforatum, quia duo erant aesophagi, & totidem ventriculi ad quos tendebant.

Anatome partus gemi nati.

Lienis forma.

Ossa sterni (ibi enim fœtus copulabantur) ita inuicem nectebantur, vt vnicum tãtum os videretur. Pericardium erat vnum, quod bina tamen corda amplectebatur, quorum situs à vulgari valdè diuersus erat; nam cum in omni homine cuspis

G cordis deorsum vergat, in hisce gemellis cuspides cordium opponebantur.

Modò ad antiquam annorum seriem si reuertamur, incidemus in annum post sesquimillesimum quadragesimum, nam, mense Aprilis, ex Peucero in Teratoscopia, fœtus geminus Louanij in lucem exiuit, capitibus, seu quodammodo occipitio copulatus, cæteris partibus perfectè absolutis, vt in icone V. cernitur.

V.

Rursus anno post sesquimillesimum quinquagesimo, mense Augusti, in Ditione Abbatis Vrsini Pago Reidensi tribus milliaribus à Kauburen Sueuiæ oppido distante, vxor cuiusdam fabri Gemellas omnibus partibus perfectas, sed ventre ad collum vsq; conglutinatas peperit. Denuò mense Martio anni post sesquimillesimum quinquagesimi tertij, Herbeslebij, in Pago Thuringiæ, Gemellę natæ sunt ventribus agglutinatæ, quæ ab ortu post horas duas expirarunt.

H Iterum anno Domini post sesquimillesimum septuagesimo secundo, Ambrosio Pareo referente, in Ponte Seo ad Andes oppidulo, mense quintili, prodierunt in lucem infantes fæminei sexus membris omnibus perfectæ, nisi quòd alterius manus quatuor tantùm digitis erat distincta; fœtus iuxta partem anteriorem cohærebant à mento vsq; ad vmbilicum, qui ambabus erat communis, veluti cor, & hepar in quatuor lobos diuisum. Vixerunt sesquihoram, & in icone VI. exprimuntur.

Lib. 24. c. 2.

VI.

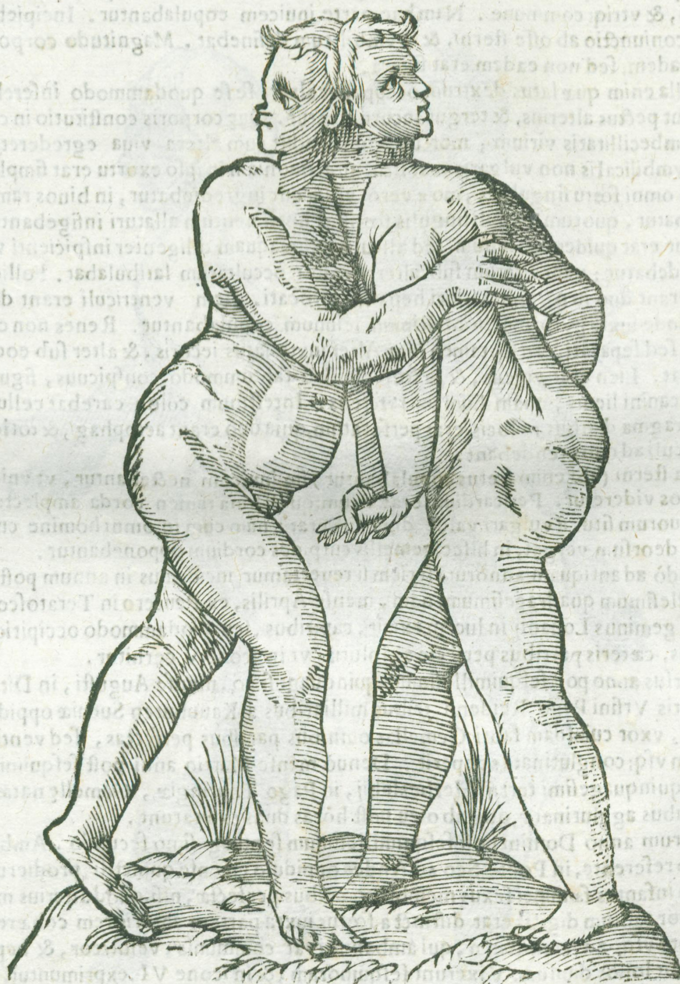
Anno subsequenti, nempe post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die sexta Octobris, ex obseruatione Cornelii Gemmæ, prodigiosa Gemmellarum species nata est, quæ omnibus partibus perfectæ in aluo materna, pectoribus, & inferiori maxilla ità concreuerunt, vt vnicum os quodammodo repræsentarent. Hæ post ortum spatio sesquihoræ extinctæ sunt. Aperto cadauere, cor cuiq; suum sua sede distinctum erat: cum totum oppositum in multis alijs huius generis monstris repertum sit. Effigies harum est talis, qualis in icone VII. collocatur.

Lib. Cosmocrit.

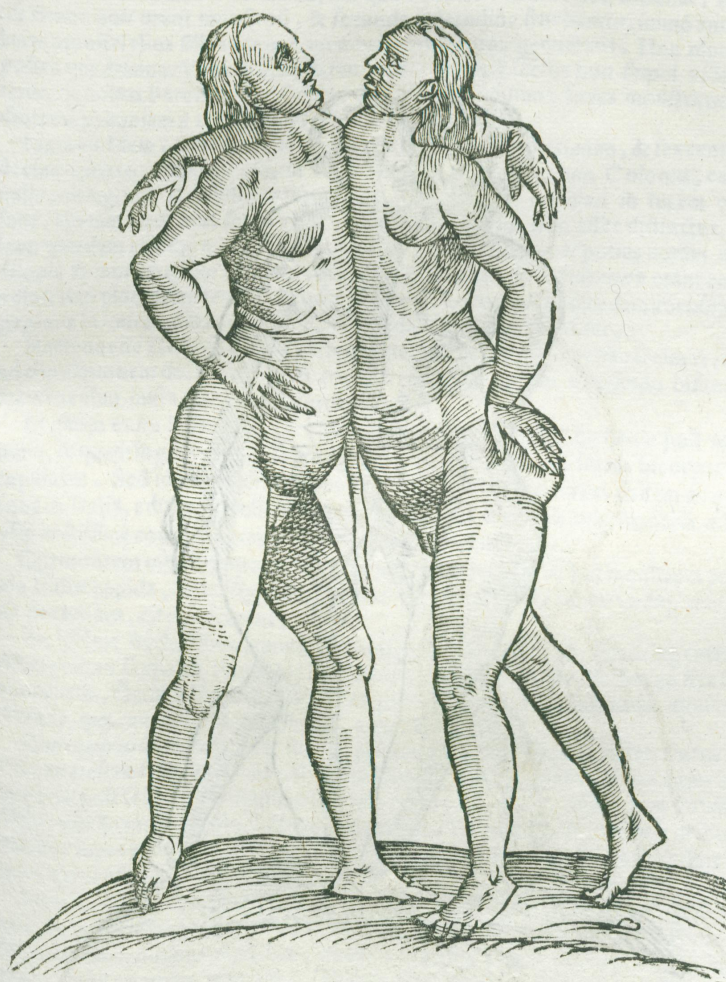
VII.

Hhh Rursus

V. Fœtus bicorpor capitibus copulatus.

VI. Icon Gemellarum Parei.

VII. Gemellæ pectore, & maxilla inferiori coalitæ.

Rursus ex Schenchio, anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo, mense Maio, in pago Hermeltzheim Ditionis Archiepiscopatus Argentoratensis, Margharita vxor Theobaldi Helden ciuis enixa est fœtum bicorporem cum duobus capitibus quatuor manibus, totidem pedibus; & duplici pudendo mulieris refertum, & omnibus partibus perfectè integratum, præter vmbilicum, qui vtriq; corpusculo erat communis.

Demum, ex Liceto, anno post millesimum, & sexcentesimum septimo mense Martio, in Ditione Genuensi, ex Baptista Colloreto, & Peregrina coniugibus natus est fœtus bicorpor ventre copulatus, alijs partibus ab inuicem separatis, virilis sexus, sed vnus erat altero duplo maior, & fœtus minor vnico crure mancus, in reliquis partibus rectè conformatus, nisi quod oculos reclusos non habebat. Parentes tamen non erant monstrosi, & secunda valetudine fruebantur: immò ante ortũ huius monstri alios filios optimè membris constitutos genuerunt. Hoc monstrum postea quadrimum Venetijs, & Patauij Clarissimus Licetus non semel vidisse fatetur, quoniam Parentes per Orbem vagantes, ostensione huius monstri, non mediocrem pecuniam à curiosis spectatoribus colligebant.

Alia exempla huius generis.

E

Iuxta eiusdem Liceti narrationem, anno salutis post millesimum, & sexcentesimũ decimo quarto, Iunio mense, in Villa Porcetti propè oppidum Coloniæ, ex agricolis coniugibus Gemelli per tertium abdomen veluti copulati in lucem egressi sunt. Horum alter erat sexus virilis; cum sexus alterius non esset distinctus, cuius loco quædam cauitas ad genua vsq; protensa visebatur, quæ potius notam distinctionis fæmorum quàm fæminei sexus præ se ferebat; quoniam crura erant coalita, veluti duo plantarum trunci coalescere solent. Loco pedum, quædam carnosæ propagines in extremitate, instar pedum suis, diuisæ conspiciebantur.

F

Hactenus de Gemellis iuxta partem anteriorem connexis verba fecimus; modò ad copulationem dorsi sermonem conuertemus, quoniam aliquando infantes in materna aluo iuxta tergus conglutinari solent.

Connexio iuxta dorsum.

Legimus enim in Historia Licosthenis, quòd anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo quinto, natus est fœtus bicorpor dorso copulatus. Sed id Ambrosius Pareus rectius explicat. Nimirum eodem anno, Veronę in Italia, editas ex muliere duas fuisse puellas dorso ab imis humeris ad nates vsq; arctissimè conglutinatas; vt in icone VIII. cernitur.

VIII.

G

Quamobrem monstri nouitas inopes parentes impulit, vt hoc monstrum per omnia Italiæ oppida, ad colligendam ex accurrente ad spectaculum vndiq; multitudine pecuniam, circumferrent.

Ex ijsdem Authoribus, anno Domini post millesimum, & quadringentesimum octuagesimo sexto, in Pago Agri Palatini non procul ab Heydelberga Rorbachio nuncupato, Gemini Hermaphroditi tergoribus conglutinati ad auras vitales prodierunt, quorum effigies in icone IX. apparet.

IX.

Quæmadmodum ventre, & dorso, pariter lateribus interdum duo fœtus in matrice coalescunt, Propterea ex Historia Licosthenis colligimus, quòd anno salutis humanæ post sesquimillesimum trigesimo quarto, in oppido SeiKingen Patria Clarissimi viri Ioannis Iacobi Beureri in Academia Friburgensi professoris, tribus milliaribus supra Basileam ad ripam Rheni sito, fœtus geminatus, & lateribus copulatus natus est, sed propter graues parturientis dolores, diù non vixit.

H

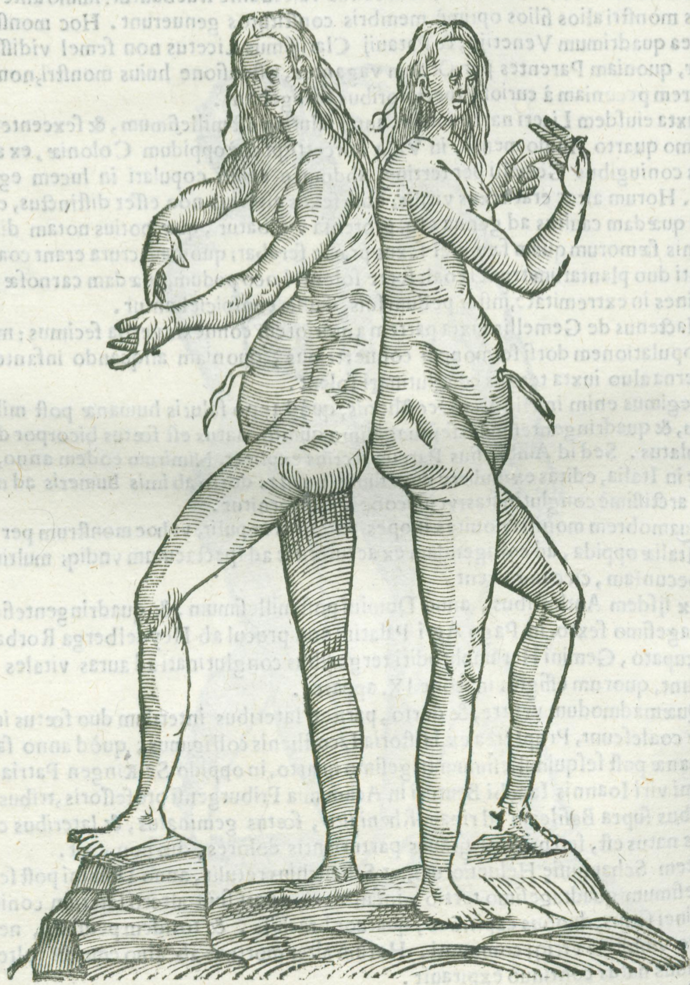
Item Schaphusię Heluetiorum, vt Schenchius retulit, anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo tertio, infantes duo nati sunt altero laterum coniuncti fæminei sexus, duobus capitibus, quatuor brachijs, & totidem pedibus, necnon vnico vmbilico vtriq; communi. Horum alter mortuus ab aluo emersit, alter verò viuus natus continuò expirauit.

Connexio gemellorum iuxta latera.

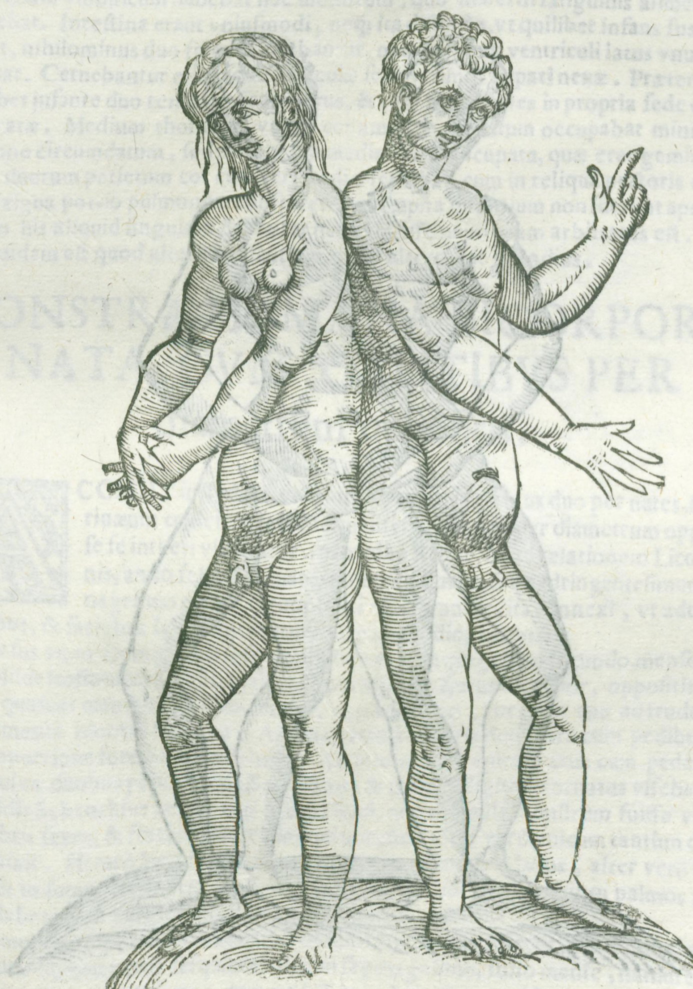
Similiter in AcKen oppido Saxonię, infantes latere tenus connati sunt, ea tamen ratione, vt dexter sinistra manu humero alterius incumberet, & sinister dextrã thoraci alterius transuersam prætenderet; veluti Peucerus in Teratoscopia delineauit.

Aliquando duorum Gemellorum lateralis connexio efficit, vt vnusquisq; fœtus latere tenus cohærens altero brachiorum careat. Quandoquidem anno salutis hu-

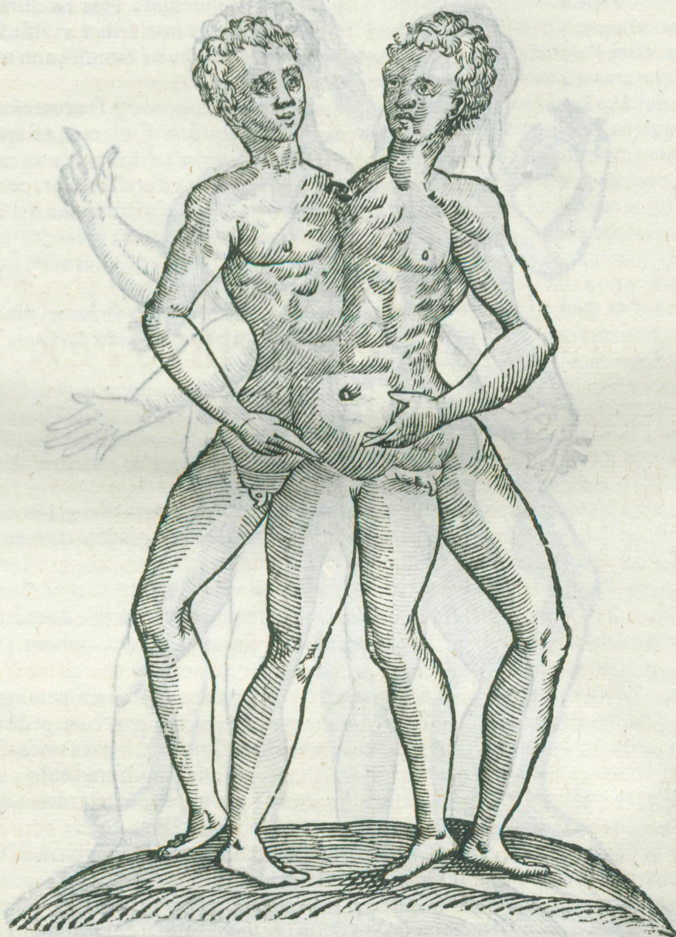
VIII. Gemellæ dorſo coalitæ.

IX. Gemelli Hermaphroditi tergore connati.

X. Gemini altero brachio carentes latere coaliti.

manæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſexto, mulier Lutetiæ, Ambroſio Pareo referente, ſexto grauiditatis menſe, fœtum peperit geminatũ lateribus coalitum, conſequenterque cum duobus tantũ brachijs,& quatuor cruribus; vt in icõe X. cernitur. Huius monſtri cadauer Pareus diſſecuit, & vnicum cor reperit.

X.

Item Dodoneus in Obſeruationibus meminit Gemellorum ab humero ad plantam pedis latere cohærentium. Horum alter ſiniſtro, & alter dextro brachio carebat, vbi iuxta latus iungebantur, conſequenterq; coxa, & pes vnus vtriq; erat communis, altera tamen parte corporis integra, & ſeparata.

E Non diſſimilis monſtri cadauer Ioachinus Camerarius in obſeruationibus ad Schenchium miſſis, curioſitatis gratia, ſe diſecuiſſe retulit (iuuat enim ſæpè huiuſmo di monſtra aperire, vt interna quoq; varia Naturę errata pateſiant.) offendit igitur prima facie vnicum ventriculum, vnum hepar ſatis amplum, & latum, quia magnum etiam vmbilicum habebat hoc monſtrum, quo materni ſanguinis alimentum hauriebat. Inteſtina erant vniuſmodi, neq; ita diſtincta, vt quilibet infans ſua poſſideret, nihilominus duo ſplenes viſebantur, nam vtrumq; ventriculi latus vnus occupabat. Cernebantur etiam duæ veſiculæ felis vtrimq; hepati nexæ. Præterea in quolibet infante duo renes, veſica, vterus, & partes genitales in propria ſede erant collocatæ. Medium thoracem vnum cor amplum, & latum occupabat minimè à pulmone circumdatum, ſed membrana mediaſtino nuncupata, quæ erat gemina, & inſtar duorum parietum cor cum pericardio ſepiebat; cum in reliqua pectoris caui-F tate exigua portio pulmonum conſpiceretur. Capita infantium non fuerunt aperta; quia in his aliquid ſingulare, & præter naturam eſſe neutiquam arbitratus eſt. Verum quidem eſt quod alterum infantium caput altero fuit grandius.

Anatomia Monſtri.

MONSTRA HVMANA BICORPORA NATA CVM CAPITIBVS PER diametrum oppoſitis.

G ACCIDIT interdum, vt in humana matrice fœtus duo per nates, & perinæum coaleſcant, conſequenterq; infantes per diametrum oppoſiti ſe ſe intueri videantur. nam olim Romæ, iuxta relationem Licoſthenis, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo tertio Gemini orti eſſe feruntur, ita connexi, vt aduerſis manibus, & faciebus ſe ſe intuerentur, qui paucos dies vixerunt.

Rurſus anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, menſe ſextili, Mildeltoſtoni in Anglia natus eſſe perhibetur fœtus bicorpor, oppoſitis vultibus quatuor manibus, vnico ventre, vno vmbilico, necnon ano ad trudenda excrementa idoneo refertus. Ab vna parte corporis duo crura cum pedibus iuſta proportione formatis pendebant. Ab altera parte vnicum crus cum pede exibat, qui ex duobus pedibus quaſi conflatus, & nouem digitis exornatus viſebatur.

Varia exempla.

H Addit Schenchius, ex mente Iacobi Rufi, non diſſimile monſtrum fuiſſe viſum muliebris ſexus, & fœtuum alter dies quindecim, alter verò vnicum tantùm diem ſuperuixit. Hi raró lacrymarunt: nam alter erat admodum lætus, alter verò mæſtus, & in ſomnum propenſus. Longitudo, & latitudo horum quinq; palmos fuiſſe perhibetur, & effigies monſtratur in icone I.

De monſtro non valdè abſimili verba fecit Ambroſius Pareus, quod Lutetiæ anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo, Iulio menſe, natum eſt, & perinæo ad nates copulatum, cum vmbilico in loco ſexus exiſtente. Sic igitur inquit: in vico Grauillierorum ad Inſigne Tintinabuli, ex patre baiulo Petro Germano dicto, & Matre Matthea Pernella duo paruuli nati ſunt, quos vnitas natium, & vnus vmbilicus copulabat, qui per diametrum ſe ſe intuebantur, cum diſtinctione ſexus: ſiquidem ſacro latice intincti, Ludouici, & Ludouicæ nomine fuerunt appellati.

I.

Præte-

I. Monſtrum bicorpor capitibus per diametrum oppoſitis.

Præterea hæc monſtroſa corpora conglutinata optimatibus, & Populo monſtrata fuerunt. De his tamen apud Sorbinum hæc carmina leguntur.

Vnde noui genus hoc monſtri? qua dira libido
Naturæ peruertit iter? partumq; creauit
Infandum, hærentes genitali parte Gemellos,
Cætera perfectas diſcreto corpore proles,
Oppoſita oppoſitis ſpectantes oribus ora,
Alternaſq; manus, alternaq; crura, pedeſq;
E *Vna alui cum ſit compages, vnica rima*
Subter, & è ſumma qui prominet vnicus aluo
Vmbilicus, certi neq; ſunt diſcrimina ſexus
Vlla, niſi ſecto quòd corpore dicitur alter
Signa tuliſſe maris; facteſq; virilior illi
Fecit, vt Androgyni ſpecies noua poſſet haberi.
Coniectura procul nec abeſt, quin dicere poſſim
Illum illum androgynum noſtri per carmina vatis
Pluſquam biſdenis, & quinq; prioribus annis
Oſtenſum nobis, vt cætera multa malorum
Signa, decem quibus eſt iam conflictata per annos
Gallia, &c.

Alŷ gemelli per diametrum ſe ſe intuentes.

F Amplius anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo ſecundo, Februario menſe, vt Ambroſius Pareus recitat, in Viabani Paræthia, via,qua Carnutum Lutetia itur, in Pagulo, cui Paruarum Bordarum nomen eſt, Cipriana Giranda Iacobi Mercatoris Agricolæ vxor, peperit puellos ad nates copula tos, conſequenterq; per diametrum ſe ſe mutuo conſpicientes, quibus pudendum commune fuit, necnon vmbilicus,& abdomen, cum huic monſtro duo fuerint pectora, quatuor brachia, & crura, ſed parùm ſuperuixit.

II.

Venetijs quoq; anno poſt Chriſtum natum ſeptuageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, Maio Menſe,ex muliere Hebrea monſtrum admirandum natum eſt. Erãt duo infantes iuxta nates, & perineum coaliti, cruribus inuicem complicatis, locis ſecretis, & naturalibus deſtituebantur, quorum vicem vmbilicus ſupplebat; ſinguliq; oppoſitis inter ſe vultibus cibum,& potum ſumebant. Omnia igitur ob oculos G in icone II. ponuntur.

Rurſus Venetijs anno ſalutis poſt milleſimum, & ſexcenteſimum decimo ſeptimo monſtrum huius generis natum eſſe intelleximus; nec diſſimile ortum eſſe perhibetur Genuæ,Martio menſe anni poſt milleſimum. & ſexcenteſimum ſeptimi.

Monſtrum natum in Agro Piſtorienſi.

III.

Demum in Agro Piſtorienſi, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum decimo, Martio menſe, ex coniugibus carbonariam factitantibus nati ſunt infantes pariter circa pudenda, & nates adeo connexi, faciebus ſimiliter oppoſitis, vt ſexus diſtingui non poſſet; quamuis ſexus potius fœmineum participare viderentur. Erant igitur omnibus membris perfecti vſq; ad vmbilicum cum ſolo excrementorum exitu. Præterea alia etiam rima ibi obſeruabatur,cuius interna cauitas duo foramina exhibebat.

H Horum infantium alter vnum tantùm crus poſſidebat; quamuis manu chirurgi obſeruantis oſſa amborum crurum optime perſentirentur: prætérquamquòd huiuſmodi cruſculum in duos pedes mancos deſinebat, nam octo tantum digitis integrabantur, vt ex delineatione monſtri in icone III monſtratur.

Ambo infantes optimè lactebant,& potiſſimum primus, qui in lucem prodierat Interim dum horum alter mammam ſugebat alter plorare viſebatur.

MON-

II. Infantes duo iuxta nates conglutinati.

III. Fœtus geminatus vultibus oppositis in Agro Pistoriensi natus.

MONSTRA BICORPORA EX FOETIBVS HVMANIS, ET belluinis coalita.

A

NTEQVAM ad hiſtoriam monſtrorum belluinorum bicorporum exarandam deſcendamus, neceſſarium eſſe duximus nonnihil de mõſtris vtramq; naturam participantibus manifeſtare, vt ab vno extremo ad aliud extremum per aliquod medium transeamus, nimirum à monſtris humanis bicorporibus ad monſtra belluina pariter bicorpora, per illa, quæ vtramq; naturam participant.

Monſtra bicorpora trifariam ſumuntur.

Namq; in principio huius capituli vndecimi relatum fuit monſtra bicorpora trifariam eſſe intelligenda, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & demùm quatenus ex fœtibus partim humanis, & partim belluinis integrabantur. Hęc poſtrema adhuc bifariam accipiuntur; quoniam nonnulli, per m onſtrum bicorpor hominis, & beſtiæ naturam participans intelligunt illud, quod in ſimplici corpore duplici conſtat natura, veluti fuit partus ille ſemihomo, & ſemicanis, quem Romæ natum eſſe pronunciarunt, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo tertio, ex puella virgine editum in ſignum prodigioſum eorũ, quæ deinceps flagitia erant ſecutura. Quemadmodum in icone I. oſtenditur: ſed de ſimilibus monſtris in præſentia ſermonem non habemus, cum ſuperius de his in Capitulo de monſtroſis pedibus verba facta ſint.

B

I.

Verùm hoc in loco per monſtra humanam, & belluinam naturam participantia intelligere debemus illa, quę non ſolum ex duplici natura, ſed etiam ex binis corporibus inter ſe ſpecie diſcrepantibus conglutinata ſunt: vt poſſimus canere cum Poeta.

Eſſe queunt duplici natura, & corpore bino.

C

Exempla bicorporum.

Vnum huius generis monſtrum fuit illud, quod natum eſt anno Domini poſt octingenteſimum quinquageſimo quarto, circa finem Imperij Lotharij Cæſaris, qui fuit Dux Saxoniæ, ex quadam muliere partu editum ſpecie hominis, & canis. Erant enim duo corpora ſpina dorſi arctiſſimè conglutinata, & poſt ortum huius monſtri, mors Imperatoris ſecuta eſt.

Pariter anno poſt partum Virginis Chriſtiparæ vigeſimo ſexto ſupra milleſimũ, & centeſimum, in Albania, ignobilis mulier peperit monſtrum bicorpor, huiuſque altera facies erat humana, cum reliquis partibus proportione faciei reſpondentibus, altera autem erat canina cum reliquis membris caninis capiti canino congruis, & ſpinæ dorſi vtriuſq; fœtus erant coalitæ, vt in icone II. ante oculos proponitur.

II.

Eſt autem annotatione, & ſumma admiratione dignum, iuxta Arnaldi Sorbini mentem, quod eo tempore, quo monſtrum hoc ex cane, & homine conflatum, in Albania ortum habuit, miſera ciuitas montis Albani Aquitanorum eadem ferè rabie, quæ hodie adiacentia loca ferè omnia caninis diuexat morſibus, vicinas vrbes armis, & proditionibus, mordebat, Albigenſium infecta erroribus. Propterea narrabat Sorbinus quòd horum miſeria clarius ſignificari non poterat; quoniam hi cum homines in ſpecie viderentur multis in rebus abſtinentię profeſſores, à tergo tamẽ canes erant mordaciſſimi, procaces, blaſphemi, Sacrilegi, Caluiniſtarum errorem, & impietatem ſectantes; nam paſſim ab Hæreticis ſacerdotes trucidabantur, ſacra Dei templa ſpoliabantur, ciuitates proditionibus occupabantur, & demum viri Catholici, mærore, & macie afflictati gradiebantur. Alij facultatum iacturam deplorabant, alij propriæ patriæ oppreſſionem, & miſeram illius temporis calamitatem. Demùm lacrymis, & ſuſpirijs omnia replebantur, tanta erat hæreticæ prauitatis impia ferocitas. Hoc futurum, monſtri in Albania nati natiuitas præmonſtrabat.

D

Monſtri præſagia.

Scimus

I. Fœtus ſemihominis, & ſemicanis effigies.

II. Fœtus bicorpor humanus, & caninus.

III. Monſtrum bicorpor aliud caninum, & humanum.

IIII. Fœtus bicorpor humanus, & ſerpentinus.

Scimus quidem fuisse nonnullos, qui ad exprimendam iconem monstri bicorporis duplicis naturæ in Albania orti, alia vtantur icone, in qua partus humanus, & caninus conspicitur, sed cani manus etiam humanas assignant, vt in icone III. licet intueri.

III.

Nihilominus nos secundæ iconi adherentes opinamur hanc effigiem esse desumptam ab illorum historijs, qui talia monstra in Aethiopia versari promulgant: quæ humana natura cum sint integrata; attamen supra humeros corpus canis humanis manibus refertum, & annexum gestare, & potestati magni Canis Tartarorum subiecta esse feruntur. Verùm hoc esse fabulosum, aut ex aliquo huius generis monstro in illis regionibus conspecto originem traxisse credimus.

E

Monstra fabulosa.

Prædictis magis horrificum, & admirandum possumus publicare illud monstrum bicorpor huius generis, quod natum est mense Septembris, anno post partum Deiparæ Virginis nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum, Cracouiæ, in platea, cui à Sancto Spiritu nomen est, vbi quædam mulier fœtum exanimem enixa est, cuius dorso serpens adhærebat, cadauer infantis depascens, vt in figura IIII. conspicitur.

IIII.

MONSTRA BELLVINA BICORPORA.

F

NON est credendum talia construi à Natura in humano vtero, quæ in fœtibus etiã brutorum non fabrefiant: quandoquidem Natura iuxta impedimenta, occasiones, & dispositionem materiæ, tam in humano, quàm in belluino partu errare solet, & si bicorpora ab humana aluo monstra prodeunt, in brutorum etiam vtero fætus bicorpores progignuntur.

Etenim legimus in historia Poloniæ, quòd Califfii in Polonia, anno post partum Virginis sexagesimo nono supra millesimum, & ducentesimum, intra octauam Natalis Christi, natus est vitulus bicorpor cum duobus capitibus, & dentibus caninis, quorum capitum maius (erant enim hæc duo capita paruitate, & magnitudine discrepantia) sua sede erat locatum, alterum verò nempe minus locum caudæ occupabat. Septem pedibus vitulinis nitebatur, quorum quatuor partem bestiæ anticam muniebant, & alii tres vnà cum cauda partem posticam exornabant. Postmodum ab huius monstri cadauere Canes, & Volucres abhorruisse referunt: hoc monstrum repræsentatur in figura I.

L. 7. c. 14.

G

I.

Non valde dissimile monstrum vitulinum bicorpor fuit illud, quod prodiit in lucem anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, mense Martio, in oppido Bergendorff. Fuit igitur Vitulus sextipes biceps, vnico podice, & duabus caudis. Deinde partes monstri ita erant distributæ, vt alterum caput orientem, & alterum Occidentem spectare videretur. Tres pedes vni parti bestiæ, & totidem alteri parti inhærebant. Caudæ duæ cum podice circa latus monstri conspiciebantur.

H

Præterea non minus horrificum quàm admirandum fuit monstrum illud vitulinũ natum Bonæ oppidi inferioris Germaniç nõ ignobilis ad Rhenum quatuor milliaribus à Colonia Agrippina siti, anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo secundo, Maio mense; fuit enim Vitulus duobus capitibus, & caudis; sed tribus tantũ oculis refertus: quemadmodum in icone II. conspiciendus proponitur.

II.

Cæterùm accidit in Brutis, quòd in humana natura nondum fuit obseruatum, scilicet monstrum tricorpor procreari; hocq; inde oriri opinamur, quoniam multa bruta sunt hominibus fæcundiora. Namq; vbi fœtus numerosi in vtero concipiũtur, facilè duo, aut tria corpuscula coniungi, aut conglutinari possunt. Id accidit Basileæ anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo quarto in fele domestica Conradi Licosthenis.

Ipse

I. Vitulus bicorpor capitibus caninis.

II. Vitulus bicorpor tribus oculis præditus.

III. Felis tricorpor ventribus copulatus.

Ipse enim narrat se domi aluisse felem fæcundissimam, quæ vnico partu tres catulos non vmbilici vinculo coniunctos, sed re vera in aluo materna ventribus conglutinatos edidit, quos angustia partus nascentes interemit. Hoc mõstrum in icone III. apparet. Matrem huius mõstri re vera fęcundissimam felem Licosthenes prędicauit, cum sæpè ter singulis annis conceperit, modò quinq; modò sex catulos enixa. Sed postquam annum octauum, aetatis attigit; monstra plerumq; peperit, & tandem, contra naturam matrum, editos catulos, & ad currendum idoneos deuorauit; ideoq; ob hanc sęuitiam submersa est.

III.

Felis monstrosa.

E In genere auium bicorpora interdum inuenta esse feruntur. Quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, authore Licosthene, in quodam pago ad episcopatum Argentinensem spectante, cui Sugenheim nomen est, duobus ab Argentina milliaribus, Anser monstrosę formę ab ouo exclusus est, duobus capitibus, totidem linguis, collo vnico, quatuor pedibus, quorum duo locum occupabant, ex quo alę in alijs animalibus huius generis emergere solent, & alij duo pedes circa podicem visebantur, vbi duplex excrementorum erat exitus, & demùm alę collo quodammodo annectebantur.

Aues bicorpores.

Itaq; hunc Anserem iure merito bicorporem appellare poterimus non valde discrepantem ab illo, quem se vidisse fatetur Albertus Magnus, duplici collo, quaternis alis, totidem pedibus, & dorso vnico, itaut vnus Anser alterum baiulare videretur: Qualis in icone IIII. spectari potest.

IIII.

F Ad finem tanquam coronidem horum monstrorum in campum affere volumus monstrum bicorpor in genere lacertarum: si tamen in rerum natura vnquam fuerit, quod in Tabula Torquati Bembi delineatum inuenitur, & figuram duarum Lacertarum simul copulatarum repræsentare videtur: ideoq; placuit hoc monstrum lacertam bicorporem, seu amphisbænam indigitare, qualis in icone V. conspicitur.

V.

Sed maior admiratio legentium animos occupabit, quando iconem bicorporis lacertæ meditabuntur, quę viua dono data fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando à Francisco Centensi Odontagogo celeberrimo Hæc lacerta loco caudæ aliud caput habebat, & propterea ad vtrumq; caput versus gradiebatur. Quamobrem ex ouo gemino prodijsse fateri debemus, & talis in icone VI. cernitur, qualis viua fuit delineata.

VI.

G Id quod in partibus extrinsecis Animantium geminatis obseruauimus, de intrinsecis quoq; idem pronunciandum esse arbitramur: quoniam Pontanus testem citat, qui affirmauit vidisse Arietem exenteratum, in quo præcordia, & intestina geminata conspiciebantur. Præterquamquòd superius multis in locis viscerum in multis animantibus geminatorum meminimus.

Internę partes animalium mõstrosæ.

Quamuis causæ fœtuum bicorporum omnes ab vbertate seminalis materiæ originem trahere videantur: nihilominus multæ horum fætuum causę ad materiæ inopiam referendæ sunt: veluti quando generantur fœtus bicorpores, iuxta partes supernas, vel infernas, & postmodùm cæteræ partes simplices tantummodo procreantur. Ratio est, quoniam materia duobus fætibus constituendis destinata, cum non assequatur illam quantitatem, quam geminatus fœtus expostulat, tunc fœtus bicorpor tantummodo, vel quoad partes inferiores, vel quoad partes superiores

H producitur. Namq; Natura incumbens in fabricam Gemellorum, formatis partibus supernis, si deficiat materia, fœtus resultabit bicorpor quoad caput, & thoracem, & deinceps simplex corpusculum remanebit.

Causa bicorporum.

Ex altera parte totum oppositum esset pronunciandum de fœtibus bicorporibus quoad partes inferiores, & simplicibus quoad partes superiores, nisi obstaret difficultas, de primo ortu partium pręcipuarum, & potissimum cerebri generatione; siquidem Natura in formando cerebro, & capite primùm occupata, semper hoc genus bicorporum, & Gemellos, ob penuriam materiæ, quoad partes supernas, & simplices quoad partes infernas procreabit.

Cæterùm animaduertere oportet aliquando in hoc genere bicorporum producendo, non solum penuriam materiæ ad partes principales generandas idoneæ esse impedimento, quominus Natura Gemellos integros procreare possit in parte superiori, sed quandoq; angustiam loci, qui duplicem materiæ cerebri distributionē

Angustia loci quid prastet.

capere

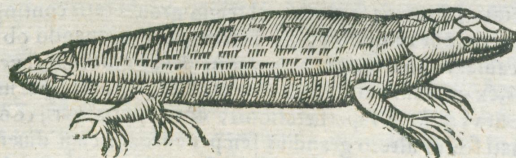
IIII. Anser bicorpor.

V. Lacerta bicorpor.

VI. Lacerta bicorpor alia.

capere non poteſt; ideoq; materia ſimul conglutinata vnicum tantùm caput pro Gemellis conſtituit. Quamuis etiam id ex vehementi matris agitatione prouenire poſſit: quocirca obſeruamus plerumq; Gemellos in partibus ſuperioribus ſimplices à capite admodum magno regi.

Neq; parentes monſtroſi ab his cauſis ſunt arcendi, quoniam ſi ambo aliqua parte ſuperflua eſſent integrati, facilè ex his monſtroſa proles cum numeroſis partibus reſultare poteſt cum Natura quid ſimile in ſpecie ſemper perpetuare nitatur. Licèt hoc poſtea non ſemper ſit neceſſarium; etenim ex ſuperfluis Genitorum partibus tam exigua ſeminis portio fœtui conſtituendo aſſignabitur, ne partes fœtus geminari poſſint. A

Quãdo autem Gemelli omnibus partibus integrati varijs modis in aluo materna conglutinantur, vt multis iconibus fuit oſtẽſum; Hoc à multis cauſis originem ducere arbitramur. Primò mulier vtero Gemellos gerens ex vehementi corporis cõcuſſione, caſu, & alia cauſa huius generis efficere poteſt, vt tenella fœtuum ſubſtantia coaleſcat. Et quoniã Gemelli in vtero nõ ſemper eundem ſitum occupant; hinc fit, vt partus bicorpores aliquando iuxta corporum longitudinem, & aliquando iuxta nates copulentur.

Cauſa bicorporum.

Interdum quoque morbi fœtuum in cauſa eſſe poſſunt, vt Gemelli coaliti in lucem prodeant; dum aliquis humor acris ad vterum fluens, tenellam Gemellorum ſuperficiem erodit: vnde, fluxione cohibita, partes illæ infantium vexatæ glutinantur in vnum, & Gemelli iuxta partem anteriorem, vel poſteriorem, vel lateralem coniuncti ad auras vitales egrediuntur. B

Quod de partu humano geminato hactenus aſſeuerauimus, de cauſis fœtus brutorum bicorporis confirmandum erit, quoniam Natura vtrobiq; iuxta diſpoſitionẽ materiæ, & impedimenta ſemper operatur.

Quoad illa monſtra bicorpora, quæ aliud corpus imperfectum, & minoris ſtaturæ annexum habuerunt; notandum eſt hoc plerumq; à ſuperfætatione prodire. Nã quamuis hæc ſit rara, rara quoq; monſtra huius generis obſeruata fuiſſe feruntur. Præterquamquòd ſuperfætationem omnes ferè Authores admittunt, & quotidiana experientia, & obſeruatio docent. Primitùs Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem, ſua ætate ſuperfætationem obſeruauit. Immò Dodoneus in Annotationibus ad Caput tertium Beniuenij narrat vxorem honeſti ciuis, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo die ſeptima Decembris enixam eſſe fęlicem partum, & poſtridie, nimirum octaua die eiuſdem menſis alium fœtum nondum quadrimeſtrem peperiſſe, qui oculorum, narium, & oris nullam adhuc effigiem præ ſe ferebat: idcirco poſteriorem conceptum, conſequenterq: ſuperfætationem arguebat. Demum Alexander Benedictus monſtroſam quoq; ſuperfætationem memorat, ad quem Lectores relegamus. C

Superfætatio quid praſtare poſſit.
L.5. Aphor. 36.

Lib. 25. de cur. morb.

Cum igitur interdum fiat ſuperfætatio, hæc vario tempore grauiditatis contingere poteſt. Namq; ſi hæc accidat primo tempore geſtationis vteri, tunc ſemen alteri conceptui adhærens, nouam partem in illo poterit procreare: quemadmodũ obſeruatum fuit in illo monſtroſo fętu, qui præter proprium caput, aliud in ventre geſtabat, de quo monſtro in Capitulo de monſtris bicipitibus verba fecimus.

At ſuperfætatio, ſi menſe ſecundo, vel tertio grauiditatis contingat, tunc ſecundus fœtus priori minor reſultabit, qui dum augetur aliquando ob loci anguſtiam, vel ob aliam cauſam nobis ignotam, fœtui maiori agglutinatur: veluti monſtratum fuit in fœtibus, ex quorum ventre, vel thorace aliud corpuſculum imperfectum pendebat. Hinc fit vt ratione ſuperfætationis, & temporis varij conceptus, alterum corpus geminati fœtus altero grandius ſemper euadat: cum diuerſo tempore progenita fuerint: ſiquidem Gemelli eodem tempore concepti, ſiue diſcreti, ſiuè coaliti, ambo æqualem corporis molem ſemper ſortiuntur. D

Tempus ſuperfætationis varium

Demùm cauſæ bicorporum ex humana, & belluina natura conſtitutorum eliciendæ ſunt ab illis vniuerſalibus cauſis, quæ fœtus ex partibus diuerſæ ſpeciei animantium integratos reſpiciebant. Namq; ex ſemine corrupto, & in alienam naturam degenerante etiam in vtero beſtiæ, ranæ, & ſerpentes progignuntur, veluti ſuperius explanatum fuit; ſicq; ortum eſſe infantem cum ſerpente eius dorſo adhærente opinamur.

Cauſę bicorporum ex humana, & belluina natura.

Quam-

Quamquam imbecillitas generantis, principium materiale fœtus prauè dispositum, phantasia Genitorum, & congressus nefandus, nimirum belluinus, & humanus, necnon cætera huius generis inter has causas sint connumeranda.

Nihilominus hoc in loco vis Cacodæmonis non est omittenda, quæ, Deo permittente, in causis naturalibus mirum in modum operatur, dum partem seminis in vtero existentem in viliorem naturam transformat, vt inde nonnisi corpusculum bruti resultare possit; Interdum semen prolificum alicuius bestiæ latenter in vterum mulieris defert, vt illinc horrificum monstrum egrediatur. Immò fœtum alicuius bruti in aluū mulieris trāsferre, & humano conceptui agglutinare potest, vt ex humana aluo semihumanum, & semibelluinum monstrum erumpat: & hæc de monstris Animalium dicta sufficiant.

L.4. de gen. an. c.4.

Vis Cacodæmonis.

E

DE MONSTRIS PLANTARVM.

Caput duodecimum.

F

RATIO ordinis in principio huius Historiæ memorata expostulat, vt in pręsentia de monstris plantarum verba faciamus: cum in illarum procreatione, Natura pariter aliquos committat errores, & præcipuè quoniam plantę cum animalibus maximam conuenientiam habere videntur. Fuerunt enim aliqui, qui plantis omnes quinq; sensus animantium assignarunt. Namq; liquidò constat Zoophytis sensum tactus inesse, cum Vrtica marina, Mimosa, & alia huius generis ad simplicem tactum se contrahant. Præterea aliqui plantis, & potissimum maritimis gustum attribuerunt: cum in Agro carente salsedinis satæ, vel non erumpunt, vel translatæ illico intereunt. Deinde olfactu præditas esse astruunt illas herbas, quæ propter accessum mulierum mensibus laborantium languescunt. Insuper in plantis auditum quidam obseruarunt propter violam albam in monte Myceno crescentem, quæ, statimatq; nouerca nominatur, confestim corrumpitur. Demùm in aliquibus herbis, & potissimum in Araxe visus fuit obseruatus, quæ planta, simulatq; se a Virginibus compertam videt, statim sanginem effundens contabescit. Sed vt veritatem fateamur hæc vana, & nugamenta esse opinamur.

Sensus in plantis.

G

Quandoquidem, prętor hæc, non desunt argumenta, quibus vti possumus ad probandam maximam inter animalia, & plantas conuenientiam: etenim inter animal, & plantam quoddam medium veluti animalis, & plantæ vinculum à natura collocatum fuit, quod Zoophytum, nempè plantanimal, seu animalplanta nuncupatur: quod, more plantę, humi adhæret, & ritu animalis ad quemlibet leuem tactum contrahitur.

Cognatio inter animalia, & plantas.

Amplius cognationem inter plantas, & animantes cadentem, ex mutua generatione cognoscimus: cum animalia ex plantis, & vicissim plantæ ex animalibus oriātur. Testes sunt Aristoteles, Theophrastus, & Plinius, ex cornibus viuentis Cerui hederam aliquando veluti ex humo erupisse. Item Plutarchus in arenam ducit, quemdam vrinæ difficultate diu laborantem, qui tandem culmum hordeaceum vnà cum lotio excreuit. Hinc nulla admiratione coerceri debemus, si spicæ hordei ex naribus mulieris viuentis aliquando eruperint: quemadmodum in Rubrica Prodigiorum memoratum fuit. Deniq; in dorso testaceorum, & crustaceorum herbę muscosæ crescentes interdum obseruantur.

H

Vicissim ex plantis animalia generantur. Namq; Acosta memorat vermes, & mures ex arundinibus in noua Hispania natos. Ioannes Baptista Porta, in naturali Magia, anguillas ex alga spontè prouenire docet, & tandem Cardanus scriptum reliquit ex folijs mori in Cœlo calidiori crescentis gigni bombyces, non secus atq; apes ex cadaueribus boum enascuntur.

Animalia ex plantis generantur.

Demùm Terebinthus, attestante Plinio, quosdam folliculos emittit, ex quibus

animalcula, ceu culices paulò post euolant, sed breuitati studentes infinita huius generis omittimus.

His igitur intellectis de consensu plantarum, & animalium, iuri consonum esse videtur, vt pronunciemus vnà cum Aristotele monstra in plantis non secus, atque in animalibus necessariò contingere: quamuis sint rariora; quoniam facilius est errare in operibus multarum partium mirò artificio inuicem connexarum, quales animalia integrant, quàm errorem comittere in partibus simplicioribus quæ plantas constituunt.

L.4. de gen. An.c.4.

Verùm, antequam ad peculiaria plantarum monstra accedamus, satius erit monstra plantarum discriminare; cum hæc plurifariam intelligantur; siquidem monstra plantarum, vel propria, vel impropria nuncupantur, & hæc postrema bifariam accipiuntur, primò quatenus aliquid in plantis prodigiosum euenerit, deinde quatenus in aliqua arboris fronde, vel flore, aut arboris trunco Natura ludibunda nonnullis lineis tanto artificio exprimit iconem alicuius rei, vt omnibus industriè depicta videatur, aut aliquam radicem vel ramum varijs obliquitatibus, & tuberculis ita effigiat, vt cælaturam alicuius rei referat. A

Monstra impropria.

At monstra plantarum propriè considerata, adhuc bifariam consideranda se se offerunt, nimirum vel naturaliter, vel iuxta artem parata. Artificio enim plantæ duobus modis monstrosæ redduntur, aut per insitionem, cum vna arbos duplex vel triplex florum, vel fructuum genus producit, aut per talem compressionem vel deligationem fructuum, seu tenellæ plantæ, vt propria figura mutetur. Naturalia autem vocantur monstra plantarum, quando Natura in radicibus, caulibus, folijs floribus, & fructibus aliquo oppressa impedimento errorem committit: veluti quando duo, vel tres fructus intra rami angustiam copulantur; quod contingit etiam in vtero animalium, quando propter angustiam loci duo fœtus conglutinantur. B

Monstra naturalia quę.

Quamuis hoc postremo modo omnes Authores, & potissimum Aristoteles in plātis rarò produci monstra asseuerauerint; tum quia semen plantarum est siccius, in comparatione ad semen animātium, quod cum sit mollius cuicumq; alterationi magis est obnoxium; tum etiam quia maior partium numerus animantium constitutioni, quàm plantarum competit, quarum partium postea vna deficiente monstrum contingit. Nihilominus ex assidua obseruatione multa quoq; monstra in plantis comperimus: quapropter hanc historiam varijs iconibus huius generis illustrare decreuimus. C

L.2. physic.

MONSTRA PLANTARVM PRODIGIOSA.

VLTA monstra ea quidem prodigiosa in plantis varijs temporibus conspecta fuisse legimus. Nam Gualterius Sigibertum citat authorem cuiusdam Sambuci, præter consuetudinem, vuas ferentis: ideoq; tractu temporis flores, & fructus Sambuci in flores, & fructus vitis transmutatos prædicabat. Nisi fortassis allucinatus fuerit illa sambuci specie fructus vuis simillimos producente, quæ hodie in viridarijs alta ab Herbarijs Sambucus muscatella vocitatur, quoniam fructus degustati, vuæ apianæ, vulgò muscatellæ saporem referant. D

Sambucus muscatella.

Vtcumq; sit, multa huius generis, præter consuetudinem, in plantis obseruata non negamus, & potissimùm quoniam Plinius testificatur fruges in arboribus natas esse, anno Mundi septingentesimo sexagesimo quinto supra tria millia, & ante Christum natum, centesimo nonagesimo octauo, quo tempore Plautus ex Sarsina Vmbriæ, Romæ interijt, qui ob penuriam annonæ ad molas manuarias Pistori se locauerat Pariter, ex Licosthene anno Mundi octingentesimo trigesimo primo supra tria millia, & ante Christum natum centesimo trigesimo secundo, Boloniæ

L.18.c.18.

I. Monstrificum frumentum in arboribus natum.

I. in arboribus fruges ortæ eſſe perhibentur. Rurſus anno mundi octingenteſimo quadrageſimo primo ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum centeſimo vigeſimo ſecundo, in Veiente, vt tradit Licoſthenes, frumentum in arboribus creuit; quemadmodum in icone I. Lector intueri poteſt.

Vlmus obſequioſa. Inſuper anno ſalutis humanæ nonageſimo octauo prodigioſam creuiſſe arborem nonnulli recitant. Quandoquidem ex Philoſtrato in Vita Apollonij Tyanei habemus, quòd Theopetion Gymnoſophyſtarum Dux ſenior præcepit cuidam vlmo, vt Apollonium Tyaneum ſalutaret, quod ex ſententia ſucceſſit: nam arbor inclinato cacumine, frondibus ſuſurrans, mandatis obſequioſa fuiſſe perhibetur.

Salix Acer Immò, ex mente Plinij, in quodam luco Iunoni ſacro penès Nuceriam, tempore belli Cymbrici, Vlmus vetus ad terram proſtrata, faſtigio cæſo, ſponte erecta, denuò frondes emiſit. Hinc Prodigiatores populum Romanum præſentibus ærumnis liberandum fore præſagierunt. Alibi quoq; Salix, & Acer arbores humi iamdudum ſtratæ folia denuò emiſerunt.

Caroli Quinti irruptio in Germaniã. Cæterùm anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſexto, Baſileæ Raurachorum, in quodam Viduę agro, vt teſtatur Licoſthenes, in Diui Albani ſuburbio habitantis, ſtipula ſiliginis decorata ſeptem ſpicis inuenta eſt, inter quas ſpica eminentior reliquas magnitudine ſuperabat; & eodem anno Carolus Quintus Imperator copijs Hiſpanicis ſtipatus in Germaniam irrupit, vt aliquos Principes minime obſequioſos deprimeret.

II. Hęc prodigioſa Siligo in memoriam reuocauit culmum quindecim ſpicarum ſuis ariſtis affabrè munitarum, qui anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo primo, in Germania, prope Pagum Malſch, non procul à Spira oppido imperiali abſq; vlla ſatione, iuxta mentem Licoſthenis, inuentus eſt, & deinceps præſentem annonæ caritatem rei frumentariæ vilitas ſubſequuta eſt. Hęc monſtroſa planta in icone II. oſtenditur.

III. Iterum maiori admiratione debent nos afficere vites monſtrificæ, quę anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo primo, vuas longis barbis refertas produxerunt. Recitat enim Licoſthenes vuas barbatas vindemiæ tempore compertas eſſe in Germania propè Alberſchuuiler, non longè à Landauio oppido, quæ primùm ad Ludouicum Bauarię Ducem, & Electorem dono miſſæ fuerunt; deinde à Ferdinando Rege, & Principibus Imperij, miraculi loco, conſpectæ; immò, ab Henrico Vogther inſigni pictore viuis coloribus fuerunt expreſſę: quemadmodum in icone III. delineantur.

Braſſica monſtroſa. Prædictis addere volumus prodigioſam Braſicam natam in Pago quodam non procul à Norimberga, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, iuxta hiſtoriam Licoſthenis, qui pagus lingua vernacula Zutdem Thon nuncupatur, ibi igitur in agro Villici Hofeleri inuentum eſt caput Braſicę, cuj ſex alia capita ſupra decem ex vno, & eodem caule ſuis dinſtincta folijs acreuerunt, quæ Braſica tanquam prodigioſa ad Dynaſtas illius loci delata, & multis alijs oſtenſa fuit.

Meminimus, & nos nonnullis ab hinc annis vidiſſe Bononiæ in Horto cuiuſdam Olitoris Braſicam capitatam immenſæ molis ad quam conſpiciendam multi concurrebant. Itaq; olitor curioſitate ductus circa radices Braſicæ fodiens calceum veterem terra obrutum inuenit ad quem radix Braſicæ perueniebat. Vnde olitor coria veteramentarij huic herbæ fore grata cognouit.

L. 2. de diuin. nat. car. c. 1. Poſſemus etiam, ex Plinio, in medium afferre quòd, ad primum Xerxis aduentũ in Laodiceam, Platanus in oleam eſt tranſmutata. Et alibi Platanus iam exiccata virorem frondium denuò adepta eſt. Item poſtremo Imperij Neronis anno, in prædijs V. Marcelli equitis Romani res Neronis familiares adminiſtrantis, multæ arbores, & potiſſimùm oliuæ locum mutarunt Imò, ex Licoſthene, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo, circa, finem Iunij in Germania propè pagum Berthol-dſzdorff non procul ab oppido Coburg, in Pyro arbore iuſtæ magnitudinis, & proceritatis pyra ad maturitatem vergentia reperta ſunt, cum in ſummitate arboris alij flores quaſi ſecundi fructus eiuſdem anni indices erumperent.

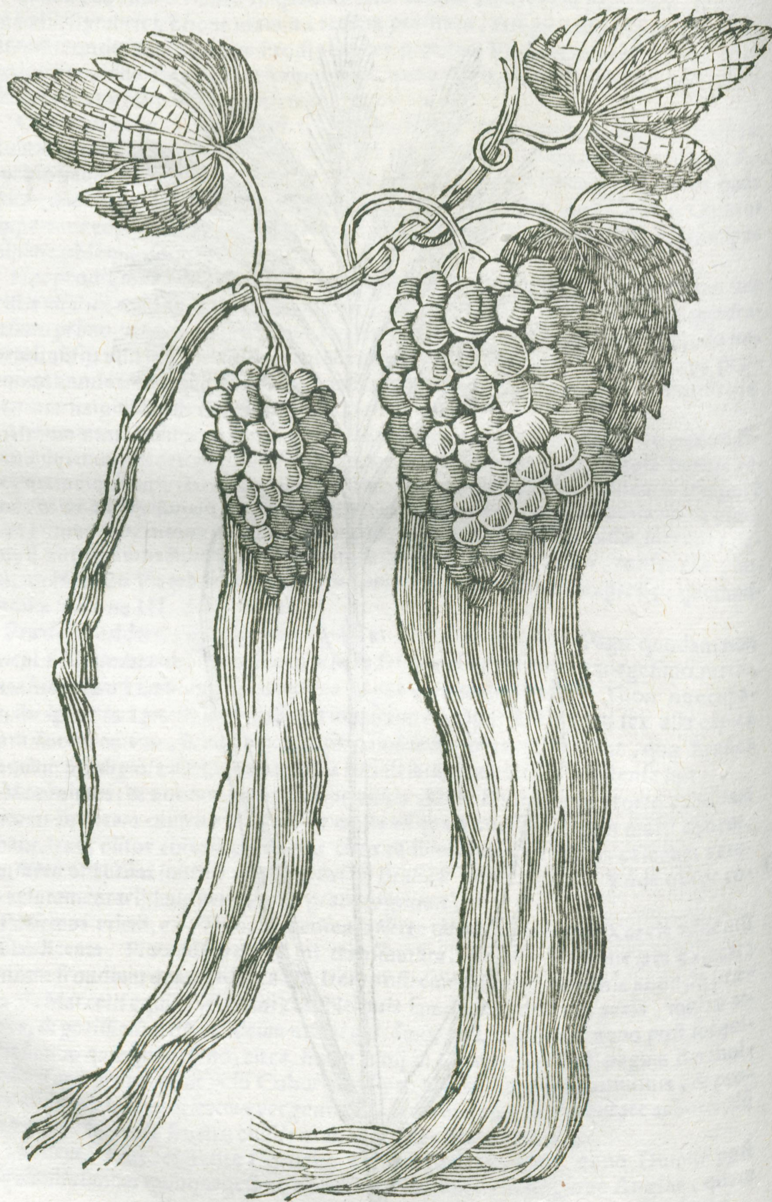
Tandem Surius, referente Cornelio Gemma, narrat, quòd anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo nono, Martiomenſe, in Regione Angliæ, quam

Priſci

II. Monſtrificus ſpicarum quindecim culmus.

III, Monſtroſa vua barbis inſignita.

Priſci Cambriam, & Nuperi Valleiam vocitarunt, annoſa quædam Fraxinus per medium immani tempeſtate diſſecta effigiem Dominicæ Crucis affabrè repræſentauit, quæ ibidem pluribus annis remanſit ad imprimendam humanis cordibus Crucis memoriam, & eo potiſſimum tempore, quo homines ſceleſtiſſimi viuebant.

Fraxinus monſtroſus.

Prodigioſa hæc omnia, ſiue ſint propria, ſiue impropria, cuncta à ſummo Deo, vnà cum Diuo Auguſtino, originem ducere ſtatuimus: cum is ſcriptum reliquerit. Quælibet igitur corporales, vel ſeminales cauſæ gignendis rebus adhibeantur, ſiue operationibus Angelorum, aut hominum, aut quorumcunq; animalium, ſiue marium, fæminarumq; mixtionibus, quælibet etiam deſideria, motuſue animæ matris valent aliquid lineamentorum, aut colorum aſpergere teneris conceptibus, ipſas omnino naturas, quæ ſic, vel ſic in ſuo genere efficiantur, non facit niſi ſummus Deus, cuius occulta potentia cuncta penetrans incommutabili præſentia facit eſſe quicquid aliquo modo eſt, in quantumcumq; eſt, quia niſi faciente illo, vt tale, vel tale eſſet, prorſus eſſe non poſſet: Hactenus Diuus Auguſtinus, & de his ſatis.

L. 12. de ciuit. Dei cap. 25.

MONSTROSA IN PLANTIS SIMVLACRA.

VARIA, quæ in radicibus, ramis, & alijs plantæ partibus, ſimulacra obſeruantur, aut ſemper in illis, & in determinatis herbis à Natura repræſentantur, aut in aliquibus tantùm, & raró effigiantur. Sin hæc ſimulacra per ſe in herbis figurentur, tunc hæ plantæ monſtroſæ non appellantur; vt contingit conſpicari in Antyrrhino ſylueſtri, cuius capitula humanam caluariam referunt: hac de re Herbarij hanc plantam caput Defuncti indigitant. Inſuper ἀνδράχλος eſt quædam planta apud Græcos homini ſimilis, quaſi ἀνδρείκελος, facta ſyncope, & mutata tenui in aſperam. Hæc igitur cum Mandragora conuenire videtur, quæ in radice rudimenta humanæ figuræ refert: quapropter Columella mandragoram ſemihominem appellabat ſic.

Antyrrhinũ

Androcelos.

Quamuis ſemihominis veſano gramine fata
Mandrogora pariat flores, mæſtamq; Cicutam.

Deinde hæc eadem planta Pythagoræ ἀνθρωπομόρφος dicebatur, quaſi formam hominis referens. Vt omittamus alias plantas humanam figuram repræſentantes, veluti ſunt quædam ſatyriorum ſpecies, quarum vnius flos figuram humanã perpulchrè æmulatur: quocirca Græcis ἀνθρωπόφορες cognominatur, quaſi hæc planta in flore hominis figuram ferat. Pariter Palma Chriſti inter ſpecies Satyrij, & ipſa radices humanam manum æmulantes producit, & ſic deinceps in multis alijs plantis idem obſeruare licet: quemadmodum in primo Capite huius libri, nempe in Rubrica Denominatorum fuit enucleatum.

Anthropomorphos ſatyrij ſpecies

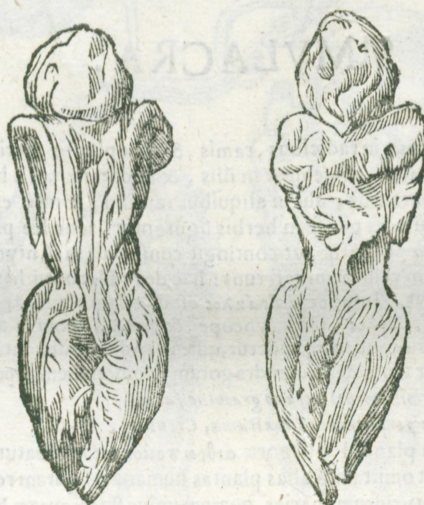
Cęterùm in præſentia de his non eſt habendus ſermo, cum aſſiduè ſecundùm Naturæ leges procreantur, ſed tantummodo rara quædam in plantis ſimulacra interdum obſeruata recenſebimus. Huius generis fuit quædam Bryoniæ albæ radix inuenta cum aliqua effigie humana, & adhuc in publico Muſæo ſeruatur. Rurſus radix quædam nobis dono data fuit, in qua Natura artificioſè ſimulacrum hominis figurauit vt in icone I. oſtenditur pronè, & ſupinè picta.

Rara bryoniæ radix.

I.

Natu-

I. Simulacrum hominis in radice cuiuſdam plantæ pronè, & ſupinè delineata.

Natura in radicibus, & plantis, non ſolum ſimulacra hominis, ſed etiam aliarum rerum identidem figurat, & monſtroſas radices colligentibus, & intuentibus exhibet. Seruatur hodie in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis ῥίζα ὀφιώδης, nempe radix ſerpentiformis, quoniam formam ſerpentis affabrè ſimulet: quamobrem iure optimo ſimulacrum ſerpentiforme in radice à Natura ſculptum erit appellandum quemadmodum apparet in icone II.

Simulacrũ ſerpentiforme.

II.

Neq; volumus omittere ramum ophiphyton, ſiue ophixylon, qui Clariſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando tanquam res admiranda donatus fuit. Quamobrem delineatum

II. Simulacrum serpentiforme in radice à Natura cælatum.

III. Ramus Serpentiformis.

tum Lectori dare decreuimus, vt possit contemplari, quomodo Natura nonnullis eminentijs, & depressionibus in ramusculo figuram serpentis formauerit, vt in icone III. monstratur. Placuit Viro celeberrimo hanc figuram ramum serpentinum indigitare, cum sua effigie serpentem prorsus æmularetur. Ramus fuit appellatus, & non radix; cum alius similis fuerit obseruatus in Clematide, quæ vulgo Vitalba nominatur. Creuerat enim inter ramū,& ramū ramusculus,qui Cenchritem anguē prorsus referebat. Ideo quemadmodum tunc talis ramus in Clematide fuerat procreatus:pariter nihil prohibet,quin huiusmodi ramus in alia,etiā plāta gigni potuerit.

III.

E Quòd autem icon delineata ramum, & non radicem repræsentet,hoc inde colligimus,quoniā omni prorsus fibra careat: Siquidem nulla planta in rerū natura cresfit,cuius radix fibris vel magnis,vel mediocribus, vel minimis sit priuata;cum plantis siue perfectis, siue imperfectis fibræ ad vitam sint necessariæ, vt alimentum a terra hauriant, quia proportione venis meseraicis respondent, quæ in animalibus chilum ad hepar deferunt.

Quodmodo in radicibus, & aliquibus ramis à Natura cælatum obseruauimus, quandoq; in nonnullis saxis per Torrentes, & amnes deuolutis conspicari possumus, cum interdum lapides figuram Panis, Casei, & Peponum referant. Immo tradit Olaus Magnus in Litoribus Ostrogothorum, nempe Orientalium maris Brauiken nuncupati obseruari lapides, qui varias figuras partium humani corporis quasi artificiosè cęlatas repræsentant. Quamuis Incolæ huiusmodi spectaculis assueti talia simulacra nihili faciant.

Variæ figurę in lapidibus.

F Hactenus Naturæ cælaturas meditati sumus; iam Naturę picturas contemplari oportet. Namq; si contingit, vt ars sculpendo, & pingendo Naturam in omnibus æmuletur,vicissim Natura,quasi artem ludificando,sculptoris,& Pictoris munus imitari videtur, dum quædam lineamenta, quasi penicillo ducta in ramis,& truncis arborum,& interdum in lapidibus, ita affabrè accommodat, vt varias rerum icones exprimat. Proponimus igitur hoc in loco spectandam portionem trunci arboris Guaiaci adhuc in publico Musæo seruatam, in qua duę figuræ ad viuum expressæ conspiciuntur, quarum altera est auis aquatilis, altera verò fungi.

Picturæ naturales quę.

Nam truncus arboris, in quo, hę duę figurę visuntur, non erat his exornatus nisi in parte illa inferiori,quę terram respiciebat: pars enim superior caudicis Guaiaci aliquantulum bifida apparebat, & quodammodo in duas partes minores diuide-G batur sesquipalmi latitudine,sed in parte inferiori minimè bifida due illæ figuræ inuicem oppositæ duobus ramis bifidis, seu potius ramorum medullis respondere videbantur. Cum Lignum guaiacum suapte natura medullam quamdam nigricantē, plerumq; cætero ligno illam circumdante maiorem habeat. Attamen in hoc ligno oppositum obseruatur: cum maculæ nigræ ligno circumdante minores sint.

Signi Guaiaci truncus figuratus.

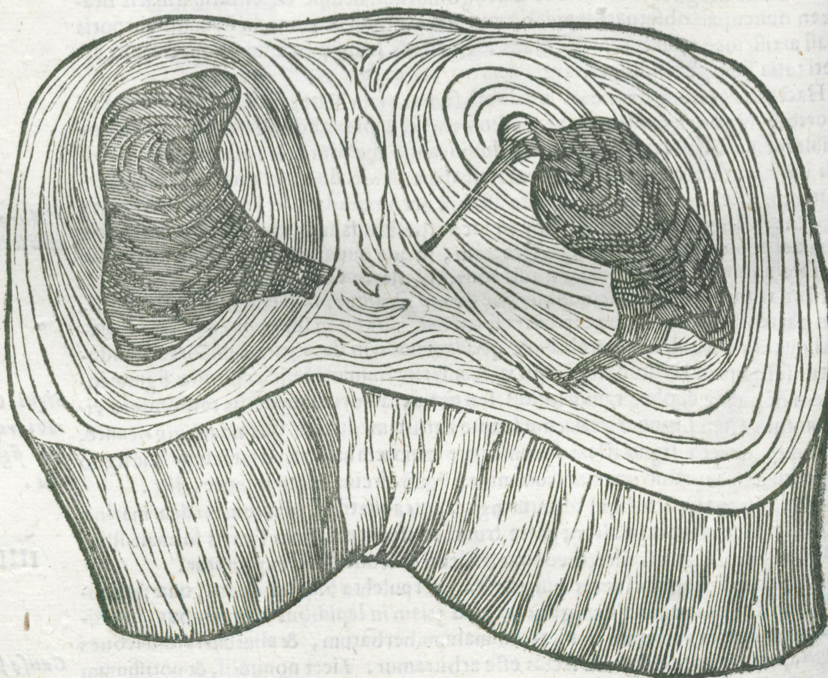
Itaq; in altera parte ligni cernitur figura auis aquatilis, nimirum Ardeæ marinæ Totani nuncupatæ, & in altera parte trunci conspicitur icon referens formam illius fungi, quem Vulgus Galletto vocitat. Sicuti in icone IIII. exprimitur.

IIII.

Quapropter non possumus nisi admirari perpulchra Naturæ opera, quæ non solum monstrifica in animalibus generat, sed etiam in lapidibus, & stirpibus, in quibus, macularum varietate, multas animalium,herbarum, & aliarum rerum icones H fingit,quas proculdubio casu factas esse arbitramur. Licet nonnulli, & potissimum Albertus Magnus horum generationem constellationibus assignent. Namq; si accidat,vt sydera disponant agentia naturalia ad procreationem Canū, tunc inquiunt hominem cum facie rictum Canis quodammodo aemulante nasci, & pariter tunc in quibusdam lapidibus, & truncis arborum non dissimiles Canum figuras delineari, & sic deinceps de alijs animalium formis asseuerant.

Causę figurarum in truncis,& lapidibus.

IIII. Arboris Indici portio cum duabus figuris à Natura delineatis.

PLANTÆ IVXTA VARIAS PARTES MONSTRIFICÆ.

E REDDVNTVR plantæ monſtroſæ plurifariam, primò per inſitionē, quando ex commixtione diuerſi generis plantarum arbor ſua natura ſterilis, accepto fæcundæ ſtirpis ſeminario, fructus producit. Quamobrem memoriæ dignum eſt, quod Plinius ſe vidiſſe teſtatur de inſita arbore Tilia apud Tiburtes, omni genere pomorum onuſta, alio ramo nucibus, alio baccis, alio vite, ficis, pyris, punicis, malorumq; generibus; non igitur præter rationem canebat Virgilius.

Inſeritur verò ex fœtu nucis Arbutus horrida, — *L. 2. Georg.*
Et ſteriles Platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos, Ornuſq; incanuit albo
Flore pyri, glandemq; ſues fregere ſub vlmis.

Item Calphurnius in Eclogis huc reſpiciens ſcribebat.

F *Ars mea nunc malo pyra temperat, & modò cogit* — *Ecloga. I.*
Inſita præcoquibus ſubrepere Perſica Prunis.

Vidimus, & nos in pulcherrimis Viridarijs, & Florarijs Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis vuarum racemos ex malo limonia prodeuntes, necnon roſas, quas planta Iaſmini proferrebat; ſed hæc ferè monſtroſa non videntur cum paſſim in hortis miro artificio parentur.

Itaq; prætermiſſis hiſce plantarum monſtris arte paratis, ad illas plantas ponderandas accedemus, quæ in primordio ſuæ generationis, iuxta radicem, vel folia, vel caules, vel flores, vel fructus monſtrificæ à Natura procreantur; quandoquidem errata Naturæ in prædictis omnibus plantarum partibus obſeruauimus, vt deinceps proponendo icones oſtendemus. — *Vera plantarum mōſtra quæ.*

In primis monſtrum circa radicem plantæ nobis ſe ſe offert conſiderādum, quod G elapſis annis in publico Viridario compertum fuit. Naſcitur planta paſſim inter ſegetes, propè ſepes, & in marginibus agrorum, folijs ſatiuo ocymo ſimilibus, ramulis hirſutis, quorum faſtigium flores candidi occupant, quibus cadentibus ſuccedunt vaſcula in quibus ſemen nigrum continetur, radice tenui, & inani, quam Matthiolus ocymaſtrum, ocymoidem, & ocymum ſylueſtre, immò Caſtor Durantes Baſilicum ſylueſtre appellat. Dodoneus verò Lychnidem ſylueſtrem albam, & Bauhinus ſaponariam hirſutam Italorum nuncupauit. — *Ocymaſtri deſcriptio.*

Quoniam autem huius plantæ quatuor ſpecies obſeruantur: prima eſt iam deſcripta, quæ florem album ſimplicem emittit, à ſecunda flores purpurei erumpunt; tertia flore pleno candido creſcit, propterea Lobelius hanc Lichnidem, ſylueſtrem albam multifloram indigitauit: quarta demum florem purpureum plenum producit. H Quamobrem hæ tres poſtremæ differentiæ ob pulchritudinem, & raritatem in Florarijs aluntur. Prima autem ſpecies tanquam villiſſima ſponte in Hortis creſcens à diligentiſſimis cultoribus eradicatur. — *Species variæ ocymaſtri.*

Accidit autem vt Hortorum Cuſtos, in extirpandis ſylueſtribus herbis, euelleret huiuſmodi ocymaſtrum cum radice adeò tumente, vt rapum æmulari videretur: cū igitur hæc planta tenui radice ſuapte natura creſcat, hanc delineatam tanquam mōſtrificam Lectori ſpectandam exhibemus in icone I. Verum quidem eſt, quòd ſimilis planta in Hortis ob alimenti vbertatem, & flores, & folia iuſtò maiora producit, ſed nunquam talis radix fuit obſeruata, cum in terra ſtercore ſaturata prouenerit. Præterquamquod faſtigium plantæ, vnde flores exibant, tumore quodam præter naturam laborare videbatur. — I.

Sin ad monſtroſa plantarum folia accedamus, prima facie proponemus ramum ſpectandum Amygdali folijs monſtroſis præditum, olim tanquam admirandum à

I. Ocymaſtrum radice monſtrifica cum tumore circa faſtigium.

Fratre Gregorio Capucino Regiensi Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando communicatum.

Folia monstrosa Amygdali.

Est igitur Amygdalus arbor notissima, nimirum procera, caudice crasso, recto; cortice aspero, & folia gerit persico similia. Modò in summitate rami huius arboris quædam folia valdè magna, crassa, & crispa, necnon colore purpureo insignita conspiciebantur, quæ prorsus à veris Amygdali folijs degenerabant. Deinde inter hæc monstrosa folia quædam erant virore prædita, quædam admodum crassa, & quædam inter se se ita complicata, vt illos Vlmi folliculos æmulari viderentur, ex quibus animalcula veluti culices euolare solent.

E Quare coniectare possumus horum foliorum complicationem ab aliquibus erucis in fabricandis folliculis fieri, cum inter hæc monstrosa folia, filamenta candida cũ quibusdam ouis latibularentur, quæ proculdubio ab Eruca, vel simili animalculo fuerunt edita. Præterquamquòd aliquod genus erucarum determinatum fuisse exstimamus, quod folliculos, ad prolem propagandam, inter hęc folia fabrefecerit: etenim ex contextis folliculis similia animalcula ritu erucarum in chrysalidem trãsmutata Papiliones procreant.

Cęterùm cum Amygdalus sit arbos multis redundans excrementis, & superfluitatibus facere non possumus, quin dicamus monstrosa folia ex his dimanasse. Pręsertim cum copia gummi ex hac arbore stillet. Vocatur enim Græcis ἀμυγδάλη ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἀμύχας πολλάς, quia habeat multas rimas a quibus copia gummi exeat, F & pręsertim cum intellexerimus in huiusmodi arbore nonnunquam similia folia reperiri. Quamobrem ex hac materia redundante tales monstrosæ frondes emergere possunt, ex qua deinde materia proportionata generatio erucarum potest fieri, iuxta sententiam Aristotelis, non quodlibet, ex quolibet, sed determinatum ex determinato procreari. Nisi velimus asseuerare tantam esse huius arboris atrahendi auiditatem; & frondescendi luxuriam, vt, ob fructus sata, fructibus iniuriam inferat, dum alimentum ab humo auidius atractum in frondes absumit: sicq; portio fructibus necessaria intercipitur. Probanda igitur est sententia Theophrasti, qui de vitio huius arboris loquens verbo ἐξυβρίζειν vsus est. Sonat enim apud Græcos ἐξυβρίζω insolentius efferor, seu petulantia modum excedo; videturq, ad illas spectare plantas, quę nimia soli vbertate lasciuiunt, & luxuriant. Hoc igitur mõstrum in icone II. monstratur.

Causæ monstrosæ plantæ.

Lib. 3. de cau. pl. cap. 3.

II.

G Ab hisce plantarum monstris non est arcenda quędam Vrticę species à Natura monstrosè procreata, quę ad nostras peruenit manus: sunt enim Vrticę varię, nimirum pungentes, & non pungentes, & hę vel fętidæ, vel non fœtidæ, vel maculosę, vel non maculatę crescunt. Illarum nempe vrentium duo à Dioscoride genera assignantur: quamuis in Italia tria genera passim virescant. Primum genus, crescit caule aspero rotundo, & pungente, & pilulas hirsutas & horrentes cum semine in caule gerit. Secundum genus prouenit folijs quidem similibus, sed caule veluti quadrato, aspero, & ad tactum horrente, cum semine racemoso, & minuto. Tertium genus folijs minoribus sed acrioribus crescit.

Lib 4. de mat. med. c. 79.

Primum genus Matthiolus Vrticam primam, Tragus Vrticam romanam, Lobellius Vrticam syluestrem semine lini, Fuchsius in Iconibus Vrticam veram, Ge- H snerus in horto medico vrticam masculam, & Dodoneus Vrticam vrentem priorem indigitarunt. Secundum genus vocatur Bauhino Vrtica vrens maxima, & vrtica secunda Dioscoridis, Vrtica maior Fuchsio, Vrtica syluestris asperior Lobellio, Vrtica vulgaris vrens Trago, & Vrtica fœmina, & communis quibusdam appellatur. Tertium deniq; genus apud Matthiolum cognominatur Vrtica vrens minor, Cania fortè Plinij apud Bauhinum. Vrtica exigua Cesalpino, & Vrtica vrens minima Dodoneo.

Vrticarum varia genera.

Ab his omnibus discrepantem Vrticam vrentem obseruauimus, quam damus in icone III. non tamen specie, sed tantùm monstrifica foliorum facie, quę postea ad secundam speciem referri posset. Nolumus enim imitari Tabernemontanum, qui primam Vrticæ vrentis speciem aliquando in caule, & radice rubescere animaduertens, duas Vrticæ species constituit, quarum alteram Vrticam maiorem, & alteram Vrticam rubram appellauit.

III.

II. Amygdali folia monſtrifica.

III. Vrtica monstrosa.

In hac igitur monſtrifica planta, ratione ſitus, & figuræ, folia ſunt diuerſa: ſiquidem horum alia ſunt lata, alia anguſta, alia crenata, alia nequaquam, alia à pediculo pendent, alia cauli adhærent, alia demum perfectam formam ſunt ſortita, & alia malè conformata cernuntur. Id autem natura vario ſollicitata impedimento, in procreandis ſtirpibus, præſtare ſolet.

Neq; volumus ſilentio inuoluere monſtroſum folium in Malo medica, ſiue citria inuentum. Malus enim citria, vel medica, aut Aſſyria, aut Heſperica à Regione nomen ſortitur, & varietas pomorum in magnitudine, & ſapore obſeruatur. Arbor eſt perpetuò pomifera, quæ Auranciorum, & Limoniorum plantam proceritate adæquat: etenim tria hæc malorum genera, ſcilicet citria, limonia, & aurantia in officinis Medicorum vſitata ad vnum genus ſpectant: ſiquidem folia perpetuò in arbore vireſcunt, & à folijs auráncij mali, aut parùm aut nihil diſſentiunt exiguis foraminibus viſionem effugientibus peruia, cum ramis flexilibus, viridi cortice indutis, & ſpinarum copia munitis. A

His igitur intellectis de recta figura foliorum mali medicæ, non poterimus niſi aſſerere folium in icone IIII. delineatum fuiſſe monſtrificum; cum omniquaq; à genuino mali aſſyrij folio diſcreparet; vt Lector contemplari poterit.

IIII. *Cauſæ monſtri.*

Solet enim contingere plantis, quod, in productione Gemellorum, animantibus accidit: ſiquidem in vtero animantis duplex foetus interdum conglutinatur, & in plantis duo folia aliquando copulantur, & vnum monſtrificum conſtituunt; quemadmodum hoc in loco licet intueri; & quamuis ibi folium etiam Mechoacani conſpiciatur, hoc ideo factum eſt, quoniam à Pictore in eadem tabella fuerat delineatum, & à cælatore inciſum B

Monſtroſi caules plantarum.

Modò ad monſtroſam fœditatem caulium plantarum ſermo noſter dirigetur. Namq; in ſtirpibus interdum caules monſtroſè augentur, & dilatantur, veluti fœtus animalium quandoq; magnitudinem enormem ſortiuntur: quoniam autem monſtroſi caules in multis, & diuerſis plantis fuerunt obſeruati: idcirco ab herbis notioribus erit inchoandum.

Eſt igitur quædam planta κιχωριώδης nuncupata, vel quia cichorio ſit conſimilis, vel quia inter genera cichoriorum recenſeatur, Dioſcoridi σέρις nominatur, & Latinis Intubus, ſiue Intubum, quoniam huius plantæ caulis in modum tubi tubulatus ſit. Hinc Herbariorum Vulgus, nomine latino corrupto, Indiuiam, quaſi Intubiã appellant. C

Indiuiæ etymum.

Eſt itaq; planta hæc duorum generum, quoniam in Intubum domeſticum, & ſylueſtre diſtribuitur. Domeſticum rurſus in duas ſpecies diuiditur, nempe in latifolium, necnon in anguſtifolium, folijſq; magis inciſis. Pariter Intubum ſylueſtre duas complectitur ſpecies, quæ ratione exigui ſeminis, & anguſtiæ foliorum, ab Intubis hortenſibus diſcriminantur.

Intubi ſpecies quot.

Modò inter has ſpecies vna eſt, quæ vocatur Intubum erraticum Plinio, Intubum agreſte Geſnero in horto medico, Intubum ſylueſtre, & anguſtifolium Lugdunẽſi, Solſequium Brumfelſio, Cichorium ſylueſtre Lobellio, Dodoneo, & Matthiolo, Cichorea cærulea Trago, & Deniq; Cichorium officinarum, & Seris picris Dioſcoridi apud Bauhinum. Hæc planta colore floris variat, nempe cæruleo, albo, & roſeo, quamuis hæc, quam damus, florem cæruleum protuliſſet. Immò caulis plantæ huius latitudo aliquando quatuor digitorum fuit obſeruatus, vt teſtificatur Dalechampius, referente Bauhino, in Hiſtoria plantarum in capite de Beta. Quandoquidem hæc planta, ob materiæ vbertatem, ſolet monſtroſos caules oſtentare. Non diſſimile monſtrum Intubi exhibemus ſpectandum in icone V. vbi caulis admodum latus, & compreſſus conſpicitur, quæ compreſſio poſtea, vel ab anguſtia loci, vel ab aliqua re comprimente prodire ſolet. D

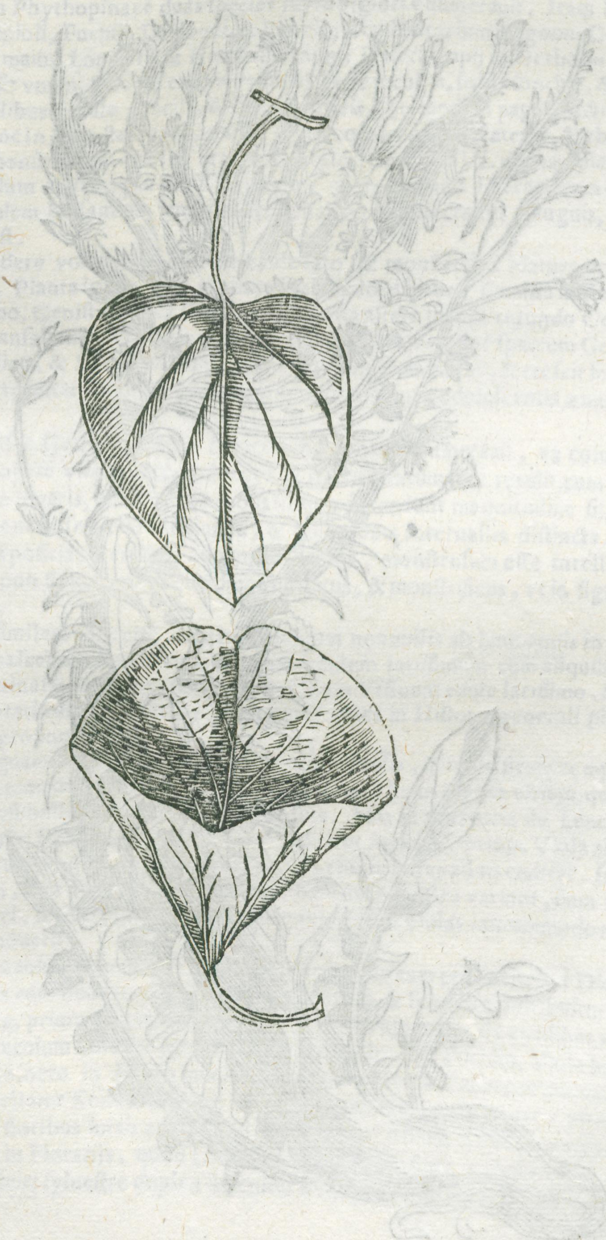
V.

Monſtrum Intubi obſeruatũ ab Illuſtriſs. Senatore Samperio.

Non diſſimilem plantam monſtroſam Illuſtriſſimus Ioannes Baptiſta Samperius Bononiæ Senator inuentam, ad locupletandum muſæum publicum, viuis coloribus pronè, & ſupinè delineari curauit, die vigeſima ſeptima Iulij anni poſt milleſimum, & ſexcenteſimum trigeſimi ſeptimi. Hæc erat Intubi ſpecies flore cæruleo, caule latiſſimo, & folijs ita complicatis, & connexis, vt nidum alicuius auis emulari videretur.

Soncho,

IIII. Mali Aſſyrij folium monſtrificum, cum folio legitimo Mechoacani.

V. Intubum sylvestre caule monstroso, nempe lato, & compresso.

Soncho, & Intubis affinia sunt Hieracia, ideo Authores post historiam sonchi, & Intuborum ad ponderandas Hieraciorum species accedunt. Dioscorides hanc plantam ἱεράκιον vocitat ab aue accipitre, quæ ἱέραξ Græcis dicitur. Quapropter Latini Grecos imitati, hanc plantam Hieracium, & Accipitrinam indigitarunt, quoniã vt Plinius animaduertit Accipitres contactu foliorum huius plantæ obscuritatẽ oculorum discutiant. Præterquamquòd hæc herba aliquibus Græcis σογχίτης nominatur; cum à natura, & facultate sonchi non valdè recedat, vt paulò ante fuit annotatum.

Lib. 3. de mat. med. cap. 72.

Huius plantę Dioscorides loco citato duas assignat species, nempe Hieracium E magnum, & paruum, cum nostra ætate species multo plures obseruentur: namq; Bahuinus in Phythopinace duas species supra viginti enumerauit. Itaq; Hieraciũ maius Matthioli, Fuchsii, Dodonei, & Lobellij, seu Hieracium magnum Cesalpini, Taraxacon maius Loniceri, & Hieracium minus Dalechampij in Herbario Lugdunensi cum sit vnum, & idem crescit passim in locis incultis, folijs soncho, & intubo non dissimilibus, caule gracili, & floribus luteis, qui tandem paposi facti in auras euolant. Hoc in locis stercore saturatis plerumq; ob copiam materiæ, & vbertatem alimenti, monstrificum euadit, vt licet conspicari in icone VI. vbi hæc planta caulem admodum crassum produxisse videtur, quare à natura Hieraciorum degenerans ad caulem Balsaminę fæminæ accedebat, cui caulis crassus, pinguis, & succo prægnans est.

Hieraciorum species quot.

VI.

Huic addere volumus Genistam caule lato, & monstroso à Natura errante ita F procreato. Planta igitur, quæ Genista Matthiolo dicitur, Genista iuncea longifolia Bahuino, Genista Italica Dodoneo, Genista altera trunco rotundo Cesalpino, Genista Transalpina, siue Hispanica Camerario, spartium, siuè spartum Gesnero in Horto medico, & Spartium Dioscoridis Lobellio nominatur, & crescit folijs longiusculis ferè instar foliorum Lini, & flores luteos Lunę adolescentis æmulos producit.

Hinc Mesue Genistam inter frutices montanos enumerauit, ex cuius radice multas erumpere virgas rectas, flexiles, & fractu contumaces retulit, cum floribus luteis figuræ lunaris, quibus cadentibus siliquæ succedunt magnitudine siliquarum erui continentes semina lenti similia, & quibusdam interuallis distincta.

Genistę descriptio.

His sic expositis, Genistam, quam hic damus, monstrosam esse intelligemus, G cum caulis non sit iunceus, sed admodum latus, & monstrificus, vt in figura VII. ostenditur.

VII.

Non absimilem Narcissi vulgaris plantam nonnullis ab hinc annis in publico Viridario nascentem annotauimus, quæ caulem latissimum cum aliquibus folijs cauli agglutinatis produxit; similiter, & Allium Vrsinum caule latissimo, & candido ibi meditati sumus, quarum plantarum icones in Historia generali plantarum spectandæ proponentur.

Insuper quamdam Leucoi speciem, ratione caulis, monstrificam comperimus. Cæterùm animaduertendum est, vt cognoscamus huius plantæ vitium, quòd Leucoium vel est bulbosum, vel non bulbosum. Nos in præsentia de Leucoio non bulboso verba facimus, quod Dioscoridi dicitur λευκόιον, nempe Viola alba, non H ratione florum, eoquod omnis planta huius generis flores albos emittat, sed ratione foliorum, quæ vt plurimum albicant; nam flores postea variant, dum cærulei, albi purpurei, & lutei inueniuntur; quamuis Plinius violas tantummodo albas, & luteas cognouerit.

Lib. 3. de mat. med. cap. 138.

Itaq; Leucoium luteum est illud, quod florem luteum producit, & à Dioscoride in medicinis commendatur. Hoc igitur in satiuum, & syluestre distribuitur. Satiuũ, est multiplex, primum vocatur Leucoium luteum vulgare folijs viridibus apud Bahuinum, Leucoium aureum Matthiolo, Leucoium luteum Fuchsio, Viola lutea Trago, Keiri Gesnero in Horto medico, Viola parua lutea Tabernemontano. Alia species appellatur Keiri maximum, & delineatum cernitur in Horto Eystetensi, cũ hæc planta floribus luteis amplissimis exornetur. Demum Keiri pleno flore crescit hodiè vbiq; in Florarijs, quod Lobellius Keiri duplici flore indigitauit.

Leucoi differentiæ.

Keiri syluestris differentię.

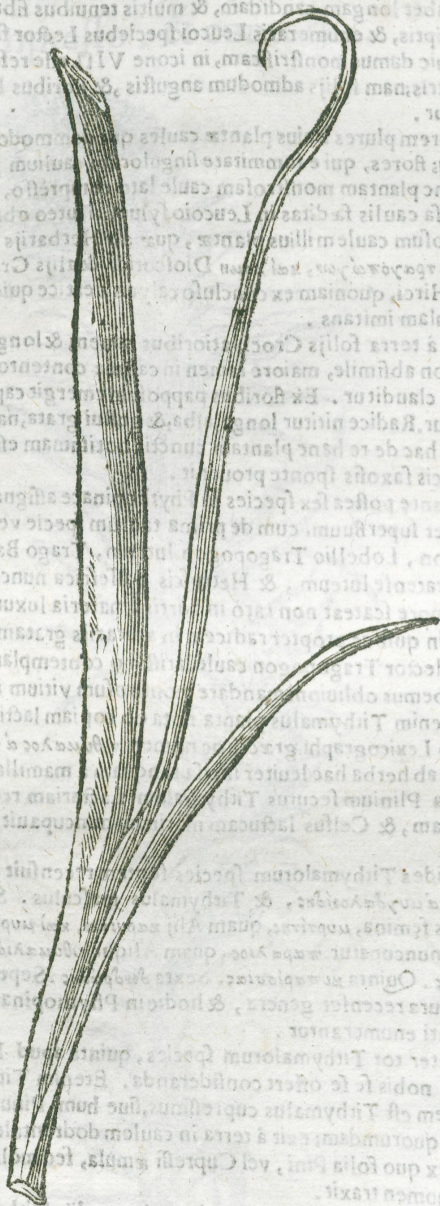
Pariter Keiri syluestre duplex inuenitur folijs angustioribus, & floribus exiguis,

quarum

VI. Hieracium monſtrificum.

VII. Genista monstrifica.

quarum altera ſpecierũ apud Cluſium,& altera apud Tragum deſcribitur quæ inter ſe facie non valdè diſcrepant ; namq; iuxta radicem, multa emittunt folia Leucoi lutei folijs ſimilia, viridia, ſed anguſtiora, inter quæ vnus, ſed plerumq; plures aſſurgunt caules, folijs carinatis obſiti, ſuſtinentes flores quatuor integratos folijs, flauos, & Leucoi hortenſis lutei æmulos, ſed minores, minuſq; odoratos. Succedunt floribus oblonga cornicula, vt contingit leucoio ſatiuo, ſeminibus referta. Radicem habet longam candidam, & multis tenuibus fibris præditam.

VIII.

Ex deſcriptis, & enumeratis Leucoi ſpeciebus Lector facile poterit elicere plantam, quam hic damus monſtrificam, in icone VIII. eſſe referendam ad genus Leucoi lutei ſylueſtris; nam folijs admodum anguſtis, & floribus luteis quidem, ſed exiguis exornabatur.

A

Quamobrem plures huius plantæ caules quodammodo agglutinati videntur, cõſequenterq; flores, qui è ſummitate ſingulorum caulium prodire ſolent, ſimul conglobati hanc plantam monſtroſam caule lato compreſſo, & contorto reddiderunt.

Lib. 2. de mat. med. cap. 131.

Monſtroſa caulis fæditas in Leucoio ſylueſtri luteo obſeruata reuocauit in mentem monſtroſum caulem illius plantæ, quæ ab Herbarijs Tragopogon appellatur. Hæc planta τραγοπώγων, καί κόμη Dioſcoridi, & alijs Græcis fuit nuncupata, Latinis Barba Hirci, quoniam ex concluſo calycis vertice quidppiam incanum pendeat Hirci barbulam imitans.

Erumpit à terra folijs Croci, latioribus tamen, & longioribus, flore luteo Taraxaci flori non abſimile, maiore tamen in calyce contento, qui ſereno Cœlo fatiſcit nubiloſoq; clauditur. Ex floribus pappoſum emergit caput, in quo ſemen oblongum ſeruatur. Radice nititur longa, alba, & guſtui grata, nam cocta in acetarijs commendatur: hac de re hanc plantam cunctis notiſſimam eſſe exiſtimamus; in pratis enim, & locis ſaxoſis ſponte prouenit.

B

Tragopogoni ſpecies quot.

Huius plantę poſtea ſex ſpecies in Phythopinace aſſignantur, quas hoc in loco recenſere eſſet ſuperfluum, cum de prima tantùm ſpecie verba fiant, quæ Matthiolo Tragopogon, Lobellio Tragopogon luteum, Trago Barba Hirci, Bahuino Tragopogon pratenſe luteum, & Hetruſcis Saſſefrica nuncupatur. Hæc planta cum copioſo humore ſcateat non rarò in hortis, materia luxuriante, monſtroſos caules progignit, in quibus, propter radicem in acetarijs gratam, alitur. Id oſtendit icon VIIII. vbi lector Tragopogon caule latiſſimo contemplari poteſt.

VIIII.

C

Etymum tithymali.

Neq; debemus obliuioni mandare monſtroſum vitium in Tithymali caule obſeruatum. Eſt enim Tithymalus planta nota ob copiam lactis, quam vulnerata effundit. Idcirco Lexicographi græci hoc nomen τιθύμαλος ὰ τίτθος nempe mamma deriuant; cum ab herba hac leuiter inciſa tanquam à mamilla lac effluat. Vnde Theodorus Gaza Plinium ſecutus Tithymalum Lactariam reddidit, Columella Lactucam caprinam, & Celſus lactucam marinam nuncupauit: Officinæ autem Eſulam indigitant,

Lib. 4. de mat. med. cap. 160.

Species tithymalorũ.

Dioſcorides Tithymalorum ſpecies ſeptem recenſuit. Prima χαραχίας dicitur, quibuſdam ἀμυγδαλοειδὴς, & Tithymalus maſculus. Secunda ſpecies vocatur Tithymalus fęmina, μυρτίτης, quam Alij χαρυιτην, καὶ μυρσινίτην cognominant. Tertia ſpecies nuncupatur παρά λιος, quam Aliqui τιθυμαλιδα nominant. Quarta eſt ἡλιοσκόπιος. Quinta κυπαρίσσιας. Sexta δενδρώδης. Septima πλατύφυλλος. Theophraſtus plura recenſet genera, & hodie in Phythopinace à Bahuino ſex ſpecies ſupra viginti enumerantur.

D

Modò inter tot Tithymalorum ſpecies, quinta apud Dioſcoridem Cypariſſias nuncupata nobis ſe ſe offert conſideranda. Etenim Tithymalus cypariſſias apud Dioſcoridem eſt Tithymalus cupreſſinus, ſiue humi Pinus apud Lobelium, & Eſula cupreſſina quorumdam; exit à terra in caulem dodrantalem, & etiam maiorem, ſubrubrum, ex quo folia Pini, vel Cupreſſi æmula, ſed molliora, & tenuiora exoriuntur; vnde nomen traxit.

Candido redundat ſucco, & eadem vi cum alijs Tithymalis pollere perhibetur. Hæc ſpecies inuenta fuit ſummitatem verſus monſtrifica: nam caulis dilatabatur cum multitudine foliorum; & floribus cauli adhærentibus, vt conſpici poteſt in icone X.

X.

Alitur

VIII. Leucoium luteum syluestre caule lato, compresso, & contorto.

VIIII. Tragopogon caule latiſsimo.

X. Tithymalus Cupressinus monstrosus.

Campanula qua planta. Alitur insuper in Florarijs, ob florum copiam, & amænitatem, quædam planta, quæ à Matthiolo Medium, & Viola mariana nuncupatur, & sponte crescit in locis nemorosis, folijs intubo similibus, caule procero, floribus amplis, & campanæ figuram æmulantibus; quocirca Bahuinus in Phythopinace hanc plantam ad earum classem retulit, quæ à forma floris campanulæ appellantur, quæ postea à Vulgo Herbariorum genera rapi syluestris vocitantur Hinc rustici monticolæ in agro Bononiensi rapunculum syluestrem nominant, & Gesnerus rapi syluestris genus maximum nuncupauit.

XI. Hęc igitur planta nonnullis ab hinc annis lato caule in publico Viridario creuit, vt in icone XI. obseruari potest. A

Lib. 4. de mat. med. cap. 23. Ridiculum, & magis admirandum monstrum in Anchusa conspicati sumus. Est enim ἄγχουσα dicta παρὰ τὸ ἄγχειν, quia suffocandi facultate potiatur: quamuis alij sic nuncupatam putant à rubicundo radicis colore; quandoquidem ἀγχούζειν apud Græcos est fuco illinire. Tria huius genera tradit Dioscorides, Plinius quatuor, & Bahuinus in Phithopinace quinque, folijs, & floribus variantes. Producit vt plurimum folia aspera instar Buglossi, flores per caulem sparsos purpurascentes, & radicem sanguineo colore refertam.

XII. Anchusa igitur, quæ est secunda apud Matthiolũ aliquando caulem admodum crassum procreauit cum copia foliorum, & florum purpurascentium in summitate complicatorum, & in orbem ita dispositorum, vt figuram ventilabri præ se ferret: quemadmodum in icone XII. apparet, vbi Lector plantã Anchusę genuinã, & naturalẽ, deinde monstrosam conspicari potest, vt perfecta, & imperfecta Naturæ opera in plantis quoq; manifestentur. B

XIII. His addimus alium Anchusæ caulem eleganter monstrosum, qui alio tempore fuit obseruatus; erat enim obliquus, & latus, cuius fastigium flosculi purpurascentes exornabant, vt in icone XIII. sub numero I. conspicitur; vbi quoq; sub numero 2. cernitur foliũ moly monstrificũ: cũ in eius fastigio fructus rotundus à Natura fuerit procreatus.

Moly quot sint differentiæ. Moly, seu μῶλυ est herba ita à Græcis nuncupata ἀπὸ τοῦ μωλύειν τὰς νόσους, nimirum ab amoliendis morbis: quapropter inter amuleta collocatur. Vnum tantummodo moly Dioscorides cognouit; cum nostra ætas species plures noscat: siquidem in Phythopinace quatuor differentiæ habentur. Ideo inter has moly maius Bahuini; seu homericum Lobellij, & moly bulbum in folio gerens Theophrasti mõstrosum illud folium edidit. C

Producit hoc moly folia scillæ folijs similia, longiora tamen, & inuicem se amplectentia, caule longissimo, crasso, concauo sine folijs, multos flores stellatos longis pediculis inhærentes sustinens, nigro semine, instar seminis cæparum. Radicem habet crassam, albam, rotundam, & nigro cortice tectam, quam negat Theophrastus difficulter erui posse, vt Homerus asseuerauit.

Præterea, iuxta caulem huius plantæ, inter folia plerumq; alius exit cauliculus planus, cuius summitas nucleum veluti Allij gerit, qui terræ commissus germinat, & prolem huius plantæ propagat Monstrosum igitur folium procreatum esse existimamus, quia cauliculus, materia luxuriante, in folium degenerauit, cuius fastigium huiusmodi nucleo, seu fructu rotundo à natura fuit exornatum. D

His monstrosis plantarum caulibus tanquam coronidem, pulcherrimum, & admirandum caulem præter naturam latissimum herbæ Lycopsis addere volumus; quæ à natura Anchusæ non multum recedit.

XIIII. Quandoquidem Dioscorides de Lycopsi verba faciens, eam ab aliquibus Anchusam nuncupatam fuisse pronunciauit, nec præter rationem, cum & ipsa, instar Anchusæ, florido radicis colore referta sit. Hoc monstrum in icone XIIII. apparet.

Ramus Cotini monstrosus. Neq; à monstris huius generis est segregandus quidam ramus Cotini, qui in summitate erat planus, & instar Pedi episcopalis contortus; qui in publico Musæo exsiccatus, & delineatus seruatur, sed cum non fuerit incisus, propterea eius iconẽ spectandam proponere non potuimus.

Hactenus de monstrosis plantarum caulibus, & ramis sermonem habuimus, iã tempus est, vt descendamus ad monstrificos flores, qui à natura in varijs plantarũ gene-

XI. Medium Matthioli caule lato , & monſtroſo .

XII. Anchuſa purpuraſcens figura ventilabri.

XIII. Anchuſa caule monſtroſo purpuraſcentibus floribus. Et Moly folium monſtrificum.

XIIII. Lycopsis caule latissimo.

generibus interdum procreantur. A'notioribus igitur inchoantes, nonnihil de rosa ramulum herbaceum in centro floris gerente dicemus.

Rosarum igitur permultæ differentiæ à Theophrasto recensentur, quæ foliorum multitudine, paucitate, asperitate, læuitate, stirpis colore, & odore variant, plerumq; tamen rosarum duplex genus, nempe satiuum, & syluestre assignatur. Ad satiuum, & hortense genus refertur rosa illa purpurea, minus rubens à Plinio appellata, Italis incarnata dicta, in officinis medicorum rosa communis, & pallidè rubescens appellata. Huic succedit rosa alba pleno flore villior habita. Alia est saturatè rubens, holoserica Lobelio vocata, Damascena officinarum, quæ florem simplicem, & plenum emittit. Alia est huius generis, sed minus saturatè rubet. Alia moscatula ab odore vocitatur, & flore simplici, & multiplici crescit. Alia sine spinis prouenit, magnitudine, & paruitate floris varians. Alia demum rosæ incarnatæ, & vulgari hortensi est similis, sed folio crispo. Deinde genus rosarum syluestre multas comprehendit species, de quibus in Historia plantarum verba fient.

Lib. 6. hist. plant. cap. 6

Rosarum differentiæ. Monstri huius descriptio.

E

Itaq; inter species rosarum hortenses, illa vulgaris, & incarnata Italis nominata, anno Salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo secundo, monstrifica nata est, folijs grandibus, cum calyce non ita magno, ex quo foliola barbata erumpere solent; nam ibi folia viridia magna, & lata enata conspiciebantur.

Ex medio rosæ centro, vbi anthoræ nuncupatæ locus est, ramulus sesquipalmũ longus folijs numerosis obsitus emergebat, sine vllo abortiuæ rosæ rudimento, quod in alijs quandoq; cerni solet.

F

Quandoquidem Natura ex præcipua calycis portione, luxuriante floris materia, alium florem in medio alterius fabricat. Sed oppositum in hoc monstro debemus attestari, nam, luxuriante herbæ materia, ex centro floris alia herbacea folia emisit; id monstrum in icone XV. monstratur.

XV.

Eodem anno, mimirum post sesquimillesimum nonagesimo secundo creuit in horto publico illa planta bulbosa, quam Matthiolus Martagon Chymistarum appellauit, Lobelius Lilium montanum, & Cesalpinus Lilium syluestre purpureum. Variat hæc planta ratione coloris florum; nam alij magis, alij minus rubent. Alij candidi sunt in maiori pretio habiti. Sed rubentes aliquibus maculis distinguuntur: omnium tamen flores terram spectant, & per interualla in summo caule nascuntur, & folia florum ad pediculum reflectuntur. Folia autem plantæ circa caulem sunt lata, radix est bulbacea, & colore luteo referta. Crescit passim in locis syluosis, & propterea creditur esse notissima.

Descriptio lilij montani.

G

Creuit igitur hæc planta monstrosa, & admirabilis, primò ob caulis proceritatem, quæ altitudinem sex dodrantum superabat: deinde licet caulis secus radicem per sesquidodrantem alijs plantis huius generis esset similis; nihilominus deinceps totus caulis erat latus, compressus, & herbacei coloris, vbicumq; foliolis stipatus. Sed cum plantæ huius generis ab imo ad summum florere soleant. Hæc planta eodem tempore cum flores quindecim apertos ostenderet, veritati consonum esse videbatur, nisi planta à corona radicitus fuisset excissa, quòd in maiorem proceritatẽ proculdubio se se extulisset, & reliqui flores quinquaginta numerati reclusi apparuissent. Exhibetur spectanda hæc monstrosa planta in icone XVI vbi decem tantummodo flores aperti fuerunt delineati, vt reliqui omnes clausi suis calycibus formam dactylorum repræsentantibus melius conspici possent.

XVI.

H

Contingit quandoq; nobis videre monstrosum Bellidis maioris florem, nam Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem tria huius plantę recenset genera: cum tamen Bahuinus in Phythopinace duodecim species enumerauerit (vocatur Bellis ob florem bellulum, & pulchellum) hic autem de illa specie verba fiunt, quę Bellis maior nuncupatur, & emittit folia ex angusta origine in latum ambitum desinentia, subrotunda, & circumquaq;, more folij querni, serrata; sed quæ crescunt circa caulem angustiora, & magis oblonga sunt, instar foliorum senecionis. Ab vna radice plures caules cubitales, teretes, & robustos fundit, è quorum fastigio flores Anthemidis, & matricariæ floribus maiores erumpunt, colore intus aureo, & folijs albis luteum cingentibus.

Species Bellidis quot.

Bellidis maioris descriptio.

In simili planta à nobis obseruata flos ita monstrosè erat fabricatus, vt nonnisi

folio

XV. Rosa monstrosa.

XVI. Martagon monstrificum quinquaginta florum.

folia alba ſimul iuncta ſine aureo centro conſpicerentur; cum calyx floris, ob membranæ fortè duritiem dilatari non potuerit; quapropter folia coalita monſtrificum florem repræſentarunt, vt in icone XVII. cernitur.

XVII.

Neq; admirari debemus, cum hæc membranæ durities in calycibus Narciſſorum ſimilem effectum produxerit: ideoq; Hortorum cuſtos forficula talem membranam dilatare ſolet, ne flos monſtroſus erumpat; alioquin, per compreſſionem folia florũ coaleſcunt,& monſtra huius generis producuntur,dum folia tantummodo alba ſimul conglutinata ſine centro luteo in lucem egrediuntur.

Lib.2.de mat. med. cap.206.

Paucis ab hinc annis Ranunculi quoq, monſtroſi flores in admirationem nos traxerunt. Eſt ranunculus Dioſcoridi βατράχιον, quia locis humectis more Ranarum lætetur, Item σέλινον ἄγριον, nempe Apium agreſte, quia foliorum forma Apium imitetur. Dicitur Herba ſcelerata, quoniam ſceleſti mendici, vt ſtipem extorquere poſſint hac in cruribus vlcera excitant. Vulgus interdum pedem Corui, necnon pedem Galli, à forma foliorum, hanc plantam indigitat. Huius multa genera Dioſcorides, & Plinius memorarunt, ſed multò plura Bahuinus in Phythopinace enumerauit,dum quatuor ſpecies ſupra quadraginta recenſuit.

Ranunculi ſpecies quot

Illa igitur ſpecies octaua in ordine apud Bahuinum, nempe ranunculus erectus hortenſis multiplex, ſeu pes Corui flore pleno apud Brunfelſium, & Ranunculus polyanthemus multiflorus,ſeu oleraceus hortenſis primus Lobelij in obſeruationibus, & Ranunculus polyanthemus in iconibus apud eumdem exhibuit quandoque flores, quales in icone XVIII. cernuntur Quandoquidem in ſummitate caulium duo ſimul, & tres flores coaliti emerſerunt. Hocq; non aliunde dimanare potuit, niſi ab vberi materia florifera, & à facultate formatrice, quæ flores ab inuicem ſegregare nequiuit.

XVIII.

Monſtrum in Narciſſo

In aſſertorum confirmationem,conſpectus eſt quandoq; Bononię Narciſſus medioluteus polyanthos duobus diuerſis floriferis caulibus coniũctis, & coalitis, naturæ luxuria compactus, quorum caulium alter ternos,alter quaternos flores oſtentabat, ſed vtrinq; ſulcus quidam quaſi caules ſegregaturus ducebatur. Erat igitur hic geminatus caulis ſeptenum numero florum quaſi iunctorum pulchellus mõſtroſus, & admirandus.

Aliud monſtrum in floribus Aquilinę obſeruatum anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo tertio circa finem Aprilis, ſummopere admirandum proponere ſpectãdum volumus. Hæc eſt illa planta, quam Coſteus Pothon Priſcorum eſſe voluit, & Ceſalpinus Iaſionem Theophraſti. Dalechampius διὸς ἄνθος, nempe Iouis florem apud Athenęum eſſe credidit. Fabius Columna Iſopyrum Dioſcoridis eſſe ſtatuit, & tandem Geſnerus Leontoſtomum indigitauit.

Pothon veterum quid

Vtcumq; ſit,hodie hæc planta Aquilegia, ſeu Aquilina nominatur, ob mucrones florum aduncos, inſtar vnguium Aquilæ: in folijs quodammodo cum maiori chelidonio conuenit; ſunt tamen Aquilinæ folia rotundiora,& molliora: qua de re hæc planta ſylueſtris Chelidonia, & Chelidonia media apud Caſtorem Durantem nominatur, & à quibuſdam Columbina dicitur; floribus autem Conſolidæ regali eſt affinis.

Aquilina varia nomina.

Huius plantæ differentiæ quinq; in Phythopinace recenſentur, ſed multo plures in publico Bononienſi viridario obſeruantur, ratione magnitudinis, coloris, & multitudinis foliorum: ſiquidem eius flos ſimplex, & plenus colore cæruleo, candido, rubicundo, variato, purpureo, necnon candido nonnullis lituris purpureis aſperſo. Immò interdum creſcit flore inuerſo, degenere, & roſeo.

Itaq; Natura videtur omnes prædictas varietates ad vnam Aquilinæ plantam retuliſſe, & monſtroſiſſimam effeciſte, quam ſpectandam damus in icone XIX. Produxit enim flores admodum varios,& inſolenti forma admirandos; quoſdam enim ex eadem radice, immo & caudice cæruleos protulit, alios partim cæruleos, partim herbacei coloris,& à folijs plantæ minimè diſtinctos. Qui viridi erant colore habitum Roſę æmulabantur, cum folijs ſupra ſe duplici ordine inclinatis. Nulla cauitate corniculorum ſuperne conſpicua,aut caudis inflexis inferne apparentibus, ſtamine florum non luteo, ſed nonnihil rufeſcente. Quæ autem medio flore extare ſolent veluti ſiliquæ pericarpij abſq; vllo pericarpio in foliola tenuia abibant;

XIX.

Deſcriptio monſtroſæ Aquilinę.

XVII. Bellis maior flore monstroso.

XVIII. Ranunculus polyanthemus multiflorus Lobellij monſtrificus.

XIX. Aquilina monſtroſiſsima.

abibant; eaq; ratione quædam ad producendum ſemen inepta videbantur. Qua parte flos cæruleus rufulgebat, aliquæ caudæ inflexæ ſubtus viſebantur, qua flos vireſcebat, nullæ; vt in propoſita icone conſpicitur.

Poſtremo loco inter plantas flore monſtrifero natas quædam Amelli ſpecies à nobis collocatur, quæ à Bahuino inter quatuordecim differentias Aſteris Attici recenſetur ſub nomine Aſteris Tripolij variegato flore, Aliter vocatur à Lobelio in iconibus Aſter minor Narbonenſium, flore Tripolij, aut flore Linariæ, vt legitur in Aduerſarijs apud Petrum Pennam.

Amelli differentiæ.

Flores igitur huius plantæ cum aureo, purpureoq; colore mixto refulgeant, fuerunt nonnulli, qui Aſterem Atticum Dioſcoridis, & Amellum Virgilij eſſe voluerint. Aſteris appellationem ſibi vendicauit, quia folia floris inſtar ſtellæ radiata ſpectentur, & Attici nomen ſibi aſciuit, quoniam frequentius in Agro Athenienſi, quàm alibi creſceret. Amellus tandem nuncupatur quia naſceretur frequentius iuxta Mellam Galliæ fluuium: canebat enim Virgilius hunc in modum. A

L. 4. Georg.

——————*Tonſis in vallibus illum*
Paſtores, & curua legunt propè flumina Mella.

Creuit igitur in Hortis publicis planta huius generis ſemine ex Belgio miſſo, ideoq; placuit Amellum Belgicum cognominare, quæ tandem ob ſaturatum lętamine ſolum, vel ob aliam cauſam in monſtrum degenerauit, vt in icone XX. apparet, vbi materia herbacea, & materia ad florem producendum deſtinata ſimul confuſæ monſtroſum nobis florem generarunt. B

XX.

Iam peruenimus ad fructus plantarum, qui nonnunquam monſtroſi à natura procreantur. Quamobrem in primis de fructibus Herbarum, & deinceps de fructibus Arborum agemus: cum in omnibus aliquando monſtra obſeruata fuerint.

In primis nobis olim ſe ſe obtulit fructus Dipſaci monſtrificus. Eſt δίψακος Dioſcoridis ex genere herbarum aculeatarum caulem habens altum, & ſpinis horridũ, folijs lactucæ ſpinoſis, & binis ſingula caulium genicula amplectentibus, concauo alarum ſinu, in quo aſſiduè ros, vel imber ſeruatur: vnde planta hæc Dipſaci, nempè ſitientis, per antiphraſim, nomen inuenit. Hinc poſtea Latinis ſitibunda nominatur, quia rore, vel imbre ad pellendas ſitis iniurias in alarum ſinu recepto abutatur. In cacumine caulium capitula tanquam fructus oblonga, & echinata creſcunt. Quamuis Matthiolus, & alij plantam hanc Labrum, ſeu Lauacrum Veneris indigitauerint, vt Ceſalpinus arbitratur, quoniam aqua in hac herba reperta maculæ, ſeu mendę faciei emendentur. C

Dipſaci etymum.

Huius igitur duo genera aſſignantur nempè ſatiuum, & ſylueſtre. Genus ſatiuum Carduus fullonius vocatur: cum Fullones echinato huius fructu, vel capitulo rudes adhuc pannos ex lana contextos pectant, & expolliant, antequam colore eos inficiant: quapropter multis in Regionibus magno quæſtu ſeritur. Aliter vocatur Carduus Fullonum ſatiuus Lobelio, & Trago, necnon Dipſacus ſatiuus albo flore Bahuino. Huius ergo fructus, vel capitulum aliquando inuentum fuit, non iuxta conſuetudinem plantæ in ſummitate acuminatum, ſed quaſi quadrangulum, veluti quatuor alia capitula inde producturum, vt in figura XXI apparet.

Dipſaci genera.

XXI

Inſuper faba κύαμος Dioſcoridi à feracitate dicta, planta eſt notiſſima, cuius ſemen inter legumina eſt maximum, & quò maius, eò magis iuxta longitudinem depreſſum, minus eſt rotundius. Fabæ in ſiliquis concluduntur vt plurimum albæ, ſunt, & nigræ, & ex colore rubicundo purpuraſcentes. flores ſunt vel candidi lituris nigris conſpicui, aut ex purpura nigreſcentes. Eſt autem faba ſatiua, & ſylueſtris, iterum ſatiua maior, & minor. D

Fabarum differentiæ.

In genere ſatiuę minoris obſeruatæ à nobis fuerunt ſiliquę à natura conglutinatæ, dum ex duabus vna reſultabat, quaſi gemella, veluti in latere ſuperiori Thecæ ex oppoſito pediculi cernitur; vbi Theca bifida adhæret, vt in icone XXII. lector poteſt conſpicari.

XXII.

Idem

XX. Amellus Belgicus monſtrificus.

XXI. Fructus monſtrificus Cardui fullonij ſatiui.

XXII. Siliquæ fabarum monſtrificæ.

Idem quoq; in Animalibus contingere videtur, quando duo fœtus in aluo materna ob aliquam cauſam conglutinantur, & in vnum tantummodò fœtum coeunt, qui geminatus poſtea in vitales auras egreditur, vt in Capitulo antecedenti enucleauimus.

Huic monſtro aliud ſimile, nimirum fructum gemellum in melopeponibus olim H obſeruauimus; quorum multæ dantur ſpecies, de quibus ſuo loco ſermo habebitur. Vocatur πέπων à verbo græco πέπτω coquo, quoniam niſi calore Solis huiuſmodi fructus coquantur, & ad perfectam maturitatem peruenerint, guſtui minime gratificari poſſunt, ad differentiam aliorum fructuum, qui etiamſi perfectè maturi non ſint, aliquam tamen gratiam palato conciliant.

Peponis etymum.

Pepones autem, & Melopepones figura, & magnitudine diſcrepare videntur: nam qui maiores ſunt, & oblongi Peponis nomen ſortiuntur apud Authores, qui verò figuram mali rotundi referunt melopepones nominantur, nomine ex malo & pepone conflato. Hoc genus Palladius melonis quaſi μη'λωνας ſcilicet pomeos à pomorum, & malorum forma nuncupauit, quod nomen hodie paſſim vſurpatur.

In hoc igitur genere duos Melopepones conglutinatos in lucem damus, vt cernitur in icone XXIII. qui affabrè fœtum gemellum æmulantur. Rurſus in icone XXIIII. Melopepones gibboſi, & prauè à natura conformati oſtenduntur.

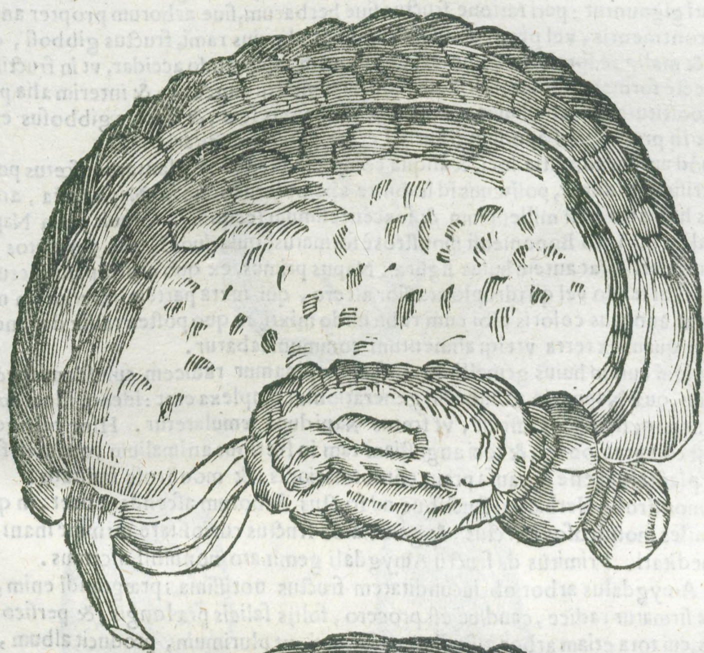
XXIII.
XXIIII.

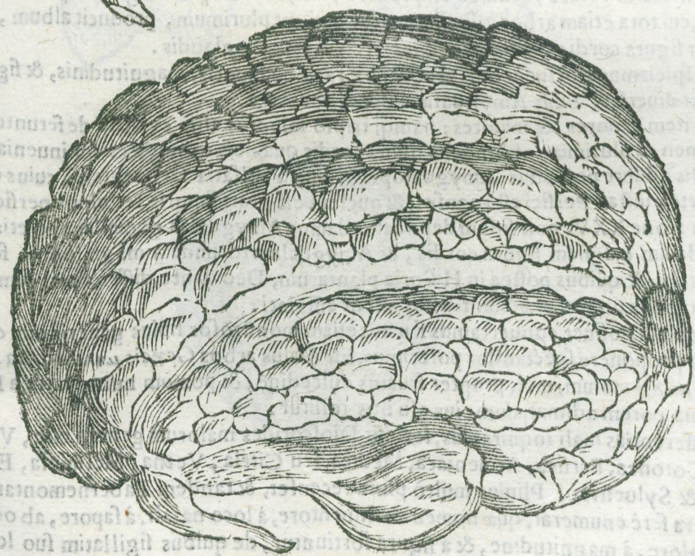
Nam

XXIII. Melopepo gemellus.

XXIIII. Melopepones gibbosi, & malè conformati.

Nam veluti in vtero animalium duo fœtus plurifariam conglutinantur, vt quando disrupta membrana adhęrent, & postmodum tractu temporis cohærent; sic etiã tenella fructuum substantia nimis vicina coalescit, & gemellos fructus producit. Immò si in vtero animantis ob varium situm infantium, varia fit partuum copulatio: assimiliter ob varium fructuum situm diuersa fit eorumdem conglutinatio, vt in fructibus delineatis conspicamur.

Causę monstrosi fructus.

Amplius quemadmodum sæpè in vtero animantium ob angustiam loci, vel propter compressionem à partibus vicinis productam, partus gibbosi, & prauè conformati gignuntur; pari ratione fructus siue herbarum, siue arborum propter angustiam continentis, vel propter compressionem alicuius rami, fructus gibbosi, obliqui, & malignè formati nascuntur: Quamquam, aliquando accidat, vt in fructibus pars rectè formata optimè nutriatur, consequenterq; augeatur, & interim alia pars malè constituta, pauco alimento attracto, minimè crescat, & fructus gibbosus euadat, vt in propositis Peponum figuris Lector poterit meditari. A

Napus monstrosus.

Quòd autem angustia loci, & aliqua compressio tenellos plantarum fœtus possit monstrificos reddere, possumus id stabilire alia obseruatione in Napo facta, anno salutis humanæ post millesimum & sexcentesimum secundo. Creuit enim Napus inter alios in Agro Bononiensi monstrosè formatus, quia duos Napos copulatos repræsentabat. Erat autem huius figuræ. Napus primus, ex quo caulis plantæ erumpebat, erat triplo vel quadruplo crassior altero, qui iuxta partem inferiorem maioris erat annexus coloris albi cum rubicundo mixti, ex quo postea radix dependebat, per quam ex terra vtriq; alimentum communicabatur. B

Causa monstriferi Napi.

Causam autem huius gemelli Napi fuisse opinamur radicem cuiusdam speciei graminis, quæ Napum in primordio generationis complexa erat: ideoq, illum comprimens, atq; stringens effecit, vt fœtus Napi duos æmularetur. Hinc colligendum est compressionem, & loci angustiam tam in fœtibus animalium, quàm in fructibus plantarum esse in causa prauę conformationis, & monstrosę fęditatis.

Ex monstrosis Herbarum fructibus ad fructus Arborum ascendere licet, in quibus similes monstrosos effectus, & geminatos fructus curiositate minime inani sumus meditati. Primitùs de fructu Amygdali geminato nonnihil dicemus.

Amygdali descriptio. Differentia

Est Amygdalus arbor ob iucunditatem fructus notissima; prægrandi enim, & robusta firmatur radice, caudice est procero, folijs salicis prælongis, & persico similibus, cui tota etiam arbor assimilatur; florem, vt plurimum, producit album, & fructum figura cordis duplici putamine tectum instar iuglandis. C

Si respiciamus fructuum differentias; hæ ratione saporis, magnitudinis, & figuræ erunt diuersæ. Sunt Amygdalæ dulces, & amaræ.

Sunt item maiores, & minores: namq; triplo minores alijs ex Asia deferuntur: sunt tamen vt plurimum oblongę, & figura cordis quamuis rotundæ etiam inueniantur. His addere possumus Amygdalopersicum in Alsatia frequentem, cuius osseus cortex instar Persici est rugosus, & nucleus est grati saporis redolens persicũ. Itaq; in icone XXV. non solum delineatas damus Amygdalas gemellas, sed etiam Amygdalam magnam figura cordis, & Amygdalam rotundam magnitudine ferè mali persici, de quibus postea in Historia plantarum, Deo dante, differemus: cum in eadem tabella omnes prædicti fructus essent effigiati.

XXV.

Poma monstrosa

Ad mala si nosmet conuertamus fructus etiam monstrosos huius generis iam obseruatos proponere spectandos poterimus. Est Malus arbos Græcis μηλέα dicta, & fructus μῆλον malum, mel, propter fructus dulcedinẽ, & pomum nuncupatur a Latinis, quia potum adimat, dum eius esu sitis tollitur. D

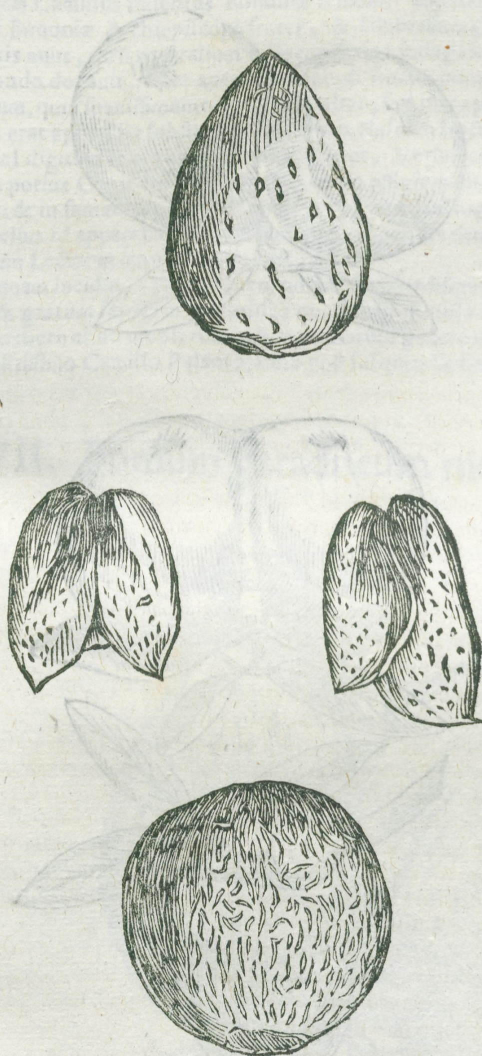
L.1. de mat. med. c. 131. L. 15. hist. nat. cap. 14.

Si differentias mali inquiramus, scripsit Dioscorides malorum genera esse, Vulgaria, Cotonea, Persica, Armeniaca, Medica, seu Citria, Verna, Melimela, Epirotica, & Syluestria. Plinius multò plura recenset, & tandem Tabernemontanus innumera ferè enumerat, quæ nomen ab Inuentore, à loco natali, à sapore, ab odore, à colore, à magnitudine, & à figura sortiuntur, de quibus sigillatim suo loco agetur.

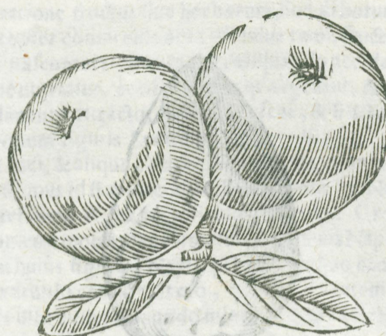
Inter malorum satiuorum genera, quædam rotunda epirotica numerantur, hodie Italis *Mele rose*, fortè à colore roseo. Hæc mala Primùm in Epiro prouenisse Græci testificantur, dum illa Epirotica indigitant.

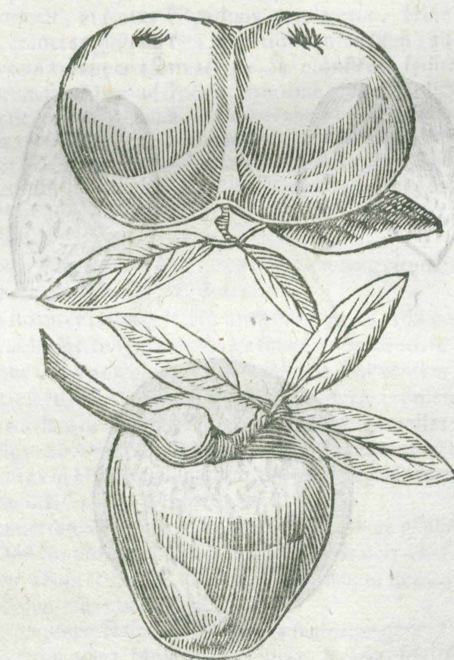
In

XXV. Amygdalæ geminatæ monstrificæ.

XXVI. Mala Epirotica geminata, cum pomo paradiſeo monſtrifico.

In hac igitur specie duo mala gemella ex vbertate materiæ prouenerunt, licèt non omniquaq; copulata, sed tantummodo iuxta pediculum. Item alia duo Mala epirotica, seu rosea conglutinata vidimus, quæ, licet essent geminata, vnicum tamen pomum repræsentabant, & gemella erant ratione duorum pediculorum apparentium, ex quibus pendebant, qui fuerunt rudimenta, & signa florum, quibus defluentibus, fructus, seu poma procreantur, vt in icone XXVI. ostenditur.

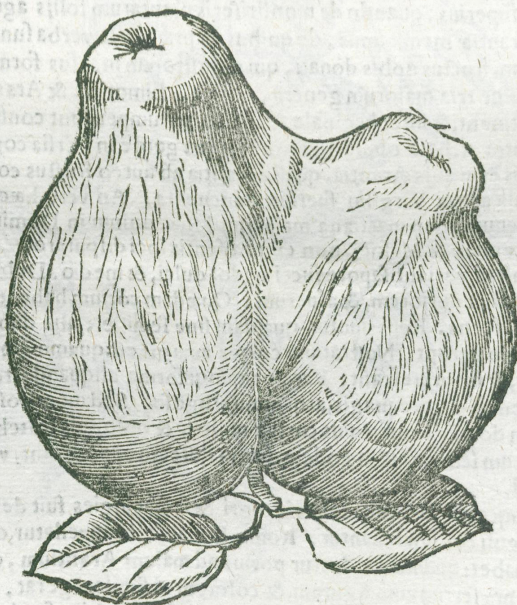
XXVI.

Vbi proponitur quoq; spectandum pomum paradiseum monstriferum, quod anno Salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo tertio, mense Nouembris, Illustrissimus Camillus Paleotus Bononiæ senator Eminentissimi Cardinalis Paleoti primi Bononiæ Archiepiscopi frater, & Illustrissimi Camilli Paleoti hodierni Senatoris auus, rerū naturalium diligentissimus indagator clarissimo viro Vlyssi Aldrouando donauit. Erat autem huiusmodi fructus pomum paradiseum Vulgò nuncupatum, quia suauissimum odorem spirabat, sed iuxta pediculum eiusdem pomi adnata erat appendix substantię, & coloris eiusdem fructus, quæ rostrum alicuius auis, vel digitum cum vnguiculo æmulabatur. Verùm, vt veritatem fateamur, mentulam potius Canis vnà cum scroto, quam effigiem alterius rei repræsentare videbatur; & in summitate talis mentulæ cuspis quædam nigra, & acuta cernebatur, sed melius id apparebat, quando hæc pomi appendix deorsum vertebatur, quemadmodum Lector in icone poterit meditari.

Appendix pomi quid referret.

Posteaquam incidimus in sermonem pomorum paradiseorum, quæ, ob iucundum odorem, & gratum saporem, paradisea quasi cælitùs missa nuncupantur; non erit ab re describere aliud monstrum in hoc pomorum genere olim obseruatum a prædicto Illustrissimo Camillo Paleoto, anno post sesquimillesimū nonagesimo quarto.

XXVII. Pomum paradiseum monstrificum.

Hoc nuncupari poteſt Diorchites, quia ſit pomum gemellum figura ferè duorum teſtium, quorum vnus altero ſit longior, Pomum maius erat figuræ colochintidis pyriformis, alterum verò formam teſtis rotundioris imitabatur. Pediculus poſtea fructus vtriq; erat communis, ſed maiori pomo magis annexus. In vtroq; color flaueſcens ad aliquem ruborem vergebat.

XXVII. In ſuprema parte vtriuſq; fructus, cui flos hęrere ſolet, vmbilicus conſpiciebatur, & propè vmbilicum minoris, erat rima quædam pudendi muliebris æmula, quaſi Natura alium vmbilicum ibi procreare voluerit, vt in icone XXVII. videri poteſt. A

Natura igitur in plantis ſæpè numero aberrans à ſcopo, monſtra producit, ſicuti ſæpè vidimus, & præſertim in pomis: hoc enim anno obſeruauimus pomũ quod cucurbitam vinariam æmulari videbatur. Quandoquidem habebat figuram vaſculi rotundioris cum collo adhærente parti ſuperiori, quaſi paruum caput pomo inſideret. Hinc colligimus quòd Natura duo poma procreare voluit, ſed ex inopia materię, pomum magnum, & perfectum primò genuit, deinde aliud admodum paruum quemadmodum, etiam in multis alijs fructibus accidere ſolet.

Pyrorum differentia. Malis Pyri ſunt affines, quæ, & ipſæ monſtroſis fructibus non carent. Pyrus eſt arbor notiſſima, cum paſſim in Europa creſcat, ita nuncupata, quia eius fructus pyramidem referant. Differentiæ ſunt plurimæ ratione magnitudinis, figuræ, ſaporis, odoris, coloris, & temporis; itaut Cordus in ſua Hiſtoria, quinquaginta genera Pyrorum recenſuerit, quæ in Viridarijs, agris, & alijs locis cultis creſcunt. B

XXVIII. Syluestria dicuntur, quæ in locis incultis, & nemoribus ſponte oriuntur. In horum Syluestrium genere olim Pyrum obſeruauimus admirandam, & monſtrificam, cuius ramum damus ſpectandum in icone XXVIII. Erat hæc arbos ſpinis horrida, *Pyri ſylueſtres quales fructus ferant.* quibus Pyri ſylueſtres ſcatere ſolent, & pyra magnitudine, figura, & colore diuerſa procreauerat: quamuis poſtea eſſent inſipida, & guſtui ingrata, veluti fructus ſylueſtres huius generis eſſe ſolent. Quare hæc arbos inter τελεσφόρα δένδρα non poterat connumerari, quoniam Arbores huius generis fructus æquales, vniformes & tempeſtiuos ferunt.

Paulò ſuperius, quando de monſtriferis plantarum folijs agebamus, mali medicæ, & Aurantiæ meminimus, de quibus in præſentia verba ſunt facienda, occaſione cuiuſdam fructus nobis donati, qui monſtroſam prorſus formam præ ſe ferebat. C

Sunt igitur tria malorum genera, Citria, Limonia, & Arantia, quæ ad vnum genus pertinent, & inter hęc mala Aurantia parumper ſunt conſideranda, quæ fortè ab Arantio Achaiæ oppido, vel ab Aranea gente in Perſia cognominata fuerunt; *L. 2 de cõp. med. ſec. loc. cap. 1.* niſi velimus cum alijs Arantia, quaſi aurantia ab aureo fructus colore cognominare: idcirco mala aurea Virgilio fuerunt nuncupata. An verò hæc ſint Ceſtiana mala apud Galenum, & an martiana mala apud Suetonium in Domitiano, & an Citrangula Auicennæ, & Meſuei, non eſt præſentis loci diſputare.

Differentię Mali Araney. Hæc poſtea variant ſapore ſucci acido, dulci, & medio. Dulcia corticem habent glabrum, acida duriorem, & aſperum. Quædam corium habent magis viride, alia magis flaueſcens. Reperiuntur quædam ſine ſemine, alia duo ſeminum genera in eodem pomo gerunt. Noſtratium cortex amarus eſt; quamuis in aliquibus locis corticę dulci, & ſuaui creſcant. Variant quoq; forma aliquando rotunda, aliquando D longa, necnon cortice magis, atq; minus rugoſo. Sed monſtroſum fuit illud pomũ

XXVIIII. nobis olim dono datum, cuius cortex multis, & oblongis ſcatebat tuberculis, & ſex trianguli cum ſeminibus in eodem pomo diſſecto apparebant, vt conſtat in icone XXVIIII.

Malum limonium dulce. Ibi quoq; mali Limonij dulcis integri & ſecti effigies fuit delineata, in qua nouem trianguli conſpiciebantur. Romæ Limoncello appellatur, ob appendices, quas in folijs habet; quamuis videatur potius ad malum Arantium, quàm ad Limonium ſpectare, præſertim cum figuram, & colorem ei ſimilem gerat. Diſſectum hoc pomum nouem exhibebat triangula, in quorum ſingulis bina ſemina concludebantur. Sed magna admiratione dignum, eſt, quòd nulla conſtat carne ſed tantùm exteriori cortice ſubtiliſſimo, & interiori parte ſucculenta: ideoq; ratione partium internarum neq; Malo Limonio, neq; Aurantio affine eſſe videtur; præterquamquod illa pars,

XXVIII. Pyrus syluestris monstrosa.

XXVIIII. Malum Arantium monſtrificum cum malo Limonio dulci integro, & ſecto.

pars, cui pediculus annectitur, instar turbinis acuminata est, vt in effigie proposita cernitur: Sed hæc de hoc fructu obiter dicta sint, cum in eadem tabella vna cum monstrifico fuerit delineatus.

Cæteris addimus tanquam fructuum monstriferorum coronidem fructum Cerri. Est enim Cerrus apud Botanicos quintum genus quercus, Aegylops Idæorum, & Dodonei, Aspris Macedonum,& Latinorum, Cerrus apud Clusium; Plinio tamen, & Lobellio in Iconibus Cerris cognominatur, vbi duæ species maioris, & minoris glandis delineantur.

Cerri species.

E Arbor est Italiæ magna ex parte ignota, teste Plinio, cum in aliquibus solum Hetruriæ locis crescat,& passim in syluosis locis Græciæ nascatur, procera est, caudice recto, excelso,& robusto per longitudinem ad quælibet ædificia sustentanda. Folio est crasso amplis incisuris laciniato, & folijs quernis non multum absimili. Non est arbor sterilis, vt non nulli perperam scripserunt, sed glandifera, Glans est quodammodo rotunda, & calyce echinato munita, & adeo amari gustus, vt nullum animal, præter sues, illam attingant. Modò materia quandoq; hujus fructus necnon materia calycis, & folij quodammodo confusa ad procreationem fructus concurrens glandem monstrosam generauit, qualis in icone XXX. delineata monstratur.

Glans cerri qualis.

XXX.

XXX. Cerri fructus monstrificus.

DE

DE MONSTRIS COELESTIBVS Cap. XIII.

IVXTA ordinem in principio huius Hiſtoriæ conſtitutum noſtra intereſt mentem dirigere ad illa, quæ in ſupernis mundi partibus, præter conſuetam Naturæ legem, generantur; quæ poſtea, ratione loci, monſtra cæleſtia nuncupantur, quoniam Cœlum hoc in loco in lata ſignificatione accipitur. Idcirco notandum eſt ſuperiorem quemdam mundum, ſeu Naturam inueniri, ex pluribus ſphæris conſtantem, quæ circulo tantùm mouentur, & huic proxima eſſe elementa, ex quibus hic inferior mundus, & ſublunaris integratur, nimirum ignem, aerem, aquam & terram, quorum ſedes, & loca ita inter ſe ſe ſunt diſpoſita, vt poſt cœleſtem naturam ignis ſuccedat, poſt hunc Aer, deinde illum Aqua, & hanc Terra ſequatur.

Ordo in ſublunaribus.

A

Itaq; ex his quatuor elementis mundum hunc inferiorem conſtituentibus, quidã aliquando effectus meteorologici dimanant; qui, quoniam non frequenter fiunt, monſtra, & quia genita ſunt in ſublimi, cœleſtia indigitantur: quamuis poſtea hoc nomen aliquod etiam nouum, & non amplius circa ſydera obſeruatum amplectatur.

B

Anaxagora opinio.

Conſultò ſuperſedebimus dubitationi, circa corpora inter Cœlum, & Terram comprehenſa, cui Anaxagoras anſam præbuit, dum, poſt ſupremum illud Cœlum, quod naturæ igneæ eſſe credidit, cœtera ad terram vſq; corpora Aerẽ tantummodo eſſe exiſtimauit: quandoquidem non eſt præſentis loci de hoc diſputare, cum alibi à Philoſophis hęc dubitatio fuerit ſoluta. Nos enim in præſentia quodammodo induere debemus habitum illius Philoſophi, quem Veteres meteorologicum cognominarunt, cuius partes ſunt contemplari illa, quæ in ſublimiori mundi ſublunaris loco procreantur; cuiuſmodi ſunt pluuiæ, rores, pruinæ, niues, & grandines: ſed hæc, quoniam per interualla quodam veluti circulo reuertuntur, monſtri nomine non donantur, conſequenterq; ad noſtrum negocium non pertinent. Quamobrẽ altius aſcendemus ad paſſiones ignitas, nempe ad Cometas, Sydera volantia, Columnas igneas, faces, & Pyramides accenſas, nec non alia ſimulacra animantium in aere, & nubibus apparentium, quæ quoniam non ita frequenter fiunt, monſtra, & oſtenta nuncupantur.

Qualia appareant in aere.

C

MONSTROSA ANIMANTIVM SIMVLACRA IN SVBLIMIORI ſede conſpecta.

D

NONNVLLA tantùm hoc in loco hominum ſimulacra memorabuntur cum multa alia huius generis in Rubrica Præſagiorum primi capitis huius libri relata, & delineata fuerint. Itaq; admirabiles viſu fuerunt multorum præliantium acies militum in Aere ab Incolis multorum locorũ Heluetiæ, anno poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo quarto conſpectæ; ſicut in Annalibus Baſilienſibus memoriæ proditum eſt: quo anno Heluetij aduerſus Ducem Mediolani innumeras peditum, equitumquè copias eduxerunt, & Nouembri menſe ad Teſinum flumen victoriam reportarunt.

Pariter

Pariter per annorum seriem progredientes, inueniemus quòd anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo nono, Lucernæ Heluetiorum, Maio mense, Draco igneus immanis formæ, nimirum crassitudine Vituli, & longitudine octo cubitorum, maxima omnium Incolarum admiratione, volare visus est; & mense subsequenti Maximilianus Rex Romanorum numeroso stipatus exercitu in Heluetiam irrupit, & Engadinum ferro, flammisq; deuastauit. Rursus anno post sesquimillesimum trigesimo quinto, in Lusatia non procul ab oppido Ruben, quinctili mense, hominum duo exercitus à meridie ad Septentrionem fuerunt conspecti, qui plenissimis cohortibus, & centuriatis militibus tota acie manum conserere videbantur. Item anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Germaniç Incolæ acies armatas, gladios, & funera passim in aere conspicati sunt.

Draco volans.

E

Exercitus in aere visus.

Similiter anno salutis humanæ post sesquimillesimum quadragesimo quinto, mense quinctili, hæc visa sunt in aere simulacra ab Incolis Silesię. Vrso instructam aciem ad Orientē ducenti, Leo copijs militum stipatus fiebat obuius, & consertis manibus sanguis ab inflictis vulneribus manabat, & cadauera cadebant: inter præliandum Aquila ex eminenti saltu ad copias Leonis volare visa est. Post pugnam Leo inter suas cohortes refulsit, Vrso nullibi conspecto. Immo eodem anno apud Polonos tres cruces punicei coloris in Cœlo apparuerunt, inter quas miles cataphractus ense igneo aduersus oppositum sibi exercitum præliatus est, qui deinde victor ab horrifico Dracone fuit deuoratus. Paulò post ingens Chasma per horæ spatium apparuit, demum tres Irides, quibus perpulchra Angeli alati species omnibus conspicua supersedebat, donec vnà cum nubibus omnia paulatim euanuerint.

Cruces tres in cęlo visę.

F

Anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo septimo apud Heluetios in aere duo exercitus, & duo Leones inter se acriter dimicantes visi fuerunt, quorum alter caput alterius mordicus euulsit. Eodem anno Calendis Octobris in Saxonia, oriente Sole, visus est in Cœlo tumulus panno nigro tectus, cruce rufi coloris superposita, quem præcedebant, & subsequebantur multi homines pullatis vestibus induti cum, tubis tantum clangorem edentibus, vt ab Incolis facilè audiretur Item eodem anno in Italia non procul ab Vrbe, mense Decembris, Crux rubicundi coloris sereno Cœlo visa est, vbi etiam Aquila vibrās alas triduo conspiciebatur.

Crux cum aquila.

G

Rursus in Saxonia, subsequenti anno, nimirum post sesquimillesimum quadragesimo octauo, Quendelburgi, conspecti sunt in aere duo exercitus acriter pugnantes, & anno succedenti post sesquimillesimum quadragesimo nono, nonnulli viri Brunschuicenses fide digni iter facientes, teste Licosthene, Lunam obseruàrunt illo coronatam circulo, qui Græcis ἅλως vocatur: immò igneum quoque conspexerunt Leonem, & Aquilam sibi pectus fodientem, vt in icone I. apparet.

I.

Eodem anno in oppido Vortlandiæ obseruarunt Incolæ in aere simulacrum illius viri germanis vestimentis induti, de quo superius in Rubrica Præsagiorum primi capitis sermonem habuimus

Sequenti anno post sesquimillesimum quinquagesimo, intra Norimbergam Fichtuuangit, & Anoltzbachium, initio mensis Sextilis, die sereno, multi sunt intuiti Solem vario colore deturpatum, cum simulacro Aquilæ varijs coloribus effigiatæ, passis alis, & pedibus carentis infra arcus erat cælestis, & iuxta illum eques, qui altera manu equum, & altera canem venaticum ducere videbatur, cuius monstrosi simulacri iconem Lector videat in primo capite huius Historię.

Vide Iconē in primo capite.

H

Eodem anno, in Saxonia ad Trebinum, Iunio mense; non procul ab Vuittenberga celeberrimo omnium disciplinarum Emporio, multa simulacra in Cœlo comparuerunt, inter quæ perpulchra Cerui species visa est, pugnantibus hincinde varijs militum aciebus, quorum sanguis instar pluuiæ stillare videbatur, & in icone II. ostenditur.

II.

Rursus anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo tertio, Herbeslebij in Pago Thuringiæ, authore Licosthene, quinctili mense, gemini serpentes in Cœlo mordicus se se comprehendere visi sunt, caudis implicatis, in quarum medio crux ignea refulgebat, vt in icone III. cernitur.

III.

Eodem anno in quodam vico Thymigræ, viri proceri effigies inter nubes apparuit

I. Simulacra ignea Leonis , & Aquilæ pectus sibi fodientis .

II. Cerui, & pugnantium simulacra in Aere.

III. Serpentum mutuo ſe mordentium ſimulacrum.

E ruit cuius de membris paulatim ſanguis manabat. Anno ſuccedenti poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, Iunio menſe, vt ſcribit Licoſthenes, in Pago Blech quinq; milliaribus à Norimberga diſtante, virgã ſanguineã Solem deturpaſſe perhibetur, cum turmis equitum, quæ mutuo ſe bello aggrediebantur, vexillis cæruleis præcedentibus.

Viri cataphracti in aere viſi.

Iterum eodem anno, vt Friſtchius in Meteo rologicis retulit in Palatinatu Rheni ſuperiore ad ſyluam Bohemicam, duo viri cataphracti in aere comparuerunt, quorum ſtatura minor ab altero in certamine ſuperatus ad alterius pedes concidit; cui Victor gladio igneo vindictam maiorem minitari videbatur, donec vterq; euanuerit. Similiter prope Stolpen in Auſtrali Cœli plaga, pugnantium, atq; magno clamore concurrentium acies in Cœlo fuerunt conſpectæ: deinde, peracto prelio, ingens flammarum globus ab aere erumpens in terram cadere viſus eſt. Demum anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, menſe Decembri, non procul ab Auguſta Vendelicorum, Leonis, & Vrſi pugnam incolæ regionis in aere conſpexe-F runt.

Armorum fragor auditus.

Præterquamquod varijs temporibus Fragor armorum in aere auditus eſt. Immò nuper, ſcilicet anno poſt milleſimum, & ſexcenteſimum vigeſimo primo per litteras intelleximus, quòd in Gallia, nimirum in ciuitate Auguſtarum Aquarum Aquitaniæ, non ſolum armorum ſtrepitus in aere auditus eſt, ſed etiam inſtructæ militum acies quaſi bello aliquem aggreſſuræ per ſpatium horarum trium conſpectæ ſunt.

MONSTROSA RERVM INANIMATARVM IGNITARVM, ET pręcipue cometarum varietas.

G

VT humanus intellectus ad ſimulacrorum huius generis cognitionem pronus, & idoneus reddatur, animaduertere oportet, iuxta mentem Philoſophorum, & potiſſimum Ariſtotelis, in libris meteororum, ex his terreſtribus, & aqueis corporibus duplicem halitũ virtute Solis in ſublime continuò vehi, quorum alteri nomen vaporis, quia ab humectis terræ partibus prodeat, alteri nomen exhalationis Philoſophi aſſignarunt, quia tenuior ſit, & ab aridioribus terræ partibus emergat.

Horum igitur halituum prior tanquam grauior, & humidior locum in aere maximè infimum, & terræ proximum occupat, alter verò, quia calidioris, & ſiccioris eſt ſubſtantiæ, ſedem ſublimiorem, & tertiam aeris regionem petit. Namq; quod inter corpora calidius, & ſiccius eſt, ignem appellamus in primo ſub ſphæris cœleſtibus loco conſiſtentem. Quod verò humiditatem calori coniunctam poſſidet, & hac H de cauſa eſt ponderoſius inſtar vaporis, nõ poteſt ad altiores euolare ſedes, ſed paulò infra ignem reſidet, & aereum elementum nuncupatur.

Hypocauma quid.

Pars vero illa ſuperior appellatione ignis donatur, quia celerrimè exuri, & in ignem tranſmutari poſſit; ideoq; cum noſtra exhalatione maximam conuenientiam habere videtur: quamobrem hanc Philoſophi, & præcipue Ariſtoteles in Meteoris ὑπόκαυμα, quaſi ſuccẽſibile à verbo ὑποκαίω ſuccendo, indigitarunt: vnde hæc materia aprimè diſpoſita, ob leuem motum quemlibet, confeſtim exuritur, & in flammam vertitur: quemadmodum contingere ſolet in face nuper extincta, quæ ſi illico rotetur, flammam denuò concipere ſolet.

His igitur ſic conſtitutis, nimirum ſuppoſita re vſtibili, ſeu hypocaumate, & motu corporum cœleſtium, poterimus aſſeuerare, quòd ille calidior ſpiritus à partibus ſiccioribus terræ ſublimatus, & ad deſtinatum locum aſcendens celeri incaleſcat motu, & tandem inflammationem, & ignem concipiat.

Cæterùm quando prædicta hypocaumata circulari motu accenduntur, multæ

I. Hastæ, Trabis, caprarum salientium, & Aræ simulacra ignea.

E rerum varietates, & diuersa simulacra in aere apparent; de quibus postea Lucanus cecinit hunc in modum.

Ignota obscura viderunt sydera noctes,
Ardentemq; polum flammis, Cæloq; volantes,
Obliquas per inane faces, crinemq; timendi
Syderis, & terris mutantem regna Cometen.

Lib. 1. Pharsal.

Quamuis multò plura huius generis simulacra interdum obseruentur. Sępè enim accidit: vt id, quod flammam in subl[i]mi ae[r]is sede concipit, æqualem longitudinē, & latitudinem sortiatur, & tunc impressio hęc imag[i]nem flammarum stipulæ in campis accensæ imitatur. Sin æmuletur camin[i l]uculenti flammam, tunc Authores hanc impressionem Aram cognominarunt, quoniam similis ardor in Antiquorum aris cum sacrificijs accensis conspiceretur. Quando maior est longitudo, quam latitudo exhalationis, hæc accensæ trabis formam exhibet. Immò, quando in longum protensa est cum gracilitate, hastæ ardentis habet figuram. At quando accen- F siones, & scintillationes non sunt simul iunctæ, neq; iuxta rectam lineam positæ, immò dispersę, & dissipatæ, itaut prima pars exhalationis sit accensa, deinde aliæ portiones successiuè, prioribus extinctis, sed non per rectitudinem accendantur modico spatio inter se dissitæ; tunc temporis saltantium Caprarum vestigia imitari videntur.

Impressionum ignearum varietas.

Tandem si per rectam lineam exhalatio, consequenterq; inflammatio non procedat, sed huc, atq; illuc volitet, tunc stellam cadentem, aut volitantem præ se fert: cum, vno sydere veluti extincto, ad sequentem exhalationis particulam inflammatio properare videatur. Horum nonnullorum effigies in sequenti icone I. monstrantur; vbi Aræ, Trabis, Hastæ, & Caprarum saltantium figuræ apparent.

I.

Cum stellarum volantium, & prædictarum impressionum ignitarum, necnō Cometarum materia, substantia, & natura sint consimiles; iuri consentaneum esse videtur, vt de Cometis, tanquam de monstrosis Cœli simulacris sermonem habeamus. Sunt autem Cometæ calidioris, & siccioris naturæ: quandoquidem locum, G & regionem, quam suo splendore illustrare incipiunt, ibi calidiorem, & sicciorem aerem fieri præsignificant.

Philosophi igitur rerum naturalium scrutatores ad insinuandam Cometarum procreationem, iuxta mentem Aristotelis, probabilibus rationibus incedunt. Primò supponunt tria, quæ antea tanquam huius doctrinæ meteorologicæ fundamenta fuerunt exarata. Primum est sub corporibus cœlestibus esse exhalationem, quā vel hypocauma, vel ignem appellare consueuerunt. Secundum est hanc substantiam, & aerem illi copulatum circulari motu agitari, & demum propter hunc motum hanc exhalationem accendi consueuisse, non tamen totam, sed illam portionem tantummodo, quæ ad ignem suscipiendum erat idonea mox cæteras inflammari partes; vnde postea tot impressionum ignitarum differentiæ originem ducere solēt.

Causæ ignitarum impressionum.

His ad mentem reuocatis, verum Cometarum ortum ad igneam vim Cœli, aut alicuius syderis referunt, iuxta quorum motum exhalationes illæ feruntur. Deinceps Cometas ad exhalationem, tanquam ad causam materialem reducunt, quæ in H dies ex partibus terræ siccioribus in subliniorem locum indesinēter ascendit; itaut, absumpta priori exhalatione, recens, atq; noua veteri prestò sit: propterea cum id aliquandiu perseueret, non erit aliud Cometa, quàm exhalatio successiuo modo accensa, & inflammata.

Verùm si huiusmodi exhalatio accensa aliquam stellam instar crinium, & cincinnorum ambiat merito poterimus hanc exhalationem Cometam, nempe stellam comatam appellare; præterea quando exhalatio, iuxta sydus, in modum barbæ fuerit accommodata, Pogoniam poterimus nuncupare. Est enim apud Græcos κομήτης crinitus, & comatus immò hoc vocabulum absolutè sumitur ab Aristotele pro ἀσὴρ κομήτης stella comans crinita, & cincinnata. Cum autem πωγωνίας exponatur barbatus, non est mirum si aliquando cometæ πωγωνίαι ἀςέρες nuncupentur. Ptolemeus autem Cometas τὰ φθαρτικὰ ἄςρα nempe corruptibiles, & elementares stellas vocitauit.

Cometa etymum.

Stella corruptibilis qua.

Multi Authores, & potissimum Plinius nouem cometarum differentias constitu-

Lib. 2. Hist. nat. cap. 22

II. Nouem Cometarum differentiæ.

1. Cometa clypeiformis.

2. Crinitus.

3. Cornutus.

4. Barbatus.

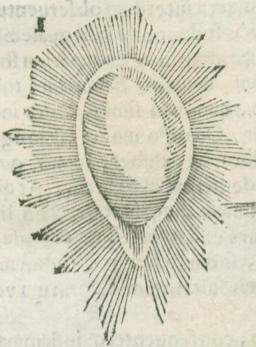
5. Iaculiformis.

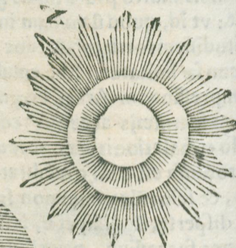
6. Enſiformis.

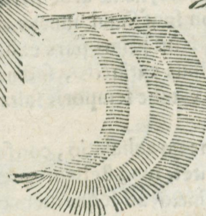
7. Solaris.

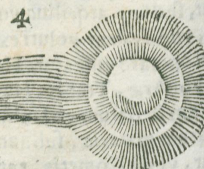
8. Equinus.

9. Lampadiformis.

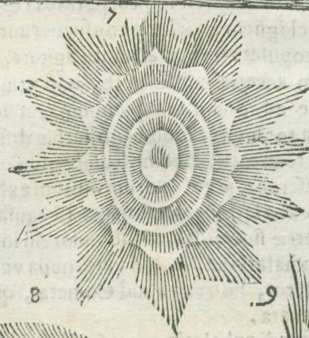

E unt. Primus Cometa in icone propoſitus vocatur διοκεὺς, quia figurã Diſci, vel clypei referat. Secundus κομήτης, nempe comatus, ſeu crinitus, huicq; vocabulum hoc per excellentiam competit, quoniam vt plurimum Cometæ hac forma indutæ compareant. Tertius κεραττίας, nempe cornutus. Quartus dicitur πωγωνίας barbatus. Quintus ἀκοντίας, iaculi formam habens. Sextus ξιφίας enſiformis. Septimus πιθίτης effigiem dolij repræſentans, quem cometam poſtea nonnulli ſolarem, vel Roſam nuncupant. Octauus ἱππεὺς, quæ vox vt plurimum equitem apud Græcos denotat, nihilominus à Plinio trahitur ad hunc cometam, quaſi equinum dixerit. Nonus, & poſtremus appellatur λαμπαδίας, quia effigiem accenſæ facis repræſentet. Hæ autem cometarum ſpecies in icone. II. delineantur.

Cometarũ nouem differentia.

II.

Verùm Authores Arabes Cometis varia nomina ab eorum effigie, tum à viribus aſſignarunt, quæ in campum afferre minimè neceſſarium eſſe iudicauimus, quoniam in delineatis figuris non tanta obſeruatur diſcrepantia, quin varij cometæ ad vnum genus reduci, & pertinere poſſint, veluti ſunt Cometæ clypeiformes, & F Solares. Præterquamquòd aliæ quoq; Cometarum differentiæ à figuris petitæ recenſeri poſſunt; ſunt enim Cometæ, qui formam Tubæ, vel Pectinis referant, ſunt quadranguli, necnon duobus, vel tribus cornibus decorati. Quamuis poſtea Cornelius Gemma, quoad fictionem figurarum, valdè dubitet, num vnquam Cometæ ſimilibus induti formis apparuerint, & potiſſimum quales ab Arabibus memorãtur: cum nulla Veterum monimenta perſonent alios orbi illuxiſſe Cometas, quàm illos; qui iaculi gladij, aut pyramidis effigiem repræſentauerint. Cornuti ſemel tantùm meminerunt.

Alia differentia cometarum.

Cæterùm ſi alia Cometarum imago apud ipſos nominata, & deſcripta, præter memoratas, reperitur, ambigendum eſt, num Veteres reliqua ignita meteora cum legitimis, & genuinis Cometis confuderint. Rectius igitur, & ſatius præſtitit Ariſtoteles, qui omnes figurarum varietates, in recenſendis Cometis, ad duo tantùm genera redegit, nimirum, ad κομήτην, καὶ πωγωνίαν: cum eorum coma in longitudinem, vel in latitudinem proferatur. Quapropter hodiernum vulgus Cometas co- G matos, barbatos, & caudatos appellat: quamquam alij in figuram acutam, alij in latam proprium iubar portendere videantur.

Ariſt. opinio circa differentias.

Vt autem Hiſtoriæ noſtræ nihil deſit, in icone III. alias Cometarum differentias, ratione figuræ, exhibere ſpectandas decreuimus: vbi prima ſpecies vocatur κεραττίας altera, nempe cornuta, quamuis aliquo modo figuram tubę prę ſe ferre videatur. Secunda dicitur ξιφίας altera, Tertia eſt ξιφίας tertia; quarta τετράγωνια, nempe quadrata: quinta, & ſeptima nuncupatur ἱππίτευς varia, nimirum, quia vario modo equum referat. Niſi velimus cum Alberto Magno differentias Cometarum quinq; ſtatuere, non ratione numeri ſtellarum errantium, ſcilicet Mercurij Veneris, Iouis, Martis, & Saturni, ſed iuxta quinq; differentias vaporis materialis; omnis enim vapor Cometæ, licet ſit in genere craſſus, & ſibi cohærens; nihilominus ſecundùm exigentiam materiæ, poteſt eſſe craſſus, tenuis, aut medius per æquidiſtantiam inter craſſum, & tenue: vnde tria media reſultabunt, conſequenterq; erunt tantùm quinq; differentiæ Cometarum, ratione materiæ.

III.

Cometarũ differentia ex Alberto.

H Nolumus pretermittere duas Cometarum figuras, quas Cornelius Gemma propoſuit ſpectandas, & à ſydere, vel à colore ſaturnios Cometas nuncupauit, quorũ alter fulſit anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo octauo, die decima ſeptima Auguſti, in occaſu Solis, circa duodecimum gradum Virginis, diſtabatque à cauda maioris Vrſæ, per ſpatium octo graduum ſupra viginti. Stabat in Occaſu mæſta, & lugubri facie, nimirum naturæ ſaturninæ, & caudam verſus orientalem plagam porrigebat, ſed diu non fuit conſpectus, nam, pluuia ſuperueniente, ante diem ſeptimam euanuit.

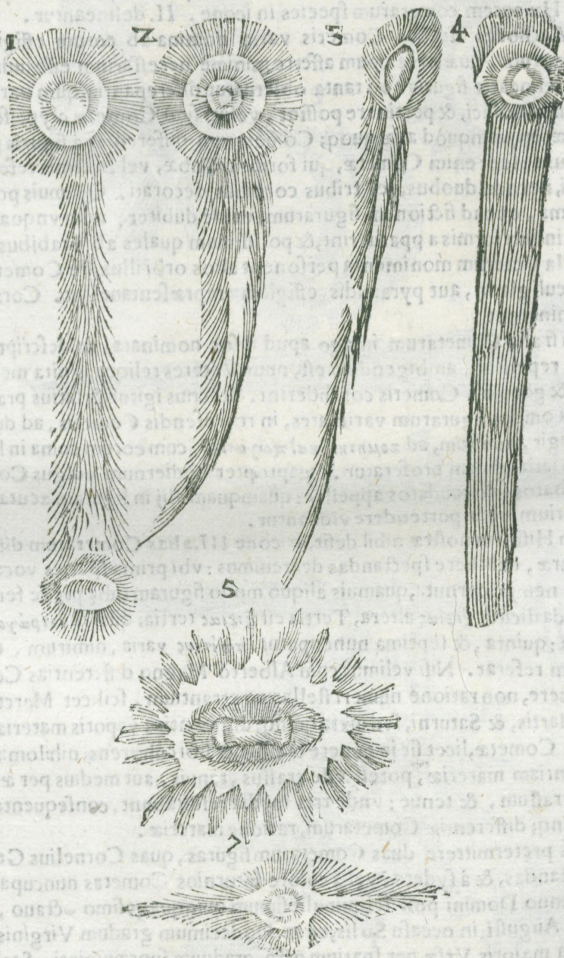
Cometa Saturnius qualis.

Meminit pariter idem Gemma alterius Cometæ naturæ ſaturnię, qui effulſit anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo nono, circa initium Nouembris, cauda admodum longa verſus ſubſolanum extenſa, qui circa diem vigeſimũ eiuſdem menſis paulò altior fuit conſpectus, ſed paulò poſt impetu Ventorum inualeſcente, & imbre continuo diſſolutus eſt. Horum imagines in icone IIII. ſpectantur.

Cometa Saturnius alter.

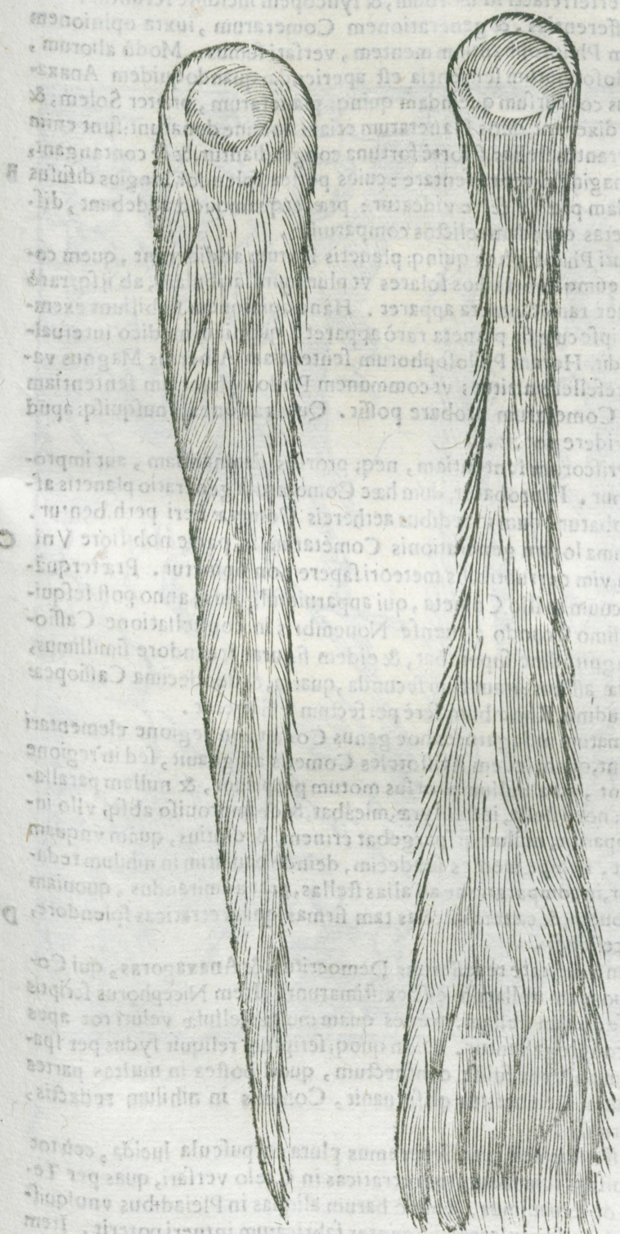
IIII.

III. Aliæ Cometarum differentiæ.

1. Ceratodes altera
2. Enſiformis altera
3. Enſiformis tertia
4. Quadrata
5. Et 7. Equina Varia.

IIII. Cometarum naturæ saturniæ duo differentiæ.

Cæterùm nullum Cometæ genus fuit tanti horroris,& tantæ admirationis, quàm illud,quod apparuit anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo septimo, die vndecima Decembris, circa occasum Solis, vt multi Authores, & præcipue, Licosthenes annotarunt, in Ditione Palatinatus. Erat hoc Cometæ genus ratione propriæ figuræ ensiformæ, & cruentum, sed ratione circumstantium imaginum horribile; etenim nube terribili, stellis, hastis, gladijs, & capitibus humanis hinc inde cingebatur, vt Lector in icone V. meditari potest. Hinc multi hoc solo spectaculo attoniti, & perterrefacti in morbum, & syncopem incidisse feruntur.

Cometa horribilis. V.

Hactenus circa differentias, & generationem Cometarum, iuxta opinionem Aristotelis, & aliorum Philosophantium mentem, versati sumus. Modò aliorum, nempe Veterum Philosophorum sententia est aperienda: quandoquidem Anaxagoras, & Democritus concursum quemdam quinq; planetarum, præter Solem, & Lunam,cometas esse dixerunt,quos Planetarum etiam nomine donarunt:sunt enim opinati illas quinq; errantes stellas,si fortè fortuna congrediantur,& se contangant, vnius solùm stellæ imaginem repræsentare: cuius postea splendor longius difusus comam veluti quamdam præ se ferre videatur: præterquamquod addebant, dissipatis cometis, planetas quosdam relictos comparuisse.

Anaxagoræ opinio.

Alij prædictos secuti Philosophos quinq; planetis sextum addiderunt, quem cometam appellarunt, eumq; sub radios solares vt plurimum latibulari, ab ijsq; rarò emergere: quapropter rarò Cometa apparet. Hanc opinionem stabiliunt exemplo Mercurij, qui, & ipse cum sit planeta rarò apparet, quoniam modico interuallo à radijs Solis recedit. Horum Philosophorum sententiam Albertus Magnus validissimis rationibus refellere nititur; vt communem Philosophantium sententiam circa generationem Cometarum probare possit. Quas rationes vnusquisq; apud eumdem Authorem videre potest.

Nos autem hanc Priscorum sententiam, neq; prorsus damnandam, aut improbandam esse arbitramur. Improbatur, dum hæc Cometarum generatio planetis assignatur; tunc illa probatur, dum in sedibus aethereis Cometæ fieri perhibentur. Nam Cornelius Gemma locum generationis Cometarum in parte nobiliore Vniuersi esse statuit, cum vim corruptibilis meteori sapere non opinetur. Præterquàquod hoc fuit perspicuum in illo Cometa, qui apparuit fulgidus, anno post sesquimillesimum septuagesimo secundo, mense Nouembris in constellatione Cassiopeę, Iouem enim magnitudine superabat, & eidem figura, & candore simillimus, limbo boreo Gallaxiæ affixus: itaut cum secunda, quarta, & duodecima Cassiopeæ stellis tertiæ magnitudinis Rhombum ferè perfectum effingeret.

Nuperorum sententia circca cometas.

Hinc pleriq; phasmatum indagatores hoc genus Cometæ in regione elementari non fuisse existimarunt,quam sedem Aristoteles Cometis assignauit, sed in regione aetherea constituerunt, quia nullum prorsus motum proprium, & nullam parallaxim habebat. Hęcq; noua stella, instar lyræ,micabat,& de improuiso absq; vllo incremento maxima apparuit, nullumq; spargebat crinem, & diutius, quàm vnquam alius Cometa refulsit, nempe menses sexdecim, deinde paulatim in nihilum redacta est. Huius fulgor,in comparatione ad alias stellas, erat admirandus, quoniam Sirium, Procyona, Iouem, & cæteras stellas tam firmas,quàm erraticas splendore, & magnitudine antecellebat.

Splendor cometa qualis.

Non igitur multum à veritate recesserunr Democritus, & Anaxagoras, qui Cometas, congressus quosdam stellarum esse existimarunt. Item Nicephorus scriptis mandauit visam fuisse nouam stellam, pænès quam multæ stellulæ veluti tot apes penès Ducem suum congregabantur. Dion quoq; scriptum reliquit sydus per spatium multorum dierum ab Vrbe fuisse conspectum, quod postea in multas partes dissolutum est. Demum Democritus obseruauit, Cometis in nihilum redactis, stellasquasdam apparuisse.

Quamobrem necessarium erit, vt asseueremus plura corpuscula lucida, ceù tot stellulas hactenus inuisas, tum fixas, tum erraticas in Cœlo versari, quas per Telescopium aliquando obseruauimus. Immò harum aliquas in Pleiadibus vnusquisque ad libitum per tubum specularem diligenter fabricatum intueri poterit. Item in vnica stella Cancri nebulosa, per commodum instrumentum, quini stellularum

tum uli

V. Cometa portentosus, & horribilis.

tumuli ex opaco constantes lumine, aliquibus intermicantibus stellis, spectantur. A
Insuper quædam stellarum congeries sub vltimam Iugulæ conspicitur, vbi in paruo spatio coaceruantur: deinde inter has stellulas lux candida instar nubis refulget. Amplius paulò supra iaculum sagittarij globus etiam obscurus intermixtis stellulis apparet.

Sententia quorundam recentiorũ.

Præterea erratica quoq; corpuscula in Cœlo reperiri coniectandum est ex maculis quibusdam Solis, quas excellenti Telescopio multi obseruarunt: Hæc ergo, vel alia corpuscula lucida, quæ seorsim non conspiciuntur, si confluant in vnum, refulgent: quemadmodum si planeta cum alio planeta, vel cum fixo sydere copularetur: nam ita radij vtriusq; confunduntur, vt vnius tantùm stellæ fulgor esse videatur. Quamobrem his sic constitutis, Cometæ euanescere dicuntur, diffluentibus huiusmodi corpusculis, quæ antea confluxerant: cum autem ista corpuscula sint parua, lumine quodammodo confuso sunt referta, ideo splendorem, & claritatem cęterarum stellarum adæquare nequeunt: vnde ex his corpusculis Cometas constare multi per tubos opticos diligentissimè obseruarunt. B

Tubus opticus instrumentum.

Coma autem, & cauda Cometarum non erit flamma, non hypocauma, sed fortassis transmissio radiorum solis ea figura per corpuscula minus vnita, eo modo, quo radij solares per foramen in aliquod cubiculum immittuntur. Pręterquamquod reflexio, & refractio ex varijs dimanans corpusculis varijs Cometarum speciebus crinitis, barbatis, & caudatis sufficere poterit.

Quod autem Cometarum apparitio Orbi terrarum mala præsagiat, multi Authores affirmāt. Ideo Virgilius lib. decimo Aeneidos arma Aeneæ, quæ liberalitate Vulcani meruerat, quoniam in multorum exitium fuerant fabrefacta, Cometis, & Syrio, nimirum Caniculæ comparantur, in quorum apparitione aegritudines, & hominum interitus resultant. Verba Virgilij sunt hæc,

Pręsagia Cometarum

Lib. 10. Aeneid.

Non secus ac liquida si quando nocte Cometę
Sanguinei lugubrè rubent, aut Sirius ardor
Ille sitim, morbosq; ferunt mortalibus agris,
Nascitur, & lęuo contristat lumine Cœlum. C

Propterea referunt Actæos, in ortu Caniculæ obseruando, fuisse diligentissimos, teste Pierio; nam ex illius coniectura, num salubris, vel pestilens futurus esset annus, intelligebant. Etenim si hæc stella obscurior, & caliginosior extitisset, pingue, & concretum Cœlum esse, consequenterq; annum grauem, & pestilentem futurum ominabantur: sin illustris, atq; pellucida apparuisset, Cœlum fore purum, & anni salubritatem præsagiebant.

Si tot, & tanta mala stella Canicula humano generi afferre potest, multo plura, teste Plinio, ex Cometis elicere poterimus: cum bella, famem, clades, morbos, euersiones Vrbium, Regnorum mutationes, hominum interitus, & varia exitia portendere perhibeantur. Ideo non sine ratione prolatum fuit illud græcum, & vetus adagium incerti Authoris. οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ κακὸν φέροι, quod quidam eruditus non illepidè numeris hexametris sic reddidit.

L. 11. hist. nat. c. 25.

Heu nunquam certa visus sine clade Cometes. D

Huic postea est valde consentaneum illud Claudiani;

Et numquam terris spectatum impunè Cometen.

Tacitus quoq; in Annalibus hæc habet. Sydus Cometes effulsit, de quo Vulgi opinio est, quod mutationem Regnis portendat. Propterea Silius Italicus ad rem sic canebat.

Lib. 14.

L. 1. Pun.

Crine vt flammifero terret fera regna Cometes
Sanguineum spargens ignem, vomit atra rubentes
Fax Cœlo radios, & sęua luce coruscum
Scintillat sydus, terrisq; extrema minatur.

Pertinax quidem est hominum opinio, quòd apparitio alicuius Cometæ Principum interitum denotet. Testatur id Suetonius in Nerone sic. Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere Vulgò putatur. Idem in Claudio prodidit Præsagia mortis eius præcipua fuerunt exortus stellæ crinitæ, quam Cometam appellant. Sed facetum fuit illud, quod in Historia Vespasiani recitatur: nam cũ sydus

E sydus crinitum apparuisset; fuit dictum illud ad Regem Persarum attinere, cui capillus est effusior, quasi crines effusiores illius tremendi syderis hoc ipsum de Persarum Rege portenderent.

Verùm per annorum seriem progredientes, Cometas admirabiliores memorabimus, vt, quid præsignificauerint, intelligamus. Anno mundi post tria millia quingentesimo quinquagesimo tertio, & ante partum Deiparæ supra quadringentesimum decimo, ante cladem Atheniensium in Sicilia, quæ accidit Olympiade nonagesima secunda, Euclea Athenis Prætore, insignis Cometa in Boreali plaga visus est. Tunc autem, teste Plutarcho, in Nicia, Athenienses superati sunt, & Nicias cum multis alijs interfectus est. Rursus anno mundi post tria millia sexcentesimo vigesimo primo, iuxta circulum æquinoctialem, alius Cometa effulsit. Athenienses, suasore Demosthene, cum Philippo Macedone congressi ad Cheroneam interempti sunt.

Cometarum varia apparitiones.

Anno mundi supra tria millia septingentesimo octuagesimo, & ante natum Christum, centesimo octuagesimo tertio maximus Cometa effulsit, qui quartam Cœli partem ita occupauit, vt totus terrarum orbis vndiq; conflagrare videretur, & antequam dissolueretur, diem octuagesimum attigit. Hic bella ciuilia inter Syllã, & Marium, mortem Scipionis, & Annibalis, necnon cædem Celtiberorum in Hispania portendisse perhibetur.

F

Cometa magnus quando apparuerit.

Anno post natum Christum septuagesimo secundo, horrificus, & ensiformis cometa die Azimorum per spatium annuum Vrbi Hierosolimæ imminuit; vnde secuta est miserrima Vrbis destructio, in qua, fame, & gladio vndecies centena milla Iudæorum perierunt, quod Iosephus Hebræus in sua Historia amplissimè scripsit.

Anno Dominicæ Incarnationis post quadringentesimum decimo octauo, Cometa insignis visus est, & eodem anno omnes Iudæi ab Alexandria pulsi sunt. Anno post quadringentesimum octuagesimo octauo, Cometa horrendus apparuit; & tunc Theodoricus Ostrogothorum Rex à Mesia egressus, & in Italia profectus Ordoacem Italiæ Regem in fugam vertit, & Papiæ inclusum per triennium obsedit.

G Anno post quingentesimum octuagesimo nono, cometa memorandus per mensem effulsit, tunc multi Principes ab hac vita discesserunt, & anno quarto Mahumetus in Arabia natus est, qui Saracenis leges dedit.

Cometa alij Insigniores.

Anno post septingentesimum vigesimo nono, duo memorabiles cometæ apparuerunt, quorum vnus orientem Solem præcedebat, & alter occidentem subsequebatur, hinc immensa siccitas dominata est, & mutationes admirandæ conspectæ sunt. Item anno post nongentesimum quinquagesimo sexto, in Italia cometa miræ magnitudinis conspectus est, qui insignem annonæ penuriam præsignificauit.

Anno post millesimum, & ducentesimum vndecimo, in Polonia permagnus, & horribilis cometa resplenduit, & vtraq; Sarmatia grauibus bellis fuit afflictata. Item anno supra millesimum, & trecentesimum quinto, cometa admirandus, hebdomada maiori visus est, & pestis teterrima per vniuersum ferè terrarum orbem grassata est. Similiter anno post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, cometa crinibus longissimis in principio anni plagam occidentalem aspexit, eratq; in primis Libræ partibus locatus, cuius splendor ad dies vsq; octuaginta perdurauit; quo dissipato, altera ignita coma sub Arietis signo apparuit, & subsequenti anno, cuncta siccitate aruerunt. Item anno Domini sesquimillesimo supra quartum, memorat Augustinus Niphus cometam refulgentem biennio, post congressum superiorum planetarum sub signo canceri, & tanta siccitas in orbe dominata est, vt à mense Ianuario vsq; ad mensem Nouembris guttam pluuiæ Insubres desiderauerint.

Cometa insignis molis.

H

Magna siccitas apud Insubres.

Anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, apparuit cometa Gallicæ calamitatis prænuncius. Leguntur etiam quædam elegantissima carmina apud Cornelium Gemmam de prodigiosa specie, & natura cometæ, qui effulsit anno sesquimillesimo supra septuagesimum septimum, in quibus hi postremi cometæ comparantur, & ægritudinum terræ scopæ esse feruntur: versus sic se habent.

Iuppiter in terram Cœli speculatus ab arce,
Quis nouus hic toto est, inquit, in orbe furor?

Credi-

Crediderам ventri tot, cum malè nuper haberet,
Pocula purgando sumpta, fuisse satis.
Sparsa sed in vastam morbi sunt semina molem
A' capite ægrotant brachia, crura, pedes.
Cor, ex quo vita vigor, en modò causa ruinæ est,
Et mors, Incolumi quo solet esse salus.
Pars ægrota suæ nescit contagia labis,
Vim tamen, & sanis partibus illa facit.
Ergo age nunc summo verrenda à vertice tellus;
Non metuunt molles aspera terga scopas.
Nuncius è foribus Capricorni prodeat Austro
Terrificam sparso qui ferat igne comam.
Vt mea si veteri purgata est Belgica flagro,
Europæ medicum totius istud agat.
Per sua dum populis mitescant funera Reges,
Subdere se Regi plebs sciat ipsa suo.
Dum belli rabies cadat à radice resecta,
Quæq; odium vulsit, glutinet arctus amor.

Hoc etiam in loco recensendi essent Cometæ, quos Aristoteles,& Hippocrates, nec non nouissima aetas obseruarunt, sed in his diu morari institutum opus negat, nonnullas tamen dubitationes circa Cometarū præsagia dissoluere conabimur Prima est quia non videtur vlla ratio persuadere quòd Cometæ magis Principum, quā Subditorum mortem præsagire possint; propterea quòd si horum causa referatur ad exhalationes, hæ non magis ex terra Principum, quàm subditorum eleuantur. Sin ad concursum stellarum reducatur, hæ non magis in regionem Regum, & Diuitum, quam Plebeorum, & inopum operari videntur: cum facies inferioris mundi faciei superioris ad mentem Aristotelis in Meteoris subiecta sit.

Prima dubitatio circa præsagia cometarum

Deinde, ex sententia Philosophi, cometæ à causis naturalibus pendent aliquid aliud non respicientes; quamobrem ad mortem alicuius, vel ad bellum referri non possunt. Sin ad hæc referantur, aut se se habebunt vt causa, vel tanquam effectus, vel tanquam signum, sed nullum horum est asseuerandum: non enim est causa, quia cometa neq; efficiens, neq; forma; neq; finis, neq; vt materia horum esse potest: Similiter non est horum effectus, quia neutrum necessariò alterum sequitur; cum tamen efficiens necessariò causam concomitetur. Tandem neq; cometa est considerandus tanquam signum, cum careat conuenientia; etenim constat inter signum, & signatum maximam conuenienti am semper cadere.

Secunda dubitatio.

Insuper quinq; cometarum differentiæ penès quinq; stellas erraticas, seu planetas plerumq; sumuntur, sed non omnes planetæ producunt, tam prauos, & malignos effectus, quales à cometis prodire feruntur. Namq; Iuppiter fortunam significat; pariter Venus, & Mercurius infortunium non indicant Hinc colligendū est quòd mala semper præsagire, & indicare non debent, quod cometis semper assignatur. Præterquamquod scriptum reliquit Albumasar, in libro de Coniunctionibus Planetarum, aduentum Ignium, & cometarum non pendere ab aliquo planeta, nisi in aere, & potissimum quando radij fuerint in signis terreis, vel aereis, vel Luna non impediente, quoniam hæc commouet vaporem aqueum qui, postmodum effectus igneos impedire potest, & propterea non est asseuerandum quinq; cometas iuxta quinq; planetas esse considerandos, cum tales impressiones non producantur nisi in coniunctione Martis; ideoq; ab ipso tanquam à primo mouente generari perhibentur. Sicuti etiam aliquando fiunt in Iouis, & Martis synodo, cum ex hac copulatione scintillationes, coruscationes, & ignes per aerē currentes procreētur.

Tertia dubitatio.

Quoad primam difficultatem dè indicio mortis Regum, & Principum, dicendum est exhalationem quidem ex terra tam magnatum, & diuitum, quàm inopum eleuari, consequenterq; vtriusq; necem denotari, dum aer alteratus inficit sanguinem, illumq; ad graues producendos affectus disponit: nihilominus Principes, & optimates, quia sunt delicatiores hoc mortis periculum magis incurrunt, quàm homines plebei, qui propter robur virium læthalibus morbis reluctari possunt. Præterquam

Solutio primi dubij.

E quamquòd etiamsi tam inopes, quàm diuites, & magnates moriantur; attamen ob famam, & dignitatem mors Principum magis, quam Plebeorum consideratur, & obseruatur.

Quando autem dicebatur cometas pendere à causa naturali, absq; relatione mortis alicuius: respondendum est, quod causa earum proxima ad mortem Principum refertur, sed tantùm prima eorum causa mouens fortitudinem martis significat, qui mortem potissimum violentam designare solet, & tunc mars in commotione elemẽtorum suum Dominium exercet. Ipse enim cum dominetur periodo, causam interitus quodammodo producere videtur.

Solutio secunda difficultatis.

Demum quando Quærebatur, vtrum cometa mortis signum, vel causa esset; respondendum est cometam esse signum non causam: namq; dominium martis prælia, mortem, & populorum rixas significat; etenim ob nimiam siccitatem, & calorẽ, ingentes irarum motus concipiuntur; hinc gentes animosæ, & ad pugnas procliues redduntur; ideo significatio cometæ prius martem respicit, qui in causa belli, & de-F structionis populorum esse perhibetur.

Dubium tertium solutur.

ADMIRANDA CHASMATVM varietas.

RÆTER monstrificos cometas multa quoque essent consideranda, veluti clypei, faces, & cętera ignita huius generis, quæ inter cælestia monstra à meteorographis recensentur, Nos tamen in præsentia hiatus, seu chasmata tanquam maiori considerat ione digna memorabimus. Apud Græcos χάσμα. vel χάσμη hiatum, vel hiationem signi-G ficat, vocabulo deducto à verbo græco χαίνω hisco, & hio: hinc χασματίας, apud Aristotelem legitur in libris de Cœlo, & mundo, & denotatur terræmotus, quoniã dum hic generatur, terra aperitur, & quemdam veluti hiatum edit; vnde meteorologici hoc nomen ad quasdam cœlestes impressiones transtulerunt, & pręcipuè quando Cœlum dehiscere, & hiatus quosdam, seu voragines ostendere videtur.

Quandoquidem quando exhalatio crassior, & turbulentior nigredinem quamdam intus concipit, exterius verò ob viciniam luminis rarior, & candidior apparet; tunc iuxta hanc diuersitatem, species profundioris rei in Cœlo repræsentatur, quæ ab hiatu, aut voragine nihil distare videtur: tunc enim fit, vt albedo visionem vehementius feriat, eaq; ratione propinquior oculis videatur; nigredo verò exhalationis, propter causam oppositam, longiori interuallo ab oculis distare, & quodammodo hiare creditur: quapropter Vulgus harum causarum ignarus hæc Cœli chasmata tamquam monstrosa vehementer admiratur.

Causa hiatus Cœli.

Neq; solum chasmata, sed alia non pauca huiusmodi simulacra interdum eodem H in loco spectantur, veluti foueæ, fenestræ, dolia, & alia huius generis, quorum ratio cum hiatibus eadem est, diuersitate solius inter se partium nigredinis, & albedinis suscepta. Nam accidit persæpè, vt aliter, quàm in chasmatibus album, & nigrum conspiciatur. Interdum enim album erit intus locatum, & nigrum extra situm, interdum vtraque, iuxta se posita, quandoque etiam aequalia, & nonnumquam inæqualia, longis excessibus inter se distantia.

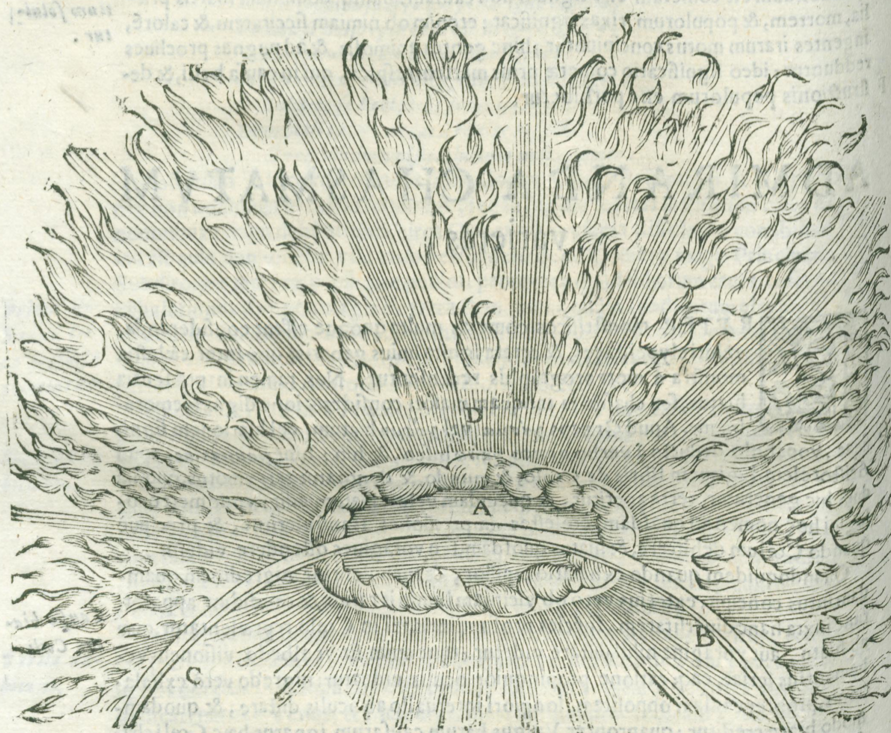
Hæc autem tanta varietas tot, & tantorum Cœli monstrorum, & imaginum in causa esse solet, eadem planè ratione, qua aliquando obseruamus sub camino flammam diuersimodè fumo permisceri: vnde ex hac mixtione multarum rerum effigiẽs resultant: sic enim exhalatiò turbulenta, & crassa aeri permixta non dissimilia simulacra repræsentat.

Causa aliç.

Verùm quod ad Chasmata spectat, illud etiam prædictis addere non erit inutile, nimirum ex illis interdum torrium quorumdam imagines excidere, quæ à Meteorographis effluuia chasmatum nuncupantur, vt in iconibus suo loco reponendis ostendetur.

Effluuia quid sint.

I. Chasma cum diuersis effluuijs.

A. Lucida exhalatio.
B. Orizon.
C. Locus sub Orizonte.
D. Vinculum exhalationis.

E detur. Huius autem diuersitatis causa est, quoniam intimior pars eorum hiatuum semper ab extremo frigore mediæ regionis aereæ premitur, in qua sæpè numero hiatus contingunt, quæ tamen concretio pro ratione maioris, atq; minoris diuersa, & varia est.

Itaq; vbi valdè concreta fuerit exhalatio, necessarium est, vt magis incalescat illa pars, & instar torris exeat. Sin eadem exhalatio mediocris fuerit, Cœlum dehiscere absq; simulacro torris, & sine effluuijs videbitur. Cæterùm vbicumq; torres appareant, id in hiatibus est perpetuum quia nunquam interdiu, sed semper noctu conspiciuntur, idq; propter splendorem Solis accidit, qui die cæteros colores opacat, veluti etiam nocte idem contingit, præterquam in colore nigro; nam licet tunc temporis non emittat iubar, vt aliorum claritatem obnubilet: attamen lumen etiam aliquod tempore nocturno ad sydera transmittit, cuius reflexus alijs coloribus est impedimento, ne prædictas rerum effigies repræsentare possint: siquidem cæteri colores, præter nigrum, albo sunt proximiores, quæ similitudo efficit, vt remotius, veluti distantia longiori apparente, à chasmate simulacrum repræsentetur.

Causæ torrium, & effluuiorum.

F

Sin ad peculiaria harum impressionum exempla accedere volumus, prima fronte incidemus in Plinium, qui retulit, anno Vrbis conditæ quadringentesimo supra tertium, horrificum chasma maximo incendij effluuio coronatum apparuisse. Sed per antiqua vagari exempla non est opus; cum anno post sesquimillesimum sexagesimo quarto id acciderit, quando in vltimis partibus Cancri, vel secundùm aliorũ sententiam, in primis gradibus Leonis tres superiores planetæ, nimirum Saturnus Iuppiter, & Mars, & cæteri ferè omnes congressi sunt. Nam talis synodus fuit admirabilis, non solum quia vis synodi horum planetarum in plures annos fuerit prorogata, sed etiam propter continuum Lunæ progressum, quæ ab vnius planetæ coniunctione, ad alterius congressum continua quadam serie voluebatur, & codẽ anno variæ impressiones cœlestes fuerunt conspectæ.

Lib. 2. nat. hist. cap. 27

Comixtio planetarum admirabilis

Inter has autem impressiones duo chasmata fuerunt obseruata, quorum primum mense Februarij, alterum mense Octobris forma penè consimili, teste Gemma, magnum terrorem spectantibus incussit. Namq; nube illustri Lunæ claritatem superante intra limbum obscurum comprehensa, varia effluuia radiorum, & flammarum alternatim disposita ad simplicem ventorum impetum mouebantur: vnde Cœlo veluti dehiscente, & veluti facta ingluuie vasta, orbem totum sublunarem absorptura videbantur: quemadmodum in figura I. ostenditur.

G

I.

Iterum anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo octauo, mense Septembris in Belgio hiatus, siue vorago Cœli versus Septentrionem, velut excussis hastis ardentibus telis, atq; flammarum globis vniuersum aerem per noctem integram illustrauit; idq; accidisse dicitur ex Cornelio Gemma, ante infaustam irruptionem militum Germanorum in Belgium.

Pariter mense Septembris, anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo nono, ex militibus Hispanis in Belgio versantibus, qui fortè tunc excubias agebant, intellexit Cornelius Gemma nocte decima mensis visum esse Cœlum ab Hellesponto quasi sanguine perfusum, deinde cum luce horrida crucem rubicundam, & octogonam natam esse, postremò crucem albam admirandæ claritatis, itaut intuentes illam vix sustinerent: immò tunc Cœlum quodammodo discindi visum est, stellis veluti discurrentibus, & flammas iaculantibus: vt in figura II ostenditur.

H

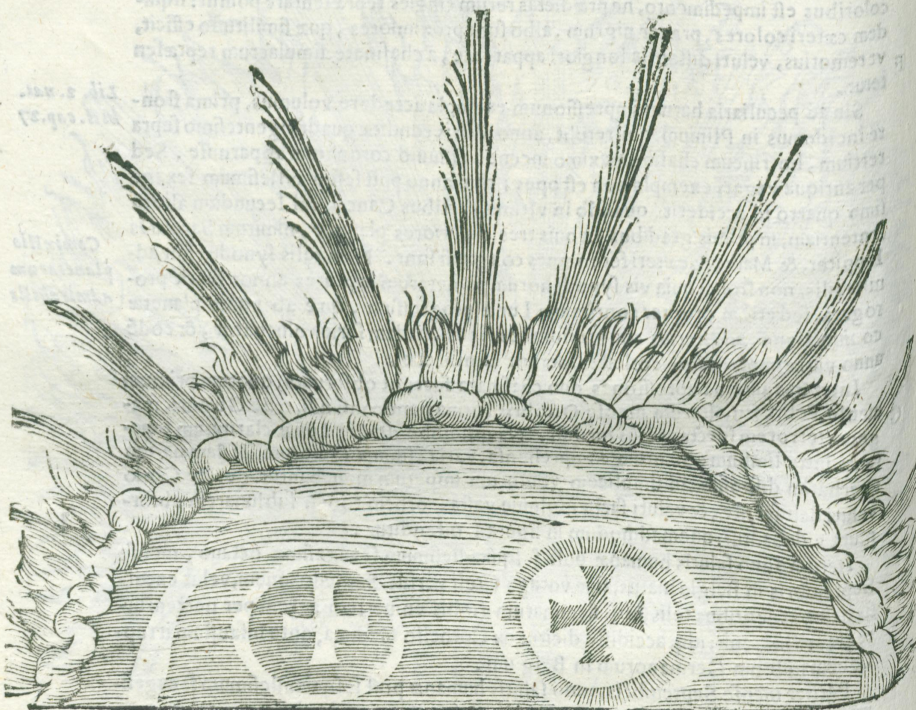
II.

Verùm, vt inquit Gemma, si conferatur effusio sanguinis, quæ deinceps subsecuta est, ad Phænomenon fulgidissimæ crucis, proculdubio asserendum erit, id nõ à causa naturali, sed à prima omnium immediate prodijsse. Quamuis etiam anno Domini post millesimum, & centesimum decimo quarto, Henrico quinto Romanorum Imperatore, die festo Paschatis, Cœlum vasto hiatu discissum fulgorem illustrem per horæ spatium emmiserit, deinde crucis simulacrum aurei coloris in medio Chasmatis apparuit.

Amplius anno post sesquimillesimum septuagesimo primo mense pariter Septembris, in Belgio apud Louanienses, aliud Chasma conspectum est in illa aeris parte, quæ Circium spectat, & prioribus iam descriptis non absimile; quod, ad mentem

Chasmatis presagia.

II. Chaſma cum effluuijs diuerſis, & crucibus.

III. Chasma aliud.

A. Vinculum exterius exhalationum.
B. Exhalationes prærumpentes.
C. Orizon.
D. Locus sub Orizonte.

Gemmæ, externorum hostium alterã irruptionẽ præsignificauit. Sicq; anno subsequenti sesquimillesimo supra septuagesimum secundum, varij in Plebe tumultus exorti sunt. A

At anno adueniẽte post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die vigesima septima Ianuarij, denuò aliud chasma effulsit instar accensæ ciuitatis, fortè etiam propter frequentiam, teste Gemma, frequentes externorum hostium irruptiones, ruinas Vrbium, & Populorum, proditiones, conflictus, & clades vndequaq; significans. Secuti sunt assultus, atq; expeditiones variæ nec non terra, pelagoq; strages infandæ, quas in præsentia memorare institutum opus negat. Hoc autem postremum chasma in icone III. conspicitur. III.

MONSTROSA CIRCA SOLEM, LVNAM, & STELLAS simulacra. B

De his, quæ circa Solem, Lunam, & Stellas in Regione cælesti mortalibus ostenduntur, est admodum sublimis consideratio. Quandoquidem hæc triplici genere discriminantur; quædam enim sunt supra ordinem Naturæ, veluti Eclypses, quæ suo tempore non celebrantur, & vna instar omnium fuit illa, impendente Domini Seruatoris Nostri passione, quã Beatus Dyonisius Areopagita in quadam epistola ad amicum suum describit. Item Solis quies, quæ habetur in sacris paginis, quando, Iosue populi Israelitici Duce post Moysem pro Israel præliante, stetit Sol in medio Cœli, neq; per diurnum spatium ad Occasum properauit; sicq; neq; antea, neq; deinceps tam longa dies fuit, obediente Domino voci Iosue. Similiter ortus nouæ stellæ, quæ in Natalitijs Domini Nostri Iesu Christi Regibus Orientis apparuit. C

Iosue c. 10.

Calestium triplex discrimen.

Alia sunt naturalia, sed ratione raritatis inter res monstrosas, & prodigiosas collocantur: cuiusmodi sunt coitus superiorum trium Planetarum, qui nonnisi spatio triginta annorum celebratur; aut si in Eclypsi Solis, & Lunæ totus Diameter obscuretur, quod admodum rarò accidit. Alia demùm sunt, quę mediam quamdam conditionem inter diuina, & naturalia sortiuntur: quemadmodum si tres, vel plures Soles, aut Lunæ videantur, si circa stellas, & luminaria varij circuli appareant, & demum si hæc corpora veluti lumine destituta, & coloribus quibusdam deturpata conspiciantur.

Monstra circa Solem.

Itaq, de his postremis verba facturi, primitus de mõstris circa Solem disseremus. Et quoniam facies Solis varijs coloribus, alijs Solis simulacris, & diuersis circulis deuenustatur, prima fronte de coloribus, & postmodum de alijs verba fient. Nam Priuerni, anno mundi septingentesimo sexagesimo sexto supra tria millia ex Licosthene Sol in meridie colore sanguineo deturpatus est. Deinde Plutarchus in Vita C. Cæsaris narrat, quod post eius obitum, inter alia prodigia, quæ acciderũt, anno mundi noningentesimo vigesimo primo, & ante Christum natum quadragesimo secundo, Sol caliginoso obsessus colore annuum spatium illustrauit: itaut ob lumẽ imbecillum, & tenuem calorem non solum aeris intemperies, sed frugum etiam cruditas prodierit. Sed nostris etiam temporibus id cõtigisse refert Gemma, nimirũ anno post sesquimillesimum sexagesimo septimo; tunc enim Solis faciem rutilo & ferè sanguineo colore deuenustatam, sereno Coelo, dies vigesima septembris obseruauit. Non dissimilis facies monstrosa Solis, anno Domini post millesimum, & sexcẽtesimũ vigesimo quinto in Bohemia visa est, vt ex relatione virorum fide dignorum intelleximus. D

Alia huius generis.

Præterea monstrosa deformitas in sole obseruatur, quando sol alijs solis speciebus circumdatur, quod interdum contingit. Namq; ex Chronographis, anno mundi

E di ſeptingenteſimo quinquageſimo nono ſupra tria millia, Albæ duo Soles conſpecti ſunt. Immo, authore Plinio, anno mundi octingenteſimo quadrageſimo ſeptimo ſupra tria millia, tres Soles viſi ſunt. Item anno ante Chriſtum natum quadrageſimo ſecundo, Romæ tres ſoles orti paulatim in eumdem orbem coierunt, quod ſimulacrũ proculdubio vnius, & trini Dei cultum portendebat: quemadmodum etiam anno Domini quinquageſimo primo tres ſoles ſimul conſpecti in eumdem ſtatim orbem congreſſi ſunt.

Lib. 2. nat. hiſt. cap. 31

Item anno Domini poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſexageſimo nono, ſol trigeminus Romæ viſus multorum mentes perturbauit. Pariter Incolæ Ducatus Vuittenbergenſis circa tertiam diei horam tres ſoles conſpicati ſunt. Et anno Domini poſt ſeſquimilleſimum decimo quarto, pridie Idus Ianuarij, tres ſoles apparuerunt, quorum medius magnitudine alios ſuperabat, & in omnibus gladij ſanguinei eminebant. Amplius anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſexto, teſte Licoſthene, Santgoiæ, mẽſe quinctili, multi, Cœlo ſudo, tres ſoles conſpexerunt. Deniq; anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum vigeſimo, F nono, ex relatione fide digna, tres ſoles penès Neapolim apparuiſſe intelleximus.

Gladij in ſole viſi.

Sed magis admirandum eſt, quod ſol alijs ſpeciebus ſolis aſſociatus, varijs circulis, & iridibus coronatus per Cœlum ſpatiari viſus eſt. Primitus anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum vigeſimo octauo, circa finem menſis Maij, Tiguri heluetiorum metropoli, multi ſimul ſoles cincti varijs circulis conſpecti ſunt, & Hno adueniente, Tigurini cum gentibus confœderatis quinq; Heluetiorum pagos onpugnarunt. Item anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo primo, cipca finem menſis Martij ſoles apparuerunt cum varijs circulis, quos Græci Pareliar vocant.

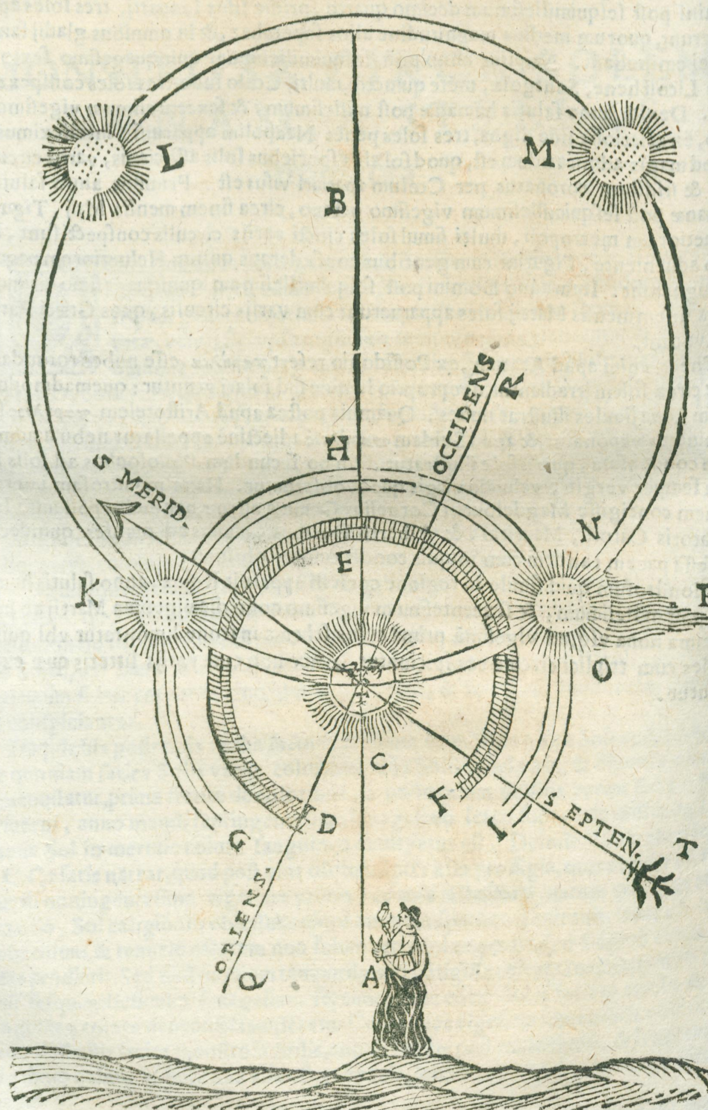
Præſagia.

Theon enim apud Aratum, ex Poſſidonio refert παρήλια eſſe nubes rotundas, quæ circa ſolem irradiantur, nec proprio lumine ſed ſolari vtuntur: quemadmodum etiam Luna ſimiles illuſtrat nubes. Quamuis poſtea apud Ariſtotelem παρήλιος ſol geminatus exponatur, & apud Suidam παρήλιος adiectiuè appellatur nebula admodum condenſata, quæ à ſole illuſtratur. Immo ſecundùm Philoſophos ad ſolis la- G tera ſemper vergit, veluti in virgis quoq; obſeruatur. Hanc monſtroſam impreſſionem contigiſſe Magdelburgi Cornelius Gemma aſtruit, nec multo poſt iuſſu Imperatoris Caroli, Mauritio, & Alberto Ducibus, ciuitas ad menſes quindecim obſeſſa pacem tandem cum iniquis conditionibus obtinuit.

Lib. 3. Meteor. c. 3.

Monſtroſum quid ſimile in regione coeleſti apparuit Romæ, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum vigeſimo nono die vigeſima Martij ab hora decima nona vſq; ad vigeſimã primã cuius ſchema in icone I. mõſtratur vbi quinq; Soles cum triplici circulo conſpiciuntur, nec non cum varijs litteris quæ explicantur.

I. Monstrosum Solis Schema.

A. Oculus obseruantis.
B. Vertex obseruantis.
C. Verus Sol.
A. B. Planicies verticalis vbi est linea optica ad verum Solem, nam circa verum Solem duo apparuerunt circuli Iridis cum Sole concentrici.
D. E. F. Iris minor diuersorum colorum perfectum circulum non efficiens.
G. H. I. Circulus Iridis maior adeo debilis vt vix appareret, & quamuis suis esset decoratus coloribus, nihilominus erat instabilis.
K. L. M. N. Iridis circulus tertius, & maximus coloris tantùm albi, quo colore solet esse decoratus circulus Lunam interdum cingens.
In hoc exteriori circulo duo Soles imperfecti apparebant, nimirum in intersectionibus K. & N. quorum splendor erat similis Soli, & eorum pars exterior similis Iridi: immo circuli non erant perfectè rotundi sed inæquales.
Sol N. Erat inquietus, & de se caudam quodammodo flammeam emittebat, quæ notatur N. O. P.
L. & M. Erant alij duo Soles in tertio circulo, seu Iride magis rotundi, & quieti, necnon coloris argentei.
Sol M. Non bene apparebat, ideoq; citò euanuit, quoniam circulus illius partis primùm euanuerat.
Sol N. Defecit ante Solem K., quo deficiente, Sol K. Splendidior euasit, qui postremo loco dissolutus est.
Q. & R. Equinoctialem signant.
S. & T. Meridianum indicant.

Tandem hoc ſchema in nubes albas diſſolutum eſt, quo perdurante, verus Sol non recte refulgebat. A

Similes impreſſiones meditatus eſt Virgilius quando cecinit.

L. 1. Georg.

Sol tibi ſigna dabit, Solem quis dicere falſum
Audeat? ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpe, monet, fraudemq; & operta tumeſcere bella.

Quare ad memoriam reuocandum eſt, quod anno ſubſequenti, poſt apparitionẽ prædicti ſchematis Solaris, circumſeſſio, & oppugnatio Mantuæ ſecuta eſt, deinde teterrima peſtis totam Ciſalpinã Galliam; nempe Lombardiam occupauit.

Præſagium.

Cæterùm circuli Solem, & Lunam aliquando coronantes, ratione temporis, & loci variare poſſunt; nam cum integer circulus circa Solem, & Lunam, aut alias micantes ſtellas, ſiue nocturno, ſiue diurno tempore, ſiue antemeridianis, ſiue pomeridianis horis cõſpicuus apparuerit, ἅλως Græcis nuncupatur; & quamuis hoc vocabulum apud Græcos propriè ſignificet aream, in qua frumẽtum teritur; nihilominus apud Ariſtotelem in libris de Coelo, & mundo, pro corona, & circulo ſyderum accipitur, & in Meteoris circulum integrum circa Solem, & Lunam apparẽtem denotat, de quo in præſentia verba fiunt. B

Halo quid ſit.

Fit igitur Halo ex refractione intus facta: refrangitur autem viſus interdum, nec vltra ferri permittitur, cauſa aeris, & vaporum, qui in nubem ceſſerunt, & præcipuè in nubem raram cum plana ſuperficie: etenim cum à re viſibili quidpiam exierit verſus oculum intuentis, & interim vſq; ad oculum penitus non perueniat, alicuius rei occurſu impeditum, id tunc retrocedere cogitur, & in reditu opus eſt, vt diffundatur; quamobrem fortè quandoq; rotundam figurã procreauerit; ſicq; Halonẽ factum eſſe aſſeuerauimus. Immò hæc corona ſolem ſepiens interdum cum parelijs obſeruatur: quemadmodum in icone II. conſpicitur.

Generatio Halonis. II.

Semper autem phænomena huius generis varios rerum publicarum motus pręſagierunt: quandoquidem, anno mundi octingenteſimo vigeſimo tertio ſupra tria millia, Lauinij inter horam tertiam, & quintam duo diſcolores circuli faciem ſolis circumdederũt, quorũ alter ruborem, & alter alborem prę ſe ferebat, deinde nõ multò poſt Carthago fuit diruta. C

Item anno ſalutis humanæ octingenteſimo quinquageſimo primo, in ciuitate Paderburnenſi duo circuli circa Solem fuerunt obſeruati, quibus euaneſcentibus, Vrbs ferè tota conflagrauit. Amplius anno Domini poſt milleſimum centeſimo quinquageſimo ſeptimo, circulus amplæ latitudinis ignei, & cærulei coloris ſolem fædauit, & in Normannia, imbrium copia non mediocris ſubſecuta eſt, quæ labores Agricolarum impediens annonę caritatem produxit. Pariter anno ſalutis poſt milleſimum, & trecenteſimum octuageſimo ſeptimo, in Heluetijs ingens circulus ſolem deformauit, deinde fames, bella, & inundationes non vulgare incolis detrimentum attulerunt. Anno etiam poſt ſeſquimilleſimum vigeſimo, quando Carolus quintus Romanorum Imperator Aquiſgrani fuit coronatus, Area circa ſolem cũ iride viſa eſt.

Præſagia varia

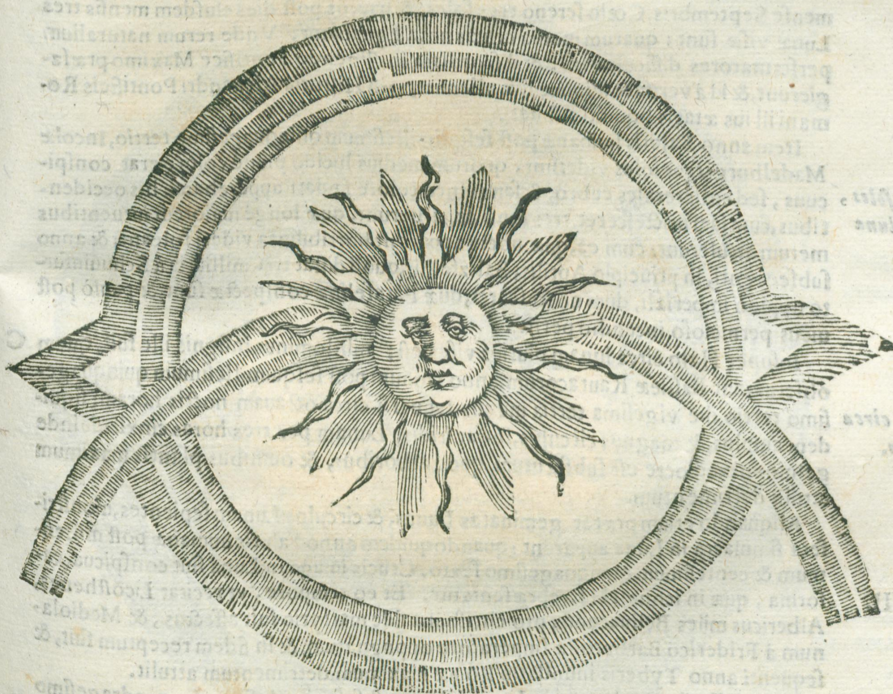
Inſuper anno poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo tertio, die vigeſima nona Aprilis, ab hora duodecima vſq; ad meridiem, Cornelius Gemma fatetur ſe obſeruaſſe ſolem Cœlo ſereno admodum pallentem, quodam circulo redimitum, qui inter Halones frequentiores erat monſtrificus, & inſtar iridis florentiſſimę, conſpicuus, trium colorum varietate diſtinctus. Immo addit, quòd rei ratio ad cauſam phyſicam relegari non poterat, ſed inſigne ſimulacrum in admirationem populum trahens effecit, vt id cuidam portento non abſimile putaretur. Iterum addit Gemma ſe multos obſeruaſſe Halones cum nube candida leui, ęquali, & tranquillo Cœlo ante planitiem ſolis extenſa; cum tamen in hoc nulla fuerit conſpicua nubes, ſed circulus ſereno Cœlo exactam iridem præ ſe ferebat; hinc poſtea ille anguſtias ſuorum temporum præſagiuit. D

Halonis varietas.

Verùm inter cæteros Halones ingens, & admirandus fuit circulus ſolis ſub imperium Auguſti Cæſaris, authore Plinio, qui ceu radiantibus ſtellis inſignita corona apparuit, deinde alij duo circuli, vt ex Suetonio, & Dionè conſtat, prædict um circumſepiebant, quorum alter elegantiſſimæ iridis formam, alter verò ex ſpic is triti-

ceis

II. Halo cum parelijs.

ceis ſertum repręſentabat; claro, & euidenti religionis chriſtianæ impendentis, pacis, & vbertatis argumento. Quapropter huius egregij, & memorandi Halonis ſpeciem in icone III ſpectandam proponimus. A

III.

Quæ hactenus explanauimus de circulis ad ſolem attinentibus, eadem de circulis Lunam coronantibus intelligenda ſunt; namq; ſi Halo pęnes ſolem quandoq; apparet, ſimiliter circa faciem lunæ generatur: immò in Sole Paralios, & in Luna Paraſelinos obſeruatur. Præterea ſi plures Soles interdum fuerint viſi, quandoq; etiam plures Lunas Veteres cõſpicati ſunt; etenim anno mũdi poſt tria millia ſeptingenteſimo vigeſimo nono Ariminenſes magna cum admiratione tres lunas conſpexerunt, & eo anno, ex relatione Hiſtoriographorũ Carthaginenſes Corſos, & Sardos in Romanos incitarunt. Anno Domini poſt milleſimum centeſimo decimò octauo, Henrico primo Angliam regente, duæ Lunæ pleno orbe apparuerunt, quarum altera Orientem, & altera Occidentem illuſtrare videbatur; non multo poſt Normannia fuit ſubacta.

Tres lunæ quando conſpecta.

Anno Salutis humanæ poſt milleſimum, & centeſimum quinquageſimo ſeptimo, menſe Septembris, Cœlo ſereno tres ſoles, & paucos poſt dies eiuſdem menſis tres Lunæ viſæ ſunt; quarum media crucis nota ſignabatur. Vnde rerum naturalium perſcrutatores difficultatem, & diſcordiam in eligendo Pontifice Maximo præſagierunt, & id à veritate minime fuit alienum, vt in Hiſtoria Alexandri Pontificis Romani illius ætatis liquidò conſtat. B

Item anno Salutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, Incolæ Madelburgi tres ſoles viderunt, quorum medius lucido planè colore erat conſpicuus, ſed collaterales rubro, & ſanguineo colore fædati apparebant; his occidentibus, cum iam nocteſceret, tres lunæ apparuerunt, quæ longè maiorem intuentibus metum attulerunt: cum ea, quæ noctu apparent horribiliora videri ſoleant; & anno ſubſequenti, in principio Aprilis, Saltzfeldij, quod diſtat tria milliaria à Schuuinfurto oppido imperiali, dum nocteſceret, duæ Paraſelinæ conſpectæ ſunt, & paulò poſt uicus pernicioſo incendio perijt.

Tres ſoles, tres lunæ viſæ.

Inſuper Halo circa lunam pluries viſus eſt; nihilominus inſignis ille fuit, quem obſeruarunt Baſileæ Rauracorum, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, die vigeſima tertia menſis Ianuarij circa octauam noctis horam: ſiquidem amplus, & magnus circulus, inſtar iridis, Lunam per tres horas cinxit: deinde gelu non mediocre eſt ſubſecutum, quod arboribus, & omnibus plantis maximum attulit detrimentum. C

Halo circa lunam.

Aliquando etiam præter geminatas Lunas, & circulos Lunam ſepientes, monſtrifera ſimulacra in Luna apparent: quandoquidem anno Salutis humanæ poſt milleſimum & centeſimum quinquageſimo ſexto, Crucis imago in Luna fuit conſpicua, ea forma, quæ in icone IIII. repræſentatur. Et eo tempore, vt recitat Licoſthenes, Albericus miles Belluacenſis pro chriſtiana fide martyrio fuit affectus, & Mediolanum à Friderico Barbaroſſa Imperatore oppugnatum, & in fidem receptum fuit, & ſequenti anno Tyberis inundatio Romæ maximum detrimentum attulit.

IIII.

Non diſſimile ſimulacrum in Luna, anno poſt ſeſquimilleſimum, quadrageſimo quarto, menſe Aprilis, Cœlo ſereno, in ciuitate Vuyl Turganiæ, homines ſunt conſpicati; namq; circa corpus Lunare crux albareſulgebat; neq; mirandum eſt, quia eadem crucis nota punicea, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, in Oppido Griſſenſe Thuringiæ viſa eſt, quæ totum Solis corpus tegebat cum multis alijs circulis, quos in præſentia recenſere non eſt opus D

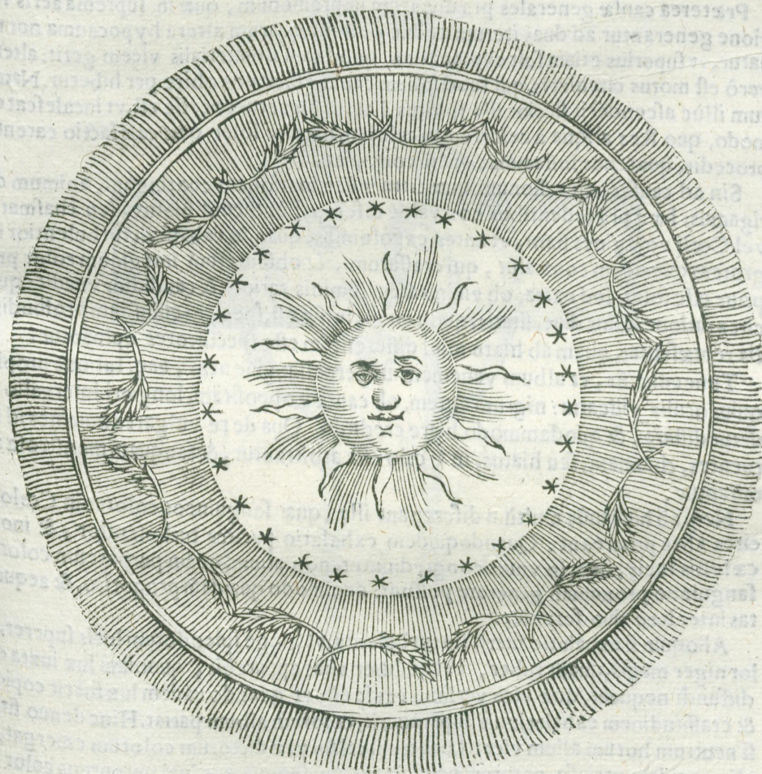
Crux in luna quando refulſit.

Iam tempus eſt opportunum, vt per cauſas prædictorum effectuum tranſeuntes ad finem huius Hiſtoriæ properemus. Nam quamuis in examinandis, & deſcribendis huiuſmodi monſtris Cœleſtibus, aliquæ cauſæ fuerint exaratæ, ſine quibus talis effectus intelligi nõ poterat; nihilominus in præſentia omnes amplecti conabimur.

Inchoantes igitur à cauſis generalibus, eas in duplices diſtinguemus, quarũ altera cœleſtis, altera vero elementaris dicitur. Prior meteorologicos effectus producit, poſterior autem illos recipit. Priori id videtur contingere bifariam. Primò quia ea eſt cauſa omnium effectuum, nedum meteorologicorum, motu tamen intercedente; deinde quia æterna rerum infimarum, & non aeternarum cauſa eſſe ſolent.

Cauſæ monſtrorum cœleſtium.

III. Ingens, & admirandus Solis circulus.

solent. Est autem superior illa natura aeterna, & infinito mouetur tempore; ideoq; A principium, & finem sui motus possidet; cum cætera corpora sint finita; & finitos; motus habeant, & propterea cuicumq; corruptioni sunt obnoxia.

Causa vniuersales. Hinc colligendum est, quòd suprema illa natura cunctorũ aliorum effectuum, nedum meteorologicorum causa est, & effectus postea in materia elementari recipiuntur. Idq; alia expositione indigere non opinamur, quoniam alia non dantur corpora, præter elementa, quæ descriptas impressiones recipere possint Immò elemẽta in rebus Meteorologicis subeunt magis rationem subiecti, quàm materiæ, cum elementa verè sint illa, quæ impressionibus meteorologicis subijciuntur, & cœlestes actiones in se recipiunt. Nisi velimus has actiones diuinam potestatem appellare, quæ proculdubio in re quacunq; reperitur, siue vim solis, cui etiam cælestis virtutis appellatio ob quamdam excellentiam competit; cum lumen, & motum cæterarum stellarum moderari videatur. Ab his igitur causis vniuersalibus cæteræ talium effectuum peculiares dependent.

Præterea causæ generales prædictarum impressionum, quæ in suprema aeris re- B gione generantur ad duas iterum reduci possunt, quarum altera hypocauma nominatur, vt superius etiam fuit explanatum, quòd causæ materialis vicem gerit: altera verò est motus circularis, qui functionem causæ efficientis obire perhibetur. Namq cum illùc ascenderit siccior ille spiritus à terra eleuatus necesse est, vt incalescat eo modo, quo Res aliqua à celeri motu calorem haurire solet; quæ calefactio eatenus procedit, quatenus inflammationem concipiat.

Causa Chasmatum. Sin ad causas impressionum, quæ citra inflammationem contingunt, animum dirigamus; hæ à præcedentibus non valdè discrepabunt: cum hiatus, seu chasmata, vel Cœli voragines fiant, vt antea exposuimus, quando exhalatio turbulentior nigrorem quemdam contrahit, qui crassarum, & obscurarum imaginum color proprius esse solet; sed extra, ob vicinitatem luminis rarior, & candidior euadit: quocirca ratione huius diuersitatis, quod magis intus est, speciem cuiusdam profunditatis repræsentat, quam ab hiatu nihil differentem esse spectatores opinantur.

Tunc enim fit, vt album vehementius percellat visionem, eaq. ratione propin- C quius oculis videatur: nigrum autem, ob causam oppositam, longiori interuallo videtur distare, & quodammodo hiare creditur. Qua de re vulgares homines id intuentes, chasmata, seu hiatus, in Cœlo esse arbitrantur, & tanquam monstrosa admirantur.

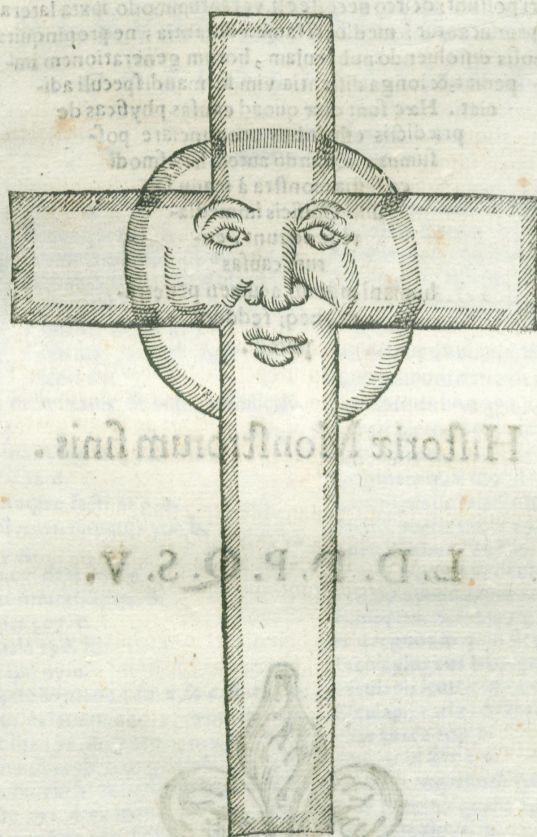
Neq. ab his causis multùm discrepant illę, quæ sanguineos colores in Cœlo, & circa astra procreant. Quandoquidem exhalatio pariter turbulentior, & inopia cælestis lucis, dum in vnum congrediuntur, non alium, quàm purpureum colorem sanguineo proximum generare possunt: dummodo quædam proportio, & aequalitas inter hæc duo seruetur.

Colorum varietatis causa. Alioquin si exhalatio fuerit ita turbulenta, vt longè splendorem lucis superet, color niger magis, quam ruber, vel quilibet alius apparebit, quoniam lux iuxta eum diffundi nequeat, quæ vice versa in causa est, vt, quando eadem lux fuerit copiosa, & crassitudinem exhalationis superauerit, colorem album pariat. Hinc denuo fit, vt, D si neutrum horum alium vicerit, neutrum etiam præ dictorum colorum emergat, sed alius quidam vtriusq. naturam participans, qui sanguineus, vel purpureus color erit appellandus.

Hinc etiam prodire potest causa, propter quam huiuscemodi colores noctu magis, quàm interdiu videantur: etenim causa huius effectus est inopia lucis: cum diurnum lumen nocturno semper sit copiosius, vnde fit, vt cuncta interdiu magis albicantia appareant. Verùm si huiuscemodi sanguinei colores fortè etiam interdiu conspiciantur, quod minime negandum est, vt exemplis superius memoratis manifestauimus, tunc asserendum erit id contingere æstiuo potissimum tempore, quo, ob copiam caloris, & incendij fumosæ, & turbulentæ exhalationis, hypocauma magis viget: propterea perspicuitas prioris luminis aufertur, vel saltem remittitur: ideoq; tunc non candida, sed sanguineo veluti colore fœdata astra, & luminaria conspiciuntur.

Circulorum causa. Quoad causas circulorum, qui aliquando Solem, Lunam, & quoduis astrum circumdare videntur, notandum est aliam non esse horum circulorum siue halonum causam,

IIII. Admirabile Crucis signum in Luna.

cauſam, quàm vaporem, & nubem, in qua ſplendor aſtri frangitur, quam fractionẽ meteorographi halonem indigitant. Nam radij aſtrorum dum vltra viſum ferri nõ poſſunt, æqualiter in ipſa nube franguntur: verùm ſi nubem æqualem offenderint, exactus circulus prodibit: ſin nubem inæqualem inuenerint obuiam, tunc non integer circulus, ſed ſemicirculus tantummodo apparebit.

A

Præterea circa Solem rarius, & circa Lunam frequentius halones apparent, quoniam calor Solis, qui multò maior eſt, quàm calor Lunæ appropinquantes nubeculas facilius diſſipat, quàm Luna, quæ caloris eſt imbecillioris, & propterea hæc nubes facilius admittit, & frequentius halones patitur.

Cur Halo circa lunã frequentior

Paralios autem neq; iuxta Solem, neq; admodum longè produci poteſt, quoniam propinquitas Solis nubem prius diſſolueret, quam ſpeculi vicem obire poſſet: namquè diſtantia refractionem viſus ita adimit, vt nubes longè diſtans à Sole formam nec etiam puſilli ſpeculi præ ſe ferre poſſit; quocirca redditur inepta ad albedines, & ad illos recipiendos colores, quos apparitio paralij expoſtulat. Quamobrem ſimulacra huius generis neq; ſupra Solem, vel propè, vel eminus formari poſſunt: idcirco neceſſe eſt, vt tantummodo iuxta latera Solis producantur, mediocri tamen diſtantia; ne propinquitas Solis diſſoluendo nubeculam, horum generationem impediat, & longa diſtantia vim formandi ſpeculi adimat. Hæc ſunt quæ quoad cauſas phyſicas de prædictis effectibus pronunciare poſſumus. Quando autem huiuſmodi cæleſtia monſtra à manu Diuini Opificis immediatè prodeunt, eorum cauſas humani ingenij acumen penetrare, neq; reddere poteſt.

B

Cauſæ phyſica.

Hiſtoriæ Monſtrorum finis.

L. D. D. P. Q. S. V.

INDEX MONSTRORVM ET RERVM MEMORABILIVM COPIOSISSIMVS.

INDEX.

D

INDEX.

Facies

INDEX.

Her-

Homi-

I

L

M

INDEX.

Pulmo

T

V

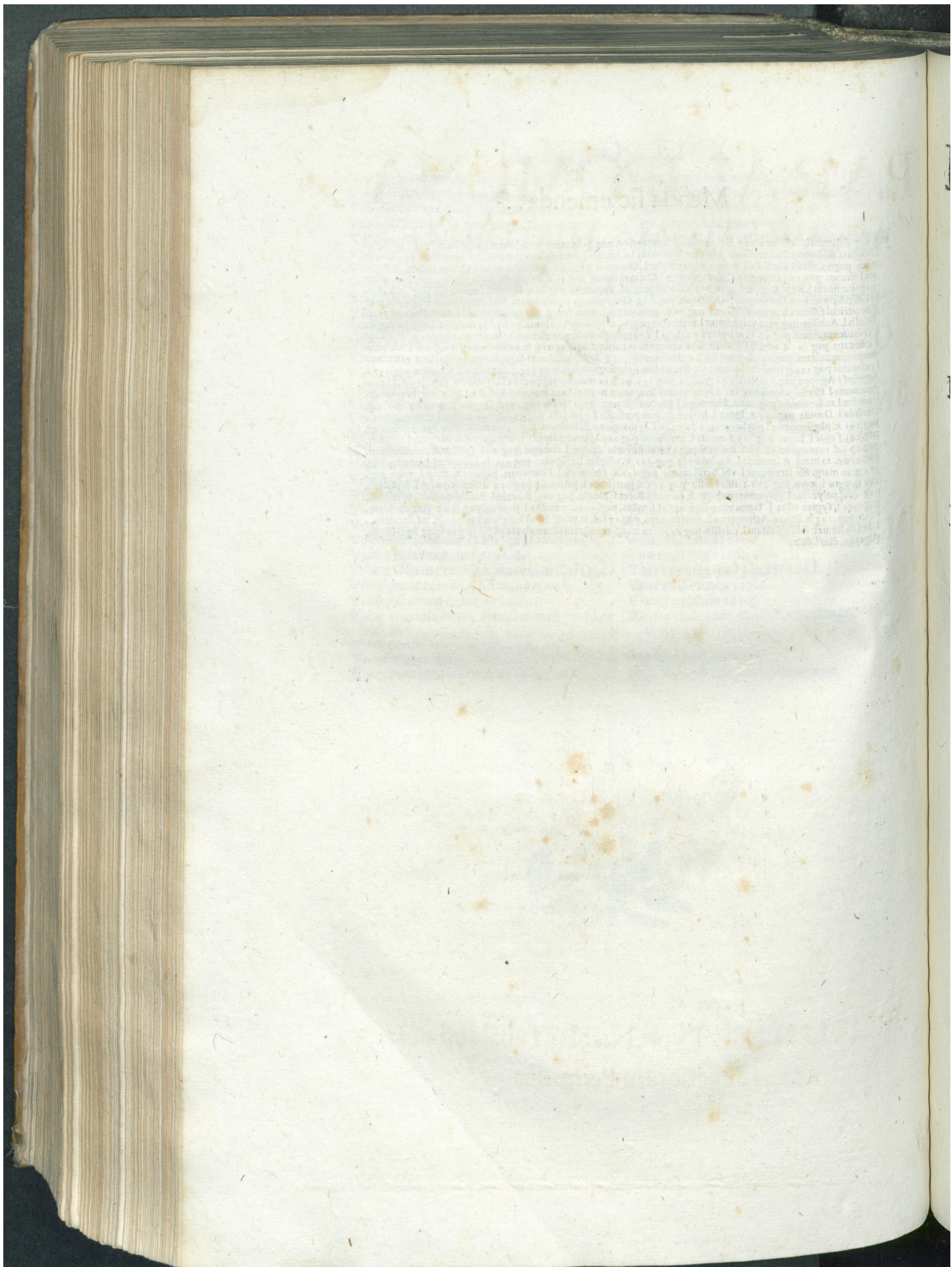
INDEX.

FINIS.

Menda ſic emenda.

Pag. 1 g. delireare l. delineare. pag. 5 f. excrutior l. excrucior. pag 8. in marg occulorum l. oculorum. pag. 15. effigiat l. effigiata. ibid onoualle l. conualle. pag 19 e. Cinnamij l. Cinaminij. ibid. in margine Pupili Cinamij l. populi Cinnaminij pag. 22. illeſi l illæſi. ibid. in margine armorur l. armorum pag. 29. e. vmbelicum l. vmbilicum pag. 29. h. Syrenes l. Sirenes. pag 35. in margine Coſmographus l. Coſmographis pag. 36. d. magnitudinis l. magnitudini. ibid. quem magnitudinem l. quã magnitudinem. pag. 38. d Pygmeos l. Pygmæos. pag. 39 e ſeptenis l. ſeptennis. pag 48. a Ægilij l. Ægidij. pag. 51 h. Germagnia l Germania. pag. 55. g Guglielmum l. Gulielmum ibid. Sxao l. Saxo. pag. 50 in margine periculiſiſſimus l. periculoſiſſimus pag. 70 b quam ſextæ l. quaſi ſextæ. pag. 72 a. medula l. medulla. pag 72. c. Achilis l. Achillis pag 74. a veſcerentur l veſcuntur pag. 81 e pyloron l. pylorus. pag. 84 in margine Tribades mulier l. Tribades mulieres. pag 97. in margine r yophagi l rhizophagi. ibidem Mixicanus l. Mexicanus. pag. 102 a. exſiccatis l. exiccatis. pag 105 e ncedit l incedit. ibid eriſque tum l eriſque tu pag. 119 h veſtimentorum cultum l. ob veſtimentorum cultum. pag. 121. b crepidos l. crepidas. pag 123 g lugophthalmia l. lagophtalmia. pag. 126. a reſeccauit l reſecauit. pag. 129. g ſimiliter in marg. phyſionomiam l. phyſiognomiam. pag 135. g. Saxonum l. Saxorum. pag. 137 f. Aggripa l Agrippa. pag. 147 craſſata l. graſſata. pag 156 item in margine Hippocrita l. Hypocrita pag. 169. d. Phyſiognonomis l Phyſiognomis. pag 172 a Syrenarum l Sirenarum. pag 172. d. in margine Agia l ad agia. pag. 185. d. miſericordiæ l miſericordia. pag 186. a. Phætontis. l Phaetontis. pag. 187. h. his l. is. pag. 193. h Syrenes l. Sirenes. pag. 195. g. Deolida. l Deoida pag. 226. a Igitur l. legitur. ibidem perficiſti l perfeciſti. pag. 234. d. geminantia l. germinantia. pag 241. e. phyſionomiæ l phyſiognomiæ pag. 249. f. in margine oſſa. l. oſſium. pag. 252. d referebatur l præferebantur. pag. 261. f epar l hepar pag. 269. f. embla l. emblema. pag. 269. h. in verſu ipſe l. ipſi pag. 270. a. pungitur l pingitur. pag. 271. d. in margine Aſchili l. Aeſchili. pag. 274 d. in verſu draque l. duraque pag. 289 g. oſtendiur l. oſtenditur. pag. 299. e. in marg Adromeda l Andromeda. pag. 313 e. aſſignat l. aſſignant. pag. 315. h. Lacundæ l Lacundæ. pag. 315 g. in marg. ſibi ſacrificant l. vbi ſacrificantur pag. 320. c. Phætontis l. Phaetontis. pag 347. e eneæ l. æneæ. pag. 349 g. egro l. ægro. pag. 380. a. iſſu l iuſſu pag. 398. d. partiantur l. patiantur pag 414 d. Septicipitem l. Septiceps. pag 425. polycoras l. polyceros. pag 461 h. in marg. Bacci l. Bacchi. pag 463 Bracchi l. Bacchi. pag. 474. c. ſe l ſed. pag 475. f. Tygres viſos. l. Tigres viſas ibid milles l. miles. pag. 479. e pænitus l. penitus. pag. 529. g Finzelio l. Fincelio pag. 543 h. & 546. Aelurogano l. Aelurogono. pag. 578. d. in marg fętus l. fœtus. pag. 601. g. ſed ſtaturam l. ſed de ſtatura ibid inſolitam l. inſolita. pag 669. e. in marg. monſtroſus l. monſtroſa. pag. 673. g. in marg ſigni l. ligni. pag. 727. duo l. duæ.

PARALIPOMENA
ACCVRATISSMA HISTORIAE OMNIVM ANIMALIVM,

Quæ in Voluminibus Aldrouandi desiderantur.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
in Patrio Bononiensi Archigymnasio
Simpl. Med. Professor Ordinarius,

Musæi Illustriss. Senatus Bonon. necnon Horti publ.
Præfectus summo labore collegit.

*MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONONIENSIS
proprijs sumptibus in lucem edidit.*

BONONIÆ, Typis Nicolai Tebaldini 1642.
Superiorum Permissu.

ILLVSTRISSIMIS

BONONIENSIS
REIPVBL.
SENATORIBVS

Bartholomæus Ambrosinus F.

UNQVAM possum, Illustriss. Senatores, inter illa vestræ benignitatis, & beneficentiæ argumenta, quibus quotidie vestros Cives, & præsertim Ministros prosequimini, illud postremo loco reponere, dum me omnium minimè peritum non modò custodiæ vestri Musæi θαυματοφυλακίῳ designastis, sed etiam mihi tot, tantorumq; operum condendorum, & perficiendorum curam demandastis. Quod postea munus pro viribus exercendum aggressus, quàm vigili studio, & quanta sedulitate præstiterim, interdiù, noctuque huic inuigilans messi, narrare non est opportunum: quia nunquam talem virium mearum imbecillium solicitudinem in hoc opere consumere possum, quin semper maiorem Illustrissima tantorum Patrũ humanitas non mereat. Sed animus meus hoc identidem versiculo recreatur.

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Itaq; hoc tantùm annuo, quòd nudius tertius in vestro dũ versarer Musæo, vastum historiæ omniũ animantium intuens pelagus, multas Icones omissas, historijsq; minimè insertas animaduerti. Quarè id admiratus, tum ne perpetuis obruerentur tenebris, tum vt vobis in obsequiosos pergratis morem gererem: iuxta illud Virgilianum.

Et benè apud memores veteris stat gratia facti.

Li.4. Aen. vers.519.

A 2 *Ex*

Ex Iconibus collectis hæc Paralipomena historiæ cunctorum animalium accuratissima, ab omnibus studiosis expetita concinnaui, & eadem Vestro Nomini, quasi Numini obtuli; nec immeritò: sic enim Vestrum campum, quem olim mihi dedistis excolendum, nunc vepribus expurgatum, semitis reclusum, & multis lucubrationibus cultum restituo, seu potius flores in hoc fertili, & ameno lectos agro quasi in fasciculum compositos vobis olfaciendos reuerenter porrigo. Pergite vos Vestro patrocinio me fouere, quem olim ad hoc munus obeundum tanto suscepistis ardore Valete, & fælices viuite.

Bononiæ Cal. Decembris M. DC. XXXXI.

PARALIPOMENA ORNITHOLOGIAE

OLIM Ornitologia ab Eruditißimo viro Vlysse Aldrouãdo in tres partes fuit distributa, in quarum prima aues rapaces, tam diurnæ, quàm nocturnæ recensebantur; in secunda, præter aues granivoras, nempe gallinacea genera, columbas, pauones, phasianos, similesq; alias, illę etiam, quæ vermibus vitam sustentant, necnon pamphagæ numerabantur: in tertia demum quotquot aues in aquis se mergunt, vt anseres, & anates, & quæ circa aquas, pabuli gratia, semper versantur, vt Ardeæ, & cæteræ huius generis, collocabantur. Nos in præsentia, hoc seruato ordine, pauca addemus, quæ partim ob multitudinem iconum, quæ in Musæo olim Aldrouandi, & nunc Illustrissimi senatus Bononiensis seruantur, partim quia, maturius Author non obseruauerat, typis non fuerunt mandata.

Pamphagę aues.

Primitùs proponimus spectandum, & considerandum Lectori vnguem alicuius auis rapacis, qui in musæo adhuc diaphanus conspicitur. Hanc enim iconem Lector contemplabitur, num ad diurnas, vel nocturnas aues huius generis spectare possit.

Aues rapaces nocturna, & diurna.

Sin hic vnguis ad rapaces aues diurnas attineat, aliam, atq; aliam iconem ad nocturnas pertinentem exhibemus: namq; figuram Periophthalmij noctuæ, siuè Vlulæ, necnon ouum habebit Lector, & meditabitur.

Vnguis rapacis Auis.

Periophthalmion Noctuæ.

Ouum Noctuæ.

Nolumus prętermittere iconē Accipitris capite, & cauda nigri, cęteris verò albi, si tamen hoc animal in rerum natura versatur de quo valdè dubitamus, quandoquidem hæc icon obseruata fuit in tabula Bembi supra caput Apollinis effigiata, in qua tabula multæ aliæ aues monstrificæ fuerunt delineatæ, vt in Historia monstrorum axplicauimus.

Accipiter capite, & cauda niger.

DE

A

DE AQVILIS.

Erpulchrum, & regium Aquilæ genus corona, vel crista nigra redimitum per Indiam vagatur, quod Incolæ Yzquauhtli nuncupant, rostro circa radicem luteo, deinceps nigro, pedibus pallidis, vnguibus nigris, cruribus, & ventre ex colore nigro, & candido permixtis, collo fuluo, dorso, & cauda nigris, atq; fuscis. Hæc Aquila magnitudine vulgarem aequat Arietem, magna audacia, & ferocia est prædita, itaut homines, cicur etiam facta, leui de causa adoriatur: mitescit tamen, & aucupio, instar aliorum Accipitrum, quorum videtur species, famulatur.

Aquila ad Aucupium.

B

Aquilæ albæ, præter memoratas à Doctissimo Aldrouando, vagantur per montes vltra regnum Malabar, per mille milliaria ad regnum Morsili, quod nemini est tributarium, & serpentibus in conuallibus illis versantibus vescuntur. His Incolæ in venatione gemmarum, & præcipuè Adamantum vtuntur: cum in montibus huius regni multi Adamantes generentur. Idcirco post pluuias multi homines egrediuntur ad riuos aquarum de montibus descendentes, & in arena aliquos inueniunt adamantes. Sed quoniam plurimi ad conualles inaccessas ab vndis conuehuntur, æstiuo tempore homines ascendunt montes, & in illas valles proijciunut recentium frusta carnium, Aquilis albis aspicientibus, quæ postea ab ipsis in montes sublata nonnullos adhærentes habent Adamantes. Aduertunt igitur, quò aues sublatam portent carnem, & accurrentes strepitu Aquilas abigunt, & lapillos carni adhærentes colligunt. Sin Aquilæ proiectam carnem in conuallibus comederint, obseruant diligenter locum, in quo noctu Aquilæ dormiant, & mane ab excrementis lapillos eliciunt, si quos vnà cum carne deuorauerint.

Venatio adamantũ per aquilas.

C

DE AVRIS, SIVE AVIBVS Ventorum

VIS est quædam apud Indos, quæ nomen aduersus quamuis auræ violentiam, & ventorum impetum meruit. In locis maritimis vocatur Zamuro, Peruanis Suyunu, Mexicanis Tropilloti; Coruini videtur generis, & magnitudine ad Aquilam accedit, colore est nigro, vngue adunco, & atro, crure fusco, rostro instar Psitaci, fronte depili, & cute pilcatili obtecta, necnon raris, & nigris pilis circumuallata, Morticina carne, stercore humano, & alijs sordibus vescitur.

Corui genus

D

In arboribus, & rupibus huiusmodi aues pernoctant, sed mane ad ciuitates aduolant, & à locis eminentioribus diligenter intuentur plateas, vt quicquid immundum, & exangue in escam sumant. Perspicaces enim sunt, præpetes, & mirì silentij, neq; enim vociferantur, neq; canunt, sed quoddam leue murmur edunt. Hernandus author est ignotæ esse originis, cum locus, vbi nidulentur, & sobolem alant, ignoretur; tamen in singulis nouæ Hispaniæ angulis sunt frequentissimæ. Nihilominus Acosta scribit eorum pullos esse albos, & adolescentes coruinam nigredinem adipisci, & odoris esse ingrati. Cinis pennarum ortum pilorum coercet. Caro estur ad morbum gallicum expugnandum; stercus haustum in aliquo liquore, melancholicis confert, & cor Sole exsiccatum suauissimum spirat odorem. Quocirca huiusmodi aues in aliquibus Prouincijs, lege lata pæna, non interimuntur.

Vsus in medicina, & alijs.

Alia auis est Cozcacoauhtli ab Indis vocata, & regina Aurarum, scilicet earum esse perhibetur, quas Mexicani Auras, nempe Ventorum Aues nominant. Mexicanę

Aues ventorum.

E canæ Prouinciæ est indigena, hancq; nomenclaturam sibi vindicauit; quoniam magna vi resistens ventis, ijsdem sedibus perstet immobilis. Magnitudine Gnesias adæquat Aquilas. Totum corpus, præter collum, & pectus, ex nigro purpurascit. Alæ subtus circa exortum nigræ, cætera cinerea, desuper verò mixtim fuluæ, nigræ, & nonnihil ad purpureum colorem tendentes. Crura rubra sunt, vngues vnci, rostri extremitas Psitacorum æmula, alba, cætera rubicundo colore infecta; nariũ foramen est amplum, oculi nigri, iris fulua, rubræ palpebræ. Frons sanguineo est perfusa colore, rugis plicatilibus exornata quas instar galli pauonis aliquando explicat, cum pilis quibusdam raris, & nigris. Cauda est Aquilæ infernè cinerea, foris autem nigra. Vescitur, & ipsa morticinis carnibus, & stercore humano, deinde anguibus, lacertis, & muribus, quibus in dies insidiatur. Indi plumas huius auis vlceribus admouent, & carnes elixas, perdurante hoc affectu, necnon in profliganda lue gallica fæliciter vsurpant.

Vsus in medicina.

F

DE AVIBVS PSITACO congeneribus.

X Moluccanis insulis quædam auis Noyra nuncupata in Indiam defertur, quæ Psitaci faciem apprimè exprimit, & cantum etiam imitatur, nisi quòd pennis rubicundioribus est vestita, & caro pretio venditur. Præterea hoc peculiare sibi vindicat, quòd altorum suorum capita, aures, nares, & vultum, lingua studiosè, more Canum, detergit; itaut his gesticulationibus Dominis suis non parùm oblectationis afferat. Præterquamquòd vario, & amæno pennarum colore alios Psitacos longè superat.

G In Chiappa quoq; aues quædam, Accipitres fluuiatiles nominatę versantur, monstrosæ quodammodo pedibus videntur; cum horum alterum anserinum, & alterum aquilinum habeant; etenim dum altero innatant, altero prædam rapiunt.

Accipitres fluuiatiles.

DE PICIS.

Vædam auis à sedando, & dissipando capitis dolore Picus salutifer fuit appellata, merula est maior, rostro longo, & nigro, sed inferna parte breuiori, vertice, & toto ferè collo desuper rubicundo, infernis partibus prorsus cinereis, alis autem, & dorso nigris, sed albis lineis transuersis variatis. Frequentat agros prouinciæ Totonacapæ, & ad Pici genera referri creditur; cum arbores rostro perforet.

Picus salutifer.

H Plumæ capitis rubescentes applicatæ, capitis dolorem leuare feruntur: siue id à signatura retulerint, cum in vertice capitis huius auis emineant, siue quia experimento id comprehenderint.

Est ibi alia species huius auis, quæ Picus imbrifœtus indigitatur lingua vernacula Quatotoni, magnitudine Vpupam aequat, nigro, fuscoq; colore variatur. Rostrum, quo arbores cauat, tres digitos est longum, firmum, & candens, sed infernè breuius. Caput est paruum, plumisq; rubris contectum, & decoratum crista rubicũda tres vncias longa, & in superna parte nigra. Ab alterutro colli latere fascia nigra ad pectus vsq; descendit. Pedes, & crura sunt liuida. Non longè à mari australi degit, in excelsis arboribus nidificat, cicadis, & vermibus victitat, & tempore imbrium in prolem incumbit, vnde nomen sibi comparauit.

Picus imbrefatus.

DE NOCTVIS, ET VESPERTILIONIBVS.

Vsus in cibis.

NOctua canora est, Chicoatli apud Indos vocata, quæ magnitudine nostratem æquat, rostro est longo, tenui, & pullo, necnon tænijs iuxta vtrumq; oculum luteis, & obliquis. Inferiora corporis pallida sunt, nigris quibusdam plumis circa collum intersertis. Nigri ei sunt oculi, iride lutea. Cætera ex fuluo, fusco, & cinereo permixta sunt; montosa colit loca, & in vimineam coniecta caueam non mediocriter garrit, vnde nomenclaturam acquisiuit. Facili alitur negocio; quia pane, vermibus, & alijs huiusmodi rebus vescitur. Calidis, & frigidis regionibus comprehenditur, & non insuaue præbet alimentum. Nonnulli à Noctua vulgari Chiaquatotol appellant, quoniam illa non minus sit auguralis.

Vespertilionum descriptio.

Vespertiliones occidentales grandes sunt, itaut horum nonnulli pedalem longitudinem superent, duris, & longiusculis pilis præditi, color est diuersus: nam quibusdam ex flauo est cinereus, aliorum est magis fuscus, & nonnullorum spadiceus. Alarum partes corpori proximiores pilis sunt tectæ rarioribus, earumq; supina pars magis, quàm prona. Sunt autem alæ sesquipedalis longitudinis, & latitudinis octo vnciarum: quamuis in aliquibus sint breuiores, & angustiores, sicuti vicissim in alijs latiores, & longiores. Color alarum ex fusco est cinereus, summa singularum alarum pars officulum duas vncias longum continet, in acutum, & curuum vnguem desinens, quo arboribus adhærent; similiter ab extrema ala vnguis minor, & vix eminens pendet.

Duas habent aures sed paruas in comparatione ad magnitudinē, & crassitiem capitis, extima parte angustas, & in mucronem desinentes. Rictus nonnullorum obtusus; quasi rictus felis obseruatur, aliorum verò oblongius, & ad vulpeculæ rictum accedens.

Demum in superna mandibula vtrinq; seni, & in inferna septeni sunt dentes, quorum anteriores cæteris sunt longiores, & candidi. Crura binas vncias longa, pedes parui, & semiunciales, qui in quinq; digitos binis articulis integratos distribuuntur, quorum singuli in magnos firmos, acutos, curuos, & nigros vngues desinunt, ijs similes, qui membranaceis alis inesse retulimus, quibus de arboribus se suspendunt.

Cap. 61.

Cap. 80.

Casus pleuritidis.

Gomara, in sua generali Historia, horum animalium magnitudinem prędicat, sed eorum faciem non describit, solum addit esse animantes admodum mordaces, morsumq; esse valdè nocuum, qui ablutione aquæ marinæ, & adustione curatur. Deinde paulo inferius ad rem, non iniucundam narrat historiam. Accidit, inquit ipse, vt in Prouincia Chiribichi, famulus monachorum Dominicanorum in Cœnobio, cui nomen Sanctæ fidei, pleuritide corriperetur, sed vena, ad tollendum morbū à Chirurgo minimè deprehensa, ægrotus deploratus relinquebatur, interim sequenti nocte Vespertilio ægroti decumbentis pedem nudum inueniens circa venā momordit, & sanguine satur, aperto vulnere discessit; ideoq; tantùm sanguinis effluxit, vt patiens à morbo liberaretur, non sine magna monachorum admiratione: vnde pro miraculo id prędicare solebant.

In Plaga Orientali viuunt etiam Vespertiliones immensæ ferè molis, quoniam magnitudine gallinas aequare perhibentur, quorum caro palato est grata, & iucunda: sunt tamen fructibus admodum infesti; propterea noctu agros custodire oportet; & hęc de Auibus ad primum ornithologiæ tomum attinentibus dicta sint.

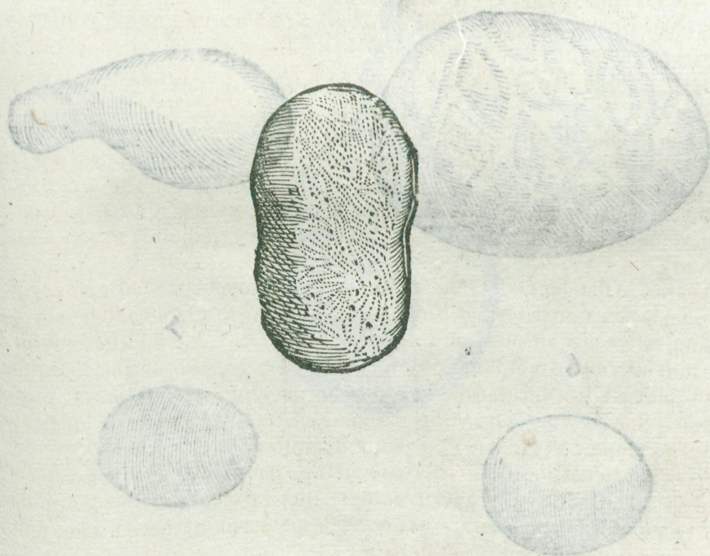
DE

DE GALLINIS, ET VROGALLIS.

Allinarum, in Regione Mozambicha, caro atra est; immò pennæ, carnes, & ossa ita nigricant, vt si coquantur, in atramento elixę esse videantur: nihilominus sapidissimę sunt, & reliquis longè meliores creduntur. Icones gallinarum indicarum habētur in secundo tomo Ornithologię hic autem damus Iconem oui gallinę Indicę vt lector discrimen inter hoc, & ouum gallinę nostratis meditari possit.

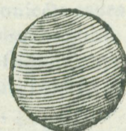
Ouum Gallinæ Indicæ.

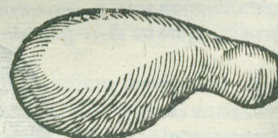
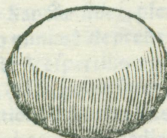
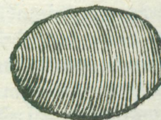
Amplius

Icones variæ ouorum Gallinæ.

1

2

3

4

5

6

7

Amplius adduntur icones omissę varietatis ouorum gallinæ quę monstrificam quodammodo naturam referunt veluti in hac tabella conspicitur.

1. Ouum gallinę rotundum instar pilę.
2. Ouum aliud gallinę paruum rotundum cortice durissimo,
3. Ouum gallinę magnitudine oui columbini.
4. Ouum gallinę monstrificum, nempe vndosum, & rugosum,
5. Ouum gallinę monstrosum nempe figura cucurbitę perticalis,

Cęterùm oua delineata sub numero sexto,& septimo sunt aliorum animalium siquidem sub numero sexto repręsentatur figura oui Testudinis terrestris, & sub numero septimo effigies oui Noctuæ quę ambo in eadem tabella erant incisa.

Pręductis addimus iconem alterius oui gallinę magis monstrosi; quando quidem collum instar phialę habet.

Ouum gallinæ cum collo instar phialæ.

De Vrogallo postea tam maiori, quam minori in secundo Ornithologię tomo fusius egit Vlysses Aldrouandus, quos Tetraonem maiorem, & minorem appellauit. Verùm Olaus, Magnus, pręter memoratos, alios Vrogallos minores in septentrio-

Vrogalli minores Septentrionales.

E ne, nimirum in Noruegia, & regionibus finitimis, degere scripsit, qui sub niue duos aut tres menses, absq; cibo latibulantur, fortassis eo modo, qui pingitur in superiori icone; ideoq; tunc à Venatoribus facilè capiuntur.

Hos igitur si attente Lector meditabitur proculdubio discrepare ab illis asseuerabit quos Clarissimus Aldrouandus loco citato delineauit.

Hę autem aues, iuxta sententiam Ornithologi, non erunt absimiles illis, de quibus in libro mirabilium Aristoteli adscripto, hæc habentur. In Ponto per hyemem quædam aues reperiuntur, quę neq; excernunt, nec, si pennæ euellantur, sentiunt, nec etiam si veru transfigantur, sed tantummodò quandò ab igne incaluerint, & quamuis aliqui id sibi persuadere nequeant: attamen quando inferius de auicula epilepsię verba fient, & illius propietates narrabũtur, proculdubio id etiam credẽt.

Aues hyeme veluti mortuæ.

F

DE AVIBVS INDICIS PHASIANIS nuncupatis.

AVis montana Tepetototl ab Hispanis indigenis Phasianus nuncupatur, est magnitudine Anseris colore nigro, & splendenti, plumis nõnullis infernè candicantibus circa caudam, & in postremis alis cruribus, & pedibus cinereis, rostro curuo, partim cinereo, partim luteo, & circa radicem veluti tumente, crista plicatili, & oculis nigris, frugibus frumentaceis, seu in massam, seu in panem coctis, alijsq; similibus edulijs vescitur. Caro est edilis, & palato grata. Auis postea, est valdè familiaris, & hominum amica: propterea sępè domesticorum pallium rostro apprehendens cibum exigit, & ianuam domus clausam rostro similiter pulsat, hominemq; sequitur, si ei liber detur aditus, & domum repetentem blanditijs excipit. Hinc Lector colligerè debet, quod adulatio, & societas canũ hanc auẽ minime superat.

Auis blandiens more canum.

G

Non dissimiles aues habet Tartaria, quas vocant Seyserach, magnitudine, & pennis Phasianum aemulantes, & in planitie quadam monga nuncupata versantes. Sed quoniam in loco non procul hinc Ciba appellato, militum agmina ad custodiam resident, vt quorumcumq; hostium impediant transitum, quando huiusmodi aues aduolantes, & vnica facta veluti acie, fugientes obseruant, inimicorum aduentum intelligunt, & illico ad arma, & ad tutelam se accingunt.

Aues hostē indicantes.

DE PERDICIBVS.

H

DEgunt Perdices tam magnæ in insula Sanctæ Helenæ, vt crassitudine Gallinæ adæquent, coloris sunt cinerei, & adeo cicures, vt homines sibi appropinquantes intueantur, nec facilè auolent. Magna frequentia foueis conduntur, vt quandoq; viginti, & plures in vna tantùm crypta latibulentur.

E

DE COTVRNICIBVS INDICIS.

Vnt huiusmodi aues nostris Coturnicibus quodammodo similes; quamuis ad genus Perdicum potius sint referendæ. Multa genera apud nouos Hispanos reperiuntur. Nonnulla sunt fusca, & cristata, quæ Quauhtzonecolin appellant, mediocris magnitudinis: alia fusca, sed cristarum expertia, & paulò minora: alia omnium maxima, & fulua, sed capite albo, & nigro colore variato, extremis autem alis, & dorso albicantibus. Pedes, & rostrum nigra sunt, omnia tamen genera homini optimo sunt alimento, & gulæ gratificantur, dummodo per triduum iugulentur, antequam mensis apponantur. Immò harum auium carnem ægrotis, & valetudinarijs exhibent, neq; Indi habent aliam carnem, quæ post carnem cohortalium huic præferri possit. Canunt more nostratium, quamuis aliæ alijs suauius, in vimineis carceribus includuntur, & frumento indico, & nostrâte aluntur.

Differentiç

F

Vsus carnis

Alia auis Coyolcozque nuncupata est species Coturnicis mexicanæ, quæ nostratibus magnitudine, cantu, nutrimento, volatu, & moribus assimilatur, diuerso tamen est colore prædita, nam supernè color est ex fuluo, candidoq; permixtus, infernè autem tantummodò fuluus. Præterquamquod verticem, & collum nigræ, albęq; plumæ occupant. Oculi sunt nigri, & crura fulua. Indigena est auis, & alimento nostratibus communi victitat.

Alia species

Est alia species Acolin dicta Sturno magnitudine similis, cruribus, pedibusq; ex viridi palescentibus, & in quatuor longos digitos diuisis. Rostrum est luteum, & longiusculum pro corporis proportione, necnon tenue, & mucronatum. Oculi nigri iride fulua cincti, corpore tamen paruo. Inferna corporis alba sunt, lateribus fusco colore maculatis. Superna verò, & cauda breuiuscula, fulua sunt, sed maculis nigricantibus distincta, & candidis lineis quascumq; pennas ambientibus. Indigena est auis Mexicani lacus, quia muscis, & paruis animalibus circa aquam volitantibus vesci Solet.

G

DE PTEROPHÆNICO INDIÆ.

Vis quædam alarum nota insignis vocata Acolchichi, propter humeros rubicundos honorificum apud Hispanos nomen meruit: quandoquidem aues huius generis Comendadoras indigitant; cum Insignia equitum militarium circa latus rubore fulgentia æmulentur. Sturnis magnitudine, colore, & forma sunt ęquales, & cum illis vbicumq; versantur; quamuis humeri primò fului appareant ad rubedinem tendentes; deinde tractu temporis, & ętatis, talis rubor in fuluum prorsus colorem degenerat. In caueis interdum seruantur; nam lepidè garriunt, & voces humanas imitantur, etiamsi liberè per domos incedere permittantur; qualibet re sed potissimum pane, & frumento indico nutriuntur, in Regionibus calidis, & frigidis inueniuntur, in arboribus non procul ab hominum commertio nidificant, & sata in quibus fortè consederunt, depopulantur. Tandem horum animalium caro non insuauem, & minimè gratum succum prębet.

H

Aues Comēdadora quæ.

Mores, & vsus.

DE

E

DE TVRTVRIBVS INDICIS.

Vrtur indica, siue Cocotzin passere nostro paulò est maior, cuius vniuersum corpus superne est fuscum, plumis tamen singulis àmbiente nigro colore. Alarum partes anteriores partim sunt nigræ, sed pro maiori parte fuluescunt. Cauda extrema albo, & fusco colore promiscuè referta est. Plumæ infernum tegentes corpus sunt albæ, sed lineis atrofuscis terminantur. Infernæ alarum partes fuluæ, cinereæ, & nigræ. Caput paruum est, rostrum paruum, & nigrum, collum breue, crura rubentia, & demum vngues fusci, & parui.

F Apud Mexicanos ab alarum colore, & strepitu, apud Hispanos, quia has aues Turtures vocant, à murmure, sapore, & nutrimento nomen sortiuntur; quamuis nostris Turturibus longè sint minores. Versantur potissimum in montibus, & etiã iuxta oppida, & Mexicani agri sunt alumnæ. Referunt autem harum carnem, si mulieri insciæ in edulijs permisceatur, Zelotypiæ mederi.

Nomẽ vnde sumptum

Præterea est aliud genus prædictæ aui prorsus simile, sed fuluo, & nigro corpore; capite autem cinereo. Sunt qui Tlapalcocotli ob fuluum colorem indigitent.

Aliud genus.

DE AVIBVS PARVIS INDIÆ.

St auis florida Xochitototl nuncupata plumis multicolor: pallet enim, nigrescit, candet, partim quoq; est fusca, & vbiq; incola. Passerem magnitudine, & forma ferè æmulatur. Vermiculis, & exiguis seminibus vescitur, ex arborum ramis nidum suspendit, ibiq; ouis incubat; amæna est auri, & palato, quoniam canora est, & gulæ mirandum in modum gratificatur.

G

Fortassis hæc eadem, vel non multùm in moribus discrepabit ab auibus Chagrinis, quæ instinctu naturali ductæ pensiles nidos miro artificio struunt, vt à latrocinio Simiorum securæ sint, qui circa fluuium Chagren frequentes sunt, & omnes arborum ramos visitant, vt nidos auium exinaniant. Itaq; huiusmodi aues ex besucis nidos suspendunt. Sunt autem besuci palmites tractabiles absq; folijs hærentes, & reptantes per arbores proceras vsq; ad earum culmina, quibus Indi pro funibus vtuntur.

Aues Chagrine. Besuci quales.

Præterea minores adhuc aues in regione Peruana versantur; sunt enim ita exiguæ, vt apes, papiliones, seu cicadæ volantes esse videantur. Immò harum auicularum volatus est adeo celer, & præpes, vt alarum motus non magis conspici possit, quam crabronis, & qui talem auiculam præteruolantem videt, crabronem esse opinatur, & Auis nidorum magnitudini respondet, quos ex floccis gossypij illic abundè crescentis construit. Plumæ elegantibus coloribus, nempe aureo, viridi, alteriusue generis colore præditæ sunt. Rostrum est adeò tenue, vt acu, qua vestes sarciuntur, sit exilius. His auiculis nomen, *Tomineio*, impositum est, quoniam auis ita sit leuis, vt vno tantùm tomino, nimirum duodecim grana pendat.

H

Auium minimarum mores.

Sunt tamen hæ auiculę diuersæ speciei, quarum vnam. Indi Hoitzitziltototl appellant; nos variam auem diceremus, quia plumis tegitur vario colore infectis, quibus postea artificiosè copulatis, & contextis Diuorum effigies, & quarumlibet aliarum rerum imagines Indi artifices eleganter exprimunt. His auiculis talis est natura, vt eatenus volitent, quatenus herbæ, & flores perdurant virides, quorum succo aluntur: quandoquidem aduentante hyeme ad Pinus, vel alias arbores confugiunt, & de earum ramis tanquam mortuæ rostro se suspendunt, donec vernantibus

Natura auicularum.

tibus agris, & reflorescentibus herbis, denuo reuiuiscant, seu potius expergiscan- A tur; indeq; ad florulenta loca euolent, similes vices pluries subituræ, neq; hoc nugamentum videri debet; siquidem hoc multorum virorum fide dignissimorum testimonio compertum est, qui auiculam stipiti affixam intra cubiculum tulerunt, & eam, cum menses brumales tāquam exanimis ibi iacuisset, statuto sibi à natura tempore, reuiuiscentem, & dimissam, ad agros volitantem obseruarunt. Insuper referunt huius auis concrematæ puluerem epilepticis summo esse adiumento, quod à signatura, vel ab experimento, vel ab vtroque nouerunt: propterea non immerito auis epilepsiç esset nuncupanda. Gomara tamen in Historia de expugnatione vrbis Mexicanæ, Vicicilin hanc auiculam nominare videtur.

Vsus in medicina.

Auis Epilepsia qualis.

DE AVIBVS AQVATICIS, ET primùm de Cycno cucullato.

PER aues aquatiles non solùm eas intelligere debemus; quæ in vndis natantes alimentum quæritant, sed etiam illas, quæ circa aquas fluuiales, marinas, & stagnantes victum sibi comparant Miris igitur Naturæ vaframentis instruit aues quasdam Prouinciæ Veræ pacis, quæ victum inueniunt egesto in amnes stercore, ad quam escam pisces emergentes rapiunt.

Quædam auis Cycnum magnitudine ęquans, reperta est in insula, quam Batavi insulam Mauritij à Principe Mauritio cognominarunt; antea tamen Lusitani insulam Cycneam forsitan ab aue, de qua in præsentia sumus acturi, appellabant, quoniam ipsi hanc auem verum Cycnum esse opinabantur; licèt Clusius hoc animal gallinaceum gallum peregrinum nominet. C

Insula Cycnea quæ.

Gallus peregrinus.

Itaque hæc auis magnitudine Cycnum quidem aequat, aut superat, Forma tamē longe diuersa: quandoquidem eius caput est magnum, & tectum quadam veluti membrana cucullum referente. Deinde rostrum non planum, sed crassum est, & oblongum subflaui coloris, parte corpori proxima, cuius extimus mucro est niger. Superior rostri pars adunca, & curua, inferior verò subcæerulea, & macula mediam partem inter flauum, & nigrum occupat. Raris, & breuibus pennis auis est tecta, alis caret, quarum loco quaternæ, aut quinæ tantùm pennæ admodum longæ, & nigræ apparent. Posterior corporis pars præpinguis, & crassa est, in qua pro cauda pennæ crispæ, & conuolutæ cinerei coloris conspiciuntur. Crura illi sunt crassa potius quàm longa, quorum pars superior genutenus nigris pennis est vellata, inferior vnà cum pedibus subflaui est coloris. Pedes in quatuor digitos sunt distributi, quorum terni longiores antrorsum spectant, quartus verò breuior retrorsum, omnesque nigris vnguibus sunt præditi. Nautæ hancauem suo idiomate Vualgh. D Vogel vocitant, quasi auem nauseam mouentem, quoniam huius caro per diuturnam elixationem non fiat tenera, sed dura remaneat, & difficilis concoctionis. In ventriculo huius auis duo lapilli fuerunt inuenti, non quod ibi fuerint geniti, sed potius secus maris litus ab aue deglutiti, cum huiusmodi aues secus litora maris ad victum inueniendum versentur.

Auis mouēs nauseam.

Lapilli anium.

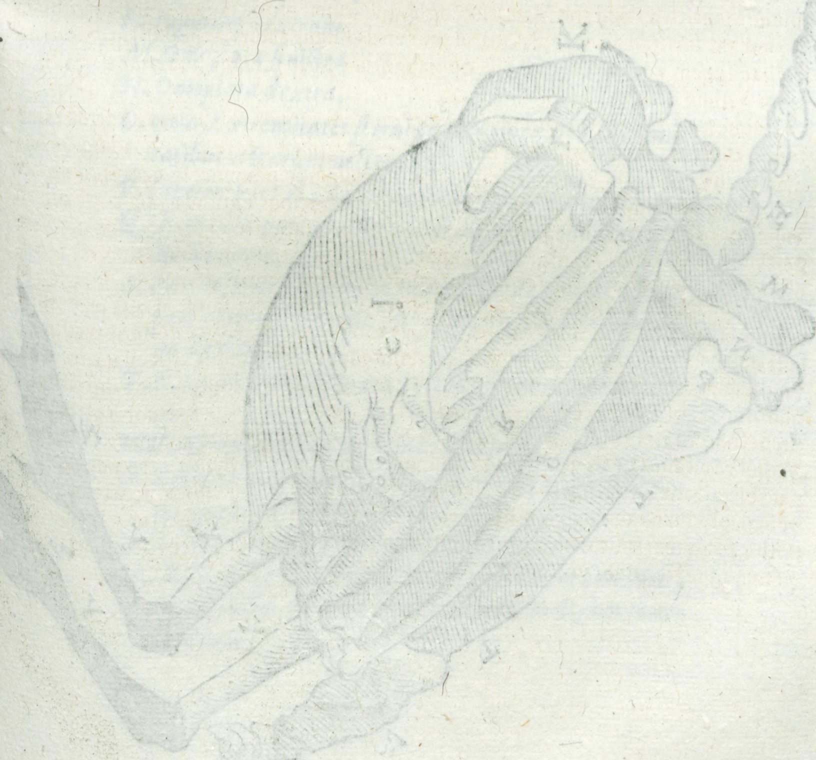
DE

DE AVE VIVIVORA PELICANO simili.

St quædam auis peregrinæ gulæ Tlauhquechul nominata, viuis tantũ piſcibus vitam ſuſtentans: mortuos enim piſces non attingit Plateæ, ſeu potius Pelicano, nempe Onocrotalo eſt ſimilis, ſed coccineo, & pulcherrimo vniuerſi fere corporis colore, lato, & rotundo circa finem roſtro, & cinereo, pupilla nigra, iride rubra, fronte galli pauonis, depili ferè capite, & albicante cum vniuerſo collo, & parte pectoris, necnon faſcia nigra, & lata caput à collo diſcriminante. Circa litora maris, & ripas fluminum viuit.

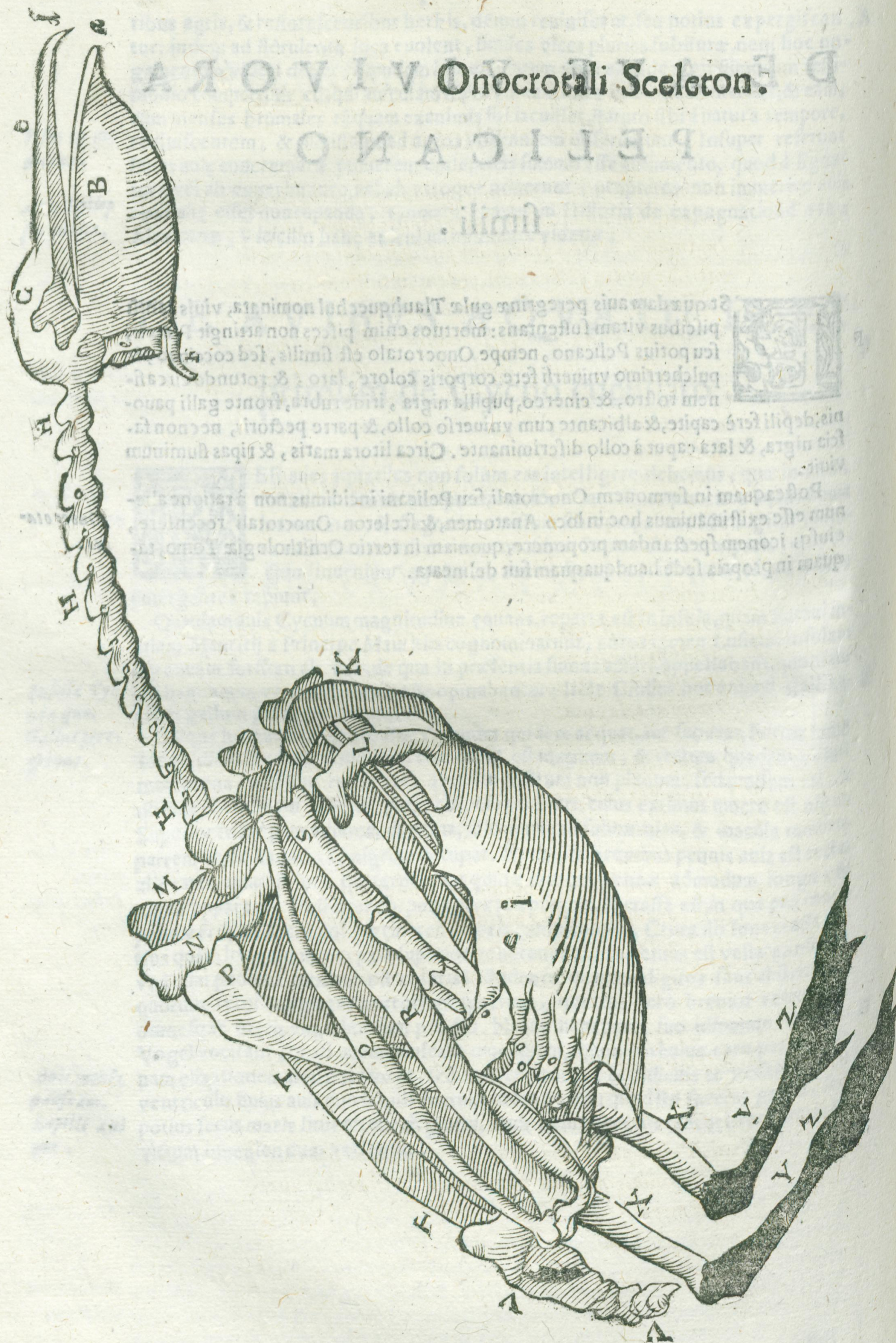
Poſteaquam in ſermonem Onocrotali, ſeu Pelicani incidimus non à ratione alienum eſſe exiſtimauimus hoc in loco Anatomen, & ſceleton Onocrotali recenſere, eiuſq; iconem ſpectandam proponere, quoniam in tertio Ornithologiæ Tomo, tãquam in propria ſede haudquaquam fuit delineata.

Onocrotalus.

DE

Onocrotali Sceleton.

Litteræ in Onocrotali sceleto exaratæ sic explicantur.

A. Mandibula inferior palmi longitudine superiorem excedens, cum ab interiori parte capitis ortum ducat.
B. Ingluuies, vel receptaculum piscium tantæ capacitatis, vt etiam exiccatum, pedem immissum capiat: constat enim ex duplici membrana omni fibrarum genere prædità, quæ se se contrahentes ingluuiem angustant, & se se extendentes dilatant.
C. Mandibula superior tres digitos lata, longa autem duas spithamas.
D. Rostri extremitas curua instar hami,
E. extremitas superior æsophagi, quæ in gluiei nectitur.
F. Pars ossis Hyoidis.
G. Cranium.
H.H.H. Vertebræ colli.
I Sternum.
K. Iugulum sinistrum.
L. Iugulum dextrum
M. Omoplata sinistra
N. Omoplata dextra.
O. ooooo. Extremitates sterni cartilagineæ, quæ extremitatibus costarùm nectuntur.
P. superior pars alæ dextræ, quæ humerus eitam dicitur
Q. R. media pars alæ, in qua Q. designat cubitum, & R. Radium.
S. Pars inferior alæ, quæ manui respondet, cuius prima pars carpum, secunda metacarpum, & tertià digitos denotat.
T. T. Os sacrum, cui iuxta latera ossa anonyma nectuntur
V. V. Uropygium in vertebras diuisum
X. X. Dextrum, & sinistrum os femoris, quæ primæ partes cruris dicunrur
Y. Y. Pars secunda cruris cute velata
Z. Z. Tertià pars cruris, quæ pes nominatur sua cute, & vnguibus munità membrana int er digitos intercurrente.

A

DE ANSERIBVS DOMESTICIS & feris.

Anserum vigilantia.

Ntiquæ domesticorum Anserum historiæ recentem horum animalium vigilantiam, ex Ioanne Eusebio Nierembergio Madritensi addere debemus, quæ accidit anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo octauo, in Libu, vbi quidam Nigrita noctu imaginem pueri Iesu furatus erat, sed cum icone prodiens obuiam habuit Anserum gregem, qui impetu in furem irruerunt, & horum Anserum nonnulli morsibus vestes furis apprehenderunt, alij ad Cœnobij turrim auolantes cãpanam pulsarunt, alij horribiliter gracitantes incolas excitarunt, qui tandem à somno expergefacti, & accurrentes furem deprehenderunt. Non ergo dicendum erit posthac, quod Roma solum harum volucrum excubijs fuerit redempta.

B

Anser Magellanicus qualis.

Præterea Anseribus feris addendus est Anser Magelanicus ita Clusio nuncupatus, quia in insulis Magelanici maris cum Bataui inuenerint, sed hi à copia pinguedinis huiusmodi aues *Pinguins* nominarunt. Est admirabilis hæc volucris ex genere Anserum, quamuis rostro sit dissimilis; in mari victitat, & semper magna pinguedinis copia redundat. Magnitudo est prægrandis anseris, prona parte nigris pennis tecta est auis, supina, & circa ventrem albis. Collum crassum, & breue candidis pennis instar torquis cinctum. Cutis crassa, & densa instar suillæ. Est alarum expers, quarum loco duæ pinnæ, quasi ex corio confectæ circa vtrumq; latus tanquam brachia propendent, prona parte breuibus, angustis, & rigidis pennis tectæ, supina verò minoribus, rigidioribus, & albis, quibus nonnullis in locis nigræ permiscentur; quæ pinnæ ad volandum sunt ineptæ, ad natandum verò huic animali maximo sunt adiumento: cum vt plurimum in aquis versetur, & terram tantummodò sobolis gratia petat. Namq; quaternæ, aut quinæ huius generis aues in vna scrobe nidulantur, quia cryptas valdè latas, & profundas, instar cuniculorum, in litore fodiunt; immò interdum adeò altas, vt Nautæ per litus gradientes sæpius in eas genu tenus ruant. Huiusmodi volucres rostrum coruino maius habent, non adeo tamen elatũ, & caudam valde breuem, pedes nigros, planos, & forma pedum Anseris, non tamen ita latos. Erectæ, & capite sublimi incedunt, demissis pinnis tanquam brachijs in latera, itaut procul intuentibus tot homunciones, seu Pygmæi gradientes videantur. Aemulãtur profectò gallinam illam monstrosam, quam domi alit Illustrissimus Fuluius Antonius Marescalchus, cuius icon in capite quinto Historiæ Mõstrorum conspicitur. Hæ igitur aues erunt fortassis Anseres, quos Gomara scripsit sine pennis esse, nunquam à mare egredi, & pennarum loco villis quibusdam tegi.

Descriptio Auis.

C

Variæ differentia Anserum.

D

Insuper in Farris insulis duæ diuersæ Anserum species vagantur, quarum prima Helsingegaas nominatur, magnitudine Anseris, caput, & collum habet magnum torque albicante cinctum, pectus album, alas leucophæas, tergum cyanæi coloris, & pedes rubros. Altera species vocatur Erandgaas Ansere syluestri paulò minor capite leucopheo, collo rubente torque decorato, pectore fusco, alis, & pedibus rubris. Hæ species Anserum syluestrium Farris rarissimè conspiciuntur, neq; ibi fætificant; vnde autem veniant, & quò migrent adhuc nemini est cognitum. Longa autem experientia superstitio quædam ibi nata est, quòd, cum huiusmodi aues apparuerint, mutatio Magistratuum immineat.

DE ANATIBVS.

Quædam Anatis species circa paludes Mexicanas versatur. Xlepapantotl nominata, cuius rostrum in acutum desinit, nullum illi Natura colorem negauit, quoniam pennarum varietas pulchritudinem, & pulchritudo ei nomen assignauit, cum passim auis pulchra cognominetur.

Auis pulchra quæ.

Amplius est quædam auis Mexicanæ plagæ familiaris, rauca, ob vocis sonitum, nuncupata, quam nonnulli ad Halcyonium species, alij ad Anates feras reducunt: cum eius caro non dissimile nutrimentum, & gustum carnis Anatis feræ præbeat, est F tamen fera Anate paulo minor. Rostrum habet spithameum tres digitos in medio latum, mox in acumen desinens, & morsui idoneum, supernè nigrum, infernè albũ, & circa latera pallidum. Oculi sunt nigri, iride circa pupillam rubra, deinde pallida, & demum candicante. Ab oculis vsq; ad rostri originem fascia ex viridi pallescens procedit. Crura, & pedes in digitos fissi virescunt extrinsecus; intrinsecus verò ad pallorem inclinant. Color totius corporis magna ex parte albus est, fuluis insertis pennis. Sed superna magis fusca sunt, inferna autem alba. Alæ infernæ cinereæ, desuper circa extremitates nigræ, mox ex fuluo rubescentes, deinde pallescentes, cauda breui, & nigra. Piscibus vescitur, & facilè cicur redditur. Vere inter iunceta in sobolem incumbit; sed mirandum est, quòd ceruicem habet, in comparatione ad reliquum corpus, longissimam; nihilominus, frequenter in miram breuitatem illam contrahit.

Descriptio.

Tandem in Farris insulis, quæ vulgò Ferroyer à plumarum copia nomen adeptæ videntur, multæ aues sunt palmipedes, sed, inter has, multæ etiam ad feras Anates G essent referendæ, & potissimum illæ, quas Incolæ Landas, Alkas, & Iomuuias nuncupant, quæ tum copia, tum plumæ vsu reliquis harum insularum auibus præferuntur. Landa rostro est rubente, & latiusculo pectore candido, tergore nigro, alis, & pedibus rubicundis, mole corporis anatæ inferiori. Hæc proculdubio videtur illa auis, quam Carolus Clusius in Exoticis anatem arcticam nuncupauit, quæ in cauernis excelsorum scopulorum nidificat, & oua gallinarum ouis æqualia parit, singulo Vere reuertitur, & Hyeme, quò abeat, ignoratur.

Landa auis

Anas arctica

Alka prædicta aliquanto maior est, rostro lato, & nigro, itemq; corpore, nisi quòd sub extremo pectore, & alis albicat. Pedes sunt nigri, caput deniq; fuscum, & linea alba ab vtroq; oculo ad partem rostro proximam ducitur. In editissimis pariter scopulis, vt Landa, nidulatur, & oua, ex albo, & nigro maculata enititur.

Iomuuia demum est grandior, cuius corpus totum est nigrum, pręter pectus, quod albicat, pedes item nigri sunt, rostrum nigrum, acutum, & oblongum; oua similiter in eminentioribus scopulis excludit cyanei quidem coloris, sed lineamentis di- H uersorum colorum variegata.

DE CORVIS AQVATICIS.

Missa Corui Indici historia, qui Cacaloti nuncupatur, & aliquibus pennis candidis vestitur, & triplici colore variatur, duploq; maior, quàm Europeus est; nosmet conuertemus ad Coruum aquaticum plagę mexicanæ indigenam ab extrema cauda vsq; ad acumen rostri, quatuor ferè spithamas longum, & mediocris latitudinis. Crura ei sunt sesquispithamea, rostrum, instar arcus, curuum, duos palmos longum, & mediocriter tenue, pedes in quaternos digitos finduntur vnguibus nigerrimis munitos, crura minus

Coruus Mexicanus.

Descriptio. nus nigrescunt digitis, rostrum est cyaneum,& caput exiguum. Pennæ infernæ sunt fuscæ insertis rubris supernæ verò promiscuè purpurascunt, deinceps subnigræ, virides, atq; splendentes. Caput,& collum pennis fuscis, albis,& viridibus, necnon paulisper fuluescentibus teguntur. Oculi sunt nigri, iride sanguinea. Verùm ab extremis oculorum angulis vsq; ad rostrum vnius vnciæ interuallo, pellis est deplumis, & ex albo rubescit. Alæ viridi, & nitente fulgent colore, supernæ propè originem violaceæ, deinceps viridi, & colore pauonino refertæ. Assidue circa Lacus mexicanos versatur, quia piscibus vescitur, & iuxta lacustria loca educat sobolem.

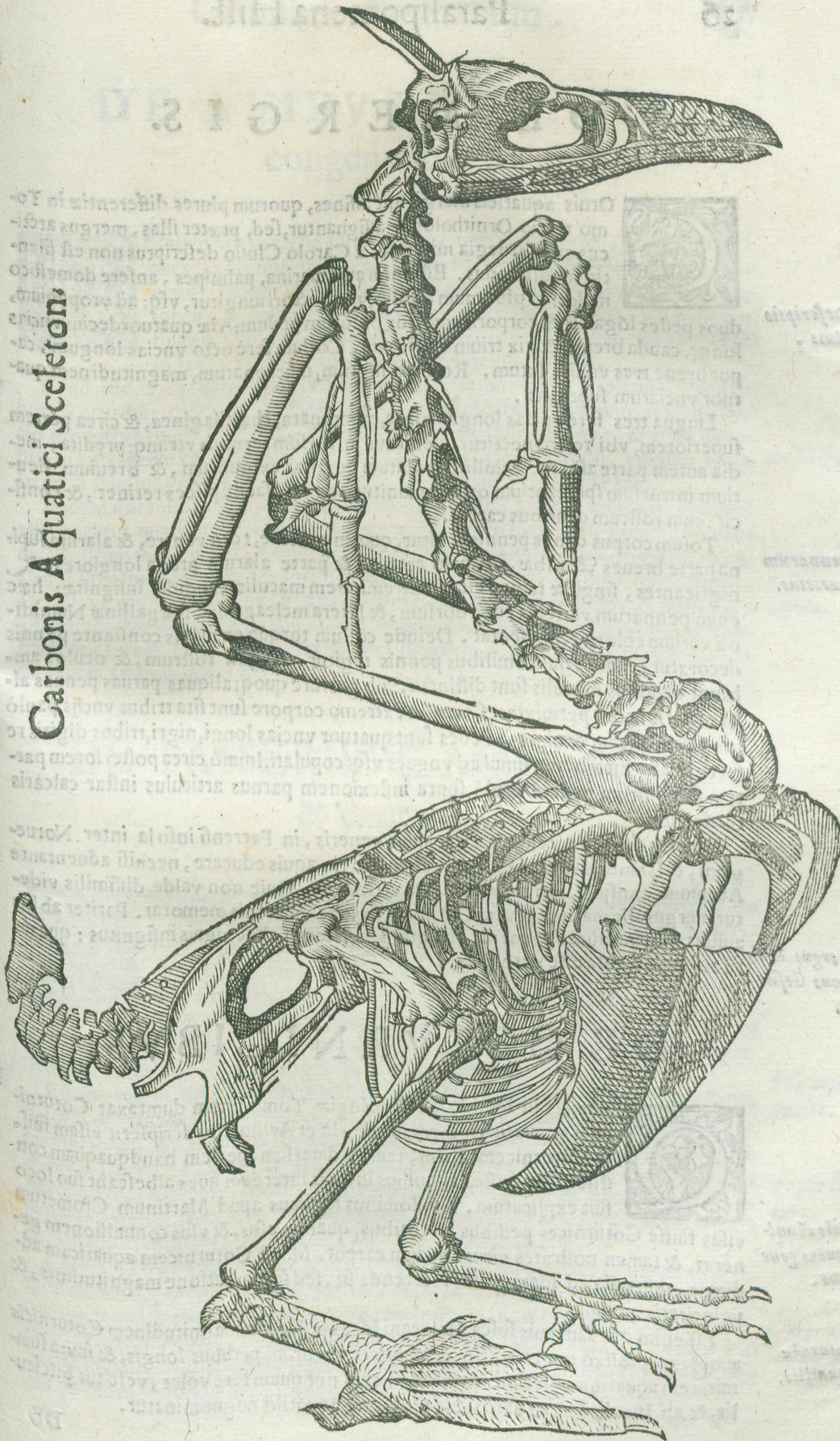
Piscatio ope Corui marì ni peragitur De Coruo autem marino Sinarum, Mendoza Augustinianus hæc habet. Rex Sinarum in cunctis Vrbibus iuxta fluuios sitis quædam habet ædificia, in quorum singulis multi Corui marini aluntur, quorum opera piscatio mirandum in modum peragitur, illis potissimum mensibus, quibus pisces suos fœtus ediderunt. Quandoquidem eductos ex illis ædificijs coruos ministri ad ripas fluminum deferunt, vbi scaphæ piscatoriæ aqua semiplenæ detinentur, quibus in ordinem digestis singulis singulos Coruos assignant.

Coruos deinde longo funiculo sub alis vinciunt,& alio funiculo ingluuiem stringunt, ne captos pisces vorare possint, postea ad capturam piscium aues dimittunt, quæ suum munus tam diligenter obeunt, vt cunctis intuentibus admirationem pariant: namq; magna celeritate huiusmodi aues se se mergunt, & tandiu sub vndis morantur, donec ingluuiem à rostro ad pectus vsq; impleuerint; postmodum emergentes eadem velocitate ad scaphas toties reuertuntur, donec piscibus repletæ fuerint. Tunc enim soluto gutturis vinculo liberè dimittuntur, vt pisces ad proprium victum venentur. Sunt enim famelicæ, quia die piscationem præcedente nulla eis cibaria fuerunt suppeditata, vt ad piscationem alacriores redderentur.

Sed dubitandum est, ob memoratam ingluuiem, cum Author nullius coloris,& conditionis auium meminerit, quòd huiusmodi auis non ad genus Coruorum aquaticorum, sed potius Onocrotalorum sit referenda.

Coruus aquatilis Carbo, & Mergus Magnus. Vtcumq; sit, nos in præsentia proponimus lectori spectandam iconem Corui, seu Carbonis aquatici, qualem in publico Musæo inuenimus, de quo animali in tertio Ornithologiæ tomo actum fuit: quandoquidē hæc auis apud Albertum, & Carbo aquaticus, & Mergus Magnus niger appellatur.

DE

Carbonis Aquatici Sceleton.

A

DE MERGIS.

Coruis aquaticis mergi sunt affines, quorum plures differentiæ in Tomo tertio Ornithologiæ assignantur, sed, præter illas, mergus arcticus ex Noruegia missus, & à Carolo Clusio descriptus non est silentio inuoluendus. Est enim auis marina, palmipes, ansere domestico maior: vt plurimum à collo, vbi pectori iungitur, vsq; ad vropygium, duos pedes lõga est, & corporis ambitus binorum pedum; Alæ quatuordecim vncias longę, cauda breuis, & vix trium vnciarum. Collum ferè octo vncias longum, caput breue tres vncias latum. Rostrum nigrum, mucronatum, magnitudinem quatuor vnciarum superans.

Descriptio Auis.

B

Lingua tres ferè vncias longa, nigra, mucronata, chartilaginea, & circa partem superiorem, vbi rostro nectitur, dentibus introrsum recuruis vtrimq; prędita, media autem parte aspera. Similiter palatum quatuor exiguorum, & breuium dentium introrsum spectantium ordine munitur, quibus facilè pisces retinet, & conficit: cum rostrum dentibus careat.

Pennarum varietas.

Totum corpus densis pennis tegitur, quæ in pectore, toto ventre, & alarum supina parte breues, & albæ, in dorso autem, & parte alarum prona longiores, & nigricantes, singulæ tamen circa extremitatem maculis candidis insignitæ: hæc enim pennarum varietas circa dorsum, & latera meleagridis, seu gallinæ Numidicæ varium colorẽ repræsentat. Deinde collum torque ex nigris constante pennis decoratur: caput etiam similibus pennis tegitur. At quæ rostrum, & oculos ambiunt candidis maculis sunt distinctæ. Sub gutture quoq; aliquas paruas pennas albas nigris habet permixtas. Crura in extremo corpore sunt sita tribus vncijs paulò longiora, plana, & nigra. Pedes sunt quatuor vncias longi, nigri, tribus digitis referti, & atra membrana simul ad vngues vsq; copulati. Immò circa posteriorem partem singulorum pedum paulò supra inflexionem paruus articulus instar calcaris conspicitur.

C

Hoierus scriptum reliquit auem huius generis, in Farrensi insula inter Noruegiam, & Islandiam sita, fuisse deprehensam; in aquis educare, nec nisi aduentante Autumno conspici, terram autem rarò attingere. Huic non valde dissimilis videtur mergus ille marinus, quem Gesnerus in Paralipomenis memorat. Pariter ab his auibus non multùm degenerat Mergus Americanus alis exiguis insignitus: quade re auis monstrosa esse perhibetur.

Mergus Marinus Gesneri.

DE COTVRNICIBVS.

D

Quamuis in secundo Ornithologiæ Tomo vnum dumtaxat Coturnicum genus fuerit memoratum: licet Aristoteles scripserit visam fuisse Coturnicem albam, tamen diuersam speciem haudquaquam constituit: cur postea aliquibus in locis interdum aues albescant suo loco fuit explicatum. Nihilominus legimus apud Martinum Cromerum visas fuisse Coturnices pedibus virentibus, quarum esus, & vsus conuulsionem generat, & tamen nostrates virore pedum carent. Modò Coturnicem aquaticam addimus, non quia ad idem genus referenda sit, sed solum ratione magnitudinis, & velocitatis pedum.

Auis cõuulsionem generans.

Est, enim quędam auis fusca Mexicani lacus indigena, magnitudinem Coturnicis æmulans, prolixo tamen rostro, & ad inferiora curuo, pedibus longis, & iuxta summitatem aquarum celerimè cursitans; cum nunquam ferè volet, vescitur pisciculis, & ab Incolis lingua vernacula Coturnix aquatilis cognominatur.

Coturnix aquatilis.

DE

E

DE AVIBVS FVLICIS congeneribus.

Elatum fuit in tertio Ornithologiæ tomo ad mentem Alberti quasdã aues fulicas nuncupari, quę potius ad Mergorum genera erant reducendę: pariter Ornithologus scribebat apud Italos duas fulicarum species, nempe maiorem,& minorem versari; quamuis ipse maiorem fulicam Coruum aquaticum Aristotelis esse putauerit: quandoquidē in Italia vnum tantummodò fulicæ genus habetur.

F Apud Indos Yachacintli auis ad fulicas Nuperorum videtur referenda, virentibus est cruribus, capite, & ventre cyaneis, sed in colorem purpureum tendentibus, alis promiscuè fuluis, & nigris. Rostrum tres digitos latos longum, & circa exortum in coccineum colorem vergens, parte anteriori capitis depilli. Piscibus iuxta lacus, & flumina viuit, edilis est eius caro, sed minime grato alimento. *Descriptio.*

Eodem nomine indigitant aliam auem Indi fulicę pariter æmulam; quamuis alijs vocetur quachiltone, coloris est purpurei ex nigro intersertis albicãtibus pennis. Rostrum initio pallet. Adolescentibus rubet, cũ caluitie iuxta originem rostri. Crura sunt lutea ad virorem inclinantia,& quatuor digitis pallidis terminantur. Oculi sunt nigri, iride fulua, circa paludes cursitat, piscibus victitans, & huius caro ad differētiam superioris palato non est iniucunda. Tandem huiusmodi auis vigiliam, & cantum Galli gallinacei imitatur; siquidem nocte intempesta, & crepusculis aduenta ntibus matutinis canit. *Auis galli gallinacei æmula.*

G

DE PASSERIBVS AQVATICIS, & exoticis.

Ersatur in Mexicanis Plagis auis nuncupata Acototloquichitl, seu passer aquaticus, quoniam passerem nostratem magnitudine, & forma simulet, rostro est nigro, cruribus, & pedibus fuluis, inferiori parte corporis plerumq; candida, cæteris fuluis albedine aliqua, & nigredine variatis. Pertinacis cancionis est animal, quia non minus canit, quàm sol pergit, dum contumaci sonitu mures imitante garrit. In iuncetis plerumq; insidet,& nidulatur,& toto Cœlo discrepat ab illo passere aquatico, qui in secundo Ornithologiæ libro fuit memoratus. *Vox auis qualis.*

H Est alia auis in illis regionibus passer aquatilis pariter nuncupata, cui insignis stultitia,& simplicitas nomen dedit, quia manus apprehendentium non fugit, admiratur solum, & tanquam auis stolida stupet; voce Graculum, magnitudine Picã, & forma Larum æmulatur. Rostro est tenui tres vncias longo, rotundo, & recto, necnon propè extremitatem nonnihil curuo, pupilla nigra,& membrana oculos cingente in ambitu cinerea. Crura sunt nigra, & pedes instar animalium palmipedũ membrana muniuntur. Marina est auis, & vescitur pisciculis. *Passer stultus.*

Cęterùm aues huius generis, nautis appellentibus, arboribus insident, & securę ad manus accedunt: qua de re passeres stulti nominantur: Bononiæ verò auiculam longè ab his diuersam passerem stultum indigitant, nimirum motacillæ quandam speciem nonnullis etiam Aucupibus magnaninam vulgò nominatam; item aliã auiculam, quę corporis habitu passerem simulat, licèt colore sit diuersissima; de quibus postea in secundo Ornithologiæ libro vberius actum fuit. *Motacilla auis qua.*

A

PARALIPOMENA HISTORIÆ INSECTORVM.

De Vespis.

Mnes persequi Vesparũ differẽtias admodũ difficile esse opinamur, cũ alię ab Antiquis, aliæ à Nuperis recẽseantur. Præterea alię legitimæ alię spurię, aliæ nostrates, alię exoticæ, & potissimum Indicæ nuncupantur. Modò, præter illas in Historia Insectorum memoratas, quoddam Vesparum genus aculeatum, & pungens Tetlatocha ab Indis vocatur, quoniam, singulis quibusque diebus, effossa terra, & aliò delata, cubiculum sibi parat, sed fauos minime construit. Vespa est nigrà ad cęruleum vergens, exceptis alis, quæ fuluæ sunt; similiter cornicula luteo tinguntur colore. In montibus potissimum Tepoatlamicis viuit.

Vespa Indica.

B

DE PAPILIONIBVS.

I genera Papilionum inquiramus innumera ferè inueniemus. Namque alij sunt diurni, alij nocturni, nempe lucis & tenebrarum amantes. Alij magni, alij parui, alij mediocres. Alij vno tantùm prędit sunt colore, alij duobus, alij pluribus. Alij maculati, alij maculis carent.

C

Inter hos autem nullus reperitur aculeo infestus: cum tamen in India plures huius generis nascantur, vbi etiam quoddam Papilionum genus versatur, quod à Barbaris Arauers nuncupatur, grilli magnitudine, vt Lerius testificatur. Huiusmodi autem Bestiæ gregatim tanquam grilli ad focum, & ad loca calidiora accedunt, & si edile aliquid offendunt, illico exedunt; immò vestes ex corio paratas ita aliquando corrodunt, vt earum superficiem penitus absumant. Deinde si Pullastri cocti, aut alià cibaria, per incuriam, noctu incondita remaneant, manè vsque ad ossa carnibus nudata reperiuntur, & hæc est noxa, quam huiusmodi Insecta Incolis afferunt.

Papilio Indicus.

DE SCARABEIS.

D

ÆC animalcula primùm inter se colore discrepare videntur, dum alij nigri, alij uirides, alij quouis colore, præter album, insigniti obseruantur. Alij magnitudine, alij sono, alij generandi modo, alij demum capitis constitutione differunt: cum alijs caput cornutum, vt Ceruis volantibus, alijs absque cornibus insit.

Illud igitur genus cornibus refertum varios habere vsus perhibetur, vt in Historia Insectorum fuit explanatum: siquidem in doloribus sedandis fæliciter vsurpantur, & contractiones neruorum mirandum in modum tollunt, quem affectum Vulgus *Grancio* vocitare solet. Immo in hiusmodi affectionibus vice amuleti auro, & argento tales bestiolæ includuntur: deinde ex cornibus harum bestiarum amuleta ad fascinationes, & ad terriculamenta puerorum parant: quamuis alij in omnibus puellorum affectibus tale præsidium commendent. Præterquamquod multi, in quartanis febribus abigendis, hæc cornua vtiliter suspendunt.

Vsus in medicina.

E Sed, præter hæc, iam suo loco narrata, sciendum est in nouo Orbe Scarabeos ex genere cornutorum generari, quos Temolin Incolæ nuncupant, & quorumdam cornua deradunt, & in aqua propinant, & Venerē mirandum in modum stimulare profitentur.

Scarabeus cornutus Indicus.

DE MVSCIS.

Ibro postremo Historiæ Insectorū Muscæ fluuiatiles Rondeletij memoratæ fuerunt, quæ supra vndarum superficiem, Aestate, volant, oculis magnis pro corporis mole, dorso rotundo, ventre plano, senis pedibus, & postremis maioribus, qui ad corpus in aqua impellendū, F eis magno sunt adiumento: quamuis inter natandum geminæ alæ extendantur; qua de re non solum natare sed etiam volare possunt.

Verùm in Plaga Mexicana, musca palustris non prorsùs prædictæ dissimilis in aquis versatur, Akkagacatl nuncupata, quoniam faciem aquosam repræsentet, & valde similem elemento, in quo assiduè versatur. Hæc continuam annonam Plebi mexicanæ suppeditat; dum vber harum muscarum copia, statis quibusdam temporibus ad retia venit: ex his tritis, & commixtis globuli ad totius anni emporia præparantur, namq; Indigenæ illas membranis spicæ mayzi, nimirum frumenti Indici conuolutas, & in aquam nitratam coniectas coquunt, atq; ita bonum, & gustui minime ingratum alimentum præstant. Præterquamquod ijsdem mille auicularum genera alunt, quæ caueis inclusa, non sine audientium voluptate voces varias modulantur: tandem harum muscarum genus maius, & minus reperitur.

Musca Mexicana palustris.

Vsus in cibis.

Insuper lacus Mexicanus magnam præbet copiam Ahoautli: sic enim oua prædictarum muscarum Indi cognominant. Hæc Papauerum seminibus sunt similia, & G capiuntur proiectis in lacum funibus brachialis crassitudinis, qua parte fluctus sunt tumidiores: siquidem illis oua adhæresçunt, & inde Piscatores illa corradunt, & in vasis ad vsum seruant. Ex his postmodum placentas, aut orbes effingunt, & in membranaceis inuolucris spicarum Mayzi recondunt, vt deinde, oblata occasione, torrefaciendo fercula parent. Piscium odorem spirant, nec prauum penitus alimentum præstare perhibentur: immò ventriculum imbecillum, & dissolutum roborare dicuntur.

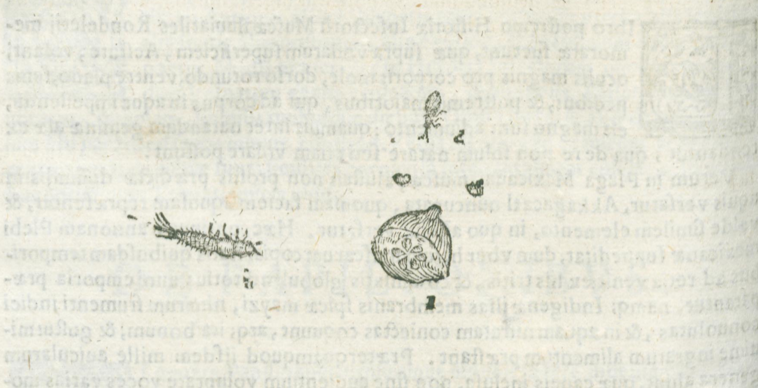
Oua Muscarum India ad quid.

Iam explicatum fuit, muscarum alias esse aquatiles, alias terrestres: pariter terrestrium duplex generatio suo loco fuit assignata, quarum altera ex ouis, altera ex putredine procedit, quamuis postea ex ouis prius vermis dimanet, qui sensim pedes, atq; alas effert, & tandem volucris, nempe musca euadit.

Cum igitur vermiculorum muscas progignentium duplex sit origo, nimirum congressus muscarum, & putredo: aduertendum est, quòd hæc putredo non solum cadauera, sed etiam corruptionem fructuum respicit. Quamobrem hoc in loco libuit H exhibere iconem muscæ in quercus pilula natæ, vbi Lector poterit etiam intueri iconem Blattæ telas sectantis.

Muscarum varia origo.

Musca ex Quercus pilula prodiens, & Blatta telas sectans.

DE ARANEIS.

MVLTAE Araneorum species apud Indos generantur, quarum præcipuas memorare decreuimus, cum multæ aliæ in historia Insectorum enumeratæ fuerint: quædam species magnitudinem ouum columbinum superans Ahoachrocatl vocitatur, quæ cum tantæ sit molis, nullius tamen esse veneni dicitur. Rursus alij apud Caribes sunt Aranei, dimidium malum citrium adæquantes exiguis tamen pedibus, dentibus tamen longis, & acutis referti, qui elaborant telam satis resistentem, in qua si parua volucris incidat proculdubio irretitur. Posset hæc aranea tanquam Calantica, seu reticulum capitis mulieribus inseruire, & potissimum quia ablutione alba redditur. Alia species Hoitztocatl, nempe Araneus spinosus dicitur, qui morsu dementat, superna, & media corporis parte est niger, cætera luteus, figura aculeata, & tribulo similis: vnde apud Indos nomen sibi comparauit cum Hoitzcli spina vocetur.

Reticulu m capitis. *Alia species aranei.*

Atocatl autem est Araneus iuxta aquas degens, rubro, aureo, & nigro variatur colore, & vitam ducit in planta ab Incolis Metl vocata; mira dexteritate telam peragit circino veluti semper rotundatam: innocui, aut saltem leuissimi est ictus.

Tandem in illis regionibus aranei paruuli sunt, aureis, & punctis nigris distincti Horum vulnus est noxium, quoniam ictus ad quamdam veluti insaniam patientes ducit, & partibus stuporem communicat non sine anxietate, & dolore, quibus postea Indi proprijs antidotis resistunt.

Tertia species.

DE

E

DE MVLTIPEDVM Differentijs.

RIA diuersa, & terrestria Insectorum genera multipeda Prisci appellarũt, nempe Iulum, Scolopendram, & Oniscum, sed de postremo in pręsentia habetur sermo. Oniscos vocauit Aristoteles ὄνυς πολύποδας, nimirum Asellos multipedes, nec præter rationẽ, quoniam nomen Aselli multis animantium generibus apud Græcos competit; ideoquè adiecit multipedes, quoniam Latini etiam Veteres à numero pedum has bestias multipedes indigitarunt. Galenus ὀνίσκυς appellauit, & apud suos κυάμυ edici tradidit eosque sic descripsit. Aselli sunt animalia, quæ in globum se se contrahunt; qua de re nuncupant κυάμυς, nenpe fabas, quia fabis esculentis similes sub hydrijs intueri licet. Immò Galenus pluries horum Asellorum meminit, & semper sub hydrijs nasci, & versari scripsit.

Asellorum descrip.

F

Marcellus Virgilius in Commentarijs ad Dioscoridem has bestiolas ὄνυς, nempe asinos, similiter Galenus ὀνίσκυς, nimirum asellos nominauit, quia liuido colore instar asinorum tales bestiæ sint præditæ. Quid si addatur incessus, cum hæ multis instructæ pedibus, tardo tamen gressu, instar asinorum moueantur. Itali Porcelletos à totius corporis specie, & Latini pariter Porcelliones cognominant, Horum autem dantur variæ species, quę in Historia Insectorum, neque memoratæ, neque delineatę fuerunt. Quamobrem Lector hoc in loco eas meditari poterit: siquidem hic obseruatur Oniscus cinereus, deinde alter cinereus obscurus. Item alia species punctis albis medium dorsum maculantibus, & demum Oniscus peregrinus, qualis fortè ab Ambrosio Pareo depingitur, vbi de varijs animalibus per vrinam excretis verba fiunt.

Onisci etymum.

Onosci varij.

L. 19. c. 5.

G

1. Oniscus cinereus.
2. Oniscus alter cinereus obscurus.
3. Alius punctis albis dorsum maculantibus.
4. Oniscus peregrinus.

1

2

3

4

DE

A

DE HIRVDINIBVS.

Vorum generum esse hirudinem, siue sanguisugam, alteram in aquis salsis, & alteram in aquis dulcibus viuentem iam in libro septimo de Insectis fuit enucleatum. Modò prędictis addimus hirudinem tenuem, & terrestrem ad Indos spectantem, quæ Incolis Lamatech nominatur. Est molestissima hirudinis species inter herbas, & montanas arbores degens semidigitum longa, & admodum tenuis, prętereuntibus tenaciter adhęret, & quoscumque humani corporis meatus etiam angustos, & fędos subit, neque prius illinc discedit, quàm humano satietur sanguine; tunc enim, instar nostratium, sponte cadit; minusque molesta est vigente Sole. Remedium est quibusdam pręacutis arundinibus eas euellere, aut se se intra aquas saxis considendo tueri, aut igne illas abigere. Itaque huiusmodi hirudo à natura nostratium abhorret, dum inter herbas versans aquas auersatur. B

DE VERMIBVS.

Ifferentię vermium sunt plurimæ; nã ratione corporatur, ęalij sunt magni, alij parui, & alij mediocres: ratione partiũ, quidã caudati, quidã cornuti & quidam pilosi: ratione coloris, alij sunt albi, alij flaui, & alij alterius coloris: ratione originis, quidam in animalibus viuis, & quidam in mortuis proueniunt. Ratione qualitatis, alij sunt venenati, alij veneno carent, & tandem ratione loci natalis, quidam nostrates, & quidam exotici nuncupantur. Etenim Peruani habent vermes, ex quibus lethifera venena parant. C

Stella trib. radijs supra decem exor nata.

Præterea, in Huexutla Prouincia Panicensi, vermes generantur lineis albis, & cyaneis distincti versantes inter folia quarumdam herbarum, quas Tunas vocant. Mirabilis sunt facultatis in curanda insania: nam bini vermes tusi & in aqua dissoluti per os sumuntur, & si morbus sit inueteratus, bis, & ter medicamentum repetitur, siquidem somnus conciliatur, & patiens post longum excitatus somnum resipiscit, sunt enim huiusmodi vermes innoxij. Hinc fit vt tutò propinentur; immo Paralyticis, & Epilepticis fæliciter etiam præscribuntur.

Aliud vermis genus est in Mexicanis agris iuxta moros, & salices degens, qui Cuchipilutl, seu vermis concilians somnum nominatur, magnitudine, & forma quasi Bombycis; nam, de illius more, mense Octobri, firma se conuoluit membrana, & Aprili in Papilionem mutatus prodit. Hunc Indi cunis infantium suspendunt, atque illis somnum conciliare asseuerant, & ab hoc effectu nomen bestiæ imposuerunt. Eumdem in puluerem redigunt, & cum vini portione ad stimulandam Venerem præbent. Tales bestiolæ ex prædictis arboribus victum sibi comparant. D

Reperitur etiam quoddam genus Vermium, seu lumbricorum tenuissimorum Yxcahoitli dictum, capitur retibus, seruatur vasis capacibus in mercatus deferendum. Posteaquam illos Institores concoxerint, in pullum abeunt colorem, & odorem spirant non absimilem ouis piscium. Inde fiunt placentæ, quas exiccatas seruant, quoniam puerperarum, & nutricum lac augere perhibent.

Versantur etiam in paludibus illarum regionum quidam Vermes similes illis, quos caro putrida hospitatur. Mexicani hos vocant Ocuiliztac, crudi sunt nigri, & torrefacti albicant, quoniam hi quoque gulæ famulantur.

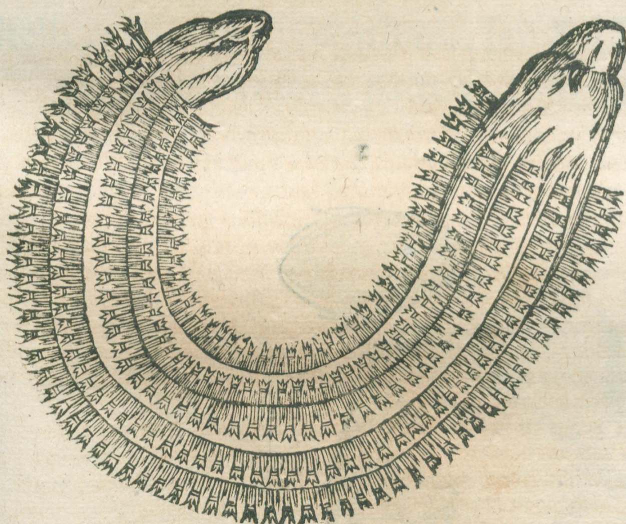
Vermes varijs coloribus decorati reuocarunt ad mentem Amphisbænam marinam, cuius icon nullibi est expressa; ideoque non prætermittenda. Fuit igitur Amphisbęna hęc cõprehẽsa in mari Anglico, vbi multæ alię huius generis versabantur

Habet

E Habet talis bestia binà capita geminis exornata oculis. Capita ab inuicem discerni non possunt, nisi quòd alterum altero maius conspicitur. Quatuor lineæ coloris amethistini totum corpus decorant, quæ quidem lineæ vndequaque flosculis quibusdam pulcherrimis videntur insignitæ, ad instar florum Pseudosycomori arboris. Hæc autem in sequenti icone repræsentatur.

Amphisbænæ marinæ descriptio.

Amphisbæna marina.

A

DE PVLICE MARINO.

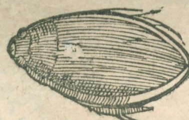
Linius Pulicis marini meminit, qui noctu in mari somnũ pisciũ infestare creditur. Kiranides hanc bestiolam Psyllum marinum appellauit. Niphus, & ipse memorat hoc animal, sed illud postea cum scolopendra confundit. Rondeletius pulicem marinum esse animalculum tenui crusta tectum asseuerat, quod aspectu homuncionem, vel simiam simulat alijs partibus locustæ similibus, cum appendicibus in cauda, ritu squillæ; idque opinatur esse pulicem marinum, nempe ψύλλον θαλάττιον, cuius meminit Aristoteles, quando de somno piscium verba fecit. Sed, vt veritatem fateamur, ex hac Rondeletij descriptione non possumus nisi coniectare, pro pulice marino, squillam marinam minorem intellexisse: quapropter aliam iconem hic damus in publico inuentam Musæo ab icone Rondeletij valdè discrepantem, vt Lector optime poterit intueri.

Piscium somnus.

B

Pulex marinus iuxta vtramq; partem delineatus.

1

2

DE

E

DE STELLIS MARINIS.

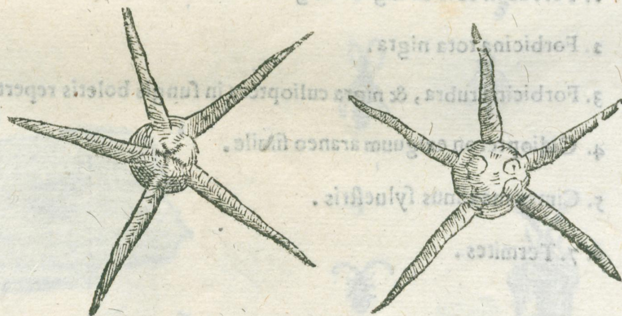
VARIA stellarum marinarum genera obseruantur; quædam enim in ingentem excrescunt molem, nonnullæ mediocri contentę sunt magnitudine, & quædam semper paruæ manent, neque vllam auctionem adipiscuntur. Item aliæ sunt aculeatæ, alię reticulatæ, aliæ leues, sed hæ sunt raræ, alię ramosæ, quæ à nonnullis arborescentes appellantur, aliæ tandem sinuosę, & omnes postea colore plurimum variant. Tandem aliæ quinque tantùm radijs, & aliæ pluribus sunt refertæ,

Stellarum differentia.

Inter illas, quæ constant quinque radijs, collocatur ea, quæ à Rondeletio sol marinus nuncupatur, quoniam Solis picturam quodammodo referat: nam è medio corporis trunco, tanquam à centro quinq; radij erumpunt, minimè asperi in superiori parte, sed veluti ex squamis compositi, in lateribus verò parius veluti aculeis rigentes, & ad extremitatem vsq; gracilescentes. At corpus stellæ rotundum in medio effigiem rosæ pictæ habet expressam, vt in icone proposita in Historia Insectorum appareat, vbi pronè tantùm delineatur; sed, hoc in loco, icon huius stellæ marinæ iuxta vtramq; partem delineata exhibetur.

F

Stella quinq; radijs constans, seu Sol Rondeletij iuxta vtramq; partem delineatus.

Pariter in Historia Insectorum differentiæ marinarum stellarum duodecim tantùm radijs ornatarum à Clarissimo viro Vlysse Aldrouando obseruatæ, delineatæ, & descriptæ fuerunt; quibus addimus stellam tredecim radiorum insignem, quam Carolus Clusius in calce libri sexti Exoticorum descripsit. Erat hæc stella ex genere aculeatarum, orbe corporis satis amplo, & radijs non admodum longis constabat, qui numero erant tredecim recti, & minimè sinuosi, omnes tamen æqualis lõgitudinis. Hi igitur radij æquales sescuntiam erant longi, & diameter corporis orbiculati binarum vnciarum. Singuli radij prona parte quinis aculeorum ordinibus erant præditi, tribus medium occupantibus, & duobus alijs latera; ita ut singula latera decem aculeis pectinatim munirentur. Stella hæc pronè rubescebat, & supinè flauescebat.

Stella trib. radijs supra decem exornata.

Quoniam autem multæ icones Insector um post impressionem Historiarum, inuentæ fuerunt, & illas publicare volumus, hoc in loco tanquam coronidem eas collocauimus.

1. 1. Papilio oculatus fuscus hirsutus mediocris, pronè, & supinè effigiatus.

2. Item Papilio paruus cæruleus polyophthalmos pronè pictus.

3. & 4. Papilio alius exiguus rufus nigris guttis notatus pronè, & supinè delineatus.

5. Papilio alius exiguus ex fusco rufus oblonga macula transuersim distinctus.

7. & 8. Papilio corpore crasso fusco villoso magnis oculis pronus, & supinus, Tabani fortè species.

1. Teredo in cortice iuglandis genita suo folliculo inuoluta.

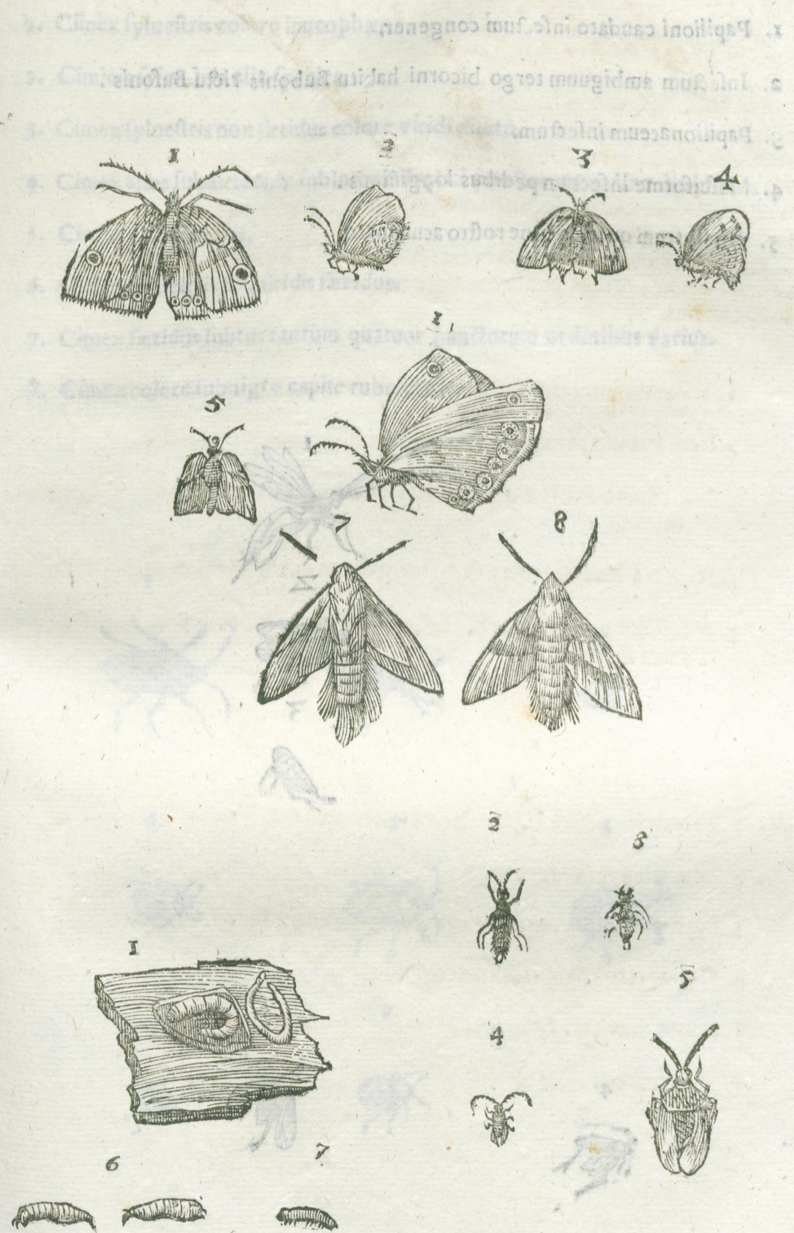
2. Forbicina tota nigra.

3. Forbicina rubra, & nigra culioptera in fungis boletis reperta.

4. Culiopteron exiguum araneo simile.

5. Cimex maximus syluestris.

6. 7. Termites.

1
2
3
4
1
5
7
8
2
3
1
5
4
6
7

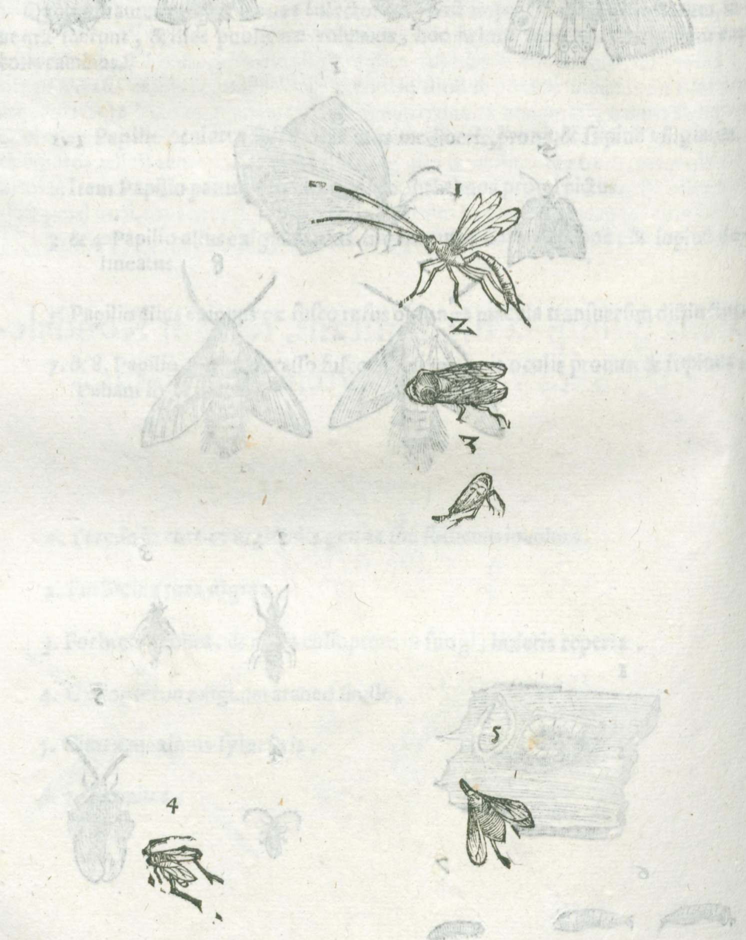
1. Papilioni caudato insectum congener.

2. Insectum ambiguum tergo bicorni habitu Bubonis rictu Bufonis.

3. Papilionaceum insectum.

4. Musciforme insectum pedibus longissimis.

5. Analytrum quadripenne rostro acuminato.

1. Cimex ſylueſtris colore leucophæo.
2. Cimicis ſylueſtris alia ſpecies.
3. Cimex ſylueſtris non fœtidus colore viridi diluto.
4. Cimex alius ſubuiridis,& ſubluteus duplici punctorum ordine diſtinctus.
5. Cimex totus viridis.
6. Cimex ſylueſtris ſubuiridis fœtidus.
7. Cimex fœtidus ſubtus tantùm quatuor punctorum ordinibus varius.
8. Cimex colore ſubnigro capite rubeſcente.

1. Inſectum cinereum cimiciforme figura ouali.

2. Inſectum aliud cinereum cimiforme.

3. Inſectum aliud aluo longiuſcula.

4. Inſectum culici ſimile ſed monſtroſum aluo oblonga, & cauda trifida.

1. Musca syluestris chrysopteros aluo lineis albis cincta.
2. Musca leucophæa capite albo.
3. Musca api similis.
4. Musca boaria, Tauanello vulgò dicta.
5. Musca oblonga tęnijs nigris, & luteis aluo alternatim variata.
6. Musca aurea alis argenteis.
7. Musciforme insectum ventre acuminato.
8. Musciforme insectum minimum.
9. Insectum quadripenne musciforme.
10. Musca cum longa promuscide.

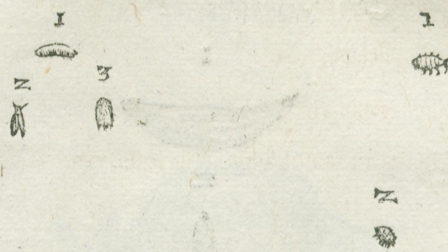
1. Muſcilionaceum inſectum.
2. Eiuſdem oua ex quibus prodierat.
3. Inſectum muſciforme quadripenne cauda tricuſpida.
4. Inſectum inter culicē, & muſcā ambiguum cauda tricuſpida.
5. Inſectum papilionaceum cauda bifurca.
6. Inſectum muſcilionaceum.
7. Inſectum papilionaceum aliud.
8. Inſectum muſciforme ventre oblongo, & anguſto.

1. Vermis triticarius κὶς Græcis nuncupatus

2. Eiusdem spolium.

3. Eiusdem chrysalis.

1.2.3. Pediculi campestres cimicibus lectularijs similes.

1. Chrysalis aquatilis instar seminis ricini, aut phaseoli in radice nympheæ inuenta.

2. Vermiculus ex chrysalide transmutatus parte supina pictus

3. Idem vermiculus parte prona delineatus.

4. Nympha seu rudis quædam formatio insecti cimiformis.

5 Insectum cimiforme vaginipenne corpore oblongo.

1. Folliculus alicuius Erucæ incertæ.

2. Eiuſdem ſpolium.

PARALIPOMENA MOLLIVM, Cruſtaceorum, & Teſtaceorum.

DE LEPORIS MARINI Differentijs.

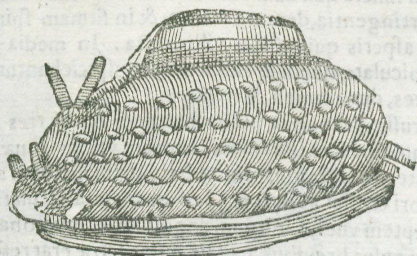

Epus marinus, eſt animal de genere mollium, quod ab Aeliano cochleę teſta exemptæ comparatur, nec præter rationem: quandoquidē Plinius & ipſe hāc beſtiam offam informem, nimirum maſſam carneam potius, quàm piſcem apellauit: cum neque pinnę, neque oculi, neque alia membra rectè diſtincta in hoc genere animalium, quemadmodum in aljs piſcibus conſpiciantur.

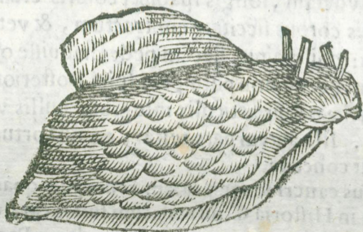
Alia genera Leporis marini. Rōdeletius tria genera huius animalis deſcripſit, quorum icones libro primo de Mollibus ſpectandæ fuerūt expoſitæ. Prȩter hæc tria genera, alia etiā tria à Doctiſſimo viro Vlyſſe Aldrouando fuerunt effigiata, quorum primum lepori terreſtri, colore, & parte anteriori, planè aſſimilatur, ſed poſteriori parte informis offa, iuxta ſententiam Plinij, apparet. Secundum genus forma, & colore ab antecedenti diſcrepat, quia colore amethiſtino maculis albis variato refulgeat. Tertium genus eſt cinereo colore magis refertum, deinde albo, & amethiſtino maculatum.

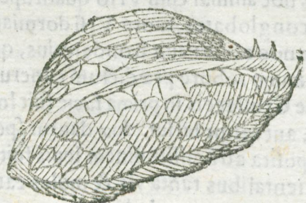
His, & alijs in generali Hiſtoria expoſitis, duas alias addimus differentias, in quarum prima Lepus marinus colore prorſus amethiſtino collocatur, & in altera Lepus marinus purpurei coloris, veluti in ſubſequentibus iconibus exprimuntur.

DE

Leporis Marini duæ differentiæ, nimirum coloris prorſus amethiſtini, & coloris purpurei.

A

DE CANCRIS

Lijs cancrorum speciebus Cancer Molluccanus addendus est, quia circa Molluccanas insulas fuerit comprehēsus. Descriptus fuit à Clusio in Exoticis hunc in modum. Perpolitam is habebat crustam, & versicolorem, in qua lumini opposita, colores ex flauo, & rubro mixti obseruabātur. Constabat autem testa duabus partibus, anteriore, & posteriore inter se quadam chartilagine connexis; anteriore quidem breuiore, & angustiore, tres tamen vncias longa, & quatuor lata, & posteriore longè maiore; nimirum quatuor vncias cum semisse longa, & septem cum semisse lata. Vtraq; pars in dorsum instar fornicis assurgebat, posterior tamen magis, quàm anterior, & veluti in tres eminentiores diuisiones breuibus quibusdam aculeis refertas distincta. Pariter vbi anteriori parti connexa erat magis eminens, & breuibus quibusdā aculeis armata, deinde in lunata quædam cornua se se diuidens ad longos vsq, anterioris partis aculeos pertingentia, dentata vtrinq; & in firmam spinam desinentia, & circa connexionem asperis quibusdam villis tecta. In media quasi parte crustæ iuxta dorsi latera orbiculatæ quędam eminentię conspiciebantur, oculorum ferè effigiem repræsentantes, duræ tamen, & testaceæ.

Descriptio Cancri Molluçani.

B

Anterior verò crustæ pars, qua posteriori nectebatur tres vncias erat lata, & quatuor, vbi erat amplissima, extima binas tantùm vncias, quæ in tres breues aculeos æquali spatio inter se distantes desinebat, Iuxta medium aculeum, adnexum habebat non exteriori crustæ adhęrens, sed quadam articulatione sub ipsa crusta cornu triangulare septem vncias longum angustum, & mucronatum. Supremus in prona aculei parte angulus breuibus aculeis instar serræ erat refertus, suprema eius pars leuis, & carinata. Latera anterioris partis crustæ septem aculeis, præter extimum, firmis, planis, & vnciam, longis spadicei coloris erant insignita.

Anterioris partis descriptio.

C

Totum huius animalis corpus siccitate contractum, & vetustate ferè corruptum Clusius est conspicatus: nihilominus decem pedes habuisse obseruauit, quorū priores, an chelas habuerint necne, non potuit conspici. Posteriores quidem pedes subsequebantur exigụę chelæ tribus articulis integratæ nullis vel capitis, vel caudæ vestigijs apparentibus. Illa autem pars testæ, ex qua ortum ducebat triangulare mucronatum cornu, erat concaua.

Pedum animalis numerus.

Aliqua hirsuties huius cancri in memoriam reuocauit quamdam speciem Cancri heracleotici, cuius icon in Historia Crustaceorum fuit locata; vocatus enim fuit Heracleoticus ab Heracleis Vrbibus, quarum vna Pōto, altera Propōtidi adiacet. Huiusmodi Cancer crusta nec valde leui, nec valde aspera tegitur. Rondeletius hunc gallum marinum nominauit, non alia de causa, nisi quia brachia huius animalis, instar cristæ galli formata esse videantur, quemadmodum Lector in iconibus propositis, & proponendis intueri potest.

Cancer Heracleoticus.

D

Pariter Rondeletius hoc animal cum Vrso quadrupede comparat, quia brachijs, oculis, & ori appositis conglobatus, more Vrsi dormiat. Verùm hoc nomen alteri speciei competit, quam non obseruauit Rondeletius, quæ Vrsi corium, ob pilorum densitatem, æmulatur: immo robore prædictum cancrum heracleoticum superat.

Vrsus Marinus.

Itaq; libro secūdo de Crustaceis in prima facie fuit locata icon Cancri heracleotici leuis, deinde hirsuti; aut igitur hirsuti duæ dantur species iuxta icones inuentas, aut icon hirsuti hic proposita ad similitudinem leuis fuit effigiata.

Insuper in Plagis orientalibus tanta vis & moles cancrorum est, vt ab hominibus formidentur; nam quæcumque chelis suis comprehendunt illicò obtruncant, & immediatè vorant. Hocque non est in dubium reuocandum: siquidem Nautæ fide digni nuper ex India in Lusitaniam nauigantes, hanc veritatem iureiurando affirmabant.

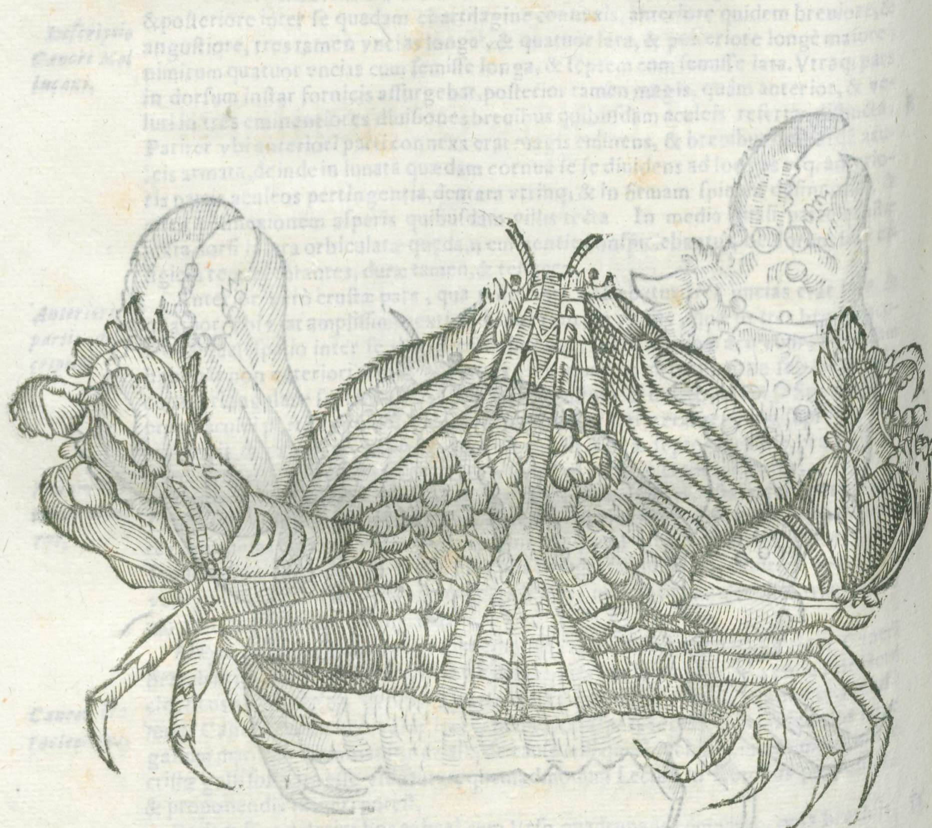
Cancri plagæ Orientalis quales.

Reperitur etiam in Virginia Seeccananc piscis testacei generis, cauda crustacea Cancris congener, quia multis refertus est pedibus, vt Cancer, oculis in dorso eminentibus

Cancer Heracleoticus hirsutus pronè pictus.

Cancer Heracleoticus hirsutus supinè pictus.

E nentibus, pedem circiter latus, aquas marinas restagnantes sequitur, & gratissimi est saporis.

Mexicanis lacubus frequens est animal, forma, magnitudine, & colore, ex pullo in atrum vergente Scarabeos terrestres simulans, tegitur crusta, cancrorum more, ob cuius duritiem, ab Incolis Atetepitz nominatur: quatuor tantum sustentatur pedibus, ijsdemq; saltitat. Ab Incolis estur, qui ritu Pamphagorum, nulli fere rei parcunt. Vulgare præbet alimentum, veluti, & aliæ scarabeorum palustrium species, quibus item vescuntur.

Pāphagi populi.

Similiter Indi edunt Atopinam animal simile Scarabeo, quatuor tantum vncias longum, & extensum duas in latitudinem. Color ei est fuscus, tegmineq; crustaceo, more cancrorum, vestitur. Hæc bestia volans crepitat, & crica lacum Mexicanum noctu in iuncetis versatur. Editur ab Indigenis elixa cum alijs piscibus, & herbis.

Scarabeus Mexicanus edilis.

F

DE CONCHIS, & CONCHILIIS.

VARIÆ Concharum differentiæ in mari Australi nouæ Hispaniæ reperiuntur. Vna vocatur Xochpaltapachth, nempe concha coloris minij, auriculata, mediocris magnitudinis, transuersis semicirculis, lineas secundùm rectum procedentes secantibus, & colore minij rubeo dilutiore, & luteo in ruborem tendente distincta. Altera species maior est, & lineis simillima, sed colore candido rubro, & fusco varia. Tertia demum circa auriculas est rubicundo diluto, & fusco colore prædita, lineis tantùm rectis.

Habet australe Indiarum pelagus Tapachporcauhqui, nimirum Concham muscosam, quæ hoc nomen sibi comparauit, quia muscus illi inascatur.

Concha muscosa.

Item Panacensis Prouincia alit concham quamdam veneream insolentis formæ, G aurita est, sed auris altera multò minor. Color extrinsecus est niger, vnde Concha nigra appellatur; infernè vero ex nigro ad cinereum vergit, stirijs distinguitur nouem, quæ, ob lineas alias transuersim discurrentes, in quosdam orbiculos secari videntur.

Concha venerea exotica.

Quamuis nomen conchylij pro vniuerso testaceorum genere aliquando accipiatur: nihilominus priuatim pro vna tantùm specie eorumdem apud Veteres vsurpatur; & quando priuatim sumitur, non purpuram, neq; buccinum, sed concham ab his diuersam, & peculiarem significat, nempe qualem Rondeletius sub hoc nomine exhibuit, buccino valde dissimilem, & nullis purpuræ aculeis muricatis circundatam: muricis tamen species est, quando scilicet murex pro colore accipitur.

Itaq; Conchylium, iuxta mentem Rondeletij, in genere Concharum maiorum turbinatarum collocatur, ea parte latius, qua in turbinem definit, aculeis, & alijs tuberculis carens, & foramen, quo interior caro ostenditur, non est rotundum, veluti in buccino, & purpura, sed longum apparet. Ideoq; huius etiam Formæ est foraminis operculum. Quapropter addit Rondeletius liquidò constare operculum purpuræ H βλάττον, siue βλάττιον βυζάντιον appellandum esse: quamuis Blatta byzantia Arabum nil aliud sit, quam Conchylij operculum. Hinc Pharmacopolæ nostri Authores Arabes secuti, Conchyliorum, & Buccinorum opercula permixta vendentes, Blattas byzantias, & vngues odoratos nuncupant: quamquam hæ sint rotundæ, illæ verò oblongæ: hoc enim ex doctrina Serapionis, & aliorum Aràbum colligitur. Quamobrem non à ratione alienum erit si hoc in loco veri vnguis odorati, necnon falsi icones exhibeantur, quas Lector perpendens, horum tres differentias poterit meditari.

Conchilium quid sit.

Blattæ Byzātiæ quales.

1. & 4. Vnguis odoratus Officinarum.
2. & 5. Pseudounguis odoratus
3. & 6. Vnguis odoratus verus.

Vt autem exacta horum vnguium cognitio habeatur, notandum est apud Pharmacopolas verum vnguem odoratum rarò obseruari. Nam qui primo loco effigiatur non est latior dimidio digito auriculari, habetq; lineamenta quædam subtilia: pars autem inferior conceaua est, & lineas seu eminentias à medio ad extremum habet productas, vt numero 4. apparet.

Insuper aliquando habetur apud eosdem Pharmacopæos vnguis alter odoratus, quem Pseudonichim angustiorem appellare poterimus, lineasq; transuersas habet, vt in numero 2. & 5. cernitur.

Itaq; sunt prædicti vngues odorati falsi, quia sunt opercula cuiusdam cochleæ, quę semetipsam claudit, & recludit; sed vnguis odoratus genuinus est quidem operculum, sed illius Conchilij, de quo superius egimus latitudine duorum digitorũ, & lõgitu-

E gitudine trium. Eminentias, & lineas quasdam exterius habet, in medio autem nullas, vt in icone 3. videre licet: siquidem in icone 6. pingitur iuxta partem inferiorem, quæ animali adhærebat; vbi est magna concauitas, in superiori vero parte quamdã habet veluti appendicẽ lucidam, quæ vnguem quemdam æmulari videtur.

Descriptio.

Posteaquam Conchylijs nonnulli Authores addunt Mytulos, nolumus silentio inuoluere pulcherrimam mytuli speciem, quam Clarissimus vir Clusius conchiferam appellauit obseruatam anno Salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo nono. Erat hic Mytulus Conchifer septem vncias longus, & tres latus, vbi maximè dilatabatur, forma non valdè dissimili Conchæ longæ à Rondeletio descriptę. Testa erat spissa, & rugosa, quæ duabus patula conchis fuisse videbatur, caua erat, dorso eleuato, & nigro, cui vermiculorum tubuli inhærebant, nec non parui frutices sex, vel septem vncias longi, quorum nonnulli crassiusculi, alij graciliores, & valde ramosi erant, à quibus paruæ conchæ dependebant musculis non absimiles hirtis, veluti capillis obsitæ.

Mytuli descriptio.

Lib. I. de Testac. cap. 21

F

DE TVRBINIBVS

VM Turbo sumatur pro quocumq; habente in imo formam acutam, & in summo latiorem, non poterimus negare hoc nomen nõ competere Conchiliis, de quibus in pręsentia verba fiunt: cum hæ conchæ turbinatæ hanc præcipuam figuram sortiantur.

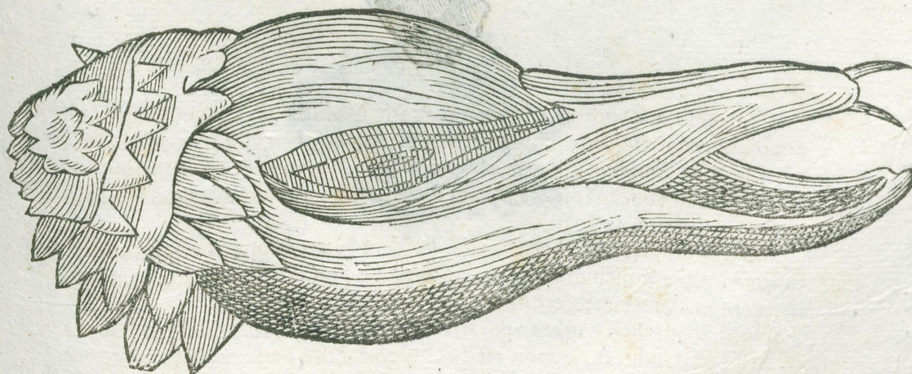
Aristoteles igitur inter turbinata vnum simpliciter turbinem collocauit, deinde oẽs eodem nomine complexus est, nulla, aut magnitudinis, aut qualitatis habita ratione. Rondeletius tamen, & Vlysses Aldrouandus infinitas fere Turbinũ differentias recensuerunt; quandoquidem alios magnos, alios paruos, quosdam acuminatos, & quosdam obtusos, alios auritos, alios tuberibus scatentes, nimirum nonnullos leues, & nonnullos asperos, quosdam angulosos, quosdam muricatos, alios Tesseradactylos, alios Pentadactylos, quosdam tandem concolores, & discolores obseruarunt.

Differentiæ multæ.

G

Inter tot igitur differentias à viris clarissimis tot iconibus illustratas, nulla icon cum sua carne fuit delineata; idcirco in gratiam doctæ curiositatis, Turbinem acuminatum cum Limace exhibemus spectandum.

Turbo acuminatus cum Limace.

A

DE PATELLIS, SEV LEPADIBVS.

ATELLAS Rondeletius appellauit nonnullas Conchas ad formam vasis escarii patulas, cum quo magnam videntur habere similitudinẽ Galenus autem in Glossis, vbi ab Hippocrate Lepades nominantur vertit Conchas saxis adhærentes, nec præter rationem, quoniam habemus apud Aristotelem, Lepadem esse μονόθυρον, scilicet vniualuem. Est enim in doctrina Aristotelis vniualue genus, quod saxis adhæret, testa in dorsum data.

Vniualue quid.

Lepadum igitur duas differentias Rondeletius assignauit, quarum altera Lepas simpliciter vocatur, altera Lepas agria, & Auris marina dicitur. Forma autem inter se discrepant, & præsertim quia Lepas in loco superiori os habet, & in inferiori loco ori opposito meatum excrementorum; cum Auris marina hæc foramina in testa habeat. Nomen verò Auris sibi comparauit à figura, quoniam perbelle humanam Aurem repræsentat, vt licet intueri in iconibus datis libro tertio de Testaceis apud Vlyssem Aldrouandum: sed quoniam ibi Patellæ sine carne delineatæ exhibentur, libuit in præsentia iconem Auris Marinæ cum sua carne dare spectandam.

B

Auris marinæ differentia.

Auris marina cum sua carne.

DE

DE PENICILLIS

TVBVLI quidam testacei, Penicilli à Nuperis appellantur, quia in eorum cauitate quid contineatur similitudinem referens Penicillorum, quibus Pictores vtuntur. Hi, iuxta sententiam Rondeletii, molli quadam, & laxa substantia saxis alligantur; itaut aquarum vndis facilè cedant, & agitentur. Quando autem egreditur id, quod intus carnosum latet, frondeum quoddam expandit, quod exprimitur in iconibus apud Rōdeletium: quamuis multi alij sint Tubuli, in quibus vermes latibulentur. Et tandem alij sunt, qui in Spongijs viuere perhibentur, qui in sequentibus iconibus exprimuntur. Licet nonnullis Authoribus hi Turbines Dentalis species esse ferantur.

Penicillorum instar Viuentes in spongijs.

A

PARALIPOMENA HISTORIAE Piscium, & Cetorum.

DE PISCIBVS VOLATILIBVS.

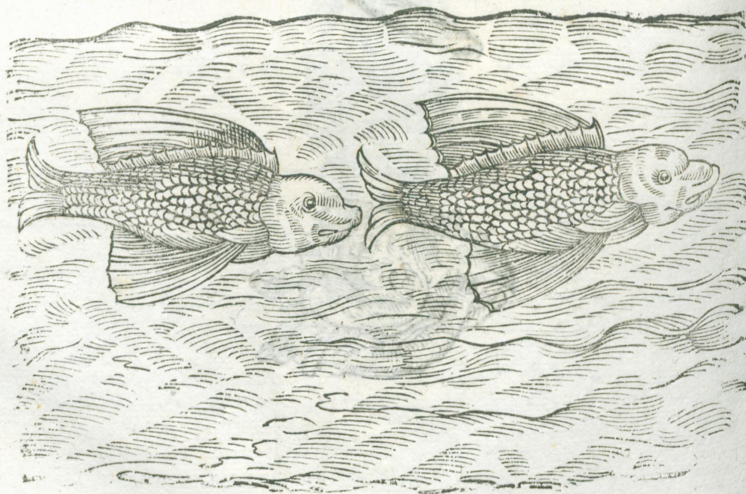
TRES pisces volatiles Plinius recensuit, scilicet Hirundinem, Miluũ, & Lucernam, qui Pisces nostra ætate sunt notissimi, sed, præter hos, multo plures fuerunt ob seruati, qui Plinio non enumerantur. Namq́ Pisces volatiles squamosi distincti tamen à nostris Hirundinibus volatilibus reperiuntur, qui circa caput Bonæ spei degunt, & duos dicuntur habere hostes, nimirum in aquis Albicos pisces, & extra vndas Cornicem. Hi per aliquod temporis spatium supra aquas alis corpus sustentant, deinde in aquam rursus decidunt.

B

Li. 11. c. 35 Videntur quodammodo hi pisces non absimiles illis, quorum meminit Ioannes Eusebius Iesuita in Historia Naturæ, dum inquit. Noctu volucres quidam pisces palmaris longitudinis in naues classis Indicæ cadere, & comprehendi solent, qui habent membranaceas alas ferè instar Vespertilionum, quibus explicatis, ad centum, vel amplius passuum interuallum, vndas maris superuolant, vt alios pisces insequentes effugiant, sed interdum vngues rapacium auium marinarum incurrunt: quapropter vbiq; pericula subeunt; sicq; citò denuò merguntur, vt a Coeli periculo se subducant. Horum nonnullorum icones in tabula Africæ delineantur, vt hic apparet

Antipathia

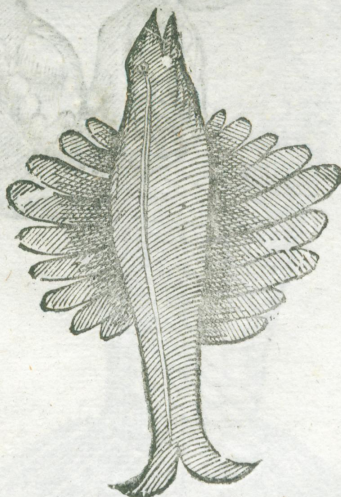
Pisces volatiles squamosi.

Pariter in tabula Oceani ſeptentrionalis, apud Olaum Magnum, conſpicitur pictura aliorum piſcium volantium: Prima icon piſcis exprimit caudam repandam inſtar Delphini. Secunda icon ſpectat ad piſces tabulæ Lacus Albi, qui maximus, & remotiſſimus eſt uerſus Septentrionem, & partim ad Moſcouitas, partim ad Suecos, vel eis ſubditas gentes pertinet, vbi piſcis volatilis verſatur, qualis in ſubiecta icone delineatur.

Piſcis volans ex Olao Magno.

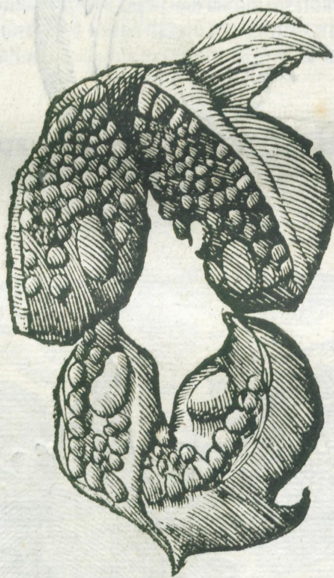
Piſcis volans Lacus Moſcouitici.

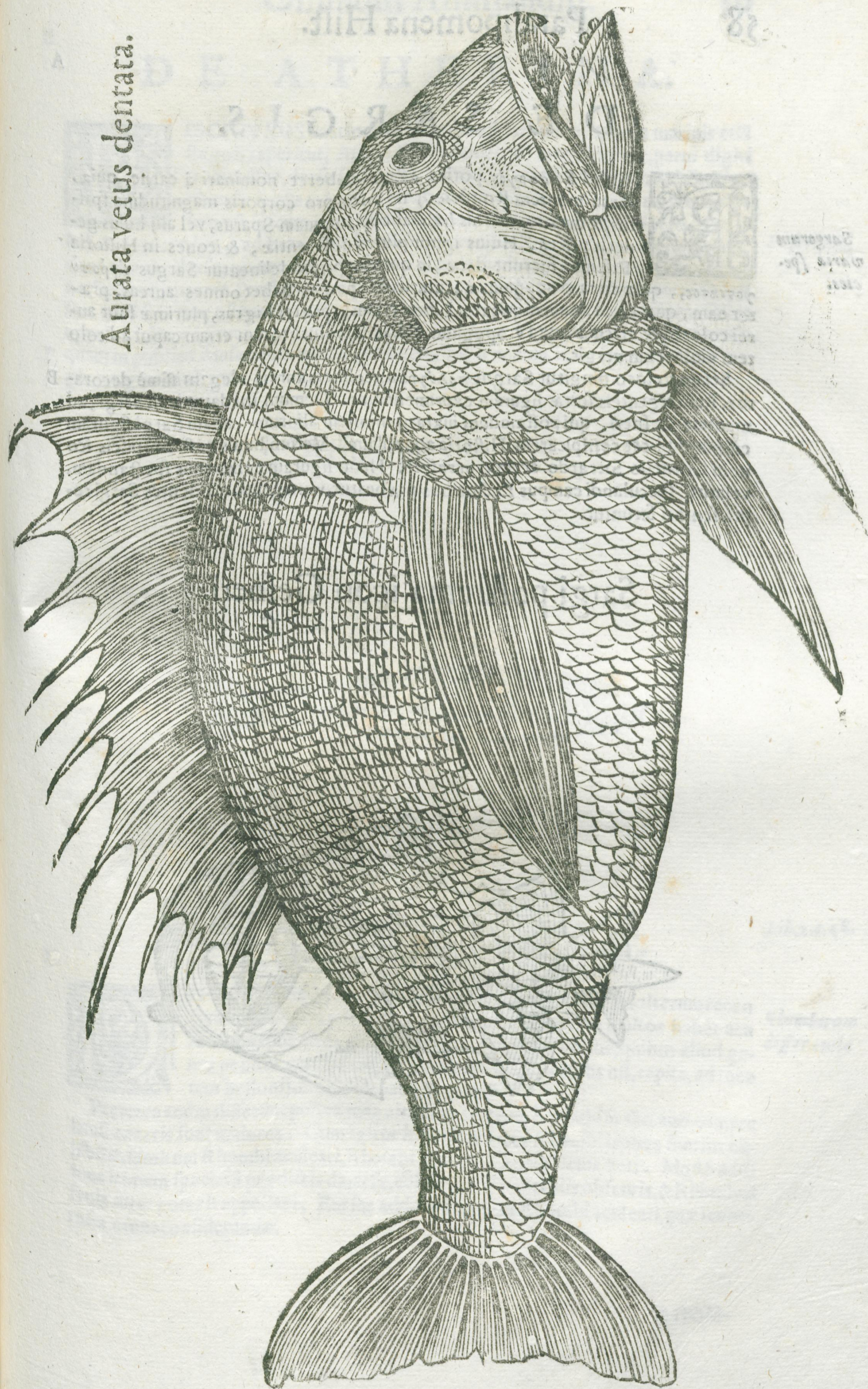
DE DENTICIBVS

VLTI sunt pisces, qui vel à copia, vel ab aliqua dentium prærogatiua nomen sortiuntur. Vocatur συνόδοντις quædam Thuni species à vigore dentium, & συνόδων, siue συνόδυς Grȩcis appellatur piscis, quem Latini Denticem nuncupant. Sed aduertendum est nonnullos pisces, nempe Denticem, synagridem, & Auratam ob singulares dentium notas, ab Authoribus confundi. Hoc igitur in loco Synodontis maxillas cum dentibus in palato delineatas exhibemus, deindè Auratam veterem dentatam, quæ pro Synagride, aut Synodonte quandoq; ab Authoribus vsurpatur.

Synodontis maxillæ cum dentibus in palato.

Aurata vetus dentata.

A

DE SARGIS.

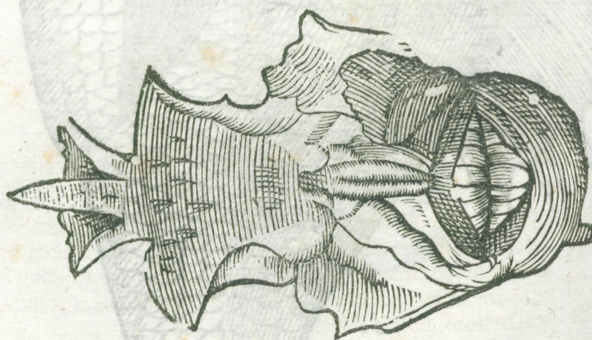
Sargorum varia species.

ISCIS σαργός potius σάρκος deberet nominari à carne, quia iuxta mentem Rondeletij sit piscis pro corporis magnitudine spissus, & maiorem carnis habeat copiam, quàm Sparus, vel alij huius generis pisces. Huius igitur plures differentiæ, & icones in Historia Piscium fuerunt datæ, in quarum prima delineatur Sargus ὀρροπυγοστικτος,, quia circa vropygium maculatus sit, pinnas habet omnes aureas, præter eam, quæ circa anum nigricat. Lineæ etiam, præter nigras, plurimæ sunt aurei coloris, & macula iuxta vropygium violacea, veluti totum etiam caput ad colorem violaceum vergit.

Secundo loco pingitur Sargus πολύγραμμος lineis aureis elegantissimè decoratus, item argenteis serræ figuram exprimentibus. Demum ibi datur icon Sargi, ad mentem Gesneri, qui postmodum iuxta opinionem aliorum, aliam Sargi figuram effigiat, vt licet conspicari in Historia aquatilium. Verùm huius postremi piscis iconem Cornelio Sittardo acceptam refert. Hanc figuram exhibemus spectandam, vt latus speculandi campus Lectoribus præbeatur, vbi os, caput, & dentes Sargi repræsentari feruntur.

B

Sargi postrema icon Gesneri.

E

DE ATHERINA.

ISCICVLVS marinus,& litoralis est Atherina, quæ in marinis etiã stagnis reperitur, Aphijs similis,dodrãtali magnitudine,parui digiti crassitudine,dorso spisso,vẽtre leuiter depresso,ore paruo absq; den tibus,& oculis magnis, colore est vario: nam venter est argẽteus,dor sum est fuscum,circa caput ex flauo rubescit, instar Sardinarũ, pinnas habet quatuor,binas ad branchias,binas in ventre,& aliam à podice,& præter has, duas alias in dorso, omnes candidæ sunt. Cauda duabus pinnis constat, vt in icone Bellonij apparet. Pro linea in medio corpore à brãchijs ad caudam protensa,spissum quid sub cute ostenditur, quod non potest aliter, quàm per similitudinem fascia appellari. Duæ igitur icones in Historia Piscium fuerunt locatæ,nunc additur tertia, quam in publico Musæo inuenimus , vt Lector his iconibus inter se comparatis magis congruam eligat.

Descriptio.

F

Atherina alia.

DE RHOMBIS.

Lib.2.c.48.

H

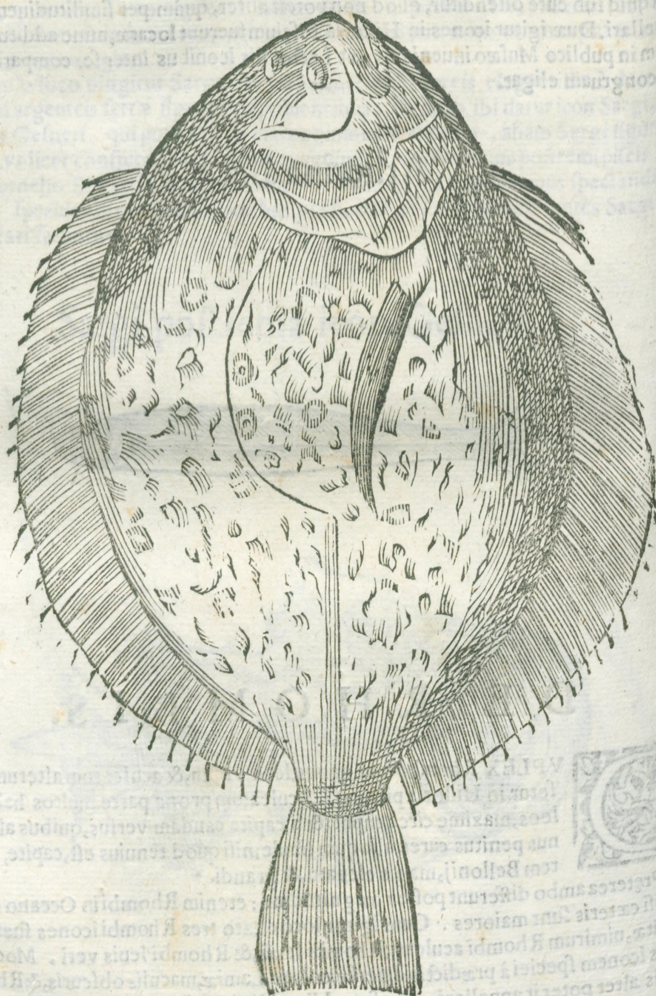
VPLEX Rhomborum genus,leue vnum,& aculeatum alterum recen setur in Historia piscium. Aculeatum prona parte multos habet acu leos,maxime circa caput,& a capite caudam versus,quibus aliud genus penitus caret,alioquin simile;nisi quod tenuius est,capite, ad men tem Bellonij,magis eleuato,& grandi.

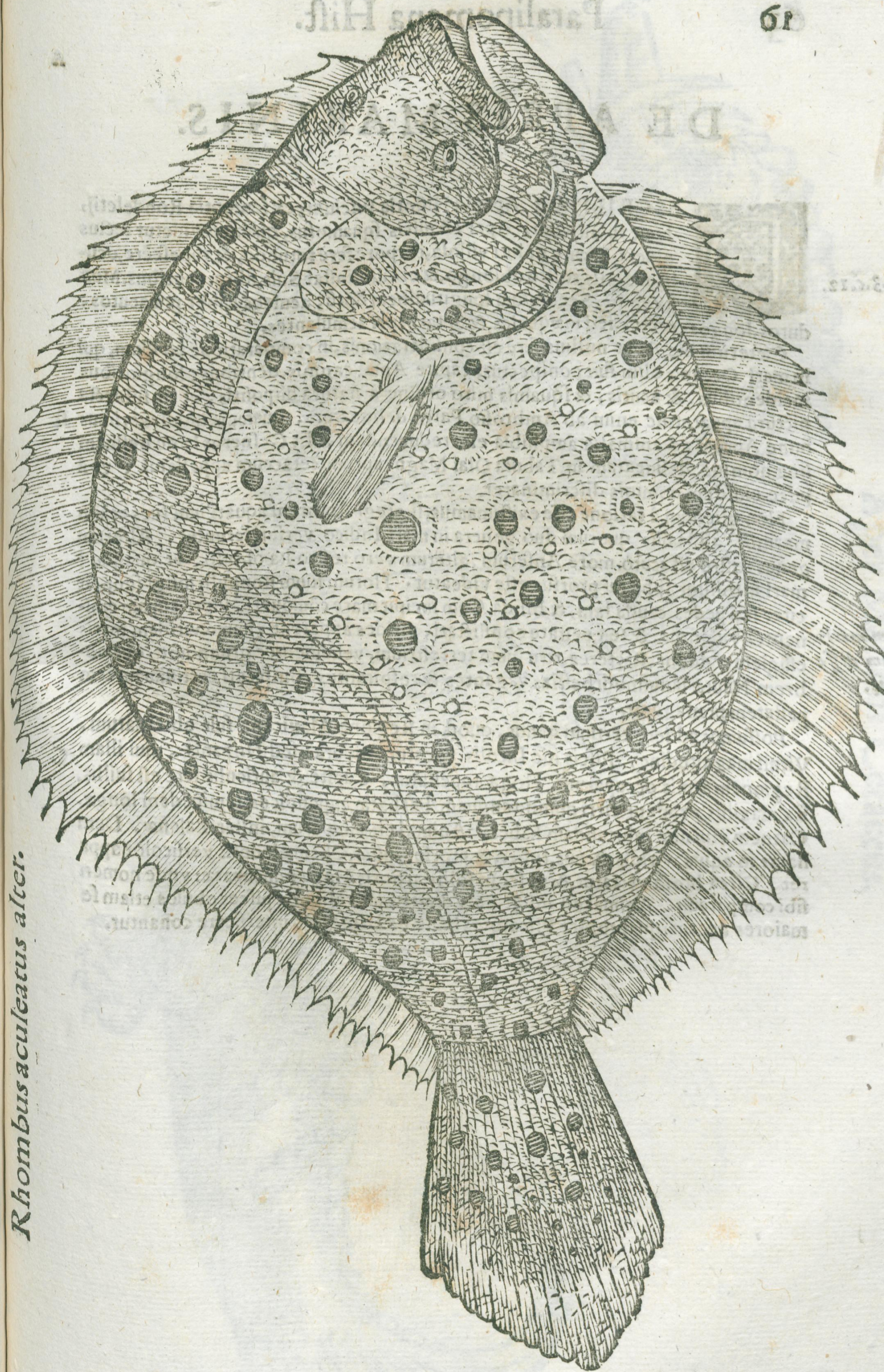
Rhomborum differentiæ

Pręterea ambo differunt postea magnitudine : etenim Rhombi in Oceano comprehensi cæteris sunt maiores . Cum igitur loco citato tres Rhombi icones fuerint exhibitæ,nimirum Rhombi aculeati,Rhombi leuis,& Rhombi leuis veri . Modò addimus iconem speciei à prædictis diuersæ,colore Lamiæ,maculis obscuris,& Rhombus leuis alter poterit appellari. Rursus additur alia icon Rhombi aculeati,quæ icones infra erunt considerandæ.

RHOM-

Rhombus leuis alter.

Rhombus aculeatus alter.

A

DE APRIS MARINIS.

ESCRIBITVR Aper in Historia Piscium, ex sententia Rondeletij, hunc in modum. Aper est piscis squamosus, quamuis videtur tectus aspera, & cute veluti villosa, corpore ferè rotundo, & rubescēte, oculis, magnis, rostro oblongo, & obtuso, instar Suis, absq; dentibus. Mox à capite, Secundùm longitudinem dorsi, aculeos habet præacutos, duros, longos, rectos, sed inæquales, & Setas Apri aemulantes.

Lib.3.c.12.

Cæterùm hic Aper nullius ferè est considerationis, in comparatione ad illum, qui in mari Oceano olim fuit conspectus, capite Apri, caninis dentibus, longioribus incidentibus, & acutis, & squamis miro ordine à natura dispositis, vt in subiecta pictura apparet: sic enim ab Ambrosio Pareo delineatur, quamuis intellexerimus B hunc Aprum ad animalia amphibia esse reducendum. Et Gesnerus hanc belluam sine nomine delineatam in Tabula Olai Magni aprum cetaceum appellauit, vt à pisce eiusdem nominis discriminaret.

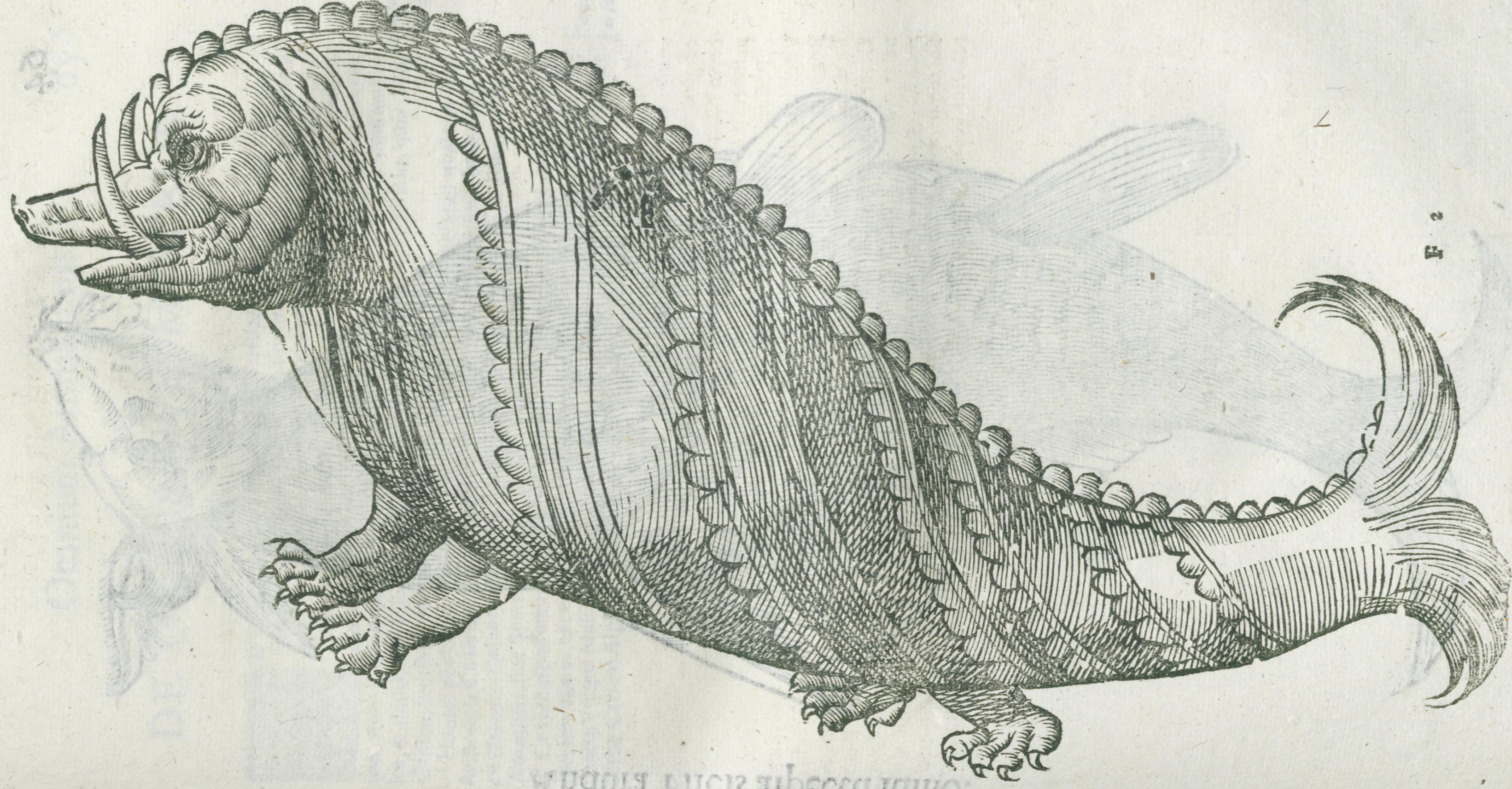
Non alienum à ratione esse existimamus, si gregi Aprorum aquatilium sues etiam marinos addamus, quorum duo genera in mari Indico versari feruntur. Alterum genus rostro est acuto, more Anserum, alterum vero rostro ita obtuso, vt quando è mari attollitur sphæra prorsus esse videatur. Horum suum nonnulli longi sunt circiter sex pedes, cauda lata, & bifida. Cum incipit mare cōmoueri, super aquam eminentes videntur, & tempestate conflictati, virides apparent, immo viridem maris effigiem reddunt. Prçterea, ritu suum terrestrium, vehementer grunniunt: quamobrem Nautæ huiusmodi bestias vagantes, & respirantes conspicati certissimam tempestatem præsagiunt.

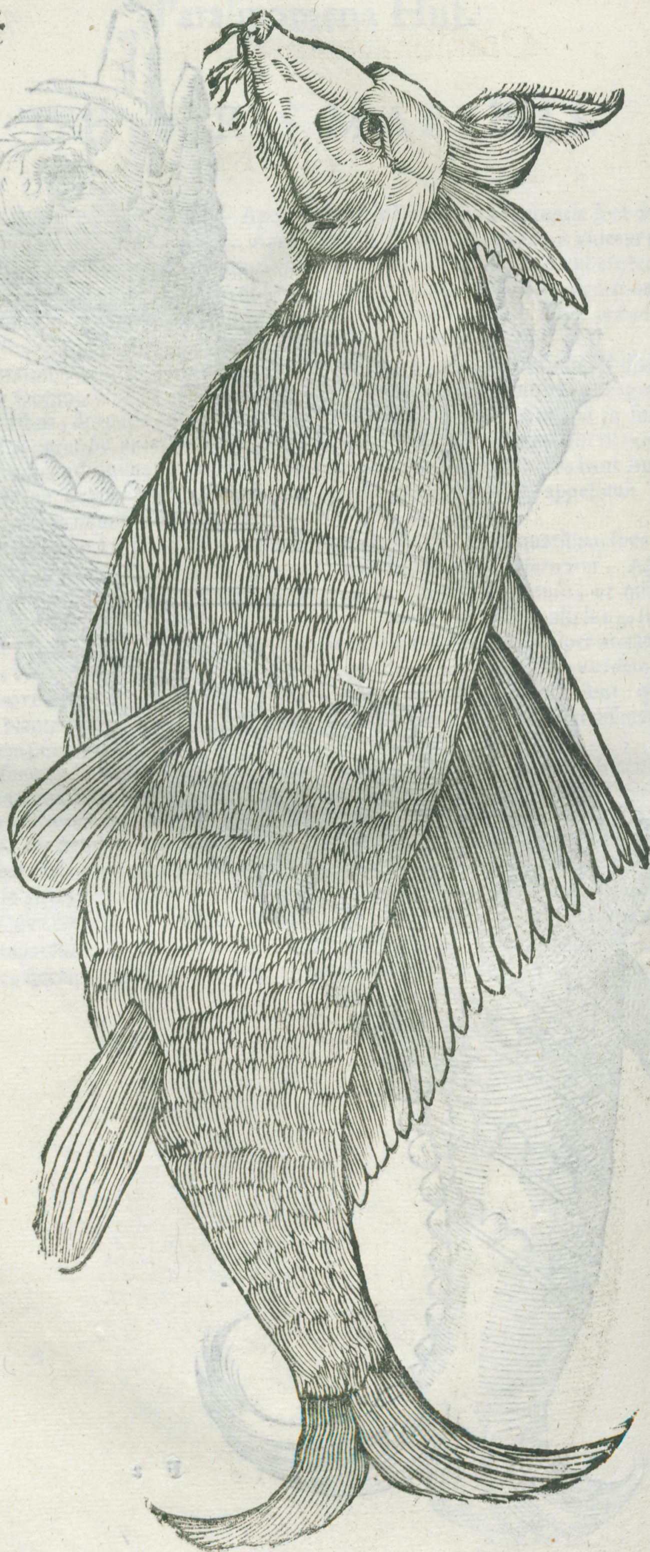
Suum marinorum differentię.

Possumus addere tertium genus, quod in Regione Mexicana fuit obseruatum, Vituli magnitudine. Piscis hic Incolis vocatur Andura, sed Hispanis, qui illam C Regionem armis occuparunt, Hoga appellatur. Capite & auriculis ferè est suillis. Ex maxillis pendent cirri quinq; tanquam barbatæ appendices semipedem longæ. Carnem esui non iniucundam habet. Animal est viuiparum, instar Balenæ. Dum natat in aquis, viridis, flauus, ruber, & prorsus instar Chamæleontis versicolor apparet. Circa litora versatur, & vescitur folijs arboris Hoga nuncupatæ: vnde nomen sibi comparauit. Animal est instar Suis dentatum, reliquos pisces obuios etiam se maiores necans: quapropter Piscatores hanc bestiam prius interficere conantur.

Aper

Aper Marinus Cetaceus.

Andura Piscis aspectu suillo.

E

DE GALEIS, SIVE MVSTELIS.

AD Pisces longos rotundos, & chartilagineos, Authores Mustelos, siue Galeos referunt, qui ita nominantur, non solum quia Mustelam terrestrem longitudine corporis repræsentent, sed etiam propter nonnulla alia, quæ ambobus communia esse credũtur: quemadmodũ suo loco fuit explanatum. Sunt autem Canum marinorum species, quas Authores promiscue, modo latina, modo græca voce vtentes, interdum mustelos, & aliquando Galeos cognominant: immo sæpe caniculas appellant, quia, ritu Canum, dentibus noceant.

Galeorũ multæ differẽtiæ

F

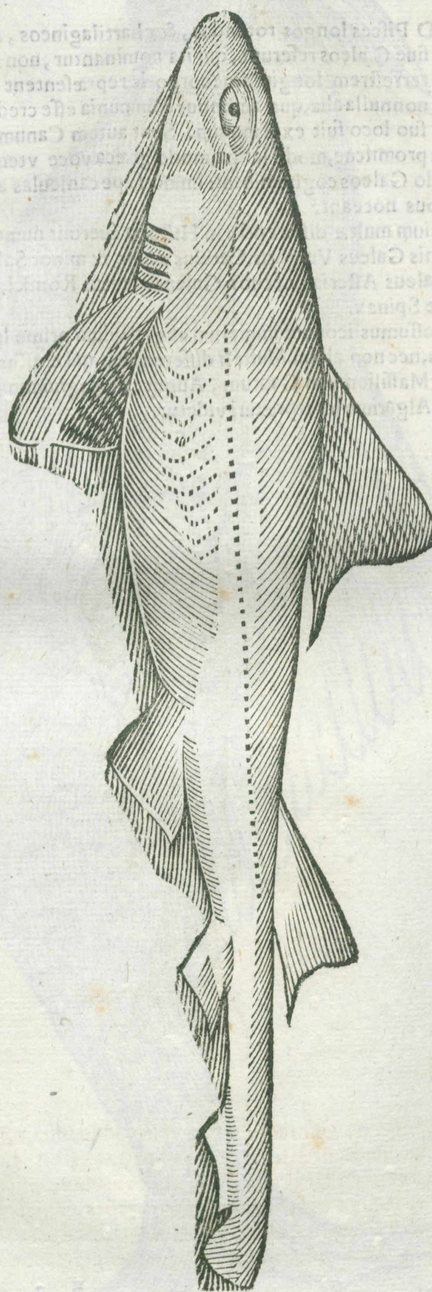
Horum piscium multæ differentiæ in Historia fuerunt numeratæ; nimirum κύων Aristotelis, Canis Galeus Vulgaris, Catulus maior, & minor Saluiani, Mustelus leuis ex Gesnero, Galeus Asterias, necnon Galeus glaucus Rondeletij, & demum Galeus Acanthias, siue Spinax.

Cæterùm possumus iconum numerum augere, dum primo loco Galei leuis aliam speciem damus, nec non aliam Musteli differentiam, qui crassus, niger, & curuus est, huncq; Vulgus Massiliensium Gautum, Auguerum cognominat. Rondeletius hæc verba Cattum Algarium interpretari videtur.

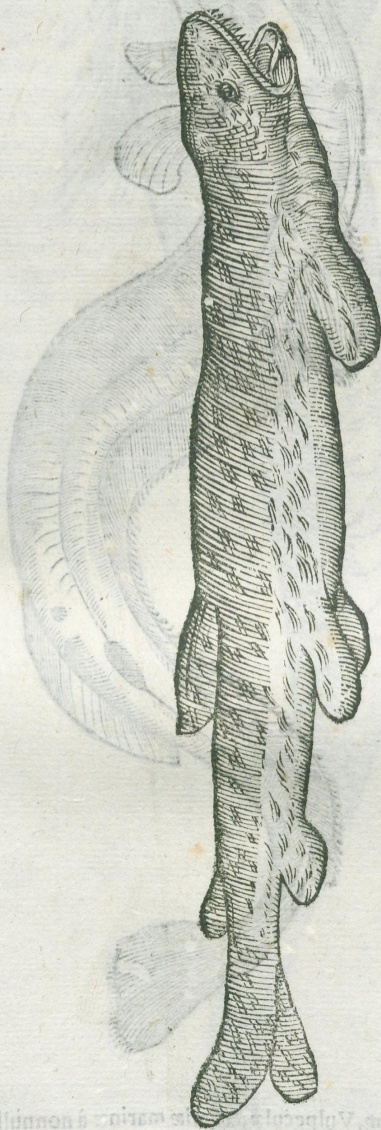
Cattus Algarius.

Mustelus leuis alter.

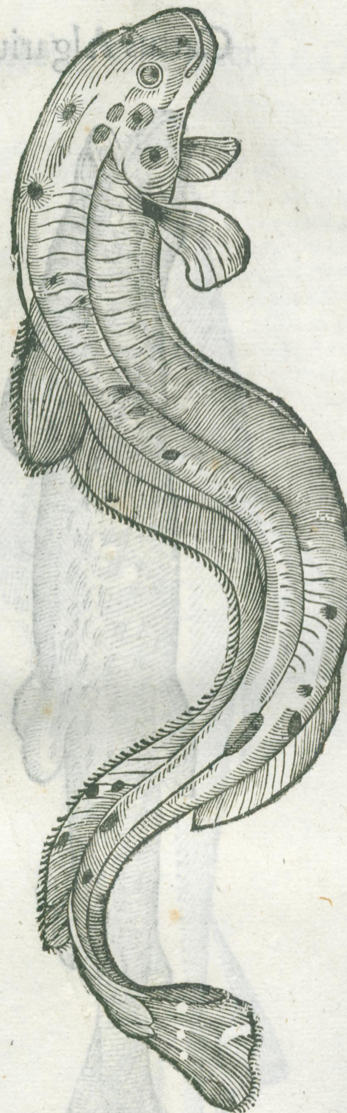
Cattus Algarius.

Pariter silentio non est inuoluenda quædam mustelæ Bohemicæ species; quamuis, iuxta aliorum Sententiam, ad Lampetras referri videatur. Est igitur, teste Gesnero, hic piscis pulcherrimis distinctus coloribus, scilicet flauo, croceo, candido, roseo, & atro, pupilla oculorum nigra, & parte ambiente cærulea. Ante paucos annos huiusmodi pisces in Bohemia comprehendi cæperunt, & primi, propter pulchritudinem, in vase amplo aqua pleno viui Regi seruabantur.

Descriptio.

Mustelæ

Mustelæ Bohemicæ species.

Quoniam in genere Galeorum, Vulpeculæ, & ſimiæ marinæ à nonnullis recenſentur; placuit hoc in loco belluam ex genere Amphibiorum, terreſtrem Vulpem facie ſimulantem delineare. Hæc voce Arabica Brethmechi, vt putat Geſnerus, nominari perhibetur. Capta fuit in Iaua Inſula, anno Salutis humanæ poſt Seſquimilleſimum quinquageſimo primo, menſe Aprilis, fuitq; longa circiter decem cubitos, & alta duos, cum dimidio, magna ex parte rubicundi coloris, & quibuſdam in locis cœrulea. Cauda autem, vbi inſtar caudæ equinæ diffundebatur, ad colorem cæruleũ dilutum inclinabat, rubeis diſtincta maculis. Vngues leonini ferè, ſeu potius pantherini apparebant; veluti & cauda, quæ caudam Pantheræ, ratione macularum, ſimulare videbatur.

Breth-

Brethmechi Arabum.

A

DE LAMIIS.

LAMIA παρὰ τῦ λαίμυ, nimirum à gula nuncupata est, quoniã magnã habeat gulam, idest quòd voracissimum sit animal, sed teste Bellonio, nostris piscatoribus piscis est incognitus, nam quamuis Nicander, & illius verbis fretus Rondeletius, Lamiam à Cane carcharia Aristotelis non discriminēt; nihilominus si attentè verba Aristotelis meditemur, inueniemus Lamiam inter genera planorum piscium, non autem Galeorum à Philosopho fuisse collocatam. Item Oppianus Lamias à Canibus distinxit: quamobrem vnà cum Bellonio Lamiam latum esse piscem statuendum est. Crescit igitur ex eodē Authore, talis piscis in maximam molem, cute tegitur scabra, os habet in anteriore capitis parte, vt squatina, & mirandum est, vt inquit ipse, quòd dentibus plus minus ducentis est refertum, in vtraq; maxilla per quaternos ordines dispositis circa radicem latis, in pyramidem deficientibus, & circa latera crenatis.

Lib. 5. Hist. An. c. 5.

B

Dentium descriptio.

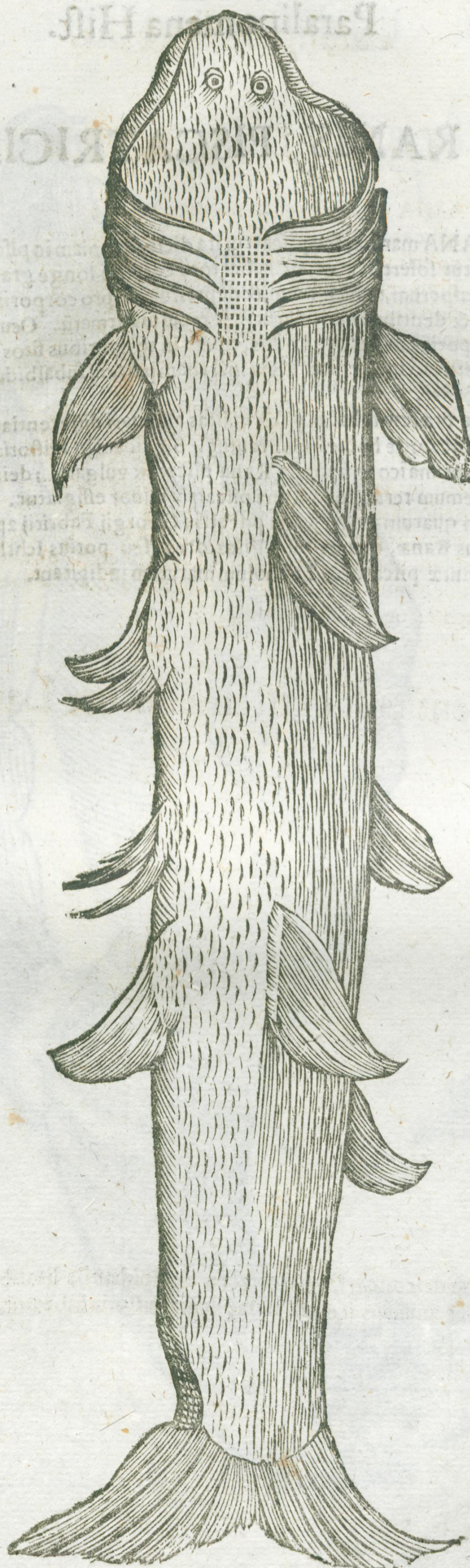
Quare hæc Bellonij verba multis dubitandi ansam dederunt, quòd Bellonius cũ iconem huius animalis omittat, hanc bestiam cum Cane Carcharia confundat. Etenim quis vix potest sibi persuadere, quòd Lamia piscis planus, tam amplis dentibus muniatur: non negamus quidem illi inesse multos dentes, sed vt plurimum paruos, quales in sequenti icone conspiciuntur.

Denticuli ex istentes in ore Lamiæ.

Præterea damus iconem Lamiæ cetaceæ ex Epidaurijs litoribus aduectæ, vt aliqua saltem huius animalis icon in vasta piscium historia habeatur.

Lamia

Lamia Cetacea ex Epidauro.

A

DE RANIS PISCATRICIBVS.

ANA marina, ſeu piſcatrix ita dicta, quoniam in piſcando magna vtatur ſolertia, caput habet toto corpore longè grandius aculeatum, aſperum, orbiculatum, & depreſſum, os pro corporis mole ampliſſimũ, & dentibus multis acutis, & recuruis armatũ. Oculos habet amplos, potius in vertice capitis, quàm in temporibus ſitos. Cauda rotunda eſt, breuis, & carnea, cute tegitur iuxta infernam partem ſubalbida, & iuxta supernã ex nigro flaueſcente.

Deſcriptio.

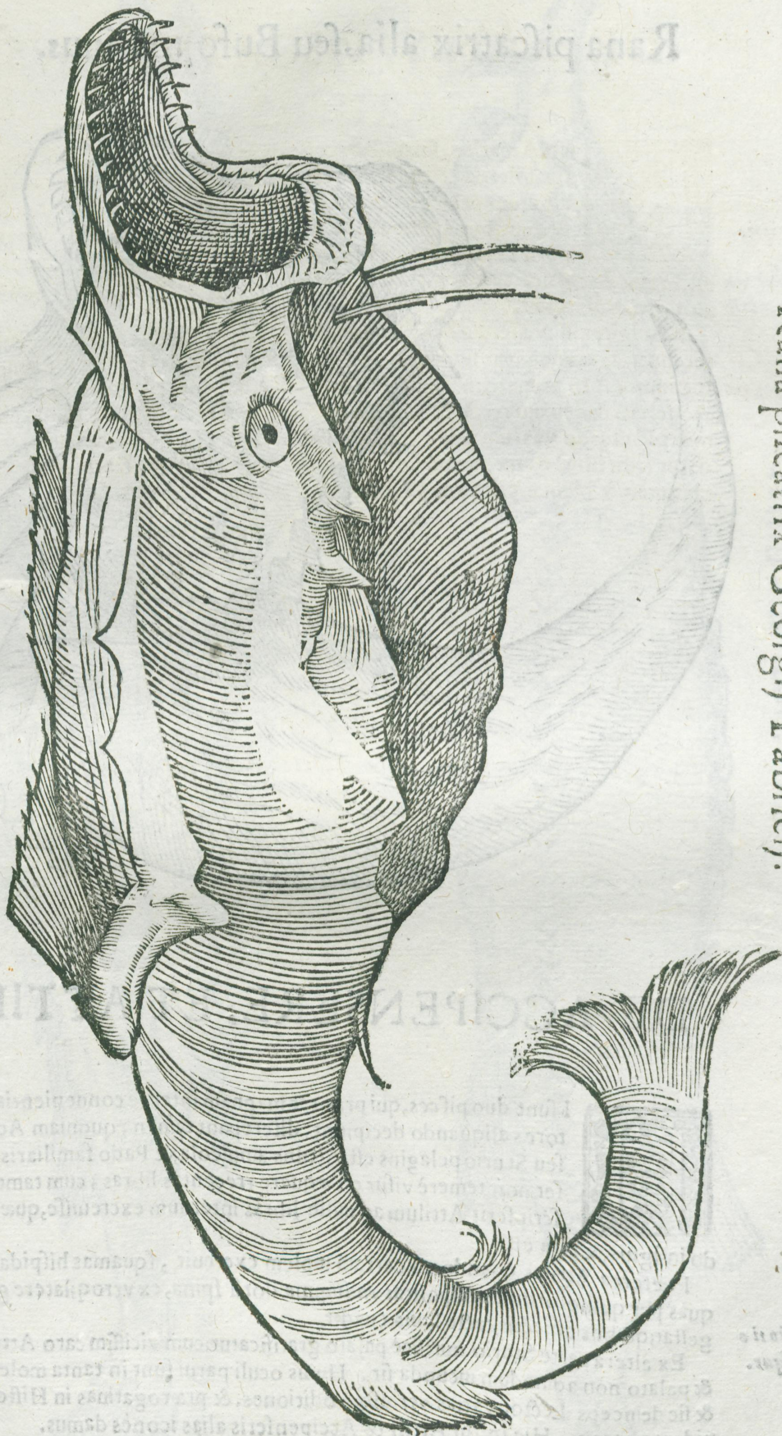
Nos igitur in præſentia huius piſcis multas aſſignari differentias opinamur, propter diuerſas icones, quæ hodie monſtrantur. Siquidem in Hiſtoria Piſcium tres conſpiciuntur. In prima icone apparet Rana piſcatrix vulgaris; deinde rana piſcatrix Authoris, & demum tertio loco Rana piſcatrix minor effigiatur. Modò alias addimus picturas, in quarum prima Rana piſcatrix Georgij Fabritij apparet, & tandem datur icon illius Ranæ, quam noſtri Piſcatores, ſeu potius Ichthiopolę Bufonem marinum, & Nautæ piſcatores Diabolum marinum indigitant.

Differentia

B

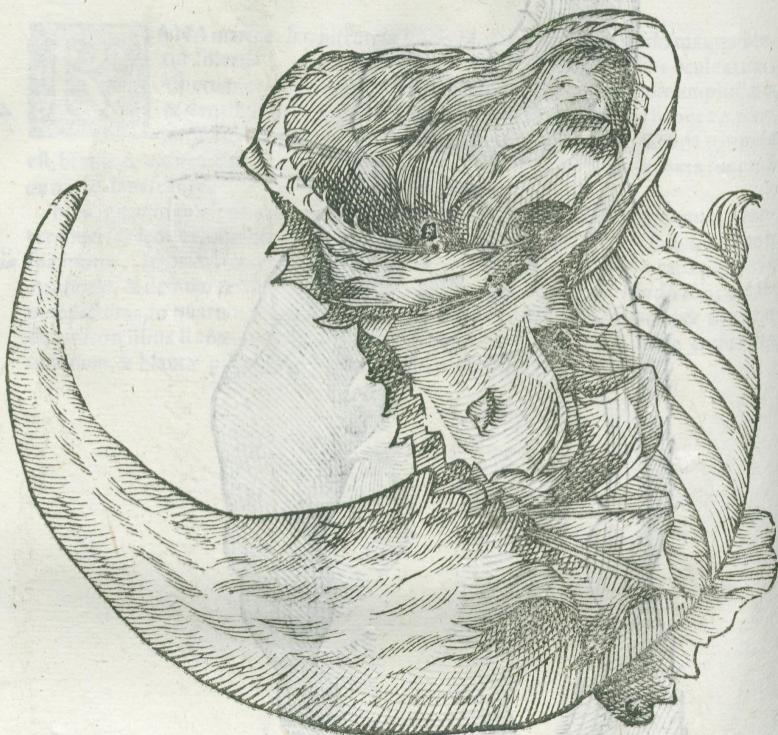

Rana

Rana piscatrix Georgij Fabricij.

Rana piſcatrix alia, ſeu Bufo marinus.

DE ACCIPENSERE, ET ATTILO.

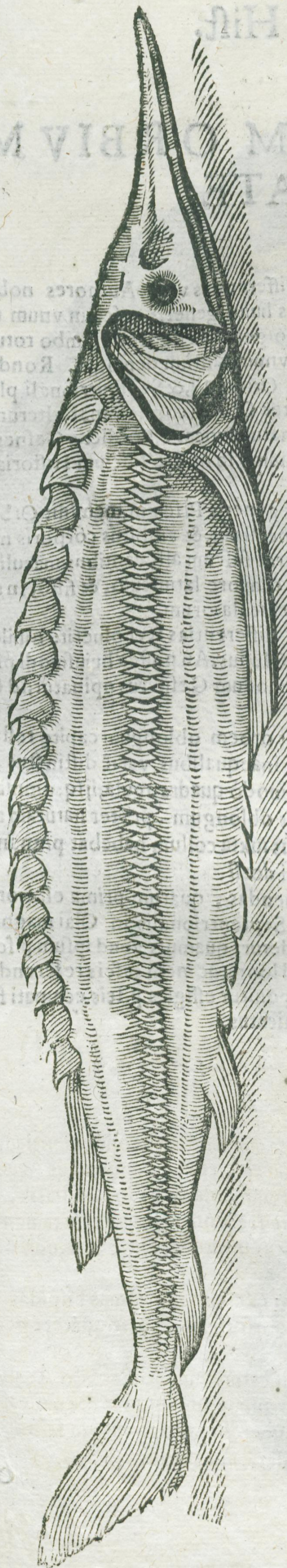
I ſunt duo piſces, qui propter magnam inter ſe conuenientiam, ſpecta D tores aliquando decipiunt; diſcrepant tamen, quoniam Accipenſer, ſeu Sturio pelagius eſt Attilus amnicola, & Pado familiaris. Accipenſer non temerè viſus eſt æquare trecentas libras; cum tamen Plinius ſcripſerit Attilum ad mille libras interdum excreuiſſe, quæ magnitudo inſignis, & rara eſt.

Deſcriptio vtriuſque.

Præterea Attilus quando ad certam molem excreuit, ſquamas hiſpidas abijcit, quas per quinq; ordines diſpoſitas in ſumma dorſi ſpina, ex vtroq; latere geminatas geſtat; quibus abiectis, tactu leuis euadit

Ex altera parte Sturio mirificè palato gratificatur; cum viciſſim caro Attili mollis, & palato non admodum iucunda ſit. Huius oculi parui ſunt in tanta mole corporis, & ſic deinceps Lector varias vtriuſq; cõditiones, & prærogatiuas in Hiſtoria Piſciũ videre poterit. Hic igitur Attili & Accipenſeris alias icones damus.

Accipen-

Accipenseris icon ex Polonia.

Attili alia icon.

A

DE PISCIVM ORBIVM VARIETATE.

Differentia varia orbiũ

VLTAS esse horum piscium differentias varij Authores nobis insinuant: nam quamuis Saluianus huius generis piscium vnum tantùm agnouerit, Bellonius tamen duo genera esse tradit, ambo rotunda, & duro corio tecta, horum verò vnum tantùm depingit. Rondeletius plura genera esse significat, ex Orientali, & Septentrionali plaga delata, & tria delineat, quorum primum simpliciter Orbem cognominat, alterum Orbẽ scutatum, tertium, & postremum Orbem echinatum vocat. Prædictis Gesnerus alia addit genera, licèt minus rotundo corpore. Immo in nostra Piscium Historia Orbis Rhodius, & stellatus fuit monstratus.

B

Tandem Clusius, inter multas species huius generis Piscium, meminit Orbis rictu Ranæ, qui habebat longitudinem sexdecim vnciarum, & ambitus corporis mensurã viginti vnciarum superabat. Totum corpus erat fuscum albicantibus maculis distinctum. Caput erat crassum, supercilijs elatis, cum ore latiusculo, & fisso, in modum rictus ranæ, præter formam aliorum piscium orbiculatorum.

Quamuis Gesnerus varias oblongi orbis differentias recensuerit: nihilominus hanc speciem non ita eleganter expressit atq; Clusius. An postea huiusmodi piscis Lepus marinus Apuleij appellari possit quemadmodum Gesnerus opinatur; id Clusius in dubium reuocat.

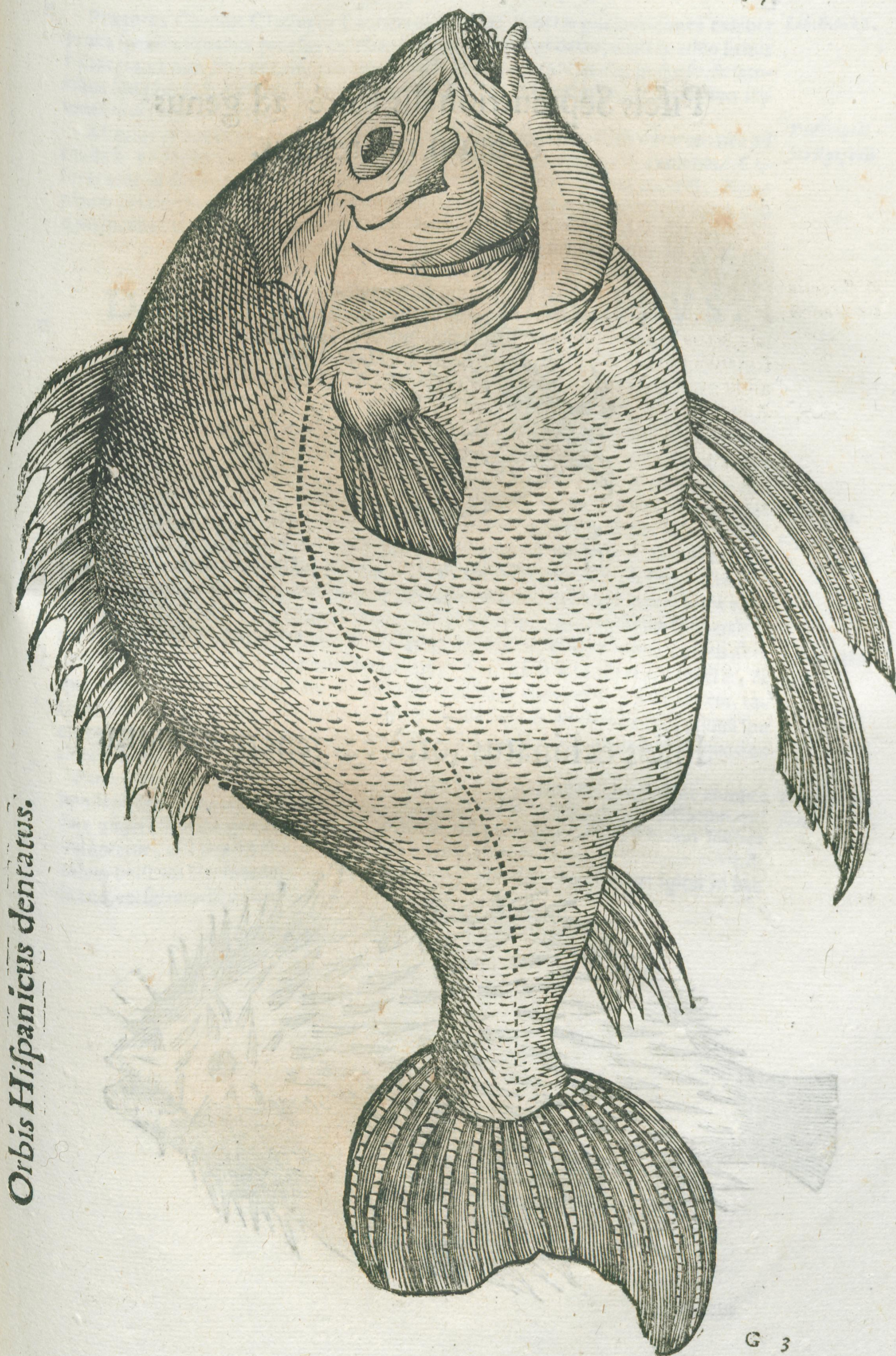
Insuper idem Clusius in Exoticis memorat orbem oblongum capite testudinis, qui corio fusci coloris erat tectus, & tessellis inaequalibus variè distinctus, modò ferè orbicularibus, modò figura Rhomboide, modò quadrangula, ijsq; omnibus maculas candidas habentibus. Collum habebat oblongum, præter naturam aliorum piscium Orbiculatorum, & in singulis lateribus iuxta collum habebat pinnam ex fusco rubentis coloris, similes erant pinnæ infimi dorsi

C

Alia differẽtia præter enumeratas

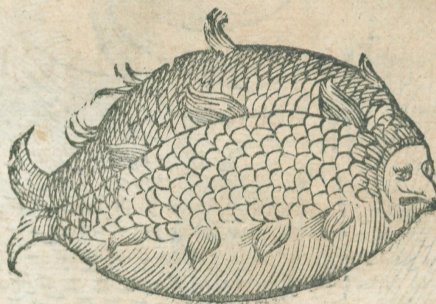
In præsentia alias habemus icones proponendas, quarum prima est icon Orbis Hispanici dentati, secunda est pictura piscis Septentrionalis in Olai magni tabula delineati, qui orbibus annumerandus esse videtur, quamuis apud ipsum piscis duodecim pedum nominetur, quam mensuram ad longitudinem piscis referendam esse Gesnerus arbitratur. Tertio demum loco proponitur effigies piscis echinati fortè ex genere Orbium, qui a Ioachimo fuit communicatus.

Orbis

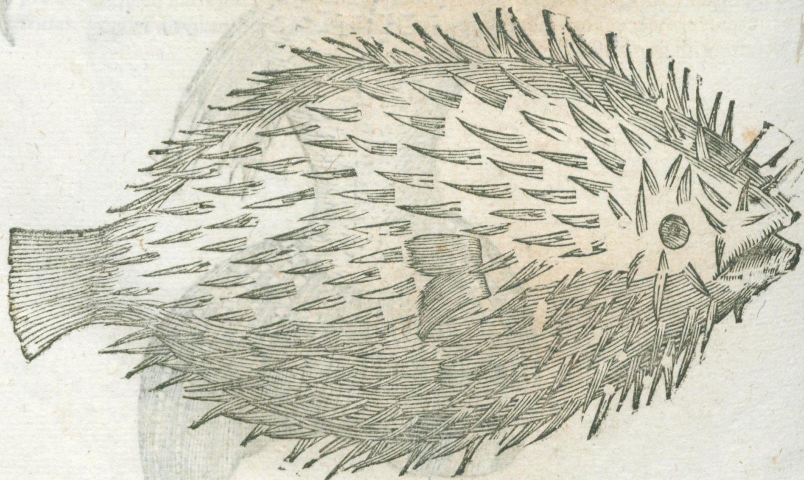

Orbis Hispanicus dentatus.

Piscis Septentrionalis fortè ad genus orbium referendus.

Piscis echinatus fortè ex genere orbium.

E Præterea Carolus Clusius in Exoticis alias huius generis piscium icones exhibet prima species squamis prorsus carebat, sed dura cute tegebatur, aculeis adeo firmis roborata, vt non sine nocumento apprehendi posset. Erant aculei in dorso, & lateribus longiores, & maiores, in pectore verò minores, & breuiores. Ex Oceano septentrionali allatum piscem esse coniectabat. *Lib.6.c.22.*

Alterius etiam Orbis echinati iconem præbet spectandam, qui ab extremo ore ad caudam vndecim vncias erat longus; eius ambitum sexdecim vnciæ explebant. Coloris erat in dorso fusci nigris maculis conspersi, & circa ventrem cinerei. Binas pinnas in lateribus habebat; pariter alias duas, quarũ vna in extremo dorso supra caudam locabatur, altera post podicem fusci coloris. *Descriptio horũ pisciũ*

DE RELIQVIS PISCIBVS. aculeatis.

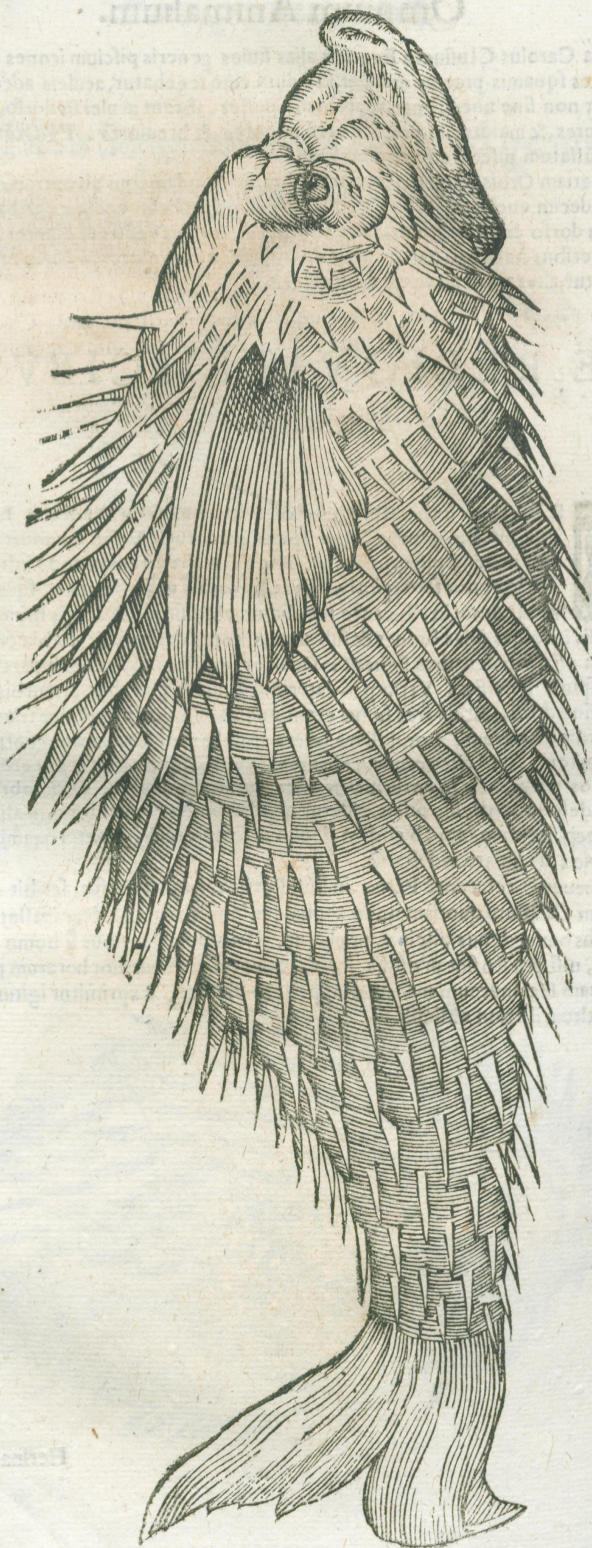
F

RBIVM Echinatorum historia in memoriam reuocauit nonnulla alia piscium genera, quæ spinis armantur. Vnius meminit Clusius sub nomine piscis histricis. Hic piscis ab extremo ore ad initium caudæ longus erat viginti vncias, & crassus viginti nouem, squamis carebat, & corio albicante tegebatur, vbiq; firmis, & acutis spinis obsito quarum basis in binas alias breues & sub cute latentes desinebat. Labia erant rugosa, & bina ossa pro dentibus stabant. Oculi erant illi grandes, & supercilia elata quatuor spinis horrifica. Vtrinq; in lateribus pinnam gestabat, item binis alijs munitus in fine dorsi. Breuiores spinæ erant vnciam longæ, longissimæ triunciales, mediæ duarum vnciarum. Longissimæ latera armabant; reliquæ totum corpus, seruata quadam serie, sed circa caudam rariores. Spinæ supra caput erant erectæ, & quæ versus os vergebant in anteriorem partem erant conuersæ. Quamobrem, ratione huius descriptionis, hic piscis videtur quodammodo conuenire cum aliqua specie orbium echinatorum, iam ab eodem Clusio delineatorum. Præterquamquod os rictum histricis aemulare videbatur. *lib.6 exot. cap.21.* G *Orbes echinati.*

Pariter Theuetus, referente Pareo, in sinu Persico, Arabiã versus, scribit comprehendi piscem Carpioni quodammodo aequalem, longis aculeis circumuallatum, quibus, aduersus omne genus piscium, præliatur. His autem dentibus si homo leuiter vulneretur, nisi præstò sint præsidia, intra spatium viginti quatuor horarum perit, & talem belluam Herinaceum marinum appellare videtur. Exprimitur igitur in hac icone, vel saltem illi non absimili. *Venenũ piscis.*

Herinaceus

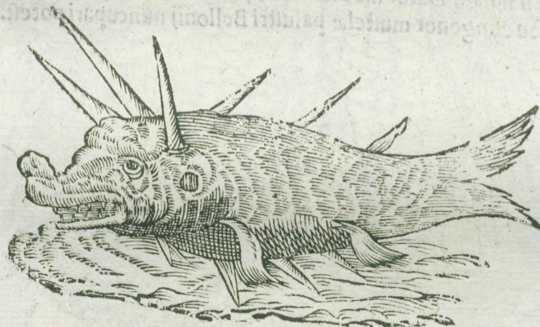
Herinaceus Marinus.

E Amplius si aliquod animal ad Herinaceos marinos est referendum, proculdubio erit ille piscis, qui ab Arabibus in Oceano obseruatur, & ab ipsis Calstol Iaul nuncupatur, quæ voces piscem periculosum seu mali ominis nobis insinuāt: proptereaquod, quando sæpe apparet, plerumq; aduersi quidpiam contingere solet. Effigiatur à Cornelio Iudæo in tabula Asiæ.

Piscis mali ominis.

In primis est animal horrendi aspectus, & rictum instar suis gestat, cum dentibus serratis: deinde ab initio capitis ad extremitatem caudæ sex aculei firmmi, & magni; necnon ad pugnandum, & feriendum idonei conspiciuntur: sed tres prope caput cæteris sunt maiores, nempe instar corniculorum, cum alij minores sint, & aequaliter inter se distantes, postremus verò prope caudam aliquantulū est recuruus. Cauda est bifida, & pars superior maior est inferiori, cum aculeis in summitate. Circa ventrem pignis est refertus, quibus natando vtitur. In sequenti icone exprimitur.

Herinaceus Arabum.

DE COPSO, BARBOTA, & Botatrissa.

Copsus qui Piscis.

ISCEM quemdam Ichthiocollam, quasi glutine redundantem Authores nuncupant quemadmodum in Ponto similem piscem Collanum indigitant. Itali Colpiscem, & Vulgus Colabuccum cognominat, vt Bellonius testificatur, qui similem piscem Bononiensibus Copsum appellari asseuerat; cum tamen Copsus nobis, & Ferrariensibus sit Galeus Rhodius Veterum, vt in sua Historia fuit explicatum. Reliquum est modò, vt piscem sub hoc nomine ab Hispania missum Lectori ostendamus, vt figuram huic nomini magis congruam ponderet.

Barbota Etymum.

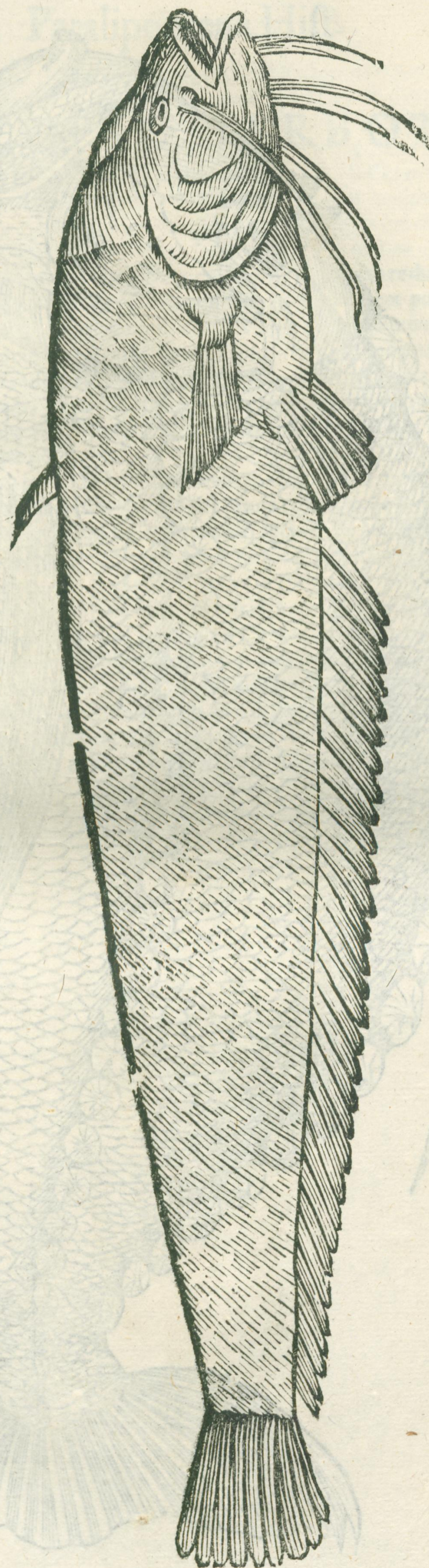
Galli vulgo Barbotam appellant quemdam piscem non à barba, vt testatur Bellonius, sed ex eo quod, Barborare, cœnum, & lutum rostro, more Anserum, commoue re dicunt: hinc tamen non fit quin Barbota cirro recto, & breui, instar barbæ, in maxilla inferiori non insigniatur. Nos in præsentia damus aliam barbotam multis cirris decoratam, quæ Plinij Glanis esse à multis perhibetur.

Botatrissam Insubres appellant quamdā piscis speciem, quæ aliter mustela lacustris nuncupatur, & Mediolanenses secundùm Cardanum, Bottam simpliciter indigitant, quia vtri sit similis: cum Mediolanensibus vtris botta cognominetur. Sed satius esset ob capitis huius piscis similitudinē cum Bufonibus, Bottam cognominare: nam Bufones Botti nominantur; quandoquidem non solum figura capitis, sed etiam rictu hic piscis ranas simulat. Datur hic alia icon, quæ in Historia piscium non fuit locata, & Botatrissa, seu congener mustelæ palustri Bellonij nuncupari potest.

Copsus

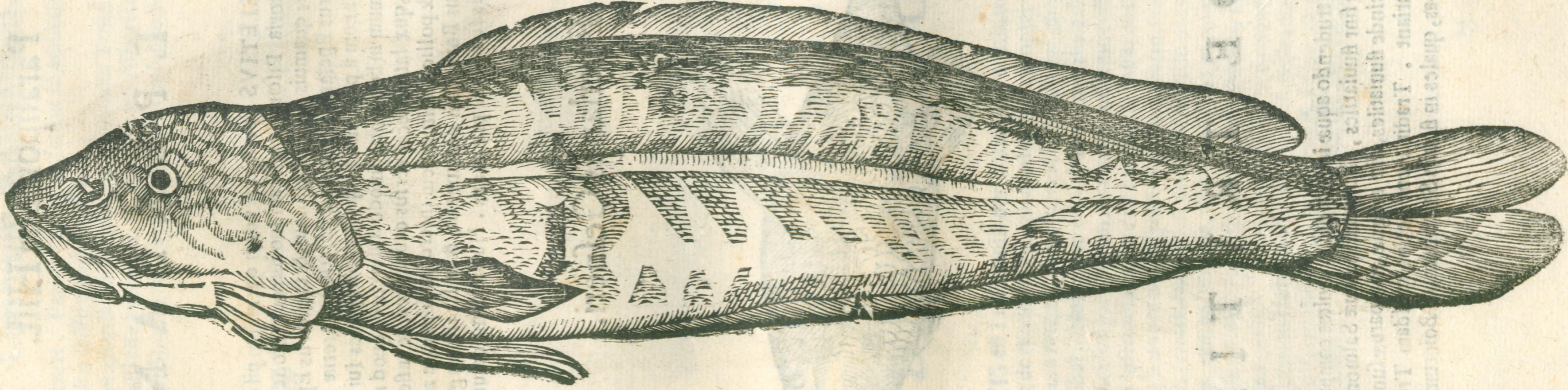
Copſus ex Hiſpania.

Barbota alia.

Botatrissa alia, seu Mustelæ palustri Bellonij congener.

Pudenda muliebria quæ.

Verùm vt partes vteri compoſitæ magis innoteſcant, hic paulò accuratius de illis diſſeremus. Hæ igitur ſunt quatuor, quarum prima omninò eſt externa, pluribus, & diuerſis partibus conſtans; quapropter nomine pluralitatis donatur, & pudenda muliebria appellantur; propriè tamen hæc pars externa vocatur vulua, quaſi vallis, aut valua; quamuis totus vterus in ſuas quatuor partes diuiduus appelletur vulua, quia per rimam ampliſſimam in duas partes ſcilicet dextram, & ſiniſtram diuidatur, quæ minimo negotio tanquam valuæ ædium recluduntur, & clauduntur: hanc partem Galenus multis in locis Cunnum nuncupauit forſan à cunneo, vel fiſſura, quam hæc pars repræſentat. Altera pars vocatur ſinus pudoris, tertia collum verum matricis, quarta corpus vteri. Prædictarum partium aliæ ſunt adeò externæ, vt omnium oculis ſubijciantur, aliæ vero ita internæ, vt nonniſi diſſectione pateant. Deinde harum partium plures virginibus, & mulieribus corruptis ſunt communes, paucæ vero propriæ.

In lib. de diſſect. vuluæ.

A

Itaq; primo loco de partibus vtriq; mulieri communes agemus, & inchoando ab his, quæ magis patent, hæ ſunt pubes, duo labia pudendi, rima in eorum medio conſiſtens, & in ea productio nympharum. Pubes dicitur illa pars exterior, quæ pilis ſuo tempore veſtitur; labra ſunt tanquam duo molles monticuli compoſiti ex ſubſtantia quadam cutanea, carnoſa, glanduloſa, ſpongioſa, & adipoſa, ad latera magnæ rimæ ſiti. Extra hæc labia propendent duæ apophyſes, partim carnoſæ, partim membranoſæ, quas paſſim Medici nymphas appellant: alioquin Græcis πτερύγια, nimirum alæ vocantur. Quare modò nymphæ dicantur prædictæ partes, non ſatis conſtat; niſi velimus dicere nymphas Græcis appellari ſpōſas, & quoniam hæ partes ſunt primæ, quæ in concubitu ſponſum admittunt, ideo nymphæ nominatæ videntur, vel potius nymphæ, quaſi lymphæ, quia aquis, & fontibus præſint, pariter hæ carunculæ meatui vrinario, & ſinui pudoris adſtant, à quibus varij humores tanquam à fontibus proſiliunt. His addamus, quod veluti nymphæ aliquando montium præſides appellantur, ſimiliter hæ carunculæ veluti inter colles ſtabulantur.

Partes externæ pudēdorum.

B

Nympharũ muliebrium etymum.

Modò ad magnam rimam accedamus, in qua quinq; digna obſeruatione inueniuntur. Primum eſt huius degeneratio in Foſſam, ſecundum eſt clitoris, qui locatus eſt in fine anteriore, & ſuperiore rimæ, tertium vrinæ ductus, in cuius extremo eſt orificium colli veſicæ valdè breue, & in eius ambitu prominentia quædam carnea orificium tegens, quartum eſt orificium ſinus pudoris in medio foſſæ locatum, quod in virginibus longe quàm in mulieribus aliter compoſitum apparet, quintum eſt foſſa caua, & lata ante ſinum pudoris ſita, quæ nauiculæ figuram præ ſe fert. Partes igitur difficiliores prius explicantur. Clitoris, ſiue κλειτορὶς, quaſi rimam claudens non videtur differre à mentula virorum, niſi longitudine, meatu vrinæ, emiſſione ſpermatis, & defectu muſculorum, titillatione poſtea hæc pars maximè præſtat: idcircò Nuperi Anatomici, vt Columbus hanc particulam, oeſtrum veneris, & dulcedinem amoris indigitarunt. Hæc eſt illa pars, qua mulieres perditæ libidinis, & nefariæ inuicem in confricationibus abutuntur: quamobrem Græcis τριβάδες, nempe confricatrices appellantur. Tandem carunculæ illæ ſecus ductum vrinæ à natura ſunt locatæ, vt aeri eſſent impedimento, ne poſt emiſſum lotium, capacitatem veſicæ ingrederetur, & hæc de quacumq; parte virginibus, & mulieribus corruptis communi dicta ſufficiant.

C

Clitoris quid ſit.

Tribades mulier. quæ.

D

Modò ſi ad alias properemus, incidemus in orificium ſinus pudoris, in foſſa ſedem habens, & in virginibus tale eſt, quale à natura fuit formatum; in mulieribus verò tale conſpicitur, quale poſt compreſſionem relinquitur, abſq; vlla ſpe priſtinę integritatis recuperandæ: hęc productio, vel ſinus multis gaudet nominibus; vocatur flos virginum, hymen, quaſi limen, germen floris, columna, & clauſtrum virginale; hæc particula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas æmulātibus, quæ quaſi in quatuor angulis dicti ſinus locatæ ſunt, connectuntur poſtea à quatuor membranis carnoſis ſitis inter ſingula caruncularũ interſtitia, quibus cũ fere æqualiter protendũtur: quamobrem hæc productio ex quatuor carunculis, & totidem membranis conſtructa in conũ truncatũ deſinit: ideo perbellè alabaſtro, ideſt calyci roſæ ſemiexpanſo aſſimilatur, & à Galeno membrana præputio ſimilis appellatur; eſt enim productio in extremitate perforata velut præputium, ſed paulò carnoſior, & mol-

Flos virginũ Hymen, & clauſtrũ virginale quid.

& mollior præputio exiſtit. Verùm notandum eſt in aliquibus virginibus has caruncu-
culas, & membranas prædictam productionem efficientes, modò breuiores, modò
longiores, modò tenuiores, modò craſſiores eſſe: quemadmodum, & orificium ex-

Vteri Icon cum fœtu intus ſito.

 tremi-

DE EPERLANO.

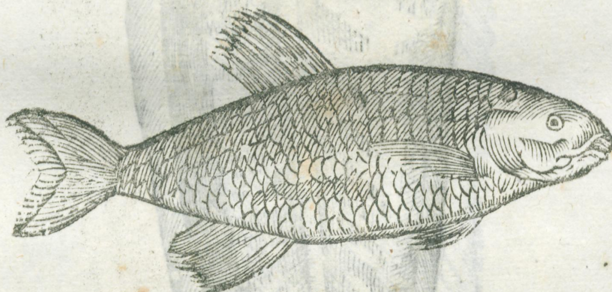

ONDELETIVS Eperlanum vocat quendam piſcẽ, cuius icon datur in Hiſtoria Piſcium, quoniam ſuo nitore Vnionem, nempe Perlam referat; quamuis poſtea Bellonius, & Geſnerus Epelanum nuncupẽt. Geſnerus Epelanum Sequanæ deſcribit Lutetiæ frequentem, quaſi Excellanum à præſtantia, qua cæteros piſces ſui generis antecellit. Arburno facit ſimillimum in hoc tantummodo differentẽ, quod rufas radices pinnarum habeat, & lineam, quæ latera ſecat verſus caudam valde inflexam quinq; digitorum longitudinem, & pollicis latitudinem interdum ſuperare aſſeuerat. Deinde ſcribit à Ferrarienſibus Borbolum nuncupari, & à Rothomagenſibus Ouellam, quoniam hic piſcis ouis ſemper ſit prægnans. Huius forma datur in ſequenti icone.

Epelani Etymum.

Ouella Piſcis

Eperlanus Geſneri.

DE TRVTIS.

RVTA à trudendo aquæ impetu dicta, multas comprehendit ſpecies; cum aliæ ſint fluuiatiles, aliæ lacuſtres, quæ Salmonata cognominantur. Deinde fluuiatiles, aliæ magnæ, aliæ paruæ ſunt, item colore inter ſe variant. Tradit Rondeletius quaſdam Trutas paruas eſſe, eaſq; albas, quales in fluuijs Santonum, & Boiorum verſantur, alias

E esse maiores, & flauas. Pariter Gesnerus scribit se audiuisse alicubi in Germania Trutam flaui coloris fuisse comprehensam.

Vtcumq; sit, in præsentia exhibere volumus iconem Trutæ vulgaris, quam muste læ speciem nonnulli esse autumant, & cum Spinulo Alberti conuenire arbitrantur. Potest quoq; vocari Spinula rubea capta Bononiæ in fluuio Sapinæ.

Truta vulgaris

Truta vulgi, seu Spinula rubea capta in fluuio Sapinæ.

DE LVCIO.

PISCIS est Lucius nulli non notus, ita nominatus, quia noctu luceat: hac de re admirandus, sed potissimum propter caput, cum Author de natura rerum Lucium in cerebro lapidem chrystallo similem gerere scribat. Nos autem caput huius Animalis admiramur, quia rostrum H habet longum, rictum maximum, anserino rostro à Rondeletio comparatum. Maxilla inferior superiore est longior, & instar cochlearis excauata. Dentes in eo plurimi non vno modo dispositi, & teste Alberto, diuersarum acierum; nam in parte anteriore inferioris maxillæ dentes sunt parui, in os recurui; in superiori maxilla nulli, quoniam, cum ea latior sit, dentes extra os prominentes, & inferioribus non occurrentes, essent inutiles. Itaq; horum loco, natura, Rondeletio teste, duos dentiũ ordines palato infixit. Placuit igitur hæc omnia icone capitis huius animalis explanare, posteaquam in Historia Piscium non fuit collocata. Immo addimus reliquas partes internas Lucij diligẽter delineatas, & à Clarissimo viro Io. Ant. Godio Anatomico nostræ ætatis celeberrimo examinatas: veluti in Iconibus lector cõspicari poterit.

A. Foramina, quæ sparsim frontem Lucij insigniunt.
D. Nares

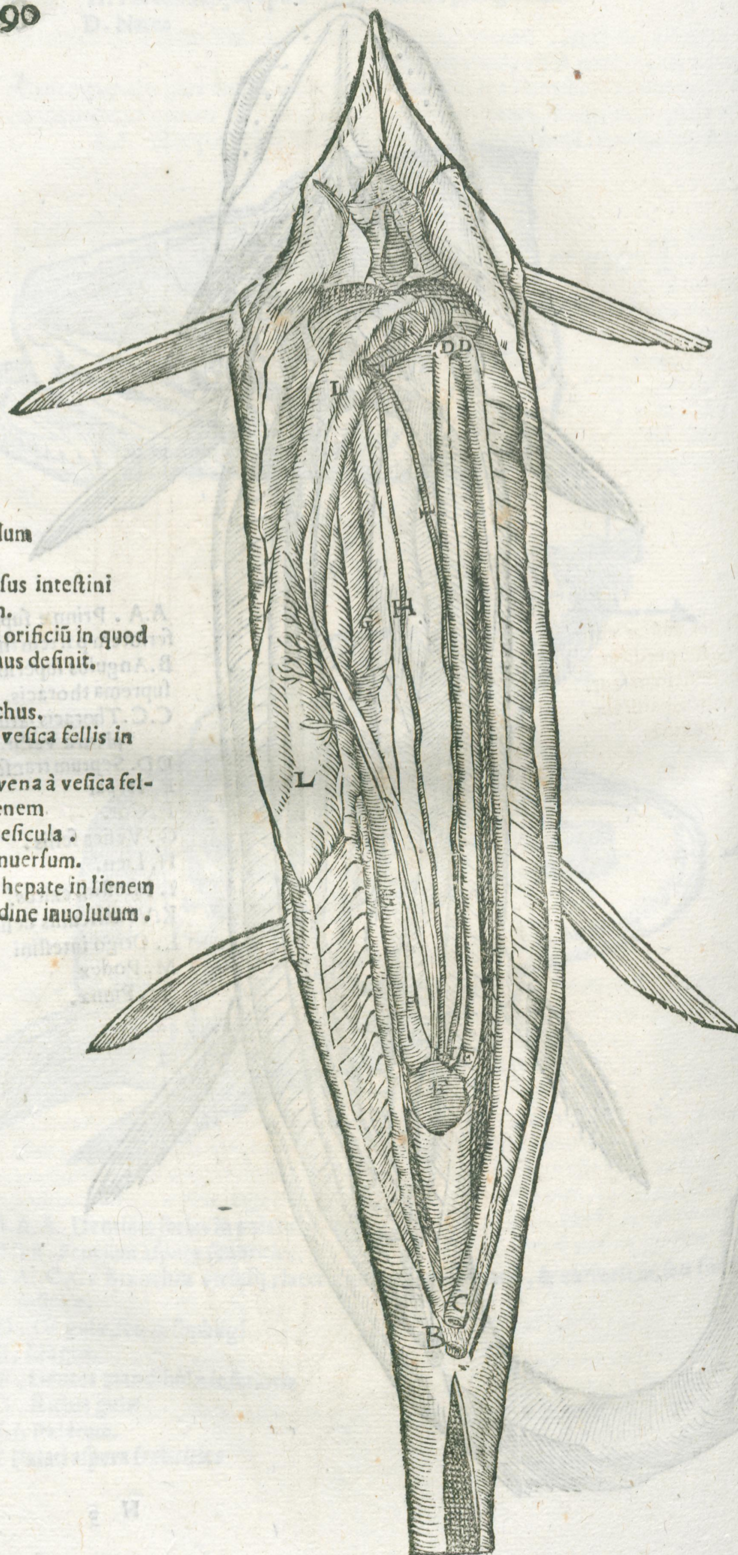

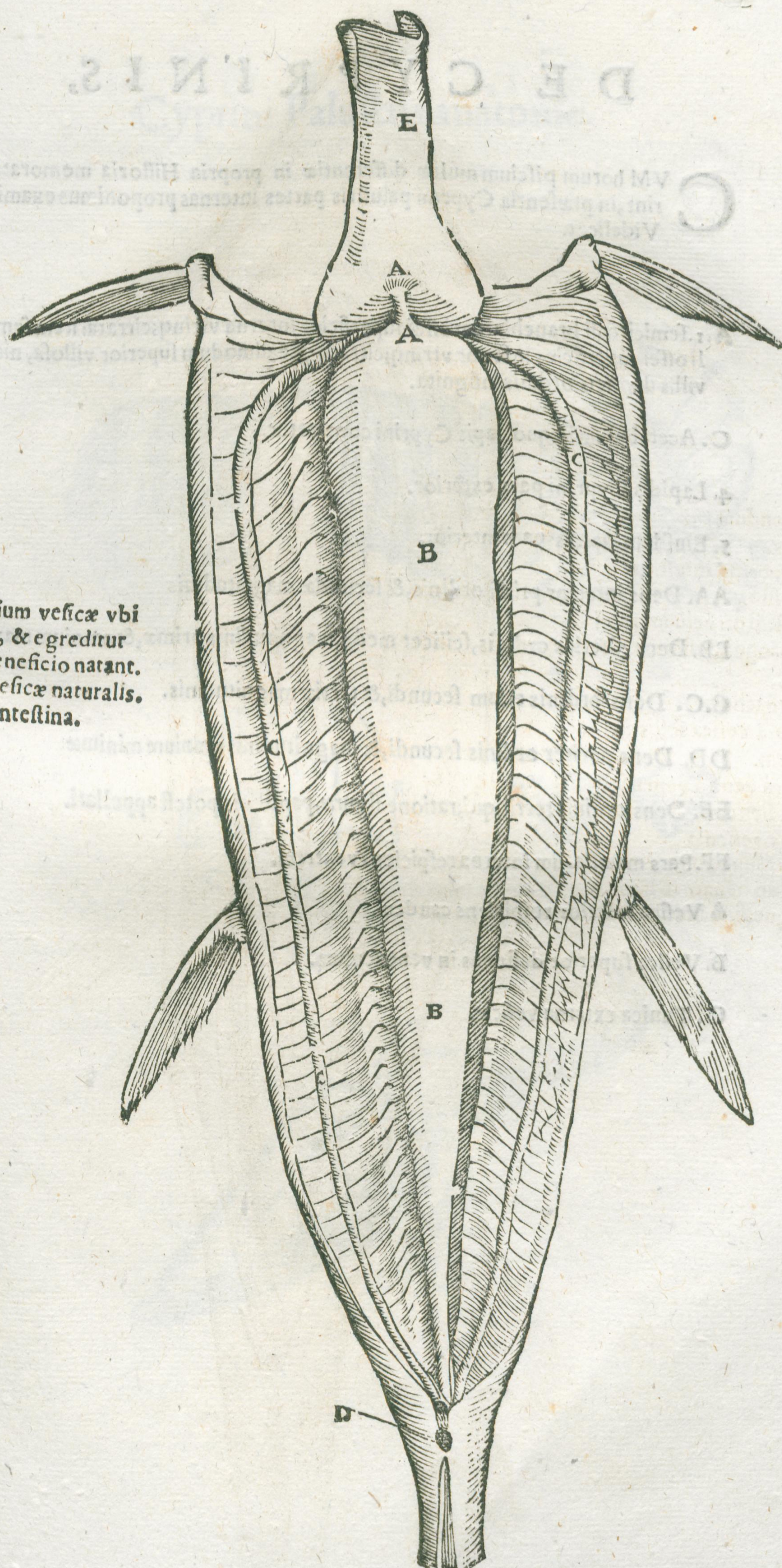
A.A.A. Dentium series in palato.
B B B. Faucium aspera scabrities.
C.C.C.C. Branchiæ vtriusq; lateris introrsum dentatæ, & extrorsum, seu foras inflexæ.
D. Os gulæ, seu œsophagi
E. Lingua.
F. Dentes mandibulæ inferioris
G. Rictus gulæ
I.I; Palatum.
K Palati aspera scabrities

A.A. Prinnæ ſuperiores ad inferiorem partem thoracis
B. Angulus ſuperior, & pars ſuprema thoracis.
C.C. Thoracis latitudo, quam pleura veſtit.
DD. Septum tranſuerſum
E. Hepar
F. Cor.
G. Veſica fellis.
H. Lien.
I. Inteſtini exitus.
K. Ventriculus deſinens
L. Origo inteſtini
M. Podex
N. Pinnæ.

B. pudendum
C. anus.
DD. reuersus intestini deorsum.
E. intestini orificiũ in quod stomachus desinit.
F. lien.
G. stomachus.
H. uena à vesica fellis in lienem.
I. altera vena à vesica fellis in lienem
K. fellis vesicula.
L. hepar inuersum.
M. vas ab hepate in lienem pinguedine inuolutum.

AA. orificium vesicæ vbi ingreditur, & egreditur aer; cuius beneficio natant.
BB: figura vesicæ naturalis.
C.C.C.C. intestina.
D. podex
E. gula

DE CYPRINIS.

CVM horum piſcium multæ differentiæ in propria Hiſtoria memoratæ fuerint, in præſentia Cyprini paluſtris partes internas proponimus examinatas; Videlicet.

A. 1. ſemicirculi branchiarum oſſei ſuperficies interna vtrinq; cirrata: item ſemicirculi oſſei ſuperficies inferior vtrinq; cirrata, quēadmodum ſuperior villoſa, nimirum villis duplicis ordinis inſignita.

C. Acetabulum in quo lapis Cyprini continetur.

4. Lapidis Cyprini pars exterior.

5. Eiuſdem lapidis pars interior.

AA. Dens interior primi ordinis, & ſecundæ magnitudinis

BB. Dens alterius ordinis, ſcilicet medij, magnitudinis primæ, & omnium maximus.

C.C. Dens ordinis etiam ſecundi, & tertiæ magnitudinis.

DD. Dens pariter ordinis ſecundi, & magnitudinis omnium minimæ

EE. Dens ordinis tertij, qui, ratione figuræ, papillaris poteſt appellari.

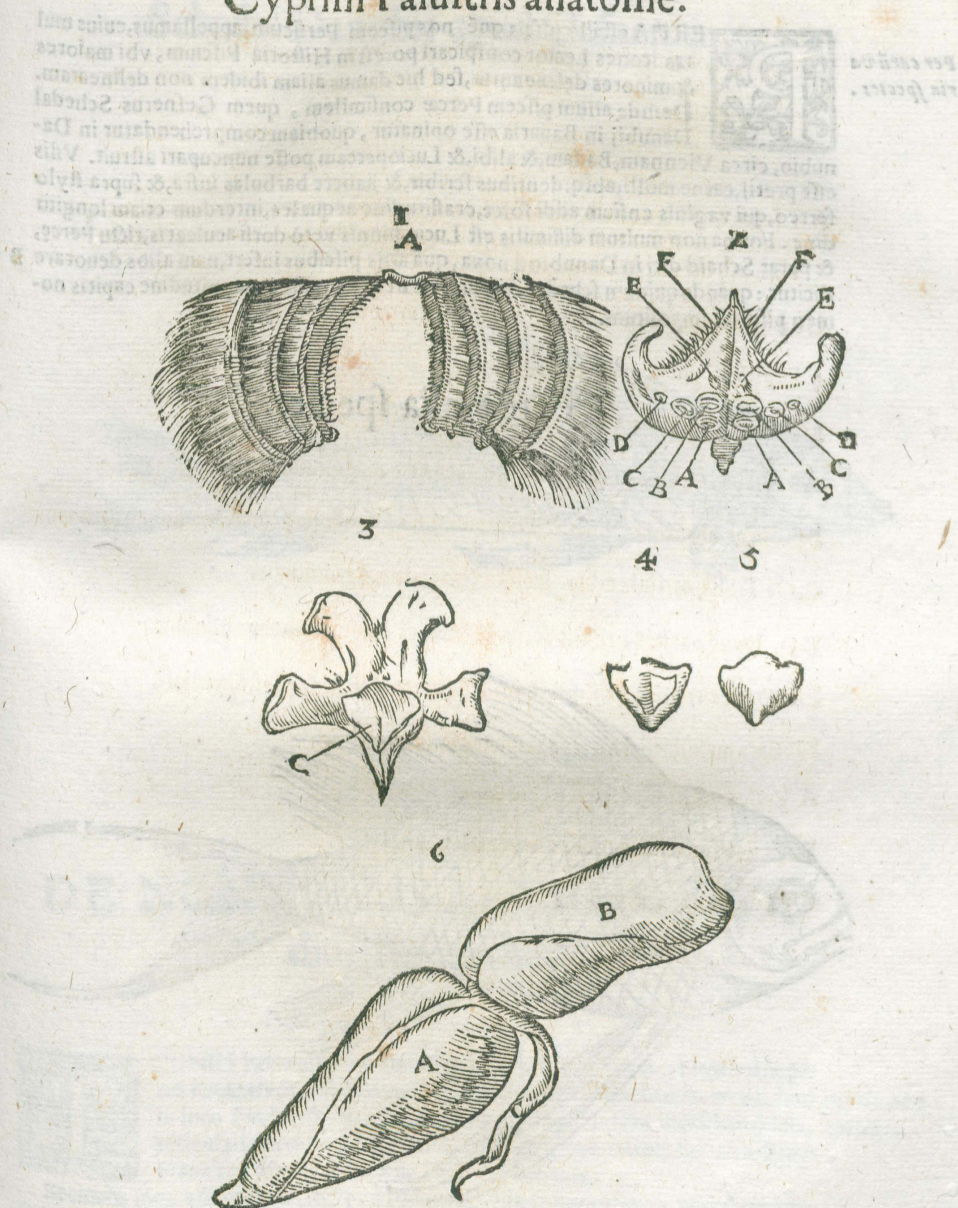
FF. Pars maxillarum interna reſpiciens ventrem.

A. Veſica inferior reſpiciens caudam.

B. Veſica ſuperior deſinens in ventriculum.

C. Tunica externa veſicæ.

Cyprini Palustris anatome.

A

DE PERCIS.

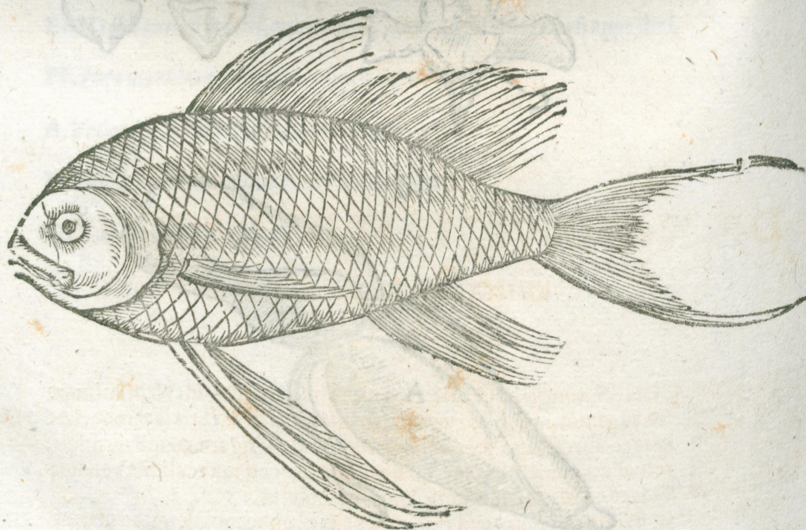
Per carũ varia species.

ERCA est ille piscis quẽ nos piscem Persicum appellamũs, cuius multas icones Lector conspicari potest in Historia Piscium, vbi maiores & minores delineantur, sed hic damus aliam ibidem non delineatam. Deinde alium piscem Percæ consimilem, quem Gesnerus Schedal Danubij in Bauaria esse opinatur, quoniam comprehendatur in Danubio, circa Viennam, Badam, & alibi, & Luciopercam posse nuncupari astruit. Vilis esse pretij, carne molli, absq; dentibus scribit, & habere barbulas infra, & supra stylo ferreo, qui vaginis ensium addi solet, crassitudine aequales, interdum etiam longitudine. Forma non multum dissimilis est Lucio, pinnis verò dorsi aculeatis, rictu Percę, & putat Schaid dici in Danubio à noxa, quã alijs piscibus infert, nam alios deuorare dicitur: quandoquidem schedel cranium est sicq; fortassis à magnitudine capitis nomen pisci est impositum.

B

Percæ alia species.

Schedel Danubij apud Gesnerum.

DE NONNVLLIS ALIIS PISCIBVS diuersi generis.

ICONES nonnullorum diuersi generis piscium, quæ sub Neptuni imperio vagantur, in publico musæo inuentas, ne in tenebris iacerent, hoc in loco spectandas proponimus, & prima est figura cuiusdam piscis, reticulati, iuxta litus Iluę insulę capti, qui, loco miraculi, Serenissimo Francisco Magno Hetruriæ Duci fuit oblatus.

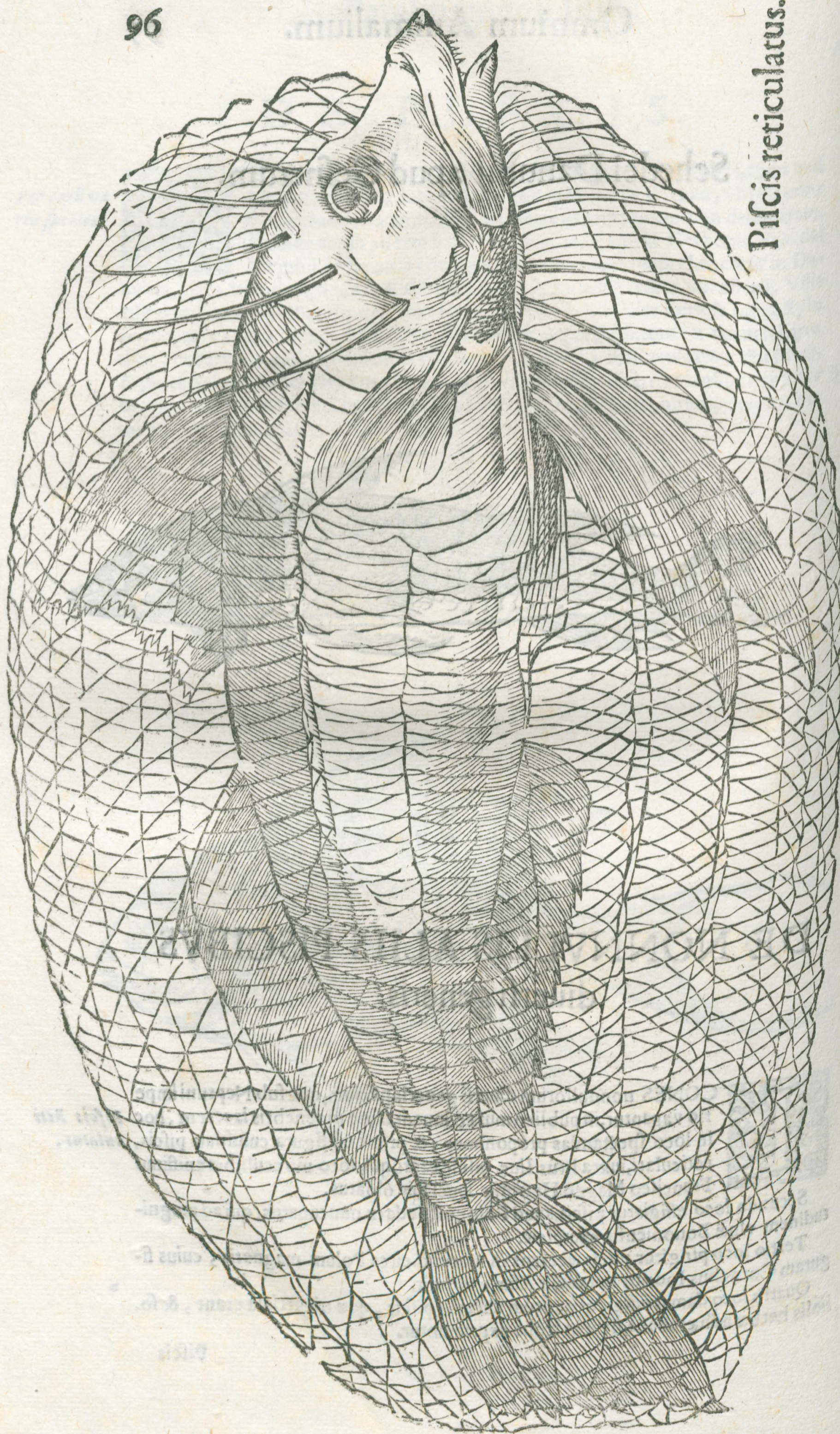
Piscis Reticulatus.

Secundo loco effigiatur piscis, apud Polonos, Sedacz nuncupatus, qui ad magnitudinem vlnæ Bononiensis excrescit.

Tertio loco pingitur piscis versans in Oceano circa Polum magnetis, cuius figuram Cornelius Iudæus in tabula Asiæ exprimit.

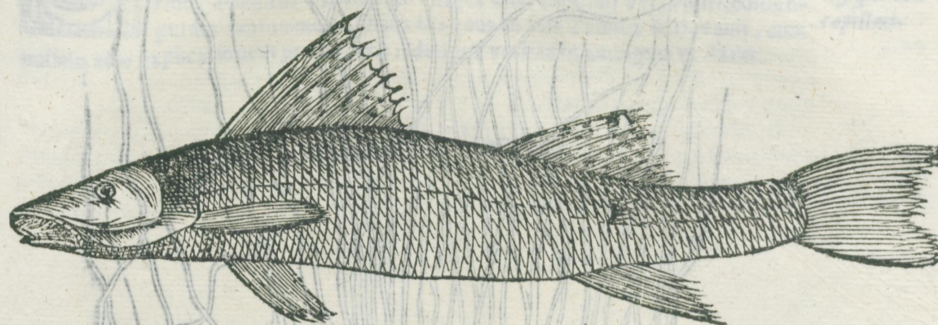
Quarto loco damus effigiem ouorum alicuius piscis, quæ nigerrima erant, & foliolis herbæ adhærebant, sicut in icone exprimuntur.

Piscis

Piſcis reticulatus.

Sedacz Piſcis.

Piſcis icon veluti eſt in Tabula Aſiæ.

Oua nigerrima Piscis.

DE CETIS ET ALIIS AQVATILIBVS immensæ molis.

VAMVIS superius nonnullorum Cetorum obiter meminerimus: nihilominus in præsentia ex professo horum nonnullorum icones dare spectandas decreuimus: cum in Historia Piscium impressę non fuerint. Primitùs exprimitur effiges Ceti capillati vel criniti, cuius figuram tantummodo Olaus Magnus in suis Tabulis delineauit, cum nullam eius explicationem proposuerit: ideoque veritas in ambiguo versatur.

Effigies ceti capillati.

Cetus capillatus.

Deinde eodem in loco Olaus Magnus pingit aliud maximum animal aſpectu quaſi flammeo horrendum, capite quadrato, barba prolixa, & multis cornibus inſignitum. Geſnerus Cetum barbatum appellare voluit. Caput quatuordecim cornibus eſt radiatum, quæ vtrinque ab oculo inchoantia per occipitium tranſeunt. Sed dubitat Geſnerus an hoc animal rectè fuerit deſcriptum. Quandoquidem Albertus nonnullis Cetis cornua ineſſe non ſcripſit, ſed appendices quaſdam corneas circa oculos, octo ferè pedes longas, plus minus iuxta magnitudinem piſcium, quæ ex lato in acutum deſinunt. A

Cornua piſcium.

Inter Cetos reponitur etiã Phyſeter, ſeu Phyſalus animal aquatile; q̃uis Phyſeter apud Ariſtotelem ſit fiſtula, qua huiuſmodi animantes aquã proijciunt. Quidã, Geſnero teſte, Phyſeterem nuncupant, quoniam, excitatis vorticibus, vndas maris tale animal ſubuertat; & licèt ſit animal immenſæ molis, ad Balenæ tamen magnitudinẽ nunquam accedit. Turnerus ad Geſnerum ſcripſit, quòd huiuſmodi Bellua tantã aquæ copiam fiſtulis in naues aliquando profundit, vt facilè ſubmergantur.

Phyſeter vox equiuoca.

In tabulis Regionum ſeptentrionalium Phyſeterem forma equina capite ſine auribus, patulis naribus, ore ſine lingua, & duabus fiſtulis prominentibus de pingunt, vt in ſequenti figura licet intueri, ſed hanc picturam vnà cum Geſnero abſurdam eſſe opinamur: etenim Lector effigiem Phyſeteris genuinam in Hiſtora Piſcium ſeu Cetorum delineatam conſpicabitur. B

Cetus barbatus.

E Cum inter Cetos Delphini recenseantur, & eorum genuinæ icones in propria Historia locatæ fuerint, in præsentia nihil, nisi nonnulla ossicula Delphinorum proponenda habemus, vt apparet in iconibus.

Delphini ossicula.

Phocæ, seu Vituli marini duę differentiæ in Cetorum Historia fuerunt memoratæ. Hic addimus tertiam, quæ ab Ambrosio Pareo Vitulus marinus monstrosus appellatur, fortassis quoniam à Vitulo marino vulgari discrepet: non tamen simpliciter monstrum nuncupari debet; cũ huius generis bestia non rarò comprehendatur. Tradit enim Olaus Magnus similem belluam, iuxta litus Bergæ, fuisse captam, & nuper aliam similem Carolo nono Regi fuisse oblatam, quæ in Viuario fontis Belleaquæ diu vixit, & ab aquis in terram gradiebatur. Demum quinq; ab hinc annis Bononiæ à quibusdam Circumforaneis tale animal viuum, quæstus gratia, publicè monstrabatur, & senex maris vocabatur; quandoquidem eius aspectus faciem senis apprimè simulabat, vt in icone conspicitur.

Vbi tales bestiæ sitæ.

Vituli

Vituli marini alia species.

E Quædam bestia inter Cetos ,numeratur, quæ Germanis, teste Gesnero, *Rusor* nominatur , quod nomen factum esse asseuerat ab impetu , & sonitu belluæ, dum per vndas marinas fertur : hinc quidam latina voce Rosmarum indigitare voluerunt. Verùm putat Gesnerus hoc nomine fuisse donatam bestiam à voce, *Ris*, quæ, lingua germanica, Gigantem indicat, fortassis à magnitudine, & robore, quo cæteris Piscibus, & Cetis hæc bestia præstat . Hæc bellua binis dentibus elephantinis est prędita , quibus tanquam clauis se de scopulis suspendit . In extrema Moscouia , vel Hungaria scythica , non longè ab ortu Tanais *Morsz* nominatur , sed Ambrosio Pareo Elephantus marinus dicitur, cui amphibium est animal, additq; dentibus circa rupes se suspendere, sicq; dormire; vnde Nautæ conspicientes litus petunt, & crassioribus funibus ipsum constringunt . Sed animal his vinculis non excitatum , magno strepitu , & lapidum iactu expergefacere conantur , sicq; in mare solito impetu resilire conatur , sed vinculis nodatum adeo mansuescit , vt arbitrio nautarum regatur: quamobrem ipsum mactant, adipem eliciunt , & corium in corrigias diuidunt , quæ F quoniam validæ sunt, & nunquam corrumpuntur magni pretij esse perhibentur.

Somnus animalis.

Vsus.

Succedit alia bellua marina, nostro iudicio, cum superiori eadem, elephantis magnitudinem aequans, quam genuinum rosmarum esse multi autumant, cuius figuram Olaus Magnus in sua Tabula delineauit, sed nullam explicationem addidit; quapropter Gesnerus pedes in hoc pisce improbat: quamuis pictura huius animalis, quæ in Curia Argentinæ spectatur, pedes ostendat . Etenim caput ad sceleton veri capitis factum esse , & reliquum corpus ex coniectura delineatum Gesnerus intellexit Pariter dentes in hac figura deorsum vergunt, & tamē effigies Tabulæ Olai Magni dentes bestiæ sursum eleuatos ostendit . Author, qui chronographiam moscouiticā publicauit , *Morsz* hanc belluam nuncupauit , & similiter binos dentes exertos è superiori mandibula descendentes, pinxit.

Alia descriptio.

Addunt præterea, quòd bestia hæc montes litorum scandit, & gra minibus vescitur, item somni gratia, se de rupe suspendit; hinc Piscatores animal sopitum obseruātes funibus vinciunt . Quamobrem colligendum est hoc animal vnum, & idem cum G superiori esse: quamuis picturæ diuersimodè delineatæ varias animalis species ostendere videantur, vt apparet in iconibus.

Somnus.

Aliud animal magnum, aquatile, horrificū, & valde ferum, pedes nouē, aut decem longum, & iuxta proportionem longitudinis latum, corio, instar Crocodili, vestitum Orobonis nomine , circumfertur . Hoc pisce aluntur Arabes Incolæ Mazouanij montis, qui iuxta mare rubrum porrigitur.

Elephas Marinus.

Rosmarus bellua marina eadem cum superiori.

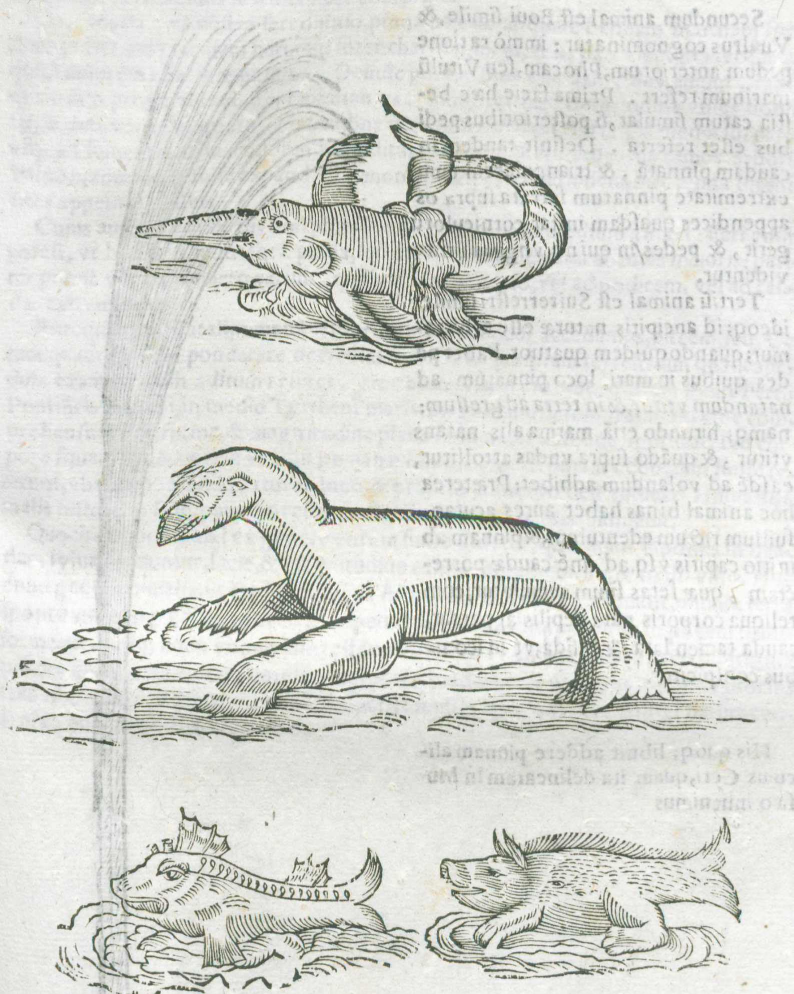

Orobonis Piſcis effigies.

E Prædictis addimus icones trium aquatilium animalium, quæ in Tabula Europæ apud Cornelium Iudæum pinguntur. Primum rostro est Balenæ, & versari perhibetur in mari Tyhrreno, prope Sardiniam, rostro est acuto, pinnis munitur magnis, nempe duabus propè caput, & binis alijs, circa initium caudæ. Caudam circulis quibusdam insignitam, & reuolutam gestat, cuius extremitas est bifida cum flocco, ummitatis caudæ Leænæ æmulo.

Primi descriptio.

Pinna alicuius Ceti.

Secundum animal est Boui simile, & Vualrus cognominatur: immò ratione pedum anteriorum, Phocam, seu Vitulũ marinum refert. Prima facie hæc bestia catum simulat, si posterioribus pedibus esset referta. Desinit tandem in caudam pinnatã, & triangularem cum extremitate pinnarum serrata supra os appendices quasdam instar corniculorũ gerit, & pedes in quinq; vngues finire videntur.

Secundi delineatio.

Tertiũ animal est Sui terrestri simile: ideoq; id ancipitis naturæ esse arbitramur; quandoquidem quatuor habet pedes, quibus in mari, loco pinnarum, ad natandum vtitur, & in terra ad gressum: namq; hirundo etiã marina alis natans vtitur, & quãdo supra vndas attollitur, easdẽ ad volandum adhibet: Præterea hoc animal binas habet aures acutas, suillum rictum edentulum, & pinnam ab initio capitis vsq; ad finẽ caudæ porrectam, quæ setas suum aemulatur; cum reliqua corporis pars depilis appareat, cauda tamen lata, & bifida, vt in iconibus conspicitur.

Tertij descriptio.

His quoq; libuit addere pinnam alicuius Ceti, quam ita delineatam in Musæo inuenimus

DE

E Pinna hæc ad animal aquatile attinere debet, cum figuram remi maxime referat quandoquidem pinnæ ad vsum nauigandi, iuxta sententiam Philosophorum, quatuor esse dicuntur, licet quandoq; sint duæ, vt in anguillis. Præterea similes pinnę discrepare solent inter se, substantia, magnitudine, forma, colore, numero, excessu, & defectu. Namq; nonnullæ solida substantia constant, quædam filis, & membranis integrantur, quædam ex sola chartilagine, & demum aliæ ex chartilagine & osse conpiciuntur, vt in belluis marinis licet conspicari.

Pinnarum differentia.

Quapropter, vt nostra fert opinio, pinna hæc ad aliquam belluam marinam spectare debet, cum mediam naturam inter chartilaginem, & os participet, præterquamquòd colorem eburis æmulatur. Deinde pinnæ sunt quædam, alas auium, iuxta quamdam proportionem, repræsentantes. Similiter hæc longitudine vnius dodrãtis, & duorum palmorum, & latitudine digiti auricularis referta, à media sui parte vsq. ad summitatem in tenuia fila scinditur; itaut simulare videatur ramos arboris Pal;mæ, antequam folia expandantur: non igitur prętер rationem, hæc pinna Phænicites appellari posset.

F Cuius autem sit animalis non potest quidquam certi in medium afferri: fieri enim potest, vt hæc non sit integra pinna, sed pars, & fragmentum alicuius maioris: pariter potest esse ex numero earum, quæ vel sunt in dorso, vel ad podicem, vel ad caudæ extremitatem

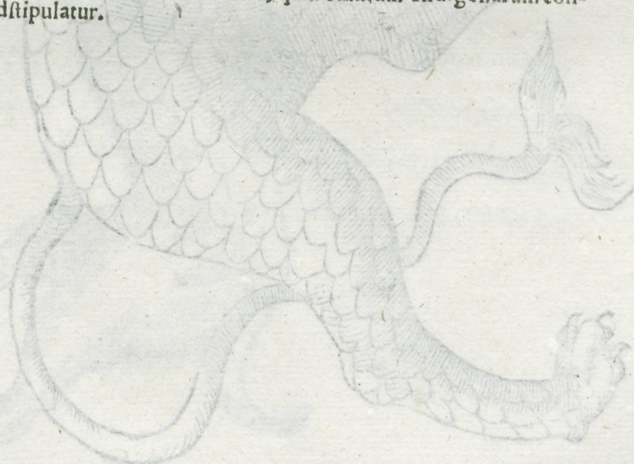
Pinna ambigua.

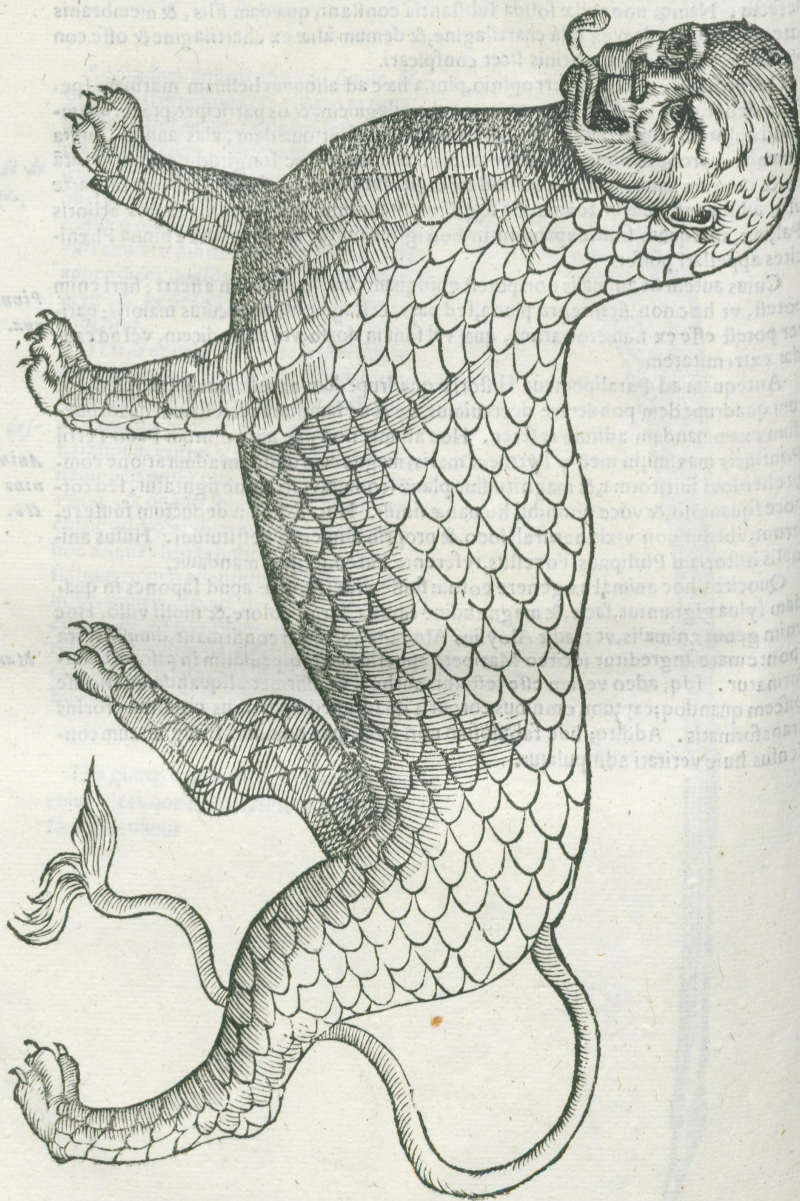
Antequam ad Paralipomena Historiæ quadrupedum accedamus, piscem, seu Cetum quadrupedem ponderare decreuimus, vt is ad familiam terrestrium quadrupedum examinandam aditum reseret. Hoc animal non diu ante obitum Pauli Tertij Pontificis maximi, in medio Tyrrheni maris, magna cum omnium admiratione comprehensum fuit, forma, & magnitudine planè leonina, vt in icone figuratur, sed corpore squamoso, & voce nonnihil humanæ simili. Hoc Romam deductum fuisse referunt, vbi diu non vixit, naturali loco, & proprio alimento destitutum. Huius animalis historiam Philippus Forestus, referente Pareo, scriptis mandauit.

Animal Leonino aspectu.

Quocirca hoc animal ex genere eorum fuisse videtur, quæ apud Iapones in qua-G dam sylua gignuntur, facie, & magnitudine canina, aureo colore, & molli villo. Hoc enim genus animalis, vt tradit Aloysius Almeida, & multi confirmant, dimissa terra spontè mare ingreditur idcirco Maripeta appellatur: ibiq; paulatim in piscem transformatur. Idq; adeo verum esse testatur Author, vt affirmet aliquando contigisse piscem quandoq; captum, omnibus corporis quadrupedis partibus nondum prorsus transformatis. Additq; hoc fabulosum non esse, quia omnium Indigenarum consensus huic veritati adstipulatur.

Maripeta.

Amplius aliud animal aquatile, & quadrupes non est omittendũ, quod in vna Moluccarum insularum viuit, Camphurch vocatum, vt testatur Theuetus, referente Pareo. Hoc magnitudine Ceruum aequat, cornu gestat in fronte mobile, ferè instar cristæ galli indici, trium pedum longitudine, & aliquando ad crassitudinem humani brachij accedens. Ceruicem pilis cinerei coloris habet tectam. Pedes posteriores anserinis habet similes, quibus ad nandum in aquis dulcibus, & salsis vtitur. Pedes autem anteriores ceruinis sunt affines. Piscibus victitat. Pleriq; sibi persuaserũt hoc animal Vnicornis esse speciem, & propterea cornu aduersus venena habere efficax. Rex Insulæ, Theueto teste, huius Feræ nomine insigniri gloriatur.

Camphurch effigies.

A

PARALIPOMENA HISTORIAE omnium Quadrupedum.

DE MONOCEROTE.

IRCA formam huius animalis, Authores inter se sententijs variant vt in Historia Solidipedum narratum fuit. Cum nonnulli hanc bestiam ad genus quadrupedum Solidipedum, alij ad genus Bisulcorũ, & demum alij ad genus Digitatorum referant, nec mirandum est, quoniam alicubi canes cornuti viuere feruntur. Veruntamen vt plurimum inter quadrupedes Solidipedes recensetur: siquidem testificantur, quod in Occidentali India Barbari Veræpacis apud se magnum animal forma equi crassum cornu in fronte gerens versari asserunt. Alij autem Authores alia tradũt: nihilominus adhuc non constat cuiusnam formæ conditionis, & prærogatiuæ sit illud animal, quod per excellentiam Vnicorne appellatur. Monstrantur quidem à Circumforaneis cornua, & frusta cornuum, quæ monocerotis esse feruntur; cum tamen quicquam certi non habeant, quo id probare possint. Nos pariter multas differentias huius cornu, quæ ad nostras peruenerunt manus hic exhibemus delineatas. Primo loco figuratur Monoceros vulgaris, deinde monoceros alter, tertio, & quarto loco duæ aliæ differentiæ proponuntur, & postremo loco duæ differentiæ monocerotis ex terra effossi: nam quandoq; contingit, vt Cetacei pisces à mare in arenas pulsi obruantur, & post multos annos ex imis terræ visceribus ossa eruuntur cornuum simulacra referentia, & Circumforanei credulis spectatoribus cornua monocerotis esse persuadent.

B

Canes cornuti vbi.

Frusta Monocerotis varia.

C

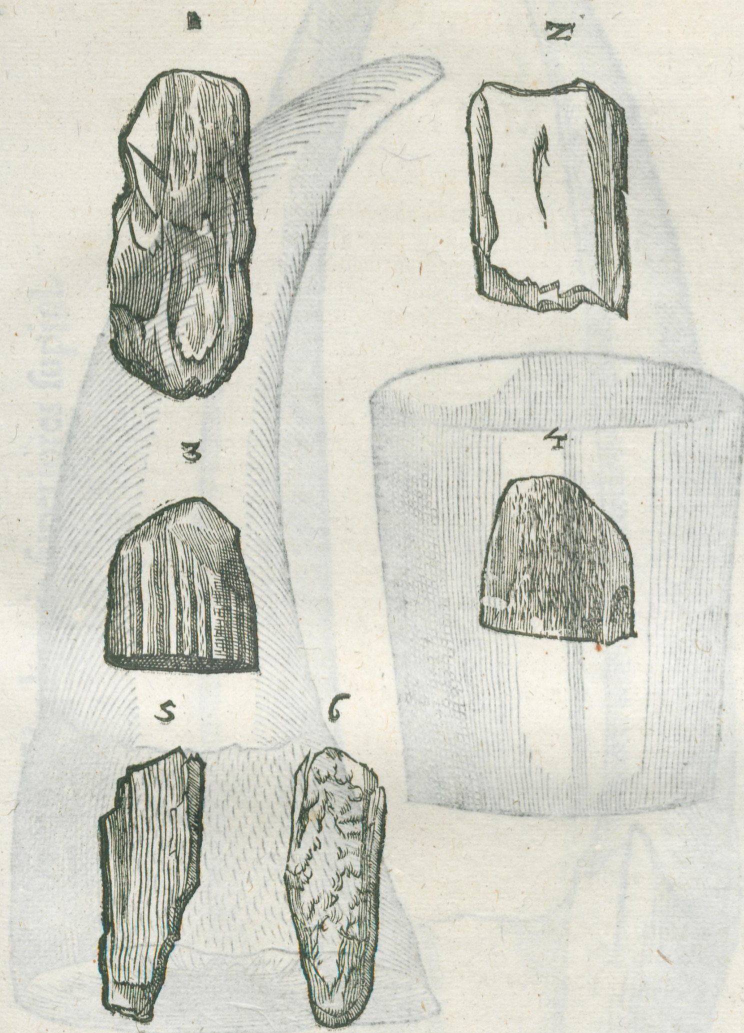
Qui plura scire cupit de hoc animali, adeat huius Historiam in Tomo quadrupedum Solidipedum.

1. Monoceros vulgaris.

2. Monoceros alter.

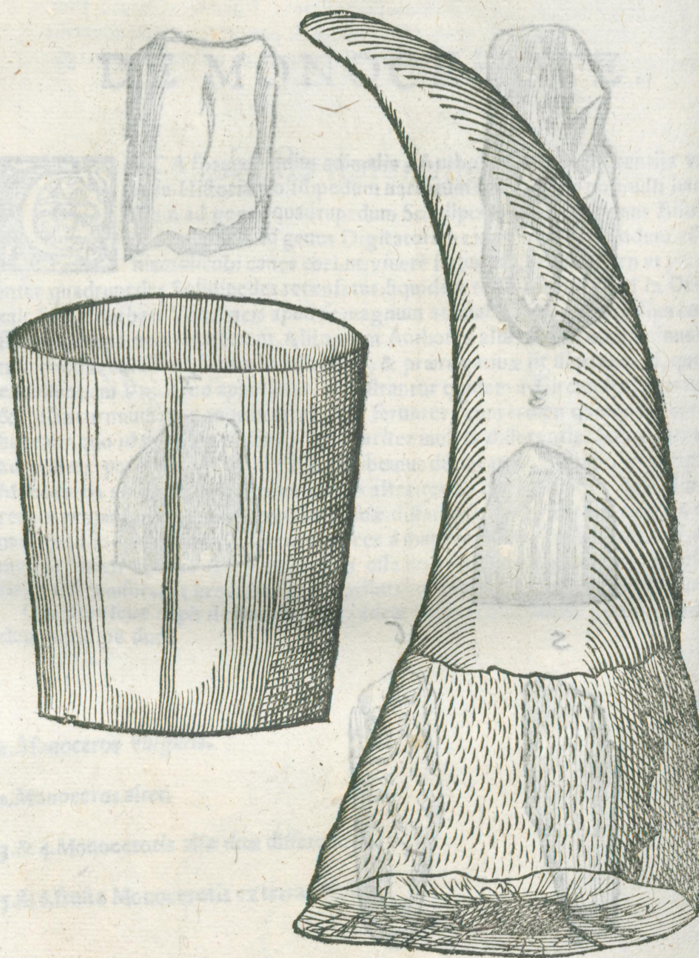
3. & 4. Monocerotis aliæ duæ differentiæ.

5. & 6. frusta Monocerotis ex terra effossi.

Quapropter Nos in præsentia exhibemus iconē cornu Rhinocerotis quod aliquibus cornu Monocerotis appellatur. Pariter iconem cyathi ex cornu eiusdē Rhinocerotis, quod pariter pro cornu Monocerotis habetur.

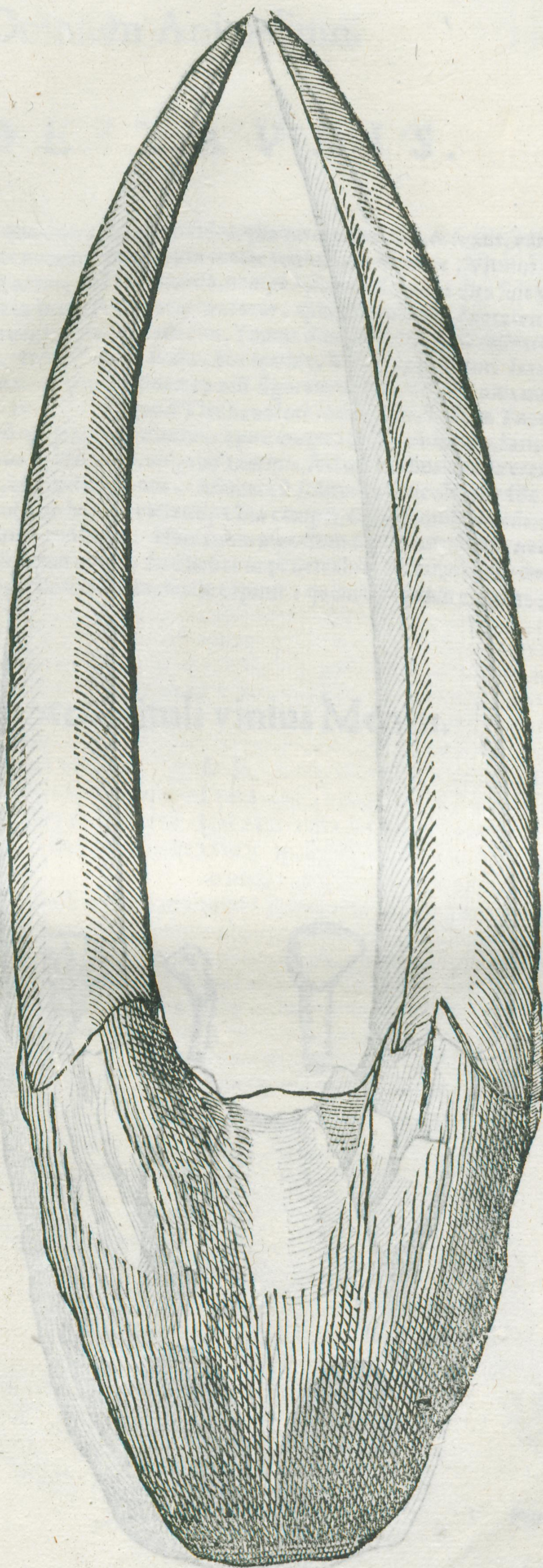
Cornu Rhinocerotis cum cyatho ex eodem.

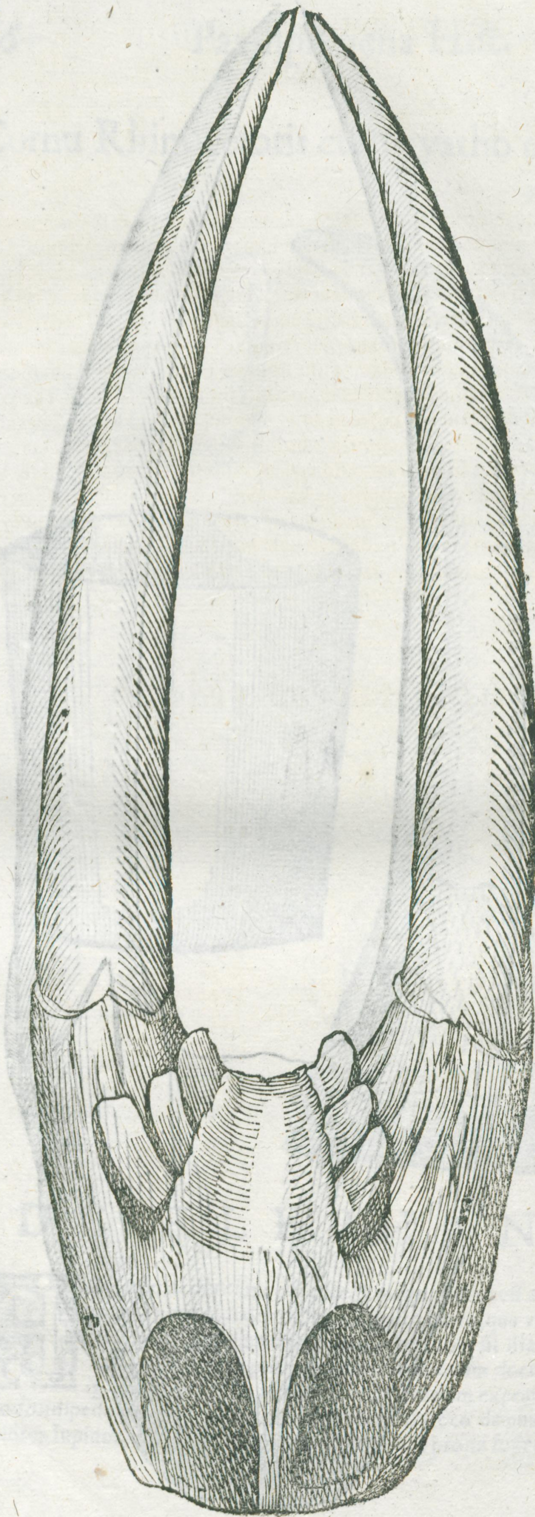
DE ELEPHANTO

HOC animal dentium candore, & magnitudine est admirandum, & propterea ebur eius dens dicitur, quasi à barro, qua voce, Incolæ Elephātum appellant: quamuis postea solum ebur sit illa pars pręcipua, quæ extra os animalis prominet, quod nos etiam docuit Plinius. Placuit igitur in præsentia icones horum dentium exprimere, posteaquam in Tomo solidipedum non fuerunt collocatæ, & primo loco damus dentes Elephantis superiores supinos, deinde eosdem dentes cum parte prona superioris maxillæ.

Den-

Dentes Elephantis superiores supini.

Dentes Elephantis cum parte prona maxillæ superioris.

E

DE TAVRIS.

VNT quædam animalia bisulca, quæ ratione aetatis, & sexus, varia sortiuntur nomina: nam Bos in aetate iuniori constitutus, Vitulus, vel à viridi aetate, vel à vitulando, nempe lasciuiendo, vel à vita fuit vocatus, vt in propria Historia exaratur. quando autem ad aetatem adultã peruenit, antequã castretur, Taurus dicitur, veluti post castrationes Bos cognominatur. Item, ratione sexus, Bos fęmina, Vacca appellatur. Itaq; hoc in loco nil aliud habemus, quod addamus nisi figuram dentis Vituli vnius mensis.

Nomina varia.

Præterea habent Indi animal, quod Tlachaxolotl indigitant, bestiam Tauro nõ valde absimilem, sed aliquanto maiorem, capite magno, rictu oblongo, latis auribus, dẽtibus atrocibus, crasso collo, vngulis taurinis, sed maioribus, cauda crassa, & prolixa, pelle densa, cum pilis hispidis. Animal est solitudinis incola, & edile. Vescitur montanis quibusdam herbis, vastatis passim campis, & satis, quibus deficientibus ad frondes arborum confugit. Humanum aspectum non reformidat, neq; sagittis facilè occumbit, quia tergus ferè habet impenetrabile. Quapropter defossa terra, & desuper ramis arborum tecta, facilè capitur: quemadmodum elephas apud Indos decipitur.

F

Taurus Indicus.

Dentes Vituli vinius Mensis.

A

DE CAPRIS.

NTER animalia bisulca, differentiæ Caprarum exoticarum sunt admirabiles, inter quas recensetur illud genus incolens Aethiopiam, cuius mares ad vituli molem accedunt, prolixis pilis terram verrunt, sed pili non sunt tenues, immo instar crinium equorum, & magno in pretio habentur.

Pannus Cymatilis.

Neq; omittenda est memoria illarum caprarum, ex quarum pilis pannus ille texitur, quem cymatilem, seu vndulatum nuncupant: est enim earum pilus tenuissimus, & nitens, & ad terram vsq; propendens, ideoq; pulchritudine serico non cedit. Hunc Caprarij non tondent, sed depectunt: capræ tamen sæpius in fluminibus lauantur; gramine per illos campos pascuntur exili, & sicco, quod, ad lanæ tenuitatem producendam multùm conferre certum est: quandoquidem liquidò constat huiusmodi Capras aliò translatas, eamdem lanam non producere, sed vna cum pabulo mutari, totasq; capras ita degenerare, vt vix agnoscantur.

Soli mutatio quid præstet

B

Sunt, apud Peruanos, quædam animantes pernicissimæ, quas Vicunas appellant syluestribus capris valde similes, ad quod genus fortassis referuntur, cum tamen cornibus careant. Gaudent montanis locis, ideoq; frigus, & deserta amant, gelu, & niue recreari videntur, societate, & grege delectantur. Celebri venatione capiuntur: namq; Barbari congregantur, vt numerum trium millium compleant, & aliquẽ montem circumdant, sicq; paulatim in vnam sedem has Feras aliquando plusquam trecentas cogunt, & fœminas ad prolem dimittunt. Aliter capiuntur, quando ad conueniens interuallum accedunt, coniectis ad pedes funibus plumbo extremitati innexo, quibus bestiarum cursus impeditur. Tondent has capras ad stragula, nam culcitras ex lana infarciunt, quæ inflammationes renum, & podagras mitigare dicitur. Præterea in harum visceribus lapis Bezaarticus generatur, qui secundum locum post Orientalem, occupat, qui plura de hoc lapide scire cupit, adeat historiam Bisulcorum in capite de Hirco Bezaartico.

Vicuna animal.

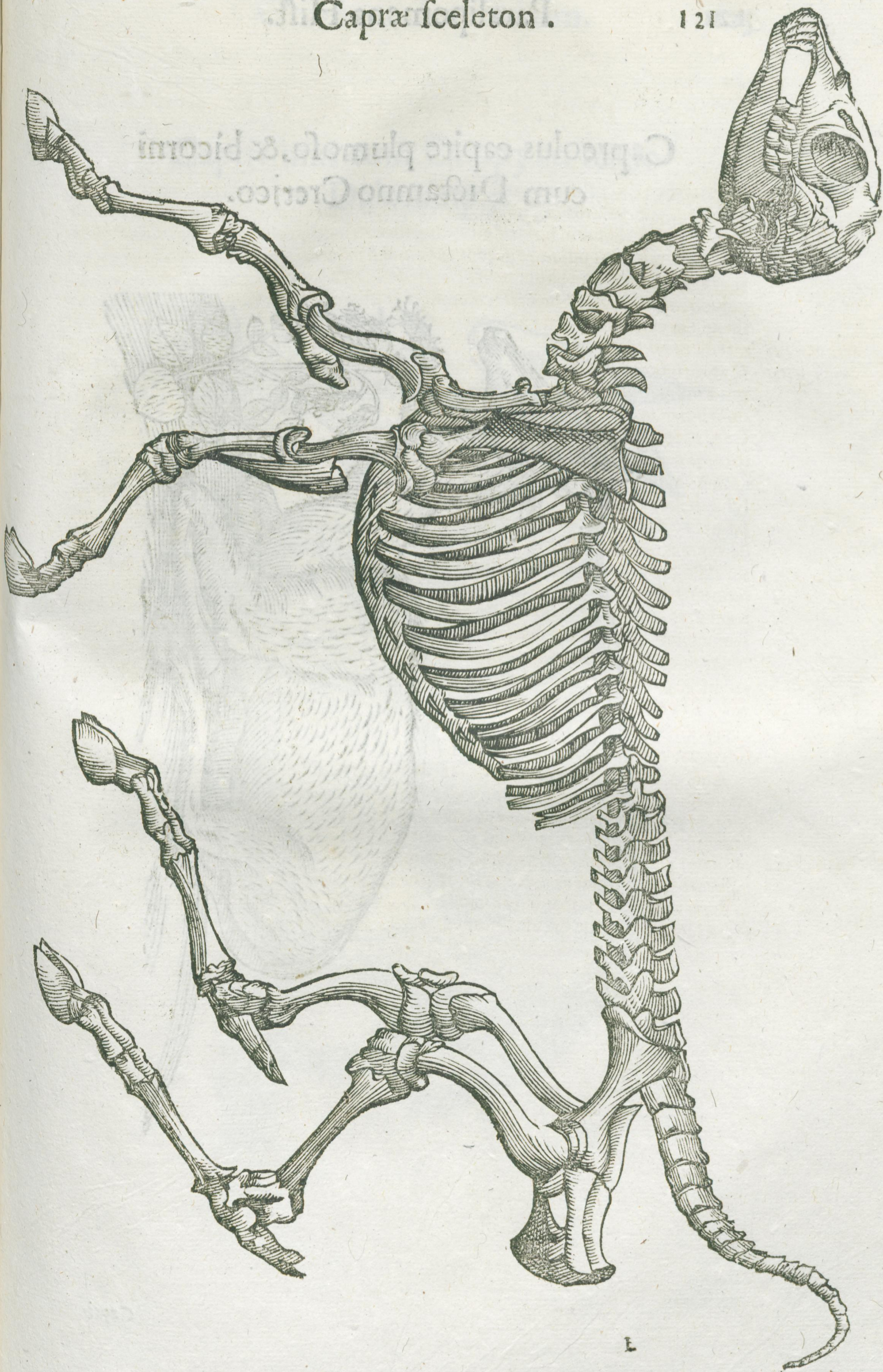
Capiendi ratio.

C

Antequam ad aliam accedamus Historiam, iconem sceleti Capræ exhibemus spectandam, deinde Capreolum plumoso capite & bicorni cum Dictamno Cretico, Dorcidio inde nuncupato, sed aduertendum est, quòd duo cornua huius animalis ex crista propendent. Hic capreolus in Sueuia à quodam caupone fuit altus; sic quidã philiater Augustanus nobis retulit, qui animal viuũ se vidisse est testificatus, & illã in fronte eminentiam ex materia inter plumas, & pilos media cõstare asseuerauit

Lapis Bezaar.

Preterea addimus iconem animalis, quod faciem Asini, & pilos, pedesq; Capræ repræsentat; pingiturq; cum Onopyxo tertio Dalecampij.

Capreolus capite plumoso, & bicorni cum Dictamno Cretico.

Capri-

Capriasinus cum Onopyxo tertio Dalecampij.

Lib.3

Caprarum mentio in memoriā reuocauit, quod recitauit Aristoteles in Historia Animalium: nimirum in Lemno insula Caprum ex mammis, quas geminas, iuxta genitales, habebat, tantùm lactis effluxisse, vt inde colostra fierent. Sed recentior casus est, quē narrat Diuus Franciscus Xauerius in tertia epistola secundi libri, referēte Ioanne Eusebio Iesuita, in Historijs Naturæ. Hæc igitur sunt verba Diui Francisci in originali epistola manu ipsius propria Hispano idiomate scripta, quæ seruatur in Collegio Societatis Iesu Madritensi. *In hac Insula Amboino, rem vidi incredibilē, & ante hoc tempus inauditā, quā fortassis operepretiū erit agnoscere: Caprum marem, inquam, vidi lacte suo paruos alentem hædos: vbere enim, quod propè genitalia, vnicū habet, tantum lactis reddebat quotidie, quantùm scutella capere potest.* Addit præterea in huius confirmationem Ioannes Eusebius Iesuita se quoq; proprijs oculis vidisse mulam sterilem, quæ tamen lacte copioso aliam paruam mulam nutriebat, quam Asina quædam pepererat.

Capri vbera

Mula lactās

DE AGNO.

VLTA de hoc animali in Tomo Bisulcorum quadrupedum fuerunt exarata, quò Lectorem relegamus. Hic solùm nonnulla de extis huius Animalis recensebimus, quæ olim in delicijs fuisse apud Priscos comperimus, veluti apud Plautum in Pseudolo: qua de re horum iconem pronè, & supinè delineatam exhibemus.

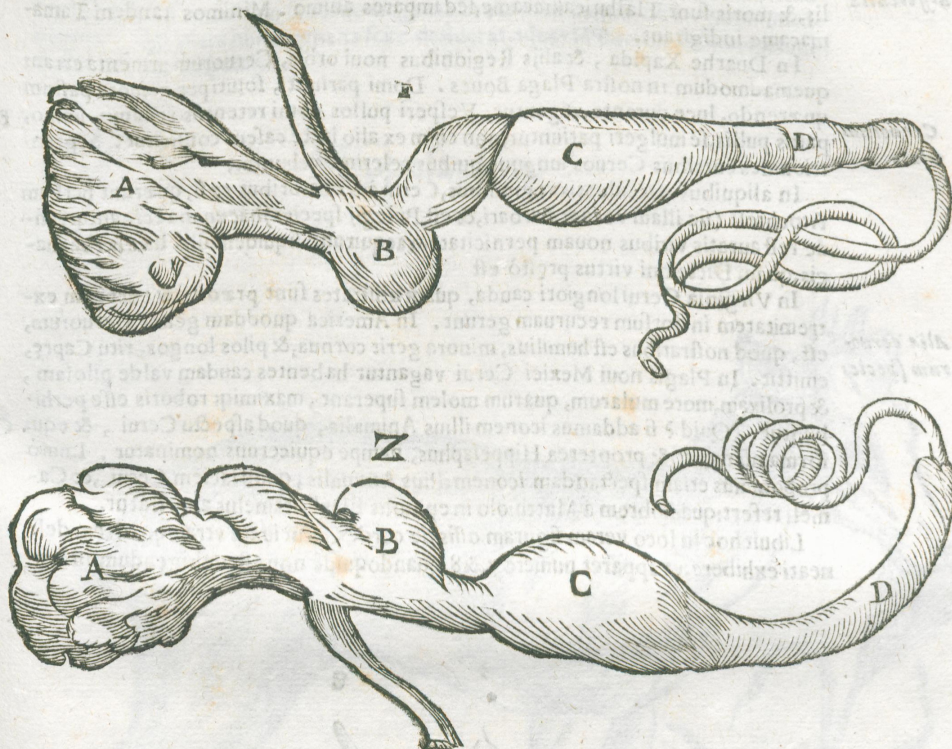
I. Ventres Agni externa parte depicti

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

2. Iidē ventres parte inuersa delineati.

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

DE CERVIS

NON simplex Ceruorum genus in noua Hispania obseruatur. Etenim quidam sũt rubei, quidam albi toti. Hos Ceruorum reges vocant Indi, & Yztacmacame. Alij sunt nostratibus forma consimiles magnitudine, & ingenio, Aculhuame vocitant. His minores Quauhtlamacame, magnæ sunt generositatis, & à ceruina timiditate degenerãt, nam vulnerati efferociunt, & Venatores adoriuntur, & sæpè occidunt. Eiusdem molis, & moris sunt Tlalhuicamacame, sed impares animo. Minimos tandem Tamamacame indigitant.

Ceruorum exoticorum differentia

In Duarhe Xapida, & alijs Regionibus noui orbis, Ceruorum armenta errant quemadmodum in nostra Plaga Boues. Domi pariunt, soluti per nemora pastum quærendo, luce durante, vagantur, Vesperi pullos domi retentos reuisunt, immo, pastis pullis, se mulgeri patiuntur, non enim ex alio lacte caseus conficitur. Septentrionales curribus Ceruos iungunt, quibus celerimè vehuntur,

Ceruorum vsus.

In aliquibus Occidentis regionibus, Cerui à Venatoribus cæsi, quærũt herbam Atochielt (sic illam vocant Barbari, & est Pulegij species) hac enim recreantur, vnde restauratis viribus nouam pernicitatem acquirunt: siquidem illis hæc herba magis, quàm Dictamni virtus prestò est

In Virginia, Cerui longiori cauda, quàm nostrates sunt præditi, & cornuum extremitatem in dorsum recuruam gerunt. In America quoddam genus Ceruorum, est, quod nostratibus est humilius, minora gerit cornua, & pilos longos, ritu Capræ, emittit. In Plagis noui Mexici Cerui vagantur habentes caudam valde pilosam, & prolixam, more mularum, quarum molem superant, maximiq; roboris esse perhibentur. Quid? si addamus iconem illius Animalis, quod aspectu Cerui, & equi formam simulat, & propterea Hippelaphus, nempe equiceruus nominatur. Immò proponimus etiam spectandam iconem illius Animalis, quod faciem Cerui, & Cameli refert: quamobrem à Matthiolo in epistolis Elaphocamelus appellatur.

Aliæ ceruorum species

Libuit hoc in loco veram figuram offis de corde Cerui iuxta vtramq; partem delineati exhibere, vt apparet numero 7. & 8. quandoquidẽ non est ambigendum in sub-

stantia

F ſtantia cordis ceruini quamdam materiam chartilagineam nō reperiri,quæ ad materiam oſſeam maximè accedat, coloris albic antis & figuræ triangularis : quapropter Rinodeus Pariſienſis in Ceruis potiſſimum annoſis huiuſmodi oſſiculum eſſe ſcribebat, quod Venatores à figura, crucem cerui appellant. Immò in cordibus etiam Camelorū os inueniri multi autumant. Namq; Toſtatus, in enarrationibus Leuitici, os in corde cameli, & in corde Cerui reperiri promulgauit: deinde Dalechampius, in Annotationibus Plinianis, Toſtati ſententiam ſtabilire videtur: cū tamen cæteri authores, tum græci, tū latini id negauerint. Itaq; notandum eſt in cordibus magnorum animalium, & præſertim ſeneſcentium, bronchia arteriarum talē adipiſci duritiem, vt oſſeam ſubſtantiam facilè ſimulēt: non igitur admirationi nobis eſſe debet, ſi interdum in corde magni animalis ſeneſcentis oſſa reperiri perhibeantur. Qui plura huius generis ſcire deſiderat, adeat Hiſtoriam Biſulcorum, vbi de hoc oſſe fuſè diſputatur.

Os de corde Cerui

Hippelaphus.

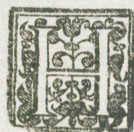

Elaphocamelus.

E

DE ALCE, SEV MAGNA BESTIA

EC Bellua, iuxta multorum sententiam, tres partes medico vsui vtiles habet, nimirum cornua, neruos, & vngues: quamobrem Menabenus tradidit, in Suetia, cornuum rasuram summoperè probari, & Prutenos Principes, in epileptico affectu, cornuum virtutem cognouisse. Quamobrem nulla debemus coerceri admiratione, si ex huiusmodi cornibus, magno artificio corcula parentur: quemadmodum in sequenti figura conspicitur, quæ postea ad huius affectionis prophylacticam de collo suspenduntur.

Alcis partes ad vsum medicum quæ.

Corculum ex cornu Alcis.

H Præterea vngues huius magni Animalis in Epilepsia magis commẽdantur, illudq; magna admiratione dignum est, hunc vnguem non tantùm terapeuticum, sed etiã prophylacticum esse: non enim solum factam iam epilepsiam curat, sed impendentẽ etiam prohibet. An verò omnis vnguis huius animalis eadem potiatur facultate, variæ sunt apud Authores sententiæ. Non desunt, qui sinistro vngui posteriori plus tribuunt, quàm alijs, quia hunc bestia auri apponẽs morbum propellat. Nos verò dextro potius, quàm sinistro posteriori primas tribuendas esse censemus: siquidem si vsum vtriusq; respiciamus, dexter facilius, quàm sinister auri apponitur, aut vtrũq; vnguiculum indiscriminatim eadem pollere facultate pronunciamus, cum vterq; auri sine difficultate iuxta animalis appetitum, & opportunitatem loci, & situs, applicari possit. Nihilominus in præsentia genuinam iconem vnguiculi posterioris dextri pedis exhibemus spectandam.

Vnguis Alcis quis optimus

Alcis vnguiculus posterior dextri pedis.

DE CAMELI, & CAMELOPARDALI differentijs.

VARIÆ species huius Animalis enumeratæ fuerunt in Tomo quadrupedum Bisulcorum, necnon ibi variæ icones fuerunt propositæ. Nos hic damus alias icones, quarum prima erit Cameli Bactriani altera species. Secunda erit Cameli frequentis in Libyæ, & Numidiæ Desertis, in quo Animalis genere diuitiæ Arabum consistunt. Huius Cameli figura delineatur à Cornelio Iudæo in tabula Africæ; est enim diuersa ab effigie huius animalis, quam alibi pictam posuimus D

Cameli Bactriani altera species, cum iunco odorato.

Cameli alia differentia picta à Cornelio Iudæo in Tabula Africæ.

In Historia Bisulcorum quadrupedum post exaratam naturam Cameli, de Camelopardali quoq; actum fuit, *vbi vna tantummodò icon istius animalis fuit proposita*, modò ad maiorem huius animalis cognitionem, duas icones maris scilicet, & fæminæ exhibemus spectandas, vt Lector faciem vtriusq; ratione sexus diuersam esse agnoscat.

Camelopardalis mas.

Camelopardalis fœmina.

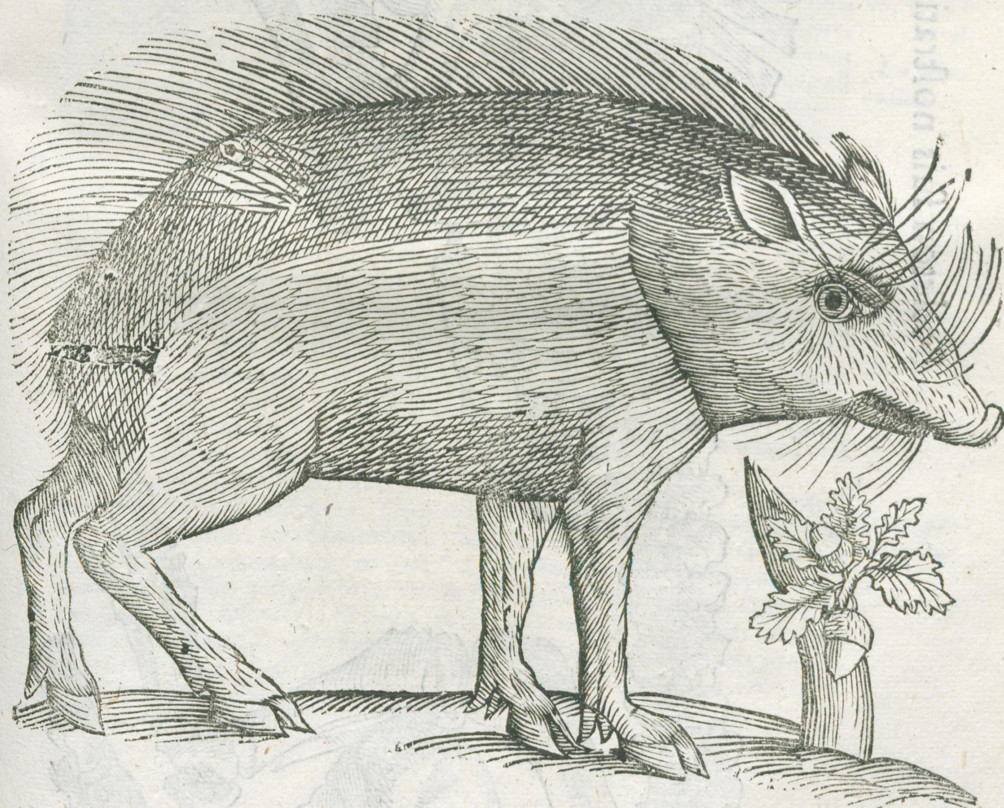

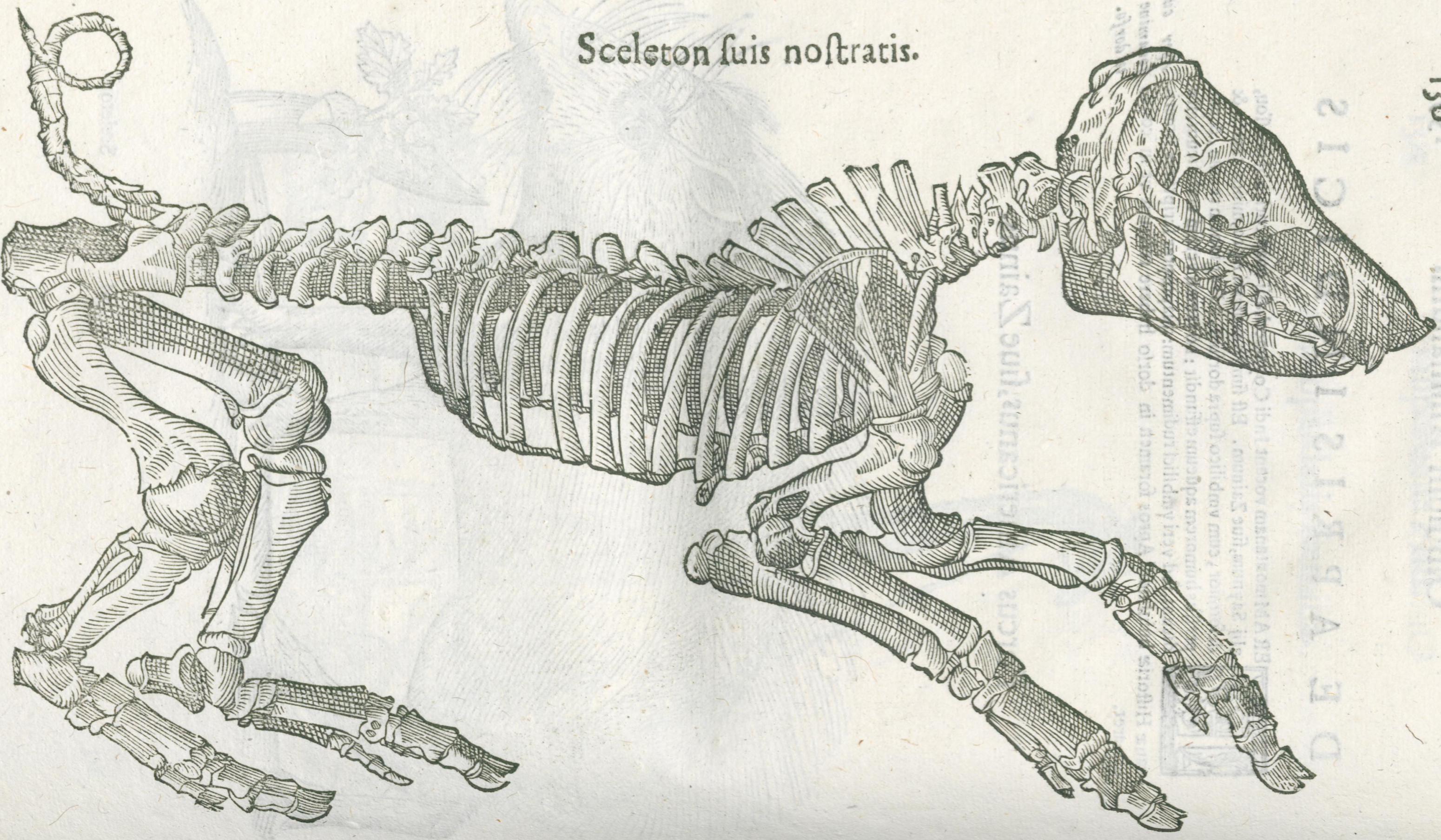
DE APRIS INDICIS

FERAM montanam vocant Indi Coyametl, alij quapicotl, alij faiassou, alij Saynum, siue Zainum. Est similis nostrati Apro, minor tamen, & deformior, cum vmbilico supra dorsum, ad regionem renum, & expressus humorem aqueum effundit: nō tamen verum vmbilicum esse dicunt, sed veri vmbilici rudimentum: quapropter scriptores Americanæ Historiæ huiusmodi Apros foramen in dorso habere referunt vt in icone apparet.

Aper cum foramine in dorso.

Porcus Americanus, siue Zainus.

Sceleton suis nostratis.

E Iracundũ est animal. Conscendunt Venatores arborum summitatem, & grex Zainorum accurrit, qui mordent arboris truncum, cum hominem non possint vulnerare; interim Venator supernè tutus venabulo illos cædit.

Mira inter hanc bestiam, & Tigridem est Antipathia: ideoq; constituunt Ducem, & iste Dux Zainorum quoscumq; potest sui generis, trecentos, aut plures conuocat, quemadmodum Imperator milites conducit. His copijs inuadit Tigridem, quæ licèt ferocissima sit bestia, præ cæteris Americanis Feris, vincitur tamẽ multitudine non sine magna Zainorum strage, nam inuenti sunt innumeri occisi, simul cum Tigride. *Antipathia Zainorum.*

Caro est similis suillæ, vel aprugnæ, sed durior, atq; insuauior. Setæ sunt asperę albo, & nigro colore variatæ. Vescitur glandibus, radicibus, & alijs montanis fructibus, necnon vermiculis, lumbricis, atq; alijs animalibus huius generis, quæ in locis vliginosis nascuntur. Additur in gratiam Lectoris Icon sceleti porcelli vulgaris *Victus.*

F

DE LEONIBVS.

ABISVLCIS animalibus ad bestias quadrupedes digitatas transeundũ est. Apud Indos noui orbis natio Leonum est ignauior, Puma Peruani vocant. Minores, quàm Africani sunt, fugaces, atq; innocentes, nisi prius lædantur, degeneres omnino animo, mole, iuba, & colore, quia sunt potius fusci, quàm fului. Ad horum venationem conueniunt Indi lapidibus, & fustibus eos interimunt, quoniam eorum carne vescuntur, quæ est alba, & crassa, adipem medicamẽtis reseruantes, & ossa pro saltationibus, & choreis. *Vsus Leonũ in cibis.*

Est in Chiappa animal simile cani leporario nigrum, præter caput, & collum, quæ alba sunt, Indi tamen Leonem album appellant. *Leo albus qualis.*

G Præterea sunt aliæ Feræ Leoni affines; veluti Miztli, animal ita à Barbaris appellatum Leoni nostrati non inbato congener, quod adhuc paruum, est fuscum, crescens verò fit fuluum, & interdum rubrum, & subalbidum, quod, ob regionis diuersam naturã, potest euenire.

Item Quamztli bestia affinis est Leoni, vnde nomen sumpsit, sed mitior, & agilior, hinc nonnulli Hispani Pantheram esse existimarunt. Ad has etiam differentias Machamiztli bellua pertinet, quæ à Ceruo, & Leone nomen sumpsit, quas animãtes nonnullis corporis partibus simulat: immò & Cuitlamiztli à Leone, & Lupo indigena mutuata nomenclatione huc spectat. Bestia est Leone crassior, mitior tamen, & minor, venatione ceruorum, & ouium viuit, immò etiam satur, quæcumq; offenderit animalia interimit. Cum famem semel expleuit, binos, & ternos dies dormit, abstinens à præda donec esuriat. *Animantes Leoni congeneres.*

Insuper est Tlalmiztli fele minor, sed facie leonina, mirabilis est in paruo corpusculo animalis vultus, & ferocia. Cacamiztli vocatur aliud animal, quod ad genus H Leonum paruorum, vel felium pertinet, & in iuncetis versari solet. Quadrupes est, quaternas spithamas longo corpore, sed non admodum amplo, fuluo pilo, & aliquantisper prolixo, auriculis breuibus, & penè nullis, capite ælurino, cauda prolixã, & hispida. Adeo ferox est bestia, vt Ceruos plerumq; aggrediatur, & etiam occidat: vnde fortassis nomen sibi comparauit, nisi hoc nomen à fele potius profectũ sit. Etenim Mixtli apud Mexicanos interdum ælurum, & aliquando Leonem significat. Viuit animal apud Pannocenses. *Leones parui quales.*

DE TIGRIBVS INDIARVM.

IGRIS in nouo Orbe non vna est, vel mole, vel furore, vel specie Vulgaris nostratibus est maior. Huic alia similis, quæ quia minor est, ab Indis Tlaco ocelotl, idest parua Tigris nuncupatur, maculis fuscis, & nigris variata, non pallidis, & candentibus, vt in alijs, apparet.

Tigris Leone ferocior.

Sunt hæ Tigræs Leonibus ferociores, & auidè Indos quærunt etiam in aedibus, & nisi constanter fores sint clausæ, clanculum ingrediuntur, & comprehensum aliquem Barbarum mordicus deferunt, non secusac felis murem, & tanta feritas huius animalis non potest vinci nisi baculo circa renes bestia cædatur, & reddatur elumbis; sic enim languet, & paret victoriæ. Nulla alia Fera magis timetur Indis occidentalibus, quàm hæc: immò honoribus cumulatur, quoniam Dæmon illos sæpissimè specie Tigridis alloquebatur, sed postquam Indi rectam in Deum fidem receperunt, timor, & reuerentia huius feræ euanuit. B

Animalculũ comitãs Tigrim quale.

In Bengala ferocissimæ sunt Tigres, & contumacis odij, quia ad spacium mille passuum supra triginta insequuntur per littora nauim, qua aufugit læsor. Præterea obuijs quibuscumq; Hominibus, & Feris atrox. Nihilominus natura præuenit tantã pestem. Comitatur tigrim aliud animalculũ, quod assiduo latratu illã indicat, quo audito, aliæ Feræ recedunt, & conduntur, homines autem fugiunt.

In Brasilia quoq; magna Tigrium est multitudo, quæ famelicæ magna pollent velocitate, & tremendis viribus. Eædem pastæ tanta feruntur esse ignauia, vt con festim à gregarijs etiam Canibus in fugam vertantur.

Animal Tigridi affine

Tigridi affine videtur esse animal Thanacth vocatum, quod se vidisse fatetur Theuetus, apud Indos mercatores, dum mari rubro veheretur. Hoc magnitudine, & membrorum conformatione Tigridi non erat absimile, facie tamen ferè humana, sed naribus valde resimis. Immò anteriores pedes humanis manibus & posteriores Tigrium pedibus similes habebat. Cauda carebat, & pilo vestiebatur fusco. Deniq; capite, auribus, ceruice, & ore hominem, capillis verò subnigris & crispis aethiopem referebat; cætera Tigris. Simile animal vidisse in Germania quidã medicinæ studiosi nobis anno elapso publicum inuisentes Musæum referebãt, quod, quæstus gratia, à quodam circumforaneo ducebatur veluti in sequenti icone effigiatur. C

Animal

Animal Tigridi affine.

DE VRSO.

A

Lib. 1. ca. 5.

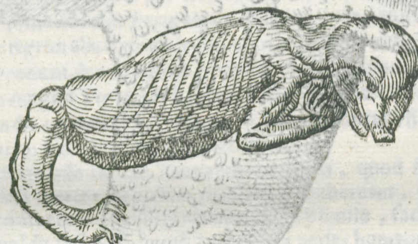
N Histora quadrupedum digitatorum explicatum fuit, iuxtà nonnullorum mentẽ, fætum Vrsæ ab aluo informe egredi; quem postea mater lingua formare videtur: nihilominus inspectio anatomica Vrsę prægnantis occisæ oppositum monstrauit: siquidem in aluo Vrsulus suis membris distinctus inuentus fuit, ea forma, quæ in sequenti icone cõspicitur. Hinc patet multas opiniones esse falsas, quæ præcipuè relationi adhærent: veluti est opinio illa de excisione testium Castoris, de partu viperæ, & pariter de informi partu Vrsæ: cum in vtero vrsino imperfectus nõ sit fætus, citra distinctionem membrorum, quæ post partum lingua matris persici, & distingui dicuntur: etenim autopsia totum oppositum demonstrat. Hinc Plinius corrigendus est, qui falsò hanc opinionem protulit.

Lib. 8. c. 36.

Pariter hic damus figuram vnguis vrsini, qui refert effigiem illius lapidis ex terræ visceribus eruti, qui Græcis Rhincolithos appellatur, cum rostrum rapacis auis simulet.

B

Vrsulus ex cæsa matris aluo exemptus.

Vnguis Vrsi adulti.

E

DE LVPIS.

EGIONES nouæ Hispaniæ calidiores alunt Lupum, quem Indi Cuetlachtli appellant: nostratibus est similis, sed amplitudine capitis maior, Tauros, & aliquando Homines adoritur. Inueniuntur nonnulli albi.

Lupi Regionis Bambæ oleo Palmarum summopere delectantur. Oleum.n.ex fructu Palmarum expressum, crassum est, & instar butyri ductile, quod corticibus cucurbitarum excipitur, & magna diligentia reseruatur. Sed mirandum est, quàm dextrè hi Lupi id furentur; mordicus enim vasa comprehendunt, & humeris, vt Lupi nostrates ouē furati, in ij ciunt, vt cursus tantò sit expeditior, & verbera persequentium effugiant.

Luporum versutia.

F

DE HIPPOPOTAMO.

N Historia quadrupedum digitatorum. Hippopotami meminimus, quoniam re vera vngulas in quatuor veluti digitos diuisas habeat. Quapropter ibi icones Hippopotami maris, & fæminæ dedimus, insuper figuram capitis Hippopotami, in qua melius dentes conspiciuntur. Modò ante oculos Lectoris repræsentamus picturam partis anterioris Hippopotami fæminæ, in qua nares patulæ melius conspici possunt.

G

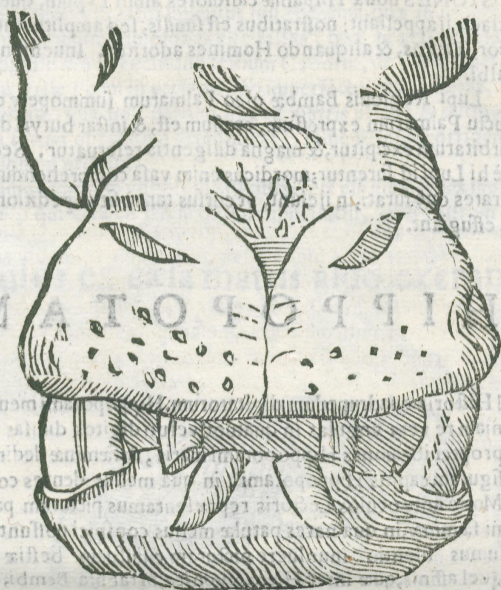
Præterea nolumus silentio inuoluere picturam cuiusdam bestiæ Hippopotamo congeneris, vel affinis, quæ inter Hieroglyphica, in tabula Bembi, fuit delineata. Itaque ibi conspicitur hoc animal, veluti in aliquo agro versans digitatum, & valdè crassum, cum cauda pariter crassa, & breui. Ante hoc animal cernitur homo Aegyptius, qui telo bestiam adoriri videtur; quemadmodum in icone proposita licet conspiciari.

Hippopotami differentia.

Hippo-

Hippopotami fœminæ pars anterior, in qua nares melius apparent.

Animal Hippopotamo affine.

E

DE VVLPIBVS INDICIS

NIMAL, quod nonnulli Hispanorum Vulpem, & alij Oedipum, Indi Coyotl, alij Atoc vocant, Est ignotum orbi veteri, lupino capite, viuidis oculis, paruis, & acutis auribus, rostro longo, nigro, nec admodum crasso, cruribus neruosis, vnguibus vncis, cauda valde pilosa, & crassa, & morsu nocuo: valde enim accedit ad formam nostratis Vulpis, ad cuius fortasse genus spectare potest, media constans magnitudine inter Vulpem, & Lupum quamobrem non solum sues, & similia animalia, sed Ceruos etiam, & interdum homines adoritur. Fusco longo, candidoq; promiscuè pilo tegitur: vulpinis est moribus, & adeò pertinax iniuriæ vltor, & ereptæ sibi predæ ita memor, vt post aliquot dies, agnoscat raptorem, insectetur obuium, & adoriatur; immo cognitis aedibus, & interemptis quibuscumq; domesticis animalibus, iniuriam vlciscatur. Vice versa erga beneficos est bellua comis, & grata, & intactis auibus cohortalibus animi beneuolentiam testatur. Incolit potissimum loca calidiora nouæ Hispaniæ. Vescitur carne imbecilliorum animalium, Maizio, & alijs frumentaceis, nec non saccharinis arundinibus si quando offenderit. Decipulis; & laqueis capitur, & Sagittis necatur.

F *Vulpium Indicarum mores.*

Ad hoc genus pertinet aliud animal Indis coyotl vocatũ, & eodem ingenio præditum, sed formicarum assistit cauernis; vnde nomẽ sibi vindicauit. Cum noctu vlulat, multiformes edit clamores, quod præstat etiam aliud animal Hal coyotl nuncupatum, quod versatur circa oppida, & plerumq; ex rapina auium cohortalium viuit. Similiter animal Ilpemaxtla dictum species est Vulpis candido, nigro, & fuluo pilo vestita, capite paruo, auriculis paruis, corpore gracili, & quatuor ferè dodrãtes longo, rostroq; prolixo, & tenui, sed victu, & moribus vulpinis.

Animantes Vulpibus affines.

G

Alia Vulpecula, quæ maizium tostum colore aemulatur, vocatur Indis Yzquiepotl technis & artibus nostrati Vulpi est similis, duos penè dodrantes longa est, & humilis, rostro tenui, paruis auriculis, piloso, & nigro corpore, & potissimum iuxta caudam, quæ longa est, & nigro, candidoq; pilo quemadmodum, & dorsum vniuersũ, vestita. Breuibus est cruribus, & nigris, necnon vncis vnguibus. Viuit in antris intra saxa, vbi educat prolem. Vescitur scarabeis, & vermiculis, aues etiam cohortales iugulat, sed solum earum caput deuorat. Cum pedit, halitum fætidissimum fundit Vrina etiam, atq; stercus sunt fætidissima, itaut nihil adeo pestilens in toto orbe reperiatur. Hinc fit, vt in extremo constituta periculo, reddito lotio, & deiectis fæcibus, ad interuallum octo, vel plurium passuum se se ab omni vindicet iniuria. Editur tamen eius caro, necnõ stercus ab ijs, qui luem Hispanicam, aut Indicam potius patiuntur. Fit quoq; ex hoc animali oleum vulpinum non minus efficax illo, quod ex nostrate Vulpe paratur. Demum Chiappa nutrit vulpeculas, quæ per arbores auiculis insidiantur. Deniq; notandum est circa partes Vulpis, eius genitale esse osseum, veluti Aristoteles retulit: sic enim in Historia quadrupedum digitatorũ explicauimus; quoniam autem eius icon non erat ad manus, non potuimus lectori satisfacere; idcirco hoc in loco illius effigiem exhibemus.

Vulpecula alia Indica.

Vsus in Medicina.

Oleum vulpinũ quale.

H

DE

Genitale Vulpis osseum.

DE SIMIIS.

Bezaar Simiorum.

MAGNA est industria Venatorum Orientalium, qui miro artificio ex simijs conficiunt lapides, quos postea pro Bezaar venditant. Certo anni tempore ad Simiorum venationem prodeunt, non vt interimãt, sed vt tantummodo sagittis leuiter vulnerent, quos cruentatos deinceps non insectantur. Interea ex cruore lapis quidam intra corpora Simiorum generatur. Etenim singuli tot lapides procreant, quot vulnera a sagittis inflicta sustinuerunt. Cum autem Venatores maturos esse lapillos arbitrantur, rursus ad illos comprehendendos egrediuntur, Simijs interemptis.

Nomina varia belluæ.

Sunt qui ad simiarum genus, seu Cercopithecorum illud animal referant, quod Indi Mapach nuncupant. Non desunt etiam, qui ad Vulpeculas indigenas reducant. Varia tamen sortitur nomina apud Indos, nam alijs dicitur Illamaton, seu Vetula, alijs Maxtle, seu gossipinum cingulum, alijs Cioatlamacazquu, seu Sacerdotissa. Est animal paulò maius cane melitensi, humile, teres, pilis tectum, nigro, alboq; colore promiscuè variatis, magno capite, paruis auriculis, rostro canis venatici, fascijs singulis candidis, iuxta oculos, in rectum procedentibus, cauda longa, humanis ferè manibus, & pedibus, quibus omnia prætentare videtur. Cicuratum, & in aedibus altum facilè mitescit, & quibuscumq; oblatis vescitur. Iacet iuxta Heros, volutatur humi, & mille modis lasciuit, & ludit, astu, & moribus Vulpeculam, imitatur. Instar felium manibus faciem lauat, & ijsdem, ritu Simiæ, cibaria ori apponit. Exteris, & Aduenis se ferocem bestiam ostendit; cum tamen familiaribus blandiatur.

Mores belluæ.

D

DE PIGRITIA, ET ANIMALI Ignauo.

DE nominibus, natura moribus, & cibo huius animalis fusum sermonẽ habuimus in Historia Digitatorũ. Reliquũ est modò vt addamus verba Parei, & proponamus effigiẽ spectandã, quę tunc temporis nõ erat in promptu. Inquit igitur Pareus, quòd hoc animal Haut nominatur, magnitudine Cercopitheci, capite, & facie puerum referens. Captũ gemit, & suspiria ab imo trahit pectore, instar hominis anxij, & dolentis; pedes tri-

lib. 2. c. 10.

Pigritia, seu Haut, & ignauum Animal.

bus vnguibus sunt muniti, scandit arbores, illicq; frequentius, quàm in terra degit. A Adeò lentè incedit, vt in extensione pedum ventre humum tangere videatur. Spatium iactus lapidis, quindecim diebus, non absoluit, & arborem ascendens, biduum consumit, neq; gressũ, aut minis, aut plagis accellerat. Quo circa Ioannes Eusebius Iesuita naturam huius animalis ad hominem pigrum conferens, hoc aliquando lusit octasticho.

Mores pigri animalis.

Te ridet natura, Piger: Brasilica Tempe
Bestia fœda colit nomine dicta tuo.
Tarda gradu reptat, pede non assurgit inani;
Ventre sed adlambit lento adipalis humum.
Ad iactum properat ter quina luce lapilli,
Et biduo frondens lassa cubile subit.
Acta minis, plagis, neutris ignauia cedit:
Nec sinit inflicto vulnere torpor iners. B

DE TAXO MONTANO.

INDI nouæ Hispaniæ Melem montanum puauhpecotli nominant. Animal est duos plus minus dodrantes longum, rostro prolixo, tenui versus superna contorto, prolixa itẽ cauda, pilo longo, circa aluum albicante, cætera fusco, vel nigro, & candenti, sed circa dorsum nigriore, atris pedibus, & incuruis vnguibus. Facilè mitescit, vorax est quia nullis parcit oblatis escis, nec tamen caro eius est edulis. Placidum est animal: nam mirandum in modum blanditur, & ludit, noxium tamen ignotis. Videtur tamen referendum ad genus Taxi proptereaquod nonnulli Texon vocare consueuerunt. C

Taxi species.

DE LVTRIS.

GENVS Lutræ videtur illud animal Indis Ahoitzotl cognominatum, magnitudine canis melitensis, nigro, & pullo variatur colore. Huic affinis est alia bestia Leo aquaticus appellata, longitudine trium spithamarum, rufo, & obscuro circa dorsum pilo, longo, & molli, rostro tenui, & longo, incuruo vngue, breuibus cruribus, & auribus, & cauda longa duos dodrantes. Piscibus victitat, & non procul à litore australi viuit, eius tantummodo pellis est in vsu. His bestijs proxima esse videtur alia Cattiuare nũcupata, amphibia, vescitur quodam iunceo genere in ripis aquarum dulcium nascente. D Si metu aliquo occupetur, fugit in aquas vsq; ad imum. Cæteris grandior est, caput habet ferè leporinum, crassius tamen, & minus auritũm, caudam obtusam, & breuem, crura magis alta, quàm Lutra habet: siquidem veloci etiam per terram cursu, ex amne in amnem fugit. Pilus est subniger, & pedes tribus digitis referti. Edilis est, quæ suillam carnem comedenti sapit.

Leo aquatilis.

E

DE HISTRICIBVS.

IN Malaca quædã ſpecies Hiſtricis viuit,in cuius felle lapis generatur, quem Malacenſem appellant,& omni ſpeciei Bezaar præferũt. Ideo tanta eſt in ęſtimatione apud Indigenas, vt ſcripſerit Gargias, è duobus, qui ſuo tempore reperti ſunt, alterum pro ſummo munere ad eum, qui pro Rege Luſitaniæ Indiam gubernabat, miſſum fuiſſe. Et quamuis iſthic lapis Bezaar frequens inueniatur: Nihilominus hunc Hiſtricis lapidem Incolæ cæteris alexipharmacis præferũt. Vnum tantùm vidiſſe refert Gargias, cuius color dilutioris videbatur purpuræ, guſtu amaro, tangenti lubricus, inſtar Saponis gallici Cluſius addit anno ſalutis humanæ poſt milleſimum ſexcenteſimo tertio ſe vidiſſe ſimilem fortè lapillum planum non ſuperantem magnitudinem vnguis digiti humani, leuem, coloris ex cinereo candicantis, ſed paruis quibuſdam maculis rubiginoſis aſperſum, qui valdè commendabatur aduerſus venena. Illum ex India orientali recenter alatum ferebant, lapidemq; porcinum eſſe dicebant. Ex his notis Cluſius coniectabat eſſe poſſe lapidem malacenſem iam commemoratum, qui in felle *Hiſtricis quandoq; reperiri ſolet.*

Lapides Hiſtricis conditiones

F

Lapis Malacenſis.

Ferdinandus Lopes meminit & ipſe cuiuſdam lapidis, cui non minorem facultatem *attribuit, quam lapidi Bezaar, aut Malacenſi:* cum mirandum in modum omnibus venenis reſiſtat. Eſt lapis magnitudine auellanæ, rarus admodum, cum in capite animalis, quod Indi Bulgoldaiſ appellant, naſci perhibeatur.

lib. 1. hiſt. Ind.

Cætera ad Hiſtricem noſtratem attinentia in Hiſtoria Digitatorum exarata fuerunt, vbi non ſolum icon Hiſtricis, ſed etiam pellis conſpicitur, in qua cutis externa Hiſtricis dorſi, cauda, & vropygium, nec non cutis interna, pes anterior, & pes poſterior conſpiciuntur. Nunc huius animalis alias partes delineatas addimus, vt in icone cernitur.

G

Præterea hic etiam delineatur figura dentis huius animalis, aut valde ſimilis dentibus anterioribus eiuſdem, qui olim nobis fuit communicatus. Huiuſmodi dens, iuxta latera, membranas habebat adnexas, & vbi nectebatur, erat ſubtilis, rimaq; per medium notabatur, ſed non ita profunda, qualis in dentibus Hiſtricis conſpici ſolet: ſiquidem dens huius animalis figuram duorum dentium ſimul copulatorum æmulari ſolet. Hinc aſſeueranter dentem eſſe Hiſtricis non atteſtamur: niſi fortè Natura dentem monſtrificum produxerit, quod aliquando in animalibus accidit.

Dentis Hiſtricis deſcriptio.

Dens ſimilis denti anteriori Hiſtricis.

Hiſtricis variæ Partes

A. Mandibula ſuperior

B. Mandibula inferior

C. Fulcrum ſeparatum, & de loco ſuo ex emptum

D. Organum auditus.

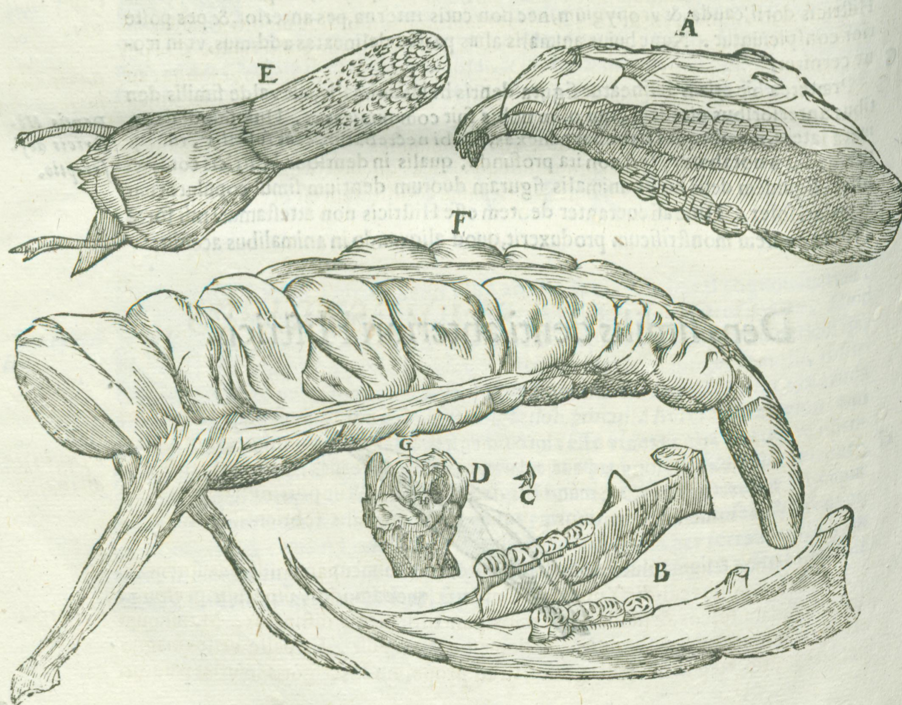
E. Lingua.

F. Inteſtinum cæcum

G. Tympani membrana

H. Oſſiculum fulciens tympanum.

I. Concameratio, ſeu antrum oſſeum.

E

DE CANIBVS INDICIS.

N Orbe nouo variat caninum genus,præter differentias, quas vetus orbis cognouit. Primum genus vocant Barbari Xoloitzeuintli, excedit mole corporis,quia tres plerumq; superat cubitos,nullo pilo tegitur,sed tantùm molli cute,fuluis,& cyaneis maculis aspersa.

Canum varietas

Secundum genus nuncupant Itzcuin teporzotli, & à Patria vnde venit, Michua canem. Simile est Melitensibus,variat candido,nigro, & fulúo colore, in delicijs habitum, & gratissimum,collo penè caret,gibba quadam fæditate supra F humeros eminenti.

Tertium genus Barbaris dicitur Techichi, alioqui nostratibus simile, nisi quòd aspectu est mæstum,Indis est edule. Nutriunt hos canes comedendos,quemadmodũ Hispani cuniculos,quos ad esum destinant, castrant, quia cito pinguefiunt,copiam fæminarum procreandę soboli seruant,ex maribus exiguum numerum.

Insuper Barbari quoddam genus Canum paruulorum. Alco vocitant, quorum societate mirandum in modum delectantur: ideoq; sibimetipsis cibum detrahunt vt illos alant. Cum iter agunt,hos secum,vel humeris,vel gremio deferunt. Cũ ægrotant,consortio inseparabili,& familiaritatē horum catellorum recreantur.

Vsus in varijs.

Versãtur etiã apud Indos cães muti, vulpina facie Cozumella insula hos nutrit. Immò percussi nec gemitum,nec clamorem edunt.

Canes muti vbi.

Canem montanum vocãt Indi Tepeytzeuintli,magnitudine mediocri audacissimum tamen animal, quia aggreditur Ceruos, & illos quandoq; interimit. Corpus vniuersum nigrum est,sed caput,pectus, & collum candens. Pili longi,longa cau- G da,& caninum caput,vescitur vitelis ouorum,& pane in aqua calida dissoluto,|quãdo cicuratur.

Canes montani.

Demum aduertendum est quòd Canes communes ex Hispania in Hispaniolã transuecti,aucti numero, & magnitudine,per syluas discurrere cæperunt gregibus, tanquam lupi nocentissimi;ideoq; tale præmium constitutum est occidentibus illos, quale apud nos venantibus Lupos.

DE FELIBVS SYLVESTRIBVS.

H VODDAM genus felis syluestris, seu potius mustelæ Indi vocant Tepemaxtlaton. Aeluro simile est animal magnitudine, rostrum tamen est longum, auriculæ paruæ, breuia crura, & cauda transuersis fascijs nigris,& candidis decorata. Vestitur pilis nigris promiscuè tamen albicantibus. Puluis huius animalis febrientibus conferre perhibetur.

Vsus in Medicina.

Aliud genus felium syluestrium, seu Mustelarum nuncupant Indi quauhtentzo. Viuit in regionibus calidis Xonotlæ,assimilatur quodamodo Vulpeculæ,pręlongã habet caudam,fuscos,& mollissimos pilos,punctisq; nigris distinctos. Mitissimum est animal siquidem ad cognitos, & domesticos accedit. Ex pelle vestes magno habitæ pretio, tum ornamenti gratia, tũ ad propellendas frigoris iniurias parãtur.

Vsus pellis.

A

DE RANIS, ET RVBETIS.

Gyrini vbi ediles.

AM peruenimus ad animantes quadrupedes digitatas, & ouiparas: propterea sciendum, quòd licèt Europa ab esu ranarum caudatarũ, quas Authores Gyrinos appellant, abhorreat: nihilominus indica gula huiusmodi recreatur; quia neq; Gyrinis, neq; formicis, atq; locustis parcit. Vocant has caudatas ranas Atolocatl, & has non solum comedunt, sed etiam pro mercatura, ad nundinas, venales conuehunt.

Lac rubetarum venefi cum.

Habent prӕterea ranas vnius librӕ, quas malulas nominant, quӕ iucundӕ, & gratӕ palato sunt. Prӕterea lacus mexicanus Rubetas tum paruas, tum magnas nutrit: exiguӕ vocantur Tamacoli, magnӕ verò immensӕ molis dicuntur Aquaquę. Harum lac parte posteriore effusum est veneficum.

B

DE SCINCO INDICO.

ERSATVR quoddam genus animalis dictũ Axolotl in Lacustribus locis Indiarum molli cute tectum, & lacertarum more quadrupes, longitudine dodrantis, & pollicari crassitudine. Vuluam habet muliebri simillimam, & venter eius maculis fuscis distinguitur, caudam habet prolixam, quӕ paulatim, & sensim gracilescit. Pro lingua chartilago breuis, & lata visitur. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos fisis caput depressum est, in proportione reliqui corporis magnum. Rictus hiscit, & color est ater. Huic animali menstrua singulis quibusq; mensibus fluere, muliebri ritu, sӕpius obseruatum est: quapropter ad Venerem excitandam animal prӕdicãt, more scinci, quem terrestrẽ Crocodilum quidam nuncupant, ad cuius genus hoc animal fortassis spectat: gratum in cibo prӕbet alimentum carni anguillarum non dissimile: propterea multis modis parari solet. Assatur enim, & elixatur: sed vt plurimũ ab Hispanis aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atq; siliquastro indico paratur. A'Mexicanis verò solo siliquastro illis familiarissimo, & pergrato condimento.

Scinci Indici vires.

C

DE TESTVDINE MARINA.

Testudinis varia icones

D

MNIA ad hoc animal spectantia in Historia quadrupedum digitatorum Ouiparorum fuerunt exarata, vbi multӕ icones conspiciuntur. Prima icon fuit Testudinis marinӕ pronè pictӕ, secunda icon eiusdẽ Testudinis supinè pictӕ, tertia icon erat cranij testudinis marinӕ, ore clauso, modò additur quarta icon, nimirum cranij testudinis marinӕ ore aperto, vt in sequenti Icone apparet.

PA-

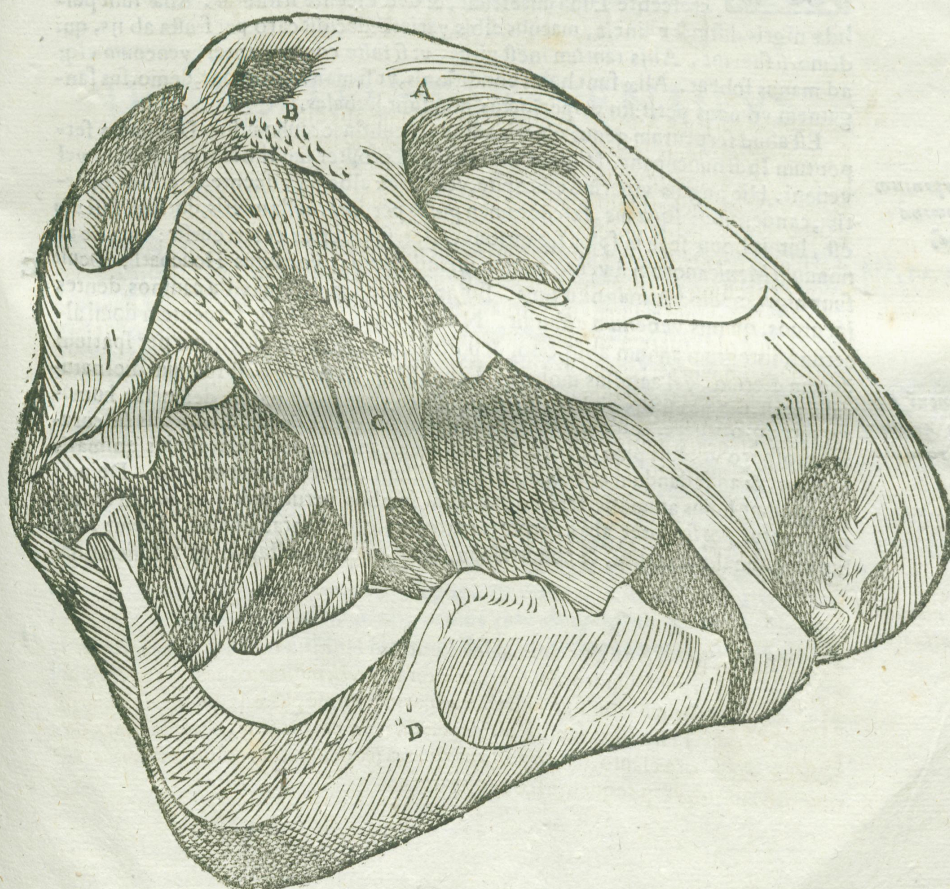
Cranium Testudinis ore hiante.

A. Oculorum foramina.

B. Foramina narium.

C. Palatum.

D. Mandibula inferior.

A

PARALIPOMENA HISTORIAE SERpentum, & Draconum

DE VIPERIS EXOTICIS.

Viperarum varietas

HIAPPA alit magnum genus viperarum, quod pestilentem spiritum quatuor narium foraminibus effundit. Præterea versantur ibi quædam aliæ viperæ equum intra diem occidentes. Sunt aliæ variegatæ, aliæ nigræ, & prolixæ, quæ quemcumq; momorderint, perimunt: crescente Luna mitescunt, & decrescente iritantur. Aliæ sunt pallidæ nigris distinctæ lineis, maculis albis variatæ; decidit caro per frusta ab ijs, qui demorsi fuerint. Alijs tantùm inest virus, vt si fuste contangantur, venenum vsq; ad manus subeat. Aliæ sunt huius conditionis, vt si manè mordeant, demorsus sanguinem vomens perit; sin vesperi, ictus non sunt lethales. B

Serpentum Domina quæ.

Est aliud serpentum genus viperis affine, Teuhtla-ocauhqui, siue Dominam serpentum Indi nuncupant, Hispani Viperam, vel propter similitudinem capitis, vel veneni. Hic anguis viperino est capite, ventre ex albo pallescente, lateribus opertis, candentibus squamis, fascijs tamen pullis per interualla mixtis, dorsum fuscum est, luteis lineis se se in spina secantibus. Per saxa fertur celeri cursu: qua de re nonnulli Mexicanorum à vento nomen illi indiderunt, vocantes Hoacoatl, Oculi sunt nigri, mediocris magnitudinis. Binos habet superna maxilla caninos dentes incuruos, quibus venenum effundit. Narrant multi, qui hunc serpentem domi aluerunt, integrum annum absq; cibo, & potu durare, & caput abscissum per spatium decem dierum, vel amplius moueri. Ictus ab hoc serpente post spatium diei naturalis perit, nisi præsidijs citò occurratur. Excogitatum est partes demorsas humare, terr aq; obruere, & ita m anere, donec prorsus cesset dolor, & morbus sit curatus prospero vt plurimum euentu. Medici mexicani caninos dentes huius animalis seruant, & ad sedandum capitis dolorem, collum, & ceruicem pungunt. Deinde pinguedine huius animalis ferè nocentissimi lumbos perungunt, vt eorum dolori medeantur, & similiter alias corporis partes dolore vexatas liniunt. Edunt Indi horum animalium carnes, & cohortalium carnibus esse præstantiores testificantur. C

Veneni huius animalis remediũ

DE

E

DE HEMORRHOO INDICO.

OVVS orbis habet Hæmorrhoum, Ahucyactli nuncupatum. Est autem maior illo Hæmorrhoo, de quo in Historia Serpẽtum egimus; eiusdem tamen veneni: namq; icti ab hoc Serpente per omnes corporis meatus sanguinem fundunt.

Pariter in Agro Iucatanensi versatur serpens Hæmorrhoo nostrati affinis, quatuor longus dodrantes, fusco colore, sed cyaneis, & rubescentibus maculis consperso. Huius animalis ictus est adeò pestilens, vt intra spatium vnius horę hominem ad vomitum sanguinis inducat, & post spatium diei naturalis ab omni corporis parte eumdẽ effundat. Antidotum esse referunt siliquastri succum liquori Tabaci permixtum. Cauernas saxorum colit, inibiq; prolem educat. Cum ab antro egreditur, si strepitum audiat, in quosuis obuios impetum facit.

Antidotus huiusveneni.

F

DE IACVLO, ET SERPENTIBVS ei affinibus.

G

RÆTER species Iaculorum memoratas in Historia Serpentum, aliam differentiam monstrabat annis elapsis quidam Circumforaneus. Erat animal longitudine quatuor dodrantum cum dimidio, habebat oris hiatum longitudine pollicis transuersalis. Rostro erat acuminato, & squamis magnis, & oblongis tectum, figura quodammodo quadrangulari, licèt inæqualiter · squamæ tamen dorsi erant aliquantò maiores, ijs, quæ ventrem tegebant Deinde versus caudam, more aliorum serpentum, extenuebatur. Propè hiatum obseruabatur rima vtrinq; ad latera corporis, qua tanquam ala, seu appendice ad saltum vtebatur. Hæc autem appendix, seu ala ad genitalia terminabatur. Bestia hæc erat species Iaculi, sed Vulgò à Circulatoribus *Crepasasso* appellabatur. Alia species Iaculi versatur apud Indos Texminani nuncupata, siue serpens oculos inuolans, quoniam oculos primum petat: ideoq; alijs oculipeta dicitur. Serpens prælongus est, & tenuis ventre liuido, & dorso fusco: quidam Indorum Micoatl indigitant, quoniam sagittæ sit similis. Vibrat se ex arboribus in homines, & potissimum in humanos oculos: hac de re Iaculi species censetur: etenim licèt crassitudine corporis Iaculis cedat, proprietate tamen, & natura eis assimilatur.

Lib. I. c. 13

Iaculi serpentis alia species, & descriptio.

Oculipeta serpens qualis.

H

DE ALIIS SERPENTIBVS INDICIS.

NNO humanæ salutis post millesimum, & sexcentesimum vigesimo octauo, ex litteris Patris Iosephi Adei Iesuitæ intellectum est non procul à Tuna Puma, in quodam nemore versari serpentem bouina ferè crassitie, longitudine moli proportionata, cuius annona Testu dines erant,& Cerui sopiti. Quà transibat,herbas adurebat.Procùl odorabantur Serpentem mulæ, nullisq; stimulis instigatæ procedere volebant. Idē contingebat canibus, fugam sollicitantibus, cum primùm excrementa anguina naribus hauriebant. Ibi erant tumuli ossium animalium à Serpente voratorum, neq; fætebant,sed potius suauem odorem moschi spirabant.

Serpētis immanis vbi.

B

Alium serpentem vocant Indi Tzicatlinan,seu matrem formicarum, quia in cuniculis formicarum viuat,& statis anni temporibus,eas sequatur,cum foras prodeunt. Hic anguis pulcherrimus est omnium,neq;cuiquam noxius; minimi digiti crassitudinem aequat,& duorū dodrantum longitudinem, fascijs distinguitur candidis, rubrisq;transuersis, & alternis. Indi hunc ad usum medicum trahunt,nimirum ad discutiendos tumores præter naturam,dum illum contusum tumori applicant.

Serpens Indicus in tumoribus adhibetur.

Paruulus anguis Attaligatus dictus versatur apud Indos, qui pennæ anserinæ crassitudinem, & longitudinem non excedit. Centeni huius generis Serpentes semper, pluresue offenduntur, neq; vnquam à se inuicem separati. Veneni sunt expertes;alioquin adeo perniciosi,vt aggressi dormientem, si fortè quemquā inuenerint, nulla arte auelli possint, donec tandem ictibus hinc inde illatis hominem interemerint,& totum deuorauerint.

Serpētes parui nocentissimi.

C

Libuit nonnulla remedia aduersus venena serpentum addere,quæ non iuxta ordinem,sed supra vim naturæ bestias venenatas exterminant.Primitus puluis pauimenti circa sepulcrum sancti Remigij collectus Serpentes fugat; vt scribit Hodoardus de quodam colono villæ episcopi Rhemensis,qui secus amnem Saram in loco lutoso habitabat, & à serpentibus mirandum in modum vexabatur. Hic igitur puluerem ex pauimento Ecclesiæ sancti Remigij collectum per ædes sparsit, & deinceps nullus serpens apparuit. Compertum etiam est, quòd in omnibus templis sancti Remigij,necnon atrijs,& cæmeterijs circumiacentibus serpens nullus soleat inueniri; quinimò si illuc delatus fuerit, nullatenus viuat. Hactenus Hodoardus, referente Ioanne Eusebio Iesuita.

lib. 1. Hist. Rhem.

Insuper terra Hiberniæ exitialis serpentibus esse perhibetur,post admirandam benedictionem, quam Hibernia à Sancto Patritio accepit, eiectis inde baculo suo omnibus venenatis reptilibus:miranda enim scribit Giraldus de baculo, quo sanctus Patricius venenata animantia ex hac insula expulit. Pariter eiusdem baculi meminit Sanctus Bernardus in vita Sancti Malachiæ. Itaq; narrat Giraldus, referente Ioanne Eusebio Iesuita, inter omnia reptilium genera innocuis solum gaudet Hibernia;etenim Serpentibus,bufonibus, ranis, scorpionibus; & draconibus caret. Habet quidem araneas, sanguisugas, & lacertas, sed prorsus innocuas: immo si aliunde venenatæ bestiæ illuc deferuntur, illico intereunt. Nam legitur in antiquis terræ istius sanctorum scriptis, quòd serpentes aliquando, periculi faciendi causa,in ollis æneis delati sunt,sed statim atq.medium maris Hibernici cursū transierunt, exanimes reperti sunt. Præterea mercatores,cum naues in portu Hibernico aliquoties exonerassent,bufones casu illatos in fundo nauium inuenerunt, quos dum viuos in terram proiecissent, confestim,omnibus videntibus interierunt. Contigit quoq; nostra aetate, vt scribit Giraldus, in Borealibus Angliæ finibus, vt iuuenis nullo remedio posset à Serpente liberari, cuius dormientis os ingressus fuerat. Hic cum loca Sanctorum per Angliam lustrasset, tandem saniore cōsilio in

D

E in Hiberniam transuectus, statimatq; aquas illius terræ hausit, lethalem hostem extinctum per partes inferiores expulit. Quod contigit Hiberniæ meritis Sancti Patritij. Idem debemus attestari Melitæ insulæ meritis Beati Pauli fuisse concessũ: siquidẽ terra Melitensis aduersus quascumq; venenatas bestias fæliciter adhibetur.

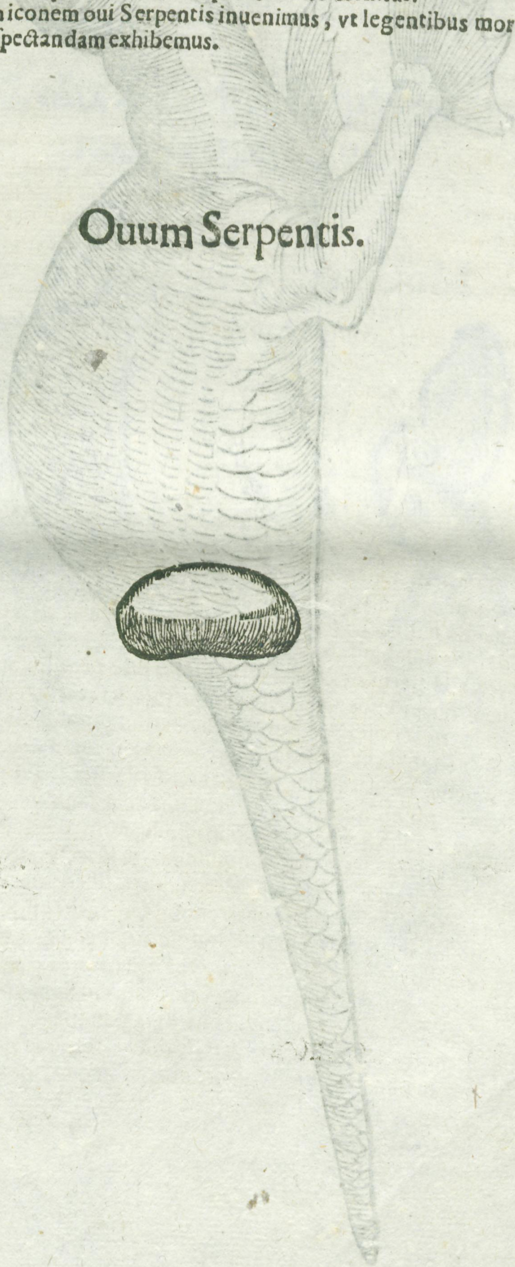
Draconis descriptio.

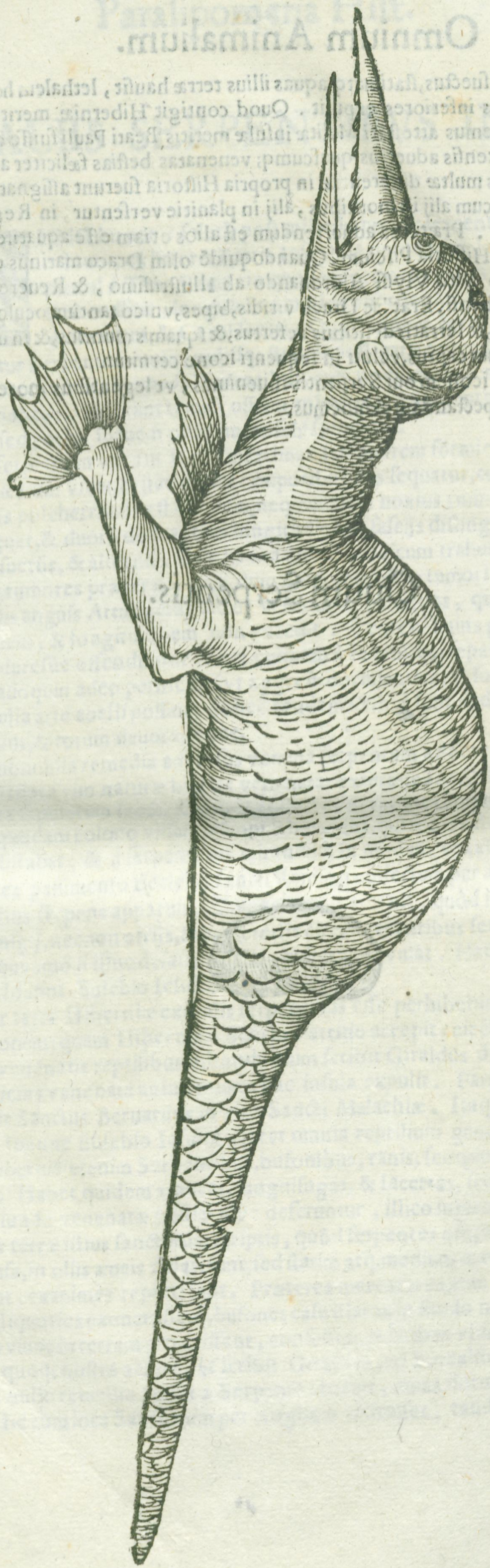
Circa Dracones multæ differentiæ in propria Historia fuerunt assignatæ, & præcipuè ratione loci; cum alij in montibus, alij in planitie versentur, in Regionibus tamen calidioribus. Præterea aduertendum est alios etiam esse aquatiles, diuersos à memoratis in Historia Piscium. Quandoquidẽ olim Draco marinus dono datus fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Bouio Episcopo Ostiensi. Erat hic Draco viridis, bipes, vnico tantùm oculo insignitus, rostro Delphini, & serratis dentibus refertus, & squamis munitus, & in mari Adriatico propè Ostonium captus, veluti in sequenti icone cernitur.

Deniq; quoniam iconem oui Serpentis inuenimus, vt legentibus morem geremus, hoc in loco spectandam exhibemus.

F

Ouum Serpentis.

Draco marinus monophthalmos bipes.

PARALIPOMENA HISTORIAE Monſtrorum.

N Rubrica Denominatorum meminimus cuiuſdam radicis rudimentum humanæ formæ referentis; immo ibi iconem illius pronè & ſupinè delineatam dedimus: quamobrem aliam illi congenerem hic ſpectandam præbemus, quæ folio 135. erat collocanda: immò in eadem tabella effigiatus eſt ramus ſerpentinus, qui in folio 672. erat reponendus.

Radix anthropomorphos, & ramus ſerpentinus.

Relatum fuit in Historia Monstrorum, capite secundo, exeuntia ab vtero fæmineo vel esse effluxiones, vel molas, vel abortus, vel fætus perfectos, vel tandem imperfectos, & monstrosos. Omnium autē icones fuerunt exhibitæ, præter figuram effluxionū, quam hoc in loco damus pagina 330. reponendam. Hic etiam effigiatur Mola antropomorphos altera, quæ ibidem desideratur. Et quamuis delineatę effluxiones ex aluo muliebri exierint; hinc tamē non fit, quin ex vtero brutorū aliquādo prodeant; quandoquidem Andreas Taurellus Diuionēsis I.C., & in Bonon. Academia professor publicus, Virq; politioris Musæ studiosissimus nobis retulit se nuper in Gallijs versantem prædictis non valdè absimilem effluxionem obseruasse, quæ ex vtero equino prodierat. Itaq; vir in his indagandis valde curiosus, & diligens inter Mortales curiosos non est recensendus: siquidē in tali curiositate ὀξυπενος summoperè commendatur; cum inde causas naturales rimari possit.

Demum ad caput primum historiæ monstrorum, vbi de pilosis hominibus agitur, hæc de muliere monstrosè barbata ex Gyraldo, sunt referenda. Hic in Topographia Hiberniæ scriptum reliquit; quòd Rex Limiricēsis mulierem habuit vmbilico tenus prorsus barbatam; imò cristam, instar pulli annui a collo per dorsum crine vestitam gerebat, non erat hermaphrodita, & curiam assidue cum intuentium risu, & stupore sectabatur.

Mola anthropomorphos. altera.

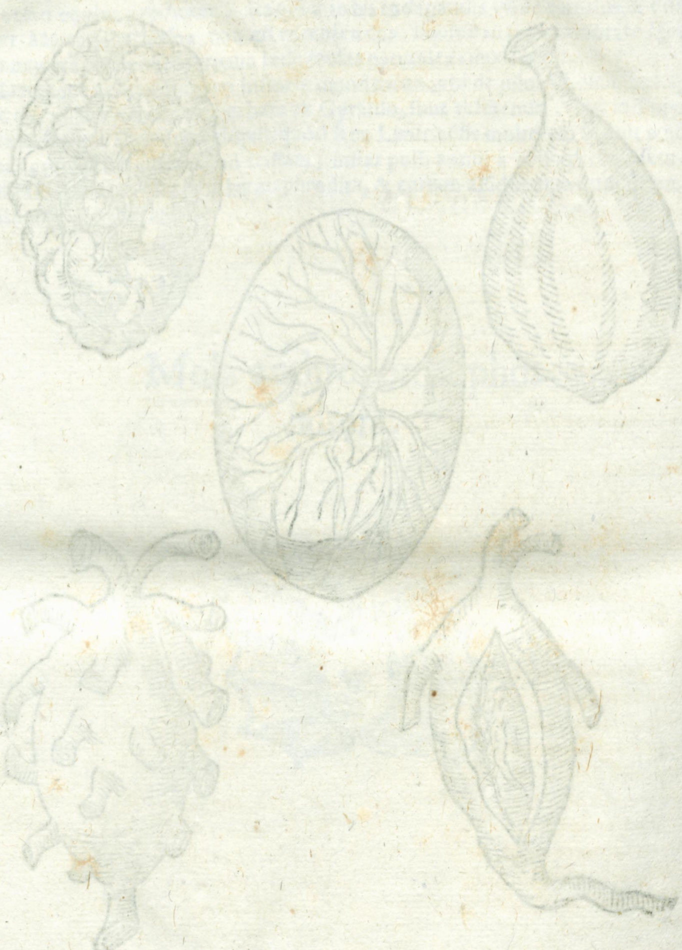

Variæ Effluxionum vitalium, & non vitalium effigies.

L. D. D. Q. S. V.

Finis.

INDEX EORVM,

quæ in Paralipomenis continentur.

A

B

C

INDEX.

INDEX.

Pigri-

Vesper-

FINIS INDICIS.

MENDA SIC DEMENDA.

Pag. 5. E. Ornitologia l. Ornithologia. pag. 7. axplica uimus. l. explicauimus. pag. 16 G. qui inesse. l. quos inesse retulimus. pag. 18. C. vellata. l. velata. pag. 23. G. Anatæ. l. Anate. pag. 26. B. vtrimq. l. vtrinq. pag. 28. B. prædito. l. præditi. pag. 30 C. in qua. l. in quam. pag. 32 C. in Margine omnia sunt delenda. pag. 35 F. appareat. l. apparet. pag. 40. Cimiforme. l. Cimiciforme. pag. 43. cimiformis. l. Cimiciformis. pag. 44. in alis l. in alijs. 81. E. firmmi. l. firmi. 109. E. umitatis. l. summitatis. 111. E. conspicitur. l. conspiciuntur pinnarum differētię. 111 E. Pinna phęnicites quæ 111. F. pag. 130 D. huius animalis. l. illius animalis pag. 130. Camelopardali differentijs. l. Camelopardalis differentijs. pag. 138 A. tigręs l. tigres. pag. 153 E. hemorrhoo. l. hæmorrhoo.

REGISTRVM.

✠, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss.
Tt Vv Xx Yy Zz,
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo
Ppp Qqq Rrr Sss.
A B C D E F G H I K L M N O.

Omnes sunt Terniones, præter ✠, quæ est Duernio,
& Sss, & Qqq, quæ est Quaternio.

BONONIÆ, Typis Nicolai Tebaldini 1642.
Superiorum Permissu.

Impensis Marci Antonij Berniæ.

